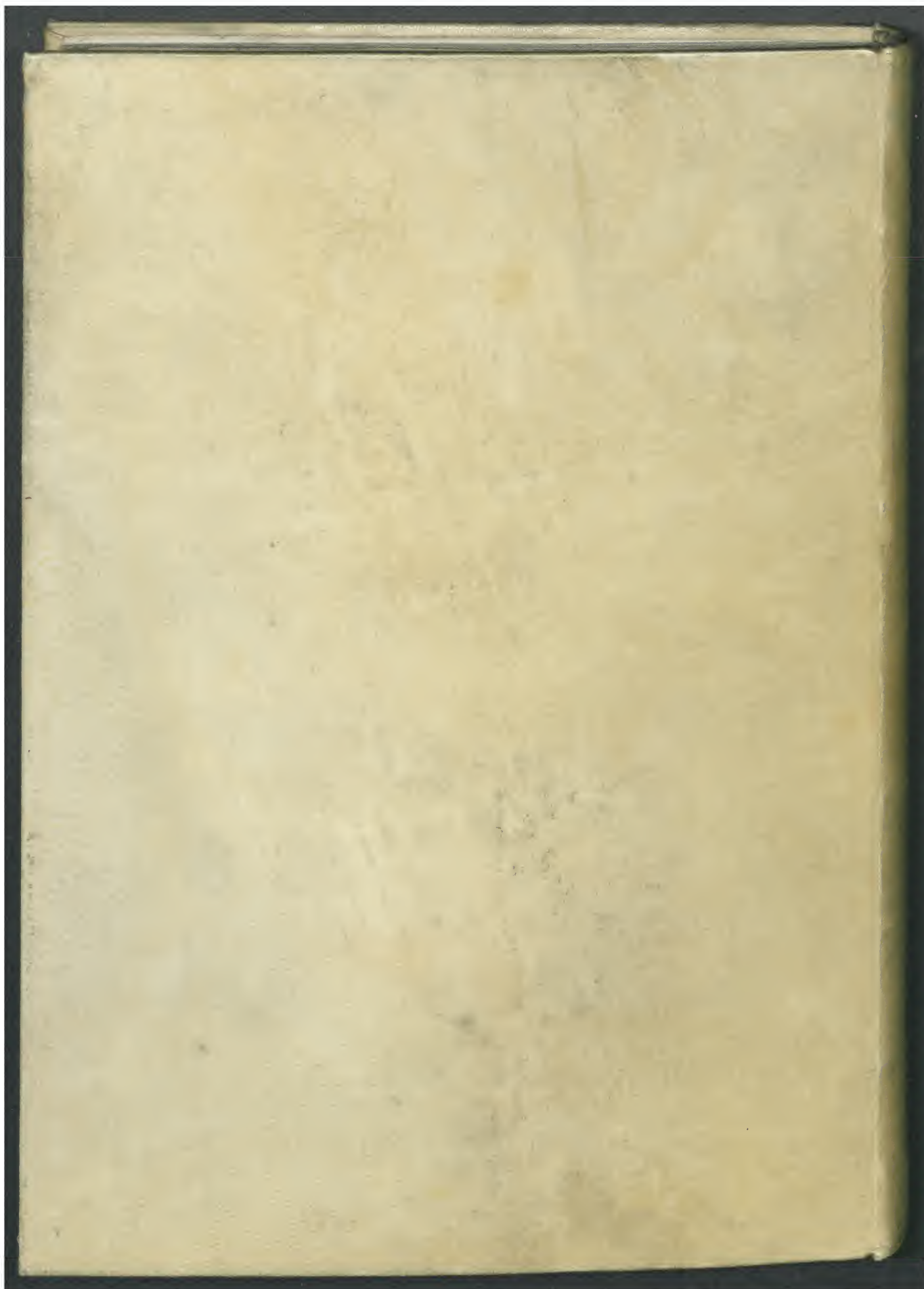




Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
386/D





Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
386/D



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
386/D



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
386/D

386

L 6897

[7]

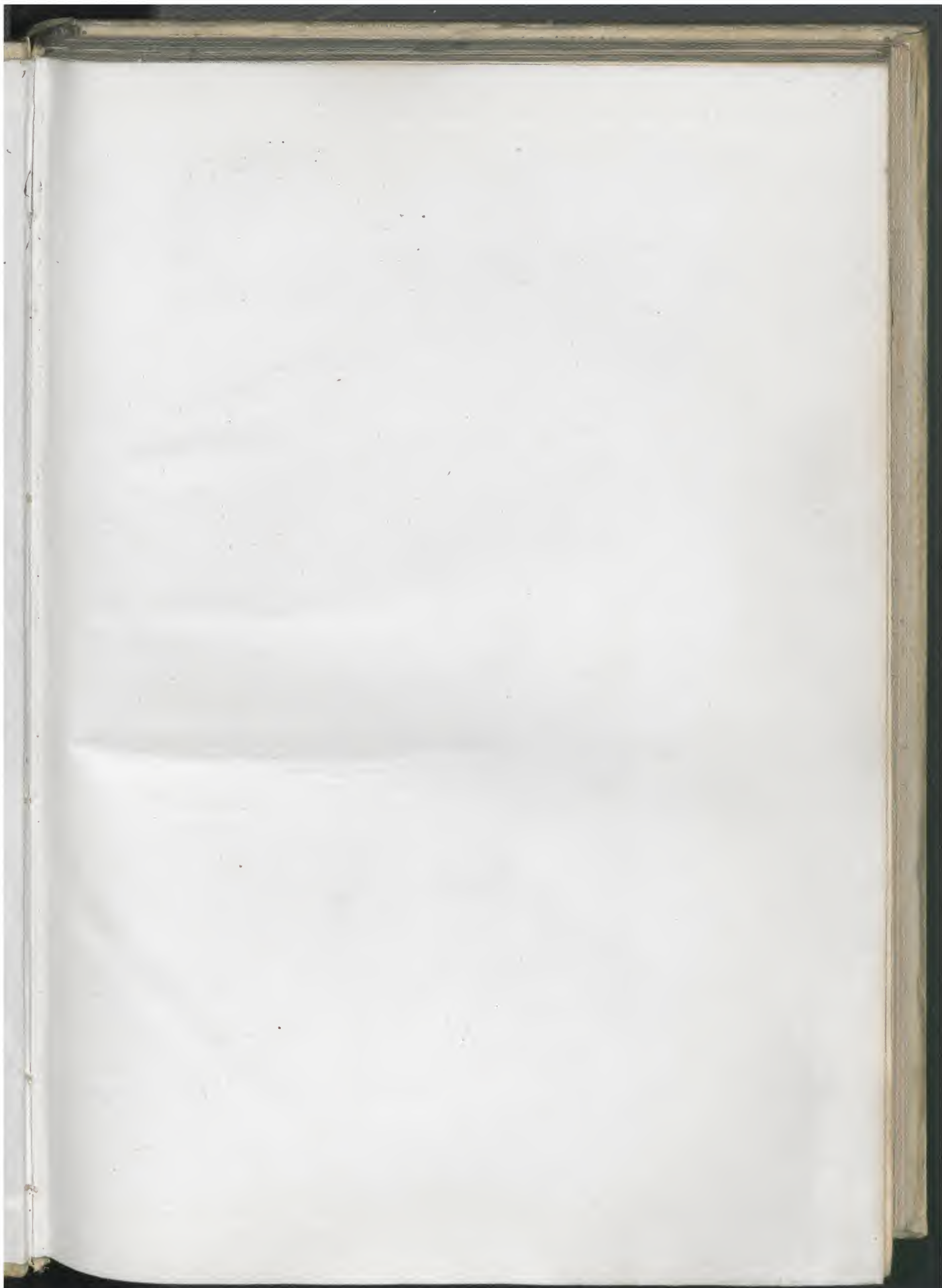
M 49

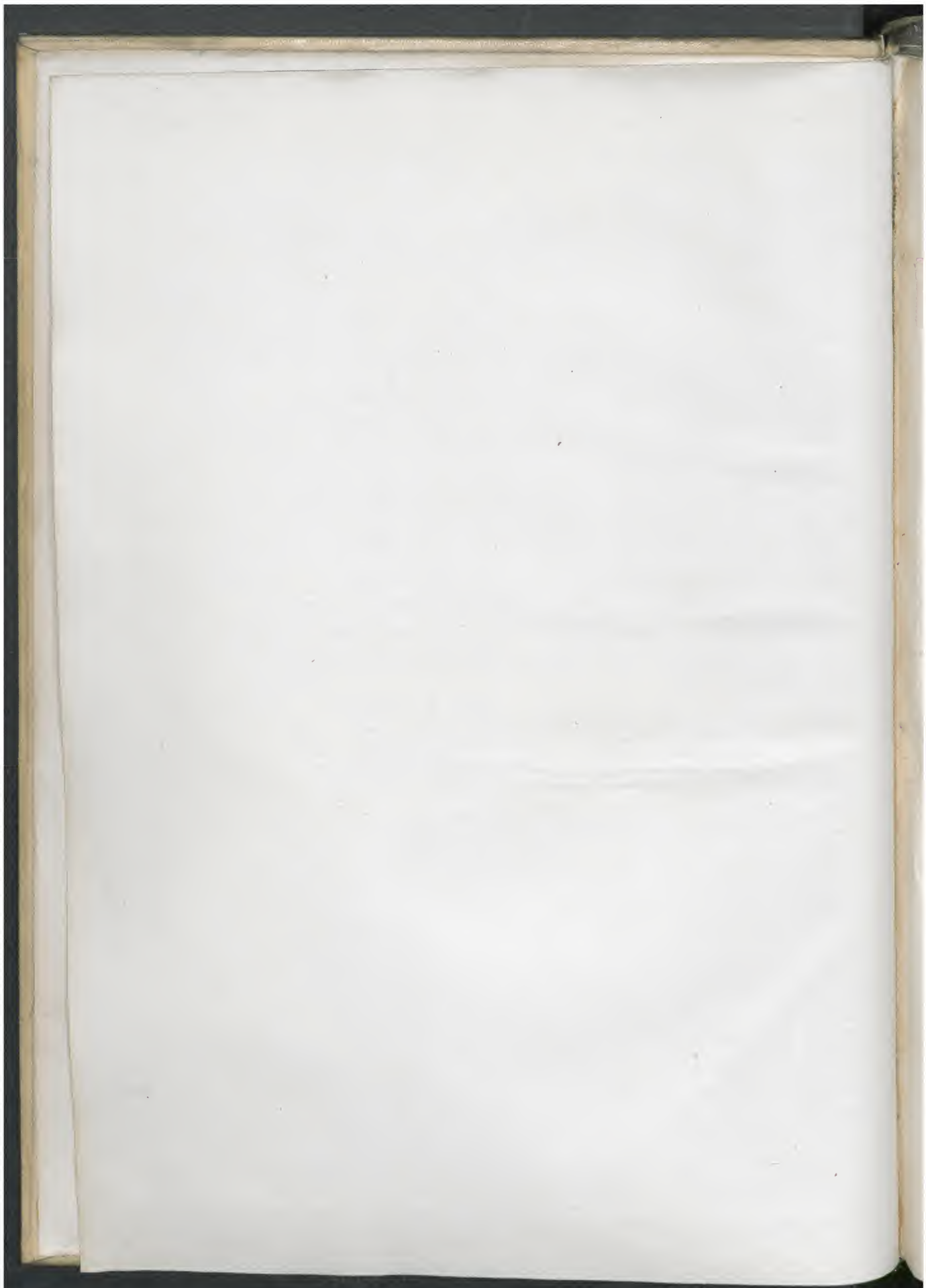
A xxi Avi

49. **ARCULANUS** (Arcolano, d'Arcoli), Herculanus, Johannes Veronensis. **Expositio in primam Fen quarti canonis Avicennae una cum adnotamentis Symphoriani Champerrii.** Black letter. *Title printed in red.* With the large device of Vincentius de Portonariis on the title. 188 leaves. With woodcut initials. Folio. Modern vellum. Lyons, Jacobus Myt, 1518. Frs. 110.--

Allut, Champier, pp. 199-200.

« Johannes Arculanus of Verona is supposed to have taught first (1412-1427) in Bologna, then in Padua and Ferrara (died 1460, or possibly 1484). He wrote *Expositio in primam Fen quarti canonis Avicennae* and *Practica Medica* » (Neuburger-Playfair). Arculano is a typical expositor of Avicenna and Arabian surgery. He is memorable as one of the leading pioneers of dentistry and the surgery of the mouth. — A few brownstains, but good copy.





Joannis Herculani veronensis expositio perutilis
 in primā Sen quarti canonis Avicēne vna cū ad-
 notamentis prestantissimi viri domini Sym-
 phoriani Champerij siue ebāpegij Lugdu-
 nensis equitis aurati: ac serenissimi prin-
 cipis calabrū et Lotbaringorū pri-
 marij medici: necnō cum in-
 dicetam capitulum in Sen
 prima quarti canonis
 Avicēne: quā dubio
 rū in expositione
 Joannis Her-
 culani cōren-
 torum.



Cum gratia et privilegio.

Symphorianus Champerius siue Champegius eques auratus Francisco de bobio. Petro antonio rustico placentino. Mattheo de curte. Regulo campisio. Baptiste de belbello. Blasio de tignosis. Claudio de astarijs. Francisco de canib⁹. Paulo de tricio: alijsq; ticinensibus gymnasij suis collegis. S. P. D.



gnosce college amantissimi si neotericos vestros hoc in volumine insequar. Ita enim temporum iniuria factum est: et facilis hic debet venire locus qui ad hec pro temporum conditione Herculanum (etsi neotericus) introducim⁹. Nam si quod Sycambrorum itarent: minus docti illis videretur nisi quid Sycambrorum scaperent. Agottica enim illa dudum latinorum litteris illata plaga: bone littere omnes nescio quid gotticum passum sunt: haud secus ac Ovidius seipsum aliquid vicij inter barbaros getas contraxisse ita conqueritur. Si quis in hac ipsum terra posuisset Homerum: esset crede mihi factus et ille getes. Ut ergo que ad peregrinas vulgaresq; litteras prineant agnoscat: hec in primis esse cognoscat. Quæstiones Jacobi de forliuio. Sermonete. Calculatoris. Agonis. Thome de garbo. Dini. Marsilij: et proinde hec a vera philosophia medicinæ reiecta putentur: et momentum nullum habere nisi adeo exiguum: neque suas questiones ad veram medicinam: neque ad veram philosophiam esse tradendas: alioquin qui secus faciet: rem indignas faciet: sed sophismatis sunt consentanea: que cum in cute quid promittant: nihil intus habent: quo id quod promittunt exhibeant: aperte enim loquor: neque vos: neque alium quem fallere volens. Eos omnes hac appello nomenclatura qui in Jacobi et Agonis questionculis sunt enutriti: quique philosophiam: medicinamque pulchritudine elocutionis posthabita tradiderunt nouo quodam scribendi genere: nec Platonem: Aristotelem: nec Hippocratem: aut Galenum: nec non priscorum aliquem imitati: sed per questionculas: et titillantes argutias: similes fortasse eis de quibus Cicero mentionem facit: qui quasi quibusdam punctis quod versabatur in dubio colligebatur: in hoc certe dissimiles quam illi quam orationis flores non sequebantur: minime tamen aspernabantur lingue proprie idiomatisve proprietatem. Quod ipsi fecerunt: ut est videre apud gentilem: Petrum aponensem: Thadeum: Joannemque Herculanum: reliquosque in eo philosophandi genere doctores illustres. Sed excusandi omnino cum is quo tradebant sua dogmata sermo tunc esset in usu: latinamque eloquentiam inuisit pessum. laudauere eam nec imitabatur detenti a seculi illius consuetudine homines: alioquin iudicio valentes et intellectus subtilissimo. Ceterum nec senescendum in Jacobi: et Agonis commentarijs medicis ipsis est atque philosophis. Medicos omnes recte eos appellauerim: quod i libris Hippocratis colij: et Galeni pergameni incumbunt: ut hominis naturam cognoscant: alijsque sint adiumento. Multos tamen (quemadmodum alias fecimus) non eo inficias dari posse ad pristina studia reditus: aut relaxandi animi gratia: aut rememorandi que obliti sumus: aut componendi operis alicuius: aut alio quopiam genere iuuandi se et alios. hec sunt nature amatores seruicilissimi: que de commentarijs Jacobi: Agonis: aliorumve philosophiarum antris pro ingenij nostri capacitate perstrinxim⁹. Valete igit et Symphorianum vestrum symphonice amate.

Tractatus

Joannis Mercuriani sui tps medicorū ac pbilo
sophorum p̄ncipis Expositio optima in quart
canonis p̄ncipis Fen primam feliciter incipit.
ATALEMA.

Empedocles
et zeno necnō
plētiq; hippo
crates febrem
dissinuerūt ca
lores q̄ naturā
a corde sumē
tē p̄ncipium
exocq; per ar
terias ac ve
nās corp⁹ eni
uersus progre
diētes: natura
lesq; sensus of
fendētes actio
nes cōdixerūt.
Q̄bāper?
Febres ē calor
p̄naturam cor
dis et arteria
rum vitalē fir
mitudinē offe
dens: planēq;
deijciens: sub
lata eprofun
do et acuta: et
vellēas tactut
incidēs p̄eci
puē in thorace
et vbi arterie
sūt magne. ad
b̄mōi dō cali
ditatē ineq̄ua
litas quedā et
ordinis imuta
tio specie ipsa
febris pulsib⁹
aduenit.



Febres est ca
lor extraneus
accensus i cor
de et procedēs
ab eo mediāri
bus spū et san
guine per arte
rias et venas i
totū corpus. et
inflāma in eo

inflāmatione que nocet opationibus na
turalibus: nō sicut caliditas ire et laboris:
cum non vltimatur: et impedit operationē
ita vt retineatur.

Expositurus

primaz quarti canonis
Auzenne omīssis pluri
mis in libroz p̄ncipijs inquit solitis que hoc i
loco prosequi esset supfluum accedam ad p̄tinua
tionē buius quarti libri ad p̄cedētes: diuisionē
et litere expositionē. Est em̄ satis et dictis in p̄in
cipio primi canonis manifestū q̄ subiectū buius
quarti canonis Auzenne est corpus hūanū arte
sanabile fm̄ egritudines particulares nulli mem
bro appropriatas ad differentia subiecti terti ca
nonis: qd̄ est corpus hūanū sanabile fm̄ egritudi
nes p̄ticulares mēbris organicis appropriatas.
P̄t̄z sc̄o q̄ta sit buius quarti libri vtilitas et magi
me buius p̄ime Fen: quā sumus exposuit: cū p
eam oīm febriū noticiā et ipsaz ingenij curatiū
adipisci valeamus que duo p̄pter frequentem fe
brium euentū et ipsaz ingēs periculū sunt perma
nente medico necessaria. Quapropter quisq; p̄ vi
sū elaborare d̄z p̄o barū noticiā capescēda: cui
sit tante rei doctrina quo perstricta volumine: per
quā facile paruo temporis decursu decus: vtilitas
rem: gloria et amīcoz copiam nobis possidet va
leamus. Continuat aut̄ hic liber ad p̄cedētes
in b̄uē modū. Postq̄ Auzenna determinauit in
primo de rebus vniuersalibus scientie medicina
lis. et in sc̄o de virtutibus medicinarū simpliciu
et in tertio de egritudinib⁹ p̄ticularibus singulis
mēbris organicis appropriatis placuit sibi in
hoc quarto libro determinare d̄ egritudinib⁹ p̄ti
cularibus nulli mēbro appropriatis: et de deco
ratione. postea in quinto determinaturus de me
dicinis cōpositis quib⁹ antidotarius. Pro quo
notādūz q̄ lz febres possint dici egritudines com
munes cōmunitate in b̄esidīs. et apostemata pos
sint dici egritudines cōmunes cōsitate p̄tinētie: qz
continent tria genera morboz simpliciu: et solura
cōtinuitas possit dici egritudo cōis: qz primo p
se ledit vntatē que est natura cōis tam simpliciu
q̄ cōpositoz: et dispositio venenosa possit dici
egritudo p̄mūnis cōsitate lesiōis: qz ledit totū cor
pus: lz principalis vni mēbrū q̄ reliquū. et oēs
iste possint dici cōmunes: qz nulli membro appro
priate: attamē oēs iste egritudines de quib⁹ agit
in quarto dicuntur p̄ticulares particularitate p̄e
dicatōis: sunt em̄ tanq̄ spēs illoz generū de q̄
bus agitur in p̄mo. et potissime in sc̄a Fen primi
vbi agit de egritudine cōplexionali cōpositiona
li et vntatis: que sunt genera ad oēs egritudines

Primus.

Fo. ij.

consideratas in hoc quarto.

Diuiditur p̄ns liber iuxta ordinē Auzen
ne in septē fen. In prima agit
de febribus. In sc̄a de crisi. In tertia de apatib⁹
In quarta de solutiōe p̄tinul. In quinta de alge
bra siue restauratiōe et dislocationū et fracturaz os
sūz. In sexta de venenis. In septima de decozatio
ne. Partes facile patēt. P̄ria fen diuidit in qua
tuor tractatus. In p̄mo agit de quib⁹sdā vltibus
p̄tinētib⁹ ad febriū noticiā et de effimeris. In sc̄o
de febrib⁹ humoralibus. In tertio de etbiciis. In
quarto de pestilētiālib⁹ et sibi homogeneis. de fe
bribus apostematiz et febribus cōpositis. Par
tes facile patent.

Vniuersalia autēz q̄ p̄mittit de febrib⁹
sunt quatuor: p̄mū est qui
ditas febriū. sc̄m est diuissio eius in suas spēs: de
quibus in primo caplo agit. tertius est q̄ corpora
sint ad febres paratiora: quod p̄tractat in secūdo
caplo. quartū q̄ et quot sint tpa febriūz de quibus
agit in tertio et quarto capitulis. P̄rimū autem
capitū qd̄ intulit de fe. cū duo maxime vniuersa
lia de febrib⁹ p̄mittant diuissio in partes duas.
In p̄ma ponit diffinitionē febriū. In secūda ibi.
Et sunt quidā hominū ponit diuisiones febriū in
suas species. p̄ma itēz in duas. nā p̄mo ponit dif
finitionē. sc̄o declarat duas p̄ticulas in ea posi
tas ibi. (Et inflāma f.) De p̄ia p̄te dicit q̄ feb. est
calor: q̄. i. est qualitas p̄ma et nō corp⁹ calm̄ extra
ne⁹. i. p̄ternaturalis. et bec est p̄tima differentia fe.
accēsus in corde. i. in fieri quo ad effimeras et bu
morales et in facto cē quo ad etbicas. et p̄ hac p̄ti
culā manifestat p̄mū subm̄ febriū. et p̄cedēs ad eo
i. aptus p̄cedere vel de facto p̄cedēs deducto im
pedimēto sicut apparebit̄ inferi⁹ in caplo de lipa
ria. Vgo tñ exponit et. i. vel vt bec diffinitio cōpes
tat febriū: mēbroz p̄ticulariū alioz a corde. licet
bec non fuerit mens Auz. vt p̄t̄z in cap. de liparia.
Adediātib⁹ spiritū et sanguine supplete et vaporib⁹
bus et per hac particulā manifestant̄ delatores fe
brilis caloris per venas et arterias supplete per
neruos et reliquas corporis particulas et per hanc
particulā manifestant̄ vie delationis febrilis ca
loris in corpus vniuersum. in totū corpus p̄ hanc
particulā manifestatur totale et adequatū sub
iectum febriū. nā licet co: sit p̄imum subiectū fe
bris: totum tamen corpus est totale et adequatū
subiectum eius.

Pro declaratione diffinitionis no
randū primo qz
febris penes Iñsidorū et Conciliatorem differen
tia. 87. d̄z a feruore: eo qz per ipsaz corpus ferueat
et grece d̄z pyreos a pyz: qd̄ est ignis: eo qz per ipsaz
corpus igneat. et febriū que hic describitur nō est
spēs: sed est terminus cōnotatiuus. q̄ propter non
vere essentialiter diffiniri p̄d̄: sed describi: decla
rari. Morandū sc̄o qz calor: nō est genus cui⁹ sit
spēs spālissima: s̄z ponit loco generis est. n. ois fe
bris calor: s̄z nō ecōtra et vt dictū fuit febris est ca
lor qui est q̄litas p̄ima nō corpus calidū. sic em̄
esset substantia et morbus in nūero: cū tñ 8°. terapē
rice cap⁹. primo sit accēs et morb⁹ in cōplone: et
est q̄litas p̄ma. et nō est cōplo que est q̄litas secū
da. Qd̄ p̄batur pluribus rōnibus. P̄rima: qz ca
lescentiū esse humoz et calefactū esse spūm sunt
cause p̄iuncte febriū effimeraz et hūoralū de in
tentione oīm auctoz: et nō sunt cause p̄iuncte cō
plexiōis ergo b̄mōi febres nō sūt cōplones: tene
consequentia. et minor probatur: quia complexio
est qualitas secunda causata immediate ex actio
A ij

Tractatus

ne et passione qualitatu cōtrariarū in elementis
reparari: quarum partes ad tantā paruitatē res-
ducat sunt ut minimū vnus cōtāgāt minimū
alterius prima p̄m̄t. doctrina tertia. cap. i. ergo cō-
plexionis causa cōiuncta non est alia quā de supra
scriptis. alij eisdē effectus essent plures cāe cō-
iuncte: quod est impossibile. ¶ Sēcūda. si febris est
cōplexio sequitur q̄ febre aucta est q̄ calor for-
maliter ⁊ siccitas n̄aturaliter debet et febricitans cō-
plexio efficit colericā: q̄ est falsū: cū febricitantes si
sint flegmatici remaneat flegmatica: ⁊ sanguinet
sanguinet ⁊ ficque ceteris. ¶ Tercia sequit̄ q̄ si fe-
bribus habentibus multos porismos multoties
bomo efficeretur colericus et multoties flegmatici
sunt si cōplexio sua radicalis fuerit flegmatica.
¶ Tertia sit for. coleric⁹ q̄ incipiat pmutari ad fleg-
maticū ⁊ pono dū pmutat ad flegmaticū incipit
febre febre augmāstica. tūc si febris eēt cō-
plexio seq̄ret̄ q̄ idē nūero itenderet in gradu calo-
ris seu caliditatis ⁊ frigiditatis. pbat̄ q̄ febr. au-
gmāstica cōtinue itēdit in gradu calozio: s̄z fe-
bre cōplexio iuxta op̄mionē ergo cōplexio for. intēdit
in gradu calozis readē cōplexio infrigidat̄ q̄ for.
pmutatur ad flegmaticū. ergo idē calefit et infrigi-
dat̄. ¶ Quarto suppono de intētione oim q̄ cō-
plexiones q̄ permutat̄: magis pmutant̄ per ci-
bos et potus q̄ per simplicē alterationē. boc ma-
nifestū est: cū in pmutatiōe cōplexionū oporteat
ppor:iones dictorum variari: sed variant̄ magis
per cibos ⁊ potus q̄ per simplicē alterationē ⁊
manifestū est: tūc accipio for. colericū febricitantē
febre augmāstica qui v̄at lactus: ⁊ alijs notabi-
liter frigidis tūc manifestū est et supposito q̄ iste
infrigidatur: q̄ cibi et potus sunt magis infrigi-
dantes q̄ simplex alteratio febris: sed febris cō-
tinue intenditur in gradu. ergo febris sua non est
cōplexio eius: q̄ eius cōplexio infrigidatur et fe-
bris cōtinue intenditur in calozie: relinquitur ergo
q̄ febris nō sit cōplexio: q̄ erat. pbādū.

Dubitat^r vtrū febris fit calor: ſupabū/
dans arguit q̄ non. nam iñ
p̄ncipio febris interpolatū a deſt frigus extre
mitatū. et in feb. ſincopali cū frigore extemitatū
eſt pulſus parius tardus et rarus. ¶ Itē in morie
tibus ex febribus collatiſſimus cū frigidityte ex
tremos eſt anbelitus frigidus: que oia arguūt fri
giditātē in corde a membris. Quare cōcluditur q̄
febris necdū q̄ nō fit calor: ſuprabūdans: ſed non
eſt calor. ¶ In oppoſitū eſt Aul. r. reliquū p̄cipue
Gal. 8. therapētie. ibi dīcēs. Eſt autē inmodera
tio diſcrāſe feb. inſupabūdantia caliditatis.

cipue Auer. 3°. colliget dicentis qd febris est calor
compositus ex naturali et extraneo.

Contra banc opinionem arguitur q^{uod} tuor medijs. Primum: quia penes Autennā prima quadri. tractatu ter/ rito. febris ethica est facta complexio membro cō/ ueniens. si ergo febris sit totus calor. ergo totus calor est factus membro conueniens et naturalis et ipse etiam calor. totus est preternaturalis: quia aliter non esset febr. ergo feb. non est intensio caloris naturalis. ¶ Tres secūda primi. capitulo de causis doloris dicit q^{uod} in ethica cōplexio mala corum/ p^{er} completionem principalem et facta est sicut p^{ri}ncipalis. ¶ Preterea calor naturalis in febre/ te reperitur non est per se l^{ite}ssius operationum. ergo non est febris. nec pars eius. ergo feb. non com/ ponitur ex calore naturali et extraneo. ¶ Tertio sequitur ex p^{ro}positione q^{uod} non potest esse feb. per so/ lam caloris intensiōem. consequens falsus. mul/ te enim sunt effimere per solam caloris intensio/ nem. consequētia probatur. sit enim calor fortis na/ turalis vt quatuor addatur duo grad^{us} a sole tunc certum est q^{uod} calor vt quatuor est naturalis iuxta opinionem. ergo etiam calor vt duo quis est a qua/ tuor vsq^{ue} ad sex est naturalis: cum sit minus inten/ sio vsq^{ue} calor vt quatuor: quis est naturalis. ergo cū nulla sit preternaturalitas nisi per intensiōem fe/ bris quia totus calor iste erit naturalis. et sic non erit febris: aut saltem ex hoc argumento conuin/ cetur q^{uod} febris non componitur ex duplici calore: scz ex p^{re}existi naturali et addito preternaturali: quod est fundamentum sue p^{ro}positionis. ¶ Quarto totus calor in febre te reperitur: et quilibet pars eius fortius imprimit in tactum et fortius dissol/ uist et desiccet q^{uod} solus calor naturalis p^{re}existens ergo totus calor et quilibet pars eius est p^{re}ter/ naturalis. ¶ Ultimo calor non variatus in gradu sed factus acutus: p^{ro}pter siccitatem sibi consun/ ctam est febris: cum sibi competat diffinitio feb. et tamen nō est cōpositus ex duplici calore: scilicet naturali p^{re}existenti et preternaturali addito cum sit illemer calor qui erat p^{ri}mo ergo &c.

Secunda opinio est Gentilis de fuligine in questione sua. vtrum febris sit calor additus calor naturalis. nam teneor in summa q febris est calor superadditus calor naturali. qui calor superadditus est preternaturalis aut per intensiorem aut malam proportionem: quia forte putredinalis aut venenosus sicut i pestilentialibus: est isto modo saluat q febris est calor superabundans calor naturalis: quia si febris superadditus sit enim solus est febris s'm banc opinionem: cum solus sit per se leuius operationum et in moriente cuius extrema sunt frigida et anhelitus frigidus licet totus calor sit diminutus ad tactum et in comparatione ad calorem sibi debitum. est tamen febris calor superadditus: id est superadditus calori suo naturali paucior: per quem vivit qui licet differat spem calorem febrili secum coextenso: fit tamen et illis duobus specie differentibus vna forma media. et vniuersaliter dicit quod omnes duo calores habentes diversas proprietates specie differunt. et dicit quod proprietates illa est idem realiter cum calore. et q ex oibus caloribus spe differentibus si coextendatur in eodẽ subiecto potest resultare una forma coplexionalis media. i. coplexio. 2. b maxime manifestat in febre et eblicca. et motus est ad idendum hoc: ppter dictũ Arist. 5.º metaph. q duo accidentia

Secunda opinio est Gentilis de fuligine in questione sua. vtrum febris sit calor additus calor naturalis. nam teneor in summa q febris est calor superadditus calor naturali. qui calor superadditus est preternaturalis aut per intensiorem aut malam proportionem: quia forte putredinalis aut venenosus sicut i pestilentialibus: est isto modo saluat q febris est calor superabundans calor naturalis: quia si febris superadditus sit enim solus est febris s'm banc opinionem: cum solus sit per se leuius operationum et in moriente cuius extrema sunt frigida et anhelitus frigidus licet totus calor sit diminutus ad tactum et in comparatione ad calorem sibi debitum. est tamen febris calor superadditus: id est superadditus calori suo naturali paucior: per quem vivit qui licet differat spem calorem febrili secum coextenso: fit tamen et illis duobus specie differentibus vna forma media. et vniuersaliter dicit quod omnes duo calores habentes diversas proprietates specie differunt. et dicit quod proprietates illa est idem realiter cum calore. et q ex oibus caloribus spe differentibus si coextendatur in eodẽ subiecto potest resultare una forma coplexionalis media. i. coplexio. 2. b maxime manifestat in febre et eblicca. et motus est ad idendum hoc: ppter dictũ Arist. 5.º metaph. q duo accidentia

accidētia solo nō hēro differentia nō sunt in eodē subjecto adequato: et ppter dictū Gale. pmo de differentijs febriū. q febris est in gñe caloris pter naturā. vñ voluit q calor extraneus sit genus ad ples calores specie dñtes. s. pternaturales. Propterea dicit q q dicit q feb. suba est in gñe caloris pter naturā: meli⁹ dicit q p dicationē cēntales facit. Sed qñ dicit q febris est calor naturalis mutatus in igneum facit p dicationē denotatū minuatū.

Contra banc opñtionem procedunt argumenta adducta contra banc opñtionem. Marfilij de calore et ibi et de calore non habente pternaturalitatem nisi merito intensionis. et pter bec sequit ex dictis suis multas esse caliditates spē differentes que sunt qualitates pme. et pñr q nō tñi quatuor sunt qñtates p me: nec tantū quatuor elemēta. Et si diceret bñd caliditates nō esse pimas qualitates sequit a sili q caliditas putrefactiva et digestiva nō sunt pime qualitates ptra pñm et Lōmentatorē 4.º me taurozū. Pterea sequit ex dictis suis idē inditūduū migrare de spē in spēm. et q idē differat a seipso que implicat p dicationē. nam pono in corde for. esse. a calorem putridū. pendentem ab humore putrido: et illo calore nō mutato in gradu p inspirationē aeris venenosi si fiat humor: ille venenosus. et pñr calor: ab ipso puentens ad cor. Et sequit prima cōclusio q calor ille pñmo bz pñtetur putredinalē. et sic est vñ? spē fm extētia illius. pñtetur: deinde cū aqñt pñtetur venenosam fit alterius speciei iuxta opñtionem. Et ex eodē fundamento secunda conclusio facit deduci potest: quia habet duas pñtates specie differentes.

Tertia opinio est Ugonis senensis: quam reputo veritatem pformozū que pñtetur aliqua notata q summa cūm referat. Pñmū q tres sunt modi caloris. vnus est calor elementalis: scōs naturalis: tertius celestis: nō q isti sint tres calores spē distincti: s. vñ? et idē calor ē elemēntalis naturalis et celestis. et bec est qualitas pñma sicut calor cñs in semine aialis. Dicit aut elemēntalis p quāto dirigit a forma ignis vel aeris et agit opera elemēntalia: vt q calefacit: subleuat: disgregat: resstir: infrigidat: bus. et d: naturalis p qto dirigit ab idolo pater no et agit ad gñationē fer? et cōplementū dispositionū eius. et q bec sit intentio Aver. 4.º metaurorū pñz. Nā ipse vult q digestio fiat a solo calore naturali. postea vult q digestio et gñatio mixtorū q est per digestionē fiat ab elemēto ignis. vñ loquens de gñatione mixtorū in pñmo cap. dicit. et elemēntū qd est gñatiois cā pñma añs operans in rebus cōpositis est ignis. Et Aui. dicit ad hunc sensū pñma pñt. ca.º de elemētis. q ignis ducit qualitates elemēntorū de pñtate elemēntaria ad cōplexionalitatem: qd nō est nisi p digestio nē. et id calor ignis digerit. et sic sequit q est naturalis. Sili calor qui est in semine aialium d: celestis pro qto agit in vigore formarū supercelestium vt apparet. 7.º de gñatione aialium. ergo idē calor cñs qñtas pñma est simul elemēntalis naturalis et celestis. et scōm banc similitudinē calor existēs idē numero et qualitas pñma pōt dici naturalis pter naturā: digestivū et putrefactivū fm q agit diuersas opatōes et a diuersis coagētibz dirigitur. Et notandū 2.º calor actualis q tuncqz naturalis nō absoluit ab aliquo ope ele

mentali agēti aut resistēdi. nā infrigidat magis calidū et resistit frigidū corūpenti. verū qñqz magis: qñqz minus agit elemēntalr. Lū cū bene regulat a forma mixti et agit in obiectū pportio nā nō ita eliquat et dissoluit nisi forma dirigēs ipsum intendat talē dissolutionē vel eliquationē et multoties nō tā velociter calefacit qñ forma dirigēs intendit determinatū modū calefaciēdi. Et Tercio notandū q quicūqz aliqz calor agit magis elemēntaliter q conueniat forme mixti in quo est ille calor d: esse minus naturalis et magis igneus. hoc aut pōt dupl. contingere: aut q calor ille nimis excrecit in gradu aut multitudie forme. s. in qñtate et hoc mō calor est mēre pendētis a sole: exercitio et silius est min⁹ igne? et elemēntalis. Scō qñ bz aliqz coagēs ad bñd opatōes elemēntarias. sicut si caliditas esset cōfuncta nimis siccitati aut esset calor putredinalis directus ab humore vel vapore putrente vel a veneno calido: et hoc modo in moriente excrebre colliquatus qñtūqz calor in ipso repus sit valde remissus in gradu: est tñ magis igne? et elemēntalis q cōueniat illi: q dirigit ab humore vel vapore putrido vel venenoso. vel q cōfictus est ut mic siccitati. et ita cōtingit in quacūqz febre q calor: febrilis est magis igne? q pueniat forme illi? boīs. in etibz cū q vel intēius in gradu saltem quo ad pñā spēm et forte scōm: aut q cōfictus nimis siccitati quo ad secundā et tertiā spēm. in et similibz aut est calor igne? ppter excessum in gradu aut multitudinē forme: s. in putridis est calor igneus: q directus a vapore aut humore putrido coagente et in pestilentialibus a vaporibz venenosis. Ex his tandē pcludit q oīs feb. est calor: superabundans in ignitate: q magis est factiuus opatōnū caloris ignei q cōueniat forme boīs febrientis. Et ex his tandē etiā pōt patere rñsio ad argumēta pbantia pñrariū in pñcipio qdñs adducta. Et ad pñmū d: q in pñcipio interpolat bz extrema nō febricitant cū frigida sint: cor: tñ febricit ppter vapores putridos ad ipsum delatos. Et aliter d: q etiā extrema febrili qñtūqz ad tactū sint frigida et totus calor sit in ipso diminutus in cōpartide ad naturā: q calor ille delatus cū spīritibus et vaporibus putridis ad mēbra qñs remissus est magis igneus q conueniat forme aut salte q conueniat gradui caloris ita remissio. Et pñr oportet cōcedere in eadē pte adequata esse simul moribz calidū et frigidū et eos simul intēdi posse nō in qñtū talis forme: sed in quantū pternaturales. et hoc idē manifestius verificat in moriente ex febribus colliquatis. Et ad scōm de febre sincopali dicit quidā q dū cor frigit in pñcipio paroxismi. et est pulsus paru⁹ tardus et rar⁹ tūc nō est feb. et impopre d: pñcipiū feb. sed post ea cū cor calefit febr. Et dicendū sicut in pñcedentibus argumēto q cor simul febricit et patit malaz cōplexionē frigidaz. Et ad vltimū argumētū de moriente ex febribus colliquatis d: q febricit nō qd per superabundantiā caloris in gradu neqz in multitudine forme: sed per abundantiam in ignitate. et sic exponendū est dñm Gal. s. terapētica superius allegatū: immo in moriente calor continue remittit. s. continue efficit magis igneus mō superius dicto. et sili est intelligēdus pmo Gal. pñma afforismozū in cōmēto illius. bñde dicit: cū dicit q fe. est calor naturalis mutar? in igneū. i. q cū b q est pñm naturalis est factus magis igne? q cōueniat: q cū sint duo gradus coextēti in eodē sub

Tractatus

fecto: et sunt eiusdē spēs ex illis fit vnus calor: nu-
mero iuxta sniam pbi. 5°. metaph. q. a accidentia
solo nūero differētia nō sunt in eodē subiecto ad
quato. et pñr cōcedēdū q. totus calor: in febri
terepertus et q̄libet pars ē? est simul naturalis et
p̄ternaturalis et ignea: cum quēlibet pars illi?
caloris a gar simul oga: naturalis et elementalīa.
¶ Deinde q̄ dicit extraneus. i. p̄ternaturalis. ex-
trane? em̄ dīstīngūz 3 p̄p̄tū. p̄p̄tū em̄ calor: in-
tendit perfectiōē eius cuius est et opatiōē eius
extraneus em̄ corruptiōē et īfectiōē. et per hāc
differēntiam differt feb. a calore naturali et pro-
prio qui non est feb.

GZampe-
 rius. *Ex eis q̃*
 bercularis ce-
 teriq; neoteri-
 ci dicunt non
 dubiū q̃ natura
 lissimis insita
 caliditas ab
 ea q̃e contra-
 naturam diffi-
 rat primo q̃dē
 causidicū bo-
 na rēperit: ac
 mala tempe-
 rē ac omnino
 vī extremū me-
 ditō. Nam q̃e
 admodū vīrē
 ad viciū vīnci-
 quosq; cōsequē-
 ter sp̃e ac for-
 ma tanq̃ sanū
 ab egrotō cor-
 pore differt.
 Tempe ambo
 circa idēz sub-
 sectū. At quo-
 niam cōtra na-
 turā ipsam di-
 ffusū esse cal-
 ditatē: par erit
 primo quid si pe-
 naturalis fū-
 ritē quidq; cō-
 tra naturā ca-
 liditas generē
 nansq; manifestō
 (vīr Alexā-
 dro placet)
 foras sit etia-
 cū sit sic ge-
 nus non igno-
 rabitur. Nam
 naturalis itaq;
 caliditas: ta-
 lis inquam cal-
 et insitus calo-
 rificus natur-
 et aialis pri-
 cipium cū an-
 malī nansq;
 scitur et ob bo-
 nū dicitur natu-
 lis: instrumentū
 tum existēs
 totum an-

p^{ri}mo qui non est feb.
Hic dubitat. Sēti. an feb. sit calor eⁿe
 et an vite. et nō est d^m q^o ois feb. calor. et extrane
 et transnatione opposita sanitati. q^o cum febre nō
 stat sanitas: sed etia^z tenendū est q^o ois feb. p^{re}ci
 pue pendens a putredine aut venenositate est ex
 transeⁿtioe opposita vite. I^z cū plures febres sint
 salubres propter defectum in gradu caloris aut
 p^{re}ternaturalitatis et defectum proportionis in
 comparatione ad virtutem illius qui febri^z tamē
 ex natura sua inquantum feb. cum tal^z p^{ro}p^{re}ter
 te et toto genere vite intima est et nata occidere:
 cuius signum est: q^o feb. q^untuncq^{ue} remissa occi
 detur et illum ad cuius virtutem habet p^{ro}portione^m
 maioris inaequalitatis. et v^{er}bi gratia. senē in v^{er}
 timo decrepiti^{us} rem. et in^{te} necessarium virtute^m
 ex decursu etatis non itti ad non gradum. quē
 bet autem feb^{is} est certe potentie ad ledendum
 et interficiendū. et sic dictum de napello q^o ex na
 tura sua est aptus interficere. causa autem q^o al^z
 quando non interficit est defectus in q^uitate et
 multitudine forme venenose in comparatione ad
 suum.

Dubitat Atq. se. fit calor addit? calor si naturalis? vel si extraneus vel si aggregatus ex utroq. scz addito et preexistente. ¶ Arguitur pri mo q. feb. sit folium calor additus: quia solus ille calor debet dici feb. qui est preter naturam: sed so lus calor additus est preter naturam cum preexi tens sit naturalis pendens a sanguine et spiritibz suis naturaliter dispositis. ¶ Secundo. si loco caloris fuisset inducta frigiditas impediens opera tiones sola frigiditas esset morbus: et non calor preexistens neq. aggregatum ex calore preexisten te et frigiditate inducta. ergo a simili solus calor inductus est feb. sive morbus. ¶ Tertio medicus intendit fernare calorem preexistentem et eorum pit nouiter inductum. ergo solu inductus est mor bus. tener consequentia. et assumptum est manifestum. nam colericus et flegmaticus equaliter febri libus frigidiora offeruntur flegmatico q. coleri co propter conseruationes complexionis natura lis flegmatici que sit a cõsimilibz. ¶ Quarto re moto calore addito. exempti gratia. pendente a putredine remouet se. si remoto perit non remouet se. imo uita. ergo sol? calor addit? e. feb. ¶ Quinto si ile est de morbo in cõplectis sicut de morbo in cõpositis de: si quinq. digitis fit addit? sextus di gitus ille sextus digitus est morbus in numero et non primi quinq. neq. aggregatus ex omnibus sex. ergo simile erit de calor e addito. ¶ Quod aut solus calor preexistens sit feb. arguitur. quia sol? calor fixus non variatus in gradu per independen tiam potest fieri preternaturalis et ledere ope rationes. ergo solus est feb. tener consequentia.

ita ex diffinitione febris et assumptum satis est manifestū. qz gradu caloris non variato pōt co-
pūs exccitari. et idem calor fieri acutus et magis
igneus qz cōueniat. ¶ Itē idem calor numero nō
variat? in gradu potest per aeris venenosū inipi-
rationē fieri venenosus. et certū est qz sibi cōpetit
diffinitio febris. ¶ Quod autē aggregatum ex
vtrōqz calore sit feb. ostenditur. quia tali aggrega-
to competit diffinitio febris. ¶ Itē accipimus
febres nō ledentes nisi per intensiōem sicut sunt
multe effimere. et sit ex emplī gratia calor p̄exis-
stens naturalis vt quatuor et supra additus a so-
le vt quatuor. tunc aut calor p̄existens est febris
aut superadditus: aut aggregatum. si dicatur pri-
mum. ergo etiam superadditus erit feb. et a for-
tiori aggregatum ex vtrōqz. si dicatur secundum.
ergo a pari calor p̄existens est feb. cum sit equa-
lis. et ex casu bīc nō est feb. neqz lesio operationū
nisi per intensiōem. ergo multo magis aggrega-
tum erit feb. ¶ Præterea quocūqz gradu remissio res
mittitur febris. ⁊ quibuscūqz quatuor gradibus
a blatis aufertur febris et remanet sanitas. ergo
quicūqz gradus est febris aut pars febris. Et si
militer quicūqz gradus quantum est ex se est sa-
nitas aut pars sanitatis. et quilibet quatuor gra-
dus sunt sanitas tota. ¶ Præterea quicūqz gra-
dus vt toti p̄iunctus p se ledit operationes. ⁊ qui-
cūqz gradus vt toti cōiunctus aliquo modo p̄-
ficiet operationes. ergo quicūqz gradus aliquo
modo est sanitas ⁊ aliquo modo egritudo. Sicut
duobus tabentibus nauim quorum nullus sit
per se sufficiens nō est aliqua pars tracta ab vno
que nō sit tracta ab alio. Et quo sequitur qd a quo-
libet est tota nauis tracta. Et similiter in p̄positi-
to a quolibet gradu p̄cedit omnis lesio et omnis
perfectio operationum.

perfectio operationum.

In hac questione sunt due famoſe ſcopitiōes. vna eſt Gen. de fulgine quo omnino eſt errōneæ nec poteſt ſaluari. tenet tamen vniuerſaliter ꝑ feb. eſt ſolum calor ſuperadditus calori præeſtenti. Ꝓ ꝑo opiniōne ſunt quinq; argumenta ſuſperius adducta in principio queſtionis. Aerum B. volens fugere aliqua argumenta et præcipue auctoritatē Aristotelis quinto metaphiſi. dicenſis ꝑ duo accidentia ſolo numero differentia nō poſſunt eſſe in eodem ſubjecto adequato dixit ꝑ duo calores. ſcilicet additus extraneus: et præeſtens naturalis ſunt ſpecie differentes. Et ſimiliter quicunq; calores habentes diuerſas ꝑprietates ſunt ſpecie differentes ſpecie differunt: ſicut calor putredinalis et venenofus. et ſic de alijs. Et dixit ſecundo ꝑ ꝑprietates caloris eſt idēz realiter quod calor ille. Et tertio dixit ꝑ ex omnibz caloribus ſpecie differentibus ſi ſint in eodem ſubjecto adequato poteſt reſultare et vna forma mediat ſicut ex caliditate et frigidityte que ſatis euidenter ſunt rep. obata in dubio precedenti.

Sed cōtra ^{bac opm tones Sen. dicētis}
^{q feb: isit foli calor: addit}
tus procedunt argumenta ante oppositum addu-
cta quorum aliqua probant febem esse calorem
preexistentē factum per naturalem, aliqua vel
ro probant febem esse aggregatum et calorem ad-
dito et preexistente. ¶ Sed iterum adducitur due
demonstrationes omnino illam opinionem re-
probantes. prima, duos calores tam dicti scilicet
additus et preexistens non absoluuntur in actio-
nibus suis, ergo quecumq; lesio proventit a calore
addito

lis potentie.
Neque enim possi-
bile est animam
citra efusio-
nis calorem in
aliquo agendi
munus descen-
dere. Omne eni-
m instrumentum
proportio-
nale cum eo cui
suum instrumen-
tum esse neces-
se est.

addito prouenit etiam a calore preexistente. Et quo sequitur qd si vnus est preter naturam et alter si vnus est morbus et alter. cum per lesionē operationum per se pendente morbi arguamus: et probatur assumptū: et presuppono qd remissum non intendit intensum. hoc assumptū est de mente omnium philosophantium. Et tunc arguitur sic. caliditas cordis febricitans calefacit preternaturaliter sanguinem et spiritū: sed non per caliditatem additam: ergo per preexistentem aut aggregatam ex utraque. qd non per additā arguitur. nam caliditas addita i calore febricitans ē remissio: qd vt quatuor: scilicet caliditas, sanguis et spūs ē supra quatuor: et supra gradum medius latitudinis: ergo ex supposito caliditas addita non intendit caliditatem sanguinis. Quod autem caliditas addita in corde sit remissio: qd vt quatuor manifestū est: quia cor naturaliter dispositum habet caliditatem supra mediū pōderale. si ergo caliditas addita ēē intēsa vt quatuor: tunc cor esset ita calidus sicut ignis: immo calidus igne: ergo dicendum est calefactionem sanguinis et spiritus: et omnes similes actiones preternaturales esse a toto calore in corde reperto. ¶ Secunda demonstratio. accipiamus corpus temperatum habens in sua naturali dispositione quinque gradus caloris. addatur a sole vnus gradus vt sit febricitans: tunc si per approximationem in frigiditatum remoueatur vnus gradus caloris de quinque preexistentibus remanente gradu caloris inducto a sole: hoc corpus erit curatum et reductus ad suū proprium temperamentum: ergo gradus caloris inductus a sole ē ita naturalis sicut alius ex quinque preexistentibus: tenet consequentia: et probatur assumptum. nam accipiamus aliquod corpus temperatum primo simile: in quo corrumpatur vnus gradus caloris per aeris frigiditatem: ita vt corpus illud perdat proprium temperamentum. Deinde pono qd a sole corrumpatur gradus frigiditatis inducte et inducatur vnus gradus caloris: tunc hoc corpus redibit ad proprium temperamentum: ergo gradus caloris additus a sole est ita naturalis sicut preexistens deperditus in hoc casu et in pcedenti igitur non est dicendum qd calor additus sit magis febricitans: qd calor preexistens: nec calor preexistens magis sanitas qd calor additus. Multa enim sunt alia argumenta contra hanc opinionem: sed vt breuitati indulgeam his ero contentus.

Secunda opinio est Jacobi forl. Agonis senensis: et quorundam modernorum: licet per quosdam antiquos recitata: sed non sufficienter dilucidata tenet hanc opinio qd febris sit totus calor actualiter in corpore vel membro scdm se totum in febricitante repertus ad hunc intellectum qd totus ille calor est febris et quilibet pars eius: ita vt omnis lesio operationum que prouenit a toto calore proueniat a quocumque gradu caloris prout toti inexistit et qd toti et quilibet parti prout toti inexistit competit diffinitio febris: similiter totus calor et quilibet pars eius est vite conseruatiua et productiua operationum: quas habet corpus febricitans et non in inrum. nam et omnibus gradibus caloris in eodem subiecto repertis fit vnus calor totalis: neqz illi gradus caloris differunt specie: sed ex ipso fit vnus calor: idem numero. ¶ Si tamen queritur vtrū duo gradus caloris sint idem numero: dicitur qd non: quia vnus non est alter. Et si arguatur qd materia sit causa indiuiduationis. quinto Adetaphi. ergo cum conueniant in materia sunt idem numero. res

spondetur qd in habentibus materiam distinctas materia est causa indiuiduationis. in non habentibus autem materiam aut in comunicantibus in eadem materia ad eam materiam nō est causa indiuiduationis: sed vnum differt ab alio numero per seipsum: qd hoc non est illud. Et ad auctoritatem philosophi qd non est possibile duo accidentia solo numero differentia esse in eodem subiecto adequato. dicitur qd verum est ad hunc intellectum qd ex omnibus his oportet qd resultet vnum accidens numero. ¶ Aliiter tamen dicendus esset scdm Thomam et Albertum magnū qd calor qui intenditur manet vnus et idem a principio vsqz ad finem: et qd gradus caloris est quidam modus et non calor. Et scdm Burleum esset dicendum qd in quocumque instanti producitur nouus calor scdm se totum. ¶ Prima tamen opinio est communior: tenens qd intensio fiat per additionem partis ad partem utraque remanente. Unde scdm opinionem iam dictam est tenendum qd si calori naturali preexistenti addatur vnus gradus caloris venenosi vel putridi totus calor et quilibet gradus eius efficitur putridus vel venenosus. Si autem sit febris per solaz intensiōnem caloris sicut sunt effimere: dicitur similiter qd totus calor est febris et quilibet pars eius: nec est assignanda aliqua lesio operationū neqz aliqua perfectio que non pendeat a quocumque gradu.

His visis respondeamus ad argumenta Gentilis adducta in contrariū. ¶ Ad primū cum dicitur solus ille calor debet dici febris qui est preter naturam: sed solus ille calor additus est preter naturam. conceditur maior et negatur minor: immo quilibet gradus caloris preexistentis efficitur preter naturam. Et si instetur: quia preexistens dependet a sanguine et spiritibus. sed superadditus dependet a putredine vel venenositate. Respondetur qd quilibet gradus huius caloris et totus iste calor: pendet a sanguine spiritibus et a putredine. ¶ Ad scdm cum arguitur si loco caloris fuisset inducta frigiditas etc. Respondetur qd sola frigiditas inducta non est morbus: sed aggregatum ex frigiditate inducta et preexistente. Similiter dico qd aggregatum ex calore inducto et calore preexistente est morbus. ¶ Ad tertium respondetur qd medicus intendit conseruare tantum calorem quantum est expediens pro sanitate: et si calor sit superfluous intendit aliquem gradum ipsius corrumpere siue corrumpat aliquem de preexistentibus. siue de nouiter inductis modo redeat ad gradum illi indiuiduo conuenientē. Et si pendeat a putredine vel venenositate intendit remouere illam quia quicunqz gradus caloris preexistentis et nouiter inducti est similiter putridus aut venenosus. Si vero calor non superfluat: sed sit dependens indebite intendit remouere causam independente conseruato calore in eadē graduāli mēsurā. Quo modo autem colerico et flegmatico equaliter febricitantibus supra proprium temperamentum frigidiora offerenda sint flegmatico et potētius frigidiora colerico alibi sentietur. ¶ Ad quartum dicitur qd quocumque gradu remoto siue de preexistentibus siue de nouiter inductis: ita vt remaneat graduālis mēsurā et remoueatur causa putredinis remouetur febris. nam quicunqz gradus: vt dictum est pendet a putredine etiam pendet a sanguine et spiritibus. ¶ Ad quintū negatur similitudo: quia ex illis sex digitis nō constituitur vnum numero: sed ex oibus gradibus caloris resultat vnus calor: et sic sufficienter soluta sunt argumenta pro opinione

Thomas.
Albertus mag.
gnus.

Burleus.

¶ iij

Tractatus

Galeni. ¶ Deinde cum dicitur accensus in corde. per
banc particulam Auienna nobis manifestat qd
sit subiectum febris: et cum quibus circumstantiis dis-
cens qd calor extraneus qui est febris est accensus
in corde. et pro vel procedens ab eo corde vel calo-
re cordis mediantem spiritu et sanguine per venas
et arterias in totum corpus: unde non solum cor est
subiectum febris sed totum corpus et quelibet eius
pars: modo calor ille procedat a corde dans intel-
ligere qd si calor existens in toto corpore vel in alia
qua parte eius procederet ab alio membro qd a cor-
de calor ille quantūcūq; extraneus non diceretur
febris. Exponitur autem et pro vel: quia si teneretur
copulatiue diffinitio non competere febris exi-
stenti in alijs partibus ultra cor: quia calor illarū
non esset accensus in corde.

Hic solet dubitari

Utrum cor sit pri-
mum subiectum
febris. In quo dubio tenende sunt iste conclusiones.
¶ Prima conclusio. capiendo subiectum pro sub-
iecto inhesionis et denominationis non cuiuslibet
febris cor est subiectum. probatur. nam alia mem-
bra habent febrē sibi inherētem a qua denomi-
nantur febrē. Talis autem febris non est in cor-
de cum non sit possibile vnum accidens esse in plu-
ribus subiectis loco distinctis: nec etiam ab illa fe-
bre alio: vnum membrorum cor denominatur febrē:
ut manifestum est satis. ¶ Secunda conclusio. to-
tum corpus est totale et adequatum subiectum fe-
bris. ad hunc intellectū qd nunc est febris nisi sit
in toto corpore aut in aliqua eius particula. Hanc
conclusionem sentit Auer. Tercio colligit. cap. iij.
dum dicit: qd febris est calor qui continet totum cor-
pus: et parum post dicit qd diffinitio febris continet
q; sit calor extraneus missus a corde in totum
corpus et ledit omnes actiones et passionēs eius
cui etiam sententia alludit Auienna in presentē dif-
finitione. ¶ Pro tertia conclusione premittendum
qd cor esse primum subiectum febris potest dupli-
citer intelligi. Vno modo qd febris sit passio fluens
a principijs essentialibus cordis. sicut dicimus qd
risibilis est passio hominis. Secundo modo qd
cor sit subiectum febris: licet alia membra non fe-
brē nec febrē: inret ipossibile est aliquid aliud
membrum febrē nisi cor febrat. ¶ Quo sic premi-
so sit hec tertia conclusio: licet cor non sit primum
subiectum febris primo modo. est tamē primum sub-
iectum febris secundo modo. prima pars conclu-
sionis probatur: quia aliter oportere cor semper
febrē: quod forte quis concederet a actu vel apertu-
dine: sed forte non est possibile febrē que est per
se cordis corruptiua fluere ex principijs essentiali-
bus cordis per que cor est illud quod est. secunda
pars patet de mente doctorum et est diffinitio Aui-
cenne. Est enim febris diffinitio calor extraneus
accensus in corde aut calor extraneus procedens
ab eo scilicet calore cordis in totum corpus. quare
constat necessario quid febris aut est calor cordis
aut procedens a febre cordis. Hanc etiam senten-
tiam Auienna innuit in capitulo de febre effi-
mera ex calore aeris. vbi dicit calefit aer et perue-
nit ad cor et sit febris. Deinde spargitur. hoc idē
innuit Galenus primo de differentiis februm ca-
pitulo primo. vbi vult qd distinctio febris in pri-
ma genera sumatur per distinctionem subiectorum
calefacti esse in corde existentium. et tertio colligit
ca. iij. Et dicimus p hoc qd subiectum ppter quod sit
caloris est cor.

Contra quā

determinationem ostendit

bium a multis doctoribus longis ambagibus ve-
latur. Nunquid si calor extraneus ab alio mem-
bro a corde toti communicetur sit dicendum fe-
bris: ut puta si ab epate apostemato apostemate
calido calor extraneus toti communicetur ledens
operationes totius quid prohibet talem calorem
esse febrē a quocūq; membro sit communicatus:
et eo magis: quia quid nominis febris sibi conuenit.
¶ Preterea quo nomine magis congruo deberet
hic calor extraneus nuncupari.

In hac questione

licet sint multe
opinionēs clas-
sissimorum doctorum: scilicet Antonij de parma.
Dint. Gal. Adarslij de sancta Sophia. Agonis
senensis: ne prolixius sim recitabo tantū opinione
Agonis scilicet doctoris modernissimi ac subtilissimi
deinde ponā opinionē qd mihi vñ dicitur cōformior.
¶ Dixit Ago qd cā quare caliditas extranea quā
in corde aut toti a corde cōcata dicitur feb. non
aut caliditas extranea epatis aut alterius membri:
neg ab eo toti cōcata dicitur feb. est: qd siue calor
ab extra veniat vt ab aere vel ab alio continet eū
ue ab intra non est possibile aliqd membrū toti ca-
lescere caliditate actuali per se ledere operationes
oim partū nisi ista totalis caliditas pdeat a cor-
de. nā si ab extra veniat calor iuxta dicta istius ne-
cessario anteq cōscit toti accēdit in corde p spūs
qui ab aere vel alio pntēte inflāmant: et si sit pu-
tredo vel apostema in cerebro aut in epate ppter
magnā cōstatē mediātē magna vena aut mediātē
bus arterijs anteq bec membra possint tāto gradu
caloris toti calefacere qd opatiōes ledantur: inflā-
matur cor et cōcat caliditate toti ledēte opatiōes
Causa ergo eius est: qd ipossibile est totum febrē
nō febrēte corde: et quia nomen feb. dicitur a feruore
et de feruore qui pō radicaliter est accēsus in mē-
bro quod est aptū toti inflāmare: et sine cuius inflā-
matione nō ptingit toti inflāmarī mō dicto: idē no-
mē feb. nō dicitur nisi de calore extraneo cordis aut ab
ipso dependēte. ¶ Qd si dicatur epar naturaliter
calidū pē toti reddere calidū: corde exīte frigido
ergo etiā epar pternaturalr calū pē toti inflāma-
re et facere ita calidū pter naturā vt ledant opatiō-
nes sensibiliter sine pternaturali illu cordis. ne-
gat argumentū: cū epar calidū nō possit toti red-
dere calidū fm naturā nisi multo magis hic actua-
lis calor pdeat a corde qd ab epate dato qd cor ab
epate nō reddatur calidū: nō tamen pōt epar aut
aliud membrū pternaturaliter totū calefacere
nisi primo hic calor: pternaturalis cordis cōscetur
et deinde cor: pternaturalr calefactū toti calefa-
ciat. Accedit ad hoc qd epar apostematum aposte-
mate calido non mittit sanguinem calidum supra
totum nisi paulatim: et ante istud inflāmur cor:
et forte non est sanguis inflāmatu calidior spī-
tu cordis: sed quia prohibetur spīritus euentari:
ideo inflāmur: et postea inflāmat totum.

Contra ex hac

opinionē simul cū funda-
mento suo sequitur qd calor
extraneus epatis et cerebri debet dici febris: quia
cor pternaturaliter inflāmatum non potest toti
calefacere calore extraneo sensibiliter ledente ope-
rationes nisi ab eo primo calefiat epar et cerebrū
calore extraneo: que calefacta cōmunicabunt ca-
lorem extraneum residuo corpore mediantibus
spīritibus animalibus: naturalibus et sanguine:
sicut in naturali dispositiōe cōmunicant calorem
animalē et naturalem toti mediantibz eisdem. et
go ex fundamēto suo sequit oppostū eius quod
intendit.

Auerrois.

Auienna.

Galenus.

intendit. assumptū manifestū est propter magnā
propinquitatē cordis ad mēbra illa et latitudinē
viarum inter cor et illa mēbra. ¶ Preterea. dicit
ipse q̄ epar naturaliter calū potest facere totum
corpus naturaliter calū corde existente frigidor
tamen epar p̄ternaturaliter inflāmatū nō potest
totū p̄ternaturaliter inflāmare nō inflammato
corde. ¶ Q̄dōta. talis potest esse proportio epatis
naturaliter frigidū p̄ternaturaliter inflammati
ad cor frigidū: qualis est epatis naturaliter calū
ad idem cor frigidum: sed epar naturaliter calū
cor frigidū. quare totum p̄ternaturaliter inflā
matū ab epate p̄ternaturaliter calefacto cor
de p̄ternaturaliter non inflāmato. assumptum
probat. ponēdo q̄ cor naturaliter frigidum ba
beat caliditatem vt sex cum dimidio. Epar autē
naturaliter calidum habeat caliditatem vt quāq̄
cum dimidio. semp̄ em̄ cor naturaliter frigidum ē
calidius epate naturaliter calido: sed epar natu
raliter frigidum habeat caliditates vt quatuor cū
dimidio et acq̄rat vnum gradū caliditatis p̄ter
naturalis. ita vt habeat caliditatem vt quāq̄ cum
dimidio. et sequitur veritas assumpti. quia quicūq̄
sunt equalia se habent in equali proportione ad
tertium. ¶ Ad primam rationē forte responderet
q̄ licet cor p̄ternaturaliter calefactum non pos
sit totum p̄ternaturaliter calefacere nisi prius
calefaciat epar et cerebrum. que calefacta postea
cōmunicabūt caliditatē p̄ternaturalem toti: sicut
contra epar et cerebrum p̄ternaturaliter ca
lefacta non possunt totum p̄ternaturaliter cale
facere nisi prius calefaciant cor: quod calefactus
cōmunicabit caliditatem toti. attamen inter ea
multum interest: quia semper cor magis cōmuni
cabit caliditatem toti q̄ epar et cerebrum cui sit
calidū. certe si sic intelligit bene dicit: sed hec opi
nio coincidit cum opinione Albarilij quam ipse
recitat vt apparebit statim. ¶ Ego autē opinor
opinione Albarilij esse magis veram et confor
mem mentibus auctōrū. Dicit em̄ causam in que
sito esse. sc̄p̄ caliditas extranea epatis: et p̄ ipsum
totū cōmunicata non d̄ feb. sed caliditas extra
nea cordis et per ipsum totū cōcata solū d̄ feb.
quia medici vocauerunt febrem caliditatem illi
membri qd̄ maxime est aptum inflāmare. et quod
inflammatum est maxime aptū alia inflāmare. et
similiter vocauerunt febrem caliditatem ab eo alijs
membis cōcatam. solum autem cor est vniuerso
di. epar autem et cerebrum licet possint inflāma
ri et inflammata cōmunicare caliditatem toti. ca
liditas tamē sua est remissa in comparatione ad
caliditatem cordis: cum cor sit calidius et magis
aptum inflāmare ceteris membris: et habens
plus de multitudine caliditatis et magis cōmuni
cātium caliditatis toti q̄ aliqd̄ aliud membrū
tam in naturali q̄ in p̄ternaturali dispositione.
Propterea omnes auctores in hoc cōuenientes
congrue dixerunt febrem dictam a feruore esse p̄
priam passionem cordis: quod maxime feruet et
est aptum facere vt alia ferueat: et nō epatis neq̄
alterius membri. sic enim sibi placuit et nō absq̄
ratione. Unde licet epar possit inflāmari et in
flammatum cōmunicare toti caliditatē vt duo
in for. equalē caliditati cōmunicare a corde toti
in platonē. et in vtroq̄ caliditas illa sensibiliter
lederet operationes et equaliter caliditas ta

men platonis esset febris et non caliditas fortis
sic em̄ placuit auctōribus propter causam assigna
tam. Et scdm̄ hanc opinionem euitant longe am
bages et controuersie quas inutile esset multiplici
care. vt bene sensit Auicēna p̄ma quartū. p̄mo ca
pitulo. ¶ Ad argumētū autē in oppositū. d̄ q̄ ca
liditas illa toti cōcata ab epate vocabitur mala
cōplexio calida totius pendens ab epate et non
febris: licet vt bene sensit Ago raro cōtingat cali
ditatem extraneam toti ab epate cōmunicari sine
cordis influxu. ¶ Concludit itaq̄ q̄ nulla calidi
tas d̄ feb. nisi caliditas extranea cordis aut ab
extranea caliditate eius pendēs et cū hoc sensibi
liter ledens operationes. ¶ Opinio autē Bentis
lis de fulgineo ē hec: qd̄ illud debet esse subiectū
primū feb. que per se ledit omnes op̄ationes cui
iustūq̄ membri. vt est apud Auerroym tertio colū
liger. cap. iij. qd̄ est primū subiectū caloris per se
oim̄ operationū perfectū: sed cor est huius. ergo
cor erit primū subiectū feb. tenet p̄ha. et maior ē
manifesta: quia cuius tēperies est sanitas eius in
temperies est egritudo. et minor est de intentione
oim̄ medicorū. calor em̄ cordis perfectus est oim̄
operationū. calor autē ep̄is solum perficit op̄a
tiones naturales sicut calor cerebri solum anima
les. ¶ Contra hanc opinionem possent fieri mul
te instantie quas vt breuitati indulgē in presen
tium omittam.

Quartum dubium. An se. q̄tis
in corde. p̄ce
dat ab eo mediātis? spū et sanguine per venas et
arterias in totū corpus. Arguit q̄ non. actūs nō
migrat de subiecto in subiectū. igit̄ q̄stio falsa p̄
parte affirmatiua. ¶ Scdm̄. in oibus febribus in q̄
bus extrema frīgēt: sicut in p̄ncipijs paroxismo
rum: in febre liparia: in morientib⁹ et febre collis
quatinus non p̄cedit calor extraneus cordis in to
tum corpus. ergo etc. ¶ Et cōfirmatur ex sentētia
Auicēne in cap. de liparia in qua p̄m̄ ipm̄ est im
peditus transit calor: ad extrema. ¶ Tertio. stat
multa alia mēbra a corde fuisse p̄ternaturaliter calū
anteq̄ cor febreret. q̄ postea cor de febre nō p̄ce
deret caliditas ab eo ad mēbra illa: cū tā vt pono in
casu āte habuerit tātū calor extraneū q̄ totū cor: talis
febris possit sibi tribuere. ¶ Et p̄firmat: q̄ pōt
causa extrinseca totū corpus pus calefacere: vt
rimo cor. sicut in instāti in quo cor ē p̄mo febris.
et certum est q̄ in illo instāti feb. illa non p̄cedit:
sed forte incipit p̄cedere: sicut si nūc p̄mo cor sit fe
bris: reliqs mēbris nō calefactis p̄ternaturaliter
p̄tunc a corde febre nō p̄cedit feb. ¶ Quarto
feb. et bica existens in mēbris non p̄cedit a cor
de: quia est feb. facta a nullo procedens aut depē
dens speciali depēdentia. sic enim esset siēs cū nō
facta: et talis feb. et bica possit esse i mēbris ma
nifestū est: quia aliquando facta est sicut natura
lis secunda p̄mi. et membra nō sentiunt suū calo
rem: infra tractatu tertio. et confirmat: q̄ feb. et bica
esset humoralis vel effimera si penderet a cor
de per sanguinē et spm̄. ¶ Quinto sequitur omnes
febrem exitem in mēbris esse effimerā vel sangui
neam. nā feb. debet denominari sicut veritatē sub
iecti in quo fundatur calor: a quo ipsa p̄cedit.
Cū ergo iuxta titulū questionis ois feb. membro
rum procedat a calore sanguinis et spirituum: ois
talīs erit sanguinea vel effimera assumptū autē
manifestum est: q̄ febres cordis distinguunt p̄
nes distinctionē subiectoꝝ in quibus fundat ca
lor a quo dependet iuxta doctrinam Auicē. et Gal.

Ago.

Bentis de ful
gineo.

Auicenna.

Albarilij.

Tractatus

ergo simile erit in febribus alioz mēbroz. ¶ For/
te dicit q febris alioz mēbroz a corde specifi/
cant et denominatur denominatione feb. exiit i
corde. ¶ Contra. ex hoc sequit q aliqua caliditas
facta esset feb. effimera. Sequit scdo q aliqua ca/
liditas siens esset et bica vtrūq falsum. et primus
probatu ponendo q cor febricit febre effimera r
spiritu et sanguine ab eo delatis foueatur mala
complexio cala fixa in aliquo mēbro et sequit q
caliditas illius mēbri est feb. et non nisi effimera:
quia cor non febricit nisi febre effimera. Pro scdo
ponatur q caliditas febrilis figuratur in corde an/
teq figuratur in alijs mēbris. et per spiritū et san/
guinē ponant mēbra in calefieri ledente opatio/
nes. Et sequit q calor ille mēbroz est feb. iuxta
diffinitionē et non nisi et bica: quia cor non febricit
nisi et bica: tamen calor mēbroz est siens vt
ponitur in casu. ¶ Sexto pole est febricit corde ca/
lesieri solum spiritū aut solum sanguinē. sed solo
spiritu calefacto deferatur per solum spiritum. et
similiter solo sanguine calefacto deferatur per so/
lum sanguinē. ergo non per spiritū r sanguinem.
patet assumptū: quia in effimera spūs sunt inflā/
mati et nō sanguis. et in putrida est inflāma/
tū: et non spiritus: imo in et bica est inflāma/
ta cordis suba et nō spiritus nec sanguis nec ali/
umor. igitur a fortiori potest inflāmari sanguis
sine spiritū. et contra. ¶ Confirmatur. quia cum
spiritus sit paratior calefieri q sanguis r magis
aptus moueri stabit q spiritū deferatur ante san/
guinē et calefiant mēbra. et sic pro aliquo tēpore
potest deferri per solum spiritū. ¶ Septimo feb.
pōt procedere a corde in totum corpus pervapo/
res r putridas fulgines r simplicem alterationē
ergo non solum per sanguinem et spū. ergo diffi/
nitio insufficiens. ¶ Octauo. potest pcedere a cor/
de in totū corpus per neruos r reliquas corporis
particulas. igitur r. ¶ Et confirmatur. quia vene
et arterie non sunt extēse per totū corpus. ¶ In
oppositum est autē. in diffinitione feb. et Gal. in
pmo d differētijs febrū. r Auicenna. tertio colliget.

Pro decisione questionis notandum
primo q calores a cor/
de pcedere in totum corpus potest dupliciter in/
telligi. Ano modo. q nou? calor a actualis spargat
a corde in mēbra ad hoc vt febricit. Scdo modo q
extraneus existēs in mēbris causet a calore extra/
neo cordis sanguinis r spiritū suū illud causari
sit de nouo producti siue sit solum conseruari. Pri/
mus modus videt magis de intentione Auicē. in
cap. de febre effimera a caliditate aeris. nā dicit
q cor primo febricit. postea deferet feb. ad alia mē/
bra. calefit em aer etus et puenit ad cor. et fit feb.
deinde spargit. ac. Et in cap. de liparia mouet q/
stione quomodo potest esse feb. et nō procedat ex
ea caliditas in totū corpus. Respondet q in ter/
minis. i. diffinitionib? barum dispositionū atten/
ditur vna conditio. s. q non sit qd prohibeat. po/
test ergo ipediti delatio caloris sicut ipse exēpli/
ficat in textu propter aliqd prohibēs: aut q non
esset tēpus sufficiens. ipse ergo per pcessum illuz
intelligit noui caloris spansionē. Secundus autē
modus est magis amplius et veritati conformis.
et de mente doctorū nec Auicē. contrarius. lz pmo
magis specificauit. seruabimus itaqz hunc fm
modum in determinatione istius qstionis. ¶ Ses/
cundo notandū q omnia mēbra alia a corde sunt
minus calida spū et sanguine cordis in naturali
dispositione. pty: quia inter alia mēbra a corde

epar est calidissimū: qd tamen est minus calidum
sanguine. prima pmi. ¶ Tertio notandū q cum
duo vel plura calida approximant alicui tertio:
qd vtroqz illorū sit minus calidum se inuicē iuuat
ad calefaciendū illum tertiu: ita q nullū illorum
agit caliditatem in tertium: que caliditas etiam
non agatur ab alio tanq a partiali agente: sicut
cum duo homines trahūt nauim vterq tanq par/
tiale agens trahit totam nauim.

His ita notatis sit prima conclusio

licet non omnis fe/
bris existens in corde sit procedens ab eo mediā/
tibus spiritu et sanguine in totum corpus. ois ta/
men febris existens in corde deducto impedimen/
to est apta procedere mediātibus spiritu. i. r san/
guine in totū corpus. Ista cōclusio quo ad vtrāq
partem est de intentione Auicē. in cap. de liparia
que est febris in qua interiora calent r exteriora fri/
gent: cuius est hic textus. Et habet aliquis vt di/
cat quomodo erit febris et non procedat in ea ca/
liditas ex corde in totū corpus. Responso itaqz
q in terminis. i. diffinitionibus barū rerū atten/
ditur vna conditio vt non sit quod prohibeat sicut
diffinimus aquā frigidā et humidā quādo dispo/
sita est fm naturā suā et nō fuerit qd prohibeat
et diffinimus graue quod est illud quod tēdit in/
ferius quando dimissum fuerit cum natura sua: r
in omnibus istis caliditas peruenit ad cor: et pce/
dit in arterias et spargitur: at vero accidit probi/
bitio illius in quibusdam locis: sicut a cecidit et su/
per quem ponuntur pruinē. ¶ Et ex hac cōclusio/
ne sequitur duo correlaria. Primum in omni cor/
de febriciente est calor: ex se sufficiens ad cōmunicā/
dum calorem febrilem toti corpori. Secundum. q
in liparia et febrilibus omnibus in quibus extērio/
ra frigent non est descendendum illa extēriora febrile.
¶ Contra. sequitur q sincopalis in qua extēriora
frigent et pulsus est paruus tardus et rarus non
est febris. ¶ Sequitur scdo. q morientes ex febril/
bus co liquati nō februnt. ¶ Sequitur tertio
omnem morientem ex febre ante mortem fieri in/
febrilentem: et in summa q nullum mēbrū febricit
nisi in eo calor sit intērior calore sibi debito. Hoz
solutio ponetur in solutione argumentorū factorū
ante oppositum questionis. ¶ Secunda cōs/
clusio. omnis febris existēs in alio mēbro a cor/
de procedit ab eodem mediātibus spiritu et san/
guine. probatur. quādo cūqz aliqd mēbrū aliud
a corde febricit habet caliditatem preter naturā
sufficientem ledere operationes pendentem a cor/
de: vt patet ex questione precedentī. sed talis cali/
ditas: si pendet a corde: pendet etiam a spiritu et
sanguine igitur pcedit a spū et sanguine. tenet cō/
sequētia. et minor pbatu de tertio notato. si duo
vel plura calida iuxta ponātur vni reliquis min?
calido: illa duo vel plura se iuuant ad calefaciē/
dū minus calū. sed in fe. cor: sanguis et spūs iuxta
ponūtur alijs mēbris q sunt ipīs min? cala. igit
cor: sanguis et spūs se iuuat ad calefaciendū illa
mēbra: ita q nulla calitas duce i mēbra illa q nō
pedeat a quocūqz illorū tāq a partiali agente iuxta
notatū. Qd aut cor sanguis et spūs sunt calidiores
alijs mēbris: pty ex scdo notato. q sanguis minus
calis spū r corde est calidior epate magis calido re/
liquis mēbris alijs a corde. pma pmi. et bec pto
istatē habet de sanguine et spū existētib? in venis
et arterijs: sicut de spū et sanguine existētibus in
corde: similiter de vaporibus in bis ptrib? cōtētis
¶ Ex hac cōclusionē sequit primo q si alicui mē/
bro cōmunicetur

Auicenna.

Auicenna.

bro communicaretur caliditas per simplices alterationes absque presentia sanguinis: aut spiritus in illo membro adhuc calor ille procederet a corde mediantibus spiritu et sanguine, quia illis adiuvantibus agit cor caliditatem illam. ¶ Sequitur secundo, quod licet in membris alijs a corde sint febres morie medicorum specie vel genere differentes: non oportet illas a corde procedere per alios delatores, quod per sanguinem id est massam humoralem spiritus et vapores, illi enim simul cum corde agunt omnem caliditatem febrem in membris repertam. ¶ Tertia conclusio, non oportet ad hoc ut dicamus aliquam febrem procedere a corde ipsam esse caliditatem que producitur: aut fuerit a corde producta. Ista conclusio probatur, potest enim aliquod membrum prius esse calefactum caliditate per se sensibiliter ledere quod caliditas post ea corde a febrentem mediantibus spiritu et sanguine conferuatur: et cum conferuabitur dicitur febris cum antea non esset febris, igitur conclusio vera tenet consequentia, et assumptum probatur ex primo notato.

Supereft vt respondeamus ad argumentum facta in principio questionis. ¶ Ad primum dicitur, quod licet accidens non migret de subiecto in subiectum, potest tamen subiectum illius accidens inducere sibi a causa in parte sibi propinqua illius susceptiva. ¶ Ad secundum sunt duo modi respondendi, unus ut existimo magis conformis mentibus auctorum: et est, quod nullus membrum dicitur febris nisi habeat caliditatem extraneam excedentem et superabundantem caliditati sibi debite tempore sanitatis, hoc in verum sunt de intentione auctorum si non volumus eorum dicta exquirere. Primo hoc manifeste sonat textus Avicenne superius allegatus in capitulo de liparia et prima quarti capitulo primo, ubi declarans particulas in diffinitione positas dicit, Et inflammatur in eo scilicet corde aut corpore inflammatione que nocet operationibus naturalibus: non sicut est caliditas treasur laboris cum non ultimatur. Item iste textus Galeni octavo therapeutice superius allegatus, et statim inferius ponendus, et primo de differentiis febrium et Avicennis tertio, colligit capitulo tertio ubi diffinitens febres dicit, quod est aggregatum ex calore naturali et extraneo superaddito. Hoc idem ostendit, quid nominis febris dicta a feruore: et grece dicta pyreos. ¶ Item pro hac parte sunt rationes, quia aliter oporteret dicere, quod non omnis cura sit per contrarium formaliter aut virtualiter, nam quando extrema sunt frigida, sicut in principijs paroxysmorum in liparia in sincopali in morientibus calefacto extrema omnibus auxilijs cum his que sunt formaliter et virtualiter calida, ergo non februnt, debet enim febris curari per frigida iuxta doctrinam Galeni octavo therapeutice. Est autem immoderatio dicere, quod febris in superabundantia caliditatis, via igitur que in eucrasiam per infrigidationem erit. ¶ Preterea si febris in casibus iam dictis deberet curari oportere, quod ipsa remitteretur: et cum ipsa sit calor, oportere calorem remittere, sed contra, quod est falsum, quia curantur per calorem intentionem: et hec argumenta procedunt contra Galeni dicentem, quod calor existens in membris infrigidatis de quibus supra, est febris propter malam a calore cordis extraneo dependentiam: quod in morientibus anhelitum frigidum aut pulsum paruum tardum et ratum: si debet curari febris oportet

quod curetur per calorem intentionem tam in corde, quam in extremis: ergo nec in extremis nec in corde, est febris, et secundum hanc opinionem concedendum est, quod non solum in liparia extrema non februnt: sed neque in principijs aliarum febrium quando sunt frigida, et quod principium sincopalis non est febris, et quod morientes ex febribus colliquati sunt necessario ante mortem sunt infebrentes, et quod non est possibile aliquem mori febrentem. ¶ Alia tamen opinio est doctorum dicentium, quod in liparia extrema februnt, et similiter in principio interpolatarum. Et quod in principium sincopalis est febris: et quod habentes anhelitum frigidum et extrema frigidam propter febres colliquati sunt februnt tam secundum cor, quam secundum extrema, ille enim purus calor, qui est tam in corde, quam in extremis: licet sit in gradu diminutionis respectu caloris sibi debiti: et etiam in multitudine forme: tamen quia superabundat in igneitate et preternaturalitate propter quam superabundantiam ledit operationes dicitur febris, ut superius dictum fuit in determinatione prime questionis, et consequenter isti concedunt, quod in eadem parte adepta est febris, que est mala complexio calida: et est mala complexio frigida: que duo possunt intendi in preternaturalitatem: licet simul non possunt calor et frigiditas in eadem parte adepta esse. ¶ Et ad argumenta adducta pro alia opinione respondetur. ¶ Ad primum, cum inferretur, quod non omnis cura fieret per contrarium formaliter nec virtualiter, dicitur, quod qui appropinquant calida cum extrema sunt frigida curant frigiditatem et non febrem: nisi forte de per accidens intendo calorem virtus fortificata expelleret humorem putridum: aut venenosum a quo dependet ille paucus calor igneus, intentio enim in casibus in curatio ne febris non est remittere calorem febrem, in calore, sed igneitate: quod fiet expellendo humores putridum: aut venenosum a quo dependet ille paucus calor igneus. In his autem febribus in quibus calor febris est simul intensus in gradu caloris et igneitatis intentio est simul remittere calorem et igneitatem. ¶ Et similiter ad secundum dicitur, quod curare febres non est semper remittere calorem: sed bene est semper remittere igneitatem, quod si in aliquo calor esset diminutus in gradu caloris et igneitatis: tunc non esset febris: nec mala complexio calida: sed bene malus calor: qui est diminutus: sicut calore aucto frigiditas pauca, sed cum coextensa non dicitur mala complexio frigida nisi forte penderet a venenosa: et est magis elementaliter et magis ledens operationes, quam conveniret: tam remissio gradus frigiditatis. ¶ Aliquitamen dicunt, quod in habentibus anhelitum frigidum et in principio sincopalis cor febricit: et quod ibi calor usque ad mortem est intensus in gradu caloris: sed est diminutus in igneitate siue in multitudine forme, ideo aer expirat in frigidum, quod portetia rei insequitur multitudinem forme. ¶ Sed contra hanc opinionem essent instantie efficaces quas proferat, qui esset inutilis, dicta autem auctorum: priores dicentes omnem febrē esse calorem igneum: aliquidam sit in gradu diminutionis. Et similiter isti posteriores dicentes omnem febrem esse calorem intensum supra naturalem: sed aliquidam diminutum in multitudine forme. Primi gloriantur extorquendo dicta auctorum ad igneitatem scilicet gradus ad intentionem absque multitudine forme, tu vero dic ut libet. ¶ Ad tertium argumentum patet ex tertia conclusione, quod sit ridendum, illa enim caliditas existens in membris a corde non

Tractatus

de nouo pducatur: ita a febre cordis cōseruatur. **¶** Et ad cōfirmationē admittitur casus: ita sit male verisimilis. et dicitur quod in priore esse febris cordis quod est primum esse feb. aliorum membrorum: feb. aliorum membrorum a fe. cordis pseruat: ita non de nouo pducatur. sed in alio casu in quo ponit nunc primo cor febrere: dicitur quod febris cordis non pcedit ad alia membra: neque forte incipit pcedere: sed bene post se pcedit. requirit enim tempus sufficiens ad pcessum illud. **¶** Ad quartum de febre et bica exite in membris dicitur quod est facta et a nullo dependet speciali dependentia: sic enim esset si esset għali tñ dependentia penderet a calore cordis sanguinis et spirituum et bica dicit ipsam esse fientem quod etiam absque hoc ipsa ex se esset apta cōseruari. sed bec għalis dependentia posset ipsam intendere et facere magis resistentē causis ipsam corrumpentibus. **¶** Et ad cōfirmationē quod dicendum sit videbitur ex solone secūdi argumēt. **¶** Ad quintum negatur sequi oēm febrem esse effimera aut sanguinea et cōcedo quod febres cordis specificantur et denominantur secundum diuersitatem subtorum: in quibus sunt calefacta esse a quibus pendent: non tñ specificantur: aut denominantur secundum diuersitates subtorum in quibus sunt caliditates fientes a quibus pendent. tales autem sunt sanguis et spiritus: a quibus pendent oīs febres in membris generaliter dependentia: et dicitur secundo quod febres aliorum membrorum a corde specificantur et denominantur secundum denominationē febrium que sunt in corde: et cōsequenter cōcederentur ille due cōclusiones illate in argumento et non absque ratione. **¶** Illa sicut caliditates existentes in membris denominantur febres propter febres cordis: ita propter easdem debent denominari spālibus nominibus ipsarum. **¶** Et si instetur: quia tunc esset eadem feb. fientis et facta dependens et independens. negatur pñ. non enim omnis effimera. est fientis et dependens: neque oīs et bica facta est independens. **¶** Ad sextum dicitur quod non est possibile cor febrere quin sanguis ipse calefiant caliditate fiente et non facta. **¶** Et ad cōfirmationem licet spiritus citius calefiat quam sanguis: et calefactus citius ad membra deferatur quam sanguis: non tamen est possibile corde febrerente quin ista sint calefacta: et sic ab ambobus simul pendebit quolibet febris aliorum membrorum quantum citius deferatur ad membra spiritus quam sanguis. **¶** Ad septimum pceditur a dicto deductur. sed per spiritus autem dedit intelligere vapores et putridas fuligines: et quantuncumque per simplicem alterationem membra aliter calefiunt: illa tamen calefactio fit per sanguinem et spiritus. **¶** Ad octauum dicitur quod per venas et arterias dedit intelligere nervos et ceteras particulas per quas potest corpus calefieri: expresse tamen principaliora. **¶** Deinde cum dicit. **¶** Et inflammatur in eo. In hac parte Auenenna exponit duas particulas in diffinitione positas. primo declarat qualiter febris est calor: accensus in corde. in secunda sibi. **¶** Et impedit operationem declaratur qualiter febris est calor extraneus. De priore dicit quod febris est calor accensus in corde taliter inflammatur in eo corde ut per inflammationem noceat operationibus naturalibus id est omnibus operationibus que in sunt homini secundum naturam scilicet vitalibus animalibus et naturalibus. ledit enim febris iuxta doctrinam Auerrois tertio colligit capitulo tertio omnes actiones et passionem cuiuscumque membri. **¶** Et subdit quod non ledit ita remisse: sicut caliditas ire: aut laboris non ultimatur: quia cum caliditate ire: aut laboris non ultimata remanet homo in latitudine sanitatis. sed cum febre non remanet in latitudine sanitatis sed febris ledit hominem: ita intense sicut caliditas ire et laboris cum ultimatur. illa enim caliditas ultimata ledit operationes hominis sensibilibus: sicut et febris: ammodo forte est febris. **¶** Pro qua particula notandum quod calorem sequentem iram aut laborem vitari potest dupliciter intelligi. vno modo sicut dictum est: quia sensibilibus ledit operationes: et cundo modo: quia figatur caliditas in aliqua nostri corporis particula: sicut in spiritibus: humoribus aut membris. et uterque modus est ad propositum. In secunda autem particula declarat ly extraneus. est enim febris calor: ita extraneus ut impedit operationem: ita ut retineatur: que particula potest tripliciter exponi. Primo ut operatio retineatur: id est non sit omnino ablata: sed diminuta vel corrupta. nam cum ablatione omnium operationum non stat vita. licet cum ablatione alius cuius ut visus: aut appetitus: quandoque steruit in febribus. operatio enim leditur tripliciter. diminuta: scilicet cum minuitur a mensura sibi conueniente. corrupte: quando non conuenit alicui individuo de specie humana naturaliter disposito: ablate quando operatio omnino aufertur. Exemplum primum: inficitur quando homo diminute appetit et vno bolo satiatur: corrupte quando appeteret carbores et res non conuenientes humane speciei. ablate si nihil appeteret: nunc autem in febribus. retinetur operatio: quod non omnes auferuntur: quod si esset mors. Aliqua tamen potest totaliter auferri: ut dictum fuit. Secundo potest exponi quod fe. impedit operationem: ita ut homo retineatur. i. impediatur ab operationibus sibi conuenientibus et solitis. Tercio exponitur a Gentile quod febris impedit operationem: ita ut ipsa febris retineatur. i. non sit dependens a causa primitiua. voluit enim de intentione Gal. primo de differentiis febrium. nullam posse esse in corpore humano sanitatem aut egritudinem oīno a causa primitiua dependentem. Exemplum. nam si sor. babeat malam compositionem manus in digitis manus: ut verbi gratia. torturaz ut non possit scribere: est eger. Si vero plateret torturam in digitis factam a ligatura ut non posset scribere esset sanus: quod impedimentum illud pendet oīo causa primitiua absque leſione in aliqua natura membri sui. Eodem modo potest exemplificari de sanitate. nam si quis habet bonam compositionem manus. i. ut possit scribere est sanus. Si vero quis habens digitum paraliticum vel tortum non posset scribere ex se solius tamen ducendo digitos suos faceret ipsius scribere: non esset sanus quia operationes ille penderent omnino a causa primitiua. Similiter oportet de febre dicere quod non sit omnino dependens a causa primitiua: sed sit facta leſio: et caliditas sit fixa in aliqua corporis particula: scilicet in spiritibus humoribus aut membris.

Contra. temperamentum
cordis pender ab aere respirato et est sanitas. ergo sanitas pender a causa primitiua. **¶** Secundo frustum lapidis positum in vesica est egritudo in numero et est causa primitiua: et opilio vinee est egritudo immediate pendens ab ea de causa primitiua. ergo determinatio falsa. **¶** Ad primum respondetur quod temperamentum cordis non omnino pendet ab aere respirato: sed a spiritibus compositione

positione complexione et unita te. Ad secundum credo quod lapis positus in vesica opilans viam venae sit ita morbus in numero: et opilatio facta ab eo sit ita morbus in compositione: sicut fieret a lapide ibidem nato. Credo itaque addendum esse in diffinitione sanitatis et egritudinis quod sint independentes a causa primitiva ad placitum remotionis quod non est in proposito. hec tamen argumenta licet apparenter procedant contra opinionem Gentilis Adarsilij et Jacobi de forluto: non tamen procedunt contra opinionem quam sequor. Ego credo una cum principe medicorum. secunda primi primo capitulo. quod egritudo est dispositio non naturalis in corpore humano ex qua in operatione essentialiter puenit nocuentum puentum prior: et est autem complexio non naturalis aut compositio non naturalis. Et contra sanitas est dispositio naturalis in corpore humano ex qua essentialiter perficiuntur operationes. puentum primo. et hec est complexio naturalis aut compositio naturalis: et sub compositione comprehenditur unitas. Et similiter secunda primi. secundo capitulo. Sanitas est dispositio per quam corpus hominis in sua complexione et compositione tale existit: ut ex eo operationes omnes proueniunt incolues: et egritudo est dispositio hominis huic contraria nec credo addendum esse in diffinitione sanitatis: aut egritudinis quod sint independentes a causa primitiva: sed sufficit ad esse egritudinis quod sit dispositio mala secundum aliquam corporis naturam per se sensibiliter lesiva operationum. Similiter ad esse sanitatis sufficit quod sit dispositio bona secundum omnes corporis naturas per se operationum perfectiva siue be dispositiones pendentes a causa primitiva siue non. Unde cum dicit.

Alexander apbrodicens. Februm diffrentia una quid est essentialis. Altera vero accidentalis siue qualitatibus essentialibus: et essentialibus quid est et ipsa sit febris essentialis. Qualitatis non essentialis quid est et ipsa sit febris accidentalibus essentialibus? essentialis non assumpta essentialis non febris? naturalis caliditas barum siquid essentialis magis suscipit et minus? Est autem etiam in subiecto accidens quod essentialis quod per se esse non potest vel et in efficiente eius causa in se et motus nature in quo est et qualitate siue subiectum siue causa sit.

Et sunt quidam hominum qui diuidunt febres in duas diuisiones primas: scilicet in febrem egritudinem: et in febrem accedens: et ponunt febres apostematum de genere febres accidentis.

In hac parte determinat de febribus diuisione: et diuiditur in tres. in prima ponit diuisionem unam quod secundum aliquos: precipue Rasim. 16. continentis causa 2. est principalis. In secunda parte ibi. (Procedamus ergo) ponit aliam diuisionem febres quod secundum communem medicorum opinionem est principalis: In tertia ibi. (Et diuiduntur febres) ponit alias diuisiones minus principales. prima pars diuiditur in tres. in prima ponit diuisionem dictam de intentione Rasim. secundo declarat in intellectu diuisionis ibi. (Et intentio quidem). in tertia parte ibi. (Et contradicenti quidem). arguit contra hanc diuisionem. de prima parte dicit quod sunt quidam hominum: scilicet Rasim et sequentes eum: qui diuidunt febres in duas diuisiones primas: id est in duo membra que dicunt esse prima. Putant enim hanc diuisionem febres esse principalem inter omnes: scilicet quod febres diuiduntur in febrem accedens et febrem egritudinem: et ponunt febres apostematum de genere febrium accidentis et febrem sequentem humorem putredinem: aut calefactum esse spirituum et similes causas que non sunt egritudines de genere febrium egritudinalium.

Et intentio quidem huius sermonis est quod febres egritudinalis est illa inter quam et causas que non est egritudo non est

medium sicut febres putredinis. putredo enim est causa eius absque medio: et non est putredo in seipsa egritudo: immo est causa egritudinis. Febris vero apostematis est accedens apostemati existens: dum est apostema sequens ipsum: et apostema est egritudo in seipso.

In hac parte declarat huius diuisionis intellectum dicens quod febres egritudinalis secundum intentionem diuisentis: scilicet Rasim est febres cuius causa immediata non est egritudo: sicut febres sequentes putredinem causa est putredo: siue per putredinem intelligas calorem putredinalem: siue intelligas putridam fuliginem. putredo autem non est egritudo sed egritudinis causa. febres autem accedens est cuius causa immediata est egritudo: sicut febres sequens apostema: aut vlcus aut opilationem.

Et contradicenti quidem inest ut dicat: quoniam si propterea quod febres apostematis sequitur caliditatem eius: et sequitur ex dolore ipsius est simile ut sit febres accedens: tunc oportet ut sit plurimum febrium effimerarum accedens: et si ipsa sequitur putredinem que est in apostemate. tunc apostema non est causa eius prima. unde est apostema: immo quantum ad putredinem que est in ipso. Causa igitur eius que est essentialis est putredo: et apostema non est causa eius nisi per accedens.

In hac parte presenti primo arguit contra diuisionem. in secunda parte ibi. (Aterum occupatio). excusat se ab ulteriori argumentatione. prima in duas. nam in prima arguit contra dictam diuisionem secundum unum intellectum. in secunda parte ibi. (Et dicimus). arguit contra eandem secundum alium intellectum. In prima parte arguit sic. febres sequens apostemata: aut sequitur calorem apostematis: aut dolorem: aut putredinem. si sequatur dolorem aut calorem: et propter hoc sit febres accedens sequitur effimeras secundum plurimum esse febres accidentis. Ille enim secundum plurimum sequitur dolorem: aut calorem: ut patet discurrenti consequens est contra Rasim et sequaces qui nolunt aliquam effimeram esse febres accedens nisi effimeram sequentem humorem. Si vero febres sequatur putredinem: sequitur quod putredo est causa essentialis: et immediata eius et non apostema nisi quantum est ratione putredinis: quare apostema non erit causa febres nisi de per accedens. Unde cum dicit.

Et dicimus quod si non significauerit per febrem accedens hoc: immo non intellexerunt per eam: nisi quod ipsa sequitur apostema hoc: et inueniunt eam per intentiones apostematis. Similiter ergo est dispositio febrium putredinis per comparationem ad putredinem.

Arguit diuisionem secundum alium intellectum: dicens quod si intellectus ponit hanc diuisionem non fuerit

Tractatus

supra scriptus: immo q̄ febris dicat accides apo-
stematis: q̄ per ipsam inueniunt apostemata. i. de-
ueniunt in noticiā apostematis sicut erit febris pu-
tredinis: q̄ per hanc deueniunt in noticiā putredi-
nis. nam per febrem exacerbantē de tertio in ter-
tium: aut de die in diem: aut de quarto in quartū
veniunt in noticiā humoris putrentis.

¶ Alterū occupatio in huiusmodi contradictioni-
bus est illud qd non cōfert in scia medici-
ne aliquid: et facit medicū pcedere ex arte
sua ad inquisitiones que fortasse impediunt
ipsū ab arte sua.

¶ In hac parte excusat se ab vltiori argumen-
tatione cōtra hanc diuisionē: dicens q̄ occupari in bu-
lusmodi contradictionibus nō p̄fert aliquid in medici-
na: immo magis impedit medicū q̄ tuet facies
eū pcedere ad inquisitiones que impediunt eū in
arte sua. **¶** Hūc passus bene aduertit terentes oē
tēs suū in his altercationibus et quōtibus Jaco-
bi de forluto et Agonis et Thome de gar. qui tā-
dem nesciūt ordinare vñū clistere: et sine artis fru-
stratur. Sū. n. iste res a quibus in primis ante se
debet expellere postea ad finē artis intendētes p-
quam medicū vocati sunt.

¶ Hic dubitatur. **¶** Ut diuissio supra po-
sita sit conueniens. et v-
q̄ sic q̄ datur a Gal. 7. p̄cula afforismoz. si fe-
bris nō a colera. hanc eandē vt supra ponit Rasis.
16. et 17. continētis. necnō Auēzoar in thessir. 3. et
Aul. in p̄cula sequētī et statim acceptabit eā. Rñ
det Dynus: et bene q̄ febris dupl. cōsiderat: aut in
se: et sic est morbus: et nō est diuidēda in febrem acci-
des et febrem egritudinē. Alio mō cōsiderat in rela-
tione ad cognitiōnē et opationē medicū: et hoc mō
est conuenienter diuisa. per hoc em̄ q̄ scimus fe-
bre esse accēs scimus p̄ncipalē esse intendendus
illi morbo a quo dependet. scilicet cū est morbus a
morbo nō dependet. **¶** Possumus etiā dicere secu-
do q̄ nō est acceptāda tanq̄ p̄ncipalis. p̄ncipal-
ior. n. est immediate sequēs: quā Aul. posuit?
est: h. bec diuissio sit vltima et maxime medico de
seruētis: quā p̄o cūlis medicus semp d. h. ne in
cidat in errores in quos pleriq̄ incidunt credentes
febre nō ab alio morbo d. p̄cedere: cū tñ frequētius
deceptiūtur errore p̄sepe incorrigibili. nec Aul. ar-
guit contra eā vt improbare eaz: qd p̄z ex modo
loquēdi suo cū dicit. Et cōtradictentī quidē inest
vt dicat. quasi dicat aliq̄s posset sic arguere p̄ eū:
ideo ad rōnes Aul. rñdeamus. **¶** Ad primū cū d-
q̄ febris aut sequit̄ dolorē: aut calorē ap̄atis: et p-
pter hoc sit accēs: sequit̄ vt p̄mū q̄ effluere sunt
fe. accētis. negatur p̄na. ille. n. nō sequunt̄ dolorē
nec calorē ap̄atis nisi que sūt a bubonibus. **¶** Ad
altud cū d-: si sequat̄ putredinē ap̄atis ergo pu-
tredo est per se et immediata cā eius non aut ap̄a.
negatur p̄na. nam h. ap̄a nō sit per se primo cā ei?
est: tñ per se. scdō cā ip̄ius cū producat febrem per
partē ip̄ius. i. putredinē. Et ad argumēta sua pe-
nes aliū intellectū huius diuisionis cū arguit q̄
ita febris ducit in noticiā diuisionis cū arguit q̄
ita febris ducit in noticiā putredinis: sicut ducit i
noticiā ap̄atis. p̄cedit: sed est dīa: q̄ feb. putredī-
nis ducit in noticiā putredinis: que nō est egritu-
do: sed feb. ap̄atis ducit in noticiā ap̄atis quod est
egritudo. Etredo tñ q̄ p̄pter curare causlatiōes
q̄ cēt tutius dicere q̄ febris accēs est que p̄cedat
morbo mediate vel immediate: et hoc dico p̄pter
febrem sequētē oppilationē que est accēs: cū tñ
nō possit sequi eā nisi mediate. illa aut febr. que ē

morbus est q̄ sequit̄ nō morbū. **¶** Deinde cū dicit.

¶ Procedamus ergo fm id qd cōsuetū
est. Dicamus ergo p̄pterea q̄ febres ap̄a-
tum et opilationum sunt febres accētes et
alie febres sunt egritudines: tūc cōueniēs
est vt dicamus. quoniam p̄pterea q̄ omnia
que sunt i corpore hoīs sunt tria gēa. i. mē-
bra continentia illud qd est in eis de hūidi-
tatibus spiritib⁹: quoz cōparatio est com-
paratio parietum balnei: et hūiditas recō-
dita et eius comparatio: est comparatio
aque balnei: et spūs aialis vitalis et natura-
lis et vapores effusi: et compatio eorum: est
compatio aeris balnei: et aer balnei: qñ in-
frigidatur illud qd est vicinū ei: non opor-
tet vt ip̄e extinguat: immo possibile est vt
remaneat: et redeat et calefaciat illud qd ei
vicinū est. **¶** Similiter est vñū istoz triuz
generū extra quod non inuenitur in homi-
ne genus corporum.

¶ In hac parte Aul. cen. posuit diuisionē quaz
credit esse p̄ncipalē. primo acceptat diuisionē
superius positā vt sequatur op̄ationē altiorum: et
ponit fundamenta diuisionis sequentis: in secu-
da parte ibi. (Nam si accendatur). ponit diuissio-
nem illam. in tertia parte ibi. (Nec ergo diuissio
febris est). dicit ipsam esse propinquam diuissio-
ni que datur per essentialia. De prima parte d-
cit in sententia. procedamus ergo fm illud quod
conuetū est de hac diuissioe supra scripta ab alijs
et dicamus sicut ipsi q̄ feb. apostematam et op̄i-
lationē. et supplere vos vlcera et altior mēbro-
rum sunt febres accētis: que aut sequuntur pu-
tredinē calefactū eē spiritū: et hūmō: que nō sunt
morbi: debent dici feb. egritudines. Postea Aul.
cenna ponēs fundamenta diuisionis sequentis. di-
cit q̄ in humano corpore sunt tria genera corpo-
rea: scz mēbra que in se continent humiditates et
spiritus. secundo humiditates ip̄e. tertius est spi-
ritus animales vitales et naturales et vapores
effusi: scz in membris corporis qui vapores non
dum receperunt formam spūs vel sunt spūs cor-
rupti vel forte vapores a mēbris eleuati. nā vapo-
res et putride fulgines sub hūmō:ibus eleuati ab
hūmō:ibus p̄tinent. bec aut tria cōparantur ad tria
corpora que in balneo sunt reperta: membra quē-
dem ad parietes balnei. humores ad aquam bal-
nei. spiritus et vapores effusi ad aerem balnei: aer
autem balnei quando in frigidatur illud quod ei
est vicinū: scz parietes et aqua balnei non opor-
tet p̄pter hoc vt ip̄e aer extinguat: immo possi-
bile est vt calidus remaneat vel de nouo calefiat
et calefactus calefaciat parietes et aquam bal-
nei: sicut est videre in balneis que calefiunt a so-
le: sicut est videre in balneis que calefiunt a fo-
nae sibi proxima mediāte ductu ferreo per quez
aer ignitus peruenit ad balneū. Similiter parte-
tes balnei calidi possunt calefacere aquam bal-
nei et aerem: et aqua balnei calida potest calefa-
cere parietes et aerem balnei. Similiter potest ac-
cidere in humano corpore p̄pter illa tria gene-
ra corporea vltra que non inuenitur aliquod cor-
porum.

¶ Sed contra. Nam p̄pter tria genera
corpora sunt in humano
corpore elementa aer inspiratus aq̄ bibita cibis et
similia.

¶ Alexander
ap̄brosius.
Luz sint in no-
bis tria: solidi
humores et aro-
sa cēntia: et por-
tiones corpo-
ris nri que so-
lide ad hūmō:
humectoz: nā
turalisq̄ flat⁹
aerose essentē
p̄tigit h. natu-
raz caliditatē
qñ ex alio vi-
croz capere
p̄ncipiū. Dī
tribuit at atq̄
dīspōit a pas-
tētē reliq̄ duo
gēa nisi p̄ dīf-
solū p̄uenit
atq̄ distrabi et
hic tres nobis
que ad siluā fe-
briū dīe refe-
runt: vna dēz
q̄ aeris essen-
tia sola satis
calefacta est at
būida et solida
calefiūt quidē
ipsa quoq̄ at
necduz calefa-
cta: nec em̄ pa-
riz differt cale-
fieri et calefa-
ctū eē. hoc em̄
fit potētia que
cōmixtū semp
et necduz
lechia h. vt sit
hūmō: itaz factū
est nec potē-
tia cōmixtū ē:
estq̄ actione.
Alia vero qua
būmō: essentia
calefacta est.
At necduz cale-
facta est aeris
essentia ne-
q̄ solida ad-
buc calefiunt
necduz calefa-
cta sunt. Ter-
tia et vltima q̄
tam calefacta
sunt solida.
Letera vero ca-
lefiunt quidēz
at calefacta nō
possunt. P̄na
igitur differen-
tia quotidiana
nas siue efflu-
meras. Scdō
in putridis hu-
moribus succē-
sione bz. Ter-
tia et bz. oñ
dit febris.

similia. **D**icendum quod elementa sunt partes istorum trium iam dictorum. Sed **A**uricula. intelligit in littera quod preter ista tria corpora concurrunt ad constitutionem corporis humani non est aliquod genus corporum quod non sit pars alicuius istorum. aer autem inspiratus et aqua bibita et cibis bibitis non sunt partes constituentes corpus humanum. Chylus autem laet et humiditates secundae stercora et similia: sub humiditatibus comprehenduntur: capilli autem non sunt partes integrantes corporis humani. **I**n necessarij ad constitutionem corporis humani. **D**einde cum dicit.

Nam si accendatur febris in membris radicalibus accensione prima sicut accenditur adustio: verbi gratia: ut in parietibus balnei: aut per folle ferrarij: aut per ollam coci: tunc illud genus febris nominatur febris ethyrica. **E**t si accendatur febris accensione prima in humoribus: deinde accendatur ex eis in membris: sicut accidit ut accendatur aqua calida in balneo: et igne lateres eius: aut ius calidum in olla etiam: tunc illud genus febris nominatur febris humoris. **E**t si accendatur febris accensione sua prima in spiritibus et vaporibus: deinde accendatur ex eis in membris et humoribus: sicut accidit ut perveniat ad balneum: aer ignisque accendatur in eo: et calefaciat aerem eius: et perveniat ad aquam et parietes: tunc genus illud febris nominatur febris effimera: quoniam est accensa in re subtili: quod resoluit cum velocitate: et raro pervenit diu curare nocte sua: nisi convertatur ad genus aliud febris.

Hic autem ponit divisionem quam intendit dicere. quod si accendatur febris in membris radicalibus que sunt omnia membra preter adipem et pinguedinem: licet membra spiritus maxime iter oia vocentur radicalia. quia sunt tanquam radices et fundamenta aliorum. Accensione prima ut dicitur ex parte ethice alij febrisbus non complicatur: tunc dicitur febris ethica. **I**tem habitualis. vel quia iuxta **A**ristoteli habitum corporis et fixas corporis partes possidet et ethica dicitur: vel tenet sicut adustio: calor effimicus magis convenit cum calore adustivo quam cum putrefactivo quod est calor febrisbus putridis: membra namque ethica aduruntur et excutuntur: sed non putrescunt. humores autem facientes putridas putrescunt. **Q**ue autem sit differentia inter putrefactionem et adustionem dicitur in principio tractatus secundi bullus sen. declarat autem hoc exemplariter in parietibus balnei: foliis fabarum: et in olla coci. **D**einde notificans humoralem alij non contacta replicat quod si accendatur febris accensione prima in humoribus: deinde in membris. **I**tem cur ex aqua calida accenduntur parietes balnei et ex brodo calido olla coci: tunc est febris humoralis. et dicitur humoralis ut comprehenderet putridas et non putridas. **I**tem **S**enonon terapevte. viij. cap. ponat finem et abas sine putredine quasi medias inter putredinem et effimeram. **D**einde hoc idem dicit de effimera ostendens quod dicitur effimera quod raro pervenit diu naturalis nisi convertatur ad aliud genus febris. **E**st enim calor: accensus in spiritibus: qui facile autem resoluitur: aut ad temperamentum proprium reducuntur propter tenuitatem sue substantie. effimera dicitur ab bymera grece quod est dies latine. unde effimera febris dicitur. **E**t **I**tem dicitur ysaia quod effimera dicitur ab effimera pisce: cuius vita et proventus finit in die naturali. credo potius quod tam effimera quam effimera dicantur ab effimera grece idem sonante quod opus dicitur.

Hec ergo divisio februm est per modum propinquam divisioni euenienti per differentias.

Hic extollit hanc divisionem dicens quod est propinqua divisioni euenienti per differentias essentielles.

Super hac particula cadunt duo dubia. primo utrum quilibet febris specificetur et denotetur secundum subiectum calefactum esse in corde. **P**ro cuius decisione ponende sunt iste due conclusiones. **P**rima. licet omnis febris cordis pedeat a calefacto esse alicuius subiecti existentis in corde: non tamen omnis febris altari partium dependet ab huiusmodi calefacto esse de pedetia speciali. **P**rima pars est de intentione. **S**ecundo de differentia febris. et per hoc inductivum. effimera namque cordis pendet a calefacto esse spiritus existentis in corde: et ethica a calefacto esse substantie cordis: et humoralis a calefacto esse humoris: vel vaporis existentis in corde. **S**ecunda pars probatur. nam possibile est febrem fixam esse in aliquibus membris sola febre effiente existente in corpore de virtute effimera. sed omnis talis febris fixa est inde pedes de pedetia speciali. **I**tem **I**tem. **A**ssumptum autem declaratum fuit in questione precedente. **S**ecunda conclusio. omnis febris siue cordis: siue altari partium specificatur et denotatur secundum aliquod subiectum calefactum esse existentis in corde. probatur. omnis febris cordis specificatur et denotatur secundum aliquod subiectum calefactum esse existentis in corde. sed omnis febris altari partium specificatur et denotatur secundum exigentiam febris cordis. ergo omnis febris altari partium specificatur et denotatur secundum aliquod subiectum calefactum esse in corde. **T**erza pars et minor probatur inductivum ut supra et est de intentione. **S**ecundo de differentia februm.

Contra determinationem instatur ponamus quod per caliditatem fierent in sanguine et spiritu et in alijs partibus corporis producat caliditas fieri in corde sensibiliter ledens operationes tunc manifestum est quod caliditas cordis est febris. quia sibi competit distinctio febris. et tamen non pendet ab aliquo calefacto esse cum nullum sit. ergo **I**tem. **F**orte non admittitur casus. **C**ontra per caliditatem fieri in sanguine et spiritu potest deferri caliditas a corde in totum corpus iuxta determinatam. ergo cur cor sit ceteris membris inflammabilis poterit caliditas ad ipsum deferri. mediante caliditate fiene sanguinis et spiritus. **A**d hanc rationem dicitur admisso casu quod illa caliditas cordis licet sensibiliter ledat operationes: tamen non est febris. nec sibi competit distinctio febris. non enim est calor accensus in facto esse in alio qua corporis pericula quod requirit ad esse causam febris. siue facte siue fieri in corde. **S**ecunda ratio contra de determinationem est: quod de intentione Hippocratis et **S**enonon in afforismo illo. **I**n bubonibus omnes febres male exceptis effimeris. **E**ffimera in corde fit per solam cordis calefactionem absque quod deferatur vapor putridus ad cor: quod sic esset putridus. neque apparet ibi aliquod calefactum esse. **R**espondeo quod in corde est calefactum esse spiritum qui spiritus erat primo in membro bubonato: et postea sunt ad cor delati spiritus effimera lesi trabuntur ad cor ut fomentum inde recipient. **T**ertio contra determinationem arguitur. quod sequitur quod omnis febris putrida esset continua conclusa. consequens falsum et probatur prima. quia illa est febris continua conclusa quod pendet a putredine humorum in corde existentium. **A**d hoc respondetur quod si putredine humorum proprii spiritus cordis faceret continuam conclusam. sed si vapor putridus alius de ad cor deferatur: potest facere febrem interpolatam et continuam proportionalem secundum exigentiam humoris putrentis: aut extra venas: aut in venis a corde distantibus qui vapor gerit vicem et sapit

Tractatus

naturam hūoris a quo eleuatur. quapropter ipso existente in corde possumus dicere aliqd subiectū calefactū esse in ipso corde a quo feb. cordis pendet spectatur et denominatur. Que aut sit differentia inter calefactum esse et calefactū patuit ex questione precedenti.

Secundum dubium

utrum diuisio feb. i effimeras humorales et etbicas sit per differentias essentielles. ¶ In qua questione primo tenendum est q feb. cū sit quid minus cōmune calore q est species specialissima nō potest diuidi p differentias essentielles quibus diuidunt genera apō phyficiū et metaphysiciū. ¶ Dicendū scō. q licet nō habeat differentias essentielles: habet tamen species et differentias similes essentielles: de qb? phyfici et medicus cōsiderāt. sicut em̄ ille differentie essentielles ducunt phyficiū et metaphysiciū cum in cognitionē specierū et inuentionē differentionū et tandē in finē suum qui est scire ita iste differentie et species siue modi feb. ducunt medicū in finem suum: ita ut per has cognoscat naturas febrium: causas: pronostica: et tandē curam. Nam si medicus scit q feb. est etbica scit ipsam esse fixā subō denso et difficulter remouibilē: p̄cipue si ventum sit ad secūdā speciem: scit etiā intentiones curatiuas esse in frigidationē humectationem et restauratōnē. Si aut scierit q sit effimera scitur ipsam esse breuis terminationis et curandā esse p in frigidationē et humectationē absq̄ euacuatiōne. Si aut scierit q sit humoralis scit ipsam esse breuem: aut longam: mortalem: aut salubrem. ¶ In exigentiam humoris a quo pendet: et alias circumstantias. scit etiā in cura eius duplicem esse intentionē vnam circa causam cōplendā per digestionē et euacuatiōnē. alterā circa febrem cōplendam per in frigidationē et hūctationē. Est itaq̄ bec diuisio propinqua vel similis. ut dicitur Autē. diuisiōne eueniēti per differentias essentielles ad intellectum dictum. ¶ Et ex determinatis manifestum est qd̄ omnis febris est effimera etbica vel humoralis. ¶ Contra ponamus qd̄ ad esse febris et sensibilibus lectionis operationū requirant tres gradus caloris preternaturalis. in corde sit solus vnus gradus: fixus in suba cordis addatur scōus a calefacto esse spiritui: et addat tertius a calefacto esse humori: tunc aggregatum ex his tribus gradibus est febris: et quilibet illoz trium per se non esset febris: sed neutralitas. tunc arguitur sic. hic totus calor est feb. et nō est etbica. quia si hic totus esset etbica totus esset independens. consequens contra casum: nec totus hic calor est effimera: aut humoralis. quia sic totus esset dependens dependentia speciali: qd̄ est contra casum. Ad hoc dicitur qd̄ hic totus calor est febris etbica effimera et humoralis de copulato extremo et non copulatiue nec diuisiue propter rationes dictas. ¶ Secūdo arguitur. ponam? a mēbro putrefactioles a substantia mēbris eleuati putridā fuliginē ad cor et facere febrem in corde: tunc bec est febris et nō effimera. quia nō dependet a calefacto esse spiritui: nec humoralis. quia nō dependet a calefacto esse humori: sed solum a mēbris suba: nec ē etbica: qd̄ est dependēs dependentia speciali. ¶ Ad hoc dicitur. qd̄ est humoralis et putrida pēdēs ab humilitate mēbris euaporate. ¶ Contra ponam? qd̄ aliq̄ pars cordis putrefiat et faciat febrem: tunc bec est etbica: qd̄ fixa in corde: et est fixa et putrida: qd̄ pendēs a putredie. ergo aliqua erit etbica: et putrida. dicitur qd̄ hoc est concedendū. ut pbat argumentū. Alia vō argumenta de spmate vmbis? cū lo: et sibi? būditatib? putredib? facile soluitur. qz oēs iste sunt putride pendentes ab humiditatibus putridis.

trida. dicitur qd̄ hoc est concedendū. ut pbat argumentū. Alia vō argumenta de spmate vmbis? cū lo: et sibi? būditatib? putredib? facile soluitur. qz oēs iste sunt putride pendentes ab humiditatibus putridis.

¶ Et diuiduntur febres alio mō: dī em̄ qd̄ de febrib? sunt febres acute: et de eis sunt nō acute: et de eis sunt cronice: et de eis sūt nō cronice. Et de eis sūt nocturne: et de eis sunt diurne: et de eis sunt salubres recte: et de eis sunt habentes accidētia horribilia. Et de eis sunt dimittētes: et de eis sunt inseparabiles. Et de inseparabilib? sunt qdaz qb? sunt remissiones: et de eis sunt qb? sunt intensiōes. Et de eis sunt qb? sunt fortiores et de eis sunt similes. Et de eis sunt frigide habētes rigorē: aut horripilationē. Et de eis sunt simplices: et de eis sunt compositae. ¶ In hac pte ponit septe diuisiōes minus pncipales. pma qd̄ aliq̄ fe. sunt acute: et aliq̄ nō acute: aliq̄ cronice. febres aut acute sunt breuis terminationis et seuo? accidētū: ut p̄ in cōmēto afforissimū. Acute egritudines i quoz dieb? terminant. Ex quo iherit qz effimere i breui terminent: tñ cum nō sint seuo? accidētū nō dicuntur acute. acute aut ad minimū terminantur i quoz dieb? et vocat pante. ad maximū aut in xliij. et vocatur acute absolute. nō acute aut absolute dicunt acute tropice. i. pueriliue. qz ex acutis absolute ad cronicas puerunt. et iste terminatur a. xliij. vsq̄ ad xl. inclusiue crōicē aut. i. p̄ales terminatur a. xliij. supra. ¶ Secunda diuisio. febrib? qdā sūt nocturne. i. solū affligētes i nocte: aut saltē notabili? in nocte q̄ i die. aliq̄ dicuntur diurne ex causis p̄ rarijs. ¶ Tertia diuisio. quedā sunt salubres recte. i. non cū accidētib? terrore facientib?: quedam sunt habētes accidētia horribilia: siue ad mortē terminēt siue nō. ¶ Quarta diuisio. febres qdā sunt dimittētes. i. interpollate: qdā sunt inseparabiles. i. p̄tinue. ¶ Quinta diuisio. febres p̄tinue sunt quadruplices: sunt em̄ qdaz hñtes remissiones. i. q̄ pcedūt remittēdo a p̄ia sua inuasiōne vsq̄ ad finē: et dñr paugmasticce. Quedā sunt hñtes intensiōes. i. pcedūt intensēdo a sua manifesta inuasiōne vsq̄ ad finē: et dñr augmasticce. Quedā sunt hñtes exfortiatiōes. i. q̄ aliqñ intensēdunt: et qñq̄ remittuntur: et iste sunt p̄tinue p̄portionales. Quedā sunt similes. i. a sua p̄ia manifesta inuasiōne vsq̄ ad finē equaliter affligētes et dñr omotene. ¶ Sexta diuisio. quedā sunt frigide. i. hñtes rigorē frigus aut horripilationē: quedā sunt calide. i. sine t̄po. ¶ Septima diuisio. quedā sunt simplices ut tertiana quartana et quotidiana. quedā cōposite sicut em̄ tritens. ¶ Iste autē diuisiōes dñr minus p̄ncipales q̄ sup̄ascripta in etbicam effimerā et humoralē. qz minus medico deseruiūt ad cognitionem p̄noscationē et curas: sicut p̄t patere ex dictis in solutiōe dubij immediate pcedētis.

Dubitatur b? cōposit? ex calō et sicco. huius dubij solō erit manifesta ex dictis. Et arguitur q sic. ex intensiōe Gal. in particula p̄ma afforissimū in cōmēto illius afforissimū. Humide diete et. Dicit em̄ qd̄ febris est morbus calidus et siccus. ¶ Et confirmat: qz ex afforissimū p̄allegato humide diete oibus febricitantibus conferunt: et go cum cura fiat per p̄trariū: sequit qd̄ febris si morbus? siccus: et cū sit calidus ut manifestū ē ex di. finitiōne:

Exampertus. Lū sint i nobis tria: solidi būores: et aërofa essentia: et p̄otiones. corpis nostri q̄ solide. At būorū būes croz. Et bec ip̄sa gñā multas subeūt differentias preter magis et min? contra naturā caliditatis quæ et essentialē febribus dicitur: et differētiā: quas longas et breues febres nominamus et p̄ter modū mor? quo tarde et celeres dicunt febres relinquentes et nō. ¶ Dicere etiā cōsuevimus febrius alias quidē rubentes: alias pallidas: alias lividas: alias aliter.

Galenus

Hippocrates.

finitione: erit morbus cōpositus ex calido et sicco. Quid aut sit dicendum de hoc dubio p̄t ex snia Galent. nono tera p̄tice. et primo de differentijs febrium. vbi dicit q̄ febris est de essentia caloris sine in genere caloris. Constat aut q̄ calor est for/ ma vna simplex nō includēs siccitatē tanq̄ prem suā: neq̄ in essentia sua. et in hoc oēs antiquę dif finitiones cōueniūt. Itē scō cōcedendū est q̄ ali quis est febris: sens in quo nō est siccitas preter natu ram. p̄batur. nam aliquis pōt habere humidita/ tem superflua. si ergo febris in illo accendat̄ per tēpus stabit febris anteq̄ inducatur siccitas sen/ sibiliter ledēs operationes. Immo forte penfebrē ad t̄pamentum in passiuis reduceēt. quare in isto febris nō erit morbus calidus et siccus. Tercio dicendū est oēm febrē esse morbū preternaturali/ ter ep̄scatū. Est enī oīs febris caliditas ignea bumant corporis exteacua. Ex quo inferē q̄ oīs febris est morbus virtualiter siccus: l̄ nō sit essen tialiter siccitas: sed solum calor: et hoc voluit B. afforsimo allegato. Et similiter Hippocrates cū dicit humiditas dietas oibus febricitantibus con uentre actu. sc̄s vel aptitudinē. Et hec sufficiant pro determinatione huius dubij omittis multis superfluis positis a doctoribus: quorum inquisi/ tio magis conueniret philosofo naturali q̄ medico.

De preparatis ad febres Cap. ij.

Questio q̄da q̄ corpore hemerit? preparata ad febres sunt corpora calida et humida: et p̄p̄e cum hūmiditas ē fortior caliditate: et isti q̄dē sūt fetidi sudoris et vr̄ne: et egestiōis. Quid est scdm capitulum p̄m tractatus p̄ime sen quartī canonis: in qua agitur de corporibus preparatis ad febres. sic enī dicit rubrica capli. Habet hoc capitulum partes duas. in p̄ma agi tur de corporibus preparatis ad febres. In secū da ibi. (Et corpora frigida) agitur de corporibz longinquioribus a febribus. P̄mam partem di uido in quatuor: s̄m quatuor gradus corporum preparatorum. in p̄mo gradu ponūtur calida et humida. in secūdo ibi. (Et corpora calida. ponū tur corpora calida et sicca colerica.) in tertia ibi. (Et sequuntur bec ambo) ponūtur corpora cali da tantū: q̄ equātur in humiditate et siccitate. in quarta ibi. (Postea illa) ponūtur humida tantū que equantur in actiuis. De p̄ma parte dicit q̄ quidā dixerunt: et isti nō fuerūt Rasis neq̄ Gale nus sicut male op̄natus est Gentilis cum isti di/ cant oppositum vt videbitur. sed fuerunt alij qui nobis sunt ignoti. Dixerūt ergo illi q̄ corpora pa ratiōra ad febres sunt corpora calida et humida: et p̄p̄e que sunt magis lapsa ad humidum q̄ ad calidum. bec enī corpora sunt fetidi sudoris et vr̄ne et egestiōis.

Et corpora calida et sicca: iterū sunt p̄pa rata ad feb. calidas: et incipiūt p̄ius effi mere. deinde festināt ad putredinē et adu stionē: et q̄nq̄ faciūt cadere in et̄bicam. In secūda parte ait q̄ iterū corpora calida et sic ca sunt multum ad febres preparata: sed s̄m plu/ rimum p̄ius incipiunt in eis febres effimere. de in de festinant ad putredinē et adustionē et ad febres putridas et adustiuas. que febres tam di/ cte quandoq̄ faciunt cadere in et̄bicam.

Notandum pro declaratione partium q̄ corpora calida et humi da sunt ad febres parata et maxime putrida pro/ ter caliditatem actiue concurrentem et humidita tem disponēte ad putredinē. et p̄p̄e q̄nū humi ditas superat calorem: ita vt obtundat et suffo/ cet ipsum. Contra. plurimum minus putrescit pauco. quarto metho: o: u. ergo q̄tum humidus est maius: maius erit putrescibile. Dicēdū q̄ quā tum humidum est maius et bene a calore regula tū min? putret q̄ paucū humidū eque b̄n regula tum: sicut apparet in aqua multa et b̄mōi bumf dis que cum multa sunt minus putrent q̄ pauca. sed in proposito humidum illud multum non est bene a calido regulatū: vnde multiplicatur su/ perfluitates ad putredinē disponētes. Item hu midum illud superfluum disponit ad putredinē op̄lando: prohibendo euēstionem: et calozē sur focando: quā p̄p̄e sua caliditas efficitur extra nea. Notandum secūdo q̄ b̄mōi corpora sunt fetidi sudoris: vr̄ne et egestiōis. p̄pter plurimas superfluitates acuitate participantē multipli/ catas in p̄ma scōa et tertia digestionē quā p̄o/ p̄ter fetent sicut corpora b̄reco: u. octauo tera p̄tice. Q̄tū aut aliqua putredo stet cū latitudine sue sanitatis nō intendo ad p̄sens disputare. Ere/ do tamen q̄ nō sit inconueniens q̄ in huiusmodi corporibus cū latitudine sue sanitatis stet in ali/ qua levis putrefactio cuius signum est fetor exē tium. Quod aut dicat Auic. tertia p̄m. q̄ ars cō seruatiua sanitatis facit securitatem de probib/ tione putrefactionis omnino intelligitur in cor/ poribus inculpate sanis. Notandum tertiū q̄ corpora calida et sicca sunt ad febres parata pro p̄ter similitudinem: cū febris sit calor formaliter et siccitas virtualiter. In istis aut et fere in om/ nibus accedunt febres effimere p̄p̄e spiritus inflammabilitatem et subtilitates. vult enī Gal. p̄mo de differentijs feb. p̄mo capitulo. q̄ spūs facilius q̄ humores: et humores facilius q̄ mem bra vt plurimum recti sunt calefactū esse. vbi dicit q̄ oīs leptomeris substantie facilius alterat̄ per actiōem: et q̄ humores eorum sunt mordaces in flammabiles nō multū amici nature facile putre fiunt et aduruntur: et sic facilius transeūt ad feb. putri. et adustiuas: inter quas inferius in capitu/ lo de causone ostenditur differentia. cadūt etiam facilius in et̄bicas: cum corpora eorum sint cali/ da: et sicca et̄bice proportionata. permutatio enī in genere proportionali est faciliōr.

Dubitatur vtrū corpora calida et humi da sint ad febres ceteris pa/ tiora. et videtur q̄ sic. ex snia Auicenne in capitu/ lo p̄senti auctoritate aliorū quos non reprobat quare sibi videretur cōsentire. In oppositū est. B. octauo tera p̄tice. 10. caplo quem sequitur Ra/ sis. 16. cōtinentis scōo capitulo qui in p̄mo gradu inter parata a feb. ponūt corpora calida et sicca. in secūdo gradu calida et humida. Pro solone du biij p̄mittendum p̄mo q̄ aliq̄ corpus esse pa/ ratū ad feb. pōt dupl̄r intelligi. vno mō q̄ facill? est aptū ad febres p̄mutari. et ecōtra. illud est mi nus patū ad febres q̄d difficill? ad feb. p̄mutatur et cū difficultas actionis iuxta cōē op̄inionē ba beat attendi penes potentiam necessariā ad op̄a tionē illud corpus erit magis paratū ad fe. q̄d a minori cā pōt ad feb. trāsmutari: et ecōtra. illud erit min? patum q̄d fortiorē erigit cām ad ipsum trāsmutandū ad fe. Scōo mō pōt intelligi aliq̄

Auicenna.

Galenus.

Tractatus

corpus esse paratū ad feb. qñ aggregatū ex oib⁹ preparationibus ad fe. est mar⁹ in ipso qñ in alio preparationes aut iste sunt. s. preparatio ad erbi cas; preparatio ad effimerā et pparatio ad humo ralem. ¶ Premittendū scō qñ aliqñ corpus esse p paratū ad fe. pōt intelligi: aut ad fe. absolute: aut ad feb. facile cognoscibiles. dicimus em̃ qñ putri de facile cognoscunt. sed effimere ⁊ erbi cas in suis pncipijs difficulter vt inferius Aulc. vbi agit de effimeris i particulari: et tractatu tertio. vbi agit de erbi cas.

Quibus ita premisso sit bec p̃ma cō clusio. accipiendo paratū p̃mo mō corpora colerica sunt magis parata ad feb. qñ sanguinea qñ et quecūq; alia pbat. nā cor pora colerica facilius trahunt ad effimerā qñ san guinea: et tā colerica qñ sanguinea facilius trahū tur ad effimerā qñ ad quācūq; aliam febē. ergo cor pa colerica sunt magis parata febē: ite qñ san guinea. ¶ Scō p̃clo. accipiendo paratū. scō mō colerica sunt magis parata ad feb. qñ sanguinea et quecūq; alia pbat: qñ in colerico est maior p paratio ad feb. effimeras qñ in sanguineo: aut ali quo alio. ⁊ in ipso est etiā maior pparatio ad erbi cas. iuxta textū Aulc. et cū hoc est valde paratum ad feb. adustiuas et putridas: iuxta textū Aulc. er go absolute est magis paratū ad febres qñ sangui neū. ¶ Et he due cōclusiones sunt p opinione Ba. et Rasio. Et ex istis inferitur qñ corpora colerica fa cilius februnt qñ sanguinea. ¶ Tertia cōclusio. p opinione Aulc. corpora sanguinea sunt magis pa rata ad feb. facile cognoscibiles. i. ad putrida qñ corpora colerica. ¶ Correlatum. corpora sangui nea frequētius februnt pu. qñ colerica. Nec tñ ter tia cōclusio nō hz demonstrationē: sed persuasio nem. qñ in sanguineo simul cōcurrunt cause agen tes ⁊ patētes cōcurrētes ad putredinē. ⁊ cū hē in eis mltā opilatio p̃hibēs euetationē ⁊ plime sūt supfluitas facile putrescibiles. ¶ Deinde cū dic.

Et sequuntur ea ambo que equantur in humiditate et siccitate: et dominatur caliditas: et ista sunt de genere eorū quib⁹ bus incipit febris vaporis calidi. deinde permuratur ad febres humois.

In hac tertia parte ponit tertū gradū corpōz pparatorū ad febres que sunt corpora calida tñ i. lapsa a tēperamento per calidus: et in passiuis tempata. et dicit qñ ista sunt minus parata qñ duo pcedētia et magis parata qñ sequētia. et in istis incipit febris vaporis calidi. i. effimere: quarū ca lefactū esse est in vapore calido qui est spūs demū cōtinuata actione caloris permutat ad feb. būo rales: incipit aut febres effimere: qñ habēt spūs multos: et valde calidos et inflāmbiles. bec em̃ cōplexio pportio nate est multiplicatiōi spiritūū qui sunt magis calidi qñ humidī. sunt aut bec cor pora minus parata ad febres ⁊ pprie putrida qñ calida et humida. qñ habent paucitātē supfluita tū: nec ita sunt parata opilationi cū habeāt mī nus de humiditate qñ calida ⁊ humida. hz forte nō sint minus parata febribus effimeris. Sunt etiā minus parata ad feb. qñ corpora colerica que ppter vtrancū qualitātē sunt incendio parata ad febres effimeras erbi cas et humorales: et pprie colericas tam putridas qñ adustiuas.

¶ Ostea illa in quibus equantur calor et frigus. et multiplicatur humiditas: et

De horis

istis quidem febres putredinis accidunt fm plurimum incipientes.

¶ Ponit hic quartū gradū et sunt humida tñ tē perata in actiuis et lapsa a tēperamento per būi dum: et in istis incipit feb. putredinis ppter bu miditātē superflūā ad putredinem disponentem. Ista aut corpora hz forte sint magis parata ad pus tridas qñ calida tñ: sunt tamē minus parata qñ il la ad erbi cas et effimeras: quapropter absolute comparata triplici preparatione sunt absolute minus parata ad feb. qñ calida tantū. ¶ Contra: bec corpora sunt magis parata ad feb. qñ calida et humida. i. qñ ordo malus. tenet cōsequētia. qñ ex snia Aulc. corpora calida et humida sunt maxi me parata ad feb. qñ humiditas vincit caliditā tē. sed in humido tñ humiditas magis vincit ca liditatem quā in calido et humido cū humiditas in ambobus sit equalis et caliditas sit remissior in būido tñ qñ in calido et būido. ¶ Dicendū qñ nō solū sufficit dominatū humiditatis supra calid itatē ad disponendū corpus ad putredinē: sed requirit etiā qñ sit caliditas notabilis potens pro mouere ad putredinē qñ nō est in humido tantū: sed bene in calido et humido. Et qñ bec rñsio sit ve ra manifestū est. nā ex eodē argumeto pbat qñ frigida et humida sunt magis ad putredinem pa rata qñ est contra omniū determinationem.

¶ Et corpora frigida et humida et frigida et sicca sunt longinquiora corpora a fe bribus et pprie effimera.

In hac pte vltima p̃sentis capli ponit corpora longinquiora a febrib⁹ dicēs qñ sunt cor pa frigida et bu. et frigida ⁊ sic. ⁊ pprie ab effimeris. non em̃ habent bec cor pa spūs incēdō patos. et corpora frigida et bu. resistūt fm vtrancū qualitātē lapid febrili qñ calor formalis et siccitas virtualiter. et ista corpora inter oīa sunt maxime longinqua ab erbi cas et effimeris. frigida aut et sicca magis lō giqua a putridis quā aliqua ex pcedentibus.

Dubitatur cū nouē sint cōplexiōes octo distēpate quatuor. simplici ces. s. calida tantū. frigida tñ. sicca tantū. et būda tantū. et quatuor distēpate cōpositē calida ⁊ būda. calida ⁊ sicca. frigida et būda. frigida et sicca. et nona est tempata fm vtrancū cōtrarietates. qñ Aulc. graduatū solū sex et omisit frigida tantum sicca tantū et tempata. ¶ Rñdet fm B. de intensi one Tadet qñ graduatio harū cōclusionū trium quas omisit dā intelligit per reliquas. nā cōple xio tempata inter ceteras plus resistit: et frigida tantum intelligit ordinari vt frigidam et siccam. et vltimo siccam tantum.

Contra banc determinatiōē est snia B. octauo. terapēticē. et Rasio. 16. continentis qui graduando has cō plexiōes posuerūt in p̃mo gradu pparatiōis cali dā et sicca. i. scō calidā et būda. i. tertio calidā tā tū. in quarto sicca tantū. in qñto tpatā. ergo tpa tā nō magis resistit causis trahentibus ad febres nec est maxime longinqua a feb. et pbat rōne. accipiamus corpus temperatum in extremo cal lidiori et sicciori tempamenti ⁊ aliud corpus tem peramentū in extremo frigidiori et humidiori: tē peramentū tunc certū est qñ in hoc resistit magis causis febrib⁹ facientib⁹ quā illud qñ est in extre mo calidiori et sicciori. ergo in aliqua pportione sit ergo qñ in dupla. volo tunc qñ labat. hoc corp⁹

Aulcēna.

extra

extra temperamentū per frigidū et humidū. et se/ quitur q̄ immediate post hoc erit distemperatū. Et p̄z q̄ magis resistet causis feb̄e facientib⁹ q̄ tēperamentū in extremo calidiori et sicciori tēpa/ mēti cū nulla p̄portio subito deperdat. Et cōfir/ matur: q̄ corp⁹ frigidū et hūidū et silt frigidū tū et frigidū et siccū magis resistūt ne trahant ad effi/ meras et bicas et putridas p̄pter complexiones suas b̄is lapib⁹ magis d̄itas. Quare vna cū Ba/ leno et Rasi tenendū est corpa tēperata in q̄nto gradu p̄paratorū ad feb. esse situāda. Si aut̄ que/ ratur de lapib⁹ in sp̄ales febres est dicēdū q̄ san/ guinea magis sunt parata ad sanguineas: coleri/ ca ad colericas: melancolicas ad melancolicas: fle/ gmaticas ad flegmaticas p̄pter similitudines si/ cut quotidiana experientia comprobatur.

De horis febrium

Cap. iij.

De bampe/ riuo. Febres q̄tuor habent tempora prin/ cipium. Ascen/ sum: acumē: et declinationē. Principiū fe/ bris est cū na/ tura non am/ plius. opponi/ tur supata ab ea q̄ gignit ma/ teria. Ascēsus est cū dolores capiunt in cre/ mētū et feb̄is intenditur: do/ loresq̄ exulce/ rant. Acies seu acumē cū bec oia temp/ custodiūt: neq̄ mat⁹ neq̄ mi/ nus. Declina/ tio seu d̄cessio cum dolores: difficultas an/ belit⁹: et si ita euenit tussis cū feb̄i in cor/ pore d̄m agan/ tur: b̄ic inten/ denda medico acies in egr̄i pariter et mor/ bi naturam.



Exiū hore sunt sicut reliquarū egritudinū: principiū et augmen/ tū et status apud vltimū et decli/ natio. Et sunt quandoq̄ particu/ lares cause cuiusq̄ paroxysmi.

In hoc tertio caplo et silt in quarto sequit̄ agit de horis siue tēporib⁹ fe. et in hoc tertio caplo in uestigat numerū tēporū et descriptiones ipsorū. et i quarto capitulo docet h̄mōi tpa cognoscere. Hoc aut̄ tertiu caplū diuidit in tres p̄tes. p̄io ponit nūerū tēporū quaternariū. in sc̄da p̄te d̄scri/ bit nūq̄q̄ tps. i tertio pōit canones cōpletuos butus doctine. sc̄da ibi. (Et p̄ncipiū q̄dē) tertia ibi vltra mediū caplū. (Et status q̄dem diuersifi/ cat). p̄ma in duas. in p̄ia ponit duas diuisiones tēporū. in sc̄da p̄te ponit duos canones. sc̄da ibi (Et timor est a p̄ncipio). De p̄ia parte dicit q̄ feb. hore sunt quatuor: sicut reliquarū egritudinū. s. p̄ncipiū augmētū et status apud vltimū. i. in quo a cētia vltimā vel vltimā victoria d̄m̄tis p̄ra materia: aut ecōtra. quartū ē declinatio. Et subdit q̄ bec quatuor tpa: q̄nq̄ sunt particularia cū vniuersalib⁹ paroxysmi. Pro quo sciendū q̄ tpa d̄m̄ vltia: q̄ mensurāt totū morbi p̄sistentiam. Et d̄m̄ particularia: q̄ mensurāt partē. s. postfinū vel exacerbationē. et per tpa quatuor debetis in telligere quatuor varietates diuersas q̄ accidunt in totius morbi cōsistentia. aut in paroxysmo: que varietates tpe mensurātur. i. etiam per quatuor tpa possumus intelligere quatuor mēsuras illos quatuor varlos motus totius morbi aut peroxis/ mi mensurātes. sed b̄ic sc̄da intellectus pertinet magis ad p̄bysicos: qui diffiniunt tēpus esse nu/ merū motus fm̄ p̄ius et posterius. et pars intelle/ ctus est magis medicorum.

Dubiu difficile in hac parte dignum discussionē paucis p/ stringendū est. At rū q̄z morbi b̄eat quatuor tpa: Pro decisione butus dubij p̄mittendū q̄ morbi apud Aut. sc̄da p̄m̄ ca. p̄io et sc̄do est dispositio nō naturalis in corpe hūano ex qua puenit i opa/ tionibus nō cumentū eēntialiter p̄io puentū. i. p se et immediate: et illa ē cōplexio nō naturalis: aut cōpositio nō naturalis sub qua soluta p̄uauatas cōprehēdit. Et notandū sc̄do q̄ tps morbi dupl̄ accipit. p̄io p̄p̄te sicut accipit p̄b̄i p mensura morbi morbi. sc̄do accipit magis p̄p̄te: apud me/ dicos p motu morbi tpe mensurato. Tū fm̄ b̄ac acceptionē quatuor tpa morbi sunt quatuor: va/ rietates morbi diffinicti tpe mensurate. sed penes p̄bos quatuor tpa essent mēsurā q̄tuor varietatū.

Q̄ tertio notandū q̄ tpa sunt duplicia vltia et par/ ticularia que sunt superius descripta. Tpa vltia diffiniunt tripl̄ aut penes morbi essentia: aut pen/ nes accitia: aut penes materie alterationē. Pe/ nes morbi eēntia p̄ncipiū est tps in quo apparet egritudo et er̄ simulant dispositiones: nec appa/ ret in ea augmētū. s. notabile. Augmētū est tps in quo egritudinis manifestatur signa oī hore post borā. s. manifeste intendēdo vīq̄ ad statū. Status est tps in quo egritudo manet fm̄ vnam d̄s/ spōnez. i. postq̄ aucta est: ita vt nō appareat nō/ tabilis mutatio intendēdo: aut remittēdo. De/ clinatio est tps in quo er̄ apper diminitio. et quā/ to plus p̄cedit minoratio est magis manifesta. q̄ diffinitiones sunt istorū tēporū etiā penes acci/ dentia cū cā et effectus debeāt p̄portionari: ille sunt descriptiones tēporū vniuersalū morbi fm̄ Aut. sc̄da p̄m̄. c. septio. Principiū aut̄ penes al/ terationē materie ē tps in quo materia cruda est nec apper in ea veltigū digēstōis manifestū: aut digēstioni d̄m̄. Augmētū est in quo apparet in materia vltigū digēstionis manifestū aut digē/ stionē d̄m̄: diminitio tū a summa digēne vel d̄s/ spōne p̄traria digēstionē. Status aut̄ est in quo appent signa digēstōis cōpleta: aut d̄spōntis cō/ trarie digēstōis. Declinatio aut̄ est cū materia digēta notabil̄ expellit̄ aut permutat̄. Si. n. sint signa oio digēstionē p̄traria post statum nō sequit̄ tur declinatio: cuz mors accidat in eo. Tpa aut̄ p̄ticularia in feb̄ib⁹ diffingūtur penes modū se habēdi caloris. ita vt dicat p̄ncipiū q̄n calor p̄e/ focatur a materia submersa in mēbro. Augmētū quādo calor p̄focat⁹ exaltat̄ et manifeste ad extre/ mitates cor: poris p̄cedit. Status aut̄ est cuz oēs partes cor: poris intērior gradu calefiunt. Decli/ natio aut̄ cuz calor putredinalis incipit remittere. Tpa tū febrium ab Aut. in present capitulo sta/ tim describuntur.

His igitur p̄notatis sit bec p̄ia distin/ ctio. morborū quidā sunt ma/ teriales q̄ nō imediate est materia: quidā im/ materiales q̄ nō imediate pendēt a materia: p materia aut̄ intelligi humores hūiditates sc̄das: bilis feces: sudor: vrinā et h̄mōi: exēplū natura/ lium sicut feb. humores et apata: exēplū sc̄d i. si/ cut et bica et effimera: et de vtr̄sq̄ est sermo in que/ stione. Unde nota q̄ materia de qua est fm̄o ap̄ medicos de scriptiue est corpus m̄strū inaiatum aīa hūana cor: poris intrinsecū manifeste sensibile sensuuius et tactus. Secūda distinctio morborū quidā sunt salubres: quidā mortales et de vtr̄sq̄ similiter est sermo. Tertia distinctio morborū na/ turalū salubriū q̄daz sunt seruātes materiam ad vnā creticā expulsiōne sicut caufon sinocba et simi/ les. quidā nō seruātes materiam ad vnā creticā ex/ pulsiōne sicut pleurecis empima tussis et similes. Quarta distinctio. morbi q̄nq̄ incipiūt a mate/ ria cruda: q̄nq̄ incipiūt a materia digēta aīa ma/ teria maligna habente d̄spōnē digēnti d̄m̄. Exēplū p̄m̄ sicut si feb. incipet a flegmate aut co/ lera in qua nullū apparet signū digēntis aut di/ gestioni d̄m̄. Exēplū sc̄d i. si incipet ab aliqua materia cū manifestis signis digēntis in p̄ncipio aut p̄trariis digēnti. Est. n. possibile q̄ aliqua ma/ teria digērat in uento a corde distantib⁹. et p̄ distā/ tiā feb. nō faciāt. Si aut̄ ista moueat versus cor fa/ ciet feb. pp̄ p̄p̄tate eius ad cor. q̄ se. incipiet a materia digēta. Idē casus pōt fieri de materia malignata in locis a corde distantib⁹ q̄ postea mor/

ime?
augm.
stat.
declinatio.

Tractatus

ta versus cor facit se. incipit. cū signis digestio-
cōtrarijs. Quidā distinctio. morbi qdā incipiūt
post pñ^m gñationis: quidā in pñcipio. nō. n. est in
cōueniens qd aliquis incipiat esse cū febre. l. an
te pñcipium instans esse sui caliditas. illa non dice-
retur febris: sed solū modo caliditas. extranea. est
essē febris passio viuentis.

Hic ita premisiss sit hec pñma cō-
clusio. In mor-
bis pñcipiū ab vñca materia durante a pñ-
cipio vsq; ad statum nulla facta notabili subtra-
ctione aut additione alterius materie tpa paro-
xismi et tpa vñca coincidunt. Scōda cōclusio. l. ita sit
vt pñcedēs asserit cōclusio stat tñ pñcipiū pñcu-
lare includere pñ^m augmentū et statū vñes. pbat
nā morbi qd in pñ^m pñcipiū pñcipiū paroxismi cū
frigiditate extremorū: tñ certū est qd iste morbi in
statu vñ quo ad accētia: qd nō necessitate pñcesserūt
pñcipiū et augmentū vñca. est. n. status cū accētia
vñtmanē: sed nō possunt magis vñtmanē qd cum
morbi. Tertia cōclusio. i. nullis morbis nō habē-
tibus aliquā varietatē a medico sensibiles cōtin-
gūt aliqd tps esse. p. de cecitate incipiente in. pñ^m
gñationis et duratē vsq; ad extremū vñte. hec cō-
clū nō bz varietatē a medico sensibiles nō bz tēpus
Quidā cōclusio. in morbis incipientib; in pñ^m
gñationis aut ad morbi terminādus nō sunt qua-
tuor tpa assignanda: cū frequenter careant pñmi
pñ^m. scōi semp declinatōe Quidā pñlo. in mor-
bis materialib; aut immaterialibus nō recipien-
tibus notabilē varietatē: nō opz assignare qua-
tuor tpa penes materię alteratōe: pñz in opilatione. Sexta pñlo. in oī morbo siue
materiali siue immateriali incipiente post pñ^m
gñationis et ad salutē terminando sunt quatuor
tpa tā penes morbi cēntiā qd accētia. pñz pñlo. cū
qd incipit: deinde declinabit necesse est intēdi
et aliqd in vñtima sui intensiōe existere. Septi-
ma pñlo. nō qd morbus materialis incipit post
pñ^m gñationis et ad morbi nō terminādus fm dif-
positiōe materie notabiliter variabilis bz qua-
tuor tpa penes materię alteratōe: pñz de incipē-
te a materia digesta nō habēre pñm aut a mate-
ria qd redit ad benignū qd nō bz declinatōe si-
cut in apate curato p repulsionē aut in sinocha:
cū materia ad benignū reducit. Octaua cōclu-
sio. in oī morbo materiali incipiente post pñcipiū
gñationis et ad salutē terminando notabilr va-
riabilis in suis dispositiōibus fm materie varietate
tem et incipiente a materia nō reducibilis ad beni-
gnū cruda processura vsq; ad cōplementū diges-
tionis illi materie cōuenientis sunt ad min⁹ qua-
tuor tpa fm materie dispositiōe. Nec cōclusio ta-
liter limitata est de intensiōe auctoris. Nonā
pñlo. possibile est in aliquo morbo simul incipere
pñcipiū augmentū et statū declinatōem quo ad
materię dispositiōe. Nec pñlo manifesta est possi-
to qd aliqua febris incipiat a materia difformi: cu-
tus vñca pars sit cruda: alia manifeste digesta et
alia summe digesta. et cū hec materia summe dige-
sta incipiat expelli: et ita vsq; ad finē cōsumptio-
nis materie totius pñcedat ita vt ps cruda digera-
tur. et sñr manifeste digesta cōplete digeratur: tā-
dē oēs expellant. Decima pñlo. posse est post sta-
tū vñm seq pñ^m et augmentū. pñlo pñz exponen-
do qd p noue materie aduentū materia digesta in-
crude et fiat inepta expulsiōi. vñ videmus pñs
p post manifestā digōnem appentē in vñca: itez
appere vñcā crudā subtilē sine ypostasi. Correla-

De morbis

rium. pñ pñcipia augmenta status et declinatō
nis sunt i eodē morbo repibiles. Undecima cō-
clusio. qd postmus febris illis: et salubris bz. 4. tpa
penes modū se habēdi calorīs distincta. bz. febr
lis ad differētiā paroxismi nō febrilis: sicut esset
paroxismi cōlce: qd nō distinguūt penes modū se
habēdi calorīs: sed penes doloris intensiōe: et res
liqua accētia. bz. salubris ad differētiā mortalis.
in culis quolz tpe pōt eger mori. Nec cōclusio sic
limitata est de intensiōe auctoris. et et bz pōt ap-
parere solo omniū fere argumētōz que in hac ma-
teria fieri cōsueverunt.

Et timor ē a pñcipio vsq; ad statū: apō
declinatōe nō nō mori eger. ex ipsa feb.
nisi per id qd dicemus de ea communiter.
In pte pñti ponit duos canones pñosticos. pñ-
mus est qd timor est a pñ^m. vñ vsq; ad statum vñm
includit. nā in quocūq; istoz pōt eger mori. scōs
canō qd in declinatōe vñca nō pñgit egrū
merito ipsius febris: sed bene propter id quod
tpe dicit scōdū bz. de causis potentib; iterficere
ita in declinatōe sicut in alijs tpsibus.

Notandū primo qd cū tēpora triph
distinguant. f. pñ-
nes essentia morbi accētia: et materia in bz pño ca-
none intelligit qd cōtingit egrū mori in quolz isto
rū tēpoz pñcipij augmenti et status distinctoz pe-
nes alteratōe materie: nō aut penes accētia:
neq; morbi essentia. nā oīs qd mori: mori in statu
accētia sequēte essentia morbi in pñ^m. n. augmen-
to et statu penes materia pōt mori ppter mate-
rie multitudinē: aut grossitē suffocantē: aut pro-
pter ipsius malignitatē manifestā: aut occultā. p-
pter virtutis debilitatē: immo et appentib; ma-
nifestis signis digōnis: nisi materia sit difformis
pōt mori merito pñtis malignioris nō recipientis
digōnem. Gentilis tñ dicit qd vbi tota materia
sit vñformis vñformitate a virtute vñca illi appen-
tibus signis digōnis nō cōtingit egrū mori. qz
postq; natura fuit sufficiens ad dandū sibi diges-
tionē manifestam: cū pñ^m nō haberet: multo po-
tentior erat ad dandū cōplementū digestiōis.
Nec tñ rō Gentilis nō est multū efficax: pñque
apud ipsum qd tēp digestio et putrefactio simul
intendunt. possent em appere signa digōnis ma-
nifeste: et tñ putredinē plus intendū materia qd
digōnes: et sic tandē interficeret. Preterea l. vñ-
tus pñcedat in morbo digerēdo materia: procedit
etiā debilitando. cū ergo sit possibile ipsam plus
debilitari ppositiōabilr qd materia digerere pote-
rit accidere mori an cōplementū digōnis. Pre-
terea dato qd cōplete digesserit forte non poterit
ipsam expellere ppter ineptitudinē vñarum. et qz
materia erit in loco distante a vñs ductuū. quare
tandē succūbit. Est ergo vñca cū aut. dō m qd cō-
tingit egrū mori a pñ^m. vsq; ad statū siue materia
sit vñformis: siue difformis: immo et appentib;
signis cōplete digōnis: qd etiā quotidiana expe-
rientia pbat. Idē etiā dicit Ba. qd signa digōnis
sunt vñca fiducia. sanitatis. dicit. n. fiduciam et
credulitatē nō aut. sciam aut salutis necessitatez.

Pro declaratione scōi canonis du-
bitatur vñcā cō-
tingat egrū mori in declinatōe vñ vñ morbi illi
lius cuius est declinatō. Et arguit qd sic qd cō-
tingit egrū mori in declinatōe particulari. ers
go etiā vñ. tēp. cū nō videatur cā diuerstatis.
In oī. est autē. in ea. pñti: et Ba. in tertio de
crisi

Champe
rius. Ad tēpus
declinatōis
vigoris perue-
nire. nullo mo-
do potest egrū
tudo raro nāq;
moritur quī
pñ in vigoris
declinatōe ra-
tione egritudi-
nis nisi altera
egritudo pñ-
occupat. Pre-
terea neq; ne-
cesse est. vt ad
pubertatis tē-
pus moritur?
puentat: vt plu-
rimū autē lan-
guentes in pñ-
cipio: aut aicē
su moriuntur:
ascēsus est cū
doloze capis
unt incremen-
tum et febris
intenditur do-
lozeq; exulce-
rant. Actes cū
bec oia ad tē-
pus custodiū
neq; mat: ne-
q; minus.

Salenus.

Primus

crisi. ca. 9. et dicit Gal. ibi hoc esse experimento et ratione. Ratio autem? hec est: quod non est possibile quod eger moriatur vi illius morbi: cuius materiam vincit virtus, et cui perfecte dñatur. nā si in tñibus pñtib? nō succubuit vbi nō erat tanta ppositio virtutis ad morbum quā poterit in declinatione succubere in qua maioriata est ppositio virtutis ad morbum et causam et accidentia eius.

Pro solutione dubij dicendū: quod duplex est declinatio vniuersalis. ha et nō ha vel mētia. ha declinatio est illa in qua virtus perfecte dñatur morbo et cause et et accñtib? et nō mīrū. est em̄ ha declinatio via in salutē. vbi aut nō sit verū dñum sup oibus his cū fixatione virtutis et cōstantia eius est necessaria via in salutē. Declinatio aut nō ha siue mētia ē qñ sup his tribus virt? nō pfecte dñatur cū fixo- ne et cōstantia et? sed solū appēnter. De hac aut declinatione vñ nō vera auctores cōmonefaciūt medicū ne facile ppter appēntē declinationē salutem pmitat. Et posuerūt sex casus false decli- nationis frēnter ptingētes. Primus. multoties cō- tingit quod calor naturalis resoluit ad cui? minora- tionē minorat extraneū. vñ mētia q pñ? erat nota bñr calida ad tactū tā incipit tepere tepore sibi calori naturali. bñr tñ tepor? est transi? in frigidit- tatē extremorū et mortē caloris inati. et de h? Aui. cōmonefacit. pma quartū ca. 4. quāsi in fine ca- pituli ibi. Et multoties qdē accidit apud mortē dispositio q est sicut declinatio. et est sicut eger tā euasert: s? opz vt nō occupis i h?mo cognoscas dispositionē pñus an magnificet: an finiat. Se- cūsus casus est. qñ materia ē dissoluta et subtile qd putruit aut forte nō putruit resoluit: et aliquo mō euatur. s? remanet grossius qd nondū putruit malignius subtili. qd tandē ducit ad interitum si cut in em̄ititē. Tertius casus. qñ materia per- mutatur de vno mēbro in quo facit fortiora accñ- tia ad aliud mēbrū nobile in quo cū figit interfi- cit: tñ cū materia ē in via trāitus de vno ad alte- rū videt manifesta alieutatio accñtiū: et estimatur declinatio cū qua tñ mors sequit ppter fixationem materie in alio mēbro. exēpla sicut squinātia mu- tatur ad perplemonia: aut ad frenesim: et sicut cū colica pmutat ad paralysim et apoplexiā. Quar- tus casus est qñ morbi materia minorat. et similr morbus: s? vñus etiā cū hoc minorat: sed equalr aut forte plus: tunc est deuentre ad instās. in quo fere simul deficiet virtus et egritudo. et ista apud Gal. tertio de crisi. et in lth. sectarū et apud L. Oct- latozē differētia. viij. vocat pugna cadmīca: bñt em̄ Cadmus rex persarū filius Agenoris duos fi- lios teucron: et polintē: q se mutuis vulneribus interfecerūt. sic in hoc casu virt? et morbus sese in- terimūt. Quintus casus est qñ ppter multū co- natū virtutis videt accidentia remitti et virtus fortificari: sicut accidit illi q cū erigit caput in sin- copis mori: et multoties ista accidit in febrilb? apud mortē: ppter vltimos conatus nature. qz in- firmi se erigūt: recti loquūtur. et post pusillū defi- ciunt. Et de hoc cōmonefacit affor. scōe pñcale Non fm rōnem alluiatis opz nō credere. i. cōfi- dere. Sextus casus est qñ ad aliquē morbū ma- teriales sequit alius morbus immaterialis: vt cū ad a postema renis declinans et rupturā ad inte- stina sequitur vlcus morbus tandē mortalis. Si- militer cū ad perplemonia declinans ruptura se- quitur et ptisis: sed oēs iste sunt declinationes nō vere qz nō sunt cum perfecto dñio virtutis supra

Auscenna.

Galenus.

Februm.

So. xi.

morbum cām eius et accidentia eius cū fixatione et cōstantia ipsius virtutis: ppterea nō facile salutē pmitas nisi alieutatio perseverante. et postq cognoueris esse veram declinationem.

Ad rationem in oppositū de declina- tione vera pñticulari. et ve- ra vñ dñ? q similitudo nō est bona. illa em̄ pñcula- ris sita calido putredinali euaporate cū qua pñt extinguit calor: inatus. et etiā pñt mori. merito ma- terie q est sub for? cause antecedētis cui virt? nō dñatur: sed dñetur materiei faciētis paroxysmum. Et nota quod s? sicut determinatū est possit mori eger in declinatione vera vñ merito illius egritu- dints: pñt tñ mori merito alterius dispositionis q illi egritudinis cōplicetur. Item pñt mori ppter inordinatū regimē in aliqua ser rez nō naturalit- vt forte. qz debilis surgit ad assellā et taliter sur- gens sincopizatur: quapropter esto certus vbi virt? sit debilis maxie summope opz cauere oē bñdō regimē inordinatū. et hoc est qd dicit Aui. in textu quod nō mori eger i se. ipsa nisi ppter illud qd dice- mus scōa quartū. de cā cōiter accñte tam in decli- natione q in alijs temporibus.

Et principium quidē est hora: qua ca- lor naturalis pñfocat a materia submer- sa in mēbro taz diu donec nō appareat ma- turationi: aut diuersitati eius cōtrarie ma- turationi vestigiū.

In hac pte describit quatuor tpa supra scripta. et pño pñm. scōa augmentū. tertio status. quarto declinationes. scōa ibi (et augmentū.) tertia ibi (et stat?) quarta ibi (et declinatio) pma in duas nā pñmo facit sicut dictus est. in scōa ibi (et pñm quidē est inuentū.) remouet qdā dubiū. de pñma pte describens pñcipiū dicit quod est hora in qua ca- lor inatus pñfocatur a materia submersa in mem- bro durās tandū donec nō appareat maturatio- nis aut dispositionis hñe maturationis vestigiū scz manifestum. nam cum incipit apparere bñdō vestigiū manifestum incipit augmentū.

Notandum pño. quod pñm caput tripl- morbi. qñqz p pñtis tribus diebus. et neutro isto rū modoz bñr describit pñcipiū. tertio mō accipit vt est vñum de quatuor tñibus morib? et talr sum- ptū bñr describit. Notandū scōa quod calorē pñfoca- ri nō est nisi calorē cōstringi et disponi ad extin- ctionē qd sit fm plurimū ppter materiaz et pñrie grossam et viscosas aut multā: aut ppter vapores multos grossos et viscosos. hec aut materia sub- mergitur in mēbro: qz tegit mēbrū. et forte implet ipsius porositates. ppter qd tegmentū calidum actuale et pñrie spumofum indigēs p sui pserua- tione vt cuetē tā ppter materiaz regentē aut p vapores cōstringit: qz nō pñt dilatari sicut dz et tendit ad extinctionem sicut ignis sub multis li- gnis viridib? suffocatur: aut etiā sub scutella po- situs. Et qñqz hec pñfocatio est tanta vt nō solū mi- nuat calorem sed destruat ppterea qñqz accidit mors in pñcipijs pñximoz. Et ex his apparet q sit differentia inter calorē extingui p viā suffoca- tionis mō tā dicto: et calorē extingui p viā resolu- tionis pñij subiecti. Notandū tertio. quod calor: magis pñfocat in pñcipio vñ et in pñcipijs pñ- rismo: qz materia est magis grossa et min? pas- sa a calore. Et dñra. in pñcipijs pñximoz stat? calor: magis pñfocatur: qz frigus durat diutius q in pñcipijs pñximoz pñcipij. ergo hec notā

Principiū tri- plex.

B ij

Tractatus

ficatio magis cōuenit statui q̄ p̄n°. **¶** Descendū: q̄ in p̄ncipijs paroxysmoy status multoties caloz: magis p̄focatur q̄ in p̄ncipijs paroxysmoy p̄ncipij vltis: q̄ materia est pluris quantitas aut forte mouetur ad mēbra maiori cū impetu. Sed in tentio Aut. est q̄ in p̄n° magis p̄focatur a materia rōne grossitiei sue: q̄ par. passa est a calo. **¶** An relictis cōstitibus partib⁹ in p̄n° et statu p̄terq̄ ex p̄te grossitiei materie et suo: u vaporū semp magis p̄focaretur calor: in p̄n. q̄ in statu. **¶** Cōtra in certantibus puris materia est subtilior in p̄n. q̄ in statu que digerit p̄ ingrossationē. ergo calor: magis p̄focatur i statu i b̄mōi certantibus puris q̄ i p̄n°. **¶** R̄ndetur q̄ cōparādo materiā grossā ad subtilē magis p̄focatur grossa q̄ subtilis: cū hoc tñ stat q̄ materia subtilis magis p̄focet q̄ medio: cris: q̄ magis submergit in porositatibus mēbr̄. **¶** Notandū quarto. q̄ in p̄ncipio pōt apparere vestigiū digōnis aut dispositionis cōtrarie digōni occultū sicut exēplificat Galenus tertio de crisi. **¶** Luz v̄rina aliquāliter rubescit aut subtilis aliquāliter ingrossatur et b̄mōi vestigia digōnis occultā nō excludunt p̄ncipia sed solū manifesta sicut cū apparer ypostasis. **¶** Notandū quinto fm **¶** Etilē q̄ bec notificatio p̄ncipij cōuenit tā p̄ncipio p̄ncipialit q̄ vlti. In vtriscq̄ em p̄focatur calor: a materia submersa in mēbro magis q̄ in alijs t̄pibus. Similiter etiā t̄pe quietis p̄ncipij merito cause affecētis magis p̄focatur calor: q̄ in quiete aliorum temporū. **¶** Contra instatur fm **¶** Gentilē: q̄ in p̄ncipio particulari status vltis apparet manifestum vestigiū digōnis cū tota materia sit manifeste digesta et p̄fecte. ergo bec notificatio p̄ncipij ad p̄m illā nō cōuenit p̄n°. p̄ncipialit **¶** R̄ndet ip̄scipio q̄ bec descriptio cōuenit p̄ncipio p̄ncipialit quantū ad primam particulā: sed quantū ad scōdam cōuenit solū p̄ncipio vniuersali: l̄z ēc p̄ncipia cōuenit p̄ncipio vlti. **¶** Scōda r̄n̄sio. q̄ ēc in p̄n° particulari status l̄z materia sit digesta motus tamē eius est suffocatiuus caloris et conclusus: ita vt appareat in pulsi submersio in v̄rina subtilitas. **¶** Tertia r̄n̄sio sibi placens q̄ materia faciens paroxysmū in statu nō est illa que ē digesta: sed noua materia q̄ mouet. **¶** Sed bec r̄n̄sio oio est absurda cū possibile sit in statu esse altam materiam n̄si q̄ digesta est. in statu em materia est summe digesta. **¶** Prime due r̄n̄siones magis m̄b̄ placent l̄z credā intentionē Aulc. fuisse bic des̄scribere solū t̄pa v̄rina penes materiā. l̄z alique p̄ncipia conueniant temporibus particularibus et alique t̄pibus vniuersalibus penes accidentia.

Dubitatur p̄ncipio vlti possint apparere signa manifesta digōnis aut dispositionis cōtrarie digōni. **¶** Et arguit q̄ sic. nā in p̄n. bō potest mori et p̄nt etiā in p̄n° appere signa mortis l̄z p̄ tunc nō moriatur. S̄nt possunt in p̄ncipio apparere signa salutis: s̄z bec in morbis materialibus sumunt a digestiōe materie aut a dispositiōne digestiōis cōtraria. ergo questio vera p̄ parte affirmatiua. **¶** Et confirmatur. nam in p̄ncipio potest v̄rina apparere nigra aut viridis q̄ est certum signum mortis: si sit perseverans. similiter in p̄ncipio pōt apparere v̄rina laudabilis febre incipiente a materia summe digesta. **¶** In oppositum est Aulc. in diffinitione p̄ncipij.

Pro solutione premittit Gale. q̄ dispositiōnem esse digestiōis cōtrariam potest dupliciter intelligi. vno

De horis

modo q̄ p̄suet digestiōne actu. et bec dispositiō p̄p̄te vocatur cruditas tollens tamē digestiōnem q̄ dispositiōnem cōtrariam digestiōis actu l̄z nō aptitudine. scōdo modo potest intelligi dispositiōnem esse digestiōis cōtrariam: q̄ p̄suet digestiōnem actu et aptitudine sicut est dispositiō coles re cinarie aut materia verperis estioni carbū cult et similia que nullo mō possunt digerit. Quo premisso ponit hanc cōclusionem. l̄z in p̄ncipio appareant signa cruditatis: p̄suet digestiōnem actu: et nō aptitudine: licet etiā possint apparere signa occulta digestiōis et dispositiōis cōtrarie: nō tamē est possibile in p̄ncipio apparere signa manifesta digestiōis aut dispositiōis cōtrarie. p̄ncipia pars p̄s cum morbi incipiat vt plurimum a materia cruda. Scōda pars p̄batur. q̄ de intentione Galeni tertio de crisi signa digestiōis aut dispositiōis cōtrarie occulta non separant p̄ncipium ab augmento: sed solū manifestā. Tertia pars cōclusionis est de mente Aulc. in diffinitione p̄ncipij.

Ad argumenta aut in oppositū r̄n̄s detur q̄ licet bō possit mori in p̄n° quo ad alterationes materie: et licet possint apparere signa certa salutis et mortis in p̄ncipio. ista tamē non sumuntur a digestiōne aut putrefactione materie: sed multoties a quantitate materie in tentione morbi virtutis debilitate et similibus quibus medicus prudens iudicio rationabili iudicabit morbi esse mortalem. sicut econtra iudicabit salutem ex dispositiōib⁹ cōtrarijs. **¶** Ad scōdum respondet ip̄sc q̄ licet morbus incipiat cū v̄rina nigra aut viridis: est tamen adhuc in p̄ncipio. Nam quāvis illa sint manifesta signa dispositiōis cōtrarie: illa tamē dispositiō nō ē acquisita in materia merito caloris putredinalis agentis in materia tēpore morbi: sed ante morbum. et bec appariō nō excludit p̄ncipium ab augmento. Augmentū autē bulus morbi erit quando p̄existenti malicie per actionem caloris putredinalis tēpore morbi noua addetur malicia. **¶** Sed instat ip̄sc pone q̄ morbus incipiat a materia ita maligna vt n̄bi possit addi supra illam malitiā. tunc respondet ip̄sc q̄ bic morbus b̄z solum p̄ncipium quo ad malitiā in quo p̄ncipio morietur. Similiter respondet de morbo incipiente a materia digesta. **¶** Sed cōtra ponit q̄ morbus incipiat a materia summe digesta: tunc per ipsum est in p̄ncipio: et cū euacuabitur bec materia digesta erit declinatio. ergo fiet trāsitus de extremo sc̄z de p̄ncipio ad extremum sc̄z ad declinationem sine medio: q̄d est satis absurdum. Turtius itaq̄ est dicere sicut dictum fuit in questione de tēporibus morbi. q̄ bic morbus incipiens a materia digesta incipit a statu et q̄ nūq̄ p̄cessit p̄ncipium aut augmentum et post ip̄s statim sequitur declinatio. Similiter de morbo incipiente a materia summe maligna qui incipit in statu in quo morietur quē neq̄ p̄cessit aliud tēpus neq̄ se quetur. Unde apud me tenēda est bec conclusio licet in cōdo ante morbo possint apparere signa manifesta: immo completa digestiōis aut dispositiōis cōtrarie digestiōis: non tamen est possibile q̄ in p̄ncipio appareant nisi occulta signa digōnis aut cōtrarie digestiōis.

¶ Et p̄ncipium quidem est inuentum in omni egritudine. verum quandoq̄ occulta sicut est eius occultatio in sinocha et epilenia et

¶ Champeris. P̄ncipium morbi est cum natura non amplexu opponit.

Galenus.

tur supata ab ea que gignit morbum materia. Et principium accessio nis feb. ut plurimum est cor reptione omnium extremarum partium precipue nasi: quoniam tot corpus frigiditas. Et si quoniam erigua tussis: cula irritet se frigiditatem in menses oscitatio: puritus vel nausea: vel vomitus lassitudo deficiencia: capitis dolor: vel alterius partis. In somnu sepe de lapsus. plius preterea paruo: tarde resciendens. Aliter scus est cum dolores capitis: et febri interdicti. Accies cum bec oia tempus custodit. Declatio seu decessio: cum dolores: difficultas anhelitus: et si ita euenit tussis cum febris in corpore diu agitur. In putbertate aut paroxismo moriuntur vi et vembetia egritudinis supata natura: ybi egr potestas visus fuit. h aut modo pringit etiam in aditamento paroxismo ipso mori: in deficietibus autem vgoribus: poris mori: moriunt soluta ipso vitali firmitudine. hinc videtur vulgaribus: et imperitis: tuz melius habere cum exurgit: vter ducit aia deficientes.

epilepsia et apoplexia: et quandoque principium est occultum paucorum accidentium: et estimatur quod non sit principium in ea. Et similiter quandoque in die primo febrium acutatum videtur nubes et signum maturitatis et estimatur quod non sit ei principium: et non est ita. Hic remouet dubium ostendens quod in omni morbo est principium. Et aliquid de occultis dicit tres modos quibus potest occultari. Primus modus quoniam principium est ita breue quod non est cognoscibile sicut in sinocha aut gmatia que post primam apparentem inuasionem percedit fere semper augendo. in hoc enim occultatur principium status et declinatio. et sicut in sinocha perau gmatia que a prima manifesta inuasionem percedit declinando occultatur propter breuitatem principium augmentum et statum. Et in omni tena que a prima manifesta inuasionem vni formiter se habet et fere tota est status occultant propter breuitatem principium augmentum et declinatio. Similiter dicendum est de paroxismo apoplexie et epilepsie. Secundus modus est quando morbus est paucorum accidentium. estimatur enim propter parua lesionem quod non sit principium et propter hoc accidit in boie fortis et non delictio. Et tamen in veritate fuerit principium sensibilibiter ledens operationes: quod cognitus fuisset a medico si fuisset presens. Tertius modus quoniam in die prima febrium acutatum apparent in vna nubes: sine ypostasis et alia signa maturitatis quapropter estimatur non habere principium si fuerit. bec aut nubes aliquid est vera. quod forte morbus incipit a materia digesta. aut quod forte propter benignitatem materie calide accipit ea est. aut tertio quod bec nubes decessa est a materia non infecta que erat tpe sanitatis: sicut aliqui accedunt in pestilentialibus. Aliquid autem non est vera ypostasis: sed quod dicitur flegma liquefactum simile ypostasi inter que duo est differentia. quod illud flegma ante finem boie petit fundi. ypostasis vero non ita cito descendit. Item ypostasis attinet cuidam relucen tia sed non flegma.

Et augmentum quid est hora in qua commouetur caliditas innata ad resistendum materiei motu manifesto. et apparet signa digestionis aut signa contraria digestionis. In hac parte describit augmentum duo dicens primum quod est hora in qua commouetur caliditas innata ad resistendum materie motu manifesto. Secundum dicitur quod est in hora augmenti apparet signa digestionis aut dispositionis contrarie digestionis. Notandum circa primam partem quod per caliditatem innatam debemus intelligere totum calorem in febrilente repressum qui primus est naturalis primus preternaturalis. hic quod demoratur calor qui primo erat a materia provocatus tam mouetur motu manifesto ad resistendum materie ne preceperetur: ad agendum in ipsam ad huc finem ut digeratur: sicut ignis qui primo sub lignis viridibus suffocabatur tam spagitur et dilatatur ut ligna calefiant. sic est de calore nostro respectu materie. si ergo calor iste taliter agit in materiam ut fiat in ipsa manifesta impressio ratione cuius sint apta sequi manifesta signa digestionis vel contraria tunc est augmentum. Si autem diminute ipsam agitur ut non sint apta sequi vestigia digestionis aut dispositionis digestionis contrarie. nisi occulta tunc est principium de quo sermo precessit. Notandum secundum quod hic calor ab anima directus licet intendat digestionem materie: non tamen semper per materiam digerit. Si enim sit fortis et mater

ria obediens sequitur digestio interea ab eo. Si autem sit debilis et materia multum resistens ratio ne quantitatis aut ratione qualitatis male manifeste vel occulte: tunc sequitur dispositio contraria digestionis. Nec est credendum quod ille calor semper resistat dispositioni male in materia a calore. putredinali inducende: immo plerumque accelerat ipsam inductionem materie calefaciendo.

Et status quidem est hora in qua vehemens est pugna inter naturas et materias et apparet victoria vnius ambarum earum super aliam et est hora pugne.

In parte presentis notificat statum: et habet duas partes. in prima describit statum. in secunda ibi. (Et est spacium) declarat tempus durationis eius. In prima parte describens statum dicit tria. primum est quod status est hora in qua fit vehemens pugna inter naturam et materiam. Secundum quod in hac pugna apparet victoria vnius ambarum super alteram. scilicet natura res supra materiam aut e contra. Tertium quod est hora pugne. Circa primam partem notandum quod vehemens pugna inter naturam et materiam accidit ex resistentia materie ad naturam sicut in ceteris transformationibus et motibus mere naturalibus quod omnes sunt successiuus et sunt in tempore: propter resistentiam passivam ad agens. Deducta enim resistentia transmutans ageret in non tempore. bec autem pugna est maior in statu quam in alijs temporibus licet quocumque tempore sit aliqua pugna inter naturam et materiam sed non vehemens sicut in statu.

Contra in augmento multoties est maior pugna quam in statu eiusdem morbi. ut quando materia in statu est pauca. quia in temporibus precedentibus est finem partem expulsa. tunc enim in statu paroxismi sunt remissiores et minus durantes quam in augmento. et per hunc minor pugna. Ad hoc dicit aliqui quod status hic describitur est solus morborum in quibus coeidunt tpe penes alterationem materie et accitiam: isti sunt morbi reseruantes materiam ad unam criticam expulsionem. In alijs enim non est inconueniens pugnam esse maiorem in augmento et primum quo ad digestionem. et plerumque includat primum augmentum et statum quo ad accidentia: et status quo digestionem non includat in illis nisi declinationem quo ad accitiam: sicut in pleuresi et in oibus morbis materialibus in quibus materia in pluribus vicibus in principio et augmento est expulsa. Alterum finem hanc rationem oportet dicere hanc descriptionem non competere cuiusque statum vntucriali penes materiam. Alter ergo dicit quod aliorum parsitate supposita precipue ex prequantitatis materie maior est pugna in statu quam in augmento. quod materia in statu habet omnem digestionem et putrefactionem quam recipit in augmento. et per hunc est apta magis stimulare virtutem quam in augmento. Et precipue hoc est verum apud tenentes digestionem et putrefactionem simul intendi. Et est etiam in statu maior sed etiam motus localis cum in statu magis quam in temporibus precedentibus fiat commotio antecedens crisis per quam separatur suutatum a noctituo. Et tertio etiam in statu fit pugna critica per quam materia expellitur ad extra aut permittatur. bec enim omnia licet aliquando possint accidere in augmento: non tamen sunt de ratione augmenti. Contra sequitur quod in declinatione non est tanta pugna quanta est in statu. cum habeat omnem digestionem et putrefactionem quam habet

Tractatus

bebat materia in statu: et cum hoc materia locali-
ter mouetur et expellitur. ¶ Respondetur qd licet
in multis sit paritas: tamen in hoc est differentia
q in ratione declinationis includitur q materia
sit paucificata respectu eius qd erat in statu. non
autem hoc includitur in ratione status respectu
augmenti. ¶ Secundo instatur cōtra descriptionē
quia motus digestionis et dispositionis contra-
rie digestionis sunt velociores in augmento q in
statu cuius magna pars digestiois aut putrefactio-
nis acquiritur in augmento: parua autem in statu.
In statu enim sit solum complementum digestio-
nis aut dispositionis cōtrarie: quare valde parua
intenditur. ¶ Ad hoc respondetur qd quantumq
hoc assumptum sit verum et conueniens diffini-
tioni augmenti: tñ negatur consequentia ppter
tres causas dictas statim que faciunt maiore esse
agitationem et maiores pugnas in statu q in aug-
mento. ¶ Circa secundum dictum est notandum q
post hanc vehementem pugnam in statu apparet
dominium aut nature supra materiam cum appa-
rent signa complete digestionis sumpta maxime
ex vena. aut apparet dominium materie supra
naturam cū apparent signa completa dispositio-
nis digestionis contrarie. ¶ Circa tertium dictum
notandum q status est hora pugne scilicet crisi-
ce. sunt enim crises maxime in statu. tñ quia vir-
tus est multum irritata. tñ q materia est summe
digesta: et parata expulsionis. aut summe mali-
gna virtutem facile oppressura. ¶ In hac ergo p-
tula vltima diffinitionis loquitur de pugna cre-
tica. sed in prima particula: cum dicit q est vehe-
mens pugna loquitur de pugna nō critica.

¶ Et eius spacium est in habentibus pa-
roximos acutos paroxisimus vnus. et non
cognoscitur nisi per illum qui sequit ipsius
aut duo paroxisimi et cognoscitur in tertio
eius: ideo q non addit super illos ambos
in pluribus nisi in egritudinibus macro-
noxijs. fortasse enim assimilantur paroxis-
mi plures in omnibus iudicijs suis. et illic
apud statum completur vestigium dige-
stionis aut contrarij eius.

¶ In hac parte declarat quod sit spacium status
et quomodo cognoscitur. et tria dicit. Primum q
status in morbis habetibus paroxisimos acutos
idest in morbis valde acutis est vnus paroxis-
mus aut ad plus duo paroxisimi sed i egritudinib⁹ ma-
cronoxijs. i. longi tps possunt esse valde plures
paroxisimi status q vel erunt similes in oib⁹ iudi-
cijs suis. i. in longitudine intensione et leione opa-
tionū et similibus. Secundo dicit q status nō cogno-
scitur nisi per proximum sequentē. Si em̄ proximus
sequens sit valde remissus tunc precedentes om-
nino similes fuerunt status. Tertio dicit q in sta-
tu cōpletur vestigium digestiois aut dispositionis
ei contrarie. ¶ Contra scdm dictum est sententia
Gal. primo afforiz. cōmento 7^o. et primo de crisi.
dicentis q status cognoscitur anteq̄ sit et quando
est presens. ¶ Preterea cū omnis dicta ordinetur
in relatione ad statum quomodo nō p̄cognito sta-
tu potest medicus egrum dicere. Respondetur
q iudicio cōiecturatio et estimatio veritati p-
pinqua cognoscitur status anteq̄ sit. et multo ma-
gis cum est presens. que cognitio sumitur ex natu-
ra morbi: quātitate materie: qualitate ipsius: tem-

De bonis

poris: et virtutis cōstantia vel debilitate et ceteris
de quibus in sequenti caplo: cum sciētia certa nō
cognoscatur status nisi cū p̄terijt per paroxisimus
sequentem. ¶ Ex tertio dicto collige q digestio et
similiter cōtraria dispositio intendūtur in statu.
dicit em̄ q cōpletur vestigium digestionis aut sui con-
trarij in statu. Et hoc idē sentit Gal. primo affo-
cōmento. 12. et primo de crisi. 13. quidem fm̄ verba
Auer. 3^o. colliget dicentis q cum cessat digestio
aut putrefactio tunc est status. q. d. q in statu ma-
teria nō digeritur: neq̄ putrescit. sed omnis talis
trāsmutatio fit in augmento glosandus est q nō
ita manifeste p̄cedit digestio aut putrefactio in
statu sicut in augmento.

¶ Et declinatio quidē est hora quā calor
innatus iam dominatur materie et vincit
eam et existit in cōgregationis eius separa-
tione. i. rei post rez: et alleuiatur caliditas
caloris occulti. et expellit ad extremitates
donec resoluit et multoties ingrossatur.

¶ In parte presenti describit declinationem. et di-
cit quatuor. primo q declinatio est hora in qua ca-
lor innatus sū dñatur materie et vincit eam. scdo. di-
cit q existit in separatione cōgregationis eius. i.
rei post rem. i. p̄is post partem. tertio dicit q per
hanc expulsionem alleuiatur caliditas occulta. i.
partū occultarū intrinsecarū et expellitur ad ex-
tremities. i. pars materie et caliditas. Ultimo
dicit q hec declinatio durat donec resoluitur: et
destruitur caliditas aut donec resoluitur. i. totali-
ter expellitur materia siue sensib⁹ et litter: siue insen-
sibiliter. et multoties ingrossatur. i. apatur aliqd
membrū materia ad illud membrū ceticē p̄mu-
tata. aut ingrossatur. i. materia quando resolutis
partibus subtilibus remanet cōcretum: qd non
est amplius vebiculū caloris putredinalis. et hec
maxime accidit quādo materia est diffusa: mis ita
ut habeat partem subtilem et partē grossam. si em̄
esset vniformiter subtilis tota resolveretur. ¶ Cir-
ca primum dictū est notandum. q in statu salubri
natura dñatur materie quantum ad digestionē et
separationem nocitiū a suauitate: tamen in decli-
natione dñatur materie magis q in statu: alijs
tpibus quantum ad expulsionem materie ad extra
corpus vel salte permutando eā a loco in quo est
ad aliqd mēbrū: quantumq em̄ in alijs tēporib⁹
possit fieri materie expulsio. et permutatio: hoc ta-
men sit pl⁹ p̄portionabiliter in declinatione q in ali
quo tēpo: p̄cedentū. ¶ Circa 2^m nota q sit ex-
pulsio materie per partē post partē. q: expellitur
nocitiū et remanet suauitū in crisi laudabilis
que est in declinatione ad differentia mot⁹ sint bo-
mattē q p̄t esse in quocūq tpe alio cū quo qua-
si subito expellitur suauitū et nocitiū. et ideo in
declinatione vera illa expulsio fit cū bona cōgrū-
lerantia et cōferentia: nō sic in alijs tēpibus. ¶ Cir-
ca tertium nota q in alleuiatur caliditas tam par-
tium intrinsecarum q extrinsecarum tamen plus
p̄portionabiliter alleuiatur caliditas partū
intrinsecarum a quibus materia expellitur cū de
ipsa forte aliquid ad partes extrinsecas expella-
tur. ¶ Ultimo nota duplicem crism⁹ accidentē in
declinatione frequentius q in alijs tēporibus
vnam euacuationis: alteram permutacionis.

Pro declaratione descriptionis hor⁹ tē-
porū dubitā vtrū
be descriptiones sint temporū vniuersallium aut
particularium. Et si vniuersallium an ipsorum
distinctorum

Declinatio seu
decessio.

Primus

distinctio penes altera tione materie: an ipsorum
vniuersalium, distinctio penes morbi essentiam
et accidentia. In qua questione tenenda est bec
conclusio qd intentio huius fuit hic diffinire tempo
ra vltia febrium penes alterationem materie di
stincta. et sic videbis oem particulas in his descri
ptionibus positam conuenire temporibus vltib' pe
nes materia distinctis. Non aut intentio sua fuit
diffinire tempora particularia cu eorum diffini
tionem ponat in sequenti capto quis alique par
ticule in his diffinitionib' posite eis possint ada
ptari. nec etia intentio sua fuit diffinire tempora
vniuersalia penes morbi essentiam et accidentia
cum has diffinitiones posuerit scda primi ca.
7. que diffinitiones ibidem posite sunt communes
febris et omnibus morbis.

Stat' seu acu
men siue acies

Et status quide diuersificatur in egritu
dinebus. egritudinu em valde acutarum
longinquo status est vsq ad quatuor dies
et febres effimere sunt de hac summa: ve
runtamen ipse non numerantur acute: qm
no sufficit in acutate egritudinis vt sit sta
tus eius proximus: immo sit de egritudi
bus habentibus timorem. Et sequuntur
eas febres acute absolute no valde. et sunt
ille quarum status peruenit vsq ad quatuor
decim dies: et quod est supra id.

In parte presenti huius ponit quatuor cano. co
pletuos huius doctrine de temporibus morbi.
Et sic possit diuidi in quatuor partes. scda ibi.
(Et cognitio quide egritudinum). tertia ibi. (Et
plures quidem febrium). quarta ibi. (Et febres
quidem diuersificantur). Primus cano est q sta
tus diuersificantur in egritudinibus quantus ad
propinquitatem et longinquitatem. Egritudinu
enim valde acutarum quas Ga. appellat acutas
in vltimo. prima particula afforismorum. status p
pinquus: est vsq ad quatuor dies. huius aut taz
cite terminatonis causa est q natura nequit tam
fortes motus tolerare nisi paruo tepore. Est em
necessarium vt natura cito vincat aut vincatur. et
effimere quantu ad hac propinquitatem sunt ex
hoc numero. terminantur em in quatuor diebus
et proprie effimera ex apostemate et nauseatua
satisfactio: non tamen dicuntur acute cum no sit in eis
scutitas a accidentium que preter breuem termina
tionem requiritur ad hoc vt egritudo dicatur acu
ta. Similiter diceretur de tertiana pura duorum
aut trium paroxysmorum. Sunt in secundo loco ali
que egritudines absolute acute distinguendo eas
contra peracutas. et istarum quedam sunt quarum
status e. i. 4. dierum. Alie autem vocatur acute tro
pice idest couersue quarum status est. i. 4. vsq ad
4. c. supplete vos. Alie sunt cronice quarum stat'
est supra. 4. c.

Et cognitio quide egritudinu acutaru
in ordinibus suis et cronicarum est inuati
ua in regimine cibi egrim q dicimus in
sequentibus.

Secundus cano est q cognitio egritudinum acu
tarum et cronicarum in ordinibus suis idest tem
poribus suis est inuatiua in regimine cibi fm q
dicetur in capitulo de regimine febricitantium.
medicus namq ordinat dietam in comparatione
ad statum. Si enim status est longinquus alioz
paritate supposita ordinat dietam grossiorem.

Februm. Fo. xii.

Si vero propinquus subtilior: et quanto magis
accedit ad statum quantum est merito status non
sumendo. indicatone a repletionem nec ab alia re
tanto ordinat dietam subtiliorem.

Et plures quides febriu compler prin
cipiu augmentu et statu in paroxysmo.
et faciut popissimum alium declinando.

Tertius cano est. q plures febres coplent p
cipiu augmentum et statum in vno paroxysmo
desinde faciunt scdm paroxysmum ptinentem des
clinationem: immo etiam quod plus est plures fe
bres tertiane quartane et quotidiane complent
in vno paroxysmo. Et dicuntur tertiane quartane
et quotidiane merito materia qua pendet apte
paroxysmarq butusmodi plodis.

Et febres quide diuersificantur in his
temporibus. de eis quidem sunt iquarum
augmentu prolongatur. et de eis sunt qua
rum declinatio prolongatur.

Quartus cano est. q febres diuersificantur in
temporibus penes longitudines aut breuitate vni
tis inco paratione ad alia. Sunt em quedam in
quibus augmentu plogatur. et quedam in quib'
declinatio est longa in co paratione ad alia tepo
ra. Et in dic similiter de statu et prin'. Idam aut
diuersitatum causa diffuse perquiretur inferius
in capitulo intitulado de rebus in quaru quibus
dam conueniunt febres et in quibusda differunt.

Cognitio horarum egritudinis vltium
quadoq est ex spe egritudinis. na spasimus
sic? et epilepsia et apoplexia et sinachia sunt
ex acutis valde: et tertiana pura et causon d
acutis no valde: et quartana et paralepsis
de macronoxijs.

Postq huius in precedenti ca. notificauit tpa egrit
udinum et pprie febriu quantu ad eoz qditates
hic docet cognoscere huiusmodi tepora et maxie
statum vniuersalem iuxta rubricam. qz fm ipsius
extensam est dicta vniuersalis ordinanda vt est
apud Gale. prima afforismorum. et primo de crisi.
Sed qz etiam varianda est dicta pticularis fm ex
gentiam temporum particularium docuit huius.
in presenti capitulo non solum cognoscere tem
pora vniuersalia sed etiam particularia. bz igitur
hoc caplm duas partes. in prima docet cogno
scere tepora vniuersalia. scda. ibi. (Cognitio aut
horarum pticularium) docet cognoscere tempo
ra particularia describendo. Prima ps diuiditur
in duas. nam in prima docet cognoscere tempora
vltia et proprie statum per signa preapparitia. in
scda parte ibi. (Et quadoq cognoscitur ex dispo
sitione euacuationum) docet cognoscere huius tē
pora p signa post appentia. p^a pars iteru diuidi
tur in plures ptes fm q plures sunt maneries fi
gnoru papparitū. ptes vero patebūt discurren
do per textu. Pro culus notitia sciendū q signa
illa dicuntur preapparentia que scdm plurimum
preapparent in principio egritudinis. Sed illa
dicuntur postapparentia que secunduz plurimum
non apparent in principio egritudinis. Exem
plum primo: sicut species egritudinis. regio
tempus complexio et. Exemplum secundo: sicut
cui euacuatio et digestio. In pria parte docet hui
cenna cognoscere tempora vniuersalia et pro
prie statum ex specie egritudinis. Nam spasimus
siccus. i. de inanitione et epilepsia vnius paroxys

Galenus.

Tractatus

mi et apoplexia et sinantia sunt egritudines valde acute quatuor diebus terminade: quarum status est valde propinquus. Sed tertiana pura continua et causon sunt ex acutis non valde quarum terminatio est inter quartum et decimum quartum. sed quartana et paralepsis sunt ex macronoxijs id est valde longis quarum status est longinquus. **¶** Notandum circa hac partem quod licet hec noticia sumpta ex specie egritudinis valde suet medicum in cognoscendo longitudinem aut breuitatem egritudinis et consequenter vtrum status sit longinquus aut propinquus vel medius. tamen hec non est certa noticia nec limitata sed species egritudinis. nam quartana ponitur inter cronicas. et tamen quandoque quartana in tribus aut quatuor paroxysmis finitur. **¶** Similiter quandoque videtur paralem in septem diebus liberatam. et similiter multoties videtur tertianam vntus paroxysmi. **¶** Preterea esto quod omnes flegmaticae aut plures sint cronice. maxime tamen est differentia inter durationes earum: et consequenter in propinquitate et longinquitate status earum. quare hec noticia non est omnino limitata nec certa sed ipsa cum alijs inultum suuat medicum in cognoscendo propinquitatem aut distantiam status. **¶** Ex quibus exempla hic posita sunt aliquantulum dubia ideo declaratio ne indiget. primo spasmus siccus particularis potest esse coeternus patienti: quia nec interficit nec liberari potest: ut puta spasmus digiti combusti: sed spasmus siccus vniuersalis tam facit? est egritudo peracuta occidens infra quartum. **¶** de hoc est finis hic. Spasmus tamen humidus secundum plurimum est magis acutus frequenter occidens in die naturalis propter noxamentum in anbelitu. **¶** Tercium tamen est quod spasmus siccus eque intensus cum spasmum humido citius interficiat cum eque bene impediatur anbelitum sicut humidus. **¶** cum hoc in siccus est virtus magis debilis per essentiam. Epilepsia quoque quantum ad totam sui consistentiam est egritudo cronica. nec potest dici quod brevis aut cito. intelligat de paroxysmo vno epilepsie cum brevis non declarat tempora particularia sed vniuersalia. **¶** Est ergo dicendum quod brevis loquitur de epilepsia habente vntus paroxysmum. Apoplexia autem est egritudo acuta valde: non quia cito terminetur ad mortem aut ad salutem. sed quia aut terminatur ad mortem aut definit apoplexia cum permutetur ad paralem. Vel dicatur quod intelligit brevis de forti apoplexia que semper cito ad mortem terminatur in quarta vel infra: maxime squinantia anbelitum impediens que fit in musculis epiglottis maxime intrinsecis. hec enim finis plurimum occidit circa quartam: immo frequenter in prima die naturalis. squinantia autem que fiunt in musculis mere intrinsecis aut extrinsecis aliquando transcedunt quartam et non sunt semper ex peracutis. Tertiana autem pura ponitur inter acutas valde si sit continua. quia habet vtrasque conditiones. Est enim seuorum accidentium: et terminatur inter quartam et septimam. Si autem sit interpolata numeratur inter acutas absolute quantum ad terminationem non quantum ad seuitatem accidentium. Causon autem quod pendet a colera aut flegmate falso peccante aut in ventis totius aut in locis cordi propinquis coeternus terminatur inter quartum et decimum quartum.

¶ Et quandoque ex motu egritudinis. nam si paroxysmi sunt breues significant quod status est propinquus: sicut tertiana pura. tem

De attonitione et morbo berculeo siue comitiali.

Squinantia siue sinantia vel angina.

De horis

pus enim paroxysmorum eius est ex tribus horis usque ad quatuordecim horas. et si sint prolixi significant quod materia est grossa et status longinquus: sicut tertiana pura. et si non fuerint illic paroxysmi: immo materia eius fuerit acuta: sicut sinochi tunc egritudo erit acuta. et si fuerint signa eius signa frigide grosse aut decliuus ad grossitudinem tunc egritudo erit non acuta. et si remanserint cum dispositione sua tunc egritudo non erit illius acuitatis.

¶ In hac secunda parte ponitur secunda manentis signorum sumpta a motu egritudinis. Et dicitur quinquagesimum. **¶** Similiter si paroxysmi sunt breues significant quod status est propinquus. et quod egritudo est brevis: sicut in tertiana pura. tunc enim paroxysmorum eius est ex tribus horis usque ad xliij. Si vero paroxysmi sunt plures significant quod materia est grossa aut multa et consequenter quod egritudo est longa et status est longinquus: sicut tertiana non pura. paroxysmi enim ipsius durant usque ad triginta horas et supra interdum. **¶** Tertium dictum quod si in aliqua febre non fuerint paroxysmi: tunc debemus considerare materiam. Si enim fuerit acuta et calida et subtilis: sicut materia sinochi. t. febris sanguinee: tunc egritudo erit acuta terminanda a quatuor usque ad quatuordecim. **¶** Quartum dictum. quod si adsint signa frigide et grosse materie aut declinantis ad grossitudinem: tunc egritudo erit non acuta sed absolute. erit enim tropica. sed finis plurimum cronica ultra. 40. terminanda. **¶** Quintum dictum est. quod si egritudo remanserit cum dispositione sua. quod sit continua in qua non sint signa materie acute neque materie frigide et grosse. sed supplet vos signa materie medicoris: tunc non erit illius acuitas? cuius acuitas est sinochi? neque ita longa si cut continua pendens a materia frigida et grossa.

Dubatur circa duo prima dicta vtrum paroxysmi breues significant morbum breuem: et consequenter statum esse propinquum. **¶** Et similiter eadem significant paroxysmi longi. **¶** Et arguitur quod non. nam paroxysmi epilepsie sunt valde breues et breues: quod paroxysmi tertiane: cum tamen ipsa sit longissima. est enim frequenter coeterna patienti. **¶** Et confirmatur. quia apoplexia est brevis finis plurimum ante quartum terminanda: paroxysmus tamen eius longior: quod paroxysmus epilepsie. **¶** Secundo febris existens in principio est longior: quod ipsamet existens in statu: cum tamen in principio paroxysmi sint breues: in statu vero longiores. **¶** Forte dicitur: quod intentio Aulicorum non est comparare eandem egritudinem ad seipsam finis diuersas egritudines. **¶** Contra accipiamus vnam aliam egritudinem cuius totalis materia ab ipso initio sit ita disposita sicut materia in statu alterius egritudinis. et certum est quod hec secunda erit breuioris terminationis et habebit paroxysmos longiores. **¶** Tertio sit a febris pendens a materia diffusiva cuius vna pars sit subtilis et alia grossa. et sit brevis pendens a materia vniiformiter grossa sicut est materia a. sed minoris quantitatatis. Et sequitur quod paroxysmi a. dependentes a materia subtili erunt breuiiores quod paroxysmi b. et tamen a. erit longior b. ut patet ex casu. **¶** Quarto possibile est propter subtilitatem materie naturam totam materiam simul expellere que tamen facit vnum paroxysmum cuius tamen ipsa sit breuissima. Ultimo. paroxysmi continuorum sunt longiores: quod paroxysmi interpolatarum. cum tamen

Quibus sunt notatu digna.

Primus

est tamen cōtinue febres sint breuiores interpo-
latis vt est apud Gale. tertio de crisi. caplo tertio
ergo longitudo paroxysmorum nō significat egrit-
tudinis longitudo. igitur &c. In oppositū est
Alic. in parte presenti.

Pro solutione qōtis p̄mittendum q̄
egritudinū q̄ sunt in būano corpore puenit ex tri-
bus causis. p̄mo ex varia dispositione mēbroz
mittentū et recipientū. scō ex varia dispositio-
ne materie. tertio ex his que vtriusq̄ causis taz di-
ctis superueniūt. ex p̄te q̄dem mēbroz mittentū
fit magna variatio in paroxysmis et egritudinibz
bz potentia eozū vel debilitatē. Nā si mēbroz
est potens in expellendo expellit multā quantitātē
materie in vna vice aut aliqd̄ corpore mēbroz aut
ad extra corp̄ sicut cōtingit in stomacho fortis qui
vntica vice multū euomit et debilis parū. Simili-
ter cerebrū apoplectū forte expellit materiā mul-
tam ad neruos vt se deoneret. debile aut nō sic. &
sicut parat aut mēbra fortia intrinseca expellerēt vna
vice multā materiā ad extra venas facturā paro-
xismos longos. et si debilis sit nō tantā poterit ex-
pellere. Et similiter si mēbroz recipientes fuerit forte
nō tūm recipiet debile autē recipiet plus. Sicut est
diuersitas ex parte mēbroz postq̄ materiā rece-
perunt. fortia enī facillime materiā expellūt sensi-
biliter aut insensibiliter. similiter b̄ abentia vias la-
tas facillius expellūtq̄ habentia ipsas angustas.
vñ in boibus latozū poroz. citius paroxysmi ter-
minant q̄ in bñctibus poroz striccos. tertio cōtin-
git b̄mō diuersitas p̄pter fortiorē conatū virtu-
tis ad expellendū materiā receptā qui conat⁹ pōt
puentre ex duobus: aut ex nimia sensibilitate. p̄-
pterea in colericis et corpozibz siccis tūm paroxysmi
citius terminant. natura enī p̄pter sensibilitates
magis irritata est ad materie expulsionē. scō p̄-
uenit hic conatus ex parte nobilitatis lese a cōti-
nis. et p̄pter hāc cām cerebrū apoplectū cito ex-
pellit materiā apoplectē ad neruos nō sufferens
tantā lesionē. scō p̄ncipaliter puenit bec diuersi-
tas paroxysmorum et egritudinū in sua duratione
ex parte dispositio nis materie. q̄ si multa sit aut
grossa aut viscosa aut per aliquā qualitātē mani-
festā vel occultā virtuti inimica opprimens ipam
est cā longitudinis poroxismoz et egritudinum. Si
vero habeat p̄rias dispositiōes est cā breuitatis
et p̄prie si sit digesta. tertia cā p̄ncipalis hui⁹ di-
uersitatis et p̄te rerū extrinsecarū respectu istarū
duarū causarū que sunt magis p̄ncipales est bec.
Tertū enī est q̄ cōplexio calida regio calida ipsa
calidū et silia abbreviant egritudines et paroxys-
mos et contraria plogant.

His ita p̄missis sit bec cōclusio m̄sua ad q̄
sitū de intentione Aui. in parte p̄h̄-
ti. q̄ oī paritate supposita p̄ter q̄ ex parte mate-
rie multe grosse viscosę aut modis p̄trarijs cōdi-
tionate breuitas poroxismoz h̄m plurimū signifi-
cat breuitatē egritudinis. et ecōtra longitudo po-
roxismoz significat longitudinē egritudinis. p̄bat
nā si paroxysmi sunt breues significāt q̄ materia
est pauca aut subtilis et ecōtra. si longi significāt
q̄ sit grossa aut viscosa aut multa. & sicut esse dis-
posita q̄ ē sub forma cause antecedentis sic materia
poroxismalis. q̄ paroxysmi breues significāt breuitatē
egritudinis et longi longitudinē h̄m plurimum.

Ad rationes in oppositū. Ad p̄mā de
epilepsia d̄r. q̄ nō est inten-
tio Aui. cōparare epilepsia ad feb. sed intentio sua

Februm. Fo. xiiij.

in his signis est cōparare adinuicē egritudines
eiusdē ip̄ei. Alii d̄r dico q̄ epilepsia habens po-
roxismos breues est breuior q̄ bñs poroxismos lōgos
Et ad cōfirmationē de apoplexia q̄ est breuior:
et tū bz paroxysmū longū in cōparatione ad epi-
lepsiā d̄r q̄ nō seruat paritas in situ materie. Est
enī materia in apoplexia cōtenta h̄m plurimū et
in scō. et vltimo ventriculo cerebri. sed materia
epilepsie magis in anteriori ventriculo quare ma-
teria a poplexie permutat ad nucham. nā q̄ mul-
ta et grossa non pōt facili resolui aut alio mō ad
extra expelli: sicut materia epilepsie q̄ est paucior
et subtilior. Ad scōm d̄r q̄ nō seruat paritas. in
statu enī est materia magis digesta q̄ in p̄ncipio
quap̄pter paroxysmi sunt longiores cū sit ma-
gis parata vt expellatur de venis ad extra venas.
Ad tertiam de materia diffusi d̄icit illud cō-
cludere p̄pterea in cōclusionē dictū fuit h̄m plu-
rimū. et similiter respondet. Ad quartū. neq̄ de
hoc m̄retur aliquis. vñ enī signū non sufficit ad
significandū longitudinē aut breuitatē egritudi-
nis: sed oīa tredecim de quibz agitur in presentia
ea. sunt adinuicē cōparāda vt defect⁹ in vno sup-
pleat defectū alteri⁹. Ad vltimā d̄r. q̄ cū cōparet
quartana cōtinua et tertiana interpolata nō ser-
uatur paritas ex parte sit⁹ materie cū in cōtinuis
cā cōiuncta paroxysmi sit ad intra venas: sed in in-
terpolatis extra venas. Sed si cōparent tertiane
cōtinue adinuicē aut due interpolate adinuicē
ille quarū poroxysmi erūt breuiores abbreviābūt
et quarū longiores elongābūt. Vltimo solet
q̄ri an continua sit breuior interpolate. Ad q̄d
d̄r. q̄ cōtinua ad totā interpolatā cōparata est
breuior vt vult Ga. q̄ta p̄ricula affor. affor. illo.
tertiana pura in septem p̄tiodis iudicat lōgis-
sima. Sed si cōparet ad totū ipsa afflictionis in in-
terpolatis certum est q̄ illud est maius. sc̄tempus
afflictionis. continue q̄ interpolate aliorum pa-
ritate supposita.

Et quādoq̄ est ex h̄ute cui velociter ac-
cidit debilitas. q̄re est egritudo acuta aut
non appet illud & est egritudo non acuta.
In hac tertia parte docet cognoscere morbi
longitudinem ex virtute. nam si virtuti aduenit de-
bilitas significatur q̄ egritudo est acuta id est bre-
uis terminationis. Si autem ei nō accidat debi-
litas. sc̄licet notabilis: tunc egritudo est nō acu-
ta id est nō breuis terminationis. Notandum
p̄mo q̄ virtutem debilem arguimus ex opatio-
nibus cum ipsa nō est bene potens ad illas per-
ficiendas: & secūdo ex pauca resistentia causis al-
terantibus. Notandum secūdo de intentione
Alicen. scō p̄mi virtutem ex tribus debilitari:
aut p̄pter nocumentum in membro: sicut cum
est lesa sua complexio compositio aut vnitas. se-
cūdo p̄pter nocumentum in spiritibus: sicut cū
sunt pauci aut aliqua mala qualitate infecti ma-
nifesta vel occulta sicut est venenositas. tertio de-
bilitatur p̄pter defectum in ipsa virtute id est in
ipsa anima cum est distracta per multiplices & for-
tes operationes. sic enim. p̄ter modum vacans
operatiōibus animalibus debilitatur scōm ope-
rationes naturales etiam absq̄ hoc q̄ spiritus
membrozū naturalium resoluantur aut conuer-
tantur ad membra animalia: immo solum quia
anima non applicatur ad illas operationes per-
agēdas. Sic enim intenti fortibus imaginatio-
nibus delata sub oculis nō videmus. scō de aia

Champert.
Quidaz enim
morbi breues
sunt: q̄ cito vel
collunt bomi-
nē vel ipsi cito
finiunt. Quis-
dam longi sub
q̄bus neq̄ san-
tas in propin-
quo: neq̄ exi-
tium est. Ter-
tiūq̄ gen⁹ eo-
ruz est: qui mo-
do acuti: mo-
do longi sunt.
Atq̄ etiā p̄ter
ter hos q̄rtum
est: q̄ neq̄ acu-
tus dici potest
q̄ nō perimit
neq̄ vtiq̄ lon-
gū: q̄si occurri-
tur facile sa-
natur. Acutus
quidē morbus
quo vetustior
est: longus au-
tem quo recē-
tior: eo facili⁹
curatur.

Tractatus

De horis

¶ Ad ppositū cū dicitur bīc Aul. q. debilitas virtutis significat morbus brevis intelligit de quacūq; debilitate: sed potissime de pma et secunda. **¶** Et illis 7. Albarillus reddētes rōnē bīc? passus dñt q. in morbo mortali virtutis debilitas est signum breuitatis: et virtutis fortitudo signū longitudinis morbi. q. in morbo mortali necesse est virtutē debiles citius succūbere q. virtutē fortes. s. in morbo salubri est pparitū. nā virtus debilis significat longitudinē morbi salubris et virtus fortis significat breuitatē cū maiores pportione habeat virtus fortis supra morbū q. debilis. quare citius ad salutē virtus fortis terminabit morbū salubrem q. virtus debilis. et bāc dicitur esse intentionē Sa. ultio ca. scd de dñtīs febriū cū dicit q. virtus debilis significat lōgitudinē egritudinis. s. salubris. q. h. mō auctores istos appenter aduersantes cōcordant. **¶** Sed l3 dicta sua sint hāc: vt dicit Ago senensis: tñ nō sunt ad mentē Aul. in pte pñti. bīc em vt p3 in textu loquitur de debilitate adueniente merito morbi. sed bec debilitas adueniens merito morbi absolute significat breuitatē morbi siue sit salubris siue sit mortalis. Mā si morbus sit salubris et adueniat velociter debilitas ex morbo o3 p3 pportionabiliter debilitat q. virtutē. et sic de necessitate ad salutē terminabit q. ut in hoc casu virtute existente forti citius ad salutē terminaretur. si vero morbus sit mortalis res clara est: cū maiore pportione habeat morbus supra virtutē debile q. supra fortem. ergo ghaliter debilitas virtutis accūs ex morbo est signū breuitatis morbi. Sed si virtus in morbo remaneat fortis et morbus sit mortalis de necessitate prolongabit. q. l3 morbus ille mortalis habeat pportione maioris inequalitatis supra virtutē: illa tñ parua est q. virtus nō debilitatur. Si aut morbus sit salubris velocius aut citius ad salutem terminabitur fm variā pportionem virtutis ad morbum.

Ago senensis.

Signa longitudo morbi.

¶ Et qñq; est ex etate et tpe. nam in etate calida et tpe calido festinat status egritudinis. et in temporibus frigidis et etatibus frigidis tardatur status egritudinis. et si militer est dispositio regionum.

¶ In hac 4. pte Aul. ponit quartā qñtā et sextā manerē signorū lōgitudinis aut breuitatis in morbo dicens q. hoc cognoscitur ex etate et tpe anni. Mā in tpe calido et etate calida festinat stat? egritudinis: sic egritudo abbreviabit. sed in tpebus et etatibus frigidis sicut sensū et hyemis tardat stat? tus. et sic egritudo prolongat. Et idē iudiciū est de regione calida et frigida. Tu vō potes addere cōplexionē calidā et frigidā q. nō significat sicut itaz dicta cā ē. q. i etate: tpe regiōe ac cōplexiōe frigidis multiplicanē būores grossi frigidī et viscosi q. faciūt egritudinē longā. **¶** Item porz et aliq duct? cōstringunt et virtus debilitat. s. expulsiua. sed in bīs calidis multiplicanē būores calidi subtile: porz et ductus aperiantur: virtus expulsiua fortificatur: et irritat. et cū hoc cōtinua sit būorū resolutio quare egritudines abbreviatur.

¶ Cōtra virtus est fortior: tpe frido q. tpe calido iuxta afforismū pme pñtule. vñ tres vere et hyeme. ergo morbi salubres erunt lōgiores tpe calo q. tpe frigidō. **¶** Ad h. d. q. rō. pceder et si cetera essent paria. sed est magna disparitas. Mā tps calidū apit poros: pducit sudores subtiliat: resolut: paucificat. q. morbi salubres citius ad salutē terminant. bec em plus pmouēt

q. fortitudo virtutis in hyeme. et tñ morbi mortales citius ad mortē terminant tpe calido q. frigidō. q. ad sunt būores calidi fortius imprimētes. et cū hoc sit spūm maior: resolutio et virtutis debilitas q. tpe frigidō. et bec hāc sunt fm plurimū. nā in morbis calidis immaterialibus sicut est effimera sec? esset q. caliditas sua a frigiditate tps citius remouet. Si hī morbi essent mortales: q. virtutē suffocātes ppter materiā multā malā grossam et viscosam citius accideret mors tempore frigidō q. calido.

¶ Et ex pulsu. nam si est velox: magn? frequens tunc egritudo est ad acuitatem declinans. et si non: tunc non est acuta.

¶ In hac pte 5. docet ex pulsu significare lōgitudinē aut breuitatem morbi dicens. q. si pulsus est magnus velox et frequens: tūc egritudo est ad acuitatem declinans. et si nō: tunc egritudo nō est acuta. breuis terminatiōis. cā dicitur est. q. pulsus magnus velox et frequens significat necessitatē eucrationis. bec aut ceteris paribus significant materiam esse calidā et pñs merito bñus egritudinem ab ea pendente esse citius terminandā q. qñ pulsus non est tante magnitudinis velocitatis aut frequentie. cū illa significant febrē pendere ab humore frigidiori. Si tñ cōtingeret in febrē? pulsum esse parū tardū et rarū: tūc significat fm plurimū pproximitatē mortis. bec em aliqñ accidit in fine febrū acutarū cū ppter extremā calidā resolutionē cor infrigidet. et multotiens accidit in fin copali tā minora q. būorosa que frequenter ad mortē terminantur. Si vero pulsus esset parvus valde velox et frequens significat magnā virtutis oppressionē aut ppter multitudinē materiel: aut eius maliciā. et tunc si morbus sit mortalis citius fm plurimū ad mortē terminabit. q. si pulsus est magnus velox et frequens nō significans tantā virtutis oppressionē. Si vero morbus sit mortalis crebro q. citius ad salutē terminabitur habens pulsum magnū velocem et frequentē: cum significet maiorē pportione supra morbum.

¶ Et ex rigore. nam si est prolix spaciū tūc egritudo est declinans ad prolixitatem. Et si est brevis spaciū tunc egritudo ad acuitatem tendit. et quando nullo modo est rigor tunc abbreviabitur eius extensio.

¶ In hac sexta parte docet cognoscere longitudinem aut breuitatem morbi ex rigore dicens tria primum q. si rigor fuerit: prolixus egritudo est longa. secūdo si vero brevis cito terminatur. tertio dicitur quando nullus est rigor: sicut in febribus: continuus abbreviatur eius scilicet febris extensio. quia cito terminatur. Causa autem predicta est q. rigor: prolixus significat multitudinem. aut grossitatem materie cui nō facile virtus dominetur. breuitas autē eius significat dispositiōes cōtrarias in materia et virtutem facilius dominantem. Causa autē tertij quando nullus est rigor significat febrē esse continuam. q. prolixus est continuarius nō horere. primo de differentiis febr. febres autem continue sunt breuiores inter polares. Causa autem quare continue non horēt est q. nō spargitur extra vnas materia supra membra sensibilia. **¶** Cōtra duo prima dicta instatur. quia tertiana non pura et flegmatica habet minorem rigore q. tertiana pura. **¶** Respōdetur qd rigor dupliciter accipitur. vno modo ppter

¶ Cū bampert? Pulsus is vocatur mor? vitalisq; potentia cuius cor ē principū ingentamq; sibi vi talem caliditatem omni cor? poris particule per arterias distribuit sicut secur p venas alimētum. proinde estuante corde cōfestim totum corpus cōtra naturā exsultat et frigente friget.

Primus

pprie pro motu membrorum cōcussio et taliter non sumit hic. 2. cōter vt cōuertit cū typo. 7 sic est qd cōmune ad frigus rigorē et horripilationē. 7 hoc mō acceptus est lōgior in flegmatica et tertiana pura q̄ impura. Qdōra tertiu dicitū arguit. qz in febribus cōtinuis accidit aliqñ rigor 7 significat eorū velocē terminationē ad salutē vel ad mores iuxta affor. A causone bito rigor superueniēs soluit si pceſerunt signa manifesta cōpleta digōnis Si vero nō significat mortē festinā natura tentate crīsim: et nō potente pficere. Itē iuxta afforismum. Si in febribus nō deficiētib⁹ rigores inter ciderūt iam debili exīte virtute mortale. significat em̄ vltimus nature conatus ad materiā expellendā q̄ nō potens expellere succūbit. Qd hoc dicit qz h est sermo de typo accūte in pncipio exacerbatio nū et paroxisimorū. nō aut in medio natura tentate crīsim. Qd aut in pncipio exacerbationū febriū cōtinuā possit accidere typ⁹. tenēdū ē qz sic sicut in pncipio flegmatice continue. dicit Aut. exacerbatio es ipsius incipere cū frigore et rigore et horripilationē sed illi typi nō pueniunt merito sparsiois materie supra mēbra sensibilia: sed ppter multitudinē materie mote ad venas minores calidū naturale suffocantes. Qd aut sit possibile febres interpolatas in pncipio portisimorū incipere fine typo. Dicit Ugo senensis: et sicut Ventilis h nō esse possibile cū materia sparsa supra mēbra sensibilia rōnes aut et experientie efficaces sunt in pncipio. Nā possibile est materiā venientē ad mēbra esse taliter dispositā: sicut est disposita materia in augmento alicui⁹ portisimi post rigore. sed illa nō facit rigore. ergo nec est ista t̄ pncipio. et assumptū pbat. qz possibile est materiā aliquā benignā tarde moueri ad mēbra sensibilia. et sicut mouetur ita calefiat et acquirere silem dispositionē materie q̄ est in augmento alicui⁹ portisimi post rigore: et tunc nullo mō facit rigore. Scōo quotidie videm⁹ in paroxisimis interpolatarū subintrantib⁹ icipe. 2. m. portisimū in statu pcedētis. et nullo mō seq̄ rigorem.

¶ Et cognoscunt hore egritudinis qñqz ex pte horarū paroxisimorū. nā si fuerint pcedentes fm accessionē superfluentē: itayt vñ antecedat supfluitatē alterius tendēs ad additionē: tunc egritudo erit in augmento: qñ de egritudib⁹ sunt q̄ currūt vsqz ad finē horarū suarū fm augmentū. 7 sunt quādoqz de genere tertiane: et de genere assidue. si aut steterit anteceſſio et steterint superfluitates: tunc sine dubio erit egritudo in statu. Et seruans horam vnam est longi spaciū et si postponuntur tunc egritudo est in declinatione.

¶ In hac septima parte docet cognoscere tpa febriū ex mō paroxisimandi. Et dicit quatuor. p. m. q cognoscunt hore. s. vñs ex parte horarū portisimorū. s. ex parte paroxisimorū cū inuadūt. nā si paroxisimi fuerint pcedentes fm anteceſſionem superfluentes vt anteceſſio vñus excedat anteceſſiones alterius tunc egritudo est in augmento et remouēs dubiū dicit: p. ideo dicit ad significandū augmentū esse necessariū. aliqñ q anticipatio vñus paroxisimi excedat anticipationem alterius. qz sunt ali que egritudines que semper procedūt anticipando a pncipio vsqz ad finē. Et d istis sunt qdā tertiane: qdam continue. In istis enim per solas anticipa-

Febrim.

Fo. xv.

tionem nō cognosceretur augmentū: sed requiritur ad cognoscendū ipsum q anticipatio vñi paroxisimi augmenti addat super anticipationē alterius. Qd dicit scōo q si steterit anteceſſio. i. q paroxisimi inuadant eadem hora 7 steterint supfluitates. i. excessus vñus paroxisimi supra reliquū tūc egritudo est in statu. Qd dicit q illa febris in qua paroxisimi inuadunt eadem hora a pncipio vsqz ad finem est longi spaciū et est snia illius afforismi. quibus exacerbationes aut paroxisimi. Q Quarto dicit q qñ postponunt paroxisimi tunc egritudo est in declinatione.

Notandum

¶ Primo pro declaratione buius pncipii qd alique sunt febres in quibus a pncipio vsqz ad finem paroxisimi inuadunt eadē hora: alique sunt febres in quibus paroxisimi in aliqua parte sui inuadūt eadē hora. et hoc est cōter in pncipio et statu. in ali qua pte postponūt et ē fm plurimū declinatio. in aliq anticipat: et est fm plurimū augmentū. Qd dicit sunt alique febres in quibus paroxisimi anticipant a pncipio vsqz ad finē. Q Quarto alique in quibus postponūt a pncipio vsqz ad finem. Q Notandū scōo q cā harum varietatus sumitur a quatuor: a materia. a membris. ab astrozū. in fluxibus quarto a regimine in sex rebus nō naturalibus. A materia qdem. nā cū est vniformis quantum est merito illius est aptayt paroxisimi equaliter inuadāt. maxime aut hoc fit qñ est vniformiter grossa et viscosa q nō pōt facilius ab ordine suo remoueri. Itē merito quantitatis. nā quāto est plurius quātitatē est magis apta vt paroxisimi anticipēt ecōtra qñ est paucē quātitatē est apta vt paroxisimi postponāt. Item ex parte digōnis. nā quāto velocius digerit aut velocius putret est causa anticipatiōis. qto aut est magis cruda est cā postpositionis cū semp pncipius paroxisimus incipiat a subtiliori: et scōo a minus subtili: sic deinceps. Ex parte aut mēbrozū mittentiz. nā quādo sunt fortia aut magis fortificatur: aut absolute aut in cōparatione ad materiā merito vñus paroxisimi anticipat. quādo aut magis debilitant magis postponunt. Similiter ex parte acuitatis sensus eorū. Nā pto sensus eorū est acutior et intendat etus acuitas forte ppter būdi resolutionē q sensum faciebat obtusum tunc paroxisimi anticipat qz irritat virtus semp magis ad expellendū materiam. Ex parte aut membrorū recipientiū fortitudo eorū est cā postpositionis paroxisimi et debilitas anticipatiōis. Sz ex pte astrozū et pte lune nobis inter ceteros planetas ppinque et būtis dñuz sup būditatē nri corpis qñ mouet veloci⁹ sicut in auge sui epicieli paroxisimi anticipat. sed qñ tardus sicut in opposito augis paroxisimi postponit. Ex pte aut regimētis. nā regimen in sex rebus nō naturalibus calefaciēs faciet portisimos anticipare. et ecōtra infrigidās faciet portisimos postponi. Qd ppositus cā q paroxisimi inuadāt eadē hora est viscositas materie: et grossities et vniformis cū qua pportione virtutis ad ipam. Et sic ista eq̄lis inuasio significādo materiā grossam et viscosam significat morbi longitudinem. Q Si autem queratur quis morbus sit longior an inuadens eadem hora: aut nullum seruans ordinem in inuasionē. Respondetur q si bec inordinatio proueniat ex debilitate virtutis secundum plurimum breuior erit. quia citius ad mortem terminabitur. Si autem bec inordinatio proueniat ex multa difformitate materie 7 sit salubris sic cetera

Cause varietatum quatuor.

Tractatus

ris partibus erit longior: cū sit difficilior virtuti
dñari materie tante diuersitatis q̄ materie vni/
formiter grosse. et eo magis quia medici male
possunt exhibere digestiua quia si digerunt ma/
teriam subtilem ingrossando nocebunt mate/
rie grosse. Si vero digerūt materiam grossam sub/
tilizando nocebūt subtili. Causa autē secūdi quare
in aliquibus febribus p̄m principium et statum
possint inuadāt eadē hora est. q̄ in p̄ncipio ma/
teria ē cruda. nec p̄cedit manifesta alteratio ipsi/
a calore naturali nec a calore putredina l̄et sic est
fere equalis pugna inter virtutes et materiam. et
hic est q̄ materia paroxysmat equaliter vel quasi
in statu etiā nō velocitatur digestio nec putrefa/
ctio cū sit fere cōplementum digestionis aut pu/
trefactionis in ipso. quare natura paroxysmando
equaliter mouet cōtra ipsam. Sed in augmento
q̄ velocitatur digestio et s̄lt putrefactio est apta
materia cōtinue et velocius moueri. et sic paroxis/
mi anticipabūt. ¶ Itē q̄ maior quātitas cōtinue
mouetur vsq̄ ad statū: sed maior quātitas est cau/
sa anticipationis. In declinatione autē sit postpo/
sicio. q̄ paucificata est materia. et virtus nō mul/
tum a materia irritatur. Causa autē q̄ paroxysmi in
aliqua egritudine semp anticipant est. q̄ materia
aut cōtinue subtilizatur. aut q̄ membrorum sensus
cōtinue sit acutior. Causa autē quare postponūt
semper est d̄ffo: mitas materie. vnde p̄m̄ parox/
ysmus incipit a materia magis subtili. secundus
a minus subtili. et sic deinceps. quare postponūt.
cū materia grossa tardius moueat. ¶ Scda causa
p̄m̄ eē obtuso sensus mēbrozū que crescat a p̄nci/
pio vsq̄ ad finem. ¶ Reliquę etiā due cause sum/
pte a regimine fer rerū nō naturalū et ab astris
potissime possunt esse cause tantarū varietatum.
ergo verificando p̄m̄ dictū Aul. in his morbis
quorū paroxysmi semp anticipāt pura anticipa/
tio nō est signū augmenti: sed anticipatio supflua.
nā in p̄ncipio et statu l̄z sint anticipatio nee: nō
tñ sunt superfluentes. In declinatione autem l̄z
fiant anticipaciones ille cōtinue remittunt. Si/
militer in morbis quorū paroxysmi semp postpo/
nunt postpositio sola nō signū declinationis: sed
postpositio superflua. In p̄ncipio: et statu erit so/
la postpositio absq̄ superfluitate. In augmento
autē l̄z fiat postpositio: ille erūt p̄tinue minores
Et similiter cognoscatur dispositio horarū
ex augmento accidentiū febriū et statione
eorum et declinatione ipsorum.

¶ In hac octaua parte ex accidentibus et morbi
essentia docet cognoscere tēpora vniuersalia. nā
cū accidentia incipiūt nec apparent in ipsa mani/
feste intendi est p̄ncipiu vniuersale. cū autē mani/
feste augmentādo p̄cedūt est augmentū: cū autē
stāt in sui vltimitate vel circa tūc est status. cū autē
manifeste declinant est declinatio. ¶ Nota p̄mo
q̄ si distinguamus tēpora morbi penes accidentia
res clara est. si autē simul penes accētia et materie
alterationē vt sit p̄ncipiu qñ est materia cruda et
accidentia incipiūt. augmentū qñ p̄cedit manife/
sta digestio vel putrefactio manifesta et acciden/
tia augmentant. Status qñ accētia vltimātur et
materia s̄lt bz cōpletā digestionē aut putredinē:
tūc dicta Aul. clara sunt. Sed si distinguant tpa
penes alterationē materie: tunc dicta sua nō sunt
vtr vera. in morbis enim non seruantibus materiaz
vsq̄ ad statū: sicut in pleureti et multis alijs febr/
bus in q̄bus materia expellit p̄ magna parte in

De horis

p̄ncipio et in augmento et in statu quo ad digō/
nem remanet pauca. p̄ncipiu quo ad digōnē ali/
qñ icludit p̄ncipiu augmentū et statū quo ad accē/
tia et status quo ad digestionē icludit declinatio/
nē accidentiū vt in pleureti et multis febribus. l̄z
in morbis seruantibus materia totā aut quasi
totā vsq̄ ad statū dicta sua continent veritatem.
¶ Morandū scdo q̄ ista accidentia de q̄bus hic lo/
quitur sunt sicut dolores capitis sitis vigilia &c.
¶ Morandū tertio q̄ cū d̄r q̄ in statu accidentia vlti/
mant d̄z intelligi cōparādo partes p̄portiona/
les paroxysmorū inter se. Nulli enim est dubiū q̄ in
declinatione paroxysmi statū sunt accētia remissiora
q̄ in statu paroxysmi augmentū aut declinatio.
¶ Et ex additione paroxysmorū eius in
lōgitudine et breuitate ipsorum et fortasse di/
uersificatur et nō assimilantur.

¶ In hac parte docet cognoscere tpa ex p̄e cēn/
te morbi. Mā cū paroxysmi sunt breues et parū in/
tensi est p̄ncipiu. cū manifeste intendūt et plon/
gātur est augmentū. L̄z autē fere stāt in vltiara sui
intentione et longitudine est status. cū nō minu/
tur est declinatio. ¶ Subdit tñ Aul. q̄ aliqui paroxis/
mi diuersificant et nō assimilant: q̄ in statu pore/
rit esse vnus paroxysmus breuis valde in cōpatione
ad paroxysmos augmenti. Et s̄lt aliquis breuis in
augmento in cōpatione ad paroxysmos p̄ncipij
aut declinationis: qd totū puenit ppter ethero/
genestatem materie: et regimen nō cōueniēs: et ista

Auicenna.

¶ Et qñq̄ cognoscuntur ex dispōne eua/
cuationū. nā cū accēdit in paroxismo aliquo
sudor aut vētris fluxus: et paroxysmus scdōs
qui est post ipsū est in similitudine vehemē/
tie p̄m̄: et fortitudine eius: aut supra ipm̄
tūc euaatio ei⁹ ē pp multitudinē: nō ppter
fortitudinem: et egritudo indicat longa.

¶ In parte p̄nti docet cognoscere longitudinē et
breuitatē morbi. et p̄m̄ longinquitatē aut p̄p̄in/
quitatē status ex signis post apparentib⁹. bz bee/
ps duas p̄tes. In p̄ma docet hoc cognoscere ex
euaatione. In scda ex digōne. scda tñ. (Et qñq̄ co/
gnoscunt). In p̄ma parte dicit q̄ longitudo et
breuitas morbi ex euaacuatione cognoscunt. nā qñ
in paroxismo vno accēdit sudor aut fluxus vētris
et vos supplete vomitū fluxū sanguis nariū: et ce/
teras h̄m̄i euaatōes: cū q̄b⁹ n̄ s̄lt educit aliqd de
materia factura morbi si sequēs paroxysmus fue/
rit in vehementia p̄m̄: quo ad accidentia. et in
fortitudine quo ad intentionē et longitudinē ipsi/
aut exesserit p̄cedentes debem⁹ iudicare q̄ eua/
tio illa est ppter multitudinē materie: nō ppter
vñū magnū virtutis supra materia. totā. quā/
propter egritudo illa iudicāda est lōgior. Si autē
fuerit ecōtra q̄ paroxysmus sequens breuis fuerit
iudicandum est egritudinē esse breuem. ¶ Circa
quam partem notandū q̄ si materia fuerit valde
multa aut maligna natura multum irritata vebe/
menti conatu materie ad ipsius expulsiōnem non
digeste expellit aliquam partem ipsius simul cū
suauitudo. Isti sunt motus sintomatice. i. ruinosi:
et cū nō habeat dominū supra totam materiam
partem solam expellit. reliqua autē materia agi/
tata forte faciet paroxysmum sequentem maiorem
p̄cedente: qui tamen forte erit minor q̄ si p̄e/
cedens materia non fuisset enacuata. L̄z autē
materia est digesta aut propinqua vijs ductum
natura expellit multam quantitatem non agi/
tando residuum

Primus

tando residuū taliter q̄ fm plurimū sequēs possi-
mus est minor: pcedente. et si nō sequēs saltē ter-
tius minor erit. ¶ In pmo aut casu arguimus lon-
gitudinem egritudinis si morbus sit salubris. si
vero mortalis arguimus breuitatē materia mul-
ta cito oppressura virtutem. sed in scdo casu ar-
guimus breuitatē morbi eusalubritates. ¶ Nota-
dum scdo q̄ h̄ bec dicta sint vera fm plurimum:
tamē quādoq̄ contigit error. nā materia existen-
te eterogenea forte sequens paroxysmus pen-
dens a materia subtili erit brevis nōdū mota. ma-
teria grossa & multa ad putredinē que postea erit
causa longitudinis morbi: et forte mortis. Simi-
liter possibile est contra materia existente beni-
gne et subtili aut mediocri subtilitate porissimū
sequentes esse valde longū: q̄ forte tota causa an-
cedens transibit in cōiunctā facturam scdm paro-
xismū. et sic egritudo in scdo paroxismo erit termi-
nata sicut multoties vidi. Propterea do tibi sanū
consilium vt in his casibus expectes saltem duos
paroxismos anteq̄ de longitudine aut breuitate
morbi p̄nosciteris.

¶ Et qñq̄ cognoscitur ex pte digestio-
nis et contrarij digestionis fm q̄ diximus.
verbi gratia qñ apparet spūm cū digestio-
ne aliqua: aut vrina in qua ē nubes aliqua
tunc est principij augmētū. deinde quādo
multiplicatur illud & apparet. aut cōtrariū
eius: tūc ē status. Et iterū quādo apparet
digestio aut cōtrariū eius velociter ex spu-
ro aut nube: tunc scias q̄ status est. pp̄in-
quus. et si tardatur: tunc scias q̄ status est
longinquus.

¶ Docet cognoscere tēpora morbi qñ sunt et lon-
gitudinem et propinquitatem status ex parte di-
gestionis et dispositionis contrarie digestionis.
Dicit em̄ q̄ qñ apparet spūm cū digestionē ali-
qua aut vrina in qua est nubes aliqua: tūc est p̄n-
cipium augmētū. Deinde qñ multiplicatur illū
scz digestio: aut dispositio digestionis p̄traria est
status. in principio em̄ nō apparet aliq̄d p̄n-
cipium digestionis nec dispositionis cōtrarie di-
gestionis manifestū. ¶ Declinatio aut in salubrib̄
cognoscitur per materie euacuationem mortales
em̄ nō habent veram declinationē. Deinde noti-
ficans propinquitatem aut longitudinē status di-
cit q̄ quando apparet digestio aut cōtrariū eius
velociter ab initio egritudinis in spūro aut nu-
be: tunc status est propinquus. et si tardatur tunc
est longinquus. bī canones fm plurimū sunt verū
h̄ nō semp. nā materia existente diffusi poterit
ex materia subtili cito apparere vestigiū digestio-
nis. materia tamē grossa erit causa prolongatio-
nis egritudinis. Similiter quādo apparet in vr-
ina nubes que nō erit decisa a materia morbi: sed
ab humoribus sanis qui preerant tpe sanitatis.

¶ Cognitio aut horarū particulariū. nā
hora principij porissimū ē hora in qua coarta-
tur pulsus et tu iam sciuisti intentionē ei?
et plūbeus sit color: extremitatū et infrigi-
dantur extrema et pp̄ie extremitas au-
ris et nasi vsq̄ ad horam in qua sentitur
sparsio caliditatis.

Februm.

Fo. xvi.

¶ In hac parte docet cognoscere tpa particula-
ria. et tria facit. primo describit tpa ipsa. in scda
ibi. (Et si tibi videt) declarat ipsa per exēplū. in
tertia ibi. (Et scias. qd egritudo) ponit causas
longitudinis feb. p̄ pars diuis in quatuor: fm q̄
quatuor sunt tpa. scda ibi. (Et hora augmētū)
tertia ibi. (Et hora status) quarta ibi. (Et hora
declinationis). Prima iterū in tres. nā primo de-
scribit p̄ncipiū p̄culare. scdo ponit accidēta fre-
quenter in eo cōtingentia. tertio ostendit nūc ma-
gis debilitari in principio et statu q̄ in augmē-
to et declinatione. scda ibi. (Et qñq̄ associatur)
tertia ibi. (Et vehementius quidē debilitantur.)
¶ In prima parte describēs primū dicit quatuor:
primū q̄ principij est hora in qua pulsus coar-
tatur. et tu iam sciuisti. scda primi & scies infer?
in ea. de signis febrū putridarū intentionē istius
scz quid sit pulsus coartatio. Scdo dicit q̄ in p̄n-
cipijs paroxysmorū calor: extremitatū sit plūbe-
tertio q̄ infrigidant extrema et pp̄ie extremitas
auris et nasi. quarto dicit q̄ primū durat vsq̄ ad
horā in qua sentit sparsio caloris. s. inclusive & nō
exclusiue. ¶ Circa primū notandū q̄ pulsus coar-
tatio est paruitas pulsus cū diuersitate pendens
a cā regente et suffocante calore. fit em̄ bui? pul-
sus coartatio in p̄ncipijs porissimū. ppter mate-
riam que expargit de venis magnis ad minores
in exacerbationibus aut de venis ad extra venas
in paroxysmis: qd fm plurimū est in ambitu to-
tus corporis q̄rū ad ptes extremas. bec aut ma-
teria taliter exp̄sa suffocando calorem mēbrozū ad
que spargit. et ē mittēdo vapores grossos ad cor
est cā q̄ spūs et sanguis subtilior ad cor: retraba-
t ppter cuius retractionē cū suffocatione materie
ia dicta opz pulsus fieri puum & diuersū: ppter
virtutis debilitatē p sequētē caloris suffocationē
¶ Circa scdm dictū notandū q̄ color: sit plūbeus
permixtus ex albo & nigro. illā. ppter p̄sentia san-
guinis nigri grossioris sine reluctance. ppter de-
fectū spiritū cū albedie cutis resultat color: plū-
beus. ¶ Circa tertū arguit. nā si in statu paroxis-
mi pcedētis occurrat p̄ncipiū sequētis paroxis-
mi extrema nō infrigidabunt. q̄ calor: feb. p̄ce-
dentis magis suffert extrema calefacere q̄ suffi-
ciat p̄ncipiū febris infrigidare. ¶ Ad hoc d̄ argu-
mentum cōcludere. sed postea in hac descriptione
d̄ intelligi deducto impedimēto: sicut d̄ in cap.
de lyparia. Infrigidatur aut extremitates auris
et nasi magis: q̄ ille pres sunt magis exangues
spiritib̄ magis priuate q̄ cetera extreme. ¶ Alt̄i-
mo nota q̄ p̄ncipiū durat quousq̄ extrema infrigi-
data icipiūt tepere. nam tūc est p̄n^m augmētū.

¶ Et qñq̄ associant p̄ncipio alteratio co-
loris & pigritia: & angustia: & tarditas mo-
tuū: & pfunditas somni: & mollificatio pal-
pebrarū: & horripilatio iter spatulas: & gra-
uitas sermōis: & fortasse accidit in eo rigor:
fortis: & qñq̄ accidit cursus saline & salus
temporū: & tinnitus aurīū & sternutatio: et
cōmotio membrorū corporis.

¶ Narrat. h̄. accidentia frequenter in p̄ncipio pa-
roxismo: cōtingentia. Primū alteratio calo-
ris: quare sit color: plūbeus de quo supra: sicut
cū in sincopalibus apparet facies sicut mortui: se-
re omnibus spiritibus & sanguine ad cor: redēūt
bus. ¶ Secundū est pigritia: scz ad motū inchoā-

ē qñ exigua tūf-
ficula irritet se-
frigidity im-
miscēs: oscita-
tio: & puritus
vel nausea: v̄
lassitudo defi-
ciente aia: ca-
pitis dolor: vel
alterius p̄tis.
In somnum
sepe delapsus
pulsus p̄trea
paru? & corre-
ptus: tarde re-
scindēs: & q̄ co-
mitari p̄sue-
runt egritudi-
nis casū p̄e-
sentium irrita-
tio.

Accidentia fe-
brum in p̄n-
cipio.

¶ Abapertus
P̄ncipiū ac-
cessiōis feb̄is
vt plurimū est
corruptio oim
extremarū p̄tū
p̄cipue nā qñ
q̄ totū corpo-
ris frigiditas

Tractatus

dos: cū ppter vapores exparfos per corpus musculi mouētes membra sint debilitati: et etiam qz inclinatur ad somnū. **Tertius** est angustia cōsurgens merito no cumentis oris stomachi ppter bu mores motos ad ipsum in principio paroxysmorum. **Quartus** est tarditas motuū. s. ad ipsos cōtinuandos. **Quintum** est pfunditas somni propter multos vapores: ppter frigidus aut bumidus petentes cerebrū anterus: ppter rete mīrabile. l. in causone et febribus colericis posset accidere subbet ppter vapores sua mīstitudine optantes. ad hoc forte adiuuat eleuatio vaporum a sanguine et flegmate: l. nō putreat. **Sextum** est mollificatio palpebrarū a vaporibus multis ad ipsas musculos elenatis. **Septimum** est grauitas sermonis. tum ppter somnū. tum propter vapores ad musculos epiglottis eleuatos. **Octauum** est horripilatio inter spatulas et in dorso: et fortasse accidit rigor fortis: quoz cā inferius ponitur in caplo proprio sunt aut maxime in dorso et inter spatulas: qz ille partes sunt multū sensitiue propter nervos per illas partes disseminatos: quā sub loco illo transit vena chilis: et arteria adorti in quibus multe materie occulte continentur: que facile pnt ppter ppinquitates illis ptribus cōicari. **Nonus** est qz qñqz accidit curfus saluē ppter liquefactionē būditatū a capite et qñqz ppter multos vapores a stomacho ad presoris eleuatos. **Decimū** est saltus tēporū. idest tectigatio accidens in musculis illis qui sunt in tēporibus ppter ventositatem materie illis ptribus cōicate. Et fortasse materia mordicans illis musculis cōicatur: que propter no cumentum sensatum ppter nimiam eoz sensibilitatem cōmouetur ad illā excurtendā: que sibi nocet: et propterea fit motus ille. **Undecimū** est tinnitus ille auris vaporibus a d mringā auditus: et ad neruū audituū delatis. **Duodecimū** est sternutatio vaporibus aut humoribus acutis superioribus ptribus nati cōicatis. **Decimūtertū** est cōmotio mēbro rum corporis: scz in allicibus ppter multos vapores membris sensibilibus cōmunicatos.

Et vehementius quidem debilitatur virtus propter debilitatem que est in principio aut statu.

In hac parte dicit virtutem magis debilitari in principio et in statu: qz in augmento aut declinatione. In principio quidē debilitatur ppter caliditatem innati suffocantē. vnde fit multorum spūū corruptio. beca aut suffocatio nō est i augmēto aut declinatione. similiter in statu ppter caliditates intēsam fit maior resolutio spūū qz in augmento in quo: caliditas non est tanta quanta in declinatione. in qua tam calor putredinalis exhalat materia pro magna parte resoluta: et materia est a corde magis longinqua. beca autem intelligitur aliorum paritate supposita. nam possibile est virtutē ppter no cumentū pncipij augmēti. et statē esse tantū debilitatā: vt in declinatione pportionaliter possit mīn⁹ resistere qz in principio vel statu.

Et hore augmenti medietas prima est hora in qua pulsus incipit apparere et magnificari et velox fieri. et spargitur calor in toto corpore fm equalitatem: et medietas eius altera est hora in qua non cessat hec caliditas sparsa cū equalitate augmenti.

De horis.

In hac parte describit augmentū diuidens ipsum in duas medietates dicens qz prima medietas augmenti est hora in qua pulsus qui primo erat suffocatus incipit apparere et magnificari et velox fieri: et spargitur calor in toto corpore fm equalitatem. Sed scda medietas est hora in qua hec caliditas sparsa cū equalitate pcedit augmento. Circa quā partē notandū qz Galen⁹ in lib⁹ de tēpibus particularibus posuit quinqz tēpora particularia. s. principium: anomaliam: augmentum: statum: et declinationem: quē Autēna sequēs diuisit augmentū in duas medietates: quarū prima a Galeno dicitur anomaliam. s. sine norma. nō em calor est eque pportionaliter sparsus in toto corpore: immo partes extreme valde parum calēt in comparatione ad calorem sibi debitum partibus centralibus magis calentibus debito. et hoc in principio ipsius: sed in fine eius prime medietatis est calor sparsus per omnia membra equaliter. s. pportionaliter. Scda autē medietas que a Galeno vocatur augmentū est hora in qua nō cessat hec caliditas sparsa cū equalitate augmenti seruata debita pportione ad calorem sibi debitum. Non dico tamē qz in oibus mēbris semp seruetur hec pportio: s. mltō magis seruat qz in pncipio prime medietatis. Aliter possumus intelligere caliditatem cum equalitate augmenti in omnibus membris. s. qz omnia membra in caliditate intenduntur in secunda medietate et in fine prime medietatis oia sunt calida et debent dici calida sed in principio prime medietatis nō. Tū hoc mō exponēdo equalitē idē significat qd vniuersaliter.

Et hora status est hora in qua remanet caliditas sparsa cum equalitate et accidentia cum dispositione sua et pulsus fit maior qz vnqz et fit vehementius velox et frequēs. Describit statum particularem dicens qz stat⁹ est hora in qua caliditas est facta intensior: qz vnqz qz remanet cum intensione illa ita vt non appareat ipsam notabiliter intendit aut remittit. et pulsus est maior qz vnqz fuerit in tali paroxismo. s. si virtus constet et est velocior et frequentior: qz in alijs tēporibus propter maiorem esse necessitates in illa hora qz in alijs. Si tñ virtus multum debilitata nō esset in cōueniens ipsius esse mīnorem et tardiorē l. esset frequentior. Et credendū qz aliquādo ex forti oppressione virtutis in principio: non potentis magnificare pulsus: immo nec forte velocitare fiat pulsus frequentior in principio qz in statu. Similiter aliquā in declinatione mortali fit pulsus formicans valde frequentior: qz fuerit pulsus in statu eiusdem paroxismi: sed intelligitur sic debere esse sicut textus dicit merito necessitatis qz est maior in statu qz in reliquis tēporibus.

Et hora declinationis est hora in qua incipit diminutio: et incipit pulsus temperari et equatur deinde illa in qua incipit corpus sudare et producit corpus ad eradicationem.

In hac parte describit primo declinationē. scdo ostendit qdam cōtingentiā ad monendū mediceos ne sint faciles ad pronosticandum. secunda ibi. (Et multoties). Dicit quoqz qz declinatio est hora in qua incipit diminutio accidentiū et incipit pulsus par. s. redire versus tēperamentū in suis differētijs. et equatur illa. s. caliditas febris: l. qz ducitur

Declinatio qd fit.

Primus

ducit versus equalitatem egro conaturalē. Deinde incipit corpus sudare: et producit ad febris eradicationem nisi alter subintraret paroxysmum. Hic autem causa est quod materia paroxysmalis est multum paucificata et subtiliata et summi resoluti et a fonte caloris elogati. De sudore autem nota quod duplex est quidam materie paroxysmalis: et sic si dicitur accidere secundum plurimum accedit in declinatione. Verum aliqui materiam existere diffusi accidunt in augmento et statu: et est signum longitudo in non solum paroxysmi: sed etiam totius egritudinis: et hoc est afforissimus quartae particule. Si sudor incidit non deficiet febre. Alter est sudor materie que est sub forma cause antea cretice expulsi: et sic secundum plurimum inchoat in statu vltimo est hora pugne: et etiam secundum plurimum incipit in statu particule. Et commisit tam in declinatione vniuersali quam particulari: licet frequenter in pluribus declinationibus particularibus compleatur.

Quod bapegius. In deficientibus aut vigoribus paroxysmorum moriuntur soluta ipsi vitali similitudine. Ob scuto: namque paroxysmi in principio deficiunt ibi vigoribus paroxysmi fit pulsus. Desinit namque cum alijs in corpore: tunc etiam febribus caloris. Hinc videtur vultu garibus: et ipse rictus: tunc melius habere cum exurgit: et veterum dicitur: vel alio modo mouet: aia deficiens. Aliqua aliquantulum tunc sudore glutino sum educentes vita decessit.

Et multoties quod accidit apud mortem dispo: que est sicut declinatio: et est quasi eger euaserit: et non opus ut tu occuperis in hoc: immo cognoscas dispo:ne pulsus: et an magnificetur et fortis fiat.

In hac parte ponit pringentia qua medici eruditur ut non sint faciles ad pronosticandum dices: quod multoties accidit apud mortem dispo: que est sicut declinatio: et est quasi eger tam euaserit. Et scio dicitur quod ad certificandum de ne error pringat non debes solummodo occupari. Et videre in illa appareret declinationem: immo cognoscere dispo:ne pulsus an magnificetur et acquirat dispo:nes puenientes an finiat tendens versus formiculationem aut formicantem.

Notandum quod hoc dispo: similis declinationi potest esse in tribus. In caliditate ad tactum sensata: quod ubi erat valde calidus propter defectum caloris innati intendit ad frigiditatem: cum non sit transitus de extremis nisi per medium: aliqui venient ad tepiditatem siue quodam teporamentum graduale proportionatum sanitati. Et scio potest esse in operationibus: quod forte natura agens secundum vltimum conatum perficit aliquas operationes: quas antea non profecerat sicut cum homo propinquus morti se erigit: et loquitur cuius antea hoc non fecerit. Tercio est apparatus declinationis: quod apparet remissio accidentum: quod virtus defecta non audet aggredi contra materiam que materia non agitata appareret accidentia remitteret: et hoc multoties apparet in pestilentialibus. Ergo in huiusmodi casibus non pofidas nisi pulsus consideres an fortificetur: et tunc audacter pronosticare salutem: vel mortem ipso deficiente.

Et si tibi videri ponam tibi exemplum de tertiana. attende ergo cum tertiana in pluribus dispositionibus incipit horripilatio: deinde frigus et rigor. postea sedat rigor et minorat frigus: et incipit calefactio. postea equatur calefactio: deinde additur: postea stat: deinde incipit minui versus quo eradicitur.

In hac parte docet Auicenna. exemplo cognoscere bequa: tunc per particularia. Nam in principio tertiane per plurimum incipit horripilatio que est ex remissione caloris: quod frigus et rigor: ut infra in ca. primo post horripilationem sequitur frigus et rigor: cum est augmentum principij. postea sedat rigor: et minorat frigus: ita ut in extremis fiat quidam tepiditas: et est finis principij. et postea augmento incipit incipit calefactio: ita ut sentiantur aliqua membra notabiliter calidiora.

Februm.

Fo. xvij.

leferi. Postea in se a parte prime medietatis augmentum equat calefactio. et quod omnia membra efficiunt manifeste calida. non tamen quod caliditas sit equalis in omnibus. Deinde in se a medietate augmentum addit calefactio in omnibus membris: ita ut in ipsis manifeste caliditas intendendo procedat: et est finis augmenti: postea caliditas in statu in vltima sui intentione stat ut non videatur manifeste addit aut minui. Aliter in declinatione incipit minui manifeste versus quo eradicitur. Et scias in hac vltima parte huius capiti ponit causas prolongationis febris. quarum sufficientia ita sumenda est: quod causa prolongationis febris aut sumitur a causis in corpore: aut a causis corporeis. Si primum habetur tres cause secundum regionem frigidam: ipsi anni frigidum: reliquum regimine sex rerum non naturalium multiplicitatem materie inepte digestis: aut euacuati: aut operatione facientes. Si vero cause sunt corporee: aut sumitur a materia: aut a membris: aut a materia sic multa grossa: aut viscosa: aut frigida: aut difformis in partibus suis est causa prolongationis. Si vero a membris aut a complexione eorum: aut a compositione: si a compositione tunc complexio frigida merito proportionis elementorum: sicut flegmatica: melancolica: frigida tamen et supflue humida sensum obtundendo: et similes essent cause prolongationis: et si frigida ex decursu etiam sicut sentit. Si vero a compositione: tunc soliditas corporis. et meatuum et pororum strictura prohibendo materiam euacuationem est causa prolongationis: sunt etiam multe alie cause propter naturam: de quibus hic non egit Auicenna: sicut durities viscerum: debilitas virtutis et similes: et tamen egit de naturalibus aut non naturalibus. Et tu ex causis contrariis collige morbi abbreviationem. Et be cause prolongationis intelliguntur in putrida non in effluua aut ebullientia.

Dubium difficile discussione dignum est. Vtrum febris putrida salubris pendens a materia non reducibilis ad benignum sit maior morbus in statu quam in augmento: et maior in augmento quam in principio loquendo de his tribus distinctionibus penes alterationem materie: non aut penes accidentia nec morbi essentia. Quod sit autem in dubio merito de febre putrida: quod de effluua et ebullientia non est dubium: cum sint morbi immateriales non habent tempora distincta nisi penes morbi essentiam et accidentia. Et certum est quod sunt maiores morbi in statu quam in augmento: et in augmento quam in principio. Si loquimur in dubio de materia non reducibilis ad benignum: quod certum est quod morbus pendens a materia reducibilis ad benignum est minor in statu quo ad digestionem quam in alijs temporibus: immo cum est summe digesta amplius non est morbus. In hoc dubio omittis argumentis ad partes: quod de his age inferi. primo ponam quedam notanda. scio ponam opinionem plusquam commentatoris. tertio opinionem gentilis. Notandum primo quod febris putrida habet duplicem causam: antecedentem et consequentem. Est autem causa consequens febris putride causa corporea immixta medietate febris productiua. hoc autem est humor putridus et vapor: inde consurgens et non solus vapor ut opinatus est Avicenna: differetia ceteris quoniam quagesimanona. quoniam humor putridus cordis cordis productiua caliditate putredinali in corde: et non solum vapor eius: sed de humore a corde distante qui solus absque vapore ab ipso eleuatus non possit calefacere cor: est magis dubium. Scilicet tenendum est quod si vapor ab ipso consurgens sit eiusdem speciei cum ipso humore a quo eleuatur quod ipse humor: est causa putredinalis febris: sicut si ignis sit applicatus: alius combustibilis tam medietas ignis per

Tractatus

pliqua cōbustibili q̄ remora est causa imediata calefactōis cōbustibilis. Sicut in pposito tam bu mor putrens q̄ vapor inde p̄surgēs cordi cōtigu? est imediata cā febris. Sed ponēdo vaporē specie distinctū ab eo a quo eleuat magis est dubium. ¶ Sed tenendū est ad huc q̄ humor est cā cōtūcta febris: sicut sol calefaciēs boiem p̄ radios suos est imediata cā caloris illius: q̄ causat illū: et nulla est cā imediata q̄ sit p̄ncipalis: sed solū in illis si cut si q̄s deberet nauē mediāte fune trahere: aut p̄ cutiēs aliq̄e cū baculo dīctm? spm eē cām imedia tā: q̄ nō mediat nisi cā in illis. Est em̄ vapor putridus: sicut in illis m̄ bñoris putridi. Lā nō aīis est cā corpca mediata causans febrē mediāte cā p̄uncta: q̄ nō solū de p̄ accidēs. sicut. x. 3. cholere exītes ive nīs sunt cause febris: q̄ stimulādo naturā sunt cause ut natura irritata expellat aliq̄a partē extra venas ad poros et cutē: q̄ expulsa p̄pter mortū illū putrefit: et sit cā p̄uncta febris. ¶ Nō dico tñ q̄ q̄libet febris habeat duplicē cām: sed aliq̄ bz solus cām cōiunctā: ut qñ tota materia ad putredinē mouet ut in tertiana vni? paroxysmi. Aliqñ nō bz nisi causam antecedentem sicut in tertiana pluriū paroxysmōrū in tpe q̄tis in qua tertiana seruat unitas in cā antecedēte. Aliqñ nō bz cām aīte neq̄ p̄unctā si p̄pter caliditatē epatis et venarū ex cibo sumpto bodi? generent due. 3. colere q̄ putreat et faciāt paroxysmū. Deinde ex eadē cā gñent due alie. 3. et faciāt aliū paroxysmū: et sic de alijs. Est ei manifestū q̄ aliqñ nō habebit cām p̄iunctā. nec aīte q̄ sit materia: unitas aut̄ bu? febris seruat in cā aīte q̄ est caliditas epatis et venarū. ¶ Scō notandū q̄ distinctio tēporū feb. penes alterationē materie debetur febrib? putridis tā interpolatis q̄ cōtinuis. Est em̄ febris interpolata febris inter cui? paroxysmos cadit quies media: cui? cā cōiuncta putret extra venas. Cōtinua aut̄ est q̄ semp affligit cuius cā cōiuncta est humor putrens intra venas. Nec at̄ est duplex cōtinua p̄portionalis et nota: itez em̄ p̄tinue affligēs: et nō habēs bimōi excrementā de q̄b? supra: et bec est duplex: quedā p̄det ab vñica materia durāte a principio vsq̄ ad finē cui nulla sit additio: sicut esset tertiana vñius paroxysmi. Aliqua aut̄ pendet ab aliqua materia durāte a principio vsq̄ ad finē: cui tamē aliqua sit additio. Et bec est triplex: augmāstica: in qua de materia plus addit p̄ime materie putret et sit illud q̄ ab eo resolutū qua p̄pter augēdo p̄cedit: et fere tota augmētū. Scōa est peraugmāstica q̄ declinando p̄cedit. bu? causa est: q̄ de materia p̄ima plus resolutur q̄ sit illud q̄ addit. Tertia est omōrena q̄ vñioz m̄ter affligit: et est fere tota status. cuius causa est q̄ tantū de materia addit quantū est illud q̄ de p̄ima putretē resolutū. Febris aut̄ iste quib? nulla sit additio sunt rarissime: ut p̄z discurrendo. ¶ Distinctio aut̄ tēporū in bis penes alterationē materie sumitur hoc modo: quia in principio nō est nisi vestigiū digestiōis aut dispositiōis digestiōis cōtrarie occultū. In augmento signa digestiōis cōtraria sunt manifesta: et digestio aut putrefactio manifeste augēdo procedit. In statu licet aliq̄lter digestio intendatur: saltē vsq̄ ad medium status: in medio status est summa digestio: et ita summa putrefactio. ¶ Cōtra. maior est p̄portio hūis digestiue ad materiā dirigendā a principio status vsq̄ ad mediū q̄ vnquā ante. ergo digestio magis intēditur: et velocitatē in hoc tēpore q̄ in augmēto: et si sic sequit̄ q̄ augmētū digestiōis bz eē in statu magis manifestū et sensibile q̄ in augmēto. ¶ Ad hoc dī negādo vltimā p̄sequentiā. nāz q̄tūcūq̄ digestio veloci? p̄cedat in statu q̄ in augmēto: illū tñ nō est ita sensibile sicut i augmēto. hū cut q̄titas digitalis alicui corp̄i magno nō est ita manifesta: sicut q̄titas eadem adorta corp̄i paruo. ¶ Notādū tertio q̄ licz plures sint febres eiusdem speciei: nō tamē seruat eandem p̄portionē in motu materie suozū paroxysmōrū. p̄t em̄ esse vna tertiana: in qua materia vñius paroxysmi sit maior q̄ materia scōi: et materia scōi q̄ tertij: et sic deinceps vsq̄ ad statū. Alia tertiana se bēbit oīno ecōtra: in q̄ materie suozū paroxysmōrū erūt cāles: sic paroxysmi erūt fere cāles in lōgitudine: et in suis accidētib? ¶ Qd̄ aut̄ hoc sit verū ostēditur. nā in cōtinuis cōclusis hoc est possibile: sicut in augmētis in quibus magis de materia mouet̄ ad putredinē in tēpore sequētē q̄ in p̄cedētē. Et in omōrenis in quib? tantū de materia addit ad putredinē in tpe sequētē quantū in tpe p̄cedētē: ergo ita erit possibile in interpolatis. ¶ Ibi aut̄ dīcitur tān? causa potissime sumit̄ ex diuersitate materie. nā materia exīte diuersim? et eterogenea m̄ta p̄ subtilis poterit moueri in p̄io paroxysmo: et in secundo paroxysmo materia erit paucior: q̄ magis grossa et difficilis? mobilis. in tertio potissimo paucior: q̄ ad huc magis grossa: et sic deinceps. Aliqñ etiā res se habebit econuerso: et sic accidit fm̄ plurimū: et p̄prie quādo materia est vñiformis vel qñ illam p̄imus paroxysmus p̄det̄ paucā materia quia nō est digesta: nec a tuuatiō separata. Scōs p̄det̄ a pluria materia: q̄ erit magis digesta et motus magis parata: et sic de alijs. ¶ Et ex hoc notato inferunt̄ q̄daz correlaria. ¶ P̄imū. materia que mouetur in statu febris salubris aliqñ est plurius quantitatis q̄ illa que mouet̄ in principio: ali quando econtra p̄pter causas sup̄ascriptas. ali? quando sunt equales fm̄ q̄ aliqñ febris erit maior in statu: q̄ longior et scutozū accidētium q̄ in principio. aliq̄uādo ecōtra: et aliq̄uādo equalis. ¶ Ex quib? sequitur q̄ questio in eodē est idifferēs et neutralis: cum aliq̄uādo febris sit maior morbo? in statu q̄ in augmēto: et in augmento maior q̄ in principio. aliq̄uādo ecōtra. aliq̄uādo in omnibus erit equalis. nam materie multitudo et paucitas est causa potissima ad faciendū morbum magnū vel parū. ¶ Tertio ex notato sequit̄ q̄ tēpora febris quo ad accidētia: et penes alterationē materie raro coincidūt: immo fere non coincidūt nisi in morbis seruātibus materiā ad vñā criticā expulsiōnē. Et quia dubiū hoc modo est neutrale a quib? busdam limitatur. ¶ Albertus em̄ bononiensis dīcit non aliter limitandū esse q̄ fuerit dictū in principio questiois. ipse tamē sequens plus q̄ cōmentatorem ponit generalē cōclusionem: q̄ oīs febris putrida salubris et c. est minor morbus in statu q̄ in augmento. et minor in augmento q̄ in principio. Et cōsequēter dīcit q̄ licz plus de materia putreat in statu q̄ in principio: attamē quia illa materia est facta benigna per digestiōnē morbus est minor. ¶ Cōtra. malignitas materie principio est finita: et malignitas materie est aliq̄uāta: imo notabilis cum putreat et faciāt febrē et accidētia sequētia febrē. Sed certum est q̄ cōtingit maiorem p̄portionē esse q̄tittatis materie status ad quantitātē materie principio q̄ sit malitia principio ad malitiā status. ergo plus promouebit ad magnitudinē

Distinctio
temporū.

Albertus bo
noniēsis.

Primus

Gentilis.

magnitudinem morbi quantitas materie in statu
q̄ ad remissionem morbi pmoueat benignitas eius/
dem in comparatione ad principium. 2^a aⁿs est sa-
tis manifestum volentibus absq̄ passione metiri
huiusmodi cōiūctas. in statu enī materia cōiter
magis nocet siccando imprimendo: s; in principio
magis suffocando. ¶ Gentilis aq̄n sua magna q̄o/
ne limitat titulum questionis ad febres incipientes
ab aliqua materia que tota incipiat putresce-
re: ita ducatur ad statū absq̄ noue materie addi-
tione: s; quia iste sunt paucissime: it̄ titulus q̄stio-
nis est valde artatus: 2^o nō se extendit nisi ad reb. q̄
reseruant materiā ad vnā criticā expulsionē: 2^o non
etiā ad omnes istas. Sunt enī multe ex istis refer-
uantibus in quibus tota materia in principio nō
incipit putrescere. Et sunt multe ex istis in quibus
in augmento 2^o statu additur materia: que om-
nes postea vna crisi expelluntur. Ad paucissimas
itaq̄ febres se extendit titulus questionis. Propter
ea. Vgo senensis dicit q̄ q̄stio d; limitari alijs pa-
ribus: exceptis illis in quibus fit cōparatio 2^o ne-
cessario sequentibus. et ideo iuxta doctrinā secū-
di cōplexionū in cōparatōibus seruādā debet titu-
lus questionis sic formari. vtrū feb. putrida la-
bus pendens a materia nō reducibilis ad benignū
sit maior: morbus in statu q̄ in augmento 2^o maior
in augmento q̄ in principio. supposito q̄ precise
sit tanta materia sub forma cause cōiūcte in bo-
ra statū: sicut in principio vlt̄ partitio: sibi pro-
portionalis in principio cōparando: ita q̄ si cō-
tinua: p̄o plus est dissolutū in hora statū q̄ in p̄n-
cipio tātō plus transit in tpe intermedio in pu-
tredinis actū. Et si est interpolata q̄ precise tan-
tum trāseat de cā aⁿte sub forma cause cōiūcte
in statu in vno paroxismo iūctum trāsiit in post-
mo p̄ncipij. ¶ Quarto notandum q̄ digō in nociti-
uo non reducibilis ad benignū q̄ est preparatio ma-
terie ad expulsionem est duplex. quedā est adequa-
tio subiecte materie digerēde. vt q̄ si subtilis sit in-
bita ingrossetur. si grossa nō potēs permeatus
angustus trāsire subtilisetur. Si viscofa adherens
membrorū superficiei incidatur. Altera autē est
proprietas occulta q̄ acquiritur materie per actio-
nē caliditatis innate agētis in materiam 2^o assimi-
lant eam mēbris radicalibus: quorū est instrumē-
tum cuiusmodi digōnis efficax argumentum est.
quia in apate fecō in corpore tēperato a percussio-
ne q̄tūcūq̄ sanguis sit mediocris indigē? matu-
rantibus. non quidē vt sanguis ille acquirat sub-
stantiam mediocrē: cū sit temperatus: s; vt acqui-
rat proprietatē illam q̄ facile obediatur virtuti ex-
pulsive. Sicut in sindocha facta in corpore tempera-
to nō fit crisis in prima q̄tūcūq̄ sit sanguis quo-
ad modū sube mediocris 2^o optime digestus: s; fit
crisis in septima post actionem caloris in sangui-
nem dāris sibi proprietatē de q̄ supra. ¶ Itē si so-
la adequatio sube sufficeret nō oporteret ad signi-
ficandum digōnē cōpletā q̄ ypostases eēnt al-
be. nā incipiente febre a colā rubea mēlia vel san-
guine: cum q̄nq̄ huiusmodi humores sint medioc-
ris substantie sufficeret ad significandum cōple-
mentū digōntis q̄ ypostases essent mediocris
substantie citrine rubee vel nigre. quod tamen fal-
sum est: contra experientia: que etiam debebant
apparere in prima die. ergo cōcluditur q̄ preter
modū substantie requiritur proprietate de qua su-
pra que acquiritur in materia per actionem mem-
brorū radicalium in materia. que proprietate ma-
gnitudo cognoscitur per albedinē ypostasis. ¶ Quin-

Februm.

So. xviij.

Galenus.

to notandum q̄ digestio debetur taz cause aⁿti q̄
coniuncte: licet de hoc dubium non paruum fue-
rit apud antiquos: sed q̄ debeatur cause coniun-
cte manifestū est in apostematibus in quibus ma-
teria putrens 2^o facies febrē digerit 2^o tandē sania-
tur. hoc idē penes Galenū. 2^o de differētijs febrū
ca. vj. reperitur in causa cōiūcta febrū putridarū
vbi dicit: q̄ putredo humorū qui in venis 2^o arterijs
sunt est similis illi qui scōm apostemata: sed vincē-
te natura in apostematibus fit pus laudabile. in
humoribus vero qui sunt scōm arterias et venas
proportionalē puri illud quod in vinctis subsistit by-
postasis. videmus etiā in cōtinuis p̄clusis appa-
rere in p̄cessu bypostasim laudabiles: cum prius
non apparuerit: que aliquādo nō habent nisi cau-
sam cōiūctam. Quō autē debeatur cause antecede-
ti ostenditur in interpolatis: in quibus apparet by-
postasis laudabilis: cum prius nō apparuerit. Et
certum est q̄ bypostasis illa nō decidit nisi a mate-
ria existente in venis que nō est putrida. 2^o materia
enī putrēte in poris cutis nō ēēt possibile decidī
materiā bypostasis: que venis ingrediēs cum vris
na descēderet. Et etiā apud Aulcen. scōa p̄mi ca.
de bypostasi. bypostasis laudabilis p̄ncipaliter
significat digestiōnē humorū qui sunt in venis. Et
idē Gal. 2^o de crisi. Et autē certū q̄ in interpolatis
materie nō sunt putrētes intra venas: quia facerēt
continua. ¶ Et ex his manifestū est q̄ extraneae lo-
cutus est cōciliator. differētia. dicit. qui dixit q̄ cau-
sa cōiūcta febris est vapor: putridus antecedeas hu-
morem nō putridū: sed humor: putridus est quodā
modo mediū inter causam antecedentē 2^o p̄iunctā
Et dicit q̄ cause cōiūcte qui est vapor: pauca des-
betur digestio: quia nō habet substantiā impedie-
tem: merito tamē qualitatū: quibus est nature res-
bellis: aliqua debet alteratio. humor: vero putri-
do qui est causa media p̄prie et per se debetur di-
gestio: quia oportet in eo facere cessare putredinē
manente substantia: sed humor: qui est sub forma
cause antecedentis non debetur proprie digestio:
cū non sit putridus: sed bene et debetur aliqualis
digestio per quā sua substantia adequetur. nō autē
est proprie digestio: nisi illa que facit cessare putre-
dinem manēte suba iuxta diffinitionē digōntis. itj
tegnī. Error autē totus est in expōne textus Gale-
nī. itj. tegnī. ¶ Pro cuius intellectu est sciendū q̄ si ma-
teria fuerit putrens leui putredine: tūc digestio fa-
cit cessare putredinē manēte suba. i. manente for-
ma humor: q̄ per digōnē humor: reducitur ad benignū
Si hō sit humor: nō putrēs: 2^o sit cā aⁿti febris: p̄ al-
quā malā dispōnē in ipso: tūc sibi puenit digō que
facit cessare putredinē nō p̄ntē s; securā merito
sue male dispōntis q̄ remouebit p̄ digōnē p̄ quam
vel adequabit suba eius: vel remouebit eius ma-
la p̄p̄o disponēs ad putredinē. Nō est tñ credēdū
q̄ quilibet humor: possit talit̄ digerī. naz aliqñ est ita
putridus vt necessarius sit ipsum resolutū aut inci-
nerari: aut aliter sensibilib̄ expelli. tenendū est itaq̄
iuxta suprascripta q̄ tam cā aⁿti q̄ p̄iuncte p̄prie
debet digō: 2^o q̄ descriptio data a Gal. cōpetit so-
lū digōnē i nocituo reducibilis ad benignū. ¶ Mo-
randū sexto q̄ i feb. salubrib? humor: q̄ mouet poste-
rius p̄m plūm est magis digest? q̄ ille q̄ p̄io mo-
uet: vt puta in interpolatis tota cā aⁿti a p̄ncipio
incipit digerī: vñ mā scōi p̄ximū est magis dige-
sta q̄ materia p̄mi. Et ita mā tertiū magis digesta q̄
materia scōi: ita in p̄tinuis proportionalib? 2^o cōi-
in oib? feb. salubrib?. Alterū aliqñ p̄tmati or p̄o-
tū p̄p̄ et heterogeneitate materie sicut i flegmatice

Tractatus

na qñq materia sequētū portiozū q est grossior q materia pcedentū: nō facile passibilis a dūte digestiva est minus digesta q materia pcedentū et bec est cā quare aliqui perdūtur signa digestiōis et post statū redit principium: quare sūt recidive vere. ¶ Et ex hoc notato sequitur pzo q in pluribz materiis pcedit digestio in quibz nō pcedit putrefactio: pzo in materiis interpolatis et multarū altarū febriu. ¶ Sequit scdo q vt plimū in materiis putrefactio in statu nō pcessit putrefactio a principio vsq ad finē. ¶ Itud pz in interpolatis in quibz materia paroxismi stat? soluz incipit putrefactio in principio eiusdē portiois: ita dōm est de materia exacerbatiōis stat? Itē in multis cōtinuis conclusis in qbz stat? in xliij. die est verisimiliter existimandū esse de materia mota a principio. ¶ Ex his sequitur q licz decedere digestiōē a putrefactiōē simul intēdi posse: ex hoc tñ nō sequitur qd bora stat? vt plurimū in feb. putredis materia sit magis putrida q in principio. Itā nō opz q pluri tēpore putruerit q materia q est sub forma cāe cōsumcte in principio. imo stat q pēse cōlū tpe aut mltō mltiori. hoc pz in interpolatis in qbz tā in statu q in principio materia incipit putrefactio in principio suoz paroxisimozum. si enim sint in pūctis eque distantibus a principio suoz paroxisimoz ille materie sūt equaliter putride. Si dō sint in pūctis ineq distantibus illam in? putret q magis vicinat suo principio. idem iudiciū est in cōtinuis pportionalibz. ¶ Ex qbz tā dēsequitur q via vera ad solūcū qōnē ppositā non est: hoc q digō et putrefactio sūt intēdant: l3 Benetis putauerit illud esse fundamētū solutiōis dū bñ ppositū et pzo q isto pcesso nō sequitur in statu vli putredinē eē intēsiore in materia q fuerit a principio: nisi solū in casu in quo vna materia a principio vsq ad statū putruerit: et simul digesta fuerit: q eēt tota cā morbi q casus rarissimē ptingit: nō vñ eē de intēsiōe auzoz: q ponit regulas qā volunt in pluribz hñficari: sicut sunt cādes in ordinādo dte tam et siles. ¶ Septimo notandū q illud dō magis putridū qd magis appropinquit termino putrefactiōis qd est incineratio: aut magis distat a termino a quo: siue a non gradu putredis. ¶ Ex quo sequitur q nō eē qd est magis putridū est magis calidū: cū ea q mltū appropinquant incineratiōi min? babeāt de humidio: et p pñs minus de calido actuali q ea q alitū mltū magis distāt: sicut videm? in stercozibz que putrēt q mltū sunt calida cū vicinant incineratiōi. Et q tā in principio. q in statu vli materia terminet ad incineratiōē: q vtrobiqz erit magis putrida. qre fundamētū Benetis nullū q dicit febze eē maiorē morbu in statu q in principio. q materia status est magis putrida. ¶ Forte rñ debet q illud dō magis putridū: qd bz plus de calido putredina l3: q putredo nō est aliud q calor: sicut in materia putrida: vt vult Aulcē. ij. pñm lncā. de cāis calefactiōibz. vbi dicit q intēsiō putredis est q caliditate extranea euenit facit: nō aliud. putredo itaqz nō est aliud q calor: putridus: sū illud illud est magis putridū qd est calid? l3 iditate putrida: nō aut qd magis appropinquit incineratiōi aut qd magis distat a termino a quo. ¶ Contra sequitur q tā in principio vli q in statu materia eāte erit putrida cū vtrobiqz trāsiet a nō gradu putredis vsq ad terminū eius: q fundamētū Benetis nullū: cū in vtrorū trāsitu tā materia pceptū q materia stat? erit eāte calide caliditate putredinali. ¶ Notandū tñ q nō eē qd est magis putridū est maligni? minus putridus: sicut in materia pestilentiali: q licz sit min? putrida: pōt tñ esse malignior alijs magis putridis: cū etiā absq putredine esset malignior. videm? enī q materia antracis est malignior plibz alijs materiis apatū magis putridis et fetētibz cū corru pat omne sibi vicinū. ¶ Octavo notandū q digō in materia: si nō pbibeat oīno ipsam putrefieri p bñbet tñ ipsam putrefieri valde maligna putredie. ¶ Prima ps notādū est manifesta i apatibz in qbz sanies laudabilissima adhuc facit feb. putrida: Itē in febribz in qbz materia i statu et declinatiōe est summe digesta: adhuc facit febze putridam. ¶ Secūda ps notādū pbat q tam sanies laudabilis q sedimē laudabile dectum a materia inuentis digesta sunt dantia fiducia sanitatis cū qbus non tñmem? malignā putredinē. p boc ē snia Gal. ij. de crisi. vbi dicit. nō est possibile apparere sedimēne laudabili q febr? sit difficultas vñ dominiū. Et idem sentit Aulcē. ij. qrti cū dicit ca. de signis digestionis. Et scias q nō febzis cū apparitiōe digōis neq sublimatio sit cum declinatiōe apatis tñm: vebemēs. ¶ Notādū mono q est possibile calozē naturalē et pternaturalē in eandē materiā agere vnum digerēdo alterū putrefaciēdo: ita vt digō et putrefactio adequate in eades materia intēdantur. hoc pzo manifestus est in sanie laudabili que cū generat putrefactio intēdit: q febzis putrida crescit et alia accitū tpe ebullitiōis. Itē et accidit in materijs in cōcauitate venarū: vt est apud Gal. pzo de differentijs febriu. vi. ca. gñat enī ypostasis laudabilissima p ebullitiōē cū qua etiā sit febzis intēsiō. ¶ Decimo notandū q trāsmutatiōes facite in corpe hūano sunt triplices: qdam oīno naturales facite a calore naturali solū: sicut digestiōes quibz cibus in chilū: chilus in sanguinē: sanguis in hūiditates scōas trāsmutat. Quedā oīno pter naturales sicut putrefactiōes q sunt in cācenis ascaebillos estomēno. Quedā at sunt medie sicut est trāsmutatio humorū in sanie. Et bec est triplex quedā in qua agit pncipaliter calor: naturalis et parū extraneus: sicut cū sit sanies laudabilissima: et sicut cū materia hypostasis laudabilis in cōcauitatibus venarū gñat in febribz. Quedā in q magis cōcurrit calor extraneus putredinalis: sicut qñ gñatur sanies maligna: fetida: nigra vt viridis. et qñ generat hypostasis maligna sū rēdens in viride vel nigrū. ¶ Et est tertio alia trāsmutatiō in qua calozes isti equaliter cōcurrunt: ita vt in materia vtriusq vestigiū appareat et equale. Tredo tamē tenendum esse vñ et eundem calozem numero re pērtū tam in mēbris q in materia esse simul naturalem et pternaturalē talia nōia fortitri fm diuersitatem operationū et effectū quī sequuntur. ¶ Unde decimo notandū q feb. possunt cōparari dupliciter in malignitate: et fortitudine. nullū enī in cōcauitatibus est vñ eē alia malignior: q tamē sit remissior: sicut pestilentialis cōparata causoni. fortitudo enī febzis sequit calozis intēsiōē: et multitudine. malignitas at pternaturalitate qua magis ledat et occidat: q malignitas sequitur aut venenositatem aut putredinē intēsiore et vniūsmodi: licet etiā sequatur calozis intēsiōē et multitudine. Et ita vna febzis ad seipsam cōparata diuersis temporibus pōt esse vno tpe malignior: min? intēsa. et alio tēpore se habet e contra. Et cum malignitas febzis tanq penes effectū babeat attendi penes lesiōē operationū illa febzis est malignior q amplius est operationū lesiua: siue merito calozis naturalis siue pternaturalis: siue merito vtriusq hoc notādū pōt elici ex dictis Gal. iij. de crisi. ca. liij.

Quantū ad

De horis

trida: pōt tñ esse malignior alijs magis putridis: cū etiā absq putredine esset malignior. videm? enī q materia antracis est malignior plibz alijs materiis apatū magis putridis et fetētibz cū corru pat omne sibi vicinū. ¶ Octavo notandū q digō in materia: si nō pbibeat oīno ipsam putrefieri p bñbet tñ ipsam putrefieri valde maligna putredie. ¶ Prima ps notādū est manifesta i apatibz in qbz sanies laudabilissima adhuc facit feb. putrida: Itē in febribz in qbz materia i statu et declinatiōe est summe digesta: adhuc facit febze putridam. ¶ Secūda ps notādū pbat q tam sanies laudabilis q sedimē laudabile dectum a materia inuentis digesta sunt dantia fiducia sanitatis cū qbus non tñmem? malignā putredinē. p boc ē snia Gal. ij. de crisi. vbi dicit. nō est possibile apparere sedimēne laudabili q febr? sit difficultas vñ dominiū. Et idem sentit Aulcē. ij. qrti cū dicit ca. de signis digestionis. Et scias q nō febzis cū apparitiōe digōis neq sublimatio sit cum declinatiōe apatis tñm: vebemēs. ¶ Notādū mono q est possibile calozē naturalē et pternaturalē in eandē materiā agere vnum digerēdo alterū putrefaciēdo: ita vt digō et putrefactio adequate in eades materia intēdantur. hoc pzo manifestus est in sanie laudabili que cū generat putrefactio intēdit: q febzis putrida crescit et alia accitū tpe ebullitiōis. Itē et accidit in materijs in cōcauitate venarū: vt est apud Gal. pzo de differentijs febriu. vi. ca. gñat enī ypostasis laudabilissima p ebullitiōē cū qua etiā sit febzis intēsiō. ¶ Decimo notandū q trāsmutatiōes facite in corpe hūano sunt triplices: qdam oīno naturales facite a calore naturali solū: sicut digestiōes quibz cibus in chilū: chilus in sanguinē: sanguis in hūiditates scōas trāsmutat. Quedā oīno pter naturales sicut putrefactiōes q sunt in cācenis ascaebillos estomēno. Quedā at sunt medie sicut est trāsmutatio humorū in sanie. Et bec est triplex quedā in qua agit pncipaliter calor: naturalis et parū extraneus: sicut cū sit sanies laudabilissima: et sicut cū materia hypostasis laudabilis in cōcauitatibus venarū gñat in febribz. Quedā in q magis cōcurrit calor extraneus putredinalis: sicut qñ gñatur sanies maligna: fetida: nigra vt viridis. et qñ generat hypostasis maligna sū rēdens in viride vel nigrū. ¶ Et est tertio alia trāsmutatiō in qua calozes isti equaliter cōcurrunt: ita vt in materia vtriusq vestigiū appareat et equale. Tredo tamē tenendum esse vñ et eundem calozem numero re pērtū tam in mēbris q in materia esse simul naturalem et pternaturalē talia nōia fortitri fm diuersitatem operationū et effectū quī sequuntur. ¶ Unde decimo notandū q feb. possunt cōparari dupliciter in malignitate: et fortitudine. nullū enī in cōcauitatibus est vñ eē alia malignior: q tamē sit remissior: sicut pestilentialis cōparata causoni. fortitudo enī febzis sequit calozis intēsiōē: et multitudine. malignitas at pternaturalitate qua magis ledat et occidat: q malignitas sequitur aut venenositatem aut putredinē intēsiore et vniūsmodi: licet etiā sequatur calozis intēsiōē et multitudine. Et ita vna febzis ad seipsam cōparata diuersis temporibus pōt esse vno tpe malignior: min? intēsa. et alio tēpore se habet e contra. Et cum malignitas febzis tanq penes effectū babeat attendi penes lesiōē operationū illa febzis est malignior q amplius est operationū lesiua: siue merito calozis naturalis siue pternaturalis: siue merito vtriusq hoc notādū pōt elici ex dictis Gal. iij. de crisi. ca. liij.

Galenus. ij. de crisi.

Galenus:

Primus

Quantū ad secundū articū p op^o nione plusq^o cōmentatoris et sequentiū pertractāda supponitur primo titulum questionis sic esse limitandus: sicut ab initio dictum fuit: scz verū feb^{is} putrida salubris pendens a materia nō reducibili ad benignū sit maior: in statu q^o in augmēto: a maior: in augmēto q^o in p^oncipio: loquēdo semp de bis tēporibus distinctis penes materie digestionē. Secūdo supponit q^o in tota materia que in statu facit feb. continue pcesserit digestio a p^oncip. vsq^o ad statum. Tercio q^o digestio facit materiā putrere min^o ma^o la putredine q^o si nō fuisset digesta. hoc suppositū ptz ex notatis. Quarto supponit q^o in rōne feb. includūtur duo. vnum q^o sit calor. alteru^o q^o sit p^oter naturam. 7^o ratiōe vtriusq^o potest dici feb^{is} maior: scz aut q^o sit magis p^oter naturā: aut q^o sit calor: intēsi^o. Hoc suppositū est manifestū ex vltimo notato supraposito. Quinto supponitur: q^o accedentiū in febribus 7 in alijs morbis qdam sunt p^oria morbo: quedā sequūtur morbo 7 nature in citationem: sicut sunt propria febribus coarctatio pulsus. frigus extremitatū: co^opositio: exccatio: sitis: dolor: capitis: instāte vigiliā: 7 similia. Sequentia autem febrem et nature incitationē sunt sicut rigor: vomitus: fluxus ventris: et omnia accidentia critica.

Ad respōsiua.

His suppositis sit bec pclusio respōsiua ad dubiū. Dis feb^{is} putridinis salubris pendēs a materia non reducibili ad benignū in quat tota 7 sola putrente in statu: processerit digestio a p^oncipio vsq^o ad statum est maior: morbus in aliqua parte p^oncipij: q^o in aliqua parte tēporū sequentiū: a maior: i^o aliqua parte augmēti q^o in aliqua parte status. Q^o ista cōclusio est de intentiōe Gal. in cōmento illius afforismi. in cōditiōibus morbis: 7 ratiōib^{us} sic pbatur. Prima: quia materia in statu est magis digesta q^o in augmēto: a magis in augmēto q^o in p^oncipio: ergo cui digestio iuxta tertiū suppositū faciat materiam minus mala putredine putrere: q^o si nō digeratur materia putres erit magis maligna in aliqua parte p^oncipij q^o in aliqua parte tēporū sequentiū. et sic dicendū est de augmēto statui cōparato: sed materia magis maligna ceteris partibus maiorem facit morbū. quare pclusio vera. Secūda ratio est virtus maiorē habet p^oportionē ad materiam in statu q^o habeat in augmēto: et maiorem in augmēto q^o in p^oncipio: ergo materia minorē in bis tēporibus habebit p^oportionē ad virtutē alterandā: et sic morbus erit minor: in statu q^o in augmēto: et minor in augmēto q^o in p^oncipio. Tercia continue post p^oncipiū talis morbi salubris co^opus mouetur ad sanitatē: et digestio p^ontine procedit: ergo cōntinue post minus participat de terminio a quo: qui est: egritudo in statu. itaq^o morbus erit minor: cum tunc corpus sit magis mortū ad sanitatem q^o tempore p^ocedenti. Quarta: q^o in statu accidentia p^oria morbo sunt remissiora q^o in p^oncipio. ptz in pleuresi suppurata: in qua dolor 7 cetera accidentia sequentia pleuresim sunt remissiora q^o in p^oncipio. Et ita scōm plurimū est in ceteris apostematibus suppuratis: nam circa generatorem saniet fuit dolor: et febres magis q^o facta sanie iuxta afforismū. Quinta maior: a minor: eūq^o liter decrescit: cōntinue crescit p^oportio maioris ad minus: scz virtus q^o est maior: in morbo salubri: q^o b^o p^oportionē maioris ineq^olitaris ad spm: a morbus q^o est minor: p^ontine decrescit a p^oncip. vsq^o

Galenus.

Febrium.

So. xix.

ad statū: virtus qdē decrescit: q^o resoluit: spūspau cificat: a būdū psumit: a morbo decrescit q^o materia digerit: a efficit min^o maligna: a etiā ex actio ne caloris p parte resoluit: ergo cōntinue decrescit p^oportio morbi ad virtutē quare morbo: nedū absolute: sed in cōparatiōe ad virtutē erit minor: in statu q^o in augmēto: a minor: in augmēto q^o in p^oncipio. Sexta ois feb^{is} putredis salubris est malignio: in p^oncipio q^o in augmēto: et in augmēto q^o in statu: ergo est maior: morbus 7c. Assumptū. p^o batur: q^o malignitas morbi habet attendi penes p^oternaturalitatē tanq^o penes causam 7 lēiones opationū p se ductuarū ad mortē tanq^o penes effectum: vt pōt elici ex vltimo notato: sed ois talis feb. in p^oncipio a quo materia nō est digesta est magis p^oternaturalis alio^o partate supposita q^o in statu in quo materia est digesta: a est ad mortē p^orticulosior q^o in statu in quo p^oter digestionē p^ople tā sunt certa signa salutis. Igit^o est maior: morbus in p^oncip. q^o in statu: scz i augmēto iudiciū est mediū et ad intellectū pclusiōis supra scripte intellet^o Ra bimoyles cū dixit: p egritudo in tpe status est: melior q^o infirmus dz saluari. Ex q^o pclusiōe sequitur neutralitatē p^ocedentē feb^{is} esse maligniores q^o sit feb^{is} tpe status: quia magis p^oternaturalis 7 periculosior. Scōdo sequit^o oēm febrem putridam salubre alio^o partate supposita esse minorem feb^{is} in statu q^o in p^oncipio partes p^ortionales istorū temporū ad inuicē cōparādo: nam postq^o materia putrens est eūq^o a magis benigna p^oter digestionē: minorē debet facere feb^{is}: sicut videm^{us} in apostematibus suppuratis minorē esse feb^{is} 7 remissiora a cōditiōe: taliter etiaz dz esse in materia summe digesta in cōcauitate venarū: cum Gal. j. de differentiis feb^{is} cōparet digestionem que est in venis p quā sit materia hypostasias laudabilis digestiō: materie apostematū in qbus generatur sanies: a hunc intellectū habuit Aulcem. ij. q^orti ca. de iudiciis digōnis: cū dixit: q^o nō est subtilis matio feb^{is} cū a p^ortiōe signorū digōnis: sicut nō est cum digestionē apostematis dolor fortis. Ex bis itaq^o tandē cōcludit^o q^o feb^{is} putredis salubris est maior: morbus in p^oncip. q^o in statu: 7 secundo q^o est malignior: et tertio q^o est intensior feb^{is} aliorum partate supposita. in augmēto aut in omnibus bis iudiciū est medium.

Sed contra hāc determinationē arguitur: q^o febres seruātes materiam ad vnicā ceticā expulsiōē sunt maiores in statu q^o i t^orib^{us} p^ocedētib^{us}: ergo determinatio falsa. t^o p^oia. assumptū. pbat^o prio de intentiōe Gal. ij. de crisi. ij. ca. vbi dicit^o q^o feb^{is} in p^oncip. est parua debilis respectu est q^o in statu est cōpleta 7 fortis. Amplius accētia p^oria q^o sequūtur i p^oressionem materie: in mēdo sunt fortiora in p^oncip. q^o in statu: cū hoc in statu accētia cōia 7 p^orie accētia ceticā sunt fortiora q^o in p^oncip. illa em remississime accēdūt in p^oncipio. ergo absolute accidentia sunt fortiora q^o in p^oncipio. Ad bec dz. Ad ipmum q^o in seruātib^{us} materia ad vnicā crisi^o cetera non sunt paria: q^o plus de materia est in statu q^o in p^oncipio: cū fm plurimū in p^ocessu noua addat^o materiaque postea tota in crisi expellitur. Et fil^o dz: ad Gal. ij. de crisi. Ad fm negat^o assumptū: dz q^o accidentia omnia tam sequentia i p^opressionem materie q^o sequentia i p^opressionē fortiora sunt in p^oncipio q^o in statu alijs partibus. accidentia tamen critica que sunt ad salutē fortiora sunt i statu q^o in p^oncip. cum raro in p^oncipio accēdat crisis. Lon

L ij

Tractatus

cedēdū tñ est q vt plimū febres putride salubres sunt maiores in statu q in pñcip. licz in statu materia sit digestio: tñ multo est amplior q est sub forma cause cōfūte in statu q in pñcipio. Preterea cōtra determinatōne instat: quia febris nō est nisi calor: pter naturā: iste est maior in statu q in pñcipio: vt pñcipio ad tactū: et q: pulsus sunt maiores velociores et frequentiores: et similiter anhelitus. Q Sed cūdo: quia status est bora pugne prima quartil. capitulo tertio: et Galenus prima afforismo: et hoc nō est nisi ppter fortē stimulationē quā facit materia in naturā: ideo crisis sit magis in die paroxismi: sed causa maioris irritationis nature nō est nisi calor: impresso a materia in membrum: quare febris sit maior in statu. Q Itē accidens: et omnia sunt in statu maior: tam q merito mensure sunt pter naturā: q que ex toto gñe pter naturam: vt dolor: et similia: quare intensio: et magis pter naturā. Q Itē oēs opatiōes animales vitales et naturales sunt magis lese in statu q in pñcipio: vt apparet intelligēt. Q Itē si febris est maior in pñcipio q in statu: tūc sequit q neutralitas sequēs pñcipiū est maior q febris in statu. Q Item Galenus in libro de temporibus morbum: cōparat plante et aīalī in pñcipio paruis postea augmentatis: postea magnis. Q Itē pro hac parte est Gal. iij. de crisi. c. ij. cū dicit. Nam ergo opz vt exerceat teipsum donec cognoscas vnāquāq egritudinem singularē sū seipsam: an est integra et cōpleta cum velocitate. nam si nō antecesserit exercitia uersa teipm in hoc cum studio et sollicitudine nō cognoscēs egritudinē quādo incipit: cum sit pauca et debilis. Q Ad hoc respōdetur. Q Ad pñmū dicit q calor: nō est maior in statu q in pñcipio aliorum paritate supposita: comparādo partem calidiorē status ad partē calidiorē in pñcipio. Q Sz vt plurimū nō est paritas: q: ampliorē cā pñcipio febris in statu q in pñcipio. et sū negat q pulsus sint maiores etia aliorum paritate supposita. Q Ad cōm dicit q calor: est pugna in statu q in pñcipio quia plus de cā antecedere trāsit in cōfūctā in statu q in pñcipio ppter materię digestionē: et sic nō seruāt paritas. Q Si seruēt paritas: dico q non erit maior pugna ppter obedientiam materię: p quā facile se parabit. Q Si ad tertiū dicit q acētia nō sunt maior: suata pitate sz vt plurimū nō suat pitas. Q Ad quartū dicit q oēs opatiōes sunt magis lese in statu q in pñcipio. Nec per hoc sequitur q morbus sit maior: quia tota lesio illa nō est acquisita tēpore status: sed in tēporibus precedētibz. Q Trū aut in equali tpe status acquirit maior lesio q in equali tpe pñcipij aliorum paritate supposita est dubiū nō parū. Q Lusus solutio fiat in videndo i quo tpe est maior pportio virtutis ad morbum in statu vel in pñcipio. Et credo vtrāq partē facile defendi posse. Q Ad quintū dicit q febris augetur tpe pñcipij: nec hic sumit pñcipiū p. instātū instatū morbi: sed p vno de tēpibus morbi. Q Si que aut auctoritates Gal. et aliorum videntur sonare oppositū. Dic q intelligunt de tēpibus distinctis penes accidētia. aut q nō seruāt paritas: q plus de materia repitur de forma cause cōfūte in statu q in pñcipio. Q Sed cōtra hanc determinatōne est hic argumentū. Febris est maior in statu paroxismi q in pñcipio eiusdē: ergo simile erit in febre in casu cōclusionis. illa em est sicut vnus paroxismus. Q Rñde sicut scis. et maxime argumētū procedit de paroxismo status vntuerfalis in quo materia est magis digesta q putrida.

Galenus.

De horis

Quantū ad tertiū articulu p opinto ne Sētills sit bec Bētills opinio. pñcia cōclusio. In materia febris putride salubris que nō reducitur ad benignū post initium febris procedit putredo intendendo: vsq ad certū tēpus pñcia cōclusio in pñcipio. putredo materię ē aliquāte intensiois aliter nō faceret febē: qui gradus putredinis est acqñitus in tēpore neutralitatis precedētis febrē. Q Et pcedit augmentum vsq ad certum tēpus: q: aliter nō augeret feb. nō potest em febris augeri nulla addita noua materia: nisi per augmentum putredinis in ea: aut q: materia magis cordi vicina ē: q rarissime accidit: q: sū plurimum augmentū febris sit per cremētum putredinis i materia. bec autē putredo et similiter febris sequēs cā nunq cessat nisi materia expellat aut incineretur. Q Secūdo: q: simile est de materia febris putredinis: et de materia apatū. pñcio de dñis febris. ca. vj. Q Sz in materia apatū post tēpore initium intensio putredinis: ergo sū fiet in materia putrida: pñcia mior p augmentū fetoris in materia cū maturatur. Q Tertiū hoc manifestū est i materia sinoche: in q cum sit flobotomia in pñcipio euacuat sanguis parū distās a naturali. postea cum sit flobotomia euacuat sanguis mltū alterat? et fetēs. Q Scda cōclusio i mā feb. putride salubris. pcedere putredine procedit etiam digestio. Q Idē cōclusio q est fundamentū pñcipiū Sētills pbatur: q: quado cūq vni passo duarū dispositionū susceptiuo applicatur duo agentia illas intensio. ille due dispōnes in illo passo inducitur. sed materię febris putride salubris applicat calor: naturalis intendēs digestio: et calor: pternaturalis intendens putrefactionē quare vtrāq dispō inducet. Q Scda ratio ex Gal. pñcio pñcipiū. cōmento vltimo. Et ex Auic. ij. quartū cap. de iudicijs sanet. sanet sit a calore pter naturā: qui intensio digestionē: et a calore pter naturā intensio putrefactionē. probat. in sanet est albedo intenta a calore naturali: et fetor: intensus a calore pternaturali: ergo idē accidit in materia febris iuxta Gal. vbi supra. Q Tertia ratio: q: egestio nigra apparens in statu et sū hypostasis aut vīna nigra nō significant ita male: sicut quando apparēt in pñcipio. quarta particula afforismo rñ. Egestiones nigre qualis sanguis et. et scda pñcia. Etia Isaac de vitiis. Q Sed hoc nō pōt ē nisi q: cum putrefactio in statu etia pcessit digestio que nō pcessit in pñcipio quare et. Q Tertia conclusio de intensioe gētills responsiua ad dubiū vel questū est ista: oīs febris putrida salubris pēdes a materia nō reducibilis ad benignū que tota pcessit sub forma cause cōfūte a pñcipio vsq ad statum illius saltē nulla facta notabili diminutione est intensio: et fortior in statu q in augmento: et in augmento q in pñcipio. Q Ista conclusio est de intentione Galeni. in libro de temporibus vntuerfalis vbi assimilāt morbus plate que primo incipit. postea augetur. postea stat. et Autenna se cūda pñcia dicit q in augmento manifestat cōstrictio: et q in statu consistit ex multis suis partibus. Et Aliabas quarto theoricē dicit q augmentum est quādo incipit maturatio: et tunc auget vrtus morbi et virtutis debilitas. Q Et hoc idē clare dicit Autenna prima quartū ca. iij. et iij. Et certū est q ibidem loquitur de tēporibus distinctis penes alterationē materię. Q Et pbatur ratione. q: illo tempore febris putrida est fortior et intensior in qua materia est magis putrida in statu q in pñcipio cū a pñcipio vsq ad statū pcessit intendēdo. Q Et confirmatur

Bētills opinio.

Galenus.

Isaac.

Galenus.

Aliabas theo. iij.

Et confirmat: q. simile est de tota consistetia feb-
bris in casu conclusionis: sicut de vno paroxismo fe-
bris: sed paroxismus continet pcedit intendendo a
principio vsq; ad statum: vt piz ex quotidiana expe-
rientia: nō est nisi q. materia magis putrefit et ca-
lescit. ergo etc. Tercio in febre putrida virtus etia
pcedit debilitatio notabiliter vsq; ad statum. et mor-
bus augetur aut salte fm oem opinionē nō nota-
biliter diminiuit. Huius rei exemplū manifeste ba-
bemus in paroxismo. ergo continue crescit ppor-
tio morbi ad virtutē: ergo in equali tēpore plus le-
dentur et minuentur operationes in statu q. in aug-
mento: et in augmento q. in principio quare accide-
tia fortiora fient. et sic morbus intensior.

Sed contra hāc determinationē instatur
p. q. si digestio et putrefactio
intendatur equaliter aut magis digō q. putrefa-
ctio: et digō facit materiā benignā et putrefactio
malignā: sequitur q. eā aut magis intendit in ma-
teria benignitas q. malignitas. Quid hoc d. q. pu-
trefactio magis intendit q. digō i p. b. p. b. q.
licet aliq. pars materie dealbet a qua decidit by-
postasis fm digō nō summa: nō tñ totalr dealbat.
p. ex his q. accidit ex crisi in qua expelluntur hūores
sub p. p. p. formis: vt colera citrina sanguis ruber
et melancolia nigra. Et si querat quō signa digōis
sunt signa salutis si maior p. b. hūor non digerit et
forte oēs putreat: Quid d. q. nō obstat putredie
virtus mēbroz remanet fortis q. significat p. bypo-
stasis: quapp. pōt totā expellere materiā tā deal-
batam q. nō dealbatā. Et ita etia bypostasis si
gnū q. si hūores nō digerantur: nō tñ putrefiat ma-
ligna putredine: pcedendū est in residuo materie
aliqua digōne esse. Quid instat: q. digō et putre-
factio sunt contraria: s. p. traria nō pnt intēdi in eo-
dē subiecto: sicut nec caliditas et frigiditas: b. mōt
Quid hoc rñdē q. isti mori sunt aliquo mō p. trarij
tñ nō p. p. p. sunt vnus mori diuersa noia. for-
titus fm diuersas dispōnes q. inducunt: in q. b. ap-
paret p. trarij caloris tā naturalr q. p. trnaturalis
vestigij. Et hoc voluit Gal. de differentiis febrū
cū dicit altera vocat putredo quā digōne dicitur
in vnā spēm semp trāsmutat p. p. Et tō q. mate-
ria est hoc mō summe digesta: et etia summe putri-
da facit: maiorē febrem. Et butuseremplū est sicut
quādo aliqd nō coloratū rubescit: licet nō forma-
tū virtualr acqritur albedo et nigredo. Et crescēte
rubedine crescūt virtualiter albedo et nigredo: ita vt
rubefactio possint aliquo mō dici albefactio et ni-
grefactio. Quid aut putrefactio et digestio nō sunt p.
p. traria: sed participēt naturā p. trarij et ma-
nifestū: q. putrefactio quāto metauroz ē p. trarij
magis gnationi mixtoz: s. tñ vñ vñ est p. trarij.
Quid aut participēt naturā p. trarij p. q. nō pnt
sub quibuscūq; gradibz se cōpart. pfecta em digō
que est in corpore tēperato nō patit secū summa pu-
trefactionē que est in bis q. incinerantur: s. gradū sū-
me digōis et putrefactionis se cōpartietes sunt in
statu febrū et apostematū salubrium: q. nō apparet
optia bypostasis et sanies laudabilissima. Quid
sanies laudabilis pfecta febris remittit iuxta affo-
rismū. Circa gnationē sanies etc. et similr dolores
etc. ergo conclusio falsa. Quid p. traria ē sile de bypostasi
et sanie. p. p. de differentiis febrū. ca. vj. ergo bypo-
stasi laudabilis pfecta debet febris remitti. hoc ar-
gumentū est mibi difficile. Tercia rō: quia nō va-
let hoc argumentū longiori tēpore pcessit putre-
factio in statu q. in principio vel augmento: ergo fe-
bris est maior. Nam ex hoc fundamēto sequeretur

q. febr. esset maior in declinatione: et sic fundamētū
gentilis nullū. Quid dicit q. argumentū illud sic abso-
lute nō valet: sed bene valet cū hac additio: et ma-
teria tunc p. p. est summe digesta: ergo tūc est sum-
me calida calore putredinali: et sit febris maior.
Unde d. q. intentio putredinis bz attēdi penes distā-
tiam a nō gradu putredinis: et penes accessionē ad
summū gradū caloris putredinalis. nō aut penes
accessum ad terminū putredinis qui est incinera-
tio. que em sunt valde vicina incinerationi paruz
habent de calore a actuali putredinali: licet tamen
Gentilis in q. ne sua dicat oppositū: et male possit
rñdere ad argumentū factū statim. Quarto ar-
guit sic. digestio et putrefactio sunt diuersi motus
cū velis Gal. v. de simplici medicina. digestio ē
ita calore naturalr. putrefactio ē ita a calore p. tr-
ternaturali. Quid respondetur scdm gentilem qd est
vnus motus dictus digestio et putrefactio: licet
fiat a diuersis agentibus. Propterea in materia
digesta sicut in sanie apparet vestigiū caloris na-
turalis: s. albedo et vestigiū caloris p. trnaturalis
ram: s. fetor: licet fm veriorē opinionē sit vnus et
idem calor numero pfectus hunc motū: qui d. na-
turalis et p. trnaturalis fm diuersos effectus. Et si
adducatur textus. A. in sermone vñ vñ cū in lau-
dabilissima sanie nō est putrefactio. dicit q. non est
putrefactio maligna qualis in berpete est: tamen
sed bene aliqualis putrefactio. Quinta rō post
tio Gentilis est voluntaria. licet em supponat verum
q. s. digō et putrefactio vsq; ad aliquē gradū pos-
sint simul in eadē materia ad eade intēdi: et se cō-
partit: nō pbat vsq; ad quartū gradū: est em cer-
tum q. cū putredine qualis est in berpete et sili-
bus nō intēdi digō: imo diminiuit: et sili-
bus nigratur: vñ sit putrida nigra: et bypostasis nigra:
ergo p. trnaturalis cum materia est summe digesta: vt q. sa-
nies et bypostasis sint albe et laudabilissime d. pu-
tredo esse remissa. Dulius durē signum est: q. sanie
laudabilis perfecta febris calor remittit iuxta affo-
rismū. Circa generationē sanies etc. Et sili-
bus debet esse bypostasis apparet laudabilis: quia potius ante
perfectā digestionē febris est intensior: s. in aug-
mento in quo sit ebullitio pparās ad summā dige-
stionem: et tunc debet esse summa putredo que de-
inceps remittit. certe bec rō sicut et instantia supe-
rior est mibi difficilis. Sexta rō. digestio mate-
rie facit ipsam putredine minus maligna putredine
q. si ipsa nō esset digesta: ergo in febre salubri ba-
bente plures paroxismos ceteris paribus ex par-
te quantitatis materie. materia paroxismo: nō p. tr-
cipij que nō est digesta debet putredine magis mali-
gna putredine q. materia paroxismo: status que
est digesta ergo bec febris in principio erit maior
morbus q. in statu. Hinc dicit concedēdo illud ad
qd deducit. sed non sumus in casu gentilis. loquitur
enim gentilis de febre pendente a materia in qua
putredo et digestio processit vsq; ad statum. Quid
tra digestio facit materiā benigniorē: putrefactio
maligniorē. sed possibile est scdm variā dispo-
sitionē materie q. digestio in aliqua materia ma-
gis pcedat et intēdatur q. putrefactio. sicut in ma-
teria benigna. et possibile est e contra: sicut in ma-
teria maligna. ergo possibile est q. equaliter intendatur.
quo posito sequitur q. febris aliquando erit beni-
gnior: aliquando malignior: in statu q. in tempore
bus pcedentibus: aliquando equalis.

Ego autem credo nullam positionē su-
periorū defendi posse: et mul-
ta ex argumentis supra positis contra eas militare:
L. iij

Galenus.

Tractatus

De signis

Sed credo in hac materia has conclusiones esse tenendas. Prima conclusio. omnis febris putrida salubris est salubrior in statu quam in augmento: et in augmento quam in principio: et voco febre tunc salubriorem in qua apparent magis certa signa salutis: et que est sanitati propinquior. probatur. quia in statu apparent completa signa digestionis que sunt vantage fiducia sanitatis. Secunda conclusio omnis febris putrida salubris est maior morbo et malignior in principio quam in augmento: et in augmento quam in statu omnium paritate supposita: preterea in quibus fit comparatio: que necessario sequitur ad comparationem: opus enim supponit paritatem ex parte quantitatis materię et ex parte gradus putredinis in omnibus temporibus: et reliquorum que faciunt ad morbi magnitudinem vel remissionem. nemo enim dubitat quod tertiana vni paroxysmi est maior in statu quam in augmento: et maior in augmento quam in principio: sed non seruatur paritas ex parte gradus putredinis: quia in principio materia est occulte digesta. in augmento manifeste. in statu summe digesta: sed quanto est digestior: est aptior putredine minus mala putredine quare etc. Et pro hoc sunt omnes autoritates pro opinione plusquam Commemoratoris superius adducte. Tertia conclusio ubi non seruatur paritas in omnibus contingens est febre esse maiorem morbum aliquando in principio: aliquando in augmento. aliquando in statu maxime propter disparitatem in quantitate materię et gradu putredinis. pro. nam maior gradus putredinis maior quantitas materię facit morbum esse maiorem. Lix autem hoc possint contingere in quocumque istorum trium temporum sequitur veritas conclusionis. Quarta conclusio. licet ita sit ut asserit secunda conclusio: non tamen omnes febres putrida salubris est in statu. conclusio pro. nam multe febres putride per digestionem intenduntur in calore: sicut pendentes a materijs frigidis que per digestionem calefiunt: non est autem necessarium quod omnes materie calide per digestionem calefiat immo quicquid in frigidatur. Digerimus enim materiam colericam subtiliorem et sanguinem supercalefactum per potum aque frigidę: sicut etiam accendit in digestionem que est in iuuatuo: sicut cum sanguis in lac transmutatur. Rationes autem que possunt adduci contra hanc opinionem superius posuit et soluit cum pertractauit opinionem plusquam Commemoratoris. Et sic cum dei gratia sit finis huius questionis.

De causis effimere omnis speciei. Ca. v.

Cabapius. Sicut quotidiana febris circa humores tabem solo coflagran te spiritu: et ideo a latinis quotidiana neoterica vero effimere vocantur.

Cause omnium specierum febris effimere sunt cause primitiue calefacientes essentialiter et calefacientes per accidens de summa occurrentium et assumptorum: scilicet in cibo et potu et passionum corporum et animalium et ex doloribus et apostematibus apparitionibus: sunt de eis ex opilationibus quarum causa non est primitiua.

Consequenter Auenenna in quattuor capitulis prece dentibus egit de quattuor vniuersalibus de febribus presciendis. In hac parte agit de effimeris. et primo in generali. secundo in speciali ibi. De febribus effimeris sunt. In principio sexti capituli. Primam partem diuiso in quattuor. Nam in prima parte premittit sermonem generalem de febri-

bus effimeris. in secunda parte ibi. Et de proprietatibus. In principio sequentis capituli ponit signa generalia febrium effimerarum. in tertia parte ibi (cum expedit). In principio tertij capituli ponit causas et signa permutacionis feb. effime. ad alias feb. in quarta ibi. (In omnibus speciebus). In principio quinti capituli ponit curationem generalem feb. effimerarum. In primo capitulo ponit quattuor generalia de febribus effimeris prescienda. propter ea hoc capitulum dicitur sermo generalis in feb. effimeris. Primum est cause cuiuslibet effimere in generali. Secundus est tempus duracionis feb. effi. incipit ibi. Et iste quidem feb. tertium qualiter se habeant in facultate et difficultate cognitionis et cure ibi. Et hoc quidem feb. quartum est quod corpora sint paratio ra ad ipsas ibi. (Et hoc quidem). prima parte diuiso in tres. Nam primo in generali ponit causas effimerarum. in secunda ibi. (Et non pueniunt). ponit modum quo vniuersales cause ducunt ad effimeras et non ad alias febres. in tertia ibi. (Et sunt quidam homines). remouet quendam errorem. Et si quis quereret quare Auenenna in hoc primo tractatu simul egit de generalibus presciendis de febribus et de effimeris. non autem sic de putridis aut etibicis. Dicendum obmissis ambagibus quod hoc fecit quia sibi placuit. De prima parte dicit quod cause omnium specierum feb. effime. sunt cause primitiue calefacientes essentialiter. scilicet per se et immediate et calefacientes per accidens: sicut opilationes aut per antiparitas. Et iste cause sunt de summa occurrentium: sicut aeris solis balnei et similia que corpori occurrunt. Et sunt de summa assumptorum in cibo et potu sicut cibi et potus calidi actua liter aut potestatiue et sicut medicina. Et sunt etiam iste cause de summa passionum corporum sicut est ira et reliqua animi accitua: et ex doloribus et apparitionibus. scilicet extrinsecis. Nam intrinseca secundum plurimum faciunt feb. putridas. licet non negandum sit ipsas posse facere effimeras: sed extrinseca frequenter faciunt effimeram raro putridam nisi sint magna aut maligna. Et sunt de eis. scilicet causis aliquę sunt: ex opilationibus quarum feb. effimerarum causa non est primitiua vel aliter. quarum opilationum causa non est primitiua. scilicet semper cum opilationes etiam perducunt ad effimeram possunt et causas pendere corporales: ideo frequenter pendet a causis primitiuis sicut aeris frigidus balneo stiptico et similibus. Notandum primo quod duplex est effimera: vera et non vera. vera est illa que pendet a causa primitiua: sed non vera pendet a causa corporea: licet tamen ambe in veritate debeant dici effimere: cum ipsis competat diffinitio effimere: sed pendentes a causis primitiuis: ideo dicitur vere: quod secundum plurimum durat solum per vnam diem: sic sibi competit quid nominis effimere. Sed pendentes a causis corporeis durant longiori tempore. secunda causa: quia primitiuis vnica tantum debetur intentio que est alteratio cum non habeant aliquam causam corpoream a qua pendeat. Secundis autem duplex debetur intentio vna ad causam corpoream que est ipsius remotio aliter ad febrem: que est alteratio. Notandum secundum quod Auenenna numerando causas preter passiones corporeas et animales dixit quasdam causas sumi ex doloribus: quod fecit quia dubium erat apud aliquos an dolores sint inter dispositiones corporeas aut animales numerandi: quod dubium tamen solui posset. Nam dolores corporis sunt inter dispositiones corporeas numerandi sicut exercitium et similia que incipiunt cum manifesta corporis passione: sed dolor sive tristitia mentis ita et cetera

Duplex effimera.

Primus

cetera animi accidentia numerantur inter dispositiones animales cum incipiant sine manifesta corporis passione: sed solum anime: quāvis quādoque perducāt ad manifestas corporis passiones.

C Et non proueniunt cause earū cum vehemētia sua ad hoc vt pertrāseāt illud qd inflammāt spm: nam si pertrāseāt illud faciunt cadere in ethica: aut in species febriū humorū quam dicemus. **C** Cause em̄ p̄mitiue quād oq̄ mouent antecedentes: q̄ si mouerint eas ad putredinē erunt febres putredinis.

In secunda parte dicit q̄ iste cause tam numerate faciūt solū effimera quādo nō calefacti: nisi spūs ponendo in spīs calefactū esse. Si em̄ cum vehemētia sua puenirēt ad ponendū calefactū esse in humoribus aut mēbris tunc fieret humoralis aut ethica. nā cause p̄mitiue plerūq̄ mouent antecedentes. et si mouerint eas ad putredinē faciunt febres putridas. si autem fixerint caliditatem in membris fiet ethica.

Dubitatur circa partē presentem. q̄ effimera est morbus factus. p̄mo de feb. ad glauconē. r. viij. terapētica. ergo nō habet causas a qua p̄deat spālī depēdētia. **Q**uod cēdū q̄ apud tenētes spīritum esse formalit̄ aiatū effimera est morbus factus siue mala p̄p̄o facta est em̄ calefactū esse qd est in spīritib? **Q**uod apud tenētes q̄ spūs nō sit formalit̄ aiatū febriū effimera est p̄p̄o fitis in corde. et nō est calefactū esse qd est in spū. quia oīs morb? est passio vniuentis. verū calefactū esse in spīritib? est imēdiata cā eius. **B**al. tamē qui vt credo nō tenet spm eē formalit̄ animatū est interpretādus q̄ dicit effimera esse morbum factū fm quādam metaphorā: quia sicut ethica que ē morbus factus indiget solum intentione que est ad febrem r nō ad causas: ita effimera. f. vera indiget solum intentione que est ad febrem. f. alterationē.

Secundo dubitatur vtrū effimera sit putrida. **I**n quo dubio tenendū est q̄ licet aliquādo effime. sit putrida. illud tamē raro cōtingit. prima pars pbat. nam spūs possunt putrefieri. et certū est q̄ effimera pendēs ab eis ē putrida sicut feb. pendēs ab humore putrido dicitur humoralis putrida. assumptū autē probatur de intentione pbi. iij. metau. q̄ oia putrescūt p̄ter ignem. Item q̄ aer cui spūs in modo substantie et in cōplexione assimilāt putrescit ergo et spūs poterit putrefieri. assumptū est. **A**uicē. scdā p̄m̄. in ca. de mutationib? aeris p̄ra naturā. et prima q̄rti. ca. de pestilētia tertio. q̄ de intentione **A**rist. iij. metau. putrefactio opponit̄ generationi mixtorū. q̄ sicut in mixtione sit elemētōz cōiunctio ita in putrefactione sit ipsoz separatio. **E**t quo inferē q̄ oia mixta possunt putrefieri. **S**ecunda pars cōclusionis pbat. q̄ spūs propter substantiā suā remissā et humidū suū facile euaporabile. et q̄ sunt magis calidi quā būdi raro putrent. sed fm plm cū inflāmantur resoluunt et corrūpūt absq̄ putredine. et p̄ his feb. effimera pendēs ab eis est fm plm nō putrida. **E**cōtra autē est de feb. būdialit̄: q̄ est fm plurimū putrida. raro em̄ ebullit humoris sine putredine: scilicet alit̄ illō sit p̄p̄o: sicut in sinoba nō putrida. **E**t p̄pter hāc cām auctores nō fecerūt mētionē de effimera putrida. q̄ raro cōtingit. **I**tē q̄ nō diuersificat morbus cura-

Aristoteles.

Ephimere. Fo. xxi.

tionis siue sit putridus siue sit nō putridus. solus enī opus ē alteratiōe. **E**t si spūs sint valde dīmis nut̄ opus ē eoz restauratiōe. **C** Alij tñ dicunt q̄ effi. nūq̄ est putrida. f. manifesta de qua. est sermo apud medicos q̄ sit cū manifesta būdi educitiōe absq̄ spūs resolutiōe. **E**t p̄pterea oia q̄ putrēt bac putredine efficiunt mollia et humida. **S**pūs em̄ non possunt putrefieri bac putredine manifesta cū sint remissiue substantie habētes humidū factū leuaporabile: cuius non pōt apparere separatio a partib? terreis. **S**ed būdiores possunt putrefieri bac putredine manifesta. p̄pterea būdiores fm plm sunt putridi. **E**t si inferē q̄ spūs possunt putrefieri bac putredine descripta ab **A**risto. iij. metau. dicit q̄ ē verū. sed tñ illa putredo spūs. q̄ nō est sensibilib? nō facit vt apud medicos effi. dicāt putride.

Tertium dubium ^{discussione dīgnū est nūq̄d effimera possit p̄iungi cū putrida vel ethica.} **I**n quo dubio sunt due famose opinionēs. **C** Ana **B**al. dei doctoris antiq̄ssimū q̄ tenet effimera nō posse cōiungi cū ethica vel putrida motus auctoritate **I**saac. 2^o. febriū. et auctoritate **B**al. p̄mo de diffērentiis febriū. 8. cap. vbi dicit. **C**alefiunt em̄ apl? i effimeris supfluitates. deinde principū putrefactionis hūc assumētes accēdunt aliā febri? specie p̄iore tā q̄scēte. **E**cce vult q̄ qm̄ putrefiūt bu mores accēdit aliā species feb. ab effimera et q̄ effimera q̄scēte cum accēditur putrida. **Q**uod dū aut causam reddens **T**hadeus dicit: q̄ caliditas putridē r ethice pertrāsit spm. q̄ calitas nō figit̄ in substantia spūs. q̄ substantia sua p̄ actionē calitatis putridē febriū aut ethice n̄mis subtilit̄ et exterminat vt nō sit potēs ad retinēdū calitatē in eo ipressas deducto spālī cōseruātē. **Q**uare licet spūs ita subtilit̄ ageret caliditatē in corde sensibilib? ledentē opatiōes: nō tamen illa calitas debet dici feb. effimera: cum non sit aliq̄d calefactum esse in spīritibus.

Isaac: **I**saac: **B**alenus.

Thadeus flo: **r**etinus.

Secunda opinio fuit thome de garbo q̄ in p̄mo libro de differentiis febriū recitans opinionē **T**hadei dicit illam opinionē esse ita vtilē vt non sit digna redargui. quasi dicat q̄ ex seipsa manifeste falsa est. **S**ed tamē si quis bene cōsiderauerit erit difficile rep̄re meliorem viā ad saluandū dicta **B**al. et **I**saac locis supra allegatis. **I**pse ergo vna cū **G**entili tenet effimera posse causare putridā et ethicā cū q̄b? cōiungi potest. et similiter putridā et ethicā posse causare effimera cum qua cōiungi possunt. **E**t tertio q̄ ipse possunt simul cōiungi pendēs ab vna aliqua causa vel pluribus. **P**rimū sic pbat. ponat̄ for. habere talem dispositionem in humorib?: vt hinc ad duas horas debeat icur rere febrem putridā. et q̄ nunc ex calefactione solis incurrat effimeram: que agens in humoribus sortis ad putredinē dispositis velociter eoz putrefactionē ita vt sequatur putrida. **E**t certum ē in hoc casu effimera per aliq̄d tēpus posse cōiungi cū putrida. aliter sequeretur latitudinem fixionis caliditatis spīrituum subito deperdi vtputa initante putrida. **E**t confirmatur: quia in casu p̄iore ex actione caliditatis solis possunt spīritus taliter disponit̄ in fine secunde bore: incipiat effimera: et per casum etiam incipiet putrida. ergo ambe possunt simul incipere. et cum nulla latitudo subito deperdat̄: vt supra per aliquod tempus remanebunt cōiuncte.

Thomas de garbo.

Gentilis.

Secundo p̄ncipaliter arguitur sic. quācūq̄ ca-

Tractatus

lilitate potest recipere in facto esse. ergo putrida calefacte spiritum poterit quicunque gradus caloris a putrida ipse spiritus in factum recipi in facto esse. Et si sic est. et putridi simul coniunguntur. tenet prima. etiam sumptum manifestum est. quia frequenter omnem caliditatem quam recipit spiritus a causis extrinsecis recipit in facto esse. aliter non sequeretur effimera. et ergo etiam potest esse per actionem febris putride in spiritum. Et confirmatur: quia ille motus est calefactio. sed terminus cuiusque motus est mutatus esse. v. p. h. y. ergo terminus calefactionis spiritus est calefactum esse spiritus in calefacto esse. Et potest esse causa putredinis concitatio vapores putridos cordi. ergo bubo erit simul causa utriusque. Quarto sic. potentior est caliditas febrilis ad calefactionem dum spiritus quaz sint multe cause extrinsece. sed ille possunt inducere in spiritus caliditatem factam sufficientem ad effimeram. ergo etiam febris putrida poterit inducere eandem vel similem caliditatem in spiritum sufficientem ad causandum. Quinto argumento Thomae quod est sicut demonstratio. accipiamus cor foris extrinsecum. putrefiat sanguis in ipso existens et factat putrida durante per quatuor dies. tunc in hoc tempore necessarium est novos spiritus in corde ex sanguine ibi repperito generari qui spiritus erunt putridi sicut sanguis ex quo generatur. et si sic sequitur quod habebunt caliditatem fixam quod est causa effimere. ergo simul extrinsecum effimera et putrida pendens a sanguine putrido coniunguntur. Sexto suppono quod si tantibus causis sufficientibus ad productionem alicuius effectus. ille effectus producat in tam diu duret effectus quam diu durant cause sufficientes ipsum conservare. Presuppono scilicet quod calefactus esse humorum sufficienti causare caliditatem in corde sensibilibiter ledentem operationes sit causa putride ita ut quam diu duret tam diu conservetur putrida. Et aliter quod calefactus esse spiritus ponens caliditatem in corde sensibilibiter ledentem operationes sit causa effimere ita ut quam diu duret tam diu conservetur effimera. Hoc suppositum manifestum est ex diffinitione effimere et putride. His suppositis arguitur sic. caliditas medicine calide in tertio: sicut est confectio anacardina sumpta in potu ponit in spiritibus calefactum esse sufficientem ad febrem effimeram: sed tanta proportionem ad calefaciendum spiritum calefactum esse humorum potest habere quam habet confectio anacardina. ergo si confectio anacardina ponit in spiritibus calefactum esse sufficientem ad effimeram: etiam calefactum esse humorum agens ab eadem vel simili proportionem idem poterit facere quo statu sequitur quod putrida et effimera simul coniunguntur. assumptum autem probatur quod tanta precise potest esse potentia calefacti esse humorum quam tanta est potentia confectiois anacardine. Et quicunque sunt equalia se habent in equali proportionem ad tertium ex primo Euclidis. ergo etc. assumptum autem probatur. quia potentia calefacti esse humorum potest esse maior quam potentia confectiois anacardine. et potest esse minor. ergo potest esse equalis: quare etc. nunc non vulgata que est agens et quorundam modernorum ponit quatuor conclusiones. Prima quod effimera potest esse causa putride vel extrinsecum cum quibus potest coniungi. Secunda quod ambe possunt ab eadem causa vel pluribus simul pendere. et sic per aliquo tempore simul coniungi. Tertia quod illud repus est ita parum ut

Thomas de garbo

De horis

non sit medico sensibilis. Quarta quod nulla putrida vel extrinsecum potest esse causa effimere nec aliquo pacto coniungi cum effimera ab ipsis pendere nec pro tempore nec per instanti. prima prolo et ultima sunt de intentione Isaac et Galeni primo de differentiis febris. Dicit cum quod effimera potest esse causa aliorum modorum febris. sed quod ipsa non potest ab alijs causari. quod spiritus non habet materiam quam possit retinere calorem cessante alia febre quam est causa. Et hanc conclusionem primam probant rationes adducte per opinionem Bētūlis et Thomae et similiter per easdem probatur prolo scilicet. Et conclusio tertia est de intentione Isaac et Galeni in libris ita allegatis cum dicitur quod spiritus non habet materiam que possit retinere calorem cessante alia febre que est causa. Propterea auctores parum faciunt mentionem de complicatione effimere cum alijs modis febris. Ultima autem prolo probatur etiam experientia. Nunc cum videmus post porismum tertianam etiam in corpore coloris quod est patissimum ad effimeras remanere effimeram. quod tamen deberet esse si putredo posset causare effimeram. Et similiter nunc copertum est effimeram in sequi putridam vel extrinsecam. quare etc.

Galenus. Isaac.

Sed opus est ut respondeamus ad argumenta Thomae et Bētūlis quod procedunt contra hanc conclusionem. Omisso ergo primo argumento suo quod facit per primam conclusionem respondetur ad secundum quod quicunque caliditatem ab aliquo determinato agere impetiam: ut puta a sole vel vis no que non sunt fortis agētia potest recipere spiritus in facto esse: sed non a febre putrida quod exterminat spiritus substantias ita ut caliditas non possit figi. Et ad confirmationem conceditur quod terminus intrinsecus calefactionis est calefactus esse. t. gradus caliditatis inducere. non autem est calefactum esse more medicorum quod est caliditas fixa. Ad tertium dicitur quod humor putridus existens in bubone si causat putridam non causat effimeram. quod propter fortitudinem sue actionis exterminat spiritus substantiam. Ad quartum negatur consequentia. et conceditur quod minus potens caliditas potest inducere in spiritibus calefactum esse: quod fortior caliditas non potest inducere: licet possit inducere valde intensiorem caliditatem. Et consequenter conceditur quod quanto caliditas magis intenditur in aliquo subiecto tanto minus figitur. Exemplum manifestum habes in carnis in quibus figitur calitas putredinalis a calore pertinet. s. aere: et tunc non figitur in eis caliditas a caliditate ignis astante aut elisate. nam remouete ab igne statim ifrigidant. sed licet remoueant ab aere. calido et ponant in aere frigido aut in aqua nunc aqua? remouet calor putredinalis. Si si daret remoueri potest? remoueret per actionem fortis caliditatis. Ad quintum Thomae dicitur quod spiritus generatur ex sanguine putrido non est putridus. quod non habet calitatem fixam. propter nimiam tenuitatem sue substantie. nec est necessarium quod oē genitum ex putrido sit putridum. ut est apud Aulic. de se. sanguis. Ad sextum admissis suppositis forte proceditur quod calefactum esse humorum potest inducere calefactum esse in spiritibus sufficientem ad effimeram. Sed dicitur quod si calefactum esse humorum non sufficit causare febrem putridam: si solum neutralitate febris. Et si esset ita potens quod causaret putridam non poneret calefactum esse in spiritibus. quod nimis subtilisaret eorum substantiam. Contra. calefactum esse humorum est potētius aut equo potēs ad calefaciendum cor quod calefactum esse spiritus: cum producat ab eo: si calefactum esse spiritus producit in corde caliditatem sensibilibiter ledentem operationes. ergo etiam calefactus esse humorum producit in corde caliditatem sensibilibiter ledentem operationes. Replicatio est effimera. quare est aliter respondendum.

Ultimo contra

Primus

Ultimo contra ultimam conclusio-
nem arguitur. nā effi-
mera potest coniungi cū putrida cuius ipsa effi-
mera est cā iuxta primā cōclusionē. sed tanta pre-
cise potest esse proportio putridæ non sequentis
effimeræ ad calefaciendum spiritus: quāta est pu-
tredo sequentis effimere. ergo si effimera potest cō-
iungi cum putrida sequēte ipsam effimeram: etiā
effimera sequens putridā poterit coniungi cum
ipsa putrida. Nam postq̄ est eadem pportio vtri-
usq̄ putridæ ad calefaciendum spiritus non ma-
gis vna subtilabit spiritus substantiam q̄ alte-
ra. **Et** confirmatur. quia a duobus agentibus
s. a causa effimere et putrida magis subtilat sub-
stantia spiritus q̄ a putrida tantū. ergo etc. **Opti-**
mō tamen dicens q̄ nullo modo possunt effimere
et putridæ coniungi potest facilius defendi q̄ bec
ultima: et est mentis auditorum magis confor-
mis. et maxime **Galeni** et **Isaac** in locis supra al-
legatis. **Et** **Auicenna** in capitulo presenti. ubi dicit. **Et**
intentio quidem permutatōis est q̄ retentio ca-
liditatis pertransit spiritū ad corpus aut humo-
rem. quasi dicat non retinetur in spiritu cum figi-
tur in corpore aut humore. et in hoc sequitur **Gal.**
primo de differentiis febris. loco supra allegato
et ratio mea ultima suprascripta est efficax con-
tra opinionem **Agonis**. et tu potes formare ca-
sum in quo manifestius apparebit vis illius ra-
tionis.

Et sunt quidam hominum qui estimāt
q̄ febris effimera non fit nisi ex labore spi-
ritus et corporis et illud est error.

Gal. narrat falsam opinionem circa causas ef-
fimere. et pater ex labore spiritus. i. accidentibus
anime et labore corporis. i. exercitio. Est. n. certus
q̄ a multis alijs causis preter istas potest effime-
ra contingere.

Et iste quidem secundus plurimum re-
cedunt in die vno et raro pertranscunt ter-
tium diem. nam si pertranscunt illam quā-
titatem estimatur de esse earum q̄ ipse per-
mutatur. **Et** intentio quidem permutatio-
nis est q̄ retentio caliditatis pertransit spi-
ritum aut ad corpus aut humorem. licet
sint de hominibus qui dicant q̄ ipsa quan-
doq̄ remanet sex diebus et consumitur in-
tegra cōsumptione cui non esset. similis si
permutaretur ad aliud genus.

In hac parte ponit tempus durationis effime-
rarum. et dicitur. primum q̄ feb. effimere secun-
dum plurimum recedunt in die vno. i. in. xxiij. bo-
ris. et raro pertranscunt tertiam diem. et si pertrā-
seant tertiam diem estimatur q̄ ipse permutan-
tur ad humorem vel ad etbica. Secundo dicitur
q̄ intentio butus permutatōis. i. q̄ bec per-
mutatio sic intelligitur q̄ retentio caliditatis. i.
caliditas fixa pertransit spiritum ad corpus aut
humorem. quia figitur in corpore aut humore et
non in spiritu. Ex quo manifeste collige ex modo
loquendi **Auicenna**. q̄ cum fit etbica aut putrida cessat
effi. que prius fuerat. quod etiam est de intentio-
ne **Galeni** et **Isaac** locis supra allegatis. Tertio
dicit q̄ quidam ex hominibus dicunt q̄ effimera
quandoq̄ remanet sex diebus et consumitur inte-
gra cōsumptione cui cōsumptioni integre non
esset similis si permutaretur ad aliud genus febris

Epbi. in generali. Fo. xxij.

quasi. d. q̄ in his sex diebus remanet effime. absq̄
transitu in aliud genus febris. Causa quare du-
rat vera effi. solum. xxiij. boris est. quia spūs sunt
tenuissimi quare vel corrumpuntur in hoc tempore
vel per infrigidationem ad benignum reducunt
nisi habeant causam continue fouentem. pertran-
seunt autem aliquando vsq̄ ad diem tertium et vs-
tra quando sunt non vere pendentes a causa cor-
porea continue calefacientis. Nec est credendū q̄
idem spūs nūero faciat effi. durāte tribus aut pluri-
bus diebus cū fere in quacūq̄ cibatione restau-
tur noui spūs. ij. terapēt. primis ergo spiritibus
corruptis accenditur caliditas in alijs donec res
moueatur causa corporea a qua pēdet calefactus
esse spiritus. **Contra** tertium dictū instatur. q̄
potest vna putredo cōsumi in paucioribus q̄ sex
diebus. ergo dictū **Auicenna**. non verū. assumptū manife-
stum de tertiana vnus portus et de febris peras-
cutis q̄ in. iij. terminantur. **Respondendū** q̄ cō-
sumptio illarū non est similis cōsumptioni effi.
q̄ cum manifesta euacuatione consumuntur effi.
vero nō cum substantia spiritiosa non possit sen-
sibiliter euacuari.

Et hec quidem febris ē facilis curatio-
nis et difficilis cognitōis. et similiter prin-
cipium ethice.

In hac parte dicit q̄ feb. effi. est facilis curatio-
nis et difficilis cognitōis. **Contra** effimera ē
facilis cognitōis apud **Gal.** primo de differē-
tiis febris. **Dicendū** dupliciter. primo q̄ effi.
comparata ad putredinem est fm plm difficilio-
ris cognitōis quā putredo. et hoc voluit **Auicenna**.
sed comparata ad principium ethice est facilio-
ris cognitōis. et precipue cum ethice est alijs fe-
bribus complicata: et hoc voluit **Gal.** **Aliter** di-
cendū ē q̄ effimera cum incipit est difficilis cogni-
tōis. cum autem processit vsq̄ ad statum vel de-
clinationem est facilis cognitōis. primum vo-
luit **Auicenna**. fm **Gal.** Est autem difficilis cognitōis:
quia parum impedit hominem in suis operatio-
nibus. et calor suus est parum mordax vix recedēs
a dispositōe sanitatis. **Item** videt q̄ ethice p-
cipium sit difficilis curatōis: cum sit caliditas
fixa in membris non facile remouibilis. **Dicen-**
dum q̄ est facilis curatōis comparata ad putre-
dinem fm plm occurrentes. quia sibi non debetur
in principio nisi infrigidatio que facilius per ap-
plicata et assumpta p̄ficet potest: sed putridis pre-
ter infrigidationem que debetur feb. est alia intē-
tio circa digestionem humoris et spūs euacua-
tionem que non facile completur.

Et homines quidē velocius cadētes in
febres effimeras: et qui vehemētius ledun-
tur ab eis si erretur in eis: sunt illi in quib⁹
calor et siccitas sunt magis vincentes: q̄
perueniunt velociter ad ethicā et tertianā.
Deinde illi in quibus calor et humiditas
vincunt: quoniam perueniunt velociter ad fe-
bre putredinis. Deinde illi in quibus calor
ē plurim⁹. Deinde illi in quib⁹ ē plus siccitas.
In hac ultima parte ponit que corpora sint ad
feb. effime. paratiora. secūdo dat quendam cano-
nem. ibi scō. (Et cum illi.) **In** prima parte po-
nit quatuor ordines preparatorum tam ad casus
in effimera quā ad hoc vt ledantur ex effimera. **In**
primo gradu sunt corpora calida et sicca: quoniam

Auicenna.

Galenus.
Isaac.

Tractatus

perueniunt velociter ad ebriam et tertianam. in secundo ordine sunt calida et bñda: qm̄ pueniunt velociter ad feb. putredinis. in tertio gradu sunt calida tantū: in quarto sunt sicca tñ. Quidā calida tantū sunt magis pparata ad effi. q̄ calida et bñda humiditate prohibente spirituum inflātionem. igitur ordo malus. Respondetur concedendo illud ad quod deducit. sed in tertio. Añc. fuit ordinare ista corpora non solū in preparatiōe ad casum in effimeras: sed ad casum in effimeras et ad lesionem ab eis simul. Nunc autē corpora calida et bñda sunt magis apta ledi ex trāitu ad effi. q̄ corpora calida tantū. q̄ citius transeunt ad putredinē q̄ calida tantum. Aggregatum ergo ex utraq; preparatione est malus in calidis et bñdis q̄ in calidis tantum.

Et cū illis qui habēt cōplexionē calidam et sicca accidit fames et adueniūt cum ea vigilia et labor aialis et labor coporeus festinat ad ipsum febzis effimera cum horripilatione quadā: q̄ si nō succurrat et cibet statim festinabit ad ipm febzis putredis.

Quid dicat in hac parte vltima est satis manifestum. Sed est dubium quomodo febzis effimera incipiat cum horripilatione: cum nō cōueniat effimere incipere cum typo nec pulsus coartatione. vt in cap. sequenti. Dicendū horripilationē fieri in corpore colerico ex quibuscūq; vaporibus ad cutim sparsis per calefactionē effimere et nō accedit merito spirituum. nisi ergo succurrat iuxta textum bis corporibus colericis cū cibo quiete animi et corporis somno et huiusmodi infrigidantibus facile transeunt in effi. et ex effimera i putridā.

De signis effimerarum in generali.

E proprietatibus earum est q̄ ipse non sunt a causis antecedentibus.

In hoc capitulo agitur de signis febziū effimerarum in generali. et habet hoc cap. viij. partes sū q̄ sunt octo manentes signorū ipsius effimere. Prima est sumpta a causis. scōa a priuatione coartationis pulsus. tertia a caliditate miti. quarta a pulsu et vrina simul. quinta a pulsu tantū. sexta ab accidentibus. septima a sudore. octaua ab experientia per balneū. partes patebūt discurrendo per textū. Prima maneries signorū effimerarū est q̄ nō fiūt causis antecedentibus. i. corporeis. sed a causis putiuitis. et hoc intelligit de effimeris veris. nam non vere possunt fieri a causis corporeis iuxta determinatā superius. et hoc est signum pprū effimerarū verarū. quia conuenit omni effimere vere non soli. cum etiam multe putride fiant a causis pmitiuitis.

Neq; incipiunt cū coartatione et est q̄ ipse nō incipiunt scōm plm cū rigore et frigore extremitatū et profundatione caliditatis et declinatione ad pigritiā et somnū et submersionē pulsus et subtilitatē ei et diuersitatē eius et paruitatē ipsius. imo fortasse accedit in principio earum similitudo frigoris et horripilationis et punctio cuius causa est vapor chimi mali et remouet velociter et accedit: sed raro rigor ppter multitudinē vaporū ledentiū lacertos ppter

De signis

punctionem suam superflua multitudine. Pōnit scōam maneriem signorū sumptorum a priuatione coartationis pulsus. et dicit duo. primum q̄ non incipiunt effimere cum coartatione pulsus: et est q̄ non incipiunt ipse sū plm cū rigore frigore extremitatū et horripilatione notabili neq; profunditate caliditatis pigritiā et somno et submersione pulsus cum diuersitate et paruitate ipsius. Nam hec paruitas cum diuersitate a materia suffocante et tegente proprie dicit pulsus coartatio. Secundo dicit q̄ fortasse in principio accedit similitudo frigoris et horripilationis: sed nō frigus: nec horripilatio notabilis. Huius autem similitudinis horripilationis et frigoris causa est vapor mali chimi. i. humoris vnde facili ter remouetur. Et similiter accedit sed raro rigor ita vt membra se concutiant propter multitudinem vaporū ledentiū lacertos extrinsecos et cutim per punctionem suam superflua multitudine. maior enim multitudo requiritur ad faciendum rigorem siue similitudinem rigoris q̄ similitudinem frigoris aut horripilationis. Et bene dicendum est huiusmodi typos fieri a vaporibus et nō ab humoribus sū q̄ accedit in principio feb. inter polatarum. sic enim feb. essent fortes et diu durantes. isti tamen vapores non sunt putridi neq; habent caliditatem fixam sed eleuati sunt per caliditatem febrilem ab humoribus non putrentibus. nam si essent putride et peruenirent ad cor esset feb. putrida.

Et est eius inflammatio nō mordicatio aspera: immo bona sicut caliditas corporis laborantis et ebrii.

Hic ponit tertiam maneriem signorū sumptā a caliditate. dicens q̄ eius caliditas nō est mordicatio. i. a cuta fortiter impingens in tactum neq; aspera. quia non est cum siccitate et inaequalitate sed bona. i. mitis sicut caliditas laborantis et ebrii ad differentiam caliditatis putredinalis que est mordicans. et caliditatis ebriæ que est aspera.

Contra calor fundatur in substantia subtili ergo est mordicatus. negatur consequentia. quia dolor mordicatus fit ab humore qui qualitatem habet acutā. secunda primū. cap. de speciebus doloris. et similatur calori ebrii: quia est mitis sicut ille quāuis calor ebriorum quandoq; occidat: vt in cōmento afforismorum. Si inebriatus aliquis. Lredo tamen ebrium non mori merito caloris vt calor est: sed merito multitudinis vaporū vini cerebrum opplantium et perducentium ad apoplexiam. vnde prohibito anhelitu fit suffocatio.

Et cum vrina est in primo die digesta et pulsus bonus tunc iudica q̄ est febzis effimera. et illud ideo quoniam vrina non alteratur in ea inquātum ipsa est effimera: et ē sedimen eius digestum non decliue ad correm humoris. et est quandoq; nubes eius pendens. quādoq; est natans eius boni coloris. et quandoq; accedit vt non equetur color eius. tamen eius substantia est equalis: et non alteratur color eius nisi propter id quod associatur ei de causa alterationis vrine: quāuis non sit illic feb. effimera et coquod dicemus in tertiana et similibus ei. Pōnit quartam maneriem signorū sumptā ab vrina et pulsu simul dicens: q̄ qñ vrina est in primo die

Alexander
apbrodisseus.
Adanifestū est
qd̄ facillime
oim spūs succenditur et celerissime dissoluitur: minus fuerit quotidiana: absunt autē humores.



Primus

primo die digesta et pulsus bonus. i. non coartatus sicut in principio interpolatur necq. etia parvus et frequens sicut in principio et bicarum: sed magnus velox et frequens sicut dicitur inferius. tunc iudica q. est febris effimera. Et illud id qm vna non alterat in ea. s. effi. nisi inquatu effime. q. p. caliditatem simplicem sua absq. alioz humoru mixtione potest vna tingere sed parum. et ideo subtingit q. sedimen. i. ypostasis est digestu et non decliue ad colore bumoris. i. peccatis: cu effimera sit inmaterialis. Etus aut nubes. i. ypostasis est q. pendens circa mediu vrine. et quadoq. est natans existens circa superficiem fm q. cohsueit esse in sua dispositione naturali. boni coloris. i. non multu permutata colore naturali. Et subdit q. quadoq. accedit vt nō equeatur color eius. tamen eius suba est equalis. i. medio cris fm q. consuevit esse i sua dispositione naturali. Et de mū dicit q. color vrine non alterat. s. notabiliter nisi propter illud qd et associatur de causa alterationis vrine quauis illic nō sit feb. effi. et sunt cause que possunt esse i differēter in effi. in tertiana et quibuscūq. alijs febribus sicut caliditas epis supflua: ntmia abstinētia et similes. Ex quo inferē q. per simplicem alterationem vrina potest aliquatiter tingi licet illud parum sit. magna em tinctura est per admixtionē rei tingentis: licet de hoc non sit paruu dubius quia si textus dicit: et illud ideo qm vrina nō alterat in ea inquatu effi. textus ē clarus: et optime concordat particulis sequentibus. ¶ Sed contra hunc textu est textus Aut. in cap. de febre effi. ex angustia cu dicit q. signa ei sunt igneitas vrine et acuitas eius. Item in cap. de feb. effi. ex ira est aqua rubea acuita et. Respondet q. illud non est merito effi. inquatu effi. i. inquatum caliditas immaterialis accēsa in spiritibz sed est merito in flammationis epatis et humoru: qd potest etiam accidere in alijs febribus. vnde aliquid humoris cum vrina permiscetur tingens ipsam.

Dubatur vtrum digestio apparens in vrina in principio et in toto processu feb. sit signu sufficiens ad concludendū effimeram. ¶ In quo dubio tenendū est q. sic. vbi feb. incipiat a materia digesta. in quo casu sola digestio non est signum efficax sed digestio simul cum bonitate pulsus. ¶ Contra q. effimera ē morbus immaterialis. ergo signu eius non debet esse sumptu a materia. ¶ Ad qd dicit q. licet non habeat materiā a qua pēdeat: et licet signa digestio nis non sumant a materia eius: sumuntur tamen signa digestionis maxime bona ypostasis et medio cristas substantie ad humoribz naturalibus in corpore effimera repertis. ¶ Et si in istis sedo digestio potest apparere in feb. tertiana q. habet tantu duos portuos in prima die. ergo illud non est signum efficax ad significandū effimeram. ¶ Dicitur q. signu digestionis: licet appareat in fine pmi diei: non tamen apparet in principio sicut in effimera. ¶ Et si in istis tertio q. i. effi. ex nauseatua satietate et opilatione apparet vrina cruda. Dicendū illud non esse merito effimere sed merito cause eius.

¶ Et pulsus est declinans ad spissitudines et fortitudinē et magnitudinem nisi in ea q. est a passionibus debilitatibus. et nisi fuerit in stomacho hūor mordicatu aut frigidus aut causa alia de his que mutant pulsum preter febrē.

Epbi. in vniuersali. Fo. xlii.

In hac quinta parte ponit qntā manerē signoru sumpta a pulsu. pmo declarat qualis debeat esse pulsus effimerantis fm qnq. conditiones. in scda parte ponit canonē correctiuum circa dicta de pulsu et vrina ibi. (Et scias) pma cōditio ē q. pulsus est spissus fortis et magnus. Ex quo cōcluditur q. sit velox nisi in ea effi. q. prouenit a passionibus debilitatibus: sicut dolore vehemēti et busmodi: nisi fuerit i stomacho hūor mordicatus: uis: aut frigidus: sicut frigus: statim: aut cā alia de illis que mutant pulsum preter febrē: sicut exercitium forte resoluens et nimia fames.

¶ Et raro quidē diuersificat. si vero diuersificet erit ei ordo. nam si diuersificet illud tūc erit ppter causam aliā antecedentē febre: aut vicinātem ei sicut est labor velpemens: aut mordicatio velpemens in visceribus: et similia his.

¶ Scda cōditio. q. pulsus effimerantis raro diuersificatur. et si diuersificet erit ei ordo in diuersitate sua. Causa aut diuersitatis nō est effi. inquatu est effi. s. cā ahs febre: sicut exercitū vehemēs aut ppter causam vicinā. i. existentē simul cum effi. sicut mordicatio velpemens in visceribus. et similia his que faciunt pulsum diuersum resoluendo aut opprimendo aut propter fortem pugnam.

¶ Et quadoq. accedit vt induret ppter frigus vehemēs et inspissans in frigidans: aut ppter caliditatem solis vehemētē exiccantē: aut ppter vehementē labor exiccantē: aut fame: aut angustias: aut vigilias: aut euacuationes.

¶ Tertia cōditio q. pulsus effimerantis non debet esse durus: licet quadoq. induret aut propter frigus vehemēs. s. extrinsecu indurās arteria: aut ppter solis caliditatem vehemētē exiccantē arteria: aut ppter laborē vehemētē aut fame: aut angustiam. s. foris stomachi. aut vigilias: aut euacuationes: que oia exiccant et indurant arteriam.

¶ Et quadoq. festinat in eo dilatatio et tardatur constrictio et nō festinat plus q. naturalis nisi raro et cum velocitate paucā: qm necessitas euertationū in eo est velpementior q. necessitas educendi vaporē corruptum. vapor em in eo non est corruptus cōparatiōe sui ad equalem: imo est bonus cōparatiōe sui ad eum: et cum ambigū sit tibi pulsus et constrictio eius tunc scias ex anhelitu.

¶ Quarta cōditio pulsus est q. diafoles siue dilatatio festinat. i. velocitatur et tardatur constrictio siue sistoles et non festinat. s. constrictio plus q. naturalis nisi raro. i. parum. et est cum pauca velocitate. in cōparatiōe ad diafolem. Omniū horū causam reddens dicit q. necessitas euentationis est vehemētiōr in effimera q. necessitas educendi vaporē corruptum. quia vapor nō est corruptus in effimera cōparatiōe sui ad eum. ¶ Circa quas partes notandū q. diafoles in effimera est maior: velocior et frequentior q. sistoles. quia necessitas euentandi est maior: q. necessitas mundificandi et educendi vapores corruptos. constrictio tamen in effimera est maior: velocior et frequentior q. sistoles. sicut si nō multū. q. vapores effimerantes sunt calidiores q. ipsi.

Tractatus

sanctamen non peccant in grossitie aut multitudine magna respectu sui sani. et hoc est qd dixit. vapor: naq; in eo no est corruptus in comparatione sui ad eum. qd intellr in materia subiecta: non aut in caliditate. Est em natura calidior i effimera q; in no effimera. et cum ambiguus sit et bi pulius q tu non pprehendas et? constrictione que a paucis coprehendit nisi a Gal. tu debes su dicare per anbelitu. nam pulius et anbelitus p; positionant. Preterea videbis dilatatione anbelitus maiorem velocitatem et frequentiore in effimera q; sit constrictio. et constrictione maiores velocitatem et frequentiore q tempore sanitatis.

Et pulsus quidem redit post eradicationem eius ad consuetudines eius naturale in corpore illo et hoc est signum bonum.

Quinta conditio q pulsus post eradicationem febris redit ad consuetudinem naturales. et hoc est signum valde efficax sup effimera. in buoralibus naq; quibus sint interpolate fm plm non oino redit ad dispositionem naturales propter aliquas reliquas humoris putredinis.

Et scias penitus q quoties vena et pulsus sunt boni significat q febris est effimera. et quando non sunt boni non oportet q no sit effimera. multoties em est i ea vena tincta. et pulsus dimer sus et debilis et puius.

In hac pte ponit canonem correctiuu signi. sum pta pulsu et vena dicens. q quoties vena et pulsus sunt boni significat q feb. est effimera. sed qñ sunt boni non opz q tu iudices q non sit effimera. nam multoties est vena tincta. f. notabiliter et pulsus diuersus debilis paruus ppter causas alias ab effimera. Contra. ad cuius esse sequitur aliquid: ad eius non esse sequitur contrarium: vt Albesue. ij. cap. ergo si vena bona significat effimeram: quando no est bona significat q no est effimera. Dicendū q propositio illa verificatur in causis et effectibus contrariis et adequatis.

Et de illis que significant q ipsa est febris effimera est vt sit principiu eius facile et leue. et sit augmentu eius non addēs supra duas horas: et neq; associetur statui accidentia vehementia. et vt non accidant in ea accidentia praua. et no sit in ea ebullitio caloris vehemens: et minorantur cū ea dolores. q si cū ea fuerit dolor capitis aut dolor alius no sit fixus inseparabilis post eradicationem eius. Et hec quidem significant q ipsa est effimera.

Ponit sextam manerem signorū sumptam ab accidentibus dicens. q febris effimera habet pncipium facile. f. paucorū accidentiū et leue. f. facile tolerabile. alter leue. f. cum caliditate remissa. secundo dicit q augmentum eius no est addens supra duas horas. calor em actualis in re tenui in paruo tempore tendit ad summū. et in statu sunt accidentia parua et dolores. f. capitis et aliorū membrorum minuuntur. Et subdit q si aliquando accidet dolor capitis aut alius dolor sicut in corporibus valde sensitiuis: ille dolor non est fixus sed immediate eradicatur cessante effimera. et hoc est signū efficax. non em ita accidet in putridis.

Et plm quidem eradicationis eius fit per sudorem et humorositatem similem su

De signis

dori naturali non humoroso. et non sit vehemens superfluitas iterum in quantitate sua: immo appropinquat sudori naturali in quantitate sua sicut est primus ean quantitate sua. si enim videris sudorem plurimum tunc febris erit non effimera.

Septima cōgeries signorū est q fm plm terminatur effimera per sudorem ppinquū naturali in qualitate et quantitate. nā si esset multus non esset effimera. Similiter si esset mordax aut acutus aut sapiēs naturam extraneā alicuius humoris significaretur q non esset effimera.

Et de eis de quibus febris effimera ex peritur: est vt ingrediatur balneum habens eam: cūq; morā fecerit euenire in eo quasi horripilationem non consuetam scitur q febris est febris putredinis: et egrediatur habens eam ex balneo lico. et si nihil alterat a dispositione sua tūc febris ē effimera.

Ultimo docet cognoscere effimeras per expertitiam de balneo. Et patet qd dicit. per balneū em in febre putrida liquefiūt humores qui perueniētes ad membra sensibilia faciunt horripilationem non consuetam. hoc autē non accidet in effimera.

Gentilis super hoc capitulo mouet duo dubia.

Primum dubitatur utrum effimera habeat quatuor tempora. In hoc dubio tenenda est hec conclusio. licet effimera nō habeat quatuor tempora penes materiā distincta. habet tamen quatuor tempora penes morbi essentias et accidentia distincta. prima pars est manifestata. quia est morbus immaterialis. scdm partem declarat Auzē. in sexta manere signorū effimerarum quæ attribuit sibi principium leue. augmentum breue: statum non prauum: declinationē perfectam.

Secundum dubium utrum aliqua effimera sit mortalis. In quo dubio teneatur hec conclusio. licet effimera fm plurimū sit salubris et ad salutem terminetur. aliqua tamen est mortalis de necessitate ad mortem terminanda. prima pars questionis probatur. nam effimera est egritudo parum seu non timorosa. et proprie non numeratur inter acutas quāuis sit breuis terminationis: vt est apud Auzē. superius in capitulo tertio. huius prime sententiæ secūda pars conclusionis probatur. Nam in effimera possunt esse spūs cordis: et ipsum cor infectū qualitate venosa: vtputa per inspirationem aeris pestilentialis: quapropter spūs cordis poterunt corrumpi anteq̃ noui regenerentur. et sic accideret mors. et hoc modo concederetur aliquid quam effimeram esse morbum pestilentialis mortalem. Secūdo etiam si non essent spūs in infecti maligna qualitate nec esset pestilentialis: potest tamen esse mortalis respectu alicuius subiecti. nam ipsa est morbus: et ledit sensibiliter operationes: et est alicuius potentie ad debilitandū virtutem. Cum autem sit necessarium ex decursu et artuo hominem temperatum deuenire ad non gradum virtutis: aliquando effimerababeat portionem maiorem inaequalitatis ad virtutē eius quare morietur ex effimera. Amplius sicut dicit Gentilis ex auctoritate Galeni i libro de quatuor temporibus morbi. effimera poterit esse mortalis vni homini et non alteri. q; vnus habet sanitatē vni modū nō potentē resistere effimere. alter facillime resistet.

Duo gentilis dubia.

Gentilis.

restitet. sanitates em quorūdam in indistincti cō
sistunt: ita ut a quocūq; excessu supra tēperamētū
suū facillime et multū patiunt. Quidam autē
difficillime et vnus multū leditur ab vna re et nō
ab alia. alter ecōtra. Tante autē varietates cōtin-
gunt fm varias proportiōes elementorū et q̄lita-
tū elementorū et fm variā proportiōē mēbrozū
inter se. vnde in vno indiuiduo cor cōpatit vnt mē-
bro et nō alterit: in alio indiuiduo ecōtra. et tertio
fm proportiōē variā naturarū inter se. f. p̄pōis
cōpositiōis et vnitatis. et quarto fm varias q̄lita-
tes insequētes materiā. et q̄nto fm varios insu-
sus celestes. et sexto in plerisq; cōtingūt fm varie-
tatem acuitatis sensus. et eius obtusiōē. Quidā
autem effimera sit postfinalis videbit in cap. de
effi. ex opilatione et nauseatua satietate.

PERNOTANDUM FEBRIS E
S. 3. DE FEBRE.

Cum expedit ut febrē effimera patiēis
cibetur et errat medicus sup eam et nō ci-
bet ipsum: pmutatur febris in corporibus
colericis ad ethicā incendētē et in corpori-
bus carnosīs ad sinochā que est absq; pu-
tredine. et fortasse permutatur ad illam q̄
est cum putredine.

In hoc capitulo ponit Auzē. causas permuta-
tiōis feb. effime. ad alias febres. Et habet bec
pars duas partes fm q̄ sunt due cause siue duo
errores hic specificat quibz sit trāsīt? ex effimera
ad alias feb. et. l. b. scōa. (Et similiter) In p̄ma dī-
cit q̄ si expedit ut patiēs febrē effimera cibet et me-
dicus erigomittēs cibationē tunc febris effimera
permutat in corporibus colericis ad ethicā incē-
dentē et in corpibz carnosīs que sunt sanguinea
ad sinochā sine putredine. et fortasse cōtinuata
actione caloris febrilis permutat ad sinochā cū
putredine. Ratio quia obmisso cibi est causa bus-
sus permutatiōis et cibatio prohibet ipsam. qz
cibus refrigerat corpus et propiē conuenienter
exhibitus. et bumectat ipsum: quapropter probi-
bet vltiorē calefactionē et exicationem. Quidā
tandem q̄ per ethicā incendentes debet intelligi
ethicā habens calorem intensum. non em omnes
ethice habent eundē gradū caloris sed diuersi-
cant fm corporū cōplexiōes et fm causas faciē-
tes eas. in calidioribz em corporibz sit ethica cū ma-
iori gradu caloris ppter similitudinem. sed in fri-
gidioribus est remissioris gradus. Agentia etiā
valde calida caliditatē figunt intensiorem. et ecō-
tra remissius calida remissiorē. non est tamen ne-
gandum quin corpora colerica possint per cibi
omissiōē produci ad febres colericas: immo for-
te valde citius q̄ sanguinea in sanguineas. s. ma-
time locutus est de ethica. in banc em multo ma-
gis parata sunt q̄ reliqua corpora. alter textus ha-
bet ethicam incendētē. i. procedentē vel aptam
procedere et diu durare. alter textus habet ethicā
incendentem. i. causonem. sunt enim apta perdu-
ci ad ethicam et causonem.

Et similiter quando necessāriū est adiu-
torū in aperiendo poros rarificando cor-
pus: et non fit: inflammatio in humoribus
retentis in corpore inflammatione eius
quod calefacit cum fortitudine eius quod
putrefacit.

In hac scōa parte ponit scōm errorē. Nā quan-
do poros opilatis esset necessārium ipsos aperi-
re ut fieret transpiratio et non aperiuntur accen-
ditur caliditas in humoribus et accenditur inter-
dum fortis absq; putredine: et fit febris humoris
lis absq; putredine: et accenditur interdum fortis
cum putredine: et fit febris putrida. et hoc est qd
dicit. textus. ille inflammatur in humoribus re-
tentis in corpore inflammatione eius qd calefa-
cit. f. absq; putredine et inflammatur inflammatione
eius qd putrefacit. Sunt autē et multe alie cause
transitus effimere in alias species febrilium ppter
istas. sed has duas posuit loco exempli ut medicū
cōmonefaciat. Morate tamē q̄ licet sit possibili-
le ex caliditate accensa in alijs humoribz fieri fe-
brem humoralem sine putredine: ut iferi? in cap.
de causone. medicū tamen non fecerunt mentionē
nisi de febre sanguinis sine putredine eo q̄ illa fre-
quentius contingit natura existente magis solli-
cita de sanguine q̄ de alijs humoribus. quapro-
pter illum magis a putredine pseruat.

Significatio illius est q̄ ipsa declinat
absq; sudore aut humorositate. aut cū su-
dore absq; mundificatione per sudorem. et
est declinatio longa difficilis et absq; mun-
dificatione pulsus: immo remanet in pul-
su aliquid et remanet dolor capitis si fue-
rit. et hoc totū significat pmutationem ad
febrē putrefactiōis humoris aut ethicam.
nam si cause fuerint vehemētes aut plōget
mora eius permutabitur ad ethicā.

In hoc capitulo ponit signa trāsitus effimere
in alias febres sicut dicit rubrica. et primo in ge-
nerali. scōa in speciali. scōa l. b. (q̄ si) prima pars
ad hoc diuidit in quatuor partes fm q̄ sunt qua-
tuor signa. primum est quando effimera declinat
absq; sudore aut humorositate. f. sudore modico
secundum quia licet declinet cū sudore tamē non
fit mundificatio integra per sudores illum. tertiu
est declinatio longa. f. vltra. xxiij. horas et difficil-
lis. f. cum seutis accidentibus absq; mundificatio-
ne pulsus. quia pulsus non oīno redit ad differen-
tias naturales. quantum q̄ remaneat dolor capitis
tis si fuerit: et supplete vos alios dolores sequen-
tes febrē: qd non solet accidere in effimera. nā
recedente effimera q̄ primum recedunt oēs dolo-
res et cetera accidentia: ut dictum est in caplo de
signis effimerarum. Et hoc totum. f. aggregatus
ex his quatuor signis significat transitum iā esse
factum aut saltem esse in fieri ad febrē humoralem
aut ethicam. nam si cause fuerint vehemētes
aut prolongentur in hora actionis talis sit trāsī-
tus in ethicam. Si vero non sint vehemētes aut
non diu durauerint sit transitus in humoralem.

Contra primum signum instatur. quia cū
effimera sit morbus immaterialis non vide-
tur proprium signum transitus in aliam febrē.
Dicendum q̄ quāvis immaterialis sit: tamē p-
pter actionem sue caliditatis liquefiunt humo-
res aliqui aut humiditates scōe que declinante
effimera sub forma sudoris euacuantur cum qua-
rum euacuatione perfecte declinat effimera. Qd
si non fudet in declinatiōē est aliqua quatuor cau-
sarum. aut quia superuenit typus aliquis probi-
bēs sudore. aut qz subseq̄ fortis caliditas q̄ quā
fit illaz būditatū que debent sub forma sudoris

Ethica incen-
dens.

Tractatus

De horis.

euacuari insensibilis euacuatio. Aut tertio. q. est multitudo malorum humidorum qui non facile virtutem ebdiunt. et hec tria significant transitum in putridam. Aut quarto. q. est putatio humorum et humiditatum secundarum et hoc ultimum significat transitum in ethicam. Quod autem accidat sudor et febris non mudificet significat quod calor non est fundatus in re facile euaporabilis: sicut est spiritus. Et similiter quod declinatio sit longa ultra 24. horas et difficilis. i. seuor accitum: et remanentia dispositionum preter naturam in pulsu: et remanentia doloris capitis omnia magis significant calorem preter naturam esse fundatum in humore quam in spiritu qui est res tenuissima facile euaporabilis. Et si in scitur quod declinet effimera si permutat. Rnde tur quod remittit aut oino recedit alijs febribus superuenientibus. aut forte obumbrat propter alia fortia accitua superuenientia. Et si possumus interpolare superuenientia declinat forte cum paroxismo illo. Penes tamen Ebadeu qui non vult effimera et putridas simul coniungi posse. Dicendum febre putrida superueniente ipsam omnino desinere.

Quod si ad ethicam pmutet videbis tactum arteriarum calidum valde. et videbis febre simile vel firam. et in oibus membris addit calefactio super repletionem. et in tpe acceptio nis cibi aut videbis pulsum seruare equalitatem cum duritie et paruitate. et videbis signa reliqua que diximus de signis ethice.

In hac parte ponit signa spaliu pmutationum primo ad ethicam. secundo ad sinocbam sine putredine. tertio ad fe. putridas. secunda ibi. (Et qm) tertia ibi. (Et qm) In prima parte dicit quod si cause fuerint veementes aut multum prolongate sicut valde longa aut intensa tristitia aut longa statio sub sole: et sic de singulis effimera pmutat ad ethicam. cuius pmutationis signa sunt quatuor. Primum. q. videbis tactu arteriarum calidum valde in comparatione ad reliquas partes corporis. unde caliditas precepta in teporibus ubi est multitudo arteriarum apparebit maius: quam reliquis partibus peruatris arterijs. et sic de reliquis partibus arteriosis. Secundum. q. caliditas fixa in oibus membris est similis. q. non addit neque minuitur sicut in reliquis febribus. Tertium. q. calefit corpus tpe acceptio nis cibi notabiliter super omnia membra. Quartum. q. pulsus seruat equalitatem cum duritie et paruitate. et in summa videbis reliqua signa que inferius ponentur in ethica. hec quidem signa ante pmutationem sunt debilia: sed pmutatione facta valde manifesta. horum signorum verificatione reseruetur vsq. ad capitulum de ethica.

Et quando pmutatur ad genus februm quod nominat sinocbus a bisque putredine videbis additionem et repletionem caliditatis et inflammationem faciei.

Ponit signa pmutationis ad sinocbam sine putredine. et sunt tria. i. repletio venarum. additio caliditatis supra caliditatem proportionatam effimere. tertium est inflammatio faciei cum rubedine. hec tria simul significant caliditatem accensam in sanguine. et tu supple reliqua signa inferius ponenda in capitulo de sinocba.

Et quando pmutatur ad febres putredinis apparent horripilatio et diuersitas pulsus et puitas et coartatio. et est caliditas mordicatia sicca et vehementia accituum in vrina vero fortasse remanet digestio ex

substantia et in pluribus non apparet in ea digestio.

Ponit signa pmutationis ad putridas. et sunt quinque. primum est horripilatio. i. typus cum spargitur materia ad aliqua membra in quibus putrescere debet. secundum est diuersitas pulsus paruitas et coartatio. Diuersitas quidem propter pugnam: quod virtus diuerso modo conatur superare materiam et diuerso modo opprimitur a materia. Paruitas. q. in principio talis motus cor retrahit spiritus et inclinatur non multum remittere. Est enim natura magis sollicita de membris nobilibus intrinsecis quam extrinsecis. Coartatio enim in pulsu non est nisi paruitas eius cum diuersitate a materia suffocante et tegente calorem actualiter sicut ignis suffocatur sub lignis viridibus. tertium est caliditas mordicatia sicca propter fumos putridos. quartum est vehementia accituum. i. doloris capitis sitis instantie vigiliarum cum similibus. propter fumos putridos multo magis ledentes quam spiritus inflammati. quintum quod in vrina forte remanet digestio quantum ad substantiam eius cum nondum tempore esset calor putredinis in principio pmutationis. sed in pluribus dispositionibus vrine non apparet digestio scilicet in colore et ypostasi: cum iste facilius permiscetur quam substantia vrine. Redo tamen quod Auicenna loquitur de pluribus effimera non de pluribus dispositionibus vrinarum. nam super plures etiam ante pmutationem in putridam apparet vrina male conditio nata propter humores malos in venis repositos ad putredinem patos. hi effimera sunt causa diuisimodis pmutationis. licet non sit negandum in principio putredinis posse apparere vrinam bene conditionatam. sicut quando febris incipit a materia digesta aut a materia benigna que facile digerit potest.

De curatione generali feb. effimera.

Cap. ix.

In omnibus speciebus febris effimere oportet ut afferatur super corpora patientium eas ea que nutriendos eos nutrimento bono cum velocitate digestionis: quoniam febriciens est eger: et eger est lesus.

In hoc capitulo ponit curationem generalem febrium effimerarum. et habet tres partes. In prima docet curare effimera per assumpta non euantia in secunda ibi. (Et concedit eis balneum) docet curare per extrinsecas applicatas. in tertia ibi. (Eione autem) docet curare per euantia. prima pars diuiditur in septem partes super quod septem sunt canones quos ponit circa assumenda. partes patebunt.

Primus cano est iste. omnes patientes effimera debent nutriri nutrimento bono. quia boni cibum et paucarum superfluitatum. et cum hoc sit facilis digestio: quoniam omnis febriciens est eger. et omnis eger est lesus in operatioibus respectu sui sanati. quare cum digestiua sit debilis: debent concedi ea que sunt facilioris digestionis quam tempore sanitatis.

At quibusdam eorum conceditur delitium in eo sicut patienti ex labore et angustia et fame et in illis in quorum corporibus cholera plurima est. Et qui conqueritur se pati horripilationem in principio deglutiat cibum infusum in aqua aut vino vel sit magis penetrans.

Secundus cano. quibusdam eorum effimeratibus conceditur

Et adet optimo.

cōceditur delitanti. i. comedere quātū bene potest digerere: et isti sunt quattuor: scz patietes effimeram ex labore: et effimerates ppter angustias: idest propter nocuentū in ore stomachi aut ex angustia: idest ppter ingētem tristitiā propter rē amissam irrecuperabilē. et iij. effimerates ex fame. et iij. corpora in quibus abundat multa colera. Isti enim debēt a cibo delitanti: cum sint exicati et sumpti. et in quibusdā eorū si multū ieiunēt timent siccopis propter resolutionē spiritū: aut ppter raptū colere ad os stomachi. Et qui cōqueritur se pati horripilationē. i. tūpū deglutat in principio. huiusborripilationis cibū infusus in aqua aut in vino aque cōmixto. Nam per hanc cōmixtionē facilius penetrat cibus ad loca in quibus colera cōmouetur faciens horripilationem.

Et ista qdē cibā etia in principio febris. Tertius canon. qd ista quattuor supradicti cibandi sunt in principio feb. ppter causas supra scriptas. Contra nō pura corpora quāto magis nutries tanto magis ledes. ij. affor. i. sed corpora abundātia in multa colera sunt nō pura. ergo non sunt cibanda: et maxime in principio feb. Respondetur quod regulariter non sunt cibandi: sed coacte timentendo siccopim.

Et quibusdā phibet delitanti ea z inuitur eis vt fiat subtiliatiua sicut i patiete ex opilatione et soliditate et ex apostemate.

Quartus canon qd quibusdā effimerantibus prohibetur delitanti: immo precipit eis subtiliatiua sicut in effimerantibus ex opilatione: scz in ventis intrinsecis: et in effimerantibus ex soliditate. i. ex opilatione in poris cutis et in effimerantibus ex apostemate: et sicut ex nauseatiua satietate i siccopis: quorū effimera pēdet a cā corpora repletionali.

Et melius quidē est vt postponat cibatio vsqz ad declinationē nisi i illis qd exceptim.

Quintus canon qd scdm plurimū melius est vt postponatur cibatio vsqz ad declinationē effimerate nisi in illis quattuor quos exceptimus. Cibatio namqz nō est regularis nisi in declinatione. auget enim caliditatem et prolongat febrem: et in quibusdā materiam causat feb.

Et aqua frigida quidem oportet vt nō prohibeatur in principio rei: quoniā virtus est fortis quare nō timetur debilitas: et est melior cura in infrigidando.

Sextus canon: qd aqua frigida nō debet phiberi in principio effimere: quādo virtus est fortis: et nō timetur debilitas caloris innati: et cū hoc optime curat effimeram in frigido.

Alterū si fuerit illic debilitas in visceribus et febris iam extēdit aut fuerit vchemēs tunc melius est vt de ea non multū sumatur.

Septimus canon: si fuerit debilitas in visceribus: scz in membris naturalibus aut propter raritatem texture: aut propter frigiditatem: aut apostemata: aut lubricitatem aut sit presentia multorum humorū paratorum putredinis: qd comprobēditur quia feb. extēditur neqz cessat in tempore in quo cessare debet. aut fuerit vementior ista feb. qd cōueniat effimere. Ita quidem indicat transitum in putridā in cuius principio non conuenit aqua frigida. Et vos supple te alias causas phibentes ex bōtionem aque frigide de quibus infra in ca. generalis curationis febrium putridarum.

Et concedit eis balneū cū eorū paroxis mus cōsumitur in febribus effimeris. ppter accidētia de quibus est humectatio et de quibus est sudatio et rarificatio pororum: et de eis est infrigidatio in queta dispositiōe.

In parte presenti curat effimeras per extētiā applicata: et posset bec pars diuidi in octo partes scdm qd octo sunt causae. Primus qd effimerantibus conceditur balneū cum eorū paroxismi declināt propter quattuor iuuamenta accidētia ex balneo primi: qd balneum facit sudare. scdo poros rarificat. tertio humectat. quarto tandē in queta dispositione infrigidat: scz cū homo iam extitit balneus et est quietus. aqua enim in poris retenta sedus est ad suam frigiditatem naturalem vt est apud Aulcen. ij. primi ca. illo. quidam ornate loquētum.

Et phibet vbi timent casus putredinis. Secundus canon. balneum prohibetur vbi timentur casus putredinis vel in feb. putridas propter presentiam multorum humorū malorum. nam per balneum calefiunt humectantur agitantur: et sic ad putredinem disponuntur.

Et non oportet vt euitet balneū nisi habens eam ex opilatione: propterea qd balneum generet egritudinē putridam.

Tertius canon. nō oportet vt prohibeatur a balneo nisi qui patitur effi. ex opilatione. quasi dicat. qd hic maxime inter omnes debet euitare balneus: et propter opilationem hic intellige opilationem intrinsecam aut extrinsecā ab humoribus pendētem multis grossis aut viscosis. Si enim opilatio intrinseca penderet a frigiditate aeris aut a spissitudine cutis aut a balneo a luminoso balneū cōpeteret: quia poros aperit et rarificat et remouet causam opilationis: sed in opilatione ex humoribus multis forte amplius opilat et ad putredinem disponit.

Et si patiens eā ex satietate nauseatiua nisi i fine rei et cū dilatant poros et defecdūt nauseatiua satietas illic est opz vt balneet.

Quartus canon qd patiens effime. ex nauseatiua satietate non debet balneari nisi in fine rei. i. nauseatiue satietatis: scz cum paucificata est nauseatiua satietas per vomitū secessum et abstinentiā. et cum dilatant poros: idest tempus dilatationis pororum: hoc est quando homo in fine nauseatiue satietatis sumpsit cibum qui iam digestus est prima et secunda digestione: et iam digeritur digestione tertia. et est in via vt ad membra spargatur. tunc enim est tempus balnei vt poros dilatetur: et nutrimentum per membra dissipatur vel distribuatur et residuum nauseatiue satietatis resoluatur.

Et habens catarrham nō balneet nisi sit adustus.

Quintus canon qd habens catarrham nō balneetur nisi sit adustus: idest calidus. Scitur enim ex quinta terrij. de cura catarrhi qd balneum non cōuenit in catarro frigido nisi p digesta materia et paucificata. sed bene conuenit in catarro calido balneum aque dulcis parum calide ad sedandum eius acuitatem et etiam ad ipsum dirigendum.

Et omnes habentes febres effimeras oportet vt nō prolongent morā in aere balnei: immo in aqua eius quantū voluit nisi habentes eam ex soliditate et ex spissitudine.

Hippocrates
scdo affor. i.

Tractatus

ne. eis enim conuenit ut prolongent moras in aere balnei donec fudent.

Sextus canon. habentes feb. effime. non prolongent moram in aere balnei: sed calido: quia addit caliditatem spirituum: et non refrigerat neque humectat: immo morantur in aqua balnei quantum voluit id est quantum eos delectat. Ab hoc canone exceptum patietes effime. ex soliditate et spissitudine cutis siue poris sint naturaliter stricti siue opilati frigore aeris aut ab aliquo stipitico sicut balneo aluminoso. aut etiam a materia pauca. Istis enim ly competat balneum aque calide: tamen multo magis copietur balneum aeris. quare non est ita aptum reddere in opilationem sicut balneum: que remanens in poris reddunt postea se ad suam frigiditatem notabilem: et est apta aliquo modo opilare. Posset etiam balneum maxime aeris concedi habentibus opilationem intrinsecam a paucis humoribus pendente. Nam rarificando poros et sudorem prouocando posset educere materiam opilantem.

Embrocatio autem si fuerit infundendo aut liniendo tantum opilat poros.

Septimus canon. aqua dulcis calida embrocata aut linita super corpus effimerantis aut epistimata opilat poros. propterea non conuenit effimerantibus ex opilatione. aqua enim hoc modo applicata cito in frigidatur circa corpora eorum et in frigidata addit in opilationem: sed balneum aque calide minus noceret aut forte iuuaret opilationem existente leui cum longiori tempore maneat calidum. Similiter in effimerantibus in quibus intendimus materiam resolvere propter materiam suam praescriptam. magis conuenit balneum aque dulcis calide quam ipsa aqua calida embrocata aut epistimata. Neque hic canon contrariatur dictis Aulicenis. quarta primi. ca. de embrocis. ubi dicit. quod embrocata est medicamen congruum et quod oportet dissolui. Hic enim canon intelligitur ubi non est opilatio notabilis: et etiam licet ubi non est opilatio: conueniat ad resoluendum: multo tamen magis balneum conuenit cum diutius caliditatem suam retineat. Et licet casus ab alto sicut sit in embrocis faciat virtutem aque profundius penetrare quam penetrat in balneo. tamen hec cito in frigidatur aque embrocate magis impedit resolutiones quam ipse casus ab alto iuuat faciendo penetrare virtutem. ubi autem esset opus solum in frigidare aut humectare: non resolueret aqua embrocata magis copeteret quam balneum. magis enim in frigidaret et humectaret quam balneum.

Et in curatione omnis febris effimere que est ab opilatione extrinseca aut intrinseca fricatio aperit poros habentis eam. deinde si obuiat humiditati plurime resoluunt eam: et si non obuiat humiditati parue epiceat eam.

Octauus canon et vltimus est: quod fricatio aperit poros habentis effimeram ex opilatione: et si fricatio obuiat materie multe resoluunt eam: et si obuiat pauce epiceat eam. Vinus intelligit quod si obuiat humiditati multe resoluunt eam: id est paulatim et tarde transmutat eam in vaporem. Sed si materia fuerit pauca epiceat eam: id est cito resoluunt et consumunt. **G**entilis autem dicit quod fricatio obuians materie multe resoluunt ipsam: quia subtilizat: dilatat et spargit ipsam. Sed si obuiat pauce extrahit eam a corpore. utraque expositio potest saluari. tutius tamen est materia existente multa premittere euacuationes et si fiat fricatio materia existente multa fiat frica-

De speciebus.

tio non fortis nec valde longa: sed tanta ut post aperiantur: et materia aliquantulum subtilietur: et ad resolutionem disponatur: materia enim pauca fricationes fortiores et diuturniores concedi possunt.

Euacuatione autem non indiget aliquis eorum nisi habens opilationem repletionem et habens nauseatiam satietatem et qui habet febrem effimeram ex soliditate cutis corpus est repletum.

In hac tertia et vltima parte huius capituli ponitur canonem circa euacuationem: et dicit quod neque effimerans indiget euacuatione sed per vias sensibiles ad differentiam euacuationis que est per poros cutis qui non sunt vias sensibiles nisi habens repletionem opilationem: sed intrinsecam pendente a materia et habens nauseatiam satietatem. Et qui patitur effimeram ex soliditate que est opilatio in poris cutis corpore existente repleto. In his enim tribus casibus: et similiter in effimera ex apostemate conuenit euacuatio per vias sensibiles: sed per vomitum per secessum per fluxum et morosum menstruale sanguinis narum et similes secundum exitum gentiam materie euacuande et diuertende. Lanois causa est satis nota. **E**x dictis in presenti capitulo possumus elicere quinque intentiones curarum eas effimerarum. Prima remouet causam eius et vicinam si qua sit. Secunda alterat discretam febrilem. Tertia prohibet transitum effimere in humoralem aut etibicam. Quarta corrigit accidentiam sequentiam febres quod causas febris. Quinta ordinat debitum regimen sex rerum in contrarium causae discretae febrilis et accidentibus. **S**i ergo pendet a sole ponatur in umbra loco frigido et humidum et remoueatur causa vicina: sed caliditas ipse in cerebri cum succis et aquis frigidis exterius applicatis. Similiter remouenda est quaecumque causa corporea et incorporea et vicina eius si qua sit si cut dicitur clarius in capitulis propriis. **S**ecunda intentio perficitur cum frigidis et humidis actu vel potentia cum expediat aliquando appropinquare calida actu sicut facere balneum fricationes: tum ad remotionem causae tum ad vaporis et sudoris educationem. **T**ertia prohibens transitum in alias febres perficitur remouendo causam transitus aut aperiendo poros et faciendo materias et vapores exalare: et aliquando cibando ipsos in principio febris: et permittendo ipsos in illo delitantes aliquid quando euacuando cum fuerit superfluitas in quo aut in quali. **Q**uarta autem intentio corrigit dolores capitis instantiam vigiliarum sitim et similia sequentia febrem. Et corrigit aliquando fincopim epilepsiam et cetera que aliquando sequuntur causas febris. **A**ldi enim plures fincopizare et epilepticos fieri ex tristitia ad quam secuta est febris effimera. **Q**uinta intentio ordinans debitum regimen sex rerum naturalium non secundum plurimum debet magis intendere ad causam quam ad febrem. et secundum plurimum magis ad febrem quam ad accidentia febrium. licet oporteat magis intendere ad accidentia quam ad causam febrem. cum modum excedat sicut fincopis et epilepsia. **R**egimen tamen fin plurimum debet declinare ad frigidum et humidum. et regulariter debet cibare paroxismo declinante: licet aliquando cogant cibare in principio: sicut particulariter videbitur in propriis capitulis.



Species febris effimerae.

CAP. X.

Febribus effimeris sunt quae omnino comparantur ad dispositiones animales: et de eis sunt quae comparantur ad

Et superius. Cause quatuor diane febris quae effimeram

Gentilis opinio.

Primus

neoterice vocat
sunt labores:
frigo: vigilie
cure: merores:
animi irrita-
tiones in tram:
rigor: estus: in-
coctio: et cu-
tis densitas vt
difficillie pos-
sit erumpere
spiritus.

Effimera spes
non habet.

rantur ad dispositiões corporeas: et de eis
sunt que proportionantur ad res que eue-
niunt de foris.

In hac parte agit de febribus effimera in spe-
ciali. In primo capitulo enumerat omnes species
effimere de quibus est acturus. In secundo caplo.
ibi. (Quandoq; accidit.) in capitulum de vna/
quaq; specie determinare. Primum capitulum diuidit
in partes duas: q; in prima ponit vnā diuisionem
et numerat effimera que sub vno mēbro diuiso/
nis illius p̄tinent. in secūda ibi. Et de compara-
tis. ponit sub diuisione. In prima parte dicit q;
in febribus effimera sunt quedā que omnino cō/
parantur: id est pendēt a dispositiōibus aialib;.
et quedam pendēt a dispositiōibus corporeis. et
quedā a rebus que veniunt a foris: quia non sunt
dispositiōes animales neq; corporee. Motus
dum p̄rio q; effimera nō habet species p̄p̄se sum/
ptas: sed habet quosdā modos diuersificātes cu-
ram medicā qui sumuntur a causis ipsarum remo-
tis. Superius em̄ in diffinitōe febris ostēsum est
q; febris nō habet species cum cōtineatur sub ca-
lore: que species est specialissima. Morandū se-
cundo q; sunt alij modi feb. effimera: qui sunt ma-
gis p̄p̄rij q; istilicē nō sunt species p̄p̄se sum/
ptas: isti sumuntur a diuersitate spirituum a quorum
calefacto esse immediate pendet effimera. Et dicit
mus q; alique effimere pendēt a calefacto eē spi-
rituum animalium: alique a calefacto esse spirituum vi-
talium: alique a calefacto eē spirituum naturalium de
quibus agitur in sequētib;.

Motandū tertio qd
veniens de foris nō conuertitur cum causa p̄m̄i-
tina: sed per causam de foris venientē intelligēda
est causa extra nos que nō pertinet ad corpus nec
ad animā: sicut sol calor aeris cibis potus et simi-
lia: vnde causa de foris sub causa p̄m̄itina p̄tinet.

Et de comparatis ad dispositiōes ani-
males est illa que fit ex angustia et illa que
fit ex tristitia: et de illa que fit ex estimatio-
ne et cogitatione ira et vigilijs et somno et
tranquillitate et timore et gaudio.

In hac parte ponit octo spēs effimera: q; p̄dēt
a dispositiōib; aialibus: id est que se magis tenēt ex
parte aie q; corporis: licet vtrius aliquo mō pertineāt
Prima est effimera ex angustia. Secunda ex tristi-
tia. Tercia ex estimatiōe que est operatio virtutis
estimatiue que est in secūda mediēte secūda ventri-
culi cerebri: et cogitatiua q; est opatio virtutis cogi-
tatiue exiētis in p̄ia mediēte secūda ventriculi. quar-
ta est pendēs ab ira. quinta a vigilijs. sexta a som-
no et tranquillitate scz aial. septima a timore. octa-
ua a gaudio. Iste em̄ oēs dispōnes magis se tenēt
ex p̄te aie q; ex p̄te corporis: lz alique inter istas sunt
magis subleuēte ad gradū dispōnuz imaterialiū.

Et de proportionatis ad dispositiōes
corporeas sunt ille que comparātur ad res
que sunt actiones et motus: et de eis sunt
que comparantur ad non actiones et mo-
tus et ad contraria eorum.

In hac parte enumerat Auicē. effi. pendētes a
causis corporeis penes banc diuisionē: q; alique
ex istis cōparantur ad res que sunt actiones et motus
et alique ex istis cōparantur ad res q; nō sunt actio-
nes et motus: neq; contraria eorum: et per motus in-
telligit bīc motus locales: et per actiones intelli-
git motus qui non sunt locales.

Ephimere.

So. xxvi.

Et cōparate ad res que sunt motus est
que fit ex labore et illa que ex tranquillita-
te: et illa que fit ex euacuatione: et de eis est
febris effimera. ex dolore: et de eis est febris
effimera que est cum sincopi: et de eis est illa
que fit ex fame: et de eis est illa q; fit ex siti.

Ubi enumerat effi. q; pendēt a rebus que sunt
motus et actiones aut p̄traria eorum: et sunt iste. p̄mo
effi. ex labore ex motu siue exercitio. scō illa q; est
ex tranquillitate. scz corpali q; motus et opationis p̄traria/
tur. Est em̄ cessatio a motu et opatione corporali. quar-
to est illa q; est ex euacuatione: q; euacuatō sub mo-
tu cōprehendit. quinto ē effi. ex dolore q; dolor sub
actiōe cōprehendit. sexto feb. effi. cū sincopi q; p̄traria/
tur a cōtione et motu cū ipa sincopis tollat b̄m̄dī. se-
primo ē illa q; fit ex fame. octauo est illa q; fit ex siti
et certū ē q; fames et sitis sub actiōib; p̄prehēdunt.

Et de comparatis ad ea que non sunt
actiones est illa que fit ex opilatione: et ex il-
lis est illa que fit ex nauseatiua satietate: et
de eis est illa que fit ex apostemate: et de eis
est illa que fit ex soliditate.

Enumerat effimera pendētes a causis corpo-
reis que nō sunt actiones aut motus: aut eorum con-
traria: et sunt quattuor. p̄ia est effi. ex opilatione
scz intrinseca. Secūda est effi. ex nauseatiua satietate.
Tercia est effimera ex apostemate. Quarta est
effi. ex soliditate et opilatione cutis non notabilis:
cut ab humorib; et terrestritate cutis. scz ab opila-
tione cutis propter naturāle poroz stricturnā.

Comparate autem ad res que accidunt
de foris sunt sicut illa que fiunt ex adustione
quecūq; adustio fuerit: et sicut que fit ex fri-
gore et soliditate et ex ablutione. dicā itaq;
ynamquāq; earum cum curatione sua.

In hac parte numerat effimera q; pendēt a cau-
sis de foris nō proportionatis aie neq; corpori. p̄ia
est illa que fit ab adustione quecūq; adustio fue-
rit siue a sole siue ab igne. Scōa est illa q; fit a frigo-
re: et soliditate: et opilatione q; fit ex ablutione: scz
cum rebus frigidis et spiritibus: nō aut a causa cor-
porea: q; pertinet ad dispōnes corporeas. Et sub-
dit Auicē. se de oibus istis determinaturū quantū
ad motū prouētus earū ex causis suis: et signa reu-
ram. Si aut bene cōputent iste effimere sunt. xxiij.
Sed bīc opz supplere illā q; fit a cibo et potu et sili-
bus: de quib; infra: et sic faciet viginti tria capla.

De feb. effi. ex angustia et signis eius. ca. xj.

Quandoq; accidit ex motu spiritus
ad interiora et occultatione eius
in eis propter superfluitatem au-
gustie febris spiritualis.

Ubi in speciali prosequitur de effimera. et p̄rio
de effi. pendētib; a dispositiōib; animalibus. In se-
cūda parte de effimera a causis corporeis. In ter-
tia de effi. a causis que sunt extra corpus: a iam: se-
cūda ibi. (Labor.) tertia ibi. (Quāq; accidit ex calo-
re.) p̄ima pars posset diuidi in octo partes fm q;
sunt octo capitula de febrib; effi. pendētib; a di-
spōitiōib; aialibus. partes patent in principijs
capitulorū. Primum capitulum diuidit in tres par-
tes. In prima ponit modum prouentus effimere. ex
angustia. In secūda signa. In tertia curas. partes
patent. Pro notitia terminorū sciendū: vt potest
elici ex dictis Auicē. esse differentia inter angustia

Tractatus

tristitia et cogitatione. Est enim angustia dolor: de amissione alicuius boni in cuius recuperatione non est spes sicut de amissione filij: aut amissione patris: aut pecunie: cuius recuperatio non speratur. Sed tristitia est dolor de amissione alicuius boni cuius recuperatio speratur. Aut dolor quando homo non potest assequi bonum quod vehementer expetitat: in cuius tamen ademptione non omnino cadit desperatio. propter quod dicitur in textu. quando rem quesitis tam. Sed cogitatio est profunda meditatio circa aliquid contemplandum: sicut accidit aliquibus qui deum et causas altissimas profunde contemplantur in quibus non cadit angustia: aut tristitia. In multis enim speculationibus propter non gaudemus aut tristamur: sicut in hisque prosequimur in ratione boni vel mali. scilicet. proble. proble. it. Nec in his propter cadit spes aut desperatio. Estimatio autem est profunda meditatio circa aliquod eligendum aut prosequendum: in quo etiam non cadit spes aut desperatio: neque delectatio aut tristitia accidit cito ex angustia motus vehemens spirituum ad interiora et ipsorum visio in interioribus: propter quod duo spiritus acquirunt calefactionem et taliter super calefactionem inducunt caliditatem sicut in corde que dicitur febribus spiritualibus: id est effluere. Et credo secundum Isaac magister appropriari spirituali vitali. Quidam autem propter harum conformitatem posuerunt eas in uno capitulo sicut Ababao. iij. practice.

Cuius signa sunt igneitas urine et acuitas eius. ita ut habens eam sentiat acuitatem ipsius propter dominium siccitatis in ea et est motus oculi ad clausuram declinans: et est oculus submersus propter resolutionem cum quiete et subductione: et facies est tendens ad citrinitatem propter profunditatem claritatis: et pulsus est ad debilitatem et paruitatem declinans: et forte declinat ad duritiem. **P**onit quatuor signa huius effluere. Primum est igneitas urine. scilicet. color igneus ipsius: qui est sextus color in genere citrinitatis. quod dicitur per urina est multum citrina et acuitas eius ita ut habens eam sentiat acuitatem: id est mordicationem ipsius propter siccitatem dominii. Calor enim siccitati contrarius est acuitas. aliter igneitas urine: id est acuitas: acuitas eius: scilicet calor: effluere: ita ut habens eam effluere. sentiat acuitatem ipsius propter dominium siccitatis: et humiditatem consumptionem. **S**ecundum signum est motus ad clausuram declinans: ita ut fere teneat oculos clausos: et est oculus submersus: scilicet in orbita propter resolutionem humiditatis: et est cum quiete et subductione: quia nunquam dilatatur exterius cum nulla sit species in recuperatione amissa: secus in tristitia. **T**ertium signum est quod facies est tendens ad citrinitatem: id est fuscitatem: scilicet viriditatem. Arabes enim per colorem citrinum: quandoque fuscum. quandoque viridem: quandoque vero citrinum intelligunt. **I**stud autem accidit propter profunditatem caliditatis spirituum: et sanguinis subtilis: unde apparet in corpore fuscum. **Q**uartum quod pulsus tendit ad paruitatem et debilitatem propter debilitatem virtutis: et fortasse declinat ad duritiem arteria superflue exsiccata: licet id non frequenter accidat.

TERA. CAP. XXX.

Portet ut habens eam multiplicet introitum tunc. Et ponat plurimum sue intentionis in balneatione cum aqua balnei absque aere eius. Et

De speciebus

multiplicet etiam inunctionem cum fricatione post illud. oleum enim aliud est magis uatuum et quam balneum: et utatur letificans et odoriferis frigidis: et ponat super pectus suum epithymata infrigidantia ex mu scillaginibus et succis et aquis bonis: et in potu sumat vinum plurime commixtionis. Et est enim bonum medicamen ei.

Hic ponit curam. sed ante omnia sciendum est quod in cura eiusque effluere. de exiguntur intentiones sicut superius dictum fuit. **P**rima est remotio cause tam principalis quam vicarie. **E**xempli gratia dicimus solē esse principalem causam effluere caliditatem ab eo in caput ipsam dicimus esse causam vicariam: id est vicem eius gerentem: et sic possumus in alijs exemplificare. **S**ecunda intentio est infrigidatio et humectatio que debetur effluere. **T**ertia est prohibitio transitus effluere. ad aliud genus feb. **Q**uarta est correctio accidentis: scilicet siccitatis et visumque que sequuntur effluere. et causas eius. **Q**uinta est regimen vite in sex rebus non naturalibus. **A**d propositum. nihil hic ponitur: et similiter in reliquis capitulis: quod non sub aliqua istarum intentionum comprehendatur. **I**ntroitus quidem tunc era aqua dulcis tepida est ad humectationem sudores prouocandū et infrigidandum. **B**alneum autem aereus non conceditur: quia calefacit et exsiccatur. **I**nunctio autem cum oleis infrigidantibus et humectantibus cum fricatione ut penetraret effluere: sicut balneatio. **A**magis enim humectat quam balneum. neque propter olei cursu calefacit sicut balneum. debet ut letificans bus id est cordialibus et odoriferis frigidis ad remotionem cause et ad infrigidandum: et propter hanc causam ponitur super pectus epithymata infrigidantia facta ex mu scillaginibus: et succis: et aquis bonis. scilicet. pueris: ad hoc propositum cum in frigidatione humectatio et cordialitate. **D**ebet autem sumere in potu vinum plurime commixtionis cum aqua que letificat et bonificat spiritum et facit frigiditates aque et humiditatis eius penetrare ad extrema corporis.

De feb. effluere tristitia. Ca. xij.



Candoque accidit ex multitudine tristitie propter rem quesitam motus laboriosus spirituum calefaciens faciens cadere in febrem.

Ponit curam effluere et tristitia: et habet tres partes. **P**rimo ponit modum prouentus eius. **S**ecundo signa. **T**ertio curam. partes patent. **I**n prima dicitur quod ex multitudine tristitie quando homo non potest assequi rem quesitam siue fuerit amissa: siue non amissa accidit motus laboriosus in spiritu calefaciens ipsum et faciens cadere in febrem effluere.

Cuius signa similia sunt signis eiusque ex angustia nisi quia motus oculi cum profunditate sua propter resolutionem que est ad partem extrinsecam et pulsus non est demissus et depressus: immo est in eo cum debilitate: sed est cum eo saltus.

Cuius signa similia sunt signis effluere. ex angustia nisi quod motus oculi cum profunditate sui in orbita propter resolutionem humiditatis aliquando ad partem extrinsecam propter dilatationem caloris ad extra: quandoque apparet sibi inuenisse medium consequens rem considerat. **S**ecundum signum est quod pulsus non est demissus et depressus sicut in effluere. ex angustia: immo est cum debilitate oppressus: quod non multum depressus: sed est cum saltu: id est cum lectione

Primus

cum investigatione quadam apparente in pulsu ex motu caloris exterioris. Aliter cum saltu. id est pulsus dilatatione. scilicet quia aliquando dilatatur quando apparet sibi inuenisse medium consequenti quod intendit. Et hec omnia sunt ad differentiam effimere ex angustia in qua nulla spes est recuperandi deperdita.

Cura eius est sicut cura ei⁹ que est ex angustia.

Dicitur quod curatur sicut effimera ex angustia.

De febre effimera ex cogitatione. *La. xliij.*

Quandoque accidit ex multitudinem cogitationis in rebus febris similis illi que est ex tristitia nisi quia motus oculi est equalis non ad clausione neque ad exitum declinans et est declinans ad profunditatem. et pulsus est diuersus in dilatatione et constrictione. Et plurimum quidem est equalis et facies est ad citrinitatem declinans et cura eius est cura illius que est ex tristitia.

In hoc capitulo curat effimere ex cogitatione et estimatione dicens quod quandoque accidit propter multam cogitationem in rebus circa quas contentatur. aut propter multitudinem estimationis in eligendo res quas prosequi intendimus feb. similis illi que est ex tristitia propter motum spiritus ad interiora. et non est aliqua differentia nisi quod motus oculi in effimera ex cogitatione est equalis non ad clausione neque ad exitum declinans. Non enim quicquam clauditur: quicquam aperitur sicut in tristitia. et si qua est diuersitas illa est valde modica. quia in maximis speculationibus non cadit spes aut de spatio sicut in his que persequuntur ratione boni vel mali. Secundum signum quod pulsus est diuersus in dilatatione et constrictione quod non habet dilatationes neque constrictiones equales immo vna maior altera scilicet quod apparet sibi cogitatum esse copiosius vel esse longinquum a corpore. secundum plurimum tamen est equalis in comparatione ad pulsus in effimere ex tristitia. In illa enim valde maiores diuersitates accidunt: cum in ea prope cadat spes aut desperatio: sed in hac non. Ultimo dicitur quod curatur sicut effimera ex tristitia.

De feb. effimere ex ira.

La. xv.

Quandoque accidit propter superfluitatem motus spiritus ad exteriora in dispositione ire calefactio superflua adurere spiritum et feb.

In hoc capitulo agit de feb. effimere ex ira: et habet tres partes. In prima ponit modum puentis effimere ex ira. In secunda signa. In tertia curam. partes patebunt. **S**ed ante omnia sciendum quod in irato duo sunt motus. Primus est motus spirituum et sanguinis subtilis ab exterioribus ad interiora: scilicet ad cor. Propter ea irati in principio pallescent: et cum sanguis et spiritus sunt delati ad cor inflammatur circa ipsum. Propterea ira describitur quod est feruor sanguinis circa cor propter appetitum vindicte ob iniuriam illatam. Secundus autem motus est sanguis spiritum a corde ad exteriora propterea rubet facies cum prius pallescent. De hoc secundo solum dicitur. facit mentionem cum hoc coniungatur effimere: sed primus antecedit effimera: accidit igitur propter hos duos motus calefactio esse in spiritu et prius febre effimere. **S**igna.

Cuius signa sunt rubedo faciei nisi per-

Ephimere. Fo. xxvij.

miscetur ei timor: quoniam citrinatur: et inflatio faciei similis ei qui inflatur in dormitione. Et sunt oculi rubei: tendentes exteriorius propter vehementiam motus spiritus ad exteriora: et quandoque accidit quibusdam eorum tremor propter motum humoris: aut propter debilitatem naturam: et est aqua rubea acuti tactus propter acuitatem suam. Et quandoque est cum ea aliquantum claritatis: et pulsus est grossus plenus pulsans frequens.

Ponit signa sex. **P**rimum est rubedo faciei nisi permiscetur ei timor: quoniam iniuria est illata a maioribus tunc enim non est in facie profunda rubedo sed remissa quam appellat citrinitatem. prohibet enim timor motum spiritus et sanguinis ad exteriora cum inclinet ut moueatur ad interiora. quare non omnino ad exteriora: nec omnino ad interiora mouentur. **S**ecundum est inflatio faciei similis illi qui inflatur ex dormitione: scilicet est differentia: quod inflatio ex dormitione est cum pallore: sed inflatio propter iram est cum rubore. **T**ertium est: quod oculi sunt rubei tendentes ad exteriora propter vehementiam motus spiritus ad exteriora. **Q**uartum: quod quibusdam transcentibus accidit timor et similitudo timoris propter tremorem. Et si tertius dicat tremor est manifestior. Accidit enim tremor propter motum spirituum et sanguinis inordinatum. propter non potest spiritus finem extingui motus voluntarii. unde brachia et crura eorum tremunt. et similis labia: et non possunt mouere labia et lingua finem. extinguitur omnis proferre: et accidit debilitas suarum naturarum. scilicet potentiarum concurrentium ad motum voluntarium propter hunc motum inordinatum spirituum. aliter. accidit quibusdam eorum timor propter motum humorum ad os stomachi propter debilitatem naturarum suarum. hic autem timor est de maiori nocumeto quam sit febre effimere. puta de sincopi propter compassionem cordis ad stomachum: et hoc vult Isaac in ca. ij. Sunt enim quedam debiles qui propter fortem iram modo tam dicto perducuntur ad syncopiam: aut ad quandam lipotomiam. **Q**uintum signum. quia aqua sua: id est vena sua est rubea: id est tincta: et acuti tactus: quod moridus carnis propter acuitatem id est in inflammatione effimere in flammantis epar. Et quando est in vena aliquantum claritatis: cum non est tanta inflammatio: aut cum multum humores mouentur exteriorius. **S**extum signum: quod pulsus est grossus. id est magnus finem omnem dimensionem: et plenus sanguine et spiritu motis ad arterias: et illas replentibus. et pulsans. id est fortis: vel pulsans. id est velociter: et omnes diuersas necessitati satisfaciatur.

Curatio.

La. xvi.

Ac eos quiescere: et facere ut occupentur letificantibus et vocibus bonis et narrationibus et ludis mirabilibus: et facere eos ingredi balneum in aqua tepida non plurimum caloris: et inungatur plurimum cum aliquo oleo plurimo. illud est enim magis conueniens quam aqua calida: et cibetur eis que infrigidant: et huc et illuc et per bibant a vino oino. non est enim eis via ad ipsum. **H**ic ponit curam. et manifestum est quod aliqua remedia sunt ad remouendum causam. scilicet iram. quedam efficiunt ad infrigidandum. quedam remouent acuitatem: et docet aliquam remedium vite pueniens. ordinat autem balneum in aqua non plurimum caloris ne addat inflammationem. prohibet et vinum: quod addit in iram. In hoc tamen considera consuetudinem in

D. ij.

Tractatus

quibusdā em opz vt def: sz sit notablr limbatū.
De feb. effi. ex vigilijs. La. xvij.



Quandoq; etiā accidit ex vigilijs febris effimera.

Quoniam feb. effi. ex vigilijs inflāmā/ turem spūs in lōgis vigilijs: cū cōti/ nue sint in motu fin exigentiā opera/ tionū a quibz bō vigilijs nunq̄ cessat: et inflāmāti/ ponit caliditatē in corde: que dicitur effi. ppter/ ea somnus a natura institutus est vt spūs fatigati/ et resoluti in vigilijs redeāt ad sua principia: et ibi/ fomētū acquirāt: noui regenerētur: q̄ regnatio fit/ per digōnē meli? celebratā in somno q̄ i vigilijs.

Cuius signa sunt antecessio vigiliarum et grauitas palpebrarū quoniam fortasse nō aperit eas: et profundatio oculi propter resolutionem. et inflatio palpebrarū propter corruptionē cibi et multitudinem vaporis: et conturbatio vrine propter priuationē digestiōis: et debilitas pulsus: et citrinitas faciei propter malitiam digestiōis: et inflatio eius ppter excitationem ex malitia digestiōis: sed non est cum rubedine sicut in illa que est ex ira.

Signa. vij. effi. ex vigilijs.

Quoniam seprē signa. **P**rimū est antecessio vigiliarū modū excedentū. **S**cōm est grauitas palpebrarum et difficultas earum apertio ppter nocu/ mentum in lacertis earum ex vaporibus et humi/ ditate ad ipsas defluxis cum paucitate spiritū. **T**ertiu est pfundatio oculi ppter bāidū substanti/ fici resolutionē. **Q**uartū inflatio palpebrarū ppter nutrimentū corruptionē et multitudinē vaporis venientes ad ipsas. **I**dem dicitur q̄ oculi sint pfundati et palpebre inflatē. **P**terea somn? est causa inflatōis palpebrarū et faciei. ergo vigilie debēt esse causa tumefactionis. tenet cōsequētia. quia cōtra/ rie cause cōtrarios produciunt effectus. **A**d pri/ mum dicitur q̄ oculi sunt pfundi ppter humi/ di substantiāfici cōsumptionē: et cū hoc palpebre sūt tumētes ppter mltitudinē vaporis nec est dicitio. **A**d scōm dicitur q̄ nō est incōueniēs q̄ dicitur cau/ se causent siles effectus: qm illi effectus nō sunt im/ mediatī. Sed qd due cause dicitur causent siles effe/ ct? per se et immediate est. incōueniens: sed vigilie causant tumorē palpebrarū cōrumpēdo digōnē somnus aut propter priuationē resolutionis vapo/ rum. **Q**uintum signum est conturbatio vrine.

Contra quia vigilia in crudat vrina: et sic fit tenuis et clara. **D**iscendū q̄ per turbationē intelligit priuationē luminositatis que puenit ex dīminutione digōis. scōa primi ca. de signis coloris vrine: et hec priuatio luminositatis in multis alijs est signū dīminute digestiōis: sicut in sanie et siliis. **C**el dōz q̄ i vigilijs sit vrina turbida si sint materie mote ad vias vrine. q̄ si nō rē dit ad claritatē. **C**el dīcendū q̄ vigilie quādoq; tingunt vrina propter caloris ebullitionē in pīncipio: sz in pīncip. ppter mltitudinē eius resolutionē dī/ scolozat q̄ dīscoloratōnē vocat turbationē. **L**i/ trinitas faciei: tum ppter malitiam digōis: tum ppter sanguis adustionē: quare citrinitas et est apō/ Auero. scōo colliger. inflatio faciei ppter excitationem consequentem malitiam digestiōis: sed nō est cum rubedine: sicut in ira: sed cū pallore et citrinitate. Excitatio autē apud arabes duo importat. scz ex pergefactionē: et taliter nō sumit bic. scōo apō/ Schema flegmaticum simile cazecie et taliter sumi

Auero. ij. col/ liget.

De speciebus

bic: sunt em cazetel ex mala digestione
Luratio eius. La. xvij.



Chratio autē eius est ociari: quiesce/ re et dormire: et embrocare caput/ cum eis que infrigidant et hume/ ctant et balneū humidū et cibi bo/ norum chymozū et inunctiones humectan/ tes. et vinum est ex rebus magis conferēti/ tibus eis: et sumāt in potu ipsum sine timo/ re nisi fuerit dolor capitis.

Nota sunt omnia. vertit enim intentionem suā: quandoq; ad causa m: quādoq; ab feb. ipsam: quā/ doq; ad accidentia. vinum autē est ex rebus magis conferētibz: sed debet esse limbatū et vnus an/ nū tm: medio criter vino sum: et potius dulce q̄ acre/ vinum autem potens antiquū purū copiose sum/ ptum occidet multiplicādo vigilias: sicut accidit/ seruo notarij. tertio de interlozibus. ca. v. existente/ tamen dolo: e capitis notabili timendo de apōlie/ mate vitandum est vinum.

Balen? iij. de/ mēbris affectis

De feb. effi. ex somno et quiete. La. xix.



Spiritu quādoq; resoluatur vapo/ res calidi per vigilias et mor? **L**ū/ ergo prolongatur somnus et trā/ quillitas: et non resoluuntur acci/ dit ex eis calefactio spiritu et feb. eius. **L**u/ ius signa sunt ista. significat enim eam an/ tecessio somni et tranquillitas plurima: et/ proprie que nō est in cōsuetudine: et cadit/ contrarium consuetudinis: et significat ip/ sam resolutio vaporosa et pulsus.

Idem agit de effimera ex somno et quiete tam co/ poris quam animi vtrancz quietem cum somno in/ eodem comprehendens: quia somnus quieti vebe/ menter similis existit. scōa primi. **E**t primo ponit/ modum prouentus effimere ex somno. secundo si/ gna. tertio curam. Sz que dicit in duabus primis/ partibus sunt manifesta. Signant ipsam resolu/ tio vaporosi pulsus: quia ab arteria eleuant quā/ dam vapores calidi retenti propter longū som/ num qui vententes ad digitos ostentant caliditā/ tem quādam vaporosam: immo forte vaporibus/ existentibus grossis sentire ad modum tectigatio/ nis nunc eleuata: nūc de pessa cute regere arteria.

De curatio eius. La. xx.



Chratio eius est sudatio in aere bal/ nei et ablutio equalis cū aqua ca/ lida: et paucitas cibi: et declinatio/ eius ad id quod infrigidat et humectat ip/ sum: et exercitiū temperatum: et non opor/ tet vt bibat vinum.

Lura.

Sicut ipm sudare ipm in aere balnei vt vapores/ plurimi retenti meli? resoluatur. **L**ocedit tñ post b/ ablutionē equalē cū aqua calida ad bñectandū et/ infrigidandū: et declināte feb. dat parū de cibo des/ clināte ad frigidū: bñidū aliq̄r. nō em opz ipsum/ tantū infrigidare et humectare q̄tuz patēs effi. ex/ vigilijs. **C**oncedit exercitiū tēperatū. nā licz bic p/ se calefacta: et accidēs tñ infrigidat vapores resolu/ uendo. prohibetur vinum quia somnū inducit.

De feb. effi. ex gaudio. La. xxi.



Candoq; accidit ex gaudio feb. sz/ cut illa que fit ex ira. **C**uius signa/ sunt proxima signis eius que est ex/ ira: vñ

Ferē em Ama/ sus Amelli? nō/ mterate gaudiū/ qd illi subitus/ superuenit: in/ terijse.

Primus

ira: nisi quia forma oculi est forma gauden-
tis: non forma irascentis. est enim frequen-
tia in pulsu minor. Et cura eius est propinqua
curationi eius que est ex ira.

Habet hoc capitulum tres partes. In prima po-
nit modum prouentus effimere. Secundo signa. Ter-
tio curam ex gaudio. partes patent. Accidit enim
febris effimera ex gaudio sicut febris effimera ex
ira. s. ex motu spirituum ad extra. in quo motu in-
flamantur. verum motus spirituum in gaudio fit ma-
gis paulatim. propter non ita intendunt nisi sit ma-
gnus gaudium et repetitum. propterea frequentia in pul-
su est minor: i. effimere ex gaudio quam in effimere
ex ira. Cura autem effimere est proxima cure effimere
ex ira quantum ad secundam intentionem: quod est in
frigidatio. et quantum ad quartam quod est correctio
accidentium. et quantum ad quintam que est des-
bitum regimen in sex rebus: non est differentia nisi si
quia regimen totum debet magis ad frigidum de-
clinare in irascente quam in gaudente. sed quantum ad
primam intentionem que est remotio cause est ma-
gis differentia quia in effimere ex ira debemus
ira lenire cum his que ibidem precepta sunt. s. in
effimere ex gaudio debemus gaudium minue-
re: ut quia res illa qua tantum gaudet non est ita
cura sicut ipse credit et forte in futurum est sub ma-
gnam tristitiam illatura: sicut persepe res huma-
ne consueverunt. **De effimere ex gaudio. Cap. xxiij.**

Quandoque accidit ex timore febris
secundum semitam que accidit ex
angustia. proportio namque timo-
ris ad angustiam est proportio ire ad gau-
dium ex hoc quod motus timoris est ad inte-
riora: et ire ad exteriora: et fit subito et alio-
rum modorum fit gradatim. Cuius signa
sunt proxima signis eius que fit ex angustia
nisi quia diuersitas in pulsu est vehemen-
tior: et forma oculi est forma terri. curatio
ei est prima curatio ei: quod fit ex angustia.
et oportet ut securus a timore et veniat ad eum
cum nuncijs gaudere facientibus et letifican-
tia sunt iuuatiua ei.

Habet hoc capitulum tres partes. Primo po-
nit modum prouentus effimere ex timore. secundo
signa. tertio causam. partes patent. Dicit enim eam
dem esse proportionem timoris ad angustias que
est ire ad gaudium. motus enim spirituum et bu-
morum est in timore ad interiora: sed in ira est mo-
tus spirituum ad exteriora: et uterque humorum est ve-
hemens et repentinus. aliorum autem duorum mo-
tus fit gradatim: quare timens aliquando incur-
rit fluxum ventris et vrine. xvij. pro bleu. pro bleu
mate primo et secundo. motus etiam in timore ma-
gis diuersificat pulsum quam motus spirituum in an-
gustia: nisi sit valde vehemens et repentinus. ceteris
tamen paribus vehemens et repentinus. ceteris
autem paribus angustia: sicut ira quam gaudium. habet autem an-
gustia tus formam tristis: sicut timens formam ter-
riti. Luratur sicut effimera ex angustia quantum ad
secundam tertiam quartam et quintam intentio-
nem: sed quantum ad primam differunt. In angu-
stia enim oportet lenire dolorem: sed in timore le-
nere timorem. Propterea dicit Aescenna oportet
ut securus a timore et veniat ad eum cum neces-
sarijs gaudere facientibus. letificata autem utriusque

Epimere.

So. xxviij.

sumatiua sunt.

De effimere ex labore.

Cap. xxij.



Labor quandoque puenit ad sum-
mum in calefaciendo corpus et
spiritum ita ut fiat febris nocens
operationibus. et est plurimi no-
cument: et grauitas ipsius super vitalem
et animalem.

Hic agit de febribus effimeris pendensibus a
dispositionibus corporeis. et habet duas partes.
In prima agit de effimeris pendensibus ab actio-
nibus et motibus: et sibi contrarijs. In secunda sibi. (Op-
latio). agit de fe. effimere pendensibus a dispositioni-
bus corporeis que non sunt actiones aut motus
aut sibi contrarie. Prima pars diuiditur in sex
partes quod sex facit capitula. dimisit tamen capitulum
de febre effimera ex tranquillitate corporis. quod de
illa egit in capitulo de effimere ex somno: et mer-
ito. quia somnus quiescit similis vehementer existit
secunda pars. **Sed hoc primum capitulum de
febre effimera ex labore habet tres partes in pri-
ma ponit modum prouentus effimere ex labore:
in secunda signa. in tertia curam. partes patent. In p-
ma parte dicitur quod labor. s. corporeus quandoque pro-
uenit ad summum. i. quia sit multum fortis propter
ipsius intentionem aut utroque modo. unde calefit
corpus et spiritus ex quorum calefactione fit fe-
bris effimera nocens operibus et est modus loque-
di. vel aliter. nocens operibus maxime animalis
bus et vitalibus cum plurimum nocumet sequen-
tis exercitium cadat supra spiritum vitalem et animalem
sunt instrumenta motus voluntarij.**

Signa.

Signa sunt antecessio laboris et addi-
tio calefactionis iuncturarum super alia.
et tactus lassitudinis et siccitas corporis.
et quandoque accidit in fine eius humectatio
si fuerit labor temperatus in eo. i. quando
non est in eo ericcatium aut frigus probi-
bens sudorem. si autem labor fuerit super-
fluus minoratur humectatio et sudor. et qua-
doque sequitur ipsum tussis sicca propter co-
mmunitatem pulmonis. et quandoque declina-
tio complexionis est et pulsus eius paruus
debilis. et quandoque declinat ad duritiem:
et vrina est citrina calida propter motum sub-
tilem et propter resolutionem.

Ponit octo signa. primum est antecessio laboris tam
dictum. secundum additio calefactionis iuncturarum super
alta membra: quod magis laborat iuncture et ex rectio ce-
teris membris. Tertium est tactus. i. perceptio lassitudi-
nis vlcero se apostemose extrinse aut arefactione:
s. statim age. Quartum est corpus siccitas propter humiditatis
consumptionem. Quintum est humectatio corporis et sudor:
ad hoc in fine. s. effimere. hoc accidit si labor fuerit
temperatus. i. non multum excessiuus humidum propter modum
plumes. Et quoniam non est in eo. s. labore ericcatium. i. non
fuerit factus prope materia ericcatem: sicut est are-
na: ignis et siccitas. et quoniam non fuerit frigus probibens sudo-
rem. s. enim labor est superfluus aut facit circa modum ma-
terias aut forte ipsi frigoris minoras humectatio
et sudor. Sextum est tussis sicca propter communitatem pulmonis
propter vapores acutos ad ipsum puenientes aut ma-
la complexionem calidam sine materia. Septimum signum
est pulsus paruus debilis propter debilitatem spiritus
et aliquando durus arteria ericcata. Octauum est vrina

D. iij.

Tractatus

clitina calida ppter motū. fit autē clitina aut ppter caliditatē supflua sine materia: aut ppter mixtionē pauce colere mote ppter exercitium. Est autē vīna subtilis ppter resolutionē. multe est materie q̄ cō fuerit cū vīna permisceri ppter forte exercitiū resoluūtur. vñ dato q̄ vīna clitina ppter colere mixtionē sit grossior: q̄ vīna aquosa: ista tamē est subtilior: q̄ tēpore sanitatis propter dictā causam.

Cura.

La. xliij.



Curatio eorū est trāquillitas et balneatio in tina: et inunctio fricatio proprie super iuncturas: et accēptio cibi boni chimi humectantis scdm quantitātē qua digeratur de genere carnum pullozū: et edi: et pisciū paruoꝝ. Et quoniam virtutes eorum sunt debiles: tūc non oportet vt confidant de se posse digere re: qd̄ digerebant in dispositione sanitatis: immo minus illo: et ppter hoc cibentur eis quozū pauci nutrit plurimū: sicut ea que diuimus: et sicut vitelli ouozū sorbiliū: et testiculi gallozū sunt eis boni.

Illec pars bz tres ptes. prio ponit curā. In scda ibi. Quidā tñ. remouet erroꝝ quozūdam. In tercia ibi. Et oportet vt sumatur. cōplet curam. In prima parte ponēs curā q̄h̄q̄ vertit intētionē suā cōtra causam p̄cipiēdo ociū et trāquillitatē. q̄h̄q̄ cōtra feb. et accidētia. s. corpis siccitatē: p̄cipiēdo balneationē in aqua calida dulci: et inungēdo iuncturas: quādoq̄ vertit intētionē suā ad regimē vitē dādo eis cibū boni chimi humectantis scdm q̄ritatē q̄ possit digeri. nō em̄ tantū possunt digere re quātū tēpore sanitatis. Propterea oportet vt cibi dentur eis quozū plurimū nutrit pauca quātū: sicut carnes pullozū: edozū: et vitelli ouozū sorbiliū: et testiculi gallozū.

Quidam tamē estimauerūt q̄ opz vt patientiū lassitudinē regimē plus subtilietur q̄ alioꝝ. Sed illud non est rectum.

Remouet erroꝝ quozūdam dicentū q̄ regimē patientiū lassitudinē debet plus subtiliari q̄ regimē alioꝝ: sed illud nō est rectū: idest nō est bene dictū. Oportet em̄ debet cibari: et etiā feb. intēstiatē: et magis q̄ estimātes ex multis alijs causis: et etiā q̄ febrientes putride.

Contra nā Gal. liij. de reg. sanit. ponit q̄ in lassitudine apostemosa valde diuinaat cibis: sed talis pōt esse ex labore. Pro bonū p̄cordia sciendū q̄ lassitudo est q̄d̄plex vlceroza: apostemosa: extēsiua: et arefactiua. Lassitudo vlceroza ē q̄ bō sentit lassitudinē vlcerū in supficie cutis: et etiā in musculis: et est multoties ac si sentiret punctiones acū et puenit ex būoꝝ: acutis subtilibz ad illas p̄tea delatis. Sz apostemosa est q̄ bō sentit in cute et in lacertis tētionē et duritiē cum grauitate quadā et interdū rubore: et alq̄ tumore: et prouenit ex multitudine būoꝝ qui fluunt ad partes illas. Sed lassitudo extēsiua est illa in qua bō sentit se totū etiā fractū: et fit ex būoꝝ r̄bus ad musculos delatis: q̄ tñ sunt bone substantie. Arefactiua autē est q̄ bō sentit se arefactū et cōsumptū: est ppter būoꝝ nimīā resolutionē siue sequitur exercitiū: aut quācūq̄ altam cām. Iste autē quatuor: spēs lassitudinis duobz modis pueniunt. aut ab exercitiū: aut a cāsa corporeis: be sunt ille

De speciebus

de quibz loquit afforism? q̄ntus scd̄e p̄ticle affo. Labores sp̄otanci narrāt morbos. Ad ppositū si iste lassitudines sūt a cā intrinseca opus est attenuare dietā cū fm plurimū minētur feb: putridā futurā: et hoc intelligit Gal. liij. tera p̄tice. Si autē sequatur exercitiū est dieta min? attenuāda: et hoc mō loquit Aulicēna in p̄e p̄tici. Preterea in lassitudine apōsa et vlceroza opus est multū attenuare dietā et hoc voluit Gal. Sz in extēsiua et arefactiua dieta bz esse grossior: et proprie in arefactiua: et sic intellexit Aulicēna in parte p̄sentit.

Et oportet vt sumant de fructibus humidis: et sumant in potu vīnū plurime comixtiōis si fuerint assueti: aut iuleb: et aliud si nō fuerint cōsueti: et oportet vt eorū inunctio sit plurima q̄ inunctio alioꝝ cum oleo aliquo vt humectetur eorum mēbra et iuncture ex siccitate: et iterū vt mollificet illud qd̄ accidit eis de tensione. Et oleum violatum est de oleis melioribus eis. Et oportet vt cōmunicet inunctio eorū corpori: et proprie capiti: et collo et spondilibus doꝝ: et iuncturis oibus: et proprie post balneationem. Et oportet vt asternantur strata eorū et aromatizentur indumenta eorum: et sedilia eorum: et si indigent iteratione balnei propter reliquias iterentur omnia que scripta sunt in capitulo suo.

Cōplet curam cōcedēdo fructus humidos: sicut sunt p̄pones: pruna: sed maxime illos qui sunt minus apti putrere: bos autē p̄cedit ad humectandū et infrigidandū. Sz cibaria de quibz supra multū nutritiū ad restaurandū humidū deperditū. Et p̄cedit vīnū plurime comixtiōis assuetis potare uinum. Adultis em̄ infrigidat et humectat faciendo aquā secū mixtā ad extrema corporis penetrare.

Et vero nō fuerint vīno assueti da iuleb frigidum et aqua et succaro aut aquā ordi et similes potus licet Alabbas cōcedat vīnum limpatum etiā non assuetis. Curat etiā inungendo corpora eorum: et proprie iuncturas que sunt extēctae cū oleo viola. et similibus cū quo debet calido debet inungi caput collum et spondiles doꝝ: et iuncture oēs. Sunt em̄ aut p̄cipia motus volūtarij: aut instrumenta. et proprie inungantur post balneum vt inunctio retineat aquā in poris que rediens ad frigiditatem naturālē amplius infrigidat et humectat. Docet etiā applanare strata: idest lectos vt sint mollia in quibus bene quiescant: et docet aromatizare strata et sedilia cum rosis sandalis et similibus ad infrigidandū et virtutē confortandū et si opus est reterare balneū reteretur: et procedatur sicut dictum est in hoc capitulo.

De febre effiue. ex euacuatiōe. La. xlv.



Quandoq̄ accidit ex cōmōtione humorum post ventris solutionē motus spiritū superflui et inflammas in ipso febre propter multitudinem lassitudinis que sequitur ipsam. Et quādoq̄ faciunt eam medicine solutiue propterea q̄ calefaciunt et quādoq̄ sequitur flebotomiā. propterea q̄ redire facit humiditatem vaporum et sanguinitatem eorum ad porositatem colericam.

Itē agit

Hippocrates.

Galenus.

Alabbatis de vīno diluto op̄tino.

Primus

Ille agit de febre effimera ex eūone. Et primo ponit modū pueri et assignat quattuor causas quibus eūo facit febre effimera. Prima quod in eūone humores commouentur in quoru commotione accidit motus spiritus et puer inflāmatio ipsoru sunt enim spiritus humoribus permixti. Secunda quod ad eūonē sequit aliquid spēs lassitudinis de quibus supra. aut propter frequentē surrectionē ad assellā. aut quod humores agitati per aliquā eūonē. s. per fluxū vētris aut vomitū. aut sanguis eūonē fluat ad cutē et ad lacertos. sic inducūt aliquā spēs lassitudinis. Tertia causa quod medicīne exolūtes aut fortiter vomitue sūt causae apte corpus inflāmare. Quarta causa est quod stomia aut eūo sanguis per alium modū ducit ad inflāmatōnē et furiositate colericā. propter de corporibus abundātib. In causa aut in sanguine colerico. Et ad hanc inflāmatōnē sequitur aut effimera. aut in humoribus inflāmatō propter quā euaporant absque putredine. Et quicquid putrent. i. faciunt aliquam febrem putredinis.

Iuratio.

Capitulum. xxv.

Portet ut subtilietur in retine do vinā per ea que sunt ordinata in capitulis suis. et ut abetur eger cum eo quod confortat plus et secundum quantitates quae dīgerat de eis que infrigidant et humectant. et sint in eo potica stiptica. et ponant super stomachū emplastrū. et embroce confortata calefacta non reperfata. Nam omne tepidum est mollificatiuū et resoluit virtutē. et tunc hac summa est lana infusa in oleo nardino. aut oleo frigidore eo aromatizato. Et exprimitur adeo donec separēt ab ea partes olei. et ponant super cor et par ea que infrigidant. Ille ponens curam quādoque vertit intentiones ad causam. unde docet retinere fluxum ventris per ea que ordinata sunt in capitulis suis. s. secundo canon. ne et. xv. tertij. Quandoque vertit intentionem suam ad accidens maxime ad debilitatem virtutis sequentē euacuationē. Unde dat cibaria confortatiua secundum quantitatē quae pueriter possit dīgeri quae cibaria propter febrem sunt infrigidantia et humectantia. et sint in eis aliqua potica aut stiptica ad retinendum fluxū. ponticoz enim actio magis profunda quam stipticoz et sunt frigidiora quam stiptica. Exemplum borum ciborum est succus carniū pulloz. vel pīcū. vel ipsa caro cōtusa et permixta cum paucō vino gratiatozū aut citoniozū. Exterius aut super ventrem et stomachū ponit emplastrū eryctides. et embroceas stipticas pforantes. ac cum calidas. non tepidas quod omne tepidū est mollificatiuū. et resoluit virtutem. de ea aut calida applicata sunt. sicut oleū nardinū. i. de spica. aut aliud oleū frigidius. i. minus calidum sicut oleū masticeū. quod est minus calidum nardino. v. de regi. san. ca. pe. Et per hoc intellige alia olea frigida. precipue oleū citonioz. quod est propter. et sint bec olea aromatica cum aliquibus rebus boni odoris. sicut rosis siccis semine eaz cum gallia musca. et similibus. In quibus oleis potest infundī filtrū. aut lana. aut stomacho. aut ventri applicari. Sed cum applicant sint optime expressa donec non remaneat nisi virtus oleorum et non humiditas oleaginea fluens.

Sed contra instat. quia tepida applicata stomacho et vētri sunt conformia calori innato ipsius agentia. ergo non

Ephimere. Fo. xxix.

debent virtutē debilitare. In oppositū est Aulcen. b. et Gal. viij. terapētica. Pro solutiōe butus dicendū quod licet ea que tepida sunt ratione sue conformitatis quā habent cum calore innato sint per se confortatiua caloris innati et spiritum. tamen per accidens adiuuant fluxum dilatarando meatus. Sed ea que sunt actu notabiliter calida de per accidens sua acuitate retinēt pungēdo et stimulādo. unde virtus pertrahit mēbra et claudit meatus. Propterea Alesue docet retinere fluxum ventris a cathartico cum appropinquatione oleorum valde calidorum actu et aspersione gallie muscate et similitum aromaticorum super ventrem. bec aut maxime cōueniunt in stomacho et in intestinis. que sunt mēbra naturaliter frigida. ubi autē esset intentio sedare dolorem melius est ut applicata tepida habētia caliditatem cōformē caliditati innate. bec aut que applicatur debet esse expressa ne humiditas ipsorum actualiter plus noceat faciēdo fluere quā virtus ipsorum potentialis constringendo.

I De febre effimera et dolore. Capitulum. xxvij.

Dolor quicquid calefacit spiritum adeo donec inflāmet febris. Signa. dolor in capite. aut oculo. aut dēte. aut iuncturis. aut extremitatibus. aut colica. aut emorroydibus. aut alijs doloribus furunculorum.

Habet bec pars tres partes. primo ponit modum pueri. secundo signa. tertio curā. partes pariter. dolor aut inflāmat spiritus. quod natura intendens sub ventre per dōlēt trāsmittit ad ea instrumenta sua que sunt sanguis et spiritus. ex quorum motu et vntione in loco dolente accidit ipsoz inflāmatio. aut extremitatibus. i. dolor extremitatum. i. vnguis quem admodum accidit in panarctio potest esse causa febris effimere furunculozū. i. a dēmenul. de quibus Aulcen. tertio. itij. et sunt apata calida ad cupum tendentia que secundum plurimū sunt extirpe incipiendo.

I Cura eius que fit ex dolore. Capitulum. xxvij.

Gatur dolor cum eo quod oportet in capitulo suo. deinde curetur cura eius que fit ex labore. Quod si timeatur ex potu vini motus doloris. non detur in potu.

Vertit intentionē nunc ad causam sedando dolorem tripliciter. aut remouendo causam. aut cum anodinis. aut tertio cum stupefacientibus. ut est apud Aulcen. itij. primi. cap. itij. aut regatur dolor cum eo quod est in cap. doloris cuiuscumque mēbris. Quandoque vertit intentionē ad febrem et ad accidens cum dicit quod curatur cura eius que fit ex labore cum infrigidantibus et humectantibus. Et si timeat ex potu vini augmentum doloris. ut quod dolor esset in capite. aut in iuncturis dimittatur. licet potus vini frequenter fluat sicut in dolore vētroso vel pendente a materia frigida. ut in colica que fit utroque modo.

I De febre effimera et sincopi. Capitulum. xxix.

Quandoque accidit ei cui superuenit sincopis propter commotiones spiritus diuersa calefactio et cōuertitur in febrem. et quandoque remouent de ea post ablationem timoris in sincopirelique.

Galenus.

Alesue.

Tractatus

Primo ponit modum prouetus effimere ex sincopi. scdo signa. tertio curam. partes patent. accedit effimera propter motum spirituum ad cor et ipsorum unionem in corde. quapropter supercalescunt. Ideo fit diuersa corporis calefactio. in sincopi enim cor calet et extrema sunt frigida. sed recedente sincopi caliditate sparsa exterius simul calet cor et extrema. Et subdit quod post ablationem et moris in sincopi remanent quandoque reliquie febribus. Si enim sit una sincopis remanet maior pars febris. post ipsam. Si vero sint plures sincopes: sicut quandoque accidunt per communitates a stomacho aut matrice multe sincopes in uno aut duobus diebus remanet minor pars febris post sincopes illas siue post ablationem timoris de alia sincopi.

Contra sincopis Infrigidat et exstinguit caliditatem. ergo non est causa febris. Dicitur quod sincopis. id est tertius est destructio maioris partis plurimum virtutum sensibilis et motiue propter retractionem spirituum in corde propter causam mouentem ipsum interius: aut propter aggregationem spirituum in corde ut non inueniat spiraculum. aut propter paucitatem et subtilitatem spirituum ut non superfluat supra illum qui est in minora. destruitur enim in sincopi virtus sensibilis intrinseca et extrinseca. et destruitur virtus motiua mere voluntarie. sed non destruitur virtus motiua naturalis. id est cordis neque mixta naturalis et voluntaria sicut pectoris. Subdunt autem tres cause sincopis. scilicet aggregatio spirituum propter causam mouentem spiritum interius que causa non est nisi nocumentum cordis per essentiam aut communis. scda est propter causam prefocantem spiritum in corde ut non inueniat spiraculum neque per debite euentari. sicut exempli gratia. per motum multum sanguinis ad cor suffocantis spiritum. et ex his duabus causis possunt spiritus inflammari. et sic fieri febris effimera. Sed ex tertia causa que est paucitas et subtilitas spirituum non est apta contingere febris effimera. Sed ad rationem dicitur quod licet sincopis infrigidet extrema calefacta est tamen cor. unde febris est in corde: licet pro tunc non sit in extremis.

Signa.

Cicinitas sincopis et casus virtutis absque signis febrium aliarum que non sunt ex febribus effimere et pulsus in ea est diuersarum specierum: quoniam enim cadit et destruitur quando vincit frigus. et quoniam sit velox et apparet cum dominatur caliditas et similatur pulsui patientium extenuationem exiccationem in duritie cum verminatione.

Sed que dicitur in scda parte quantum ad signa sunt manifesta. Similatur pulsui patientium extenuationem exiccationem. id est tertiam speciem et ibice in duritie. quia in sincopi pulsus sit durus propter infrigidationem: sed in tertia specie et ibice propter exiccationem et utrobique potest esse fornicularis. propter defectum virtutis. Et potest etiam pulsus indurari humido consumpto propter sincopes frequentes.

De curatione

Capitulum. xxx.



Cura eius est cura sincopis et dare cibos velocis digestiois boni chymi de illis quos sciisti: et si indigeris ut des ei in potum vinum fac: et non cures de febre.

De speciebus

bre. Cum ergo liberatur ex sincopi et remanet febris similis ei que est cum extenuatione curetur cum eo quod est in canone de infrigidatione et humectatione.

In curaverit considerationem seu intentiones principaliter ad sincopim dando vinum et cibaria boni chymi. Sed recedente sincopi curetur cum infrigidantibus et humectantibus sicut curatur et ibice. Item nota quod bec cura maxime conuenit ubi sit necessarium spiritum restaurare: sicut in tertia causa sincopis: et in hac non conuenit euacuatio neque diuersio: sed in alijs duabus causis: et forte euacuatio: et forte pauca spirituum restauratio cum vino et similibus. Sed in oibus conuenit egrum excitatio ab actu sincopis cum vocibus altis: et cum aspersione faciei. motus autem et eleuatio corporis sincopis: licet possit suare in duabus primis causis nullo modo conuenit in tertia. imo laqueat supinus: neque eleuetur: neque fricetur.

De febre effimera ex fame. Cap. xxxi.



Quandoque acciunt vapores in corpore quando non inueniunt nutrimentum et generant febrem: et eius pulsus est debilis et paruus: et quandoque declinat ad duritiem.

Curatio.

Cibatio quidem in febre est sicut ex forbitionibus factis ex christi ordei cum oleribus: et post illas cum cibis bonis confortantibus: et balneatur: et effundatur super caput eius aqua plurima tepida: et sedeat in ea et humectetur corpus eius cum eis que sunt sicut oleum violatum: et rosatum: et eu curbita.

Agens de febre effimera ex fame. primo ponit modum prouetus et signa. scdo curam. Circa primam partem sciendum quod cum cibus inter cetera comoda habeat temperare calorem ex fame vapores. id est spiritus exaccuntur. id est inflammantur: quia a vaporibus cibis non debet fomentum recipiunt non est tamen credendum quod spiritus per vapores vere nutriunt. secundum quod quidam arbitri sunt tenentes esse spiritus formaliter animatos sed solum humectantur: refrigerantur: et fouentur. Pulsus debilis est et parui virtute deficiente sed est durus aliquando arteria excecata ex defectu cibi. In cura vertit intentionem circa causam cibando: que cibatio statim a principio fieri debet et stante febre: sed cum cibis infrigidantibus et humectantibus: sicut est pitana ordei et similia: que tamen non sunt facile corruptibilia ne a stomacho inflammato corrumpantur: sed in fine datur cibi boni et multi nutrimenti infrigidantes et humectantes ut simul intendatur causa febris et accidentibus. cetera manifesta sunt.

De febre effimera ex siti.

Cap. xxxii.



Secunda prima est ei que est ex fame: et dignior ut accidat propter defectum eius quo sedatur: de aqua caliditas fortis in vaporibus.

Primo comparat febre effimera ex siti ad febre effimera ex fame dicens: quod

Primus

me dicens: q̄ dignius est vt accidat feb. effi. ex siti quā ex fame. et ita frequentius debet accidere. In siti enim est defectus frigidit̄ et bu. et est apud Arist. vij. problematum. problemate. vij. Sed in fame in comparatione ad sitim est defectus calidit̄ et siccit̄. Propter ea dicit Aulicē. propter defectū et de aq̄ quo sedat calitas fortis i vaporib⁹. Propterea sublatō humido aqueo quod auferit in siti et non in fame v̄ multo magis pp̄ sitis caliditas in vap̄ oribus. i. in spiritib⁹ accendi q̄ p̄pter famem. q̄ dicit in cura manifesta sunt.

Cura.

Cura in potu aqua frigida: et aquas fructuū frigidorum: et proprie granatorū: et humectare corpus cū tina et si possibile est et balneatio cum aqua frigida faciat.

Et si possibile est q̄ balneetur cū aqua frigida fiat ad cit⁹ in frigidandū et humectandū. t̄met t̄n balneū aq̄ frigide si sit extenuatū et resolutū i aq̄s frigidis balneari: ne virtutes naturales debilitentur: et calor innatus extinguatur.

De febre effimera ex opilatione. Cap. xxxij.

Opilationes sūt in poris cutis ppter spissitudinē eius et paucitatē ablutionis et multitudinē ciborū et ppter frigiditatē: et ppter ablutionē cum aquis frigidis: siccit̄: et ppter adustionē solis et q̄ncq̄ sit in vīs venarū et meatibus eaz⁹: et orificiis ipsarū et cursibus et vīs earū.

In hac parte agit de effi. a causis corp̄is q̄ nō sunt actiōes aut mot⁹: neq̄ cōtraria eoz⁹. Et sunt quatuor species. s. febris. effi. ex opilatione intrinseca. effimera ex satietate nauseatua. effimera ex apate. quarto effi. ex opilatione extrinseca. de q̄b⁹ quor⁹ agit in sequētib⁹ capitulis. **C**apitulum p̄mū de effi. ex opilatione intrinseca bz tres pres.

In p̄ma ponit species opilationis: modū prouenire et cas opilationis. In sc̄da signa. In tertia curas. partes patet. p̄ma pars diuidit in q̄ncq̄. In p̄ma ponit duas species opilationis. In sc̄da ibi.

(Et cum dicitur) innuit de qua specie opilationis vel opilatione in presenti locuturus sit. In tertia ibi. (Nam plerq̄.) ponit modū prouenire febris ex opilatione. In quarta ibi. (Et huiusmodi q̄dē) ponit causas opilationis. In quinta ibi. (Et bec quidē) ponit canones ppletiuos hui⁹ doctrine. In p̄ma parte ponēs duas species opilationis intendit q̄ vna est opilatio extrinseca in poris cutis que pendet a quicq̄ causis. vna est strictura pororum in creatione sua. sc̄da ē sordit̄es q̄ est supfluitas quarte digōnis in poris aggregata ppter paucitatem ablutionis. tertia causa est multitudo ciborū. quarta est fritas extrinseca aeris aut ablutio sine balneatio cur̄ aq̄s fridis et siccit̄is. q̄nta causa est ppter adustionē solis insipientis cutē. **I**n sc̄da opilatio fit in vīs venarū et meatib⁹ eaz⁹ et forte dicit vīs quātū ad venas p̄uas. meatus q̄rūm ad magnas: et in orificiis ipsarū venarū q̄ sunt ipsarū extremitates. et fit in cursibus et vīs. i. in poris ipsarū venarū. **E**t q̄d hic dicit de venis intelligit de ceteris meatibus intrinsecis.

Et cū dicitur febris effimera ex opilatione non innuitur nisi ad hanc speciem.

In hac sc̄da parte declarat q̄ bic vult determ.

Ephimere. Fo. xxx.

nare de febre effimera ab opilatione intrinseca.

Nam plerq̄s accidit vt minores resolutio et multiplicetur repletio et coartatio et priuetur respiratio et aggreget vapor plurimus et non resoluitur: et tunc eueniet caliditas superflua.

In hac tertia pte ponit modū p̄uē febr. ex opilatione. p̄mo i ḡnali. sc̄do i sp̄ali ibi. (Et dū p̄uē uerat) In p̄ia dicit q̄ feb. effimera accidit q̄m minores solo. i. eū b̄uō: manifestat: vel occulta. et multiplicat repletio et coartatio. i. repletio coartans et p̄uat respiratio ita vt vapores nō possint trāspirare: tūc aggregat vapor plurimus faciens euēire caliditatem superflua.

Et dūm perseverauerit eius inflammatio in debiliore ex corporibus q̄d est spirit⁹ erit febris effimera. **E**um ergo inflamat in sanguine est species famosa sinocbe quas dicemus. et est illa que est de summa febris hūorū: et nō est ppter putredinē: imo est ppter inflammationē et ebullitionē. Qd si pertranscat illud ad putredinē quā facit opilatio et priuatio respirationis permutatur ad febres putredinis.

Ondit in sp̄ali modū p̄uē febr. dicens q̄ si inflammatio p̄uēret in debiliore ex corporib⁹ q̄d est sp̄s q̄ ē magis tenuis substantie erit feb. effi. **E**ū aut in flamat in sanguine. est sp̄s famosa feb. que dicitur sinocba: que est de summa feb. sine putredine. s. per solam inflammationem et ebullitionē. Si vero p̄tinuata opilatione et priuatione respirationis accidat putredo: tūc p̄mutatur ad feb. putredinis.

Et huius quidē opilatio aut sit a multitudine humorū et sanguinis: aut ex grossitudine eorum: aut ex viscositate eorum: aut propter casum rei de causis opilationis instrumento: nō in cursu: immo sicut frigus constringēs: aut ap̄a coartans: aut nascentia rei: aut aliud de illis: quarum te oportet rememorari.

In hac quarta parte innuit tres sp̄s opilationis. p̄ma est coartatoria: in qua cā opilas est in vīa: et est multitudo humorū grossities aut viscositas. sc̄da sp̄s dicit attenuatoria: cā opilas in instr̄o: nō in cursu: sicut frigus stringēs: aut aliq̄d ap̄a coartās meatū. tertia opilatio dicit carnosa: cuius cā dicit nascētia carnis de illis q̄ dicta sunt. sc̄da p̄ma. i. 14. tertia. sicut exempli ḡra esset verusca: aut ablatio magne p̄tis cutis pp̄ vlcera supfluitas corrodet̄a: sicut q̄ncq̄ accidit in superficie intrinseca matricis: aut ppter cōbustiones ab igne.

Sed forte aliq̄s instabit q̄ nō possit effi. puenire ab opilatione carnosa: cū opilatio carnosa nō possit remoueri s̄ plim⁹. sequitur ergo q̄ feb. effi. illa erit coeterna patiēti. **A**d hoc respōdet q̄ si opilatio erit cā totalis effimere ex illa effi. erit trāsit⁹ in putridā q̄ forte erit coeterna patiēti: q̄ morietur cum illa. Si autem illa opilatio non sit totalis causa effimere: poterit effimera remoueri remanente opilatione: vt manifestum est.

Et hec quidem febribus effimeris parum permutatur ad ethicā: q̄m corpus in ea est plurime materie.

Species due opilationis.

Species tres opilationis.

Tractatus

De speciebus

Primus canon

In hac quinta parte Auz. ponit septē canones
Primus. hec feb. parū permuat ad etbica: qm
corpus in ea ē plurime materiel: quapropter mul-
tum refistit causis exccantibus.

Et in hac febze iterum est sitis et inflāma-
tio: et adherētia caliditatis: et vīna me-
dia inter igneam.

Secundus.

Secundus canō. in hac feb. sunt accidentia que
conſuecunt accidere in alijs feb. s. sitis: inflā-
matio: adherētia caliditatis. s. p̄tinitutis: sicut con-
tinua ē opilatio. raro cū accidit: h̄z babeat poris-
mos: vt dī q̄ sit itēra quies inter porisimū et po-
risimū: et vīna ē media iter ignea. Sed tu dices
vbi est aliud extremū. Quidē quidā q̄ vult dīce-
re inter ignea et rubea: ita vt color: sit partim citri-
nus et partim rubeus. Aliter et meli⁹ iter ignea. s.
inter gradus citrinitatis: sicut multis effi. debilis
caliditatis: neq̄z intēse citrinitatis: sicut i colereticis.

Et hec febzis est difficilis ad cognosce-
dum cuius similitudo est proxima similitu-
dini februm humorum.

Tertius.

Tertius canon. hec febzis ē difficilis cognitio-
nis: quia multum habet similitudinis cum putri-
dis propter opilationem et multitudinē materiel.

Et hec febzis quandoq̄ remanet vsq̄
ad diem tertiu: et in eo qd̄ est post ipsum si
sunt opilationes plurime: fortes: et nō sunt
inspissantes: et non sunt condēfantes de fo-
ris: et si sunt parue festinat eius eradica-
tio si non fuerit error.

Quartus.

Quartus canon. hec feb. quādoq̄ durat vsq̄ ad
tertiu dīe: et etiam post ipm si opilationes fuerint
fortes: sed nō in vltimo fortitudinis: q̄ tūc fieret
trāsitus in putridā: et nō fuerint inspissantes: neq̄
condēfantes de foris. s. nō fuerint in portis: q̄ iste
sunt leues in p̄patione ad opilationes intrinsecas
q̄ si opilationes sunt parue cito eradicantur: nisi
accidat error.

Et hec febzis iter febzes effimeras qm-
q̄ accidit et redit propter fixationē opilatio-
nis que est causa quare fiunt ei paroxisimi.

Quintus.

Quintus canō. hec feb. inter effi. qm-
q̄ accidit et redit. s. h̄z paroxisimos siue exacerbationes p̄pter
fixationē opilationis: q̄ est cā quare et fiant paroxisimi.

Dubitatur vtrū se. effimera sit porisimal
siue p̄tōdica. Arguit q̄ nō p̄mo feb. effi. est facta:
ergo nō est p̄tōdica. tenet p̄na. et assumptū ē Gal.
viij. terapētica. Scōdo. si aliq̄ effi. esset p̄tōdica
maxime esset effi. ex opilatione: sed hec nō ē p̄tōdica
ca. ergo nulla alia. assumptū probat: q̄ opilatio
fixa debet facere feb. fixam et non p̄tōdicam: cū
causa et effectus debeant proportionari.

In oppositum est Auz. in parte p̄-
senti in cap. sequētī
de effi. ex nauseatiua satietate. vbi dicit q̄ h̄z qua-
tuor p̄tōdos vsq̄ ad septimū. Scōdo p̄ hac par-
te sunt rationes. potest effi. effimerans ex sole ite-
rum ad solem redire: et sic fieri nouus porisimus.

Tertio spūs inflammatus faciens effi. potest
inflammare altū siue gentū siue de nouo produ-
cendū qui inflammatus faciet scōm paroxisimū.

Quarto reperitur tertiana vnus paroxisimū q̄
est p̄tōdica. ergo etiā effimera vnus paroxisimū po-
test esse p̄tōdica. Quinto quęcunq̄ cause fa-
ciunt putridā esse p̄tōdicā p̄nt in effimera regiri:

et q̄ causa cōiuncta vnus effimere disponit cām
cōiunctā scōe effimere: et sic de alijs causis que in
putridis reperiunt. ergo effimera poterit p̄tō-
dica esse sicut et putrida.

Pro solutione

periodicatio accipitur duplī. cōiter et p̄prie. Cō-
muniter sumpta est discretiue reditus febrū simi-
lis p̄me p̄pter causam corporeā p̄me disponētē
ad scōam. voco autē febrē similem p̄me in eadē de
nominatione specifica. Periodicatio autē p̄prie
sumpta est reditus febris similis p̄me p̄pter cām
cōiunctā p̄ime disponētē ad cām p̄iunctā secū-
de et attrahentes ipsam ad locum determinatum
vbi prima causa fecit p̄mā febzem. et hoc p̄pter
vestigū ex p̄ma causa derelictū i loco illo. Quidā
distinctione p̄missa sit hec prima cōclusio. nulla.
feb. etbica est p̄tōdica. probat. q̄ nulla feb. etbica
babet cām a qua dependet specialis dependen-
tia. Scōdo cōclō. feb. effi. tam vera quā nō vera ē
p̄tōdica. p̄ma pars pbat. Nā aliquo efficiente
ex sole potest causa cōiuncta illius effimere. s. spūs
inflammatus a sole disponere altum spūm ad inflā-
mationē. vnde cessante p̄ma effimera redibit fe-
cunda similis p̄me p̄pter cām corporeā. q̄re hec
effimera vera est p̄tōdica. Istud tamen est rariss-
simū q̄ vnus spūs inflammatus absq̄ alia causa
corporea altum spūm disponat ad inflāmationē
taliter vt scōam faciat effimeram. scōa vero pars
probat. opilatio cū remanēs fixa iuxta textū
est causa inflammationis spūs prohibita euēta-
tione quo spū resolutio et cessante effimera tādes
opilatio fixa erit causa inflammationis altor spū-
ritū ventētiū ad eadē loca opilata. et sic vsq̄ ad
plures porisimos donec opilatio remoueat aut
effimera trāseat in putridā. hoc aut manifestum
est in effimera ex nauseatiua satietate. potest effi
vnus cōlūs corruptus faciens effimeram dispo-
ne re ad altū cōlūm corruptū facturū scōam effime-
ram: et sic abibit fm Auzc. quandoq̄ a quatuor
porisimis vsq̄ ad septimū. Item ap̄a intrinsecus
inflammans spūm et faciens effimerā spū illo inflam-
mato resolutio. et sic p̄ma effimera cessante potest
inflammare nouū spūm et nouā facere effimeram. et
sic non est incōueniēs in vno bubone in pluribus
dieb⁹ plures accidere effimeras. Et ex hac cōclu-
sione sequitur q̄ p̄tōdicatione cōiter sumpta: potest
etiā putrida esse p̄tōdica. Tertio cōclusio. acci-
piendo p̄tōdicationē p̄prie sola feb. putrida est
p̄tōdica. Et pbat p̄cto. Nā cā p̄iuncta p̄mi poris-
mi disponit cām p̄iunctā scōi porisimi et attrahit
ipsam ad locū illū i quo p̄ma cā p̄iuncta putrēs fe-
cit porisimū. et hoc p̄pter vestigū derelictū a p̄ma cā
putrēte siue illō vestigū sit cinericiū: qd̄ est termi-
nus putrefactionis siue malap̄lo i loco derelicta
nihil aut tale pōt cōuenire effimere q̄ cā cōiuncta
effimere nō pōt trahere eāz scōaz p̄iunctā ad locū
determinatū p̄pter vestigū derelictū: cū spūs sit sub
stātia tenuissima nihil tale potēs reliq̄re post sui
putredinē aut inflāmationes. Quarto p̄cto ter-
tiana vnt⁹ porisimi: h̄z nō sit p̄tōdica actu: est tñ p̄-
tōdica aptitudine. Causa. n. cōiuncta illi⁹ porisimi
est apta attrahere nouā materiā ad locū i quo pu-
tret p̄pter vestigū derelictū: nō aut attrahit. q̄ de-
fecit materia. nihil effi. remāsit sub forma cāe ante
cedētis supra illā q̄ fecit illū paroxisimū. Et ex
dictis in p̄senti questione et parti ex dictis supra
pōt facile rñso patere ad rōnes factas in p̄iū-
plo questionis tā an oppositū q̄ post oppositū.

but? q̄stionis p̄mit-
tēda ē hec distinctio q̄

Distinctio de
periodicatioe.

Et hec quidē

Primus

Et hec quidē febris permutatur ad frigus et horripilationem et significat q̄ ipsa sit putrida.

Sextus canon. hec feb. multoties permutat ad frigus et horripilationē. supple et rigores: et significat q̄ sit putrida. Effimere enim non sunt curis tipo notabilis. et hoc signum manifestum est si prius precedat feb. et postea sequitur tipus.

Et cum illa que est ex opilatione facit accidere dolorem post flebotomiam in latere sinistro nō est excusatio iterationis flebotomie: precipue cum sedatur feb. et per seuerat dolor.

Septimus canon. cum feb. effi. ex opilationē facit accidere dolorem in aliqua parte corporis post flōmā in latere sinistro. i. ex basilica sinistra non ē excusatio iterationis flōmie precipue cū sedatur feb. et perseuerat dolor: est enim sedata feb. p̄ repletionē repletionis vaporose per flōmā basilice sinistrae maxime ad hoc cōferens: vt est apud Auicē. ij. tertij. cap. de curationibus generalibus cōpletionum malarum cordis: sed dolor: perseuerat post flōmā. q̄ sanguis agitur et nō sufficiēter eductus per prima flōmā icipit aliqd mēbrū apare p̄pterea necessariū est flōmā iterare. **S**cōda expositio est vt textus sic ordinet cum feb. effi. ex opilationē facit accidere dolorem in pte corporis sinistra post flōmā factā in aliqua parte corporis est necessarium vt reteret flōmā: precipue cū feb. sedat: et perseuerat dolor: est enim signū doloris illum non sequi: sed potius agitationem alicuius humoris melici in latere sinistro incipientis parte sinistra apare. quā p̄pter ē necessaria reiterationis flōmie. **S**cōda ex qua parte qua vena debeat fieri flebotomia: et quātum sanguinis sit hauriendū tuo relinquitur iudicio estimationis.

Signa.

Quādoq; accidit febris effimera nō est a causa primitiua et est longe declinatiōis: tunc estima q̄ ipsa est opilatio: et p̄prie qm̄ declinat sine euacuatione cū hūectatione. **U**bi ponit signa. et p̄io dāta notitiā estimatiua. scōda magis certā ibi. (Et dīstīca ē) Signa autē prima sunt tria. Prīmū nō fieri a cā primitiua. s̄z hoc signū h̄ excludat effimeras has: ē tñ cōe oib⁹ effimeris pēdētib⁹ a cā corpea. **S**cōm signū ē. q̄ est lōge declinatiōis. et hoc ē cōe p̄lib⁹ pēdētib⁹ a cā corpea. **T**ertius magis p̄prie p̄cedētib⁹ est qm̄ declinat sine euōne. i. sine sudore sili nālī. nā cetere effimere sūt magis apte teriari cū sudore sili nālī q̄ pēdēs ex opilationē. ē enim opilatio tā intrinseca q̄ extrinseca mltū apta impedire sudore: nisi forte effimera pēdēs ab euacuationē: ē enim parū apta terminari p̄ sudore: sed illa facile p̄ cām suā cognoscit.

Et verificant estimationē tuas signa repletionis: et in corporibus plurimi sanguinis et generatibus eū: aut grossiorū hūorū viscosiorū: et oīa quidē inter ea ambo est qm̄ si opilationes in eis sunt p̄pter grossitudinem humorū et viscositatem eorū significant ea signa nota eis: et nō est illic inflatio corporis et rubedo et extensio et ad summū signa multitudinis. Et illis in q̄b⁹ causa est repletio sunt signa repletionis: ex

Ephimere.

So. xxi.

rubedine faciei exuberatione venarū et inflatione et tensione et alia apparentia. Et si superfluit opilationes pulius est paru⁹ et si non superfluit: non oportet vt minoretur pulsus.

Ponit signum magis certum: et est p̄tita opilationis cognita per signa sua siue opilatio fiat a multitudine: siue ab humore grosso et viscoso.

Signa autem opilationis sunt extensio et grauitas in loco opilato precipue. si locus ille fuerit transitus multarum materierum sicut epas i quo plerumq; propter opilationem est maior: grauitas q̄ in apate et? scōda p̄nt. in cap. de signis opilationum. Opilationes quoq; in venis habentes habent colorem citrinum: aut saltem non bonum. qm̄ sanguis per foramina sua ad cutis superficiē non accedit. **S**igna autem q̄ opilatio sit a multitudine sanguinis est membrorū grauitas: in motibus pigritia: faciei rubedo: venarū inflatio et tēsis: plenitudo pulsus. licet aliquādo p̄pter nimitā plenitudinē suffocantem appareat paruus iuxta textum: et habent fomina que grauitatem protendunt: vt somnare se mouere non posse: sicut econtra. somnare se volare significat humores subiles in quātitate reperata. **S**igna autē opilationis ab humore grosso et viscoso ē calor: malus tēsis in plumbeū: pigritia ad mot⁹: albedo vrine extrema fomnis multus et ociositas: membrorū lassitas et pigritia: pulsus paruus precipue opilationē superfluente.

De cura.

Cum causa est multitudo hūorū et repletio: tūc oportet vt in principio propes ad flōmā et euōne: et vt flōmes cum cū ias non febricit: tunc est melius. Et quando febricit si non fuerit necessitas: tunc statio est magis conueniens. flōmia enim facit hūores currere et permiscet inter eos. Si autē non fuerit excusatio: tunc nō oportet vt postponatur et tardet flōmia et euō: deinde fiat occupatio in eis que aperit opilationes et mūdificat meatus. Et non p̄peres ante euacuationē ad mūdificandos meatus et apertionē. illud fortasse sit causa ad attrahendū humores subito ad quosdā meat⁹ et inuiscandū in eis: et illud est res in qua sunt errores plurimi et fortasse addit i opilationib⁹ si fuerint grossi et p̄prie si meatus in creatione sua fuerint stricti.

Ubi ponens curam. primo ponit curam magis conuenientem in principio. scōda conuenientes in processu. scōda ibi. (Deinde oportet.) Prima in res. nam in prima parte curat effimeram pendētem ab opilationē propter multitudinem materierum. in scōda ibi. (Et si non sentis.) curat effimeram pendētem ab opilationē propter grossitatem et viscositatem hūorū. in tertia ibi. (Et cibis sit.) ponit cibos conuenientes in curatione huiusmodi effimere. prima in duas. nam in prima curat per euacuationem. in scōda per apertionem ibi. (Deinde fiat in eis occupatio.) In p̄ma dicit q̄ si fuerit multitudo hūorū et repletio. i. multitudo repletis sicut qm̄ est sanguis p̄ter modū exuberans tūc fiat flōmia et euō. sed euō d̄ ē cū dīstīctib⁹: et cū bis q̄

Signa opilationū plurima.

Tractatus

sanguine mundificat. Alter et si fuerit multitudo humorum. scilicet alioquin a sanguine: et repleto quantum ad sanguinem: stat flomina propter sanguinem: et eundem per priam aliorum humorum electuam secundum ipsorum exigentiam. Et hec flomina debent fieri cum non febris sit: ne fiat ante incubationem siue postquam declinauerit primum poris mus. flomina enim agitat humores: et per corpus siue refacit: et miscet bonum cum malo. hoc autem plus fit prius febre. Et de hoc est canon inferius in ca. de cura generali febrium. ubi dicit. et non moueas in die porisimi. hec autem intelligunt in cura regulam. coacte enim quandoque oportet parare ad flomina in et alias euacuationes in febre. timendo suffocationem: aut raptum materie ad aliquod membrum nobile: aut forte in ruptura vene et alia similia nocumenta. Deinde oportet ut demus aperientia et mundificationem meatuum opilatam. sed nullo pacto hec aperientia debent exhiberi ante euacuationem. illud enim esset causa attrahendi multos humores ad meatum illos et ad insuscipendum multos humores in illis meatibus. propter quam rem multi sequerentur errores. id est nocumenta ut quia augerent opilationes: et propter humores existentes in grossis et meatibus stricis in creatione sua. et forte fieret transitus effluens in putridam.

Cum flomina iterum et euacuatio quandoque educant superfluitates viscosas fumosas facientes coartatione sua hanc febrem et prohibeant ut permutetur ad putredinem et proprie cum ad ultimum facis eam peruenire: et facis appropinquare sincopi.

Ponit secundam. quare est incubandum a flomina et euacuatio. quia huiusmodi euacuationes quandoque sufficiunt absque exhibitione aliorum apparentium ad curacionem opilationis et febrem inde sequentis siue sit effluens siue sinoccha. et prohibet transitum in putridam. quia propter huiusmodi euacuationem educuntur materie opilantes: et superfluitates fumose. id est que vaporant absque putredine: que coartate: et non potest transpirare propter opilationem sunt cause effluere. et forte sinocche sine putredine: et proprie quando existente multa repletionem sanguinis facis flomina usque ad sincopam exclusiue: sicut inferius dicitur in sinoccha. et hec sunt dicta Gal. ix. therapeutice.

Et si non sentis multitudinem humorum: immo sentis opilationes: et quia ipse sunt accidetes a grossitudine eorum et viscositate ipsorum: tunc fortasse non indiges flomina superflua et euacuatione superflua: imo indiges apertione.

Item ponit curam effluere. pendentes ab opilationem propter humores grossos et viscosos: et prius. **S**ed hic nota quod si humores fuerint a sanguine separati sola id est gem? ipsorum euacuatio: et aliquando incipit? a flomina sanguine et his humoribus equato proportionabiliter: aut ipso dominante. Si vero sit eodem tra ab euacuatio incipere debemus: et raro in huiusmodi casibus oportet huiusmodi euacuationes esse valde copiosas: nisi forte materia optime digesta: aut ipsa repere ad aliquod membrum nobile.

Et aptio quidem est cum abstergentibus ex medicinis et cibis: et propterea quod egritudo est febribus non est possibile ut redeas in apertione ad abstergentia calia: immo ad illa que sunt inter sirupum acetosum purum usque ad il-

De speciebus

lum qui est cum seminibus: et aquam endiuie usque ad aquam feniculi.

Item ponit quod post euacuationem ita dicta est apertione cum abstergentibus ita ex cibis quam ex medicinis: sed propter febrem debet esse remissa calia sicut cum sirupo acetoso. suppleatis inclusiue: siue mellinum: siue zubarum usque ad sirupum acetosum oppositum ex seminibus in quo etiam sint radices apertentes: et ab aqua endiuie usque ad aquam feniculi inclusiue. **C**irca quam partem nota quod medicinis deferentes apertioni opilationem sunt triplices: subtilitatis: abstergentis: incisive: lauatue: et apertive. **S**ubtilitatis autem medicina est cur? proprietates est ut faciat humoris subtilitatem subtiliorem: calitate: sicut ysoopus alasse et camomilla. **A**bstergentia autem cur? proprietates est ut remoneat humiditates viscosas et congelatas ab officinis meatuum siue pororum qui sunt in membris suppositis: ita ut longet eas ab eis: sicut aqua mellis: et aqua melle sunt. quapropter omnis medicina abstergentia est corporis solutiva: licet non propter proprietatem occultam: et odorem amarum est abstergentium.

Incisiva vero est cuius proprietates est ut subtilitate sua penetret inter duas superficies. id est humoris viscosi: et suppositi: in qua est viscosus et remouet ipsum ab ea: et cum hoc etiam diuidit ipsum humoris in partes: licet non faciat substantiam suam subtiliorem: sicut sinapi et drimel. incisiva enim propter oppositum viscoso. subtilitatis autem grossum et spissum. **L**auatua autem est cuius proprietates est ut mundificet meatum cum humiditate sua quam adiuuat motus. nam currens subtile cum transit super officina: et per meatum suo cursu remouet superfluitates: sicut aqua ordet: et aqua cucurbitae. **A**peritiua vero medicina est cur? proprietates est ut moueat materiam existentem in concavitate meatuum ad exteriora et remanere concavitate meatuum apertam efficit hoc subtilitate sua: sicut petroselinum: aut quod subtilis est et incisiva: aut quod subtilis est et lauatua: aut quod subtilis et abstergentia: et omne acutum aperitiuum est. Et melius est in apertione opilationum ut incubes ab abstergentibus et incisivis. deinde procedas ad subtilitatem et apertentia: et omnia sunt liquida et fluxibilia.

Et cib? sit ille in quo est ablutio: et non in quo est viscositas sicut chylus ordet. Et zubarum cum hoc quod ipsum est propinquum cibo est in ipso aptio et abstergio. non est ergo malum si misceatur cum chylus ordet.

Ponit quales debet esse cibi. et patet. **I**tem ordet id est prafana ordeacea.

Demum oportet ut consideres cum euaueris: si necessaria fuerit eius et appuerit: sicut diximus an minuat febrem et deficiat: et an si porisimos huerit frangat et debilitet porisimus et secus a prius. Et considera vinum: et si inuenis eam non priuatam digestionem: et in pulsu et si inuenis eam non significare putredinem procedes secundum hoc regimen. Et intromitte egrum in die tertio post porisimum in balneo cum hora mollificationis porisimi expectati si fuerit febris usque ad quinque horas et inunge eum. Et frica ipsum cum rebus in quibus est abstergio equalis: sicut quod est inter farinam fabarum usque ad farinam horobi et farinam radicem lilij et aristologie emollite.

Primus

emollite cū aliquātulo mellis et aque. Qd si fueris ausus vti fortiori hoc: tūc vtere spu ma baurach: et si estimas qd balneū alterat naturā ei? in aliquo et facit accidere quasi horripilationē non moxetur in eo ictu oculi. opilationes enim iste non sunt de genere earum quas aperit balneum.

In hac parte ponit curā cōuenientē in pcessu: et est administratio balnei et fricationis. in scda parte ponit quid post exitū a balneo faciēdus sit. scda ibi. (Cū ergo egreditur.) In prima parte ponit octo cōditiones seruandas in vsu balnei. Prima qd precesserit euacuatio. Scda qd facta sit opilationū aptio. Tertia qd porissimus si fuerit vn? solus sit in declinatione. Si autē sint plures porissimi qd cū balneū sit porissimus declinationis vniuersalis. Quarta qd vrina significet digestionē. Quinta qd pulsus sit coartat? significat putredinē. Sexta qd ponatur in balneo in die tertio qd in hoc tēpo re verissimile est egrum esse in declinatione et pcessu euacuatiōis et aptiōis que pmitte de sunt. et ante porissimū sequētis si fuerit aliqds verissimiliter securus saltē per quinqz horas: ita vt possit fieri balneū frictio et cibatio si fuerit expedites. Septima qd post balneū fricet et vngat cum abstergentibus qd in textu describit. Mox tamē vsus non est apud nos: et magis cōueniret opilationis existentis in cute spuma baurach. i. pars subtilior salis: qd dicit baurach: sed loco ipsius accipim? sal nitrū. Octaua. qd si balneū alteraret ipsius faciēdo opilationē illico de balneo egredia. signi ficatur enim qd balneum non est aptus aperire busmodi opilationes immo potius disponit ad febrem putridam.

Cū ergo egreditur de balneo nō oportet vt appropinet cibo neqz vino: nisi post securitatē ex porissimo. Si autē erigit dispositio vt cibetur aliquātulum et nō tolerat: detur in potu id i quo est aptio vt aqua oz dei subtilis plurime aque pauci oz dei pluri decoctiōis decocta cum apio. Qd si paroxisimus non iterat ei: tūc balnea euz scdo: si desiderauerit illud et ciba ipsum: et si fuerit paroxisimus diminutus a porissimo primo et vrina fuerit bona: tunc confide in veritate curationis et paucitate opilationis: et cura cum post eradicationem eius sicut curasti: et ciba ipsum. Et si venerit paroxisimus sicut fuit: aut fortior illo: et vrina non fuerit sicut oportet: tunc egritudo est tendens ad putredinem: et curatio ei? est curatio putredinis.

Ponit quid operandū sit post exitum a balneo. nam reguli non debemus exhibere cibum porissimo postime securo. Si autem virtus non toleret detur aqua oz dei subtilis. i. in qua sit parū oz dei et multū de aqua. et proprie decocta cū pauco apio ad maiorem apertionem. Nos autem loco bubus daremus aliquid prifane oz deace. Si vero alius paroxisimus non superueniat: iterū balneandus est ad resolutionem residui. Et si superueniat: et sit valde diminutus respectu precedenti. et cum hoc vrina fuerit bona: tūc significatur

Epbimere. Fo. xxxij.

paucitas opilationis: et qd non fiet transitus in putridam: et potest eger grossius dietari. si vero fuerit paroxisimus sequēs equalis primo aut fortior et vrina non digesta: tunc fit permutatio ad feb. putridam. et curandus est cura putride.

De febre effimera ex nauseatiua satietate et repletionē.

Capitulum.

Quandoqz accidunt ex nauseatiua satietate vapores mali ex quibus accenditur caliditas et inflammatur spiritus quare accidit febris.

Hoc capitulum de febre effimera ex nauseatiua satietate habet tres partes. In pma ponit modū puentus fe. effimere ex nauseatiua satietate. Scdō cūdo signa. Tercio curā. partes patent. Prima in tres. In pma ponit modū prouētus ei? in generali. scdo in speciali. tertio canonē. scda ibi. (Proprie in corporibus. (tertia ibi. (Et isti quidē.) In pma parte dicit qd quādoqz accidit ex nauseatiua satietate. i. ex corrupta digestionē in stomacho vapores mali: ex quibus accidit caliditas in corde et inflammant spiritus qre accidit feb. In Notandū qd cū digestio stomachi ledatur tripliciter: dimittit nute ablatē: corrupte. per nauseatiuā satietatē debemus intelligere digestionē corruptā: per quas generatur cbilus corruptus. Dicit autē digestio corrupta: qd nō conuenit alicui inditudo de specie humana naturaliter disposito: aut qd per ipsā producit cbilus solū equiuoce non proprie ponēdus in specie cbili. Aliquādo tamē p nauseatiuā satietatē intelligimus cbilū corruptum nauseare facientē. Et aliquādo per nauseatiuā satietatem intelligimus satietatē et plenitudinē stomachi cū nausea. ita vt corruptio digestionis sit causa cbili corrupti: et cbilus corrupti causa plenitudinis stomachi cum nausea.

Sed dubitatur qre ex corrupta digestionē epatis non generatur feb. effimera. Dicendum qd ex corrupta digestionē epatis est apta generari feb. putrida et non effimera. Cui? ratio est. quia humor generatus per corruptam digestionē epatis ponit inter causas corporeas: sed cbilus inter causas pmitivas. est enim longinquus a corporibus? nris cbilus quā humor. Item quia cbilus non ponit inter res naturales: sicut humor. quia non necessario ingreditur constitutionē corporis humani. multo? tens enim homines sunt sine cbilo: sed nūqz sine humoribus? Sed ponitur dignius inter res non naturales. quia necessario occurrens corpori humano potest cōuenienter et incōuenienter applicari: sicut cibus et potus: et ex eodem fundamento feces. qd per primā digestionē immediate ex cbilo in stomacho generatur: sicut et cbilus reponit debent inter causas pmitivas: vapores itaqz ex cbilo et ex febribus eleuati cor inflammantes dignius faciunt effimeram quam humoralem.

Et proprie in corporibus colericis: et illis qui non habēt amplos poros. nam plurimum superfluitatū eorum vaporat vaporationes fumosas et minoratur in eis cruciatio acida. Et de illis qui sunt vehementius dispositi ad illam sunt illi qui incipiunt post nauseatiuam satietatem vti exer-

Reso stomachi triplex.

Responsio.

Tractatus

citio et motu: et ire sub sole et balneatio-
ne postq̄ accidit eis hoc: multiplicantur
eum eis vapores fumosi et proprie quan-
do habuerint in corporibus suis dolorem
et proprie in visceribus eorum.

¶ Hic ponens in specialimodum prouetus effi-
mere ex nauseatiua satietate ostendit p̄mo q̄ cor-
pora sint ad hanc parata. 2.º. que imparata. scda
ibi. (De materia vero.) In parte p̄ma dicit q̄ cor-
pora magis parata ad huiusmodi febres sunt cor-
pora colerica: aut salte colerica sū stomachus q̄
poros strictos habet siue a creatione: siue accide-
ntialiter. In his em̄ p̄pter stomachi caliditatem: et
bus ad fumosum corripitur. vapores aut fumosi
nō potētes trāspirare. p̄pter clausione pororū in-
flammat cor et spūs. et in his nō accidit eructua-
tio acida cū illa pendeat a frigiditate aut a cali-
ditate diminuta. Illi aut maxime ad hanc dispo-
sitionē sunt parati qui post repletionē stomachi
exercent et mouent motū inordinatis: et p̄pte
sub sole. nam p̄bulusmodi calefacientia spūs ad
corruptionē fumosam disponit: et p̄pte cū cibo
agitato stomachus non bene complectit eum. et
etiam quando balneatur maxime in balneo cali-
do. Spūs em̄ tamen per solem quā per balneus:
trahunt a cetro ad circūferētiā. et maxime ad hanc
dispositionem sunt qui habent aliquo modo do-
lorem in intestinis per quē stomachus a debita di-
gestionē impedit: tamen per bec calefaciētia ad
fumosum fit corruptio: et p̄r fit feb. effimera.

¶ De materia vero eructuationis acetose
et in habentibus eam raro contingit vt ge-
neretur febris. si autem generetur erit de-
bilis: immo non generatur.

¶ In hac parte inuit q̄ corpora sunt imparata ad
feb. effimera ex nauseatiua satietate. et sunt cor-
pora siccumata siue frigida: aut habēta stom-
achus frigidū. In his em̄ est aptus corrupti cibus
ad acetosum: sed de materia eructuationis nō est
apta sequi feb. effimera: cū sū plurimū porū in-
frigidet quā calefaciat. Verū aliquādo: vt ē ap̄
Aulicē. is. tertij. et Querro. iij. colligit cibus corrup-
tū in cibum acetosum a caliditate diminuta
putrescente. et ab hac est apta generari fe. effi-
mera: sed ita remissa et debilis vt possimus dice-
re q̄ nunq̄ generatur.

Sed contra si per putredinē cibus cor-
rumpit ad acetosum feb.
inde cōsurgens debet esse frigida: et p̄r fortis.
¶ Dicendū q̄ ois febris pendens a vapore putri-
do. aut a materia putrida est putrida. sed tamē il-
la est putrida q̄ pendet a causa corporea putrida.
Et p̄r dicitur etiā q̄ febris effimera taliter facta
non est fortis: eo q̄ illa putredo est leuissima. Si
enim esset fortis esset facta corruptio ad fetidum
vel ad alium odorem calidum.

¶ Et estimam q̄ generatur ab eructua-
tione acetosa nō ē nisi satietas nauseatiua.
In ista parte dicit. q̄ illud qd generatur ab eru-
ctuatione acetosa. i. ex vaporibus eleuatis a cibis
lo acetoso nō est nisi nauseatiua satietas: sed non
febris.

Contra. sequitur q̄ idem est causa
et effectus et p̄r
et posterius. **¶** Dicendū q̄ nō est inueniens idē
esse causam et effectū: et p̄r p̄r et posterius in
diuersis generibus causarū: sicut i hoc proposito:

De speciebus

nauseatiua satietas. i. cibus corruptus ad aceto-
sum est cā materialis eructuationis acetose. sed
eructuatio acetosa est cā nauseatiue satietatis in
genere cause efficientis in frigidādo stomachum
q̄ stomachus in frigidat. corrupti cibum. Itē nau-
seatiua satietas est causa immediata eructuatio-
nis acetose. sed eructuatio acetosa est causa solū
mediata nauseatiue satietatis: et hoc non est in-
conueniens.

¶ Et isti quidē cum eorum soluantur na-
ture inuātur valde et remouetur febris eo-
rum propter expulsionē superfluitatis su-
perflue fumose.

¶ In hac parte ponit sex canones. p̄mº quādo
patientes nauseatiua satietate solunt siue a natu-
ra: siue ab arte inuātur valde: et remouet feb. p̄
pter expulsionē superfluitatis fumose.

¶ Et diuersificatur quidem curatio eius
cū retinet natura ex illis et cuius soluit.
¶ Secundus canō multū diuersificatur curatio a
medico facienda quādo venter soluitur et quādo
retinetur. Si em̄ sponte soluat illud forte sufficit
ad curā. Si vero non sponte soluitur: opus est vt
medicus cibum corruptum educat vomitu: aut
secessu aut vtroq̄ modo.

¶ Et si natura illius qui febricit ex nausea-
tiua satietate leuiatur duabus assellatiō-
ibus: aut tribus: deinde flōmetur fortis sit
super eam fluxus ventris: et fortasse fiet su-
per eam fluxus epaticus quē significabāt
pulsus cordis et nigredo lingue.

¶ Pro notitia tertij canonis est notādū q̄ stante
nauseatiua satietate non debet fieri flōma. quia
esset causa vt cibus corruptus ad epat traheret:
qui esset cā infectionis humorū in epate existētis
et p̄r multorū nocumētorū. Dicit ergo Aulicē. q̄
si venter febricitans nauseatiua satietate soluitur
bis aut ter: deinde flōmet: vt q̄ forte medicus vs-
det vinā grossam rubeam et iam precessisse eua-
ctuationē cibili corrupti: tunc fit fortis fluxus q̄ for-
te erit epaticus qui fluxus fiet a materia que dos
minū habet sup residuū materis in epate repte.
ad quē tamen fluxum sequitur pulsus cordis qui
est via in tremorem et nigredo lingue vaporis
bus acutis in fluxu cordi et lingue comunicatis.
Et his nō obstantibz. fluxus tamen erit salubris.
et bec est p̄ma expositio Gentilis: cui tamen non
multum assentio. **¶** Scda expositio eiusdem est q̄
quando patientes effimera ex nauseatiua satietate
soluitur bis aut ter. deinde flōma a medico cre-
dente totū cibum corruptū esse eductū in tribus
assellatiōibus: cum tamē non sit eductus integre
vnde corruptum qd est in stomacho per flōmam
attrahitur ad epat: et corrupti humores in epate
reptos: ita vt natura irritata expellat eos et fa-
ciat fluxum fortem epatis malum et forte mortu-
lem ad quē sequitur pulsus cordis et nigredo lin-
gue vaporibus malignis cordi et lingue cōcatis.

¶ Et simulantur accidentia febris effime-
re ex repletionē accidentibus febris ex
ira. rubent enim oculi et facies valde: et fit
inflāmatio vehemens et magnificatur pul-
sus: et fit velox: et rubet vrina.

¶ Quartus. q̄ accidētia feb. effimere. ex nauseati-
ua satietate et accidētia feb. effi. ex tra multū ass-
mīlatur. In vtrisque enim rubent oculi et facies in-
flāmatio sic

Sex canones.

Gentilis expō.

Febris pēdēs
a vapore putri-
do.

Primus

flamatio sit uehemens. magnificat et velocitatur pulsus. rubet urina: sed in parte nauscatua satietate beuunt: propter vapores fumosos coctantes cordi epa: totum corpus. in ira autem propter ebullitionem in sanguine et spiritu.

Cum plus remanet non excedit tres dies.

Quintus canon. feb. effimera ex nauscatua satietate cum plus remanet non transit tres dies. in hoc effimera tempore bilis corruptus est eductus et febris effimera debet esse corrupta: si eger bene rectus fuerit.

Et scias quod febris effimera ex nauscatua satietate: quandoque venit cum prodis quatuor aut septem: et cum hoc est febris effimera. verum pulsus eius est sanus.

Sextus canon. quod feb. effimera ex nauscatua satietate bis aliquando a quatuor usque ad septem ab his hoc quod transit in putrida: et illud maxime cognoscitur per pulsus qui est sanus non coartatus sed qui consuevit in paroxysmis putridis coartari. De autem periodi a quatuor usque ad septem accidunt secundum numerum cibationum in tribus diebus in quarum qualis cibus assumptus ad fumosus corruptus. Quod autem totus periodus possint ex unica cibi corruptione. puerile est longinquum et male verisimile. possibile est enim quod duos vel tres accidunt in unica repletionem propter ciborum diuersitatem: ut si cederet lac et oua et carnes. lac primo corruptum posset facere periodum oua secundum. et carnes tertium.

DE SIGNIS.

Signa eius sunt alteratio eructuationis ad acetositatem aut fumositatem. Cum ergo alteratur eructuatio ad sanitatem indicat sanitatem. Et urina quidem istorum est priuata digestionem aquosa. Et quando causa nauscatue satietatis est vigilia est in facie et faucibus eorum inflatio et in palpebris eorum est grauitas.

Hic ponit tria signa. Primum quod precessit bilis corruptio cibi signata per eructuationem fumosam aut acetosam. Cum enim est eructuatio sana non redolens a liquore sapore extraneum indicat sanitatem. Secundum signum. cum urina istorum est priuata digestionem aquosa.

Contra quod supra dixit quod rubet urina. Respondendum quod urina aquosa est signum corruptionis ad fumosum. Vel aliter quod urina est priuata digestionem aquosa: quod subtilis et tincta. Vel tertio quod in principio est aquosa similis aqua significans indigestionem: sed postea in processu efficitur rubea per actionem caliditatis febris. Tertium signum est manifestum ex his que dicta sunt superius in. c. de effimera ex vigilia.

De cura. Lap.

xxxv.

Sciens hanc nauscatuam satietatem non curatur quin aut sit soluta.

Hic ponit curam bis tres partes. in prima ponit unam diuisionem. in secunda ibi. (Et si natura) persequitur membra diuisionis. in tertia ibi. (Et si per seuerat solo) ponit quosdam canones. Quod dicit in prima parte est manifestum. quod est una distinctio facta ex partibus contradicentibus. Est enim necessarium ut neuter horum patietur sit solutus. scilicet a natura aut non solutus. et est dictum Gal. 8. terapeutic.

Epimere.

Fo. xxxij.

Et si natura eius fuerit non soluta: tunc perculdubio oportet ut soluas eas: et si fuerit aliquid cibi: aut fecis: aut grauitatis remanens in stomacho tunc oportebit ut facias vomere ipsum: deinde solue ipsum et considera ubi inuenit grauitatem.

In hac parte curans effimera ex nauscatua satietate exequitur membra diuisionis. et primo curat quod natura non est soluta. secundo ibi. (Quod si natura fuerit) curat quod natura est soluta. Prima iterum in duas. nam primo ponit curam in generali. secundo in speciali. (Et considera). in prima parte dicit quod si natura non fuerit soluta oportet ut soluas eam. si tamen in stomacho fuerit aliquid cibi aut bilis corrupti grauantis: aut inclinantis ad vomitum. primo de premissis vomitus: postea ventris solo. quando tamen stomachus esset repletus et non est maior inclinatio ad vomitum quam ad feces ventris solutio debet premissis vomitus.

Et considera tunc an sit rectius curare illud cum clisteribus et suppositoriis: aut cum aliquo quod bibitur desuper ut soluat aut deponat aut digerat: et significat illud quod rectius est de hoc dispositio eructuationis. fortasse enim necessarium erit: si fuerit cibus stans fortiter et sit difficilis vomitus ut non aspiciatur ad febrem: sed administretur dyspipericon ut precipitetur et descendat cum digestionem: aut administretur quod est debilius eo: et administrant embroce et emplastra digestiua cognita in capitulo digestionis: et solutiua cognita in capitulo solutionis. Cum ergo descenderit: tunc aut egredietur per seipsum: aut iuuabitur cum supposito.

In parte presentis docet curare effimera in specialiter quod venter non est solutus. et bis duas partes. in prima curat per ventris solutionem. in secunda per dietam ibi. (Et toleretur famis). In prima dicit quod medietas de considerare: an bilis corruptus debeat curari per vomitum: aut per ventris solutionem. Hoc autem fiet sibi manifestum ex duobus ex grauitate precepta et eructuatione. Nam si senserit grauitatem in stomacho et eructuationem: tunc bilis corruptus est in stomacho. ergo si nauscauerit: primo procurandus est vomitus. deinde ventris solutio per quam bilis corruptus omnino euectur extra corpus: aut minuatur: aut saltem descendat a stomacho ad intestina. Si autem non senserit grauitatem in stomacho: neque haberit eructuationem: sed senserit grauitatem in intestinis: ut puta iter vmbilicum et stomachum vel ab vmbilico infra. nam per primum sequitur bilis corruptum esse in intestinis gracilibus. per secundum in grossis: est procedendum modo infra scripto. Existente quod bilis corruptus in stomacho vel in intestinis gracilibus dandum est aliquid per os quod precipitet bilis corruptum ad inferiora. Et si non ascendit ad stomachum: neque ad intestina gracilia superiora. De maxime autem conuenientibus ad hoc est dyspipericon. electuarium de tribus piperibus. cuius descriptio est apud A. de sue et A. hoc enim sumptum a. 3. usque ad. 5. precipitet corruptum ad inferiora. Et si aliquid de cibo sit et nondum digestum adiuvatur ad digestionem. bis enim tibi munda piper quod adiuvatur ad ventris solutionem: et non respiciatur: dum educatur bilis corruptus. Si tamen videat nimiam inflammationem dandum est aliquid minus.

Adesue.

E

Tractatus

calidū ventris lenitiū: sicut aqua mellis: aut a q̄
suc. debite calida quantitate. s. aut. 6. 3. Exterius
aut appropinquant emplastra vnctiones epistima
ta: aut embroce q̄ confortant digestiua: cū hoc vē
trem leniāt: sicut esset decoctio facta ex absinthio
spica rasilario: quib⁹ apud maiorē necessitatē pos
set addi parū artante. bec em̄ exteri⁹ applicata
cū h̄p cōfortāt cibū corruptū deponūt. Si autē p
signa sup̄ascripta cōp̄b̄sum fuerit corruptū cibū
esse in intestinis grossis clisteri educendus est.

Sed dubitatur vtrū dyatrōp̄peon
cōueniat i cura but⁹
effimere. et arguit q̄ nō de intentione Alexandri in
caplo de corruptione digestionis reprehenden
tis Gal. in hoc passu qui in octauo terapēticē cō
cedit dyatrōp̄p̄creon. In oppositū est Gal. 8.
terapēticē et Aui. bīc. Quid dubiū facile pōt sol
ui dicendo q̄ Gal. et Aui. cōcedūt ipsum quando
corruptus est ad acetosum et fit corruptio a mala
cōplexione frigida. Aliter pōt dici q̄ in hac cor
ruptione ad fumosum est duplex intentio. vna ad
deponendum cibū. et ad hoc optime valet dyat
rōp̄p̄creon. nam cum hoc q̄ deponit cibū
corruptum: si quid remanet ex cibo indigestum ad
tūat ad ipsius digestionem et cura est cōueniens
in principio. Alia autē intentio est ad malam cō
plexionem calidam corruptentē: et ad feb. et ratio
ne huius nō conuenit. sed cōueniunt frigida: sicut
dicitur inferius. Ego tamē credo q̄ stante hac
corruptione cū feb. et a mala complexione calida
sit tutius adhibere aquas mellis: ordet: aut zucha
ri vt simul cibū corruptus deponatur et mala cō
plexio calida corrigatur.

Et toleratur fames super eū diu donec
non remaneat hesitatio in destructione sa
tietatis nauseatue: deinde sumat cib⁹ le
uem: velocis digestiōis boni chym⁹: et sit in
tentio ad famē et somnum tantū: qd̄ excu
sat sollicitudinē in alleviatiōe repletionis.
In hac parte dicit q̄ fames in hoc casu d̄z tole
rari donec satietas nauseatua sit destructa: ita
vt nō sentiat eructationem: neq̄ grauitatem in
stomaco et intestinis gracilibus. postea sumat ci
bū leuem boni chym⁹ et velocis digestiōis: et in
summa toleret famem: multum dormiat super fa
mē. bec enim excusant ab alta cūatione. Conuer
tuntur enim spiritus in somno circa stomacū et tu
uant ad digestionem vt ad benignūz reducat qd̄
pōt reduci: et reliquū ad euacuationē disponatur.

Quod si natura fuerit soluta considera an
res que euacuatur sit illud quod est corru
ptum: et si fuerit illud nō retineatur donec
totum euacuetur vsq̄ ad postremum eius:
et expecta declinationem paroxysmi et fac
ingredi ipsum tunc balneum: et ciba ipsum
nisi fuerit illic superfluum destruens forti
tudinem. tunc enim nō facias ipsum ingre
di balneum: immo ciba ipsum: et conforta
stomachū eius cūz rebus quas scies: et qua
rum quedaz scripte sunt in capitulis de so
lutione ventris. **Et de illis** est lana infu
sa in oleo in quo est virtus absinthij: aut
etiam in oleo nardino postq̄ fuit expressa
et separata fuerit ab ea materia pars olei.

De speciebus

Ulc curat effimeraz ex nauseatua satietate qm̄
venter sponte soluitur. Et dicit q̄ medicus debet
cōsiderare an res q̄ euacuatur sit id quod est corru
ptum. et si ita fuerit nūq̄ retineat donec totus cib⁹
lulus corruptus euacuatus sit. quo euacuato decli
nante paroxysmo debet ingredi balneum et postea
cibari. Terum si ad sit virtutis debilitas dimittat
balneum et cibetur: sed ante cibationem cōfor
tur stomachus cū medicinis descriptis. 16. tertij.
in capitulo de solutione ventris ex quibus est las
na infusa in oleo de absinthio: aut in oleo nardi
no: id est de spica que lana sit expressa ab oleis et
notabiliter calida sup̄ stō et intestinis applicetur.

Et si perseverat solutio et inuenis id
quod egreditur absq̄ genere eius quod
corruptum est: administramus oleum de cito
nijs tepidum recens fm̄ hunc modum et
oleum de mastice et non est iterum in oleo
nardino cōtrarietas eis. Et fortasse admi
nistramus cerotaria: et proprie quādo nō
suffert dispositio stricturaz eorum super vē
tres eorum. Et quandoq̄ indigemus em
plastris fortioribus hoc de emplastris p̄e
dictis in colica passiōe: da ei in potu aq̄s
fructuum si tolerat eas: et da ei ad come
dendum illud cuius alleviatur nutrimen
tum et facilis fit digestio: sicut testiculi gal
li et pisces aradrach. et premitte super il
lud aliquid de fructibus et succis et robu
stipitici.

In ista parte ponit quosdam canones qui sunt
maxime ad corrigendum accidentia. corrigat autē
tria accidentia. primū est fluxus ventris superfluus
scdm̄ est defectio appetitus. tertij difficultas tra
ctus cibili ad epar. Pro primo igitur corrigendo
dicit. q̄ si ventris solutio p̄seuerat: et illud qd̄ eua
tur nō est cib⁹ corruptus: immo forte būores quo
rū cūatio nō cōfert: tunc administramus oleum de cito
nijs tepidū i. calidum: et oleum de mastice vel de
spica nō est cōtrariū: immo tuuatiū. bec em̄ sto
macho et ventri applicata sūt fluxū. aliqñ admi
nistramus cerota: sicut cerotū ex mastice et similib⁹
bus cōstringētib⁹ que cerota sint tenacia: et p̄ se
adhereant pp̄e quando eger nō vult sufferre lē
gaturam. et apud maiorē necessitatē administram⁹
magis stipitica sup̄a dicta in caplo de colerica
passione. et detur in potu aqua fructuū stipiticozū
sicut citoniorū et grana toy: et cū eozū sint facilis
digestio et boni chym⁹ sicut testiculi gallozū et pi
sces aradrach. i. pui petrosi. et añ bmoī cibaria da
aliquid stipiticū sicut dyactonem. similiter suc
ci et rob stipitici.

Et si abscondit de appetitu aliquid ad
inone ipsum cum eis que sciunt: et proprie
cum eis que fiunt ex citonijs.

Ulc p̄strationē appetitus corrigat et pp̄e dā
do citonia: et ea que cum citonijs fiunt.

Et cum euacuatum est non est malum
vt administres ei electuariū forte de illis
que digerunt et confortant stomachum et
aperiunt opilationes: et illud post ablatio
nem febris et accidentium.

Ulc ad ministrat ea que faciunt cibū ad epar
penetrare ex quibus est dyacalamentum. ty: iaca
et vinum

Canones ad
corrigendū ac
cidentia.

Primus

et vinum potens, sed hec non sunt administranda nisi in fine cum tam eductus est totus chylus corruptus: et cessauerit febris, et correcta sit stomachi mala complexio calida.

Et iter quidē ad flebotomiā est vt non fiat in ea donec declinet: tunc enim fiat.

In hac parte dicitur non esse faciendā flebotomiā nisi postquam totus chylus corruptus est eductus.

Et illud quod prius datur in potu est aqua ordeī et cibus sit sicut ille qui fit de agresta cum cucurbita et amigdalīs paucis et infrigidetur locus eius: odoramentū ei⁹ et trocisci de camphora in quibus non ponitur reubarbarus.

Diete regimē.

In hac parte ponit regimē per dietā in declinatione conuenientē: et in summa cōcedit agresta cucurbitam cum paucis amigdalīs. quia sunt digestiōis: et infrigidat lectū ipsorum: et dat odoramenta frigida: sicut trociscos de capb ora in quibus non ponitur reubarbarum vt sint frigidiōres. Nec enim conueniunt tam rōne feb. quam rōne caliditatis superflue stomachi corruptis. **E**t in hoc textu manifeste elicitur quatuor intentiones. Prima ē remotio cause. scilicet nauseatiue satietatis. pro qua remouēda si non sufficeret vomitus et opus est solutione in nauseatiua satietate ad acetum ventre existente stipitico darem vñ. 3. pill. elefanginarū: aut stōicarum. et non essem contentus solo dyatriō pipereon. et si esset corruptus. ad fusiolum dare. x. s. floris cassie ventre existente stipitico. non enim fiderē quod aqua mellis vel zucchari: aut ordeī possit chylum corruptum educere. scdā intentio est infrigidatio que debet: vt febris. tertia correptio accidentiū: sicut dictum fuit circa textū. quarta est regimē in sex rebus quod in corruptione ad fusiolum declinet ad frigidum. in corruptione vero ad acetum declinet ad calidum. magis enim intendendū est ad cām quam ad febrem. **Q**uarto nota quod administrata exertsus ad retinendum fluxū aut vomitū debet esse aut notabiliter calida: aut notabiliter frigida. non aut tepida vt superius ostensum fuit in febre effimera ex euacuatiōe.

Febres effimere ex apate.

Lap. xxxvj.



Febres sequētes apostemata interiora sunt putride: et quādoque associatur eis ethica: et non sunt de numero feb. effimerarum.

In presenti capitulo Aui. agit de febribus effimeris sequentibus apostemata. Habet hoc capitulum tres partes. In prima ponit modū puentus effimere ex apostemate. in scdā signa. in tertiā curā. partes patent. Febres autem diuersificantur secundum diuersitatem apostematū. sed apostemata diuersificantur loco et causa. Primo ergo ponit que febres sequuntur apostemata secundum locorum diuersitatem. secundo secundum diuersitatem causarum. scdā ibi. (Et plurimum accidit). Prima in duas nam primo ostendit que febres sequatur apostemata intrinseca. secundo que extrinseca. scdā ibi (Apostemata vero apparentia). **I**n prima parte dicitur quod feb. sequentes apostemata intrinseca sunt putride: et quādoque associatur eis ethica: et non sunt effimere.

Contra primum instatur: quia non sunt putride: quia non cōtinue cum materia cōtinuarum putreat ad

Ephimere.

So. xxxiiij.

intra venas. primo de differentiis febrium. materia autē apostematum est extra venas scilicet in cōcauitatibus membrorum neque interpolare et sententia Ga. in cōmēto illius affor. Febres quinq.

Contra secundum instatur: quia ethice sunt fa-

cte propterea non dependēt a causis corporeis. **P**ro solutione tenēde sunt iste cōclusiones. **P**rima. febres sequentes apostemata intrinseca secundum plurimum sunt putride cōtinue. scdā quod aliquādo sunt interpolate. tertia quod aliquādo sunt ethice. quarta quod rarissime sunt effimere. Prima probatur propter tria: scilicet propinquitatem materie putridis. ad cor rectitudinem vite. et tertio propter latitudinem vitarū. Et ex oppositis causis febres putride sequentes apostemata extrinseca secundum plurimum debent esse interpolate quod febres sequentes apostemata intrinseca. Quod autē sint aliquādo interpolate iuxta secūdā cōclusionem ostenditur. et pono quod sit aliquod apostema colericum intrinsecum ita paruum quod non possit facere febrem nisi quod caliditas sequens ipsum excrescit. **P**resuppono scdō quod merito colere caliditas sequens ipsum crescat de tertio in tertium. hoc enim est intentio ne Aui. inferius in caplo de febribus apostematum. Dicit enim quod vnicuique humorum inest periculus qui sibi cōuenit ex quibus facile deducit cōclusionem. Quod autē aliquādo sequantur ethice ostenditur tū propter caliditatem febriū putridā ducentem ad ethicam. tū propter nocuentum digestiue membrorum naturalium nec obstat quod ethice sint facte: et per cōsequens independentes cum facte sunt quod tunc in fieri fuerunt dependentes a causis tam dictis. Quod autē effimere possint sequi apostemata intrinseca iuxta quartā cōclusionem ostenditur quod sequuntur apostemata extrinseca quādo inflammantur spiritus: non tamē possunt mittere putridam fuliginem ad cor: sed tantū proportionem potest habere precise apostema intrinsecum ad inflammationem spiritus non mittendo putridam fuliginem ad cor: sicut apostema extrinsecum. ergo et cetera. **P**ro cōsequentiā et assumptū est satis manifestum. **P**ro enim apostema intrinsecū esse ita parū vt possit inflammare spiritus: non mittendo putridam vaporem ad cor cum illud sit facilius quam mittere vaporem putridum ad cor sufficientem ad feb. putridam. **D**icit autē Aui. veritatem habet in pluribus. Et tu adde quintā cōclusionem quod febres sequentes apostemata intrinseca plurimum sunt vagantes non seruantes periodū sui humoris vt est apud Aui. 18. tertij caplo. de apatibus renum. Et experientia comprobatur. et ratione. quia prodictio fit per nouum aduentū materie: aut per crementum putredinis eius. sed hec non fiunt temporibus de terminatis in apostematibus. quare et cetera.

Apostemata vero apparentia: sicut sunt furunculi: et epiture vel bubones que eueniunt in ea: et proprie apostemata magna que fiunt in membrīs glandulosis et in carnibus que vocantur molles: sicut illa que fiunt in inguinibus a superfluitatibus epatis: et in asillis a superfluitatibus cordis: et sub aure a superfluitatibus cerebri: quādoque sequuntur febres et non euacuantur quin aut sit illud quod peruenit ex eis ad cor donec igneat ipsum calefactio sola: aut cum putredine. **Q**uod si fuerit calefactio sola

Conclusiones tenende in feb. bre ethi.

De furunculis et exturris.

Tractatus

tunc erit de genere februm apostematum intrinsecorum.

In parte presentis ostendit que feb. sequatur ad apostemata extrinseca dicens qd a pata apparen-
tia: sicut sunt furunculi. i. a pata acuti capitis dicta
ad emanul apud Aul. tertia quart: et exire. i. a pa-
ta colligenda humores calidum siue fiant incipies-
do siue permutando bubones. i. apostemata in-
guinum. bubon. n. grece inguen la tunc que veniunt
in ea. i. parte extrinseca siue apparenti. Et similiter
apostemata magna que fiunt in mēbris glando-
sis: id est carnibus glandosis mollibus: sicut illa
que fiunt in inguinibus a superfluitatibus epas-
tis cutis inguina sunt emunctoria: et in assellis
a superfluitatibus cordis: cutis sunt emunctoria: et
sub aure a superfluitatibus cerebri: quandoq; se-
quuntur feb. que aliquādo sunt effimere quādo in-
flammando spiritus igneunt cor: nō comunican-
do tamen putridam fuliginem cordis: aliquādo
sunt putride si putredo cordis comunicetur. Appel-
lat tamē Aul. effimera de genere feb. apostema-
tum. qd frequenter sequuntur apostemata extrin-
seca: licet translatio iudaya dicat de genere fe-
brum effimerarum que sequuntur apostemata: et
est textus ille clarus.

Et plurimū quidem accidit de istis fe-
bribus sequentibus apostemata sequen-
tia causas primitivas ex vlcerebus et scabie
et doloribus et percussionibus et casibus
ad que expelluntur materie et retinentur
in vīs apud carnes molles est de genere fe-
bris effimere. Et plurimum quidem acci-
dit de istis febribus sequentibus apostema-
ta quorum cause sunt antecedentes: sicut re-
pletiones et opilationes preterite sunt pu-
tride. et fm plurimum febres sunt radices
et apostemata sequentia: licet quādoq; ac-
cidat ecōtrario. Hippocras nominat has
febres malignas que ex eis sunt effimere et
que nō sunt effimere. Et febres quidem se-
quentes ea fm plurimum sunt effimere: et
si nō sunt effimere sunt male.

In pre pnti Aul. ponit que feb. sequantur a pata
diuersificata fm causas. et primo fm causas ge-
nerales. scō fm causas speciales. scōa ibi. (Et
plurimū quidē barū). Prima in tres. In pta po-
nit que feb. sequatur apostemata extrinseca pen-
dētia a causis primitiuis. In secunda que feb. se-
quatur apostemata extrinseca pendētia a cau-
sis corporeis. In tertia parte ponit quandā com-
parationem. secūda ibi. (Et plurimum quidē acci-
dit). tertia ibi. (Et febres quedaz). In pima
parte dicit qd febres sequentes apostemata extrin-
seca pendētia a causis primitiuis: sicut sunt vlcera
scabies. i. excoctatio dolores percussiones ca-
sus nō cētes aliquibus mēbris ad que fluūt ma-
terie sufficienter retinentur in vīs apud carnes
molles: qd sunt in locis emunctoriis: sunt effimere.

Deinde in secūda parte dicit qd fm plurimum
febres sequentes a pata extrinseca pendētia a cau-
sis corporeis: sicut repletiones et opilationes p-
terite id est antiquę sunt putride. In tertia par-
te dicit qd febres sequentes apostemata extrinse-
ca fm plurimum sunt effimere: et si nō sunt effime-
re sunt male: et est afforissimus quartę particule.

De speciebus

In bubonibus omnes febres: male exceptis effi-
meris. pessime aut sunt putride sequentes apo-
stemata pestilentialia. Motandum primo qd
vlcera scabies et dolores sint cause corporee ap-
pellatur tamē ab Aul. primitiue in comparatione
ad opilationem et repletionem que magis vident
corporee et directius apostemata causantes. Ali-
ter tamē possumus dicere qd Aul. per vlcera sca-
bitem et dolorem intelligit causas primitiuis bo-
rum factiuas. Motandū secūdo qd per vlcera do-
lorem et scabiē in mēbris extrinsecis: sicut in pe-
dibus et vīra attrahuntur materie a corpore ad
membra illa que fluentes iuxta inguina retinētur
in carnibus mollibus existentibus in inguinibus
que spongie sunt: ad hoc deputate vt rectpant
superfluitates epatis. Et similiter si buiusmodi
sint in brachijs sūt ex simili causa apostemata in
subassellis. et si in mento aut labijs aut dentibus
sunt a pata post aures vel sub auribus.

Ultimo instatur cōtra dicta. qd si fe-
bres sequentes a pata extrinseca fm plurimū sunt effimere et ad apo-
stemata extrinseca pendētia a causis primitiuis
sequantur plures effimere qd putride. et cōtra ad
apostemata extrinseca pendētia a causis corporeis
plures sequantur putride qd effimere. sequit qd apo-
stemata extrinseca plures sūt a causa primitiua
qd corporea. Ad hoc dicit primo cōcedendo ad qd
deducitur maxime sub causis primitiuis compress-
bendo vlcera scabiē et dolorem ac buiusmodi
Aliiter potest dici qd Aul. superius locutus est cō-
paratiue vt qd se. sequentes apostemata extrinse-
ca pendētia a causis corporeis sunt plures pu-
tride qd effimere in comparatione ad febrem se-
quentem extrinseca a causis primitiuis que raris-
sime sunt putride.

Et plurimum quidem harum sequuntur
apostemata sanguinea: et quādoq; acci-
dunt sequentes herisipilam et similia ei.

In parte presentis dicit qd feb. effimere plures
sequuntur apostemata sanguinea qd colerica: sicut
berisipillaz fornicā et similia: tuz qd dolo: est ma-
ior in apate sanguineo qd colerico. qd est extēsius
et pulsatiuis: et in apate colico est pūgitiuis: qd
plures vapores: is nō ita acuti eleuant apate san-
guineo qd colerico. SJBMA.

Signa earum sunt ea que diximus de
anteceffione apostematum ante eas et fa-
cies est inflammata et rubea: et est additū
in ea super dispositionem sanitatis et nou-
est caliditas vehementer mordicans quā-
uis sit multitudo eius in eis: quoniam hu-
ius apostemata sunt sanguinea nisi sint fe-
quentes herisipilā: et tunc istis febribus
succedit hūectatio: et est pulsus in eis velox
magnus frequens propter repletionem et
caliditatem: et est vīna aquosa: alba pro-
pter cursum materierum ad apostemata et
vlcera.

In parte presentis ponit sex signa buiusmodi fe-
brum effimerarum. Primus est anteceffio apatū.
Secūdum. qd facies est inflammata rubea nota-
biliter supra dispositionē sanitatis: qd scō nō est
vniuersaliter verus. sed maxime verificatur in bis
qui multo sanguine abundant. in bis enim cor-
poribus

Sex signa re-
brum quottis
dianarū quas
effimeras dis-
cunt.

poribus frequenter sunt furculi ad quos sequitur febres effimere. scda p. imi. Tertius quia caliditas quavis sit multa ppter multitudinem vaporum: et ppter in pendere ab apate sanguineo: non tamen est multus mordax. mordaxitas enim argueret febrem putridam. verum si apa sit colericum caliditas etiam est mordaxior. lz sit minor in quantitate. nunq tamen ceteris paribus est ita mordax: sicut est quando est a putredine. Quartum. qz istis succedit sudor: lentis simillis naturalis: cuius causa ppter supradictis. Quintum qz pulsus est magnus velox et frequens vt sa tiffa clat necessitati. Sextum est vtrina aquosa. i. subtilis alba. s. albedine translucens ppter cursum materie ad apostemata. vnde diuerfitur a vijs vtrine: hoc in principio licet postea in fine precedente actio caliditatis febrilis et amplius non fluente materia ad apostemata tangatur.

CA. XXXV.

Opportet vt antecessio fiat in ea cum flebotomia et fluxu ventris et curetur apostema cum eo quod oportet in capitulo suo et subtilietur regimine et non bibat vinum. oino: et non cibetur nisi post declinationem completam: et necessaria sunt ei extinguentia et infrigidantia humectantia et emplastra in frigidata cum niue super membrum infirmum apostemosum: ita vt noccant non apostemati: neqz faciant ipsum crudum: immo infrigidetur via inter ipsum et cor infrigidatione penetrante in profundum.

Hic ponit cura. pro cuius notificatione memorande sunt intentiones sepe dicte. Prima est euacuatio apostematis. scda est infrigidatio que debetur febrili. tertia correctio accidentium. quarta regimen vite in sex rebus. Curatio autem apostematis duplex exigit regimine. Primus debet cause antecessit exgens tres intentiones: scz euacuatio nem diuersionem et fluxus interceptionem. Euacuatio aut completa est cum flebotomia et alijs euacuationibus fm humorum exgentiam. Diuersio aut completur cum ventosis cum sacrificatioe cum sanguisugis ligaturis et similibus. Sed fluxus in tereceptio perficitur cum repercussione positis super membra: per qd materia fluxura est. Et aliquando materia existente subtili acuta cum bibitis que materiam ingrossant et immobilitant sicut sirupus de papauere et similia. Sed regimine particulare exigit tres intentiones. repercussione conuenientem in principio. repercussione cum resolutione conuenientem in augmento vsqz ad mediū status. resolutionem conuenientem a medio status vsqz p totam declinationem. Si vero maturatur in augmento ministranda sunt repercussiva cum maturatiua et i statu maturatiua sola quo maturato erumpendum est et cura vlcis curandum. Repercussiva tamē in oibus apatibus non sunt applicanda. eorum tamē inuestigatio non pertinet huic parti. sed perquirenda sunt hec quarta primi. et tertia quarti. Scda intentio est infrigidatio que debetur febrili cum interius et exterius applicatis. Tertius intentio corrigit dolorem fm q oportet et corpus humectat: et si vapores respirent ab apostemate ad cor: aut ad alia membra nobilia: aut materia retro cedat: appropinquata sunt emplastra in frigidata cum niue supra membrum apostemosum infirmum ita vt non noceatur apostemati: nec fiat

ipsum crudum. tertio infrigidetur via inter membrum apostematum et cor infrigidatione penetrante in profundum: et butusimodi etiam debent esse sitifica. et hoc magis conuenit in augmento et statu q in principio. Et hec non debent applicari super hoc apostemate sed distat ab eo vt intercipiant vapores et materia ne tenderet ad cor et ad membra nobilia. regimen autem in cibo et potu subtilietur: et non bibatur vinum: neqz comedat carnes: et non cibetur nisi apud declinationem completam: scz paroxismi. et aliquando regimen administratur fm exigentiam apostematis et febris.

Febris effimera ex terrestritate. i. qn cutis sit dura vt testa.



De febris iterus sequitur prima intentionem resolutionis propter opilationes non profundatas. Et plures quidem hominum cum dimittunt consuetudines suas balneandi febriunt. et plures eorum sunt illi in quorum corporibus generatur vapor colericus propter complexionem corporum eorum et ciborum ipsorum et aquarum ipsarum malarum: et propter dispositiones eorum accedentes et vigilias. Curatio eius est extinctio et administratio balnei et sudare in eo post declinationem: et fricare cum eis que sunt sicut fursur et farina fabarum et amigdale amare et semen melonis et ali

quid de alusen et baurach. Et sit cibus extinguens et humectans et vinum eius sit plurime mixtionis: et iteret balneum multoties. In hoc capitulo agit de febris effimere. ex terrestritate cutis: id est ex opilatione que fit in poris cutis a causis intrinsecis que sunt tres: scz stricture pororum in creatioe sua. lutum retentum in superficie porum resecatum in quarta digestionem et tertia humores grossi: aut viscosi in poris inuiscati. et quarta causa potest esse noue cutis non porose restauratio. Iste autem vocatur opilationes non profundae. quia sunt in poris cutis ad differenciam opilationum de quibus supra: et que dicit in hoc capitulo satis manifesta sunt. Aquas malam sicut aqua termarum. ppter dispositiones eorum accedentes et vigilias: sicut sunt artes et exercitia. Alusen est herba falsi saporis inuenta in litore maris que comburitur et eius cinis vocatur cinis alladi: ex quo fit vitrum. hic cinis valet ad cutis absterfionem.

Febris effimera ex calore.

Cap. xxxvij.



Quandoqz accidit ex calore aeris et calore balnei et similitum febris effimera. Et plurimum eius non accidit nisi ex vehementia caloris solis.

Determinat de effimeris comparatis ad causas que veniunt de foris: et sunt quinque. et sic facit quinque capitula. Capitulum primum est de effimera ex calore quod habet tres partes. In prima ponit causas et modum prouentus. secundo si gna. tertio curam. partes patent. Prima in duas primo enumerat causas: secundo diuersitatem impressionis illarum. secunda ibi. Et est prima. In prima dicit q ex calore balnei calore aeris et simi

E ij

De duritie cutis.

Tractatus

limum: scilicet calore ignis accedit febris effimera sed fin plurimum accedit ex vehementia caloris solis cum communiter plus nobis occurrat.

Et est prima suspensio eius cum spiritu animali cum primum quod eo leditur sit caput: calefit enim aer eius et peruenit ad cor et fit febris: deinde spargitur in totum corpus.

In parte ista ostendit que causa ex predictis magis alteret cerebrum: secundo ostendit que magis alteret cor: secunda sibi. (Et quandoque fit eius).

In parte prima dicitur quod prima actio caliditatis solis est in spiritum animale eo quod primum quod leditur cum caliditate solis est caput. Calefit enim aer eius: scilicet spiritus cerebri qui est de natura eius et peruenit ad cor: scilicet caliditas illa per spiritum vitalem qui contiguus est animali maxime in rebus mirabilibus ut est apud Auerroem. prima tertijs capitulo de melancholia. **Q**uia aliter calefit aer eius scilicet inspiratus ad cerebrum per eius uentilationes: quinta tertijs et peruenit ad cor: quia talis aer supercalefactus potest cordi communicari. Cum autem peruenit ad cor fit febris: eo quod cor est primum subiectum febris: deinde spargitur in totum corpus. Ex quo infert sparsionem caloris febrilis in totum corpus non esse de essentia febris: quod verum est quantum ad sparsionem actualem non quantum ad aptitudinalē.

Et quandoque fit eius suspensio cum cor de propter caliditatem anhelitus: et quandoque custoditur caput a calore. **S**ed illa que ex sole accedit plurimum incipit in cerebro et capite: et propter illud: qui non est mundus impletur caput eius. Et illa que non fit ex sole: sed fit ex diebus canicularibus: et ex balneatione: et ex alijs impressionem facit in cor.

In parte ista ne aliquis crederet quod a calore extrinseco semper in primis alteraretur cerebrum: ostendit quod aliquando in primis calefit cor per aerem inspiratum: et proprie quando tegitur cerebrum cum capello: aut alia re ne primo calor: continetur imprimatur in ipsum. Et in summa concludit quod quando fit impressio in corpus humanum a sole actu radiante prima impressio incipit in capite: propterea cum caput non est mundum repletur humiditatibus liquefactis in eo que liquefacte ad diuersas partes fluunt: et sic homines algoreantur: incurrunt enim grauedinem capitis: et ipsis fluentibus ad nares incurrunt nasitatem: et fluentibus ad canam incurrunt raucedinem. Si vero fiat impressio in corpus humanum a sole non actu radiante sicut fit in diebus canicularibus hominibus stantibus in umbra: et sicut in balneo a caliditate balnei et hominibus stantibus prope ignes valde magnum propter eius caliditatem: tunc prima impressio incipit in corde propter aerem inspiratum. Sunt autem dies caniculares a. x. iulij usque ad vigesimam augusti: talis dicitur propter stellam que canis appellatur: in quibus diebus sunt in aere vapores exusti venenosi: ut dicit Auerroes in tertia tertijs in capitulo de conseruatione sanitatis oculi.

SIGNA.

Signa sunt causa eueniens ex vehementia inflammationis capitis in parte so-

De speciebus

lari cerebri: et fortasse est cum grauitate et repletionem: si non fuerit corpus mundum: et magnitudo anhelitus in parte cordiali.

Et est illud quod apparet de corpore vehementis calefactionis calidius interiore eius. Et de illis quibus scitur illud est quod si fitis est minor sit illi? cui? caliditas est illa caliditas: et est in hac habitudine contraria vel diuersa ei que est ex densitate.

Signa sunt quatuor: primum est ipsa causa immediate precedens: secundum vehementiam inflammationis capitis in parte soli exposita et fortasse sequitur grauitas capitis et algoreatio si caput fuerit repletum: tertium magnitudo anhelitus in parte cordiali propter caliditatem cordi impressam et in his dicitur in multis magis significari anhelitum quando prima impressio est in cor. **Q**uartum: quia pars exterior capitis est calidior interiore eius: non quidem absolute: sed in comparatione ad alias febres in quibus magna est caliditas interius et pauca exterius: sicut maxime accedit in effimera ex opilatione a vento: aut continente frigido: hoc autem declaratur per sitim que est pauca in hoc effimerante a calore continentis respectu sitis in alio effimerante ex alia causa qui habet tantam caliditatem exterius: sicut iste. Ille enim plus sitiet propter vehementiorem caliditatem intrinsecam.

CAUSA.

Est necessarium ut incipiatur in curatione eius cum eo quod infrigidat ex embrocis super caput et pectus et ex oleis frigidis et proprie oleo rosato infrigidato super nitem quod fundatur super caput et pectus ex loco longinquo: et detur in potu aqua frigida et que currunt cursu eius: et sine cessatione eius fiat illud usquequo declinet febris. **U**nusque aufertur ingreditur tinam et non tangat eum tina si fuerit cum eo febris: et balnea eum cum aqua tepida: et non permittas aerem eius calefacere ipsum: et non timeas ex effusione aque calide super caput eius: quoniam ipsa humectat et res soluit febrem et necessitas ad balneandum plus est quam necessitas ad vngendum. Cum ergo egreditur tunc frica caput eius cum oleis frigidis: sicut est oleum rosatum et denudare.

Que dicit in cura sunt manifesta: non tangat eum tina: quia timeatur caliditas: equalis enim caliditas in tina que est subiectum densum sic cum magis imprimatur quam equalis caliditas aque: et necessitas ad balneandum est plus quam ad vngendum: quia balneum infrigidat humectat et excludit vapores sed vinctio solum infrigidat et humectat sed non excludit vapores.

De febre effimera que accedit ex frigore et balneatione.

Capitulum.

xxxix.



Quandoque accedit ex frigore et balneatione cum aquis frigidis ut condensentur pori appa-
rentes et coartentur vapores
summi:

Qui sunt can-
culares dies.

Primus

sumosi: fm q̄ dictū est in illa que ex testuo-
sitate quare accidit febris et multotiens
perducit ad putridam: et non perducit ad
illam febrem nisi quando vapor prefoca-
tus est acutus non suavis. suavis enim nō
generat eam.

Signa

Sunt eius cause et corpus in eam pri-
mis cum tangitur non est vehementis ca-
lidity. Lūq; figitur manus sentitur ca-
lor eleuari: et pulsus non est in paruitate:
in qua est in illa que fit ex angustia et tri-
sticia et fame: quoniam non est illic resolu-
tio: sed est velox propter necessitatem: scilicet
ceter attrahendi aerem nisi sit frigus velle-
mens et fortasse declinat ad duriciē et ocu-
lus non est profundus immo quandoq; est
inflatus propter vaporem coartatum: et
vrina quandoq; est alba: quoniam calidi-
tas est prefocata: et quandoq; est tincta:
quoniam caliditas que resoluitur ex poris
expellitur ad viam vrine.

Curatio.

Cooperiantur in febre donec sudent:
cum ergo declinant ingredientur balneiz
et balneentur cum aqua ad caliditatem de-
clinat et cum aere calido et embrocantur su-
per ipsos aque in quibus decocta sunt si-
cut amaranthum et anetum et sisimbrium: et
fricetur cum eis quedipimus que abster-
gunt poros et mollificant eos: et postpo-
natur in eis inunctio vsq; quo sudent: et fri-
centur et balneentur cum aqua calida val-
de. Et oportet vt antecedit balneatio cum
aqua balneationem cum aere: deinde inun-
gatur cum aliquo ex oleis dilatantibus po-
ros et fundatur super capita eorum iterum
sicut oleum de aneto et lēyri et de camo-
milla. Et cibentur de cibis leuibus et aro-
matizentur. Et sumant in potu vinum al-
bum subtile commixtum: et est melius eis
q̄ aqua propter quod est in eo de sudatio-
ne et prouocatione. Et inunctio cum oleo
aliquo patientibus ex labore est magis iu-
uatiua q̄ patientibus ex soliditate.

Que dicit in prima parte quantum ad causam
et modum euentus eius sunt manifesta et non
perducit ad illam scilicet putridam nisi vapor
acutus insuauis. suavis enim nō faceret putridā
licet possit facere effimeram: et forte sinocham si
ne putredine si exuberet in quantitate. Signa sunt
quinq; et satis nota. pulsus velox vbi propter ve-
hementem frigiditatem sit arteria sudurata. tunc
enim oportet satisfieri necessitati per frequentia.
vrina quandoq; est alba scilicet quando calidi-
tas est obfessa ab exteriori frigore vt fere extingua-
tur et materia non remouetur ad vias vrine. Et
quandoq; tincta est quando materia que per po-
ros conuenit resoluta retenta propter opilationem
pellitur ad vias vrine.

Ephimere.

So. xxxvi.

Sed contra si caliditas est diminuta
vel extincta non est febris
Dicendum vt patet ex superius dictis non esse
inconueniens cum caliditate fere extincta esse fe-
brem sicut in moriente ex febre cum anhelitus est
frigidus de quo dictum est superius. **P**ro cura.
Terit intentionem principaliter contra causam
scilicet opilationem non negligendo tamen reli-
quas intentiones. Isti ergo operiantur pannis
donec sudent. et declinante febre balneentur in
aqua notabiliter calida: ita tamen vt non mordet
ceter: quia poros constringeret septimo tera penti.
Et si in ipsa essent decocte aliquę herbe sicut ma-
raturum idest maiorana anetum et sisimbrium qd
est species mente esset magis pororum dilatatiua.
Deinde si oportet succedat balneatio in aere. bal-
neum enim aqueum debet precedere vt poros di-
latet et mollificet. aereum autem subsequens vt ma-
teriā sudoriferam educat et aquam in poris reten-
tam ne reducens se ad frigiditatem opilet. Post
ea fiat inunctio cum oleis dilatantibus poros
sicut oleum de lēyri. idest viola sarracenicā de ane-
to et camomilla. postponit autem inunctionem:
quia timet opilationem propter viscositates olei
quapropter libenter concedit inunctio effimerā
tibus ex labore q̄ effimerantibus ex opilatione
cum in illis non timeatur opilatio: cibantur autē
bis peractis et cum iam febris declinauerit: et bi-
bant vinum mixtum: quia magis prouocat vi-
nam et sudare facit.

De feb. effimera et soliditate ex aq̄s stipticis.

Capitulum.

rl.



Candoq; accidit illis qui
balneantur in aquis stipti-
citatem facientibus sicut
super quam vincit virtus
aluminis: aut draganti vt re-
hemens fiat spissitudo po-
rorum apparentium quare comprimin-
tur eorum vapores: et accidit eis quod di-
pimus aliquotiens et multotiens quidem
perducit ad putredinem.

De signis.

Capitulum. xli.



Significant eam cause et
quod significatur de nigre-
dine cutis q̄ si ipsa sit exten-
sa preparata preparatio-
ne qua preparantur coria
et sicut si tangatur cutis in
fusa in aqua draganti: et est dispositio in
additiōe caliditatis post tempus: idest nō
statim ex tactu cutis sicut in alijs de illis
que accidunt ex opilatione pororum et pul-
sus est debilior et minor et vehementioris
velocitatis. Et vrina est vehementius alba
et tenuis sicut vrina mulieris et non est in
corporibus eorum diminutio: neq; in oculis
eorum profundatio.

Curatio.

Oportet vt curetur cum propinquitate
curationis eorum qui sunt ante eos. Ne-
runtamen eis non datur in potu vinū nisi

E iij

Tractatus

post fiduciam vehementie amplitudinis pororum nisi sit condensatio parua. fortasse enim tunc aperit eam vinum. Et oportet ut subtiliatio regiminis eorum sit maior: et mora eorum in aere balnei: et balneatione eorum cum aqua calida maior: et oportet ut tardetur munctio eorum plus.

Que dicit in prima parte quantum ad causas et modum euentus eius sunt satis manifesta: tamen tamen in hac opilatione magis euentum putride quam in opilatione a frigore: cum bec sit fortior. Draganti idest vitrioli: quod est valde spiritum. Signa sunt sex in littera posita et satis nota.

De pulsu.

Sed de pulsu dubitatur quomodo sit multum velox ipso exte-
scente multum debili et arteria facta per siccita-
tem inobediente. Rhetorice forte per velocitatem in-
telligit frequentiam. Vel dicitur quod propter magna
necessitatem ex multitudine humorum propter for-
tem opilationem nam non potente satisfacere per
magnitudinem cogitur satisfacere necessitati per
velocitatem et frequentiam. Et licet virtus sit de
bilis et arteria inobediens ad magnificandum:
non tamen ad velocitandum. Vina est alba sicut mu-
lieris: non tamen est tenuis sicut mulieris. Urine
namque mulierum sunt communiter grossiores viri-
viroz. Ea autem subtilitatis et albedinis vine
est suffocatio caloris a forti opilatione. **UR**
est similis curationi effimere de qua statim sermo
precessit. Sed quia bec est fortior opilatio time-
tur magis vinum in hac quam in precedente ne infla-
mado et non aperiendo ducat ad putridam. Propter
ea non conceditur nisi postquam confidimus quod
balneum et reliqua remedia tam sit facta de opila-
tione: aut nisi opilatio sit parua: ut quia paruo tem-
pore steterit in aquis spiritibus. Alium superfluum
et proprie vinosum et antiquum in corporibus re-
pletis et in consuetis minatur periculum apople-
xie aut apostematis cerebri: propterea primo labo-
randum est in vomitu ut educatur. pro quo vomitu
si non fiat facilliter detur multa aqua tepida.
nam aut eum faciet vomere aut reprimere vapores
vini: et fiat lentitudo ventris cum aqua: ut puta ex
bibendo cassiam tracam cum aqua decoctionis
prunorum et tamarindorum ad educendum vinum
et vapores. et si perseveret dolor capitis fiat fle-
botomia ad custandum.

De vino: super
fluo.

De febris effimera ex vino. **Cap. xliij.**

Quandoque accidit ex vino febris effi-
mera. et cura eorum est cura ebrie-
tatis. et fortasse indigent solutio-
ne cum aqua fructuum et similibus
et flebotomia et vomitu: et proprie quando
perseuerat dolor capitis eorum. et opus ut
ingrediatur balneum post declinationem.

Pro cura ebrietatis redit ad primum tertium. et
ad tertiam primum.

De febris effimera ex cibis calidis. **Cap. xliij.**

Qui calidi faciunt febrem effi-
meram sicut illa que est ex sole
sed plurimum est cerebralis et
in spiritu animali. et illa que fit
ex balneo est cordialis et in spiritu vitali. si

De febribus

militar illa que fit ex cibo est epatica et in
spiritu naturali.

De eius curatio. **Capitulum. xliij.**

Et prouocatio cum infrigidati-
bus notis. et solutio nature est
melior cum siracost et tamarin-
dis et rectificare epar cum eis
que sunt aqua endiue et oleum
et syrupus acetosus et emplastra infrigidati-
tia ex sandalis et campbora et aqua rosa-
rum et oleo de succo eius et ex succis oleo-
rum infrigidatis actu. Et extinctio cum
cibis frigidis et humidis.

Libi calidi.

Qui calidi sicut alia cepe aromata. et butusmo-
di calidi in tertio aut quarto gradu febrem fa-
ciunt effimera inflammatio spiritus et proprie
naturales. Et ex his accipe triplicem modum ve-
rum effimere sicut triplicem spiritum animale vel
talem et naturalem qui est subiectus calefacti esse
quod est causa constituta effimere. Pro cura ver-
tit intentionem ad educendum cibum calidum et
materias inde gentas. cum siracost idest manna di-
stemperata cum aqua decoctionis prunorum ta-
marindorum et similitum lentitum et infrigidati-
tium. Secundo vertit intentionem suam ad in-
frigidandum et confortandum epar quod est spi-
rituum principium naturalium cum aqua endiue
sumpta cum syrupo acetoso. et conueniens est sy-
rupus de granatis et orizaccara. Et infrigidati-
onem epar. et etiam cor cum exterius applicitis com-
positis ex sandalis. capbora. et aqua rosata et suc-
co rosarum quod sit calidus valet tamen ad confort-
tandum sua aromaticitate. et sit frigidis actu et
potentia sicut semputu. solatri et plantaginis. ne-
nufaris et similibus. et regimen in cibo et potu de-
clinat ad frigidum et humidum.

Et sic cum dei gratia sit finis expositionis butus
primi tractatus prime Fen quarti Autenne.

Principium sermonis de febris putridis et comple-
mentum sermonis est in feb. sanguineis et colericis.
Tractatus secundus. sermo vniuersalis de febris
bus putridis. **Rubrica.**

Rubrica sit expositio tractatus se-
cundus est principium sermonis in feb-
ribus putridis de quibus principaliter
agitur in presenti tractatu. et est comple-
mentum in febris sanguineis et
colericis quod non sunt putride sicut hincoba sine pus-
tredine. et sicut febris adusta siue causon quod pot-
est fieri absque putredine colere per solam eius adusta
nem. pēs in be febris dñr hñozales. Deinde se-
quitur sermo vniuersalis in febris putridis. bec
est rubrica butus primi capituli.

Quandoque accidit aut propter cibum
malum cum est paratus ut putrefiat
illud quod generat ab eo propter ma-
litiam siue substantie. Aut propterea quod velo-
citer recipit corruptionem quauis sit bone
substantie sicut lac. Aut quia est aquosus nu-
trimenti mali cuius aquositate recipit san-
guis sicut illud quod generat a fructibus tardis
humidis valde. Aut quoniam est ex illis que
non conuertuntur ad sanguinem bonum: immo
remanet

Aristoteles quod
to metheozoz
Putrefactio est
corruptio que
da i vnoquoque
humido propter
et secundum na-
turam calidita-
tis ab aliena
caliditate que
est ambientis.

remanet humor malus frigidus quem ab horret calor innatus et succedit ei extraneus sicut ille qui generatur a cucumere et citrulo et piris et similibus. Aut malicia artificij eius. Aut hora ipsius Aut ordo eius secundum quod scis.

Salenus de modo ingenio. Si recte a nobis monstratum est putrefactio nem humorum multorum dierum febrium causam esse: banc sanare oportet prius: non negligentes extinguere febrem que ex ea accedit anticipat.

Hic tractatus secundus diuiditur in duas partes. In prima parte agit Aulicenna de febribus putridis in generali. In secunda in speciali. Secunda ibi. (Febres colericæ). prima in tres. In prima agit de causis putredinis et diuersitatibus eius. et de diuersitatibus febrium putridarum. In secunda ibi. (Significatio). in principio sequentis capituli ponit signa febrium putridarum in generali. In tertia ibi. (Sclasis) ponit generalem curationem febrium licet forte magis ad intentionem conditoris possit hic tractari diuidi in tot partes quot sunt capitula. Primum capitulum diuiditur in tres partes. In prima ponit causas putredinis. in secunda ibi. (Et putredo quidem quandoque est communis) ponit diuersitatem putredinis. in tertia ibi. (Et putredo colere) ponit diuersitatem febrium putridarum. Prima in quatuor: sicut quatuor sunt cause putredinis: scilicet cibis. opilatio. aer. et humor. secunda ibi. (Aut propter opilationem). tertia ibi. (Aut propter dispositiones extrinsecas). quarta ibi. (Et plarium causarum putredinis). Et licet multe alie possint esse cause putredinis sicut venenum. medicina putrefactiua. accidentia animi. virus venereorum et similia tamen mentionem fecit de causis contingentibus pluries dans per ipsas reliquas causas intelligere. Prima pars potest diuidi in septem partes secundum quod septem modis ex parte cibi potest in humano corpore accidere putredo. partes patebunt discurrendo per textum. Prima causa est malitia substantie. id est proprietates cibi per quam non est paratus ut patitur a calore humano transmutationem perfectam in cibum sicut fungi et fruges collecte tempore pestilentiali carnes crude et similia. unde gentium ex eo est ad putredinem paratum. et ad banc causam reducitur cibi habetis proprietatem indiuidualem nocentem vni homini et non alteri sicut in me caseus. In secundo modo est quod quantum sit bone substantie est tunc ex illis que velociter recipiunt corruptionem: sicut lac. est enim bone substantie: quod currit propter inter ipsum et boiem ut a calore humano si bi proportionato et debite applicato fit in cibum bonum transmutabile: sed tunc est ita facile alterabile propter modum sue substantie ut a calore sibi disproportionato facile putreat. Tertia causa quoniam est cibi nutrimenti mali aquosi cuius aquositate recipiat sanguis sicut illud quod generatur a fructibus tardis humidis. Pro quo nota quod sunt multi cibi aquosi quorum aquositates stomachus et epar separant ab illo: quod in sanguine conuertitur. et istorum aquositates non recipiunt sanguis. Et quidam sunt quorum aquositas non facile separatur per primam digressionem neque secundam. et istorum aquositas remanet in sanguine. et sanguis iste qui est calor naturalis: non habet sufficientem ad humidum suum regulandum facile putret. Et primi penes Aulicennam secundo canone. capitulo primo habet complexionem debilem: et secundo complexionem fortem: ita ut non sue substantie facile separantur. Exemplum primi sunt ficus et uerecentes quorum humiditatis pars magna separatur in prima

digestione a chilo. propterea ventres leniuntur: et a peponibus humiditatis separatur pars magna in secundam digestionem que multum vitare facit. et ista habent complexionem debilem. Exemplum secundi sunt sicut physica pruna cerasa et similia quorum humiditas non bene separata per primam aut secundam digestionem remanet in sanguine. Et ista habet complexionem fortis in comparatione ad calorem humanum. et absolute. scilicet in comparatione ad ignem habet complexionem debilem. Oleum autem absolute habet complexionem debilem. Oleum forte cuius partes non possunt ab invicem separari per actionem ignis. Fructus autem isti duntaxat: quod propter superfluum humiditatem tarde digerunt sicut persica etc. Quarta causa est quoniam cibi sunt multum frigidi et diffinitionis digressionis: ex quo non est aptus bonus sanguis generari: immo generatur humor frigidus crudus cui calor naturalis non potest opponi unde succedit in eo calor extraneus duces ad putredinem. et iste modus differt a primo: quod ille ducit ad putredinem merito propter tactum hunc autem merito superflue frigiditatis. Et differt a secundo modo: quod ille est merito modi substantie scilicet ad putredinem paratus. Et differt a tertio: quod ille parat ad putredinem merito humiditatis superflue. Exemplum huiusmodi sunt cucumeres citruli et pira. cucumeres autem sunt qui nostro ideo mate vocantur taliter frigidi in secundo. citruli autem sunt minores adhuc frigidiores et deteriores: ex quibus humores grossi frigidi generantur qui putrentes propter causam dictam sunt causa febrium cronicarum slegmaticarum. Pira autem non omnia: sed illa maxime que sunt stragulosas et non possunt comediri nisi cocta. Quinta causa est malitia artificij ut cum cibi non debite coquantur aut indebite preparantur sicut cum pisces cum lasce miscantur aut cum pisces elixi tenentur cooperti. conuertuntur enim in venenum. sexta tertij. Sexta causa est hora cibi sive tempus inconueniens. scilicet quando sumitur cibis super alio semidigesto. prohibetur enim digestio primi per aduentum secundum forte iterum corrumpitur. Septima causa est ordo malus ut cum cibis grossus preponitur subtili qui subtilis primo digeritur et cum non possit pellet extra stomachum cum non amplius sit aptus patitur a calore stomachi ut naturalis patitur ab eo tanquam a calore absolute et putrefit. Et hec omnia debent esse scita tertio primi capitulo de regimine et quod comeditur et bibitur. idem dicit secundum quod scis. Sunt autem preter has alie cause sicut nimia quantitas cibi aut paucitas eius de quibus. 13. tertij: sed per istas septem ab Aulicenna positas possunt relique intelligi. Quid autem sit putredo dicitur.

Aut propter opilationem prohibentem respirationem et euentationem propter complexionem corporis malam cum non potest digestionem facere bonam.

In hac parte ponit secundam causam putredinis que est opilatio. Et diuidit in quatuor partes. in prima ponit quod opilatio est causa putredinis mediante mala complexionem quae opilatio causat. In secunda ostendit quod opilatio est causa putredinis debilitando virtutem. In tertia ponit quod modis mala complexionem causat putredines. In quarta ostendit quod opilatio et effectus ab ipsa pendentes sunt reciproci sese mutuo augent et fouent. secunda ibi. (Et sunt iterum virtutes). 3. ibi. (Et huiusmodi complexionem). 4. ibi. (Et iste cause sunt). In prima parte dicit quod putredo fit aut per cibos sic dictum fuit: aut per opilationem ad quam opilatio sequitur per bibita transpiratio: quod prohibet aeris frigidis inspirationis et ipsi feci calidi et intellis simul cum vaporibus expiratis

Tractatus

ris. Et sequitur etiam prohibita euentatio: quia calidum actuale tam spirituum quam membrorum non potest debite infrigidari. ad prohibitam autem respirationem et euentationem sequitur mala complexio que fin plurimum est calida saltem in principio licet postea tandem fiat frigida cum spiritus corrumpuntur et calor extinguitur. Ad complexionem autem malam sequitur mala digestio perquam malam digestionem humor de nouo generatus fit malus: et qui genitus est corruptus.

Et sunt iterum virtutes de illis que non faciunt in cibo aut humore aliquid propter priuationem respirationis humorum quare dimittunt eum crudum.

In hac parte secunda ostendit quomodo virtutes debiles sint causa putredinis: quarum virtutum debilitas sequitur opilationem propter priuationem respirationis. non enim faciunt in cibo neque in humore aliquid: quia dimittunt eum crudum: et quando est crudus non regulatur a virtute que capta a calore agente ut elementaris: et sic paratur ad putredinem et putrefit cum calor in nobis rarissime habeat vim adustiuam.

Sed dubitatur quia videtur quod hec causa non differat a prima. nam virtus non debilitatur nisi propter malam complexionem sequentem opilationem.

Respondendum quod in prima causa licet sit mala complexio et debilitas virtutis sicut in secunda: attamen aliud est humorem non regulari a virtute: et aliud est ipsum alterari propter maliciam complexionis agentis in ipsum sicut fit in prima causa. In secunda autem solum derelinquitur a regimine nature mala complexione non concurrente positue ad ipsum putredinem. Nota etiam quod multoties accidit quod stante debita complexione membris cum sufficientia spirituum virtus tamen non sufficit bene digerere: eo quod anima est alteri operi intenta. sicut accidit in illis qui profunde speculantur. Sicut enim in attentis fortibus imaginatibus delata sub oculis non videmus. secundo de anima. sic etiam attentis fortibus imaginatibus non bene digerimus: fin plurimum tamen virtutes deficiunt ab operando propter defectum in spiritibus aut membris.

Et huiusmodi quidem complexio aut generat humorem malum aut corrumpit id quod generat propter abbreviationem suam in digestionem: et quia mouet eum in motu pigro.

Mala complexio causa putredinis.

In hac tertia parte ostendit quod mala complexio est causa putredinis tribus modis. Primus. quod generat humorem malum siue generet ipsum per digestionem corruptam. sicut quando stomachus generat flegma acetosum aut rem fumosam qualis non debet in stomacho hominis sanis secundum speciem generari. et sicut epas generat colicam vitellinam aut citrinam siue generet humor malum per digestionem diminutam per remissionem. sicut si generaret sanguinem flegmaticum non decoquendo cibum sufficienter aut per digestionem diminutam per intensionem sicut si generaret sanguinem nimis calidum nimis excoquendo cibum. Secundus modus est: quia corrumpit illud quod generat per diminutionem suam quia generando corruptum illud quod generat corruptione proxima in putredinem: quia deficit a

De febribus

perfectione digestionis quomodoque deficiat et non est differentia inter causas primam et secundam nisi quod in secunda generando disponit ipsum dispositione proxima ad putredinem: sed in prima non. Tertius modus est: quia mouet ipsum motu pigro ad finem suum. quare tardatus calidus a calore extraneo et putrefit siue illum humorum actu generet siue iam generatus sit. nam cum a virtute digerente mouetur subiectum a terminato in terminatum per viam terminatam sicut quando de cibo fit cibus: et de cibus sanguis: et de sanguine humiditates secunde nisi debita velocitate agat: quandoque preoccupatur materia a calore extraneo et non peruenit ad suum intantum: sed putrefit sicut cibus bene digestus in stomacho putrefit quando non potest transire per pilorem: eo quod in pilero est aliquis cibus non digestus viam preoccupans. Exemplum huius est vas plenum aqua quod circumducitur quod tamen aqua non cadit deorsum si circumducatur velociter dato quod aliquando fundus vasis sit super aquam. Si vero tarde circumduceretur tunc caderet deorsum et motus rectus preoccuparet motum circularem.

Et iste cause sunt iuuantes in generatione opilationis generantis putredinem. In ista parte ponit quod opilatio et effectus sui reciproc se augent et fouent. Nam iste cause: scilicet mala complexio et debilitas virtutis sunt iuuantes in generatione opilationis generando humores malos qui opilant. que opilatio est causa putredinis causando malam complexionem et debilitando virtutem.

Aut propter dispositiones extrinsecas ex aeribus malis sicut est aer pestilentie et aer lacunarum et locorum insulorum in quibus madefiunt res ut linum et asfaltum. Et quandoque aggregatur de eis numerus rerum plurimus.

De aere corrupto.

In hac tertia parte ponit tertiam causam putredinis dicens quod putredo fit propter dispositiones extrinsecas ex aeribus malis. sicut est aer pestilens et aer lacunarum siue paludum et aer locorum insulorum in quorum aquis ponuntur res ad macerandum sicut linum et asfaltum. asfaltus autem est luncus ex quo fiunt in hispania sudnes sicut apud nos fiunt ex canabe qui etiam funditur in aquis ut maceretur. nam aque ille et si sint laudabiles putrent cum huiusmodi infunduntur in eis. et vapores ab eis eleuati corrumpunt aerem: qui inspiratus simul cum vaporibus illis putrefacit humores. Aer tamen pestilentialis preter putredinem habet proprietatem venenosam qua inducit malignam putredinem paruo tempore occidentem. et ideo febres pestilentiales sunt febres acutissime. febres autem pendentes ab aeribus putridis non habentibus hanc proprietatem venenosam secundum plurimum sunt cronice. Et quandoque aggregatur numerus rerum id est causarum putredinis: quia plures simul concurrunt ad causandum putredinem scilicet cibus opilatio aeris.

Et plurimum causarum putredinis humorum est aut propter multitudinem humoris: aut propter grossitudinem suam aut viscositatem sui.

In hac

In hac quarta parte ponit quartam causam putredinis sumptam ex parte humoris. Et diuidit in tres. in prima narrat istas causas. in secunda excusat se. in tertia dat modum quo ex humorum talibus dispositionibus coadiuuantibus alijs causis fit putredo. secunda ibi. (Et cause). tertia ibi. (Ergo quando fecerint). In prima dicitur quod plurimum causarum putredinis est ex malis dispositionibus humorum: scilicet propter multitudinem aut viscositatem aut grossitatem eorum. Lix enim humores sunt multi non possunt bene a calore regulari. suffocatur enim et opprimitur a multitudine. et multitudo etiam est causa opilationis est causa putredinis. similiter grossities et viscositas ut est apud Auiennam secunda primi.

Et cause multitudinis humorum et viscositatis et grossitatis humorum sunt notae: et inceptio opilationis est nota.

In secunda parte dicitur quod cause multitudinis grossitatis et viscositatis humorum sunt notae: scilicet et secunda primi. Et similiter inceptio opilationis id est causa quare incipit opilatio est nota. Sunt etiam nota signa opilationis ex dictis secunda primi. et in tertio canone in multis locis. et ideo de istis non oportet hic dicere.

Ergo quando fecerint opilationem accidit putredo propter euentationis priuationem proprie cum fuerint succedentes motibus in non sua hora super repletionem et nauseatuum satietatem: et balneationes similiter: aut sol calidus: aut sumere calefacientia super repletionem: et dimissio cautele obseruationis digestiois in stomacho et epate. Et succurrendi defectui si acciderit propter calefactionem ambozum in epithimatis et vaporatoribus.

Hec conclusio ponitur hic continuando non inferendo quando humores aut multi aut grossi aut viscosi fecerint opilationem: tunc accidit putredo propter prohibitionem euentationis. et maxime accidit putredo. quando coniungitur una aut plures de causis sequentibus. Prima cum motus fuerint succedentes his opilationibus. et proprie facti in hora non conuenienti scilicet super repletionem et nauseatuum satietatem. Secunda est balneatio in aqua aut in lixa succedens opilationi. et proprie si cum opilatione sit repletio aut nauseatio satietas. Tertia sol calidus tali hora. Quarta sumere calefacientia sicut piper zinziber et similia. Quinta dimissio cautele obseruande pro bona digestionem stomachi aut epatis scilicet in quantitate et qualitate ciborum et quibusdam alijs auxilijs necessarijs quibusdam hominibus sicut quidam portant circa stomachum pellem vulturis vel agninae. Sexta dimissio cautele ad succurrendum defectui: id est no cumento maxime stomachi aut epatis si acciderit cum calefactionibus epithimatis et ceteris butulimodis aliquando calefactionibus aliquando in frigidantibus secundum exigentiam no cumenti inducti.

Sed dubitatur hic de quatuor causis dictis. primo motus prohibet putrefactionem. quarto metbaurozum ergo non est causa putredinis. Item balneatio in aqua calida resoluit et minuit multitudinem et

repletionem. secunda primi capitulo. Quidam oritate loquentium. Et similiter sol calidus fortificat calorem et resoluit superflua. res autem calide sicut piper et zinziber fortificant digestionem et resolunt superflua. quare prohibent putredinem. Ad hoc respondetur quod stomacho multum repleto cibo et epate chilo et ventis humoribus fortes motus succedentes. proprie stante opilatione agitant has humiditates et agitando calefaciunt et cum non possint bene a calore naturali regulari tum propter opilationem: tum propter multitudinem succedit in eis extraneus. Balneum autem et sol calefaciunt et trahunt spiritus a centro ad circumferentiam: unde calor innatus circa membra digestiois debilitatur et per calorem rerum superscriptarum humiditates calefiunt quia calor agit elementaliter. Similiter res calefacientes sumpte in his casibus calefaciendo ad putredinem cito disponunt: quia humiditates ille non regulantur: sed tamen non in omnibus sunt iste res calefacientes causa putredinis sicut in illis quorum virtus regitua est fortior ad prohibendum putredinem quam res superscripte ad ipsam causandam sicut in rusticis et his qui consueverunt similibus inordinationibus. Sed ad argumenta. Ad primum dicitur quod motus prohibet putredinem illarum rerum que pro sui conseruatione a putredine non indigerent aliquo speciali conseruatione sicut aque: sed tamen multoties preparat ad putredinem ea que indigent aliquo speciali conseruatione sicut humiditates nostri corporis. Similiter non sequitur quod si balneum et sol resoluant superflua quod non sint causa putredinis sui: precipue cum occurrunt corpori hominis et conditionibus indebitis. De medicinis autem calidis dicitur quod debite administrate et in corporibus frigidis et quando oportet iuuant: sed indebite administrate nocent.

Dubitatur utrum putredinis sit semper ad iuncta opilatio aut prohibita transpiratio. Arguitur quod sic. primo ex Galeno. et terapeuticis. Item Auienna in parte presens et ponens modum quo humor multus grossus et viscosus causat putredinem dicit quod ea causat mediantem opilationem.

In oppositum arguitur. quia nulla potest calor extraneus corrumpere humores et membra caliditatem naturalem cum ceteris circumsstantijs ad putrefactionem requisitis igitur potest esse putrefactio absque et coniuncta sit opilatio et absque quod sit coniuncta prohibita transpiratio que est effectus opilationis.

Pro decisione dubij notandum quod repletio obstructio prohibita transpiratio prohibita euentatio. Opilatio autem proprie sumpta est clausio vite siue in officio siue in aliqua parte inter media. Obstructio autem est clausio officij et proprie pororum. prohibita vero transpiratio est prohibitio exitus aeris facti inutilis. ideo dicta est transpiratio quasi ultra spiratio. Aer enim spiritus dicitur et sic prohibitio exitus vaporum et aeris facti inutilis dicitur prohibita transpiratio. Euentatio autem dicitur quasi ventis actio infrigidans caliditatem superfluum spirituum et membrorum que necessaria est pro ipsorum conseruatione. Prohibita autem euentatio dicitur cum prohibetur actio venti vel aeris debitis humiditatem calidam refrigerat.

Tractatus

rate ne superfluat que prohibita euentatio maxi-
me fit cum prohibetur aeris frigidi ad aliquem
locū trāspiratio propter alicuius vie opilationē.

His premiſſis sunt be cōclufiōes ad
questum responſiue

Prima possibile est esse putrefactionem in bu-
mano corpore absq; opilatione id est preternatu-
rali clausione alicuius vie vel officij. patet con-
clusio de cibo putrente in stomacho: aut de bu-
more putrente in aliquo corpore latariū vitarum tē-
pore pestilentiē. **Secūda** conclusio. possibile est in
humano corpore esse putrefactionē absq; pbi-
ta trāspiratiōe que fit causa efficiēs aut cōco-
mitans. pbatur q; possibile est in aliquo humo-
re esse putrefactionem in sui pīncipio in quo bu-
more fit proprius calor extraneus. nondum tamen
vapores sunt educti ad sui corpōis superficiem
tunc patet ex diffinitione putrefactionis inferius
ponenda q; ibi est putrefactio. 7 tamen ibi nō est
pbiſta trāspiratio cum ibi nulli sint vapores
qui trāspiratiōe indigeant. **Tertīa** conclusio
possibile est esse putrefactionem absq; prohibita
euentatione que fit causa efficiēs aut cōcomitās
pbatur. q; possibile est in aliquo humore vel mē-
bro fieri putrefactionem quāuis suus calor euen-
tetur quantū debet euentari qui calor si fieret re-
missior: adhuc esset magis preter naturam. igitur
cōclusio vera. assumptum patet. quando aliquid
putreficeret ppter nīmitas frigiditatem sicut in bis
que congelantur et sunt vicina congelatiōi.

Quarta cōclusio. de intentione auctoris nō po-
test esse putredo cum febre quā ibi sit prohibita
trāspiratio et pbiſta euentatio saltem cōcomi-
tante. pbatur. hāz semper in febre putrida vapo-
res putridi ad cor: perueniunt qui non sufficēter
trāspirant. Similiter semper in corde febrile est
caliditas preter naturam euentatione indigens.
Hic tamen esset instantia de corde febrile cui
calor esset remissus respectu caloris sibi debiti.
Sed ad hoc pōt paterer nīſio ex dictis superius.
Et bis tandem patere potest putrefactionem fm
plurimum esse cōiunctam opilationi que fit cau-
sa efficiēs aut cōcomitans.

Et putredo quidem quādoq; est com-
munis corpōis: et quādoq; est in membro
propter debilitatem suam: aut propter ve-
hementiam caliditatis sue extranee et sue
acuitatis: aut doloris eius.

In ista parte ponit diuersitatem putredinis. et
habet bec pars duas partes. In prima parte po-
nit diuersitates putredis contingentes merito lo-
ci. In secūda ibi. (Et humor: recipiens) ponit di-
uersitatem putredinis contingētis merito humo-
rum putredinum. **In** prima dicit q; putredo quā-
doq; est communis corpōis: quādoq; est in mem-
bro determinato propter causas quatuor. primo
propter debilitatem suam. secūdo propter vebe-
mentiam caliditatis sue extranee. tertio propter
acuitatem suam. quarto propter dolorem eius.

Nota igitur primo q; per putredinem hic de-
bes intelligere humorem putridum: sed per esse
cōmune toti corpōis intellige q; humor putridus
fit in ambitu totius sicut in tertiana interpolata
quando materia colerica esset sparsa: hōra paro-
xismi extra venas in omnibus partibus corpōis ex-
trinsecis et in tertā continua in venis paruis ad
membra extrinseca terminatis. Sed minus pro-
prie dicitur putredo cōmunis toti quando mate-

De febribus

ria putrida est contenta in venis siue concaustati-
bus que sunt deputate ad retinendum humorem
comunem toti. sicut si putredo esset cōtentā in ve-
na bili aut vena porte aut arteria adorti aut in
corde aut in stomacho. Dicitur autem esse in mē-
bro determinato quando non esset in ambitu co-
tus: sed in loco determinato sicut in pleura ingui-
ne corā pectore et similibus siue sint organica si-
ue cōsimilia: in quibus materia coadunatur pro-
pter causas in textu dictas: scilicet ppter debili-
tatem illius membri. que debilitas potest esse in
virtute digestiua: ita vt non bene digerat nutriti-
um sibi aduentens: quod remanens ibi non dige-
stum putrefit. et potest esse debilitas virtutis ex-
pulsive nō expellentis superfluitates que neces-
sario in quacūq; digestiōe multiplicantur. et
quocūq; istorū modo: adunatur humor putri-
dus in loco per viam paulatim congestiōis siue
apostement siue nō. Aliquando potest esse debili-
tas expulsive humorum fluentium ad membrum
vel virtutis resistit siue respuit siue superfluo-
rum ad ipsum venientium: que tamē est vna virtus: sed
effectus sunt diuersi. aliud enim est resistere ne hu-
mores fluāt ad aliquod membrū. aliud est postq;
fluxerunt ipsos expellere. Propterea secūdo di-
uerfos effectus sortitur diuersa nomina. Et pro-
pter butumodi debilitatem coadunantur humo-
res putridi per viam defluxus siue apostement si-
ue nō. bec autem virtutis debilitas existens in ali-
quo membro aliquando est absoluta comparan-
do membrum ad medium sui generis: aliquando
est respectiua. verbī gratia. esto q; stomachus sit for-
tis: potest tantum accipere de cibo: et ita difficilis
digestiōis q; nō poterit neq; digerere: neq; expelli
quā prius putrefiat. Similiter intestinis existen-
tibus fortibus stat materiam tanto impetu ab
alijs membris moueri q; intestina nō poterūt resi-
stere: imo recipiēt ppter respectiua: nō absolutā
debilitatē. **Secūda** cā est vehementia calidita-
tis trabentis ad se humores aliorū membrorum.
vt dicit Gale. scō de differentijs febrium. 7 nos
experimur q; fricando membrum ad ignem rube-
fit et tumescit ppter attractiōē sanguinis 7 alio-
rum humorum ad ipsum. **Tertīa** causa est acui-
tas caliditatis quando est cōiuncta siccitati. ita
vt mordicat. aliter. a custatis sue: scz membris. for-
tis enim acuitas sensus membri facit vt a quacūq;
causa facili patiatur. **Quarta** causa est dolor
membris qui est causa attractiōis humorum: quia
natura nō vtens preuisione intendens succurrere
membro dolenti transmittit spiritus sanguinem
et alios humores cum sanguine qui indebite ibi
retenti putrent.

Et humor recipiens putredinem aut est
colera talis modi vt ab ea vapor egredia-
tur qui sit subtilis fumosus valde. Aut san-
guis talis modi vt euaporet ab eo vapor
subtilis. Aut flegma talis modi vt illud qd
euaporat ab eo sit vapor spissus. Aut me-
lancholia talis modi vt illud quod euaporat
ab ea sit vapor fumosus puluerulentus.

In parte ista ponit diuersitatem putredinis cō-
tingentis merito humorum. Et dicit q; humor re-
cipiens putredinem id est qui putrefit et est sub-
iectū putredinis: aut est colera talis modi. i. nature
vt ab ea vapor egredia-
tur: q; ē fumosus subtilis val-
de aut est sanguis talis modi vt ab eo vaporat va-
por subtilis:

Galenus scō
de differentijs
febrium aucto-
ritate Aristote-
lis.
Aidetur quidē
recte Arist. di-
xisse: putrefa-
ctionem a calo-
re extraneo fie-
ri: dixit autē ex-
traneum exte-
riores: nō inma-
tum in eo: pro-
prium vniūscu-
iusque eorum que
sunt: nā hic qd
coquere apius
natus est: extra-
neus vero cor-
rumpere quod
est putrefacere.

por subtilis: et nō dixit fumosus: quoniam vapor
res sui sunt humidit non sicc actū fumosi: aut fle
gma talis modit vapor: suus sit spissus: aut melā
colia talis modit: vt quod vaporat ab ea sit vapor
fumosus puluerulentus: et quia est admixtus par
tibus terreis: propterea fumante melancolia ap
paret in lingua sicut lutum terreum. et climia non
sit nisi ex effumatione metalloz. ¶ Nota primo
q nō fuit intentio Auicenne q solū humores pri
mi putreant: immo possunt putrere membra et hu
miditates secunde lac chylus et similia: sed facit
solum mentionem de humoribus: eo q frequēter
putrent. et sunt frequenter causa februm putri
darum. Alia ratio et per humores dedit alia in
telligere. nō enim est dubiū q humiditates secū
de possunt putrere et facere febrem putridam. Il
lud raro tamen accidit et tam vidit febrilem ex
spermate putrido per cuius expulsionē sanat est
Similiter putrent vermes et faciunt febres. et simili
ter membra et reliqua butusmodi.

Sed dubitatur vtrum spiritus possit
putrescere. In quo dubio tenēde sunt iste cōclusiones. ¶ Prima
omne mixtum potest putrescere preter flammam
ignis. Nec cōclusio est de mente Aristotele. quarto
metaphysicorum. vbi dicit q omnia putrescunt pre
ter ignem. Butus autem ratio est: quia in omni
bus mixtis calidum suum potest fieri impotens
ad propriū humidum regulandum preter quā
in flamma ignis propter sui caloris intensio
nem et paucitatem sui humidit. quapropter suo hu
mido appropriatur adustio nō putrefactio. ¶ Se
cunda cōclusio. spiritus licet raro possunt tamē
putrescere: q habent calidum intensum cum pau
citate sui humidit. Raro ergo contingit q sua ca
lidas nō possit propriū humidum regulare. ¶ Tertia
cōclusio. aliqua febris effimera est putri
da. patet de spiritibus putrentibus in sinistro ve
triculo cordis: immo potest esse pestilentialis si ac
cidat in eis putredo per aerem pestilentialē ad
cor inspiratum. Auctores tamen de hac effimera
putrida nō fecerunt mentionem propter rarita
tem sui euentus: quia curatur sicut relique effime
re l3 putrida pestilentialis erigat pro sui curatio
ne q frigida sumpta et applicata sint confortati
ua virtutis vitalis et a putredine preseruatiua.
¶ Notandum q l3 aliqua colera sit certo sangui
ne grossior. et similiter certo flegmate. et consequē
ter vapor suus sit grossior vapore ab illo sangui
ne et flegmate euato. ¶ Auicenna tamen dicens
vaporem colere esse subtiliorem vapore sangui
nis et intellexit butusmodi comparationem ser
uata paritate humorum in situ sue latitudinis vt
subtilis subtili: grossus grosso: mediocris me
diocri comparatur. Quomodo autem vapor et
humor sint causa cōiuncta feb. dictum fuit supe
rius in questione de maiestate morbi. ¶ Notan
dum secundo. q l3 aliqua putredo possit esse sine
istoz vaporum eleuatione: attamē putredo fa
ciens febrem putridam nō potest esse sine boz
vaporum eleuatione quantuncūq humor putri
dus possit esse in ventriculo cordis et possit se so
lo causare febrem: attamē quancūq l3 tantam
caliditatem putredinalē que sufficiat ad causan
dum febrem: tūc ab eo vapores putridi eleuabun
tur adiuuantes spūs in causando feb. quapropter
nunq est febris. putrida quin vapor putridus cō
currat ad ipaz causandā. l3 bñore euacuato pos
sit per tēpus remanere vapor putridus cōseruās

febrem. quapropter semper vapor est causa cōiun
cta feb. si febris putrida sit: licet nō semper humor.
¶ Possemus tamē aliter dicere et cōformius deter
minationi superius facte de causa cōiuncta mor
bi in questione de maiestate morbi: q etiā bñor
postq est euatus est causa cōiuncta feb. causans
ipsam per aliquid sui. s. per vaporē. sicut etiā dicit
mus fortē esse causam mortis platonis: qui cum
fecerit faculū in platonem moriatur anteq la
lus attingat platonē. et for. esse causas gñationis
platonis: qui post missionem spermatis in mat
rem moriatur anteq plato aiatus sit. ¶ Idic q: fa
cta est mentio de putredine et putrefactio dignū
est declarare quid sit putredo: qd putrefactio. et
quod putrefactio differat a cōbustione. Bozū tas
men declarationē decreui ponere in fine butus ca
pituli: q alqualiter pñta est. et sic deinceps questio
nes longas si que erunt ponam in fine capituloz
ne textus expositio interrumpatur.

Et putredo quidem colere facit tertia
nam: et putredo sanguinis facit continuā
et putredo melancolie facit quartanam et q
currunt cursu eius. et putredo flegmatis
similiter vt multum facit quottidianam et
que currunt cursu eius.

Postq in parte precedentī posuit causas putredi
nis et diuersitatem eius. Idic ponit diuersitatē fe
brum putridarum. et diuidit in tres partes. In
prima ponit diuersitatē februm putridarum fm
diuersitatem humorum. In secūda ponit diuersi
tatem earum fm diuersitatem locoz. In tertia po
nit quasdam diuersitates magis speciales. cum
quibusdam canonibus. scōa ibi. (Et sanguinis lo
cus). tertia ibi. (Et iste quidez febres). In prima
parte dicit q putredo colere facit tertianā. putre
do sanguinis facit continuā. putredo melanco
lie facit quartanam et que currunt cursu eius. put
redo flegmatis facit quottidianā et que currunt
cursu eius. ¶ Notandus primo. q l3 colera faciat
tertianā tam cōtinuā q interpolatā: et flegma et
melancolia faciāt quottidianā et quartanā tam
cōtinuā q interpolatā: tñ faciunt cū putrent
etiā alios modos februm nā colera facit causo
nem. et similiter flegma falsum. et melancolia facit
quintanā et sextanā vt infra in pprio capto. Et est
possibile q melancolia putrens in locis pprijs
cordis faciat cōtinuā nō hñtē manifestā exacerba
tionē de quarto in quartū. attamē Aus. facit solū
mentionē de febris fm plurimū ab his bñorib
bus cōtingentibus. sicut etiā est possibile. l3 rarit
sime accidat sanguinē posse facere interpolatā.
¶ Notandū scōo q cū dicit q flegma et melanco
lia faciunt quottidianā et quartanam et que cur
runt cursu ei. i. alias feb. similes illis. flegma effi
preter quottidianā cōster cōtingentē facit sino
palē bñorosam empialā lipariā diurnā nocturnā
et similes q currūt cursu quottidianē qñ ad mul
ta accētia et modū periodicādī. et facit causonem
multū differētē a quottidiana cōster cōtingente in
accētibz et modo paroximandi. Et etiā facit
aliquando quandā febrem vniiformem in qua nō
apparet manifesta pñdiciatio de die in diē sicut
sepe vidit. licet in multis accidentibus assimiletur
quottidiane cōster cōtingenti. ¶ Et melancolia
facit interdum febrem vniiformem que est sicut cō
tinua conclusa. et facit quintanam sextanā. Non
autē addidit in sanguine et colera: et quod currit

Aristoteles.

De putredine.

Pñta cum
atra bili.

Tractatus

De febribus

cursum eius. q. licet aliquae diuersitates possint acci-
dere preter cōclusam proportionatam sanguinis:
q. sanguis potest facere interpolatā et preter ter-
tiam proportionatā colere: q. colera facit cau-
sonem et sinapalem diminutam. Ille tamē diuersi-
tates sunt pauciores et rarius contingentes. Vel
dic q. potuisset facere si voluisset: et q. dedit per-
stas pertinentes flegmati et melacolle illas in-
telligi. ¶ Hic cadit questio puerissima et difficil-
lis de periodicatione. Cuius determinationem:
q. prolixa est reseruo in fine capituli.

Aristoteles de
historijs aia/
liuz. Sanguis
venas vasa si/
bi habet nec in
villo alio nisi in
corde preter ve-
nas cōtinetur
Sanguis si in/
teger est et non
natura vel mor-
bo vitatus ru-
bet: et dulcis
saporis est.

Et sanguinis locus est intra venas. Co-
lera autē et flegma et melancolia quādoq;
putrescunt itra venas et quādoq; extravenas.
¶ In parte presentī ponit diuersitatem febrium
fm diuersitatem locorū in quibus putrent humo-
res. et diuiditur in duas partes. In prima ponit
loca in quibus fm plurimum putrent humores.
In scōa parte ponit que febres sequunt fm illoz
locorū diuersitatem. scōa ibi. (Et quando putre-
fiunt extra venas). In prima parte dicit q. locus
sanguinis scz vbi putret fm plurimū est intra ve-
nas colera autē flegma et melancolia quādoq;
putrescunt intra venas quādoq; extra quasi in-
differenter. ita q. putrescunt itra venas sicut extra.

Dubitatur vtrū sanguis possit putresce-
re extra venas. ¶ In quo dui-
bio est tenendum q. sic: q. in quo cūq; loco reperi-
tur sanguis ibi pōt putrescere: sed in multis lo-
cis reperitur extra venas: vt puta in ventriculo
dextro cordis in poris membrorū. et in his duob;
locis naturaliter continet. Is in poris membrorū
non cōtineatur sub dispositionibus proprijs san-
guinis cum tam dealbetur transiens in duas hu-
miditates. Reperitur autē preternaturaliter in cō-
cauo pectoris in stomacho in intestinis in vesica
et poris membrorū: ppter cōtusiones aut qñ facit
apostema. Et certum est q. in oībus his locis pōt
putrescere: et tamē cū incipit putrescere adhuc re-
manet sanguis per certū tēpus. vt vult Aui. in ea.
de feb. sanguis. ¶ Scōa cōclusio ad intentionem
Aui. et ceterorū auctorū fm plurimū cum facit
febrem putridam putret intra venas. ¶ Tertia cō-
clusio ceteri humores in naturali dispositione in-
differenter cōtinentur intra venas et extra. Cole-
ra namq; naturaliter cōtinetur in vbi sit felis que
est eius receptaculum. Melancolia in splene. fleg-
ma in stomacho in intestinis et iuncturis. Simi-
liter ad intra venas naturaliter continetur. et cōse-
quenter sequitur q. ad intra venas et ad extra in-
differenter possunt putrescere et facere febres pu-
tridas. ¶ Ad Auerroiz autē tertio colligit dicentē
q. sanguis nō reperitur actu nisi in venis. Similr ad
Aristo. tertio de historijs aialium dicentem q. nō
reperitur extra venas nisi in corde dicendū q. in-
telligit i naturali dispositōe et sibi et corpi. q. pri-
mū em incipit esse in loco pter q. in corde aut ve-
nis tā primū incipit preternaturaliter disponi.

Et quando putrescunt extra venas et
non est causa alia: neq; est putredo in apo-
stema intrinseco qd det cordi putredinē
continuum faciunt periodos quos dixim.
Sed vnicuiq; accidunt: et eradicant quā-
uis flegmatica nō eradicetur: quin ibi sint
relique occulte.

¶ In parte ista ponit diuersitates feb. fm diuersi-

tatem locorū in quibus putrescunt. Et diuiditur
in duas. primo ponit has diuersitates. scōa po-
nit causam earum precipue cōtuitatis et inter-
polationis. scōa ibi. (Et feb. quidē putredinis).
¶ Prima in quatuor. in prima ponit quales febres
fiūt cum putredo est extra venas. scōa quales qñ
putredo est intra venas. tertio quales quando est
intra venas oēs aut cordi vicinas. quarto quales
fiunt quando putredo est solum in venis paruis
nō vicinis cordi. scōa ibi. (Et quando putre-
fiūt). tertia ibi. (Et quādo putredo est intrinseca)
quarta ibi. (Cum autem sunt). In prima dicit q.
quando materie facientes febres putrescunt ex-
tra venas: tunc faciunt febres interpolatas cum
modis paroxysmorū suprascriptis: scilicet fle-
gma de die in diem: colera de tertio in tertium. et
melancolia de quarto in quartum: que omnia ve-
ra sunt obseruatis duabus cōditionibus. prima
q. propter multitudinem materie nō sicut diuer-
si paroxysmi. quozum vnus alterum subintret aut
q. paroxysmi sint ita longi propter multitudines
materie vt primo non finito alter incipiat. ¶ Pri-
mus casus accidit quando cōiunguntur plures
febres quarum quelibet esset interpolata: sed om-
nes simul continue affligunt propter multitudi-
nem et grossitatem materie. ¶ Secundus casus ac-
cidit aliquando in flegmatica: aliquando in ter-
tiana nota: quarum paroxysmi sunt due tertiane:
que adeo prolongantur vt sequēs subintret prece-
dentē: et hos casus tertigit cū dicit. et non est alia
causa. ¶ Secūda cōditio q. nō sit aliquid aposte-
ma intrinsecum: quod det cordi putredinem cōs-
tinuam ppter propinquitatē aut magnitudinem
non em est necessarium de apostema intrinsecum
cuius materia putreat facere febrem continuam: vt
superius dictum fuit. ¶ Subdit in fine quāuis fle-
gmatica non eradicetur quin ibi sint relique oc-
culte feb. quod accidit propter propinquitatē pa-
roxysmorū. scōa q. materia putrens est multa et vi-
scosa. vnde nō sit sit integra resolutio. Is tamē re-
liquē iste que cōtinet durat sex boris inter vnum
paroxysmum et alium nō debeant dici feb. sed neu-
tralitas qdā. in alijs aut interpolatis sit integra
eradicatio obseruatis duabus pmtis cōditionib;.

Sed dubitatur quare nō fecit men-
tionem de sanguine
quem periodum seruet cum putret extra venas.
¶ Dicendum q. hoc nō dicit. q. tā dixerat sangui-
nē putrere ad itra venas fm plurimū: raro extra
si tñ putreat ex venas sicut in cōcauitate pecto-
ris vt multotiens vidit: facit feb. cōtinuam cū qui-
busdam excrecētis ordinē nō seruantibus. Et si
militet in apatibus intrinsece sicut i pleuresi: apa-
te epatis: apate renū et similitū quā diuersitatē cre-
do accidere. q. alij būores simul cū sanguine expel-
luntur ad bec loca. Nam cōter quando massa hu-
moralis in qua sanguis dñatur ad bec loca expul-
sa facit apa dicimus illud apostema esse sangui-
nē. ¶ cōfundunt pīodi fm būorū varietatē et for-
te fm cūscūq; eorū variā et heterogenetate. et pp
hoc in sinoca pendente a cā humoralī videmus
excrecētiarū multitudinē et cōfusionē vt nō pos-
sint ad certū ordinē reduci. Si vero sanguis q. est
humor quartus distinctus contra tres expellitur
ad bec loca facit cōtinuam febrem nō habentē nos-
tabiles varietates quousq; stat forma sanguinis
et non conuertitur ad alios humores per putre-
factionem: sed seruat periodum illius būoris ad
quem cōuertitur. Et hoc est quod dicit Gal. scōa
de differētijs

Galenus.

Auerrois.

Aristoteles.

de differentiis febrium. q. pleuresis sanguinea seruat periodum colere. quia sanguis ad colerā per putredinem transmutatur. ergo periodus potest in apostematibus duobus modis seruari. vno modo nulla materia fluente: sed solum ratione materie que actu facit apostema que mouetur periodo illi humorum conuenienti. et similis periodus potest seruari i quocumque humoribus putreat siue faciat apostema siue non. secundo modo potest seruari periodo per noue materie fluxum que fluit ad locum apostematis determinato tempore illi humorum: propterat sicut materia noua mouetur ad locum minere putredinis de tertio in tertium: aut de quarto in quartum secundum naturam humorum: et hoc modo quod sanguis non seruat in motu determinatam periodum non mouetur aliquo tertium modo: um proportionato: um tribus humoribus supradictis: sed seruat motum vniuersum continuum siue sit tota putres in vna massa collectus. siue moueatur ad aliquem locum siue apostematum siue non: quando mouetur secundum suam naturā. i. cum resistētia causis mouentibus que est sua forma substantialis et sua forma specifica. et hoc est quod dicitur Aulic. in particula sequenti bus? capituli. q. humores amittunt periodicationē sibi propriam quando transmutantur in aliam speciem. q. d. q. habent periodum propriam secundum speciem in qua transmutantur. hoc idem dicitur inferius in capitulo de febribus apertus vntusque humorum inest periodus qui sibi conuenit. Si vero sanguis et alij humores non moueantur secundum naturam suam. i. formā substantialem et formam suā specificam resistēte modo dicto: sed solum secundum dispositionē membri mittentis suscipientis et generantis et secundum alias dispositiones manifestas. i. modum sube quantitatē et modum tunc cuiuscumque periodus potest in infinitum variari ut quilibet de die in dies: de tertio in tertium. de quarto in quartum: de octauo in octauum de mense in mensem: de anno in annum periodicare possit. Sed de hac materia latius dicitur in questione de periodicatione.

¶ Et quoniam putrescunt intra venas faciunt ad herentia febribus et non eradicantur: neque est prima ei que eradicatur: immo est assidua in separabilis: sed ei est vehementia per quas cognoscitur paroxysmus qui est ei.

¶ In hac parte duo dicit. primum quod quando humores putrescunt ad intra venas: quod intelligitur de humoribus alijs a sanguine: faciunt ad herentia feb. i. febrem continuam que non eradicatur nec est prima ei que eradicatur: quod dicitur ad differentia flegmatica sed est assidua inseparabilis: quod semper est feb. et nunquam neutralitas feb. usque ad finem consistentie ipsius. ¶ Secundo dicit quod ei vehementia. i. pars intensior feb. siue exacerbatio per quam cognoscitur paroxysmus qui inest ei. i. paroxysmus quem faceret talis materia quando putreret extra venas: quod flegmatica exacerbaret omni die colerā de tertio in tertium: melancolica de quartum in quartum. et hoc intelligitur secundum plurimum. ¶ Causa autem quare materia putrens ad intra venas facit continuā habentē exacerbationes dicitur inferius. Et quoniam dixerim quod loquitur de tribus humoribus et non de sanguine quod sanguis non habet aliquam periodum de supra scriptis: tamen hec particula sanguinis adaptari potest: quod habet motum continuum per quem facit continuā conclusam qui est paroxysmus idest modus afflictionis et propius. ¶ Nota tamen multos accidere quod vnus paroxysmus incipiat a

materia putrente intra venas que feb. incipiet si ne typo. et ita durabit feb. pendens ab illa materia putrente ad intra venas per aliquot horas. ¶ Deinde illa materia que antea non potuit expelli extra venas per grossitē suā subtiliata expelletur et incipiet rigor: in actu expulsionis: tandem durabit paroxysmus donec tota materia consumpta sit et multotiens terminabitur cum sudore: et certum est quod est paroxysmus vnus: siue vnitas paroxysmi attendatur penes materiam vnam facientem ipsum: siue attendatur penes continuitatem caloris feb. illis in corde. Ex quo inferitur aliquem esse paroxysmum in cuius medio accidit typhus et non in principio. et consequenter quod post augmentum et statum redit principium.

¶ Et quandoque putredo est intrinseca dominans super venas omnes: aut super plurimum eius quod sequitur ex eis non sunt fortissimam additiones et diminutiones apparentes. Cum autem est secundum contrarium eius apparent alterationes manifeste.

¶ In his duabus partibus quas legā simul duo dicit. primum quod quando putredo est intrinseca dominans super omnes magnas venas et paruas tam cordi propinquas quam remotas aut dominans super plurimum quod sequitur cor ex eis venis. idest quando putredo est in magna parte venarum propriarum quarum cordi tunc sit feb. continua dicta conclusa in qua forsitan non sunt additiones et declinationes paroxysmales apparentes. ¶ Secundo dicit quod sunt secundum contrarium eius. i. quod materie putrescunt in venis a corde distantibus apparent alterationes paroxysmales manifeste secundum naturā humorum: sunt enim continue proportionales. Harum autem diuersitatum causa est: quod sicut in interpolatis materia paroxysmi inest de intra venas ad extra venas aut quotidie si sit flegma: aut de tertio in tertium si sit colera aut de quarto in quartum si sit melancolica: ita in continuis proportionibus materia factura exacerbationes que putret in venis paruis mittitur de venis magnis ad paruas periodicatione consimili. quod periodicatio inter ceteras causas potissime fit propter formam substantialem et proprietatem occultā humorum per quas vnus humor magis resistit quam alter ne putreat et ne moueatur de vno loco ad alium: quod ille motus disponit ad sui corruptionem. forsitan namque melancolice magis resistit ceteris. propterea mouetur tardius. i. de quarto in quartum. Colera secundo loco. ideo mouetur de tertio in tertium: et flegma in tertio loco. ideo quotidie mouetur. Sanguis autem per formā suam minus resistit. propterea paratus est ad motum continuum et putredinem continuam. Cum autem materia putret aut in venis omnibus aut venis plus cordi propinquis: tunc non apparent iste exacerbationes manifeste: quod propter magnā putredinem in humoribus: et cordis viciuitate virtute debilitata non potest materiam saltem in notabili quantitate pellere de venis magnis ad paruas. quapropter sit febris fortis vniuersalis continua que dicitur continua conclusa. ¶ Causa autem quare apparent aliquę exacerbationes et diminutiones occulte est: quod aliquid de materia putrente expellitur de venis magnis ad paruas secundum naturam humorum: de qua supra. et in tempore in quo materia putrens expellitur et fit a corde distantior: fit remissio febris: reliquo tempore apparet feb. intensior. ideo in causo febre colerica apparet remissio feb. et occulta de ter-

Duo Autēne documenta.

Tractatus

Causa hinc tto in tertius. In causone flegmatica quottidie. si le aut remissiones sunt parue: qz paucus est illud qd expellitur ob virtutis debilitate. et etia qz alt/ qualis feb. remissio: i comparatione ad febres ita intensas vix pot apparere sicut dimissio parua a quantitate magna vix sentiri pot. Et ex his infer tur qz causas et continue pportiones febabet modo contradictorio quantus adicis huiusmodi. Cum enim materia expellitur de venis magnis ad paruas fiunt intensiores in continuis: pportio nalibus: sed in causonibus fiunt remissiores. Itz tamē nō videam causam cur ex venis paruis nō possit pelli materia ad venas magnas q sit cau/ sa excrecentie.

Sed dubitatur a doctoribus an per cuiuscunqz humoris putredinem possit fieri continua conclusa. Pro cu tus dubij decisione premitto q continua conclusa pot tripliter dīceri. primo q continua conclusa sit fe. continua intensa nō habens interisiones neqz remis siones pfectas manifestas neqz occultas. et hoc modo soli sanguinis couenit facere continuam con clusam ppter suas causas tam manifestas q oc cultas. Q Sēdo per continuā conclusam possumus intelligere continuam intensam non habentem manifestas exacerbationes. et hoc modo accepta pot fieri a colera. multū em de ipsa reperit in ve nis pulmonis que sunt ppe cor. et pot fieri a fleg mate salso: qz multus de eo in pulmone reperiri pot. Q Et tertio ex melancolia adusta. Is bec rari? cōtingat tamē eaz: aliquando vidit. Pot emi cole/ ra. et similiter sanguis ppe cor existēs p adustione in meliaz couertit que nō erit minus calida q fleg ma salsum. videmus em diffinieras a melia adu sta et ppe gentia per adustione colere fortiores q a flegmate salso. Et sicut fit flegma salsum ex fle gmate et cola simul mixtis: ita pot fieri melia ex melia et colera simul mixtis que nō erit minus ca lida q flegma salsum. est emi bec magis sicca. Q Et cōfirmatur: quia sicut datur colera minoris fame facta ex colera et melancolia simul mixtis colera dhanie in mixtione. ita pot reperiri melancolia facta ex melancolia et colera simul mixtis melanco lia domināte. Continua conclusa hoc modo sum/ pta nō pot fieri ex alijs speciebus flegmatis neqz ex melancolia naturali ppter suam frigiditatem. Q Tertio per continuā conclusam possumus intel ligere febrem continuā nō habentem manifestas exacerbationes. et hoc modo ex multis speciebus flegmatis et melancolia naturali pot fieri conti nua conclusa. Et vidit multas laticas non habē tes manifestas exacerbationes.

Et febres putredinis: quidem extrinse ce nō eradicatur et redit nisi quoniā mate rie que putrefit superuenit putredo in tē pore paroxysmi et finit ei? hūiditates ex qui bus pēdebat caliditas et resolunt et egre diuntur ex corpore: quoniā nō sunt retē te in venis ita vt prohibeant eas illud a cō plemento resolutionis et remanet cinerei tas eius et ipsius terretas que nō sunt vehi culū febris et caliditatis sicut videt de dis positione cumulorum stercoreum paulatim donec fiat cinis totum: deinde remanet ca liditas. Et quando nō remanet in humore adusto per putredinem caliditas destruit

De febribus

febris quousqz aggregetur vice alia ad lo cum putredinis.

In ista parte ponit causas aliquarū diuersita/ tum suprascriptarum. Primo quare feb. pendēs a putredine extrinseca est interpolata. Sēdo qua re feb. pendens a putredine intrinseca. i. quando materia putret ad intra venas est continua. Sēda tibi. (Cum aut putredo est intra venas). Prima dī uiditur in tres. In pīa ponit quare primus paro xismus recedit ante cōplementum feb. in secūda parte. quare scōs paroxismus post primum redit. in tertia epilogat. secūda tibi. (Etia remāserūt) tertia tibi. (Res ergo putredinis). In prima par/ te dicit quatuor. Primum est. q febres putredis/ nis extrinsece. i. pendentes a materia putrente ex tra venas nō eradicant quo ad ipsum paroxysmū et redeunt quo ad scōm: nisi qz materiei que putre fit debet facere paroxysmū superuenit in tempo re paroxysmi putredo. i. calor putredinalis qui ca lor putredinalis finit humiditates illius materie ex quibus pēdebat caliditas tam putredinalis q febrilis. Q Sēdo dicit q humiditates illius ma terie resoluntur et egredīuntur ex corpore sub for ma fumi et vaporis: quoniam iste materie nō sunt retente in venis: ita vt pbeant eas illud sez retē nere in venis a cōplenēto resolutionis. Q Tertio dicit q post harū materierum resolutionē remas net in loco vbi putrebant cineritas et terretas que nō sunt vehiculum feb. et caliditatis putredis/ nalis sicut videt in stercore: que putrefiunt pau latim donec totus fiat cinis. Q Quarto dicit q in materia cū est incinerata nō remanet amplius ca liditas actualis. et quādo talis caliditas nō rema net in materia per putredinē adusta destruit feb. vīqz quo a ggreget vice alia materia ad locū pu tredinis que putrens facit alū paroxysmum.

hic cadunt aliqua dubia. Prīmū. qz vī detur q putredo non semp veniat tempore paroxysmi: immo ante tēpus pa roxysmi sicut in materia causoniscuz expellitur ex tra venas: et facit rigore luxta afforissimum quare particule. A causone habito rigore superueniente solutio fit. Q Secūdo qz multotiens videm? mate riam pīo putrere itra venas et facere feb. postea expelli extra venas cum rigore tandē terminari cum sudore. quare et. Q Tertio ante oēm febrem pre cedit putredo in materia: sed oīs paroxysmus est feb putrida. ergo ante oēm paroxysmū feb. put. p cedit putredo in materia. cōsequētia est nota cū mi nori. et maior arguitur. qz ad faciendū feb. putridā requiritur aliquanta putredo que non subito in materia acquiritur.

Pro solutione dubij dicendum q ne cessario ante oēm pa roxysmū febrem pendentem a materia putrida precessit putredo in materia que propter eius res missionē adhuc nō sufficiebat facere feb. cū quo tamē stat q in paroxysmo superueniat aliquis gra dus putredinis qui prius nō fuit. Q Nota tamen ad intentionem Aui. q quādo materie sunt in ve nis sub forma cause antecedētis nō putrent in fe bres? interpolatis. sunt tamē taliter male disposi te q tenent ipsas expellere: et quando expelluntur in ipso motu agitantur et incipiunt putrefieri. ita vt fm plurimum simul cū typo incipiat feb. Is sit possibile q ante expulsionē putreant etiam pu tredine faciente febrem. Et similiter est possibile q stent per tps notabile postq expulse sunt aqz putreant. et possibile est rigorem: euz coartatione pulsus

Notatu di/ gnum.

Dubia putre/ dinis.

Quid continua conclusa.

Secundus

pulsus incepisse sine febre: et postea materia putrente supueniat febris. sicut possibile est a flegmate vitreo fieri rigorem siue febrem. cap. de rigore: sed quodcumque sit superueniet putredo tempore paroxismi: quia nouus gradus putredinis qui non presuit. **¶** Utrum autem incipiente rigore a materia que non putreat: et postea putrebit: et faciet febrem: paroxysmus incipiat incipiente rigore: et quando coarctatur pulsus aut solum quando incipit febris.

¶ Dicendum quod paroxysmus incipit incipiente rigore qui non est paroxysmus febrilis: sed solum paroxysmus febrilis incipit febre incipiente. unde primum principium a quibusdam dicitur principium exclusiui feb. secundum vero principium inclusiuum.

Secundum dubium

videtur enim quod citius debeant resolui materie putrentes ad intra venas: quia in venis calor est fortior: ceteris partibus que extra quare etc. **¶** Dicitur quod tres sunt cause quare materie putrentes ad intra venas tardius resoluiuntur quam materie putrentes extra. Prima quia sunt tectae a venis que sunt fortes et dense texture. Secunda quia sunt in uno loco collocatæ: vnde quando sunt extra venas sunt sparsæ in poris. ita ut minimam materie tangatur a minimis membris: hec est causa quare apostemata maturata non possunt resolui vel difficillime resoluiuntur et ante maturacionem facillius. Et huius habemus exemplum. Nam aqua in clato posita sub radijs solis difficillime et tarde resoluitur. Eadem tamen aqua posita in loco lato quod primum resoluitur etiam in umbra. Tertia causa. quia materia putrescens in venis est mixta cum alijs materijs non putrentibusque prohibent ipsius resolutionem si cut accetum mixtum multa aqua in lebere nunquam resoluitur nisi tota aqua resoluitur. eadem tamen quantitas acetii in uno lebere de per se posita ad ignem quod primum resoluitur. **¶** Et ex his ad rationem in contrarium adductam patet solutio. iste enim tres cause sunt fortiores in prohibendo resolutionem quam magnitudo caloris ad resoluendum.

Contra tertium

ceteris putrentibus relinquitur cineritium. sicut quia dopurret materia colica subtili aut flegma aquosum. Preterea videtur quod cineritium dicitur non sit oino humiditate priuatum: imo quod sui humiditate sit ite rum vehiculum caloris putredinalis cum experiamur ex cineritijs in venis per febres derelictis febres quartanas accendi. nam hoc modo sunt quartane permittendo. **¶** Item cineritium ex stercore putre de relicto iuxta exemplum suum non est oino priuatum humiditate: cum positum apud plantas impinguet eas. **¶** Ad hoc dicitur quod rationes iste concludunt. non enim ois humor putrescens derelinquit cineritium qui notabiliter participat partibus terrenis. **¶** Et dicitur secundo quod cineritium illud non est oino humiditate priuatum: sed est priuatum humiditate putredinali que pro tunc erat sub secum caloris putredinalis. licet in reliqua humiditate ipsius postea possit accendi caliditas putredinalis quod iterum faciet febrem. Exemplum habemus in carnibus putrentibus aliquantulum a quibus positis ad ignem cum sale et aqua remouetur humiditas putredinalis quod pro tunc habebatur: stant si nescieris per duos dies. Deinde iterum accensa putredine in reliquis humiditatibus de nouo incipit ferere et putrere.

Contra quartum

dicitur arguitur quod non possit esse

Putri. in vniuersali. Fo. xli.

aliquis humor adustus per putredinem cum adustus et putrefactio ex opposito distinguatur. quarto me tauro. Respondet quod per adustionem intelligit quod cumque humiditas resolutionem et consumptionem ducentes ad cineritium siue illa sit adustus proprie sumpta siue putrefactio. **¶** Ultimo nota quod exemplum istud de stercore est Galeni primo de differentijs febrium cap. v. quorum una pars primo putrescit et effumat. secundo alia tam prima desinere fumare: et sic proceditur quousque totum putruit. Simile est in humoribus nostris cum putret et faciat paroxysmos. primo enim pars magis disposita mouetur ad putredinem fumat ad cor et facit febrem. deinde incipit alia prima cessante. et sic succedunt paroxysmi inter quos cadit quies tanto tempore quantum est tempus in quo nulla pars effumat effumatione sufficiente ad febrem.

¶ Et iam remanserunt in ea reliquie caliditatis ex putredine prima: quauis non remaneat materia. Aut propter inuentiones cause prime putredinis in materia prima et inflammatur in materia secunda: secundum semitam putrefactionis.

¶ Hic ponit duas causas reuersas: paroxysmi sequens post recessum precedentis. prima est reliquie caliditatis derelictæ ex putredine. prima cum cineritio aut absque cineritio. que quidem reliquie caliditatis non sunt nisi caliditas remissa que est pars caliditatis precedentis que erat intensa dum actu putreret seu putrebat in materia et putrens faciebat febrem: quauis in loco putredinis non remanserit materia saltem apta pro tunc facere febrem: eo quod a caliditate putredine est in totum resoluta aut saltem ita resoluta ut non remanserit nisi cineritium: quod pro tunc non est aptum facere febrem. **¶** Secunda causa secundum expositionem Gentilis et Abarhili est: quod calor putredinalis existens in materia precedentis paroxysmi dum erat intensus et actu febrem faciebat: disposuit aliam materiam simili dispositione illi quam habuit materia precedentis paroxysmi: quia propter attracta ad eundem locum ubi putruit prima putrebit et faciet sequentem paroxysmum. **¶** Et si bene consideres verba textus manifeste sonant hanc sententiam. Et secundum hanc expositionem differetia inter primam causam et secundam est: quia prima causa est solum caliditas remissa que est pars precedentis intense que agit tempore quietis inter paroxysmum et paroxysmum: sed secunda est ipsa caliditas intensa materie actu putrentis et facientis febrem que tempore paroxysmi disponit aliam materiam ad faciendum paroxysmum sequentem. Item secunda est cum presentia materie actu putrentis prima non.

¶ Alia expositio est Agonis dicentis quod secunda causa factiua sequentis paroxysmi est dispositio in aliqua alia parte materie que stat sub forma cause antecedentis similis dispositioni illi que fuit in materia precedentis paroxysmi: ut si sint sex vincte colere sub forma cause antecedentis contingit vna magis ceteris dispositas que expellitur natura irritata et stimulata extra venas: et facit paroxysmum interrim simili dispositione disponetur secunda vincta et expelletur tertia die et faciet secundum paroxysmum et sic de ceteris paroxysmis. **¶** Qualiter autem differat hec secunda causa a prima est manifestum satis: et credo vtrancumque exponem saluari posse: et vtracumque est consona textui. Sed expositio Agonis dat causam magis efficacem redditus paroxysmi. Si enim non esset materia disposita stans sub forma cause antecedentis esset difficile quod per alias causas redi

Aristoteles.

Gentilis: Abarhilius.

Agonis senilis.

Tractatus

Gentilis,
Aldarsilius,

ret paroxysmus. Et si rediret solum propter illas causas non deberet deficere paroxysmi unus post alterum usque ad mortem cum oibus esset similis causa reditus. Preterea medici in febribus interpositis plurimum paroxysmorum euacuant materiam que est sub forma cause antecedentis estimantes quod illa euacuata debeant cessare paroxysmi cum potius talis materia non existere sub forma cause antecedentis deberent febres per modum curari per alterationem quam per euacuationem. Et melius fuisset Gentilis et Aldarsilio facere ex illis duabus unam causam: quia eadem est caliditas primo intensa agens tempore paroxysmi, secunda remissa agens tempore quietis. Sed credo quod diceretur quod licet sit eadem caliditas: tamen in prima causa cum est remissa non est coniuncta materie putrenti: sed in secunda causa est coniuncta materie putrenti. Et certe credo quantum ad causas reditus paroxysmi inter hos doctores non esse differentiam: licet sit discordia in expositione textus. Omnes enim concederent ad reditum paroxysmi concurrere dispositionem materie que stat sub forma cause antecedentis et hanc esse principalioris secundum plurimum: et etiam concurrere caliditatem putredinalis agentem tam tempore quietis quam tempore paroxysmi.

Notandum primo

quod reliquæ caliditatis siue caloris derelictus a materia putrente est causa reditus paroxysmi attrahendo materiam ad locum ubi putruit prima: et etiam aliquando corumpendo nutrimentum adueniens membro illi in humorem similem illi qui primo putruit: sicut corumpendo sanguinem aduenientem pro nutrimento illius membri dum adhuc est in venis illius membri in colera vel melancolia secundum exigentiam illius humoris qui ante putruit. difficile tamen esset quod illud converteretur in flegma. hoc tamen caliditas verisimiliter occurreret ad generationem humoris similis illi qui putruit si reperiret non solum in loco ubi putruit materia: sed etiam in epate et ventis ita quod in hac materia esset impressa similis caliditas illi que erat in humore putrente: sicut est possibile. Notandum secundo quod quia hec caliditas habet determinatam proprietatem proportionatam humoris qui putruit et non agit solum et caliditas: ideo secundum plurimum reaggregat humoris simile illi qui putruit et non humoris diuersum a primo: et proprie stante simili regimine: ad quod etiam concurrat quod secundum plurimum notabilis quantitas reperit in venis de illo humore qui prius putruit: et quia contingit humoris huiusmodi aliquando variari: bene est quod aliquando variatur paroxysmus multum a precedentibus diuersificatur tam secundum naturam quam secundum accidentia. et multoties ex una febre fit transitus in aliam specie differentem. Notandum tertio quod unitas febrium interpolate habetis plures paroxysmos saluatur in materia antecedente remanente secundum aliquam eius partem a principio usque ad finem si habeat illam. si vero non habeat huiusmodi materiam: et fiat reagentio nouarum materiarum propter paroxysmos propter malas complexionem epatis et venarum saluatur unitas in illa mala complexionem que est causa horum paroxysmorum. Si vero nulla talis sit mala complexio et redeant paroxysmi propter caliditatem in loco derelictam ubi putruit materia saluatur unitas in caliditate illa. paroxysmi enim illi sunt magis similes quam duarum febrium: quarum una esset flegmatica alia colerica aut duarum tertiarum: quarum una esset tempore estatis altera tempore hiemis. Tempora autem in his febribus non habentibus materiam sub forma cause antecedentis

De febribus

illis distinguuntur penes accidentia hoc modo: quia primo per illam caliditatem aggregabitur aliquid altere materie: postea plus: et deinde iterum plus: postea minus secundum huiusmodi aggregationes distinguuntur principium augmentum status et declinatio quoad accidentia. Sed qualiter distinguantur penes materiem alterationem est difficile cognoscere: precipue si sit salubris: quia parum nocente hac mala qualitate in primo paroxysmo debent magis apparere signa digestionis. in secundo minus. in tertio adhuc minus. in declinatione vero magis. et sic in primo paroxysmo esset status quo ad digestionem. in secundo augmentum. in tertio principium. in quarto rediret augmentum. Si vero esset mortalis in primo paroxysmo appareret cruditas aut vestigium occultum putredinis. in secundo signum manifeste putredinis. in tertio signa complete putredinis. cum qua sequeretur mors. Notandum quarto quod rarissime accidit quod inter unum paroxysmum et alium febrium interpolate homo redeat ad dispositionem sibi sanam: quia secundum plurimum aut propter materiam que stat sub forma cause antecedentis: aut propter malam qualitatem existentem in membris: aut propter aliquod cineritium derelictum ex materia prius putrente non redit ad dispositionem sibi sanam: immo secundum plurimum est eger aut neuter. tamen aliquando potest accedere quod redeat ad dispositionem stantem in latitudine sue sanitatis inter paroxysmum et paroxysmum. Si enim homo quotidie euomeret colera propter latitudinem potius fellet ventris ad stomachum est sibi sanus secundo complexionum. et tertio regni. Cum tamen sit semper latitudo potius fellet non naturalis quod probetur: si etiam inter unum paroxysmum et alterum remaneat dispositio aliqua non naturalis leuis hominem potius se redire ad intra latitudinem sue sanitatis inter paroxysmum et paroxysmum. dicitur hoc esse possibile longinquum. sicut si imaginaretur quod colera illa que euomitur ab habente potius felleum latum tendentem ad stomachum expellatur ad aliquod locum determinatum. et ibi putresceret et ynam interpolatam. Aut si imaginaremur quod habens caliditatem superfluum epatis et venarum multiplicaret colera que de tertio in tertium paroxysmaret. posset enim in tempore intermedio redire ad dispositionem stantem in latitudine sue sanitatis. Notandum etiam quod sicut materia putrente extra venas reliquit caliditatis possunt esse causa reditus paroxysmorum: ita materia putrente ad intra in loco determinato possunt reliquæ caliditatis derelictæ siue cum cineritio siue sine cineritio esse causa reditus paroxysmi et multo magis tum quia plus remanet de cineritio materia putrente ad intra venas. tum quia calor materie putrentis ad intra venas est magis aptus inficere epatem et venas quam calor materie putrentis extravenas. Notandum sexto quod utraque causa reditus paroxysmi secundum expositionem Gentilis et Aldarsilii concurrat ad faciendum redire paroxysmum tripliciter. primo disponendo materiam que stat sub forma cause antecedentis si que sit talis. et secundum hoc una pars materie prius mouetur quam alia secundum quod est magis disposita. et quantum ad hoc discrete cadit exemplum de cumulo stercoris secundo generando materiam de nouo: et proprie quando similis dispositio est in epate et venis. et non solum ubi extravenas putruit materia: que generatio materie potest esse dupliciter. Uno modo quod in epate ex chilo generatur materia disposita ad putredinem propter malam epatis complexionem sibi impressam a causis tam diutis. Secundo modo quod generetur in epate aut venis per corruptionem

Notatu dignum

Galenus:

Gentilis et
Aldarsilii opinio.

ruptionem sanguinis aut alterius humoris in du-
morem simile illi qui putruit. Tercio vtracq; cōcur-
rit attrahendo materiā ad locum minere putredī-
nis: et nō mīstrum quia ambe cause sunt vna calidi-
tas differens scōm magis et minus. ¶ Notandūz
septimo qd dicitur qm semitā putrefactiois: id est se-
cundū dispositionē ad putredinē: eo qd tam p̄ma
causa qd scōa non actu putrefacit materiā debent
tem facere sequentē paroxysmū: sed disponit sp̄az
que dispositio nō est nisi remissa putredo que non
est sufficiens facere febrē: aut forte est alia dispo-
sitiō a putredine: sicut superflua caliditas et simi-
les que etiaz non dicunt aliqū gradū putredinis.
Si em̄ materiā sequentis paroxysmi actu putrefe-
ret dum materiā p̄mā putret tunc febris esset cō-
tinua et non paroxysmalis. Illud autē quod intensi-
dit putredinē in materiā sequētis paroxysmi est ca-
liditas continētis: licet nō sit impossibile aliquā
qualitatem intendere seipsam cum est directa ab
aliquo agente intendente ipsius intentionē sicut
frigiditas aque calide intendit seipsam directa a
forma aque. ¶ Notandūz octauo qd omnes cause
reditus paroxysmi hīc ab Aulcē. tate scōm omnē
expositionē sunt solum tres: scz dispositio in mate-
ria que est sub forma cause antecedentis. Secūda
caliditas materiē actu putredis. Tercia caliditas
remanēs in mēbris post paroxysmū: et p̄ter has est
dispositio epatis et venarū generans materiā
aptā facere paroxysmū: quā omisit solum loquēs
de causis reditus paroxysmi p̄pter febrem aut
causam febris propinquā.

Que sequatur
et pone gētilis
et marūij.

Dubitatur qd secūda causa penes ex-
positionē gētilis et marūij
sequitur qd paroxysmus colere citius redit qd paro-
xysmus flegmatis. consequens falsum. probat cō-
sequentiā: quia colera p̄o sequētis paroxysmo citi-
us disponitur ad putredinē sufficientē facere paroxys-
mum qd flegma: igitur et p̄ter consequētia. assum-
ptum declaratur: quia putredo colere actu putredis
est intensior: et fortis: qd flegmatis actu putredis:
et p̄pter hoc colera p̄o sequētis paroxysmo
est magis apta calefieri et putrefieri qd flegma: cū
sit calidior et subtilior: et quāttas sit equalis et ces-
tera paria vt pono: ergo citius disponitur colera
p̄o sequētis paroxysmo qd flegma. tenet consequē-
tia: quia actio caliditatis insequitur. proportio-
nem potentie ad suam resistentiā. ¶ Et confirmat
quia qualis est putredo ad putredinē cōparata ta-
lis est dispositio ad dispositionē cōparata. At de
tur em̄ qd iste dispositioes sint debiles putredines
sed putredo colere citius procedit in materiā cole-
rica sicut ignis in lignis siccis. putredo autē fleg-
matis tarde sicut ignis in lignis viridibus: et intm̄
q. Rasis. xviij. continētis in cap. de quartana credi-
dit augmentum paroxysmi flegmatice esse lōgius
qd melacolice. ergo dispositio sufficiens ad putre-
dinē citius acquiretur in colera qd in flegmate.

Ad hoc dubiū respondet gētilis qd mate-
ria p̄ma vel secūda vel sunt in vno
cumulo: vel de secūda materiā n̄b̄l est actu: scz de-
bet actuari: vel de nouo generari. Si quidē mate-
ria p̄ma et secūda sunt in vno cumulo a quo p̄-
pter causam superius dictā separaret p̄mo vna
pars alia remanēte. Dico qd quantū est ex substan-
tia et qualitate cū habeat vt p̄suppono quāttas-
tem parem est magis parata putredinē colera qd
flegma. Et subdit qd si in corpore fortis. verbi gra-
tia sunt. 3. ij. colere et in corpore platonis due. 3.
flegmatis qd quantū est ex parte dispositionū ma-

nifestarum citius reuertetur paroxysmus colere qd
paroxysmus flegmatis: cum colera sit lōge abili-
or vt inflāmetur. Nec valet qd quidā dicunt qd duras
plus calor: paroxysmi flegmatis qd colere. nam du-
rat quinq; horis plus: sed intensio caloris colere
videtur plus facere ad actionē qd p̄duratio obtusi
caloris flegmatis. Si ergo reseruāt motus colere
ad tertium diem et motus flegmatis ad scōm non
erit nisi a proprietate insequēte naturā humorum.
Et credo qd gētilis bene dicat si loquatur de p̄-
prietate vt resistentia et nō actiua sicut declarabit
in questione de periodicatione. Verūtamē non va-
let hoc argumentū. a. est inflābilius et subtilio-
ris substantie qd sit. b. ergo citius putrefacibile: sicut
patet de vitello oui extra corticem cōparato ad vi-
num maluatū. ¶ Secundo dicit gētilis qd si se-
cunda materiā debeat generari aut actuari qd tūc
paroxysmat tardius colera qd flegma: quia de p̄o-
prietate colere est scōm tertū diem habere cōple-
mentum generationis vel actualiōis vt putrefiat
sed de proprietate flegmatis vt citius putrefiat.

Sed istud dictum gētilis videtur satis
absurdū quia si colera de p̄o-
prietate sua habet cōplementū sue generationis
solum in tertio die quero an proprietas sua fue-
rit ante tertū diem aut nō. si sic ergo colera fuit et
habet cōplementū etiaz ante tertū diem aliter
non fuisset proprietas sua quā ipse appellat for-
mam specificā. si nō fuit. quomodo ergo illa p̄o-
prietas habuit cōplementū generationis cōple-
te in tēpore in quo nō fuit. ¶ Ad hoc dicitur qd itel-
lectus gētilis fuit bonus. licet verba sint extra-
nea: tunc ad formā argumenti dicitur qd ante ter-
tium diē proprietatē colere nō fuit. Et p̄sequenter
dicitur qd nō prohibuit cōplementū generationis
sufficiens ad paroxysmū nisi in tertio die. et hoc
dictū est cōmune apud nos. Dicitur enim qd de
pprietate masculī ē vt anime in q̄dragesimo die
et nō ante. de pprietate autē femine solum in. 50.
id est qd cause facientes ad animandū masculū nō
possunt hoc facere ante. 40. diem. Similiter cause
de nouo producentes colerā sufficientē ad paroxys-
mum nō possunt hanc producere nisi in tertio die
sed flegma produceret in secundo.

Sed ad rationes in p̄trariū. ¶ Ad
p̄mā negatur qd
colera sit magis apta putrefieri qd flegma. Et licet
sit magis apta inflāmarī qd flegma nō sequit qd sit
aptior. Sicut vino et p̄sice postis ad soles vinum
est magis aptū inflāmarī qd p̄sice: nō tamen ma-
gis aptū putrefieri. resistit enim putrefacienti ma-
gis qd p̄sice suo modo substantie et sua proprietate.
Similiter est de colera ad flegma cōparata.
¶ Et ad confirmationē negatur similitudo. Nam
quantūcūq; putredo accensa in colera citius in-
tendatur et finiat colerā qd putredo accensa in fleg-
mate p̄pter tenuitatem substantie colere et paucitatem
viscositatis et caliditatis eius. nō tamen sequitur
qd ipsa nō existēs putrida citius disponatur ad pu-
tredinē qd flegma sicut est in exemplo sup̄ascri-
pto. p̄sice citius disponitur ad putredinē qd vinū.
tamen cū vtrūq; incipit putrefieri et calefieri a ca-
lore proprio putredinali: et a calore continētis ci-
tius finietur vinum qd p̄sice. ¶ Et cōsequenter di-
citur qd non est necessariū qd dispositio ad putrefa-
ctionem sit diminuta putrefactio.

Res ergo putredinis habet reuolutio-
nes scōm inuentionē caliditatis non defi-
cientis putrefacientis et resoluētis et fa-

f ij

Tractatus

cientis cinerem et pertranseuntis ad vicinum donec abscondat terminum et finiat materiam et non inueniat vicinum aliud: et remaneat febris expectans materiam aliam et attrahat ad locum suum.

¶ Vnde epilogat quod dixit de causa interpolatiois cum putredo est extra venas dicens quod ergo. i. ex dictis apparet quod res putredinis. i. febris que est effectus putredinis habet resolutiones vel circuitus: et non debet dicere resolutio: sicut quidam dicunt: id est per intentionem caliditatis non deficientis in putrefaciendo resoluedo et faciendo cinerem de materia vnius paroxysmi et pertranseuntis in resoluedo de vna parte ad aliam sibi vicinam preparatam putredini donec abscondat terminum: id est finiat materiam. quia resoluitur in ea et non inuenit aliud vicinum preparatum putredini: et pro tunc remanet: id est cessat febris expectans aliam materiam ut attrahat ad locum suum: id est cessat febris. quousque noua materia mouetur ad locum ubi primo putruit. siue illa materia de nouo adueniens ad locum illum pellatur: siue in membro ubi fuit putrefactio prima remanet: siue aliquid per quod fiet attractio: aut siue de nouo illa materia generetur: et genita ad locum trahatur vel pellatur: licet secundum plurimum utrumque concurrat quod trahitur et pellitur.

¶ Cum autem putredo est intra venas tunc accidit ut sit resolutio completa difficilis et non resoluitur putredo per continuitatem que est in quibusdam venis cum alijs et putrefit omnis res que vicina est ei: deinde resoluitur ad vicinum aliud. **¶** Et iterum illud quod comprehensus est in venis est vehementioris continuitatis ad cor.

¶ In hac parte ostendit quare materia putrens ad intra venas facit continuam adducens tres rationes. **¶** Prima quia materie putredinis ad intra venas difficilis sit resolutio integra taliter ut non remaneat aliquid sufficiens facere febre: propterea ante completam resolutionem materie precedens exacerbatio incipit putrere materia sequens exacerbatio ubi contra materie putredinis extra venas fit resolutio completa facilis: ita ut ex toto resoluat materia sufficiens facere febre. ante aduentum sequentis paroxysmi. **¶** Secunda causa: quia putredo ad intra venas non resoluitur cum paroxysmis et quiescentibus intermedijs: sicut resoluitur putredo ad extra venas. aliter non resoluitur putredo ad intra venas et tertius est clarus. cuius causa est continuitas in quibusdam venis cum alijs. id est continuitas materiarum quarundam in venis continuis propter quam continuat putrefit omnis res: id est omnis materia que est vicina ei que primo incipit putrere et transit ad vicinam aliud: scilicet pro sequenti exacerbatio non dum integre resoluta materia precedens exacerbatio. **¶** Tertia causa. quia materia que est comprehensa in venis est vehementioris continuitatis ad cor: per vacuitates amplas venarum ita ut ipsa cum de materia putrente remanens propter magnam continuitatem ad cor sufficit continuare putredinem fuliginem ad cor: quam continuat non sufficit facere equalis materia putrens extra venas: quia non est in loco habente tantam continuitatem cum cor: de re. **¶** Primo notandum quod superius fuerunt posite tres cause quare materia putrens ad intra venas difficulter et tarde resoluitur. materia autem

De febribus.

putrens ad extra venas facilliter et cito resoluitur prima quia materia ad intra venas est circumdata vena fortis texture per quam tardatur resolutio. Secunda quia tota materia est in vno loco collecta. Tertia quia permixta cum alijs humoribus probibentibus ipsius resolutionem. Tres cause contrarie accidunt materie putredinis ad extra venas. **¶** Nota dum secundo circa partem presentem quod quattuor sunt modi febris continuarum quibus potest presens textus adaptari. Primus modus quod vna materia: tota ad intra venas incipiat putrere cui nulla fiat additio immo cum hec materia erit integre resoluta erit tota febris terminata recte sicut in tertiana vnius paroxysmi tota materia mouetur ad putredinem in principio paroxysmi et continuatur calor: sicut continuatur resolutio. sicut enim aqua feruente non omnes partes simul resoluitur: nec illa materia que tota simul incipit putrescere. Si enim omnes partes simul resolveretur subito deueniret ad non quatum. **¶** Claratur autem tempora in hac febre penes accidentia et morbi essentia secundum variam intentionem caloris in tota materia in principio caloris fit remissio: in augmento fit intensio. in statu ultimitate intensio. in declinatione remissio. **¶** Clarantur secundo tempora huius febris secundum diuersitatem partium materialium in quibus de nouo calor accenditur. Nam licet omnes partes formales huius materie a principio incipiant putrescere: non tamen omnes partes materiales: ergo pauciores sunt in principio in augmento plures in statu adhuc plures in declinatione pauciores: et in statu non resoluitur putredo resolutione integra usque ad totalem consumptionem ipsius materie que febris diutius durat quam duraret a simili et tanta materia putrente extra venas propter causas dictas in primo notato. **¶** Et secundo nunc cessat febris nec putredo usque ad totalem consumptionem materie propter consumptionem materie in quibusdam venis et putrefit omnis res que vicina est ei et transit ad aliud vicinum loquendo de partibus materialibus. **¶** Et tertio illa materia que est comprehensa in venis continuat febre usque ad ultimum eius et diutius continuatur quam similis et tanta materia putrens ad extra venas: quia propter magnam continuitatem ad cor pauca materia remanens in fine sufficit facere febre. que putrens extra venas non faceret febre. **¶** Secundus modus continue febris est quod a principio mouetur certa quantitas materie cuius aliquid actu putrens duret a principio usque ad finem: sed tamen sibi assistantur alie materie sibi vicine que putrentes adiuvant ad febre. Et si bene consideres hunc secundo modum continuarum textus potest adaptari. **¶** Tertius modus est: quia aliqua materia a principio incipit putrescere cui fiet additio materiarum sibi vicinarum. que tamen materia secundum se totam resoluetur ante finem bore. Et sicut de illa materia aliquid resoluitur ita fit additio. Et secundum hunc modum distinguit Galenus tres species synocharum. scilicet bomotena: in qua rursus additur quantum est quod resoluitur. augmentum: in qua plus additur quam sit illud quod resoluitur. et per augmentum in qua minus additur quam sit illud quod resoluitur. Et licet his tribus modis possit textus assignari. congruentius tamen adaptatur 4. modo statim dicendo. Nam de istis tribus modis erat clarum quod sunt continue: sed de quarto erat magis dubium: ideo de hoc quarto principaliter Aulic. locutus est: et de hoc modo textus exposuit. Ne autem febris continue quatuor modi dicitur continue proportionales. Aulic ergo dicere quod quando putredo humorum aliorum a sanguine est

Quattuor modi febris: putredinis.

Cause multe putrefactionis.

Tres species synocharum secundum Galenum.

gulinæ est intra venas præcipue que sunt lōge a corde sit feb. continua. que tamen habet excreſcētias scōm naturā humoris. quia ante resolutionē būōris moti ad putredinē supuenit alius humor: missus a ventis magnis ad paruas: et cōtinuat febres faciendo nouā excreſcētia: ita ante finem noue excreſcētie mouebit tertius humor pro tertia excreſcētia: et sic deinceps.

Dubitatur circa partē presentē: q: si bu-
mores sunt vicini et ratiōe bu-
iustrāseat humor vicinus in putredinē: sicut dixit
textus: tunc febres colerica vel melancolica deberet
facile verti in sanguineā vel flegmaticam: cum illi
duo humores marie in venis dominentur et. Quid
qđ dicitur q: cum incipit aliqua febris scōm pluri-
mū tota massa humoralis est alterata versus natu-
ram illius humoris a quo pēdet febris. Et ppter
ea exacerbatiōes vel paroxysmi sequētes pendent
ab eodē humore a quo incipit febris. Pterea
putredo humoris pcedētis est magis apta infu-
cere humorē sibi homogeneū qđ dissimile cum ca-
lor ille putredinalis agat nō solum vt calor: sed vt
calor determinate ppter actus infectiuus humoris
sibi similis in specie. Quid tamen multe aliquā-
do accidunt varietates in febribus que multū mo-
lestāt mentes medicorū: vt q: primo incipit aliqua
febris que per signa bene a medico pōderata visa
fuit. Exempli gratia. colerica et salubris: vnde mel-
licus cōfidens signis digestiōis et signis ceticis
lauda bilibus forte promittit salutē: que deinde p-
pter materiem vicinā intēditur vel cum altera
cōplicat: et forte perduntur signa digestiōis cum
debilitate virtutis et cogitur medicus mutare sen-
tentiam tam circa curā qđ circa pñosticū. Hoc autē
vt dicit Gentilis magis accidit tēporibus moder-
nis qđ superioribus tēporibus: cum nunc homines
magis gule indulgētes sint magis repleti qđ tem-
pore superior. Item quia medici tempore mo-
dero nimis grosse dietant vel cōcedunt nō conce-
denda ducti lasciuia egro: et sua et incitamento
mulierum sicut mibi sepe accidit: et possem turare
me paucos dietasse egros sicut est expēdiens scōz
rigores medicine. Quid nota tamē qđ raro contingūt
febres continue que eunt ad salutem continuēt
signa digestiōis omni die in qualibet hora diei.
Et si que tales reperit tur sunt de materia vna sa-
tis vni formi: immo hec diuersitas digestiōis fm
diuersas horas frequēter contingit in continuis
in interpolatis nō totiens. Quid nota andū qđ
sicut materie putrentes extra venas aliquādo pos-
sunt facere continuam propter grossitiem viscosi-
tatem aut multitudinem. ita materie putrētes in-
tra venas possunt aliquādo facere interpolatas
propter sui paucitatem et subtilitatem: ita vt ma-
teria primo putrēs resoluatur anteqđ secunda suc-
cedat. propterea dixit qđ resolutio cōpleta est diffi-
cilis non impossibilis.

Et iste quidem febres quibus sunt pa-
roxysmi eradicationis: et temporis quādoqz
dimittunt ordinem suum propter diuersita-
tem materierum in multitudine et paucita-
te et grossitie et tenuitate. Et propter diuer-
sitatem in eis in genere ita vt permutantur
quedam materie et fiant de genere mate-
riæ alterius que diuersificatur in eis in spe-
cie non in multitudine et paucitate et te-
nuitate et grossitie tñ. Et qñqz sit ex mali-

tia regiminis egri: aut propter debilitates
eius. Aut ppter multitudinem sensus eius.

Qum superius posuerit diuersitates feb. ex par-
te humorū: et secundo ex parte locorum in quibus
humores putrent. In hac parte tertia ponit diuer-
sitates magis speciales et causas ipsas: et habet
pars ista partes tres. In prima ponit causas qua-
rundā diuersitatu in febribus. in scda ibi (Et dete-
rioros quidem) cōparat febres continuas interpo-
latis. in tertia ibi (Pulsus vero dispositiones) po-
nit causas quarundā diuersitatu pulsū acciden-
tium in febribus. Primā partem diuido in quinque
partes scōm qđ ponit causas quinque diuersitatum
paroxysmorum febriu. scda ibi (Et paroxysmi quidē)
tertia ibi (Et quādoqz opponuntur) quarta ibi (Et
periodi quidē febriu) quinta ibi (Et paroxysmi ite-
rum.) In prima parte ponit causas variatiōis or-
dinis paroxysmi ad quecunqz variatio sit illa siue
scōm diem: vt quia flegmaticæ nō paroxysmāt quo-
tidie: nec colericæ de tertio in tertiu Et similiter de
ceteris: siue sit variatio p anticipatiōē aut post
positiōem in eodē die aut quouis alio modo. Et
sunt quattuor cause: scilicet pma. que ē ex parte humo-
ris subdiuidatur. Dicit ergo qđ ille febres quibus
sunt paroxysmi eradicationis: id est qui ex toto era-
dicantur sicut interpolate et tēporis: id est que remit-
tuntur et nō eradicantur sicut continue. pportio-
les. quādoqz dimittūt ordinem suū: scilicet paroxysmā-
di propter diuersitatem materierū in multitudine et
paucitate grossitie et subtilitate: et tu supple visco-
sitate: et eius opposito et diuersitate etiam in gñe
materie cum materia vnius gñis siue speciei trās-
mutatur in aliam speciem vt puta cū colera trāsnu-
tatur in melancolicā: et vniuersaliter cū vnus humor
trāsmutatur in aliu specie differentē: et hec est pma
ca. Quid secunda causa est sumpta ex malitia regiminis
nam regimē calidū et multiplicans humores aut
faciens ipsos magis malignos accelerat paroxys-
mos: et contra frigidū retardat. Quid tertia causa ex
parte debilitatis egri. nam quādo virtus est debilis
et nō potest regularē euentum paroxysmi sine
ordine. Quid quarta causa est multitudo sensus egri
que est causa acceleratiōis paroxysmi ex omni pau-
ca materia quādo sunt nervi dispositi virtutis stimu-
lata mouetur ad ipsius expulsiōē: sicut ecōtra ob-
tusio sensus est causa tarditatis. Aliquit per multitu-
dinē sensus intelligūt dolorē: qui fm plurimū in-
flāmādo erit causa acceleratiōis. Cause tñ supra
scripte pñt esse cause variatiōis paroxysmorum fm
intensiōē et remissiōē tam caloris feb: illis quam
accidētium et multarū aliarū diuersitatu potētinz
in febribus ptingere. Quid nota circa primam
causam qđ multitudo subtilitas priuatio viscosita-
tis sunt cause acceleratiōis paroxysmorum: ita vt co-
lera ppter multitudinē paroxysmet quotidie: quā-
uis medici dicant qđ est duplex tertia navel due ter-
tiane qđ verum est ex natura būōis siue ex forma
sua specifica pceptue quādo videtur paroxysmi dua-
rum tertianarū sibi correspondētes in suis accidē-
tibus. Quid si paroxysmi oino sint similes nō video
cur nō possit dici vna feb. colerica quotidie parox-
ysmans pceptue si sit mīnora vna: sicut etiā fleg-
ma si ppter sui grossitiē viscositatem paucitatem pa-
roxysmet de tertio in tertiu dicitur tertiana: quā-
uis ille mor' de tertio in tertiu repugnet forme specifi-
ce ipsius flegmatis scōm qđ dicit in questione de
periodicatione. Et qđ illa forma specifica sit pos-
senda vide textū Aulic. hic cū dicit qđ variatio i pa-
roxysmis sit propter diuersitatem in gñe cū vna ma-

Causa diuersi-
tatu in febribus

Stillsopinio

f. liij

tertia permutat in aliud genus mo superius expo-
sito. ¶ Quartum enim propter hanc transmutatio-
nem mixtio et forma specifica siue proprietas oc-
cultas. ¶ Secundum nota circa tertiam causam qd mo-
tus materierum paroxysmales sunt a virtute et calo-
renaturali: ideo virtute constante in materia sibi
modi fieri processus ordinatus: sed cum virtus est debi-
litata non servat ordinem: quia tunc multe materie etiam di-
versarum specierum mouentur ad putredinem: quia virtus
debilis non potest eas tueri a putredine. ¶ Tercium virtus
debilis ab omni leui causa contristatur et notabiliter cum
ea facit varios conatus quibus vario materie mo-
do mouetur unde blasphematur hoc multa diuersi-
tas quarto colligitur.

Balenus in li-
bro de tremore
et rigore.
Rigor non solus
catur ex chole-
ra rubra vel ni-
gra: sed catur et
a flegmate mul-
te frigiditatis.
quod flegma vo-
cauit anaxago-
ras vitreus. Si
in rigor causetur
ab isto flegma-
te non est fortis
et rigidus licet
duret sepe die-
bus pluribus
quam alio rigor.

¶ Et paroxysmi quidem qui eradicantur
incipiunt secundum plurimum cum horripilatione
aut frigore aut rigore et resoluuntur per su-
dorem et non incipiunt cum frigore aut hor-
ripilatione secundum plurimum nisi aut propter
frigus humoris: aut propterea quia humor
mordicat lacertos aut propter profundam
tionem caliditatis ad interiora redeuntis
ad partem materiei: aut propter debilitatem
virtutis: aut propter frigus aeris sicut contin-
git tempore hiemis. Et illud quod fit ex mor-
dicatione caliditatis est dignius ut propo-
tionetur ad horripilationem quam ad frigus.
¶ Et plurimum quod accidit de eo est ut sit sicut
punctio acui in omni membro. verum reso-
lutio materiei cum sudore est: quoniam calidi-
tas putrefaciens resoluit humiditatem rema-
net cineritas. cum ergo sit illa humiditas
non obfusa in venis facilis sit expulsio eius
per sudorem in poris.

¶ In hac parte Aulic. ponit secundum diuersitatem et cau-
sas esse: et hoc per tres partes. In prima ponit cau-
sas quare paroxysmi interpolatarum incipiunt cum
typo secundum plurimum et terminantur frequenter cum sudo-
re. In secunda parte ponit causas quare paroxysmi continuantur non
incipiunt cum typo nec terminantur cum sudore nisi raro
In tertia parte ostendit quibus ex causis in aliquibus
febris: frigus et horripilatio complicatur. secunda ibi
(Paroxysmi quidem inseparabiles.) tertia ibi. Et
in quibusdam febribus. ¶ In prima parte Aulic. dicit
quatuor. Primum quod paroxysmi qui eradicantur. i.
febris interpolatarum incipiunt ut plurimum cum fri-
gore horripilatione et rigore et resoluuntur cum sudo-
re: sed frequenter. ¶ Secundo dicit quod causa quare inci-
piunt cum aliquo typo est una aut plures de infra-
scriptis. Prima est frigus humoris. nam humor fri-
gidus cum expellitur extra venas ad membra sensibili-
lia calida sicut sunt musculi sentit frigus: ita fit
frigus in principio febris interpolatarum. Secunda causa
est. quia humor mordicat lacertos cum in principio. ad
eos expellitur: non autem mordicabat venas ex quibus
expellitur: sunt pauci sensus et erat sibi assue-
tus. mordicat autem super acuitate lacertos: sunt multi
tunc sensibiles: non est sibi assuetus: et quod est in mo-
tu. postea autem licet fiat mordicatio et acutior per pu-
tredinem. non tamen mordicabit ita fortiter facta
assuefactione et destituta motu. hic autem humor
mordicans secundum plurimum est calidus. id non sit im-
possibile flegma acetosum mordicare: et est hic hu-
mor calidus causa frigoris fugando calidum in-
terius. unde simul coniunguntur rigor et frigus: et

et ille due cause magis pertinent interpolatis. Ter-
tia causa est profundatio caliditatis. i. spiritus per quem calidi-
tas actualis in membris servatur ad interiora ten-
dentis ad partem materiei. i. ad membrum ubi est ma-
teria nocturna sui multitudinem aut malitiam manife-
sta vel occulta siue apostemet: siue non. Quarta causa
est debilitas virtutis maxime per resolutionem. unde natu-
ra cogit tenere illos paucos spiritus qui supelint in
membris nobilibus intrinsecis: de quibus est magis so-
licita. Quinta causa est frigus aeris extrinsecus. nam reuo-
cato calido inter? in principio. paroxysmorum non tam
magnum frigus sentiret exterius nisi cum adiutorio
aeris circumstantis. et propterea quando illa reuocatio
esset valde multa: et de tres cause sunt causas conti-
nuitas et interpolatis. ¶ Tertio dicit Aulic. quod illud quod
est propter mordicationem caliditatis est dignius ut pro-
portionetur horripilationi quam frigori: et hic accipit
tur horripilatio ut est causa rigori et horripilationi
propterea sumptis. Et istud quod accidit ex ea horripila-
tione est: sicut punctio acui in omni membro in quo
est talis passio. licet magis propterea debeat dici quod
illa punctio que est lassitudo vicerosa est causa horripila-
tionis aut saltem est pars quidditatis horripila-
tionis: sed de hoc in capitulo. propterea dicitur quantum
erit expedit. ¶ Quarto dicit quod causa quare paroxysmi in-
terpolatarum finiantur cum sudore est. quia caliditas
putrefaciens resoluit humiditatem et remanet cineritas:
ideo cum ista humiditas non est obfusa et con-
stricta in venis tunc est facilis expulsio ipsius per su-
dorem in poris. ¶ Abi nota quod in rebus corpulentis
multa habentibus humiditatem per putrefactionem
separatur partes humide a terrestribus. Unde ma-
nifeste videmus cadauera stillare humiditatem cum pu-
trent. talem ergo separationem vocat hic Aulic.
resolutionem quasi retro solutionem vel dissolutionem
cum soluantur illa que per digestionem fuerunt com-
plexa: et non sumit hic resolutionem pro conuersione
in vaporem. Et cineritas remanet. i. pariter terrestris
precipue ubi materia fuerit multa et grossa sed sem-
per aut fere semper aliquid remanet post humiditatem
separationem. hoc ergo humiditas in interpolatis:
quia est in ambitu totius propinqua poris non con-
tenta in tunicis venarum: nec multis humiditatibus
alijs coniuncta facile pellitur per poros in fine pa-
roxysmi: et quandoque ante.

¶ Paroxysmi autem inseparabiles minuuntur
et non eradicantur per sudorem: neque incipiunt
cum frigore nisi propter debilitatem virtutis
aut propter profundationem caloris innati:
tunc enim infrigidantur extremitates: et il-
lud est signum malum.

¶ In hac parte duo dicit. Primum quod paroxysmi in-
separabiles. i. exacerbationes febrium continuantur. mi-
nuuntur. i. remittuntur et non eradicantur per sudorem ita quod
fiat eger in febribus. tunc quia raro sudant et si sudant
non tamen sunt omnino infebiles: quia materia exacer-
bationis non ex toto resoluitur propter causas contrarias
illis que sunt in interpolatis de quibus statim dixi.
Secundo dicit quod non incipiunt cum frigore: neque etiam
cum alio typo nisi propter debilitatem virtutis et pro-
pterea per resolutionem caloris innati. i. sanguinis et spi-
ritus ad membra intrinseca tunc extremitates infri-
gidantur et est signum malum. ¶ Notandum pro cir-
ca primum quod licet materie putredines ad intra venas
facientes excrefcitas raro ita resoluantur aut sen-
sualiter aut per sudorem ut homo fiat infebilis:
tamen experientia comprobatur hoc aliquando acci-
dere sicut quando materia est pauca et subtilis. Si enim
materia

materia causantis potest per sudorem terminari quod perhibet materia vnius exacerbationis posse per sudorem expelli. ¶ Notandum secundo circa secundum dictum quod licet plurimum frigus accidens in continuis sit propter duas causas posita secundum textum. scilicet de debilitate virtutis et profunditate caloris innati: tamen propter alias tres causas potest accidere. Potest enim una pars materie facientis exacerbationem expelli ad membra sensibilia: si erit frigida faciet membra frigere. Si autem erit calida mordendo faciet rigorem aut horripilationem: quod et a frigidityte aeris posset contingere in extremis frigus est satis manifestum. be tamen tres cause frequentius faciunt frigere rigere horripilationem in principijs paroxysmorum interpolatarum quod in exacerbationibus continuarum. hec tamen tres cause frequentius faciunt frigere rigere horripilationem in principijs paroxysmorum interpolatarum quod in exacerbationibus continuarum. ¶ Notandum tertio quod frigus extremitatum accidens in continuis si sequitur debilitatem virtutis est malum signum. significat enim fere ultimam spirituum resolutionem et paucitatem caloris in actum. si vero sequatur profunditatem caloris significat magnum nocumentum in aliquo membro intrinseco nobili quod erit propter apostema aut vlcus illius membri. aut quia membrum illud multum operitur multitudinem materie aut malitia et usma nifesta vel occulta. ¶ Sed dices nonne infrigidatio ista extremorum potest sequi causas istas in interpolatis: et sic esse malum signum. Dicitur quod secundum plurimum non est signum valde malum sicut in continuis. Nam sparsio materie ad membra sensibilia est causa secundum plurimum typi accidentis in interpolatis. quia propter tristitiam sensationem fit retractionis caloris. sed quia vena intrinsece parum sentiunt raro est hec causa: sed fin plurimum alie due. verum tamen si ille due essent causa typi in interpolatis esset malum signum. et tunc illud frigus extremitatum esset continuum.

¶ Et in quibusdam febribus componuntur frigus et horripilatio. quoniam materia que putrefit est composita ex frigido et mordacitativo.

¶ In hac parte dicitur quod quandoque frigus et horripilatio complicantur in principijs paroxysmorum. Lufus causa est quia materia istarum febrium est composita ex parte frigida et ex parte mordacitativa. et per partem frigidam fit infrigidatio et per mordacitativam horripilatio. ¶ Et nota quod licet frigidum possit esse mordacitativum: loquitur tamen de mordacitativo calido. non enim est inconveniens humorum compositum ex flegmate et colera: que non sunt redacta ad unam formam facere febrem unam. et servabit periodum humoris dominantis.

Sed circa has partes cadit dubium cum infrigidatur extrema propter fugam caloris interioris. ad quas partes tendit calor ille fugatus interior. ¶ Ad quod dubium dicitur quod calor siue spiritus tendit ad partem vnde expellitur materia. et sic in continuis tendit ad venas magnas: et in interpolatis tendit ad parvas in principio suorum paroxysmorum. et hoc quod dicitur textus. ad partem materie. virtus enim ad futura calore naturali fortius expellit. ¶ Sed contra sequitur quod in principijs exacerbationum continuarum magis debent infrigidari extrema quod in principijs paroxysmorum interpolatarum. ¶ Item quod non esset malum signum sicut neque est malum frigiditas extremorum in principijs interpolatarum. ¶ Tertio videtur quod ad istam partem debet trahi

calor in qua sit punctio et tristis sensatio. semper enim sanguis pellitur ad locum dolentem. Et hoc est quod dicitur textus ad partem materie: id est ad partem a materia lesam. ¶ Ad has instantias respondetur. Ad primam et secundam negatur quod deducitur. raro enim spiritus tendunt ad magnas venas cum ibi sit magna copia spirituum et sanguinis. Et si retrahuntur ad venas magnas significatur aut virtutis debilitas sequens paucitatem spirituum: aut magnam nocumetum intrinsecum sed ad venas parvas ubi parum est de spiritu operis quod spiritus retrahantur ad fortificandum virtutem expulsiuam nec hoc est malum signum. ¶ Ad tertiam instantiam dicitur: quod etiam ad loca extrinseca sensibilia calor attrahitur. vnde in principio trahitur ad loca a quibus expellitur materia. ergo in principijs paroxysmorum ante quod debet incipere manifeste frigere horripilari aut rigere calor trahitur ad venas. deinde cum materia incipit expandi ad membra sensibilia fortificata virtute interius: tunc calor incipit perire pellit ad membra sensibilia quibus inferuntur nocumetum per aduentum materie ad ipsa. Sed cum membra sensibilia sint duplicia: intrinseca et extrinseca: natura primo mittit sanguinem et spiritum sensibilibus intrinsecis de quibus est magis sollicita: et tunc incipit calefieri notabiliter frigiditibus et rigetibus membris sensibilibus extrinsecis. postea tamen extrinseca quod intrinseca notabiliter calefiunt tamen de retractione sanguinis et spiritus super ea quod per calorem putredinali qui intendit in materia: et inter in membris.

¶ Et quoniam componuntur quedam febres putredinales tali compositione qua fiunt in forma inseparabiles: et illud est. v. g. quoniam incipit humor putrefieri in loco: et cum superuenerit ei putredo putrefit tota: et collumitur ab ea. deinde incipit humor de genere ei: aut non de genere ei putrefieri: tunc obuiat paroxysmus secundum typum eradicationis paroxysmi primi: deinde continuatur res ita et quandoque componuntur febres putredinales modis alijs compositionis quos distinguam in capitulis suis.

¶ In hac parte ostenditur alia diversitas dicens quod febres in interpolate. scilicet quarum quilibet est interpolata componuntur tali compositione de qua fiunt in forma. scilicet apparet inseparabiles. exempli gratia. humor incipit putrefieri in loco aliquo extra venas: et cum superuenerit. de per terito ei putredo. scilicet calor putredinalis et putrefit tota materia: et consumitur. et resolutur ab ea: scilicet caliditate putredinali. deinde incipit humor de genere primi: aut de alio a primo putrefieri: tunc obuiat paroxysmus secundum typum eradicationis primi. scilicet primo nondum eradicatione et ita tertio secundo obuiat: et continuatur res ita versus ad finem totius egritudinis. Et subdit quod componuntur febres alijs modis quibus dicit inferius in capitulo de febribus compositis.

¶ Et paroxysmi quidem febrium plonganter quoniam et abbreviatur plogatio eorum est ergo aut per grossitudinem materie et viscositatem eius et multitudinem ipsius: aut eius quietem aut per debilitatem virtutis: aut propter debilitatem sensus: aut propter spissitudinem pororum quare non resoluitur humor: et eorum abbreviatio est propter contraria eorum.

¶ In ista parte ponitur alia diversitas. et est quod per modum febrium quoniam plonganter: quoniam abbreviatur. Lufus autem plongatio sunt septem. prima grossities materie. secunda viscositas. tertia multitudo. quarta quoniam

Responso argu
mentorum.

Tractatus

materie. nā cū in vno loco quiescit nō ita spargit. et sic remanens vnta non facile dissoluit. aut per quietez intelligamus parū ebullitionem: et ideo quidam per quietez intelligunt frigiditatem que est causa pauce ebullitionis et agitationis. Et alij intelligunt carentiā motus: dicitur dō: aliqui tardam ebullitionem super membra. Quinta causa prolongationis paroxysmorum est debilitas virtutis tam digestiue q̄ expulsiue. Sexta causa ē debilitas sensitiue. nam vtus sensitiua debilis nō patitur. et sic tardius agit. Altima est spissitudo pororū siue naturalis siue accidentalis: vnde materia nō potest facile per poros sensibilibiter aut insensibilibiter expelli: et licet sint alie cause prolongationis: iste tamen sunt fortiores: et ad quas facile alie reducunt. et subdit q̄ b: cuitas paroxysmorum est ex causis p̄trarijs.

¶ Et paroxysmi iterū festinant et tardantur et tarditas eorū est aut propterea q̄ eorū materia est pauca aut tardi motus ad mine ram putredinis propter grossitiem suam. et hec quidem est sicut materia quartane: et velocitas eorū est qm̄ ipsa ē mlt̄a sicut flegma nisi sit vitreum qm̄ paroxysmi eius qm̄q̄ tardantur: aut subtilis sicut colera.

Quinta diuersitas paroxysmorum.

¶ In hac quinta parte superius diuisa Aut. ponit quintam diuersitatem paroxysmorum febrium. nam paroxysmi quandoq̄ festinant quādoq̄ tardant. Causa autem tarditatis est. quia materia est pauca aut tardi motus ad mineras putredinis propter grossitiem suam. quare tarde expellitur ad locum mine re putredinis sicut materia quartane. Velocitas autem siue festinatio est: quoniam ipsa est multa sicut flegma nisi sit vitreum: quoniam paroxysmi eius quādoq̄ tardantur propter vehementes grossitiem eius: aut subtilis sicut colera est causa festinationis. ¶ Vnde nota: q̄ dicimus paroxysmos tardare quando multū tempus cadit inter principium vnius et principium alterius: et contra festinare. Et est hic intentio Aut. ponere causas cuiuslibet tarditatis et cuiuslibet festinationis siue varientur dies siue varietur solum horarum dies ut pate re potest exēplis suis: scilicet de melancholia et de colera et flegmate. ¶ Vnde sciendū q̄ multitudo et subtilitas faciunt ad accelerationem paroxysmorum: sicut e contra paucitas grossities et viscositas faciunt ad tarditatem: verum iste dispositiones nisi multum excreuant variant solummodo horarum et non diem faciendo paroxysmos anticipare aut postponere. Sed variatio secundum spem per quam diuersificat tam forma substantialis q̄ proprietates occultas: et modus mixtionis est causa principalis variationis huius diem. Insequitur enim motus determinatus humoris siue periodicitatio ipsius secundum determinatum diem proportionem virtutis mouentis ad humorem resistentem per formam substantialem proprietatem occultam et modum mixtionis que sunt principales cause resistentes: sed minus principales sunt dispositiones manifeste tam p̄cte. scilicet quantitas modus subiecti et siles.

¶ Et deteriores quidem febres sunt inseparabiles in quibus putredo est intra venas. deinde ille q̄ radicant in q̄b̄ est putredo in toto corpore aut in partibus cordis.

¶ Vnde ponuntur canones. primus q̄ deteriores febres sunt continue in quibus putredo est ad intra venas. in secundo gradu sunt ille que sunt interpolare in quibus putredo est in toto corpore. scilicet in ambitu totius corporis extra venas. aut in partibus

De febribus

corporis: id est in partibus ambitus corporis extra venas. Si dicat textus in cordis partibus sunt cum particula superior: ut sit sensus deteriores feb. sunt ille in quibus putredo est intra venas aut in partibus cordis.

¶ Et parum quidem accidit febribus valde accensa propter frigus complexionis eorum et paucitatem carnis ipsorum.

¶ Scōs canon: q̄ parū id est raro accidit febribus accensa valde propter frigus complexionis eorum q̄ habent calorem naturalem remissum et paucitatem carnis. scilicet q̄ habent parū de humido: sic parū de multitudine caloris. ¶ Vbi nota q̄ ea que sunt calida cū inflāmantur efficiunt calidiora. Et hoc est q̄ dicit Auerrois. scilicet colligit: q̄ calor propter naturam mensuratur mensura caloris naturalis. Et est hic canon positus in afforismo prime p̄ticle. qui cumq̄ crescunt plurimū habent et c.

¶ Nullus vero dispositiones diuersificatur in febribus putridis secundum diuersitatem earum in generibus suis et secundum diuersitatem speciei vnius earum in vehementia et debilitate eorum et in fortitudine accidentium et debilitate eorum.

¶ Vnde ponit quasdam diuersitates pulsuum sunt quattuor. prima q̄ dispositiones pulsuum diuersificantur in febribus. puta secundum diuersitatem earum in quibus suis: ut q̄ alius est pulsus flegmaticus: alius colericus et c. Et diuersificat etiam secundum diuersitatem speciei vnius in vehementia et debilitate. scilicet in intensione et remissione et fortitudine accidentium et debilitate eorum: ut q̄ pulsus in vna colerica diuersificabit a pulsu alteri.

¶ Et quandoq̄ accidit ei durities aut propter apostema calidum vehementis extensionis: aut propter apostema calidum in membro duro: aut propter vehementia siccitatis: aut cū dominatur frigus in principijs. ¶ Vnde ponit. scilicet. causas duritiei pulsus. vna ē aqua calida vehemens tensionis. per quod tendit arteria et sunt dure. scōa est aqua calida in membro duro sicut sunt nerui p̄ntulit: scilicet filia. accidit enim ex hoc tēso arteriarum. tertia ē vehementia siccitatis q̄ accipit corpus propter quā arteria induratur. quarta ē frigus a cōs in principijs paroxysmorum. nā per tale frigus induratur arteria.

¶ Et quandoq̄ fit lenis propter materiam lenem flegmaticam et sanguineam: et propterea q̄ apostema est in membro leni sicut illud q̄ est in epate et pipleum omnia et litargia: aut propter humorositatem cū expectabatur quando vult ut sudet.

¶ Vnde ponit tres causas lenitatis pulsus. prima ē materia fluida humida sicut flegma et sanguis. sunt enim in febribus flegmaticis et sanguineis pulsus molles. scōa est aqua in membro molli sicut aqua ep̄is et litargia q̄ est aqua firma in cerebro: et maxime intelligit de litargia flegmatica et nō melancolica et per riplemonia q̄ est aqua pulmonis et maxime qm̄ pendet a flegmate facit pulsus mollem. tertia est cum natura vult expellere humiditates sub forma sudoris. vnde medici experti per mollietē pulsus et vndositatē eius pronosticant sudorem futurum.

¶ Et pulsus quidem fit in principio paroxysmorum debilis coartationis propter aduentum virtutis supra materiam et occasionem

Scōs canon

Diuersitates pulsuum.

Causa duritiei pulsus.

Causa lenitatis pulsus.

Secundus

Putri. in vniuersali. Fo. xlv.

Quarta dispo-
sicio pulsus.

pationem eius in mundando et euentando. Qponit quartam dispositionem pulsus. et est q pulsus in principijs paroxysmorum fit debilis: cuius debilitas arguit ex paruitate et diuersitate cui debilitate impressio in digitum tangētis. nō est pulsus fortiter constanter et perseveranter que tres conditiones requiruntur ad pulsus fortem. et est coartatus. coartatio est pulsus est paruitas eius cum diuersitate a materia suffocante et tegēte. ideo subdit propter aduentum virtutis supra materiam. pugnat enim virtus cōtra materiam subitliando ipsam resolviendo et quātum potest expellendo. et cōtra materiam cōtra virtutem suffocando: sicut ignis sub lignis suffocatur et occupationes eius in mundando fumos putridos et euentando calidum membrorum et spirituum. Est enim bis operationibus tunc temporis multum intenta. sed forte melius est ut alter exponatur propter occupationem eius. s. virtutis ad resistendū materie dū suffocatur ab ipsa in mundando et euentando. i. dū mundat fumos putridos et euentat calidum suffocatum ita ut li. mundando et euentando stent teporaliter: et non causaliter. nā mundando et euentando non est causa cur pulsus fiat debilis coartatus: immo potius est causa magnificandi pulsus cum fm Sistolē q fm Diastolē. sic enim melius fiet mundificatio et euentatio. et sic cum de gratia sit finis huius expositionis difficilis capituli. q Sed pro completa declaratione dictorum in presenti capitulo superest ut ventilemus duas materias difficiles. vna est de putrefactione. alia est de periodicatione.

Notatu dignū

Utrum ex indubito regimine sex rerū nō naturalium possit in humano corpe accidere putrefactio. Nō sic declarat Aulc. prima qrti. tractatu. ij. cap. x. s. tertij. necnō Gal. primo de differentiis febrium. et experientia facile comprobatur cū ex huiusmodi inordinato regimine frequenter accidunt febres putride. Pro solutione huius dubij primo videbitur quid sit putrefactio. quid putredo: quid combustio. et quomodo putrefactio differat a combustionem resolutionem cruditate digestionem. In secundo articulo videbitur de questio.

Quantum ad primum omittis aliorū opinionibus dicam ea que videntur mihi magis pbabilia et sententie Aristoteli. ceterorumq pbilosophorum et medicorum illustrium magis conformia. Aristoteli. oīm pbilosophorum pnceps. iij. metauroz diffinit putrefactionem dicens. q est corruptio quedā in vnoquoqz bumido proprie fm naturam caliditatis ab aliena caliditate. hic autem est que ambientis. Que diffinitio sic intelligēda est. putrefactio est corruptio quedam. i. via vel motus in corruptionem mixti in quātū mixtum in vnoquoqz bumido proprie fm naturam caliditatis. id est per corruptionem caliditatis proprie in quātū naturalis in vnoquoqz bumido completionalis mixti ab aliqua caliditate caliditate proprie iam extraneate: cōnotando q per caliditatem proprie iam extraneatam et caliditate alienam qualis est ambientis fiat vel sit apta fieri ipius bumidi ductio et elemētorū separatō: ita. q vtrāq notabiliter concurrat ad mixti corruptionem: bumidi educationē: et elemētorū separatōem. Corruptio in hac diffinitio ne posita est genus. nam putrefactio est cōtraria generationi simplici mixtorū apud pbilosophū

in eodē. iij. metauroz. Sed corruptio adequate opponitur generationi. primo de generatione. ergo putrefactio ē corruptio: nō tamē omnis corruptio ē putrefactio: vt patet. Et corruptio hic posita pro genere dicit causam formalem putrefactionis. Intelligit autem Aristoteli. putrefactiones opponi generationi simplici mixtorū. qui a terminus a quo putrefactionis est terminus ad quem generationis mixti ex elemētis. Et contra terminus ad quem putrefactionis est terminus a quo generationis. et sicut generatio mixti ex elemētis fit a calore naturali et celesti pmisscēte et vniēte elemēta fm exigentiā alicuius speciei mixtorū ita putrefactio ē a calore intrinseco pternaturali et extrinseco agētibus elemētaliēter et solūētibus in elemēta. Dicit qdā. quia putrefactio nō ē corruptio proprie sumpta que est mutatio subita de esse ad non esse. sed est via vel motus in banc corruptionem proprie sumptā. vt est apud Aulcē. prima quart cap. de feb. sanguis. nec est quicūqz talis motus: sed limitatus circumstantiis in diffinitione positis et exprimentis. non enim corruptio elemētorū est putrefactio. neqz combustio. neqz transmutatio vnius mixti in aliqua dicitur putrefactio. per hanc particulam in vnoquoqz bumido intellectaz: vt supra declaratur causa materialis in qua siue subiectum ipius putrefactionis qd est mixtū fm ipius bumidū. tum quia bumidum mixti est proprie subiectū caloris mixti quē in quātū naturalis et proportionatus forme mixti tenet et conseruat mixtionem que in putrefactione corrumpitur in quātū naturalis et agit ad demixtionem. quia bumidum mixti separatur a partibus terreis in putrefactione et ducitur ad circūferentiam ipius mixti. Per hanc particulam proprie fm naturam caliditatis tangitur agens proprium putrefactionis qd est caliditas propria ipius mixti que facta pternaturalis ipi mixto coagit caliditati continētis ad ipius corruptionem et bumidi eius educationē. que caliditas continētis aliena a caliditate ipius mixti qz contrariatur ipi in quātū ipsa est naturalis e. nō in quātū caliditas est agens remotum in putrefactione. quapropter hec diffinitio est proprie naturalis. quia in ipsa ponitur genus exprimens formam et subiectū dī. materiam et agens propriū quū et remotum. et tangitur causa finalis que ē elemētorū separatō. cum dicitur. q est corruptio mixti in quātū mixtum. Ad odus autē putrefactionis penes Alb. ma. est iste. nam calidum extrinsecum trahit ad se calidum intrinsecum. qd quia non potest educi sine bumido proprio simul ad se trahit bumidum proprium: qd est ipi subiectum a dūius educationem ipsum calidū intrinsecum adiuuat subtilizando. et ipsum educendo p poros quos dilatauit calor extrinsecus. et ad bumidū bumidi educationes coadiuuat frigiditas intrinseca mixti exprimens bumidum simul cū calore. Et hoc est qd dicit Aristoteli. in littera. putrefactio est communis passio frigiditatis proprie et caliditatis aliene ita q ad putrefactionem tria agentia concurrunt. primum caliditas intrinseca. scdm caliditas extrinseca. tertium frigiditas propria. frigiditas autem extrinseca: licet possit corrumpere calorem naturalem mixti ipsum remittendo paucificando et facere ipsum impoportionatū forme mixti et bumido regulando tñ nō potest ēē imediata causa educationis bumidi mixti. immo ipi

Tractatus

De febribus

Quid putredo.

Differētia cō-
bustionis et pu-
trefactionis.

Differētia pu-
trefactionis et
resolutionis.

eductioni contrariatur claudendo poros et calo-
rem mixti fugando interius nisi sit adeo vehemens
ut se profundādo exprimat humidā cum calore suo
verū hoc non est putrefactio licet ducat ad incine-
rationē mixti. q. d. hanc non sequit̃ accētia putre-
factionis. s. fetore. et quia qd tunc incinerat̃ est ma-
gis humidū interius q̃ exterius. cuius contrarium
est eo qd putrefit. frigiditas tamē extrinseca de p-
accēis. pōt esse causa putrefactionis faciendo ca-
lorem mixti preternaturalem qui factus preter-
naturalis et agēs p̃ternaturaliter facit ad mixti
corruptionē et humidū eductionē. ¶ Putredo autē
est caliditas putredinalis intrinseca mixto. sicut
voluit Aulcē. scōa p̃mit ca. s. vbi exēplificans de cā
cōiuncta de feb. dixit q̃ eius cā cōiuncta est putre-
do licet p̃ma q̃rti tractatu. ij. ca. s. et in plerisq̃ pu-
tredo accipiat̃ pro humore putrido. humor autē
putridus et similiter vapor est causa cōiuncta feb.
per caliditatem suā putredinalē. ¶ Combustio
autē descriptiue ē corruptio velox in vnoquoq̃ mi-
xto cū humidū ipsū sublimat̃ioe et p̃tū terrestriū
descensu a caliditate extrinseca abiq̃ notabili cō-
cursu alicuius p̃ncipiū a cōiū ipsius mixti. Et ex
his patet d̃r se. viij. iter putrefactionē et cōbustio-
nem. ¶ Prima q. putrefactio est naturalis. Lōbu-
stio autē violēta iuxta p̃hilosophū. nam in putre-
factione ad corruptionē mixti et hūdi eductionē
coadiuuat̃ notabiliter aliq̃d p̃ncipiū intrinsecū:
immo plura. s. caliditas propria facta extranea et
frigiditas p̃p̃ta exprimens humidū simul cū ca-
lore. sed nihil tale adiuuat̃ in cōbustione saltē ad
tutorio notabili: immo vt plm̃ sit resistente calore
intrinseco. ¶ Scōa differētia: q. qd putrefit ē ma-
gis humidū et calidū exterius q̃ interius: interius
est exiccatur et frigit. et qd cōburit̃ est exterius ma-
gis calm̃ et siccū quā interius. Lū em̃ cōburit̃ a ca-
liditate extrinseca forti humidū sublimat̃ioe forti
agere in partes p̃pinquas q̃ in partes remotas
est necessariū vt exterius magis calefiat et exice-
tur q̃ interius. ¶ Tertia differētia est. quia putre-
factio est tarda ad incinerationē: sed p̃bustio ve-
lox. fit em̃ a fortiori caliditate. sed in putrefactio-
ne caliditas innata est debilis respectu p̃p̃ij bu-
midū regulandi et tarde ducens ad incinerationē.
¶ Quarta q. putrefactio facit mixtū fetere: cōbu-
stio vero non: imo auferit fetorem. ¶ Quinta q. p-
putrefactionē generat̃ur quedā alia imperfecta p-
cōbustionē minime. ¶ Sexta q. putrefactionē im-
pedit caliditas feruens: sed cōbustiones minime.
¶ Septima q. cōbustio facit cessare putrefactio-
nem. sed putrefactio nō facit cessare cōbustionē.
¶ Vtrū autē sit possibile putrefactionē et cōbustio-
nes per certū tēpus simul intendi videbitur infra.
¶ Octaua differētia. q. difficiliter ceteris partib⁹
prohibetur putrefactio q̃ cōbustio: qd arguit̃ ca-
liditatem magis esse fixam in eo qd putrefit q̃ in eo
qd cōburit̃: immo stat in eo qd cōburit̃ caliditas
tem nō esse fixā. ¶ Lōuent̃ aut q. vtracq̃ fit a ca-
liditate extrinseca. scōo q. vtracq̃ est passio mixti
simplicia em̃ nō cōburunt̃ neq̃ putrent. nō tamē
omne mixtū potest putre. licet omne possit cō-
buri. nam flāma ignis pōt cōburi: nō tamen pu-
trefieri. tertio q. vtriusq̃ finis est incineratio et
elementorū separatio. Ex quo sequitur q̃ neutra
ipsarū est transmutatio mixti in aliud mixtum.
¶ Differt autē putrefactio a resolutione. q. reso-
lutio est cōuersio humidū in vaporē: que licet pos-
sit fieri a caliditate tam intrinseca q̃ extrinseca: nō
tamen exigit caliditatem innatā debilem respectu

proprij humidū regulādī neq̃ corruptionē mixti
inquātū mixti aut elementorū separationē a dige-
stione que descriptiue est completio a proprio et
naturalī calo ex passionibus cōtrafacientibus bu-
morū que sunt propria materia corpotū mixti oz.
¶ Vel clarius et in idem redit ē perfectio a proprio
et naturalī calido ex oppositis passivis. Nam di-
gestio tendit in generationē mixti aut cōpletionē
eius. Putrefactio vero tēdit in corruptionē mixti
et eius demixtionem. Item illa sit a proprio et na-
turalī calido: hec autē a caliditate propria corru-
pta. Item in illa p̃misceat̃ humidū cū sicco: in pu-
trefactione autem demiscetur. Differt autē pu-
trefactio a cruditate. quia cruditas ē dimixtio a
complemento caloris digerentis aut putrefaciē-
tis in humido aut ipsarum operationū p̃uatio.
putrefactio vero non est huiusmodi operationū
p̃uatio: immo putrefactio dicit̃ operationē ca-
loris p̃ternaturalis putrefacientis sicut digestio
dicit̃ operationem caloris naturalis digerentis.

Quantum ad scōm articulum p̃mit-
tendus est p̃mo q̃ per
debitum regimē sex rerum non naturalium debe-
mus intelligere debitā ipsarū administrationē
tam fm̃ quātitatē et qualitatem ipsarū q̃ fm̃ de-
bitam proportionem ipsarum inter se in compa-
ratione ad corpus regendū. Sunt autem res non
naturales descriptiue que necessario occurrētes
corpori humano possunt cōuenīter et in cōueniē-
ter applicari. et sunt sex aer cib⁹ et potus. som-
nus et vigilia: motus et quies inanitio et repletio
et accētia animi. ¶ Ex quo patet q̃ per iudebitum
regimen rerum non naturalium debemus intelli-
gere indebitam administrationē ipsarum fm̃ q̃li-
tatem aut quātitatē. aut indebitam proportionē
inter se in comparatione ad corpus regendū.

¶ Scōo notandū q̃ humores corporis nostri nō
tantū cōseruant̃ per propriū eorum calorem sed
maxime et p̃ncipaliter per calorem naturalem
eis debite proportionatū. patet. q. aliter nō pos-
set assignari causa cur sanguis in ventis diu sine
putredine seruetur. sed extra venas cito putrefit.

¶ Notandum tertio humorē indebite qualitatis
aut quātitatis aut non debite calori nostro pro-
portionatum a caliditate nostra non debite regu-
lari. hoc patet ex p̃cedenti notato. ¶ Ex quo se-
quitur tales humores facilius quā alios ceteris
partib⁹ a calore extraneo putrefieri. ¶ Et ex his
patet cōclusio responsiua ad quesitum. s. pars as-
firmatiua quesitiōis que auctoritatib⁹ ante oppo-
situm inductis et quotidiana experientia cōpro-
batur. Quotidie em̃ ex indebito regimine in bu-
lusmodi rebus corpora etiam sanissima feb. pus-
tridas incurrunt.

Ad partē negatiuā dubij arg. si ex idēbi-
to regimē i sex reb⁹ nō naturalib⁹
bus posset et. hoc maxie cēt q̃n cib⁹ idēgest? sumi-
tur supra cibū p̃tū digestū. s. hoc non sufficit neq̃
facit ad putredinē: imo potius ipedit. q. si cib⁹ p̃-
mo assūpt⁹ nullo mō eēt digest⁹ nō fieret putredo
s. p̃x̃it̃ cib⁹ digō pot⁹ iuuat ad digestionē q̃ i
pediat: cū totū mīn⁹ resistit d̃tuti digerētī q̃ si co-
tū eēt digestū. ¶ Et p̃firmat̃. ponat̃ q̃ sequēs cib⁹
sit in ea proportionē facilius digestibilis in qua
proportionē digestio cib⁹ p̃cedentis excedit di-
gestionē cib⁹ sequentis. et sequitur q̃ ambo erit
in eodem tempore digesti. ¶ Preterea si requirit̃
tur hoc maxime esset quando cibus grossus diffi-
cilis digestiōis p̃poneretur subtili: sed hec non
est causa

Cruditās a pu-
trefactione dif-
fert.

Res nō natura-
les necessarie.

Argumenta ad
partem negati-
uam.

est causa putrefactionis, quia ponamus q in ea proportionē in qua pars inferior stōt est fortioris digestionis quā pars superior: cibis sequēs sit facultas digestionis quā precedēs. et sequitur q totum erit in eodē tēpore digestum. ¶ Preterea. si ex indēbito. et maxime esset quādo quis vteret cibis grossis difficilis digestionis sicut carne buffali: sed bec nō est causa putrefactionis sed cruditatis que opponitur putrefactioni. quia aliter in morbo materiali mortali non distingueretur status a principio. ¶ Ad primū dicitur negando minores. et dicitur aggregatū ex cibo semidigesto et ex cibo nullo modo digesto magis pedit digestionē quā si totus cibis esset indigestus. eo q indigestus misceat cum semidigesto. Et sequitur alterū duorū aut q semidigestū corripit aut cum semidigesto pars indigesta permixta attrahit ad epar ex qua generatur humor indigestus. Et ad confirmatio nem admisso casu negatur q in eodē tēpore erūt digesti immo portus in eodē tēpore erunt corrupti. ¶ Sed cōtra sicut in lebere primo ponitur caro difficilis. et postea caro facilior ad hoc vt sint in eodē tēpore cocti. ita debet esse in stomacho quare nō videt esse causa diuersitatis. Similiter fit in decoquēdo medicinas. q: que parum sufficunt de decoctione ponunt in fine et que mediocriter in medio. et que multū in principio. Dicitur negando similitudinē. q: cū stomachus incipit digerere primū cibis claudatur os et opri me ipsum amplexatur: ita vt nō cadat mediū in ter partes stōt et cibum. Et autē sumitur scōs cibis primo nō digesto stat per certum tempus supra illum anteq̃ secum misceat. Et interim cum non bene digeratur a calore naturali: cum non sit in loco idoneo: capitur a calore extraneo. et postea descendens est causa corruptionis illius. ¶ Ad secundū dicitur q ratio cōcludit si posset proportio nari fm q ponitur in casu. sed q: hoc est difficile laudatur pmissio cibi subtilis. q: cū digestus est paulatim potest trahi per mefascas: iterū aliter digerit. Non est tamen bonū vt cibi sint multum dīstēs. quia cū aperitur pilerō descendēte subtili facile secum descendit grossus. ¶ Ad tertius dicitur. q: cibi grossi difficilis digestionis sunt causa cruditatis que opponitur putrefactioni: attamen cū generatur humor crudus et cum sanguine permiscetur est causa q sanguis ille tarde cōuertitur in humiditates scōas. et in fine non potens bene regulari a calore naturali capitur ab extraneo et putrens est causa egritudinis cronicarū. Et sic breuiter sit expedita bec questio per me Joānē de arcu. qui autem vult videre banc materiam prolixē legat questionem meaz generalem de putrefactione.

Utrum pro assignandis causis periodi cationis preter causas manifestas sit necessarium in vnoquoque humore ponere proprietate occultam individualē: aut speculicam que determinata periodo moueatur. vtpus ta flegma quotidie. colera de tertio in tertium. melancolia de quarto in quartum. sanguis cōtinue. Nō enim hi humores moueātur periodis de quibus supra docet quotidiana experientia. Et pro hoc maxime quātū ad febrem est auctoritas Auzicē. prima quartū tractatu. ij. cap. i. Et putredo colere facit tertianā: et putredo sanguinis facit cōtinuā et putredo melancolicē facit quartanā et que currunt cursu eius. et putredo flegmatis facit quotidianam et que currunt cursu eius. Idē asserit Gal.

scōo d dīstis se. et Rasis. 10 Almanforis. et Auerrois. ij. colligz. et Azzabbas. vij. theorice. ¶ Pro intellectu tituli questionis est sciendū primo q pro dū cōiter sumpta est reditus morbi vnius post tepore: aut quietē ad dispositionē similem pme. sic em̃ descripta conuenit recidive: q: ex ea et sua radice efficitur morbus vnus. Et differt a reditu alius morbi ex quo et precedente nō constituit morbus vnus sicut si quis vulneratus in brachio post consolidatōē iterum in eodē loco similiter vulneraretur. ¶ Periodus autē proprie sumpta ē reditus vnius morbi post tepore: aut quietē ad dispositionē similem pfecte. ppter causam primū paroxismi aut exacerbationis disponētē ad causam cōiunctā scōi propter vestigiū derelictum in loco in quo pma cā cōiuncta facit primū paroxisum attrahens similem causam cōiunctam ad eundē locū. et sic descripta cōuenit putride. non et bice neq̃ effimere. Sed cōiter sumpta conuenit effimere. non et bice. quia non est dependēs ab ali qua causa speciali dependentia. ¶ Paroxisus autem fm cōem acceptiōē medicorū nostri temporis est reditus febris aut altere egritudinis post quietē. Ex crescētia autē siue exacerbatio est reditus eius post tepore. ¶ Est scōo sciendū q cause periodicationis ab auctoribus et doctoribz assignate sunt duplices. quedam manifeste. quedā occulte. Manifeste sunt duplices. quedā extrinsece et ex malitia regiminis egritudinis non influens sup̃ celestis vt placet astrologis: p̃cipue Lōcūliatorū dīa. 88. licet huiusmodi cause sint iproprie multū longinā. qdā sunt intrinsece: et istaz qdā se tenēt ex pte mēbrozū q sūt dispōēs mēbrozū mittētū dīspōitiōēs mēbrozū suscipiētū et attrahētū. nec non mēbrozū materias generatū. Et ponunt bea Gal. ij. de dīstis febriū. ad quas reducūt acuitas aut obuiusio sensus mēbrozū. Item egritudo aut debilitas. quedā se tenēt ex parte būozum et sunt eozū cōplexiones multitudo aut paucitas. aut grossities. aut subtilitas. viscositas aut eius oppositum. Et iste colliguntur ab oibus auctoribus: p̃cipue ab Auzicē. prima quartū. ij. tractatu. cap. i. Et iste quidē febres quibus sunt portus mēbra dīcatōis et teporis quibz dīstītū ordinē suū pp diuersitatē materierū in multitudine paucitate grossitie et tenuitate et pp diuersitatē i eis in gñe ita vt p̃muent qdā materie et fiat de gñe materie alterius q diuersificat in eis in specie nō in multitudine aut paucitate tenuitate et grossitie tantum. Et quibz fit ex malitia regiminis egritudo aut ppter debilitatē eius. aut pp multitudinem sensus eius. Et infra in cap. de febribus ap̃atuz. Anticūq̃ humorū inest periodus que sibi p̃uenit. Item Azzabbas. vij. theorice. ¶ Et quibus autē causis piodi varie sunt circulariū febriū. Si q̃ras scias tres esse causas. pma est cōgregatiōis velocitas et mora eius. scōa est facilitas putrefactionis humoris et difficultas. tertia est eūonis eius acceleratio aut mora. flegma nāq̃ febrem excitat que singulis accēdit diebus: eo q cito ad putrefactionis currit loca in corpore multitudine quātū tatis sue et putrefactionis acceleratiōis humilitatis cā eūoniscq̃ mora pp suā viscositatē. Colera aut nigra febrem facit q vno die accēdit: duobus hō nō: eo q tarde adunat propter sue paucitatis quātitatē. Difficile aut putrefcit propter suā frigiditatem et siccitatem. celerisq̃ est eūonis quare minime est viscosa. Colera autem rubra febres generat que vno die fit et alio die nō: quoniam inter

Azzabbas.

Tractatus

De febribus

flegma et coleram nigram media est in butyris-
di quas diximus habitudinibus. Occulte autem
sunt forme substantiales ipsorum humorum: nec
proprietates specificae que sunt qualitates toti spe-
ciei cōdes attributae mixtis in sue generationis prin-
cipio per influxus particulares sibi exigentia sue
forme substantialis et complexionis. et de his fe-
cit Auer. mentionē loco superius allegato. Et ex
hoc genere sunt proprietates individuales siue cō-
sequētes materia: que ut patet in infra necessario
sunt ponende. Dicuntur autē butyrismodi occulte:
quia nō subiacēt sensibus: nec facile discernunt.
Alie autē que dicuntur manifeste subiacent sensibus:
aut saltē facilius discernuntur. ¶ Tertio scien-
dum q non potest fieri nouus paroxysmus aut ex-
crescentia feb. nisi noua ebullitio supueat. in ali-
qua materia. Hoc aut dupliciter erit: aut quia in
vna et eadem materia que prius fecit fe. noua fiat
ebullitio: sicut si sanguis ebullit prius fecerit sino-
cbam siue putredine qua extincta: reputa per po-
tum aque frigide propter opilationē: aut malam
membrorum dispositionem hic sanguis incipiat pu-
trere: et facere sino cbā putridam. Similiter si san-
guis aut alius humor prius putruisset leui putre-
dine: iterum incipiat putrere putredine intensio-
ri. Aut fiat nouus paroxysmus: quia noua materia
ebullit qd est dupliciter: aut quia de nouo gene-
retur: et postea putreat siue sit generatio propria
sicut humores ex chilo: et sanguis ex flegmate ge-
nerantur p vltiorem digestionē siue generetur p
corruptionē: sicut sanguis corrumpitur in coleram
vel melancholiam. et similiter reliqui humores p pu-
tredinē aut aduersionē in melancholiam: aut quia prius
erit genita: sed nunc nuper ebulliat. Et hoc contin-
git dupliciter. aut qz mouetur de loco ad locū: sic
ut cū materia emittitur de venis maioribus ad mi-
nores in quibus putret: quomodo sunt continue
proportionabiles: aut qz mittit de itra venas ad
extra venas quomodo sunt interpolate. Aut scdo
quia ipsa existens in eodē loco incipit putrescere:
sicut si. x. colere sint in eodē loco: et due. 3. pmo pu-
trescere faciūt vnā febrem. deinde alie due faciūt
altā: et sic deinceps. et huiusmodi paroxysman-
di exemplum Bal. de cumulo stercore optime accō-
modatur. et similiter post putredinē colere posset
flegma aut alius humor: in eodē loco existens pu-
trescere: et facere feb. alterius speciei. Et que dicta
sunt de modo periodicandi febrium possunt accom-
modari non periodicandi doloris: et multarū alia-
rum egritudinum: saltem in parte.

In hac materia sunt due famose opi-
niones. altera et p-
ma fuit Gentilis de fulgineo doctoris excellentissi-
mi quā sequitur oēs fere moderni: qui tenent par-
tem affirmatiuā questionis. Altera vero et postea
fuit Agonis senensis doctoris subtilissi-
mi qui tenet partē negatiuā. primo ergo ponā ra-
tiones vtriusque partis vt videamus. quātum vna
pars cōtra aliā militet. scdo ponā opinionem q
vt mihi videt est veritati conformior. et responde-
bo ad rationes que contra illam possent adduci.
¶ Prima ergo ratio pro parte affirmatiua et opi-
nionē Gentilis est. bec omnis effectus euentens cir-
ca determinatā speciē omni tēpore. scilicet estate hyeme
et temporibus medijs: et in omni etate complexio-
ne et sexu. et semper vel vt plurimū qui nō potest
reduci in causas manifestas: de quibus supra des-
bet reduci in formas specificas siue proprietates
occultas. sed flegma periodicare quotidie. colerā

de tertio in tertium. melancholiam de quarto in quar-
tum. sanguinem facere febrem continuam non pos-
test reduci in causas manifestas. ergo opus est vt
reducatur in causas specificas et proprietates oc-
cultas. tenet cōsequētia. et maior est manifesta: cū
non sit aliquod genus causarum. minor probat.
nam quātumcūq sanguis esset. eque multus: eque
grossus: sicut est colera. et cū alijs paribus: tamē
colera semper vel vt plurimum moueretur de tertio
in tertium. et sanguis faceret continuā. similiter
ter quantumcūq flegma esset similiter disposi-
tū sicut melancholia cum alijs paribus et c. tamen
flegma faceret quotidianā et melancholia quartā
nam. Cum ergo isti effectus non possint reduci in
causas manifestas: opus ē vt in causas occultas
de quibus supra reducuntur. ¶ Secunda mensura
rerum non possunt esse causa determinatarū effe-
ctuum nisi in quātum determinentur formas rerum
naturalium: sed iste paroxysmationes sunt determi-
nati effectus. ergo non poterunt pcedere a me-
sura vel quātitate humorum nisi pro quāto. illi hu-
mores determinantur per formas rerum natura-
liū: sed iste forme sunt specificae. ego ipse sunt cau-
se per se. maior autē est Auer. ij. celi. cōmēto.
lxij. d. Causa non est causa aliquid propter suā
quātitatē nisi accidentaliter. quātitas enim non
est terminata: cause autem agentes et patientes
sunt terminatē. q. f. non quilibet causa facit qd
bet causatum. cause autem et causata sunt termi-
nata propter suas formas. ¶ Tertia quilibet effe-
ctus finitus et terminatus habet causam finitam
et terminatā: sed paroxysmatio colere de tertio in
tertium: flegmatis quotidie est effectus determi-
natus et finitus. ergo habet causam immediatā
determinatā et finitā. sed dispositiones membris
recipit et accipit sunt variabiles in infinitum
et similiter dispositiones humorum. ergo tales dis-
positiones manifeste non sunt illius effectus cā
immediata et adequata: sed preter illas nulla po-
test poni nisi occulta proprietates illorum humorum
quare ipsa erit illius periodicationis causa. ma-
ior est manifesta. et minor probatur: quia in infinitū
potest virtus membri debilitari: et in infinitū
pōt materia paucificari. ¶ Quarta in feb. tertiana
continua est periodicatio: sed ista non sequitur
dispositiones particule mittētis aut recipientis.
ergo aliqui ē proodus et nō illa cā. Et cū alia cā da-
ri nō possit ppter proprietates sequē q periodicatio sequē
proprietatē humoris. maior est manifesta. et minor pro-
bat: qz in tali tertiana materia putrescit intra ves-
nas: ibi erat ante putredinē. nō ergo sit transmi-
ssio de vna parte in aliā. ¶ Quinta rō. posse ē aliquo
fieri duas tertianas interpolate sic se habentes q po-
tissimū pme q incipit die lune sibi inuicē corrumpit in
hora iustitiae iustitiae duratiōe et accitib. et aliter
porissimū scdo q incipit die martis sibi inuicē corrumpit
dēt in oib. nō tñ porissimū scdo corrumpit porissimū
pme: imo sint multū dissiles. s. b. m. d. cā nō pōt assi-
gnari nisi ponēdo proprietatē occultā individualē re-
lictā ipso porissimū q respicit materiā pme tertiana
nec alia proprietatē relictā ipso porissimū scdo ter-
tiane. qre sequit q b. m. d. proprietates sūt cā prodo-
rū. Causa enim ē potis. et quotidie accidit. ¶ Sexta
ratio. sequit sanguinem posse periodicare quātū pro-
do si nō ponatur cause prodoz b. m. d. proprietates
nam pōt sanguis ad aliā partē mitti et ibi putres-
cere. et postea ipso per putredinē cōsumpto mis-
si aliam partem sanguinis ad eundem locum in
tempore determinato et resolut. et sic deinceps
fieri paroxysmos

Auerrotes ter-
tio celi.

Ego senensis.

Heri paroxismos et causas similibus qui paroxis-
mi poterunt esse de tertio in tertium. de quarto in
quartum. de quinto in quintum. et sic de singulis fin
q periodus sanguis mittit. et hoc ppter varias
dispositiones tam mēbris mittētis q accipiētis. Quod
aures sanguis possit mitti fin varias et diuersas
periodos declarat quotidiana experientia i fluxu
epatico emoroydali. in fluxu sanguinis nariū et
menstruali. si ergo hic sanguis putrefieret fieret
diuerse et distincte periodi pro diuersitate tēpo-
ris in quo mitteret. et q eodē fundamento possit
probari quēcūq humorem posse multis et varijs
modis periodicare si solummodo periodicatōdes
in dispositione membrorum mittentū et suscipien-
tium resoluant. ¶ Septima ratio. si nō ponantur
huiusmodi proprietates cause periodoru sequit
q vltimus paroxismus flegmaticus salubris debe-
ret tardius redire. post penultimū q tertiane scōs
post primū. probat. q postea paritate in fortitu-
dine virtutis respectu vtriusq febrientis tam ex
parte mittētis q recipientis humor colericus de-
bet citius ad putredinē moueri. q amplior cal-
dior et subtilior: magis stimulanis virtutē q fleg-
maticus. consequens tamen est falsum. q videm
q flegmaticus redit scōa die. sed colericus tertia
die. q nō prouenit nisi propter proprietatē moti-
uam colere de tertio in tertiu. et proprietatē moti-
uam flegmatis de die in diem siue quotidie. ¶ Al-
timo arguit ratio e excellētissimū philosophū dñi
Nicolai varij. Quicūq effectus reperitur in oib
indiuidualis alicuius speciei nisi in aliquo sit nota-
bile accidentale impedimentū debet habere cau-
sam cōmunē oibus illis indiuidualis. sed periodus
calo de tertio in tertium est effectus cōis oibus
indiuidualis colere nisi adsit in aliquo eorū aliquod
impedimentū accidentale valde notabile. ergo de-
bet habere aliquā causam cōmunē oibus huius-
modi indiuidualis: sed nulla causa potest esse oib
his cōis nisi sit de essētia speciei colere aut fluat
ab ipsa: quare talis causa erit aut forma substan-
tialis colere: aut proprietates insequens eam. ¶ Et
primatur: q eligere colera est effectus cōis cuius-
q indiuidualis speciei reubarbari: nisi sit accidentali-
ter impeditum per antiquitatem aut putredinē:
et huius effectus correspondet causa cōis. s. proprie-
tas specifica illius. ¶ Similiter attrahere ferrus
est effectus cōis cuiusq indiuidualis magnetis nisi
sit accidentaliter impeditū: vt puta per inunctio-
nem alij. et huius correspondet cā cōmunis. s. propie-
tas specifica illius. ¶ Similiter potest explicari
in ijs in quibus est proprietates passiuas: sicut in fer-
ro et similibus. quare simile est in colera et reliquis
humoribus. et hec ratio est efficacissima pro par-
te affirmatiua qstionis.

Ad partem autem negatiua qstio-
nis: et p opinio-
ne Argonis arguit ratio ibi inscriptus: quaz
ipse fuit inuētor. pbandū q bñōt proprietates nō
sunt causa piodicationis. Quia aut iste propie-
tates ponitur in bñōre: aut in membris. sed nullo
istorū modoru potest dici. quare et. ¶ Et primo ar-
guitur q non possint poni in humore: q ista pro-
prietates posita in humore: aut est virtus agēdi: aut
passiendi tale motum. Si sit virtus agēdi: aut est
virtus que vno tempore intendit mouere et non
alio: aut est virtus oibus alijs positīs parib
semper similiter mouetur: tamen q oportet inter vñū
paroxisimum et alium coleram que debet moueri
aliquo modo disponi ad hoc: vt sit apta moueri

ad putredinē. et ista virtus limitato gradu velo-
citatē intendit agere: et agendo gradu illo in co-
leram remanentem nō est colera disposita nisi in
tertio die. In flegmate autem est alia proprietates
quam sit ista. ppositio velocior: et accidit hoc mo-
uendo et preparando flegma: qd sit preparatum
in secunda die. et ideo colera mouebitur de tertio
in tertium. flegma quotidie. proportionabiliter
loquendo de melancolia mouebitur de quarto in
quartum. et hoc modo dicem q sit periodicatio
propter proprietatem: non q illa intendat plus
vno tempore mouere q alio. sed quia intendit cer-
to gradu mouere. ad qd sequit q in colera est pfe-
cta preparatio in tertio die: et in flegmate in secu-
da: et in colera nigra in die quarta. Illius modus
non videtur quo proprietates actiua sit causa pio-
dicationis: sed nullum istorū potest dici. ergo opi-
nio non potest stare. Et primo incipiamus a pri-
mo modo: probatur q non sit possibile ponē huius-
modi virtutem actiuam i humore que moueat
et intendat mouere in vno tempore: et nō in alio.
Nam dato isto sequuntur tria impossibilia. Pri-
mū q nō est vniuersaliter verum: q causa quare
motor non mouet. est: quia non habet sufficientes
dispositionem ad mouendum: intelligendo p ta-
lem dispositionem sufficientem totum qd requi-
ritur ex parte dispositionis agentis et passi et ap-
plicationis vnius ad alterum: cōsequens falsum.
quia cum ista ponitur oportet q agens aut agat
aut incipiat agere. Et est contra Auer. viij. pbi-
corū. pmento. vi. consequentia tamen arguitur. q
in die quieris tertiane etiam si omnia alia cōcur-
rant ad motum: tamen quia proprietates non intē-
dit mouere talis proprietates non mouet: nec incipit
mouere: et tamen pro tūc nulla res deficit de
requisitis ad mouendum sicut nulla deficit die
sequentē: et cetera erunt paria. si igitur in secunda
die nulla res deficit: nec in agente: nec in patiēte:
nec in applicatis: et tamen non mouent sequit q
mouens nō mouet: et tamen causa non mouendi
non est: quia non habeat sufficientem dispositio-
nem ad mouendum. q si dicatur q deficit intentio
ad motum: tunc oportet assignare causam: q
tunc deficit intentio: et nō deficit in sequenti die
cum omnia sint paria nunc et in sequenti die.

¶ Secundo sequitur q ab agente mere naturali
potest prouenire motus nouus absq causa noua.
consequens falsum: et contra sententiam Aristoteli. et
Auer. in eodem cōmento. viij. pbi-
corū. Nam fin Aristoteli. si motor non mouet nec incipit mouere: et
post mouebit: tunc cum non mouet est in potētia.
et quando mouet erit in actu. sed hoc non potest
esse absq causa noua. aut in mouente: aut in mo-
to: aut in remotione impedimenti: aut in appropin-
quatione vnius ad alterum propter que fiat i
actu vbi plus erat in potētia. ergo impossibile
est q sit motus nouus post quietem absq causa noua
illius motus. ¶ Sed q hoc sequatur ex positione
patet. quia proprietates manente eadem et alijs
dispositionibus ex parte agentis et patientis: et
applicatione motoris ad mobile et remotione im-
pedimenti proprietates colere mouet in tertia: quia
ita appetit et non mouet in secunda: quia nō ap-
petit etiam omnibus existentibus paribus. mo-
tus igitur in tertia die erit de nouo et nulla causa
motus erit noua. Quod si dicatur q appetit pro-
prietates erit cā noua. patet q hic appetit cum
pus nō ēst est oportū q pducat. et id erit aliq
cā appetit: quā oz ē de nouo: et pducat i istū.

Nicolai varij
ratio.

Auerrois.

Aristotelis sen-
tentia.

Argonis ratio
nec et argumē-
ta.

Tractatus

De febribus

aut dabit aliquid qd sit de nouo absq cā noua.
Tertio ex positione ponēte huiusmodi proprie-
tates sequit q stat agens naturale esse in disposi-
tione in qua aptum ē moueri: et habeat quicquid
ex parte sui requiritur ad motum. et passum esse in
dispositione in qua aptū est moueri habens qdqd
requiritur ad hoc vt moueatur et deductū esse ipe
dimentū: et agens sufficienter esse applicitū pas-
so: tamē mobile nō moueri: nec incipere moueri.
ponat em̄ q proprietates colere sit motiua crasti-
na die que est in tertia: et nō hodie que est in scda
tunc colā mouebit cras: et habebit oīa reqsita ad
motū: et tamē non mouebit hodie: cū tamē hodie
habeat oīa que habebit cras. quare sequit cōcō
q repugnat Auerrois cōmēto. vij. octauū pbi. di-
centi. Cum ergo vtrumqz eorū fuerit in dispositio-
ne qua hoc mouet: et hoc mouet et fuerit propin-
quū vnū alter: et nō fuerit illic impedies necesse
est vt hoc moueat: et hoc moueatur. **Q**uarto ex
hac positione sequit q non oportet si aliquid mo-
uet qd p: nō mouebat q autera causa quietis:
vt patet ex dictis. **Q**uinto sequitur q non est ve-
rum qd dicit Lōmētato: infra i eodē pmeto. vij.
q res naturales que nate sunt mouere aut moueri
nō mouent et nō mouent: nisi qz dimīnuta est di-
spōitio per quas hoc mouet et hoc mouet aut qz
distant a se hūc: aut qz est illic aliqd impedimē-
tum. **E**x his tandē manifestū est q nō potest da-
ri p: p: in humore vel in mēbris vel in aliquo
naturali q habeat virtutē mouendi vno tpe et non
alio si cetera sint paria. Quapropter ex parte ta-
lis p: p: actus nō potest puenire p: p: d: ca-
tis. et p similes rationes pbat q non potest dari
virtus passiva que alijs paribus faciat q humor
sit mobilis vno tēpore et non in alio. sicut in ferro
nō potest repiri virtus passiva inclinās ipsius ad
obediendū virtuti attrahētiue magnetis. **E**t dicit
Ego q si bene p: p: iatur mens Gentilis ipse vo-
luit hanc sniam q hic est impugnata. nā dicit q si
colera mouetur in die scda vel quarta ipsa nō mo-
uetur fm naturā sue p: p: tatis: sed hoc pōt esse
et alio accidente. qz bec p: p: tates hoc nō appetit
Postea **E**go reprobat alios duos modos resol-
uentes p: p: d: cationes in huiusmodi p: p: tates.
Primus modus est q proprietates siue actiua si-
ue passiva propter quā colera mouet de tertio i
tertū est virtus que alijs paribus semp similitur
mouet. sed p: p: tates illa p: p: tates quā mouetur co-
lera anteq ipsa colera transeat in putredines aut
in p: p: rādo eam: aut in generando eā aut in reag-
gregando eam post primū paroxysmū habet limit-
tātam velocitatē quā intrēdit. aut in agendo: aut i
passendo propter quā accidit q colera nō est p: p:
parata nisi in tertio die: et tunc mouet ad putre-
dinē. flegma aut citius propter suā proprietates
p: p: ratur a liquo trsum modorū dictorū merito
sue p: p: tatis actiue vel passiue hoc intendens
tis. ideo mouetur scda die. et p: p: rionabiliter di-
ctur de melacolia. **S**ecundus modus est q iste
p: p: tates acquirunt in bis tēporibus in colā
in tēpore medio inter primū et tertū diem. et non
est acquisita nisi in tertia. et in flegmate est acqui-
ta in scda. in melancolia in quarta. et cū sunt acqui-
tati mouetur materia siue fuerint proprietates
actiue siue passiue. **S**ed hunc fm modum dicit
esse oīno vanū. nam oportet assignare causam pe-
riodice acqstionis proprietatis: et illa erit causa
periodicatiois de qua nihil habet p hunc modū
dicere nisi redeant ad aliquē modū de dictis. **Q**d

aut dicit Gentilis q proprietates acquiratur in
humore cū certis circumstantijs. s. loci quantitatis
et virtutis corpus et nō aliter: sicut etiā medicine
solutiue acquirunt proprietates non in quolibet mē-
bro nec in quolibet quantitate non ē q dicat tales
proprietates acquiri et acquirat esse solū quando
incipit humor moueri: nam tūc oportet q ipse
daret causam quare in tertia die acqrit colere et
non flegmati. Sed vult exempli grā. q in tpe p: p:
mi paroxysmi tertiane acquirat aut in colera. aut
in mēbris proprietates que nō habet mouere de se
scda die. sed in tertia. et hoc prius est improbatū.
Preterea si moueretur colera scda die non esset ta-
lis inclinatio p: p: tatis: cū tunc nō esset ta-
lis proprietates: cuius oppositū dicit Gentilis. Pri-
mo ergo patet ex dictis q bec nō est mens genti-
li: cū dicat hāc proprietates nō appetere mouere die
scda. **H**ec aut positio dicit q si alia essent paria:
ita moueret in scda die sicut in tertia. **A**lia vero
positio supponit falsū q virtutes naturaliter mo-
tūe appetant mouere certa velocitate nō maios-
ri. nam tunc sine dubio non sequeretur q dato va-
cua simpliciter positū in illo moueretur in nō tē-
pore. cōtra Aristot. iij. pbi. cor. et Auer. cōmēto.
Auctoris. vij. et patet cōsequētia. qz si virtus grauis aut le-
uis simpliciter nō appeteret nisi terminatā veloci-
tatem: et nō maiorem: tunc non oportet q vbi nō
est resistentia infinita velocitate moueatur. **S**es-
quitur scda q velocitas motus non sequitur pro-
portionē potentie ad resistentiā scdm excessum. et
q proportio velocitatis in motibus non est sicut
proportio proportionū. **E**t q mouēs manēs idēz
et resistentia minor non est causa diuersitatis ve-
locitatis et tarditatis. et in summa doctrina Ari-
sto. de velocitate et tarditate motus periret. **T**er-
tio hoc dato sequeretur q ab eadē proprietate il-
la colera citius mouebitur ad putredinem que est
magis propinqua termino dispositionis prius po-
sitis causis sufficientibus ad hūc motū. Cum er-
go cōtingat vnam colerā in duplo plus propin-
quare q aliam stabit facilius vnam moueri in du-
plo: citius alia ad paroxysmandū: et in die secū-
da: et non in tertia. **Q**uarto sequit q totalis co-
lera inuenta in corpore tēpore primi paroxysmi q
nō fuit mora ad putredinem in primo paroxysmo
mouet in scda: qz in tota acqrit bec proprietates q
hoc modo p: p: ratur: vt in tertio die moueat ad pu-
tredinē. sed hoc est falsum: qz tunc nunq tertiana
vel quartana de colera vel melacolia naturali du-
raret vltra paroxysmos duos: nisi p: p: tates noue ma-
terie regenerationē cum tota materia residua in
scda paroxysmo remoueat. **F**orte dicit q nō to-
ta materia residua ē vniformis: nec eque vicina il-
li dispositioni: cū qua mouet ad putredinem: sed
aliqua magis vicina aliqua minus. ideo illa que
magis parata est citius mouebit: vt puta in scda
paroxysmo que vero min⁹ tardius: vt puta in ter-
tio. **C**ontra sequitur q multoties in talibus
casibus non remaneret materia post primas que
mouetur vel paucissima: et sic sepe post primū pa-
roxysmū nullus sequitur. et sepe secundus esset mi-
nor primo cuius oppositū notat experientia vsqz
ad paroxysmum status. et consequentia patet: qz
sepe materia est vniformis. aut saltem non tante
diuersitatis quin possit esse facta p: p: ratur in
tertio aut quarto paroxysmo. **E**t si dicatur di-
uersitatem esse tantam vt non possit esse facta p:
paratio nisi in plurimis paroxysmis: tunc se-
quitur quod secundum varietatem diuersitatis
materie est

Auerrois.

Auctoris.

Ego in genti.

Egonis ipso
batio.

Aristo.

Secundus

materie erit varietas temporis motus. Et pñr q̄ bec diffinitas est causa periodicationis nō pprie/ tas per quā pñne fiet motus alij deductis. Ceterum quia credo has duas opñones a ve/ ritate declinare: et vtriusq̄ rationes cōtra alterā militare sequar opñionē infra scriptā: q̄ vt mibi videt: est vitati et mentibus auctozū cōformior.

Presupposita.

Premitto ergo pmo q̄ būori vñcūq̄ q̄ immo vñcūq̄ mī/ pro sunt a natura tributa ad sui tutelam conserva/ tionē: et ad resistendū causis corrupentibus. natu/ ra em̄ sicut dat essentia dat conseruantia esse. bec autē mixtis attributa sunt forma substantialis cō/ plexio et proprietates specificæ. Et ex quibus infer/ tur q̄ proprietates specificæ humoribus attributa non est ordinata ad motū būoris extra locum suū naturalem. neq̄ ad ipsozū putrefactiones. sicut nec cōplexio nec forma sua. Lū? tamē opposituz Bentilis affirmat: cū dicat colere inesse proprie/ tatē qua mouetur ad periodicandum de tertio in/ certū. et flegmatī proprietatē qua mouetur quo/ tidie: et melancolicē de quarto in quartū. Et q̄b? sequit̄ bis humorib? esse datas proprietates q̄bus moueant ad putredinē: extra locū suū naturālē. Sequitur scō. formas substantiales eozū simi/ liter ordinari in sui corruptionē: cū forma substā/ tialis vtat proprietate specificā: et similiter pple/ xione tāq̄ instrumentis. Si ergo instrumenta q̄bus forma vtitur tendāt in humorū corruptionē vide/ tur multo magis formā substantialem eozū tende/ re in ipsozū corruptionē: cū instrumenta illa agāt a forma directa. hoc autem est oīno absurdum.

Et hoc premisso sequit̄ q̄ proprietates specificæ: sicut et pplexiones sunt resistētes piodicationib? humorū: cum nō possint piodicare nisi moueant ad putredinē et extra locū suū naturālē: quozū vtrūq̄ prohibet forma substantialis cū instrumen/ tis suis intēdens būori cōseruationes. Premit/ to scō. q̄ velocitas motus et actionis insequitur pproportionē agentis ad passum. vij. pñficoy. cō/ mento. xxxij. vbi inquit Lōmē. Velocitas ppta vñcūq̄ motui sequit̄ excessū potētie motoris su/ per potētiā moti. Nam pproportiones velocitatū in motibus sunt sicut pproportiones pportionū po/ tentiarū ad suas resistēcias. et cōmento. lvi. inqt. Velocitas motus quā habet totū motū ad totū motorē est fm̄ excessum pproportionis potētie moto/ ris sup̄ potētiā moti. Ex quo seq̄tur q̄ stāte pitate ex parte agentis ille humor citius mouebitur ad periodicandū: cuius resistētia est minor. Lū er/ go ex quotidiana experientia manifestus sit: et de/ intētiōne auctozū superius ostēsum fuit sanguinē facere febrem pñnuā. sicut quotidiana. coleras ter/ tianā. melancoliā quartanā. sequit̄ q̄ stante pita/ te ex parte causaz mouentū ad putredinē: et alio/ rum paritate supposita sanguis cū sua forma cō/ plexione et proprietate minus resistet ceteris būo/ ribus causis putrefaciētibz. deinde sicut. deinde colā. deinde melancoliā: et pñr bi būores fm̄ būc ordinē resistūt fortius vnus altero causis mouēti bus ipsos ad periodicandū. ppter qd̄ accidit fm̄ varias pproportiones causarū mouentū ad eozū humorū resistētiā: vt fm̄ plurimū sanguis faciat cōtinuā. flegma quotidianā. colera tertianā. mel/ lancolia quartanā. Qd̄co notāter fm̄ plurimū. non em̄ est impossibile: imo quandoq̄ accidit p/ pter varias dispositiones mēbrozū et humorū: hos būores: et quēlibet eozū posse quacūq̄ pe/ riodo periodicare. Latitudo em̄ virtutis mēbrozū

Putri. in vniuersali. Fo. xlvij.

est valde magna cum possit remitti ad nō gradū. Similiter latitudo quātitatis humorū possit re/ mitti ad nō quātū. Et certū est q̄ debilitas est cā/ ppositiōis paroxysmorum periodozū. pma. iij. tractatu scō de differētijs febrū. Similiter mul/ titudo humorū accelerat periodicationem pauci/ tas retardat. ppter qd̄ accidit colerā multā quo/ tidie pducere paroxysmos omnino consimiles vt nō possit affirmari duplicē esse tertianā. sicut ali/ quando ppter multitudinē et ppinquitatē ad cor/ facit causonē. Et ecōtra ppter paucitatē cū gros/ sitie de quarto in quartū. et melancoliā aliquādo facere quintanā et sextanā. Et sanguinem febres periodicas: scdm̄ varias dispositiōes mēbrozū mittentium et recipientium: sic non solum acce/ lerari aut retardare paroxysmos colericos intra latitudinem tertie diei. Et similiter de ceteris cau/ sis tam mouētibz q̄ resistētibz in colera et vno quozū humorū possit exemplificari. Attamē vt di/ ctum fuit fm̄ plurimū: iūta est q̄ scdm̄ varias dispo/ sitiones et pproportiones causarū mouentū ad bu/ mores resistētes scdm̄ suas formas complexio/ nes et proprietates fiunt paroxysmationes de q̄b? supra.

His premisis sit bec pmo conclusio. ad saluandum causas determinate piodicationis est necessariū in vno/ quozū humorē ponere formā substantialem pple/ xionālē et proprietatē specificā resistēte causis mo/ uentib? ad piodicationē vel periodicandū. Hic cō/ clusione quātū ad primā partē probāt octo ra/ tiones deducte pro parte Bentilis. Quātum ad scdm̄ partē. s. q̄ vñcūq̄modi cause sint resistētes et nō actiue vñcūq̄modi piodicatiōis. probat pñmū pñmū necnō ratiōes adducte pro parte Ago/ nts. Scōa cōclusio scdm̄ varias pproportiones mēbrozū mouentū būores ad periodicandū ad ipsozū resistēcias fiunt piodi determinate diuerse. Pro declaratiōe huius cōclusionis et sequentiū est sciendū q̄ cause mouentes ad periodicandum sunt virtutes expulsiue mēbrozū stimulate a pre/ sentia humorū ledentiū sua multitudine aut ma/ litiā manifesta vel occulta ppter quod mouentur ad expellendū eos. aut de intra venas ad extra si/ cut in interpolatis. aut de venis maiorib? ad mi/ nores: sicut in continuis. Aliquando in cā sunt virtutes attractiue mēbrozū propter dolores aut superflūā caliditatē in eis existentē aut absolutā aut determinati modi siue proprietatis. Et hoc modo caliditas derelicta in mēbris exterioribus post pñmū paroxysmū tertianē est causa vt aggre/ getur noua colera pro sequenti paroxysmo: et non sicut necq̄ alius humor. Aliquando in causa est dispositiō mēbrū generātis materiā. siue vere ge/ neret eā sicut epar. siue mēbrū illud generet corrup/ tendo vñū humorē in alium. vt puta sanguinē in colerā vel melancoliā. et hoc modo membra alia ppter epar ppter malam dispositiōē in eis exis/ stentē generant būores corrupendo vñū bu/ morem in alius. Et ad has reducitur acuitas sen/ sus mēbrū non tolerantis presentiam būoris nocentis. Est enim causa vt acceleret paroxysmū: sicut sensus elus obtusio est causa tarditatis. Hic ergo sunt cause se tenentes ex parte mēbrozū mouentes ad periodicationem mediate vel im/ mediate. Cause autem principales se tenentes ex parte humorū sunt resistētiā ne būores mo/ ueantur extra locum suum naturalem: et ne pu/ trefiant. et sunt eozū forme complexiones et p/

An latitudo quātitatis bu/ morū possit re/ mitti ad non quātum.

Bentil' opñio.

Agonis opñio.

Questiōis de claratio.

Tractatus

pretates. Et ad has reducitur multitudo et paucitas: grossities et subtilitas: viscositas et eius oppositum: inter quas grossities paucitas et viscositas sunt causa tarditatis porissimi. Opposita accerant eos.

Ex hoc notato

Quid attendat penes velocitates et tarditates motuum.

et secundo premisso facti liter deducitur: clusio. Nam vniuersaliter velocitates et tarditates motuum iuxta secundum premissum insequuntur proportionibus causarum mouentium ad suas resistentias: sed proportionibus diuersae sunt motus humorum diuersificati in velocitate et tarditate aut eos insequuntur. ergo proportionibus diuersae insequuntur diuersas proportionibus causarum mouentium ad humorum resistentias. sed causas mouentes iuxta notatum immediate precedens sunt ipsa membra secundum varias ipsorum dispositiones. igitur secundum varias dispositiones membrorum mouentium humores ad periodicandum ad ipsorum resistentias sicut periodus determinate. Contra relatum. propter maiorem proportionem membrorum mouentium ad resistentiam melancolicam quam sit in alijs humoribus secundum plures tardius periodicat. deinde colera: omnes velocius flegma. Sanguis autem postquam putrere incipit facit perennam donec finiat. Tertia conclusio secundum varias proportionibus causarum extrinsecarum ad humores resistentes seu humorum resistentias sunt frequenter periodus indeterminatae. Hec conclusio clara est tum ex quotidiana experientia. tum quia causa extrinseca multo maiores recipiunt varietates sufficientes ad periodicandum quam membrorum dispositiones. Quapropter frequenter accidit ut secundum easrum proportionibus ad humorum resistentias fiant periodus indeterminatae quo ad diem quam secundum proportionibus dispositionum membrorum ad humorum resistentias. et hic loquor de periodo improprie sumpta pro quo cumque reditu feb. Quarta conclusio. experientia inuenit est sanguinem secundum plurimum facere continuam conclusam. Nam quotidiana colam tertiam nam melancolicam quartanam. Nam omnis notitia medicinalis inuenta est ratione aut experientia secundo canonice. c. i. et primo metaph. Cum autem butusmodi non possint cognosci via ratiocinationis opus est ut experientia inuenire sint: sed minor est manifestum cum butusmodi ad periodicationem principales cause sint occulte. scilicet forme butusmodi complexiones et proprietates: nec non proportionibus membrorum ad butusmodi resistentias: que via rationis cognosci non possunt. Quinta conclusio. proprietates individuales in membris sunt quandoque causa determinatarum periodorum. Hanc conclusionem probat quinta ratio suprascripta facta pro parte affirmatiua questionis de duabus tertianis: quae sic se habent quod paroxysmi primae tertianae correspondet sibi inuicem. Et similiter paroxysmi secundae sibi inuicem in hora inuasionis duratione intensione et modo terminatiouis. non autem paroxysmi secundae et cor respondunt paroxysmis primae: quod non est nisi propter individualem proprietatem in membris quae sunt minima putredinis materie primae tertianae quae proprietates individuales respicit materiam primae tertianae sicut proprietates individuales materie secundae tertianae respicit materiam secundae tertianae. Similiter iste proprietates individuales remanent in materijs colericis quae stant sub forma cause aeternae. quapropter unaqueque disponit pro sequenti paroxysmo secundum extrinsecam proprietatem relictarum in primis paroxysmis donec finiat. Contra primam conclusionem arguitur. pro seruandis causis periodicationis non est necessarium ponere proprietatem specificam. igitur etc.

Cause individuales siue specifice.

De febribus

antecedens multipliciter probatur. primo. quia omnes effectus apparentes reduci possunt in complexione et forma substantialem. non est autem bonum multiplicare entia sine necessitate. Secundo. quia butusmodi non est substantia nec accidens. quare non est ponenda. sed quod non sit accidens arguitur: quia tertio complexione Valenus dicit eam naturam et vniuersam substantiam. complexione vero esse ex quatuor elementis. et moyses in epistola de regibus. forma specifica est tota essentia. scilicet substantia non simplex qualitas. Preterea. quod non destruitur destructis accidentibus est substantia. talis autem est forma specifica: eo quod mortuo typico ad buccam carne eius remanet forma plurimum pemptiua. Quod vero non sit substantia arguitur. nam tertio animalium dicit attractionem fieri proprietate et qualitate. Preterea. quod sequitur complexione est accensio: eo quod aduentit entis in actu: quod autem sic aduentit fortitudo est naturam accidentis: sed forma specifica post complexione aduentit penes quicquid. Contra secundam conclusionem arguitur quod nulla est assignanda determinata periodus respectu alius humoris: immo quod quilibet potest infinitis periodicare periodis. primum falsum: et consequenter probatur. quod proportio causarum mouentium ad humorum resistentiam potest in infinitum variari: cum possit virtus in infinitum remitti. similiter stante virtute potest humoris resistentia minui in infinitum per deperditionem quantitatis. Secundo. ponamus resistentiam melancolicam quae sit sub forma cause: antecedenter paulatim augeri per acquisitionem grossitiei aut viscositatis: donec finis mensis sit equata potest moueri ad periodicandum: et tunc sequitur cum proportio potest moueri ad resistentiam remittit ad non gradum: quod continue tardius et tardius periodicabit. Cum ergo primus paroxysmus fuerit quartanus. secundus erit quintanus. tertius sextanus. et sic usque ad finem mensis: immo quod in infinitum tarde mouebit aliqua pars butus melancolicae ad periodicandum. consequens falsum. ergo etc. Et per similia argumenta facile probari possent paroxysmos continue velocitari ponendo resistentiam paulatim diminui: ut quia materia continue efficit subtilior causa mouente non variata. aut simul crescere et minui resistentiam. Item sequitur quod frequenter quartana deberet in tribus aut quatuor paroxysmis terminari nisi alta materia de nouo generetur. consequens contra experientiam. et primum declaratur. quia tanta est proportio mouentis ad residuum melancolicum. in secundo tertio aut quarto paroxysmo quanta sit ad melancolicam motam in primo cum continue melancolia digerendo pcedat. Si ergo potuit mouere primam magis resistentem multo magis poterit mouere reliquam in tribus paroxysmis sequentibus. Nec potest dici quod causa quare non moueatur sit etherogenitas materie. quod frequenter accidit quod materie non sint tantum etherogenee: quin possint ad vniuersionem quadam reduci in tribus sequentibus paroxysmis per digestionem. Item contra hanc conclusionem procedunt rationes factae superius tam pro parte affirmatiua quam pro parte negatiua. Contra tertiam conclusionem arguitur non minores varietates recipiunt cause intrinsecae. scilicet membrorum et humorum dispositiones quas cause extrinsecae. scilicet tenentes ex parte sex rerum non naturalium et causarum extranearum. ergo quae ratione cause extrinsecae sunt frequenter cause indeterminatarum periodorum eadem ratione et cause intrinsecae primum tenet. et assumptum probatur. quia membrorum et humorum dispositiones sunt variabiles in infinitum ut fuit deductum

ut fuit deductū in ratiōibus contra secundā p̄clu-
sionem. ¶ Ad quartā p̄clusionē arguitur. sequi-
tur q̄ colera deberet velocius moueri ad periodi-
candum q̄ flegma. cōsequentia probat: q̄ stante
paritate ex parte cause mouētis colera minus resi-
stet q̄ flegma. tum quia calidior. tū quia subtilior
tum q̄ min⁹ viscosa: et tandē q̄ magis acuta plus
stimulās expulsiuā. ¶ Preterea sequit̄ q̄ sanguis
deberet tardius moueri q̄ colera. tum quia visco-
sior et grossior. tum quia minus acutus: minus sti-
mulans expulsiuā. tum quia natura de eius cōser-
uatiōe est magis sollicita. ¶ Ultimo cōtra vltimā
cōclusionem arguit̄. si proprietates indiuiduales
essent causa periodicatiōis sequeretur vnum gen⁹
febris nō posse in aliud permuari. cōsequentia cō-
tra experientia: cum videamus sanguineā. in cole-
ricam: necnō flegmaticas et colericas in quartā
nas permuari. cōsequentia facile deduct̄ potest.

Responsio ad
rationes.

Ad rationes suadentes cōtrariū deter-
minatiōis nostre respō-
deo. ¶ Ad primā negādo assumptū. in formas. em̄
substantialis nullus effectus reduci potest immē-
diate cum ipsa sit substantia cui nihil est cōtrarium
omnis em̄ actio est inter cōtraria. Nec etia in cō-
plexione effectus apparētis reduci possunt sicut
attractio ferrī in cōplexione magnetis cum mul-
ta sint similia magneti in cōplexione que nō attra-
hunt ferrum: et eo magis quia inuenitur magnes
que scdm vnam extremitatē attrahit ferrum secū-
dum aliam fugat ipsum. quam diuersitate difficil-
le est reducere in cōplexione aut in proprietatem
nisi forte indiuiduale. Item Ad esue in de consola-
tione medicinarū cap. primo vult virtutes medici-
narum soluētium eligēdo esse proprietates spe-
cificas: et in proposito nostro quōd colera poterit
tardius moueri seu periodicare q̄ flegma: cū ba-
beat valde plures manifestas cās velocitandi pe-
riodicatiōe q̄ flegma: vt p̄z cōsiderāt. ¶ Ad se-
cundum dicendū: q̄ aliqua forma specifica est sub-
stantia: scz illa que dat esse rei: et per quā res est id
quod est. aliqua est accidens que proprius dicitur p-
prietas specifica. hec autē est vna ex potētis for-
me. propterea inest omnibus indiuiduis vni⁹ spe-
ciei. licz aliqua adueniat entī in actu scdm exigen-
tiam cōplexionis. aliter difficile esset saluare quō
mortuo tyro in carnib⁹ eius remanet proprietates
pluribus animalū interaptiua que p̄mo erat. hic
enim aperte cōcludit ipsam nō esse formā substan-
tialē nec eius potētiā. destrueret em̄ corrupta
forma substantiali eius. nec est eius materia cum
ipsa de se nullius sit a cōstitutiōis. quare relinquit̄
q̄ sit accidens adueniēs cōposito. Et ex his p̄z so-
lutio ad reliqua argumēta cōtra hanc cōclusionē.
et quōd auctores nō sunt p̄trarij: quoz aliqui ponūt
esse substantia: aliqui accidēs. ¶ Ad argumētū p̄z
mū cōtra secundā cōclusionē neget̄ ad quōd deduct̄
tur: nec pōt aliquis humor in infinitis periodis p̄io-
dicare: p̄r negatur q̄ proportio causarū mouē-
tium ad resistentiā humorū sufficiēs ad periodica-
tione possit in infinitū variari. nam licz possit hu-
mor diuini ad nō quantū: nō tamē quelibet par-
ua quāttas erit sufficiēs ad periodicandum.

¶ Ad secundū argumētū contra eandem conclu-
sionem conceditur ad quōd deductur: scz q̄ paroxys-
mi continue retardabūt̄: sed negetur reliquū ad
quōd deductur. scz q̄ secundus erit quintanus. tertius
sextanus et c. fiet enim postpositio paroxysmorum
intra latitudinem quartū diei: sed nō fiet diuersa
periodicatio: et conceditur ulterius q̄ in infinitū

tarde mouebitur aliqua pars melancolicē. Ex quo
tamen nō sequitur q̄ paroxysmus in infinitū tar-
dabitur. Et consimiliter ad confirmatiōē conce-
ditur paroxysmū posse continue anticipare. ¶ Ad
tertiā ratiōē contra eandem cōclusionē nega-
tur ad quōd deductur: nec in causa solus est erbe-
rogeneitas materie imo multitudo eius. dato em̄
q̄ tota materia est vniiformis: nō potest tamen vir-
tus expulsiua totus vnica vice mouere. magis em̄
resistit multa q̄ pauca. ¶ Ad ratiōē contra terciā
cōclusionē negetur assumptū: immo dicitur q̄ va-
rietates causarū extrinsecarū sufficiētius ad pe-
riodicandū sunt multo maiores q̄ varietates cau-
sarum intrinsecarū sufficiētius ad periodicandū
nec aliq̄ extrinsece: aut intrinsece sufficiētes ad
periodicandū possunt in infinitū variari varietatē
eius sufficiētibus facere diuersas periodos scds
diem. ¶ Ad responsiōē contra quartā conclusiō-
nem respondet̄ q̄ quātūcūq̄ colera merito qua-
litatum manifestarū sit facilius mobilis ad perio-
dicandū: tamen ratiōe p̄prietatis specificę ma-
gis resistit q̄ flegma. ¶ Ad secundū contra eandē
cōclusionē dicitur q̄ sanguis ratiōe qualitatus
tā manifestarū q̄ occultarū est paratissimus inter
omnes ad putrefactiones p̄cipue cum putrefa-
ctio inceperit in aliqua parte eius: licz nō sit para-
tior ad motum extra locum prop̄riū propterea fa-
cit p̄tinuā et nō periodicā. Nec obstat q̄ natura a sit
de eo magis sollicita: inchoante nāq̄ putrefactiōe
in aliqua parte facile procedit ad reliquas. ¶ Ad
ratiōem contra vltimā p̄clusionē negetur ad quōd
deductur. nam quātūcūq̄ p̄prietas indiuidua-
lis ex aliquo humorē putrefacta sit causa mo-
tus similis humoris stantis in vense sub forma cau-
se antecedentis. tamen si ille humor verteretur in
aliud genus humoris periodicaret humor: ex p̄io
genitus scdm exigentiā proprietatis specificę sibi
acquistē ad intellectū sup̄scriptū: et nō secūduz
exigentia proprietatis indiuidualis ex p̄mo hu-
more putrefacta derelicta. ¶ Ratiōes autē superius
adducte pro opt. Gentilis non procedunt contra
hanc determinatiōē: immo sunt pro ea: et plures
earum probant conclusiōes sup̄scriptas. Si cō-
similiter ratiōes adducte pro opt. Agonis nō p̄-
cedunt contra hanc determinatiōē: sed solumo-
do probant q̄ nō datur forma specifica: nec p̄p-
rietates occulta specifica: aut indiuidualis: acti-
ua aut passiva que intendat mouere vno tempore
et non alio.

Rōnes gentilis
et Agonis.

Ego autē nihil horū pono: sed pono b̄mōi
formas et proprietates resistentes
bis mortis. Et pono virtutes et dispōnes mēbroz
esse causas mouētes hos humores ad periodican-
dum. Et scdm varias p̄portiones humorū mēbroz
mouētū ad humores qui mouētū fieri diuersas
periodos. Et hec opinio p̄sonat oibus doctorib⁹
et auctoribus scribētib⁹ in hac materia siue resol-
uant b̄mōi motus in mēbrozū varias dispōnes
sicut Gal. siue in humorū varias dispōnes sicut
Aul. Et aliq̄ ipse Gal. et reliq̄ auctores et doctores
Quia pp̄ v̄r bec opt. v̄ltari p̄formior. Mā v̄o oia cō-
sonant: falso cito dissonat verū. p̄mo et b̄scop. Et
sic det auxilio est finis butus questōis difficilis.
¶ Sermo vltis. De signis feb. putredinis. Cap. ij.

Mercurant opt
nio cōtra genti-
lē et Agonem.

Significant febres putredinis ad-
uentus causarum antecedentium
eas: et proprie quando non est in
eis causa primitiua.

Tractatus

In capitulo precedenti Aui. posuit causas putredinis: nec non causas diuersitatis feb. putridarum. In hac parte iuxta rubricam ponit i generalia signa feb. put. et habet hec pars tres partes. In prima facit illud qd dictum est. In scda ex oibus signis r accidētibus collectis ponit generalē modū significandi eorum. Tercio ponit causas quorūdam accidētū. scda ibi. (Scias q acceptio.) In princip. quarti cap. sequētis. tertia ibi. (Horripilatio.) In princip. sexti cap. Prima iterū in duas. In prima ut dictū est: ponit signa fe. pu. in gñali. In secūda signa quibus inter se distinguūt. scda in princip. pio sequētis capituli in continua. Hoc capitulū primo habet duas partes. In prima ponit tres edesim collectiones signorū que patebunt discurrēdo per textum. In secūda ponit duos cas. scda ibi (Et scias) in fine capituli. **P**ria collectio signorum est antecessio causarū feb. iū putridarū: siue si le cause sint corporee sicut opilationes repletōes cachochimie: siue fuerint in corporee: sicut cibus. r potus generatiui mali chimie et reliquū regimē di sponēs ad feb. putridas absq antecessione cause primitiue de proximo que verisimiliter potuit esse causa effimere. sicut exercitiū forte r similia: r hoc est signū satis efficax feb. putride. Posset tamē ex ponit aduētus causarū antecedentiū. id est corporu reariū distinctarū cōtra causas primitiuas: r pprie quā nō est causa primitiua q verisimiliter sit cā effimere.

Quod si quis

An febris putrida possit esse sine causa.

Dicendū q potest esse absq causa primitiua et antecedente: sed non potest esse absq causa con iuncta. **C**ōtra possibīle est humore putrentē educi simul cum vaporibus suis. et tamē remanere caliditate sientem in corde cum nō subito corrumpatur. ergo r. **R**espōdetur q sicut nō subito corrū pitur caliditas existēs in corde: ita humor putres cum vaporib? nō subito educitur. vnde si aliquid caliditatis in corde remanebit educito humore putrido cum suis vaporibus illud est ita remissum vt non sensibīlīter ledat operatiōes. **P**reterea dato q sensibīlīter lederet operatiōes nō debet dici febris cum ad esse febris requirat caliditatem accensam esse in aliqua re que sit in corde siue sit cordis substantia quantū ad etbicas siue spūs quantū ad effimeras siue humor aut vapor: quantū ad humores. Hoc tamē superius in distinctiōis declaratione sufficiēter discussum fuit. aliter em sequetur q cuiuscūq febris esset coniuncta humoralis et effimera cum in omni febre sit necessariū calefiert humores cordis et spūs cum sit facilius hec calefacere quā cordis substantiā. Sed licz in omni febre calefiant: non tamen in omni febre habent caliditatem fixam.

Et pulsus r anhelitus cuius cōstrictio est velox: quoniā necessitas ad mundificandum est vehemens valde.

Signum putridarum febris.

Secūda collectio signorū putridarū est velox cōstrictio pulsus et anhelitus ppter necessitatē vebementē mundificādi cor: et arterias a fumis r vaporibus putridis. **P**ro cui? declaratiōe est sciendum q signū apud Gal. pio de differētijs febris. viij. ca. Est valde propriū cum cōueniat omni putride et solum tali. Inquit em. Propriū vero r inseparabile generis earū que in humorib? accendūtur febris est velocitas sistoles pulsus. Et cum anhelitus currat cursu pulsus idem erit iudiciū de sistole anhelitus. Unde superius Aui. in capto de

De signis

signis effimeraū quibus distinguūt ab alijs febribus inquit. Et cum ambigus sit tibi pulsus et cōstrictio eius scias ex anhelitu. **S**ed ut collatur instantie que cōtra hoc dictū Galeni fieri con sueuerūt que Aui. sequit est sciendum q sistole siue cōstrictiōe pulsus et anhelitus esse propriū r inseparabile signū putridarū: r qd cōueniat omni bus r solis putridis potest quadrupliciter intelli gi. **P**rimo q sistoles sit velox respectu tēperate sistolis r hoc modo nō est propriū signū putridarum cum cōueniat plurimis effimertis et etbiciis quibus multiplicatur fumis plures aut acutiores q in corpore tēperato: quare necessariū est ppter eorum expulsiōe sistole velocitari in cōparatione ad sistole tēperatā. **S**ecundo q sistoles sit velox respectu sistolis dispositiōis naturalis. et hoc modo etiā nō est propriū signū febris putridarū: cui pluribus etbiciis et effi. cōueniat sistole esse velociorem sistole naturali ppter fumos plures r acutiores multiplicari ex actione caliditatis febrilis quā tēpore sanitatis. **T**ercio q sit velox respectu diastolis eiusdē pulsus: et hoc mō est propriū signū putridarū: vt in pluribus. Nam scdm plurimū in putridis est velocior sistoles q diastoles: ppter maiore necessitatē mundificādi fumos quam euentandi. nō enim cōtingit oppositum nisi in febre vebemētē: sicut causon aut sibi similis pendēs a materia colerica subtili: pauca ppinqua cordi r in casibus similibus qui sunt paucissimi: sed in ef. et etbi. scdm plurimū est maior necessitas euentādi q mundificādi: q vapores in eis multiplicati sunt pauci et parū acuti. **E**t oppositū non accidit nisi in paucis casibus: sicut in corde tēperato aut humido effimere. Et quia apud medicos ppositiōes vere: vt in pluribus habentur pro vniuersalibus: possemus dicere apud medicos hoc signum cōuenire oibus putridis: r solum talibus. **Q**uarto modo potest dici sistole in putridis esse velociorem q sistoles in alijs febribus esse propriū signū putridarū: et hoc modo est verū vniuersaliter. Nam sem per sistoles putridarū est velocior sistole alio: iū generū februm aliorum paritate supposita ex parte corporū febrilentiū: et gradus intensiōis feb. in genere suo cum fumis plures et acutiores multiplicetur in feb. materialibus quā in immaterialib? Et similiter posita paritate ex parte regimētis et extrinsecus occurrentium.

Sed contra

banc determinatiōe in statatur. Nam: sistoles arteriarum ordinatur in cordis euentatione: cum per eam impellatur aer frigidus in cor: pro eius euentatione. Et e contra diastoles arteriarum in cordis mundificatione ordinatur: cum per eam recipiāt arterie a corde fumos r aerem factū inutiles. ergo vbi est maior necessitas mundificationis cordis: sicut in putridis diastoles arteriarū debet esse velocior. Et e contra. vbi est maior necessitas euentationis cordis sicut in effi. et etbi. sistoles arteriarū debet esse velocior. **A**d hoc respōdetur q sistoles arteriarum ordinatur in multos fines. est enim facta ad expellēdū fumos malos r vapores malos et aerem calefactum extra poros: et ad expellēdū spiritum vitalem in membra: et ad venas spiritus vitalē: et sanguinem arteriālē: et etiā ad impellēdum aerem frigidū in cor: et sic est ordinata in multos fines: nō tamē eque principaliter. magis enim operatur pro cōmodo proprio quā alieno ita q supposito q necessitetur arteria mittere in cor: aerem frigidū: et a se expellere fumos malos

Sistoles velox respectu sistolis.

Et fine

Et sint iste necessitates ad modum medicorum quales magis conabitur arteria pro expellendo fumum quam in expellendo aerem frigidum in cor: sic sistolabit velocius sue proprie necessitati mundificandi inferi utens quam necessitati euentandi cordis: non obstante quod ad illam quodammodo ordinetur. ergo ad formam argumenti respondendo negetur consequentia. licet enim sistoles arteriarum ordinetur in cordis euentationem: et diastoles in cordis mundificationem: non tamen sequitur quod existente in corde maiori necessitate mundificationis quam euentationis: diastoles arteriarum debeat esse velocior quam earum sistoles: immo sistoles arteriarum est velocior quam earum diastoles propter maiorem necessitatem propriam mundificationis quam euentandi. Et similiter sequitur quod sistoles cordis debet esse velocior quam diastoles eius unoquoque istorum membrorum inferi utente magis commodo proprio quam alieno.

Et est caliditas mordicativa non suavis sicut est caliditas effimere febris.

Cause mordicantis.

Tertium signum quod caliditas putride febris est mordicativa: non suavis sicut caliditas effimere. Pro quo sciendum quod mordicatio caliditatis ex quatuor causis contingit. primo quia intensior. secundo quia velocius imprimens. tertio quia in subiecto magis densa. quarto quia siccitati coniuncta. Ex quo sequitur propter has quatuor causas caliditatem putride esse mordicantem quam effimere: et caliditatem effimere inter has mediam.

Et plurimum quidem febrium putredinis antecedit almeliletu. Et almeliletu quidem est dispositio cui admiscetur caliditas non proueniens ad hoc ut sit febris.

Hic ponitur quarta manens signorum: vel collectio febris putride. et habet hec pars quatuor partes. primo ponit quid nominis huius dispositionis significat febris putrida. Secundo ponit quid rei. Tertio declarat quare accidit huius dispositio non coniungantur. Quarto ponit quando incipit febris post hanc dispositionem. secunda ibi. (Et almeliletu.) tertia ibi. (Et associatur.) quarta ibi. (Cum igitur accedit.) De prima parte dicit quod dispositio antecedens secundum plurimum febres putredinis est almeliletu et a Rasis. xvij. continentis. cap. ij. vocatur almelia aut almelidia. In secunda parte describens eam dicit quod almeliletu est dispositio cui admiscetur caliditas non perueniens ad hoc ut sit febris propter paucitatem lesionis. Ex quo textu alii qui elidunt quod almeliletu est quid aggregatum ex mala complexionem mala compositionem mala unitatem cui admiscetur caliditas non perueniens ad hoc ut sit febris propter paucitatem lesionis: sed sit solum neutralitas febris insensibiliter ledens operationes. Alii autem aliter exponunt hunc passum et melius et conformius mentibus autorum quod almeliletu est dispositio cui admiscetur caliditas non perueniens ad hoc ut sit febris: id est in cuius quidditate includitur ut non sit febris: sed neutralitas febris: id est caliditas preter naturam insensibiliter ledens operationes: et hec est mens Rasis. xix. continentis ca. ij. qui dicit esse ipsam febrem parvam et quod antecedit febrem. est enim neutralitas decidens in febrem: quod sequitur febrem: quod est neutralitas conualescens. Et ex his sequitur omnem febrem incipientem post principia generationis et ad salutem terminandam antecedit et sequitur almeliletu.

Sed contra nam Avicenna statim dicit quod plurimum febris putredinis

antecedit almeliletu. ergo non semper almeliletu antecedit febrem. Ad hoc respondetur de intentione Galeni. primo de criticis capitulo sexto quod omnem febrem incipientem post principia generationis precedit almeliletu: sed aliquando febres sunt ita cito incidentes sicut pestilenciales sinocha omotena aut augmastica causones: et similes quod almeliletu propter breuitatem eius non percipitur. Similiter est aliquando ita remissa ut non percipiat sicut quod antecedit effimere veras. Avicenna itaque intendit quod almeliletu manifestum secundum plurimum antecedit febrem licet non semper.

Et associatur ei lassitudo et pigritia et alices et saltus et commotio somni et vigilie et constrictio anhelitus et tensio venarum et hypocundriorum et dolor capitis et pulsatio capitis. Cum ergo prolongatur facit cadere in febres putredinis aut facit accedere debilitatem et citrinitatem coloris: et quandoque associantur almeliletu antecediti febres multitudo superfluitatis et mucus nausea et vrina plurima et egestio plurima putrida et grauitas capitis et excitatio et accedit frequentia in pulsu non a causa extrinseca: immo ex labore aut ira aut alijs.

Hic ponit sedecim accidentia que associantur almeliletu. Primum est lassitudo maxime extenuata que est tristis sensatio in musculis cum tatur motus accides propter humores aut vapores grossos in ipsis: et de hac loquitur afforismus secunde particule. labores spontanei narrant morbos.

Secunda est pigritia: id est ineptitudo et difficultas ad inchoandum et continuandum motum propter lassitudinem et causam eius. Tertium alices: id est extensio brachiorum propter vapores similes mulantes expulsuam eorum. Quartus est saltus id est motus membrorum quasi subitus inordinatus propter humores ventosatos in musculis eorum.

Quintum est commotio somni et vigilie: id est permutatio somni et vigilie a dispositione naturali: quod potest esse vel quia somnus est longior aut profundior: aut vigilie permixtus non purus: et sic vigilie sit longior et acutior: id est a somno distans: aut somno permixto secundum veritatem dispositionis humorum qui sunt in almeliletu: et vaporum qui ab eis eleuantur. Et hic accipio vaporem ut est communis ad fumum et vaporem proprie sumptum. Sextum est constrictio anhelitus et per hanc intellige etiam difficultates eius: et quas cumque notabilem permutacionem eius a differentijs et dispositionibus naturalibus ad differentias et dispositiones non naturales que sequuntur repletionem partium pectoris humorum ventositates aut vaporum. Septimum est extensio venarum et hypocundriorum ex eadem causa. Octauum. dolor capitis: et pulsatio eius propter motum humorum: aut vaporum: aut ventositatem ad caput facientem secundum plurimum dolorem extensum aut pulsatum. Alia tamen littera dicit dolor epatis et pulsatio capitis et pendunt ab eisdem causis quarum quedam tendunt ad epas: quedam ad caput. sit enim dolor extensus a repletionem superflua extendere: siue sit humorum: vaporum: aut ventositatum. Dolor autem pulsatiuus a caliditate superflua: quandoque tamen dolor est grauius quando materia est in membrum sicut in epaten sentiente per se: sed per pan-

Et

Tractatus

De almelletu/
tu.

nihilū suspēdētē. **¶** Monū quādo almelletu plō gatur facit ex nō putridis cadere in febres putridas calore magis exacuto. Aut ppter intensiōez aut propter humiditē exiccationez. Aut facit cadere in febres putridas: cum prius esset solum neutralitas: nō quidem propter intensiōez aut cremētus almelletu scdm se sed propter paucitatē resistētie virtutē debilitata: aut facit accidere debilitatem in virtutibus naturalib⁹: digestiua precipue: siue ledat eas sensibiliter siue insensibiliter. Et hoc est decimū signū. **¶** Undecimū: quia facit citritatē coloris permutādo sanguīnez: vel faciēdo generari sanguinē non ita bonum: et cui colera est permixta. **¶** Duodecimū quādoq; associatur almelletu antecedētis febrē ad differentiā almelletu sequētis febrem multitudo superfluitatis: et pro. idest mucus: et nausea. idest humor repens ad stomachū nauseare faciens: vīna plurima: et egestio plurima putrida. que omnia contingunt propter presētia malozum humorū et malaz digestiōnem: propter quas multiplicātur superfluitates aliquādo in cerebro: et sit multitudo mucozum: et aliquādo in stomacho sit nausea: et forte vomitus et multiplicatur vīna propter debilitatē digestiue epatis: et egestio plurima fetida propter multas superfluitates referatas in prima digestiōne: cum abus nō bene trāsmutet: et quia in almelletu est caliditas preter naturā: licet nō sit febris additur fetor in egestiōe. Potest etiā esse quando ante morbi initū alique partes malozū humorū deriuantur ad intestina: quē ibi recipientes aliquem modum putredinis augent quātitatē fecis et fetore: et hoc habet p vno signo sumpto ab exstib⁹. **¶** Decimūtertū est grauitas capitis ei⁹. cā pty ex suprascriptis. **¶** Decimūquartū est excitatio. id est spositio: i facie similis dispositiōis faciei bovis excitata a longo somno: in quo partes circa oculos sunt inflatę propter vapores illuc eleuatos: propter longū somnū nō resolutos. et ista dispositio est similis caecie eueniens propter defectū digestiue epatis: per quē sit nutrimentum valde vaporosum. **¶** Decimūquintū est qd accidit frequentia in pulsu: nō a causa extrinseca: scz foris et inconsueta immo ex labore aut ira parua: et similibus paruis causis consuetis: ex quibus nō consuevit pulsus tepore sanitatis frequentari: et non est absq; causa: cum almelletu sit caliditas preter naturā excedēs caliditatem naturālē. Quidaz tamen exponunt ly immo pro sicut: vt sit sensus qd accidit frequentia in pulsu: nō a causa primitiua: sicut ira aut labore: et potest tolerari: quia cum sit virtus grauata et necessitas aucta pulsus frequentatur.

¶ Cum ergo accidit in eo coartatio: tunc iam venit paroxysmus: et coartatio quidem est submersio pulsus et paruitas diuersi in quo accidunt pulsationes magne: fortes: et non est velocitas eius fortis.

¶ In ista parte ostendit quando post almelletu initiat febris: et que sint signa distinguētia initū feb. ab almelletu: et dicit duo. **¶** Primum qd quando accidit coartatio in pulsu: tunc iam venit paroxysmus. et hoc verū est si febris illa sit putrida: nō tamen continua conclusa: quia illa non habet ex crescentias neq; paroxysmos. **¶** Secundo describens coartationē pulsus qd coartatio est submersio pulsus: et paruitas diuersa: idest paruitas cum diuersitate. Est itaq; pulsus coartatus: pulsus submersus paruus et diuersus in quo accidunt pulsa-

Designis

tionē magne et fortes: et nō est velocitas eius fortis. Nam vt est apud Galenū in cōmento pulsūz cōmento. xliij. aggrauata virtute propter vebemētem pugnā inter virtutem et morbus sunt pulsus diuersi: intra quos sunt pulsationes alique fortes et magne. Et si virtus sit multū debilis per aggrauationē percussiones fortes sunt valde pauce. in virtutibus autem dissolutis semper procedit pulsus debilitādo nisi aliquādo ageret scdm vltimū conatum. non autem est velocitas fortis: quia nō dum additio multa facta est in calore. Galen⁹ em̃ primo de differentiis feb. ca. viij. describēs pulsū coartatum quem ipse appellat restrictū dicit qd est paruus et in equalis nihil plus addens in eius descriptione. Auzcē. tamen preter beca addidit duo primum qd in ipso accidunt pulsationes magne: et fortes. et scdm qd velocitas eius nō est fortis. **¶** Et credo non fuisse intentionē Auzcē. bec duo debere ponē in descriptione pulsus coartati: sed voluit bec frequēter cōcomitari pulsū coartatū.

¶ Solet queri vtrum semper in principiis febrium putridarū fiant pulsus veloces. Et videtur qd sic de intentione Gal. primo de differentiis febrium. ca. viij. **¶** Et ratione argu. cum sit necessitas aucta respectu dispositiōis naturalis. **¶** In oppositū est Auzc. in ca. de flegmatica. et Auzc. quarto colliget. Et Galenus. ij. de crisi. et de signis quartane. **¶** Preterea in sincopali quādoq; sunt pulsus parui tardi et rari. **¶** Pro solutiōe pretermittēdum duplex esse principū qd dam exclusiū: quoddā inclusiuū febriū: quid sit vtrūq; pty. **¶** Duo premisso dicitur ad dubiū de intentione Thomę de garbo qd in principio exclusiū febriū sunt aliquādo pulsus parui tardi et rari. Nam in hoc tepore cor multoties et alia mēbra interiora sunt frigidiora quā in dispositiōe naturali sicut in sincopali humorosa flegmatica et quartana. Sed in principio inclusiuū feb. pulsus semper sunt veloces nisi virtus sit aliūde debilitata ppter quā merito febriū: quia nō obstat qd virtus sit aggrauata a materia: tamen quia nō est notabiliter debilitata potest velocitate pulsū.

¶ Ego autem credo etiā in principio inclusiuo febriū posse pulsū cētardiorē quā in dispositiōe naturali. Nam cōtingit hominē sincopizari in principio tam vniuersa li quā particulari febriū. quāpropter multū debilitata virtute nō poterit satifficere necessitati per velocitatem. assumptū manifestū est tam in sincopali mīnuta quā humorosa in qua potest accidere sincopis etiam in primo paroxismo: et tamen bec debilitas accidit solum merito febriū et materie eius. **¶** Et cōfirmat quia potest mori in hoc principio. Preterea cōtingit in principio inclusiuo cor esse frigidius qd in dispositiōe naturali vaporib⁹ nō putridis eleuatis. a flegmate vitreo ad cor extēstentibus pluribus qd sint putridi sicut in empiā: la in qua interiora frigent. **¶** In hoc em̃ casu ratiōnibus cor est minus actu calidū quā in dispositiōe naturali. **¶** Nec potest dici qd quādo cor et interiora sunt frigidiora quā in dispositiōe naturali: tunc nō est febris. sic em̃ empiā nūq; esset febris cōtra Auzcē. et ceteros. Dicit autem Gal. ad ductum in principio questionis sonans cōtrariū veritatem habet in pluribus.

¶ Sed diuersitas in principio et in augmento est ex proprietatibus significantibus putredinem: quāuis nō appareat in tertiana plurima

Galenus.

Thomas de garbo.

Beroulani opinio.

Secundus

plurima apparitione propter leuitatē materiei.

¶ Hic ponitur quinta collectio signorum et est quod diuersitas pulsus in principio: et in augmento est de signis propriis feb. putride quibus bec diuersitas non appareat in tertiana quantum in alijs febribus. propter leuitatem materiei. Pro quo sciendum quod bec diuersitas est in principio propter suffocationem caloris et in augmento propter non esse materiam uniformiter calefactam: sed in tertiana pura fit minus: bec diuersitas: quia materia est leuis: subtilis parum aggrauans virtutem: et cum hoc cito vni/ formiter inflammabilis.

¶ Et de signis quidem quod febris sit putrida ē euacuatio periodi primi sudoris et humectationis. effimera enim est e contrario illius: licet in initio sit in tertiana propter leuitatem predictam: si tamen effimera non permutatur ad putredinem. Et quando fuerit augmentum eius non permixtum: non proportionatum: non simile.

¶ Hec est sexta collectio signorum. In hac parte dicitur duo indigentia expositione. Primus quod de signis quod feb. est putrida est euacuatio periodi prime sudoris et humectationis: id est quod prima periodus putride terminatur sine sudore humectatio finit/ li sudori naturali: ut superius dictum fuit in cap. de signis effimere. licet in principio: ita sit in tertiana propter leuitatem predictam: quia in tertiana: scilicet pura propter leuitatem subtilitatem materiei: et eius paucitatem accidit aliquando sudor: similis illi: qui est in effimera: saltem in paucitate: licet non in alijs conditionibus cum sit magis acutus. Secundus modus exponendi hunc passum est: quod de signis quod febris est putrida: est euacuatio periodi primi sudoris et humectationis: id est quod prima periodus prime terminatur cum sudore humectante copioso quod aliquando accidit propter multitudinem materie eius. Sed effimere est e contrario eius: quia terminatur cum sudore paucio similis sudori naturali: et etiam aliquando tertiana terminatur cum sudore similis sudori effimere. In hoc enim ab alijs putridis aliquando tertiana pura excipitur. (Si tamen effimera.) hoc est secundum indigentiam expositionis. et intendit quod bec que dicta sunt de effimera vera sunt si effimera non mutatur ad putredinem: id est ad febrem putridam. Locus non permutatōis signa sunt tria. Primus quando non fuerit eius augmentum permixtum et dispositio de principio que est caloris profunda: et calore precedente intendendo in omnibus membris. nam quando effimera permutatur ad putridam apparet primo caloris profunda cum coartatione pulsus: postea pulsus subleuatio et caloris processus: et intensio per vni/ uersum corpus. hoc igitur quatuor significat quod non permutatur ad putridam. Secundum signum non permutatōis est quando augmentum non fuerit non proportionatum: id est fuerit proportionatum. Nam augmentum effimere quando permutatur ad putridam vni/ formiter intendendo preedit. Non enim fit diuersitas ex parte eborogenetatis materie: scilicet in partibus augmentum putridarum: in quibus aliquando apparet stationes: et non fit vni/ formis intensio caloris. Tertium signum. quando augmentum non fuerit non simile principio: id est fuerit simile principio: quod effimere. que non permutatur ad putridam augmentum in calore similatur principio: sed quando per/

Feb. putri. in vniuersali. Fo. li.

mutatur multum dissimilatur cum post calorem principij effi. absque pulsus coartatione appareat post ea caloris occultatio cum pulsus coartatione et post ea subleuatio pulsus: et caloris cum acuitate. Alii tamen possumus exponere quod bec tria signa sunt signa permutatōis effimere in putridam. Primus enim signus est: quia augmentum paroxysmi est distinctum a principio: non autem est sibi permixtum. Dicitur enim permixtum cum principio quando modus caloris principij et augmenti parum differat. Vel dicitur permixtum: quia subito ascendit nullam faciens moram. Similiter augmentum putride est non proportionatum: id est non seruans proportionem in partibus suis modo superius exposito. Et tertio augmentum non fuerit simile principio modo superius exposito: nam secundum hanc ultimam expositionem duobus ultimis signis ly non semel additur: sed in prima bis.

¶ Et prolixitas augmenti iterum significat quod ipsa est putrida: et additio pulsus in magnitudine secundum processionem signi/ ficat augmentum.

¶ Hic ponitur septima collectio signorum: et duo dicit. Primus quod prolixitas augmenti significat quod ipsa est putrida. nam augmentum effimere non transit duas horas: ut dixit Aulic. superius in cap. de signis effimere in generaliter causa ibidem dicta est. Secundum quod augmentum cognoscitur per additionem pulsus in magnitudine secundum proportionem: scilicet arithmetice. hoc enim verum est secundum plurimum constante virtute deductis accidentalibus impedimentis. Et quauis aliquando contingat contrarius sicut in slegmatica et plerisque alijs in quibus non vni/ formiter pulsus magnificatur in augmento: hoc tamen verum est quod pulsus magis vni/ formiter magnificatur in toto augmento quam in alijs temporibus: ut patet inuenti.

¶ Amplius autem est interpolata incipiens cum rigore aut horripilatione: et dimittit secundum plurimum cum sudore et humore sitate: et resoluitur cum paroxysmis: aut est inseparabilis cum tepore.

¶ Ponitur octaua collectio signorum dicens: quod feb. putrida differt ab effimera et eretica: quia si est interpolata incipit cum rigore et horripilatione. supplete aut frigore: et dimittit secundum plurimum cum sudore aut humore sitate: id est sudore multo: aut paucio: et resoluitur cum paroxysmis. bec autem tria simul non reperiuntur in effimera: aut eretica. si autem sit putrida inseparabilis est secundum plurimum cum tepore: id est remissione inter unam exacerbationem et aliam. secundum plurimum dico propter synocham que est omnino siue tepore: propter causam que est sine tepore manifestum.

¶ Et non est similis effimere in vrina et pulsu et complemento mundificationis et quiete accidentium.

¶ Ponitur nona collectio signorum dicens quod differt putrida ab effimera in vrina: quia in ea est parum permutata a dispositione naturali sed in putrida magis. Item in pulsu: quia in effimera secundum plurimum est magnus velox et frequens absque coartatione et diuersitate et debilitate: sed in putrida est frequens diuersus debilis coartatus. in eretica vero est purus paruus manens secundum habitudinem vnam. De pulsu tamen dictum est quantum

Tractatus

oportet in signis generalib' effimerarū. Item differt ad effimera in complemento mundificationis. nam post paroxysmum effimere subsequitur vera quies: non ita post paroxysmū putride. Nam scōz plurimū vapores et materia nō integre resoluuntur. Item immediate post effimeram accidētia sicut dolor: capitis: et similia integre sedantur: non ita post paroxysmos putride: quia remanēt vapores grossi qui non ita resoluuntur.

Et plurimum quidem putride sunt accidentia plurima: ex siti et dolore capitis et nigredine lingue: et proprie apud statum et multiplicatur inquietudo ex angustia et agitatione vehementi quā facit pugna materiei: et virtutis. quādoq; enim eleuatur materia: et quādoq; conlurgit virtus. Et pulsus similiter quādoq; tendit ad magnitudinem et fortitudinem. et quādoq; ad paruitatem et debilitatem et coarctationem.

Hic ponit decimā collectionem signorum et est sumpta ex accidentibus. accidētia nāq; seu multiplicantur in putridis sicut est dolor: capitis nigrredo lingue et proprie tempore status quādo scilicet vapores et materia sunt magis acuti materia magis calefacta: et multiplicat inquietudo et angustia propter nocumētū oris stomachi sequens raptum materiei ad ipsum. Item multiplicatur inquietudo ex agitatione vehementi sequēte pugnam inter virtutem et materiam. Nam quādoq; materia vincit quādoq; virtus: et virtus vincente pulsus magnificatur et fortificatur. Et eodēra vincente materia pulsus debilitatur et paruitificatur. vltimū autē accidētia. nō accidunt in effimeris neq; in etbictis.

Durities autem fit quādoq; et nō oportet semper vt sit nisi sit cum febre apostema durum in quocunq; membro sit. Aut apostema in membro duro quāuis non sit durum. Aut iam acciderit potus aque frigide: aut aliqd aliud de illis q̄ indurāt pulsus de illis que dicuntur in libro pulsuum.

Hec est vndecima collectio signorū. vult q̄ pulsus durus non appropriatur putridis sed accidit propter causas quas ponit. Et ponit eas Gal. ij. de differētijs febr. Non enim accidit solum quādo apostema durum est in aliquo membro: quodcunq; membrum sit illud: siue durū siue molle. Aut quādo apostema est in mēbro duro quāuis apostema non sit durum sed sequitur aliquando potū aque frigide aut altam causam de illis que dicuntur in libro pulsuum. Sunt enim preter has plurime alie inter quas est siccitas membrorū sequēs etbictā. propterea durities pulsus etbictis appropriatur: in hoc differunt a putridis et effimeris.

Diuersitas autem in principio et augmento est ex proprietatibus febris putride et de significationibus eius fortibus quāuis nō appareat in tertiana scōm plurimūz propter leuitatem materiei. et dum non fit pulsus fortis et nō sit velox velocitate predicta tunc febris adhuc est effimera et nō permittatur ad putredinem.

Hec est duodecima collectio signorum: et dicit primo q̄ diuersitas pulsus in principio: et in aug

Designis

mento sequens varium modum se habendi caloribus quo ad principū et augmentū particulare nec non varium modum se habendi materiei penes digestionem et cruditatem quo ad principū et augmentum vniuersale est de signis proprijs putridarum per que distinguuntur ab effimeris et etbictis. In principio enim particulari pulsus etiam coartatus propter caloris suffocationem sub materia et in augmento dilaturatur cum calor expandit. Similiter ceteris partibus materia existente cruda sicut est in principio vniuersali pulsus nomita dilaturatur et expanditur sicut in augmento materia existente manifeste digesta tanta diuersitas nō apparet in tertiana in principio: et in augmento quāta in alijs propter materiei subtilitatem. **A**lter potest dici q̄ diuersitas de qua hic loquitur est diuersitas calor: is cum calor principij magis diuersificetur a calore augmenti in putridis quā in effimeris aut etbictis. **D**icit secundo et cum non fit pulsus fortis et non sit velox velocitate predicta: sed magna tunc febris adhuc est effimera et nō permittatur in putridā. quāsi dicat. q̄ quādo sit fortis et velox tunc permittatur ad putridam. **C**ontra. in effimera ē virtus fortior: quā in putrida que facit pulsus fortem. igitur fortitudo nō significat transitum in putridā. **Q**uidam faciunt litteram affirmatiuā. Et dum fit pulsus fortis et nō sit velox etc. **A**lij dicunt q̄ licet virtus sit fortior in effimera quā in putrida: tamen quia non est ita necessitata non facit pulsus sic fortem. Nam naturales virtutes necessitatem aliquam assumētes fortius operantur tertio interiorum. **A**lter dicitur q̄ virtus est vere fortior in effimera quā in putrida. attamen in putrida est apparēt fortior: nam magnitudo cum velocitate facit vt pulsus appareat fortis licet fortitudo vera nō iudicetur per magnitudinem et velocitatem: sed per pulsationes fortes constantes et perseverantes.

Et est vrina in principio indigesta aut parum digesta et fortasse est acuta.

Hec est decimatertia collectio signorū: et dicit q̄ in princip. putridarū est vrina indigesta aut parum id est occulte digesta: et fortasse est acuta aut mordax et acuti odoris. **H**ic nota primo q̄ principū non excludit occultā digestionem. **N**ota secundo q̄ licet aliqui in principijs putridarū appareāt manifeste signa digestionis sicut quādo febris incipit a materia digesta aut quādo ipostasīs nō deceditur a materia faciente febrē. tamen secundū plurimū in principijs putridarū est vrina indigesta. Et e contra in effimeris scōz plurimū apparet digesta et pauca tincture et mordacitatis.

Et scias q̄ a febribus acutis inficientibus raro fit euasio nisi cū cōtractiōe mēbrū.

In presenti parte Autem. ponit duos canones quorum primus est iste q̄ a febribus acutis: id est velocis terminationis interficientibus in quibus apparent signa mortalia raro fit euasio. nisi cum contractione membri: id est cum impedimēto motus alicuius membri siue illud impedimētum sit contractio que est spasmus siue impedimētum alterius generis. **C**ausa dicitur: quia apparentibus signis mortalibus vtputa sumptis ex multitudine materie aut malignitate et inobedientia materiei cum debilitate virtutis si debet sequi euacuatio. oportet scōm plurimū vt materia cretice permuteur ad aliquod membrum. non enim est virtus sufficiens crisi perfectā ipsam euacuare q̄ materia deriuata

Ar:

Duo canones.

Secundus

tertia deriuata ad illud membrum facit apostema malignum sui multitudine aut malitia: quod est causa impedimenti motus illius membri. Apostema enim et vlcera critica sunt secundum plurimum valde maligna et difficilis curatio. quarta quartum tractatu tertio. Et hoc videtur in domino malatesia de cefena et in plerisque alijs. Quidam autem raro quia ex conditionibus individualibus aliquando mirabiles procedunt effectus inopinati aliquando ad bonum aliquando ad malum. Unde fit aliquando ut nulla precedente digestionem fiat crisis perfecte euacuationis. hanc autem sententiam accepit Auenenna ex Hippocrate secundo pronosticorum super illo verbo. ut si labor. et illa secundum translationem arabicam. exire autem que in pedibus.

Hippocrates.

67.

Et quando alleuiatur febris post quietem apatis in pleuresi et similibus. tunc scias quod de materia remansit aliquid et quod materia declinat ad locum ubi apparet dolor.

Canon scds.

Idem ponit secundum canones. et est sensus quod quando alleuiatur febris post quietem apostematis sicut in pleuresi et similibus apostematibus intrinsecis in quibus fit sedatio febris et doloris per resolutionem materiem non tamen integra: est signum quod remansit aliquid de materia sub forma cause antecessoris. et quod materia illa declinat ad locum ubi apparet dolor. Propterea videmus aliquando apostemata intrinseca post eorum sedationem diu perlongari. et similiter febres ipsa sequentes. quod prouenit aut quia materia que remansit est grossa inepsa resolutioni: aut quia materia antecedens transsit in coniectam. **A**lter potest exponere quod quando alleuiatur febris post quietem apostematis: sicut in pleuresi et similibus apostematibus intrinsecis et dolor fit in aliqua alia parte. scias quod de materia remansit aliquid. quia non fuit in totum resoluta. sed pars eius est permutata ad locum ubi apparet dolor. **S**igna febris inseparabilis. Cap. iij.



M continua est diuersitas pulsus que est secundum febres appares valde. et est in plurimo eius non habens ordinem neque pondus.

Postquam Auenenna in precedenti capitulo posuit signa febrium putridarum in generali: hic magis in speciali ponit signa quibus ab invicem distinguuntur. et primo ponit signa febris continue: quibus ab interpolata distinguitur. in secunda parte ibi (Febris que est) ponit signa quibus colericæ sanguineæ flegmaticæ et melancholicæ ab invicem distinguuntur. **P**rimam diuideo in quatuor species quatuor signa. Primum est diuersitas pulsus que est merito febris valde manifesta in continua. et dicitur merito febris. ad differentiam diuersitatum que ex causis accidentalibus contingere possunt que sunt communes tam febribus continuis quam interpolatis. **A**l dicitur merito febris. ad differentiam diuersitatum merito typi. he enim manifestiores sunt in interpolatis quam in continuis. **E**t est in plurimo eius non habens ordinem. est enim inordinatus in diuersitate sua. et hec omnia sunt. quia virtus magis grauatur et leditur in continuis quam in interpolatis. **N**ec pondus. **P**ro quo nota quod pondus accipitur dupliciter. aliquando pro pondere musico in quo notantur consonantie musicales. Aliquando accipitur pro proportionem pulsus ad dispositionem habentis eum. et taliter sumitur hic. **P**ro quo sciendum est quod quidam pulsus est boni pon-

Diuisio optia.

Duplex accipitur pondus.

Fe. pu. in vniuersali. Fo. liij.

deris. et est proportionatus dispositionibus naturalibus habentis eum complexioni etati sexui. Quidam est mali ponderis. et est triplex. quidam dicitur mutatus id est parum distans a dispositione habentis eum sicut cum iuuenis haberet pulsum pueri. **A**lter dicitur separatus sicut si puer haberet pulsum senis. **T**ertius est egrediens a pondere: ut si quis haberet pulsum qui non assimilatur pulsui alicuius etatis. **E**t sicut exemplificatum est in etate: ita potest exemplificari in sexu et complexione. **E**t multa egressio pulsus a pondere magna in dispositionibus arguit mutationem. hec autem magna mutatio magis est apta fieri in continuis quam in interpolatis. **P**ondus autem apud Rasim de cimosexto continetis secundo capitulo. dicitur tritina.

Et perseverat febris et non separatur post viginti quattuor horas.

Idem est secundum signum quod quando perseverat febris et durat ultra viginti quattuor horas est signum quod non est tertiana pura interpolata cuius paroxysmus non transit duodecim horas. nec quotidiana interpolata que durat. xvij. vel. xvij. ad plus horis. nec quartana que non transit viginti quattuor horas. quia propter iudicatur quod non sit interpolata. hoc autem iudicium habet veritatem secundum plurimum sed non semper. durat enim paroxysmus tertiane note. quousque triginta horis.

Et non associatur ei quod diximus de dispositionibus eradicabilibus ex antecessione rigoris et alijs.

Idem est secundum signum in quo dicitur quod non associatur ei. id est continue de dispositionibus eradicabilibus quas diximus ex antecessione rigoris et terminatione cum sudore et similibus. **I**ncipiunt enim continue secundum plurimum sine typo et non terminantur cum sudore. **I**nterpolatae autem incipiunt cum typo fere semper et frequenter terminantur cum sudore.

Et de illis que significant ea est eius assiduitas. et vehementia diuersitatis dispositionis eius apud augmentum. minuitur enim quandoque et augetur vice alia.

Idem est quartum signum. et intendit quod assiduitas et vehementia diuersitatis eius tempore augmenti significat eam. Nam tempore augmenti quandoque minuitur quandoque augetur calor febrilis. sed in interpolatis magis vniiformiter augetur et intenditur usque ad statum cum in continuis materia sit magis difformis et virtus minus potens ad inflandum materiam vniiformiter: cum quandoque superet quandoque superetur ita quod ly assiduitas et vehementia debent exponi cum ly diuersitatis: et non debent poni duo signa distincta. sic enim sequetur quod idem esset signum et significatum.

De rebus in quibusdam quarum differunt febres putredinis et coicant in quibusdam. Cap. iij.



Febres que est propter putredinem colere motus est tertianus siue sit motus principij paroxysmi aut principij vehemencie. nisi species eius que dicitur adusta cuius motus est occultus valde. et est sicut inseparabilis conclusa. **E**t tertiana quidem pura est acuta propter subtilitatem materiei. et eius

Galenus. ij. de crisi.

Quia febris tertiana sit generata a cholera eius mouetur et spargit in corpore tunc opus

§ iij

Tractatus

ut ventat in el
pncipio fortis
rigor: febris er
go tertiana nō
est possibile vt
sit nisi cū ea sit
rigor: fortis et
sentiat bō qñ
caro est plena
est aculeis pū
gat a cub? Et
cū dico febre
ptinua aut con
clusam: tūc nō
significo nisi il
lam q nō eucl
litur donec ple
ne consumat et
qñ in ea nō sit
declinatio que
sentiat oino: et
moraē febris i
dispositionem
vnā sp a pnci
pio inceptiois
sue vsq ad cri
sim.

caliditas est magna mordicativa propter
fortitudinem colere. sed est salutifera pro
pterea q colera est leuis super naturam et
quoniam ipsa facit quietem. Tertiana vero
non pura est longioris spacij q pura. et pu
ra quidem raro pertransit septē periodos
nisi ab errore. Continua quandoq; consu
mitur in hebdomada.

In hoc capitulo ponit signa generalia quibus
ab invicem differunt febres putredinis scdm pma
genera: et quib; ad invicē cōueniūt. Et bz tres par
tes: pmo ponit signa quibus ab invicē differunt.
secūdo signa quibus ad invicē cōueniūt. tertio po
nit canones. scda ibi (Et quartana quidē.) tertia
ibi (Et scdas.) pma iterū in quatuor. pmo po
nit signa colericarū. secūdo sanguinearū. tertio
flegmaticarū. Quarto melancolicarū. scda ibi. Et
illa. tertia ibi (Flegmatica.) quarta ibi (quarta
na aut.) De prima parte dicit q febris pendētis
a putredine colere motus est tertianus siue sit mo
tus pncipij paroxysmi quo ad interpolatos. siue
pncipij vebemētie quo ad cōtinuas nisi spēs q di
citur adusta: id est causon cui; motus est occultus
valde: est sicut inseparabilis conclusa. Ex qua
parte elictm; febres colericas esse tres: scz tertia
nam interpolatā: tertianā cōtinuam et causonē.
Secūdo elictimus q oēs habēt mortū de tertio
in tertiu. verū due prime manifestū: s; tertia. s. cau
son occultū: ideo dixit q est sicut ptinua conclusa
licet nō sit vere conclusa sicut sanguinea cui nō est
aliquis motus scdm proportionē ad aliquē diem
manifestus aut occultus. Scdo dicit q tertiana
pura est acuta. s. velocis terminatiois. nō em trā
sit septem periodos. hoc autem est ratione subtili
tatis materie cū paucitate. eius autē caliditas est
magna mordicativa ppter acuitates colere pure.
nā colera pura inter oēs humores nō a dultos est
calidissima et siccitatis cōiuncta. est tamē salubris
q; colera pura nō aggrauat virtutē cum sit subti
lis et pauca: et scdo qm cadit quies inter paroxys
mos. Tertio dicit q tertiana nō pura est longio
ris spacij q pura: et hoc ppter multitudinē et gros
sitiem colere nō pure. nam pura raro pertransit se
ptē piodos nisi sit ab errore: et afforiss. lviij. quar
te particule. Tertiana vero in septē periodis iudi
catur lōgissima. cōtinua autē consumit in hebdo
mada. Nā qd interpolata facit in periodo conti
nua facit in die: vt est apud Gal. cōmēto afforissim
allegatū. Causon citius autē terminat q cōtinua
cum sit sensorū accidētū que natura nequit diu to
lerare. vnde aliquādo terminat in quarta.

Contra. quia tertiana pura terminat
per euacuationē colere
pure que requirit ipsius digestione per ingrossan
tia et infriidacta. Simus ergo instanti in quo est
ad mediū per digestione reducta. Et arguit sic.
possibile est imo de facto frequēter cōtingit q al
qua colera nō pura non facta digestioe in ipsa sit
cum pura digesta equalis grossitiet: ergo sequitur
q magis est parata expulsiō q ipsa pura in sui
pncipio fuerit: ergo sequitur q procedēte dige
stione in vtrāq a sui pncipio citius expellet ma
xime supposita paritate et parte quātitatē vtri
usq; tā nō pure q pure: sic tertiana nō pura bre
uior: erit ipsa pura. Nec obstat ipsa proprietates q
per digestione acquirūt q: ita deest i sui pncipio
colere pure ex quo nondū digestio pcessit sicut co

Designis

lere nō pure. Tercū pro autoritate Aut. qd dicit
intelligit vt in plurib; sicut et alie. ppōnes medici
nales: nam nō semp: imo raro repitur colera non
pura eque grossa: imo frequēter est grossior q des
bet: quā per digestione opz subtilitari. Adde ad
hoc q maior est mltitudo nō pure q pure. etā ps
pure per resolutionē terminat: et multo maior q
nō pure: q est magis subtilis. Et si insit q fleg
matica et sanguinea sit minus grauis q tertiana
pura autoritate Gal. ij. pronosticoz cōmēto. lviij.
intelligit illud dictū merito acuitatis materie. nō
autē merito subtilitatis et facilitatis resolutionis.

Et illa que est ex putredine sanguinis
est continua inseparabilis: et eius calor est
plurimus cōmunis cum leuitate non cum
mordicatioe cholere: et quandoq; perue
nit ad statum in quattuor diebus.

Monificat sanguineā dicens q est cōtinua inse
parabilis cōclusa. Scdo dicit q calor: est plu
rimus quātitatē ppter multitudinē vaporū nō
aut intēsiu: est cōis pp eādē cām. nā multitudo
vaporū facit vt calor toti cōtēct notabilr: est cū le
uitate nō mordicatioe colere: q; caliditas sangui
nis est cōiuncta būditati. Tertio dicit q qñq;
peruenit ad statū in quarta die in qua cretice ter
minat fluxu sanguinis nariū aut alto modo: licet
raro vifa sit crisi quarte diei. scda quartā. et tertio
de crisi.

Flegmatica accessionē faciēs omni die
est leuis caliditatis per cōparationē ad co
lericam: longa propter viscositatem materie
et frigus eius et multitudinem eius. et est
magni timoris: quoniam habet paruū spa
cium interpolationis et quietis: et quoniam
ipsa associatur corruptioni et debilitati in
ore stomachi que non excusatur. et illud est
de illis que attrahūt accidentia mala ex sin
copi et pulsu cordis et casu appetitus.

Hic ponit res appropriatas flegmatice iterpo
late. secūdo cōtinue. scda ibi (Et qd de ea.) In pri
ma parte dicit tria. pmo q flegmatica paroxys
mans omi die est remissa caliditatis per ppariti
nē ad colericā. Scdm q est lōga tam scdm paroxys
mos quā scdm totā eius cōsistentiā pp viscositas
et frigiditatem et multitudinē materie flegmatice.
Tertiu q est magni timoris pp paucitatem interpola
tiois quietis. Lū hoc ei q nō bz nisi sex aut septē ho
ras interpolatiois quietis. illa tamē nō est vera
quies: sed est neutralitas febris et etiaz cum ipsa
contingit debilitas et corruptio oris stomachi
que nō excusat. s. que quasi de necessitate secum cō
iungit. Et bec corruptio et debilitas oris stōi ē de
illis q interdū pducūt ad accidētia mala sicut ē sin
copis pulsus cordis et casus appetit. Mora pri
mo q cū appetit appropriet oris stōi p corruptio
nē debem; intelligere corruptionē appetit; eius:
q; appetit res nō pueniētes spectet būane: p de
bilitatē dīminutionē ei; aut ablationē. bec āt fuit
pp mltiplicationē flegmatis in eo. Est em stoma
chus mīnora flegmatis: p pñ qd in eo mltiplicat
est flegma vt ē apd Aut. xij. tertij. Lū autē adest fe
bris flegmatica multo magis mltiplicat: et sic ma
gis ledit: sicut febres colericę ledunt epar ppter
ebstīm felis: et melancolicę splenē: vt dicit Rasis
xviij. et xvij. cōsistentis. Et ex his nocumētis stōi
sequuntur

Rasis.

sequuntur accidentia mala de quibus supra. s. in corpore pulsus cordis et tremor eius. et non differunt nisi secundum magis et minus. Est enim tremor cordis cum maiori debilitate. quapropter pulsationes non sunt magne sicut in pulsu cordis. sed cum maiori debilitate. Est ergo pulsus cordis via in tremorem et tremor in syncope. nam omnis homo facile coparetur propter sensibilitatem et propinquitatem.

Et que de ea est inseparabilis est res magis similis ethice si non esset lenitas pulsus: quauis quandoque fiat durus etiam: et quantum est minus pura est minoris et breuioris paroxysmi nisi declinet cum paruitate sue puritatis ad melancoliam.

In parte presentis ponit duo que appropinquatur flegmatice primum. Primum quod assimilatur ethice multum: sed distinguitur ab ea. quod in lactica pulsus est mollis: in ethica durus. quauis quandoque in lactica pulsus reperitur durus propter alias causas inducentes pulsus quod dicitur sunt superius. Secundum quod quantum est minus pura est breuioris paroxysmi: et similiter est breuior quo ad totam consistentiam nisi cum paucitate puritatis sue declinet ad melancoliam. Circa primum notandum. quod lactica similatur ethice in modo caloris. quod non est acutus et mordax neque multum sicut calor colicax et sanguineax. secundo in consistuntate. tertio in corporis extenuitate propter non cumentum sicut. Notandum secundo quod sicut in lactica reperitur aliquando pulsus durus propter alias causas: ita in ethica aliquando reperitur pulsus mollis sicut in ea quod sequitur empirica. quapropter hoc signum sumptum a mollitie et duritie non est efficax. sed inuestiganda sunt alia signa distinctiua ex proprijs ipsarum capitulis colligenda. Ratio secundi dicti est. quod si flegmatici admisceatur sanguis vel colera flegma calefit et subtilitatur. et sic digeritur et paratur expulsi. Si vero misceatur ei melancolia ingrossatur et fit ineptum expulsi. nam melancolia addit viscositati flegmatis grossitatem terram. Contra tamen hanc determinationem sunt instantie plurime. Nam quandoque colera mixta cum flegmate est causa ut faciat flegma in porositatibus magis limbidis et profundari. quapropter fiat ineptius expulsi. sufficit tamen quod secundum plurimum ita est sicut dicitur Auicenna.

Quartana autem est non acuta propter frigus materiei longa propter illud et fortasse extendit que de ea pura est anno vno. et non pura est breuioris spacij. verum in ea non est timor quoniam quiete facit spacio longo. et quoniam ipsa non est talis acuitatis quam sequuntur accidentia vehementia.

Res que appropinquatur quartane interpolate et continue est. primo quod non acuta est. non est acuti caloris propter frigiditatem materie licet calor et sit acutus: quod calor flegmaticus cum sit coniunctus siccitati. Existimandum tamen est illam quod pendet a putredine melancolie gentis per adustionem colere esse acutorem aliqua certa colerica. Aliter est non acuta. id est non velocis motus. secundo est longa propter frigus et grossitatem materie. Et licet aliqua melancolia adusta sit calida facit tamen febrem longam propter grossitatem terre. Tercium est quartana pendente a melancolia naturali esse ceteris longiores. nam quod pendet a melancolia adusta sunt breuiiores: cum materia per adustionem calefiat. Et licet melancolia

colta genita per adustionem melancolie naturalis forte sit grossior: citius tamen perducit ad cinerem quod amplius non potest facere febrem. Melancolia autem per congelationem forte est grossior: et frigidior: sed raro facit febrem. et si facit est secundum plenum de genere quartane et sextane. Aliter melancolia mixta cum alijs humoribus facit quartana breuiorem. nam quod pura est durat per annum et non pura est breuioris spacij iuxta textum.

Contra. quia flegma quod inspiscat melancoliam et prohibet eius resolutionem. Respondet primum. quod flegma non prohibet eius resolutionem imo mouendo a fictione terre et ducendo ad aquam propinquat ad resolutionem. Ex toto enim genere melancolia difficilius resoluitur flegmate. Tertio dicitur quod non est timorosa: tum propter quietem longam inter paroxysmos: et quod non est tante acuitatis ut faciat acutissima febrem. quartana autem continua est timorosa ex causis contrarijs.

Et quartana quidem et tertiana assidua et interpolata consumuntur per vomitum et resolutionem ventris aut sudorem aut puocationem vrine. Incensua autem consumitur per huiusmodi et per fluxum sanguinis narium.

Idem ponit quedam in quibus dicitur: quartana tertiana continua et interpolata terminatur per vomitum solutionem ventris sudorem aut puocationem vrine. In celsura autem. i. causon terminatur per huiusmodi et fluxum sanguinis narium. Et quia quartana et tertiana possunt fluxum sanguinis narium emitti: de his tamen non fecit mentionem: cum hoc rarius contingat. Sepius enim accidit causonem fluxu sanguinis narium terminari cum colera exitu in ventis magnis circa cor sit multum sanguinis admixta. non ita est de melancolia nec de colera faciente tertiana. Possumus etiam per incelsuram intelligere sinobaz quod fluxu sanguinis sepe terminatur. et quandoque vomitu solutionem ventris sudorem et per vias vrine. Illa quod sudore terminatur testatur Aristoteles. id est per tribus animalium. illo est habitum aut vrinis est. Quod autem per vomitum fluxum ventris et vrinam testatur Auicenna. xiiij. xvj. xvij. tertij. et Galenus. vij. terapenrice. De flegmatica non fecit mentionem. Sed certum est ipsam terminari vomitu solutionem ventris sudorem et vrine puocationem. Frequenter tamen accidit flegmaticam paulatim consumi absque notabili euacuatione manifestata: sicut etiam contingit de quartana.

Et scias quod principium prolongatur in tertiana et status in conclusa et declinatio in incensua. et status et declinatio in quotidiana: quauis raro inueniatur quartana continua et quotidiana integre eradicationis. Idem ponit duos canones. secunda ibi. (Et febres) Prima in duas. nam primo ponit causam. secundo remouet dubium. secunda ibi. (Quauis.) De prima dicitur quod prolongatur principium in tertiana: status in conclusa: declinatio in incensua. status et declinatio in quotidiana. In secunda parte remouet dubium. quia enim superius in hoc capitulo diuiserat febrem colericam in continuam et interpolatam. et similiter flegmaticam: non autem melancolicam. potuisset aliquis querere: quare non sic diuisit melancolicam: sicut statim causam et colicam. Tunc respondet. quod raro reperitur quartana continua et quotidiana integre eradicationis. Et si inuenitur. ergo a simili non debebat diuidere statim in continuam et interpolatam postquam raro integre eradiceatur. Respondet quod si statim interpolata raro integre eradiceatur: tamen in tempore intermedio non est febris: sed cum hoc etiam pendet a materia putrente extra venas.

Similitudo.

In quibus dicitur tertiana et quartana

Propter quartane

Canones duo.

Tractatus

Contra materia melancolica difficiliter expellitur extra venas quam alij humores propter grossitatem et frigiditatem suam: ratione quarum est tardus motus. ergo frequenter debet putrere ad intra venas quam reliqui humores. Respondetur quod sicut melancolia tardius movetur extra venas quam alij humores: ita tardius putrescit propter causas superascripitas et proprietatem suam resistentem putrefactioni. licet ergo virtus expulsiua membrorum non possit expellere melancolia ita cito sicut expellit coleram aut flegma: ut puta in secunda aut tertia die. non tamen obstat quin possit expelli longiori tempore ut puta in quarto die. nam equalis potentia potest inducere eundem effectum in passum magis resistentem in longo tempore: quem potest inducere in minus resistentem in parvo tempore: precipue cum melancolia det inducias sue putrefactionis usque ad quartum diem.

Dubium martini fimi gentilis.

Circa primam partem huius canonis cadit dubium non paruum: quod ut dicit Gentilis difficultat multos medicos. An principium prolongetur in tertiana: status in conclusa: et declinatio in quotidiana. Pro intellectu tituli questionis est intelligendum quod duplex est tempus febris: particulare et universale. Etiam universale est duplex: quoddam distinctum penes materiam: quoddam penes accretionem morbi essentiam. quid utrumque istorum sit est ex superascripitis manifestum. Sciendum secundo quod principium similiter et quodcumque aliud tempus plon gar potest intelligi dupliciter. Uno modo quod comparatur principium et quodcumque aliud tempus ad alia tempora eiusdem morbi. Secundo modo quod comparatur principium unius febris ad principia aliarum febrium de quibus hic fit mentio. et similiter status unius status alterius. et sic de alijs. et bec comparatio potest esse dupliciter. uno modo absolute ut verbi gratia. an principium tertiane sit longius principio aliarum febrium. Alio modo respectue an principium tertiane sit longius in comparatione ad sua tempora quam quotidianae principium in comparatione ad sua: et sic de alijs. Arguit primo quod principium non prolongetur in tertiana in comparatione ne ad sua tempora. nam humor colericus est cito accessibilis velut ignis in lignis siccis. secundo de differenter febrium. ideo cito ad augmentum et statum deveniet. Si enim principium tertiane comparatur ad principium flegmaticae absolute manifestum est ipsum esse breve. Si ergo respectue manifestum est ex fundamento prioris rationis ipsum etiam non prolongari in comparatione ad principium flegmaticae. Quod autem status non prolongetur in conclusa manifestum est tam de conclusa augmentistica quam peraugmentistica in quibus abbreviat in comparatione ad alia sua tempora et ad statum aliarum febrium siue fiat comparatio aliarum febrium absoluta: siue respectiva. Quod autem declinatio non prolongetur in quotidiana. Nam fimi plurimum crisi terminatur cum incipit in statu et finit in declinatione fimi plurimum in die naturali. et sic declinatio est brevissima. Quod autem status et declinatio non prolongentur in quotidiana. arguitur. quia Aulic. in capitulo proprio longior partum flegmaticae est augmentum. Amplius tertio de crisi. cap. iij. ponit Gal. quod quando febris est longi status etiam est acutus motus. et quodammodo est brevis status est tardus motus. fimi hoc igitur videtur quod egritudo tardus motus non possit habere statum longum. quod si haberet statum longum esset velocis et acutus motus. Et quia reperitur alia

Galenus tertio de crisi.

Designis

littera licet in paucis libris que dicit. quod status et declinatio prolongatur in continua. Contra arguitur quia continua non potest comparari nisi interpolate. sed certum est interpolatam habere omnia sua tempora longiora quam continuam. unde i. c. continetur. Continuum est brevis interpolato sui generis. huius dubij solutionem omisit longis ambagibus doctorum paucis perstringam.

Opinio gentilis que inter ceteras citari est satis communis est satis communis. Dicit primo quod textus Aulic. est acceptus a Rasi. xvj. continetur: cuius est bec series. Partes temporis febris sunt diverse sunt. in tertiana principium est principium. in sinocha status. plixus in causone declinatio proluxa. sed illa tria tempora plixerunt in quartana. secundo dicit quod Aulic. solum loquitur hic de tribus temporibus: non autem de augmento. quod consuetudo est Aulic. frequenter dividere augmentum in duas partes. et primam partem coniungit principio. secundam statui sicut supra fecit. iij. cap. bulus prime fen. Et quocumque dicit de principio statu et declinatione vera sunt comparando has egritudines de quibus hic loquitur tam in temporibus quam in universalibus quam particularibus. hoc modo in tertiana tam principium particulare paroxysmi quam universale est longum: eam ad sinocha omotena comparando: in qua principium est occultum. in conclusa omotena prolongatur status respectu status tertiane. quia omotena est fere tota status. Sed diceretur quod poterat dicere quod in tertiana declinatio est longa respectu omotene. Dicendum quod verum est sed non placuit sibi omnia tempora comparare. In causone declinatio est longa respectu declinationis omotene et etiam tertiane continue vel interpolate. quod in causone in qua materia cretice euacuatur remanet longior tempore flamma circa spiritualia quam in alijs colericis: et etiam in sanguinea omotena. et hoc ex intensiori caliditate quam sit caliditas tertiane aut omotene. quapropter non ita cito remittitur. Postea dicit quod status et declinatio prolongatur in quotidiana. Pro quo sciendum quod tempus proluxus in flegmatica est augmentum ut infra. Et causa est quia flegma est humor difficilis accessibilis. Et ideo si sermones Aulic. fuissent de augmento distincto ab alijs temporibus dixeret augmentum prolongatur in flegmatica. sed sequendo Rasi non loquitur de eo hic: sed partitur augmentum in duas partes. Vel aliter dicitur quod placuit sibi dicere quod in flegmatica statum et declinatio sint proluxi respectu principij flegmaticae. Flegma enim cum recipit calorem diu retinet et de difficili declinat sicut a viridi ligno semper est aliquid effumans. ut intelligit Gal. iij. de differentiis febrium. Si autem littera dicit status et declinationem prolongatur in continua oportet quod compararet continuam interpolate. Si enim una colera continua terminatur in septem diebus: et interpolata in tredecim: status et declinatio in continua magis prolongatur non absolute sed proportionabiliter in comparatione ad principium et augmentum eius quam interpolate: ut puta status et declinatio occupabit quatuor dies in continua. et principium et augmentum tres. Sed in interpolata status et declinatio occupabit septem dies principium et augmentum sex. Illud certum est quod maior est proportio quatuor ad tria quam septem ad sex. ita dico de flegmatica continua et ceteris in comparatione ad suas

Opinio gentilis quam summo pere laudat berculanus.

Rasi.

Galenus.

Secundus

tionem ad suas interpolatas. Nam proportionabiliter status et declinatio sunt longiores quam principium et augmentum. Difficillima enim accidentia in continua multum tempus occupant et flamma maior tardius recedit. Maxime hec vera sunt quando febris huiusmodi non crescit terminatur. Si autem queras quod tempora in his febribus absolute magis prolongantur. Credo quod in flegmatica magis augmentum: et ita sentit auctores. In quartana credo quod magis declinatio. In synocha omotena status. In augmastica augmentum. In paugmastica declinatio. In tertiana continua status. In interpolata nunc unum tempus nunc aliud. Et que hic dico maxime vera sunt de temporibus uniuersalibus distinctis penes accidentia. Vnde pertransio in hac materia. quia horum determinatio nec dictis auctoribus nec cuiusdam rationibus concludi potest.

Et febres quando non curantur secundum quod oportet et proprie apostemose conuertuntur ad arefactionem. et proprie in febribus acutis in quibus oportet ut patientes eas cibentur: et non cibantur propter intentionem ut perueniat natura supra materiam: aut oportet ut detur in potu aqua frigida. et non datur in potu propter intentionem ut non fiat cruda. et non succurritur cum extinctio ne alia: quam si fuerit alia intentio quam dictur sumus in curatione. et dando in potu aqua frigida. fortius duarum intensiorem predictarum premitatur super eas ambas et dimittatur observatio illarum duarum.

Hic ponit alium canonem dicens quod febres et proprie apostemose acute quando non curantur secundum quod oportet reputa exhibendo cibum et dando in potu aqua frigida. quia medicus timet ne per cibum exhibitu suggerat materiam febris et natura diuertatur a pugna contra morbum. et per potum aque frigide ne materia in crudetur nec succurra cum epistimatis: et alij auxilijs exigentibus perducunt egrum ad arefactionem ad quam sequitur et ibi casus et fortasse spasmus de inanitione. Quando due intentiones. scilicet exhibendo cibum et potum aque frigide fuerint fortiores quam due opposite. scilicet augmentum materie cum diuersione nature a pugna et materie in crudatio. quapropter iste due. scilicet exhibitio cibi et potus aque frigide sunt supra alias duas premitende. Et tu supple quod quando alie due fuerint potiores premitantur. nam propter exhibitio nem cibi et potus aque frigide materia multiplicatur et in crudatur. et sic prolongatur egritudo: et forte sequitur mors festina extincto calore naturali et virtute facta impotente ad materie expulsionem. In his igitur ambiguis pualent medici scilicet effici et exercitati et donec estimationis alios non tales. Et ideo bene dicit Gal. vii. therapeutice. Exercitatu et natura prudente oportet esse medicum. In his autem casibus et similibus non sunt opposite intentiones minus potentes negligende. et hec nota sunt quarta pmi. ultimo capitulo. Sed quod faciendum sit si huiusmodi indicationes contrarie sunt equipotentes. Aut. non dicit. Sed ego credo potius aqua dicit tepide esse puenire in hoc casu. et etiam ubi indicatio de non exhibendo aquam frigida esset potentior sicut in febre apostemosa tam ratione feb. quam ratione materie. Similiter credo in his casibus potius aliquid cibi esse exhi-

Acciden. fe. putri. Fo. liiij.

bendum subtilis alteratus sicut pituita ordei subtilis. et maxime tempore nostro in quo homines pluri cibo sunt assueti quam tempore Hippocratis in quo huiusmodi dietevalde tenues precipiebant.

De significationibus accidentis febrium. Cap. v.

Scias quod acceptio significationum febrium est ex regimine antecedente et quomodo fuit et ex dispositionibus antecedentibus et presentibus. et ex regionibus et temporibus et ex etate et complexionibus et ex pulsu et urina et vomitu et egestionibus et fluxu sanguinis narium et ex dispositione febrium in rigore et sudore et qualitate caliditatis. et ex paroxysmis et ex dispositione appetitus et siti. et ex dispositione anhelitus et ex coniunctis sicut dolore capitis et vigilijs et alienatione et inquietudine et alijs.

Hoc capitulum intulit de signis accidentis febrium. scilicet conditionum que accidunt febribus. verbi gratia. utrum sint magne vel parue. utrum flegmatice vel colericce. utrum salubres vel mortales. Similes enim conditiones que accidunt feb. docet propria signa cognoscere. Diuidit hoc capitulum in duas partes. In prima parte ponit quedam genera signorum que debemus considerare pro cognoscendis febrium dispositionibus. In secunda per huiusmodi signa docet significare super varias febrium dispositiones. scilicet ibi. (Febribus enim adfunt.) In prima ponit. xij. collectiones rerum per quas significamus super febrium dispositionibus. Prima est regimen precedens sex rerum non naturalium. et quomodo fuerit in particulari quantum ad ordinem et mensuram earum. non enim exempli gratia sufficit cognoscere quod regimen precedens fuit calidum vel frigidum sed quantum ad calidum aut frigidum declinauerit. et quod in speciali fuerint res huiusmodi calefactantes aut infrigidantes. Secunda est sumpta ex dispositionibus antecedentibus. scilicet que antedixi precesserint. scilicet quas egritudines et dispositiones alias non egritudinales super prior tempore passus fuerit. et presentibus. scilicet quas egritudines ut alias dispositiones ad presens passitur preter febres. Tercia nam secundum diuersitatem regionum et ciuitatum et locorum diuersificantur febres et in aliquibus magis colericce. in quibusdam magis flegmaticce. et in quibusdam longiores sicut in maritima senarum et ubi aeres sunt grossi. et in quibusdam breuiores sicut in regionibus calidis aut subtilis aeris. Quarta est ex temporibus anni. estas namque facit feb. colericcas breues. hyems flegmaticas longas. autem huiusmodi frequenter melancolicas diu durantes. Ego enim vidi febres inchoantes in autumno diutius durantes quam inchoantes in alijs temporibus. Debeamus etiam considerare constitutiones temporum utrum pluuiales vel sicce calide vel frigide. nam in calidis et siccis fiunt febres acutiores. in contrarijs minus acute et longiores. Quinta est etas. Sexta complexio. Septima pulsus. Octaua urina. Nonna vomitus. Decima egestio. Undecima fluxus sanguinis narium. et per hunc alios fluxus sanguinis intelligam. Duodecima ex rigore. id est utrum feb. incipiat cum typo et cum quo typo vel in-

Collectiones. xij.

Nota.

Tractatus

et p[ro]p[ri]at absc[is] typo. ¶ Decima tertia vtrum sit cum sudore vel absq[ue] et quali sudore. ¶ Decima quarta est qualitas caliditatis vtrum int[er]is vel mor[bi]dax vel multa. ¶ Decima quinta paroxysmi quo ad tempus inuasionis et durationis. Decima sexta est dispositio appetitus. Decima septima est sitis. Decima octaua dispositio anhelitus. Decima nona sunt accētia cōiuncta aliter coniugata cū febre sicut dolor capitis vigilia alienationes inq[ui]etudo et similia que dicantur coniuncta cū feb. q[ui] plurimum sequuntur feb. in quatuor feb.

Sed contra paroxysmi et qualitas caliditatis sequuntur feb. in quatuor feb. ergo sunt ex coniunctis. ¶ Respondeo q[uod] non sequuntur feb. sed sunt ipsa feb. nā paroxysmus febris est feb. et caliditas ipsa mor[bi]dax aut a cūctas est ipsa febris. ¶ Aliter dicitur q[uod] ly ex cōiunctis est quidam modus loquendi vt sit sensus q[uod] p[re]dictis signis hec signa addunt. Alij dicit q[uod] hec dicuntur coniuncta. q[ui] nō ita essentialia sicut p[re]ora: imo sunt accētia virtutis aialis non ita imediate sequēta dispositiones virtutū naturalū sicut sitis et fames. ideo remota videntur et magis accidentalia febrī. ¶ Aliter dicit q[uod] quia statim dixerat de siti et fame que p[er]tinent ad virtutes naturales. et de anhelitu qui est magis voluntarius q[uam] naturalis addit has dispositiones q[ue] sunt coniuncte cū illis tribus in hoc q[uod] sunt dispositiōes an[im]ales. Tu ergo de istis collige. ¶ Sed hic nota q[uod] iste res ex quib[us] significamus sup[er] dispositiones febrī possunt ad ordinē reduci. q[ui] res binōi aut sunt intrinsece aut sunt extrinsece. Si extrinsece sic est regio tēpus et regimē p[er]tinentū et in summa res nō naturales sibi annexę. et quedā res extraneę que nō cōputant inter res nō naturales. oēs em̄ res extrinsece ad res nō naturales aut extraneas reducuntur. sicut sunt p[er]cussiones et vultusmo dī. Si autē binōi res sint intrinsece aut sunt res naturales: sicut cōplexio etas. aut res p[re]ter naturā: et sic actio lesa qualitas mutata aut extēns mutatum. et p[re]dicta oīa ad hec reduci possunt. et quāuis somnus et vigilia de q[ui]bus hic agitur possunt computari inter res nō naturales eo q[uod] necessario cor p[ro]p[ri]o humano occurrētes possunt cōuententer et incōueniēter applicari. possunt tamē p[ro]putari inter res naturales pro quāto sunt opatiōes ingredientes constitutionē corporis hūani. et possunt p[ro]putari inter res p[re]ter naturam pro quāto p[er]tinent esse morbus causa morbi et accēdens morbi. et sic p[er]tinent cōputari inter res intrinsecas et extrinsecas.

¶ Febribus em̄ ad sunt accētia ex quib[us] significātur dispositiones earū de quibus sunt accētia significantia magnitudinem earū et ipsarū paruitatē sicut qualitas caliditatis et quātitatis ipsius. Et de ea est q[uod] est mordicatio v[er]o ad finē suū. Et de ea est q[uod] mordicat in p[ri]mis: deinde minuitur p[ro]pter resolutionē materie et lenitur. Et de eis sūt que mor dicant. et de eis sunt quarū caliditas est humida. et de eis quarum caliditas est secca.

¶ In parte p[re]senti ex binōi generib[us] signorū docet significare sup[er] varias febrū dispōnes. Habet hec nouē p[ar]tes. In p[ri]ma p[ar]te signa docet cognoscere an febris sit magna vel parua. In scōda specie febris. in

De signis

tertia febris malitia. in quarta digestione vel op[er]atione. in quinta p[er]mittit dicitur signa crisi. i. sexta p[er]mittit dicere signa salutis vel mortis. in septima docet cognoscere dispōnē virtutis et mēbrorū et hūorū. in octaua t[em]p[or]a febrū. in nona redit ad docendū significare febrū species. scōda ibi. (Et sunt accētia.) tertia ibi. (Et sunt accētia significantia malitia.) quarta ibi. (Et accētia significantia digestionem.) quinta ibi. (Et accētia que significant crīsim.) sexta ibi. (Et accētia significantia sospitatem.) septima ibi. (Et forme.) octaua ibi. (Et accētia febrū.) nona ibi. (Et res ex q[ui]bus.) ¶ In p[ri]ma p[ar]te dicit q[uod] febrī ad sunt accētia significantia magnitudinē ipsarū et ipsarū paruitatē sicut q[ui]tas caliditatis et quātitatis ipsius. De ea em̄ est aliq[uod] q[uod] mordicat tactū a p[ri]ncipio cū sibi occurrat et cōtinuat suā mordicationē contine dum ta c[on]t[ra] p[er]seuerat sup[er] infirmū. Et aliqua ē caliditas siue febris q[uod] mordicat solū p[ri]mo occurrat. sed p[er]seuerat manu minuit mordicationē p[ro]pter resolutionē materie et lenitur. q[ui] apparet minus mor[bi]dax in fine sicut tertiana interpolata. tertio sūt aliquę febres q[ue] parū mordicat a p[ri]ncipio cur currunt tactui. sed postea i fine mor[bi]dax intēditur sicut slegmaticę q[ui]ntane. et similes pendentes a materia multa et grossa nō facile resoluuntur. scōdo dicit q[uod] de febrī sunt aliquę q[ui] caliditas est hūida sicut calitas sanguineę et flaticę. Et de eis sunt q[ue] calitas est secca sicut calitas etibice febrū colericarū et mellicarū. ¶ Notandū p[ri]mo. q[uod] Febrū accētia. per accētia febrū intelligit q[ui]q[ue] potētia signi ficare aliq[ui]s febrū dispōnes. ¶ Notandū scōdo. q[uod] per q[ui]tate caliditatis intelligit mordicationē caliditatis. et p[er] quātitate caliditatis intelligit longā et extensam actionē eius vel boz opposita. Illā mordicatō fortis. Irē longa et extēsa actio caliditatis significat febris magnitudinē. sed parua mordicatō et breuis et remissa eius actio significat paruitatē febris sicut effectus significat suas causas. ¶ Notandū tertio. q[uod] cause mordicationis caliditatis necnon longe et intense actiōis eius sunt tres. scz intēso caliditatis multitudo forme eius et coniunctio siccitatis cū ea. Dēstas em̄ et multitudo sui subiecti concurrūt solū de p[er] acciōis cū materia de se nullius sit acuitatis. Nū ergo calitas febrilis est intēsa habet multū de forma. et siccitati cōiuncta mordicat et fortiter agit a p[ri]ncipio vsq[ue] ad finē sicut causon et tertiana continua a multa materia. Quedam autē mordicat a p[ri]ncipio sed postea cessat: cōto mordicatō q[ui] calitas ē intēsa cū pauca multitudo forme sicut tertiana pura pendens a materia pauca subtili. Quedam parū mordicat a p[ri]ncipio postea in fine mordicat q[ui] caliditas est remissa non cōiuncta siccitati. habet tamen multū de forma sicut slegmatica. Adelan colia tamen magis mordicat q[ui] est cōiuncta siccitati. Quedam autem parum mordicat a p[ri]ncipio et in toto processu sue actionis que habet omnino oppositas conditiones sicut effimera. etibica autem est intra has media. Nam licet ratio de siccitatis deberet esse mor[bi]dax attamen fm plurimum est remissior: q[uam] febres colericę: immo q[uam] multe mēlancolicę et slegmaticę. et cū hoc habet minus de multitudo forme cum sit immaterialis.

¶ Et sunt accētia q[ue] significant gen[us] earū sicut accētia p[ro]p[ri]a cū tertiana. sicut p[ri]ncipium paroxysmi cum punctione et horripilatione et mordicatione caliditatis in eo. ¶ Hic docet

Notatu dignū

Febrū accētia.

Cause mordicationis.

Hic text[us] nouē habet partes.

Cognitio feb. per accidentia. **H**ic docet cognoscere genus sue speciei febris que cognoscitur per accidentia propria virtutibusque speciei necnon per accidentia communia de quibus agit in propriis capitulis. Sed exemplificans de tertiana pura dicitur sicut principium paroxysmi primi cum punctione in ambitu totius ac si acubus pungeret et cum horripilatione de qua infra in proprio capitulo et mordicatione caliditatis in primo ocurso tactui licet non preueret multum. Et hec sunt signis propria sed communia sicut dolor capitis vigilie sitis et butusmodi suuati ad cognoscendum eam de quibus infra.

Et accidentia significantia malicia earum sicut inquietudo et alienatio et vigilie. Tertium significatum est malitia febris et cognoscitur per inquietudinem quando homo non potest in uno situ quiescere. quia plurimum molestatur a materia febris. Alienatio autem significat plurimum noxum mentis cerebro communicari. et similiter prolixie vigilie. et tu ex his concipe alia accidentia timorosa malitiam febris significantia.

Et accidentia significantia digestionem sicut illud quod dicemus de dispositionibus urine.

Aut eius oppositum que potissimum sumuntur ex dispositionibus urine de quibus dictum est. secunda prima. et dicitur secunda quarta. Sputum etiam effecet et sudor habent hoc significare sed magis urina precipue in febribus humoraliibus que non sunt aposte eo quod ipsarum materia a qua deciditur ypostasis plurimum in ventis continetur.

Et accidentia que significant crismum quod dicemus.

Hic ponens quintum significatum promittit se dicturum accidentia significantia crismum. v. secunda quarta.

Et accidentia significantia sospitatem et contrarium eius et dicemus omnia illa. **H**ic ponit sextum significatum promittens se dicturum accidentia significantia ipsam. s. sospitatem aut eius contrarium. s. secunda quarta.

Et forme insunt iudicia plurima sicut ille cuius conuertitur color ad plumbetatem ex albedine ex viriditate. et significat frigiditatem humorum et paucitatem caloris innati aut excitationem et inflationem sicut accidit et cuius causa est satietas nauseatua et sicut velocitas detumitionis faciei et tonalitas eius et tenuitas nasi. et significant aut vehementiam caliditatis aut subtilitatem humorum et velocitatem resolutionis eorum propter amplitudinem pororum et motus in seipsis et exitus eorum a consuetudine aut casus eorum habent significationes et res de illis quas dicemus.

Hic ponit septimum significatum dicens quod forme habitudinum insunt iudicia plurima: quia per eas possumus significare super dispositionem humorum: necnon super dispositionem corporis febricentis sicut ille cuius color conuertitur ad plumbetatem ex albedine et viriditate. s. que plumbetas est color mixtus ex albedine et viriditate. hec enim plumbetas significat abundantiam humorum frigidorum. s. flegmatici aut melancolici aut vtriusque. nam alij humores sunt rubri aut citrini. Taliter tamen po-

test exponi quod ly ex dicat terminum a quo. et erit sensus quod ille qui primo erat albus aut viridis fiat plumbeus. et per viridem possumus intelligere citrinum. talis enim conuersio ex naturali albo aut citrino ad plumbetatem non erit nisi ex humoribus frigidis quod verissimiliter debent facere febrem si qua adsit. cum fere semper febris pendeat ab humoribus dominantibus. Aliquando tamen hec conuersio significat paucitatem caloris innati cum qua oportet esse parum spiritus et sanguinis. unde corpus non est rubrum. Illud enim paucum sanguinis quod reperitur prope cutem propter frigiditatem detegitur. Et isto igitur et colore cutis in se albo resultat color plumbus. **E**xemplum est de illo cuius facies conuertitur ad excitationem et inflationem. s. cauesiam aut dispositionem sibi propinquam que dispositio dicitur excitatio. similatur enim dispositio hominis nuper ex longo somno excitati: in quo partes oculos circumdantes sunt tumide. et hec dispositio significat repletionem vasculosam sequentem nauseatua satietatem: et aliquando errorem digestionis epistomae conuertentis cibum in massam flegmaticam vaporosam. Tertium exemplum est velocitas detumitionis faciei. s. quod facies cito perdat suos tumores naturales quos habet ex presentia carnis mollis et spongiosae in fronte naso et temporibus. que dispositio vocatur tonalitas. et significat vehementiam caliditatis: humorum subtilitatem: pororum amplitudinem: propter que fit velox resolutio. et est malum signum nisi ex aliqua causa primitiua contigerit sicut ex vigilis timore tristitia paupertate cibi potu medicine soluētis et similibus. Propterea subtingit. Et motus eorum. s. eorum in seipsis propter aliquam aut plures ex causis statim dictis: ut quia vigilat nimis timet tristatur preter modum etc. Et motus eorum eorum a consuetudine sua: ut quia consuevit multum comedere deliciarum nunc vero non. aut casus eorum a consuetudine sua in contrarium. Aliud enim est dimittere consuetudinem aliud est non solum dimittere sed cadere in contrarium. hec omnia significant tonalitatem faciei sicut cause significant effectus. Sunt autem alij modi exponendi hunc passum quos omisso. quia hic ceteris est melior. Et res alie habent significationes super dispositionem corporis et humorum. sicut etas sexus complexio regio tempus anni et similia a medico considerata cum vult ventre in notitiam febris necnon dispositionem corporis patientis.

Et accituum febrium quedam sunt quorum hora est hora status sicut alienatio et commixtio mentis propter inflammationem capitis. et de illis sunt quorum hora est principium sicut horripilatio et frigus et sicut profunditas somni que consequitur plurimum principiorum febrium propter debilitatem cerebri et declinatio caliditatis ad interiora corporis ubi est materia. et multitudo vaporum eleuatorum ab eo per commixtionem incipientem in corpore vbi quo resoluit eos inflammatio: et adiunxerit illud frigus cerebri in seipso et frigus humorum qui vult putrefieri et calefit. **H**ec est octava pars in qua docet significare tempora particularia febrium propter accidentia propria in illis contingentia. Et dicit quod sunt quedam que appropriantur statui sicut alienatio. s. imago et particularis generationis corruptio cum imaginatur aliquid esse ria feb.

Tractatus

presens quod non est. et mixtio rationis. i. estimatio-
tione cum non recte iudicant de bono et utitur et
similibus que non sensu percipiunt. licet forte me-
lius propter corruptionem rationis possumus in-
telligere corruptionem cogitativam circa discursum
compositionem et divisionem. Et huiusmodi accidunt
propter magnam inflammationem capitis tempore sta-
tus et multitudinem vaporum ad ipsum peruentum
tium. Et de eis sunt que appropriant principio si-
cut frigus rigor et horripilatio: quorum causa pone-
tur in sequenti capitulo. Et sicut profunditas som-
ni que accidit magis in principijs febrilium propter
causas infra scriptas. Prima propter debilitatem
cerebri. unde cogit retrahere sanguinem et spiritum.
est enim cerebrum febriliter debilius quam in dispositio-
ne naturali. Secunda est declinatio caliditatis
ad interiora ubi materia continetur ut succurrat
eorum nocimento et ea fortificet ad expellendum
materiam ad exteriora. Tertia causa est multi-
tudo vaporum elevatorum ab eadem materia propter
commotionem. i. ebullitionem illius materie in corpore
durantem usquequo inflammatio. i. calor putredis
natis necnon membrorum resoluit illos vapores. Et
nota quod non solum eleuantur vapores a materia pu-
trente: imo etiam ab alijs non putrentibus. pro-
pterea in causatione quavis sit colericam accidit ali-
quando subitum propter vapores a sanguine et fleg-
mate elevatos. Quarta causa est frigus cerebri
in seipso. i. in dispositione naturali. Est enim magis
pronus ad somnum seu somni profunditatem quam cere-
brum naturaliter calidum. Quinta causa est
frigus humoris qui dum putrefit calefit per quam
calefactionem multi vapores non putridi eleuan-
tur simul cum putridis qui non putridi sunt frigidi
cum ipse sit ex se frigidus sicut flegma. non enim
subito totus humor putrefit. et si non putridi sunt
causa somni in frigidando et opilando. oes enim
iste cause adiuvant ad faciendum somnum profun-
dum in principio paroxysmorum.

Sed contra spiritus animalis et vitalis in principio paroxysmi
attrahitur ad cerebrum igitur calefit et fortifica-
tur. Respondetur quod licet spiritus trahatur ad cere-
brum et ratione huius debeat fortificari. tamen
cum ipso trahatur etiam humores et vapores qui debi-
litant ipsum et sunt causa somni ipsum opilando.
Vel dic quod si spiritus magis trahuntur ad cor et par-
tes vicinas quarum lesio in talibus paroxysmis est
maior: et sic cerebrum remanet magis debile: sic
impotens ad transmittendum spiritus ad mem-
bra exteriora sensitiva. et hoc modo est causa pro-
longationis somni.

Et res ex quibus scitur dispositio febris et
ex qua specie sit: sunt dispositio febris in acui-
tate sua et sua lenitate. et dispositio febris
in hoc quod ipsa accidit a causis primitivis et
antibus secundum conditionem predictam: et
dispositio febris ad herentiam suam et radica-
tionem: et dispositio febris in acuitate sua cum ri-
gore et frigore et horripilatione aut eius con-
trario et quod est ex eo: et dispositio febris in
diminutione sua cum sudore paucos aut plu-
rimos. Aut dispositio preterita regiminis
et etas et forma et tempus et ars. et dispo-
sicio pulsus et urine.

In presenti parte Avicenna. complet modum cognos-

Designis

scendi conditiones febrilium tam accidentales quam essen-
tiales. sed maxime essentielles. pertinentes ad cogni-
tionem speciei eius. Et per species intelligitur non
solum species specialissima sed etiam subalternam
speciem propterea dicit Avicenna. Et res quibus sci-
tur dispositio febris quo ad conditiones accidentales
tales ex qua specie sit quo ad essentielles sunt.

Prima dispositio febris in acuitate sua et leni-
tate. Nam per hoc comprehenditur quantitas febris. et
si est acuta comprehenditur quod est de genere colericarum.

Et secunda dispositio febris in hoc quod accidit a cau-
sis primitivis. nam per hoc comprehenditur quod est effi-
mera. si autem provenit a causis antibus cum alijs
conditionibus superius dictis in capitulo de si-
gnis putridarum in generali comprehenditur quod est pu-
trida. Et tertia dispositio febris in adherentia sua. i.
uniformi vel quasi: quod pertinet ad conclusionem vel
causationem: et eradicationem quantum ad interpolatas.
et tempore quantum ad continuas proportionabiles.

Et quarta dispositio febris in acuitate. i. in res-
ditu suo. tunc enim acuitur cum redit. an redit cum
typo. i. rigore frigore et horripilatione. et tunc scitur
quod est interpolata. aut contrario. i. sine typo. et tunc
scitur quod est continua: et quod est ex eo. i. si redeat cum
accidentibus sequentibus typum qui sunt pulsus par-
uitas submersio et coartatio: et significat magis
interpolata: aut sine his et significatur magis con-
tinua et proprie conclusa. nam in continuis pro-
portionalibus parva in conclusionibus nulla.

Et quinta diminutio febris in dispositione sua. i. merito
eius absque magno auxilio cum sudore plurimo. et
significatur putrida et maxime interpolata: aut
paucos et significatur effimera. Et sexta est dispo-
sicio preterita regiminis an fuerit regimine multum
plicatum humorum calidorum aut frigidorum. et quorum
i. sanguis. coles. flegma. an melacolicum. nam hoc inuadit ad co-
gnitionem speciei febris. Septima etas.

Quarta forma que est habitatio in toto coarscens ex
carne pinguedine et colore grossitie et extenuatio-
ne. Noua tempus anni. Decima ars. Unde
decima dispositio pulsus. Duodecima urine.
hec enim quomodo significet super dispositionem
febris necnon alias dispositiones magis accita-
les manifestum est satis. Unde ergo capitulum est
ad dandum nobis notitia omnium dispositionum febrilium.
id est omnem que medicus diligens debet inquirere.
et scire de febrilibus ut per hoc sciat ponere casum
in terminis. et secundo pronosticare. et tertio habere
ingenium curatum quod nullatenus poterit habere nisi
cognita egritudine secundum has octo dispositiones quas
omnes particulariter docemur in hac prima sen-
tentiis. preter quintam et sextam. Non enim signa
crisis neque signa salutis et mortis hic particula-
riter docemur: sed secunda buius quarti.

Signa de rigore frigore horripilatione et fra-
ctione. Capitulum. vii.

Horripilatio est dispositio in qua
inuenit corpus diuersitate in
frigore et punctationem in cute et
lacertis: et antecedit eam pigri-
tudo et fractio.

Quia huiusmodi dispositiones frequenter ante
dant putridas febres. uenientes sunt post finem generale
de causis diuersitatis et signis ipsarum ut de his deter-
minet. Hoc capitulum habet tres partes. In prima descri-
bitur huiusmodi dispositiones. In secunda ponitur casus earum et signi-
ficationes. In tertia subditur canones. secunda ibi. (Et de
causis uehementer rigoris.) Et ibi. Et de morte aie
periodi.

Febrilium dispositio-
nes duodecim.

Quid horripila-
tio secundum auicennam.

periodi. Prima i quor. in pma notificat horripilationem. in scda fractionem. i. tertia frigus. in qarta rigorem. scda ibi. (Et qsi fractio. tertia ibi. (Frigus?) quarta ibi. (Rigor vero.) In pma parte describens horripilationem dicit: q est dispositio in qua corpus inuenit diuersitatem in frigore. i. frigus diuersum non equale nec uniforme in partibus cutis immo sentit diuersitatem et delationem frigoris fm partes diuersas cutis quasi nunc deferatur ad vna partem: nunc ad aliam in cutis superficie. que diuersitas accidit ppter humores et vapores ad cutem delatos non equaliter fm oes partes et punctationem in cute et lacertis qui sunt instrumenta motus voluntarij eo q buisimodi humores et vapores acuitate participant. Et vos addite de intentione Gal. in libro de tectigatione et tremore comotionem in superficie cutis et partibus musculorum propinquis cuti que comotio sequitur frigiditatem cutis praterbent ipsam ad quam contractio nem sequitur pilorum erectio. propterea dicit horripilatio horroz in quo fit pilorum eleuatio. becauit in frigidatio raro per se sequitur humores aut vapores ad cutem delatos: cu illi fm plm sint calidi. sed reuocatione caloris. s. ad intra. fit etiam comotio: quia virtus expulsua cutis conatur ad expulsiuonem nocitui et comouet cutem: et sic habemus descriptionem horripilationis: q est dispositio in qua corpus. s. horripilantis inuenit diuersitatem in frigore et punctationem in cute et in lacertis. et comotionem quada solum in cute et partibus vicinis ad istam rigorem in quo fit tot corpus comotio. et antecedit ea pigritia. i. difficultas ad motum: icobados et continuados. Et fractio. i. lassitudo fm plz vlcerosa sequens humores et vapores acutos ad cutem et lacertos delatos. Et potest esse aliquando extensua sed quos humores non acutos. fit enim aliquando frequens horripilatio sicut et rigor ab humoribus frigidis quos lassitudo extensua et non vlcerosa antecedit. Et de vtracq loquitur afforismus secunde particule. Labores spontanei narrant morbos.

Et quasi fractio est maneries eius.

Uic describit lassitudinem dicens: q ipsa est maneries horripilationis. i. via in horripilationem. cause em parue q faciunt lassitudinem aucte faciunt horripilationem. Vel aliter est maneries horripilationis. i. aliquid inclusum in quiditate eius. Nam lassitudo vlcerosa est sensatio punctationis in cute et lacertis que includit in quiditate horripilationis.

Frigus autem est vt sentiat in membris suis. i. extremis et pro vel dorsis lacertorum. i. partibus grossis et carnosiss eorum frigus purum. i. sine admixtione punctationis et comotionis. que punctio et comotio sentunt in horripilatione et rigore. Queret autem vtr si quis patiat horripilationem aut rigorem in quoz quiditate includitur sensatio frigoris: possumus venter dicere spm pati frigus quod est dispositio bte descripta: pot responderi q sic. Et si instetur q illud frigus non est purum cum sit punctio et comotio admixtum: Respondetur q licet sit illud admixtum tamen non connotat in quiditate sua eorum admixtionem. Aldeior tamen responsio et comunt optinonit: cōformior est q illud non debeat dici frigus bte descriptum cum non sit purum.

Rigor vero est vt non possit continere membra sua ex commotione et tremore eneniente in eis et motibus inuoluntarijs.

Uic describit rigorem. secundo remouet dubium. scda ibi. (Et fortasse.) De prima parte dicit: q rigor est supple dispositio vt non possit ipse rigens continere membra sua a commotione et tremore. i. concussione et motibus inuoluntarijs. q non corrigibilibus per voluntatem. Et vos supplete de intentione Gal. in libro de tectigatione et tremore sensationem frigoris et punctationis q debent includi in quiditate rigoris. Et ex hoc patet non esse differentiam inter rigorem et horripilationem nisi quia in rigore totum corpus comouetur et concutitur: sed in horripilatione sola cutis comouetur et motu satis paruo. Et querent que istarum dispositionum debeat dici rigor.

Respondetur q ad mentem medicorum rigor pncipaliter debet dici ille motus concussiuus connotando sensationem frigoris et punctationis: cum ille sit manifeste et magis notatus. sed in horripilatione pncipaliter: est punctio et commotio cutis. Et bis manifestu est horrorem esse horripilationem. et certaz in frigidatione esse frigus. Apus autem est terminus communis ad frigus rigorem et horripilationem. Sed nota tremore positum in descriptione rigoris accipi communiter p quacumq corporis concussione: et non accipi prout describitur scda tercij. s. p aggregato ex motu voluntario facto aucte et inuoluntario facto a grauitate membri. Nam rigor solum fit immedie a virtute animalis motiua que est in lacertis: que sunt instrumenta motus voluntarij stimula ab humore et vapore pungente: licet non sit rigor ille cor rigibilis per voluntatem. Et similiter differunt rigor a saltu cum saltus sit dispositio nervorum. q aliquando ab aere immedie fit. aliquando ab humore ventositate vel vapore: et non connotat punctationem vel frigiditatem sibi admixtas. Differat autem tectigatio ab horripilatione cum connotet frigiditatem. aut punctationem sibi admixtas sicut horripilatio et eius causa immedieata est vapor aut ventositas et non virtus sicut in commotione horripilationis. Puritius autem licet conueniat cum horripilatione in sensatione rei pungentis et etiam in motu cutis puritatis ad excussionem nocitui iuxta Gal. differat tamen ab ea: quia non connotat frigus. Et ex bis manifestu est q pigritia antecedit fractionem. i. lassitudinem. et fractio antecedit horripilationem et horripilatio rigorem. Nam inferus in hoc cap. horripilatio fit ex causis paucioribus causis rigoris. nam cause cum sunt pauce siue remisse faciunt pigritiam: aucte faciunt fractionem: magis aucte horripilationem: maxime aucte rigorem. Et nota q aliquando rigor associatur tremor membrorum virtute membrorum motiua debilitata. Similiter ante frigus pcedit pigritia et lassitudo extensua. et aliquando ex rigore fit transitus ad rigorem acceptum pro motu concussiuo membrorum: sicut aliquando ad frigus fit transitus ex horripilatione accepta pro comotione cutis.

Et fortasse est frigus forte: et non fit rigor fortis sicut in febribus flegmaticis et quartana

In presenti parte remouet dubium. posset enim quis dubitare an rigor fortis semp associetur rigori: fortis. Responderi q aliquando est frigus forte

que effunditur ad ipsum: et illud est qm accidit multotiens vt materia q effusa dist ad ipz sit calefacta: aut qm ipsa pputruit: aut qm membra q occurrerit res alterauerit ipsam: et dissoluerit eam: ppter illud est sup ea de caliditate: i. natura eorum: et frigiditas qua generauit illa medicina i membro: cui i natura sui est supflua frigiditas motu ratur tempore lo go: manens in ipso.

Galenus.

Galenus qnto de simplicimedici. Et cau se frigiditatis mēbrū sūt tres: vna eaz ē res q occurrīt corpō rī extrīnsec⁹: sicut aer et aqua et medicīa: quē admodū medī cī multoties faciunt illd ī egrī tudīne nōiata horripīla. Et iterū alia ē cōplexio propīa mēbro īfirmo. Et tertia est ppter materiam

Tractatus

et non fit rigor: fortis sicut in febribus flegmaticis et quartana. Et accipit hic frigus non connotando quod non sit admixta punctio et membrorum commotio. nam cum punctio et membrorum commotio sint de quidditate rigoris proprie sumpti et excludant a quidditate frigoris hic descripti non possent frigus et rigor: coniungi. et sic de hoc nullum esset dubium. sed accipit hic rigor: pro sola membrorum concussionione: et frigus pro frigidityte. Et certum est quod in multis flegmaticis et quartanis est frigus forte absque rigore fortis immo absque rigore notabilis. nunquam tamen in his febribus est rigor fortis absque notabili frigore. in multis tamen earum contingit rigor: fortis cum frigore fortis. harum diuersitatum cause statim patebunt. **Gentilis** tamen et **Bartholomaeus** de hac parte faciunt duas. et primam dicunt esse aliam notionem rigoris. ut dicat et fortasse rigor est frigus forte. quod affirmant auctoritate **Galeni**. in li. de sectigatioe et tremore. Dixit enim ibi: quod frigus forte potest dici rigor. sed in secunda parte dicit **Auicenna**. quod non fit rigor: fortis: sicut in febribus flegmaticis et quartana. Nam fortis rigor: est a forti mordicatione. et fortis mordicatio est a materia calida mordicante impetuose mota ad membra. Et sic a frigida. quibus est materia quartana aut flegmatica non fit fortis rigor: sumendo rigorem pro motu percussivo. Alio modo potest intelligi quod in nulla febre sit ita fortis rigor: sicut in flegmatica et quartana. et hoc sumendo forte pro diuturno. est enim in his febribus longior rigor: quam in alijs. Et tertio modo potest intelligi iste textus sumendo rigorem pro frigore. et est sensus quod in nulla febre sit ita fortis rigor: i. frigus sicut in flegmatica et quartana: cum in istis sit materia frigida. Prima tamen expositio mihi videtur melior. Sed infra erit dubium a qua materia fiat maior rigor. **Notandum** tamen ne butusmodi termini faciant te errare quod medici multum his abutuntur ita ut aliquando rigor: accipiat per horripilationem. aliquando e contra. similiter aliquando rigor: pro frigore et e contra. **Monendum** rigor: est communis ad omnem typum iuxta afforismos. Quibus quoti die rigores fiunt quoti die febres exoluuntur. quapropter omnis nominibus rebus intendendum est.

Et de causis vehementis rigoris est vehementia virtutis expulsiue in lacertis: et propter illud quanto est causa rigoris viscosior est rigor vehementior.

In parte presenti **Auicenna** ponit causas et significationes harum quatuor dispositionum. Habet hec pars tres partes. In prima ponit causas rigoris et frigoris. in secunda ipsorum significationes. in tertia ponit causas horripilationis. secunda ibi. (Et quicquid significat) tertia ibi. (Horripilatio vero.) Primam partem diuidi in octo partes secundum quod octo ponit modos causarum. secunda ibi. (Et sanguis.) tertia ibi. (Et scias.) quarta ibi. (Et multotiens.) quinta ibi. (Et quando accidit.) sexta ibi. (Et rigor et frigus?) septima ibi. (Et quandoque accidit.) octaua ibi. (Et quandoque accidit rigor.) Et hic notate quod ponendo causas rigoris et frigoris et horripilationis. ponit etiam causas fractionis: cum eadem sint cause fractionis et aliarum licet remissiores. nam cause remisse que faciunt fractionem autem faciunt alias dispositiones. Sed de prima parte dicit quod de causis vehementis rigoris est vehementia. i. fortitudo cum conatu virtutis expulsiue que est in lacertis. Pro cuius dicti notitia sciendum est quod cause rigoris sunt duplices. Queda se tenentes ex

De signis

parte humorum. Queda se tenentes ex parte virtutis. Prime sunt tres. i. quantitas humoris. requirit enim notabilis quantitas. et quanto est maior: alijs paribus tanto rigor est maior. secunda est humoris acuitas. nam quanto mordacior: magis stimulat expulsiuam. tertia est impetuosus motus ipsius in membra sensibilis. Sed cause se tenentes ex parte virtutis sunt quatuor secundum quadruplicem virtutem ad rigorem concurrentem. vna est virtus vitalis que tamquam agens vniuersale concurrat ad omnes operationes secunda est virtus naturalis et proprie expulsiua que quanto fortior: impetuosius expellit materiam in membra sensibilis. tertia est virtus sensitiva in membris sensibilibus ad que expellitur materia: que quanto acutior: magis stimulat expulsiuam que est in lacertis sibi subordinata. quarta est expulsiua membrorum. et sic ipsa expulsiua que est quarta motus fortis et concutit membra ad nocitum expulsiuam. et ex hoc notato patet istas dicti. Nam quanto humor faciens rigorem est viscosior et difficilior expellibilis oportet virtutem expulsiuam lacertum magis conari et membra concutere ad ipsius expulsiuam. Et certum est quod maior virtus cum equali conatu magis concutit membra quod debilis.

Sed hic cadit dubium de discussione dignum. Nunquid fortitudo virtutis expulsiue que est in lacertis sit causa rigoris. Et videtur quod sic auctoritate **Auicenna**. in presenti parte. Et confirmatur ratione. Nam de intentione **Galeni** in libro de acie et morbo. Causa immensata rigoris est virtus expulsiua stimulat a aliquo preternaturaliter impingente quod virtus illa nititur a membris expellere membra concutendo. Illa autem membrorum concussionio est rigor: de quo est sermo in presenti titulo. **In** oppositum est **Galenus**. in terapentice. cap. iiij. d. Rigor quidem erit propter multitudinem et acredinem eorum que ferunt: et propter velocitatem delationis. et propter virtutis imbecillitatem. Nam multa paucis et subtilia bis que notalia mordent magis: sicut et dentium que citius ferunt bis que tarde. Et virtus fortis quidem ex his continet et sustinet oia. imbecillis vero facta a quibusdam contristata succumbit. **De** **Galenus**. Si ergo debilitas virtutis est causa rigoris: non ergo fortitudo.

Gentilis pro decisione huius dubij dat tres responsiones. Prima quod maius est duplex. quedam subtilis. et respectu huius virtutis fortis non est causa rigoris: cum ea insensibiliter resoluit. Sed virtus debilis non potest spaz insensibiliter resoluiere expellit ipsam agitando eam et commouendo. et sic est causa rigoris. Et dicitur hanc fuisse intentionem **Galeni**. loco superius allegato. Queda est materia grossa et respectu huius virtutis fortis est causa rigoris: cum non possit eam insensibiliter resoluiere: sed solum ipsam expellit sensibiliter eam agitando et commouendo. et respectu huius quanto virtus est fortior: rigor est vehementior: cum eam impetuosius moueat. et hec fuit intentio **Auicenna**. **Hanc** solutionem non acceptat **Gentilis**. d. quod sicut datur virtus fortis potens materiam subtilem insensibiliter resoluiere: ita et datur fortis respectu materie grossae: et sic poterit ipsa insensibiliter resoluiere. hoc tamen assumptum **Gentilis** non probat quod necessario a respondente debet ret negari. Cum etiam virtus fortissima non habeat tantam proportionem ad materiam grossam notabilis quantitatis sufficientis ad faciendum rigorem ut eam insensibiliter resoluat. **De** tamen responsio

Cause rigoris

Galenus.

Tres responsiones secundum gentile.

responsio nō est conueniens: cū videamus virtutem fortem materiam subtile qualis est in tertiana nō insensibiliter resolui: sed ea agitare et commouere ita vt faciat rigorem.

Sensibilis.

Secunda responsio Gentilis. qd virtus aliquid est fortis in interioribus? et bec est causa rigoris pellendo materiam impetuosam ad membra sensibilia extrinseca. et de hac loquitur Aul. qd quanto est fortior et ea maioris rigoris. alia est virtus fortis in exterioribus: vt puta in cute et in lacertis. et bec quanto est fortior: est ea minoris rigoris: eo qd magis resistit virtuti pelienti humore ad membra sensibilia exteriora. et cū resistetia sit ea tarditatis motus erit tardior et sic minor rigor aut forte nullus ppter superfluum tarditatem.

Hanc solutionem nō acceptat Gentilis neq. Ago senensis inmo dicit Ago ea nō esse dignam verbo: eo qd sicut materia pulsa ad exteriora est causa rigoris: ita pulsa ad interiora per membra sensibilia erit causa rigoris intrinseca que materia pellectur a virtute forti in parte extrinseca. Ratio tamen Agonis est parum valida cōtra ptra hanc rationem. Est enim certum tam resistentiam intrinsecam qd extrinsecam esse eam tarditatis motus materiam ad exteriora qd interiora. et sic esse eam dimissionem aut nullitatis rigoris. bec tñ responsio nō est ad mentem Aul. nec Gal. cū Aul. loquat de virtute expulsiua que est in lacertis. et Gal. loquat de alia virtute sicut ostenditur inferius.

Agonis ratio.

Responsio autē Gentilis tertia super qua qesit est qd duplex est virtus. quedā fortis in comparatiōe ad suam superflua insensibiliter resoluienda. et bec dicitur fortis absolute. quedā autē est fortis respectiue in comparatiōe ad suam superflua sensibilibiter expellendam: sed non insensibiliter. Et dicit qd virtus fortis absolute nō est causa rigoris. est enim illa que apud Gal. continent oia. sed scda virtus fortis respectiue est de qua loquitur Aul. in pñt. que quanto fortior rigorem facit vementiorem.

Contra. Ex hac opinione sequitur bec conclusio: qd per solam debilitatem virtutis oibus alijs paribus rigor fortissimus subitō acquirat. conclusio est impossibilis vt ostendit: et sequitur ex ratione. quare et c. Sed conclusio sic deductur. Certū est enim qd fortitudo absoluta est maior qd respectiua. Signemus ergo absolutam fortitudinem ipsius esse ab octo vsq. ad sex exclusiue. et signemus fortitudinem respectiua esse a sex inclusiue vsq. ad certum gradū. vt puta vsq. ad quatuor tunc pono fortitudinem virtutis absolutam remitti successiue donec in fine diei sit vt sexantibus oibus alijs paribus ad rigorem sufficiētib. tunc manifestū est qd nunq. erit rigor nisi cū virtus erit vt sex: tunc erit fortissimus: qd per positionem quanto fortitudo respectiua est maior rigor est vementior. Nō autē conclusio sit impossibilis ostenditur. nā cause effectus debet proportionari. ergo si cause rigoris successiue acquiruntur: et rigor sit successiue acquiribilis. rigor: etia d. successiue acquiratur. sed cause rigoris successiue acquiruntur. ergo si militer et rigor. sed minor arguit. nā cause rigoris sunt debilitas virtutis: et maior conatus ipsius et minor: cōceptus. sed de successiue acquiruntur. ergo et rigor: Et sic sequit qd prius fiet rigor: remissus qd intensissimus. Et cōfirmatur. simus in instāti in quo rigor est per responsionem intensissimus. tunc arguitur. imediate post hoc rigor erit intensior: qd

nūc sit. ergo nūc nō est intensissimus. et pñ. et añs pbat. qd cause rigoris imediate post hoc intenduntur. f. maior conatus minor: cōceptus et virtutis debilitas: ergo et c. Forte d. qd plus facit ad minuendū rigorem debilitas virtutis qd intensio conatus ad ipsos intendendū. Contra nūc et imediate ante hoc plus faciebat conatus ad intensiorem rigorem qd debilitas virtutis ad eius remissionem. ergo in aliqua proportionē. Cum ergo nulla proportio subito deperdat imediate post hoc plus facit conatus ad intensiorem rigorem qd debilitas virtutis ad eius remissionem.

Ago autem senensis volens ponere cōcordiam inter Aul. et Gal. loquitur de virtute vitali. bec enim cū fortis est pñt oia. sed facta debilis a quibuscūq. cōtristata succumbit. Aul. aut loquitur de virtute expulsiua que est in lacertis que quanto fortior: pōt magis membra cōcutere: et sic maiorem facere rigorem. Adodus autē est iste vt summam referam qd dicit longo sermone. Dicit enim de mente Gale. ad rigorem esse necessarium caloris reuocationem interioris: et postea ipsius reuocationem exterioris expansionem ad maiorem que est causa rigoris: vt ipsam expellat. oibus enim membris volentibus cor cōpartitur. ita vt Aul. ppter hanc eam dicit tactum et gustū cordi cōtinuari. et cū cōpartitur retrahit calorem et spiritum interioris: vt deinde ipsum ad membra lesa transferat ad tuendū ea et ercundū nōcūmētū ab ipsis. Quapropter cū membra extrinseca infirigidant aut mordentur ab huiusmodi ad ipsa delatis spiritus nō potens pcedere suo cursu naturali ad membra oppressa cōfugit ad suū pñcipiū sibiq. fortificat: iuxta Gal. in lib. de tre. et rig. reuertitur ad pugnam et repellendū rem noctuiam. Cum ergo addit ad rem noctuam necessario pñbet cōtinuare processum suū treritq. tñ forte totū corpus collisio: ne caloris naturalis et reuocatione ad rem noctuam. Hec Gale. in dando modū euentus rigoris. Et qbus sequitur qd ad esse rigoris requiritur spiritus retrahi ad interiora: et iterum ad exteriora remitti. tñ nunc autē quanto virtus vitalis est fortior: magis spū et sanguine fulcita minus retrahit spiritum et sanguinem ad interiora oia cōtēnens. et psequēter ipsos minus impetuose expellit ad membra lesa ad repellendū rem noctuam: et sic fit minor pugna cōmotio et agitatio: et cōsequēter minor rigor. Si vero sit debilis: nō tñ multū debilis retrahit multum calorem ad interiora quem attractū postea impetuosius expellit ad pugnam cū re noctua agens sibi vltimum conatum. ppter ea sit maior membro: vni concussio

Cōcordia Galeni cū Aul. na sū vgonēs.

Alia responsio est vt dicam? qd Gal. intelligit de virtute sensitua que est in lacertis qd quanto est fortior: est causa minoris cōcussionis cōtēnendo eam ipsam mentem. sed quanto est debilis: est ea maioris ppter maiorem conatū dū nō sit multū debilis. Sz Aul. loquitur de expulsiua que est in lacertis que quanto fortior: euz equali conatu est magis apta membra cōcutere. Sed cōtra. quanto virtus sensitua esset fortior: magis sentit eam imprimētem sed quanto magis sentit ea magis stimulat expulsiuam sibi subordinatam ad cōcutendū membra ergo et c. Respondet negando minorem: nō enim maior sensatio est ea vt magis stimulet expulsiuā sed maior: eius lesio a ea imprimēte. nunc autem quanto est fortior: et magis sentiat: nō tñ magis leditur a sensibili: sed minus. et quanto minus le-

Symphonia Galeni cū Aul. ceana.

Tractatus

dit: tanto minus stimulat expulsiua, fortitudo enim virtutis expulsiue penes duo attenditur: et penes melius sentire: et penes magis resistere causis im-

primis? q̄ maior resistetia et minor lesio arguit

Secundum dubium vtrū ma-

iores rigores fiant a causa frigida q̄ a causa calida. Et arguitur q̄ sic. primo ex textu Auer. in parte presentis dicentis q̄ quanto causa rigoris est viscosior: rigor est vehementior. Item ex snia eiusdem. sc̄da primi d. q̄ humores frigidi sunt causa rigoris: sed calidioris spilationis. Et confirmatur ratione quia quanto causa difficilius expellitur requiritur maior cōcussio: sed causa frigida cū sit magis viscosa q̄ calida difficilius expellitur. ergo exigit maior cōcussione. Et secūdo arguitur auctoritate Auer. tertio colligit. et rationibus eius. quāz prima est Simile ē d causa extrinseca et intrinseca: sed causa extrinseca frigida maiorem facit rigores q̄ causa extrinseca calida. ergo simile erit de humoribus qui sunt corpori intrinseci. sed antecedens probatur a aer frigidus et aqua frigida occurrens corpori maiorem facit rigorem q̄ aer calidus aut aqua calida. Et secunda ratio Auerro. qz vna de causis rigoris: immo nō sit sine ea ē cōclusio caloris interioris: ut vult Gal. in lib. de tre. et rigo. sed causa frigida magis cōcludit calidum interius q̄ causa calida. ergo erit causa maioris rigoris. tenet consequentia. et assumptū probatur. qz causa frigida fugat calidum interius. tū ratione mordicationis. cum q̄ sibi cōtrariatur: sed causa calida fugat calidum interius soluz rōne mordicationis: nō aut rōne cōtrarietatis cū calidum nō cōtrarietur calido. Et preterea calidum naturale fugatum interius mouet ad expellendū suū cōtrariū siue sit calidum: siue frigidum. sed frigidū est plus sibi contrarium. quare mouet fortius contra ipsum. Et cum ipsum fortius resistat opus est ad ipsum expulsiōem maior cōcussione. be sunt rationes Auer. Et preterea medici curāt rigorem a causa frigida nō a calida. ergo videt q̄ ille rigor sit intensior: cū indigeat cura. Et preterea rigor a causa frigida si cut quartane est longior q̄ rigor tertiane: ut omnes concedunt. Sed fm plurimū vtrq̄ ad mediū tempus intendendo pcedit: ergo magis d̄ intendi cū longiori tempore intendatur q̄ rigor tertiane. Et preterea fortiores tussis fiunt a causa frigida in pulmone inuiscata ppter difficultatē sue expulsiōis ergo similiter rigor a causa frigida erit intensior: propter difficultatem expulsiōis materie frigide. assumptum autem declarat experientia: et est de intentione.

In oppositum et q̄ rigor a causa calida sit intensior: arguitur: qz tres cause cōcurrūt ad intensiōem rigoris se tenentes ex parte materie. Prima est multitudo materie. sc̄da ipsius acuitas. tertia lesio impetuosa in membra sensibilia. sed hec tria sunt in causa calida sc̄z materia colerica: et nō in causa frigida. nam in causa frigida deficit acuitas et delatio impetuosa. ppter grossiciem materie: et in quantitate supponit pitas. Nam semper in comparatione supponitur oim paritas preter q̄ eorū que sequuntur ad comparata. Iste em̄ tres condictiones requisite ex parte materie ad fortitudinem rigoris sunt de intentione Gal. in libro de tremore et rigore necnon. 5. de accidenti et morbo. Et pro solutione huius dubij certis ponit duas rationes. Prima q̄ dupliciter d̄ rigor: magnus intens-

Rationes generales.

Designis

sive q̄ sit fortis membrorum concussio et extensio sine duratione. et tunc dicitur certum esse q̄ rigor a materia frigida sicut in flegmatica et quartana est longior. sed rigor a materia colerica est intensior. Et cōsequenter dicit q̄ intentio Gal. fuit q̄ rigor a materia calida esset intensior. Sed de intentione Auer. et Auer. fuit q̄ rigor a materia frigida esset diuturnior. Et hoc modo vult ponere concordias inter illos qui volunt esse discordes. Et sc̄da solutio eiusdem est q̄ duplex est causa rigoris que de mente auctorum elicitur. Una est conclusio caloris interioris. et hec fit magis a causa frigida. Alia est vehemens membrorum mordicatio. et hec fit magis a causa calida. Prima est de intentione Auer. et Auer. secunda Gal. Sed tamen nō ppter hoc ponit inter eos concordiam. qz ad hoc restat dubium qui rigor sit intensior: an qui sequitur cōclusionem caloris sicut ille qui magis pendet a causa frigida. an qui sequitur membrorum mordicationem sicut magis pendens a causa calida.

Ego itaque credo nō esse ponendā cōcordiam inter eos quia. pposito volunt esse discordes precipue inter Auer. et Gal. qui quarto colligit dicit sentire cōtra medicos. Videamus itaqz cur partis rōnes sint potiores. qd maxime patebit ex solutione rationum partium ipsarum. Et ad rationes ergo Auer. et Auer. respondetur. Et ad primam negetur maior q̄ quanto causa rigoris difficilius expellitur maior fiat cōcussio. sed hñ sequit q̄ fiat maior: vel diuturnior. naz motus debilis facit in multo tempore quod motus fortis facit in paruo. minor: tamē cōcussio fit a causa frigida. qz minus stimulat expulsiua ab ea. Et ad rationes Auer. Et ad primam negetur q̄ simile sit de causa intrinseca et extrinseca. Ratio diuersitatis est. qz causa extrinseca siue calida siue frigida eque cito occurrat cuti et membris sensibilibus corporis. sed causa intrinseca calida citius occurrat membris sensibilibus quz velocitas sua subtilitate feratur in membra sensibilia q̄ causa frigida. Et ad secundam rationem Auer. dicitur q̄ licet causa frigida magis concludat calidum interius et ratione huius deberet fieri intensior rigor: tamen causa calida est causa maioris rigoris pungendo magis et stimulo membra sensibilia q̄ causa frigida. negetur itaqz consequentia secūde rationis Auer. Et ad aliam rationem respondetur concedendo q̄ medici magis curāt rigorem a causa frigida sicut quartanarum flegmaticarū q̄ rigorem colericarum. hec enim faciunt quia ille plus ledit longa duratione q̄ rigor colericarum intentione. Et ad aliam rationem conceditur q̄ rigor a causa frigida diuturnior intenditur: quo tamen nō sequitur q̄ magis intendatur. Et ad vltimam rationem pro hac parte respondetur q̄ longiores tussis fiunt fm plurimū a causa frigida propter difficultatem expulsiōis materie frigide. Non tamen sequitur q̄ fiat intensio tussis: cum causa calida magis stimulet expulsiuam pulmonis. Esset tamen dubium a quo humore fieret longior et intensior tussis: an a humore colerico subtili ibi isto: aut a humore flegmatico salso inuiscato. vterqz enim multū impetum meret in pulmone: vterqz difficulter resolveretur. fm tamē opinionem magis cōsentaneam Gale. esse et tenendū q̄ longior et intensior tussis fieret ab humore calido. Et contrarium esset tenendū fm Auer. et Auer. Simile iudicium est de sternutatione. Et ad rationem autem Gale. respondetur tenendo Auer.

Auerrobus.

cen. et

Secundus

cen. et Auer. q. p. per tres causas rigoris sumptas ab humore scilicet multitudine: a cistate et velocitate motus est ponenda viscositas humoris que facit ut humor difficiliter expellatur. ¶ Ego tamen credo sicut etiam sentit Bētilis Albarillius et Vigo q. cōter maiores et intensiores sicut rigores in fle/gmaticis et quantis q. in colericis. Et hoc quia sū plurimum pendat a pluri materia q. colericē ubi tamen supponeretur paritas ex parte quantitatis materie credo colericas intensiores facer/rigores.

¶ Et sanguis submergitur cum rigore ad interiora.

¶ Hic dat causam rigoris accidentis in rigore. Et dicit q. sanguis et suppleat spiritus cum rigore. i. dū fit rigor submergitur ad interiora: et recedit a partibus extremis: q. extrema in frigidant. et hoc verum est ex quacūq. causa rigor pueniat. Ex frigus illud h. dicitur priuatiū: q. sequitur priuationem sanguinis et spiritus in parte exteriori est tamen positius sequens causas positivas que sunt tres aut aliquam earū. vna est frigiditas elementorum. scōa frigide humiditates in membrorum: pōis inuente. tertia est frigiditas continentis.

¶ Notandum primo q. in rigore cōiungitur in frigidatio: vt dicit Gal. in li. de rigore vbi dicit. Ad h. bi ergo videtur et expedit ei qui vult et eius sermōni fides adhibeatur in notificatiōe rigoris vt huius prius recordetur q. rigor est apud in frigidationem caloris naturalis frigiditate subitō et fortiter ledente. Idem p. auctoritate Gal. superius posita in descriptione rigoris.

Sed contra Aliquis rigor curatur sola in frigidatiōe. ergo cū illo nō cōiungitur frigiditas p. ter naturā. i. cōsequentiā. cum oīs cura fiat per cōtrarium antecedens tamē est de intentione Gal. quinto de accidenti. q. dicitur rigorem fieri a calore siue frigore si ex causa contingit calida. Et est de genere cuius sola in frigidatiō sibi sufficit ad curationem.

Respondetur tenendo vt supra: q. in q. ditate rigoris includat frigiditas. Et ad textum Gal. q. rigor contingens a causa calida est sine frigore: quod sit causa eius saltem principalis: h. sequatur vt supra fugam in terius. Et hic curatur per sola in frigidatiā remouentia causam principalē eius per medicum applicata. frigus autē sequens fugam caloris interioris remouetur a calore redeunte ad exteriora.

¶ Notandū secundo de intentione Gal. quinto de accidenti. q. in rigore sanguis et spiritus mouentur ad exteriora a cordis virtute. Et probat per hoc: q. sanguis et spiritus mouentur vno modo sū extinguentiam passionum cordis. Nam quādoq. ad exteriora sicut in gaudio. quādoq. interiora sicut in timore. Si autē mouentur ex se nō concurrente virtute cordis semp mouentur ad vnam differentia. scz interioris aut exterioris precipue tenendo: si cut t. cōis optio q. sint inanimati.

Sed dubitatur circa partem presentem: q. videtur q. sanguis et spiritus debent mitti ad cutim: et ad musculos extrinsecos cū illis inferatur no cumentum in rigore. sicut etiam natura mittit sanguinē et spiritus ad mēbra dolorosa: sicut in percussioib. in quibus ppter sanguinem ad illam mēbra delatum fit tumor et apostema. ¶ Respondetur dupliciter. primo q. mittit ad mēbra sensibilia lesa. bec

Feb. putri. Fo. lviij.

aut non solum sunt mēbra sensibilia extrinseca sed etiam mēbra sensibilia intrinseca: de quib. natura est magis sollicita. vnde plus de sanguine et spiritu ad illa transmittit. scd pānculos: et ad musculos intrinsecos. quapropter sanguine et spiritu ad illa mēbra cōuerso extrema in frigidantur interioribus calefactis. ¶ Secūdo respondet de intentione Gale. in lib. de tremore et rigore. q. primo sanguis et spūs trahunt ad cor tanq. ducē et fontem caloris postea fortificati mittuntur a corde ad mēbra lesa: et p. te a quib. materia expellenda est: vt eorum vigoretur expulsio. et postea ad mēbra ad que fit materie expulsio scz ad cutim et ad musculos vt materia cito resoluitur. Et videtur velle Gale. q. relictio que est inter malum humorem et sanguinem qui ad ista loca mouetur sit causa agitationis et cōcussionis que sunt in rigore.

¶ Et scias q. humor frigidus est quietus quē iam confluunt membrum in quo est et quiescit passio eius ab eo quare non sentit frigus eius. Cum ergo mouetur et spargit sparsione plurima aut pauca ppter aliquā earum: scz ppter caliditatem separatam. aut aliud patitur ab eo membrum qd erat nō occurrens ei: et sentit frigus eius ppter causam cōplexionis diuerse. et tu quidem iam sciisti hoc in radicibus vniuersalibus scientie medicine.

¶ Hic ponit tertiam cām rigoris quantus ad frigus in eo perceptū dicens q. humor frigidus quē scens in aliqua parte nō sentit. tū q. est cōfusus illi parti. tū q. nō mouetur. quā humor motus ad aliquod mēbrum motu pauco aut plurimo. ppter aliquā cām mouentē ipsum et separatē cū a loco in quo est: sicut caliditas. i. intrinseca aut extrinseca sicut balnei. solis est et similia sentitur ab illo mēbro ad qd mouet. ppter malitiam cōplexionis diuerse quas inducit in mēbro illo cui nūq. occurrit et tu iam sciisti bec in sermone vniuersali scie medicinalis. scz scōa p. mī in caplo. de causis doloris absolute. 16. naturalium. ca. de tactu

¶ Pro quo sciendū q. cōplexio equalis est que est in mēbro cōsuetā fixa et habituata et non. dependens ab aliqua cā diuersa. specialī dependētia si cut et bica. et bec et similes nō sentiuntur. Cōplexio autē diuersa nō est mēbro cōsuetā neq. fixa: immo pendens ab aliqua causa speciali dependētia. q. ex se nō ē apta pseruari. et hoc sentitur. humor itaq. frigidus qet? in aliquo mēbro in quo diu steterit nō sentitur. motus autē ad aliquod mēbrum sensibile cui nō est cōsuetum sentitur ab illo. ppter malam cōplexionē diuersā quam imprimit in membrum illud. ¶ Sed diceret sequi q. cū primo venit ad illud mēbrum debebat ab eo sentiri cū nō esset adhuc sibi cōsuetus. Dicitur q. ab illo mēbro forte nūq. sensatus fuit. q. forte illud membrum nō sentit: aut est pauce sensibile itatis sicut os. scōo h. illud membrum esset sensibile forte ille humor: fuit in eo paulatim cōgestus. aut forte ad illud paulatim defluxit: quod aut paulatim fit nō sentit q. nūq. imprimit cōplexionem diuersam sufficiens ad sensum.

¶ Et multoties quidem accidit a flegmate vitreo sparso in corpore rigor nō perducens ad febrem: et quandoq. sunt ei perios.

Galenus.

Tertia causa rigoris.

Cōplexio equalis.

Galenus.

Tractatus

Quarta causa
rigoris.

di. et non est fortitudo eius fortitudo rigoris perducens ad febrem.

In parte ista ponit quartam causam, rigoris. secundum remouet duas diuersas dubitationes. scilicet ista. (Et materia). De prima dicit quatuor. Primum quod multoties accidit a flegmate vitreo sparso in corpore. scilicet per membra sensibilia rigor. Secundum quod non perducit ad febrem cuius causa est. quod non putret. Tertium quod insunt et plura quod verisimiliter debet esse quotiescunque sunt propter materiam flegmatis. Quartum quod fortitudo huius rigoris non est fortitudo rigoris perducens ad febrem. scilicet quod non sit tantus rigor ab hoc flegmate non putrefacto quantum fieret si putreficeret. eo quod si putreficeret subtilitaretur et moueretur velocius in membra sensibilia. et hoc verum est quando totum subtilitaretur. non tamen totum putreficeret. quod si totum putreficeret totum acquireret caliditatem fixam et non noceret membris sensibilibus sua frigiditate. Aliter quod fortitudo huius rigoris non est tanta quanta fortitudo multorum rigorum aliarum febrium.

Et materia que facit lassitudinem rigoris per paucitatem suam facit rigorem per suam multitudinem antequam putrefiat. nam si non putrefiat non perducit ad febrem.

In parte presentis remouet dubia. Primum nunc quid eadem materia sit causa lassitudinis sue fractionis et rigoris. Et respondetur quod sic. quia materia que facit lassitudinem paucitate sua facit rigorem multitudinem. eo quod sua multitudinem magis terreat et commouet membra sensibilia magis stimulant ad expellendum. Nec solum est differentia ex parte qualitatis. sed etiam ex parte motus. nam eadem materia quiescens facit lassitudinem que mota facit rigorem magis expulsiuam stimulando. et hoc est sententia Gale. quinto de accidentibus. Morisipilatio autem inter has duas dispositiones est media ex parte magnitudinis cause.

Secundum Dubium. nunquid inchoante rigore perducens ad febrem incipiat febris. Et respondetur quod non semper. quod potest inchoare rigor materia non dum putrefacta putrefactione sufficiente ad febrem. et sic post rigorem sequetur febris. Unde secundum hoc nota quod aliquando febris antececidit rigorem. aliquando sequitur ad rigorem. et secundum plurimum inchoat inchoante rigore. nam cum mouetur ad membra sensibilia putreficitur. sic secundum plurimum incipit febris incipiente rigore. De hoc tamen fuit superius dubium speciale in c. de putredine.

Et quandoque accidit frigus et rigor propter submersionem caloris in corpore causa cibi. et que sunt ei similia.

Galenus in libro de tremore et febricatione ad generationem. Huius autem causa potest esse duplex. Prima. quod calor trahitur interius a natura ad stomachum ad vigorandum eius digestionem. Secunda. quod cum cibum sit contrarius cibato in principio. ut dicitur secundo de anima. nam potest suis vaporibus quodammodo calorem suffocare in interioribus. propter quod cogitur virtus retrahere calorem ab exterioribus ad interiora. Ex quibus inferitur hoc esse malum signum a quacunque causa proueniat significat effluuiam caloris naturalis. licet aliquo modo posset esse bonum per viam cause.

Et rigor et frigus antecedunt febres

De signis

quoniam humor crudus effunditur ad lacertos in primis. et nocet frigore suo per comparationem ad lacertos. Deinde cum incipit putrefieri incipit calefieri.

Hic dat sextam causam rigoris et frigoris astitum febres putridas precipue interpolatas. Et dicit quod rigor et frigus antecedunt febres. quod in illa bona effunditur materia ad lacertos que est cruda. scilicet frigida. sicut flegma aut melancholia. et nocet frigore suo. propter comparationem ad lacertos. quod dicitur illa materia esset actu calida tamen lacerti sunt calidiores. Deinde cum illa materia frigida incipit putrefieri incipit calefieri. quod omne quod putreficit per se calefit. et sic cessat rigor et frigus in lacertis succedente febre.

Et quandoque antecedit rigor febres propter mordicationem humoris et fortitudinem virtutis expulsiue que est in lacertis sicut excutitur homo ex effusione aque calide valde super cutem. et proprie cum est falsus. et fortasse sit nocumentum eius quod mordicat eam ut refugiat calor innatus ad interiora et dominetur frigus quare fit cum mordicatione caloris frigus quasi frigus dominetur. et mordicatio quidem caloris est apud panniculum tegentem interius.

Hic dat septimam causam. dicitur quod quandoque antecedit febres rigor propter mordicationem humoris sicut colere flegmatis salis et similitum. Et secundo propter fortitudinem virtutis expulsiue que est in lacertis. sicut excutitur homo ex effusione aque valde calide super cutem et humor est causa huius propter quod est falsus. Secundo dicitur quod fortasse nocumentum eius quod mordicat est causa ut fugiat calor innatus. scilicet sanguis et spiritus ad interiora et dominetur frigus in exterioribus. quare cum mordicatione caloris fit frigus. quasi frigus dominetur. scilicet quasi frigus superet mordicationem caloris. Aliter quasi frigus dominetur. scilicet quasi fiat indicium materiam illam effusam ad lacertos esse a predo minus frigidam. Tertio dicitur quod mordicatio caloris est apud panniculum tegentem interius. scilicet in panniculo qui regit interius.

Sed circa partem ista cadunt quatuor dubia. Primum. si humor calidus propter suam mordicationem est causa frequentis rigoris sequeretur quod quanto humor est calidior deberet facere maiorem rigorem. et cum continue caliditas acquiratur per putredinem. et consequenter mordacitas sequeretur quod in statu paroxysmi deberet esse maior rigor quam in principio. Respondetur quod ad mordicandum membra sensibilia mordicatione faciente rigor enim non solum sufficit acuitas humoris. sed etiam requiritur velox motus eius ad membra sensibilia qui motus deficit propter collectionem humoris in membris sensibilibus. Ad hoc facit quod humor in membris interim assuevit. unde mala complexio per ipsum inducta que in principio erat diuersa sit equalis.

Secundum Dubium. quod dicitur quod rigor fit ab humore propter cum est falsus. Nam videtur quod acuitas cum magis mordicat sui acuitate et subtilitate maiorem deberet facere rigorem. Respondetur quod dedit exemplum de humore falso. quod facit rigores longiores quam humor acutus sicut colera. Aliter magis ad mentem

Aulic. d.

Auic. dicit qd humor: salus maior: facit rigorem in
tensione et duratione qd humor: acutus cum plus
faciat ad intensionem adherentia falsi qd subtili-
tas acuti.

Tertium dubium qd non dicit de
materie frigide. qd frigidum mordicat: vt dicit Ga.
quarto de simpliciter medicina. dicit exemplum de
mordicatione aeris byemalis. Quidam dicit qd frigidum
mordicat: vt dicit Galen. quinto. Respondet
Gentilis qd humores frigidi in corpore nostro non
veniunt ad hanc dispositionem cum qua possint mor-
dicare. qd ad mordicationem materie acetose de
qua est magis verisimile qd de vitreo aut de alio
humore frigido requiritur acerositas interea et ipsi
subtilitas cum qua possint cito moueri. nunc autem
proximum sit scdm de fide. materie enim acetose sunt
grossae in corpore humano. Et Auic. inferius in de
signis flegmaticis dicit. Et hoc quiddam feb. non est de
materia que faciat punctum ita vt sit causa rigori-
ris. et tamen in eodem capitulo dicit qd fit quandoque a
flegmate acetoso. Vel dicit potest ad dubium qd locus
tus est de mordicatione materie calide. qd fortior
est qd mordicat materie frigide. Unde frequenter
accidit ab humore calido fieri mordicationem suffi-
cientem ad rigorem qd ab humore frigido.

Quarta dubitatio quare dicit qd
mordicatio est
apud panniculū regentē interius. dubitatur enim
de quo panniculo intelligat. Rhetor. Gentilis qd in-
telligit de panniculo regentibus musculos. sunt
enim sensitiui magis alijs partibus musculorum.
Et tunc hinc hanc rationem dicit qd de alijs partibus ex-
terioribus sensibilibus: et reperiantur eborde exte-
rius multum sensibiles. quia panniculi sunt valde
multi et maiores qd sunt eborde: et sunt in ambi-
tu totius corporis in quo rigor percipitur. Alter
enim dicit potest loquitur de panniculo intrinsecis.
sicut est pleura dyasfragma. medastinum panniculū
regens pulmones. nā sicut vt manifestū est tegunt in-
teriorum. hoc autem dicit ne quis crederet qd ois rigor et
frigus sequatur solū mordicationem membrorum ex-
teriorum: immo etiam sequitur mordicationem
membrorum sensibilibus interiorum.

Et quādoque accidit rigor propterea. qd
refugit calor ad interiora sicut fit in apati-
bus intrinsecis.

Galenus ponit octauam causam dicens qd quandoque ac-
cidit rigor. qd calor fugit ad interiora: sicut in apo-
stematibus intrinsecis magnis. et non solū hoc acci-
dit propter apostematata: sed accidit quāque propter ma-
teriam stimulantē et depulgentem membra intrin-
seca sua multitudine aut malitia: immo aliqui vi-
diunt hoc accidere propter vlcus in epate. Et per rigorem
non tamen intelligit rigorem propter sed etiam frigus
purū. et hoc est sententia affo. primi. septime particule
Et ex tam dictis potest colligere tres modos fu-
ge caloris ad interiora. Anū propter mordicationem
vel frigus materie qd spargit super membra sensibilia
extrinseca. scdm propter cibos somnū aerē acciden-
tia aie et similia. tertū propter apostematata vlcera mate-
ria multā ledentē interiora sicut nup dictū ē. Quid
autem rigores qui sequuntur causas dictas eueniunt ime-
diatē: aut propter conatū expulsiue: aut propter relu-
ctationem que est inter calorem naturalem et materiā

differt tamen ille qd sequitur apostematata aut humorum nocumen-
ta intrinseca duratione. diutius enim ceteris du-
rat: ita vt quāque perferet rigor pluribus horis.
frigus autem aliquando pluribus diebus.

Et quāque significat rigor et horripilatio
sanitatem in febribus inseparabilibus: quāque signi-
ficant qd materia expellitur ex venis: et egre-
ditur: verū quādo non est cum digestionē et in hora
critica: et non sequitur eā leuitas est significa-
tio qd expulsio illius quantitatis non est quāque
virtus est vincens: immo quāque materia mul-
ta expellitur propter multitudinem suam.
In parte primi ponit duas significaciones rigoris. 2.
ibi. (Et de rigore). Prima in duas. primo ponit si-
gnificaciones. 2. remouet errores qd tunc possent
2. ibi. (Clerū quā non ē). In prima dicit qd rigor et frigus
supuenientes in feb. inseparabilibus. i. cōtē-
nitis. quāque significat sanitatem futurā: qd significat
qd materia expellitur a venis: et egreditur vel egredietur
a corpore: quia expulsa sequetur sanitas. et ē sententia affo.
quarte particule. A causone hito rigor supueniente
solutio fit. Quid notandum qd ad hoc qd ille rigor
significet sanitatem requiruntur quatuor conditiones
posite a Gal. 5. de acuti. et in lib. de rigore. Prima
qd ille rigor sequatur eū: aut per sudorem: aut per vo-
mitū aut per aliū modū: et frequenter fiat per sudorem
nisi enim sequeretur eū potius esset malus tā per vias
signi qd per vias cū. Secunda qd precesserint signa diges-
tionis. nā quāque fit a signa digestionis rigor aut eū si
gnificant materie multitudinem: aut malignitates
per quāque ita stimulat vire vt cogat anī cōplēmentū
digestionis expellere vel conari ad expellendū: et
talis significat potius malū qd bonū. Et propter si
virtute conate nulla sequatur expulsio. Quid non aliq-
sequatur expulsio: non ē ita pessima significatio nec
necessario mortalis. bz enim virtus diuinum supra p-
tem quāque expellit: et non supra totā. Tertia condi-
tio qd fiat in die critica: et percipere non fiat in die se-
pta que significat rectitudinem: vt est apud Galen. in
lib. de mirabilibus prouisionibus de fide regis.
Quarta qd sequatur a leuitate. ille enim rigor: sequi-
tur expulsionem materie mordicantis velociter supra
membra sensibilia siue ad stomachum: siue ad intestina: aut
super ambritū totū. verū cum aliq- rigor non est cum
eū: et in hora critica. i. laudabilis: non sequitur
leuitas: tūc iste dispositio. i. rigor et horripilatio
cū eū: materie signat qd eū: non sit ex victo-
ria virtutis supra totā materiā: et expellitur per multi-
tudinem ei: aut maliciā propter modū virtutis stimulatē

Et de rigore est qd significat mortem: et est
ille quē sequitur debilitas virtutis: et casus
caloris innati: et siccitas.

Galenus ponit secundam significacionem. v. qd aliq- est ri-
gor in feb. continua: qd significat mortem: iste est rigor
quē sequitur debilitas virtutis: casus caloris innati
et siccitas. et per debilitatem virtutis intelligit debi-
litate trium virtutum simul: aut saltem virtutis vitalis
notabile qd marie ex pulsū dimouet. Casus autem
notabilis diminutio caloris innati cognoscitur per
frigiditatem extremorum. Sed siccitas. i. arefactio per
facile tonalitate. et de hoc rigore est sermo in affo.
Si in feb. non deficiente rigor: incidit tā debilis enī
te virtute mortale. Quid nota qd duobus modis
possumus intelligere rigorem bis tribus accitibus
cōplicari vno modo qd: becañcedant rigorem: et ad
hūc intellectus loquitur affo. scdm modo qd sequatur
rigor aut elus causam. et ad hunc intellectus loquitur

Galenus in li-
bro de rigore
aut accidit ri-
gor cum dehi-
tate et turbatio-
ne intellectus:
est pessimum si-
gnum: et iterū
rigor incipiens
a lumbis ex po-
steriori parte se-
pius accidit cor-
poribus: quo-
ntam ex parte
superiori et ante-
riori. Optimo-
autem hypocras-
ta dixisse qd si

Tractatus

acute febricitatibus superuenit rigor: soluitur egritudo nec intelligas ita si fuderis super egrotantem aqua frigidam donec accidat ei rigor. Sed insedo quod intertudo hyppocratis in febuerit illud fieri quando causa rigoris mouet ab interioribus corporis.

241c. et vtroq; mō talis rīgo: significat mortem.
 nā siue añcellerit rīgo: siue subsecuta fuerit vir-
 tute tā exīte debili. aut rīgo: est cū eūatione aut
 fine. Si fine significabit naturā tēptasse eūationē
 et fuisse impotentē: rīgo pessimū signū. cū hoc
 materia agitata r nō educta citius īstetificet. r si
 erit etiā malū per viā cause. Si nō sequat eūatio-
 nem forte nō tolerabit cā: pprie si fuerint multi rīgo-
 res cū multis eūationibus. Rīgo: tñ femel eue-
 niente. cū eūatione cōpleta bñōis facietis: īz nō
 necessarii sequat morē erit tñ illa crisis nō absq;
 maxima molestia. ¶ Et nota qd bī rīgo: nō solum si-
 gnificat mortē in feb. cōtinuā: sed etiā in vulnē-
 ribus mēbro:z nobilīz: sicut ī fratura cranevulne-
 ribz mēbro:z neruozq; r fibz. Significat. n. voc-
 mētū cōicari aut dilatari ī aliquo mēbro nobilī:
 pprie significat morē si fuerint rīgores plures. r
 bī rīgo:res sūt a virtute tēptāte crīsim. Sz ē aliq;
 morus pp mortē lue rīgo: lue rīgo: tremor: appellan-
 dus sit qd nō fit a virtute d quo est sermo apō 2uer.
 3^o colliget. in. c. de cāis a cētūz virtutis expulsiue
 totius corporis qd fuit: tremor: rīgo: r horripila-
 tio. r in fine. c. cui? tunc? series est bec. Sed tremor
 qd fit in boza mortis est mor? dicitis expulsiue pp
 impotentā fultēdā mēbra. r ppter ea extinguit
 calor: extrīscit: ex toto resoluit. r assimilat iste
 mor? motū qd nō bz pzin^m. nec finē: neq; cām sz so-
 lū defectū. sicut vī in motu flāme cādele: et in casu
 solozū sicq; citrozū pp cōsumptionē. r ppter ea
 qñ aduenit aliqd ab extrīscit qd sit mortiferū ipā
 expellit tunc superfluitates. ppter tremorē: sicut
 accidit in illis qui decapitantur.

Ego credo quicqd alij dicat qd b rektus
Auer. sit intelligēd? de tremo
re pprie sumpto qd est mot? cōposit? ex volūtario
motu intēddēte mouere vcl qētare mēbra. 2. ex mo
tu factō a grauitate mēbrozū bulc hōi 2. nō de rigo
re pprie sumpto pp duo. pōtū qd Auer. intitula
uit hoc caplm de cāis tremoribz 2 rigoribz 2 horri
pilationibz. Eū aut in b ca. pōfuisse cāis rigoribz 2
horripilationibz pgrūū erat vt ipse poneret cāis tre
moribz. alr caplm frustra fuisse intitulaū de tremo
re. sz nullū pōfuit cāis tremoribz nisi bic. Scdō. qz
totus text? adaptat tremori 2 nō rigori. Ecce. sed
tremor qd fit in boz motibz. i. valde pp motū est
motus vntus expulsiue. s. qd est in lacertis 2 nō na
turalis. qz sub iūg it pp ipotētā sūstentandū mē
bra. In hoc n. i. sūstentare mēbra pnter dūctū mo
tū lacertozū. cui? dupl ex opatio: pma pmi. do/
ctrīna. 6. vna mouere mēbra altera ipsa qētare;
ex bec vna motūna est simul qētiua mēbrozū 2 mo
tūa eozū 2 expulsiua supfluitatū qd sunt in ipis: vt
māifestū est: nō aut pnter dūctū expulsiue natura
li sūstentare mēbra vt notum est. Et ppterea qd bic
eger est. ppe motū. s. i eo extinguit calor extrīse?
i. spūs qd ē in lacertis extrīse? deferens vīctū
tūctū motue 2 ex toto resoluē. Q Deinde dicit a s
similae bic mot? motus qd nō b p^m neqz cām. i.
totalē tenentē se ex parte boīs in pūtz vīus. neqz
finē. i. intēdū ab aliquo aut ab aliqūbz agentib?
se tenentib? ex pte boīs iquantū vīus. Sed bz so
lū defectū. i. ipotētā cōtēndē mēbra. fr. n. bic tre
mor: a quab? causis simul. quarū nullā intēdū ipz
qd vīr? intēdū quēre 2 grauitas mēbrozū motuz
deozū: sicut vidēt in motu flāme cādele palpi
tantis cū vult extēgū palpitatio pūente a diu
plici cā. s. a leuitate ignis mouere sursum: 2 a for
ma ignis intēdēte ipsam adherere līcūto pp sū
cōseruationē. 2 in casu foliozū arboz ppter pūm

De cura

ptione. i. būto ipso: p̄sūpto. nā grantas folio
rum inclināt deo: sūz. r̄tipes col foliū abderet
tendit p̄sūptō: adfessionē. r̄tē sit ipso agitaro do:
nec cadat p̄pterea in bob̄: q̄ sunt de capiti ad su:
p̄fluitas. p̄pter timorē egredunt in moluitur. nū
pter grantatē sup̄fluitatē sup̄antē p̄tētū in mul
to: sū. i. ant. r̄ colli vesice. nō q̄. intēdāt illoz super
fluozum expulsi ab aliquā virtute hominis.

Dubitatur circa predicta. q. p̄ter supra scriptas funt alie cause rigoris: vt puta rigoris sequētis subitā eradicationē moleturū siue fiat ab arte: siue a natura de quo loquitur Aug. 2.^a bui? i ca. de narratōe signo: ū bonū. ⁊ ponit ibi iter signa bona. ⁊ b̄ci rigor sequitur infrigidationē sc̄am ab aere ingrediente poros cutis q̄ occurrēs mēbris sensitūis sub cute et exis eis frigidior: est cā rigore etā ipe effatus. Et si sequat̄ hanc cām reduci ad q̄ntā cām supra scriptā. Nā sub cibo de quo ibi loquitur cōpēndit̄ aere: relique res nō naturales q̄ p̄nt esse in cā. At p̄sser dicit p̄porē de p̄tes et stigma sub cute infrigidant̄ p̄tes illas pp̄ de p̄an p̄ationē ip̄us sequētē eūationē. ⁊ aliqui immediate post mictum accidit rigor: aere frigidō subingrediente per poros ⁊ foramen v̄ine ad vesicam.

Elhorripilatio vero fit a causis pauciori-
bus causis rigoris.

In hac pte supius diuifa ponit causas horripilationis dicens q horripilatio fit a paucioribz. I. debilioribz causis rigoris. ⁊ p hoc esse manifestu ex sepe dictis. Illa hūo paucior parū acut⁹ ear de motus poterit causare horripilationē. q si augetur in quācitā causa acuta etat velocius mo ueat⁹ ad mēbra sensibilia erit cū rigoris. p hoc etiā intelligit q horripilatio fit a paucioribz causis numero: pura si ad rigore requiruntur tres dicte cause: due ex ipsis sufficient ad horripilationem.

Flota ergo circa p̄dicta q̄ pigritia est le
uio: iter oēs silas, maior ea
est fractio. i. la si uido vlcerosa: vel extēfua. deide
frigus: deinde horripilatio: deide rigor. Ultio de
intēfio: dē. In li. de rigor. ⁊ est tremor: sequēs de
bilatē pp̄ forte cūssione. ¶ Flota . 2. q̄ l̄sint po
stē hoc ordinē: nō tñ necessariū q̄libet de p̄siorib?
est leuio: aliq̄ de postēriorib? ibus. Qñq̄ em̄ p̄tingit
frig? esse fortius: ⁊ a fortiorib? causis contingere
aliquo certo rigore. s̄it fractiōē aliqua certa. hor
ripilatio: et necitelligas q̄ semp̄ sit manifesta gra
datio de leuio: ibus ad maiorē: cū qñq̄ pp̄ fortitu
dinē causē velo et occurrentis nō p̄cipiatu
ad egro p̄sioritas aut postērioritas in illis. Sz bene
dico q̄ si oēs iste dispositiones dēberēt cōstringere
ad efides cāis paulatim ⁊ successiue actis p̄cipē
tur manifestus transit de m̄siorib? ad maiorēs:

¶ Et cōmotio aie periodi indicat piodū.
¶ In pte ista Aui. ponit quosdā canones. ⁊ posset
diuidi i sex ptes sū p sunt sex canones. Prim⁹ q
non ē iste. cōmotio aie piodi. i. imaginatio p
di indicat periodū de primo securū: q. imagina
tio casus facit casum. Et pprie apud Aui. q. vo
lunt imaginaciones nō solum ppriū corp⁹ sed etiā
alienū imitare: et sū huius intellectū est hic text⁹
cōter allegat⁹. pperea picipit febrientes debe
re diuertī a cogitatioe porisimi. ¶ Et nota q. ima
ginatio piodi indicat piodum tā per viā causē
dictū est q. p viā significat q. hūiores cōmoti aduen
tante porissimo mittūt vapores ad cerebrū: caus
sant bñdō imaginaciones in cerebro pppter obes

Ser' canones
de virtute ima-
ginatiua.

Alia aliquādo
pro ore stoma-
chi. accipitur.

De febre sepul-
ta que accidit
sensibus.

dicentiam virtutis inter se. Nam hoc modo cum aliqui
sperma commouet i somnis est ea cur fiat imagina-
tio mulieris: cum qua imaginatur coire. Alius sen-
sus qui commouet aie periodis. i. sequens causas pe-
riodis indicat periodum: tunc dicimus quod commotio
aie. i. oris stomachi. naz aia pro ore stomachi aliqui
accipit: sicut inferius in c. de quartana. commouet
namque stomachus frequenter in principijs paro-
xismorum: et exacerbationum propter deriuationes
materiei ad os stomachi colericarum in febribus
colericis: flegmaticarum in flegmaticis: melancoli-
carum in quartanis propter viam que est a splene
ad os stomachi: et sic per has fieri inclinatio ad vo-
mitum: aut forte dolor in stomacho incipit fieri.
Tertius sensus commotio aie. i. permutatio opera-
tionum aialium: ut quod multum dormit male libere
loquitur et difficilis ad motum. aut forte irascitur
aut tristatur. ista quidem sequuntur causas perio-
dis. i. motus humorum et vaporum peruenientium ad cere-
brum: et ad cor: et ad reliqua membra que sunt causa
mutationum humorum. Propterea. cum videmus has mu-
tationes in egro fieri sunt tres sensus supra scri-
ptos iudicamus periodum de primo secuturum: et
hoc est bonum signum: et notandum in febribus magis
continuis: in quibus latet aliqui in ista exacerbatione.

Et senum quidem febres sunt sepulte.

Idem ponit secundum canonem dicitur quod feb. senum sunt se-
pulte: et per febrem sepultam intellige feb. multum le-
dentem interiora: cuius tamen calor est mitis exterior
Et non intelligit hic per se. sepultam febrem remissam
iuxta intentionem afforismum prime particule. propter hoc
enim febribus non sunt simpliciter acute. frigida enim
corpora habent: sed intelligit per ista dicitur feb. forte et
valde ledentem interiora: et exterioris quo ad tactum le-
ues appareant. Non intelligit non solum in principijs
paroxysmorum: aut exacerbationum: sed etiam in reli-
quis temporibus. harum cause sunt humores grossi: et pro-
pter ingrossationem per aduersionem: quod propter multitudi-
nem caliditatis cum putrent: que est in subiecto deorsum
multum ledit partes vicinas. vapores tamen eorum grossi
non possunt exteriori expandi. ad quod etiam concurrunt
virtutis impotencia maior in senibus quam in iuuenibus
aut pueris. et he sunt male fere plurimum significati-
tes humorum multum ledentem: nec virtuti facile obe-
dicentem et cum hoc ipsius virtutis impotentiam. Et be-
feb. possunt accidere in alijs etatibus: tamen illud
rarius euenit cum non adsit in eis tanta virtutis im-
potencia: nec humores ita grossi tardi. Exemplum
autem harum feb. est ferrum ignitum nondum candens: quod
subito ledit multum tangente: et tamen non calefacit mul-
tum ad distantiam. Oppositum est in flamma que
non multum ita immediate calefacit tangentem
que tamen ad maiorem calefacit distantiam.

Et quandoque est causa in longitudine fe-
bris grossitudo in visceribus: quare resupi-
netur febriens et extendat pedes suos et tan-
gantur viscera sua.

Hic est tertius canon. in quo dicitur quod quicquid causa in
longitudine feb. est grossitudo in visceribus. Et ex
isto inferat egrum debere resupinari et extendere crura
et tangere viscera ad precipiendum in qua parte est
grossitudo. Pro cuius canonis declaratione nota-
ta quod per grossitudinem in visceribus intelligit aut
apud alius membra intrinseca sicut epistola splenis
stomachi intestinum vesice matricis mesenterij. et
non solum intellige apud. sed etiam grossitatem non apud
solum siue sit opilatio: siue sit humor alius mem-
bra intrinseca: in cuius partibus sint humores colle-

cti: non tamen soluentes continuum. cum canonis est.
quod per humorum grossitatem debilitata digestiva et expul-
siva horum membrorum multiplicat superfluitates
que suggerunt materiam febri. et cum hoc suis malis
vaporibus ledunt cor et reliqua membra. Sed nota
quod aliqui grossitudo ista tactus occurrere non est in
visceribus: sed est in siphac et mtrach ventris. et
coprebendit. quod leui coprebensio e occurrit tactus
nec adsunt no cumenta tanta quanta solent eue-
nire. propter grossitatem membrorum intrinsecorum nobis
litum. Nota tertio. quod licet crura egri resupini de-
beant esse aliquantulum extensa: non tamen oino. sic enim
nimium tenderet cutis et tactus viscerum impediret.

Et quando denigrat lingua febriens cum
alleviatione febriis tunc feb. eius est sepulta.
Hic ponit quartum casum dicens. quod quando denigrat
lingua et febriis est leuis exteriori tunc febriis est se-
pulta. significatur enim per nigredinem lingue for-
titudinem feb. in interioribus et puritatem eius in ex-
terioribus quod iuxta dicta superius est feb. sepulta.

Sed contra si lingua multum distans a
minera putredinis multum
patitur. quod multum denigratur et arefcit. propter humores
et vapores putridos sibi coicatos: etiam de be-
ret exteriora multum calefcere: similiter vaporibus
notabiliter coicatis. Respondetur quod non sunt cetera
paria: sed equalis substantia. magis videtur peruenientem
ad linguam ab interioribus sunt valde ample
et multe sicut canna pulmonis et arterie per quas
a spualibus ad linguam possunt facile transire humores
et vapores. et similiter meri et vene per collum
ascendentes per quas a membris naturalibus lin-
gue possunt facile vapores coicari. Et nota hic
quod magis mirabile videtur quod quavis pulsus non sit
multum in his febribus a differentiis naturalibus
bus permutat: tamen fere plurimum sunt mortales.
parua enim sit pulsus permutatio. quod cor parum cale-
fit et leditur in comparatione ad reliqua membra in-
trinseca natura existente magis sollicita de eo quam
de reliquis. Tandem tamen virtute debilitata pro-
pter longitudinem feb. sequentis materie grossitatem
et inobedientiam opus est egrum succubere. aut for-
te causa est. quod materia butus feb. magis ledit cor
maltitia occulta quam manifesta.

Et quandoque associatur febre paralisis:
ergo curetur febris in primis: et de illisque
conueniunt eis est sirupus acetosus per-
mixtus cum geleniabum et aqua cicoris cum
oleo sit tolerat febriis.

Hic est quintus canon in quo dicitur quod quandoque
associatur febre paralisis: tunc oportet quod cura fe-
sit dignior in quo casu conuenit sirupus acetosus
permixtus cum geleniabum id est melle rosato. et
conuenit etiam via cibi aqua cicoris cum oleo co-
Nota primo quod per paralysim intelligimus molli-
ficationem non vniuersalem: quod bec est feb. pericu-
losior non dano inducias nisi paruas. sed intel-
ligimus molliificationem vnius medietatis: aut
vnius membri particularis. et per febrem intelli-
git febrem fortem: sicut causam sine obicem ter-
tiam continuam: et similes que sunt periculose.
nam de febribus leuibus non intelligit: immo iste
pro cura paralisis. puocant cum exhibitione confe-
ctionis anacardine. Nota secundo quod principalis
intentio sit ad febres: non tamen negligenda est pa-
ralisis. propterea pro digestiuo dat sirupum ace-
tosum conuenientem in febre: secum permisceat

¶ itij

Tractatus

gelenctabm cōueniens in paralysi. similiter exbi
bet aquam cicerū cōuenientem in pluribus febribus
bus et iuuantem in paralysi. addit aut oleū pro cō
dimento. Est enim mos arabum. sinmo etiā by
spanorum tēpore nostro oīa vsq; ad carnes cōdi
re cum oleo. Dixit aut Quicē. si tolerat feb. q; pos
set esse tanta feb. vembentia q; mel robatum. no
ceret loco cuius esset. exhibendum iuleb rof. et zuc
carum optimum. et nō esset exhibendum sinus cice
rū cū oleo: sed vitana. o deaceaz aut aliqd simile.

Nota.

Et ratio capitis est ex eis que inspissant cutem eius. quare reuertuntur vapores et fit febris fortis.

Quid est vltimus canon in quo dicit qd nō fiat ra
tio capitis et tu intellige etiam de ratione barbe
et est de illis que insistant cutim capitis ⁊ barbe
et opilant:quare retinentur vapores cōsueci per
illas regiones transpirare:ita vt redeat fe,fortis
nam magnificatur aut fit recidua. ¶ Quidius autē
causa est:qz in ratione fit pilorum cōtractio ⁊ do
lor:quidam per quē humores fluunt ad poros et
opilant ad qd adiunat calor: in frigiditate aeris
pilis remotis. Et quo canone nobis cōsultur vt
nō facile egrē cōcedamus abrationē capitis aut
barbe nisi forte propter magnam necessitatem.
¶ Quandoqz em opz radere caput in febre:vt a ppli
centur medicīne capitis necessarīe p sedationē do
loris:aut p prohibitionē aduentus apostematū ⁊ si
millum, sed nō cōcedamus bmoī rationē vt cōplā
ceamus eis dū cōquerisur a pilis noceri ⁊ fasti
diti. sed cum forpice possumus concedere bmoī
amotionē pilorū. ¶ Vltimo nota qd si oporteat
concedere elaborandum est ad transpirationem
vaporum ne febris redeat aut fortificetur vaporā
do partem faciei cū panno calido. et prohibēdo
ne se cōmuet ad aerem frigidum.

Intentio ad curationes viles fe. pu. Cap. vii.

Sic q̄ intentio in medican-
do has febres quandoq̄ verti-
tur ad partem febris: quare est
necessariū vt infrigident et hu-
mectent. quadoq̄ ad partē ma-
terię vbi necesse est vt maturetur vel dige-
ratur: aut necesse est vt euacuetur.

¶ Postq̃ Aulicem. in parte precedenti posuist caus
sas et diuersitates febrium putridarū: signa eas
rum in generalit. necnō signa quorū: undā accētum
que frequenter afficiunt febres ⁊ p̃p̃te interpo
latas. In parte presentī ponit curationes vniuer
sales feb. puri. ¶ Habet bec pars quatuor: ptes.
In prima parte que est primū capm̃ ponit duas
intentiones generales p̃ curatione vniuersali fe.
putri. necnō canonē instrumentum quibus be in
tentioes perficitur. In secūda parte docet ciba
re febricitantes h̃mōs febribus putridis. In ter
tia parte ponit curationes feb. acutarum. In quar
ta parte curat accidentia quedā q̃ frequenter fe
bribus: ⁊ p̃p̃te accētis cōplicantur. secūda pars
incipit ibi. (Scias q̃ cōuenientiores cibi.) in p̃nc
ipio capli in immediate sequētis. tertia ibi. (Qd
dictum est de regimine.) in principio quarti cap.
sequētis. quarta ibi. (Quomur itaq.) in p̃ncip
pio quinti cap. Primum autem capitulum in quo si
cut dicit in rubrica Aulic. ponit intentiones ad cū
rationes feb. puri. diuiditur in quinq̃ partes. In
prima ponit duas intentiones generales pro cū
ra barum feb. Postea notificando ⁊ comparando

De cura

eas adiutem. scdo ponit ea cū quibus cōplētur dicte intentiones ponendo in viū eozum cano- nes. In tertia parte ponit canones obseruandos pro cura quorūdam accidentium que aliquando febribus complicatur. In quarta parte describit quedam solutia. In quinta parte pro cōplemen- to doctrine subdit quosdam canones. secūda tibi. (Et cū tu infrigidas.) tertia tibi. (Et scias qū quādoq; aggregatur.) quarta tibi. (De solutiōis.) quinta tibi fere in fine capi. (Et febicitans qui- dem.) Prima in tres. nam primo ponit intentio- nes p̄dicatas. secūdo alteram ipsarū declarat. tertio cōparat eas quo ad viūz nostrū. secūda tibi (Et digestio.) tertia tibi. (Et quandoq; sunt con- traria.) ¶ In prima pre dicit q; tu debes scire q; intentio in medicando feb. putr. quandoq; vertit- tur ad partem feb. ratione huius opōtet q; in- frigidet et bumectet. quandoq; ad partem matē- riei. ratione huius opōtet q; ipsa materia ma- gnetur aut digeratur. aut opōtet q; euacuetur.

Morandum primo q̄ līc in rubrica fit
mentio solum de feb. apu-
tridis. tamen Zuc. ponit ibi regulas cōmunes p̄
curatione oīum feb. bumozalium. ¶ Morandū se-
cūdo q̄ medicatio accipitur dupliciter. vno modo
pro remotione morbi: taliter nō sumitur feb. se-
cundo mō p̄ opatione per quam tandē morbus
remouetur: a talī accipit bīc. ¶ Morandū tertio q̄
statim sicut feb. cōprehenditur abūq̄ alis. cōprehe-
duntur queres ppter naturā abijcēde. i. febribz
et būo: faciens feb. ppter qđ in oī talī feb. recte
curanda occurrūt de intentionis. vna ad febres
remouendā ē istī infrigidatio ⁊ bumectatio. Alie-
ra cōtra būo:em ⁊ est digestio vel maturatio: per
quas būo: est ad benignū reducendus aut eūo-
ni preparandus. ⁊ ratione reductionis ad benig-
num dī: digestio. sed ratione preparationis ad
euacuationē dī: maturatio. ppter qđ in textu ad-
dit tertium sub dīuisione. aut necesse est ut eu-
acuetur: non debet euacuatio nisi illis que non
possunt ad benignum reduci. ideo intēto que est
ad būo:em tripartitur in digestiōē maturatiōē
⁊ euacuationē. ¶ Morandum quarto q̄ istarū
intentionū: quarum vna vertitur ad feb. et male-
ria ad būo:ē. quādoq̄ vna est fortio: altera. i. q̄
si omittatur maius imminet periculū ⁊ medicus
magis se cōuertit ad illam alta nō neglecta. pro-
pterea vt dicit quādoq̄ magis se vertit contra
feb. et quādoq̄ magis cōtra būo:em. ⁊ quā-
doq̄ sunt equēfortes. ⁊ tunc equaliter cōtra am-
bas se conuertit. de hac tamē Zuc. nō facit men-
tionem dñs ipsam per alias intelligit. ¶ Mo-
randum ergo p̄ cura febribz putridarū nō potuit
Zuc. ponere intentiones magis gñales istis per
quas medicus dirigere in verā curam ipsarū:
cum sumatur a feb. essentia et a modo essendī
ipsarū. pendēt em̄ febres putride immediate ad
būo:ibus putrentibz: sed mediate ab būo:ibz
nō putrentibus opilationibus ⁊ sūbibus. Sed quibz
feb. fit fortius calō: et effectiue ficitas sibi
debet infrigidatio ⁊ bumectatio. Sed ratiōe cau-
se sibi debetur digestio maturatio aut euacuatio.
Omissa autē Zuc. intentionem ex cōmūibus ge-
neralibus. quarta p̄imi capitulo p̄mo.

Hic penes Gentilem & reliquos cadūt
trīa dubia. Prīmum utrū sit
prior intentio ad causam q̄ ad febres aut ecōtra.
Et videt̃ q̄ prior sit intentio ad cām ex intētiōe
Gal. tertio

Regule cōmun
nes febriū bu
moralium.

Dubia tria no
tatu digna.

hinc rationez etiaz pce
dit datur regine qd ba
porces ex qd pili gnetu
tur: faalig ex aduini
diz magni capili no
obstat. qd qd mml
tu ego gret postq
vapores tales raptus
sunt @ postm / pmpne
q natura magis est
agrabata tempore
genuinis q miori in
dicit adfectio /
fallo tu no admittis dno
n. q sunt acuti a ma
ma vt pectorales c et
q habent quidaz ppe
tates apud mli illu
les humois ex qd bene
rat / ppa et no per
mille q etiaz in ratio
ne est de pempna m
ratio plectioms.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
386/D

Bal. tertio regni. Oportet prius cām abscondere deinde venire ad eas que facta est differantiam. Idē dicit. 6. terapentice. caplo. 8. 7. terapentice. ca. 13. Et cōfirmatur. q. illi prius est intendendum sine cuius remotione reliquū remoueri nō pōt. s. sine remotione cāe feb. nō pōt se. remoueri. q. re. 7c.

In oppositum est Aulc. in hoc caplo. parum distante a p. n. caplo illi parato. Et scias q. febris quandoq. est tante v. ebementie. Item Gale. 8. terapentice. ca. 13. vltimo vbi dicit. qd. indicatio a febre obumbrat omnes alias. Et cōfirmatur ratione. q. prior intentio medici est ad id quod magis infestat et est magis preter naturam. talis autem est febris et non humor qui est causa febris. Pro notitia tituli huius dubij premitendum primo. qd. ali. quid esse prius potest intelligi dupliciter vno modo prius in intentione. i. p. m. quod medicus intendit. et hoc modo certum est quod prior intentio est ad febrē. nam gratia curationis eius intendimus reliqua. nam prius in intentione est finis operis. et finis est prius et principalis intentus bis que sunt ad finem. Alio modo aliquid dicitur prius executione. s. a quo prius operans d. incipere debemus: de prior. hoc modo sumptum est presens dubium.

Galenus.

Cura febr. du. plex regularis et coacta.

Pro cuius decisione premitendum q. cura feb. est duplex. regularis et coacta. Regularis est aliqua cura dupliciter. vno modo. q. accepta a modo cēdi feb. id est q. sicut se bz febris ad eūscita se habet ad curari. scōdo modo dicitur cura regularis: q. sine nocumēto nota bilit. a bea. Gal. 1. terapentice vocat sine fallacia. Similiter cura coacta dicit dupliciter. vno modo dicitur opponit cure regulari: primo mō sumpt. et est que alio modo oppositionis opponitur febrī q. sit eius modus essendi a causis suis. secundo modo dicitur cura coacta que opponitur scōdo modo cure regularis: et est cura facta cum notabili nocumēto: s. magis sit iuuatiuū nocumēto. Q. d. dicitur distinctione premissa sit bec prima cōclusio. Cura regulari primo mō sumpta prior est intentio ad cām q. ad feb. p. b. a. t. q. fm bunc modū sicut se bz febris ad eūscita se bz ad curari. sed feb. bz esse a cā. sua. ergo prior est intentio ad causam. modus em̄ destruendi febre bz esse proportio alis modo produendi ipsam: fm bunc modū prior erit intentio ad causam antecedentem q. ad cōiunctam et bec est intentio Gal. 14. terapentice in principio q. in febribus que habent cām antecedentem prima intentio est causa. 7. secūdo terapēte. quarto caplo. nō cessat febris nisi cesset putredo. Et cūda p. clusio. cura regulari scōdo mō sumpta eque prima intentio est febrī 7. causa fm plurimū. p. b. a. t. q. fm plurimū nō posset fieri cura sine nocumēto notabili nisi illa cura cōferret vtriq. Sed illa conferente vtriq. est eque prio a cura vtriusq. inchoandum. ergo 7c. Dixit aut fm plurimū: q. possibile est q. fiat cura regularis. s. bz absq. notabili nocumēto: que tamen nō debetur eque primo febrī 7. cause. Nam possibile est q. feb. sit valde vebemens. 7. causa eius sit colera citrina non multū grossa: cuius tamen nocumēto per ingrossationem factay a potu aque frigide non sit notabile. tunc manifestum est in hoc casu bunc potus aque frigide prius debet febrī q. cā. s. colere citrine. Tertia cōclusio. cura coacta primo mō prior intentio est ad febrē q. ad cām. p. b. a. t. q. fm plurimū febris est tante vebementie sicut causay. addit

stione aliqua facta in feb. eger succumbet. Et certum est q. in hoc casu dimissa causa oportet attendere ad febrē in frigidando vltima in frigidatione. Et bec cura vt manifestum est sumitur a modo contrario modo essendi febris. Quarta conclusio cura coacta secundo modo quandoq. prior intentio est ad causam quandoq. ad febrē. probatur. nam quandoq. opponuntur intentio ad causam 7. intentio ad febrē: vt statim dicit Aulc. quia id quod confert vni nocet alteri. prior ergo intentio erit ad illud cuius cura potest perfici cū maiori iuuamento et minori nocumēto. Sed iam superest vt respondeamus ad rōnes in contrarium. Ad primas tres auctoritates Gale. d. illas habere locum in cura regulari primo modo sumpta. Ad rōnem negatur maior. nam febris aliquando est tante vebementie quod nō licet vti regimine cause: vt statim dicit Aulc. v. erum si cur ipse dicit ibidem sedata febre: et confortata virtute oportet postea redire ad causam. febris enim non potest perfecte sanari nisi remota causa. Sed ad positiones in oppositum respondetur primo ad auctoritates qd. verū dicit. i. priorē esse aliquādo intentionē ad febrē q. ad causam: sed nō semper. Ad rationem neget maior si vniuersaliter accipiat. immo aliquando minus ledenti opz prius et potius intendere q. magis ledenti qm minus ledens est cā magis ledentis sine cuius remotione magis ledens remoueri non potest.

Dubitatur scōdo a digestio debeat cau

se antecedenti an cōiuncte. Et arguitur q. cause cōiuncte per Aulc. inferi dicentem quod sedimen laudabile nihil aliud est q. humor faciens egritudinem. sed humor faciens egritudinem est causa cōiuncta egritudinis.

Secundo. digestio debetur humori putrido: sed humor putridus est causa cōiuncta. ergo 7c. tener p. n. et assumptū est Bal. tertio regni. dicentis: q. digō facit cessare putredinē manente substantia.

In oppositum arguitur. quia humor putridus est qui per putredinem aduritur. id est incinerat humido et balante. Sed huic non debetur digestio: q. non potest ad benignum reduci. nec oportet vt preparatur ad euacuationem: cum cōtinue finatur humoris partibus euaporantibus: 7. cōiuncto remanente. 7. hanc finem voluit Gale. primo regimie auctorum. super illo verbo. Pristana orideacea.

Pro cuius dubij decisione tenendus est q. tā cause antīq. cause cōiuncte debet digō: s. q. soli cause antecedenti: sicut in feb. interpolatis huiusmodi materia p. plurib. p. o. xi smis: sicut cōster accidit. Aliq. soli cāe cōiuncte debet digō: sicut in feb. tā interpolatis q. cōtinuis q. nō hnt nisi cām cōiunctā. Aliq. vtriq. debet digō: sicut in feb. cōtinuis q. habet cām cōiunctā et antem ad intra venas. 4. aliq. in febrib. nec cāe ant nec cōiuncte debet digestio. Pri. declaratur. nā in fe. interpolatis. exēpl. g. r. t. t. t. b. a. b. e. t. e. m. a. t. i. a. p. p. l. u. r. i. b. p. o. x. i. m. i. s. debet digō cāe ant: vt ipa vel ad benignū reducat: vel eūoni preparetur faciēde: vel a natura: vel ab arte. Cāe autē cōiuncte putredi ad eū venas 7. actu faciēti potissimū nō debet digō ad intentionem medicorum: cum neq. possit ad benignū reduci. neq. oportet ipsam euacuationem preparari: cum in quo tempore finiat 7. p. p. o. r. o. s. c. u. t. i. s. s. e. n. s. i. b. i. l. i. t. u. r. s. u. b. f. o. r. s. u. d. o. r. i. s. a. u. t. i. n. s. e. n. s. i. b. i. l. i. t. u. r. t. r. ā. s. p. i. r. a. d. o. e. u. a. c. u. e. s. t. Et si qua digestio huic debetur nō esset. nisi subtilitatio quedam fā.

Dubius singularis.

Opinio auctoris.

Tractatus

eta per fricationem: aut similia: vt cito euacuetur. sed de hac non est sermo impresentiarum apud medicos. Secundum autem scilicet quod solt cause coniuncte debeatur digestio ostenditur in febribus non habentibus nisi causam coniunctam: sicut in continuis in quibus incipit tota materia putrefieri a principio. ita vt non remaneat causa antecedens in coniuncta transiura. In his enim febribus si humor ille qui actu facit febre non sit digestus: non sit paruo tpe finitendus debet digestio vt vel ad benignam reducat si nodu sit multu infectus aut euo ni pparet. Tertiū autē. s. q. vtriusq. debet digestio manifestu est in continuis siue sint continue proportio nables. siue pclude q. habet materia non solu actu putrefacta: sed de prio putrefacienda. Quartū autē. s. q. neutri debeat digō ostenditur in febribus interpolatis vnius portio in febribus interpolatis plurium paronimorum non hntibus cam ahtez q. sit materia. sed solu mala cōplexione epatis: vena rum gharua humoru q. debent esse causa cōiuncta portio. Similiter hoc manifestu est in febribus in cōpitiis a materia summe digesta.

Sed iā superē vt indeam ad rōnes fctas p. d. q. ad p. m. a. cū d. q. sed iā laudabile ē n. i. b. u. o. r. i. a. c. i. e. s. e. g. r. i. t. u. d. i. n. e. d. o. q. illud est vey. Sed d. q. b. u. o. r. i. e. s. f. a. c. i. e. s. e. g. r. i. t. u. d. i. n. e. d. u. p. l. i. f. a. c. t. u. r. i. b. o. c. f. a. c. i. t. c. ā. c. o. i. u. n. c. t. a. r. a. p. t. i. t. u. d. i. n. e. r. b. o. c. f. a. c. i. t. c. ā. a. h. e. d. e. s. r. c. e. r. t. u. e. s. t. b. y. p. o. s. t. a. s. i. m. a. p. p. a. r. e. n. t. i. n. v. i. t. a. a. b. v. i. t. a. q. p. o. s. s. e. d. e. c. l. d. i. q. d. 2. m. d. o. q. d. i. g. e. s. t. i. o. d. e. b. e. t. b. u. m. o. r. i. p. u. t. r. i. d. o. e. t. e. t. i. ā. n. o. p. u. t. r. e. n. t. i. q. d. e. p. r. i. m. o. p. u. t. r. e. f. a. c. i. e. d. u. s. e. s. t. e. t. a. d. a. u. c. t. o. r. i. t. a. t. e. G. a. l. i. n. d. e. t. u. r. q. d. i. g. o. f. a. c. i. t. c. e. s. s. a. r. e. p. u. t. r. e. d. i. n. e. m. a. n. e. r. e. s. u. b. a. i. b. u. m. o. r. e. n. o. c. o. r. r. u. p. t. o. i. m. o. r. e. m. a. n. e. r. e. cū s. u. a. f. o. r. m. a. s. u. b. a. l. i. I. n. t. e. l. l. i. g. i. t. e. m. G. a. l. d. e. d. i. g. o. n. e. p. e. r. q. u. ā. b. u. o. r. a. d. b. e. n. i. g. n. u. r. e. d. u. c. i. t. s. i. u. e. s. i. t. s. u. b. f. o. r. m. a. c. ā. e. a. n. i. s. s. i. u. e. c. o. i. u. n. c. t. a. M. ā. i. n. i. l. l. o. q. n. o. e. s. t. a. p. t. u. p. u. t. r. i. d. u. s. f. a. c. i. t. c. e. s. s. a. r. e. p. u. t. r. e. d. i. n. e. p. r. e. s. e. n. t. e. i. l. l. u. a. d. b. e. n. i. g. n. u. r. e. d. u. c. e. n. d. o. s. i. s. e. m. p. t. u. r. i. d. u. s. s. i. t. i. n. o. v. a. l. d. e. p. u. t. r. i. d. u. s. q. d. r. o. n. e. a. u. t. i. n. o. p. p. o. s. i. t. u. d. o. q. b. u. o. r. i. p. u. t. r. i. d. u. s. n. o. d. i. g. e. r. i. d. i. g. e. s. t. i. o. n. e. r. e. d. u. c. e. n. t. e. i. p. m. a. d. b. e. n. i. g. n. u. m. q. d. b. e. c. r. e. d. u. c. i. t. i. o. e. s. s. e. t. i. m. p. o. s. s. i. b. i. l. i. s. N. e. c. e. t. i. ā. d. i. g. e. r. i. d. i. g. o. n. e. p. p. a. r. a. n. t. e. a. d. e. u. o. n. e. q. n. i. ā. e. s. s. e. t. d. i. g. e. s. t. u. s. a. u. t. q. n. i. e. s. s. e. t. i. t. a. p. a. u. c. i. u. s. a. u. t. t. a. l. i. d. i. s. p. o. s. i. t. v. t. b. e. u. i. s. s. i. m. o. t. p. e. s. i. s. n. i. e. n. d. u. s. s. i. t. s. i. c. u. t. a. c. c. i. d. i. t. i. n. m. a. t. e. r. i. j. s. f. e. b. r. i. u. i. n. t. e. r. p. o. l. a. t. a. r. i. u. M. ā. a. u. t. e. s. s. e. t. m. u. l. t. u. s. r. n. o. i. n. b. e. u. i. t. t. p. e. s. i. n. i. e. n. d. u. s. s. i. c. u. t. a. c. c. i. d. i. t. i. n. c. o. n. t. i. n. u. i. s. i. n. q. u. i. b. u. s. t. o. t. a. m. a. t. e. r. i. a. i. n. c. i. p. i. t. p. u. t. r. e. r. e. t. u. n. c. b. u. m. o. r. i. p. u. t. r. i. d. u. s. d. i. g. e. r. i. d. i. g. e. s. t. i. o. n. e. b. e. c. e. s. t. s. e. n. t. e. r. i. a. G. a. l. e. p. r. i. m. o. r. e. g. i. m. i. s. a. c. u. t. o. r. i. u. s. u. p. e. r. i. l. l. o. p. a. s. s. u. p. r. i. s. a. n. a. o. r. d. e. a. c. e. a.

Notatu dignu

Tertiū dubiū vtrū sint eadē digestiua cause ahtis et cōiuncte Pro cuius dubij decisione pmititur q. digestiua sunt cōtraria et qd digerit. datur em digestiua ad remouendū ea q. p. b. i. b. e. n. t. n. e. b. u. o. r. e. u. a. c. u. e. t. a. u. t. n. e. a. d. b. e. n. i. g. n. u. r. e. d. u. c. a. t. u. r. q. u. e. d. ā. s. u. n. t. i. n. q. u. i. b. u. s. c. o. u. e. n. i. ā. t. c. ā. a. h. i. s. r. c. o. i. u. n. c. t. a. v. t. i. p. u. t. a. g. r. o. s. s. i. t. i. e. s. e. t. v. i. s. c. o. s. i. t. a. s. t. a. m. i. n. f. l. e. g. m. a. t. e. n. o. p. u. t. r. e. n. t. e. s. t. a. n. t. e. s. u. b. f. o. r. m. a. c. ā. u. s. e. d. e. t. i. s. i. n. f. l. e. g. m. a. t. i. c. ā. q. i. n. f. l. e. g. m. a. t. e. p. u. t. r. e. n. t. e. s. u. b. f. o. r. m. a. c. ā. u. s. e. c. o. n. s. u. n. c. t. e. e. t. u. d. e. m. e. t. r. a. t. i. o. n. e. i. s. t. o. u. m. d. i. g. e. s. t. i. u. a. d. e. b. e. t. e. s. s. e. e. a. d. e. s. v. t. p. u. t. a. e. q. u. a. l. i. t. e. r. i. n. c. i. s. i. u. a. r. s. u. b. t. i. l. i. t. a. t. i. u. a. S. e. d. i. n. q. u. i. b. u. s. n. o. c. o. u. e. n. i. u. n. t. n. o. d. e. b. e. n. t. e. s. s. e. e. a. d. e. v. t. p. u. t. a. i. n. c. a. l. i. d. i. t. a. t. e. M. ā. m. f. l. e. g. m. a. p. u. t. r. i. d. u. s. e. s. t. f. a. c. i. t. u. m. c. ā. l. i. d. u. m. p. e. r. p. u. t. r. e. d. i. n. e. f. l. e. g. m. a. a. u. t. n. o. n. p. u. t. r. i. d. u. m. s. t. a. n. s. s. u. b. f. o. r. m. a. c. ā. u. s. e. a. n. t. e. c. e. d. e. n. t. i. s. e. s. t. f. r. i. g. i. d. u. m. d. i. g. e. s. t. i. u. a. i. t. a. q. f. l. e. g. m. a. t. i. s. p. u. t. r. i. d. u. s. d. e. b. e. r. e. t.

De cura

esse minus calida q. digestiua flegmatis non putridi stantis sub forma cause antecedenti. Ex quo sequitur q. tempore quietis digestiua debet esse magis calida q. tempore paroxysmi. vnde in flegmatica tempore paroxysmi dabimus sirupum acetosum compositum de zuccaro. sed tempore quietis oximel compositum. sunt enim equaliter incisiua et subtiliatiua. sed oximel compositum calidius.

Et digestio quidem in grossa est equatio eius cū subtiliatione. in subtili est equatio eius cum ingrossatione.

Positis duabus intentionibus generalibus: p. curatione febrium putridarum. quarum vna est contra febre et est in frigidatio et bumectatio. Alia contra humorem et diuiditur in digestionem et euacuationem. Digestionem accipiendū generaliter vt est cōmunitas tam digestiōi noctitui reducibilis ad benignum q. digestiōi noctitui preparabilis ad expulsionem: sicut Aul. hic accipit eam notificans. Sed cum sint tres tantū vnam illarum trum Aulcen. describit reliquas omittens tamq. notas. est enim satis notum q. in frigidatio et bumectatio est inductio frigiditatis et diuiditatis. Similiter est manifestum q. euacuatio est humoris a corpore eductio. sed nō est bene notum quid sit digestio de qua hic loquitur. ideo eā notificat dicens: q. digestio est equatio. i. reductio versus equalitatem siue medietatem materie grosse cū subtiliatione. et subtilis cum ingrossatione. ambo enim debet ad medium reduci in grossitiei subtilitate: nō autem ad extrema. Pro cuius descriptionis declaratione est primo sciendum q. Aul. intendit hic describere digōem in noctituo tā reductibili ad benignum q. preparabili ad expulsionem. Si enim Aulcen. describeret solum digestionem in noctituo preparantem ad expulsionem: sicut optatur Gentilis posset argui de insufficiētia. q. Morandum scōo q. hic descriptio nō est cōpleta sed nobis est hoc modo supplenda. Digestio in noctituo est equatio id est versus medietatem reductio materie noctitue grosse cum subtiliatione. subtilis cum ingrossatione. viscose cum inctione. in cū cum inuolutione: necnon p. m. omniem dispositionem manifestam cū acquisitione proprietatis occulte: per quam fiat nature obediens vt expellatur aut ad benignum reducat. Pro cuius notitia sciendum est: q. digestio in noctituo debet remouere quascūq. dispositiones impediētes ipsius dispositionem ad euacuationem aut benignum reductionem. Hec autem sunt grossities superflua per quam fit vt nō sit nature cōueniens neq. etiam facile possit expelli cum nō possit per meatus angustos transire. Item per subtilitatem superflua est nature inconueniens: q. in portis imbibitur non potest facile expelli. Item viscositas facit ipsam nature inconuenientem et etiam expulsionem vt si materia sit aspera facere ipsam lenem et lubricam. Item de reliquis dispositionibus manifestis est iudicium. Proprietas autē occulta est addēda. Adidemus em in finē cba pēdente a sanguine quantumcūq. temperato a natura in principio non fieri crism: sed post aliquos dies: in quibus est sanguis factus secidū oēs eius dispositiones manifestas de tercio: fieri crism: qd nō pōt esse nisi per acquisitiones alicuius proprietatis occulte per quam facile expulsio obedit. Notandū tñ q. finis p. se incetus a virtute digerente nō est materie expulsio sed ipsa ad benignū reductio

Galenus in li. de constitutio ne artis medicatue. De autem est in his b scilicet qm nō ē possibile sol ut egritudines anteq. in egre dicitibus i inop fluitatibus ap pareant signa digestionis siue ne aures se male babeat: siue oculi: siue alia qua particula fuerit ulcerata. Et in summa dicendo digestionem velocitatem criseos in fallaciam salnatuaz signat cruda vero i in digesta in mas las apostafes conuersa acris fias: vel labores: vel motus vel eorum reuersiones.

reductio ut nutritur. conat est virtus digestiua q̄ est in mēbris radicalibus sibi assimilare materiam in qua agit sicut est p̄prium vniuersus agētis p̄perea ipsam de albat sicut videmus in sanie et ypostasi. dat est sibi dispositiones p̄cedētes actū nutritionis. Accidit autē q̄ p̄paret expulsiōem vel q̄ equat suba. vel q̄ acquirit p̄prietatē p̄ qua sit cōuenientius obiectū virtutis expulsiue i. for̄ te in mō substantie fiat inep̄ior expulsiōem quas p̄p̄ter cū virtus nutritiua nō p̄t ipsum assimilare sicut intēdebat ipsa grauare mēbra et eis nocente virtus expulsiua mouetur ad eius expulsiōem cui facile obedit p̄p̄ter causas tam dictas aut alteram earum.

Dubitatur vtrū digestio in iuuatiuo p̄cedat ingrossando. nā de digestione in nocituo iuxta tam dicta est satis manifestū q̄ q̄nq̄ ingrossando q̄nq̄ subtilizando. p̄cedit. Nō autē digō in iuuatiuo ingrossando p̄cedat est inia Art. 4. meteorozō. In cōtrariū aut sunt que quotidie apparēt. Nam digestio in p̄ris sicubus subtilizando p̄cedit. subtiliora em̄ sunt quanto digestiora. similiter cū sanguis in spūm cōuertitur subtilizando p̄cedit. P̄p̄ter noticiā tituli questidōis est sciendū q̄ digestio accipit duplici. quādoq̄ p̄ motu quo res digerit. q̄nq̄ p̄ complemento cuius q̄ digestum est. et vtrūq̄ diffinitio data per Art. cōgruit. In dubio tñ nō digestio accipitur p̄ motu quo res digerit. Notandū scō q̄ digestio apud Art. quarto meteorozō. sic describitur Digestio est p̄fectio in vnoq̄ bñdo a p̄p̄rio et naturalī calido ex oppositis passiuis. p̄fectio ponit loco generis. et significat idē q̄ cōplexio siue complementū in vnoq̄ bñdo. i. cōplexionalī mixtū. i. in quo est ipsa cōplexio mixtū postq̄ gentū est. aut in quo futura est ipsa cōplexio mixtū anteq̄ mixtū gentū sit humidū p̄fici p̄ actionē calidi naturalis p̄p̄rii illi mixto. q̄ intendētis formā illius et complementū dispositionū eius. Illi si nondū gentū sit mixtū intendit ipsius p̄ductionē. et si gentū sit intendit ipsius gentis cōseruationē et cōplementū dispositionū eius quibz d̄ p̄fici et cōseruari ex oppositis passiuis. vel fm̄ aliā translationē ex p̄iacentibus passiuis. et in idē redit. adinuitē debite permixtus. i. bñdo aqueo et aereo ex vna parte. et sicco terreo et igneo ex alia pte q̄ sunt elementa inuicē p̄miscenda fm̄ erigentiaz forme mixtū et complementū dispositionū eius que elementa ut passiuia debent adinuitē agere et pati. Permissentur autē debite per actionē calidi p̄p̄rii naturalis intendētis illius mixti esse et p̄fectiones.

Sed contra sequitur q̄ per actionē buius caloris p̄miscētis nō intenditur nisi cōplexio media inter passiuas q̄ntitates cum ipsa elementa nō agāt nisi vt passiuia. Scō sequitur hanc digestiōem nō reperiri nisi in mixto ex alio mixto gñando. q̄ nō est mixto nō est cōplexio. et si nō est humidū cōplexionale. Ad primū d̄ q̄ elementa q̄ p̄miscēt debent ad inuicē agere fm̄ qualitates actiuas et passiuas vt resulter cōplexio media inter ambas cōtrarietates p̄p̄erea possit exponi ex oppositis passiuis. i. ex elementis oppositis patientibus adinuitē fm̄ oēs qualitates. Aliter d̄ q̄ magis i diffinitioe exp̄ssit qualitates passiuas. q̄ id quod magis manifestatur post digōem est durities et mollities et similes que magis cōsurgūt ex qualitatibz passiuis. tertio aliter d̄ q̄ exp̄ssit qualitates passiuas et actiuas. q̄ ille passiuus est materia acti

uarū fm̄ quarū p̄portionē et tēperamentū acquiritur tēperamentū actiuarum fm̄ plm̄. Ad scōm d̄. q̄ si volumus digestiōem hīc descripi cōp̄tes re digestiōem cuiuscūq̄ mixti tā ex mixtis q̄ ex elementis immediate gñandi itelligamus in vnoq̄ bñdo. i. tā aqueo q̄ aereo ex oppositis passiuis scz sicco terreo et igneo secū p̄miscēdis et nō subdamus illā particulaz cōplexionalī mixtū. Vel si vis cā addere sicut addit Alb. ma. dicamus q̄ bñdum aereum et aqueū p̄t dici cōplexionale. mon q̄ sit subiectū cōplexiōis. sed q̄ est futurus p̄tiale subiectū cōplexiōis. nam ly cōplexionale non solum dicit actum sed etia aptitudinem.

His premis ad dubiū respondet q̄ digestio i iuuatiuo alit quando p̄cedit ingrossando alitq̄ subtilizando. alitq̄ neq̄ ingrossando neq̄ subtilizando. Primus manifestū est in bis in quibz humidū aqueū et aereum p̄ficiunt p̄ sicū terreū sibi adueniēs sicut in amigdalīs auellantis et similibus. aut in quibz sit separatio humidū aqueū per digestiōem sicut cū vnum cōuertitur in chilum et humiditates scōe in carnem et ossa. Scōm est manifestū in quibz eodē tra sicū terreū p̄ficiunt per bñdū aqueū et aereum sibi adueniēs sicut in p̄ris ficibus et similibz in p̄ncipio duris et terreis. q̄ humidū attrahitur a calore digerente tanq̄ cōueniens ad p̄fectionē et complementū eorū q̄ digeruntur. Similiter in quibus per digestiōem excludunt partes terree. sicut cū panis vel caro cōuertitur in chilum et sanguis in sp̄ritū. Tertius est manifestū in quibz per digestiōem separat tantū de partibz terreis grossis quantū de partibus aqueis et aereis. sicut cū sanguis cōuertitur in p̄limā bñditatē aut in lac aut in sperma. sed tamen credā lac fm̄ plurimum esse sanguine subtilius. Itē sicut q̄ p̄isana p̄uertitur in chilū. Et similiter p̄t esse q̄n per digestiōem tantū traheret ad id q̄ digerit de bñdo aqueo et aereo quantū attrahitur de sicco terreo. aut q̄n tantū excludatur de vno cōtrario quantū attrahitur de alio quozum exempla difficile est reperire.

Scō cōclusio. ad intentionē Art. qui vult q̄ digestio p̄cedat ingrossando exclusa quacūq̄ additioe aut separationē bñdi aqueū aut aerei. Alit sic cū terrei p̄ter bñdi resolutionē q̄ sit p̄ actionē caloris digerētis. oīs digō i iuuatiuo ingrossando p̄cedit. p̄bat. q̄ p̄ actionē calidi digerētis semp bñditio: ps dissoluitur. An q̄ digerit cōtinuo efficitur terrestris. Correlariū. bñdū adequatū q̄ digeritur siue digō p̄paret ad nouā formā mixtū siue cōpleat in mixto dispōnes sibi cōuenientes cōtinue ingrossat. Et nota. vt supra dictū fuit q̄ digestio de qua fuit q̄stio nra accipit p̄ motu quo res digeritur. et similiter p̄fectio siue cōplexio postea p̄ genere. p̄ motu accipitur quo mediante res p̄ficiat digeritur et cōpleat. An si querat que res sit digestio. Rñr q̄ est motus. Si nō digestio accipiat p̄ cōplemento et integritate et q̄ digestū est. Rñr detur q̄ ē terminus et finis a calore naturali p̄ motum intentum. et illud est integritas et p̄fectio mixtū q̄ integrat ex cōp̄one p̄p̄ria duritie et mollitie colore et odore sapore et sibi necnō p̄p̄rietate et for̄ma p̄ q̄ mixtū bz esse et est perfectū in specie sua.

Et quādoq̄ sunt cōtraria illa q̄ requirit feb. de infrigidatione. et illud q̄ requirit humor de digestionē et euacuationē et resolutionē. Quādoq̄ em̄ est digestiū et euacuationē calidū immo est fm̄ plurimū ita.

Aristoteles.

Itaqz Aristoteles solus
hic habet intentionem
ad humidum q̄ est ob
iectum digestionis.

Tractatus

De cura

In hac parte tertia prime partis comparat Aul. has intentiones ad invicem quo ad casum nostrum et hz tres partes. In prima ostendit istam intentionem contrarietatem: quarum altera debet febris. altera cause declarans in generali cui magis vacandum sit. in secunda parte ostendit barum convenientiam in quadam re suante respectu utriusque. et est si rupus acetosus simplex. in tertia parte ostendit in speciali quomodo utriusque vacandum sit. scda. ibi. (Et multotiens). tertia ibi. (Et scias quomodo). In prima parte ostendit in generali cui intentionem magis vacandum sit. In tertia parte declarat quomodo illud quod convenit ratione humoris nocet ratione febris. In secunda parte ostendit in generali cui intentionem magis vacandum sit. In tertia parte declarat quomodo illud quod convenit ratione febris nocet ratione humoris. et hoc inferens tria correlativa. scda pars incipit ibi. (Et tunc opz). tertia ibi. (Et fortasse contrarius). In prima parte dicit duo. primus quomodo quandoque sunt contraria illud quod requirit febris de infirmitate et illud quod requirit humor de digestionis evacuatione et resolutione. secundum dictum est quod digestum et evacuationum aliquando immo semper plurimum est calidum. Unde hoc quod pertinet ratione humoris digerendo et evacuando nocet ratione febris que curatur per frigidum. primum dictum est manifestum.

De digestis.

Sed pro declaratione scilicet casus dicit duo dubia. In primis utrum digestum sit semper plurimum calidum. ad partem negativam primum dubium arguitur. quod frequenter digestio materis est ingrossatio ut patuit ex diffinitione digestionis. hoc autem sit a frigido. Item aqua frigida ut patet inferius digerit materias calidas subtiles. Item feb. semper plurimum sunt colerice. scdo de crisi. caplo sexto. ergo materia febris digerenda semper plurimum est colera que cum sit calida naturaliter per putrefactionem frigidam digerenda est. Preterea plures febres accidunt tempore calido quam frigido in quibus oportet totum regimem ratione temporis ad frigidum declinare. Preterea plures febres sunt pestilenciales in quibus pro digestionis vitium origo ab aqua simplici de acetositate citri aqua frigida et similibus extinguentibus cor: confortantibus et a maligna putredine preferuntur. Preterea medici pro digestis in febribus utuntur sirupo acetoso simplici. sirupo balsamico sirupo a cetoso composito. et aqua ordei enduite que omnia ad frigidum declinant. et plures istis utuntur in feb. quod in omnibus reliquis simul. In oppositum est hic Aulicenna.

Triplex digestum.

Pro solutione premittit primo quod digestum est triplex. quoddam est vis aie et hoc non est calidum nec frigidum: quoddam est calidum naturalis quod est calidum et humidum siue per ipsum intelligamus spiritum siue complexionem naturalem. hoc enim sunt instrumenta anime in quacunque operatione. Quoddam est virtus medicinarum siue medicinarum ipse qui gratia digestionis adhibentur. et de hoc ultimo digestum est questio nostra. In hac parte dicit plures commentatores tertio regni in commento illius partis. Sed dicta quidem species alterationis. Et similiter sequentes eum quod digestio cause continue scilicet humoris putridi que apud Galen. est alteratio faciens cessare putredinem manente substantia perficitur per frigidum et sicca: tamen quia frigidum et sicca opponuntur causis putrefactionibus que sunt caliditas et humiditas: cuius

Galenus.

signum quod auster facit et conservat putredinem quod est calidum et humidum. Contra boreas frigidum et siccum prohibet eam. Preterea omne quod putrefit calefit et humectatur. quare frigidum et siccum auferenda et prohibenda est putrefactio. Husus viri et sequentium ipsum dicta sunt vera loquendo de digestionis putridi ut putridum est: per quam debet ad benignum reduci. omne enim tale ut putridum est calidum et humidum respectu sue dispositionis naturalis. quare cum cura fiat per contraria opus est per frigidum et sicca ut lapsus corrigantur. et non solum hoc verum est in humoribus putridis ad benignum reducendis: sed etiam per ipsorum preservationem a putredine. huiusmodi frigida et sicca adhibenda sunt. Aulicenna tamen et medici non curantes de reduplicatiis dicunt digestionem esse ut plurimum calidam. Nam multotiens humor putrefit propter grossitatem et viscositatem: propter opilationem propter ventem ipsius evacuationem. Et multotiens idem humor factus putridus propter easdem causas non potest ad benignum reduci. quare multotiens opus est calefactionibus incidentibus subtilitatis et aperientibus. hoc necessaria sunt in humoribus putridis aut non putridis ad expulsionem preparando. Raro enim contingit quod humores putrescentes etiam levi putredine ad benignum reducuntur. Cum ergo diligens computatio facta fuerit oim digestionum quibus medici utuntur tam pro humoribus ad benignum reducendis siue putridi sunt siue non putridi quam in humoribus ad expulsionem preparando inveniemus esse plura digestiva calidam quam frigidam. Nam digestiva frigida: humoribus semper sunt calida: sed digestiva calidiorum etiam semper plurimum sunt calida cum semper plurimum humoribus calidi sunt grossi aut viscosi aut opilationis contrarii. raro enim sunt febres ex putredine colere naturalis. Sed plures sunt ex putredine colere citrine vitelline et colere minoris fame. Similiter sanguis putrescens raro peccat subtilitate: sed plurimum grossitie. et horum putredines sunt semper plurimum opilationibus puncte. Preterea humores siue sint coniuncti causa febris siue antecedens semper plurimum preparatur ad expulsionem: raro ad benignum reducuntur. cuius signum quod semper plurimum post digestionem sit ipsorum evacuatio ab arte vel a natura: sed humorum evacuatio impeditur semper plurimum propter grossitatem et viscositatem facientes ipsos figi et adherere: et impediunt tractum eorum per vias angustas sicut super extremitates venarum. et raro impediuntur propter subtilitatem qua in membrorum porositatibus imbibitur. quare semper plurimum necessaria sunt calida subtilitatis incidentia et aperientia. Et similiter ad benignum reducendi sunt frequenter propter tales causas impediuntur. quare et. Nec obstat quod inveniuntur aliqua frigida aperientia sicut aqua enduite. et similia. Et aliqua frigida incisiva sicut acetum quod adiuvat ad subtilitatem. quod ista sunt levi ter aperientia et subtilitatis que et plurimum non sufficiunt: sed opus est fortioribus que sunt calida. quare non solum in causis antecedentibus febri putridam digerendis: sed etiam in coniunctis. aut saltem omnibus computatis tam antequam quam coniunctis siue ad benignum reducendis siue ad expulsionem preparando digestiva semper plurimum sunt calida. Et hoc voluit Aulicenna.

Ad rationes autem in contrarium conceditur quod aliquando digestio est ingrossatio que fit a frigido. et quod aqua frigida est digestiva humoris calidi subtilis: sed hi humores

humores subtiliter digerendi raro reperiuntur in comparatione ad humores qui digerendi sunt per subtilitatem. Sed ad Bale. secundo de crisi respondetur quod quocumque visco humore capto finem speciem plures accidunt febres a colera quam ab alio humore. et non solum hoc est verum sed etiam plures accidunt febres a colera quam a reliquis humoribus simul ut manifestum est his qui diu versati sunt in practica. et hoc fuit mens Bale. ex qua tamamen non concluditur contra determinationem. quod ille colere finem plurimum sunt grosse. Unde febres finem plurimum occurrentes sunt tertiane non pure quarum materia subtilitate indiget et finem plurimum sunt coniuncte opilationi quare et. Ad rationem aliam conceditur quod plures febres accidunt tempore calido quam frigido: cum quo tamen stat quod pendet ab humoribus grossis cum maxime accendant in autumno. Ad quintam conceditur plurimas esse febres pestilenciales in quibus ab initio videtur aqua frigida et digerentibus frigidis quantuncumque finem plurimum pendeat ab humoribus grossis. sed illud factum coacte non regulariter. sed postea in processu procedimus cum subtilitatis et aperientibus cura regulari. Ad ultimum conceditur quod plures sirupo videtur acetoso simpliciter et composito et sirupo bisantino. quod valent in materia calida et frigida et aperit opilationes. Sed nisi esset auctoritas Aldeueidice rem sirupum bisantium et acetosum compositum ad calidum declinare. Sed quicquid sit digerunt maxime per calida ipsorum compositiones ingreditur que sunt subtilitatis aperientia et prouocantia. Ad rationem autem plurimum Lomenta totis que videtur vniuersaliter concludere quod digestionem cause coniuncte est vniuersaliter frigidum et sic cum debeat opponi caliditati et bumiditati eius quod putrefit. Respondetur quod multo citius grossities et viscositas sunt causa putredinis. et motiens prohibita transpiratio: que remouenda sunt per calida: et per frigida et sicca fouerentur et auerentur. unde magis nocerent quod iuuarent corrumpendo caliditatem et bumiditatem superfluum eius quod digeritur.

Secundum dubium vtrum etiam plurimum calida. Arguitur quod non quia etiam compressio sunt finem plurimum frigida sicut mirabolant citonia et similia. et euacuata leniendo sunt frigida sicut viole. et aliquando sunt circa temperamentum sicut manna cassia. Et euacuata labificando sunt frigida sicut pruna. et euacuata eligendo quedam sunt frigida sicut rose mirabolant. Item euacuata per vomitum sunt frigida sicut acetum et aqua ordei simul mixta. Similiter euacuata per vnam sicut semina comunita Item euacuata per sudorem sicut aqua ordei cum pauco vino. In oppositum est Aui.

Pro solutione notandum quod euacuata sunt sexuplicia quedam euacuata per secessum quedam per vomitum quedam per vnam. quedam per sudorem. quedam aperiendo officia venarum aperture sanguinem manare faciente. quedam euacuata membra particularia per ductus et vias sibi proprias sicut cerebrum per nares et colatorium. pulmonem per canalem eiusmaricem per collum eius. Euacuata autem per secessum. quedam euacuata comprimendo idest constringendo intestina in parte superioris ita ut per constrictionem fiat expressio

oblecti expellendi ad inferiora. et ex hoc genere sunt mirabolant licet etiam euacuent eligendo. Item citonia pruna et similia stiprica post alium cibum sumpta. Et quedam euacuata labificando sicut pruna idest applanando superficiem membrorum: idest intestinum per que fit expulsio: ita ut superficies ipsorum fiat plana non aspera et inaequalis ut obiectum expellendum lubrificet. per ipsas. Quedam euacuata leniendo idest bumectando et mollificando obiectum expellendum sicut visco le manna et cassia. Euacuare autem lubrificando credo quod sit idem quod euacuare labificando ut vobiscabuluz sonat aut si differt credo quod simul comprehendat euacuationem labificatiuam et lenitiuam sicut euacuatio facta per oleum et sira pinigula que simul obiectum mollificant et superficiem applanant. Quedam autem euacuata eligendo idest determinatum humorem per suam proprietatem ad se attrahendo. Et hoc sunt duplicia. quedam fortia dicta exoluentia: et hoc vniuersaliter sunt calida. quedam sunt debilia que dicuntur solutiva benedicta. Et horum quedam sunt calida sicut reubarbarum aloes et similia. quedam sunt frigida sicut mirabolant viole rose. et similia. licet forte huiusmodi secundum partem finem quam eligunt sint calida. Ordinavit namque natura ut proprietati specificae attrahenti coningeretur qualitas prima attractiva scilicet caliditas ut per eam iuuaretur. quapropter comprehendimus violas: et propter siccitatem amaritudinem quandam significantes caliditatem qua sua proprietate specificae iuuatur in attrahendo hoc. Quedam euacuata per secessum euacuata dissolueno sicut piper. quedam abstergerendo ut mel: quedam pungerendo et stimulo sicut acetum et similia acuta. quapropter. 1. 6. 2. 3. inuenientes quedam antidota solutiva in quibus nullum est solutiuum secundum aliquem quatuor modorum supra scriptorum. Multa tamen reperiuntur solutiva que multis modis ex supra scriptis possunt euacuare sicut mirabolant qui euacuata comprimendo et eligendo: sicut pruna et tamariñdi qui euacuata labificando et eligendo. et manna et cassia leniendo et eligendo. Succus autem granati acris et granati dulcis expressus cum cortice interiori quantitate quatuor. 3. cu duabus. 3. succari euacuata abstergerendo per zucca. leniendo per succum granati dulcis. incidendo pungerendo stimulo per succum granati acris et comprimendo per stipitatem suam

Sed respondendo

ad questionem dico quod solutiva exoluentia sunt vniuersaliter calida. Solutiva benedicta quedam calida: quedam frigida. Soluenda comprimendo sunt finem plurimum frigida. Solutiva leniendo sunt bumida. quandoque frigida. quandoque calida. quandoque temperata. Solutiva labificando. quandoque frigida. quandoque calida. Euacuata autem dissolueno abstergerendo pungerendo et stimulo sunt finem plurimum calida. Euacuata autem per vomitum lenia quedam sunt frigida sicut semina atriplicis et aqua repida cum pauco aceto. quedam sunt calida sicut flos genestre agaricus. Fortia autem vomitua sunt vniuersaliter calida sicut succus rapbani granum regum siue catapucia. Elleborus autem est vltimus et hoc vomitua quandoque prouocant per qualitates manifestas ut puta pungerendo stimulo do et in stomacho leuigando. Quedam per proprietates occultas eligendo proprios humores

Quot modis
fit solutio.

Tractatus

De cura

uauia prima

res fm naturam vomitui euacuantez antes per
vinā qdā euacuat per pprietates vīozes eligen
do sicut assarū eligens coleram et flegma. Quedā
a proprietate petunt vīas vīne licet non eligant
humores determinatos sicut cantarides. quare
tanta est vīs vt etiam exterius applicitis prouo
cent vīnam et quandoq; excoctant vīas vīne et
proprie vesicam ita vt et ea sanguis emanet. et be
omnes sunt calide. Quedam euacuant per qual
tates manifestas. et bec sunt duplicia. quedam p
uocant vīnam sua aquositate lauāre sicut aqua
cucurbita melonis et angur et bec sunt frigida.
Quedam sunt diuretica idest prouocantia vīnaz
dissolueno humiditates in humiditatem aquo
sam sicut apum radices sparagi et similia. et bec
sunt calida. Sed dubium est de seminibus com
munibus frigidis quomodo prouocant vīnam.
Aliqui credunt hoc esse ex humiditate aquosa in
ipsis derelicta. Aliqui credunt hoc esse propter ca
liditatem aliquam in ipsis existentem. Aliqui di
cunt hoc esse a proprietate et forte omnia bec si
mul concurrunt. bec autem frigida sunt. Euacua
ta autem per sudore quedā sunt leuia sicut aqua
ordei cum pauco vini subtilis. et bec sunt frigida.
Quedam sunt prouocantia sudorem dissoluen
do humiditates in vaporem grossum. et bec sunt
calida et calidiora q̄ prouocantia vīnam preter
cantarides. opus enim est maiori caliditate ad
dissolueno humiditatem in vaporem grossum
q̄ ad subtiliādo humiditates grossas in aquosi
tatem. Et medicamen de assa est de fortiter pro
uocantibus sudorem. Euacuantez autem aper
tēdo extremitates venarum aperture sanguinem
manare faciente. quedam faciunt hoc a proprie
tate sicut aloes necnō multe ex medicinis exolu
tis. quedam faciunt illud per qualitates man
festas sicut omnia aperitiua. et manifestum est bec
omnia esse notabiliter calida. Euacuantez autem
membra particularia sicut cerebrum pulmonem
et matricem omnia bec fm plurimum sunt calida
Ex quibus tandem concluditur responsio ad
questum per has conclusiones. Prima conclusio.
Euacuantez autem de entibus mundi per quan
cunq; vīam ex iam dictis plura sunt calida q̄
frigida. bec cōclusio patet ex suprascriptis. Q̄ Se
cūda cōclusio. euacuantez quibus vītimur pro
ratione februm putridarum sunt fm plurimum
calida. probatur. nam electue euacuantez mate
rias proprias febris per secessum quibus vītimur
sunt fm plurimum calida. euacuantez autem ma
terias communes aliquando sunt calida. Simili
ter euacuantez per alias vīas quibus vītimur fm
plurimum sunt calida: vt patet discurrendo per
singula. Et ex his facilis est responsio ad ratioēs
adductas ante oppositum.

Et tunc oportet vt obseruet magis ti
morosa de vna duarum.

In hac parte Autem. ostendit in generali que
barum duarum intentionum cum adinuem con
trariantur sit obseruanda dicens: q̄ oportet vt ob
seruetur magis timorosa de vna duarum reruz id
est duarum intentionum adinuem contraria
rum. Illa autem dicitur magis timorosa que si
omittatur malus imminet periculum. ergo si intē
sio ad febre sit magis timorosa obseruabimus
illam et procedemus cum infrigidantibus et ex
tinguentibus non neglecto tamen humore. Si ve
ro intentio ad humorem sit magis timorosa disge

remus: euacuabimus nō negligendo febre. Et
hanc sententiam vult Auicenna quarta primi vs
timo capitulo.

Et fortasse contrariū est illud quod con
uenit febrī de infrigidatione cum eis que
sunt sicut melones indi: et reliqua olera: ei
quod conuenit materie de minoratione.

In parte presentī Autem declarat q̄ aliquādo
illud quod conuenit ratione febris nocet ratione
humoris. secūdo infert tria correlaria. secūda ibi
(Quare.) Q̄ De prima parte dicit. q̄ fortasse id
est aliquando illud quod conuenit febrī de infr
gidatione cum eis que sunt sicut melones indi
et reliqua olera: contrariantur illi quod requirit bu
mor de digestionē euacuatione et resolutione.

Quare phibet illud dare ea in potu nisi
vbi nō est materia. et omnino sollicitudo sit
vt postponatur aqua fructuū vsq; ad heb
domadam. et sit contentus aqua ordeī. Et
omnes fructus nocent febricitantibus cu
ebullitiōe sua et corruptiōe sua i stomacho.

In presentī parte infert tria correlaria. Q̄ Pri
mum q̄ illud: scilicet conferre febrī et nocere bu
morī phibet ea scilicet melones indos et reli
qua olera et aquam eorum dari in potu nisi vbi
nō est materia idest nisi in febris: immateriali

hūa sicut est etbica et effimera. Q̄ Secundum cor
relariū q̄ omnino sollicitudo sit idest medicus sit
sollicitus q̄ bec aqua fructuum scilicet melonis
indi et reliquorum similitum sicut cucumeris citru
li et similitum fructuum facile putrescibilibz post
ponant vsq; ad hebdomadam in febris: putri
dis et interim sit contentus aqua ordeī. Q̄ Tertiū
correlarium. omnes fructus nocent febricitant
scilicet febre: putrida cum ebullitione sua et corru
ptione sua in stomacho. Q̄ Nota primo. q̄ melo

indus melo magnus viridis: cucumer sarraconi
cus. dualba anguria idem significant. Et apud
Serapionem auctoritate Rasī. est fortis bume
ctationis et extinctionis. et conuenit in febris: bus
adurentibus et est frigidior: alijs speciebus melo
num. Cucumer vero aliter dictum cibariū est dure
digestionis generans cibum malum paratum
corruptioni siue corrupti et fieri materiam fe
brum putridarum. quantum melo sit citius corru
ptibilis et frigidus et humidus in secūdo. et hoc
est illud quod vocatur cucumer in Lombardia et
in marchia triuissana et mollificat ventrem et pro
uocat vīnam. Citrullus autem aliter dictus ga
lbe est frigidior: cucumere et generat cibum vt
scosum et humores crudos in ventis et accidit ex
vfu eius febres antequā male. nec prouocat vīnā
sicut melo: et nocet stomacho. aqua cucumeris et
citrulli confert inflammationi febris: sedat si
tim et laxat ventrem laxatione bona et sine noci
mento aliquo: et debet buliri cum zuccaro albo.

dosīs cuiuscunq; eorum est ab. 3. iiij. vsq; ad. vi.
non oportet tamen vt detur habenti naturam du
ram ad mouendum quia non laxaret. Q̄ Credo
q̄ citrullus minor sit cucumere. Adelo aliter di
ctus batheca apud Serapionem cuius substantia
est dum est maturus est subtilis et non perfecte
maturi substantia est grossa infrigidat et bumectat
in secūdo gradu. et secūda virtus abstergit et
incidit. sed tertia prouocat vīnā. Q̄ Credo q̄ apud
Aut. batheca sit terminus cōis ad plurescēs melo
nū. dicit enim q̄ melo est melioris bñozis q̄ relique
bathece

i. baduas.
5

indus porca

Acidus in ungu

a. m. h. p. r. t. h.

Conclusiones
de natura solu
tiorum valde
notande.

*tria correla
ria.*

m
*Quid melo in
dus.*

De cucumere.

De citrullo.

Serapio.

Batheca.

bathece. Concordat tñ cum Serapione in vřřtu-
tibus eius. Pepo autē est melo. sed dñ pepo quasi
pepasiñ passus. Et Symon Januchis nō dñfere
pat ab Zucenna. nec Serapione. dñcit enim sic.
Nulla arabice melo magnus vřřidus. 7 barbea
arabice melo magn? vřřidus q̄ anguria a q̄būdā
vocatur vel alius melo quā ap̄cuncti vocatur si-
locutus est enim sub disunctione. ¶ Ego tamen
credo q̄ pepo siue melo bene conditionatus parū
transcendat p̄mum gradum p̄pter bonitatem
sue dulcedis. Et q̄ Zuc. in cap°. De q̄rtana cōpa-
rās ip̄m la ctuce inuit ip̄m esse min? frigidū lactu-
ca. cum tamen lactuca secūdo canone sit frigida
in secūdo. Est tamen multum p̄uocans vinam
cum nō concedat ip̄sum in quartana p̄pter vehe-
mentiam p̄uocantis p̄ducendis ad ingros-
sationem sanguinis. ¶ Lurcubita autem frigida et
humida in secūdo pauci et boni nutrimenti 7 ve-
locis digestions finē corumpitur in stomacho
et cōfert febribus colericis. ¶ Al̄elōgena a pud
Zucen. scōo canone capitūlo pp̄rio. est calida et
ficea in secūdo: licet apud quosdam sit frīgida ge-
nerat humores melācolicos preparates ad egrī-
tudines melancolicas. recens tamē est minus ma-
la antiqua. Eum ergo bic dñcit Zuc. melonem in-
dum 7 relictua olera cōuenire ratione febribus inel-
ligit de oibus p̄terea de melōgena. Nocent autē
ratione humoris cum nervos in frigidum et hu-
mectent 7 p̄bibeant resolutionem et generent cō-
mōs malos putreficibiles. Lurcubita tamē est mi-
nus mala ceteris: immo optime confert in febri-
bus colericis. 7 pp̄rio si debite coquat 7 p̄paret.
¶ Notandum scōo. q̄ hoc vocabulum bolus est
latius apud arabes q̄ apud nos. Max apud nos
solum perbas significat sed apud Arabes signifi-
cat herbas 7 etiam fructus: quī nō nascūtur ex plā-
ta lignea sicut illi de quibus sermo p̄cessit.

Dubitatur vtrum aqua fructuum debeat
potpōni vñq; ad hebdoma-
dam. p. 20 solutiōne butus notandum aquam fru-
ctuum et cūlūcūq; alter? rei tria apud mēdicos
significare. Quandoq; em̄ significat succū. quan-
doq; aquam decoctiōis. quandoq; aquam distil-
latiōis. Et de his tribus modis est sermo in tex-
tu presenti. ¶ Notandum secundo tres apud me-
dicos reperiri aquas fructuum differentes fm̄ di-
uersitatē eorū et quibus fiunt. Prima est aqua
decoctiōis quorūdam fructuum solutiōum: si-
cut prunorum tamarindorum sububarum sebesten-
cum quibus ad buliendum aliquando adduntur
violē. et cum borum decoctiōe aliquando cassia
vel manna dissemperatur. Et hec aqua fructuum
multitens datur in principio febriū aut ebdo-
madam ad infrigiendum leniendum ventrem.
et quandoq; ad minorandum materias proprias
et sunt eius varīe descriptiōes apud auctores
fm̄ diuersam febrium exigentiam. Ad huc
ponit distinctiōne septima descriptiōem aque
fructuum et multas alias decoctiōes ⁊ infusiō-
nes. et de hac aqua fructū nō intelligit hic Aut.
¶ Secūda aqua fructuum est succus quorūdam
fructuum acetosorum sicut granatorum limonū
estrulorum acetositas citri. ⁊ bec multitens datur
in principio febrium aut ebdomadam ad
extinctionem caliditatis et p. obibendam malī-
gnam putredinem aut ipsius additionem ⁊ cor-
dis confortatiōem fm̄ q; multitens est necessa-
rium in pestilentialibus. ⁊ de hac nō est hic sermo.
¶ Tercia aqua fructuum est aqua decoctiōis aut

expressions aut distillations fructuum superius
 emolacorum sicut angurie melonis cucumeris
 citrullu curbitur. His adde quam pomorum pi
 rorum perficiorum: et similitum facile putresci
 lum que aqua non est lentissima sicut prima licet
 et procuratua. nec prohibet putredinem. sicut se
 cunda: immo potius est parata ad inducendum
 aut augendum putredinem de hac est sermo in
 textu. Et prohibetur ante septimum quousq
 materia sit manifeste digesta multum minoza. tuc
 enim minoza potest facere no cumenta

Sed contra quia l'albabiassi precipio
certane concede aquam
angurie. Idem facit Aueroys septimo colligit.
¶ Amplius Aucenna in regimine a curtozum. de
aqua curbitur cucumeris et melonis gratia
extinctionis caloris putredinalis sed necessitas
extinctionis potest esse ante digestionem. ¶ Am-
plius Auicen. multotiens laudat melonem cucu-
merē et cubitum in tertia nō determinando
tempus digestionis. ¶ Amplius Auicen. in cura
sinapialis minute dat panem in aqua fructuum
et videtur q̄ intelligat de aqua melonum: q̄ simi-
lium: necnon p̄trozum et pomozum: quod appa-
ret. nō enim intelligit q̄ panis datur cum aqua in
qua sit castia? bulusmodi solutia: nec cum aqua
granatorum aranceorum. q̄ similia. quia statim
debidet duri in fistu capitulo. ¶ Amplius cassius
felix in causone vitur succo cucurbitae. ¶ Preter
ea si aqua bulusmodi disponit ad putredinem
non debet concedi ante bebdomadam nec post
bebdomadam.

Pro solutione horum sciendū qd aq
angurie cucumeris et
similium facile putreficibilis et parat in fe
bribus putridis extinguendo caliditatem febris
lem propterea dixit qd melones indit et reliqua
olera conueniunt febri infrigidando et similiter
eorum aqua. Ex parte autem nocet quia aqua
bulsumodi et similiter fructus ipsi ex quibus fit
sunt parati corruptioni propter bumidumaqueu
aprum ebullitionis et putrefactionis, et quia a pro
prietate quasi generant materias malignas vt in
telligitur a doctoribus arabibz omnibz. vnde bec
aqua est apta multum nocere ratione bumoris.
Aerum flocet post hebdomadam id est apparen
tibus signis manifeste digestions et materia mi
norata est apta minus nocere cum virtus magis
dominetur materiei nec sit in eam aliquam pro
cedere putredinem. verum fm diuersitates febriu
putridarum est apta magis aut minus nocere et
iunare. In febricitatis quidem nullo modo con
uenit. quia ratione febris non est proportionatū
infrigidans immo in sumum excedens et ratione
bumoris. vt manifestum est apta maxime nocere
nisi forte est causā a febrimā falso. ¶ In mel
lancolicis autem similiter ratio et febris est nimis
excessuum infrigidans. et ratione bumoris non
conuenit quia nimis inflgat et facit ineptum
euaquationē. et forte superfluo prouocando nocet
vt voluit Aucenna in capitulo de quartana lo
quens de melone dulci qui minus ceteris fru
ctibus de quibus supra infrigidat. ¶ Aerum in
quartana continua pendente a melancolia gent
ia per aduentionem colere fortasse posset concedi
aut saltem minus noceret qd in reliquis quartanis.
¶ Sed in sanguinea est pportio natū infrigidās
est forte noceret superfluo: dādo: rōne bñōris
s. sanguis putrētis est apta multo obesse parus

*no sicut b p ad se
p r m u z f*

Halyabag.

De aqua an
gurse.

É

Auerroes.

Prodesse in febribus colericis et proprie pendē
tibus a materia subtili est apta multū pdesse. tūz
ratione febriū tum ratione humoris. Propterea
in his auctores quidam sicut Aliahas Auerroes.
Aut. in caplo de tertiana. cōcesserunt eam a prin-
cipio estimantes ipsam plus iuuare q̄ nocere. sed
in colericis pendētibz a colera grossa est meli-
expectare digestionem et aliqualem minorationē
In colericis itaqz a colera subtili ab initio cōces-
sa posset magis iuuare q̄ nocere. Sed i colericis
a colera grossa ab initio magis noceret q̄ iuuā-
ret. Sed post hebdomadam intellectum datur
est apta magis iuuare q̄ nocere. In reliquis autē
putridis est ante hebdomadam et post apta mul-
tum nocere et parum pdesse. minus tamē noceret
in causone a flegmate falso. et in quartana conti-
nua a melancholia gentra per aduotionem colere.
sed in pestilentialibz est multo magis apta obesse
q̄ pdesse euz in eis semp oporteat tueri cor et de-
fendere a maligna putredine. quod magis facit
aqua fructuum acetosorum. In effimeris autem
est apta conferre. In etibz in frigidando et bus
mectando confert. verum superflue puocando no-
ceret. Verum aqua ordet est conuenientior q̄ aqua
butisimodi. cōuenit enim ratione humoris et ra-
tione febriū. Propterea dixit Auicē. Sīs contentz
aqua ordet et postponatur aqua fructuum. **¶** Ele-
rum in febribus ardentibus fortasse nō esset in ea
sufficiens in frigidatio et humectatio sicut in aqua
angurie et cucurbitae. **¶** Sed hic cōsiderandū quā-
do cogit te necessitas ad vsuū bmoī aque. fructū
mecticus debet eius malitiam corrigere cū deco-
ctione que fiet hoc modo. Inuoluimus angurias
aut cucurbitam in pasta et ponimus in furno. et qn
pasta exterius apposita erit decocta confidimus
q̄ aqua interius angurie aut cucurbitae erit de-
cocta et tunc remota pasta perforamus cucurbitā
aut anguriā ac si esset. ueges et extrahimus aquā
quam volumus. et postea claudimus euz spina et
baurimus de ea fm oportunitatem. verum non
est ita gustui delectabilis saltē aqua angurie si
cut succus eius ore expressus. Et ex his p̄z respō-
sio ad rationes pbantes aquam bmoī cōpete-
tere in principio. et ad vltimam rationem probantē
ipsam conuenire post hebdomadam.

Dubitatur pro declaratione tertij cor-
ceant cum ebullitione sua et corruptione sua in sto-
macho. **¶** Arguitur q̄ nō. primo q̄ granata aceto-
sa et pruna damascena acetositas citri et limōis
recentis et arāci pbent ebullitionē et corruptio-
nem in stomacho et reprimunt coleram: quod non
facerent si ebullirent et corrumperebantur in stoma-
cho. ergo nō nocent febriū. tenet cōsequen-
tia. et assumptum est Aut. et reliquorum auctorum
in capitulis. p̄p̄ijs. **¶** Et cōfirmatur. q̄ ab omni-
bus auctoribus et ex cōmuni vsu practicanū con-
ceduntur in febribus pestilentialibz ad extinctio-
nem caloris febriū et prohibitionem maligne pu-
tredinis. **¶** Amplius in capitulo de cura tertiane
vult Aut. q̄ quando est necessaria subtilitatio regi-
minis detur in potu aqua granatorū et aqua me-
lonis indi. constat autem q̄ subtilitatio est necessa-
ria in statu quando est maxima ebullitio. ergo vi-
detur q̄ isti fructus nō sint apti ebullire. **¶** Amplius
p̄cit Aut. q̄ melo indus est vehementis iuuamē-
ti in tertiana et q̄ fortasse nō nocet nisi parum. et si
misit de succo limonis nō salit et de succo ace-
tositas citri. **¶** Preterea in febribus multe inflā-

mationis sicut est causon tertiana ab omnibz au-
ctoribus hi fructus cōceduntur. Et dicunt de me-
lone indo q̄ ē maxime iuuamēti. Max cū hoc q̄ sol-
uit et puocat et frangit vehementiam caloris et fa-
cit sudare fortasse nō nocet nisi parum. **¶** Preterea
ea medici moderni pcedūt febriū citatibz poma et
pira cocta. et aliquando concedūt amigdalas p̄-
neas et pbistia.

Pro solutione busus dubij premittē-
dum q̄ aliqui fructus
sunt op̄ri. et multuz bādi siue succi: sicut vneficus
pepones angurie cucurbitae poma pira cerasa p̄-
fica et similia. Quidam sunt pauci succi sicut auel-
lane castanee pincee nuces amigdale fistica et simi-
les. Sed de primis fructibus multi succi p̄io du-
bii expediemus. deinde de fructibus pauci succi.

Pro declaratione primis premittē-
tur quedam ppo-
sitiones. **¶** Prima omnes fructus multi succi ba-
bent aliquam partem sui humiditatis aptam ebullire
et in stomacho corrupti. **¶** Secunda ppositio. Nō
omnes fructus multi succi equaliter participant
de hoc humido apto ebullitioni et corruptioni: im-
mo quidam multum de ipso participat sicut vne-
ficus et alia sup̄ascripta. Quidam parū sicut gra-
nata et p̄p̄ise muza: et acetosa acetositas citri arā-
ci limonis pruna damascena et similes. **¶** Tertia
ppositio. multum participant de humido pu-
trefactibili quidā sunt debilis complexionis quozū
aquoitas per primam digestionem separatur a
parte in sanguinem cōuertendā sicut ficus et vne-
ficus. hinc est q̄ tales lubricant ventrem. Quidam sunt
fortis complexionis quozum humiditas nō sepa-
ratur a sanguine nec a parte in sanguinem cōuer-
tenda. nec per primam digestionem nec per secū-
dam sicut pira poma persica et similia. et isti cum
comeduntur neqz leniunt ventrem neqz puocāt
vriam. et istozum humiditas remanet in sangui-
ne qui sanguis facile putret. quia calor naturalis
nō potest sufficienter suum humidum regulare.

¶ Quidam autem sunt complexionis medie et bo-
rum humiditas non separatur a parte in sangui-
nem cōuertendā per primā digestionem propter
ea nō lubricat ventrem: sed bene separatur per
digestionem secundam propterea puocant vri-
nam sicut pepones angurie et similes. Comple-
xio autem ista fortis debilis et media ita etiā po-
test reperiri in parum participantibus de hoc hu-
mido putrefactibili sicut in multum participantibus
de eo. **¶** Quarta ppositio. in multis fructibus
preter partem ebullitioni et corruptioni pas-
ratam inuenitur pars in frigidatua que in stoma-
cho prohibet ebullitionem malam et corruptio-
nem. et que ad venas tracta in frigidat sanguis
nem in ventis et reprimat calorem. Et istozum
quidam habent talem partem multum resistentē
tem putrefactioni sicut granata et alia acetosa
de quibus supra sicut acetositas citri limonis
arancei prunozum damascenozum et simillium.
Quidam habent talem partem non multum resis-
tentē sicut poma pira cerasa et similia. **¶** Ex quo
infertur q̄ in multis fructibus reperitur virtus re-
primens ebullitionem dominans supra virtutem
ebullire facientē. et prohibitio maior putredinis
q̄ aptitudo ad putrefactionē. et in aliquibz cōtra-

His ita premis respondemus ad questū per
infra scriptas conclusiones. **¶** Prima. omnes fru-
ctus et p̄p̄ie op̄ri nocent febriū citantibus febri-
bus putridis

Propositiones
notande.An omnes fru-
ctus noceat sua
ebullitione.Conclusiones
in materia fru-
ctuz valde no-
tande.

bus putridis cū ebullitione sua et corruptione sua in stomacho: et quādoq; in alijs membris. Ista conclusio patet ex prima propositione: nec est responsio ad dubium. ¶ Secunda conclusio. fructus magis participantes humido ebullitioni et corruptio comparati magis vitandi sunt in febribus putridis: et contra qui minus participant liberior concedi possunt. horum autem exempla patent ex suis praescriptis. ¶ Tertia conclusio. fructus debiles et medice complexionis liberior concedi possunt quā fructus fortis complexionis ceteris partibus. Probat. nam in primis humiditas putrescibilis separatur a sanguine: a parte in sanguinem conuertenda per primam aut secundam digestionem: in alijs autem minime. Quapropter ex ipsis generatur sanguis maxime putrescibilis. ¶ Preterea in his est apta fieri ebullitio et corruptio in prima secunda et tertia digestionem magis quā in alijs. horum exempla superius posita sunt. ¶ Quarta conclusio. fructus in quibus reperitur humidum multum resistens ebullitioni et corruptioni: cum hoc tamē est de humido ebullitioni et corruptioni parato: liberior ceteris in febribus putridis concedi possunt sicut granata acetositas citri limonis et similes. Et contra opposito modo se habentes magis prohibendi sunt in febribus putridis sicut poma pira persica: et similia. In primis enim domi natur virtus resistens ebullitioni et corruptioni suā virtutem parantem ebullitionem et corruptionem: in alijs autem e contra. ¶ Quinta conclusio. bi fructus multum ebullitioni et corruptioni parati multum per decoctionem corriguntur sicut poma pira et persica. Unde in febribus putridis magis concedi possunt quā ipsa cruda propterea persica cocta conceduntur aliquando in quartanis et poma cocta in colericis. ¶ Similiter dicitur de succis ad solem vel per decoctionem inspissatis. eorum enim humidum putrescibile euaporat. Et similiter de vitis et ficibus soli solatis: aut in furno coctis. Ceterum ista poma et pira cocta similiter vne sub solis: et et similia conceduntur multoties gratia restau rationis appetitus magis quā gratia febdis. Et butusmodi poma pira et citonia cum conceduntur ratione appetitus et vt minus sint putrescibilia debent assari. Si vero queris eorum maiorem in frigidationem et humectationem in febribus potius eligentur. De pomis tamen dicit Aueroys quinto colligit auctoritate Aueroys qd sunt pestilencia generantia ventositates in digestionem tertia que difficulter dissoluitur. Et Rabi. Moyses secunda particula afforsimorum auctoritate filij zoar. Adaluz sui odore corroborat cor et cerebrum: eius odor est vitilis pisticus et melancolicus: sed cibatio eius est peior omni cibatione fructuum: quia sui proprietate generat ventositatem in nervo et lacerto que non nisi cum difficultate dissoluitur: propterea non ex leui causa in putridis concedenda sunt neq; cruda neq; cocta et non concedantur in multa quantitate. Pira tamen et citonia vbi cum febre coniungeretur fluxus ventris conceduntur ratione fluxus non ratione febdis. Similiter ad sistensum vomitum. Et hec sufficiant de fructibus opiris de quibus maxime in parte presens intellexit. ¶ Si de fructibus pauci succi nunc agendum est sicut sunt castanee auellane amigdale pinee nuce pisticæ. bi quidem fructus in comparatione ad opiros habent parum de humido ebullitioni et corruptioni parato. Nocent tamen communitate in febribus putridis. ¶ Castanea nocet quia

stiptica opilatua difficilis digestio. ¶ Auellane calide sunt nullo modo comedende in febribus acutis. Sed aliquantulum ro:efacte communiter ab ipsis medicis conceduntur in confortatione epatis frigidi. ¶ Sed amigdale sunt temperate in actiuis declinantes ad humidum difficilioris digestionis quā nuce. Quapropter si volumus eas concedere mundande sunt cum aqua calida a cortice exteriori. Et ferende sunt forti contritione et in ferulis ponende. sunt enim gustui delectabiles.

¶ Pinee declinantes ad calidum et humidum satis nutriunt et pulmonem mundificant a sanie: ante exhibitionem preparande sunt quater ipsas lauando cum aqua calida et quater ipsas exsiccando: et hoc modo preparate conueniunt pisticis et febricitantibus in quibus est necessarium mundificare pulmonem. ¶ Pistica calida in fine secundis declinantia ad humidum multum valent in confortatione epatis et stomachi frigidi: et aperiant opilationem. conceduntur ergo in febribus flegmaticis et melancolicis et proprie tam digesta et minorata materia quando esset opus confortatione stomachi et epatis. ¶ In nuce nullum inuenio iuuamentum in febribus. est enim notabiliter calida secundum aliquos in principio tertii. est mala stomacho difficilis digestionis mali cibum conuertibilis ad coleram.

Ad rationes in oppositum. ¶ Ad primam dico qd granata acetositas citri: et similia: licet habeant aliquid humidum ebullibile: et corruptioni parati: conceduntur tamen in febribus acutis cum magis iuuent per partem frigidam resistentes putredini quā nocent per paucum humidum putrescibile. ¶ Ex quo inferitur qd si succi butusmodi fructuum essent depurati aut inspissati ad solem aut per decoctionem essent prestantiores et securius administrarentur quā ipsi nouiter expressi. ¶ Et ad confirmationem dicitur similiter ipsos magis conferre in pestilentialibus et reliquis febribus ardentibus per partem resistentem putredini quā nocent per partes ebullitioni paratam. ¶ Ad aliam confirmationem respondetur similiter qd quando in statu est maxima ebullitio confidimus ipsos per partem infrigidantem magis sedare ebullitionem quam augere per paruiam partem ebullitioni paratam. Et similiter respondetur ad reliquas replicationes.

¶ Vbi vero febris non esset tante intensioris perderet ab humore grosso horum no cumetum quod faceret ingressando materiam: et per partem ebullitioni paratam esset maius quā iuuamentum per partem infrigidantem: immo simul nocerent per vtrancq; partem. ¶ Conceduntur itaq; in febribus multe inflammationis et pendentibus ab humoribus subtilibus etiam ab ipso initio. Sed vbi esset grossities materie cum multa inflammatione concedatur post hebdomadam: id est materia digesta et minorata. Vbi vero materia esset grossa et febris paucē inflammationis nullo modo conceduntur. ¶ De pomis autem et piris dico qd multoties conceduntur per errorem et pro voluptatibus egrotum: cum aliquando plus conferat rectificando appetitum et faciendo stomachum melius amplecti cibum quam nocent propter humidum. ebullibile: vt dictum fuit in corpore questionis: et proprie quando sunt sufficienter assata: sed de his satis. ¶ De fructibus autem pauci succi sicut amigdale auellane castanee nuce pinee pisticæ sufficienter dictum est in quibus casibus conferunt: in quibus

De pomis et piris.

Tractatus

noceant et quomodo sint preparandi.

Et multotiens quidē inuenitur res que digerit et subtiliat et infrigidat cum euacuatione sicut sirupus acetosus.

In parte presenti Auicenna ostendit in usu cuiusdam rei vtilis et conuenientis quandoque duas intentiones cōuenire suprascriptas: scilicet in usu sirupus acetosi. Dicit ergo quod multotiens reperitur res que digerit et subtiliat et euacuat: infrigidans etiam sicut sirupus acetosus. **E**t circa quam partem notandum quod quando absolute proferitur sirupus acetosus, intelligitur de illo qui fit ex aceto aqua et succaro quorum proportio ponetur inferius in capitulo proprio. et dicuntur ibi in uamenta sua. Sed hic dicemus quantum est expe-
f. simpl. diens huc proposito. Hic ergo sirupus per aquam et acetum infrigidat: et sic conuenit ratione feb-
q bris. et per acetum incidit materias viscosas. et per succarum abstergit eas a membrorum superficiei. et sic per utrumque digerit. Euacuat autem quod omne abstergium est quodammodo ventris subductum et proprie ubi fuerit in cūctis confunctus adiuuante abstergiuius diuidendo obiectum expellibile et punctione sua expulsiuā stimulando.

Et scias quod febris quandoque est tante vehemencie et acuitatis: quod non licet vti regimine cause: immo indiget infrigidatione vltima: et proprie cum non inuenis virtutem fortem resistentē tolerantem.

Cum Auicenna in parte generali ostenderit ita te contrarietate in executione duarum intentionū quarum altera debetur febrili altera debetur humori ad quam intentionem debeat medicus se cōuertere quia ad illas que est magis timorosa. idest de cuius omissione minor sequitur timor. **I**n parte presenti ostendit hoc in speciali. Et habet hec pars tres partes. In prima ostendit in quo casu et ex quibus causis medicus se debet conuerrere ad febrem. In secunda parte ostendit in quo casu et ex quibus causis medicus debet se conuerrere ad causam: scilicet ad humorem. In tertia parte remouet dubium. secunda ibi. (Quod si.) tertia ibi. (Quod si.) **I**n prima parte dicit. Scias quod febris quandoque est tante vehemencie: scilicet quo ad multitudinem caliditatis et acuitatis quo ad intensiones quod non licet vti regimine cause: idest humoris ipsum digerendo et euacuando: immo indiget: scilicet ipsa febris infrigidatione vltima ad festinam ipsius extinctionem. et proprie cum non inuenis virtutem resistentem: scilicet ipsi humori tante inflammationis tolerantem: scilicet tantam resolutionem absque cibo. Et hec est sententia Galeni. de timo quarto therapentice in principio cum dicit. Si intolerabilis fuerit laboranti magnitudo febris non oportet per ea per que causam abscindimus augere febrem. Simul enim intermemus bo-
p minem et febrem. **N**otandum primo quod vltime infrigidare potest intelligi duobus modis. Ano modo quod infrigidetur quantum est possibile: et hunc modum nunquam sequi debemus quia interimit. Secundo modo possumus intelligere quod infrigidemus: cum medicina vna vice aut in paruo tempore remouente totum aut quasi totum excessum caloris supra temperamentum proprium patientis. Et hic modus est hic obseruandus et vniuersaliter quando timemus ne operando paula-

Decura

tim ita virtus dissoluatur et in pauco tempore succumbat. Hec autem extinctio fit per potum aque frigidę. epiribinata: et similia. **R**atio autem canonis quare oportet attendere febres et dimittere causam est: quia quāvis digestiua et euacuat-
p iua non adberent in calore: vita tamen cum tanta inflammatione non posset tanto tempore durare quantum requiritur ad digestionem et euacuationem. Propterea opus est quasi subita et festina extinctione. **N**otandum secundo quod medicus tunc est certus esse opus tanta festinantia ad extinctionem caloris febrilis quādo cum tanto caumate febrili inuenit virtutem non resistentem calori febrili dissoluenti: eo quia forte habet humi-
p dum subtile. poros latos. et est colerice complexionis et pauci humidi: et forte paucorum spirituum vnde non potest multum dissolutionem tolerare et forte non potest tolerare ieiunium: quia est paratus sincopi propter easdem causas: aut forte propter debilitatem oris stomachi. Nam si cum magno caumate febrili esset resistentis dissolutioni et tolerans abstinentiam a cibo. quia forte esset humorum grossorum densorum pororum et fortis oris stomachi non aptus sincopi cōfectus ieiunare siegmaticę complexionis: medicus non curabit infrigidare vltima infrigidatione: immo vteretur digestiuis et euacuatuis secundum exigentiam cause et legibus extinctus non inrudantibus humorem.

Quod si inuenis eam resistentem tolerantem absconde causam et expelle humorem: et absconde cibum: et non infrigides infrigidatione que prohibeat resolutionem.

Hic est secundus canon in quo ostendit quando medicus intentionem suam vertit ad causam: scilicet materiam et negligit febrem: aut parum illi intendit. et dicit. quod si inuenis eam: scilicet virtutem resistentem dissolutioni et tolerantem eam: et a cibo abstinentiam propter causas statim suprascriptas absconde causam et expelle humorem manifeste euacuando per secesum vomitum et alias manifestas euacuationes: et absconde cibum ut fiat humoris insensibilis euacuatio: neque natura diuertatur a pugna contra eum: et non infrigides infrigidatione que prohibeat humoris resolutionem et ingrossando faciat ipsum ineptum ad alias manifestas euacuationes. **N**otandum primo quod causa quare virtus resistit dissolutioni et facile tolerat est duplex. vna sumpta ex parte agētis: quia forte calor febrilis non est valde magnus. altera sumpta ex parte resistentis: quia licet calor febrilis sit magnus: resistentia tamen ex parte egrī est fortis propter causas statim enumeratas. Et quomodocumque sit si eger bene tolerat procedendum est cura regulari digerendo euacuando humorem et pro parte extinguendo caliditatem febrilem: ita tamen ut illa extinctio non inrudet humore. Auicenna tamen hic non fecit mentionem de digestione dans ipsam intelligi. **N**otandum secundo quod non debemus penes hunc canonem semper cum equalibus extinctiuis procedere. Nam caumate existente magno et virtute bene tolerante debemus ceteris partibus cum fortioribus extinguentibus procedere quam caumate existente paruo et virtute non bene tolerante. oportet enim quod gradus et potentia frigiditatis extinguētis sit gradu et potentie caloris extinguendi proportionatus.

Quod si inuenis virtutem deficientem occupata

Quando medicus vertit se ad causam.

Secundus

9
sis occupatus in equando complexionem contrariam ei: quare infrigida eam: et viuifica virtutem cum cibo. Luncq; sit fortis per viuificationem suam: et vincit contrarium suum: redi ad causam suam.

p
In parte presenti Auicenna remouet dubium circa primum dictum. Diceret enim quis quamuis medicus extirperit febrem et viuificauerit virtutem cum cibo: tamen adhuc eger non erit curatus cum remaneat humor a quo pender febris. quid ergo tunc erit agendum? Responder quod cum tu feceris hec: redi ad causam: scilicet ad humoris dirigendum: aut euacuandum secundum quod erit expediens. Dicit ergo quod si inuenieris virtutem deficientem: scilicet aut ex parte resistentie egri propter causas suprascriptas: aut vebementiam caloris febrilis sis occupatus in querendo complexionem contrariam ei: scilicet egro in extinguen-do caliditatem febrilem: quare infrigida eam: scilicet complexionem febrilem. et viuifica: idest conforta virtutem cum cibo non curado de humore que duo sunt cura coacta. Luncq; virtus sit fortis per viuificationem suam: idest per cibi assumptionem et vincit contrarium suum: idest calorem febrilem: redi ad causam: idest ad humorem ad ipsum digerendum et euacuandum. hec enim est cura regularis: quia humor digesto et euacuato facile cessat febris: cum ipsa pendeat ad humorem in esse et in conservari: quo non remoto non potest integre curari.

Sed dubitatur de prio dicto. Nam dicit Galenus de primo terapeutic primo capitulo ubi dicit. primum predictorum: scilicet sanare febrem et contemnere causam non laudatur. Pro concordia Auicenne et Gale. Dicit Franciscus de pedemontium quod Galenus vult quod non intendatur ita ad vnum quod non intendatur ad aliud. Nec respondit: ut bene dicit Gentilis non est ad mentem Gal. q; hoc est tertium mebrum diffusio. s. intendere plus ad vnu reliquum non omittendo. Sed pro bonorum concordia sciendum quod Galenus loco allegato sic dicit ad litteram. Scrutatio vero distigentie vtrius tibi generabitur diuisenti totam intentionem in tres has scrutationes. Primum vtrius ne febris est sola sananda te contemnente causam aut causa abscondenda te nullam curam: febris habente vel plurimum auxiliorum ad alterutrum eorum est faciendum: non autem reliquum negligendum. Deinde dicit. igitur primum quidem predictorum non laudatur. Si enim quisbuscunq; sanaueris auxilijs id febris quod semper generat hec nobis augebitur cum q; facit eam nec interimemus vnquam generatione eius: nec magnitudinem destruemus. Nam et generatio sequitur speciem cause que facit eam et magnitudo illi coaugetur. Ex quibus verbis elictimus triplicem scrutationem. Prima ut intendamus febri omnibus auxilijs omnino causa neglecta. Secunda ut intendamus cause omnibus auxilijs omnino febre neglecta. Tertia ut vtrius attendamus notabiliter sed principalis vni quam alteri. Sed pro concordia Auicenne et Galeni dicamus quod attendere febri neglecta causa potest esse dupliciter. Vno modo quod omnibus aut fere omnibus auxilijs intendamus febri omnino causa neglecta: vtriusque cum potu aque frigide balneo eiusdem epistimatibus capit et cordi et epati. Et breuiter omnibus auxilijs

Fe. pu. in vniuersali. Fo. lxxvi.

que precipiuntur ab Auicenna inferius in capitulo curationis febrium acutarum. Et nihil factum circa causam. Et hic modus non laudatur a Galeno. Nam auxilia que faciemus ratione febribus augebunt putredinem opilando et vaporum putridorum transpirationem prohibendo et putredo aucta augebit febrim. Et q; hoc sit verum vide textum Galeni supra positum. Si enim quisbuscunq; sanauerimus auxilijs etc. Secundo possumus intendere febri pluribus auxilijs non tamen omnibus. Ut abimus enim illa que verisimiliter possunt augere causam. Sicut exempli gratia. balneationem in aqua frigida sed solum ipsam dabitur in potu. Nihil tamen proprium faciendo circa causam. Et hic modus placet Auicenne in parte presenti quem non vituperat Galenus. Nam tertius modus Galeni multum differt ab hoc. Nam secundum illum modum notabiliter attendimus vtriusque. sed principalis vni quam alteri: sicut exempli gratia. volentes attendere magis febri quam cause causa non neglecta daremus aquam ordei notabiliter frigidam in magna quantitate aut daremus stirpium acetosum cum aqua valde frigida mixtum in notabili quantitate. Et contra volentes magis attendere humori quam febri non neglecta febre daremus aquam ordei aut endiuile calidam cum oxymelle simplici aut oxymelle composita. Si autem vellemus magis attendere humori quasi omnino febre neglecta daremus simplex aut compositum in legumina cum aqua fenculi. Et ex his patet concordia et modus procedendi cum his intentionibus.

Et cum tu infrigidas de istis febribus: tunc non infrigides eam cum eo in quo sunt stipticitas et exsecatio: sicut sunt troisci infrigidantes: nisi post digestionem et euacuationem.

In hac parte que est vna de quinque principalibus partibus huius capituli ponit cum quibus distigentie intentiones precipiantur ponendo in usu carum can. Et habet tres partes. In prima ponit vnum canonem in usu infrigidantium que debentur febri. In secunda ponit duo documenta. In tertia redit ad ponendum canonem tam circa euacuationem quam circa infrigidationem. secunda ibi. (Et scias quod cura febri.) tertia ibi. (Et provide.) In prima parte dicit quod quando tu infrigidas aliquid quam de istis febribus non infrigides eam cum aliquid quo in quo sit stipticitas et exsecatio sicut sunt troisci infrigidantes qui sunt stiptici secundum plurimum. nisi digesta materia et pro parte euacuata.

Notandum circa partem presentem quod Auicenna ante digestionem et minorationem materie prohibet infrigidationem cum frigidis siccis et stipticis. non autem prohibet infrigidationem cum frigidis et siccis absque notabili stipticitate sicut est acetum vini. Prohibet autem frigida stiptica sicut sunt troisci de spodio de berberris et similes. Nam troisci frigidi ab autoribus descripti secundum plurimum sunt stiptici. Nocent autem huiusmodi stiptica immobilizando materiam necnon claudendo ductus et vias per quas debet fieri euacuatione. licet igitur stantibus duabus intentionibus vna infrigidandi ratione febri. altera digerendi et euacuandi ratione humoris: sit aliquando maior intentio ad febrem propter vebementiam inflammationis quam ad humorem: Attamen non debes

Galeni documentum.

Symphonia Galeni cum auicenna.

f. d. m. j. m. j. m. j. m. j.

Triplex scrutatio circa causam et febrem.

mus in frigidare cum his stipticis que noceant magis prohibendo digestionem et euacuationem propter stipticitatem quam inuenit in frigidando. Et etiam quia non tam facilliter alijs partibus penetrant in frigidando usque ad venas distantes a stomacho. et precipue trocisci sicut sirupi et aque non stiptice. De trociscis tamen erit speciale dubium in fine capituli qualiter offerant aut non conferant in febribus et que sit necessitas eorum. Notandum secundo quod cum dicimus non esse in frigidandum cum stipticis ante digestionem et euacuationem intelligimus merito duarum intentionum generalium dictarum. non enim est dubium quod aliquando merito nimis fluxibilitatis contingentis in principio febrium putridarum conueniunt stiptica. Est enim tunc eorum malus summentum prohibendo casum virtutis quam nocumetum prohibendo digestionem materie.

Sed quia zucarum rosatum multoties a medicis conceditur in febribus putridis. Solet hic dubitari utrum conueniat in principio putridarum nondum digesta aut minus rata materia. Et arguitur sic: quia practicae committere concedunt ipsum et tunc rosatum distemperantes ipsum cum aqua. Preterea Auicenna in principio de cura flegmatica a principio concedit geleniabim quod est conditum de rosis cum zucaro aut melle: et sic est mel rosatum aut zucarum rosatum. Preterea Rasis sexto continetis in alio melleto. ergo multo magis concedendum est in principio feb. Amplius apud Auesen in antidotorio confortat stomachum et cor quorum confortatio nem maxime in febribus intendimur. Et apud Auicennam quinto casu. tractatu septimo inuat ad febrem Amplius zucarum rosa. per zucarum abstergit. per rosas in frigidat et lenit ventrem et confortat: et ad lenitionem inuat zucarum sua absterfione.

In oppositum est Auicenna. in parte precepti. Non in frigidas cum eo in quo est stipticitas et exsecatio: sed in zucaro rosato sunt hec duo. Item Rasis tertio tractatu Alma. loquens de zucaro rosato dicit quod qui patitur calorem et ardorem nullo modo ipsum comedere debet maxime si estas fuerit. Calida est enim et sitim affert. licet Simon sanuensis innuat quod traslatio: errauit: quia loquitur Rasis de melle rosato et credo quod errauit: ut pater ex textu sequenti. dicit enim Simon quod in textu arabico principium capituli non dicit zucarum rosatum: sed geleniabim quod est commune ad illud quod fit de zucaro et melle. Et ideo dicit Rasis in fine quod si necessitas cogit dare geleniabim ad abstergendum stomachum in calefactis detur illud quod est factum de zucaro innuens quod nocumenta que dixit sunt ab illo quod est factum cum melle: et hoc est calidum.

De zucaro rosato et melle rosato.

Pro solutione huius dubij premissi dum est quod geleniabim arabice est rose condite siue cum zucaro: siue cum melle. Est itaque duplex: scilicet zucarum rosatum et mel rosatum. Descriptio zucarum rosati. Recipe foliorum rosarum albarum aut rubearum partem unam expandatur super tabula in umbra usque dum superfluum humiditatem resoluatur: et sint rose habentes medietatem inter coctionem et acerbicatem: terantur in vase lapideo. deinde projiciatur super eas zucarum tabarzi: id est albiissimi et depuratissimi triplum ponderis earum reponantur in vase vitreo et obturetur os eius cum pergameno: et opponatur soli mensibus tribus omnino

sepe agitando cum pistello vel spatula. deinde remoueatur a sole et reseruetur. Et quidam faciunt illud cum rosis non habentibus aliquid de completionem et est magis stipticum. Et quidam non terunt rosas sed incidunt cum forficibus et fricant manibus frictione ultima rosas et zucarum: deinde exponunt soli. Ad rosatum sic fit. Recipe foliorum rosarum preparatorum: ut supra partem unam mellis partes tres coquantur cum facilitate sicut oportet. Et sunt qui ponunt mellis et succi rosarum partes equales et non ponunt ex folijs aliquid. Et sunt qui ponunt foliorum rosarum partem unam semis succi eius partem unam semis mellis partes tres. Primum est magis confortatiuum et minus lenitiuum. secundum minus confortatiuum magis absterfium et plus solutiuum. tertium vero est medium inter hec et prestantius forte est ceteris. Et mel rosatum factum cum folijs est duplex. quoddam colatum a rosis et est minus stipticum et minus confortatiuum. Quoddam non colatum et est magis stipticum et magis confortatiuum. Sed tunc rosatum fit ex aque infusionis aut distillationis rosarum lib. iij. zucarum optimi lib. ij. bulliat cum facilitate usque ad sufficientem inspissationem. Et quod fit ex rosis recentibus est magis lenitiuum: sed ex siccis aut aqua rosata est magis stipticum. Et ex his manifesta est virtus zucarum rosati. Declinat enim leuiter ad frigidum et est magis siccum quam frigidum: eo quod zucarum tabarzi ponitur quasi temperatus in utraque contrarietate licet sit discordia de eius compositione. Rose autem sunt frigide in primo sicce in secundo quare etc. Est tamen differentia ex parte rosarum. Nam albe sunt frigidiore quam rubee: sed minus cordiales. et complete minus frigide et minus stiptice quam minus non complete. Et si lites sunt frigidiore sicciore et magis stiptice do mesticis. et similiter rose sicce quam recentes. Sucus tamen rosarum est calidus et siccus resolutius absterfius aperitiuus opilationum. Similiter est differentia ex parte zucarum. nam rubrum notabiliter declinat ad calidum et est magis absterfium. Sed zucarum duarum cocturus est medius inter hec. zucarum tamen rosatum debet fieri ex zucaro depuratissimo per trinam decoctionem aliter forte declinaret ad calidum. Ad rosatum autem rosatum est calidum et siccum. et calidius est illud quod fit cum succo rosarum et minus stipticum. Zucrob autem rosatum est in virtute zucarum rosati: sed minus stipticum. et magis lenitiuum est illud quod fit cum aqua infusionis quam illud quod fit cum aqua distillationis. Et zucarum rosatum antiquum est magis stipticum quam nouum: et nouum est magis absterfium et cordiale et aliquantulum solutiuum.

His ita premissis pro solutione duobus ponuntur iste conclusiones. Prima. in nulla febre fortis inflammationis competit zucarum rosatum: quia non est proportionatum in frigidando. Nam si aqua cum cumeris aliquando in eis inflammatur quinto colligit multo magis zucarum rosatum. Secunda conclusio. zucarum rosatum quantum ad duas intentiones generales non competit in febribus putridis ante digestionem et euacuationem. probatur primo quia nullus autorum concedit ipsum in principio. Cum enim autores nominent plurimam conuenientiam in principio febrium putridarum de zucaro rosato nunquam fecerunt mentionem. et locis ab auctoritate negatiue tenet in practica medicina nisi manifesta ratio aut experientia sit in contrarium.

trarium. Ratione autem confirmatur: quia stipti-
ca non conueniunt a principio ratione digestionis
cum vias opilent: materias faciant ineptas eua-
cuationi. Nec etiam conueniunt ratione euacuationis
materie: quia a principio non debet fieri eua-
cuationis cum re que succedat cum stipticitate. vnde
mirabolantur prohibentur ab instio ut post appare-
bit. Tertia conclusio. zucarum rosatum aliquan-
do conuenit a principio ratione confortationis sto-
machi aut cordis: quia aliquando indigemus in
principio februm. et proprie ubi sit aliqua mate-
ria subtilis euacuanda. propterea in flegmatica
aliquando conceditur mel rosatum ab instio.
Quarta conclusio. digesta materia et minorata
zucarum rosatum conuenit in febribus putridis
et proprie in declinatione cum opus est conforta-
re membra lassata ex egritudine et precedentibus
solutis. Ad rationes in oppositum responde-
tur. Ad primam quod practicae aliquando
male operantur. Ad secundam conceditur aliquan-
do mel rosa. in flegmatica coacta intentione con-
fortationis stomachi: et minus nocuum fa-
cit quando pendet ab humore subtili. Ad tertiam
dicitur quod Rasis concedit ipsum in almeiletu se-
quentem febrem. Et ad reliquas rationes ex his
que dicta sunt facilis est responsio.

Et scias quod cura febris putride est di-
uersa a curatione febris ethice. Curatio enim
ethice est contenta super contrarietatem
egritudinis et curatio febris putride non
est contenta super contrarietatem egritu-
dinis tantum: immo super abscisiones cau-
se eius: quamuis illud quod est conueniens
egritudini et cibationi sit amicum virtuti ex
parte sui: scilicet virtutis: et inimicum virtu-
ti ex parte: quoniam est amicum inimico eius
et est materia quare est adiuvans utrumque: ea-
rum: quod febrem indigemus in regimine eius
canone: et nos singulare capitulum ei si deus
voluerit faciemus.

Ad hanc autem ponit duo documenta: et sic diui-
ditur in partes duas. In prima ponit primum. In
secunda secundum. Secunda ibi. (Et scias quod non est
tibi.) De prima parte dicit quod cura febris pu-
tride est valde diuersa a cura febris ethice: quia cu-
ra febris ethice est contenta super una contrarieta-
te tantum: quia sufficit sola infrigidatio. Sed cura putri-
de ultra contrarietatem egritudinis oportet quod
fiat cum abscisione cause eius a qua dependet:
quanti sit etiam alia differentia: scilicet ex parte
cibationis et infrigidationis: quoniam illud quod
est conueniens egritudini et cibationi: scilicet in-
frigidatio et cibi exhibitio est amicum virtuti ex par-
te sui: scilicet virtutis: quia virtus confortatur per
infrigidationem rectificantem complexionem que
est instrumentum virtutis et per cibationes restau-
rantem spiritum et sanguinem. Est etiam ex parte sibi
scilicet virtuti inimicum: quia est amicum inimico
eius. scilicet materia a qua pendet putrida feb-
ris: quia infrigidatio multoties incrudat mate-
riam et cibum auget ipsam. quare sequitur quod
infrigidatio et cibatio est adiuvans utrumque: scilicet
et virtutem et materiam. Et ideo propter hanc
contrarietatem indigemus in usu ciborum in pu-
trida febre can. siue regula supple magis quam
in usu ciborum in ethica. Et ideo nos Auzenna

faciemus de cibatione febricitantium singulare ca-
pitulum statim post presens. capitulum ut cibemus
febricitantem cum minori nocuumto quam sit
possibile. Notandum primo quod quia feb-
ris ethica est febris facta et non habet causam
corpori intrinsecam a qua pendeat speciali depen-
dentia: ideo circa cause remotorem in quantum
talis febris non oportet sollicitari: sed oportet ip-
sam extinguere cum contrario: scilicet infrigidan-
te: sicut dicitur in capitulo proprio. Febris autem
putrida ut huiusmodi habet causam ad intra cor-
pus a qua dependet speciali dependentia. quapro-
pter oportet ipsius causam abscondere iuxta supe-
rius dicta: et cum hoc infrigidare secundum quod
est expediens. Notandum secundo quod licet Auzenna
statim dixerit quod infrigidatio et cibatio
ex parte amantur virtuti: quia infrigidatio recti-
ficat complexionem et cibatio auget sanguinem
et spiritus ex parte inimicantur virtuti: quia ami-
cantur inimico eius: scilicet materie incrudando
et augendo ipsam: non dixit tamen se velle dare
canonem quibus infrigidemus cum minori nocuumto
possibile: sed solum se facturum capitulum ge-
nerale ut cibemus cum minori nocuumto possi-
bile: eo quod can. circa infrigidationem tam inceptit pro-
sequi et prosequitur in presenti capitulo.

Et scias quod non est tibi possibile curare
febrem nisi cognoueris eam. quod si signo-
raueris: tunc subtilia regimen.

In parte presentis ponit tertium canonem siue
tertium documentum dicens duo. Primum quod
non est tibi possibile ut cures febrem nisi postquam
cognoueris eam. Secundum quod si ignoraueris
eam tunc subtilia regimen. Primum sic intelli-
gitur quod non est possibile ut cures febrem cum
proprijs secundum quod oportet nisi a casu. nisi
post integram eius cognitionem. Unde non suffi-
cit scire genus egritudinis nec speciem: sed oportet
scire utrum materia sit grossa vel subtilis: cruda
vel digesta multa vel pauca quanta sit febris.
Et sic de ceteris dispositionibus: quarum sermo
precessit in capitulo de signis accidentibus febrili.
In secundo dicto Auzenna. respondet tacite que-
stioni. Posset enim quis querere cum ignoraueris
egritudinem: sicut sepe mihi contingit debeat ne
aliquid facere. Dicit quod tu debes subtiliare die-
tam. In subtiliando enim non potest esse error: cum
quilibet eger debeat subtilius dietari quam tem-
pore sanitatis: saltem in una cibatione: cum vir-
tus sit debilis: et etiam secundum plurimum in
toto egritudinis processu precipue in egritudinis
bus materialibus debet subtilius dietari quam
tempore sanitatis. Et hoc dictum conforme est
sententie Auzenne quarta primi dicentis: quod
cum tu ignoras egritudinem committe eam ma-
terie: quoniam aut superabit aut manifestabit. At-
tenuando namque dietam committimus egritudi-
nem nature ipsa enim cibo non impedita mouebi-
tur contra egritudinem vnde eam aut superabit: aut
saltem manifestabit. Sed dices hec dieta quan-
tum debet esse subtilis. Respondeo quod hoc non
potest determinari: sed respice ad virtutem: tunc
presentem et ad egritudinem et ceteras co-
ditiones que possunt esse pro tunc tibi manifeste.
secundum plurimum tamen minus errabis si ordi-
naueris sibi dietam mediam que est prisana or-
deacea tempore nostro in brodio pulli aut panis

Documenta in
cura feb.

natura.

¶ ij

Tractatus

lotus in eodem. Non enim tempore nostro propter bonitatem consuetudinem multe comestioni oportet ita attenuare dietam sicut preceperunt antiqui. Cum hac enim dieta media minus potes erare quam si tu ordinaveris dietam extremam. cum extrema magis dissent inter se quam medius ab extremis. Secundo quereres quanto tempore relit stare in hac ignorantia. Respondeo quod Rasis decimosexto continentis tibi assignat tempus duorum dierum cui Aiscenna consentit in hac sen. in capitulo de febribus compositis: ubi dicit. Insuper febribus non cognoscere earum complexionem a prima die vel a secunda. Tercio quereres translati duobus diebus si non cognoveris eam quid tibi agendum est? Respondeo quod debes querere socium: quod si forte cum non possis habere facias aliqua communia que ita possint prodesse quod non obesse sicut clisteria communia ex bibere sirupum acetosum cum aqua succari et similia.

Et providene occurrat paroxismo nisi ventrem habeat vacuum.

Hic Aiscenna redit ad cano. et primo ponit canones magis concernentes opus contra materias communes. Secundo magis concernentes opus contra calorem febrilem. Tercio ponit canones magis concernentes opus contra materias proprias febrilium. secunda ibi. Et non prohibeas et aquam. tertia ibi. Et cum administraveris istos) Canones autem communiter dati contra materiam quidam sunt ad prohibendum impedimentum digestionis et evacuationis. quidam directere spectant evacuationem. Hec pars dividitur in tot partes quot sunt canones. partes patebunt legendo litteram. Primus canon est de prohibendo impediens digestionem et evacuationem materie. Et dicit. provide ne eger occurrat paroxismo nisi ventrem habeat vacuum. Et per ventrem intelligite tam stomachum quam intestina inferiora. bec regulariter operando debent esse vacua ante aduentum paroxismi et exacerbationis. Non dico quod omnia intestina et grossa: et subtilia debeant esse vacua. hoc enim esset valde difficile et raro contingens etiam si eger abstinere a cibo per duodecim horas aut plures ante aduentum paroxismi. Ratio autem canonis est: quia cibus in stomacho corrumpitur a paroxismo superveniente. et corruptus suggerit materiam morbo. Et secundo natura circa cibum occupata non potest vacare digestionem et resolutionem materie. feces autem in intestinis reperte in magna copia evaporantes per actionem caloris febrilis addunt inflammationem et iuvant ad corruptionem cibi cili et humoris.

Et ex his patet quomodo hic canon est ad prohibendum ea que possent impedire materie digestionem et evacuationem. propterea pro butissimodt canonis observatione multis fecibus existentibus in intestinis ipsas educimus cum supposito aut clisteri lentissimo. et similiter ante aduentum paroxismi cibamus tanto tempore in quo verissimiliter cibus sit digestus in aduentum paroxismi et bec omnia intelligantur cura regulari. Nam cura coacta multoties ab butissimodt canonis executione impeditur.

Et non moueas in die paroxismi aliquid quantum possibile est tibi: neque cures

De cura

febrem.

Hic est secundus canon in quo dicitur quod non moueas in die paroxismi aliquid: scilicet euacuando materiam quantum est tibi possibile. Et subdit incidentaliter quod in tali die non cures febrim. De prima parte canonis statim erit dubium cuius decisio declarabit ipsam. Sed est sciendum pro notitia secunde partis. licet de hoc erit specialis sermo inferius ubi dicit Aiscenna quod non debemus frangere paroxismo: etiam cum iuleb. Aiscenna hic remouet errorem quorundam medicorum qui fere in omni febre etiam medio crisis intensionis quam primum in paroxismo et exacerbatione properant ad epistimata infrigidantia circa caput cor parientes et cetera media exteriora quorum error est non paruus. Nam opulando poros ingrossando materiam prolongant paroxismos: cum oporteat materiam paroxismalem transpirare per poros. Non enim opus est ut faciamus bec nisi in febribus acutis in quibus timemus corporis arefactionem. Et si omni no velint bec approximare ut videantur plura facere melius est ut approximant in hora quietis ad extinctionem caliditatis superflue in membris illis forte fouentis febrim et reaggregantis materiam pro sequentibus paroxismis. De his autem que sumuntur pro curatione febris tempore paroxismi sicut aqua cocta iuleb. et similia erit specialis sermo inferius quando et in quibus casibus conueniant et qualia debeant esse.

Sed pro declaratione prime partis

dubitat utrum medicus debeat euacuare in die paroxismi. arguitur quod sic. Primo. quedam febres sunt paroxisantes omni die in quibus necessaria est euacuatio. ergo &c. Secundo in febribus continuis siue sint continue proportionales siue concludere oportet euacuare. Et certum est quod non potest fieri nisi in die paroxismi: immo non nisi in hora afflictionis. Et confirmatur: quia in continuis licet euacuare hora afflictionis. ergo multo magis in interpolatis licet euacuare hora afflictionis. tenet consequentia. cum in continuis sit virtus debilis maior: ebullitio et agitatio quam in interpolatis que omnia in euacuando timentur. Tercio medicus tunc debet euacuare quando materia est maxime apta motui: sed in paroxismo est magis apta motui quam tempore quietis: quod manifestum est: cum tunc maxime agitetur et commoveatur. Et confirmatur: quia propter banc causam plures medici in quartana precipiunt evacuationem inchoante paroxismo.

Amplius propter banc causam quidam febrosos mant quartanarios in reuolutione lune. Preterea dixit Galenus prima afforismorum afforismo secundo quod medicus debet mouere hora motus humoris: sed hora motus humoris est hora quam mouetur ad paroxismandum. Quarto principalliter medicus debet esse imitator nature: et sic debet euacuare eo tempore quo natura euacuat: sed natura cretiscat et euacuat in paroxismo. tertio de crisi. Quinto. quoadocumque natura tentat evacuationem adiuuanda est. sed frequenter natura tentat evacuationem in principijs paroxismi: et proprie per vomitum. quare est iuuanda. Et confirmatur hoc idem de intentione Aiscenne in presenti capitulo. et secundo afforismo. Unde cum natura reperit inde ducere oportet &c. Sexto. si do: frequenter

Questio digna notatu.

Canones contra materiam.

abla.

doz frequentior et electius a medicis prouocat in paroxismo. et similiter euacuatio insensibilis per poros cutis cum fricantibus. ¶ Septimo medicus frequenter cogitatur euacuare in paroxismo et exacerbattonibus timore apostematis aut cum materia fuerit furiosa aut venenosa: et in omnibus casibus in quibus non dantur indutse. ¶ Ultimo arguitur auctoritate Rasis de decimo continetis. capitulo ultimo: et ratione eiusdem. Dicit enim quod euacuatio que non debet fieri in hora paroxismi est euacuatio per fluxum ventris: sed euacuatio per vomitum potest fieri: et assignat causam in his verbis. vrendum est euacuacione in temporibus paroxismi per superius: in temporibus quietis per inferius: quoniam in temporibus paroxismi humores sunt turbati declinantes ad superius: et in maiori parte fit vomitus et fluxus sanguinis naturalium. Sed in tempore quietis eo quod tunc natura et humores quiescunt facilius erit euacuatio per urinam et egestionem.

Pro solutione dubij premittendum quod per euacuaciones intelligimus quancumque euacuacionem sensibilem aut insensibilem. Et per diem paroxismi possumus intelligere dies scilicet viginti quattuor: horarum in quibus accidit paroxismus. et etiam horam afflictionis ipsius paroxismi. et de utroque modo est sermo apud Auentennam. ¶ Notandum secundum quod duplex est cura quedam regularis. et est cum iuuamento notabili absque notabili nocumento. et e contra coacta sit cum notabili iuuamento et notabili nocumento. sed iuuamentum est maius nocumento.

His premissis sit hec prima conclusio. in interpolatis per euacuacionem eligenda est dies quietis. et si habeat plures dies quietis eligenda est magis distant ab hora febdis preterquam in euacuacione que est per poros cutis. vnde in quartana eligimus tertiam diem a die paroxismi. et similiter in quintana. Dicit preterquam in euacuacione que est per poros cutis. nam secundum plurimum sudor paroximalis et cretus sunt in declinatione paroxismi prouocandi. et similiter euacuatio insensibilis per poros cutis. et si interpolata inuadit quorundam eligenda est hora quietis. conclusio probatur. cum tunc vult sit magis tolerans et corpus minus resoluibile et humores minus agiles et corpus minus a pharmaco inflammabile. et etiam quia in hora periodus materia mouetur a centro ad circumferentiam. et pharmacum trahitur a circumferentia ad centrum. ¶ Secunda conclusio. in continuis proportionalibus eligenda est hora reposis. sed in conclusis hora frigidior dicitur: sicut hora matutina. in his enim horis corpus est minus inflammabile et resoluibile et humores minus agiles et virtus magis tolerans. ¶ Tertia conclusio: quancumque hora natura tentauerit aliquam euacuacionem per aliquam regionem si natura non fuerit potens ad complendum eam est adiuvanda per eandem regionem. hec conclusio est de intentione Auentennae in presenti capitulo. Est et afforiss. secunde particule. Undecumque natura reperit inde ducere oportet per conuenientes regiones. ¶ Quarta conclusio. aliquando medicus cogitur et debet in hora paroxismi et exacerbattonis flebotomare et farmacare: alijs modis euacuare gratia maioris nocumenti euitandi. et sic nocumentum consequens euacuacionem. conclusio manifesta est cum aliquando fere subito oportet flebotomare gratia apostematis euitandi in membro nobili. et

aliquando oportet materias furiosas aut venenosas subito educere: sic de alijs euacuacionibus posset exemplificari. Et aliquando materie sunt ita propinque vijs ductuum quod sine magna molestia egri possunt educi cum leui clisteri aut cum leui vomitu: et si in hoc casu esset cognitum possit regulariter euacuare quancumque hora.

His ita determinatis superest ut respondemus ad rationes in contrarium. ¶ Ad primam et secundam ex dictis patet solutio. ¶ Sed ad confirmationem negatur ista consequentia in contrariis debemus euacuare tempore afflictionis ergo multo magis in interpolatis. Nam quauis vir tus sit fortior et corpus minus inflammabile in interpolatis quam in continuis et in summa minus noceret euacuatio: tamen quia debemus semper eligere maius bonum et vitare maius malum: debemus in interpolatis eligere horam quietiorem in qua non est afflictio. sed in continuis non possumus istud facere cum corpus semper febrat: eligimus tamen horam minoris febris. ¶ Ad tertiam rationem dicitur quod in periodo natura est magis apta motui. sed ille motus est contra motum euacuacionis pharmaci. et cum hoc sunt alia nocumenta dicta in probationibus conclusionum. ¶ Ad confirmationem quod quidam curant quartanarios dando solutuum in principio paroxismi. Respondetur quod licet aliquando succedat: immo hoc modo curatur ut metipsum a quartana: ut plurimum tamen non succedit: et maiora sequuntur nocumenta quam iuuamenta. ¶ Ad aliam confirmationem de illis qui flebotomant quartanarios in reuolutione lune ego quantum est in me illam flebotomiam vituperor. nec vidi aliquem nec audiui qui ex illa flebotomia iuuaretur: sed bene multis nocuit. ¶ Ad aliam confirmationem de Galeno dicente quod debet fieri euacuatio hora motus humoris. Respondetur quod hora motus humoris de qua loquitur non est hora paroxismi qui est motus preternaturalis: sed est hora motus naturalis: vnde vnicuique humor est aliqua hora diei attributa. Flegmati enim prima hora noctis inclusive usque ad sextam: sed melancholice a sexta usque ad duodecimam. sanguini vero a duodecima usque ad decimam octauam: sed colere a decima octaua usque ad vigesimam quartam. In his enim horis si apte possent fieri euacuaciones essent humores paratiores euacuacioni. ¶ Ad quartum respondetur secundum Aldarissum quod medicus debet imitari naturam non intelligitur quod medicus ita operetur semper sicut natura: immo intelligitur quod medicus debet agere id quod est melius nature. Nunc autem quia melius est nature quod fiat euacuatio in hora quietis. ideo hoc debet facere medicus. hoc modo imitatur naturam. ¶ Hec tamen solutio non est ad mentes ponentium dictum illud. ¶ Alter dicitur quod medicus debet imitari naturam in quantum potest. Unde si medicus posset operari cum instrumentis quibus utitur natura: scilicet cum calore naturali et villis membrorum. tunc forte deberet facere euacuacionem hora paroxismi sicut facit natura: sed quia non potest vti his instrumentis quibus utitur natura: immo oportet quod utatur pharmaco aut flebotomia que calefaciunt et agitant humores et debilitant: ideo debet facere euacuaciones in hora quietis in qua sunt apta minus sequi hec nocumenta. ¶ Alter et clarius dicitur quod medicus debet imitari naturam mere naturaliter operantem in quantum potest

Duplex cura.

Hora euacuandi in febre.

Balenus.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Responso marci filij.

Tractatus

De cura

ne stercorismꝫ
 . nō habetudo cobibe
 o tēpē at coartetꝫ in
 tū ad testia: q̄ nobis
 ebez. molli clisteri
 euacuāda sunt
 in fortassis ve
 ne ab intestinis
 attrahāt super

3 pot denonijna
magis superante;

f. n. eet ~~De ager~~
figidus Gumer njm
quatinus njmny illi
taret njmny san
gins: ti nō compta
ret flobotomū ne
tenaret ad figido
y cinditate

His premiffis fit hec prima conclusio. In omni specie febris humoralis potest a principio competere feborthomia. Nam in colectedis flegmaticis melancholicis tam continuus q̄ interpolatus potest humor faciens febrem esse mixtus cum sanguine ad intellectum datum propter quam mixturem feborthomia euacuans sanguinem et humorē peccantem exonerabit virtutem. vnde fiet potentior: si supra residuum digerendum et euacuandum. et sic sequetur magnum suauitatem absq̄ notabili no cimento. ¶ In sinobis autem non est dubium feborthomiam summe iuuare. et hec est mens Gal. febo terapentice. capitulo. xxv. in auctoritate posita ante oppositum. ¶ Secunda conclusio. non in qualibet febre pendente a putredine aliorum humorum a sanguine etiam constante virtute conuenit feborthomia probatur. nam multe sunt febres pendentes a putredine aliorum humorum a sanguine. quarum humores non sunt mixti sanguini nec sunt vicini nature sanguinis. et aliquando multum sanguinis dominantur. Unde euacuato sanguine per feborthomiam quif est frenum aliorum humorum et paucos de humorē peccante euacuato fiet notabile incrementum. vt puta colericorum ebullitio aut frigidum incrudatio absq̄ suauamento notabili. Et ex his patet clarus intellectus multorum textuum. quo: ū aliqui precipiunt feborthomiam: vt puta quando humor peccans ē mixtus sanguini propter quosque nature eius. Aliqui prohibent feborthomiam: vt puta quando non est mixtus sanguini multū distans a natura eius aut forte minus proportionabiliter excedens ipsum. Non enim tunc cōuenit feborthomia nisi ipsi humor multum domineat: prius euacuato. Et hec fuit mens Gal. quarto de regimine sanitatis. vbi dicit. quando humor parum distat a natura sanguinis audacter feborthomia. quando vero plus distat feborthomia cum reuerentia. idest parum. Quando vero plurimum distat nequaquam.

Et ex his patet solutio ad duo argu-
mentum facta ante op-
positum. ¶ Sed ad confirmationem negatur ma-
ior: nō enim quando cūq; sanguis peccat in quāto
aut quali etiam constante virtute competit flebo
thomia. sic enim in effluuiis et erbiis competit
rer flebothomia cum in omnib; calefiat sanguis.
si tamē sanguis calefieret caliditate fixa alijs co-
stentibusibus competeret flebothomia.

Deinde fac sequi flebothomiam solutionem ventris subtilem proprie si fuerit illic siccitas cum eis que sunt sicut aqua ordet aliracoft pauco et aqua orde: cū firupo acetoso. Et si natura non fuerit lenis addei eo qd est sicut siracoft qd fit sicut firupus violatus. et fit vltimitas lenificatio non fluxus ventris et non solutio laboriofa. Et magis dilectum est apud me admi

tota conclusio. f.

imi pretaxa &
 modi phlobothomidi
 sine ductu/abentatib
 sine ductu/bentatib
 olectoria ne pofit
 rator naturae & fia
 benta quoniam no
 titatib. 9. f. Ad ag
 cedim ex educatione
 caua sanguinis bntat
 olecta phlobothomidi
 di maior. dano p
 9 br in lepr o p
 cas enis sanguinis d
 quoniam in f
 lepraz confirmat
 n. 10. 1596
 in plenaria vlt
 sanguinez dano a p
 natis per appolitan
 13 ne cupit nator d
 dolus

Tractatus

nistratio clisteriorum secundum ultimamque qua indiget in virtute. Et de clisteribus communis inuamenti lenibus est clistere factum ex oleo violato et succo foliorum ficule et vitello oui: et zuccaro rubeo et baurach. Et ergo lenieris hac lenificatione: fortasse indigebis eo debiliores quod illud quo indiguit in principio: et illud est quando natura est obediens.

De euacuatioe per ventrem.

Hic est quartus canon. et est de euacuatioe per ventrem et dicit tria. Primum deinde post febrem: tunc fac sequi solutionem ventris subtillem. scilicet si cilem siue parum. Et proprie hanc debes facere si venter fuerit ficus cum eis que sunt sicut aqua: et dei supra quantitate. v. aut. vi. debite cala. Secundum deinde lenitum est parum siue cost. i. mane: et puta a quinq. 3. usque ad vna. 3. cum quatuor. 3. aque: et dei aut circa. Tercium est siropus acerosus qui debet dari solus quantitate quatuor aut quinq. 3. si sit longus. si vero sit abbreviatus per decoctionem sicut ut cōter sit debet accipi de eo a quantitate parum 3. aut trium cum tribus. 3. aque cocte aut pluribus ut cōmode bibi possit et non debet misceri cum aqua: et dicitur inferius. Et si natura non fuerit lenis. i. venter non fuerit facile obediens medicinis solutius adde in eo. si siropo acetoso aut in aliquo ex solutis de quibus supra aliquid adiuuas quod sit sicut siue cost. aut siropus violat. maxime factus ex violis recentibus. quia est magis lenitius aut addas vitellum. Et sit lenitas. i. vltimū quod intendis in hac euacuatioe lenitio ventris educens materiam que in intestinis reperitur. Non fluxus ventris. i. non euacuatio per quam materiem trahatur a longe ad fluendum per intestina. Nec solutio laboriosa. i. solutio difficilis requirens forte pharmacum. Secundum dicit quod magis dilectum est apud ipsum administratio clisteriorum secundum ultimamque qua indiget in virtute ipsorum. i. que clisteria sunt magis aut minus vigorosa secundum necessitatem. Sunt enim aliqui corpora que pro educendo materias cōtes que in intestinis continentur indigent clisteribus magis acutis: aliqua minus acutis: immo vnus et idem secundum maiorem aut minorem ventris constitutionem indiget clisteribus aliquando magis acutis aliquando minus. aliquando magis mollitius: aliquando magis incisiuis aut absterius. Et subdit quod ex clisteribus cōtes inuamēt. i. secundum plurimum in tali casu sufficientibus lenibus. i. ventris lenitius est quod sit ex oleo violato succo foliorum ficule. i. blitis: vitello oui: zucca. rubeo et baurach. i. salis. Descriptio potest esse talis. Recipe succi ficule lib. vna. olei violati. 3. vi. vitelli oui numero. i. vel duo. zuccari rubei. 3. j. salis. 3. ij. et est satis acutum absterium et lenitium. Et potes facere magis acutum addendo plus de sale et succo blitis: et magis absterium multiplicando zuccarū et succum blitis et magis lenitium multiplicando oleum et vitellos oui. Tercio dicit quod cum tu lenieris hac lenitione siue per clistere siue per medicinam exhibitas fortasse indigebis debiliores lenitio quod illud quo indiguit in principio. Et illud erit quando natura. i. venter erit factus obediens per lenificantia precedētia. Et dicit fortasse. Sunt enim quidam qui post vsum clisteriorum et medicinarum lenitum efficiuntur magis stiptici. alii efficiuntur magis lenes: quicquid meseraycarum deopilatis que primo erant a fecibus duris et flegmate constituta.

falso phibet sales pro hominibus politis qui nimis acutis sunt et per se non dantur est quantitate. 3. j.

Decura

Notandum

primo circa partem huiusmodi quod euacuatio de qua hic est sermo est ad educendum materias communes que in stomacho intestinis et venis meseraycis aut saltem earum extremitatibus continentur. Quas propter si vbiusmodi superfluitates fuerint in intestinis grossis sola sufficiunt clisteria. Si vero in intestinis gracilibus et stomacho indigem? medicina exhibita per os: cum clisteria non ascendant nisi vbius ad vlcem. et vbiusmodi lenificatio est necessaria in principio omnium febrium putidarum nisi venter sponte fuerit lenis. Si vero in febribus sit opus febribus tunc primo. precedat vbiusmodi lenificatio. deinde fiat febribus. Deinde post febribus tunc iterum venter lenitendus est si non fuerit lenis. Si vero non sit necessaria febribus ab hac lenitione inchoandum est. nec regulariter in principio sunt exhibende medicine euacuantes materiam febrem. Nec autem lenitio facienda est ad educendum superfluitates prime digestionis chylum corruptum humores et quicquid non clia continentur in stomacho intestinis et extremitatibus venarum meseraycarum. Nec enim materie in febribus putride facile corumpuntur. et corrupte fouent et augent febrem: quamuis non sint materie proprie febres. Et secundo ad cōtemperandum caliditatem febres. Quapropter debent diuersificari secundum gradum caloris febribus. Et tertio ad aperendum vias vt natura facilliter possit expellere superflua a toto corpore ad intestina. Notandum secundo quod solutua superius scripta in textu posita sunt satis lenia: et i habente ventrem notabiliter stipticum parum operantur aut forte nihil. forte enim inter ea est materia exhibita in parua quantitate sicut iubet parum operaretur. Et si detur in notabili quantitate: vt puta ij. 3. solum coleram sua proprietate et aliquando flegma secundum diuersitatem rerum super quibus casus. Notum autem humorum electio non est illud quod queritur ab Auzice. in hac lenitione. propterea necessarium est ipsum in parua quantitate miscere cum notabili quantitate aqua: et vel alteri lenitius et non eligētis. Adedici tamē huiusmodi rōs cōmuniter vtuntur cassia dissoluta cum decoctione fructuum. vt Recipe floriz cassie. 3. vnam aut. 3. x. trahantur cum decoctione fructuum que hoc modo est ordinanda. Recipe prunorum numero. iij. iuiubarum sebesten. an. numero. x. violari. 3. j. bulliant in ser. 3. aque ad consumptionem meseraycis: sed viole ponantur in fine decoctionis et cum hac cassia trahatur et dissoluatur. quod si casus febribus fuerit magnus bis potes addere tamē marindos. Et quamuis cassia electiue educat coleram et flegma de hoc non curat cum operetur sine agitatione et molestia. et in melancolicis ponantur ad coquendum cum suprascriptis flos boraginis et buglosse et in flegmaticis aliquid melis. Tercio notandum quod clisteria sunt magis dilecta quod medicine exhibite per os maxime post febribus tunc regulariter factam que non debet fieri nisi stomacho et intestinis prius a superfluitatibus mundatis. Clisteria enim sufficiunt ad educendum feces que in intestinis grossis continentur que de facili in eis in paruo tempore congeruntur. et cum hoc minus agitant et debilitant quas medicine sumpte per os. Sed vbi non est opus febribus tunc aliquando melius est vt clisteribus. alii quando medicina leniente secundum diuersitatem repletio in intestinis grossis tantum aut stomachi et intestini graciliū

De euacuatioe materierum communium.

et si quidie dicitur quod plus aliter hoc falso.

cassia hoc mane non possit suffragari vt faciat minus et per se non dantur in operum parte.

Prefert clisteria ceteris medicinis.

A hoc 132 presupponit ex. 4. fen pmi. 3. deo non possit abstinere.

strozum gracillimum ad que clistere non ascendit.
 Notandum quarto qd licet clistere ab Aulicē.
 descriptum sit cōmūis suauementi. deservuntur
 tamen alia a medicis antiquis et modernis. que
 etiam sunt cōmūis suauementi. Clistere cōmūe
 apud medicos nostri rēpositū est huiusmodi. Recte
 pe. ordet. maluarum. blitis. an. Ad. vnum bulant
 in sufficienti quātitate aque vt in. vi. lib. aque in q̄
 prius or. deum per. xij. horas fuerit infusus vsq̄ ad
 sufficientē decoctionē de qua decoctione accipiā
 tur. 3. xviij. olei cōis vel violati si indiges maiorē
 infirigidatione. 3. iij. vitelli ouī numero. 3. salis. 3.
 ij. misce. Et aliquādo hūc addimus duas. 3. mel
 lis violati vbi opus est maiorē absterfioē. Aliquit
 tamē sicut Gal. ij. therapēticē. et moderni qdaz fa
 ciūt clistere ex aq̄ mellis. 3. 15. et olei. 3. iij. et ē opti
 mū in febrib⁹ pauce inflāmatis. Et potes face
 re aquā pluris mellis aut paucioris sibi necessita
 tem maioris aut minoris absterfiois. In febrib⁹
 autem incensibus sicut causones tertiane cōtinue
 et similes et proprie tempore estatis facimus cli
 steria notabiliter suffrigidantia ex aqua decoctio
 nis ordet et matrū violarū quibus addimus suc
 cos infirigidantes sicut semperitūc solatret. simi
 lum quantitate duarū aut trium. 3. et aliq̄. 3. 5.
 campore. et ponimus in eis oleum violatum aut
 nenufarinum et parum succari loco salis et sup
 ponitur tepidū. Adliores tamen essent succi an
 guris citrulli cucumeris et portulacē. quia sunt fri
 gidi et humidī lenientes et possunt poni in malo
 ri quātitate. Notādū q̄to qd si clistere qd ble
 ta. et est duplex. domestica et fluens: q̄ fluens
 vocatur blitis siue oillus tamenū. Domestica au
 tem est duplex. altera alba. altera nigra. i. viridis
 obscura. et alba est melior. quia in ipsa est virtus
 absterfina et pungitua suauis ad lenitiones. sed
 in nigra est virtus stēptica que non conuenit hūc
 proposito. vtrāq̄ tamen declinat ad frigidū licet
 in vtrāq̄ sit virtus cōposita. Vtrum autē stante
 necessitate stōmē et farmacie eligentis materias
 propriā que sit premittenda non est hic discuten
 dum: sed determinabitur inferius. Q̄similiter si
 queratur vtrū clisteria acuta notabiliter exoluen
 tia competant in febrib⁹. Dicendū est qd merito
 febris nō conueniūt. Nam quarta primi. cap. de
 enemate que ex eis sunt acuta debilitant epar et
 perdūt ad febres. et proprie in principio nō cō
 ueniūt quādo materie sunt crude cum de intētiōe
 Aulicē. xvi. tertij. cap. de cura colice. Clisteria acu
 ta exigant digestionem materie. digesta tamen
 materia possumus vti clisteribus acutis sicut vti
 mur medicinis exoluentibus per os. sed merito
alioz que aliquādo cōiunguntur febrib⁹: q̄nq̄
conueniūt sicut in colica subet stupore dolore ca
pitis ab humore statico apoplexia et similib⁹. q̄n
fortius indicat qd febris indicet oppositū. nam
in his casibus etiā ab initio nulla precedente di
gestionē est eorum vltus necessarius. Q̄similiter si
queratur vtrum in omnibus febrib⁹ humoralib⁹
bus debeat premitti hec lenificatio. Dicendū est
q̄ si nisi venter fuerit lenis que aliquādo debet
perfecti cū clisteria: aliquādo cū medicina sumpta
per os sibi qd materie rationes educende cōtinen
tur in intestinis grossis: aut in stomacho et intesti
nis gracilib⁹ ad que clisteria non attingūt. et sibi
varietatem dispositionis recipientem in apertu
dine ad clistere aut ad medicinam per os sumen
dam. Eterum aliquādo oportet ab initio non so
lum educere materias p̄munes: sed etiā proprias

sicut ostendetur inferius.

Deinde fac ipsam sequi ea que vrinam
 prouocant. sicut sirupus acetosus decoct⁹
 cum radice apij et similib⁹.

Quid est quintus canon. in quo docet euacuare p
 vrinam. et dicit. deinde. i. post fleboib⁹ bōmā si expe
 dierit et post lenitionem ventris fac ipsum egrum
 sequi ea que prouocent per vias vrine. sicut est si
 rupus acetosus decoctus cum radice apij: et simi
 lib⁹ aperientibus et prouocantibus. Pro cu
 ius declaratione primo nota non esse intentionē
 Aulicē. educere per vias vrine materias p̄prias
 febrib⁹: sed quāsdā aquositates et partes serosas
 in ventis cōtētas et pro magna parte multiplica
 tas per actionē caliditatis febrilis agētis in mas
 sam sanguineā: que licet nō sint materia propria
 feb. fouent tamen ipsam impedire naturā a dī
 gestione et euacuatione materierū propriarū.

Terūtamen aliquādo accidit vt cum his euacue
 tur materia propria feb. propter propinquitates
 aut mīxtiones ei⁹ cum huiusmodi serositate. licet
 eius euacuatio hic non principaliter intendatur.
 iuuant etiā huiusmodi prouocantia ad materie p̄
 prie digestionē incidendo et subtilizando: necnon
 ad viarū apertionē. Secūdo notādū qd Aulicē.
 dixit deinde: ad significandū qd bōmā prouocatio
 debet sequi fleboib⁹ bōmā si fuerit expedies aut vē
 tris lenitionem. fleboib⁹ bōmā quidē ne per huius
 modi cum sint calida fiat inflāmatio. et sic cōdū ne
 stante plenitudine fiat precipitatio materierū
 cū huiusmodi aperientibus ad vias vrine et loca
 angusta et sequatur opilatio. sed ventris lenitio
 nem ne materias corruptas in stomacho et in in
 testinis cōtētas precipitet ad epar et ad venas.

Tertio notādū qd per sirupum acetosum deco
 ctum cum radice apij et similib⁹ possumus duo
 intelligere. s. aut sirupum acetosum simplicē exbi
 bitum cū decoctione radice apij et similituz: sicut
 est radix bursi fensculi spargi aut petrosilini. ex
 quib⁹ aut aliq̄b⁹ eozū potest fieri decoctio. cui⁹
 tres. 3. possunt exhiberi cū duobus sirupis acetosi
 simplicis. Et possumus intelligere sirupum ace
 tosum compositum descriptione Adesue. et alioz
 qui si non sit liquidus debet cū aliquo liquorē dī
 stemperari iuuante ad prouocationem sicut cum
 aqua decoctionis aut distillationis fensculi apij
 et similitum. Et si sirupus aliquando possunt fieri
 ex succaro: aliquando ex melle in febrib⁹ minus
 calidis et vbi necessaria esset maior absterfio. Et
 dicuntur oximel simplex et compositum. et vbi ne
 cessaria esset maior infirigidatio dārem⁹ duas. 3.
 sirupus acetosi simplicis cu⁹ tribus. 3. decoctionis
 aut emulsionis seminum cōmūis frigidorum.

Sed quereres si sirup⁹ acetosus sim
 plex cum decoctione
 apij et sirupus acetosus compositus. aut oximel
 compositum conueniat in principio quādo exbi
 bendus erit sirupus acetosus. s. succari⁹ aut mel
 linus qui est prouocatiuus minus et minus ape
 ritiuus: cum notabiliter aperientia et prouocan
 tia debeant postponi. Ad qd respōdetur dicen
 do qd cōueniet ante compositum: vtrū in initio
 principij exbibebis sirupum acetosum. s. succari
 num aut mellinum cum aqua succarata aut simi
 li non aperiente aut prouocante saltem notabil
 ter. postea parum post eductis materibus com
 munit⁹ et facta sōmā: si expedierit dabit⁹ huius
 modi aperientia et prouocantia hoc ordine seruato:

39

De sirupo ace
 toso.Questio de si
 rupo acetoso.De lenificatio
 ne ventris in fe
 bre.

Tractatus

vt gradatim procedamus a minus aperientibus et prouocantibus ad magis aperientia et prouocantia: sicut incipiendo a sirupo acetoso composito duarum radicum. scilicet enfeniculi succarino aut mellino fm diuersitate materie. et procedendo ad compositum de quinque radicibus. et si materia erit notabiliter calida dabimus in principio principante sirupum acetosum simplicem succarinum cum aqua cocta. deinde parum post cum aqua endiuie. deinde post cum emulsione seminum compositum frigidorum. postea digesta materia propria et notabiliter minorata vtendum est magis aperientibus et prouocantibus intensius et quantum ad multitudinem: et proprie cum volumus per viam educere materiam propriam feb.

Deinde fac ipsum sudare et aperiri meatus cum illis in quibus non fit calor fortis: sicut cum inunctione ex oleo camomillino et fricatione cum vino albo: et cum aqua dulci tepida.

Quia est sextus cano. et est etiam de euacuatione materierum communium. Et dicitur quod post febrim et vomitum lenitione ventris prouocatione dicitur facias in firmum sudare et aperiri meatus. scilicet poros cum his in quibus non est fortis calor: sicut est inunctio cum oleo camomillino: et frictio cum vino albo poteste et cum aqua dulci tepida in qua balneetur aut cum qua fometur. Et subdit quod si febris fuerit acuta non inuenis excusationem ab inunctione et embrocatione. **N**otandum circa partem presentem primo quod stante plenitudine euacuabilis per stomachum ante prouocationem sudoris debet precedere stomacha. Nam prouocatio sudoris inflammando et dissoluendo augeret illam. Similiter debet precedere ventris lenitio ne prouocans sudorem trahat materias corruptas intestinales ad eam et ad venas.

De prouocatione
vine et sudoris

Sed an prouocatio vine debeat precedere prouocationem sudoris est dubium: quod hoc modo et bene a Gentili determinatur. Premittit ergo quod medicamen prouocans sudorem est duorum modorum. Unum ab extra appropinquatum quod prouocat sudorem temperata caliditate aperiente et leuiter trahente materias ad exteriora: sicut frictio debita coopertura pannorum et inunctio cum oleo camomillino et similibus. de quorum numero est etiam retentio anhelitus. Aliud est prouocatio sudoris ad intra sumptum. scilicet quod facit illud aliquando materias subtilizando et mouendo eas versus cutem. Et secundum hoc idem potest esse prouocatio sudoris et vine fm diuersas aptitudines corporis in vijs vine et in vijs sudoris et in eptitudines. Nam radix funiculi subtilizando sanguinem et quasi aliquando in omnibus aptis fm renes ad receptorem materierum propter latitudinem eorum et habentibus fortitudinem attractiuam cum notabilis caliditate prouocabit vinam. in alio vero bene vias strictas renu in attrahendo: et cum hoc habendo eliquationem euaporosam prouocabit sudorem. **E**x quibus apparet quod medicamen prouocans sudorem sumptum ab intra est fortius: quod prouocans vinam ceteris partibus: loquendo de prouocantibus per qualitates manifestas et non per proprietates. Quia ratio est. quia prouocans per vinam subtilizat ad aquosam et facit eos transire ad renes et suatur in hunc renibus tra-

Decura

bentibus aquam a qua proprium est. eorum aquosum de humoribus trahere. Sed medicamen prouocans sudorem subtilizat ad aquositatem vaporosam debent penetrare ad loca strictiora quam sint vias vinales. et cum hoc non inuuantur ab attractiuam membrorum sudantium. scilicet cutis et sibi affinitus sicut medicina vinatua a membris vinalibus.

His premisis respondetur quod medicamen prouocans sudorem primo modo. scilicet vias dilatando occurrens ab extra: licet posset cadere in visu statim facta aliqua minoracione aut lenificatione. securus tamen est quod euacuaciones et prouocaciones vine precesserint si aderunt in venis materie debentes precipitari cum vine. vel si essent in venis opilationes sudantes hoc prouocatio vine non vt prouocatio vine. sed vt aperitio viarum. **D**icit secundum quod prouocans sudorem secundo modo multo magis debet subsequi prouocationem vine. cum prouocare sudorem sit difficilior quam prouocare vinam ex causis superscriptis ceteris partibus ex parte sit materie et reliquorum.

Contra quia natura multotiens facit contrarium. **R**espondetur quod hoc est. quia natura melius distinguit materiam a materia quam ars. unde non semper licet arti que potest facere natura. Si enim constaret medico materias esse circa extremitates venarum que terminantur ad cutem et non in venis magnis que terminantur ad vias vine inciperet a prouocatione sudoris. et forte omnino obmitteret prouocationem vine. sed hoc sibi versum in dubium incipit a via faciliori. **A**ntequam itaque considerans ordinem predictorum in arte dicit. deinde facit prius sudare: et declarauit de sudatio debili cum dicit aperiri meatus. scilicet poros. et si beatus prouocatio sudoris debet sequi predictas euacuaciones multo magis prouocatio fortis. **N**ec obstat dictum Gal. secundo therapeutice dicens. quod euacuato corpore: licet rarificare cum tepidum calorem habente: quale est oleum camomillinum. nam quantum liceat: tutius tamen est ubi vertatur in dubium de situ materierum aptarum prouocari per vias vine incipere a prouocatione vine. **N**otandum secundo hunc iterum debere exponi sicut dictum fuit ab initio: vt Antequam. hic velit aperitiones pororum et prouocationem sudoris cum tribus auxilijs. **P**rimum est inungendo cum oleo camomillino et bene fricando vt subtilietur et penetret. et etiam abstergatur a pororum superficie ne eos opilet sua viscositate. **S**ecundum auxilium est potus vini. scilicet subtilis quod debet esse limpatum magis aut minus fm exigentiam caloris febrilis et vini potentia tempus anni et egritudo consuetudinem. communiter tamen debet esse vinum si est notabilis vinositas a sexta parte usque ad octauam. et debet sumi notabiliter calidum. **T**ertium auxilium est balneum siue fomentatio cum aqua calida. et fomentatio fit in infundendo pettas in aqua calida et bene compressas applicare multotiens partibus aptis ad sudorem sicut sunt fm plurimum doctum et peccus: et postea ipsum bene pannis cooperiendo vt dormiat. **E**t hoc expositio est conformis dictis Galeni secundo Therapeutice: ubi dicit. Totum corpus antequam euacuetur rarificare non oportet. euacuato tamen licet rarificare per oleum camomillinum. et in hoc tempore vinum aquosum album subtile bibulum vniuersas mouet excretionem et euacuaciones

Galenus.

et euacuationes et balneum ex aqua dulci. verum si bocyrium aquosum album sufficeret medietas aque idest vt aqua pro medietate poneretur.

¶ Et si febris fuerit acuta non inuenis ex culatione ab inunctione et embrocatione. **¶** Hic respondet tacite questio. Posset enim qd querere: licet ne cum istis in febribus acutis pcedere. **¶** Respondetur qd si febris fuerit acuta non lz procedere: cum bis etiam si sint temperate caliditatis: maxime quando illa febris sit multicaumatis dissoluens corpus et ducens ad etbiscam: imo procedendum est cum inctionibus frigidis sicut oleo violato nenufarino et similibus et procedendum est embrocatione. i. epitbimatis frigidis ex aqua rosata spodio fm exigentiam qd dicitur in curationibus febrium acutarum. Qd aut embrocatio possit exponi pro epitbimate apparet quarta primi. capitulo de bis latius in capitulo de regimine febrium acutarum.

¶ Qd si inuenis humorem in primis declinare ad stomachum: fac vomere euz eis in quibus non sit diuersitas consuetudinis: immo cum eis que sunt sicut sirupus acetosus cu aqua calida: cum natura mouet humorem ad vomitum et no diuersifices eam.

¶ Hic est septimus canon. de prouocatione vomitus. Et dicit qd si tu inuenis humores in primis. i. principaliter declinare ad stomachum supple faciendo nauisam. Aut aliter in primis idest in pncipijs ta vniuersali qd particulari. et supple quo: cumq; alto tempore fac ipsum vomere euz eis que sunt sicut sirupus acetosus mixtus cum aqua calida et similibus leuibus cum natura mouet ad vomitum. et non diuersifices eam idest no facies operationem diuersam illi euacuationi qua intendit natura facere iuxta affor. Undecumq; natura reperit inde ducere oportet. Et hic etiam est text. **¶** Balenus scdo terapeutic. Si a casu quandoq; impetum ad os ventris ad os stomachi per vomitum fecerit aliquid non oportet preter idem contra naturam prouocare. **¶** Notandum primo qd in pncipio vniuersali regulariter operando non debemus vomitum prouocare nisi cu lenibus. sed digesta materia licet. **¶** Notandum secundo qd butusmodi vomitus debent esse non calida neq; frigida: ideo expone cum aqua calida idest tepida. **¶** Notandum tertio qd vbi natura non temptaret vomitum non licet ipsum in pncipio quantum est merito cure febris prouocare neq; cum lenibus neq; cum fortibus. **¶** Dico merito curationis febris: quia ppter aliam causam licet ipsius prouocare. vt puta propter dolores stomachi aut alia huiusmodi.

¶ Qd si fuerit illic declinatio ad intestina et senseris rugitum et descensum fecis: tunc adhibe qd soluat ventrem.

¶ Hic est octauus canon. et dicit qd si est illic declinatio ad intestina qd comprehenditur per rugitum. i. sonitum ventositatis descendens. et per descensum fecis versus anu. tunc adhibe qd soluat ventrem. i. leniendo aut clisteri aut medicina sumpta per os leniente: aut saltem cum supposito. illa enim est conueniens regio per quam debet fieri euacuatio. **¶** Hic tamen duo casus. sicut priores sunt principaliter de euacuatione materierum communium qd accidentaliter febribus complicantur

tur licet non sint materia propria febris. **¶** Et nota qd in ponendo istas duas euacuationes no dixit. deinde non enim est opus euacuationes de quibus supra ante has premitte: immo quacumq; bona natura temptauerit vomitum ad secesum: qd frequenter accidit in pncipio vniuersali et in pncipijs particularibus. et etiam in alijs temporibus tam vniuersalibus qd particularibus est per eadem regionem adiuuanda.

Sed contra sequitur qd similiter in prouocando vrinam et sudorem non debeat ponere ly: deinde cum etiam natura per illas regiones quacumq; temptauerit euacuationem sit adiuuanda. **¶** Respondetur qd quacumq; natura temptauerit aliquam quatuor istarum euacuationum est adiuuanda. **Sed** inter eas est hec differentia. quia natura non temptante euacuationem per vrinam: nec per ventrem nec per sudorem. est tamen merito curationis febris quilibet istarum a medico tempranda in pncipio. **Sed** si natura non temptaret euacuationem per vomitum in pncipio vniuersali no est a medico in eodem pncipio artificialiter tempranda. **¶** Dicitur secundo qd stante equalitate istarum quatuor euacuationum premittenda est euacuatio per ventrem. deinde sequitur vomitus. tertio prouocatio vrine. quarto prouocatio sudoris. **¶** Preterea loquens de prouocatione vomitus post prouocationes vrine et sudoris non dixit. deinde. **¶** Similiter loquens de solutione ventris post vomitum non debuit dicere deinde.

Pro declaratione dictorum dubitatur. **¶** Utrum me dicus iuxta quinque canones suprascriptos facies quinque euacuationes. i. flebotomiam. lenitionem ventris. prouocationem vrine. prouocationem sudoris. prouocationem vomitus euacuet aut euacuare intendat materias communes aut materias proprias febrium humorum. **¶** Et arguit primo qd euacuet materias proprias. illam faciens flebotomiam. iuxta primus canonem si febris fuerit siue euacuet et intendit euacuare sanguines qui est materia febris propria. Similiter in alijs febribus non pendentes a sanguine euz faciat flebotomiam intendit euacuare cum sanguine humorem facientem febre. **¶** Cuius signum. qd iuxta determinata superius de intentione Autem. non faceret flebotomiam nisi humor faciens febre esset mixtus cum sanguine aptus cu eo simul euacuari. **¶** Secundo cum lenit ventrem cum prouocat vomitum multotiens euacuat materias proprias que quacumq; precipitantur in pncipio ad stomachum et intestina. et quia vtile est ipsas euacuare debet intendere ipsarum euacuationem. **¶** Et confirmatur quia frequenter bilis et bilitates corrupte existentes in stomacho i intestinis cum putrent faciunt febre putridam. Earum itaq; euacuatio est euacuatio materiarum propriarum febrium. **¶** Tertio aliquando contingit a quositate sanguinis aptam cum prouocatione vrine educi esse causam coniunctam febris putride. ergo etc. **¶** Et confirmatur. quia frequenter cum a quositate illa admiscetur humores qui sunt materia propria febris. et sic illi humores et aquositas cum medicina prouocante educuntur. **¶** Ultimo cum medicina sudatoria educitur frequenter causa coniuncta febris: vt patet in interpolatis. et etiam in alijs. quarum paroxysmi cum sudore terminantur.

Quinque canones euacuandi.

Balenus.

Tractatus

In oppositum arguitur de intēto/
ne Aulceſi. in hoc ca/
pitulo ſillo. *s.* Et cum adminiſtraueris caſi. predi/
ctos. ubi manifeſte oſtēdit huiusmodi euacuatio/
nes nō eſſe ordinatas ad euacuationem materie/
rū propriarum. *¶* Et cōfirmatur. quia in principio
nondum diſſeſta materia non debent educi mate/
rie proprie febris. propterea p lenſione ventris
dicit ſibi clifteria magis dilecta. Et certum eſt cl/
ſteria ſaltem leniſſima non euacuare cauſam ante/
cedentem que eſt in venis. neq; conſunctam que ē
in ambitu totius. *¶* Preterea euacuata materiaſ
proprias per viſum et ſudorem a principio non
conceduntur: immo non conceduntur niſi materia
propria prediſſeſta et euacuata.

Quid materia
febris.

Pro ſolutione premittendum primo
q per materiam feb.
non intelligimus fumos aut vapores quātūcūq;
ſint cauſa cōſuncta febris. et quāuis per ſupraſcri/
ptas euacuationes poſſint educi: et medicus in/
tendat ipſorum euacuationē. ſed materiaſ febris
intelligimus humores cibum feces et ſimiles res
corpulentas que poſſunt viſu comprehendī po/
ſſentes facere febrem aut ipſas fouere: aut agere.
Et ſunt duplices. quedā proprie. quedā cōes.
Proprie ſunt antecedentes et cōſuncte. Cauſa cō/
ſuncta febris eſt a cutis calefactio eſſe immediate
pendet febris. Sed cauſa antecedens eſt que nō
tabiliſſe diſpoſita ut acq̄rat calefactus eſſe et ſtat
cauſa cōſuncta febris. *¶* Et ex his inferitur q ſem/
per eſt cauſa antecedens febris quecūq; ſit feb. eo
q ſemp eſt cauſa antecedens febris anteq ſit cau/
ſa cōſuncta febris. et nō poteſt eſſe febris niſi ſit
cauſa cōſuncta eius loquendo ſemper de febris/
bus humoralibus. Ad materie aut cōes ſunt dupli/
ces. nam quedā ſunt neceſſarie in oibus febris/
bus ſaltem putridis reperte. quedam contingenter.
¶ Prime ſunt triplices. ſ. feces et quedā viſcoſita/
tes que in ſtomacho et in inteſtiniſ continētur. et
ſim plurimū ſuperfluitates prime diſſeſtiōis que
in febris/
bus putridis inflāmant et inflāmate eua/
porantes ad cor fouent et augent febrem et iuuāt
ad corruptionē diſſeſtionū. *¶* Secundę ſunt aquoſi/
tates ſeroſe que generantur in ſecūda diſſeſtione
et generate tranſeunt permixte cum alijs humo/
ribus ad venas. be etiam per actionem calidita/
tis febrilis et vapores putridi ſecum permixti in/
flāmant: et etiā multiplicantur per viam cutis dā/
liquefactiōis per quā ſeparatur pars aquoſior a
maſſa ſanguinea: et inflāmate et multiplicata ſe/
uent et augent febrem quāuis non ſint materia p/
pria febris antecedens aut cōſuncta. *¶* Tertię ſunt
ſuperfluitates que referantur in tertiā et quarta
diſſeſtione. necnon vapores qui ex actione calidi/
tatis febrilis eleuātur a materijs non putrentib/
et ſparguntur in ambitu totius. et aliquādo con/
denſati circa cutim ſub forma ſudoris educūtur.
Vapores aut putridi ſiue vadāt ad cor ſiue ad re/
liqua. membra numerantur inter cauſas cōſun/
ctas febris putride. licet oppoſitū ſenſerit Genti/
lis in hac queſtione. non volens q aliqui vapo/
res putridi ſint cauſa febris niſi qui reperitūtur in
corde. de hoc tamen dictum eſt ſuperius in primo
capitulo huius prime ſen. quātū eſt opportuniū.
et etiā in queſtione de maſoritate morbi. et be mate/
rie ſim plurimū nō ſunt cauſa aſis neq; cōſuncta
febris: licet quādoq; febrem foueāt et augeant.
¶ Ad materie aut cōes que nō neceſſario: ſed cōtin/
genter in febris/
bus reperitūtur ſunt ſicut ſanguis q

Decura

aliquando peccans quantitate aut qualitate ex/
ſtens in venis cū humoribus facientibus febrem
permixtus aggrauat virtutē: probet. materie p/
prie diſſeſtionē. et cū inflāmat ſouet et auget fe/
brem. licet eſſi nō ſit materia ppria febris: pōt tū/
cōſūgi cum materia ppria febris et facere nocu/
menta de quibus ſtatim. et bi aliquādo precipitan/
ad ſtomachū et ad inteſtina. aliquādo cum viſina.
aliquādo cū ſudore expellunt a natura ſtimulata
ſua multitudine: aut malicia. Et horū euacuatio
eſt euacuatio materie cōis accidentaliter reperte
in febris/
tibus que nō debet. dicit minoratio pprie
ſed apud arabes dicitur extirpatio.

His premiſſis ſit hec prima conclusio.
Adedicus euacuās fz
canones predictos quādoq; euacuat materiā p/
pria febris. et cū hoc frequēter eius euacuationes
intendit. Iſta conclusio probat rationes facie
ante oppoſitū. *¶* Scda conclusio. intēto Aulceſi.
non ſuit p hos canones principaſter docere eua/
cuare. materiā propriam febris humoralis: ſed
materias cōmunes. *¶* Ex qua ſequitur q medic/
operans ſim intentionē horum canonū non opor/
tet q euacuet materiā propriam febris. conclusio
patet diſſcurrendo. Nam in primo canone de ſie/
botomia conſtat q ſanguine abundante cū hu/
more qui facit febrem docet ſiebotomare nō ob/
ſtante q ſanguis pro tunc nō ſit materia propria
febris. Qd aut dixit eſſe faciendū ſi hūor q vincit
fuerit ſanguis eſt poſitū incidenter. Nam infra in
hoc capitulo ponet canonē in vſu ſiōmie qñ eſt i/
tenſio ſanguinis. Siſt pz de lenitiuo i quo magis
diligēt cliftere cōis iuuament: per qd vt pſm non
eūat materia ppria. Idem vſ de puocatiōe viſine
et ſudoris: q infra precipiet in particularib/
capitulis non eſſe puocanda niſi paucificata materia p/
prie qñ loquit de puocatiōe p quā materia ppa/
eūatur. Et idem apparet de vomitu q non pſet
pſet educi materiā propriā. ſed qñq; ad ſiōm pſi/
pitatur. Et argumenta reliqua adducta poſt op/
poſitum ad huius conclusionis faciunt confirma/
tionem.

Ad argumenta ante oppoſitum re/
ſpondetur omnia ſi/
la concludere q medicus aliquando in principio
euacuat et intendit euacuare materiā propriā
febris. Sed dicitur q intentio principalis horū
canonum non eſt euacuare materiā propriā fe/
bris: ſed principalis intentio eſt euacuare mate/
rias cōmunes quarū aliq̄ue de neceſſitate aliq̄ue
contingēt in febris/
bus humoralibus reperitūnt.

Contra determinata in preſen/
ti queſtio
ne arguitur. ſequitur q in effimerate et et bico me/
dicus deberet facere huiusmodi eūationes. ſ. len/
tione ventris: puocationem viſine: et puoca/
tionem ſudoris cum in eis reperiantur ſuperflui/
tates prime ſcde et tertię diſſeſtionis: necnon vapo/
res a humoribus non putrentibus ex actione
caloris febrilis eleuati indigentes tranſpiratione.
Reſpondetur q ceteris paribus non reperitū/
tur in eis tot et tante ſuperfluitates nec ſic infecte
propter defectum vaporū putridorum qui res/
peritūtur in febris/
e putride. *¶* Secundo dicitur
q dato q reperitūtur: medicus non ita tute po/
teſt facere huiusmodi euacuationes in febris/
bus et bico aut effimere timore extirpatōis coꝝ po/
ris. vnde ſi lenit: lenit cum inſtigidantibus et hu/
mectantibus pauca abſterſionis et attractionis:
ſicut cum

sicut cum distillis factis ex lacte et similibus. Et multo minus audet prouocare vrinam et sudorem timore exiccationis.

Secundo contra determinatiōe arguitur. pban/ do qd intentio horū canonū sit educere materias proprias. quia pro lentitio exhibet Aulicē. māna et sirupum violatū que eligunt colerā. vt ADesue in cap. de māna. et viola. ¶ Preterea prouocatio per radicem apij appropriatū humoribz frigidis sicut prouocatio cum seminis frigidis appropriatur humoribus calidis. ¶ Ad primum dicitur qd licet electiue euacuent humorem colericum virtus tamen sua electiua est ita modica et virtus sua lentitua est tanta vt potius operentur leniendo qd eligendo. Et cum hoc si aliquot operentur eligendo id facit sine inquietudine et molestia vnde tunc sicut et cassia pcedi possunt etiā in nota bñl quantitate. pncipaliter tamen ex horū admistratiōe intendimus lenitiōe et superfluitatū puniū et materiā educatiōe. ¶ Ad scōm dicitur qd licet diuersis puocantibus vtendū sit in diuersis materijs: vt puta i calidis decoctiōe aut emulsiōe seminū cōmuniū frigidiorū: in frigidis decoctiōe radicū apij et similitū. hoc tamen non facimus vt intendamus cū his puocantibus eligere materias proprias: sed radicē apij et similia notabiliter calida vrinam in febribus calidis timore inflāmatiōis que cōceduntur in frigidis: tum ratione prouocatiōis: tum ratione digestiōis et ex simili causa vtimur frigidis in febribz calidis.

Utrum autem sicut reperitur medicīne solutiue eligētes propriū humorē vt scamonea colerā: turbis flegma: ita reperantur medicīne vlnatiue eligētes propriū humorē: est dubiū nōdū vt dicit Gentilis ab auctoribus discussum. Credendū tamen est qd sic. Nam assarū a proprietate respiciens flegma et colerā notabiliter diureticū verisimilius dō euacuare per vias vrine bos būozes qd melācolia ad quā non est eius proprietas. ¶ Et cōfirmatur quia medicīne a proprietate sua eligētes euacuāt humores quos eligūt ipsos ad se trahēdo: deinde a presentia humorū et medicīne natura stimulat ipsos eūat p regionē magis aptā illi eūatiōi. sed medicīne diureticę petūt vias vrine: ergo ipse alio quo tēpore in illis vijs debēt ad se trahere humores quos respiciūt: et sic natura illis humoribus et medicīna stimulat illos p vias vrine eūabit. ¶ Et cōfirmat quia in paratis ad vrine puocatiōe medicīne solutiue frequēter prouocant vrinam et ventrē non soluunt. Sicut mihi accidit cū dedissem pillulas aggregatiuas spectabilis legū doctori domino Chrištoforo de capō causa solvendi ventrem: multoties cum magno dolore vrinam prouocauerūt nōbī solūtes. ¶ Preterea de intentione Aulicē. scō canonē multū scamonee exhibiti euacuat per vrinā. Parum autem aut in quantitate moderata exhibitum soluit ventrē. Est tamen credendū eam per regionem illam esse magis prouocatiuam colere qd flegmatis vel melancolie. Et ex his inferitur qd si misceremus medicīnam eligendi aliquem humorē quicūqz sit ille in pauca quantitate cū medicīna multū diuretica ille humor per vias vinales educeretur: sicut si misceremus turbis aut cologridā cū cantaridibz. ¶ Et cōfirmat de intentione Aul. in ca. de cura singultus vbi dicit ad litteram. Et tam laudatū sit trociscus butusmodi. ¶ Recipe costi. croci. rosarum

recentium. mastice spice. oīm ana. 4. aureos: assarū aureos duos: aloes: opij: amborum ana aureum. s. conficiantur cum succo pilij: exhibeatur ex eis medietas aurei pilij et opij stupefa: ciunt: spica confortat et resoluit: assarū inclinat humiditates ad partes vie vrine et educit eas p eam. Aloes inclinat eas ad viam fecis et extrahit eas ex ea. Ecce qd parificat assarū et aloem inducendo humiditates que faciūt singultū: aloes inducendo per vias secessus: assarū per viam vrine. educit ergo eligendo. ¶ Satis itaqz ex predictis rationibus constat qd sicut reperitur medicīna solutiua eligēs determinatos humores quos euacuat per viam secessus: ita reperitur medicīna vlnatiua eligēs determinatos humores quos euacuat per viam vrine. ¶ Ultimo vt bi ca nones propter iuuenes ponatur in practica. Cum tu sup peruenis febrili febri putrida et videris in prima die necessitate flōmte: flōma eadem die vel p citius pores: expectando tamen horam quietis rem: nisi fuerit ex pestilentialibus: aut similibus q non dant indurcias: nam in his casibus opz ea hora qua occurris flōmare. Sed ante flōmā regulr operando premittit lenitiōe ventris si oportuerit cum distilli lenitiuo si superfluitates prime digestiōis nō pntineantur nisi in intestinis grossis. Si vero pntineantur in stomacho: aut in intestinis gracilibus: qd cognoscēs: quia vides egrum nauseantē et sentientē extensionē sup vmbilicū: melius est exhibere lenitiuum per os. postea sequēt dicitur qd citius pores fac flōmā. Deinde post flōmā fac etiam iterum lenitiōem ventris die sequenti si nō sit lentis. sed p plurimum sufficiet distillare: aut forte sufficiet sirupus acetosus: et aqz ordet: aut vtrūqz premittendo sirupum acetosum per duas horas ante aquam ordet debite calā. Et tam p plurimū transuerūt tres dies et oportet es cum duobus cas. Et cum scō sibi exhibis sirupum acetosum: aut aquam ordet tam lenisti et digerere incepisti. Et tam opus est vt quarta die: aut qd citius pores opereris cum tercio cas: none prouocando et potentius digerendo. dabis ergo sirupum acetosum simplicem cum emulsiōe lactis seminū cōmuniū frigidiorū: p qd melius tibi videbit inspecta quantitate caloris febrilis. Nec tamen obliuisceris in toto cure processu lenificatiōis ventris cum distillat: aut saltem cum supposito sitorio si sponte sua nō fuerit lentis. ¶ Postea aperies poros exhibendo aliquod sudarium et ipm pannis cooperiendo eligendo horam in qua magis est aptus sudare. Sudatorium sit simul materie digestiui sicut aqua ordet notabiliter calida cum pauco vini subtilis et precipiendo somnum. hoc enim magis gratum est egro et magis proficiūm qd vngere cum oleo camomelino et similibz: et tam operatus es cum quatuor cas. Et quocūqz tempore vides egrum nauseantem siue ante flōbotidiam siue post: siue etiam non facta flōbotidiam exhibe sirupum acetosum cum aqua tepida et cum impositione penne aut digitorū in ore procures vomitum. hoc tamen fac nisi habuerit cibum in stomacho quem oporteat retinere et nisi multoties euomisset: et esset dubium ne stomachus suus fieret cloaca superfluitatū. Et hoc modo rectus est eger tuus cum quinqz cas. supra scriptis. Et bi canones hoc modo erequendi sunt cura regulari. Nam cura coacta in quinqz casibus q inferius ponentur in hoc capitulo oportet incipere a medicīna eligente materiam propriam.

Modus praecicandi in febre continua.

Notatu dignū

ADesue.

De assaro.

De chrištoforo de campo.

Trociscet ad singultū. valētes

Tractatus

Et prohibe eum a somno in principio febrili proprie quādo est horripilatio: aut frigus et rigor: quoniam prolongatur super eū frigus et rigor: ipsa nāq; exprimit materias si fuerint euntes ad quedam viscera et prohibent digestionem humorū. Apud declinationem vero est iuuatius valde et fortasse non nocet apud statum.

Quatuor notā
da de somno in
febre.

Iste est nonus canō et ē de somno qui quādoq; iuuat: quādoq; nocet in febris. Et dicit q̄tuor. **P**rimū q̄ tu medice debes prohibere febrentē febre humo: alī a somno in p̄ncipio. s. particulari. **S**cōm q̄ proprie. i. maxime debes ipsum probi- bere quādo est horripilatio: aut frigus: aut rigor: aut beoia. Et assignat tres causas. Prima: qm̄ per somnū prolongat supra eū. s. egrū frigus ri- gor: aut horripilatio. q̄ somnus non p̄mittit calm occupare materias et expādit qua expāsiōe et oc- cupatiōe cessant butusmodi tipi. Secūda q̄ ipsa scy frigus et rigor: et horripilatio exprimit mate- rias si fuerint euntes ad quedā viscera. i. faciūt q̄ materie que sunt prone ad fluendū ad aliq̄ mē- brum intrinsecū: sicut epar stomachus et similia et- tius et in maiori quātitate fluāt ad spm̄ siue apā- tes siue non. Nam ista sunt causa motus sangui- nis et spūs ad interiora: et per cōsequēs etiā alia rum materieruz. Tertia causa. quia ista prohibet digestionē humorū. non p̄mittit eū calm expā- di in materia: immo suffocant illud sub ea. **T**er- tium dictum q̄ somnus in declinatione est valde iuuatū. **Q**uartū apud statum forte nō nocet.

Argumenta citā
ca materiā sō/
ni.

Pro declaratione ^{buius canonis} dubitatur. verū sit somnus probibēdus in p̄ncipio particulari febrili humo: alī: et p̄p̄e cū sunt frigus rigor: et horripilatio. **N**egatiue arguit. nam somnus in p̄ncipio particulari multoties fit et nō nocet: ergo nō est probibēdus. assumptum est **A**uicē. secūda buius. capitulo de signis sumptis ex par- te somni et vigiliē. **S**cō. in somno vigorant oēs virtutes naturales. et per cōsequēs vigoratur di- gestio cibo: et humorū. sed bec pueniūt in p̄ncipio febrili: ergo somnus nō est probibēdus. re- net cōsequētia: et assumptū est **A**uicē. scōa p̄mi. capitulo de his que pueniūt ex somno. **T**ertio in forti rigore **A**uicē. prouocat somnū cū opto infra in capitulo de regimine rigoris. q̄re et. **E**x quo sequitur q̄ propter somnū non prolongatur. con- tra primā causam hic ab **A**uicē. assignatā. **Q**uarto somnus probibet motū materie ad viscera cō- tra secūda causam **A**uicē. quare et. antecedens p- batur. quia de intentione **A**uicē. loco allegato. **S**onus oēs fortes probibet euacuationes ex- p̄to sudore quē prouocat: et per cōsequēs potius mouet exterius q̄ interius ad viscera. **Q**uinto somnus vnit calorem interius per quem digestio for- tificatur. ergo non probibet digestionē: sed iu- uat contra tertiā causam. **I**n oppositum est hic **A**uicē. et **G**al. scōa afforismoz. et **R**asis. xvi. con- tinentis. cap. de his que sequuntur febres.

Motāda de sō/
no scōm rasim
penum.

Pro solutione ^{dubij notabo aliqua.} fiones responsuas ad questū. **I**ste obmisit qui- dicit somni et multa alia buic proposito nō ne- cessaria. Nam de his expediti sumus super nono **A**lmanforis. cap. de subet. **N**otandū tamen q̄ in p̄ncipio somni sanguis et spūs trahuntur de

De cura

exteriorib; ad interiora. trahuntur em̄ de extra ve- nas ad intra venas: et de pulis ventis ad magnas: et tandē ad mēbra nobilia: sicut sunt cor: epar: et ce- rebri: et reliqua mēbra sibi propinqua: et cū sp̄s ritibus trahuntur ad eadem loca vapores secum permixti per viam sequele: et cū sanguine trahun- tur alij humores sibi permixti. **P**ropterea scōa p̄mi. exterioribus infrigidatis pluribus indige- mus cooperimētis in somno q̄ in vigilia: quia in vigilia sit motus oppositus. **N**anc etiam a attra- ctionē ad interiora operatur aia sentiens mori- catiōnē membrorū sensibilibū in p̄ncipio paroxis- morū vt eorū no cumento succurrat: propter quez motum ad interiora sequetur tam somnū q̄ rigo- rem materie maligne. simul cū vaporibus suis q̄ deberent expandi exterius mouent inter? ad mē- bra nobilia: et sic necesse est paroxisimū prolōgari fm̄ oia sua tēpora. et scōa materias motas inter- rius multo magis ledere membra nobilia et dīge- stionē humorū impediri calore naturali sub ipsis suffocato. **N**otandū scōa q̄ licet somnus natu- ralis in vniendo calorem interius deducto impe- dimento oēs fortificet opationes naturales: mul- totiens tamen accidit per motū materie male in- terius sua multitudine suffocantis: aut sua mali- gnitate corripentis spūs opatiōes naturales i- pediri. Et multotiens ipse vniens interius inue- nit materiā malam ipsam calefaciendo agitāt dī- latat et vapores malignos eleuando nocet mem- bris nobilibus eoz impediens opationē. **N**o- tandū tertio q̄ licet somnus sit valde similis q̄ti: et faciat corpus quiescere a motu volūtario: et p- boc habet motū humorū cōpescere. nō tamen fa- cit eorū omnimodā quiescē. immo in p̄ncipio sui quando sanguis et spūs mouētur interius: mouē- tur etiā alij būores et vapores secum. i. cū sangui- ne et spū permixti. postea spūs interius fortificat et mouent materias bonas nutrimentales ad ex- tra et diuidūt in mēbra corporis. ad quē motū se- quitur vterius exuberatio sudoris. **P**ropterea si somnus inuenit in p̄ncipio sui motū aliquarum materierū interius ipsuz fortificat et auget. **P**ro- pterea dicit **A**uicē. q̄ exprimit materias si fuerint euntes ad quedā viscera siue ad ipa apostemādū siue aliter opprimendū absq; apate. licet ergo ex parte qua fecit corporis quietem a motibus vo- luntariis sit aptus quietare humores: cū tamen i- uenit motum alicuius humoris ad interiora i sui p̄ncipio ipsum fortificat. Similiter enī inuenit materias euz expandit extra eas mouet exterius frequenter ipsas euacuans cum sudore.

Somnus natu-
ralis.

Somnus simi-
lis quiescē.

Contra. sequitur q̄ somnus in sui p̄ncipio debet ret facere vomitū et fluxū ventris cū moueat ma- terias ab extra ad intra versus regiōes illas. **A**ut saltem sequitur q̄ in sui p̄ncipio nō deberet ip- sos sistere. cōsequēs cōtra experientia. **E**t con- firmatur quia in fine somni cū expandunt mate- rie ad extra sudor prouocat materijs motis a cē- tro ad circūferētiās. **P**ropterea sequit q̄ inchoā- te somno sudor i choatus tempore vigiliē: aut de proximo inchoādu magis exuberet in p̄ncipio somni. **A**d p̄mū negetur id ad qd̄ deducit: euz sanguis et spūs et quecūq; alie materie moueantur ad mēbra p̄ncipalia fm̄ plurimū eorū nō ad stomachū et intestina nisi fm̄ modicū eorū et sic i sui p̄ncipio somnus non est causa vomitus neq; fluxus vētris in mobilizando materias que sunt proxime stomacho aut intestinis: aut in eis contē- nentur et

nentur et minuendo acuitatē sensus intestino:ū et stomachi prohibet vomitū et fluxū vētris: nō tamē sicut in fine somni: cum materie moueantur extra: et sicut somnus aliquas materias mouet interius in sui principio: aliquas mouet exterius in fine siue in pcessu eius: aliquas q̄ sunt circa mobilia: nō tamē p̄cipaliter: aut sunt in eis imobilitatē: et sic ratione bulus sicut vomitū et fluxū: oēs alias euacuaciones p̄ter sudorem tam in principio q̄ in fine. **¶** Preterea minuendo sensum debilitat virtutem expulsuā que irritat a presentia materie: tam in fine quā in principio. **¶** Et ex his p̄z solutio ad p̄firmationē. **¶** Ad scōm rōnē respōdet q̄ aliqui sudor: inchoat in vigilia: aut de proximo inchoandus sicut et p̄hibet in principio somni: et non semper aliq̄ue materie sudorales sunt ita proxime potius vt nō possint p̄ueniri inter? imo agitate in motu sanguis et spiritus ad interiora amplius fluunt per poros cutis per quos incēperat fluere. **¶** Illotandū quarto q̄ somnus obtūdit oēs sensus exteriores: nō solus q̄ ab ipsoz instrumentis retrahat spiritū aialē: aut ipm retineat interius: sed q̄ reddit ipsoz substantiā turbidā: vt sentit Aulic. ij. p̄m. c. de his q̄ pueniūt ex somno. Et tō per ipz sensatio nes et motus ip̄ficiūt impediūt et obtūdiūt unde quāuis mēbra exteriora in frigiditē et adst in eis humorū mordicatio in principio paroxysmi. prouocato tamē somno sensus in frigiditē. et mordicatio remouet: aut obtūdit: et sic rigor: qui per has sensatio nes sequit̄ remouet. **¶** Ex quo apparet q̄ rigēs ip̄n° paroxysmi aliquo mō iuuat somno: quia prohibet sensatio rei irritat̄ ad rigore: et sic cessat rigor. Aliquo etiā mō nocet somno pro quāto materierū cita sparsio et partialis resolutio impedit et mēbrozū calefactio. Et ideo cum dicit Aulic. in ista q̄ per somnū prolōgatur supra febris: et rigor: et frigus nō debet intelligi p̄p̄e de rigore: q̄ itē p̄ somnū remouet: sed intelligendū est de causa faciente rigore: que est humor. huiusmodi em̄ sparsio substantiā et resolutio ip̄editur: et cōsequēter mēbrozū exteriorū calefactio. **¶** Morādus quinto q̄ licet in p̄cipijs paroxysmoz particularium materia moueat ad exteriora: mouet tñ motu p̄focatio calor̄is naturalis. p̄mo q̄ p̄pter horribilitatē materie et nocumētum qd̄ ip̄mit in mēbra calor̄ p̄fundat et submergit. Scōdo quāua pores in p̄cipio a materia eleuati sunt būdi crudi grossi spiritū et calor̄is mēbrozū extincti: sicut superius per similitudinē dictū est de vaporibus lignozū viridū qui extinguūt parū ignem: p̄focāt. Tercitā nō oēs dispōnes p̄cipioz in p̄focatio sunt equales: immo scōm varietatez materie in multitudine paucitate et subtilitate digestione et cruditate et celeritate mot̄ et tarditate: et scōm varietatē dispositiois patiens mēbrozū super que ferē talis materia fiunt multe varietates in p̄cipijs particularibus: et multo maiores et maior p̄focatio: cum adst in p̄cipijs frigus et rigor: ac horripilatio et maxime quando istis somnus cōfigitur. omnino em̄ bec quatuor scilz materie horribilitas. scōdo vapores grossi ab ipsa eleuati. tertio frigus rigor et horripilatio. q̄rto somnus subtilis concurrūt ad calor̄is innati p̄focatio nē iuxta paroxysmatis tardam inflāmatiō nem et resolutio nē mēbrozū tardā calefactio nē.

Ex quibus

apparet solutio ad questū in his cōclusionibus. p̄ma semper somnus in principio particulari est aptus facere notabile nocumētum. Conclūso p̄z ex hoc

ultimo notato. adiuvat em̄ ad calor̄is p̄focatio nem. tardat materie paroxysmatis resolutiones et mēbrozū debitā calefactio nē quare cū paroxysmus debeat terminari per materie paroxysmatis resolutionē: opus est ipsum p̄pter somnū plōngari. **¶** Secūda p̄clūso. scōm plurimū somnū in principio particulari est magis aptus obesse quā prodesse. probatur. nam semper facit notabile nocumētum ex p̄cedēti cōclūsiōe: rarissime autē facit notabile iuuamentū nisi cū rigor: est ita int̄sus et longus vt ip̄edit et anbelitus propter nocumētum in laertis pectoris: et esset dubium de egri suffocatione. Aut quando virtus ex nimia p̄clūsiōe p̄ter modū resoluere: bec autem raro eueniūt. **¶** Ex quibus sequitur cōclūsiō respōsiua ad questū qd̄ scōm plurimū est somnus prohibendus in principio particulari febriū humorālium.

His sic determinatis superest vt respondeamus ad argumēta ante oppositū. Ad p̄mū quod est autoritas Aulic. scōa quartū cap. allegato. In principio vero eius: scz paroxysmi multotiens fit somnus et nō nocet: exponit et non nocet: id est. nō est signū magni nocumēti cōparatus ad somnum factum in statu de quo parum ante locutus est cū dixit: et hoc totū in statu paroxysmoz febris est de terius: scilicet per viam signi licet cōtra per viam cause somnus sit deterior: in principio quā in statu. **¶** Ad scōm respōdet negādo qd̄ virtutes et opationes naturales vigo: etur in somno in principio paroxysmi. quia licet rōne vntōis spiritūz deberet vigo:ari: tamen plus debilitant ex delatōe materierū malarū ad mēbra nobilia que delatio fit p̄pter somnū in principio paroxysmi. **¶** Ad tertium dicitur q̄ somnus est prouocandus in principio paroxysmi aliquādo. p̄pter accidētia fortia sequentia fortem et diuturnū rigore de quibus dictus est. Et dicitur qd̄ rigor tunc nō prolongatur p̄pter sensus obtrusionē: licet adst humor qui de se est causa rigoris: et in his casibus potius eligitur paroxysmi prolōgatio quā nimia virtutis dissolutio et forte mors. **¶** Ad reliqua duo argumenta patet solutio ex dictis in questione.

Secūdum dubium.

At̄rū somnus sit iuuatiuus apud statum et declinatōe particularē. Et arguitur q̄ nō: quia tam in statu quā in declinatōe trabūt vapores et materie interius versus mēbra mobilia et prohibet ipsoz resolutio. et sic paroxysmus plōgatur. ergo nō est iuuatiuus. tenet cōsequentia: et assumptū patet scōa afforismozū. cōmento p̄io: et ex determinatis in p̄cedēti questione. **¶** Et confirmat quia in statu vapores: et materia sunt vltimo inflāmati et in maior quantitate q̄ in alio tēpore: quia aliter nō esset status. ergo cōuersi interius p̄pter somnū sunt magis apti obesse quā in aliquo tēpore. **¶** Et confirmatur: quia tunc virtus est debilis: quā in p̄cedētibz tēp̄oribus: ergo magis est apta succūbere ex p̄uersione materierū et vaporū ad mēbra nobilia. **¶** Secūdo nocumētū ex somno est perniciosius in declinatōe quā in statu: et in statu quā in augmētō. ergo questio falsa pro parte affirmatiua: tenet cōsequentia. assumptū colligi potest ex dictis Gal. scōa afforismozū cōmento p̄mo. **¶** In oppositū est Aulic. in parte presenti. apud declinatōes est iuuatiuus valde: et fortasse nō nocet apud statum.

Pro solutione

bus notandū p̄mo in declinatōe partis

De somno apud statum.

Somni. pp. (e) tag.

De somno et de iuuamentis et nocumētis.

Tractatus

An somnus sit
aptus et bonus
in declinatione.

culari paroxysmi deductis alijs materia et sumi
sunt paucificati subtilitati versus extrema trans/
missi longe a fonte caloris pro maiori parte: qua/
re difficultr trabuntur: si retrahuntur min⁹ sunt pfo/
catiui propter paucitatem et subtilitatem: qz spūs
sunt resoluti in teporibus pcedentibus. virtus est
debilis: et indiget refocillatione. pronocato ergo
somno spūs interius retrahuntur ad membra nobi/
lia: et ibi vniuntur et confortantur quia nō prefocan/
tur a multitudine vaporū secum tractorū: sicut in
partibus pcedentibus: unde virtus fortificata il/
lud parū qd̄ superest intus de vaporibus et humo/
ribus superat: et cum sparsione nutritiōem parum
post expellitur extra: et cum hoc fortificatis virtu/
tibus naturalibus fit humorū digestio et spiritūū
et regeneratio. ¶ Ex quib⁹ p⁹ qd̄ sine notabili no/
cumento in declinatione particulari merito dispo/
sitionis paroxysmi: et sue p⁹te materie alijs dedu/
ctis somnus est aptus multū suare. Contingit ta/
men aliquādo propter malignitates materie cu⁹
omnis parua pars retracta multum nocet: sicut in
materie antracis et similibus. propter aliquā la/
tentem materiaz q̄ agitur a calore fortificato in
somno in declinatione fiat nocumentum. Et simili/
ter ex alijs paroxysmis p⁹licatis: aut ex errore regi/
minis: sed merito dispositionis declinationis febris
putride somnus est aptus multū pferre et parum
obesse. ¶ Notandū scđo qd̄ somn⁹ in statu paroxis/
mi est fere equaliter indifferēs ad suandū nocē/
dum qd̄ potest declarari tam ex parte cause impri/
mentis: scz vaporū et humorū quā ex parte corpis
parietis. Nam status particularis in sua quiddi/
tate includit vltimam caliditatem que possit esse
in paroxismo. Nec autē vltimata caliditas potest
esse propter maiorem multitudinē vaporū cum ma/
gna quantitate materie referuate vsq; ad statum.
Ex potest esse etiam propter valde intensam cali/
ditatem vaporū et materie. dato qd̄ vapores et
materie sint paucificate notabiliter tepore status
Atrūq; enim frequēter ptingit: licet semp sit neces/
sarium merito status paroxysmi materiā et vapo/
res eē calidiores quā antea. Et tūc manifestum est
qū sunt paucificati vapores et materia notabiliter
licet sint calidiores notabili⁹ quā ante magis pro/
desse somnū qd̄ obesse: cū tūc per magnā cor⁹ sub/
tilitatem sequentē eorū intensam caliditatem sint val/
de apti trāspiratio: et eo magis: qz porū corporis
sunt tūc multū dilatati. Paucitas em̄ et eorū sub/
tilitas cum pororū dilatatiōe faciūt ad eorū faci/
lem trāspirationē et paucā eorū conversionē inte/
rius ppter somnū. Ecđtra quādo multū de mate/
ria esset reservatū in statu: et vapores essent pluri/
mi et grossi. somnus in statu esset magis aptus ob/
esse quā prodesse. Si h⁹ becequalis indifferētia ad
suandū et nocendū potest cōtingere ex parte cor/
poris. Sunt em̄ quedā corpa parata exiccationi et
resolunt: sicut corpa colerica et filia habentia
poros latos et humores subriles parū de humidō
quorū virtus facile dissolvit: et istis somnus tepo/
re status multo magis prodesse quā obesse. Ecđ/
tra sunt aliqua corpa habentia oppositas p⁹ditio/
nes minime apta exiccationi et humorū et spiritūū
dissolutioni: istis somnus in statu magis obesset
quā prodesse. propter ergo hanc fere equalē in/
differētiā ad suandū et nocendū Autē locut⁹ est
sub ambiguo dicens: et fortasse nō nocet apud sta/
tum. Et Gal. in cōmento p⁹io scđo et afforismorū dē
qz quādoq; suat in statu et in augmento statū vici/
no: nō tamē dicit semp. In augmento tamē licet pos

Somnus in sta/
tu differens.

Decura

sit suare et nocere est minus aptus ad suandū et
magis ad nocendū qm̄ in statu. Contra in cōpara/
tione ad principū. p⁹pterea dixit Aut. fortasse nō
nocet apud statū: per ly apō statū intelligēdo aug/
mentū et statū. P⁹ia itaq; medietas augmenti ma/
gis attestat p⁹ncipio quo ad suandū et nocendū
merito somni. Scđo hō medietas magis attestat
statū. ¶ Et ex his apparet qd̄ deductis alijs som/
nus est magis aptus nocere in p⁹ncipio paroxis/
mi febris putride quā in alijs teporib⁹ eiusdē pa/
roxysmi. Et scđo loco magis aptus nocere in aug/
mento. et tertio magis in statu et quarto minus in
declinatione. Nam nocumentū somni factū in p⁹nci/
pio est maius intēsiue et extēsiue quā nocumentū
alicuius alterius teporis alijs partibus: scđo no/
cumentū augmenti: et sic de ceteris.

Et ex his p⁹z respōsio ad questōnē qz som/
nus ut plurimū est suauissim⁹ cō/
cedendus in declinatione. Dixi autē scđm plurimū
propter causas dictas in p⁹io notato. scz de mate/
ria venenosa q̄ rarissime cōtingit: sed in statu som/
nus est fere equaliter indifferēs ad suandū nocē/
dum: sed in augmento frequēter est magis aptus su/
uare quā nocere frequēter. Ecđtra licz frequēter
sit aptus magis nocere quā suare. in p⁹ncipio. autē
scđm plurimū magis nocet quā suare: et rarissime
est cōcedendū: sicut determinatū est in p⁹ima qōne
Rarissime em̄ accidūt rigores illi fortissimi cogē/
tes administratiōes somni in p⁹ncipio. ad sunt ra/
ro materie venenose phibētes eius administratio/
nem in declinatione. in augmento autē et statu indif/
ferētia sunt media. propterea dixit Autē. fortasse non
nocet apō statū: verū medietas p⁹ia augmenti ma/
gis attestat p⁹ncipio: et secunda magis statū.

His ita determinatis superest ut re/
spondeam⁹ ad rōnes adductas in oppositū. ¶ Ad p⁹imā dicit⁹
qd̄ licet aliqd de vaporibus et materia retrahatur
intra: et licz ratione butus fiat aliquid nocumentū
hoc modicissimū est in cōparatiōe ad suamentū
qd̄ sequit⁹ ex somno de fortificatione virtutis sequē/
te vntōne spiritūū circa mēbra nobilia: cū tūc ma/
teria et vapores sint pauci et multū subtilitati. ¶ Scz
de somno in statu dicit⁹ est ipsum esse indifferētē
ad magis suandū quā nocendū et ecđtra. Et som/
nus in declinatione scđm plurimū abbreviat paro/
xysmū. puocādo sudorē: aut faciēdo materias: aut
vapores citius resoluti insensibiliter ppter forti/
cationē virtutis. ¶ Et ad p⁹firmationē dicit⁹ quod
licet vapores et materia sint magis inflammati in
statu quā in reliquis teporibus: tamen nō necessa/
rio sunt plures. Item sunt magis subtilitati: et sic
magis parati resolutioni. De hoc tamē in questio/
ne dicit⁹ est quantū est oppositū. ¶ Ad altā cōfir/
mationē dicit⁹ qz licz virtus sit debilis: i statu et de/
clinatione quā teporib⁹ pcedentibus: et equalē no/
cumentū minus possit tolerare: tamē nocumentū
retractiōis vaporū et materia interius sequēs som/
num est valde minus in statu et declinatione quā in
teporibus pcedentibus. ¶ Ad vltimā rōnem que est
autoritas Gal. cōmento p⁹io scđo et afforismorū dē
qz nocumentū somni in declinatione est deterius p⁹
viam signū quā in aliquo teporū pcedentū. et si
mili modo est deterius in statu quā in augmento: et
in augmento quā in p⁹ncipio. cum quo tamē stat qz
per viā cause sit contrariū: sicut determinatum est.
Est em̄ pessimū signū et frequēter pernitiosum qd̄
somnus in declinatione in qua. maxime suare de/
bet noceat. ¶ Ex his p⁹z solutio ad q. solitā queri/
an sit iudiciū

De nocumēto
somi in p⁹nci/
pio febris.

De somno in
declinatione et
suamento ip⁹.

an sit iudicium idem de conceptioe somni in tempo-
ribus vniuersalibus et particularibus. Et responde-
tur qd sic: unde liberius et longior somnus pcedit
in declinatione vlti qd in statu vlti in statu qd in aug-
mento: et in augmento qd in principio vniuersali. Est
tamē somnus in vlti magis aptus prodesse: qd ob-
esse scdm diuersitatem crisiū. nam in crisi per sudore
est multum aptus prodesse: sed in crisi? alijs ma-
gis aptus obesse quā prodesse: cū somnus retineat
omnes fortis euacuatiōes preter sudore.

Et non prohibeas ei aquā frigidā nisi
fuerit humor qui est in eo crudus et grossus
tunc enim prohibet digestionem.

¶ Positis quibusdā canonibus respiciētibz ma-
terias maxie cōdes. hic ponit canones quibus do-
cet extinguere calorem febilem: minus tamē gñales
illos quos superius posuit. docet enim vsum aque frigi-
dæ in febribus: et abqz bec pars duas partes. in
prima docet vsum aque frigide in potu. scdm p ex-
trinsecā applicationē. scdm ibi. infra per vnā colū
nam. (Immo cū videris calefactiones.) ¶ Primam
partem diuiso in septē partes. nā in prima ponit
cañ. in vsum aque frigide. in scda ibi. (Nisi sit stoma-
chus. docet p ditiōes pbibētes potū aque frigi-
dæ: et indicātes ipsius exhibitionē. in tertia parte
ibi. (Et quādoqz datur in potu.) ponit quātitates
que quādoqz datur de aqua frigida in potu febri-
tibus cum effectibz eius. in quarta parte ibi. (Et
quādoqz iterū sunt) docet quid faciendū est qñ cō-
tūgunē p rarie indicatiōes in exhibitione aque fri-
gide. in quinta parte ibi. (Et si rursus quidē aceto-
sus) docet rem vnā in frigiditatem: nō ita nocentem
sicut aqua frigida quādo sunt prohibētia. in sexta
parte ibi. (Et cū nō licet.) ostēdit nocuētia sequē-
tia potū aqz frigide in cōueniēter sumpte. in septi-
ma parte ibi. (Et ille quē plurimum) docet qd sunt
corpora quibus aqua frigida magis debet probi-
beri. p rina partē diuiso i tres. in p rā ponit cañ.
cū pbatiōe scdm partis. in scda ponit pbatiōem
vtriusqz partis: tamē satis cōsulam. in tertia pbat
primā partem cañ. scdm ibi. (Et scias.) tertia ibi
humores aut colericū. ¶ In p rā pte dicit qd me-
dicus nō debet prohibere febriēti febre humoralis
aquā frigidā: nisi humor qd est i febriēte fuerit gros-
sus et crudus: et probat partem secundā exceptā
per hoc qd humor qñ fuerit grossus et crudus aqua
frigida in potu exhibitā pbibet digestionē: ideo
tunc o3 pbibet. Includit itaqz canon duas parti-
culas. prima est qd humor nō existēte in febriēte
grosso et crudo non debet ei aqua pbiberi: scz quā-
tum est merito humoris. Scda est: quia ipso existēte
crudo et grosso debet pbiberi febriēti febre humo-
rali aqua frigida. ¶ Notandū igit p rō qd aquā
frigidā intelligim? aquā dulcem habentē oēs aut
plures ex decē et octo p ditiōibus laudabillis aque
de quibus scdm p rmi. Et intelligim? oēm mo-
dum exhibitionis eius per os: scz aut pure aut per-
mixte cum vino vel sirupo vel succaro vel vino gra-
natorū: aut aceto vel quacūqz alia re huic propo-
sito deferentē. Et similiter tam tēpore cibatiōis
quā extra in multa: pauca: aut mediocri quātitate
tam cruda quā cocta. Maxime tamē Aulsen. intel-
ligit: in hoc canone de ipsa exhibitione cruda in ma-
gis quantitate. ¶ Nota scdm qd cum Aulsen
dicit nisi in febriēte fuerit humor grossus et cru-
dus. licet maxime loquatur de humore qui est cau-
sa antecedēs aut cōiuncta febri: tamen intelligi
potest etiam de alijs humoribus: qui licet non sint

causa cōiuncta febri: tamē possunt ipsam fouere
bi etiā pbibēt aque frigide exhibitionē. ¶ Tertio
notandū qd dicit coplatiue nisi fuerit humor grossus
et crudus. Nam si fuerit grossus et digestus: sicut alii
quando reperit colera nota aut colera adusta di-
gesta nō prohibet potus aque frigide. Sicut si fue-
rit crudus et subtilis: sicut colera subtilis supflue
calida nō prohibet potus aque frigide. Similiter
si fuerit etiā subtilis: immo optime pferit ipam di-
gerendo. vbi vero sicut sit grossus et crudus nō cōue-
nit potus aque frigide. ¶ Quarto nota qd l3 existē-
te humore calido subtili et digesto cōueniat potus
aque frigide quātum est merito humoris: licet ip-
so existēte crudo grosso discōueniat attamē meri-
to aliarū dispositionū aliqñ in p rmo casu probi-
betur saltē in multa quātitate: vt puta qñ homo es-
set insuetus potus aque frigide cū apostemate in-
trinsecō cū paucitate caloris innatiet de singulis
dispositionibus pbibētibz potū aque frigide. Et si
mixter ecōtra humor existēte grosso crudo: vbi esset
extrema caliditas corp? arefaciēs exhibet potus
aque frigide potius eligēdo plangationē egritū
dinis quā corporis extremā exiccationē: et proprie
in consuetis potui ipsius. Et nō itaqz superius po-
situs respicit indicantes aut prohibentes potum
aque frigide.

Et scias qd quando flebotomia iuuat:
deinde vteris via mala: tunc nō purgabis.
¶ In hac parte probat vtrāqz partē cañ. pbatiōe
in satis confusa. dicens. scias qd quādo flebotomia
misceat in febre: quia facta est scdm qd oportet
Deinde tu vteris via mala: scz p raria canonē no-
stro: vt puta: quia prohibebis aquā frigidā humo-
re existēte subtili nō crudo grosso: aut qz forte. da-
bis aquam frigidā humore existente crudo grosso
corpus nō purgabis a residuo qd remāsit post fle-
botomiam. Nō enim sequetur sudor: vomitus aut se-
cessus qui solent sequi quando aqua frigida da-
tur scdm qd oportet: et qui secuti fuissent: aut saltes
aliquis eorū in p rmo casu: et sic salus secuta fuisset:
et similiter in secūdo casu nō sequetur: immo
potius fieret humoris in crudatio et se. prolonga-
tio: quia aqua frigida exhibet: vbi nō oportet: tñ
canon probatus est quo ad vtrāqz partē. Et ex hoc
canone cum probatione sua elicere possumus cō-
muniter ante exhibitionē aque frigide in magna
quātitate debere precedere flebotomiam: aut aliā
euacuatiōē. vt minorata materia et confortata
natura per exhibitionem aque frigide extinguen-
tis cauiā febile naturā fiat potens ad residuum
expellendum.

Humoris autem colericū digestio est vt
cōuersus a sua subtilitate fiat spissus et aqz
quidem frigida facit illud.

¶ Hic probat primā partē canonis sic: aqua frigi-
da digerit humorem colericū subtilē. ergo exhibē-
da est. tenet cōsequentiā. et assumptū probat. quia
humoris colericū subtilis digestio fit pueritudo sp-
sum a sua subtilitate ad spissitudinē siue grossitū-
sed aqua frigida facit hoc. ergo digerit ipsius. hic
tamē per fieri spissum nō intelligitur respectu me-
diocritatis: sed respectu eius quod p rmo erat. Est ta-
men digestio in p rā p rmi determinata equatio sub-
tilis per ingrossationē et grossi per subtilitationē: et
sic canō sigillatim et cōiunctim quo ad vtrāqz partē
probat? est. ¶ Ostendit etiā aqua frigida nō solū dige-
rendo: sed etiam calorem febilem extinguēdo.

¶

frigida ps nul-
la offendit: ita
pota quide in
febru offendit.

Libertus.
Ad exhibendam
aquā frigidā p-
ueniendū est in-
tegre metiendo
quantū ex ipsa
posset esse de-
trimentū si po-
tandaz des vel
paucā quantā
sibi dari eger
postularit: tra-
de igi aquā fri-
gidā cū in vi-
nis videas si-
gna p cōtōis
neg ei in p rci-
pio neg in ascē-
su vāda est aqz
frigida: sed i p-
sa tot? egritū-
dinis p uertē-
te: p ricularis
positimo: suo
nāqz tēpore data
aqz frigida soli-
datur partū na-
turam corrob-
orat: ossa meruo-
ceteraqz eius
modi. Robust
or aut facta ma-
tura imitit se
in humores: sp-
us attenuatos
et bonos p rinet
et malos ele-
ctat per alium
aut p vomitus
aut p sudores.
Qd si egrot? af-
fuetus sit san-
tatis tēpore aquā
frigida potare
multo magis
intrepide: ridu-
claqz plen? fri-
gidā aquā da-
to: ipsa edoce-
t experitētia: ele-
uatur nāqz aqz
frigide accessu
cūcta intestina
omnino autē si
aquā frigida
pars est san-
tis tēpore si a fri-
gore tāgā lan-
guer: ab aqua

Tractatus

Nisi sit stomachus aut epar debile: aut frigidum: aut sit in visceribus apostema: aut sit in visceribus dolor: aut sit comp' exio eius pauci sanguinis: aut caliditas eius in nata debilis: quare debilitatur post potum aque frigide: aut si non sit consuetus potare aquam frigidā: sicut illi qui sunt de regione calida. Isti enim spasinantur velociter: et associatur eis singultus et extenuat' est de hac summa.

In hac parte narrat cōditiones. primo prohibētes potū aque frigide. scō indicātes tolerantiam potus eius: scōa ibi (Ubi aut materia calida.) in prima parte ponit octo cōditiones pbiētes potum aque frigide. Prima est debilitas stomachi aut epatis per quorū debilitatem datur intelligi aliorū membrorū debilitas: sicut oīa fragmatis in testiorū et aliorū: exp' essit tamē stomachū et epar quia frequētius et facili' potū aq' frigide ledi possunt. Secūdo norandū. q' licet hec cōditio possit verificari de quacūq' debilitate siue ex tēpore: siue ex generatōe cōtra cta siue naturalī. cū qua boī mo ad intra latitudinē sue sanitatis propter maiorem complexonē malā cōpositiōnē solutam p'ntu ratem apostema et similia. hic tamē ne idem bis replicet intelligit de debilitate sequēte pororum suū perfluam largitatē raritatē texture: aut parum cōpaciam membri substantiā dato q' nō esset ex vili contextū. Nō enim est omne membrū ex villis contextū sicut epar cerebrū et multa alia. et hec debilitas scōm aliqūē istorū trū modorum pōt vniū cuiusq' mēbro inesse: et per eam sit debile in resistendo causis egris tam calidisquā frigidis. primo q' minus habet de qualitate per quā resistit. secūdo quia causa ledens facilius applicat penetrans in profundū eius. et de hac loq'ur Aul. scōa primi doctriina secūda ca. de causis debilitatis mēbrozū: et causa partis nota est. nā bis mēbris existētibus debilibus per potū aque frigide superflue infrigidantur: et p'ter modū debilitatur: vt aliquando mors inde sequatur: vt narrat Galenus. vij. terapē tice. cap. de cura male cōplexiōis vētris calidi: sic et immo dicit ibidē q' aliquando partes stomachi sunt differētes vna fortis altera debilis. quapropter ex potu aque frigide aliquādo ledūtur operationes frigidi stomachi vt puta digestio et retentio aliquādo oris eius et meri: vt puta deglutitio. Ultimo nota q' licet butusmodi debilitas indicet nō dari aquā frigidā tamē aliquādo contingit q' alie cōditiones indicantes potum aque frigide sunt ita fortes q' medicus preeligit dare aquā frigidā existimās per ipsū exhibitionē maiora nō cumentā posse vltari. Secūda cōditio est frigiditas stomachi aut epatis aut naturalis merito cōplexiōis: aut etatis: siue p'ternaturalis cū materia aut sine materia. Et sic intelligēdū de frigiditate reliquorū mēbrozū q' sūt apta ledi p' potū aq' fride nā p' potū aq' fride augebit' boī mēbrozū friditas et impediētur mēbrū leui operationes. Et vt dicit B. vij. terapē tice loco statim allegato: cum aliquādo cōtingat vnam partē stomachi esse calidā: vt puta fundū stomachi: et aliā frigidā vt puta meri ledetur vni' partis operatio et nō alterius: et exemplificauit de boie quadragenario qui ex potu aq' frigide sanatus est a mala cōplexiōe calida vētris et stomachi et cessauit sitis: sed p'hibita est deglutitio: ita vt tandem mortuus sit. Tercia cōditio

De cura

pbiētes potū aque frigide est apostema in visceribus: imo qd cūq' apta intrinsecus in cerebro: mēbris spūalib' mēbris naturalib': sed maxie in bis q' sūt apta magis ledi potū aq' frigide: sicut sunt stomachus epar intestina. Nā si apostema sit fridū certū est materiā eius magis infrigidari et incurdari: potos cōstringi. et oīno materie resolutionē pbiēti dolorēq' augeri. Sitr si fuerit mixtū ex calido et frigidō. Si nō fuerit sanguineū etā incurdari et gros fati et p'hibet' materie ipsius refudatio et dolor augeat: quapropter nō puenit. Si nō fuerit coleris: cum a colera pura cū multa flāma ex parte nocet potū aque frigide: q' post opilatur et pbiēte materie resolutionē et refudatio ex pte suat p' extinctio nem supflue caliditatis neq' timec' incurdatio que timec' in alijs apostematib' ppter materie subtilitatem: et dolor ex parte sedatur remittēdo causas doloris: q' propter aliqū cōcedit flāma existēte magna: precipue p'uetis potū aque frigide. Unde Gal. ix. terapē tice. Verisipillas nō nullo alio sana bis auxilio q' cū aqua frida. Aut. sij. quartī cap. de verisipilla. Et ad vltimū infrigidatio in verisipilla est magis necessaria: quoniam flāma et dolor in flāmatus est in ea plus. Et licet ibi loquat' de verisipilla extriseca: tamē hec dicta accōmodant etā verisipille extriseca. Quarta cōclusio prohibens fridā aquā exhiberi est dolor in visceribus. Quapropter dictū verificatōe sciendū q' dolor in visceribus: aut puenit ab apostemate: et statim supra de terminatū est in quo casu pueniat potus aq' fride et in quibus nō. Aut pender a soluta continuitate absq' apostemate: et certū est nō puenire: q' fridus visceribus mor dāx. quinta affosimorū: aut puenit a mala cōplexiōe que si fuerit frida nō puenit pot' aque frigide: q' auget cām. Si nō esset mala cōplexio sicca licet pueniret: bum cōtādō tū mltro magis noceret actuali fridate forti indurāt mēbrozū et spasimāte. Si nō esset mala complexio calida res missa: aut medioteris nō pueniret: q' nimis ipime ret in mēbrum qd est facile passibile propter dilatationē porozū sequentē caliditātē: et ppter debilitates ex resolutione spiritūū propter dolorē. Si vero esset mala cōplexio calida intensa valde conueniret. esset enim proportio natū infrigidās tanto gradu caloris: qd experitētia declarāc' in bis qui ab igne aut aqua calida cōburuntur quorū dolor sedatur per aquam frigidissimā dū in sepius applicatam. Si vero dolor sequeretur ventositatē certum est nō conuenire. Quinta cōditio prohibēs potū aque fride est quādo cōplexio eius qui d'z suū mere est pauci sanguinis: sicut cōplexio flegmatica melācolica: vniuersaliter cōplexio sicca superflue: aut qn eēt pauci sanguis ex etate: sicut in de crepitis: aut qn esset pauci sanguis ppter longā egritudinē: aut ppter sanguinis euacuatōnē spōtaneā: aut a causis p'ntis. Rō aut butus dictū est ista: q' calor boīs non resistit remittētibus ipm infra gradū sibi conuenientē solū inquantū calor s' inquantū ab aīa directus que aīa resistit per instrumenta sua que sunt sanguis et spiritus. Unde quātm cūq' corpus vniū coleritū esset calidius certo sanguineo: aut tpato: tamē melius tēperatū tolleretur: aut sanguineū ceteris parib' potum aque frigide: et magis resistet fridus remittētib' calorem suū infra gradū p'prium q' coleritū: aut aliud co: p' pauci sanguis calid' tpato: aut sanguineo naturaliter aut p'ternaturaliter ppter causam distam. Et scōa cā. quia licet illa sint intēsius calida quā corpus habet nōtābile sanguis quātitatem: tamen

De dolore v
scerum.

Cause pbiē
tes potū aque
frigide multē.

tamē habet minus de multitudine caliditatis, quā potentia rei insequit. Propterea Galenus septimo terapeuticē loco allegato: in corpore sicce cōplexionis equalis caliditatis cum corpore habente notabilem quantitatem sanguinis minus concedit de aqua frigida. Sexta conditio prohibens aquā frigidā est quādo caliditas innata debetis sumere aquam frigidā est debilis: et ista conditio est cōmuniō: precedēte: quia omnis cōplexio pauci sanguinis habet innatam caliditatem debilem: sed non eōtra. Potest enim innata caliditas esse debilis ex defectu spirituum: licet quantitas sanguinis sufficiens non desit. Item ex malitia sanguinis: in quanto non peccaret. Item ex raritate totius corporis: aut substantie membrorum nobilium. Item propter modum mixtionis: aut occultam proprietatem vel celestem influxum. Et ista tria vltima nō cognoscuntur a medico nisi per experientiam: sicut infra dicitur in capitulo de curatione febris: scilicet de quibusdā corporibus carnis que cito dissoluntur ex seipso. et patet veritas condictionis: quia talis caliditas parū resistit aque frigide. Septima conditio. est cum finit in consuetudine potare aquā: sicut habitantes in regione calida. Isti enim per potum aque frigide spasmodiuntur velociter: et associantur eis singultus qui est spasmo proportionabilis: licet nō sit ipsam: vt dederunt. Item Almasorides de intentione Aulicene de curatione tertij. Pro cuius conditionis declaratione notandum vt potest elici ex dictis Galeni secunda particula afforismorum: afforismo illo. Ex multo tempore consueta. quod cōsuetudo mēbris vel corporis respectu alicuius causae imprimis duo facit. Primum: quia minus alteratur a re consueta imprimere. Secundum: facilius et cum minoris nocumēto tolerat impressiones sibi factam. vnde consuetus potui aque frigide minus in frigidabitur quam insuetus. Et secundo dato quod equaliter in frigidetur minus propter illas infrigidationem ledet. quā propter stomachus insuetus potui aque frigide spasmodiuntur singultabit cum sit sibi propter insuetudinem valde horribilis. Unde Aulicenna de curatione tertij. capitulo de dolore stomachi dicit. Et quandoque prouenit ex potui aque frigide dolor: effusus clamor et quicquid moritur subito propter euentum doloris ad cor: quod maxime de insuetis potui aque frigide intelligit. Et dicit Aulic. hic. habitantes regiones calidas: sicut eritopla non potant aquas frigidas. quod etiam confirmat Gentilis ex reatu cuiusdam sui scolaris qui ibidem fuit referentis quod si boies illius regionis potarent aquam frigidam putarent se debere spasmodi: quod potest esse: quia valde macri sunt et acuti sensus. Et credendum est quod consueti potare aquā calidam si potarent aquam frigidam preter modum lederentur frigiditate aque subito penes trante ad intrinsecā ob latitudinem pororum ex potui aque calide precedentis. Ultima conditio: est corporis extenuatio et causa est manifesta. nam isti habet partes neruofas discoopertas que facile a frigiditate aque percutiuntur: et cum hoc habent parum de carne: consequenter parum de multitudine caloris. Sunt enim acuti sensus quā propter facile multum et velociter ex potui aque frigide leduntur. Sz hic nota. quod licet sint multe alie cause prohibentes potum aque frigide: iste tamen sunt principales: quibus relique dantur intelligi.

Cubi autē materia calida aut grossa iam digesta est: et corpus est carnosum et cali-

ditas innata exuberans: et virtus est fortis et viscera sana non frigida eorum completio radicalis non infusa aque frigide: immo assueta aque frigide valde: tunc aqua frigida est melior res.

Idem primo narrat octo conditiones indicantes aut consentientes potui aque frigide. Secundo narrat effectus bonos consequentes aque frigide potui cum his conditionibus. scilicet ibi. (Alduoties adiuvat). Prima conditio quod materia sit calida subtilis siue digesta siue nō digesta. Secunda quod materia sit grossa digesta siue calida: quia materia existere frigida nō puenit aquā frigida: etiam si esset digesta. Tertia conditio quod corpus sit carnosum. Quarta quod caliditas naturalis sit exuberans: id est multa. Quinta quod virtus sit fortis quod intelligitur de triplici virtute. Sexta quod viscera sint sana: id est nō dolorosa neque apostemosa nō habent solutionem cōtinuam: neque opilationem fortē. Septima quod cōplexio viscerum radicalis nō sit frigida. Octaua quod potas eam sit valde consuetus aque frigide. cum his enim conditionibus in febre aqua frigida est melior res. Circa primā conditionem nota quod materia existente calida subtili etiam nō digesta aqua frigida cōuenit: quia inuadit ad eius digestio nem: sed multo magis cōuenit ipsa existente calida subtili digesta. Circa secundam conditionem nota quod si materia sit calida grossa nō digesta nō conuenit aqua frigida: quia si materia sit calida grossa et digesta puenit. virtus enim fortificata per extinctio nem sui cōtrarij ipsam expellit si ipsam inuenit digestam. Et si querat quomodo est ista materia grossa. Dicit quod potest esse cholera grossa: et potest esse sanguis grossus: et in cuius febre expectat digestio. Ex quibus inferit in materia frigida nullo pacto cōuenire aquā frigidā ante digestionem: neque post digestionem. Autores namque non cōcedunt aquā frigidā nisi in febribus in quibus est fortis flama que non est in febribus pendensibus a materia frigida. esto etiam quod esset cordi propinqua. putandum tamen quod si materia esset mixta et cōplete digesta: et febris esset fortis cōpetere aquam frigidā nisi alie conditiones obstarent. Et iste due conditiones indicant potum aque frigide: relique autem sex conditiones nō indicant dari aquā frigidā: sed bene consentiunt. non enim exēplis gratia. si corpus sit carnosum indicat quod detur aqua frigida: sed bene consentit: si cauma febrile indicat dari aquam frigidā. sic dico de alijs quinq; conditionibus. Notandum circa tertiam conditionem quod per corpus carnosum intelligit quodcūque corpus existens medie habitudinis. aut parum lapsum a media habitudine versus maciem dicitur carnosum. Notandum circa quartam conditionem quod per caliditatem innatā exuberantē intelligimus corpus habens multum de sanguine et spiritu: quibus potest resistere causis infrigidantibus. Et hec conditio opponitur duabus causis superscriptis prohibentibus potum aque frigide: scilicet cōplexio ni pauci sanguinis et caliditati innate debili. Notandum circa quintam conditionem quod per virtutem fortem intelligimus quod virtus animalis vitalis et naturalis sit fortis. Et sic oportet tria membra principalia esse fortia: scilicet cerebrum cor et epa et etiam membra his seruientia. vnde oportet quod sint bene spirituosas et subtilis bene compacte. et quod habeant bonum modum mixtionis cum bona proprietate et bonitate aspectus. Notandum circa septimā conditionem quod cōplexio radicalis. i. membrorum principalium: et sibi deferentium nō dz

Octo conditiones indicantes rectā exhibitionē aque frigide.

Quid per corpus carnosum intelligat.

Tractatus

esse frigida: quia facile offendit a frigiditate aque. de consuetudine autem que est octava conditio suffi-
cienter dictus sit. ¶ Notandum ultimum quod ad dandum
aquam frigidam in quantitate notabili ut dicitur de
bent iste octo conditiones convenire: aut saltem plu-
res earum et principales que sunt fortiores ad
indicandum aut consentiendum potui aque fridae quam
opposite ad prohibendum.

Multoties enim adiuvat ad expellendum
materiam cum solutione nature: aut per vo-
mitum: aut urinam: aut per sudorem aut per om-
nia illa quare fit statim ut sanetur.

Indic ponit utilitatem sequentem ex potu aque frigide
date cum his conditionibus: dices quod multoties
potus aque frigide adiuvat naturam ad expellendum
materiam facientem febrem cum solutione ventris. al-
quando per vomitum: aliquando per urinam: aliquando
per sudorem: aliquando per omnes has regiones: aut
plures earum. quare fit ut materia faciente febrem ex-
pulsam statim sanetur. ¶ Et ex hoc possumus conclu-
dere quod aqua frigida exhibita cum conditionibus
supra scriptis est melior res patienti febrem:
quia illa res est melior res febrenti: per quam fit
ut statim sanetur. scilicet aqua frigida exhibita cum his
conditionibus est brevissimum: quare etc. ¶ Notandum
primo quod autem a dixit multoties: et non semper
propter particulares conditiones medico ignotas
prohibentes materie expulsionem: aut quia si tota
expellatur forte derelinquet aliquod notabile no-
cumentum ex aqua frigida: sicut in quadragenario
fuit qui factus fuit impotens ad deglutendum post
potum aque frigide. de quo Galenus facit mentionem
nem septimo therapeutice. quibus mala complexio
fundi stomachi: et calor febrilis cessaverit. ¶ No-
tandum secundo quod cum expulsionis materie post po-
tum aque frigide est: quod fortificat temperatam
nisi que est instrumentum eius que complexio temperatam
extinctionem superflue caliditatis. ¶ Notandum ter-
tio quod humores qui per has regiones expelluntur
sunt humores cuiuscunque generis. De flegmate co-
lera et melancholia est certum quod multoties per has
regiones extrahuntur: sed de sanguine etiam est verum:
habet variis ostendat. ¶ Pro quo sciendum est quod sanguis
aliquando in sinu ventris corrumpitur in hos humores precipue in
colera et melancholia: que deinde per has regiones ex-
pelluntur: aliquando vero sanguis per has regiones
sub propria forma expellitur. Nam quod per fluxum
sanguinis expellatur. patet decimo quarto. tertij. ca-
pitulo de humiditatibus quibus accedit ut egre-
diantur causa epatis. Et per vomitum apparet.
xvij. tertij. cap. de vomitu sanguinis. Immo ibidem
dicitur Aulicenna quod in vomitu duarum librarum sangui-
nis aliquando est sanitas. Et quod per urinam appa-
ret. xvij. tertij. Sed et per sudorem affirmat Aristoteles. xliij.
de partibus animalium. Sanguis tamen utiliter com-
miserit cuacuatur per has regiones: scilicet per nares ve-
nas emoroidales et menstruales. ¶ Ultimo nota de
intentione Galeni nono therapeutice. naturam per po-
tum aque frigide non solum invari in expellendo di-
sconveniens: sed etiam in attrahendo convenientem
separando ab inconveniente: ita ut sequatur mali ex-
pulsio et boni nutrimenti ad membra attractio. Di-
cit enim sic. Natura enim solidam animalis particu-
lam roborata humoribus qui sunt subtilissimi ap-
ponit: ut quicunque et nutrire sufficientes hos qui
dem attrahit ad eas: inutiles vero abijcit: aut per
cutem: aut per ventrem.

Et quandoque dat in potu medicum de aqua

Decura

frigida infirmo quantitatatem plurimam adeo
donec color eius fiat viridis: et tremat que
sit saltem perueniens usque ad minimam vnam
et dimidiam: et fortasse convertitur febris
ad flegmaticam: et fortasse confortatur na-
tura et expellit materiam cum sudore et uri-
na et fluxu ventris: et est sanitas.

In ista parte superius dicta Aulicenna narrat quan-
titatem quam dat aliquando medicus de aqua frigi-
da et ipsius effectus dicens: quod quandoque dat me-
dicus febrenti quantitatatem plurimam adeo donec co-
lor eius fiat viridis et donec eger tremat: que quan-
titas aque est quandoque pueniens usque ad minimam
vnam et mediam. Et deinde ponens effectus quibus
quantum dicit quod fortasse febris convertitur ad fle-
gmaticam: et hoc est minus malum quam quod eger arefa-
ctus moriatur. Et fortasse id est aliquando natura
confortatur et expellit materiam cum sudore urinam et
fluxu ventris et fit sanitas. ¶ Notandum primo cir-
ca partem presentem quod quantitas aque exhibenda
suismodi febrentibus non est per auctores limitata. ve-
rum quando adsunt omnes vel plures conditiones
indicantes potum aque frigide et pauciores sunt. se-
cundum Galenum nono therapeutice. ca. superius alle-
gato. deberet eger bibere de aqua frigida quantum
appetit. Estimatur enim appetitum suum incensum se-
cundum exigentiam caliditatis et siccitatis febrentis cor-
rumpente. Aulicenna vero concedit aquam frigidam quous-
que color eger efficiat viridis. id est lividus siue pal-
lidus. Et quousque ipse eger tremat. i. rigeat. pale-
scit namque calore naturali minorato aut inter? fu-
gato. Riger autem nocturno stomacho et membris sensi-
bilibus a superflua frigiditate cuius no cumentum
ipsa membra nuntiantur per motum illud concussivum a
se excutere. Dicit enim Aulicenna. quod exhibendum est de
aqua tunc quod sit saltem perueniens ad minimam vnam
et semis. non limitas tamen determinatam quantitates
Emina diversificatur secundum diversos auctores. nam
secundum Hidozum est lib. s. Emina secundum Aulicennam et Jo-
hannem serapionem est ponderis. 11530. granatorum
ordet: et ipsa est sextaria. 40. sextarium autem est vigesi-
ma pars lib. unde facta bona computatione emina
est pondus duarum librarum secundum hos auctores: sed
emina romana est. 20.3. italica 40. et egyptiaca est.
xvi. et ita concludendo hoc pondus positum ab Aulicenna.
hic scilicet emina una et semis est apud Hidozum. 18.3.
et hoc est pauca quantitas et minus debito quando
adsunt conditiones omnes indicantes potum aque frigi-
de. Sed apud Aulicennam et Johannem serapionem. emina una
et media est tres libere: et pondus convenientis obtri-
mens extremum matius ponderis aque que debet exhi-
beri: sed emina una et media egyptiaca est. 24.3. et
est extremum minus ponderis aque que debet exhi-
beri omnibus conditionibus indicantibus potum
aque frigide. Emina autem romana que est. 20.3. est
mediam per eque distantiam inter has extremas quan-
titates que convenienter possunt exhiberi: et hoc po-
dus. 30.3. est convenientis dictis Galeni. qui precipit
dari de aqua quantum appetunt bibere. ¶ Ego enim
cum sepe dederim aquam frigidam febrentibus valde
sitientibus quantum poterat bibere nunquam inveni al-
quem qui posset bibere ultra. 36.3. sed secundum
plurimum bibentem circa. 30.3. et cum hac quantita-
te accidebat tibi rigor: et pallor: tunc sententiam
Aulicennam. ¶ Quod si querat aliquis quando non sunt
omnes conditiones indicantes potum aque frigi-
de: sunt tamen tot: et ita potentes quod medicus
indicat

Quantitas
aq frigide.

Galenus de
aqua frigida.

Consilium
actoris.

indicat dandam eis aquā frigidā. Alique tamen obstant et satis potentes quantū est dandū de aq̄ frigida. Respondetur q̄ hoc nō potest certe limitari: sed standū est in discretiōe medici presentis qui sit doctus in vniuersalibus et expertus in particularibus. Certum est enim minus esse dandum quā quando omnes conditiones indicant dandū esse aquam frigidam.

Sed circa secundā parēbus di-
cti dubitatur quō febres in quib⁹ exibēt aqua frigida possunt conuerti in flegmaticas. Nam iste febres sunt sanguineae aut colericæ. Constat autē q̄ neq̄ sanguis neq̄ colera pōt in flegma conuerti per infrigidationem: q̄ coctū nō pōt in crudari quarto merbau-
rozum: et transiēs terminū decoctiōis nō pōt ad terminū redire. tertio colligit. **¶** Preterea nūq̄ visum est per infrigidantia exterius aut interius applicata sanguinem in flegma conuerti: nam quantumcūq̄ sanguis infrigidetur aut congeletur, nūq̄ tamen accipit albedinē. Melius est itaq̄ dicere quod in massa sanguinea est flegma, cuius complexio per minus infrigidantia corrumpitur et existens in loco conclusum corruptum et non rectum a calore naturali tandem putrefit: et facit flegmaticam. Sanguis autem inflammatus per infrigidationem illam reducitur ad benignum et desinit febris ab illo pendens, et si fuerit colera illa expellitur natura vigorata per corruptionem sui contrarij: aut ad benignū reducitur. **¶** Vel aliter dicitur: q̄ sanguis ingrossatus et quodammodo congelatus: licet non induat formam flegmatis tamen mouetur motu flegmatis: scilicet quotidie non propter proprietatem: sed propter dispositiones manifestas ad quod adiuuat, quia multuz flegmatis permixtum cum sanguine illo facit vt sanguis motu flegmatis moueatur quod flegma putrefit cum antea non putrefit. Quomodo autē natura confortata per corruptionem sui contrarij expellat materiam febris tam colericam quam aliterius generis sudore vrina et fluxu ventris statim dictum est superius. **¶** Et etiam si constaret medico quod natura non posset expellere materiam morbis dictis: immo potius per potum aque frigide conuerteretur in flegmaticam medicus potius illud eligeret quam egrum areferri et marasmarī: vt statim patebit de intentione Auicenne.

¶ Et quandoq̄ iterum sunt quedam prohibentia deinde timetur malitia caliditatis et sitis: et estinas quod peruenitur per eam ad ariditatem vel extenuationem non prohibeas aquam frigidam. nam additio apostematis et cruditatis eius melior est quam extenuatio.

¶ In hac parte superius diuissa Auicenna ostēdit quid medicus agere debeat indicationibus de exhibendo aquam frigidam existētib⁹ contrarijs. Dicitur ergo quod quando sunt quedam prohibētia potum aque frigide: vt verbi gratia, apostema intrinsecum et similia. Ex alia parte timetur malitia caliditatis: et sitis: et quod perueniatur per eam ad extenuationem vel ariditatem non est prohibenda aqua frigida. Nam augmentum apostematis et cruditas eius est minus malum quam ariditas et consumptio eius. Et sic e contra indicatio

nibus contrarijs existētib⁹ fortioribus contrarium indica: scilicet quando magis times cruditatem apostematis quam ariditatem et consumptionem: et tu simile intellige de quibusdam conditionibus contrarijs. nam hec cōmittenda sunt iudicio medici qui sit doctus in vniuersalibus et expertus in particularibus. horum enim certa doctrina dari non potest. In his tamen contrarijs indicationibus cōmonemur vt alterum duorum faciamus: aut quod demus aliquid loco aque frigide: quod conferat in omni dispositione: et non noceat saltem nocumento notabili: sicut sirupus acetosus: aut aqua ordet. Aut si eligamus dare aquas frigidam demus in pauciori quantitate quam quādo omnes: aut plurime cōsentiant exhibitioni ipsius.

¶ Et sirupus quidem acetosus: quādoq̄ etiam sedat sitim et incidit et soluit: et nocumētum ipsius apostemati nō est plurimū: sicut nocumētum aque: et non est ei vis aggregandi materiam et inspissandi eam: et similiter ulebe plurime cōmixtionis.

De sirupo
acetoso.

¶ In hac parte superius diuissa dicit Auicenna qd sirupus acetosus quādoq̄ sedat sitim: scilicet quādo non est valde uehemens cauma incidit et soluit: et nocumētū ipsius apostemati non est plurimum: sicut nocumētū aque. Et pro quia non est ei vis aggregandi materiam et inspissandi eam. et similiter ulebe plurime cōmixtionis quod componitur ex aqua et zaccaro. Habet enim virtutem absteriuam per zaccarū: sed aqua in magna quantitate debet esse zaccaro permixta vt notabiliter infrigidet. bi autem potus debent dari actu frigidi aut non frigidi secundū exigentiam indicationum contrariarū. quapropter consulo indicationibus existētib⁹ contrarijs et satis fortioribus vt potius des aquam zuccharatā aut ordet: aut sirupum acetosum plurime aque permixtum.

¶ Et cum non licet non bibat aquam frigidam et sit audax super eam: timeat quod non faciat accidere constrictionem porozū quare sit causa febris alterius cum euentu opilationis alterius: et fortasse erit uehementior prima. Et quādo obuiat membro debili corrumpit operationem eius et multotiens facit deglutionem difficilem: et facit difficultatem anhelitus: et facit accideretremorem et spasimum et debilitatem vesice aut renis aut colon. Et ille quem oportet plurimum ex eis prohibere a potu aque frigide est cui nocet in sanitate sua.

¶ In hac parte ostēdit que nocumēta sequantur quando exhibetur aqua frigida cōditionibus omnibus: aut pluribus oppositum indicantibus. Et dicit quod cum non licet vt bibat aquam frigidā: et exhibetur timetur quod faciat constrictionē porozum et opilationem meatuum ad quam sequatur febris alia noua facta opilatione: que febris fortasse erit uehementior prima. Et secundo dicit quod quando aqua frigida obuat membro debili corrumpit operationes eius: et exemplificat dicens quod multotiens impedit deglutionem no-

Documenta
aque frigide.

R liij

Documenta
aque frigide.

Tractatus

De cura

endo meret et facit difficultatem anhelitus nocendo diafragmati: et facit accidere tremores et spasmodum nocendo nervis: et debilitatem vesicere: aut colon: id est intestino: nocendo eis: quare aliquid quando retinetur urina et fit colica aliquando. Ultimo dicit ille plurimum prohibendus est a potu aque frigide cui nocet in sanitate sua. Notandum circa secundum dictum quod aqua frigida potata nocet bis morbis extinguendo calorem tam innatum quam influentem: unde sunt impotentia ad suas operationes: et quandoque propter superfluum frigiditatem si fuerit aliquid bonum membrorum valde sensibile: sicut stomachus: aut intestina accidunt dolor fortis: quandoque ducens ad mortem: sicut dicit Avicenna in tertio. capitulo de dolore stomachi loquens de dolore sequente potum aque frigide: et quandoque moritur subito propter eundem doloris ad cor: maxime autem patitur quando sunt in consuetudine potui aque frigide. ut narrat Galenus in libello de virtute consuetudinis de quodam summo pispasmetico vocato Aristotele qui ex potu aquae frigide moritur. est.

Dubatur. Utrum in febribus humoribus in quibus non est humor crudus grossus competat aqua frigida. Negatiua arguitur ex Avicenna decima tertia. tertij. qui in capitulo de anxietate stomachica prohibet aquam frigidam dicens: quod non oportet ut bibatur in febre nisi aqua calida duabus ex causis: prima quia multoties addit in febre: ut ibidem dicit. secunda: quia facit humorem magis imbibibilem et sic addit in anxietate stomachicam. Secundo aque nullus est usus. nisi quia in acutis bibibilem morbis: ut est a pud hypocratem tertio regiminis acutorum. textu commentum quadragiesimo. sed multis sunt febres humorales non acutae non pendentes ab humore crudo grosso: ut puta flegmaticae pendentes a flegmate aquoso. ergo etc. Tertio eodem textu commentum quadragiesimo. Aqua in colericis: et in quibus colera dominatur sub diafragmate mutatur in coleram: ergo in talibus non convenit: multis autem sunt tales. Quarto eodem textu in febribus habentibus coleram aqua frigida non sedat sitim: immo potius incitat: ergo non convenit. Quinto eodem textu corpus inanis potus aque frigide non convenit: sed febrentes sunt inanis. Sexto eodem textu dicit. et non inuenimus aquam sedare sitim: et causa est longitudo sue moris in stomacho: et intestinis: aut submergitur aqua in profundo corporis: nec roret tribuit: nec bumectat ariditatem eius. Septimo in nulla egritudine debet aqua administrari sola in aliqua hora. cuius oppositum sentit Avicenna. ergo. assumptum est Galenus eodem commento dicens: quod iste quidam sunt cause quae provocaverunt hypocratem ad utendum aqua ordi secantibus et vino in infirmis et dimittere uti aqua finem ergo has res non oportet admittere uti aqua sola in infirmitatibus in aliqua hora. Ultimo in pestilentialibus apud Avicennam. prima quartae. capitulo. Aqua plurima subito est inuoluta. pauca autem frequenter exhibita fortasse excitat caliditatem. Cuius nulla potest esse causa: nisi quia aqua non est proportionata in frigiditatem nisi subito detur in magna copia. Cum ergo sint multae febres acutae calidiores: aut eque calidae sicut pestilenciales: sequitur quod in omnibus his non est exhibenda aqua frigida nisi subito detur in magna quantitate. Et consequenter sequitur: quod nec sirupus: nec aqua ordi: nec similes potus in frigiditatem sunt exhibendi nisi detur in magna copia. scilicet a. 30. 3. aut circa. cuius oppositum faciunt practitantes exhibentes sirupos et similes potus quatuor aut quinque. 3. etc. In oppositum est hic Avicenna. et Galenus non decimo res rapentice. et Rafis. x. Almasoriz et in divisionibus et xvj. continetis. et Averrois. vij. colligit. et Hypocrates tertio regiminis acutorum.

notandum primum quod aqua de qua in canone fit mentio est aqua naturalis quam communiter videmus in potu et ad decoquendum res que ad usum humanum ordinantur que aqua secundum primam doctrinam secundam. capitulo decimo quinto debet habere omnes aut plures ex decem et octo conditionibus que gratia benevolentis bis versibus perstringuntur.

Pro decisione dubij notandum primum quod aqua de qua in canone fit mentio est aqua naturalis quam communiter videmus in potu et ad decoquendum res que ad usum humanum ordinantur que aqua secundum primam doctrinam secundam. capitulo decimo quinto debet habere omnes aut plures ex decem et octo conditionibus que gratia benevolentis bis versibus perstringuntur.

Fons casus fundus cursus ab origine distans. Subtilis non tecta levis passibilis apte.

Aluta et clara parum vini toleransque saporis. Sit et odore carens linquens hypocudria presto.

Non rebus confecta malis residencia pario Tempore descendit coctum dissoluitur ipsa.

Quamprimum decem et octo modis cognoscitur vnda.

Manet ut est apud Galenum tertio regiminis acutorum commento quadragiesimo quarto allegato ubi dicit. Aque nullum usum inuenit nisi quia in acutis bibibilem morbis. debet intelligi de aqua bona non habente aliquem defectum. Et ibi generalizat sermo medicorum laudantium aut vituperantium rem aliquam intelligitur in melioribus: cuiusmodi rerum quas experientur. et hoc idem ait Avicenna secundo canone capitulo secundo. Notandum secundo quod questio nostra querit de aqua butusmodi data in multa aut parua quantitate sola: aut cum alijs potibus commixta. Non enim semper pura nec semper in equali quantitate exhibenda est: sed eius quantitas varianda est secundum consuetudinem: nec non relictis caloribus: et secundum consuetudinem: nec non relictis quas egrae conditiones indicantes: aut prohibentes potum eius: quarum aliquae sunt dispositiones naturales. aliquae non naturales: aliquae preter naturam: de quibus Avicenna in textu. Primo tamamen videbitur qualis debeat esse usus ipsius pure: et in multa quantitate exhibite. Secundo qualis debeat esse usus in pauca quantitate exhibite: et cum alijs rebus commixta. Tertio notandum quod aqua de qua supra quado est actu frigida est infirigiditua et bumectatua. Est enim talis in actu respectu corporis humani. immo etiam actu calida sumpta aut exterius applicata est apta infirigidare et bumectare. retenta enim in corpore reducit se ad suam frigiditatem naturalem per quam infirigidat. Et aliquando infirigidat superflue bumectando. que omnia colliguntur ex Avicenna secunda prima doctrina secunda. capitulo decimonono. Nec probusmodi effectu causando est necessarium ut reducat a calore nostro sicut relique medicine frigide que dicuntur tales in potentia. Non enim habet complexionem que sit virtualiter talis: sicut ille. Propterea quantumcumque aqua sit summe frigida. tamen propter quancumque leuem ebullitionem: aut infusionem in ea rerum calidarum efficitur calida virtualiter. Et quia aqua dicta est infirigiditua et bumectatua. ideo est sedatua sitis: et suo cursu est ablutua. magis est abluta calida quam frigida: et quia simplex est: non est nutritua: nec in aliquem humorem converteribilis: quia propter non sedat sitim: aqua restituit bumidum roidum: sed solum infirigidat et bumectat. Notandum.

Decem et octo conditiones bonae aque.

Dubitum notandum de aqua frigida.

Notandum quarto ut patet ex dictis in textu: quod sicut ex aqua conuenienter exhibita: sequitur extin-
ctio caloris febrilis: et aliquando subito salus ma-
teria febris euacuata vomitu fecesque prouocatio-
ne vrine: aut sudoris aut saltem conuersio ad fleg-
maticam facilius tolerabilem. ita ex aqua incon-
uenienter exhibita sequitur aliquando mors aut
destructio operationis alicuius membri nobilis:
quapropter in eius usu oportet medicum omnes
conditiones indicantes potum aque frigide et pro-
bibentes maturo iudicio equilibrare ne contingat
error.

His ita notatis sit hec prima con-
clusio. licet nec in fe-
bris pendens ab humore frigido neque ab hu-
more calido grosso copetatur potus aque frigide. in
febris tamen pendens ab humore calido
grosso digesto aut ab humore calido subtili siue
digesto siue crudo copetatur potus aque frigide. hec
conclusio ex textu elicitur. **¶** Secunda conclusio. febres
in quibus copetatur potus aque frigide sunt causon-
tam colerica quam flegmatica falsa. tertiana pura
tam continua quam interpolata. febres sanguinea pu-
erilis. febres pestilentialis. Item febres sequen-
tes berisipillas intrinsecas. et quedam immateriales
sicut multe effimere et eblicae. scilicet prime aut secunde
speciei: non autem tertie. **¶** Tertia conclusio partim sequi-
tur ex conclusione precedenti. partim est manifesta
ex dictis auctorum in particularibus capitulis. **¶** Quod
enim conueniat in febris sequentibus berisipillas
intrinsecas de quo est magis dubium fuisse ostensum
circa textum de intentione Galeni octauo tes-
tamento. **¶** Tertia conclusio. licet potus aque fri-
gide copetatur in quolibet tempore paroxysmi aut ex-
acerbationis febrilium peritodictarum de quibus supra
et etiam tempore quietis. securus tamen conceditur in
statu et declinatione: deinde in augmento: deinde
in principio. **¶** Tertia conclusio quantum ad primam par-
tem satis nota est ex sepe dictis quantum ad aug-
mentum statum et declinationem. sed quod aliquando co-
ueniat in principio de quo est magis dubium prius ex-
sententia Galeni. et therapeutice. qui cum cibaret patien-
tem tertianam. interpolata parum ante paroxysmum
de cuius sincopi timebat dedit in potu quandoque
duos: quandoque tres pugillos aque sincere frigide
fontis. per cuius auctoritatem admonemur in prin-
cipio febrilium sincopalium minutarum potus aque
frigide competere. Quantum vero ad secundam par-
tem probatur. est enim magis apta nocere in prin-
cipio quam in augmento: quia in principio est magis
apta suffocare calorem: prohibere sparsione ma-
terie quam in alijs temporibus: cum tunc calor minus pos-
sit resistere et humor sit minus subtilis et
resolubilis. Et ex simili fundamento magis apta
nocere in augmento quam in statu. **¶** Sed ubi conue-
nientius possit exhiberi in statu an in declinatione
ne est dubium: quia in statu plures sunt humores
et vapores quorum resolutio est apta per potus aque
frigide impediri quam in declinatione. Sed ex alia par-
te in declinatione est magis apta nocere cum cal-
or in declinatione sit minus resistens sue extin-
ctioni quam in statu. et per prius membra et spiritus sunt apti
magis ledi per superflua in frigidatione. In statu
etiam videtur magis necessaria caumatis febris
extinctio. Oportet itaque medicum omnia equil-
brare et certe magis consonum est mensuris aucto-
rum ut detur tempore maioris flammæ. Unde Aulic.
in cap. de cura febris sanguinee. Et melior hora

rum ad hoc est hora vehementer ebullitionis et an-
gustie et inflammationis et frequentie pulsus cor-
dis. Conuenientius itaque tempus exhibitiois aque
frigide est status visus quo ad accidentia. cum quo
si coniungatur status quo ad digestionem tanto est
melius. et similiter status particularis veritamen
existente materia subtili calida non est ita necessa-
rium expectare digestionem sicut in grossa. permittē-
dum tamen est in oibus ventris lenitio et fletibus
materia si fuerit opportuna. et etiam euacuatio ali-
quante propter si fuerit valde superflua. Dicit namque Aulic.
in cap. de cura febris sanguinee. Et scias quod esse con-
tentus in frigidatione et dimittere fletibus et
et solutionem ventris addidit in opilationem et co-
artationem. quare additur putredo in reliqua dis-
positione. **¶** Quarta conclusio. aqua frigida mul-
ta subito exhibita aliquando est puerilis. et si pau-
ca daretur noceret. **¶** Tertia conclusio quantum ad vtramque
partem est de intentione Aulicene in cap. de febre pe-
stilentiali ubi ad litteras inquit. Et aqua frigida
plurima subito est inuatiua valde. pauca autem
consequenter exhibita fortasse excitat caliditates.
De causone autem idem sentit Rasis. x. Almahoris
quod multa aque frigide quantitas in frigidata in ni-
ue dari debet tempore vehementer caloris. Sed quan-
tum ad primam partem patet de intentione fere oim-
nium auctorum in febris in censibus sicut in causone si-
nocha tertiana febre pestilentiali. Sed quod pauca
quantitas exhibita in his febris incensibus alijs
quando noceret patet supra ex Aulicene in cura
febris pestilentialis. **¶** Item de intentione hypo-
cratis in tertio regiminis auctorum. scilicet in illis in quibus
colera sub diafragmate dominatur cuius si-
mile debemus arguere in alijs febris valde in-
censibus. Causa enim excitationis caliditatis a pau-
ca aqua est: quia non est proportionata in frigiditas
vnde pauca multum inflammatur postea inflammata
et in vapores conuersa calefit: sicut si solus stupbe
aspargatur pauca aqua frigida conuertitur in vapores
calidos qui magis stupbæ calefaciunt. Et autem prius
ciatur in stupbæ magna quantitas in frigidat vehe-
menter: et non potest calitas stupbe aqua in vapo-
res conuerti. **¶** Si autem quæritur in qua istarum maior
quantitas et tunc aqua conceditur. Respondetur quod tunc
et maior quantitas quantum est merito febris et cause
et conceditur in febris maioris flammæ et quod pendet
ab humore magis subtili: sed quantum est merito aliarum
dispositionum vel conditionum potest patere ex supra-
scriptis circa textum. Et ex his inferitur quod ubi non ad-
sint conditiones prohibentes potum aque maior quantitas
debet exhiberi in continua quam in interpolata. ubi
autem contradiceret in vtramque cruditas humorum ma-
gis periculum esset exhibere in continua quam in in-
terpolata: eo quod humorum in crudatio est periculo-
sior in continua quam in interpolata.

Utrum autem in pregnate existentibus
oibus aut pluribus condi-
tionibus indicantibus et consentientibus potum aque frigide in pre-
gnante. De potu aque
frigide in pre-
gnante.

De potu aque
frigide in pre-
gnante.

Tractatus

medico sequeretur infamia. Et tertio quia cum aqua ordet zuccharata sirupo acetoso et similibus potestibus iuuare et parum nocere possumus sibi succurrere. licet forte non sint tante efficacie ad extinguendum calorem febrem. Et quarto quia locus ab auctoritate negatiue valet in medicina. Et ex his tibi consulo non solum in hoc casu: sed in ceteris: in quibus aliquae notabiles conditiones obstant potui aque frigide ut potius abstineas propter rationes superscriptas. Et quia non video cur aqua ordet et similes potus notabiliter infrigidati non possint eque bene extinguere cauma febrem si duntur in notabili quantitate sicut aqua frigida: cum illi sint frigidi actu et potentia. aqua vero sit solum actu frigida. et sic determinatum sit qualis debeat esse ipsius usus in multa quantitate. et non alijs potibus commixte.

Quod dicitur obferuade in exhibitione aque frigidæ.

Hunc vero determinandum est qualis debeat esse usus eius in parua quantitate. et alijs rebus commixte sicut quando ad sitis extinctionem aliquid aque conceditur aut quando aliquid eius permiscetur cum sirupo aliquo aut electuario vino granatorum aceto et similibus. Et sicut quando aliquid ipsius hora tibi cum vino permiscetur aut quando secus aliquid zucchari permiscetur. Pro cuius declaratione consideranda sunt duo. Primo qualis sit febris in qua exhibetur. secundo considerande sunt conditiones indicantes et prohibentes potum aque. Si ergo febris fuerit incensibilis multum sicut causon aut aliqua pestilentialis intensi caloris. tunc in his non est exhibenda pauca aqua frigida. timemus enim maiorem ebullitionem sicut dicimus de intentione Aulcei. in cap. de cura pestilentialis. et de intentione Gal. tertio regimini acutorum de habetibus coleram multam sub diafragmate: in quibus aqua addit inflammationem. Et sicut in illis febribus in quibus succus angurie conuertitur in coleram. quanto colligit. cap. penultimo. in his non est danda aqua frigida in pauca quantitate: sed in multa. Sed dicere possumus quod ad sint aliquae conditiones prohibentes potum aque frigide sicut quod materie sint crude grosse aut nondum venter sit lentus aut quod sit stomachus debilis et similes. Dico quod in his casibus est exhibenda aqua permixta cum sirupo acetoso vino granatorum aut aceto et similibus potentia frigida. et datur in notabili quantitate. non enim timenda est facultas ipsius inflammationis sicut quando daretur pura his potentia frigida prohibentibus ipsi ebullitionem: et quia faciunt ipsam cito penetrare. Vel aliter secundum Gentilem datur calida et in notabili quantitate. adiuuabit enim ad digestionem humoris sitim extinguet humectando. et humores qui sunt causa sitis a stomacho lauando neque timeatur inflammatio corporis per ipsam. tum quia citius penetrat et a corpore educitur. tum quia per antiparitas non inflamat corpus sicut aqua frigida. Et tunc autem ipsa commixta cum alijs rebus debeat dari in febribus non multi caumatis calida vel frigida facultate potest innotescere ex dictis. Si enim eger sit coetus potus aque frigide et tepus sit estiuum et humores non sint grossi crudi neque patiatur anxietatem stomachicam neque apam intrinsecam aut aliam prohibitionem aqua frigida debet dari actu frigida: et cum ea distemperari sirupi siue electuarii et reliqua que secum permiscuntur. Si vero ad sint conditiones contrarie debet dari actu calida.

Sed his ita determinatis superest videre spondeamus ad rationes

De cura

adductas in tractatu. Ad primam cum dicitur quod Aulcei. in anxietate stomachica prohibetur potum aque frigide. Respondetur quod prohibetur potum aque frigide quando humor est imbibitus. tunc enim non debet potare nisi aqua calida ad abluendum humorem illum nisi alie conditiones indicantes potum aque frigide essent fortiores. tunc enim postponeretur anxietas stomachica ut prohiberet in corpore extirpationem. Et quantum Aulcei. dicat tibi quod potus aque frigide addat in febre intelligit de aqua frigida exhibitam: quam quando non oportet: ut tibi se exponit: ut quia forte addunt opilationes et humores sunt multi grossi indigesti. Ad secundam cum hypo. dicitur quod aqua nullus est usus: nisi quia in acutis bibitur moribus. licet non in omnibus ut patet ex determinatione in questione. et quia humores sunt frigidi non conuenit siue sint subiles siue grossi. Ad tertiam dicitur quod aqua in quibus valde multa colera datur sub diafragmate non conuenit in pauca quantitate: sed in multa: eo quod in pauca quantitate calefit euaporat: et amplius corpus inflamat: sed multa caliditate subito extinguit: neque credendum est quod conuertatur in coleram cum sit simplex: sed in pauca quantitate calefaciendo facit coleram ebullire. ita videtur in colera conuerti. Ad quartam dicitur quod aqua frigida non sedat sitim quia sedant multi alij potus sicut aqua frigida cum vino granatorum aut aceto et similibus: non tamen est absolute negandum ipsam sedare sitim. Ad quintam dicitur quod aqua frigida multum innotens non conuenit pura in magna quantitate: sed esset cum alijs rebus permiscenda ut puta iuleb et similibus: sed non omnia corpora febrientia sunt multum innotens. Ad sextam dicitur quod non tantum sedat sitim neque tantum humectat quantum multi alij potus. Ad septimam loquitur pro parte ad alios potus sicut dictum est. Ad vltimam dicitur iuxta determinatam in questione quod in pestilentiali et in febribus ardentibus debet exhiberi in magna quantitate: ita etiam aqua ordet. et alij potus: non tamen alij potus sunt ita apti corpus inflamare sicut pauca aqua frigida cum sint actu et potentia frigida. Preterea non tanto tempore retinentur: sed transeunt et transmutantur in humiditates. sunt enim magis a natura dilecti quam frigida aqua.

Dubitatur secundo an perhibendo aquam frigidam in febribus humorales sit expectanda digestio. Pro cuius decisione premittitur quod febres humorales in quibus conuenit copiosus aque frigide potus sunt febres sanguinee vel colericæ. longinquum est enim quod in flegmaticis aut melancolicis conueniat copiosus aque frigide potus. De sanguineis autem descendus est quod si pendeant a sanguine buliente absque putredine in quo non sit aliud peccatum preter multitudinem et ebullitionem statim nulla expectata digestionem est exhibenda aqua frigida. Si vero sanguis sit putridus tunc aut cum putredine sua declinat ad grossitatem et est expectanda digestio. Si vero declinet ad subtilitatem non est expectanda digestio cum per potum aque frigide digeratur. Si autem febris fuerit colerica et pendeat a colera subtili per simile fundamentum non est expectanda digestio. Si vero pendeat a colera grossa debet digestio expectari. Contra determinationem istam instatur per Gal. nono terapentice. qui vult quod quamuis feborbomiam in omni tempore conueniat tamen potus aque frigide conuenit apparere signis digestis. Idem sentit Auer. vij. colligit dicitur quod prima

An sit expectanda digestio in exhibitione aque frigide.

Gentilis.

Zuerroys.

q̄ p̄ima conditio atēdēda in potu aque frigide est q̄ materia sit digesta. licet Zuerroys ibidēz. sibi cōtrariū videatur cū dicit. melius est exbibere aquā frigidā in p̄ncipio sine apparitiōe signorū digestiōis et nō curare de dictis antiquorū p̄tra hoc. ¶ P̄terea natura p̄ faciendo crīsim in sino/cha expectat digestiōē. ergo medicus q̄ est imita tor nature debet idē expectare. ¶ P̄terea in cau/ sone que p̄det a materia subtili expectatur dige/ stio ab aliabate tertio p̄actice de regi. fa. febriliū per victū et a Cassio felice in cura caufonis. ¶ Ad p̄mū dīcendū. q̄ licet nō sit necessariū i sinocha sine putredine expectari digestiōem pro dādo aquā frigidā. vtile tamē esset si apte posset expe/ ctari digestio. dicit q̄ illud est cōueniētissimū si apte fieri potest. Lū vero dicit Zuer. nō esse expectādā digestiōē intelligit q̄ imminēte necessitate non bene dante indutias nō opz ipsam expectari. Et similiter est Ba. interpretādus qui subet digestio nem expectari ad hoc. ¶ Ad aliā rationē dicit q̄ natura expectat in sinocha quātūcūq̄ sit sanguis optime digestus s̄m qualitates manifesta vt im/ p̄mat in cū p̄oprietates qua facile sibi obediāt et vt habeat adiutorii superceleste quo fortificet in sua opatione. sed non opz medicus hoc expecta re. satis em̄ natura suauabitur p̄ extinctiōem sui cōtrarij ab aqua frigida. ¶ Ad Aliabatē autem et Cassiū felicē expectātes digestiōē in causone dīc q̄ expectant ipsam in causone pendente a colera grossa. ¶ Et ex his patet solutio ad quēstionē an medicus debeat expectare dīc ceticā pro dādo aquā frigidā. dicitur em̄ q̄ si apte potest expecta/ ri esset melius vt cū auxilio aque frigide cōtunge retur auxilium superceleste. sed imminēte necessitate festinationis nō debet tardare. ¶ Q̄ dīcra. sequit̄ q̄ si materia esset grossa et cruda imminēte neces/ sitate festinationis non debet expectare digestio/ nem contra determinata superius de intētiōe Zui/ cē. ¶ Respōdēt q̄ si egritudo nō daret indutias vt materia possit digerī. aut forte vides alteratio nem in materia p̄cedentē in malignū. vt quia inci pit vīna tepefieri aut denigrari. meli⁹ est nō expe/ ctata digestiōe dare aquam frigidā sicut et q̄nq̄ in materijs malignis dāmus solutiūz non dato digestiōe. Qd̄ autē dictū est superius q̄ in mate/ ria cruda expectāda est digestiō intelligit vbi nō imminet magna necessitas festinācie sed in sangui ne ebullēte et colā subtili nō tantū cogimur expe/ ctare digestiōē sicut in colera cruda grossa. et t̄z imminēte pauca. necessitate festinācie dābim⁹ in sinocha sine putredine et febre pendente a colera subtili aquā frigidā sperādo q̄ p̄ eam colera sub/ tilis digeratur et sanguis ebulliens nō incrudet.

¶ Immo cum videris calefactionem for/ tem et complexionem et siccam et euacua/ ueris. tunc quandoq̄ concedes infusiōes fieri in aqua frigida apud declinationem et apparitiōē digestiōis et euacuationē humorum et non est malum vt administre tur balneum et potus vini cōmixti subtilis et inunctio cum oleis lenificantibus.

¶ In parte presenti docet vsum aque frigide ab extra. s̄. per modum infusiōis aut balnei. et gra/ tia huius loquitur de balneo aque calide et de vīu vini et similibus dīcēs q̄ cum videris hec quatuor scz calefactionē fortē febrilem et complexionem naturalem calidam et siccam. et tertio q̄ euacua/

ueris. et quarto q̄ egritudo sit apud declinatiōē idest in statu aut declinatione vniuersali: qd̄ cō/ gnoſcitur per apparitiōem digestiōis et euac/ uationē humorum. tunc quandoq̄ concedes infusiōem fieri in aqua frigida ita vt in ea infrigis dentur extrema s̄m q̄ dicitur in cura tertiane: aut q̄ totū corpus balneetur i ea scdm q̄ placet Ba. xj. terapeñ. ix. ca. scdō dicit q̄ non est malum vt alī quando in febris admi nistretur balneū aque dulcis calide et potus vini subtilis cōmixti. s̄. cūz aqua. ¶ Item q̄ administretur inunctio cūz oleis lenificantibus. idest poros aperientibus et dilas tantibus.

Dubitatur gratia p̄mī dīcēt vtrum bal neum aque frigide aut eius infusio comperat in febris putridis. ¶ Pro so lutione butus dubij p̄mittendum q̄ iuuamenta aque frigide exterius applicite in febris sunt. p̄imum caumatis febrilis extinctio. secūdu are factiōis et superflue siccitatis prohibitio. et ter tium caloris naturalis confortatio. Nocumenta aut sunt caloris naturalis extinctio. et cōsequēter virtutum omnium debilitatio. Secūdu est mem brorum neruorū percussio. et consequenter eoz dolor et spasmus. tertium opilatio. quartum ma terierum incrudatio.

His p̄missis sit hec p̄ima conclusio In nulla febre flegma/ tica aut melancolica interpolata aut cōtinua p/ portionali conuenit balneū aque frigide. Ista cō clusio est de intētiōe aucto rū maxime Zui cē. in cap. de flegmatica. et etiā bene discurrent per iuuamenta et nocumenta sup̄ascrip̄ta facile in/ notescit q̄ balneū aque frigide sit in his febris aptū multum nocere et parum prodesse. ¶ Secū da conclusio. in febre pendente a materia calida ante digestiōem non conuenit balneū aque frigide p̄cipue materia existente multa grossa. Ista cō clusio ē Zui cē. manifeste ponit in littera. v. in administratione balnei aque frigide debere p̄ce/ cisse euacuationē et digestiōē. ¶ Tercia cōclu sio. in omni febrile febre acuta et sanguinea vel colerica p̄cedēte digestiōe et euacuatione cōue/ niēt cuius p̄pō sit calida habitudo carnosa vel nō. multum extenuata et etas iuuentis ipso et t̄z non existente debili scdm aliq̄ membrum nobile nec habente opilationē aut apa. et consueto bal neari in aqua frigida tēpore calido cōpetit bal/ neum aque frigide. cōclusio p̄z cū extinguat. cau ma febrile et exiccationē prohibeat et forte calos re vigorato sit causa sudoris. xj. terapeñ. idē sen/ tit Ra. xvj. cōtinentis. ¶ Quarta cōclusio. i corpō ri aliquāliter extenuato timore arefactionis bal/ neū aq̄ frigide pueniat: tut⁹ tñ ceteris parib⁹ cō cedit in corpore carnoso et magis infrigidatiū. p̄clo p̄z: q̄ i corpore carnoso noceat vapores cōclu dendo. et calim interi⁹ fortificādo: tñ in extenuato mltō magis nocet p̄tes discooptas pcutiēdo et ca lorē innatū extingūdo. Adde q̄ sicut dicit Ba. xj. terapeñ. loco sup̄ius allega. calim interi⁹ fortifi/ catū mouet materias exterius cū sudore aut forte eas cū fluxu expellit. ¶ Quinta p̄clo. i iuene bene carnoso et estate media bñ p̄uēre pōt i t̄tiana ca/ lorē iter⁹ fortificādo. p̄clo p̄z. v. affor. affo. 22. ¶ Sexta p̄clo. cōter aq̄ frigide balneū vitādū est i febre putrida q̄cūq̄. p̄z p̄clo. q̄ scdm p̄m p̄pter tale balneum plura sequuntur nocumenta quam iuuamēta. ¶ Item. quia cōter ad hoc balneū sūt inconſueti. et tertio quia difficile est metiri moraz

De balneo aq̄ frigide.

Conclusio.

Aliabas.

Tractatus

balnei fm quāritatē sue frigiditatis et corporū di-
spostiones quibus balneū cōuenit. Adde qd est
remediū multū notatū. et cōtra cōmunē oim opi-
nionē: unde si res transiret in sinistru cederet ma-
gno decori. Ego em cum practicauerim. xxx. an-
nis nūq balneau nisi vnū patientē causonē cum
fluxu sanguinis nartū preter modū superfluentē
qui eadē die a causone et a fluxu sanguinis sana-
tus est: et magis ipm balneau ppter fluxū sangui-
nis: cū alia remedia nō cōferret: quā propter cau-
sonem. et cōfusus sum maxime ppter hoc: qd cōti-
nue in aquis natabat. ¶ Septima cōclusio si feb.
est interpolata aut cōtinua proportionalis me-
tus est ipsum balneare in hora teporis aut quies-
tis. Ista cōclusio est de intentione Raf. xvj. conti-
nentis. vbi ad litteram dicit suuentis carnosī cor-
poris non debet habere boribilem nisi post decli-
nationē particularem balneationē cū aqua frida.
Et rōne probatur: quia balneum tunc applicatū
sufficenter extinguit calorem in mēbris ipsūm
et cum hoc non retinet materiam porisimā nec
prohibet eius euaporationem.

De balneo dul-
cis aque.

Dubitat secundo. vtz balneum aque
dulcis calide cōpetat i febrī
bus putridis. ¶ Pro solone dubij pmittendū est
qd balneum aque dulcis calide duplicē effi qdā
in quo parua mora contrahit factū solūmodo ad
remouendū forditie que est in poris et eoz aptio-
nem et aliquid corporis humiditatem. aliud est
balneū in quo notabilis mora ptabit factū non
solum ppter supra scriptas vtilitates: sed etiā ad
resolutionē materie febris. ¶ Premittendū scō
q materia se. quāto ē paucior subtilior digestior
et poris cutis propinquior tanto est aptior vt per
balneū resoluat et sub forma sudoris educatur. et
ecōtra se bz habēs conditōes oppositas. ¶ Pres-
mittitur tertio q inuamenta balnei de quo supra
sunt curim a forditie abluere: poros apere: bume-
ctare: materiā resoluerē et nutrimentū per mem-
bra distribuere. Mōmenta autē sunt inflāmare
spūs: resoluerē materiā: liquācere: q liquefacta p
membra fluit. et cū alijs būoribus permixta ipos
inficit et putrescere facit. Et ampli flūs ad mē-
bra debilia ipsorū debilitatē ac nocumēta fouet
et auget.

Cōclusiōes va-
rie de balneo
aque dulcis et
calide.

His premis sit bec prima cōclusio.
licet in febribus putri-
dis pendētibz a materia grossa multa cruda a
poris distāre non cōpetat balneū aque dulcis ca-
lide in quo notabilis mora cōtrahat: balneū ta-
men pauce more aliqui ppetere pōt. Prima pars
cōclusionis manifesta est ex supra scriptis cū mul-
ta nocumēta et pauca inuamēta sint merito talis
balnei apta cōtingere. Scōda pars cōclusionis est
de itētiōe Aue. in ca. de cura qrtane. Et ingrediat
balneū i die scō si qd fuerit digestio fm descri-
ptionē: et si nō fuerit digestio nō fiat nisi i eo ifuso
aq calē qritate q delectat corp? et bñectamin? q
pueniat ad hoc vt calefiat ex ea humor. ¶ Et cōfir-
matur. quia ex tali balneo pauce more fiunt inua-
menta superius scripta et pauca aut nulla nocu-
menta. ¶ Scōda cōclusio. in febribus pendētibz
a materia pauca subtili digesta poris propinqua
nō existente debilitate in aliquo mēbro nobili cō-
petit balneū aque calide. cōclō nota est ex supra-
scriptis: cū plura sint apta sequi inuamēta et pau-
ca nocumēta. Dicit autē nō existēte in aliquo mē-
bro nobili. Nam debilitas mēbris a quncq causa
proueniat facit vt materia ab alijs mēbris ad ipz

De cura

trabatur. et sic amplius nocebitur et debilitabit.
¶ Tertia cōclusio. in febribus pendētibz a ma-
teria medio modo se habēte inter cōditiones pbi-
bentes balneū de quo supra et suadētes ipsi? ad
ministratōnem iudiciū de administratione et
est mediū. bec cōclusio nota est ex supra scriptis.
¶ Preterea auctores nō expectāt talem digestio-
nem et euacuatōnē in tertiana pura: sicut in reli-
quis febribus. ¶ Quarta cōclusio. i febre putrida
aliqua particula nō pncipali existente debili bal-
neum cōtingēt erit cōueniētius quā illa pticula
nō existente debili. probat. nam existēte pede de-
bili et incurfuro podagrā balneū erit causat ma-
teria feb. que sine alto auxilio esset mortalis fluat
et permuret ad pedes et faciat podagrā salubrē.
et hanc cōclusionē sentit Gal. xj. terapeñ. ij. cap.
cuius littera. Si vero quidē nulla particula pnci-
palitū imbecilis fuerit: et aliqua non pncipalis i-
becilis existat: quēadmodū in podagricis quidē
pedes. et arteriis vniuersi corporis articuli max-
ma quidē vtiq ex balneo laboranti ad salutē pfer-
ta est pars particulis suscipientibus supfluitas
res imbecillibus. similis sentētia habet. xvj. conti-
nentis. ¶ Quinta cōclusio. balneū in putridis fm
plurimū debz administrari post digestiōnē et no-
tabilē materie euacuatōnē. conclusio patet: quia
sic administratū est aptū educere materias cū sine
per digestiōnē equare. et cum hoc quia sunt pau-
cificate sunt apte minus fluere per mēbra. et sic mi-
nus opilare et alios humores inficere. est etiam
de intentione oim auctozū. verū in tertiana pura
tutius administratur antē cōlptas digestiōnē et
multa euacuatōnem ppter colere subtilitates vt
manifeste sentit Raf. xvj. continētis vbi ad littera
ram. verū in tertiana nō nocebit: sed eger balneū
ante digestiōnē. ¶ Sexta cōclusio balneum bñōi
conueniētius administratur in tepore aut quiete
feb. aut in declinatione particulari q in alijs tem-
poribus. cōclusio probatur. simile est de balneo et
reliquis euacuatōibus: sed relique euacuatōes
administrant cōueniētius in tepore qutis aut de-
clinatione: aliorum paritate supposita. quare. et.
¶ Et predictis infertur q balneū qd administras-
tur in reliquis egritudinibus ppter febres sicut i
spasmo paralisi. colica dolore renū matricis et si-
milibus conueniētius administratur digesta ma-
teria et minorata quā a principio. Et q si opus
est ipsum administrare a principio eger parus debet
in eo morari vt solum dolor et accidentia infesta
sedentur et materia non liquefiat. ¶ Ultima con-
clusio. rarius apud nos est vtendū balneo qui sup-
mus infuet q apud consuetos. cōclusio patet: cū
consuetudo sit quasi altera natura. Si que etiam
altere rationes et auctoritates adducuntur contra
hanc determinatōnē facile ex predictis solut aut
glosari possunt.

Ultimo dubitat vtrū vnu cōpe-
rat in febribus
¶ Pro cur? dubij determinatōe pmittendū q vnu
de quo hic ē sermo est vnu de vuis maturis nō. ex
granatis pomis citronijs. et bñōi. ¶ Premittitur
scō q licet vnu bñōi multas recipiat diffictio-
nes fm diuersitates vuar: diuersitatē lo coz: diuer-
sitatē etatis sue: diuersitatē artificij. et alia bñōi
dicta: tātmō diuersitates et? que p dubij solu-
tiōe oportune sūt videbūt. ¶ Est g sciendū vt pōt
cognosci ex dictis auctoz et experientia quadam q
vina reperit tur triplicia: quedā frigida: qdā vni-
sa notabiliter calida: quedā media inter bec paz
calida

An vnu cōpe-
rat febricitant-
bus.

calida et satis equalitati propinqua primo: quia sunt acris essentia alba aut rubea per quorum potum multi sentiunt eorum stomachos manifeste infirmitatem. Quedam autem sunt quodammodo insipida aquosa aque in colore similia: de quibus loquitur Gal. in libello de vitiis in principio. Alia aquosum nominant homines id quod assimilatur fimo colorem aque. Dyasani enim est et lucidum et purum et consistentia subtile apparet: et gustu videtur forte nullum saporem habere. et cum commiscetur cum aqua non roborat multe aque mixtionem. unde vinum hoc pauciter vocatum est. et in eodem libello. Album vero et austrium iuuenile infirmitatibus sensibilibus. et alibi. nec caput debile tangens nec neruos debiles. Alia autem notabiliter calida sunt multipliciter alba et rubea dulcia et acuta austera acris. quorum diuersitas gustando facile comprehenditur. Et de his cum sunt noua corpus buemectant et per antiquitatem siccitatem acquirunt. Adedia autem inter hec similiter recipiunt multiplicem diuersitatem in colore sapore. et modo substantie sicut priora. Premittendum tertio quod vinum competere in febribus potest intelligi tripliciter vno modo quod competat ratione febris. secundo modo ratione cause eius. tertio modo ratione dispositionis numerum que in febribus complicantur sicut est frenesis sincopsis spasmius paralisis dolor stomachi interitum et similia.

Conclusio de
exhibendo vinum
febr.

His premissis sit hec prima conclusio secundum plurimum vinum non competit febribus ratione febris. probatur. nam secundum plurimum vinum est corporis actu febrientis calefactum. ergo conclusio vera. assumptum probatur. nam vina vinosa preter modum calefaciunt. media magis quam opus frigida autem fimo plurimum non sufficienter infirmitatem. Dico autem fimo plurimum: quia potest esse febris. ita remissa quod sufficienter infirmitatem. Et ex hac sequitur vinum ratione febris. non competit in febribus nec in effluuiis. licet forte ratione refectionis et proprie in febribus sit aliquando eius administratio necessaria. Secunda conclusio nec in colericis febribus nec sanguinibus ratione febris. aut cause eius competit vinum nisi in declinatione ratione probatur. quia usque ad statum nimis infirmitatem aut non sufficienter infirmitatem ut potest patere ex dictis superius: sed in declinatione vinum frigidum et proprie aquosum quod. et. terapeia. fr. ca. vniuersas mouet excretionem: confert aperiendo per uocando et virtute confortando. et concedit in tempore aut quiete non autem tempore actualis febris. Et cum causam et sinocha non habeant quietes aut tepores saltem manifestas non uenit nisi prope finem declinationis. Et hec omnia sentit Gal. de vitiis superius allegato. Tertia conclusio licet in febribus flegmaticis et melancolicis quantum est ratione febris. non competit vinum a principio: tamen post manifestam signa digestionis et materie minorationis ratione cause vinum etiam calidum debet concedi quoniam probatur: quia in principio nimis aperte et pro uocatur quod in principio non est conueniens: sed post manifesta signa digestionis optime conuenit digerendo et virtute confortando quod debet exhiberi tempore maioris quietis et limphari fimo oportunitatem. In flegmaticis tamen conuenit vinum siccum quod in melancolicis merito humoris. Quarta conclusio sicut in febribus omnibus ratione sincopsis vinum in quocumque tempore debet concedi. sic etiam in febribus omnibus timore frenesis in quocumque tempore debet prohiberi. conclusio quantum ad primam partem est. B.

et. terapeia. cap. iij. Et autem. undecima tertij. Et probatur ratione: quia in tali casu opus corpus nutrit re: spiritus fouere: et cito restaurare. hoc autem maxime facit vinum: quod debet esse subtile aromaticum: et in limphari fimo exigentiam feb. propterea sara centis: quibus est vinum prohibetur per legem: et cedit timore sincopsis. vij. colligit. Et ex quo inferitur quod si sincopsis peruenit per multitudinem materie profocantis spiritus in corde non debet vinum exhiberi cum potius adderet in profocatio nem. Et quo ad secundam partem etiam est manifesta cum omne vinum sit vaporatum et moueat materiam ad caput. Quid autem faciendum sit si simul concurrunt timor sincopsis et frenesis. potest esse manifestum ex dictis autem. quarta pmi. ultimo cap. Intenditur est enim dispositio de qua maior est timor aliter non neglecta. quod si timores sint equales melius est vinum omittere: cum virtuti cum aqua carnis et similibus minus nocetibus in frenesi subuenire possimus. Quinta conclusio vinum dulce ceterum in febribus est euitandum nisi cum adesse necessitas excreandi sicut cum egritudines pectoris et pulmonis materiales coniungantur. conclusio patet. est enim aperte opilare epas et membra naturalia. licet pulmonem peropsit. x. tertij. Sexta conclusio in febribus apertis non conuenit vinum nisi in declinatione. probatur: quia ante declinationem uenit materiam ad membra aperta: sed in declinatione iuuat ad eorum resolutionem. Ultima conclusio concedendo aut prohibendo vinum in febribus aut reliquis dispositionibus multum opus attendere consuetudinem nam multum conuenit et affectibus et non nocet fortis a vino facilius ex minori causa ipsum concedere debemus. et in contrario modo se habent et contra magnam enim vim in vnaqueque rebus consuetudo. ut est apud Gal. in lib. de virtute consuetudinis. quod si tibi. quod auctoritates et rationes videantur persuadere contra hanc determinationem facile ex predictis possunt gloriari et solui. Superuacuum namque et inutile mihi videtur in vnoquoque dubio rationes ad partes adducere.

Et cum administraueris canones predictos in principio accidentium febris: tunc oportet post illud ut tu occuperis in digestionem et euacuationem que non est secundum semitam desiccationis et minorationis et iam diximus eam: immo secundum semitam abscissionis cause.

Autem in parte precedenti posuit canones in euacuatione materierum communium exequendos in principio febris. in parte presenti ponit canones in euacuatione materierum propriarum exequendos post principium. Et primo continuat sequentia ad precedentia. secundo ponit hos canones exequendos post principium. secunda ibi. (Et non euacues) In prima parte dicit quod cum administraueris canones predictos. i. fueris illos executus in principio accidentie febris. i. cum febris acciderit in principio. tunc oportet ut post occuperis in digestionem et euacuationem que euacuatio non est secundum semitam minorationis. i. euacuationis materierum communium que apud arabes vocatur excreatio quod dicta est superius. imo est illa quod nunc dicenda est secundum semitam abscissionis cause. i. euacuationis proprie materie facientis febrilem. Deinceps enim intendit ponere canones per digestionem et euacuationem materie proprie spiritus febris. Si autem tibi dicat in principio accidentium febris non intelligas per accidentia solum illa quod sequuntur febres sed quocumque aliquo modo febris in principio coniunguntur sicut cruditas materie et reliqua omnia.

Tractatus

Et non euacues materiam indigestam in calido aut frigido nisi propter necessitatem.

In parte presentis prosequitur ponendo canones in euacuatione materie. et dividit in quatuor partes. In prima ponit canonem generalem. et est quod non euacues materiam indigestam nisi propter necessitatem. In secunda parte reprobat opinionem Rasis sententis contrarium. In tertia parte ostendit in quibus casibus est euacuandum ante digestionem. In quarta ponit quosdam canones particulares circa euacuationem materie propter ibi scda. (Et non auscultes virum.) tertia ibi. (Cum autem materia est plurima.) Quarta ibi. (Cum ergo exerceas euacuationem.) prima in duas. In prima ponit canonem cum exceptione sua. in scda probat ipsius. scda ibi. (Fortasse enim.) In prima dicit quod medicus non debet euacuare materiam indigestam in calido aut frigido. scilicet morbo nisi propter necessitatem que necessitas inferius declarabitur ubi ostenditur in quibus casibus est euacuandum ante digestionem.

Fortasse enim multiplicatur euacuatio humoris non peruenientis ad statum per digestionem ut euacuatur. et fortasse nocet euacuatio murationi. et fortasse pernicietur cum ea malignum cum bono propterea quod mouetur malignum absque digestionem sua.

In parte presentis probat canonem supra scriptum. scilicet quod non sit euacuandum ante digestionem tribus rationibus. quarum prima est ista: quia sic euacuabitur humor. scilicet qui non debet digerere neque preparari ad hoc ut euacuatur: immo digerere debet digestionem preparante ipsum ut nutriat corpus. humoris enim boni non queritur euacuatio. Secunda ratio quia fortasse euacuatio ante digestionem nocebit murationi: euacuando. scilicet subtile magis paratum euacuari et derelinquendo grossum inceptum digestionem et euacuationem. Tertia ratio. quia fortasse per hanc euacuationem ante digestionem permiscetur malignum cum bono: propter quod malignum motum ante digestionem non obediens euacuationi agitabitur et non educetur: immo permiscetur cum bono: et secum permixtum corrumpet bonum: et sic malignus multiplicabitur. et est sententia Aviceenni. quarta prima cap. lxxij. Notandum primo quod Aviceennus. in omnibus his tribus rationibus replicauit fortasse. In prima quidem: quia contingit aliquando quod solutium exhibitum ante digestionem quantum eque bene illud respiciat humorem bonum sicut malum quod euacuet humorem malum et non bonum natura existente sollicita de expulsionem mali et retentionem boni. In secunda etiam ratione replicauit ly. fortasse: quia contingit aliquando humorem indigestum esse propinquum viis ductum: quapropter facilius cum exhibitum totum euacuabitur. Replica: ut etiam in tertia ratione fortasse: quia contingit quod virtus fortis non finit humorem malum cum bono permisceri: et etiam si permisceret fortasse tueretur bonum ita ut a malo non corrumpatur: propter ergo huiusmodi contingencias raro venientes sub dubitatione loquutus est. Sed contra tertia rationem instatur: quia si permiscetur malum cum bono non eque bene: immo melius humor malus potest rectificari per bonum quam bonus corrumpi per malum natura existente sollicita de rectificatione mali et conseruatione boni. Respondetur quod quantumcunque natura sit sollicita de rectificatione mali et

Decura

conseruatione boni. attamen propter huiusmodi mixturem mali cum bono sequentem hanc agitationem multo magis est aptus bonus corrumpi quam malus rectificari. Primo quia frequenter sunt humores ita mali quod nullo modo possunt rectificari: sed nunquam sunt humores ita boni quin possint corrumpi. Secundo quia talis motus et agitatio humoris disponit ad corruptionem et non rectificationem. infirmantur enim per motum et ad putredinem disponuntur. Tercio quia malum habet rationem infiniti. bonum autem finiti. primo et his eorum. Ad hoc enim quod humor fiat bonus requiritur bona complexio bonus modus substantie debita quantitas: debita permixtio cum alijs humoribus et multa similia: sed ad hoc ut fiat malus sufficit aliquod istorum.

Et tu non auscultes virum qui extimabat quod intentio in digerendo est subtiliare et humor calidus est subtilis. quare non est necessesse subtilietur.

In parte presentis intendens reprobare Rasis. primo ponit errorem. secundo ipsum improbat. scda ibi. (Res enim non est.) In prima parte dicit quod tu non debes auscultare virum istum. scilicet Rasis qui extimauit. xvi. continentis. ij. cap. quod intentio in digerendo est subtiliare: sed humor calidus est subtilis. quare cum oporteat ipsum subtiliari non oportet ipsum digerere. est enim cum sit subtilis sufficienter digestus. Sed pro declaratione opinionis Rasis est sciendum. ut apparet in suo continente et alimaso re quod ipse rarissime premittebat digestionem ante euacuationem siue materia sit calida siue frigida. et hoc tam in curatione febrium et aliarum egritudinum communium quam in curatione egritudinum propriarum. Extimauit enim ut sibi imponit Aviceennus. quod humor calidus cum sit subtilis sit digestus. est enim digestio apud eum subtilitatio et non equatio substantie subtilis per ingrossationem et grosse per subtiliationem sicut placuit Aviceenni. et Rasi. cum decimo Almanforis curat tertianam puram ab ipso initio cum mirabolans et scamonea credit ipse euacuare humorem digestum. Sed cum euacuat humores frigidos grossos non precedentibus digestiuis sicut semper fere facit: licet credat euacuare humorem indigestum existimat illud euenientius quam per digestionem exhibitam expectare digestionem credens hoc modo curam egritudinum accelerari.

Res enim est sicut dixit: immo intentio in digerendo est equare substantiam materiei ita ut fiat preparata ad expulsionem facilem et subtilem imbibitum et grossum fixum et viscosum adherens totum illud non est preparatum ad expulsionem facilem: immo est necessarium ut inspissetur subtile et subtilietur spissum paulatim et incidatur viscosum.

In parte ista reprobat errorem Rasis. primo arguit contra eum rationibus. secundo auctoritate. tertio ostendit quod potuerit fuisse causa erroris. secunda ibi. (Et melius.) tertia ibi. (Et opinor.) prima in quatuor: sicut quatuor rationes contra eum adducit. secunda ibi. (Et si vis iste.) tertia ibi. (Quare non oportebat) quarta ibi. (Si autem nature.) Prima ratio est ista. digestio est preparatio materie ad expulsionem: sed materia potest esse impropria preparata expulsionem propter subtilitatem: quia imbibitur in porositatibus membrorum: et propter viscositatem;

Champerius. Digestionem diffinit Aristoteles metho- rum quarto factam esse a naturaliter et interna caliditate in humidum et sicum opposita passiva agere per digestionem: quod ad modum est cerasi: aut pomi macturatio. verumtamen medicis aliam intentionem digestionem videntur. Aviceenna ipse mis ita diffinit tam reliquit. Digestio est subtilis substantie per ingrossationem: et grosse per subtiliationem: sicut placuit Aviceenni. et Rasi. cum decimo Almanforis curat tertianam puram ab ipso initio cum mirabolans et scamonea credit ipse euacuare humorem digestum. Sed cum euacuat humores frigidos grossos non precedentibus digestiuis sicut semper fere facit: licet credat euacuare humorem indigestum existimat illud euenientius quam per digestionem exhibitam expectare digestionem credens hoc modo curam egritudinum accelerari. de e quod humor coauctore calidus digerendus non est. Est enim cum sit subtilis sufficienter digestus. Et hac ratione Rasis raro premittebat digestionem ante euacuationem siue materia sit calida siue frigida. Non tamen satis videtur esse visio num Hippocrati: Galeno: Aviceenni et ceteris: ut limpidum apparet ex Aviceenne textu.

per viscositatem;

pter viscositatem. quia adheret partibus mem-
brorum: et quia est tenax in suis partibus: et pro-
pter grossitatem: quia est fixa. idest difficulter mo-
bilis sua grossitie terrea: et non potest transire per
ductus et loca angusta. ergo oportet quod prepare-
tur ad quando substantia eius: subtilis inspissan-
do: spissam subtilizando: et viscosam incidendo.

Et si vir iste non audiuisset in sermone
antiquorum de digestionem aliquid antequam di-
gesserit illud et rememoraretur dispositio-
nis digestionis humorum fixorum. scilicet quia
qui de eis subtilis est indiget ut inspissetur.
et qui de eis spissus est indiget ut subtilietur.
oporteret ut sciretur hoc per illud.

Secunda ratio contra Rasim est ista. humor spissus
eget subtilizatione. ergo subtilis eget ingrossatione.
tenet consequentia per diffinitionem digestionis que est
equatio subtilis substantie humoris: sed ad litteram
veniendo dicitur. Si iste vir. scilicet Rasim non audiuisset in
sermone antiquorum aliquid de digestionem ante dicta
hic per nos et rememoraret de dispositione humo-
rum fixorum qua scitur subtilis egere ingrossatione
et grossum subtilizatione: oporteret necessario hanc
notitiam digestionis scire humoris subtilis esse ineptum
enonem et egere digestionem. Pro parte nota quod hu-
mor potest denominari fixus dupliciter. vno modo
ineptus enonem. et hoc modo ratione humoris spissus qui subti-
lis potest dici fixus. et taliter sumitur in hac ra-
tione. Secundo per fixum possumus intelligere que-
scens sua grossitie terrea et difficulter mobile de
parte in partem et taliter sumitur in prima ratione.

Et quia non oportuit ut in seipso confi-
deraret et diceret. quare vrine in febribus
acutis non habent in principiis eorum sedimen-
tum deinde fuerint habentes sedimen-
tum laudabile est aliquid nisi humor faciens
egritudinem qui tam digestus est. quare ergo
non expellitur in principiis egritudinis ad
salutem si est subtilitas vltima quod intendit
in digestionem. ergo necessarium est ut sit in
principio febrium sanguinis et colere sedi-
men-
tum laudabile.

Tertia ratio est ista. vrine in principiis febrium
acutarum pendentes ab humoribus subtilibus. sicut
sunt colerice et sanguinee non habent sedimen-
tum. Postea in processu habent sedimen-
tum laudabile: quod non est aliud nisi humor faciens egritudinem qui
tam digestus est. ergo in principiis humores sub-
tiles a quibus pendet febris predicta sunt indige-
sti. et postea digeruntur. tenet consequentia. quod si in prin-
cipio fuissent digesti eque bene tunc apparuisset
sedimen-
tum laudabile in vrinis sicut in processu. humores
res itaque subtiles indigent digestionem. Et per prin-
cipium potest intelligi tam principium vite egritu-
tudinis quam initium egritudinis. nec non tempus tritu-
m dicitur.

Si autem nature non est possibile expel-
lere illam superfluitatem nisi post horam in
qua fit preparatio ad expellendum in vrina:
tunc similiter oportet ut sciatur quod arti-
euacuare humorem ante illam horam in
qua apparet digestio in vrina est inconue-
niens aut difficile malum. Et fortasse mo-

uet et non operatur vltime. et fortasse mi-
scet malignum cum bono.

Quarta ratio est ista. si non est possibile nature
expellere superfluitatem facientem morbum nisi
postquam illa superfluitas expellitur cum vrina sub
forma sedimenti laudabilis. Similiter non erit be-
ne possibile euacuare humorem antequam appareat
digestio in vrina: immo illud euacuare erit incon-
ueniens et malum difficile. id est notabile. Nam for-
tasse mouet. scilicet medicamen exhibitum et non ope-
ratur vltime. scilicet conuenienter. et fortasse permiscet
malignum cum bono. unde per boni corruptionem
humor malus multiplicatur.

Dubitatur circa ^{banc vltimam ra-}
tionem: quia non videretur quod hec consequentia valeat natura non euacu-
at. ergo medicus non debet euacuare: quia Anticeph.
dicit inferius. Si natura non mouet moue tu
hora motus eius. Dicendum quod si natura non mo-
uet: quia fortasse sopita est aut impotens ad mo-
uendum dato quod materia sit digesta tu debes mo-
uere. Sed si natura ordinate agens non mouet: quod
humor sit ineptus tu etiam debes expectare quous-
que digeratur et fiat aptus euacuationi.
Et melius esset homini huic ut bene opi-
naretur de illis qui fuerunt sicut Galen. et hy-
po. in eis que scripserunt de hoc: et valde
attenderet. et tunc rediret ad contradic-
tionem: quia omnis contradictor in primis cum
est super veritatem est excusatus. Terminus me-
lius esset ei ut non consideraret in conside-
ratione sua.

In hac parte superius diuissa arguitur contra
Rasim auctoritate dicens quod esset melius huic
bonum ut haberet bonam opinionem de hy-
pocrate et Galeno in his que scripserunt in hac
materia et crederet eis: aut si nolebat eis cre-
dere debet saltem bene attendere et considerare
quomodo essent efficaces rationes sue contra eos
et tunc cum videbantur sibi efficaces et fundate su-
per propositionibus manifestis: tunc rediret ad
contradictionem: quia omnis contradictor cum
est supra veritatem aut existentem aut saltem ap-
parentem est excusatus. Veruntamen esset melius
ut ipse Rasim consideraret alios a consideratione
sua. scilicet Hypocratem et Galenum propter excellen-
tiam suam. Quibus verbis videtur quantas laudes
attribuit Hypocrati et Galeno. et contra quam-
tum deprimat Rasim. Quod autem Hypocrates et Galen.
vulnerint humores tam subtiles quam grossos debe-
re digerere ante euacuationem patet ex afforismo. 22.
prime particule. et commento. Digesta medicari et
mouere non cruda. et in illo afforismo. Et in acu-
tis passionibus.

Et opinor quod raro huic viro acciderunt
experimenta que profuerunt in hoc capi-
tulo et acquieuit in eis. Et huius quidem
experimentis que non sunt secundum canones
accidit eis ut nec vnum valeat et accidit eis:
ut nec vnum eorum sit signum: hoc namque
est conueniens.

In parte presenti Anticeph. ostendit causam erro-
ris Rasim dicentis. in morbis pendensibus a ma-
terijs subtilibus non esse expectandam digestio-
nem. Nam cum ipse esset magnus experimentator

Contra Rasim
penum.

Causa erroris
Rasim.

Tractatus

et multotiens in morbis acutis dedisset solutua ante digestionem et bene sibi successisset fecit casum non generalem in talibus non esse expectandam digestionem: sed dicit ipse Aui. errasse: quia propter unam aut plures experientias quoniam secundum canones sunt: non debemus arguere sic semper esse operandum. Nec unum experimentum est nobis signum quod sic in alijs operandum sit. Hoc namque conueniens est. scilicet ut non cre datur vni experimento et maxime quando est contra cano nes super manifestis rationibus fundatos.

Dubitatur utrum visio per experientiam in pluribus infirmis quod medici na solutua data ante digestionem liberet febrem: debeat ex hoc formare canonem generalem quod far ma cum solutua debeat exhiberi ante digestionem. Et videtur quod sic. Nam multa sunt sola experientia credita sicut operationes a forma specifica. nec in his habemus aliquid per quod faciamus canones nisi confirmationem per experientiam ut sumit quatuor de simplici medicina. cap. v. Preterea effectu sequente operationes confirmatur nostrum operari. scilicet afforsimo. commento. xvij. Preterea Aui. ij. canone docet inuenire virtutes medicinarum per experientiam in quarum inuentione iubet obseruari se preter conditiones quas ibi videt. Ex his itaque con uincit per experientiam posse formari canonem generalem.

Quid canon
apud arabes.

Pro solutione dubij premittendum quod canon arabice est norma vel regula. Experientia autem est notitia in nobis acquisita ex operationibus sepe iteratis qua videmus semper aut secundum plurimum similes effectus sequi. Premittendum secundo quod experientia quando est secundum rationem: quando contra rationem. aliquid nec secundum rationem nec contra rationem. per rationem autem intelli go notitia fundata super propositionibus manifeste veritatis. Exemplum primi. ut quod per solutuum pluries exhibitum digesta materia frequenter secuta sit sanitas. Exemplum secundi. ut quia per solutuum pluries exhibitum ante digestionem frequenter secuta sit sanitas. Exemplum tertij. ut quia reubarbarum euacuatur coleram turbidum flegma et similia que sola experientia comprehensa sunt.

Sed dubitatur quomodo sensus siue experientia possit esse contra rationem: cum ea que sunt contra rationem nunquam debeant euenire: cum sit ratio fundata super propositionibus manifeste veritatis. ea autem que fiunt secundum habitum experimentalem semper aut secundum plurimum debent euenire. Ex quibus sequitur eadem nunquam euenire et semper aut secundum plurimum: quod implicat. Respondetur quod nunquam rectum experimentum aduersatur recte rationi: sed bene aliquando experimentum non rectum aduersatur recte rationi et aliquando contra. et aliquando ambo non recte sibi inuicem aduersantur. Et per rectum experimentum intellige illud in quo obseruatur septem conditiones ab Aui. posite secundo canone cap. ij. quas ibidem inquirimus. Essentia enim nimis prolata si cuncta persequi vellem. Et similiter intelligo per rectam rationem in qua non continetur error. ad quem errorem vitandus multa oportet considerare: de quibus est sermo apud Aui. ij. canone cap. ij. Ex quibus patet quid sit experientia non rectum: et ratio non recta.

His premissis respondeo ad dubium quod visio per experientiam in pluribus hominibus quod exhibitio solutua ante digestionem sequatur sanitas multotiens debemus exhibere solutua ante digestionem. Et similiter visio per experientiam quod exhibitio solutio post diges

Decura

tionem sequatur sanitas debemus exhibere solutua post digestionem. Unde dico quod neutra istarum est vera. solutua est. exhibenda ante digestionem solutua non est exhibenda ante digestionem. Prima verificatur in quinque casibus. primus quando materia est plurima. secundus quando materia est furiosa. tertius quando venenosa sicut in pestilentia libus. quartus quando materia est in membro nobili valde ledens ipsum. quintus quando est reptura ad aliquod membrum nobile. In his est euacuandum ante digestionem. In ceteris post digestionem. Ex quibus inferuntur istorum canonum vniuersaliter acceptum esse fundatum super recta ratione aut experientia. Et si quis bene considerat fere tot sunt casus in quibus est euacuandum ante digestionem quot sunt illi in quibus est euacuandum post digestionem aut experientia. Et si quis bene considerat fere tot sunt casus in quibus est euacuandum post digestionem ad casus in quibus est euacuandum ante digestionem: cum hoc tempore homines magis indulgeant gule quam tempore bypocratis. Et considera etiam sicut dicit Gen. conditio nes indiuiduales latentes de quibus non potest esse scientia nec de eis possunt formari canones qui impediunt perfectionem in scientia. Contingit enim quod aliquando vixina existente cruda materia faciens morbum in se grossa et viscosa erit lubrica in superficie et propinqua vijs ductui: quapropter exhibitio solutua materia euacuabit et sequetur salus preter rationem. Et aliquando contingit quod per istam operationem sequatur sanitas sicut de illo qui presumit et exhibet solutuum in quartana in principio periculis exhibitionem sequitur sanitas: quia ut dicit Aui. in proprio cap. est recte ab errore. Et similiter theoronici cum aliquando febriunt febre acuta sumunt maluatium in magna copia. aliquando cum aromatibus et superueniente copioso sudore eadem die sanitati restituntur. Idem enim male operantibus sequitur sanitas: quia natura irritata mota contra materiam simul superat egritudinem et errorem. De his tamen raro euacuantibus non possunt fieri canones.

Sed quicquid sit ego pro parte mea credo quod tempore nostro prescriptum sit exhibere ab initio medicinam lenem cui aliquid solutui educatis materia propterea sit admixtum quod solam medicinam lenientem. Istam si sit aliquis ex quinque casibus suprascriptis res se bene habet. Et similiter si materia sit propinqua vijs ductui aut lubrica in superficie et similes casus occulti. Si vero nihil tale sit et exhibeat solutuum taliter conditionatum sic pauca possunt sequi nocumenta si bene consideres. Quia enim euacuaret aliquid boni humoris simul cum malo: et quod magis de parte subtili educatur quam de grossa. et quod sequat aliquantis aggratio nec pauca nocumenta sunt. et proprie in principio quando virtus est fortis: sed omittere euacuatum materiam propter in acutis egritudinibus non dantibus indurias malum est. Ex his itaque concluditur quod melius siue minus malum est exhibere solutuum electum in principio febri vbi non oportet quod ipsum omittere vbi oportet. Exhibito enim solutuo vbi non oportet et materia existente pauca non potest sequi magnum nocumentum. Argumenta autem ante oppositum non procedunt contra determinationem questionis. nec determinatio nostra est contra mentem Aui. Est enim aliquando digestio et aliquando euacuatio ante digestionem. et hoc omnia vult Aui. in presenti cap. Sed an pluries sit euacuandum ante digestionem an expectanda digestio

crāda digestio in hoc est allqualis differētia: que tollitur. q. homines nostri tps magis indulgent gula & lasciujs q. homines in tēpo: e superiori. vñ morbi frequentius in nostro tēpo: e incipiūt a materia multa & magis maligna q. tēpo: e hypocratis. Quapropter pluries nostro tempore est euacuandum ante digestionem q. tpe hypocratis. et absolute tutius est euare tempore nostro ante digestionem q. expectare digestionem saltē cū mēdicina leniente cui aliquid eligendo sit admixtus vt super? dixi. ¶ Nota tamen q. vbi sensata sunt cōsentanea rōni pauca sufficiunt ad formandum canonem generalē. vbi vero cōtrariētur plurima requiruntur. vbi vero sensata nec cōsentanea: rationi sint nec cōtrariētur iudicium est medium. Et si sensus et ratio sibi aduersantes sint: neque potentes potius debemus adherere sensui. nam dīmittere sensum et adherere rationi est infirmitas intellectus. secto physicozū.

Cum autem materia est plurima mobilis permutabilis de membro ad membrum et existimas q. nō est spaciū in digestionem eius: aut fortasse accidit ex ea apā pleuretici: et aliud si dimittatur faciet cadere in timorem ante tempus in quo expectat digestio equalis. proculdubio tūc est necessaria euacuatio eius.

Autem superius posuit canonem q. non est euacuandum ante digestionem nisi ppter necessitatem: et declarauit canonē quantū ad primā partem scy q. nō est euacuandū ante digestionem. hic declarat canonem quantū ad scdā partē ostendens in tribus casibus necessitatez euacuationis ante digestionem. Habet bec pars tres partes. in prima ponit tres casus in quibus est euandū ante digestionem. scdo qd dixit cōfirmat auctoritate hypocratis. tertio confirmat illud per locum a simili. scda ibi. (Et hoc est illud.) tertia ibi. (Et talis.) Prīa in tres sicut ponit tres casus in quib? euacuam? ante digestionē. secūda ibi. (Et scias.) tertia ibi. (Et similiter.) prima in duas. Nam prius ponit casum in quo est euacuandum ante digestionem. scdo pbat. secūda ibi. (Timor enim.) Primus casus est de materia furiosa: et dicit q. cū materia est plurima mobilitate permutabilis de membro ad membrum. Et existimas q. nō est spaciū in digestionem eius: quin prius accidat aliqd malignum noxamentum sicut apostema pleuriticum et aliud scy magnū noxamentū siue sit apostema siue mors subita. vnde faciet cadere in timorē ante tempus in quo expectatur digestio: eo q. illud tempus est longū anteq. possit fieri digestio equalis. idest per quam materia illa ad equalitatē reducatur. tunc proculdubio est necessaria euacuatio ante digestionem in principio.

Timor enim in hoc est minor q. timor in illa: et cum hoc natura mouetur ad expellendum eam propter multitudinem sui noxi meti. Et ergo adiuuatur natura conuenit ei adiutorium vltimum. quare non est excusatio eius.

Hic adducit tres ratios quibus debemus euacuare hanc materiā furiosā ante digestionē. Prīma est ista: q. timor in euacuatione vniū materie est minor: q. si illa materia dimittat. ergo bec materia furiosa statim in principio debet euacuari.

tenet cōsequentia. q. sicut in operatōibus sūm vltimā eligimus quod melius est aut minus malum sic circa laborantē sicut dicit Gale. 12. terapenti. pmo capitulo. et antecedens est manifestum. Nam timor de materia furiosa si nō euacuetur est timor mortis: sed si euacuetur ante digestionē nō sequitur nisi anxietas et conturbatio quedam et difficultate euacuationis. et forte q. aliquid boni humoris euacuabitur. bec autem satis facilia sunt in comparatione ad timorem mortis potens tem sequi aliquod apostema iptrinscum aut subitam mortē conuersa materia ad cor. ¶ Secūda ratio. q. medicus debet esse imitator nature: sed natura statim tentat ipsius euacuationem nō expectans eius digestionem ppter multitudinem sui noxi meti: cuius signum: q. nūc expellit spām ad partem vnā: nunc ad alia que expulsio vt dicitur est a virtute membrorum. licet etiam concurrat leuitas materie. ¶ Tertia ratio. q. cum medicus suat naturam debet ipsam adiuuare vltimo adiutorio. s. sufficiente ad salutem: sed nullum est sufficiens nisi ipsius euacuatio cum non possit ali quo pacto reduci ad benignum. quare nō est excusatio ab euacuatione eius. Notandū quod vltimū apud medicum sumitur tripliciter. primo pro vltimo in tempore sicut dicitur q. in apostematibus vltimo competit resolutio. ¶ Secūdo accipitur p vebementi remedio. quod nō debet tētarī nisi aliquid precesserint sicut dicitur q. vltimum est oporatio cum ferro. ¶ Tercio sumitur vltimū pro sufficienti et appropriato remedio. ita q. nullū aliud sufficit nisi hoc. et isto modo sumitur hic: quia in cura morbi pcedentis a materia furiosa ei adiutorium vltimum in sufficientia sic q. nullū aliud sufficeret est euacuatio: cum vt. s. dictum est non possit ad benignum reduci.

Hic solent moueri aliqua dubia. Primum vtrum materia furiosa sit calida vel frigida. scdo vtrum possit facere febrem. et quam febrem. tertio vtrum possit apostemare. quarto vtrū statim sit euacuanda. Pro horum dubiorū decisione premittendum q. materia furiosa que aliter dicitur tumultuans est descriptiue materia plurima mobilis de loco ad locum apta multum nocere sua mobilitate necnon sua qualitate manifesta vel occulta. Est enim pluri in noxi meti a cōtione nature vebementē disturbans. vt in cōmento afforissimū digesta medicari. Adobilitas autē butus materie habet duas causas. vnā intrinsecam: et est leuitas eius: et ratio ne butus nō est apta moueri ad oppositas differentias: immo ratione butus solum mouetur fursum. aliam extrinsecam et est expulsiva membrorum. Cum enim est in aliquo membro. q. multum leditur ab ea sua malicia manifesta vel occulta membrum illud mouetur ad eius expulsionē. et cum recipitur in alto iterū ex simili causa illud aliud mouetur ad eius expulsionem. et sic nullum membrum finit ipsam quiescere ad quod adiuuat facilius et mobilitas ppter magnam tenuitatez substantie sue ex qua fit vt nō facile figatur nisi in membro de se substantie et facile transeat per meatus etiam multum angustos. Et bec est causa quare mouet ad oppositas differentias sūm q. membra impellunt ipsam. et ppter hoc dicitur furiosa. mouet enim in modū aialis furētis: qd nūq. quiescit. Et dicit tumultuans. q. mō in vno membro. modo in alto tumultu facit. et bec sunt signa quibus bec materia furiosa a medico cōprehenditur. Nūc enim eger do

De materia furiosa notatu dignum.

Nota.

Tractatus

lebit caput notabiliter: forte in exterioribus ap-
parebit tumor: cum rubore: parum post dolebit pe-
des: et frequenter cum simili tumore et rubore: nunc
latus dextrum nunc sinistram finem materia fertur
nunc ad unam partem: nunc ad aliam: aliquando prius
dimissa: aliquando non dimissa per motus alterius
materie similis prime. Quibus sic premis-
sis veniam ad dubium dectionem. Dicamus ergo pri-
mo quod de materia sunt humores et non sunt soli vapo-
res vel ventositates: quod resolverentur a natura vel
arte. nec esset opus farmacijs exoluentibus. Se-
cundo quod sunt finem plurimum calide. nam facile moue-
ri de loco ad locum arguitur caliditate: quod frigidum im-
mobilitas et quiescat. Tertio quod sunt calide coles-
rice finem plurimum quod arguitur de mobilitate. et mul-
ta malitia que aliquando est manifesta sequens
caliditatem superfluum et accessum ipsarum ver-
sus naturam igneam. aliquando occulta venenosa se-
quens modum mixtionis. Quarto apparet quod non
sit colera eruginosa: quod sit venenosa: non tam fa-
cile est agnoscibilis: quod est facta terrea propter vitium
tatem adustionis. verum vapores ab ipsa eleuari
non sunt materia propter sumptas: possunt tamen di-
ci furiosi: quod mobiles facilliter et multum nocentes
sua malitia manifesta aut occulta. Quinto ex his
apparet quod sanguis multum subtilis et proprie co-
lere ad mixtum potest dici materia furiosa. tum quod mul-
tum mobilis: tum quod multum nocens tam propter ve-
nositatem: quam propter mobilitatem necnon qualitates
manifestas. Quod autem sanguis possit esse veneno-
sus patet cum ex ipso possit generari albugo. tertia
quarta. Item ille qui facit albuginem sit grossus per adu-
stionem. Sexto dicendum quod materia furiosa potest
esse frigida. Item illud rarissime contingat. exempli
gratia. imaginamini sperma aquosum multum
vel virile dictum aequali per motum congelari et co-
uertere ad naturam venenosam. postea per calorem ex-
traneum subtiliari et in vapores finem aliquam par-
tem conuertere qui vapores secum permixti moueant
spiritum nunc ad caput et sequatur epilepsia. nunc
ad cor: et sequatur syncopis. nunc ad diafragma. et
sequatur putrefactio: quod admodum contingit in pre-
focantibus spermaticis. et manifestum est illud
esse frigidum in radice. Item sibi aduenit caliditas ac-
cidentaliter ex qua forte febris excitatur. Septimo
dicendum cum hypocrate prima particula affor-
22. b. m. d. materia furiosam raro reperiri. cum ra-
ro reperitur calor: ita extraneus ut possit produ-
cere humorem ita subtilis accedentem ad naturam
extraneam et venenositate participantem.

Ad secundum

dubium dicendum hanc
materiam furiosam finem
plurimum facere febrem. cum finem plurimum sit ebulliens cum putredine
aut sine putredine. Item secundum plurimum putreat
et febris aliquando est interpolata: sed finem pluri-
mum est continua. est enim interpolata cum putret
extra venas. aliquando per paucitatem et distan-
tiam a corde non facit febrem: et hec eadem cordi pro-
pinquas facit febrem. Est autem frequenter con-
tinua cum secundum plurimum aliqua pars eius nota-
bilis putreat ad intra venas. alique autem partes
minores nunc mouentur ad unam partem: nunc ad
aliam. Et finem bos varios motus sunt excrecentie et de-
crecentie finem per putres magis appropinquat cor-
di aut magis distat a corde. Ex his inferitur quod
siue hec febris sit interpolata: siue continua habet pa-
roxismos: et excrecentias non seruantes ordinem
neque in magnitudine nec in hora inuasionis secundum
varium motum diuersarum partium et finem maiorem

De cura

aut minorem cordi propinquatones finem quibus nul-
lus seruatur ordo. et hoc signum simul cum alijs
superius dictis est de signis materie furiose.

Ad tertium dubium dicendum huiusmo-
di materiam posse apostemari
re ut ex textu Auicenne colligitur cum dicit quod acci-
dit ex ea apostema pleuriticum. Amplius quar-
ta afforismorum in commento afforismi illius. Alibi
dicare in valde acutis iubet Galienus eas euacuare ne
impleant aliquod membrum nobile. Preterea
potest ex ventositatibus que est valde subtilior mem-
brum apostemari. tertia quarta. capit. de aposte-
matibus ventosis. Quod si instetur. quod ad facien-
dum apostema requiritur materia figi. Dicitur
dupliciter. Primo quod aliquando figitur quando in-
uenit membrum densum sicut sunt ossa panniculus
li et deinceps illa pars non mouetur. Secundo di-
citur quod dato quod apostemet stomachum aut in
testinum tamen moueri potest ad aliud membrum et illud
apostemare: sicut aliquando accidit apud squinanz-
ticum ad pulmonem permurari: et aliquando ad
cerebrum et aliquando apostemata extrinseca in-
terius conuertitur et aliquando extrinseca extra conuertitur.

Ad quartum dubium dicendum quod ma-
teria furiosa statim est eua-
cuanda. primo. quod non est spes ut ad benignum res-
ducatur. secundo. quia timor est ne si aliquo tempo-
re in membro remaneat sua mobilitas et malitia
occidat tempus enim exigitur longum ad digerere
dum ipsam et interim posset occidere. est autem iuxta
posse eradicanda: quia parum de ipsa remanens
posset occidere. Euacuatur autem huiusmodi ma-
teria tripliciter. Primo modo et secundum plurimum
euacuanda est cum pharmaco eligente et finem pluri-
mum materiam colericam: hoc autem pharmacu sit
consolatum cum medicinis infrigidantibus et hu-
mectantibus confortantibus membra nobilia et
proprie cor: et fortitudo eius diuersificanda est finem
virtutis fortitudinem et multitudinem materie. Se-
cundo et raro euacuanda est cum flebotomia qua-
do creditur ipsam contineri ad intra venas et esse
in aliquo membro sanguinis permixta quod compre-
benditur ex continuitate febris. et ex habitudine car-
nosa et ex virga rubra rubedine attestante sangui-
ni. Et quarto si quid de ea expellitur ad cutim lo-
cus apparet rubens rubedine obscura attestante
sanguini. nec per compressionem facile albescit. fle-
botomia autem fiat de vena deferente illi parti
in qua creditur contineri cauendo in quantum est
possibile ne attrahatur versus membrum principa-
le et proprie cor: et quantitas sanguinis hauriatur
finem exigentiam repletionis. Tertio aliquando
est euacuanda ex parte extrinseca in qua aliquando
continetur cum ventosis: sanguisugis sectione et si-
milibus. Et quando visa est exterius communicari
prius temptetur euacuatio per eadem partem in
qua est. Est enim timendum ne per flebotomiam aut
pharmacum conuertatur interius: immo omni inges-
tione est ad cutim trabenda et per eandem partem
euacuanda. Et si instetur contra hanc determina-
tiones. quod ex euacuatione huius materie ante diges-
tionem sequuntur nocumenta tria prius ab Auic-
dicta cum euacuatur materia ante digestionem.
Respondetur quod propter suam mobilitatem non sunt
apta sequi illa nocumenta sicut si materia illa si-
geretur. Et dato quod aliquod illorum sequatur: cum
hoc est periculum propter maiora nocumenta vitanda
Et si instetur iterum. a simili materie omnes sub-
tiles essent ante digestionem euacuande. prius contra
Auicennam.

Auicē. reprobandem Rasiū. Ad hoc nō detur ne gando ad quod dēducitur. nā materīe que sūt sub tilitate figuntur dant inducias vt digerātur: sed buiusmodi furiose mobiles nō dant inducias vt digerātur. propterea medicus debet diligētī ant mo digerere subriles nō furiosas.

Et scias q̄ flebotomia quando est in tentio sanguinis non est ex genere eius in quo expectatur digestio expectatione que est in solutiuis. et non expectatur digestio nisi in humoribus alijs. Et cū postponitur flebotomia in principio egritudinis: non amplius est ei intentio et fortasse interficit per aduentum debilitatis virtutis.

In parte presentis ponit scdm casum in quo non est expectanda digestio. et primo ponens canones. dicit q̄ quādo p̄ flebotomiam intendimus euacuare sanguinem non debemus expectare digestionem sicut expectamus in solutiuis. Secūdo canonem tripliciter. pbat. primo. q̄ nō expectatur digestio nisi quādo volumus humores alios a sanguine educere. ergo pro educēdo sanguine nō est expectanda digestio. Secūda ratio. q̄ quādo postponitur flebotomia in principio egritudinis amplius in ea non est intentio. ergo non est postponēda. et sic debet fieri in principio. Tertia ratio. flebotomia postposita in principio et facta in processu fortasse interficit debilitādo egrū ergo nō d̄ postponi: immo statim fieri a principio si est expediens. Notandum pro declaratio ne partis presentis q̄ hic casus secūdo i quo nō est expectanda digestio est quādo in febribus intendimus euacuare sanguinem sicut in sinobis et pro hoc casu est positus canon statim dictus. Notandum scđo q̄ si haberemus medicinā soluentem sanguines sicut habemus soluentē alios humores: sic oporteret pro euacuando sanguines expectare digestionem sicut pro euacādo alios humores: cum oporteret ipsum sicut et alios būo res duci per vias angustas per quas non posset educi nisi adēquaretur eius substantia.

Sed dubitatur circa canonē vtrum pro faciendo flebotomiam in febribus sit expectanda digestio. Pro cuius dubij declaratione nota primo q̄ duplex est digestio qua sanguis preparatur expulsiō nī. vna est equatio modi substantie. scđa est p̄prietas occulta sibi acquisita per virtutes naturales agentis in ipsum dum intendit ipsum assimilare vel euacuare: quam proprietatem credimus in ipso esse acquisitam cū apparet digestio in vrina que prius nō apparuit. prima istarū sufficit arti nō nature: sed vtrāq̄ est necessaria nature. Lutus signum euidentis est q̄ facta flebotomia a principio sinobis sanguis aptissime educitur si sit medio cris in modo substantie. hic tamen sanguis a natura nō educitur in principio: immo nō videmus crises fieri nisi postq̄ apparuerit digestio. Et hoc est q̄ anteq̄ appareat digestio non est sibi p̄prietas acquisita qua virtuti expulsiue obediāt. Secūdo nota quod per flebotomiam factam in febribus aliquādo intendimus euacuare sanguinē sicut in sinobis. aliq̄ intendimus euacuare alios humores sicut in alijs febribus būo alib.

His premisis sit hec prima cōclusio. Sanguine solum peccante in quanto nō est pro flebotomando dige

stio expectanda. pbat sic. q̄ peccante sanguine est paratus egredi vena aperta. ergo nō est expectanda digestio. et cōsequentia. et assumptum est manifestum. Secūda cōclusio sanguine peccante in quali nec ppter hoc multū recedente a natura sanguinis stante etiā pctō quāti pro flebotomando nō est expectanda digestio. cōclusio. pbat quia hic sanguis statim aperta vena est paratus euacuatiōi. ergo nō est expectanda digestio. tener p̄ia. et antecedens est manifestū. Tertia cōclusio. nō ita copiosa cōpetit flebotomia sanguine peccante in quanto et in quali sicut in peccare in quanto tantū. cōclusio arguitur sic. q̄ ipso peccate in quanto tantū ceteris paribus virtus est fortior. et cū hoc sanguis ex parte substantie est paratior euacuatiōi. nam per pctm̄ qua lis redditur imparatior euacuatiōi. igitur nō ita copiosa cōpetit flebotomia in sinobis cum putredine sicut in sinobis sine putredine. Quarta cōclusio. sanguine multū recedente a natura p̄p̄ia sanguinis siue in se: siue per alterius humoris admixtionem est p̄ flebotomando aliq̄ expectāda digō. pbat q̄ pōt esse ineptus euatiōi per multū recessum a dispositione naturali. vnde sanguis bonus magis aptus euabitur malo inepto remanente. Correlariū. nō semp quādo in flebotomādo est prima intentio sanguinis debemus flebotomare nō nō expectando digestionē. Et nō itaq̄. Aui. veritate bz in pluribus. Quinta cōclusio. sanguine multū recedente a natura p̄p̄ia: sit expectāda digestio iuxta conclusionem immediate precedentē: nō tñ tanta quanta p̄ solutiuis. pbat q̄ sū plurimū sanguis nō ē ita ineptus euatiōi sicut alij būores. Preterea dato quod esset eque ineptus aut merito substantie aut quouis alio modo maior tñ preparatio requiritur ad euandū būo rem cū solutiuis q̄ sanguine per flebotomiam cū oporteat illos per vias et ductus angustos trāsire. sanguis aut per forāme vene qd pōt fieri latum strictum et medio cre sūvolūtatis imperium. Sexta cōclusio. alijs humoribus p̄portionabiliter sanguini cōpeccantibz sicut in nā plectoria pro flebotomia nō est expectanda digō. Preterea q̄ in vera plectoria est solū pctm̄ quāti quā propter aperta vena facile massa būo alis egreditur. Septima pctō. ceteris pibus. nō cōuenit in hac vera plectoria tāta sōm̄ia quāta cōuenit sanguine solo quātitate peccate. pbat cōclō. q̄ solo sanguine peccate virtū est fortior: et forte ē factū? p̄ flebotomiam educibilis q̄ materia plectorie. Octaua cōclusio. qñ postponitur flebotomia in qua est intentio sanguinis nō amplius est in ea tanta intentio quāta erat in principio. pbat q̄ in processu virtus debilitatur in morbis. Itē sanguis efficitur ineptior euatiōi per si. borbomiam quare et c. Nonā cōclusio. qñ in flebotomia nō est intentio sanguinis sed aliorū būorū sicut in febribus colericis hegmatcis et melacolicis si fuerint sanguinē permixti parum distantes a natura sanguinis est ab initio faciēda flebotomia. pbat q̄ nā postq̄ sunt sanguini permixti sunt apti per sanguinē cū flebotomia minorari. et q̄ parum distans a natura sanguinis nō est apta sequi colericorum ebullitio nec frigidorum inrudatio. Ex qua sequitur per locū a pirario q̄ qñ nō essent sanguini permixti aut essent multum distantes a natura sanguinis non est faciēda flebotomia. Decima cōclō. aliqñ in febribz nāq̄ cōpetit flebotomia. aliquando cōpetit in principio. et nō in

Conclusiones multe.

Etiam peritus. In etate porro ad. xiiij. vix an nos vitanda sanguinis de tractio est: sicut etiam post an nos sexaginta nisi qua inent tabilis cōpel lat necessitas vt de silio Aui 3oar duozū an nozū narratur prozūsq̄ q̄ vī ribus sunt imbecilles caue re sanguis mī siones debent. Sunt nonnulli et maxime ex italis i sanguine mītrēdo audaciores quos medici sapientes admodum detestantur vt apud Aui cēnā videre potes. Nam sanguis est atrebilis et peramētū: spiritus somcs: viret bescat.

De flebotomia.

Tractatus

De cura

processu, aliquando cōperit in principio et in p/cessu, aliquando in p/cessu et nō in principio. Pr/ma p/ conclusio p/3, quando feb. pender ab humo/ribus qui nun. s/ sunt mixti sanguini aut semp multum distantes a natura sanguis, scōa pars p/3 in febribus sine febribus: et alijs pendētib/ ab hūorib/ bus cū sanguine mixtis in quibus in p/cessu virtus debilitat. aut forte hūores sunt immixti et distā/ tes a natura sanguinis, tertia pars cōclusionis p/3 in febribus sine febribus et alijs quando sanguis peccat in quanto, aut quando est multa plectoria in quibus nō sufficit fleborbomta facta in p/ncipio sed est reiteranda, et aliquando reiteratur timore a p/ate aut alterius accidētis in p/cessu emergentis: immo aliquando in processu copiosior cōperit fleborbomta q/ in principio, q/ aliquando in p/cessu hūores erūt magis mixti sanguini et magis nature sue appropinquātes q/ in p/ncipio, et forte aliquādo accēs superueniēs in p/cessu facit indigere ampliori fleborbomta q/ in p/ncipio, sicut a p/ate quartum, quarta pars p/3 q/ in principio humores alij a sanguine sunt immixti sanguini aut multum distantes a natura sanguinis: qui postea permissentur sanguini et magis appropinquant nature eius, unde appet in p/cessu vīna rubea grossa que nō appuit in principio, aut forte in p/cessu emergit nouū accidēs quo indiget fleborbomta Aut forte sanguis in p/ncipio erat p/ter modum grossus in se aut per admixtionem alterius humoris, vñ oportuit p/mitteri digestiū sicut p/cepit Auicē, quarta p/ncipio de fleborbomta, vbi sanguine existente grosso docet p/edigerere cum sirupo de ysoopo. Si que autem ratiōes fuerint cōtra determinationē p/3 et dictis in questione facta ad eas apparere solutio.

Quando euacuandū est ante digestionē.

Et similiter si timor victoriam humoris magis necessaria cautela est cūatio, et si nō est digestus nō moueas nisi in p/ncipio.

In p/ncipio parte Auicē, ponit tertiū casum in quo est euacuandū ante digestionē: casus est quādo feb/ris incipit a materia plurima quā verissimiliter natura nō p/3t regulare. Habet bec p/3 duas partes, in prima ponit vt dictus est casum in quo op/3 euare materiam indigestā et q/3, in scōa gratia cōplementi doctrine ostēdit quando humor digestus est euacuandus et q/3 non, scōa ibi. Apud statū vero nō moueas. In prima parte intēdit duas p/clusiones, prima est ista, Similiter sicut dictū est in duobus casibus p/cedētibus si times victoriam humoris supra virtutem supple p/pter multitudinem eius magis necessaria est euacuatio, s. minoratiua, q/3 natura nō poterit tantā materiam digerere nisi minorē, et bec est snia illius affor/3, 24. scōe particule, Inchoantibus morbis si quid videtur mouēdum moue, In scōa cōclusio est ista, nō moueas hūorē indigestū nisi in p/ncipio cōclusio p/batur, nō moueas hūorē indigestū nisi in tpe in quo morbo, i. cūatio p/3t euitare matius nocuētū et matius iuuamentū afferre sed hic est in p/ncipio, ergo nō moueas hūorē bumorem nisi in p/ncipio, p/3a t/3, sed minor apparet ex dicēdis, Et similis sententia colligitur scōa affor/3ismorum, cōmēto, 24. Et bucuq/3 habemus tres casus in quibus ab initio nō expectata digestionē debemus euacuare, p/3imus casus quādo materia est furiosa, scōs quando materia peccans est sanguis exuberans in quantitate, tertiū casus quādo aliquis vel aliqui hūores alij a san/

guine nōntum superabūdarent, In p/3o casu fm plurimū euacuamus cū farmacia et eradicatiue si possumus, In scōo casu fm plurimū cū fleborbomta alij minoratiue: aliquando eradicatiue, In tertiū cū farmacia et minoratiue fm plurimum Et nota q/3 materie iuxta tres casus supra scriptos possunt aliquādo dici furiose, p/pter manifestum et immunes periculum h/3 materia iuxta p/3m casum p/3prie dicenda sit furiosa iuxta descriptiōnem materie furiose superius.

Pro declaratione barum duarum conclusionū duo mouent dubia practicalia que paucis p/strigā, p/3mū, vtrū liceat medico euacuare materiā indigestā, Scōm vtrū debeat euacuare materiā indigestā superflua quantitate peccantem solum in p/ncipio.

Duodubia valde notanda.

Pro solutione p/3mū dubij tenēda est beccōclusio, q/3 in omnibus egritudinibus materialibus nō dantibus inductas debet euacuare ante digestionem, cōclusio manifesta est, q/3 si egritudo nō dat inductas vt materia digerā su cūbet antedigestione: quare oportet euacuare vt minorata materia fiat virtus fortior supra residuum materie, aut vt tota materia eradicata sequatur salus, In scōo p/3o declaratione bulus materie medici ponunt quinq/3 casus in quibus est euacuandū ante digestionē: q/3 in his casibus egritudo nō dat inductas vt digerā, p/3imus casus q/3 materia fuerit furiosa in quo casu medicus q/3 cit/3 p/3t d/3 euacuare, h/3 casus est de mēte Auicē, in p/te p/redicta, et de intentione h/3ypo cratis p/3ia affor/3ismo: affor/3ismo, 22. et reliquor/3.

Cōclusio optima.

In scōo casu q/3 materia esset valde multa siue sanguinea siue alterius speciei aut plurū specierum simul in quo casu est minoranda fleborbomta aut farmacia aut ambabus simul vt natura fiat potentior supra residuum: et de hac cūatione est sermo Auicē, in parte p/lecta, et affor/3ismo, 24. scōe particule, Inchoantibus morbis si quid t/3, q/3 Tertius casus quādo materia esset venenosa sicut in pestilentialibus in quibus Auicē, in p/ncipio capituli cure pestilentialium iubet statim a p/ncipio esse euacuandū cū fleborbomta aut farmacia aut vtrūq/3 fm extēditā materie, et bec cūatio d/3 esse minoratiua natura nō bene tolerante multā cūationem ob debilitatem virtutis que statim affor/3iatur in febribus pestilentialibus, q/3 Quartus casus q/3 materia fuerit in aliquo mēbro contenta magnam faciens lesionē quāz natura ferre neq/3at sicut materia apoplexie colicę fortis stomachi doloris et similitum et sicut materia causantis cordi p/3pina, q/3 Quintus casus, q/3 timemus materiā repere ad aliquod membrū nobile siue iā illud incepisset a postemari siue nō, In his cū casib/3 materia est eradicatiue euacuāda nō expectata digestionē ne diuertēdo fluat ad aliquod membrū nobile aut cū fleborbomta si peccauerit sanguis, aut alij humores fuerint mixti cū sanguine aut cum farmacia sola si fuerint a sanguine separati, In nota t/3 q/3 in apate iā inchoato debemus in euacuando digerendo et diuertendo tres canones obseruare, p/3imus vt euetur quale op/3, Scōndus ne solutiūm trahat materiā ad locū apatum quā p/3pter apate existente in intestinis nō debemus dare medicinas soluentes in trahendo materias ad locū apatum cū augeat apate: immo in hoc casu magis cōpeterent vomitiua, Tertius canon vt euacuetur ista diuertat materiā fluentem q/3 nō augeat fluxū, p/3terea

Quinq/3 casus in quibus est euacuandū ante digestionē.

Prima cōclō.

Secūda p/3o.

propterea cū lenibus pcedendū est nō trahentibus a longinquis sicut cū cassia māna reubarbaro aloē loto scene epibimo virtute turbib. et similibus. Sed cōtra pone q̄ ap̄a sit ita magnus ut dubites de corruptione mēbrū tunc videt q̄ materia faciens ap̄a sit coacte euāda sicut et chirurgici membrū ap̄atū magno ap̄ate scarificant timore corruptionis membrū. Dicendū q̄ tu ponis casus in quo fugiendū est a cura et eger reliquendus est p̄nosticis. atq̄ si in instanti requisit? fueris p̄missio p̄nostico bonū est experiri fortunam p̄dicendū q̄ nulla est spes cure. atq̄ si qua est bec est illa vt detur aliquid solutiū qd̄ simul euacuet de cā antecedente et cōiuncta. Et sicut sunt quinq; casus sup̄ascripti in quib; d̄z medic? euacuare materias intrinsecas in principio nō expectata digestione ita sunt quinq; casus bis p̄portionales in quibus chirurgicus d̄z euacue materias extrinsecas nō expectata maturatiōe. Primus qm̄ materia furiosa cōtinctur in membris extrinsecis d̄z chirurgicus scarificando sanguisugis et ventosas ap̄ponendo eā statim euacue. Scōs qm̄ mēbrū esset ap̄atum magno ap̄ate ita vt dubitaret de corruptione mēbrū d̄z statim chirurgicus mēbrū scarificādo materia minuire. Tertius casus in altot et ceteris ap̄atibus pendētibus a materia venenosa in quibus statim medicus scarificat ventosas applicat et cautētia. Quartus casus qm̄ ap̄a esset immedietum vel p̄p̄inuum mēbro nobili d̄z accelerari eruptio: vt est apud Aut. tertia q̄rti ca. de regimine exiturarū apparentū qm̄ sunt maturare in fine capli. Inquit nisi exitura cōiuncturalis aut membrū nobile aut mēbrū p̄p̄inuum esset ossi aut p̄niculo festinabis in p̄foratione eius anq̄ cōfirmet et maturatio ne prius corruptat aliqd̄ de bis membris. Quintus casus. est qm̄ timere minus ne exitura ruperetur ad aliqd̄ membrū nobile sicut in ap̄ate extrinseco pectoris p̄fundo sit ap̄tio ante maturatiōem timendo ne si expectet maturatiō rumpatur interius ad membra nobilia: et sic sit finis butus primi dubij.

Ad partem negatiuam

biij arguit. q̄ tunc maxime est euandū cū materia est digesta. sed materia est digesta in reliquis t̄p̄ibus post principij et nō in principio. ergo maxime tunc est euandū. et p̄p̄ia et maior est manifesta cum digestio ordinetur in euōnem. sed minor p̄batur. q̄ digestio p̄cedit fm̄ partes materie et in eadem parte per additionem gradus ad gradū. In op̄positū est Hippocrates scōa affo:ismo:z. affo:ismo:z. Inchoatibus morbis et. Et manifestus Aut. in p̄te p̄hici. vbi p̄cepit materia exite plurius ma solum euacuandam esse in principio.

Pro solutione butus dubij dicendū q̄ cum medicus cognoscit ab initio materia esse plurimā statim venit in mentē sibi materia esse euandā ante statum cū existeret egrū nō posse perducī ad statum salubrem cū tanta multitudine materie. Post hoc medicus inuestigat an sit statim ab initio euandū an parū expectandū donec appareat vestigiū digōnis salte occultū: vt puta ingrossatio vrine aliqualis cū forte nunc sit subtilis sine p̄positi. Quod si medicus cū hac multitudine materie viderit egritudinē forem: et egrum male tolerantē egritudinē: exstimabit iudicio verisimili si expectabit forte parum post succedet dispositio maligna digestioni cōtraria p̄pter quā forte fiat vrina lūida aut sub

tugalis aut viridis vel nigra que sibi auferat sp̄ez salutis. et tunc medicus statim exhibebit solutiū electiū materie peccantis. Si aut cū hac multitudine materie viderit virtutē bene tolerantē iudicabit esse expectandū donec appareat aliquale vestigiū digestiōis. vt puta saltē aliqualis vrine ingrossatio que etiā fieri poterit per solā actionē caloris putredinalis materia subillantis. et interim p̄cedet cū digestiōis fm̄ exigentiā materie et egritudinis qua ingrossatiōe vrina dabit solutiū quod tñ dabit in fine p̄ncipij cū occulta signa digōnis aut dispositiōis p̄trarie digestiōi nō excludant p̄m vt super? dictū fuit. Et fm̄ hūc modū p̄cedit Aut. in p̄n. de negmatica. postea p̄cedit digerendo et paulatim euādo vsq; ad statum. vel quousq; sit secur? q̄ natura sit apta superare egritudinē et d̄nari materie. Sed dices pone q̄ omisum sit solutiū: et postea successerit vrina lūida vel subigalis vel aliter male p̄ditionata indicās malignā putredinē quid tunc d̄z facere medicus. Dicendū q̄ cōstat medicū errasse qui omisit solutiū ab initio: cuius omisio forte erit cā mortis et eius exhibitio ab initio fuisset cā salutis. Sed nihilomin? cū vētū ē ad h̄ d̄z cōsiderare an cū hac dispoēne maligna iudicata p̄ vrina cōstet d̄nari an nō. q̄ si cōstet d̄z det solutiū. Multū. in q̄b; vt se sunt vrine pessime euaserunt scōa q̄rti. Qd̄ si cū hac malignitate videret casus virtutis relinqueret cū p̄nosticis vt p̄cepit Gale. in cōmento affo:ismo:z p̄reallegat. ne forte cū solutiū suo mortā ē et sibi imputetur. Et ex bis p̄z solutiū ad rōnem ante oppositū. Nam si ab initio nō sit euatio nō succedit digestio in materia: immo dispositio maligna fm̄ partes materie. et fm̄ eandem partē per additionem gradus malitie. Et nota q̄ solutiū in bis casibus nō debent solū esse lenitiua: immo cū lenitiuis sint admixta eligentiā humorē p̄p̄inū: et nō debent esse valde leuia. q̄ forte aggrarent et nō educerent: et fuisset melius dimittere. sed debent esse medio cris fortitudinis inspecta virtute et egritudine.

Apud statum vero nō moueas aliquid donec vincat natura et digerat. et si ipsa nō mouet mouet tu hora mor? eius. et si ipsa mouet aut mouit. tunc dimitte eam et operationem eius.

In ista parte p̄esentī ponit Aut. qm̄ humor d̄z gestus est euandus et qm̄ nō. et ponit tres cōclusiones. Prima. in statu nō euacues nisi natura cōplete vicente materiam. Sed hoc sic p̄bat. nō debet in statu euacuare nisi materia optime euatio nī paratam: sed nō est euatiōi parata nisi sit a natura cōplete digesta. ergo et. Et bec est scōa pars affo:ismo:z. 2. in statu vero silentium habere melius est. Secūda cōclusio est ista. natura nō euacuante euacua tu hora motus eius. i. hora in qua deberet natura euacuare quādo est boza perfecte digestiōis. p̄batur. luare debes naturā impotentem operari. ergo euacua ipsa non euacuante in tēpore in quo debet euacuare. tenet cōsequētia et antecedens est manifestū. q̄ medicus est adiutor nature. Tertia cōclusio. euante natura aut si euauerit ipsa dimitatur in sua operatione p̄batur. nō est impediēda natura in sui operatione. ne. nec est sup̄flue euandū. ergo cōclusio vera tenet cōsequētia. et antecedens p̄. q̄ medicus nō d̄z impedire naturam et timor mortis est in superflua euatiōe et bec vltima cōclusio est affo:ismo:z. 2. p̄time

Conclusionē a notande.

Tractatus

particule. Ea quorū crīsis fit aut facta est etc.

Contra primam cōclusionē istatur q: l3 medico eūare in augmento in quo materia nō est ita digesta sicut est in pñ° status. ergo multo magis l3 eūare in pñcio itatus. l3 pñia. cū digestio ordinē in eūationem et assumptū est manifestum de intentione Aul. in ca. de flegmatica. ¶ Dicendū primo q per statum bīc intelligimus statū quo ad digōnem siue in eo cōcurrat status quo ad accidētia. sicut fit in morbis referuantib? materiā ad vnā ceticam expulsionē siue nō concurrat: qd est vt plurimum. ¶ Dicendū scdo q intentio Aul. est loqui de statu morbi in quo materia est pauca aut mediocritate virtus bene dñatur siue semp fuerit pauca siue ab initio fuerit multa: nunc beneficio nature aut artēis paucificata cū nō expectet crīsim. Et certū est medicū nō debere eūare: immo debere expectare donec illa materia sit complete digesta ne forte eūatio sua cōcurrat cum eūone cetica. sed postea natura nō eūante qd pōt esse q: nō stimuletur: q forte sensus mēb:orum sopitus est. aut forte q: nō pōt. q: difficult? est nature digerere et eūare q dīgerere soluz. aut forte q: ex pcessu egritudinis facta est impotentia: q prius tunc medicus debet eūare. et hoc dicit scda cōclusio boza motus eius. i. boza cōplete digestiōis que est boza in qua natura solet eūare. Clerū aliqui transponunt textuz scde cōclusionis dicētes. et si natura nō mouet boza motus eius que est dies cetica: moue tu trāfacta die cetica et saluari pōt. ¶ Ad rōnem autē in pñciū negatur ista pñia. l3 eūare in augmento in quo materia est minus digesta. ergo in statu q: forte in augmento materia est multa quā forte natura nō poterit ducere ad statum salubre nec etiā in augmento sperat crīsim sicut sperat in statu. ¶ Atriū autē liceat medico eūare in die cetica est dubium nō paruum. Sed ego credo q vbi medicus per signa efficacia cōprehenderit naturā nō esse facturā crīsim in illa die pōt eūare. bonū em videtur mibi q operatio artis sit adiuta ab influxu celesti. ¶ Sed vbi in dubiū verteretur an natura esset factura crīsim in illa die medicus d3 desistere ne forte simul cōiungant eūatio artis et nature. Unde iuxta tertiam cōclusionem si natura mouet aut mouit aut supple motura est equaliter dimitte eam et operationem eius. si vero deficeret ad adiuvāda est. et si superfluxerit moderāda est.

¶ Et hoc est illud quod nominauit lhyppo. furiositatem vbi dixit: oportet vt administretur medicina solutiua: postq digeritur egritudo. In principio autem egritudinis: non oportet vt administretur illud nisi egritudo sit furiosa. et forsitan non est fm plurimum furiosa.

Champerius. In periculosis morbis: in quibus virtus delitescit: timemus distatis auxilijs a rebus tioribus carbaribus: incipiendū est: alias leuiores vtendum.

In parte presentis Aulicē. confirmat dicta. sua. primo auctoritate lhyppo. pñia afforissimoz affo. 22. scdo per locū a simili. secūda ibi. (Et talis est ista eūatio.) In parte prima dicit. q hoc est illud quod nominat lhyppo crates furiositatem. vbi dicit op3 vt administretur medicina solutiua: postq digeritur egritudo. et est digesta materia egritudinis. Nam textus lhyppo. est digesta medicari. i. eūare. In principio aut egritudinis nō op3 vt administretur illud. i. medicina solutiua q: materia est indigesta nisi materia fuerit furiosa. ¶ Et textus lhyppocratis est: et mouere nō cruda. v3 in pñciū

De cura

pñs nisi fuerit furiosa. et forsitan non est fm plurimum furiosa. Textus lhyppo. est multa vero non sunt furiosa.

¶ Et talis est ista eūatio necessaria q non est in hora sua: sicut cibatio necessaria que nō est in hora sua. Et pportio istius eūationis ad cessandū ex malitia matere: est sicut proportio illius cibationis ad prohibendum virtutem a casu suo.

In parte presentis cōfirmat dicta sua per locum a simili hoc mō. talis est ista eūatio que non est in hora sua. i. cū materia in pñcio est indigesta qualis est cibatio que nō est in hora sua. i. in statu accidentium. sed cibatio fit coacte aliquando in statu accidentium ad prohibendū casum virtutis ergo eūatio aliquādo d3 fieri in pñciū ad faciendum cessare malitiā egritudinis. Et nota q Aulic. intellegit bīc per materiā furiosā q cūqz potentē occidere siue per furiositatem pprie sumptā sicut superius descripta fuit. siue per multitudinē aut quouis modo. et taliter interpretatur affo. lhyppo. Aul. tñ in parte pñti nō fecit expresse mentionē nisi de materia furiosa. pprie sumpta ad quā venenosa sicut materia antracis reducitur. et de materia multa siue sit sanguis siue alī? humor a sanguine omittens materiā furiosā rōne mēbri in quo est sicut est materia apoplexie colice et siliū. Item materiaz furiosā rōne fluxus ad aliqūod mēbrū pro quo fluxu timef moris sicut qñ esset fluxura ad cor: cerebrū pulmonē et similia. eo q Aul. nō d3 psequi curam putridarum febrium fm diuersitatem particularium patientium. nam ista pertinent ad tertium librum.

Cum ergo exerceas eūationem: tunc cōsidera horam interpolationis: aut horam ipsius teporis: aut frigiditatem horam que est in die. Et non euacues per fluxum ventris in die periodi. neqz flebotomies.

In parte presentis Aulicē ponit casū de regimine seruando tpe paroxismi. et diuiditur ista pars in partes septem fm q sunt septem canones. secūda ibi. (Et nō agas.) tertia ibi. (Et nō dimittas.) quarta ibi. (Dino.) quinta ibi. (Et scias q multo tiens.) sexta ibi. (Et nō eūetur.) septima ibi. (Et cōsiliū meū.) Primus canō est iste. cum exerceas eūationem siue per farmaciam siue per flebotomiam cōsidera. i. elige horā interpolationis. i. in febribus interpolatis aut teporis in cōtinuis positionalibus aut frigiditatem horā diet que est boza maturina in cōtinuis cōclūsis. et nō euacues per fluxum ventris neqz sñomes in die periodi: imo in aliquibus ex teporibus supradictis. ¶ De hoc canone superius fuit spāle dubium et causa canonis ibi posita fuit: quare nunc pertransio ne sepe replicetur.

¶ Et nō agas cum euacuatione artis contra partem euacuationis nature.

¶ Scds canon est iste. nō agas cū eūone artis cōtra pte per quā natura eūet aut tēter eūare. et bīc canō est afforissim? et prime pñciule. q ducere op3 vñcūqz natura repit inde ducere op3 per conuenientes regiones. In quo canone due obseruant cōditiones. prima q natura sicut dicit afforissimus eūet per loca cōuenientia sicut per vomitū per secessum per sudorē per fluxum sanguinis narium emoroydalem menstrualem per vias vñe et siliū milis quā

hora euacuā/
di per farmā/
ciam.

miles: q. forte si vellet eñare per oculos aut p. na-
res: aut per aures forte esset impediēda timore ce-
citatis aut surditatis. Et similiter si intēaret eñā
re per vñā de pulmone et similia loca in cōueniē-
tia. scō. a q. non superflue eñer. tunc eñi i3 medico
eñare per oppositā regionē vt fluxus superfluius
factus a natura cōstringeret. et canon sic limita-
tus est manifestus. q. medicus nō d3 impedire na-
turam bene operantem. et hic canon est cōmunis
flebotomicarum et cuticunq. cūctationi facie
per artē per quam eñatio nature impeditur.

Et nō diminuas humorem per rem que
faciat statim habitudines motus periodi.
Et nō diminuas. i. nō eñes būores per res que
facit statim habitudinem motus periodi. i. q. sta-
tim faciat habere periodū. Canon clarus est cum
medicus debeat curare febrem nō eam puocare
aut augere. **P**ro cuius noticiā sciendū q. medicus
interdum est cā cur redeat paroxysmus aut excre-
scētia. aut si febris est cōtinua cōclusa q. excre-
scat per exhibitionem altius solutiū quinq. modis
primū q. datū sit in maiori quantitate quā pro-
pter vehementius agitat būores et agitati inflā-
mantur et ebulliūt. scō. q. datū in minori quan-
tate q. op3. vnde agitat et nō educit. tertio q. da-
retur solutiū eñans būorē qui nō deberet eñā-
ri: vt q. dare turbidū eñans būorē flegmaticū
in febre colerica. quarto si solutiū de se sit inflam-
mās multū et calefaciens sicut scamonea si datur
in febre colerica nō debetē correctā. quinto quan-
do dant solutiua nō p̄digesta materia. Hic ergo
canō ab Aulic. positus est vt medicus cōmonefa-
ciat vt nō būc errorē incurrat q. persepe cōtingit.

Et oino caueatur a regimine grosso in
hora periodica: ita vt nō detur in potu aqua
ordei zuccarū neq. iuleb: vt nō frangat pio-
dum cū cōstrictione meatuū. qm̄ est timor
immo adiua. Dicit nāq. hyppo. medicus
adiutor est nature nō impediēs eam.

Quartus canon. grossum regimen oino vitetur
hora periodica. vnde non detur in potu aqua ordei
zucca. neq. iuleb. pbatur impedit naturā. ergo ca-
uendū est. p3. pñā. q. medicus vt vult hyppo. est ad-
iutor nature nō impediēs eam. antecedens pbatur
sic. grossum regimen frāgit paroxysmū cōstringēdo
meatus igitur impedit naturā quā propter nō fa-
cias hoc immo iuuat naturā expediendo ipsam a
quocunq. potente impediēte operationem eius.

Pro declaratione <sup>bus? canōis. du-
bitat vtrum zuc-</sup>
carum vel iuleb sit ponendū in aqua potāda tpe
paroxysmi. affirmatiue arguit q. sic. q. cōster ope-
rantes ponūt. ergo ponendū est. i3 pñā. q. cōster
operātes sequūtur canones. et antecedens docet
quo tridiana experientia. **S**cōdo iuleb est satis de-
bite extinctiū. igitur cōuenit. i3 pñā. cū in infir-
mo sit afflicto op3 sit in extinguere et ipsum bu-
meccare. q. aliter perduceretur ad erbicā. et assu-
pum est Aulic. i. s. tertij. tractatu. 5. ca. primo cu-
ius littera est. Luncq. illud est permixtum cui iuleb
erit magis iuuatiū in siti ppter qd corpus disti-
git rē dulcem et facit ipsam penetrare. **T**ertio
zuccarum aut iuleb nō est regimen grossum. ergo
nō est vitandū. antecedens est de intentione Aul.
in caplo sequenti. patet pñā. q. nullum istōdū vi-
tandū est nisi q. est regimen grossum. **Q**uarto
aqua ordeī est cōueniens igitur zuccarum aut iu-

leb. antecedens est notum. per Aul. in capitulo de
aqua ordeī. p3. pñā. ppter minus esse nutritiū
cum iuleb q. aqua ordeī et ita minus grauians vit-
tutem. **I**n oppositum est Aulic.

Pro solutione <sup>notandū primo. q. re-
gimen grossū dicitur</sup>
aliquo cibale vel potabile nutritiū circa quod
digerendū laborat virtus. **N**otandū scō. q. ali-
qd regimen pōt dicit grossum cōpatum. virtuti tē-
pore paroxysmi: qd tñ nō diceretur grossum cōpa-
tum eidē in resolutione ad totā morbi p̄sistentiā.
Notandū tertio q. per fractionē paroxysmi de
bemus intelligere p̄bitionē aut retardationē
resolutionis materie paroxysmantis cum dimi-
nutione aut retractione caloris interioris qui d3 spar-
gi exterius ex qua sequitur frequenter paroxysmi
plongatio. Et si cā frāgens paroxysmū fuerit val-
de fortis sicut balneū aut potus aque frigide for-
tasse sequetur calor naturalis et preternaturalis
simul extinctio. aut forte sequetur salus festina
calore naturali fortificato per extinctionē sui cō-
trarij qui agens cōtra materiā expellit eam per su-
dorem vñā aut aliā viam et cōuenientē regionē
sicut superflus determinatū est. **E**x quo sequitur
q. cā frāges paroxysmū qñq. iuuat notabili no-
cumento. **N**otandū quarto. q. per cōstrictionē
meatum intelligimus cuiuscūq. vie clausiōē p
quam materia aut vapores sunt apti sensibilibiter
aut insensibilibiter eñari quā quādoq. faciūt bñdōs
potus et p̄p̄nutritiūales exhibiti tpe paroxys-
mi. aut q. infirigidant: aut q. a mēbris inflammati
indigesti ad mēbra trahuntur. aut q. suggerūt ma-
teriaz morbo. **N**otandū quinto duplicē esse cu-
rā regulare que notabilē iuuat absq. notabili no-
cumento: et coactam que licet plus iuuat q. noceat:
est tamen cum notabili nocumento.

Quibus premis <sup>fit bec pñā cō-
clusio. aqua or-
dei mixta cū iuleb. aut zuccaro nō cōuenit regula-
riter in paroxysmo. probatur q. nō qd. p̄bibeat
aut retardet resolutionem materie paroxysmantis
et plonget paroxysmū cōstringendo meatus et cō-
pingendo materias cōuenit regulariter. sed aqua
ordeī est bñdō ergo. tenet cōsequentiā. et maior est
manifesta. et minor: etiā p3. cū quodlib. tale sit re-
gimen grossum iuxta superius declarata. **S**cōda
cōclusio. aqua ordeī et butusmodi magis nocent
in p̄ncipio minus in augmento. et ad huc minus
in statu: minime vero in declinatione. pbatur. q.
in p̄ncipio materia est maioris quantitatis et ma-
gis grossa. deinde vsq. ad declinationem periodi
pcedit paucificando et subtiliādo: eo q. cōtinue re-
solvitur. **T**ertia cōclusio. aqua ordeī et similia
ad huc magis aggrauantia virtutem in quocunq.
tempore periodi: aliquando coacte debent admi-
nistrari. pbatur. q. quandoq. nisi exhibeantur se-
quitur corporis maceratio et corporis dissolutio.
Preterea licet aliquando nō tale timeatur: ta-
men spatur q. butusmodi exhibita: et p̄p̄ie in sta-
tu et declinatione sudorē puocabunt: per quem for-
te citius terminabitur paroxysmus: et forte tota
egritudo. **E**x quibus inferat q. bñdō potus quā-
to sunt minus nutritiūales minus frangūt pa-
roxysmos: et ceteris paribus liberius cōcedi pos-
sunt. et forte aliquando in statu et declinatione re-
gulariter concedi possunt: cū quandoq. multum
iuuent absq. notabili nocumento.</sup>

Quibus sic <sup>determinatis respondendū
est ad rationes ante opposi-
tas</sup>

Quod regimē
dicat grossū.

Tractatus

tum. Ad primam quod quoadque medici descendunt
fasciis eorum ab his necessitate non sequentes
rigorem iuris medicinalis inter quos me primus
accuso. Ad secundam dicitur quod ubi timetur ex siti nimia
inflammatio aut corporis extenuatio videri potius
coacte ceduntur. Ad tertiam dicitur quod videri non
sint regimen grossum in ordine ad totam morbi consi-
derationem sunt in regimine grossum in ordine par-
tium. Ad quartam dicitur quod aqua ordi subtile libe-
rius conceditur quam reliqui potius magis nutritiva
les licet etiam ipsa in aqua sola noceat et prope
exhibita in principio et augmento.

Et scias quod multotiens indigetur medi-
cina forte debili. sed et fortitudo est ex hoc
quod soluit humorem viscosum. et ipsius qui-
dem debilitas est ex hoc quod facit assellare se
mel aut bis et non euacuetur plurimum si-
mul ita ut non cadat virtus.

Hic ponitur tertius canon. quod multotiens in cura
putridarum indigetur medicina fortis debili cuius
fortitudo est quod soluit humorem viscosum. et tu
supple aut grossum sicut est flegma melancolica aut co-
lera grossa. Et ipsius debilitas est quod facit assella-
re semel aut bis. Non enim oportet ut euacuetur plurimum
subito ne cadat virtus. Pro cuius canonis notici-
a sciendum quod multotiens in febribus pendens
a materia grossa et prope quod non est copiose dige-
sta indigemus videri medicinali que dicitur fortis. quia
euacuat humorem grossum. quod aliter non euacuetur quale
oportet. et dicitur debilis quod euacuat parum prope. quod non
euacuat plurimum subito. propter diminutionem digestio-
nis et etiam si materia esset copiose digesta non liceret
tantum euacuat quantum de materiis subtilibus. et oportet
teret quod illud euacuum esset notabilis dos ad quod
facilius mouerentur materie subtiles quam grosse
grosses fierent ineptiores. Et cum bis dicitur procedi-
mus in morbis flegmaticis melancolicis et pendens
tribus a colera grossa. De medicis fortes debiles
possunt esse tribus modis. aut ex natura sua sicut
agaricus. polipodium. cartamus. epistimium. aloes
et similes. que leniter euacuant. aut secundo quod sunt for-
tes dantur tamen in paucis dosi sicut. i. d. turbitum. aut
f. d. elix. Aut tertio. quod non parum euacuant acutius et
vigorantibus dantur iuxta. Inter hos tamen modos me-
lior est primus et secundus et tertius omittatur. bonum enim
est ut medicis sint consolate ut oportet.

Et consilium quidem meum in flebotomia
est ut dimittatur quantum possibile est.

Si autem non est possibile tunc multiplicatio
numeri est in melior multiplicatione quantitatis.

In parte presenti dicitur. ponit septimum canonem et
bis duas partes. in prima ponit canonem. in secunda ponit
ipsum. secunda sibi. (Opus est.) Canon iste bis duas
partes. prima est quod consilium dicitur. in flebotomia pro
curatione febrium putridarum est ut flebotomia
dimittatur quantum est possibile. secunda pars canonis
est ista. quod cum flebotomia non potest dimitti tunc mul-
tiplicatio numeri est melior multiplicatione quan-
titatis. i. quod melius est facere plures emissiones. i. fle-
botomias quibus in pluribus vicibus sanguis
extrahatur. quam quod vnicuique flebotomia totus sanguis
extrahatur.

Oportet enim ut non euacuetur sanguis mul-
tus subito. quoniam euacuat multus de
eo cuius non est necessaria euacuatio.

In parte ista probat canonem. et primo probat

De cura

secundam partem. secunda prima. secunda sibi. (Et non est
in sanguine.) In prima parte ad probandum secundam
partem canonis arguit sic. in febribus non est eu-
acuandum subito multum de illo cuius non est neces-
saria euacuatio. ergo in his febribus non est multum
subito de sanguine euacuandum. consequentia nota
premissis in notatis declarabuntur.

Et non est in sanguine excusatio ad eu-
acuationes quibus fortasse indigetur. et
debilitatur virtus a resistendo in crisi-
bus expectatis.

In parte presenti probat primam partem canonis
duabus rationibus. quarum prima est ista. per fle-
botomiam factam in principio non excusatur ab
alijs euacuationibus quibus in febribus istis indige-
tur. ergo flebotomia est dimittenda quantum est
possibile. secunda ratio. ne per flebotomiam et alias eu-
acuationes addatur debilitas debilitati. secunda ra-
tio. per flebotomiam debilitatur virtus a resiste-
do in casibus expectatis in his febribus. ego di-
mittatur quantum est possibile. tenet prima. ne virtus
debilitata in casibus succubatur. Pro notitia ca-
nonis sciendum primo quod febrium quedam sunt in quibus
est intentio sanguinem euacuari sicut sine chore
et vniuersali febres omnes in quibus est solus san-
guis. aut sanguis cum alijs humoribus est in causa
Quedam sunt in quibus non est intentio sanguinis sicut
feb. colericæ flegmaticæ et melleæ. et debilis sermo
in presenti canone in quibus tubet dicitur. si non tam di-
mitti quantum est possibile. et ubi oportet fieri potest etiam
putrida. In primis enim non est dubium flebotomiam
esse finem plurimum necessariam et satis copiosam. im-
mo aliqui usque ad syncopam. nec opus est in his pro-
curari sicut in secunda. nam in secunda non factum flebotomia
miam ut euacuetur sanguinem sed ut euacuetur alios
humores qui sunt sanguini permixti qui aperta
vena cum sanguine egrediuntur. Et notandum secundo quod
canon iste de punctione flebotomie magis obser-
uandus est apud arabes in quibus regionibus cas-
liditate aeris sanguis est paucior et virtus debili-
rior quam apud grecos in quibus aeris temperie est
sanguis multus et virtus fortior. propter quod dicitur.
arabes igitur apud quosdam fuerit bispanus. cordubensis
non est ita audax in flebotomia. sicut Galenus. grecus
ut bene nouit Concliator differentia. 167. et nos
itali qui sumus in primo sexti climatis declinantes
ad frigidum possumus audacius somare quam bispani
sicut aut arabes et reliqui qui ad calidum decli-
nant notabiliter.

Et scias quod quando aggregantur dolor
capitis et febres. tunc curatio feb. dignior.
Et scias quod dolor capitis quicquid facit redire fe-
bre declinat ad augmentum. quare oportet ut si de-
clinet. Hic ponit canonem. curationis febrium putridarum quod
bus quedam accidia consurgunt et quedam disposi-
tiones materiales. et sunt quatuor. Primus canon
est de dolore capitis qui frequenter febribus con-
surgit. Est enim caput tanquam caminum totius ad quod va-
pores febiles pueniunt. et dicitur duo. primus quod
aggregatur dolor capitis et febres tunc feb. est di-
gnior cui intendendum est. secundum quod dolor capitis alii
quando est tatus quod facit feb. declinantem redire ad
principium propterea eius cura non est negligenda.

Pro cuius canonis declaratione sciendum
quod dolor aliqui sequitur feb. pen-
dens ab ea. aliqui accedit eam et est eam et. Aliqui
dolor et febres pendens ab eadem causa. Si quidem

bementissimi
sunt. bilis: fu-
roz: atque pui-
te cruditas im-
portunam san-
guinis missio-
nem sequitur.
Et a dolentibus
exiguam
sanguis mitti
conuenit: neque
nulli post lon-
gos morbos:
aut crapula.
Et ventriculo
alioque astric-
metus est san-
guinem extra-
bere. Mittere
sanguinem vlti-
mum habet expecti-
tissimum: et igna-
ro vero diffici-
limum. Et om-
ni enim humore
nihil sanguis
dimittit de noc-
tius. Ex larga
do sanguinis
detractione ma-
li generantur hu-
mores.

Champerius.
In febre ardē-
ti detractio sā-
guis quicquid ob-
est. Et in febrili-
bus in quibus
nervorum contra-
ctiones acci-
dunt a sangui-
nis detractio-
ne abstinendum
est: si necessa-
ria alioquin vi-
deatur. Et ipe-
riodica feb. mo-
dicus dimittit
sanguis si rigo-
res pferunt ve-

Caput velut
caminum.

De dolore no-
tanda.

Si quidem dolor pendeat a febre sequens ea ut puta mala complexione et vapores febriles tunc aut est leuis aut medicosis vel fortis. Si quidem primum febris dignior est in curatione. cum quod cunctum quod sine eius curatione male curari poterit dolor capitis tunc quod est maior morbus. Si vero dolor sit fortis tunc dolor est dignior curatione. cum quod auget febre in spiritus inflando et humores agitando. propterea dicitur quod facit febre in declinante. id est de se declinaret vel forte declinat redire ad primum. tunc quod humores ad caput trabendo forte eorum causa apertis capitis: ita ut per eius sedationem aliqui sit opus superfaciendibus. Si vero dolor sit causa febris a se eam dolor finem plurimum est dignior curatione. Si vero pedeat ab aliqua causa ceteris paribus febris est dignior curatione. quia maior morbus et in febre nobilioris. Quomodo autem dolor curandus sit videndum est prima tertij. et videbitur inferius de accitis febris acutarum.

Et cum infans lactans febricitat tunc oportet ut rectificetur lac matris eius.

Secundus canon. cum infans lactans febricitat rectificandum est lac nutritis. id est autem rectificari finem est gentiam febris cause eius et accidentium suorum. unde non eodem modo semper est rectificandum. sed preter rectificationem lactis possumus alterare exterius cum epistematibus ut super cerebro cordi epistemi et alijs membris applicatis finem exigentiam. Et tertio per eundem rationem possumus uti clisteribus et suppositorijs et alijs apud matorem necessitates. et quando essent gradui clister possemus exhibere parum mane aut casie aut vna pillula communis. Et quarto si timemus apertam in aliquo membro nobili dimittere cum sanguinis aut ventosa parua si transierit animum in comitum aut parum distaret. Nam Augustinus ait febricitans maui puerum trisennem. et aliqui si nolent capere mamillas bonum est ut mamilla et propter pupillam eius infrigideret cum aqua frigida et presentetur sibi aliquando potus aque frigide zucerate et solum nec in his timenda sunt noxia lactis que temeretur ultra hanc etatem propter consuetudinem. Et quod lac est primum nature sanguinis ex quo nutritur sunt. cura autem egritudinum puerorum habes ex Augustinus. tertia primi. et a Rasi spalem tractatum.

Et quando fuerit vrina ycterica in febre significat apostema. quare est curatio dare in potu aquam ordei aut sirupum acetosum. Cum ergo acquiescit febris intentio sit ad apostema.

Tertius canon. quando vrina fuerit ycterica. id est valde citrina cum spumam colericam in febre significat apostema. id est opilationem in polo felleo vel apostema propter sumptum siue presens siue futurum quare buis febris egrit debet curari dando in potu aquam ordei aut sirupum acetosum. deinde quiescente febre intentio sit ad apostema.

Pro cuius canonis declaratione nota quod aliquando febris sequitur opilationem aut apostema post felleum ad quam sequitur ycterica colera reventa putrefacta. Aliquando e contra opilatio aut apostema sequitur febre intensam corruptentem sanguinem in coleram que multiplicata facit ycterica et malaz complexione in epistemi debilitantes ad quam securum est apertum aut opilatio. Aliquando neutra istarum ab alia dependet si autem aliqui contingit quod boie in passo opilationem et ycterica se. sibi plungit non dependens in ab opila-

latione nec ab ycterica sed ab alia causa. Neque etiam ipsa opilatio nec ycterica ab ista febre dependet. Quibus sic premisis dicendum est quod si febris pedet ab opilatione aut apostemate opilo aut apostema finem plurimum est dignior curatione. nisi enim febris esset maxima per quam timeretur corporis arefactio esset a curatione illorum incipiendum sed in hoc casu contingit raro quod a curatio febris in cobandum sit. et hanc iniam voluit Augustinus superius in ca. de rebus in quarum quibusdam differunt febris. putredinis et concunt in quibusdam. hanc tamen febre debemus curare non cum opilantibus sed cum deopilantibus potius sicut est sirupus acetosus et aqua ordei in quibus propter magis infirmitate essent infundende species triasandali. Si autem apostema vel opilatio sequitur febre a curatione febris primo esset in cobandum cum his que non essent causa opilationis aut apostematis retinendo materiam in epate sicut sunt predicta. Et hac febre curata ad dispositionis curationem propter epatem videndum est cum sumptis et applicatis. licet etiam premissa aliquali curatione propter curatione febris ad curationem dispositionis epatis sit preparandum ad perfectam curam febris. et propter quando curatio vnius non impediret curam alterius. Si autem neutra istarum dependeret ex altera a curatione febris in cobandum esset. quod febris minores dat inducias quod opilatio et ycterica.

Et quando fuerit cum febre colica non aperietur via in dando in potu aquam ordei immo ius galli et lenius et multiplicata vinctuositate deinde de in potu aqua ordei si necesse fuerit.

Quartus canon. quando colica febris contingerit non aperietur tibi via intestinum necessaria ad curationem colice dando in potu aquam ordei immo dando ius galli quod ius leniter debet et vinctuositatem eius multiplicare. deinde semper aperta via cum boie de curat aqua ordei. si pro curatione febris si fuerit necesse. in hoc enim canone videtur magis intendere ad curationem colice quam ad curationem febris.

Contra. quia Augustinus decimo sexto tertij. tractatu quarto capitulo. primo satis in principio concedit in hoc casu aquam ordei dimittendo ius galli. Preterea ius galli et propter vinctuosum quale hic precipit est inflammatum. ergo nocet in febre. Pro solutione premitendum colicam esse duplicem quandam leuem sequentem excitationem fecum a caliditate febris. quandam fortem in qua per flegma mucilaginosum fit fortis fecum inuiscatio. Premitendum secundo ius galli esse duplex quoddam purum factum per decoctionem galli antiqui in aqua simpliciter cui si volumus esse magis lentum et minus calefactum addimus in decoctione prima violas iustas et similia lenientia et infrigidantia. Quoddam ius galli compositum magis solutum et ventosum carminatum cum quo bullimus polipodium cartam salgemma dauci anisum et similia soluentia et carminantia ventositatem vide. Adhuc in capitulo proprio de iure galli. Premitendum tertio febre quandam esse intensam quandam esse remissam.

Quibus premisis dicendum quod si febris fuerit fortis et colica leuis debemus esse contenti cum

Febris ex opilatione et apostemate.

Quando colica febris compositur.

Tractatus

aqua ordeī premisso tamen clisteri lenitū et in hoc casu debemus dimittere ius galli et propriū compositionem solutū et ventositatum carminatiuum de quo supra. et hec fuit intentio Auicenne decimosexto tertij capitulo allega. Si autē febris fuerit fortis et colica fortis debemus premittēre clisteria primo lenientia sicut ex oleo et iure galli facta leui decoctione rerū frigidarū de quibus supra. aut ex decoctione rerū frigidarū sicut blitis maluarū matrū violay. deinde ponere aliqua magis stimulantia sicut mel et filia. Et per os exhiberi ius galli cōpositum cū infrigidantibus lenientibus dādo partē magis vinctuolay. Si vero colica fuerit fortis et febris debilis debemus premittēre clisteria lenitiua ex oleo deinde ex iure galli cōposito solutū et carminatiuum ventositatu si fuerit expedies et mel cū istis mixtū est prestās in hoc proposito optime abstergens et stimulans expulsiuam. et per os possumus exhibere ius galli simplex aut cōpositū sicut q̄ videbitur expedies. et hec fuit intentio Aui. in casu presenti. Vbi vero vtrāq̄ fuerit leuis sufficiēt clisteria lenitiua et ius galli simplex aut cōpositū cū infrigidantibus lenientibus. Et ex his facilius est rñso ad rōnes aū oppositū.

De solutiuis vero est potio facta ex tamarindis et tereniabin et siracost. et quādoq̄ ponit in ea aqua ordeī lubleb. et quādoq̄ ponitur in ea cassia fistula. et fortasse proijcitur desuper scamonea.

¶ Nunc Aui. enumerat solutiua cōuenientia in febribus putridis. et h̄. nouē partes sicut q̄ nouem sunt descriptiones solutiui. scōa ibi. (Et fortasse datur in potu scamonea.) cōuentia ibi. (Et fortasse necessariū est admittiri ea que sunt.) quarta ibi. (Mirabolanos vero.) quinta ibi. (Et aqua duorum granatorū.) sexta ibi. (Quando fit ex infrigidantibus.) septia ibi. (Aliud ex siracost.) octa ibi. (Et de solutius sunt.) nona ibi. (Et est possibile ut fiat.) Prima descriptio est hoc mō ordeī nāda. R. tamarindoz. ʒ. i. in cidantur grosso mō et bullant in ʒ. vi. aque ad cōsumptionē medietatis et coletur exprimēdo. que decoctio colata misceatur cum manna ab. ʒ. j. et ʒ. vi. ad duas. Siracost em̄ et tereniabin sunt spēs māne. et q̄ subditur in textu. et q̄nc̄ ponitur in ea cassia fistula vel aliq̄ lubleb. et fortasse proijcitur super ea scamonea possumus cōponere receptā hoc modo. R. tamarindoz. ʒ. ʒ. ʒ. i. lubleb. i. lupulorū. Ad. ʒ. vel saltē lupuli in locū lubleb accipiant si nō sit lubleb. bullāt in. ʒ. ʒ. aque ad cōsumptionē medietatis que decoctio colata et expressa misceatur cum manne flor. cassie aū. ʒ. ʒ. scamonee cocte in citonij grana. ij. ʒ. ad. ij. misce et hec medicina valet in tertiana pura tā cōtinua q̄ interpolata et in causone. Sūt em̄ tamarindi frigidī et sicci in scōo educunt colesram rubēā et sanguinis furore remittunt vel reprimunt. cōferunt sicut et in inflammatione ep̄is et stomachi reprimunt vomitum et sunt medicīne febrisum acutariū vbi idigetur lenificatione. vide Adesue. Lubleb est spēs volubilis credo q̄ sit lupulus. est frigidus in primo declinans ad siccū mundificat sanguinem et clarificat ipsum et leuiter educit colesram. māna est equalis declinans ad caliditatem educit colesram cum facilitate dosis eius est ab. ʒ. j. ʒ. ad. ij. Cassia est equalis declinans ad caliditatem humida in primo mundificat sanguinem sedat eius acuitatem soluit colesram et flegma: cōfert febribus calidis. Dosis eius est ab. ʒ. j. ʒ. ad.

De cura

et ʒ. Scamonea calida et sicca i tertio gradu potissime soluens colera: inmiscat mēbris nobilibus preparatur coquendo ipsam in citonio: et tūc ʒ. diagridiū. Dosis eius est a granis. vi. ʒ. ad. xij.

¶ Et fortasse datur in potu scamonea sola in iuleb.

¶ Scōa medicīna est scamonea sola cū iuleb: et ʒ. per iuleb absolute prolutum debeamus intelligere factum ex zuccaro et aqua: tamen in hoc casu melius est ut accipiat iuleb rosa. ʒ. j. scamonee prepararet in citonio a gran. v. ʒ. ad. viij. misce et cū sufficienti quantitate aque distemperetur et debite calidum bibatur.

¶ Et fortasse est necessarium administrare ea que sunt sicut aloes: quando materia est grossa. et melius quidem est ut abluatur et nutriatur cum aqua endiuie et aqua solatri. deinde fiant ex eo pillule.

¶ Tertium solutiū est aloes calidum in scōo: sicut cum in tertio soluens coleram grossam et flegma aperies orificia venarū cū apertione venarū sanguinem emanare faciente. nōcūta eius corripitur abluendo ipsum et nutritēdo cū aqua endiuie et solatri: ut dicit Aui. Sed nota differentiam esse inter lotionē infusionē et nutritionē. Aua re em̄ medicīnam nō est nisi mundificare eā cū aliqua reliquida et proijcitur et fiat lotio multotiens sicut exigentiam. Infundere vero medicīnam est ut rei infuse virtus maneat in liquore illo in quo infunditur. Nutriti vero est medicīnaz vigorare aut cōsolari per illud cui infusa est. docet ergo Aui. abluere aloem: et postea nutriti cū aqua endiuie et solatri. nam sic lotum et nutritum erit cōnferent in febribus. Dosis ei apud Aui. factis ex eo pillulis. vel in puluere sumptis cū aliquo liquore pauco est ab aū. ʒ. ʒ. ad. ʒ. ij. Sed in infusione aū. ʒ. ʒ. ad. ʒ. Ego cōmuniter do. ʒ. j. aut. ʒ. iij. et facit operationē solēm in colera grossa viscosa et flegmate. est medicīna qua multum cōfido. nec in eo oportet esse custodiam.

¶ Mirabolanos vero citrinos quidā administrauerunt. sed nō inueniuntur ab eis intentio scōm quam operentur: constringūt em̄ poros eius post solutionem ventris: et exasperant viscera eorum. q̄ si fuerint necessarii tunc post digestionem integram.

¶ Quartum solutiū est mirabolani. et cum multe sint species loquitur hic de citrinis: quia frigidī sunt in primo gradu. et sicci in scōo solūt coleram et post solutionem derelinquunt vestigiū cōstrictionis. p̄pterea dicit Aui. q̄ nō inueniunt ab eo sc̄o Rasi intentio sicut quā opent. p̄strigūt. n. poros: meatus post solutionem ventris et exasperant viscera corrugādo ea. vnde subdit Aui. q̄ si fuerit necessarium administrantur post digestionem integram scilicet materie facientis febrem.

¶ Pro solutione et utrum mirabolani cōueniāt in febribus putridis premittendū mirabolanos est q̄nc̄ cupit. scilicet citrinos euacuantes coleram. indos euacuantes melacoliā: et bellicos emblicos euacuantes flegma. Omnes sunt frigidī sicci et stipitici post solutionem constringentes. Et si omnes preter euacuationem electiua de qua supra eūant cōprimēdo q̄ em̄ cōpressiua nō extendit ultra stom̄ et intestina.

¶ Premittendū

¶ Champerius. Scamontum medicinas omnes ex acuit: q̄ et stoma cho int micum perbi betur.

De mirabolans in feb.

¶ Premittendū sedo q mirabolanos cōuēnt in febrī. pōt triplē intelligi. aut rōne febrī: aut ra-
tione altariū dispositionū que febrībus cōiūgunt.
Itē q ipsi administrati soli cōuēnt vel cū alijs
medicinis cōpositi. Et si soli aut fm substantiā ad-
ministrati aut decoctione vel infusione.

Quibus premisis sic bec pma cō-
clusio. mirabol-
lani siue soli administrati siue cū alijs medicinis
cōpositi et tam fm suā substantiā q in infusione
aut decoctione cōuēnt in febrī: rōne altariū
dispositionū que febrībus cōiūgant vt puta rōne
fluxus ad sistendū et cōfortandū stōm et intestina.
Hec cōclusio est de intentione auctoriū et cōster ope-
rantū. ¶ Sed cōclusio. mirabolanti soli rōne fe-
brī: non cōuēnt ante digestionē cōpletā: sed
bene post digestionē et cū rationē ad cōfortandū
mēbra lapsa ex egritudine et ceteris cū rationibus
precedentib⁹. Hec cōclusio est de intentione aucto-
rum in parte pñti. ¶ Tertia cōclusio. mirabolanti
cū alijs medicinis permixti tā in substantiā q in
decoctione aut infusione cōuēnt in febrī: an
digestionē cōpletā. pbatur. qz cū scamonea per-
mixti cōcedunt ad frangendū eius acuitatē et cō-
primendū ei⁹ solutionē superflūā. Et similiter cū
cassia et māna ad corrigendū eius superflūā leni-
tione cū sine his permixti noceant opilādō. aut
cōstringendō: vt dicit Raf. 16. cōtinētis caplo de
sequētibus febrē. et ita subet Raf. 10. Alimā. per
misceri eos cū māna. ¶ Quarta cōclusio. soli fm
substantiā administrati magis sunt apti obesse q
in decoctione aut infusione. pbatur. qz fm suam
substantiā administrati sunt magis apti opilare
et cōstringere q in decoctione aut infusione: cum
vis stipica nō tanta remaneat in infuside aut de-
coctione quanta est in substantiā. ¶ Quinta cōclu-
sio. mirabolanti maxime timendi sunt in corpibus
aptis ad opilationes. Et ex his manifestus est in
quibus casibus mirabolanti cōuēnt et in quibus
nō. Ut est aut inter Aut. et Rafim omitto. sunt em
a pposito discordes. Si qua tñ est via sedandi eo-
rum discordiam pōt elici ex cōclusionibus pce-
dētibus. Adodos aut vtēdi mirabolantis et dosim
eorū habes a Med. sed p curatione feb. raro me-
dici vtunt eis soli: sed fm plurimū cū alijs medici-
nis permixti in pillis pulueribus et portionib⁹
fm q est expediēs.

¶ Et aqua duorū granatorū est maximī
iuuamenti expressa cum pulpis amborum.
¶ Hoc est quintū solutiū. Aqua scz duorum gra-
natorū dulciū et acetosorū est maximī iuuamen-
ti. et expressa cū pulpīs amborū. i. cū tota substan-
tia eorū derelictis corticibus exterioribus. et in
boris. i. post digōnem materie et minorationem.
Recepta pōt sic ordinari. R. succorū vtriusqz ab
3. iij. vsqz ad. vi. zuccari. 3. ij. misce. Soluit em bec
medicina tū leniendo rōne succi granati dulcis.
tū pungendo et stimulando rōne succi acetosi. tū
alstergendo et stimulando et leniendo rōne zucca-
ri. tū cōprimendo rōne granati. nō credo electiue
ipam soluere quapropter existimo vt educat solū
ea que sunt in stomacho et intestinis et ventis mē-
taicis. Et in principio conuenit bec medicina ad
educendum materias cōmunes que sunt in stoma-
cho et intestinis et locis propinquis. Et nōcūmē-
tum siccitatis corrigitur per zuccarum et succum
granati dulcis qui est lenitiuus. Est autem grana-
tum dulce frigidum et humidum in primo gradu.

Acetosum frigidum et siccum in secundo. Adusuz
vero quod sub acetoso cōtinetur est medium inter
hec valent in febrībus acutis lz dulce nocere pos-
sit in acutis sua dulcedine qua est in coleram con-
uertibile.

¶ Et quando in horis de solutiūis sunt q
fiunt ex violis et scamonea: ita vt de violis
sit quantitas aut. j. et de scamonea vsqz ad
siliqz. j. et qñqz ponitur in eis parū mente.
¶ Hoc est sextum solutiū. R. violarū aure. j.
mente. 3. j. scamonee cor. recte siliqz. j. i. pondus. iij.
granorū ordet. bulliant viole et menta in. iij.
3. aque ad consumptionem medietatis. sed viole
ponantur in fine decoctionis: colentur cum expel-
sione cum qua decoctione colata misceatur sca-
monea. viole enim infrigidant et humectant et sol-
uunt coleram. menta vero calida et sicca ponitur
pro cōfortatione stomachi.

¶ Et qñqz sit ex infrigidantibus extigūe-
tibus medicina in qua ponit scamonea: si-
cut pille hmoi. R. coriandri. spodi. rosarū
añ. 3. v. canfore to sugi. i. scamonee a duode-
cima pte. 3. j. et vsqz ad sextaz partem eius.
¶ Septimū solutiū factū ex infrigidantibus extin-
guentibus. ppterca valet in febrībus multe flā-
me. R. coriandri spodi. rosarū que sunt frigide et
sicce añ. 3. j. cāphore frigide in tertio et sicce cordia-
lis to sugi. j. et est pondus. iij. granorū ordet. sca-
monea a. 12. parte. 3. j. vsqz ad. vi. i. a. v. granorū vsqz
ad. x. misce formando pillulas cuz aliquo liquore
sicut cum aqua endiuie aut acetose. vel possit fie-
ri puluis et potest totum hoc exhiberi vna vice.
Quod si homo esset facilis ventris possit diuidi
in duas medietates. nam de scamonea dantur. ij.
grana et nullum est hic aliud solutiū.

¶ Et detur in potu de eis aliud. R. sirac-
cost. 3. ij. tereniabin. 3. v. succi pomorum de
semit. succi citoniorū partes equales. succi
coriandri humidi septam partis vnius
aggrega succos: et submerge i eis siracost
et tereniabin. et inspissetur cum eis donec
fortasse coaguletur. deinde sume campho-
re pondus septe. 3. j. et medietatis septe
et scamonee. 3. j. et pone siracost super ignem
et puluerizā desuper camphoram et scamo-
neam: et cōseruentur ne resoluatur cum va-
pore deinde dimittatur donec coaguletur
per se cum facilitate. et dosis eius sit a. 3. ij.
vsqz a. 5. ij. et f.

¶ Octauum solutiū. R. siracost. 3. ij. tereniabin.
3. v. et sunt spēs māne. sed nō habemus nisi vnam
speciem. dentur ergo māne. 3. vij. succi pomorum
de sem. i. de regione il la: loco quorū capimus po-
ma odorifera dulcia sicut apia. aut acris: sicut po-
ma quedam rubra apud nos reperta. et bec sunt
frigida et humida cordialia. succi citoniorū que
sunt frigida sed stomachica et scamonee correcti-
ua partes equales. sed possumus accipere añ. 3.
j. succi coriandri hūidi. i. recentis frigidi et siccifex-
tā partē vnius. 3. 3. j. f. et misce succos ponēdo eos
supra ignem donec aliquantū inspissentur et sub-
merge in eis mannam et inspissetur cū eis. i. optie
misceatur donec fortasse idest quasi coagulens

Raf.

Tractatus

tur. Deinde sume camphore sextam partem. 3. f. et medietatem sette et sunt. xv. grana. scamonee. 3. f. et pone manā et succos sup ignem et pulveris de super capboram et scamoneam et seruent ne resoluantur vaporando. deinde dimittatur super lento igne donec coagulentur cū facilitate. Dosis est a. 3. ij. vsq; ad. 3. ij. et. v. et est medicīa a solēns qua de beremus vti in causone tertiana pura cōtinua et interpolata. facq; de scamonea sumāt a granis. v. vsq; ad. x. fm exigentiam repletionis stipticitatis ventris et virtutis.

Et est possibile vt fiat ex terentabin et si racost et zuccaro tabazaret natif. i. forme que sunt sicut penidie et ponitur in ea scamonea et camphora fm quantitatem que cadit in vna portione eius et camphore vsq; ad tologi. i. et scamonee vsq; ad septam. 3. j. quare sit tunc animē nō horribile.

Ponit nonū solutiuum et est possibile vt fiat ex māna et zuccaro optimo natif. i. forme que sunt penidie. et cūz bis scamonee et camphore quantitas que cadit in vna portione. verbi gratia camphore tologi vnum. i. tria grana scamonee vsq; ad. x. grana. quare sit bec medicīa aie et gustui nō horribile immo placidū. Hec medicīe solutiue quas Aui. ponit bic lz sunt bone pro magna tamē parte ceciderunt ab vsu. Attinur autem loco barū eleuario diafinicōne descriptis Albesue diap: uis composito et solutiuo Nicolai Aloes tñ a pud me reman sit in vsu in euātone colere et flegmatis in quo multum fido. et si sit multa caliditas factio ipsum lauare et nutrire sicut precipit Aui. Et qñq; secum misceo pro. 3. j. vñū granū aut duo camphore quādo feb. est inter. fa. Et Aui. bic solum posuit solutiua colere omittens solutiua flegmatis et melancolic. Item omisit digestiua. sed in particula ribus capitulis inuenies digestiua et solutiua et reliqua necessaria ad curam febrilium fm ipsarum exigentiam.

Et febricitās quidem in estate febre frigida non ingrediatur domum venti pro prie quando sudat vt non conuertatur materia a resolutione sua.

Canones tres obseruandi. in feb.

In parte presenti ab initio diuisa Aui. cen. ponit tres canones in quibusdam febribus obseruandos. Primus ca non. febricitans in estate febre frigida. i. flegmatica aut melancolica nō stet in domo ventosa et pprie quando sudat ne materia p bibita a resolutione sua conuertatur interius. et in boc casu expresse locutus est de materia frigida. qz eius difficilior est resolutio. obseruandus tamen est in quacūq; materia. nam perfratio et flabellatio est apta nocere in quocūq; febriciente febre putrida prohibendo materie resolutionē vbi tamen cauma esset magnum aut sudor superflueret coacte concederetur. est tamē bonum in omni bus febribus putridis fenestris apertis renouare aerē camere vt vapores fetidi exbalent. et aer suffocatus transpiret et infrigidetur maxime in febribus a cutis et pprie pestilentialibus.

Et troisci quidem non sunt conuenientes pncipijs harum febrium nisi post digestionem et euacuationem. Et troisci quidem sunt magis conuenientes ei cuius febris est adherens in suo stomacho quasi

De cibatione

ipsa sit ethica.

In pte ista ponit scdm canonem in quo impli cantur tres propositiones. prima. troisci non sunt conuenientes in pncipijs febrium putridarum secūda. non conueniunt nisi post euacuationem et digestionē. tertia. troisci magis sunt cōuenientes ei cuius febris est adherens in suo stomacho qua si ipsa sit ethica

Dubitatur vtum troisci conueniant in febribus putridis ante digestionem arguitur qz sic. in pncipio ante digestionem competunt digestiua. sed aliqui troisci sunt butusmodi. ergo et. tenet consequentia et antecedens est manifestum. quia troisci de camphora digerunt materiam calidam subtilē. et troisci de caparis de eupatorio et de spica materiam frigidā. In oppositū est bic Aui. et infra in boc capitulo de causone.

Pro solutione premittitur quod troisci dicunt a trocos grece idem sonante quod rota. sunt enim troisci in forma rote. Inuenti autem sunt vt medicīe scdm suam substantiam melius conseruarentur quarū vsus est necessarius cum aqua sirupi et butusmodi in quibus sola virtus et non substantia ingreditur nō sint tante impressionis quanta est necessaria aliquando in alterando aperiendo et prouocando et faciendo butusmodi operationes medicō necessarias. Premittendū scdo. qz troisci quidam sunt infrigidati quibz vtimur in febribus calidis sicut troisci de capbora de violis et silles. Quidā calefacti quibus vtimur in febribus frigidis sicut troisci de reubarbaro de eupatorio de caparis et similes et sunt cū hoc subtilitantes apert ut et prouocantes et similes habentes virtutes que pntinent caliditati. Troisci aut frigidis sunt duplices quidā sicut stiptici sicut quidā troisci de rof. troisci de berberis de spodio et similes. Quidā humidis lenitijs vt troisci de violis. Itē facti ex semine citonforū violis sandalis mucilla gine psilij et similibz. Troisci vero calefacti facientes in febribus frigidis quidā sunt leuiter aperiiti sicut sunt troisci de semintibz. saniso feniculo et silibz. Quidā fortiter vt de aslaro rubea et similes.

Quare dicant et vnde troisci.

Quibus premittitur sit bec pñā cōclusio. In fe. calida nō pueniūt troisci sicut stiptici. ratio qz coar tant et cōstringūt materias et vias opilat quibus debent educi. Scda cōclusio. in feb. calida multe in flāmationis cōpetūt ante digōnē troisci frigidis bñdi lenitijs. pbat. cōferūt em notabilr infrigidando et non coar tant materias neq; opilant. Tertia cōclusio. si febris nō sit multe in flāmationis sufficiunt aque et sirupi infrigidates. pbat. sufficenter em infrigidant et humectāt et nō sunt gustui horribiles sicut troisci. Quarta cōclusio troisci infrigidates quāuis sint stiptici cōueniūt digesta materia et p parte euata. pbat. qz remouent caliditatē remanentē post euacuationem et cōferunt mēbra lassa et forsan excicāt residuū materierum. sō dixit Aui. nisi post digōnem et euacuationē. Sitr in troicis calidis quibz vtimur in feb. frigidis quatuor sunt ponende cōclusiones. Prima in feb. frigidis in pncipio nō competunt troisci calidi fortiter aperiiti. Ratio qz agitat materiam et eam difformiter excicant et ingrossant. et qñq; mouendo materias ad meatus angustos opilant. Scda cōclusio. in fe. fridis in pñ. possumus vt troicis leuiter aperiitijs proprie si materia sit in stomacho

De troicis et vbi cōueniant.

fit in stomacho et locis propiis. probatur. quia indigemus medicinis quod moram trahat in locis illis ut melius perficiantur operationes quas intendimus. Ex quo sequitur quod in flegmaticis febribus frequentius quam in alijs humoribus trocisci conueniunt.

¶ Tertia conclusio. si materie sunt in ventis et locis distans et angustis conuenientiores sunt firmiter et aque quam trocisci. probatur. quia magis penetrant.

¶ Quarta conclusio. digesta materia et minora et ta conueniunt trocisci magis aperitiui. probatur. quia tunc non timentur nocimenta de ingrossatione materis et opilatione que timetur in principio. et cum boc inuuant ad digestionem et expulsionem materis.

¶ Nota tamen quod conclusiones posite intelliguntur in cura regulari et merito curationis febrium coacte et merito aliarum dispositionum que aliquando febribus coniunguntur damus trociscos stipiticos ab initio ut quando febris coniungitur fluxus. Contra aliquando coacte damus trociscos in principio fortiter apientes et puocantes ut quando esset retenta vena aut esset aliud simile accidens febri complicatus.

Et ex his manifeste sunt prime due propositiones in textu presentis canonis implicite. ¶ Sed per declarationem tertie propositionis sciendum quod per febrem aduerentem stomacho quasi sit etibica debemus intelligere caliditates fixas et habituatas in substantia stomachi. hec enim non est etibica nisi procedat a caliditate cordis. Et enim necessarium iuxta superius determinata ad esse febrem quod sit procedens a corde. ubi ergo esset caliditas affixa stomacho non procedens a corde hec non esset etibica sed quasi etibica: quia fixa et habituata. pro hac remouenda conueniunt magis trocisci quam aque et sirupi quare magis in frigidant. tamen quod plus est in eis de multitudine fortis meriti: quod longioris moram contrahunt in stomacho hec autem caliditas potest esse facta in stomacho a presentia ciborum et humorum calidorum qui longam moram in stomacho contrahunt que potest remanere. et post ipsorum a stomacho educationem. et similiter intelligi potest de quacunque mala complexionis stomacho affixa et cuius alteri membro.

¶ Et dimissio consuetudinis in regimine suo sentit febrem quandoque. et non est tantum nocumentum quoniam causa eius est dimissio consuetudinis in regimine.

¶ Tertius canon. quando dimissio consuetudinis in regimine suo incurrit febrem non est tantum nocumentum supple quantum esset si proueniret ab aliqua causa corporea. quoniam causa huius febbris est dimissio consuetudinis in regimine: et non causa corporea: cuius aliquando difficilis est remouitio. lapsus enim redeunte ad suam consuetudinem vel ad aliquod sibi proportionabile facile redibit ad pristinam sanitatem. huius exempla multa dari possunt que subitico breuitate indulgens polio: enim fuit quod ab initio decreuerim. Alium autem liceat miscere digestiua cum solutiua est que sit soluta de mente medicorum. habemus enim plurimos sirupos traditos ab auctoribus in quibus solutiua cum digestiuis miscentur sicut sirupus de epistimo. Et est de intentione Auerrois septimo colligitur. et Avicenna. hoc confirmat tertio canone. in capitulo de singulis ponens quandam medietatem quam verificat que est partim solutiua partim puocatiua partim digestiua et partim stomachi confortatiua. et sic dei gratia sit finis expositionis huius difficultatis capituli.

¶ De cibatione febrientium in generali. Cap. viij.



¶ Tias quod conuenientiores cibi febrientibus sunt cibi humidi et proprie ei cuius complexio est humida ex infantibus et grossis conueniunt enim ex hoc quod assilantur complexionem et ex hoc quod sunt contrarii egritudine.

¶ Cum Avicenna in capitulo precedenti posuit canones vniuersales pro curatione febrium putridarum decet ut in hoc capitulo doceat cibare eos febrientes putride. et hoc est quod dicit rubrica huius capituli. habet hoc capitulum tres partes. In prima docet conuenientem qualitatem ciborum. In secunda bonam cibationem. In tertia species dietarum. secunda ibi. (Cum accidit febris.) tertia ibi. (Et scias quod de cibatione.) In prima parte dicit scias quod conuenientiores cibi febrientibus febribus putridis sunt cibi humidi et proprie ei cuius complexio est humida ex infantibus. id est pueris: et grossis. i. carnosissimis. conueniunt enim his scilicet pueris et carnosissimis. tum quia a simulantur eorum complexionem humide que conseruantur similibus. tum quia sunt contrarii egritudine. i. febri que est virtualiter morbus siccus. et hic est afforsum. id est prime particule humide dicere. ¶ Primo notandum quod per cibos Avicenna etiam intelligit potus ambo enim debent esse potentia humidi et etiam secundum plurimum melius ut etiam cibi sint actu humidi. i. liquidi. sic enim per eos corpus melius humectabitur. hec vera sunt sumendo indicationem a febre que est siccitas virtualiter: quia absolute de e non sunt semper vera cum contingat aliquando corpus febrens esse valde lapsum ad humidum: ad cuius lapsum medicus haberet maiorem intentionem quam ad febrem. et idem sentendum est de cibis frigidis qui semper conueniunt in ratione febris: licet aliquando ratione humoris aut lapsus ad frigidum complexionaliter disconueniant. Explicat autem Avicenna magis humidos quam frigidos. quia maiora nocimenta possunt contingere ex frigidis quam ex humidis febrientibus humide. i. opilationes humorum in cruditate et similia. ideo secundum plurimum cibi humidi sunt conuenientiores quam frigidi et multo magis quam siccis. ¶ Secundo notandum quod corporibus naturaliter humidis siue merito etatis siue merito complexionis conueniunt humidiora intensius quam corporibus naturaliter siccis ambobus equaliter febrientibus supra proprium temperamentum. potentius tamen humida conueniunt siccis quam humidis. Prima pars huius conclusionis probatur de intentione eius in hac parte. et preter rationem eius est alia efficax. quia cibi minus humidi quam sit corpus naturaliter humidum non possunt ipsum humectare. cum nihil agat ultra gradum proprium: quin tamen humectabunt corpus naturaliter siccum. quia habebunt plus de humiditate quam ipsum. ¶ Secunda vero pars conclusionis est manifesta. quia ubi est maior resistentia sibi debet esse maior potentia. sed maior resistentia humectantibus est in corpore naturaliter siccum quam in corpore naturaliter humido ipsi equaliter febrientibus respectu proprii temperamentum. Tamen reducendo ad actum practicum dabimus corpori siccum gratia exempli. cibos humidos in primo. sed in magna quantitate. sed humidis cibos humidos in secunda in pauca quantitate. hi enim sunt intensius humidi quam priores. sed priores potentius humidis ratione maioris multitudinis forme quam potentia rei insequitur. Et eadem sententia est de frigidis

De consuetudine
ne quantum va
leat.

De solutiuis
aut digestiuis.

Tractatus

dis exhibitis corpori calido et frigido equaliter febrientibus respectu proprii temperamentum.

¶ Cumq; accidit febris et natura est sicca non cibus penitus dum non egreditur perfecte fer et oportet ut occurrant eis paroxysmi periodici et paroxysmi qui sunt fortes ventribus ipsorum vacuis in quibus non sit cibus omnino. nam si cibati fuerint in illa hora occupabitur natura in digerendo et dimittet digerere et expellere et confirmabitur egritudo et prolongabitur. Et propter illud oportet ut postponant cibationem usque ad declinationem et in eo quod est post ipsam et si accidat forte ut hora declinationis sit hora consuetudinis in cibo: tunc est melius quod esse potest.

Landes debo
ra cibationis.

¶ Hic docet hora cibationis dans duos canones. Primum. non cibus febrientem penitus. i. nec cibo multo nec paucio nisi mundatis intestinis a fecibus perfecte. i. sufficienter. et non intelligas perfecte. i. totaliter. hoc enim esset valde difficile et non fieret absque egri debilitate: immo semper bonum est ut in intestinis remaneat aliquid fecis in qua voluptuatur. sed educende sunt feces dure que diu steterint in intestinis. barum enim presentia cum multe sunt cibum vaporibus suis putridis corrumpit. posset etiam sequi colica. et hoc in cura regulari intelligenda sunt et in boie qui consuenter assellare semel aut pluries in die naturali. In his enim qui naturaliter non assellarent nisi semel alternis diebus aut rarius non esset tanta necessitas. Secundus canon. opus quod occurrant eis. i. febrientibus paroxysmi periodici. i. febrium interpolatarum et paroxysmi qui sunt fortes. i. exacerbationes continuarum ventribus. i. stomachis ipsorum vacuis in quibus non sit cibus oino. Et hic est affo. prime particule. In paroxysmis subtrahere opus. apponere enim lesio est. Nam si bis aduentibus cibati fuerint natura occupabit circa cibum et dimittet digerere et expellere materiam tam coniunctam quam antecedentem et confirmabit egritudinem et prolongabitur paroxysmus et tota egritudo. Secundo dicit quod propter illud opus ut postponant cibationem usque ad declinationem. i. particularem. et in eo quod est post ipsam declinationem. i. usque ad tempus quietis. i. perfecte in interpolatis aut maioris quietis positio in continuis. Et hoc est inia ypo. primo regiminis a cutore in fine. Tertio dicit quod si forte accidat ut hora declinationis. i. particularis sit illa in qua ille qui est eger fuerit consuetus cibari tempore sanitatis est melius quod esse poterit. cum natura multum gaudeat consuetudine. Sed nota quod si tempus inter finem unius paroxysmi aut exacerbationis et principium alterius sit modicum. medicus debet esse multo magis sollicitus de principio alterius quam de declinatione precedentis. claudus ergo est eger potius in paroxysmo precedente. i. ante initium paroxysmi sequentis tanto tempore quod cibus in aduentu paroxysmi sequentis sit digestus saltem prima digestionem. hoc autem tempus diversificabitur secundum quantitatem cibi et secundum facultatem aut difficultatem eius digestionem. et tertio secundum potentiam stomachi digerentis: nam medicus inser omnia tempora particularia debet esse magis sollicitus de principio ne eger cibetur in eo. secundo de statu. et tertio de augmento. et quarto de declinatione. Et si non potest principium vitare debet

De cibatione

cibos minus corruptibiles sicut pansana panem lotum et similia.

¶ Et scias quod de cibatione et regimine est quod est subtile valde et de eo quod est grossum valde. et de eo quod est inter illa. et est pars eius declinans ad subtile plus et pars eius declinans ad grossum plus.

Dieta species.

¶ In parte presentis ponit species diete ut doceat illas eligere secundum exigentiam. habet hec pars duas partes. in prima ponit species diete. in secunda docet eas eligere. secunda ibi. (Et subtilitatem quidem.) Prima pars iterum in duas. in prima namque enumerat eas. in secunda declarat. secunda ibi. (Et subtile vltimum.) In prima dicit scias quod de cibatione et regimine est aliquid quod est subtile valde. id est dieta valde subtilis. Et de eo est quod est grossum valde id est dieta grossa valde. et est quod est medius inter illa id est dieta media inter subtilissimam et grossissimam. et istius diete medie est pars eius que declinat ad subtilem plus id est ad dietam subtilissimam. et pars eius que declinat ad grossum plus id est ad dietam grossissimam. et tu supple quod est pars eius que est media inter hec extrema diete medie inter grossissimam et subtilissimam.

¶ Et subtile vltimum in subtilitate est prohibitio cibi. et grossum valde est administratio ciborum sanorum hominum.

¶ In parte presenti declarat species diete. et primo subtilissimam. secundo grossissimam. tertio mediam inter illas. secunda ibi. (Et grossum valde.) tertia ibi. (Et illi qui.) In prima parte dicit quod dieta tenuissima est prohibitio cibi. i. nihil cibi exhibere. in secunda dicit quod dieta grossissima est administratio ciborum sanorum hominum sicut carnis bouine porcine et similia: habentibus tamen magnam latitudinem secundum quantitatem et varietatem eorum que exhibentur. Quarto notandum quod dieta descriptiva est regimen in cibo et potu debitum secundum exigentiam eius cui exhibetur. et hoc regimen habet latitudinem magnam terminatam a subtractione cibi penitus usque ad dietam sanorum. et ambo extrema huius latitudinis. et similiter medium inter illa habet latitudinem que res manifesta est in dieta sanorum que est grossissima et in dieta media. sed in dieta tenuissima declaratur. Nam quandoque prohibetur cibus per unam diem. naturalem: quandoque per tres dies. certum est quod illa que subtrahit cibum per maius tempus est magis tenuis.

Sed dubitatur an sit dare febrem in qua nullus cibus concedatur. videtur quod non per ypo. primo regiminis a cutore: dicentem. Laue ne una die permittas egrum esurire. Amplius in febre dandum est quod valet contra febrem. sed talis est dieta humida. prima affors. Amplius in statu et ante statum est aliquid afferendum. prima affors. In contrarium est hic Autem.

De dieta tenuissima in febribus valde acutis.

Ad hoc dubium dicendum est de intentione auctorum: quod est diabolus febris acuta in tertia die terminanda in qua secundum auctores nihil cibi esset exhibendum et ipsius exhibitio forte occideret diuturnum et natura pugna contra materiam nec de hoc meritis scilicet videtur mulierem patientem fluxum ventris quod steterat propter obstinationem octo diebus absque cibo nec bibere nisi

bis nisi aquam: que tamē in fine dieti temporis li-
berata est et a febre et a fluxu. Et aliam vidi pro-
pter impotentiam deglutienti non comedisse vscq;
ad septimum que tamen superuixit. Secundo dico
q; nostro tempore hec dieta nō est obseruanda. nāz
dandū est aliquid cōsuetuz prima affor. homines
em̄ nostri tempore magis indulgent gule q; tempore
ypo. Et debemus semp dubitare de casu virtutis
cum nesciamus distingere quantū virtus constet: et
quanto tempore constare posset abscq; cibo. et fortas-
se cadente virtute oportebit cibare tempore crisis.
pp̄terea melius est ante statum aliquid dedisse. et
eo magis q; nescimus quantum status est longin-
quus. P̄terea debemus timere infamiam quā
etiam timuit Rasis. sc. continentis capitulo de
mirabilibus casibus. ne si eger periret dicat vul-
gus nos cum fame occidisse. Est enim bono: fere
stultis vite finis. primo et bicoz. qui nō timet in-
famiam indecēs est et inuerecūdus. tertio et bico.
P̄terea minor error est decliare ad dietā gros-
siorem q; oportet q; ad tenuiores. in tenuibus em̄
dietis magis peccant egrotantes. prima affor. sc.
immo nō audeam transire scdm diem quin ali-
quid exhiberem: sicut aquaz ordeivel aliquid simi-
le. Ratio autem quare egri diutius possunt viue-
re sine cibo q; ipsi sani est. q; quāvis eorum calor
sit intensior tempore febris q; tempore sanitatis et
ratione huius magis resoluat humidum. tamen
ratione multitudinis caloris. est potentio: tempo-
re sanitatis q; tempore egritudinis et magis resol-
uens euz calor paucificetur tempore egritudinis.
P̄terea fames que adest tempore sanitatis et
nō tempore egritudinis est causa vt magis calor
eracuat: et propter tristem sensationem magis
in fame spiritus resoluantur.

Sed ad rationes

in oppositu sua/
dētes q; nō com-
petat tenuissima dieta respondetur. Ad primā
q; ypo. loquitur in febre prolongabili tempore in
quo nō potest eger stare sine cibo. Ad secundum
dicendū q; aliqua valent cōtra febrē ex parte vna
que magis nocet ex parte altera. Sed ad tertiā
dicē q; verū est qm̄ status est longinquus supra ter-
ciam diē. In questōe aut querente vtrū aliquis
febriciens debeat grossius cibari q; ipse sanus cre-
do tenēdas esse has cōclusiones. Prima. q; nullus
febriciens in vnica cibatiōe grossius cibari debz q;
ipse sanus ceteris partibus. pbatur. q; virtus di-
gestiua est debilior. Secūda cōclusio. aliquis febriciens
in toto decursu sue feb. grossius cibandus est quā
tum ad id quod conuertitur in substantiā eius q;
ipse sanus in equali tempore. Tertia conclusio. Sm̄
plurimū febricientes grossius cibandi sunt quantū
ad id quod conuertitur in eorum substantiam to-
to decursu suarum egritudinum et suarum neutra-
litatum q; ipsi sani in equali tempore. pbatur. cum
magis resoluatur in eodē tempore. oporteat ipso
p̄stine sanitati restitui. et ex butus probatiōe pē-
det probatio secūde conclusionis.

Et illi qui sequuntur latus eius subtile
qd est medium est vt sit cōtētus in cibo suc-
co granatorum et iuleb subtili valde. et post
ipsum aqua ordeis subtilis et post ipsam aq;
ordeis grossa et oleribus frigidis et humi-
dis sicut attriplies. et spinachia et blitis et
similia et postea list ordeis sicut est et est
medium.

De media di-
ta.
Nunc determinat partes diete medie. et primo
declinātes ad subtilissimam. secūdo mediam. ter-
tio declinātes ad grossissimam. et q; posuerat list
ordeis medium extollit ipsum multis laudibus. et
ipsum cōparat ad alia. secūda ibi. (Postea list or-
deis). tertia ibi. (Et illi qui sequuntur). quarta ibi.
(Et list quidē ordeis). In p̄ia dicit q; illi q; sequū-
tur lat? subtile debet esse cōtētus succo. i. vino gra-
natorum. est enim pauci nutrimentū et frigidi. In se-
cundo loco versus dietam mediā est iuleb subtile.
id est aqua zuccarata pauci zuccari et est quasi pa-
tum. et post ipsum est aqua ordeis grossa de qua in-
fra. Et post ipsam sunt olera frigida et humida si-
cut sunt attriplies. i. crisolo banna. et est dictus
olus aurum spina cbia blitis et similia sicut la cry-
caet endiua.

Sed contra

q; bñ olera sunt dieta
+ sanorum. ergo nō sunt die-
ta subtilis. Respondet q; sunt dieta sanorū ad
hunc in collectum. q; ipsi vtuntur sani sicut et vi-
no granatorum. sed nō sunt dieta sanorum ad in-
collectum medicorum. q; cū ipsi solis nō possent
in suo robore cōseruari. debentur tamē ipsa sola
egris pro pauco tempore in egritudinib? acutis
magis attendēdo egritudinē et cause eius q; robo-
ri virtutis ne crescat materia morbi. i. ne natura di-
uertatur per dietā grossam a pugna cōtra morbum
Postea est list ordeis. i. p̄stana sicut est. i. nō colata
Sed quō fiat p̄stana colata et nō colata dicit in
sequētia. et est mediū. i. dieta media. Quod autem
sit media non pōt demonstrari: sed credimus a nris
quis. Alius tñ list ordeis sit dieta media per equi-
distantiam inter extrema totius diete humane a n-
solum inter extrema diete cōuenientis hominib?
egris. non intendo ad presens determinare forte
vtrūq; pōt defendi. Lredo tñ intentionē auctorū
fuisse ponere ipsam mediā iter extrema diete egro-
rum quibus aliquid datur vt patere pōt ex dictis
Alicen. in parte presentis qui exemplificando nul-
lam facit mentionē de dieta sanorum: nec de die-
ta tenuissima que est nihil dare.

De gallo et gal-
lina.
Et illi qui sequuntur latus grossi sunt
galli et galline extremitates et subtiliores
eis sunt allzobugi et pulli. et subtilius eis
sunt alciangi et oua foribilia pauca subti-
lia et pisces parui. et subtilius eis sunt list
ordeis sicut est: et subtilius eo est panis simi-
le solutus in aqua bene frigida solutiōe bo-
na subtili. grossius aut cibus fortior est eo.
In hac parte declarat partē diete medie termina-
te ad dietā sanorū incipiens ab extremo grossiori
eiusdem tendens versus medium. In primo loco
ponit gallos satis grossos: mondū tamē coētes.
et galline extremitates. scz alas sñ oēs partes q;
sunt extra pectus. In scdo loco ponit allzobugi. i.
p̄dices et proprie iuuenes. gallos paruos qui in-
terdum a Rasi vocantur gallicelli femelle tñ ab
auctorib? magis laudant. In tertio loco sūt arbi-
nargi. i. aues pue et pp̄se ficedule. et cū bis ponit
oua foribilia pauca: vt puta duo. subtilia. i. parum
cocta et pisces puos petrosos. bi em̄ sunt pauci nu-
trimenti et subtilis. Alio ponit list ordeis sicut
est. id est nō colatum et est medium. Et deinde dicit
quod subtilior q; list ordeis est panis simile. id est
optime farine frumenti dissolutus in aqua frigi-
da dissolutione bona id est exquisita subtili id est
quod sit multa aqua et parum panis ita vt bibat

Notau dignū
et Rasi peno.

Verenda est re-
nissima dieta

Tractatus

possit. Et hic cibus ponitur in latitudine subtilis diete ppter paucitatem panis. lotto aut remouet partem fermentalem calidam. Sed apud Azararium lauatur solum pluries infundendo super ipsum aquam frigidam et non manibus coteredo. grossus aut scz panis non dissolutus esset cibus fortior exstans in latitudine diete grosse. vt puta quando frustra panis non loti bulirent cum aqua donec fieret cibus quem panatam appellamus non fortilis: sed masticabilis. ergo panis vno modo preparatus est in latitudine diete subtilis. alio modo in latitudine diete grosse.

Et luit quidem ordei est bonus cibus. ipsum enim aggregat ad glutinationem et digestionem suam et lenitatem et planitatem et lubricitatem et absterfionem et humectationem et contrarietatem febris et sedationem sitis et velocitatem penetratio- nis et ablutionem et non est in eo stipticitas quapropter non residet neq; figitur in poris et meatibus quauis sint costricti et non est in ea adherentia cum incedit per meri. et fortasse abstergit spissum flegmatis. Et quando bona sit eius decoctio non inflat omnino.

In parte presentis Auzen. primo multis laudibus extollit luit ordei. i. pituitam ordeaceam. sed o coparat ipsam ad quedam alia. scda ibi. (Antiqui quidem.) In prima parte dicit q luit ordei est bonus cibus febricitantibus: qz habet multa iuuamenta et nullum nocumentum. Iuuamenta autem sunt. qz bz glutinationem per quam humores nimium subtiles et fluxibiles digerit inmiscendo eos. Secundo habet digestionem. qz est facilis digestio nis. Tercio lenitatem. qz lenit et mollificat obiectum expellendum. Quarto plantitatem. qz remouet inequalitates que sunt in membrorum superficie per quas pbtetur euacuatio. Quinto lubricitatem per quam obiectum lubricando expellitur: et bec lubricitas sequitur ad plantitatem et lenitatem de quibus supra. Cum enim obiectum expellendum est factum lene fm eius superficie et via per quam transit est facta plana facile lubricat obiectum expellendum. Sexto habet absterfiones per aliquas partes subtiles separantes humorem adberentem a membri superficie. Septimo habet humectationem pbtentes corporis exsecationem Octauo habet contrarietatem febris: cum febris sit calor: sed luit ordei sit frigidum. Nono sedat sitim in frigidando et humectando et humidum ro riduz restaurando. Decimo velociter penetrat. qz cito nutrit eo q est facilis digestio nis et subtilis substantie. Undecimo abluit per aquas et per partes quasdam subtiles ad quam ablutiones sequitur mundificatio meatuum. Duodecimo non habet stipticitatem propterea non residet nec figitur in poris et meatibus qui sunt ampliores q poris quauis sunt costricti siue naturaliter siue preter naturaliter. Decimotercio non est in eo adherentia cum incedit meri cu sit applanatiua superficiei eius nec habet viscositatem magnam qua adberet. Decimoquarto fortasse. i. aliquando abstergit spissum flegmatis: scz quando spissitudo non est magna. et hoc facit per quasdam partes subtiles. et multo magis hoc faciet si succarum sit sibi admixtum Decimoquinto quando bene coquitur non inflat

De cibatione

omnino. humidum enim ventosabile per bonam decoctionem resoluitur. et hoc est quod voluit de cere Auzen. q luit ordei aggregat idest adiungit ad glutinationem que est prima eius proprietates hic posita. decimoquarto. alias propieterates de quibus statim dictum est. et hoc Auz. sumpit ab byppocrate primo regimintis auctorum.

Et antiqui quidem vsi sunt vbi necessaria est subtilitatio regiminis subtilioris regimine qd est luit ordei et aqua ei? aq mellis plurime aque: quoniam nutrimentum eius est parum. et q ipsa facit penetrare aquam. et eius humectatio et absterfio et eius apertio et pronocatio eius est multum. et caliditas eius est costricta. Et ipsa proculdubio quadoq; addit in virtute additionem quandam quauis sit parua. et sequitur eam sirupus acetosus de melle: sed est grossior et nutritibilior et fortioris absterfio nis et incisionis. et non est in eo de calefactione de nocumento viscerum calidorum: qd est in aqua mellis: nunc autem mel cane quod est succarum et proprie mundificatum est melius melle apum. i. eius absterfio sit minor absterfione mellis. et similiter sirupus acetosus de zuccaro. et sit sufficientia in sirupo acetoso: sed fortasse faciet incurrere rasuram intestinorum. et hoc quidem timorosus est in egritudinebus acutis.

In hac parte coparat primo luit ordei ad quedam alia auctoritate antiquorum. scdo excusat se ab vltiori determinatione aq ordei et sirupi acetosi cum de his et modo vtendi eis sit facturus sermonem singulariter scz capitulum quod sequitur. scda ibi. (Et nos ponemus.) In prima parte dicit q antiqui in egritudinibus i qd erat necessarium regimine subtilius q luit ordei vsi sunt et aqua ordei de qua in sequenti capitulo. et aqua mellis plurime aque supple pauci mellis. qz nutrimentum ei? est paucum. Et secundo q mel facit penetrare aquas ad membra ipsius aquam mellis ob sui dulcedinem attrahentibus. Tercio. qz eius scz aque mellis humectatio absterfio apertio et pronocatio est multa: que omnia in febrisbus conueniunt et maxime flegmaticis aut pendentibus ab humore grossioribus non sit multa caliditas. et caliditas etia eius est costricta idest remissa per aquam. vnde non est apta multum inflammare. Quarto proculdubio addit in virtute additionem quandam quauis parua sit idest nutrit quauis eius nutrimentum sit modicum et sequitur ipsam. i. aquam mellis sirupus acetosus de melle apum. sed est grossior. i. magis spissus habens plus de melle q aqua mellis. et sic est nutritibilior et fortioris incisionis ratione aceti et fortioris absterfionis ratione pluris mellis et non calefacit viscera sicut aqua mellis ratione aceti in frigidantibus. ideo quato est plus acetosum tanto minus calefacit. Postea subdit. mel cane quod est succarum et proprie mundificatum idest tritum coctum est melius melle apum. licet eius absterfio sit minor absterfio mellis. et similiter sirupus acetosus de zuc. est melior sirupo acetoso de melle. et sit sufficientia in sirupo acetoso de zucca. est enim conuenientior in febrisbus secundum plurimum q aqua

Zaudes. luit ordei.

De luit ordei.

¶ aqua mellis et q̄ sirupus acetosus de melle ba-
bens tantum absterfionis et incisionis quantus ē
opportunitatem. sed fortasse faciet incurrere rasuraz
id est excoziationem scilicet intestinozū que dicitur
tur dissinteria. et bec quidem scilicet dissinteria ē
timorosa in egritudinibus acutis in quibus fre-
quentius accidit q̄ in chronicis. propterea cauē-
dum est a sirupo acetoso in paratis ad dissinteriā
et multo magis in his in quibus incepit.

¶ Et nos ponemus aque ordeī potatio-
nem. et sirupi acetosi sermonem singularē.
¶ Hic promittit se facturū sermonē singularē. i. ca-
pitulū propriū de sirupo acetoso et aqua ordeī. et
de modo administratōis eozū. ¶ Primo notandū
q̄ quāto antiqui et Aulcē. multū in parte presen-
ti laudent aquā mellis in febribus: tamen nō vti-
mur ea timore inflāmatiōis propter caliditatem
et dulcedinem suam. et magis timenda est ipsius
inflāmatiō tempore nostro in quo est multus vsus
vini et rerum calidarū et humores calidi dominā-
tur. verum in regione frigida et in frigidis egritudi-
nibus possemus vti ea. et similiter sirupo acetoso
mellino. et conuenientior esset quā aqua ordeī et si-
rupus acetosus de zuccaro: et proptē in his in qui-
bus fa cile cibus in stomacho acetosatur. ¶ Secū-
do notandū quod mel apum est calidum et siccum
in scō. Et quāto fiat ex manna cadere super fo-
lijis arborū collecto ab apibus. et ratio huius de-
beret esse tēperatū. tamē apum labor que sunt no-
tabiliter calide facit ipsum esse calidū. siccū in se-
cundo. Proportio autem aque ad mel in faciendo
aquam mellis apud Alesue debet eē octupla. Si
autem vis facere ipsam minus calidam fac cresce-
re aque proportionē ad mel. et si times inflatōē
fac ipsam magis decoquit: et si vis ipsam magis so-
lutiā fac ipsam min⁹ decoquit. zuccarū autē tabet
et apud Aulcē. est calidū in primo. licet scōm cō-
munem opinione zuccarū trium coctarum sit circa
temperem in actiue et passiuo.

¶ Et subtiliatōē quidez regiminis egrī-
significat natura materiei et possibilitas
uature in digerendo ipsam et resoluendo et
euacuando eam.

¶ Cū distinxerit species diete exēplificādo de eis
ostendit hic ea que indicant de eis. et primo in ge-
nerali: scō in speciali. scōa ibi. (Et estas quidem)
Prima in duas. Primo ostēdit que sunt illa que in-
dicant subtiliatōē. In scōa ostēdit que sunt illa
que indicant ingrossatiōē. scōa ibi. (Et dignioz
bozarū ad ingrossandū.) Prima in tres scōz quod
tria sunt que incidāt subtiliatōē: lēz etiā ponat
virtutem si p̄sentit. scōa ibi. (Et dignioz bozarum
ad subtiliatōē.) Tertia ibi. (Et de illis que).

¶ Notandum primo quod per subtiliatōē res-
gimins intelligimus cibi diminutionē siue non
dationem. Omnis enim febris putrida indicat ci-
bi diminutionē respectu eius quod erat cōuentē
in tempore sanitatis: et hoc propter materiam ad-
cuius digestiōē et euacuationem volumus natu-
ram vacare. ¶ Secundo notandū quod per natu-
ram materie intelligimus ipsam materiā et con-
sequenter morbum ab ipsa pendentē. Omnis enim
morbis prout pendet a materia est p̄cipale in-
dicans subtiliatōē diete. virtus autem non indi-
cat: sed bene consentit si fortis sit. ipsa enim nō im-
pedita a cibo tota conuersa circa materiam me-
lius digerit resoluit et euacuat: aut si potest ad be-
nignum reducit. Et de his est sermo primo regimi-

nis acutorum cōmento. lxxij.

¶ Et dignioz bozarum ad subtiliatōē
est status. hic enim est p̄p̄mentia occupa-
tionis nature in pugna materiei. et non
oportet vt ab ea recedens occupetur re il-
la. et proprie apud crism. Ante vero illud
pugna nondum est confirmata.

¶ In parte ista dicit q̄ dignioz bozarū: id est tēpo-
rum vniuersaliū ad subtiliandū dietam est status
scz vniuersalis quo ad accidētia. quia in eo est ma-
xime natura occupata in pugna contra materiam
et nō oportet vt ab ea pugna recedens occupetur
re alia: scz cibo. et proprie apud crism: id est tēpo-
re criss. vel parum ante crism. Sed ante illud libe-
rius cibus concedi potest cum nondum sit pugna
confirmata: id est vebemens. Et hic sermo quan-
tū ad p̄nam partem est afforiz. decimus prime par-
ticule. Quādo in statu fuerit egritudo: tunc tenuis-
sima dieta necessariū est vti. Et quantus ad secun-
dam est alia pars affo. prius vero vberius resis-
ciendum vt sufficiat egrotans. ¶ Notandū q̄ hic
canon continet veritatem generaliter de statu vni-
uersali quo ad accidētia siue status. quo ad acci-
dētia coincidat cum statu quo ad digestiōē ma-
teriei sicut in morbis reseruantibus materiam ad
vnicam ceticam expulsiōē: siue nō coincidat si-
cut in morbis nō reseruantibus. Tūc enim maxime
subtrahendus est cibus cum est status a cōuentiū.
et hoc cura regulari. Nam quandoq̄ coacte timo-
re casus virtutis oportet tempore status: immo in
ipsa crisi ingrossare dietam dando aquam carnis
vinum et similia.

¶ Et de illis que significāt et faciunt per-
tinere ad subtiliatōē est vt si sit necessi-
tas flebotomie aut solutionis vētris aut
clisteris aut sedationis doloris: tunc oportet
vt des operam ad consumendam illam
necessitatem: deinde ciba si necessarius est
cibus nisi sit prohibens aliud.

¶ In hac parte ponit tertium canonē circa subti-
liatōē diete dicens quod de illis que signifi-
cant subtiliatōē diete est vt si sit necessitas flebo-
tomie aut solutionis ventris: scz cū farmaco aut
clisteri aut sedationis doloris: tunc oportet vt des
operam ad consumendam illam necessitatem. de-
inde ciba si necessarius est cibus nisi sit prohibēs.
¶ Notandū primo quod siate necessitate alicuius
euacuationis debemus primo illam euacuationē
facere: deinde cibare. Causa est: quia nō debēt fie-
ri butusmodi euacuationes cibo existēte in stoma-
cho. essent enim causa vt cibus nō cōuententer di-
geretur aut forte euomeret. Similiter dolor for-
tis impedit cibationem diuertendo spiritus a sto-
macho ad locum dolentem. quare debilitata dige-
stua vel retentiua stomachi sit vt cibus vel male
digeratur vel euomatur. quapropter prius dolorē
seda. deinde ciba. dixit tamē nisi sit prohibēs. q̄
propter casum virtutis aut timorem casus eius:
quandoq̄ cibamus ante q̄ flebotomemur. Et si
militer quando dubitamus ne propter flebotom-
iam colera reparat ad stomachum: vtputa in his
qui in flebotomia parati sunt sincopizare pro-
pter raptum colere ad stomachum. Similiter quā-
doq̄ prius cibamus quam ventrem soluamus vo-
lendo confortare virtutē. et de hoc est sermo apud
Aulcē. xj. tertij. capitulo de cura sincopis: vbi dī-
at

¶ Quāto dicitur
ta subtiliāda.

¶ Alio canō circa
subtiliatōē
nem diete.

est quod quandoque curatio facit necessarius ut fiat
mudificatio. Et si tu times nocumtum eius opor-
tet et confortes stomachu et ad bibendu da vinu
odoriferu et ciba cibo laudabilis. Quandoque etia
cogimur prius cibare quam clisterizare in homini-
bus quibuidam qui clisteribus leduntur cum sint
letuni propter causas notas de quibus est multa
sensibilitas. Unde statim comotione facta intesti-
nis et euaporatione fiende in eis nocet stomacho.
et de eis est multa debilitas stomachi. et sub hac
intentione preceptu est in libro Rasis nono conti-
nentis. primo capitulo quod clistere non fiat sto-
macho letuno: quandoque etiam multa debilitas
et doloris prologatio cogit cibare ante sedatio-
nem doloris. Et propter has causas dixit nisi si
prohibens. Secundo posset intelligi nisi sit prob-
bens: sed cibare completis bis necessitatibus. fle-
bomonia enim facta aut clisteri aut ventris solu-
tione aut sedato dolore posset paroxysmus super-
uenire. unde cogemur postponere cibationem.

Et ingrossationem quidem regiminis
significat virtus. Et dignior horarum ad in-
grossandum est hora in qua virtus non est
valde occupata in materia et est principiu
egritudinis. Et oportet ut succurratur no-
cumento illius ingrossationis cum sparsio-
ne: quoniam est leuius super virtute iterum.

Indicantia in-
grossatione di-
ete.

Ponit illa que indicant ingrossatione diete: et di-
cit tria. Primum quod ingrossationem regiminis si-
gnificat virtus. Secundum quod dignior horarum
ad ingrossandus dietam est hora in qua virtus non
valde occupata est in materia et est principiu egri-
tudinis: scilicet vniuersale. Tertium quod oportet
ut succurratur noemento illius ingrossationis
cum sparsione: id est diuisione et exhibitione cibi
in pluribus vicibus: quoniam hec partitio cibi
in pluribus vicibus facilius a virtute tolerat quam
exhibitio multis cibi vice vnica. Non enim potest a
virtute debili digerere. Unde si febriens piseuit come-
dere bis in die tempore sanitatis comedat ter: to-
tum tamen sit minus quam tempore sanitatis.

¶ Primo notandum quod per ingrossationem non in-
telligit dietam grossam distincta contra alias spe-
cies diete: sed ipsam cibationem. Illud enim quod de
cibo datur non datur nisi propter virtutem: ut effi-
cetur virtus nutriatur et non morbo: cibatur infirmo.
ipsa enim virtus est cuius gratia cibamus et non fe-
bris: ut Gal. dicit in commento illius affo. Contem-
plari oportet. Et primo regiminis auctor. Sicut
ergo morbo? siue materia principaliter indicat sub-
tilitatem siue ablationem cibi: et virtus est consen-
tens: sic virtus principaliter indicat ingrossatio-
nem siue dationem cibi et morbus est sicut consen-
tens. ¶ Secundo notandum quod per ingrossatio-
nem convenientem in principio magis quam in aug-
mento et statu intelligit quacumque cibi exhibitio-
nem siue sit dieta tenuis sicut in principio morbo-
rum acutorum: siue sit dieta grossa sicut in principio
chronicorum. Plus enim cibi debemus exhibere in
principio quam in augmento et statu vniuersalibus
In declinatione tamen vniuersali debemus grossius
cibare quam in principio vniuersali. Et hec vera
sunt et obseruanda in regimine egri vniuersali co-
cernente decursum egritudinis per omnia sua tem-
pora. Nam in principio plus cibi exhibemus in
augmento minus. In statu adhuc minus aut ni-
hil et prope hora crissi. Sicut in declinatione gros-

sius dietamus quam in ceteris. In regimine tamen par-
ticulari propter aliquam causam vigentem facis-
mus contrarium. nam in principio aliquando mul-
tum subtrahimus cibum propter plenitudinem que
aliquando est in principio. et non tanta in tempo-
ribus sequentibus. quandoque plus de cibo afferis-
mus in statu timore casus virtutis. Item aliquan-
do in principio subtrahimus dietam cum ignoras-
mus egritudinem et natura conuersa contra mor-
bum non impedita a cibo ipsum superet aut ma-
nifestet: ut dixit Aulcenna in cura vniuersali febriu
putridarum. ¶ Et nota quod hoc regimen vniuersale
supra scriptum intelligitur taliter esse obseruandum
in temporibus vniuersalibus distinctis penes ac-
cidentia et non penes materiam quando non coin-
cidunt sicut non referuntur materiam ad vni-
cam criticam expulsionem de vtriusque simul intelli-
gitur. sed in morbis immaterialibus sicut in etibi-
tis non est hoc regimen vniuersale obseruandum.
Quandoque enim grossius dietamus in augmento
et statu quantum ad multitudinem eius quod de-
bet in substantia nutriui conuerti cum sit in bis ma-
ior resolutio quam in principio: licet quo ad vnam ci-
bationem grossius cibemus in principio cum vir-
tus sit fortior. In effimera vero magis cibam? in
declinatione regulariter: licet in principio aliqua-
do notabiliter cibemus cum corpus propter causam
precedentem est preter modum resolutum sicut
ut in effimera ex fame ex exercitio et similibus. ¶ Et
nota quod licet in omnibus egritudinibus materialibus
in principio augmento et statu sit minus de
cibo offerendum absolute: et quantum ad id quod
conuertitur in substantiam nutriui. in toto tamen tem-
pore declinationis et neutralitatis conualescentie
est plus cibi offerendum quantum ad id quod con-
uertitur in substantiam nutriui quam tempore sanitatis.
aliter non reduceretur ad pristinam sanitatem
cum ex egritudine sit consumptus. et accipio ly to-
to carbegorice. Similiter credo ex eodem fundame-
to quod in tempore etibice sit plus cibandum quantum
ad id quod conuertitur in substantiam nutriui quam in
equali tempore sanitatis ipsi? plus tamen vna vi-
ce est. cibi exhibendu ceteris paribus in sanitate quam
in alia egritudine nisi forte in fame continua. ¶ Quo-
rum tamen oppositum posset defendi tenendo ma-
iorem posse fieri resolutionem in sanis a calore mul-
tiplicato in quanto quam in febrientibus a calore magis
potest intentione et precipue exercitatis.

Et estas quidem propter suam resolu-
tionem indiget additione cibationis et se-
parationis eius. nam virtus non sufficit ad
digerendum illud quod multum est semel.
Et quoniam resolutio in ea est per sparsio-
nem: tunc oportet ut cambium sit per spar-
sionem.

Hic docet conuenientem cibationem et electionem
specterum diete magis in spale. Et bis bec ps quinq
pres. In pria docet eligere conuenientem cibationem
secundum tempus anni In scda sim species egritudinis: in
tertia secundum diuersam dispositionem virtutis
in quarta secundum complexionem. In quinta secun-
dum eratem. Secunda ibi (Et cum itelleris) Ter-
tia ibi (Et quando scis) Quarta ibi (Et de corpo-
ribus) Quinta ibi (Et senes quidem) Prima in
quatuor. nam primo ponit cibationem conuenientem
in estate. Secundo in hyeme. Tertio in autumno
Quarto in infer generali indicationem a morbo
sumptam

De dieta est
tis.

Secundus

sumptam ipsam comparando indicationem sumpte a virtute. *Secunda ibi (Et in hyeme) Tertia ibi (Et autumnus quidem) Quarta ibi (Et scias).* In prima parte dicit duo. primum quod estas propter suas resolutionem scilicet magnam a caliditate continuentis indiget additione cibationis quod plus de cibo exhibetur quod tempore frigido in quo fit minor resolutio. Secundum est quod indiget separatione et. id est partitione ita quod pluribus vicibus exhibeat: et non multum cibi vna vice. Et huius partitionis subdit duas causas. Prima quia virtus facta debilis propter nimiam resolutionem in estate non sufficeret multum cibum simul vna vice digerere. Secunda quia in estate resolutio est per sparsionem. id est continua aut valde frequens oportet quod cibum. id est quod restauratur loco deperdit sit. per sparsionem id est continuum aut valde frequens ut in omnibus quo ad multitudinem et continuitatem vel frequentiam restaurando proportionetur resolutioni.

Dieta hyemis

Et in hyeme est res econtrario: quoniam propter paruitatem resolutionis eius non facit indigere cambio multo. Amplius si multum dederit cambium subito erit tolerans ipsum et fortis apud expulsionem eius.

Unde est canon cibationis in hyeme. et vult quod e contra fiat scilicet quod datur minus de cibo quod in estate propter paucitatem resolutionis non facientem indigere cambio multo. Aut secundo quod datur cibum in quantitate maiori vna vice: quoniam virtus est fortis cum non sit resoluta sicut in estate potens multum digerere cibum qui est cambium resolutum. et est fortis apud expulsionem eius ad membra nutrienda cum est digestus. Aut aliter apud expulsionem eius scilicet superfluitatis que in digestionem eius rescantur. Aut tertio apud expulsionem eius. id est quando cibum est expulsus per omnes digestionem stat virtus constans absque cibo nouo pluri tempore. quia non ita dissolvitur sicut in estate. Et ex hoc textu aperte liquet plus de cibo esse offerendum in equali tempore: ut puta de naturali in estate quod in hyeme. Contra vero in hyeme minus de cibo esse offerendum in equali tempore: id est in vna vice plus exhibendum sit. et per cibum hic intelligitur cibum et potum: nam per utrumque humidum deperditus est aptus restaurari. Notandum ne contingat error in expositione huius textus quod resolutio et restauratio quantum ad dispositiones sunt motus continui. semper enim calor disponit ad resolutiones humidum et ipsius restaurationem: sed quantum ad resolutam et restauratam non sunt motus primum: imo hoc modo resolutio et restauratio sunt mutationes que fiunt in instanti. Nam si hoc modo accepte essent continue sequeretur in quacunque parte temporis fore infinitam resolutam et infinitam restauratam: et consequenter in quacunque parte temporis infinitum resolveretur et infinitum restauraretur. Quia tamen tenent formam substantialem in resolutione deperditum succellere et in restauratione succellere acquiri possent defendere ipsas esse motus continuos. Et consequenter recederent quod in quacunque parte temporis infinita resolveretur et infinita restaurarentur. Ex quibus tamen non sequitur quod in aliqua parte corporis resolutum et restauratum sit infinitum. Sed his omnis sequendo communem opinionem dicamus de intentione Aulcense. in hoc textu quod plura sunt resoluta et plura sunt restaurata in estate quam in hyeme. hoc est quod dicit per sparsionem.

Et autumnus quidem est tempus malum

Febri. in vniuersali. Fo. xc.

et propter hoc oportet ut subtilietur in eo inter conseruationem virtutis et inter superationem materie et spargere paulatim in eo est melius: et propterea spargere cum debilitate virtutis est melius egro.

Nunc ponit dietam convenientem in autumno dicens quod autumnus est tempus malum. simulatur enim morbo de corruptione humorum. propterea oportet ut subtilietur in eo inter conseruationem virtutis et superationem materie: id est quod taliter ordinetur dieta quod virtus conseruetur et materia superetur. Et spargere paulatim. id est cibum parti: parum pro vice exhibendo est melius in eo ut virtus debilis in autumno saltem in comparatione ad biemem et ver possit bene digerere ne materia multiplicetur: et concludit quod partiri cibum quando virtus est debilis melius est egro cum virtus debilis non possit multum cibum vna vice sumptum digerere: et quia cum male digeritur suggerit materiam morbo.

Et scias quod si non esset illud quod pertinet virtuti esset magis necessarium ut subtiliaretur cibum vltima subtiliatione: sed virtus non suffert illud et deficit. et cum deficit non valet curatio. Curans enim sicut sci uisti est virtus: non medicus: quoniam medicus facit puenire instrumentum ad virtutem.

In parte ista infert dietam a morbo sumptam ipsam dietam a virtute sumpte comparando. Et dicit quod si non esset illud quod pertinet virtuti esset melius quod subtiliaretur cibum vltima subtiliatione que est nihil dare: sed virtus non sufficit illud et deficit: et cum deficit non valet curatio. Curans enim ut sci uisti est virtus non medicus: scilicet principaliter. facit enim medicus instrumentum puenire ad virtutem. Est itaque virtus agens principale: medicus vero minister et subseruiens. porrigit enim instrumenta virtuti. iuxta illud Galeni tertio regni iuxta principium. Omnis quidem natura operatrix: medicus vero minister. Sed hoc est verum non semper: sed vniplurimum. Nam inurendo suendo secando carnem mortuam auferendo membra dissoluta aut fracta ad loca sua reducendo medicus est principale agens iuxta illud Gal. quarto de ingenio sanitatis. Carnem quidem solidare et creare a crude nature fiunt. medicine enim in his nihil agunt nisi quod ea que naturam impediunt expellunt. Amputare vero carnem et incendere non actione nature fiunt sed cum medicinis fortiter exiccantibus.

Dubitatur utrum dicta Aulcense in estate autumno continetur veritatem. Pro solutione dubij premittendum quod corpora regenda sunt duplicia. quedam robusta siue merito complexionis siue merito etatis et hec sunt apta tempore frigido fortificari per antispasmodicum et tempore calido debilitari propter nimiam resolutionem. quedam vero sunt debilia que opposito modo se habent. Secundo premittendum quod licet dicta Aulcense possint verificari in corporibus sanis et egris. intentio tamen Aulcense est in parte presenti regere corpora egra et proprie febrientia febre putrida. Tercio premittendum quod per cibum aliquando intelligimus cibum proprie sumptum distinctum contra potum. et hic non potest glutiri sine masticatione. Quodque vero accipimus cibum communiter pro quocunque apto nutrire corpus. siue masticatio egeat ad hoc ut possit

Dieta autum.

Dieta a morbo.

Ad ij

Tractatus

Byeme diete
grossiores q:
vires calidio
res.

deglutiri: siue possit deglutiri sine masticatione.
Quibus sic premixtis sit bec prima con-
clusio. accipiendo cibum p:
prie in corporibus robustis tota summa cibatio-
nis biemalis debet esse maior: q: tota summa ciba-
tionis estiuæ. Ista conclusio est de intentione Rabi
prima affo. cōmento. xviij. Quibus semel aut bis.
dum dicit. estas est tempus in quo cibus debet da-
ri pluribus vicibus et minoris quātitatis: de quo
cunq; comedat in omnibus vicibus. Secundo cor-
pus estate habet humores corruptos. igitur min?
de cibo est exhibendum. consequentia tenet: quia
non pura corpora quāto magis nutrites tanto ma-
gis ledes. Tercio virtus pro recompensatione res-
soluti est fortior in bieme quā in estate. ergo plus
de cibo est dandum in byeme quā in estate. assum-
ptum est de intentione omnium auctorū: cōsequen-
tia probat: q: ceteris paribus plus de cibo dādūz
est in habētibus fortiorē digestiua. et ideo videm?
carnosum corpus in byeme impinguari in estate
vero macrescere. Et p:firmat. quia cibus magnū
nocumētum afferret: si nō posset cōuenienter dige-
ri. melius aut et in maior quantitate digerere in
byeme quam in estate virtute existēte fortiori in to-
ta byeme quā in tota estate. P:terea oportet in
byeme multū habere de sanguine et spiritu vt cor-
pus a frigore defendatur. Et pro p:clusionē hac est
experiētia Gentilis in solutione bui? dubij. Se-
cunda conclusio. potus debet esse maior estate quāz
byeme. Pro hac est experiētia et auctoritas Rasis
xviij. cōtinentis capitulo de aere. dum dicit. Estate
vtere cibis humidis: et vinū sit multum benelimi-
pbatus. P:terea maior est indigētia humidū ro-
ridi estate quā byeme: cuius signum est siccis ma-
ior estate quam byeme nec etiā solum propter hu-
midū recōpensam conuenit maior potus: sed pro:
pter refrigerare calidum intensum calore estiuo.
Tertia conclusio. accipiendo cibū cōmuniter plus
de cibo offerendū est in tota estate quā in tota bye-
me. Hanc cōclusionē vult Auicē. in littera nisi veli-
mus peruertere textū eius. Et pro hac est ratio
sua: quia mltō maior est resolutio in estate tota q:
in tota byeme. Ille obstat fortitudo virtutis maior
in byeme quā in estate: quia ea. que sunt liquida a
virtute etiam debili facile transmutatur. Quar-
ta conclusio. in corporibus debilibus que fortificā-
tur estate et debilitant byeme plus de cibo et potu
et frequentius est offerendū in estate quā in byeme
cōclusio manifesta est. quia resolutio est maior et
virtus nutritiua est fortior estate quam byeme.
Quinta conclusio licet scōm plurimū in corpori-
bus robustis egris sit plus de cibo exhibēdum tē-
pore byemis quā estatis. aliquādo tamē in egritu-
dine peracuta est plus de cibo exhibēdū in estate
quam byeme. Prima pars est manifesta cum scōm
plurimū morbi sint magis cronici tēpore byemis
quā estatis in quibus grossius est cibandū. Sed se-
cunda probatur: quia quādoq; in egritudine per-
acuta termināda cretice in tertia die nihil cibi da-
bimus in byeme: quia virtus est magis potens to-
lerare absq; cibo que tamen in estate non poterit
tolerare cum merito estatis virtus sit debilior.
Et ex isto fundamento tenendū est quod frequē-
ter in corporibus robustis aliorum paritate sup-
posita ex parte morbi et reliquorū est grossius die-
tandum in estate quā in byeme. quia in estate vir-
tus est debilior quā in byeme que indicat de malo-
ri cibi oblacione licet minus pro vice sit exhiben-
dum. Et nota q: Auicē. in hoc capitulo nullā

De cibatione

fecit mentionem de cibatione cōuenientē in vere:
quia noluit eius cibationē debere intelligi per ci-
bationes aliorū temporū. Indicatione enim sum-
pta a virtute plus de cibo est exhibēdū in vna vi-
ce in byeme quam in vere et in vere quā in autūno
et in autūno quam in estate. pluribus tamen vi-
cibus exhibendus est cibus in estate quam in autū-
no et in autūno quam in vere. et in vere quam in
byeme. Tota tamē summa cibi distincta cōtra pos-
tum debet esse maior in byeme quā in vere: et in ve-
re quā in autūno. et in autūno quam in estate.
Sed summa potus se habet e contra. Accipie-
do vero cibū vt est cōmunis ad cibum p:pte sum-
ptum et ad potū: maior summa offerēda est in esta-
te quam autūno: et in autūno quam in vere: et
in vere quam in byeme. Et bec omnia ex tam di-
ctis facile possunt persuaderi. Et bec vera sunt
in corporibus naturaliter robustis. in debilibus
vero in multis se habent res e contra. Dixi supe-
rius indicatione sumpta a virtute: quia indicatio
ne sumpta a repletionē que in multis est in vere: et
a corruptione humorū que in multis est in autū-
no. cum ver assimiletur morbo de repletionē: et au-
tūnus morbo de corruptiōe humorū. multoties
oportet cibare subtilius in vere et autūno quā in
estate. Et hoc dubium sit hoc modo breuiter ex-
peditum. Longiores enim sermones dimitto do-
minis theoriciis.

Et cum intellexeris hoc: tunc oportebit
vt consideres. nam si egritudo fuerit valde
et illud est vt sit status eius propinquus: et
extinueris quod virtus nō deficiet in hoc
tempore quod est inter p:cipium eius vsq;
ad statum eius alleuiabis occupationem a
virtute et incitabis eam super materiam: et
non facias eam occupari in cibo ipsū: im-
mo subtilia regimē itatum cum dimissioe ci-
bi omnino: et proprie in die crisis.

In parte ista docet eligere species diete scōm di-
uersitates egritudinū penes cronicitatem et acui-
tatem ipsarum. secundo docet regimē dietadi gra-
datim. scōa ibi. Utrum est cibi necessarium. Pri-
ma in tres. primo ponit regimē per dietā in febre
valde acuta. Secundo in febre acuta absolute. ter-
tio in cronica. secunda ibi. (Et si videris) tertia ibi
(Et si videris egritudinē cronica). In prima par-
te Auicenna vult istam conclusionē. in febre valde
acuta habente statum propinquū constante virtu-
te non ingrossetur. immo subtiliter regimē: et om-
nis auferatur cibus et proprie in die crisis. Cōclu-
sio arguitur sic. natura nō debet occupari in dige-
rendo cibum spissum: immo incitari supra mate-
riam. ergo cōclusio vera. Tenendo ergo ad litterā
dicit Auicenna cum intellexeris bec: scz que dicta
sunt in parte prelecta: scz de speciebus diete et qd
nisi esset respectus ad virtutē subtiliorem vlti-
me. Oportet considerare manerē egritudinis que
si fuerit valde acuta habens statum propinquū re-
extimante nō deficere virtutē in hoc tempore quod
est a principio vsq; ad statum alleuiā virtutē ne oc-
cupetur supra cibum spissum: immo supra mate-
riam febriis. quare subtilia regimē saltē in die cris-
is omnino dimittendo cibum. quasi dicat qd ali-
quid subtile posset exhiberi in principio aut in aug-
mento sicut parum vini grauatior aut parū aque
ordet subtilis: sed nihil in statu.

Et si videris

Species diete
nes egritudi-
nes.

Et si videris egritudines acutam non valde: immo acutam absolute: tunc oportebit vt subtilis regimine non in ultimo nisi apud statum in die crisis proprie nisi propter causam in apertam.

Dieta egritudinis acute.

In parte ista dicit Aulicenna primum. Si cognoueris egritudinem acutam non valde: immo egritudinem acutam absolute: que scilicet terminanda sit a quarto vsque ad decimum quartum: tunc oportebit vt subtilis regimen non in ultimo: quod est nihil dare. Secundo dicit quod non subtilis regimen in ultimo est obseruandum nisi apud statum: id est in statu et proprie in die crisis. nam tunc est ultimo subtilis aduocandum. Tercio dicit nisi propter causam maximam scilicet propter manifestam debilitatem virtutis. neque in statu: neque hora crisis est ultime subtilis aduocandum: immo accedentibus virtutem dissoluentibus illico dandus est cibus. prima assessorum.

Et si videris egritudinem cronicam aut propinquam cronicam: non subtilis regimine: virtus enim non saluabitur vsque ad statum cum subtilisatione regiminis.

In hac parte dicit duo. primum si videris: id est cognoueris egritudinem cronicam: id est temporalem terminandam ultra quadragimum. aut propinquam cronicam: scilicet tropicam que terminatur in decimo quarto exclusiue vsque ad quadragimum inclusiue non subtilis regimine. Secundo reddens causam dicit: quia virtus non saluabitur vsque ad statum cum subtilisatione regiminis.

Aterum est tibi necessarium cum hoc in omnibus speciebus: vt sit principium tui regiminis grossius: et postremum tui regiminis perueniens ad statum subtilius et gradatim procedas in eo quod est inter illa. ita vt virtus sit conseruata vsque prope statum: tunc enim intende super materiam: et non sis occupatus in alio.

Regimine perditam.

In parte ista ponit gradatim processum in regimine per dietam: et intendit istam conclusionem. In omni specie febris debes a principio grossius dietare. secundo in statu subtilius: et in apertum inter principium et statum debes gradatim procedere continue subtilis dietando. conclusio arguitur sic. Taliter debet infirmus a principio dietari vt virtus conseruetur vsque ad statum: et taliter in statu vt sit intenta materies et non occupata. igitur in principio est grossius dietandum et in statu subtilius et in tempore medio gradatim a grossiori ad subtilius procedendum. tenet consequentia. et partes antecedentis sunt satis manifeste intellegendi terminos.

Dubitat circa has partes. vtrum regimen primum ab Aulicenna positum hic non oportet aliud inquirere. Superius enim sufficienter in hoc capitulo disputatum fuit. An sit debilis febris peracuta in qua nullus comperat cibum: sufficit que dicta sunt in determinatione huius questionis.

Valent intentionis.

Pro notitia huius et aliorum regiminum est sciendum de intentione. Valent primo et tertio pronosticorum: et tertio de cretibus quod egritudinum. que dam sunt peracutae: quarum finis est vsque ad quartum diem inclusiue. Quedam acute absolute: quarum finis est a quarto exclusiue vsque ad decimum quartum inclusiue. quedam tropice: quarum finis

est a decimo quarto exclusiue vsque ad 40. inclusiue. Quedam cronicae: quarum terminus est a quadragesimo die exclusiue supra. Et de his duabus ultimis speciebus determinat simul in ultimo regimine. In peracutis vero conuenit tenuissima dieta que est nihil dare vsque ad quartum diem si fuerit virtus tolerans. Sed dicit in determinatione dubij illius quod tempore nostro in quo homines sunt assueti grossius dietari quam tempore propheta. tutius est aliquid dari in principio aut in augmento: sicut passum aque ordet aut suble aut vini granatorum. Rationes vide in dubio illo. et hoc innuit Aulicenna in textu. Si vero egritudo fuerit absolute acuta detur in principio pituitana ordeacea vel panata subtilis absque vino ouis carnis et similibus que declinant ad dietam grossam: in augmento detur pituitana aut panata subtilior: aut ratione quantitatatis: aut quia sit minus de pane aut farina et similia his in genere subtilis dietae. Sed tempore nostro esset melius vt huiusmodi decoquerentur in brodo pulli parui et similibus. Sed in statu nihil detur et proprie in hora crisis. sed tempore nostro concedatur aliquid aque ordet aut suble aut vini granatorum et similibus. Si vero egritudo fuerit cronica aut propinqua cronicam sicut tropica concedatur grossior: dieta: sicut panata cum pullo: et in augmento panata cum paucioribus carnis aut magis subtilibus: sed in statu sola panata aut pituitana ordeacea absque carnis: et posset concedi in regione nostra aliquid vini cum apparet digestio in principio et in augmento et in statu minus. et hec omnia intelliguntur in cura regulari et in regimine vniuersali quod ordinetur in relatione ad statum: quia cura coacta oportet aliquando dare vinum aquam carnis in statu et hora crisis. Item in regimine particulari propter multitudines materies oportet aliquando attenuare dietam in egritudine cronica quousque minorata sit plenitudo: et postea in grossare minorata plenitudine: et postea subtilizando procedere vsque ad statum inclusiue: et proprie in hora crisis. Similiter in regimine tentatio. cum ignoremus egritudinem oportet ab ipso initio attenuare vt virtus non occupata cibo vel manifestet eam vel superet ipsam vt statim dicetur. et etiam dictum fuit superius in curatione vniuersali februm. Et hic nota exemplum Alyabatis tertio practice qui assimilat egrum peregrino: egritudinem peregrinationi siue vite dietam expensis peregrinus enim si peregrinatio sit longa defert se cum multum pecunie ne deficiat in via. sin vero breuissima: non opus est vt secum deferat aliquid pecunie. si vero media sit medio criter secum deferat de pecunia. Et hic nota quod penes Aulicennam et alios autores illa dieta dicitur subtilis que parum nutrit. Illa grossa que multum nutrit. Illa medio criter que medio criter nutrit: siue hec perueniat merito quantitatibus siue merito qualitatibus. hec vero mensurantur in relatione ad dietam conuenientem sibi sano. Item nota quod in tempore isto cum sit mensura de temporibus intelligitur de ipsis vniuersalibus distinctis penes accidentia. Sed quomodo dietandum sit in temporibus particularibus dicitur inferius. Est enim si necessitas cogat exhibendus cibus potius in declinatione: deinde in augmento: postea deterius in statu: pessimum in principio particulari in morbis materialibus: et hec veritatem continent secundum plurimum.

Et quando scis quod virtus est fortis: De virtute dietae.

Ad iij

Tractatus

tunc fortasse necessarium facit dispositio ut sis contentus iuleb solo; et si non plus saltem hebdomada vna; et proprie in febribus apostematum; quod si timueris debilitates sis contentus aqua ordei.

In parte presenti docet eligere diuersas species diete secundum diuersas dispositiones virtutis: et duo facit. Primo ponit duos canones. secundo res mouet errorem quendam. secunda ibi. (Et illius quidem qui existimauit). Prima in duas. nam primo docet qualiter dietandum sit cognita egritudine et dispositione virtutis. in secunda qualiter dietandum sit incognita egritudine. secunda ibi. (Et cum ambigua.) In prima parte dicit duo. Primum quod scis quod virtus est fortis: tunc fortasse dispositio: id est egritudo facit necessarium: id est esse valde utile et conueniens ut sis contentus iuleb solo saltem hebdomada vna et proprie in febribus apostematum. Secundo dicit quod si timueris debilitates sis contentus aqua ordei que est nutritior iuleb. Notandum primo quod per iuleb debes intelligere stirpium simplicem factum ex aqua et succa ro. vel addita aliqua parte aque rosate. ut vult Johannes serapionis in septimo breuiarij. et est a greco iuleb. Et certum est quod si debet esse minus nutritiuum aqua ordei: oportet quod sit in eius compositione parum succari. et multum aque nisi forte per aquam ordei intelligeremus ptisanam: et certe nostro tempore non debemus esse contenti solo iuleb. aut aqua ordei: sed dabitur ptisana. Non credamus tamen sicut dicit Gentilis quod Auicenna fuerit ita inficiens quod in magnis casibus virtutis succurrat cum aqua ordei: immo cum vino et aqua carnis ut apparet vndecima tertijs. Sed intentio sua fuit ut valde tenuiter dietetur. modum virtus non cadat. Secundo notandum quod maxime in febribus apostematum debemus attenuare regimen ut materia diuertatur a fluxu ad partem apostematam facio corpore auaro propter cibi abstinentiam vnde in apostemate intestini recti facit Auic. Iesu nare duobus diebus tertio canone. fen. x.

Et cum ambigua sit tibi dispositio in egritudine et non cognoscis eam: tunc ut declines ad subtiliationem est melius quam ut declines ad additionem te obseruante virtutem et tolerantiam.

Hic ponit secundum canone dicens. quando non cognoscis egritudinem est melius ut declines ad tenuitatem diete quam ingrossationem te tamen obseruante virtutem et tolerantiam eius. id est quanto tempore iudicio estimatio potes tolerare hanc subtiliationem ut non magis subtilis quam virtus possit tolerare.

Contra minus nocumentum est declinare ad dietam grossiorem quam oportet quam ad subtiliorem quod oportet. igitur te ignorante egritudine et duratio nem eius est tutius declinare ad ingrossandum dietam quam ad subtiliandum. tenet consequentia. quia in rebus dubijs pars tutior et minus malum est eligendum. Sed antecedit est ypocrita. prima a se fortis. Omne enim peccatum quodcumque sit magnus magis fit in tenuibus quam in grossioribus dietis. Preterea si speciem egritudinis ignoreo multo magis ignorabo durationem eius cum valde difficillius cognita sit duratio egritudinis quam spe

Decura

cies eius. Et psequenter nullo pacto conseruare poterit virtutem neque tolerantiam eius. i. quanto tempore possit tolerare. Preterea insurgit dubium quanta debet esse huiusmodi subtilitas diete: debet ne esse tenuissima aut magis appropinquare medie. Ad hoc dicendum est quod hic canon est ad faciendum nos deuenire in noticiam egritudinis ignorate. hoc autem melius fit cum natura non occupata cibo se totam conuertit contra egritudinem: quia aut superat: aut manifestat eam. Ad primam igitur rationem dicitur quod licet sit minus malum declinare ad dietam subtiliorem quam grossiorem quod oportet. Attamen hic timor maioris mali eligitur ut veniamus in noticiam egritudinis cuius cognitio preestitur timori illius maioris mali.

Ad secundum dicitur quod licet tempus tolerantie ad equate sciri non possit tamen per virtutem presentem aliquam habeo coniecturam de tolerantia virtutis. etiam quotidie tangendo pulsum considerando virtutem vitalem animalem et naturalem mensure tenorem virtutis an perduret an manifeste deficiat. Ad tertium dicitur quod medicus habet aliquam coniecturam de duratione egritudinis. dato quod non cognoscat speciem egritudinis que coniectura sumitur a tempore anni. a completionem. a modo paroxysmandi et pulsu et reliquis de quibus actum est prima quarti capitulo quarto et secundum coniecturam illam longitudo in aut breuitas diete.

Sed pone quod nulla habeas penitus de egritudine noticiam: sicut ydiotae tunc melius est videri dietam mediam: scilicet panem lotum vel ptisanam ordeacea tempore nostro in brodo pulli. sic enim minus posses errare quam si ordinares aliam quam extremam dietam. cum medium minus distet ab extremis quam extrema inter se.

Et illius quidem qui existimauit quod cibatio in febre acuta est melior: quoniam non est intentio in digestionem et in euacuationem cum volueris ut faciat id natura aut non faciat. errorem iam te scire feci: immo quando times casum virtutis tunc cibatio est melior.

In parte presenti Auicenna dicit duo. Primum quod superius fecit te scire errorem illius scilicet Rasis qui existimauit quod cibatio et confortatio in febre acuta supple pendente a materia subtili est melior. quoniam non est intentio in digestionem cum materia subtilis secundum ipsum sit digesta.

Et pro sed est intentio in euacuationem cum volueris ut faciat eam natura: aut volueris quod non faciat eam natura: sed ars cum tempore euacuationis oporteat quod virtus sit fortis. propter ea cibo est confortanda. Dicit secundo: immo quando times casum virtutis: tunc cibatio est melior: et non est melior cum euacuatio est facienda nisi forte ipsa deficiat. Notandum quod Auicenna fecit errorem huius Rasis sciri: scilicet in precedenti capitulo ubi ostendit materiam subtilem indigere digestionem. et fecit etiam te scire errorem eius aut aliter circa euacuationem in hoc capitulo illo. Et de illis que significant subtiliationem est necessitas flebotomi et aut solutionis ventris. Cum enim adest necessitas euacuationis oportet prius absolvere necessitatem illam: postea cibare: nisi timeamus casum virtutis vel virtutem defecturam.

Et de corporibus sunt corpora corpora colericum

Reprehendit R. sim penum.

Secundus

ra colerica que requirunt regimen diuersus ab illo qđ dicimus. et proprie quando sunt assueta comestione plurima. ipsi enim cum nō cibant saltem in principio febris: imo in hora q̄ est prauior ea t̄ est hora stat? nō vacue sunt dispositiōes eorū a duab? reb?: qm̄ cum ipsi sint debiliū virtutum superuenit eis sincopis et moriuntur in paroxismo et si sunt fortium virtutum cadunt in extenuationem et apparent super eos signa ariditatis et exminoratione nasi et profunda tione oculorum. et quod tempora sunt depressa: t̄ fortasse superuenit eis sincopis ante illud propter id quod effunditur ad stomachos eorum de colera mordicatuā.

Modi dietarū
di ex cōplexiōe

In parte presentī docet diuersum modum dietarū dīscōm diuersitatē cōplexiōnū et quasdā dispositiōnes particulares. Et habet bec pars quattuor partes. In prima parte ponit canonē specialem in dīcādo de speciali corporis cōplexiōe. In secūda parte ponit canones indicādo ab aptitudine resolutionis. In tertia Aulcenna summat naturales dispositiōnes propter quas oportet diuersificāre cibationes ab eo quod dictum est. In quarta parte explicat quasdam dispositiōnes p̄ternaturales siue accidentia quedam propter que oportet variare cibationē. et explicat modos cibationū bīc cōuenientū. ibi scōa. (Et sunt de boibus). ibi tertia (Et omnis cūlus calor). ibi quarta (Et de eis sunt quibus). In prima parte Aulc. vult istā conclusionē. corpora colerica et pp̄te solita comedere multum requirunt regimen diuersum a prescīto regimine. A dēclūsiō arguitur sic. Ista sunt cī banda in principio et statu paroxismo. ergo cōclūsiō est vera. tenet consequētia probatur antecēdens. quia si nō cibantur in principio et statu. vel superuenit sincopis et moriuntur in paroxismo. vel fit fortis eorum extenuatio et signa ariditatis: ut minozatio nasi et pfundatio oculorū. ergo sunt cibanda in principio et statu paroxismi. Et tēdo ergo ad litterā dicit quod de corporibus sunt quedam corpora colerica que requirunt regimē diuersum ab eo quod dicimus: et proprie quādo sunt assueta comestione plurime. ipsa enim cum nō cibantur in principio: scz paroxismi aut in hora que est prauior ea scz hora stat? nō vacue sunt eorū dispositiōnes a duabus rebus: id est incurrunt alterum duorum. Nam si sunt debiliū virtutum naturaliter scz pauci spiritus et sanguis superuenit eis sincopis et moriuntur in paroxismo. Et si sunt fortium virtutum cadunt in extenuationem et apparent super eos signa ariditatis et exminozatio nasi et profundatione oculorū et quod tempora sunt depressa: id est priuata suis tumoribus naturalibus: et fortasse superuenit eis sincopis ante: id est ante hanc extenuationem propter illud quod effunditur ad stomachos eorū de colera mordicatuā et ceteris.

Dubitat vtrum corpora colerica indigeant cōtrario regimine et qđ diximus: scz quod sint cibanda in principio et statu paroxismi. Et arguitur qđ nō: quia multa sunt talia. et sic in multis esset hoc regimen obseruandū. cum tamen Aulcenna iubeat raro hoc regimen fieri. In secundo complexiōe sicca raro hoc regimen cum siccis: sicut humidā humidis. vnde dicta bu-

Febrici. in vniuersali. Fo. xcij.

mda confert infantibus et grassis. ergo nō debet ista corpora sicca cibo humectari. In p̄terea dicit hoc regimē esse obseruandū quando bec corpora sunt assueta plurime comestione. Sed cōtra hoc est Galenus primo regiminis acutorū. capitulo quarto vbi ponens duo exēpla ponit illum cuius vult regimen attenuare cōsuetum plurima comestione. Et videtur cōueniens. quia plurima comestio est signū plurime repletionis: et vbi est plurima repletio conuenit minus cibare.

Dicendum pro solutiōe dubij quod corpora de quibus est hic sermo sunt exuberantia multa colera calida et sicca macra videntia in vīta sua multo exercitio. et parum dormitū: et de his est iuuentis de quo loquitur Galenus. xviij. terapētica. capitulo tertio et in lib. de causis pro catarticiis. capitulo secōdo. Non ergo sunt omnia corpora colerica sed quedam. qđ patet ex modo loquendi Aulcē. Non em̄ dixit corpora colerica: sed de corporibus. quasi dicat. alij quā sunt regēda regimine cōtrario et qđ supra scriptum est. debent enim cibari in principio paroxismi in statu paroxismi et parū ante initium: et quāquā documq̄ fuerint incibari ne sincopizēt in paroxismo et moriantur subito. aut si releuentur a sincopi incurrant extenuationē et faciem tornatilem quālis descripta est ab ypo. primo pronosticoz. Si tamē esset possibile expectare declinationē paroxismi esset prestantius: et ex his patet solutiō ad rationem primā. Ad secundā dicendum quod hoc accidens quod timetur p̄iudicat naturali complexiōi. Vel melius dic quod nō omnia corpora sunt cōseruāda cum similibus sed solummodo corpora inculpate sana: imo bulusmodi sunt potius p̄seruanda cum cōtrariis prohibentibus prohibentibus vltiorē lapsum cum semper prona sint in siccitatem et arefactionē. Ad tertiā dicendū quod aliquis est homo assuetus multo cibo indigens illo propter plurimā eius resolutionē: et bec non impinguntur nec habēt fecem plurimā: et de isto loquitur Aulcēna. xliij. tertij. capitulo de significationibus dispositiōnū stomachi. et de hoc est sermo hic. Aliquis est assuetus multo cibo non indigens eo qui eo repletur et fastiditur habens multitudinem secum et constituitur in dispositiōe neutra: et hūc conuenit in febre minozatio cibi: et de hoc loquitur Galenus primo regiminis acutorū. Aliter dicitur quod consuetudo multī cibi aut est diu assueta ante morbum: et bec est illa de qua loquitur hic Aulcēna. Alia vero parū temporis ante febrē: et de hac loquitur Gal. lo. co. supra allegato. et forte bec respoō coīcidit cum primā.

Notandum qđ in hac parte reperitur duplex littera. vna est purior: altera prauior. si dicat purior textus est clarus. in hora enim status calor est purior: quia intensior et nō admixtus frigiditatis cui frequenter est admixtus in principio. Si vero dicat prauior: potest dupliciter intelligi. vno modo ad resoluendum et corpus extenuandū: et est sensus littere clarus. Alio modo quo ad cibum. et dicunt cōmuniter qđ no cumentū cibationis est maius intensiue in statu paroxismi. sed no cumentū cibationis in principio paroxismi est maius extensiue. quia in statu calor est intensior: et cibus addit in calorem: sed no cumentū cibationis in principio paroxismi est maius extensiue: quia no cumentum eius extēditur ad omnia tempora paroxismi sequētia. Ego autem credo no cumentū cibationis in principio paroxismi nō solum esse maius extensiue: sed scōm

Ad iij

Tractatus

plurimum esse maius intensius: cum intensiora fiat
documenta et pauca suauimenta. Nocet enim sus-
focando calorem innatū coartando magis pulsus
et pauca est tunc indigentia cibi cum corpus non
dum sit exsiccatum et resolutum. Item prolonga-
tur principium et cetera tempora et moris potest
ita accidere in principio per viam suffocationis:
sicut in statu per viam resolutionis: sed in statu no-
cet, quia forte prolongat statum et declinationem
licet forte prouocando sudorem qui forte non pro-
uocaretur sine cibo: possit esse causa abbreviatio-
nis eorum. Item facit aliquantulum excrecere ca-
lorem: sed multa suauimenta facit humectando et
restaurando corpus exsiccātū et resolutum. Eredo
itaque intelligendum esse quod status est bona prauor
quo ad corporis exsiccationē non quo ad cibationē.
et maxime in his corporibus de quibus hic loqui-
tur. in quibus potest accidere syncopis et moris sub-
ita per viam resolutionis. Et non solum status est
prauor: bona ad occidendum per viam resolutionis
quā principium: immo declinatio paroxysmi est pra-
uor: bona quā principium ad occidendum per viam re-
solutionis. tertio de crisi. cap. tertio et secunda quart.
capitulum de bonis et speciebus moris. Et si que-
ras in quo tempore est melius cibare hec corpora
que syncopizant in paroxysmis et quandoque sub-
ito moriuntur. Dicendum quod syncopis potest ac-
cidere his corporibus dupliciter. vno modo ex de-
fluxu colere ad os stomachi: et hoc magis accidit
in principio paroxysmi. Alio modo per viam reso-
lutionis: et hoc magis accidit in statu. Dicen-
dum igitur quod si accidat syncopis solum ex de-
fluxu colere ad stomachum melius est cibare parū
ante principium cum aliquo spiritico frigido sicut
cum pane infuso in vino granatorum ut stomachi
cibus confortatus a se coleram repellat, aut si ve-
nit ad stomachum facile possit vomit. Sed in his
qui syncopizant propter resolutionem: aut utroque
modo debemus in principio vel parum ante prin-
cipium: et etiam in statu si non possit expectare usque
ad declinationem: sed in principio vel parum ante
principium cum cibo tam dicto: et forte si panis
esset infusus in vino spiritico esset prestantius. In
statu autem cum aliquo resumptiuo: sicut cum aqua
carnis vino et similibus si non potest expectare de-
clinationē. hec enim cura est coacta.

Et sunt de hominibus quidam qui sunt
exuberantis carnis: sed cum abscindit ab eis
cibū debilitant et extenuationē incurrit: quare
non tolerant prohibitionem cibi.

In parte presenti ponit quendam canonem ci-
bationis diuersa a comuni consuetudine cibatio-
nis egroꝝ. Et dicit quod de hominibus sunt qui-
dam exuberantis carnis a quibus cum cibis ab-
scinditur in paroxysmo debilitantur et extenuan-
tur: quare non tolerant prohibitionem cibi. Mo-
randum quod corpora butusmodi sanguinea car-
nosa sunt duplicia. Quedam enim sunt densa in po-
ris suis et habentia humidum spissum et ratione
butus non facile resoluibilia: licet habeant multum
de calore faciente ad resolutionem: et hec facile to-
lerant famem apud Galenum nono therapeutice.
Quedam autem sunt rara in poris suis et habent
humidum non spissum: et hec sunt facile reso-
lubilia: et cum patiuntur famem extenuationem
incurrunt. et sunt cibanda in paroxysmo. et pro-
prie in statu quando prolongatur.

Et omnis cui calor innatus fortis est

De cibatione

valde aut plurimus: aut calor innatus est val-
de debilis non potest dimittere cibum.

In parte presenti Autenna summat causas ci-
bationis diuersa a comuni cibatione egroꝝ dicens
quod omnis cuius calor innatus est fortis valde id est
intensius: aut siccitati consuetus: aut utroque modo
sicut in corporibus colericis de quibus supra. Itaque per
hec duo calor fit acutior notabiliter resoluens: et pluri-
mus. i. cum magna multitudine caloris sequente mul-
titudine subiecti proprii: sicut in sanguineis: de qui-
bus supra: et in infantibus: aut calor innatus valde de-
bilis: qui remissus et paucus: sicut in corporibus exan-
guibus proprii caloris: necnon spiritibus: aut merito co-
plexionis: aut merito etatis: sicut decrepiti non possunt
dimittere cibum. Sunt enim in paroxysmo cibandi.

Contra contrariarum dispositio-
num regimine debent esse contraria. ergo si unus istorum non
tolerat abstinentiam alter tolerabit eam. Preterea
calor innatus valde debilis parum resolutus. ergo
tolerat abstinentiam. tertio calor multus ostendit
multam copiam sanguinis: et talis tolerat ab-
stinentiam. Ad primum dicendum quod contra-
rariarum dispositionum in eo quod sunt contrarie contra-
ria debent esse regimine. et hoc modo: quod calor pau-
cus et calor multus sunt contrarii: quod paucus parum resolu-
it et parum potest digerere. multus multum resolutus et
multum potest digerere. idem regimine contrariis. i. pau-
cus paucum cibo per vice: sicut in decrepitis et exanguibus.
et multus multum cibo per vice: sicut in infantibus et
sanguineis: sed in illo in quo prouenit indiget sibi
regimine. prouenit enim in hoc quod utroque est parat ex-
tinctio. vnde per primum resolutionem: aliter propter pau-
citatem humiditatis: nisi cito subueniat extinguit. Ex-
emplum videtur in lucerna habente multum de oleo: si pauper
magnum cum multo igne multum de oleo consumere.
hec ei extingit multum oleum et frequenter. Si autem lucerna
habet valde modicum de oleo: et pauper parum cum qua-
litate exigeret paucum oleum: si frequenter: sic est de ci-
bo in corporibus multis et pauci caloris: et ex his
pater solutio ad rationes alias.

Et de eis sunt quibus accidit dolor et le-
sio in stomacho et dolor capitis propter co-
munitatem: et isti sunt de hoc genere. Et istis
fortasse sufficit aqua ordei et fortasse egent
ut misceant succum granatorum et similia
illi ut confortetur os stomachi. Et quan-
doque est nobis necessarius ut faciamus eos
vomere cum facilitate ante cibum. Et in plu-
rimis istorum si debilitantur: et proprie si su-
peruenit eis syncopis: causa non est vehemen-
tia debilitatis: immo effusio materiei ad os
stomachi. Cum ergo sumunt in potu siru-
pum acetosum permixtum cum aqua calida
multa: aut vinum permixtum cum aqua
multa euomunt in vomitu humores coleri-
cos et virtus eorum fit fortis. Longe cibantur
aliquo robore spiriticosum sedantur.

In hac parte Autenna explicat quasdam dispositio-
nes preternaturales propter quas oportet varia-
re cibationem: et explicat modos cibationis dicens
sex. Primum quod sunt aliqui quibus accidit dolor in
stomacho et lesio. i. alia: sicut nausea et subuersio
et dolor etiam capitis per comitatem a stomacho et isti
sunt de hoc genere qui non possunt abstinere a cibo. Secundo
dicit quod

dicit qd istis fortasse sufficit aqua ordei. et fortasse egent vt misceatur secum vinu granatoru et similia illi os stomachi confortantia et infirigidantia sicut vinum citonioru. ij. dicit: qd quandoq est necessarii vt faciamus eos vomere cu facilitate. i. leuibus remedijs ante cibum ad educendu supflua que sunt in stomacho. Quarto dicit: qd plurib? istorum si debilitantur: et proprie si superuenit eis sincopis causa non est debilitas magna. s. per viam resolutionis spiritu et consumptionem humidit: immo causa sincopis sue est effusio materie ad os stomachi. Quinto dicit qd cum sumut in potu sirupum acetosum cum aqua calida multa: vtputa sirupum acetosi. 3. ij. aque. 3. iij. aut circa. ita vt totus sit tepidum: aut sumat vinu permixtus cum aqua multa qd sit similiter tepidu euomut humores colericos et virtus eoru est fortis: quia non sincopizant ppter defectu spiritu: immo ppter copiam sionem cordis ad os stomachi. Ultimo dicit qd cibantur aliquo rob stiptico: sedatur. s. sincopis et reliqua accidentia. Est aut rob succus per decoctione inspissatus. Eligatur itaq rob de citonijs de priris: aut aliud simile frigidum oris stomachi confortatiu et colere repressiuum. ¶ Notandū primo qd bi de quib? est hic sermo dñr infelices a generatione. habent em potum felleu eumtem ad os stomachi latorem qd debeat esse in naturali dispositione: et plus colere deferentē. vnde et qualibet leui causa colera euomunt. immo qdā omni die. et de bis est sermo apud Ga. scdo regni. et scdo regimtis acutoru. cōmento. xxi. Ibi autē cibandi sunt parum ante paroxysmū vel etiam in principio paroxysmi aliquo stiptico infirigidante sicut dictum est. Nam huiusmodi sumpta aut pbi bente aduentū colere ad os stomachi. aut si nō possunt prohibere cū hoc cibo eam facile euomunt: et sic sincopis prohibetur. Et bec cibatio multū differt a cibatione primoru corporum colericorū. Illi em cum sincopizent propter debilitatē sequentes resolutionē debent cibari cū aqua carnis et vino. Est tamen melius vt aque carnis sit aliquid frigidum stipticum admixtu vt simul subuentatur debilitati penam resolutionis: et sincopi venient ex defluxu colere ad os stomachi: sicut aliquando sibi accidit. Et similiter esset in bis faciendum si sue debilitati sequenti raptū colere ad stomachū complicaretur debilitas per viā resolutionis: sicut accidit aliquādo: et tunc etiam cibandi essent i statu: sicut priores. Primo ergo cibandi sunt ante aduentū paroxysmi cū aliquo stiptico frigido. pbi bente aduentū colere ad stomachum. Secundo si colera peruenit ad stomachū procuretur ei? eductio cū vomitu. Tercio si stomachus confortetur cū aliquo frigido stiptico.

¶ Et senes quidem et debiles et infantes sunt de genere eorum qui non tolerant famem. De primis vero senib? sunt qui sunt veluementis tolerantie famis et sequuntur eos adolescentes: et proprie habentes solida mēbra amplas venas in aere frigido.

¶ Hic ponit casū cibationis fm etates. Et primo facit hoc. scdo docet euitare quēdam errorem. secunda ibi. (Et multotiens.) In prima parte dicit tria. primū qd senes. s. decrepiti. et debiles sicut cōualescentes ex morbo resolutionis. Terū debiles naturaliter ppter humidit paucitatem et caloris inatt qui in hoc decrepiti pportionantur: et infantes

sunt de bis qui nō tolerant famem: imo sunt cibandi in paroxismo nimis plixio. Scdo dicit qd de primis senibus sunt alij qui optime tolerant famem: et bi sunt qd habēt humidū spissum cum densitate pororu. tercio qd bos senes in tolerācia famis sequuntur adolescentes. per adolescentes intelligēdo iuuenes et pueros sibi proximos qui proprie adolescentes vocantur. Nam adolescentia etiam significat iuuetutē apud Concliatorē dñi. 124. et proprie illi adolescentes et senes primi optime tolerant famē qui habēt solida mēbra. i. densa in poris cum spissitudine humidit et amplas venas: et cū hoc plenas sanguinem tamen cū calore valde intenso et in aere frigido parū resoluēte. et hic est afforsim? prime particule. Senes facillime tolerant ieiunū. Rasis vero. xvij. continētis ca. iij. vnde Anticē. accipit hunc passum sicut dicit. Illi qd sunt debiles virtute sicut decrepiti: et multe dissolutionis: sicut pueri nō possunt abstinere a cibo et qui plus pati possunt ieiunū sunt senes: et post illos qd in vltimo iuuetutis. maxime tamen quoru corpora sunt durū tactus et pauca dissolutionis et largi pectoris: et affuerit in aere frigido et regimie grosso ante morbum.

¶ Et multotiens quidem errat medicus in huiusmodi egrotis scdm alium modum quoniam ipse prohibet eis cibum in principio rei. et quando appropinquat status et sciunt quod cadit virtus cibāt in illa hora necessario. iā vero ergo errauerunt duobus modis et si ipsi cibarent eos in principio esset error ille: et ignorantia infra hunc errorem.

¶ Hic ponit quēdam canonem vt illum euitem? scdo ostendit no cumenta que accidunt ex illo canone. secunda ibi. (Accidit illis.) In prima parte dicit qd medicus errat in cibando eos egros. scilicet febrientes scdm alium modum: preter hunc qd statim positus est. quia non cibantur in paroxismo qd sunt cibandi iuxta canones statim positos. Sed hic secundus error est. quia medicus ignarus pbi bet cibum in principio vniuersali: aut minuit magis quā oportet. Et quando appropinquat stat? vniuersalis et vident virtutem cadere coguntur tūc necessario cibare grossius quā debet. quapropter errant duobus modis. Unus modus: qd non cibauerunt in principio quando erat cibandum. secundo quia cibant in statu magis quā sit cibandum: et si cibassent in principio etiam grossius qd opus fuisset minor error fuisset et minor ignorantia. i. minus no cumentū quā cibare ipsos in statu: et non cibasse in principio. aut minus cibasse quā erat oportunū. Cibatio em facta in statu plus no cumentū affert quā cibatio facta in principio iuxta superius determinata.

¶ Et accidit istis egris vt accidāt eis cattarri nausearum et colerici trigelatiū ppter resolutionē et priuationē digōnis et inqeti fiūt et alienantur: et coartant materie et virtutes eoru et multiplicātur ipsoru vapores quare audiūt id qd non ē et tremūt et citātur vel saluūt et pmutātur in lectis: et imaginātur qd nō est: et tremūt vel saluūt labia eoru inferiora pp dolorē oris stō: et contri stant aīe eoru ppter grauitatē materie.

Rasis.

Tractatus

¶ Hic ponit nouem documenta que accidunt illis qui in principio non cibantur: aut cibantur subtili? quare erat oportuni. postea cibant in statu grossi? quare est oportuni. accidit enim catarrhi nausatiui. i. nau seam excitantes fluendo ad os stomachi. Et colerici. nam quātūcūq; febribus non penderet a colerici. multoties tamen ea excitant būores colerici quātūcūq; ad motū sunt prouocantes simul cum alijs būoribus mouētur ad os stomachi. immo faciunt alios būores fluere. et vigilatiui. i. vigilare facientes sua caliditate et siccitate: et fortasse rursim excitando si fluant ad pulmonē. et bi catarrhi possunt excitari tam ppter superfluitatē in principio et priuationē digestiōis sumpto cibo tēpore status et inquieti fiunt et reuoluuntur non potentes quiescere in uoloco maxime ppter vigilas sequētes acutos vapores ad caput perueniētes. et alienantur vaporibus perueniētib; ad organa virtutū interiōrum suas operationes impediētib; sicut in frenesi non vera accidit. Et coartāt materie virtutes eorum. scilicet naturales et vitales: aut oēs: aut plures ex his. Et per materias intellige cibum cum vaporibus suis: et materias malas que ex cibo corrupto generantur. Et potestis etiā intelligere materias dissolutas tēpore inuicē: et multiplici cantur vapores maxime per actionem caliditatis tēpore status agētis in cibum: et in ea que ex cibo generantur. quare audiū illud quod non est vaporibus multiplicatis et uentib; ad mīnigā audit? sunt enim causa tinnitus. unde existimāt aliquem sonum esse in aere qui non est. et similiter imaginantur quod non est. Ex eadē causa tremūt citant vel saluunt et cōmouentur labia cor. inferiōra ppter dolorē oris stomachi sequētes: aut cibi corruptionem aut catarrhum ad ipsum defluētes. Est enim pellicula labij inferiōris os stomachi cōtinua. Unde ore stomachi cōmoto cōmouetur labium inferi? magis quā superius. licet etiā superius cōtinuet os stomachi. quia cū sit pendens non est aptū ita cōmoueri: sicut inferius. Et contristantur aīe eorum propter prauitatem materie euaporantis ad cor: et ad cerebrum: siue illa materia sit cibus corruptus siue genita ab eo: et hec sententia supra est ab Hippocrate. ij. regiminis auctorum. s. illo. Adulterios autē a capite: et sic est finis huius capituli.

¶ Canon in dando in potu aquam ordeī: et sirupum acetosum. Capitulum. ix.

¶ Champerius. Si fuerit immoderata calitas parcedū est meliterato: at utendū p̄sane succo: si nautē op̄latiōes difficiliter solubiles nobiscū reputauerimus: oryemel dādus ē p̄trea



¶ Qua ordeī quedam est i qua nō est de corpore ordeī: nisi quod ē sicut virtus et forma et non est ei introitus in curatione: aut fiducia in iuuamento: nisi quādo est complete decoctionis. Et que de ea est melior est ut sit aque quātitas sacraīati. xx. et ordeī sacraīati. i. et sit iam reducta p̄prie ad quintam: et assumatur illud quod de ea rubeum est et subtile: hoc enim est subtile cuius nutrimentum est minus et cuius hu-

De aqua

mectatio est maior: et ablutio ei? et abstractio superfluitatum ab ea et digestio facta ab ipsa est multa equalis.

¶ Quia autem promittit superius se facturū sermone singulari de aqua ordeī: et sirupo acetoso. Ideo facit hoc capitulū in quo agit de modo conficiendi aquā ordeī: et sirupū acetosum. Et ponit canonem in usu vtriusq;. Habet hoc capitulū tres partes. In prima docet facere aquam ordeī. In secunda sirupum acetosum. In tertia ponit canōem in usu vtriusq; scdā ibi. (Et melior quā si) tertia ibi. (Et aggregare.) Prima in duas. nam duas diuersitates aq ordeī penes ingredi parū aut multū de corpore ordeī in aquā. In secunda ponit diuersitates ipsius sumptas ex parte ordeī. secunda ibi. (Et aqua quidem ordeī.) Prima in duas. nam in prima parte docet conficere aquā ordeī in qua ingreditur virtus ordeī et parū de corpore eius. In secunda docet conficere aquā in quam ingreditur multū de corpore ordeī. secunda ibi. (Et de ea est in qua) In prima parte dicit quā quedā aqua ordeī est in qua non est de corpore ordeī scilicet aliquid notabile: sed solū aliquid: quod est sicut virtus prima aut secunda. et forma idest proprietates tertia nō est illud parū quod ingreditur de corpore ordeī in aquā sit virtus prima aut secunda aut tertia eius sed in ipso seruantur butusmodi virtutes. Secundo dicit quod nō valet in curatione: neq; est fiducia in iuuamento eius nisi quando est complete decoctiōis scilicet usq; ad aperturam granorum ordeī inclusi siue non tamen magnā sed inchoantē. nam si esset magna multum de corpore ordeī in aquam ingrederetur. Tercio dicit quod melior aqua ordeī ē: ut sit aut sacraīati. xx. et ordeī sacraīati vñ. Est autē sacraīati p̄odus q̄tuor. z. cū dimidio aut fz alios vs. 3. Sed nō p̄t ē error. ordeū sit subuigecuplū ad aquā buluerint simul donec remaneat solum prope quintam partem aque. Quarto dicit quod de ea sumatur illud quod est rubeum: et subtile et ipsū remanens in fundo. tendens vero magis ad albedinem abijciatur. Hoc enim subtile aque est pauci nutrimenti: quia parū est in eo de eo corpore ordeī. sed eius bumectatio est maior ratione aque. sed ablutio eius et extractio superfluitatū. scilicet per vīnam et per secessum est ratio ē aque: et virtutis absteriue que est in cortice ordeī: in trīneco ratione n̄tositatis sparsae cum eius superfluitate. et digestio eius est multa equalis. i. non superfluens. in frigidat enim et abstergit: sed nō superfluens. et bumectat sufficienter.

¶ Et de ea est in qua ē aliquid de corpore ordeī et farina eius. Et magis dilectū mihi in his est ut non sit plurimum decoctum immo secundum mensuram que auferat inflationem et nō perueniat: ad hoc ut faciat ipsam viscosam vehementer. Et huiusmodi quidem est pluris nutrimenti et minoris abluitionis et digestiōis: et accidit ei multoties ut acetetur in stomacho frigido in substantia sua: et si sit in eo calor extraneus multus de malitia complexionis.

¶ In parte ista agit de aqua ordeī in qua est plus de ordeī corpore: et farina eius quam dicit non multum debere decoqui: sed secundum mensurā que auferit inflationē ab ea que est apta esse in ea

etiā oryemel to imoderate vītib; iustitina p̄stringit: et rursim mouet: et n̄t uosas offendit partes: ita iter difficillima est aliq̄s b̄mōi iue nire auxilij: q̄o sanenō offēdat villa in p̄ter: p̄ sit p̄m: hoc aut fit ob affectu nū in corpore con tra naturā p̄p̄rum. Quare in ter ea q̄ facile offēdūt satius fuerit p̄sane succo vī quoad possumus. Et nū quocq; aq̄ olutū potū cūcia mouet excrementa: cōcoctione apparēte i vī n̄is manifesta.

Secundus

esse in ea merito butus ordeis ventosabilis: nisi sufficienter decoquat. non pueniat ad hoc ut faciat ipsam viscosam vebementer: et bec quidem est pluris nutritiōis rōne farine ingrediētis in aqua: sed est minoris ablutionis rōne paucitatis aque. vñ nō impetuose fluit: et est minoris digōnis sua viscositate absterfionē impedire. Secundo dicit q multoties acetat in sō frigido naturaliter: q̄uis sit in eo calor extraneus et multū de malitia complexionis calide. nāz si sōus esset calidus et sicus naturaliter: cū hoc habens calozē extraneum potius corrūperet ad fumosum q̄ ad acetosum. et bec aqua est magis apta acetari cū diutius permaneat in stomacho q̄ aqua subtilis de qua supra. Adodus autem facit dīcā aqua est permittendo ipsam magis bulire scilicet vsq̄ ad completaz aperturā granoꝝ ordeis. ita tamen vt non inspissetur. sic enim esset prīfana et non aqua ordeis.

Cet aqua quidem ordeis quandoq̄ est decocta ex ordeo ipso et q̄nq̄ est excoctatū.

In parte ista ponit duas maneries aque ordeis sumptas ex parte ordeis dicens: q̄ est aliqua aqua ordeis facta ex ordeo ipso scilicet nūc est: quia non mūdato a cortice scilicet interioꝝ: sed bene ab exteriori. Facta enim ex ordeo non mūdato ab aliq̄ quo cortice nō habet iuuamēta que querimus ex aqua ordeis. vt vult ADesue et Azaraius libro de cōsuetudo capitulo primo et butus virtutes posite sunt superius. Alia est aqua facta ex ordeo mūdato ab vtroq̄ cortice que est mīn⁹ absterfina q̄ potius sed magis sitim et asperitatē sedat: inflammatio nem extinguit magis: bumectat guttur pectus. et pulmonē lenit precordia bumectat et c. Sed prima ratione absterfionis magis digerit abluat et aperit opilationes q̄ secūda. Pro clariorī intelligētia est sciēdus primo q̄ ex ordeo p̄nt fieri ista scilicet aqua ordeis. succus. prīfana. līst. fauicb. alpbīta. polēta. puls. pulmentuz. far. Et aqua ordeis est corpus humidus potabile in quo aqua in magna q̄ritate excedit ordeis siue ordeum sit fractum siue non. Succus ordeis est humidus expressus ex ordeo. Prīfana vero ordeis est cibus liquidus medius secundum substantiam inter potū verū et cibum masticatione indigētē. Et fit dupliciter. vno modo farinam ordeis paucā que ordeis admiscēdo que taz dū permittantur bulire donec fiat liquor medius inter verum potū et cibū masticatione indigētes: et cū decoquitur debet semper permisceri ne fundendo adbereat. decoctio autem sufficiens per odore cognoscitur. Fit etiam prīfana decoquēdo ordeū mundum tāta decoctione vt fiat cibus medioctis substantie vt statim dicitur est. Et est duplex: quedam colata que postq̄ facta est colatur et partes grossiores abijciuntur. Rist vero ordeis est succus ex ordeo post decoctionē expressus. et est idē quod prīfana colata. Puls vero et pulmētum alpbīta et polenta ordeis est idē quod prīfana ordeis quomodo docung fiat. Far vero ordeis est ordeus grossum in partes fractum: licet lumendo a frangendo far dīctū fieri possit ex quo cūq̄ grano. verus apud nos far est quoddā spectale granū in partes fractum: quod forsitan est species ordeis. Aqua vero ordeis apud ADesue quem debes sequi: est enim doctor veritatis est duplex. Una que est potus medicinalis. Altera que est potus tantū. Prima fit hoc modo. Re. ordeis excoctatū cortice primo exteriori. postea fricātū cū pāno aspero fricatione vebemēti circiter librā vnāz: sit ordeum subtile mediū

Ordeis. Fo. xciiij.

inter nouū et antiquū super quod nō ceciderit aliq̄ quid corruptionis. neq̄ de contagione fumī: aut pulueris: et quod cōseruatū fuit in loco aeris liberū: et iam habuit perfectionem in naturā sua: et ponatur in olla munda et vitreata et optime absterfa. et pone super ipm aque libras. 20. que aqua sit bene cōditionata: et exerce coctionē cū omni facilitate q̄ritum est possibile: et sine fumo auferēdo a principio spumā eius et decoquatur vsq̄ ad cōsumptionē medietatis aque: aut duarū tertiarū. deinde cōseruetur in vase vitreo. Dabet enim bec aqua virtutē lenitiuam resultatē in ea ex aqua et medulla ordeis: et absterfina et lauatiua a nitrositate quādā expāsa in cortice interioꝝ ordeis regēte medullā ei⁹. est igitur lauatiua sputi facilitatiua. ventris lubricatiua. opilationes aperit et vīnam prouocat. Ars vero faciēdi aquam ordeis que est potus tantum completur hoc modo. Re. ordeis excoctati circa librā vnā: et frica ipsum cū pāno aspero. fricatione vebemēti vsq̄ ad exclusionem et separationem corticū interioꝝ omnino: et laua lauatiuibus pluribus cum aqua calida. deinde pone illud in olla: et postea funde sup illud aque circiter libras. 8. deinde bulliant cū facilitate ebullitio ne vna: et projiciatur ab eo aqua illa. deinde pone super ipm aque circiter libras. 20. et decoque cum facilitate vsq̄ ad lib. 10. vel. 7. deinde cola et recode in vase vitreo. bec aut aqua sitim et asperitatem sedat: inflammationē extinguit pectus et pulmonem et guttur lenit sitim extinguit: vētrē lubricum reddit precordia bumectat et sputū faciliat. Hec autem aqua vltiorē recipiēs digōnē refundēdo adhuc parū post parum super eaz circiter libras. 10. aque calide efficit cibum et potus quē quibusdam colatum quibusdā non colatū. Idypo. dari iussit scdm necessitatis exigētā. Est enim non colatus pluris nutritiōis. colatus vero paucioris. et quando vltiorē recipit decoctionē vsquequo sit medius inter iūctū: et liquidū est cibus laudabilis habēs bonitates solennes quo vtendum est: cum adhuc pluri opus est nutrimento. Diferentias autē quas tu reperies inter auctores variantes proportio nem aque ad ordeum: et in maiorē aut minorē decoctione sicut hic vides inter ADesue et Aul. cōcorda distinguēdo de ordeo. Est enim quoddā quod cito decoquitur. quoddā qd̄ tarde. licet etiaz inter aquam sit bec dīfā: est em̄ quedā aqua in qua res cito decoquit: et est melior: quedam in qua tarde et est deterior. Et scdm hoc auctores: sicut Aulicē. voluerunt decoctionem maiorē fieri vsq̄quo remaneat fere q̄nta pars. alij vero sicut ADesue ecōtra. Accidunt etā de diuersitates scdmvas in quo exercetur decoctio cum est lati aut stricti officij. Lum em̄ est lati officij. opus est plus de aq̄ cōsumi. cū vero stricti e contra. Iste etā diuersitates sunt scdm diuersitatem iuuamentozū que queris ex aqua ordeis. Lū em̄ vis facere aquā ordeis que sit potus medicinalis pāncloꝝ opus est decoctione. Lum vero vis facere potum tantum opus est pluri decoctioe. Lum vero prīfanā que per aquā ordeis aliquādo intelligitur adhuc pluri opus est decoctione. Lum vero cibum masticatione indigētē multo pluri opus est decoctione. Diuersitates autem in hoc q̄ ordeum debeat esse fractum vel integrum soluantur scdm diuersas necessitates. Si enim vis q̄ plus de corpore siue farina ordeis ingrediat in aquam melius est vt sit fractum. sic enim erit magis nutritiuum. Si enim opus est minor nutrimento debet esse integrum.

ADesue.

Tractatus

Nota q̄ cum vis plus bumectare melius est or̄-
deum grossum. cum vero minus melius est or̄deū
subtile. Sed et non sit error: in aqua or̄dei attende
hoc solum. Nam cum vis facere aquam or̄dei pos-
tum medicinalē buliat or̄deus quousq̄ incipiat
aperiri. si vero potum tantum buliat vsq̄ ad com-
pletam apertionē. Ultimo nota q̄ aqua or̄dei
conuenit in febribus colericis et sanguineis. Itēz
in febribus flegmaticis a flegmate salso: et in fe-
bribus melancolicis a melancolia adusta. sed in
febribus pendentibus ab hūoribus frigidis quib̄
bus non inest caliditas nec de per se nec de per ac-
cidēs raro cōuenit: in febrib̄ vero effimeris cōue-
nit. In et̄icis puenit aq̄ or̄dei: q̄ est pot̄ tātū ma-
gis q̄ illa q̄ est pot̄ medicinalis. Si p̄o in febrib̄
pendētib̄ ab hūorib̄ frigidis vis eayri decoquat̄
simul cū or̄deo aliqd̄ calidū: sicut radix apij aut fe-
niculi aut similia. Et pro potu quotidiano possu-
mus in bis vti aqua zucharata cum zucharo opti-
mo. et si vis aliquātulum calefacere cum zucharo
vntus coct̄: si vis vti aqua or̄dei sit medicinalis
est enim minus frigida et potus bonus quotidia-
nus in febribus pendentibus ab humore frigido
viscoso est aqua zucha. cum pauco oxymelle sim-
plici.

Dubitatur. **U**trum aqua or̄dei sit buni-
da virtualiter: quia de actua-
li humiditate non est dubium. Arguitur q̄ non. q̄
or̄deum siccum est virtualiter merito sue comple-
xionis. et complexio a que non est sicca neq̄ buni-
da cum non habeat complexionem: quia simplex.
ergo aqua or̄dei scdm̄ cōplexionē suam est sicca et
sic virtualiter erit sicca. tenet consequētia cum nō
cōponat̄ nisi ex aqua et or̄deo. **S**olet dupliciter
respōderi. primo q̄ licet aqua simplex nō habeat
complexionem. humiditas tamē sua actualis vni-
cit complexionem siccā or̄dei: et sic virtualiter bu-
mectat.

Contra sequitur. qd̄ ois decoctio
facta in aqua est
humida virtualiter: et debet bumectare. p̄sequēs
falsum: et contra. **A**desue tractatu. vij. et p̄tra oēs
auctoritates. Sed probatur cōsequētia: quia aq̄
determinat sibi summam frigiditatem. aut saltem
sine admixtione siccitatis: quia simplex: et est ma-
ioris quantitatis quā reliqua que decoquunt̄ in
ea. ergo aggregatū debet esse virtualiter humidū
Preterea humiditas actualis que est qualitas
prima non contrariatur complexioni sicce: que est
qualitas scda cum tantū vnum vni opponatur.
Et certum est humiditatē a que q̄ est qualitas pri-
ma opponi siccitati que est qualitas prima: et sic
non opponitur cōplexioni sicce: quare non sibi cō-
tra operatur. **E**t confirmatur. q̄ ambe possunt
in eodē subiecto intēdi: sicut in febrile cr̄tus com-
plexio efficitur humidā. **E**t cōsequēter sequit̄
q̄ idem corpus per aquā or̄dei exticcabitur et bu-
mectabitur. **A**lt̄er dicunt quidam sicut **A**darsh-
lus in quē in questionibus super libro de genera-
tione: q̄ quodlibet elemētū determinat sibi duas
qualitates actuales et duas virtualiter tales a pri-
mis distinctas: et sic in aqua erit humiditas actua-
lis: et humiditas virtualis abinutē distincte: et sic
per humiditatem virtualē contra operabit̄ sic-
citatē complexionali or̄dei: licet non per humidit-
tatem actuale.

Contra adhuc stant ratiōes facte cō-
tra primā responsio-
nem nisi dicat̄: q̄ illa humiditas est remissio: q̄ sit

De aqua

humiditas actualis: et sic consequenter decoctio-
nes ille erunt sicce in quibus bullent notabiliter
sicca: et in notabili quāritate: sed ille in quib̄ bu-
llent remissē sicca: aut in pauca quāritate erūt bu-
mide. et ita dicatur de alijs qualitatibus.

Sed contra. **b**anc responsionē sunt ins-
stantie difficiles quas res-
linquo dominis philosophis. Una tamen medi-
cinalis instantia est satis apparens. sequeret̄ em̄
q̄ aq̄ decoctio camomille esset frigida: virtualiter
consequens contra experientia: et contra cōmunē
opinionē. et consequentia probatur. quia aqua ē
primū frigidior: et magis frigida q̄ bumida: aut
saltem equaliter scdm̄ oim̄ opinionem. sed camo-
milla non est magis calida q̄ or̄deum sit siccum.
ergo r. l. de instantie sunt mihi difficiles quibus
male potest responderi. nisi forte dicatur q̄ or̄deū
sit siccum scdm̄ cortices. est tamen humidum quo
ad medullā et farinā eius. qd̄ tamen non bene cō-
sonat mentibus auctōrū. Nec valet si dicatur q̄
aqua qua vrimur non est simplex quia certum est
q̄ non sit vere mixtum: neq̄ habet complexionem
sed de bis alias.

Et melior quidem sirupus acetosus
apud me est ille i quo ponitur zucharum in
vase: deinde funditur super ipsum acetum
forte quod sit de vino tante quāritatis. vt
eleuet̄ super dorsum zuchari: immo dimittit̄
ipsum discooperitum. deinde ponuntur
sub vase carbonēs quieti: et cibus calidus
donec liquefiat zucharū in aceto sine ebu-
litione: deinde colligitur spuma: et dimittit̄
tur vna hora cum multo calore donec mi-
sceat̄ zucharum cum aceto: deinde fundat̄
super ipsum aque quantitas duorum digi-
torum: et buliat vsq̄ ad spissitudinem.

Sic docet conficere sirupum acetosum: dicens
q̄ melior sirupus acetosus est ille in quo ponitur
zucharum. scilicet trium coctarum in vase. de in-
de funditur super ipsum acetum forte: quod sit de
vino vt sit magis incisuum et penetratiuum. et nō
debet esse ex vino granatorum aggregata et similib̄
neq̄ ex aqua. et sit tante quāritatis vt nō cooperiat
zucharum totaliter: sed secundum dorsum eius. i.
secundum partem altiorē: maneat discooperi-
tum. deinde accendatur ignis quietus. i. parvus
ex carbonibus: ita vt cinis calidus cū paucis pri-
mis sufficiat donec liquefiat zucharum cum aceto
sine ebullitione. deinde tollatur spuma et dimittat̄
tur sic hora vna cum multo calore: sed absq̄ ebu-
litione notabilē donec misceatur zucharum cum
aceto. deinde fundatur super ipso aque quāritas
duorum digitorum secundum latum: et postea bu-
liat donec inspissetur. **A**dd̄ tamen **A**desue quē
debes sequi est clarus et bonus. Accipe zuchari al-
bi lib. q̄ncq̄: funde sup̄ illud i vase lapideo aque fō-
tūm dulcium: et clarorum lib. quatuor: et decoqua
tur semper abijciendo spumam. Et sit ignis quo
coquitur primarius: aut tenuis flammē: et sine fu-
mo donec clarificetur: et diminuta sit aqua: sicut
medietas. deinde funde sup̄ ipsum aceti vni albi
enclari libras duas: si vis facere parū acetosum.
si vero multum pōe libras quatuor. si vero medio
criter: pōe aceti lib tres. et postea p̄fice decoctionē
vsq̄ ad spissitudinē: et sit dosis ei⁹ ab .j. .v. vsq̄ ad
tres cū aq̄ frigida bñ pditionata. In hoc em̄ sirupo
acetoso ē ifridatio p̄ aquā et acetū: et ē bñ cōfictio p̄
aquam

Secundus

aquam et aliquid per zuchbarum: si non est an-
tiquum incidit et agit per acetum: et abstergit per
zuchbarum: et etiam aperit: et potest conueniens i febris.
Quantitas autem acetum debet poni secundum gustum
hominis: et eius tolerantiam et secundum grossitudi-
nem aut subtilitatem materierum: earumque visco-
sitatem. In grossiori enim et viscosiori plus de ace-
to debet poni: et acutius: et ualet in omni materia
ita ut etiam in melancholica: quauis sibi assimilet
secundum qualitates primas propter incisionem sub-
liationem et absterisionem: quod est in eo merito acetum
et zuchbarum. misceatur autem tantum aque in potu
quotidiane quantum exigit gustus patientis.

Et aggregare sirupum acetosum: et
aquam ordeum simul est illaudabile: quoniam
corrumpt aquam ordeum plurimum.
In parte presentis ponit octo canones. quorum
primus est. Aggregare. i. miscere sirupum acetosum
et aquam ordeum simul est illaudabile. quoniam si
sirupus acetosus corrumpt aquam ordeum secundum pluri-
mum. scilicet ad acetosum.

Contra quia auctores precipue Au-
cena. permiscet sirupum
acetosum cum aqua ordeum. prima tertijs. cap. de fre-
nest: et infra docet misceri cum aqua ordeum parum
acetum. Similiter in capitulo de febre plegmatica
concedit hanc mixturem. Item Gal. primo alimē-
torum docet acetum prorsum miscere.

Pro solutione horum dicendum quod aqua
ordeum aut datur gratia
cibi: sicut illa in qua plus est de farina: et tunc non
debent permisceri. nam sirupus acetosus in nota-
bili quantitate faceret ipsam ex stomacho descen-
dere ante completam digestionem. Et quauis Ga.
permiscet acetum cum prorsum: hoc facit in pau-
ca quantitate: ut sit incissum et prohibitorium in-
flammationis: et non sit tantum quod faciat illam de-
scendere. Si autem aqua ordeum datur ad alteran-
dum: et non dubitetur de acetificatione: quia forte
datur in stomacho naturaliter calido: in quo non
sunt humores potentes corrumpere aquam ordeum
ad acetosum: permisceri tunc possunt adinutem.
Icit etiam separari possunt dari. Si autem datur
in stomacho naturaliter frigido: aut in quo sunt
humores potentes corrumpere aquam ordeum ad
acetosum: non debent permisceri: quod corrumpere
ad acetosum. sed debet prius premitti sirupus ace-
tosus ut dicet. postea exhiberi aqua ordeum: quia ta-
men frequenter in stomachis febrientium reperit-
tur humores huiusmodi. Aucena. prohibuit huius-
modi adinutem permisceri: ne sirupus acetosus
adiuuat ad corrumendum aquam ordeum ad ace-
tosum. et quia hoc non est semper ideo dixit secundum
plurimum.

Et non oportet ut datur in potu aqua
ordeum cuius siccitas nature adest: immo ante
ipsam fiat clistere.

Secundus canon. Non datur in potu aqua ordeum
cum venter est siccus: immo ante ipsius exhibi-
tionem fiat clistere. Hic canon sumptus est ab Ily-
po. primo regiminis acuto: um: et verificatus in
principio precedentis capituli. Et potest hic casus
non intelligi tam de aqua ordeum que datur pro cli-
ste. quia regulariter ante cibum exhibitionem debet
venter esse non plenus fecibus. potest etiam veri-
ficari de aqua ordeum data medicinaliter. ipsa enim
habet virtutem abstergendam et lauandam superflui-
tates quas ad loca secum conducit que prohibite

Fe. pu. in vniuersali. Fo. xcv.

ab exitu propter secum obulationem nocebunt eua-
porantes: aut more ad venas: quare premittatur
clistere.

Quod si acetum in stomacho datur in potu
quod de ea est magis subtile. Quod si acetum
coquatur cum ea radix apij et eius simile.
Si vero acetum iterum. tunc necessarium est
ut misceatur aliquid piperis cum ea pro-
prie quando materia non est vehemens sub-
tilitatis et caliditatis.

Tertius canon. Quod si acetum. scilicet aqua ordeum in sto-
macho datur in potu quod de ea est magis subtile:
est calidius et paruum moram contrahit in stoma-
cho. Quod si acetum etiam illud quod est subtile coqua-
tur cum ea radix apij vel simile: sicut fenculi. Si
vero adhuc acetum necessarius est ut misceatur se-
cum aliquid piperis: dum decoquit. Et proprie quoniam
materia non est vehemens caliditatis nec subtilita-
tis. Notandum quod aqua ordeum est merito complexio-
nis: quia frigida: et merito modi suble. quia subtilis:
lis: apta ut acetum. propterea concurrente fri-
giditate stomachi: aut humoribus frigidis in sto-
macho facile corrumpitur ad acetosum que corru-
ptio non est digestio. propterea succurrendum est
iuxta ordinem superscriptum.

Et quando multiplicatur eius inflatio
tunc misceatur cum ea ad calefactos parum
acetum vini acetosi.

Quartus canon. Quando multiplicatur eius. scilicet
aque ordeum inflatio misceatur cum ea ad calefa-
ctos. scilicet inflamatos. parum vini acetosi. id est acetum
vini.

Pro quo notandum quod licet inflatio a ven-
tositate proveniens caloris signi-
ficet debilitatem respectu caloris resoluētis ma-
teriam insensibilem. inflatio tamen aliquando pro-
uenit propter vehementem caliditatem transmu-
tantem humorem in ventositatem. Quapropter in
calefactis. scilicet excessu nimia caliditate ventositatis
humorem conuenit parum acetum vini quod pes-
netrando remittit caliditatem. et ita prohibet in-
flationem a ventositate pendente. Et quid per
acetum vini habeamus intelligere patet per Ras-
sin. xvij. continētis capitulo de febre sanguinea
in fine auctoritate Adengara. Quando vis ut des-
ficiat inflatio aque ordeum: pone in ipsa ex aceto vi-
ni: et proprie in calefacto vel colerico. Si vero in-
flatio proveniret propter caliditatis diminutionem
a cetosa non conuenirent. Nam acetosa cau-
sant ventositatem apud Aucena. vigesima tertijs. tra-
ctatu primo capitulo de cura ptiapismi in fine.

Terum cum sirupus acetosus in potu
datur incidit humores et preparat superflui-
tates ad expulsionem: et tu consequenter
post duas horas da aquam alkali ordeum sub-
tilem predictam ut abluat quod incidit et
abstergat id et extrahat ipsum per sudores
et prouocationem.

Quintus canon. cum sirupus acetosus in potu
datur: incidit humores: et preparat superfluitates
ad expulsionem. facit enim operationem digesti-
ui. Et consequenter post duas horas da aquam
alkali ordeum. id est ordeum ex cortice a cortice exteriori
subtilem predictam: scilicet illam que est potius medi-
cinalis ut abluat quod incidit. scilicet sirupus acetosus et
abstergat et extrahat illud per sudorem et prouocationem.

Aucena.

Tractatus

vine. Quapropter sirupus acetosus est premitte-
 dus sicut digestiva premittuntur euacuatiuis.
 Nota tamen qd licet aqua ordeis habeat virtutem
 lauatiua non tñ bz virtutē tertiam pūcātes aut
 sudorem facientem. Sed materijs incisis per siru-
 pum acetosum: deinde cōmotis per aquam ordeis
 natura cōmouetur ad expellendum per has vias
 adfuta tamen ab aqua ordeis.

Et non est nocuum si detur in po-
 tu sirupus acetosus apud cenam cum iam
 separatus est ab eis a stomacho.

Sextus canon. Non est nocuum si detur in po-
 tu sirupus acetosus apud cenam. s. ante cenam. s. tanto tempore qd sit
 digestus cum cena sumitur: et qd sit etiam celebra-
 ta digestio cibi precedentis: et sic faciūt plures qd
 digestiva extēbis in die. s. ante cenā: et in mane
 confidentes per hunc modum digestionem velo-
 citari.

Et quandoq; est necessarium vt premit-
 tatur iuleb ante aquā ordeis vt addat in hu-
 inectatione: et illud est cum vides siccitatē
 dominantem super corpus et linguam.

Septimus canon: quandoq; est necessarium vt
 premittatur iuleb qd sit ex aqua et zuccharo ante
 aquam ordeis. s. per duas horas: aut circa vt corp⁹
 et materia humectetur. et hoc maxime obseruādū
 est cum vides siccitatem dominantem super cor-
 pus et linguam. Est enim hoc humectatiuum ras-
 tione aque et zucchari. licet etiam ratio de zucchari
 sit abstersum. Vbi ergo indiges amplius hume-
 ctatione premitte iuleb aque ordeis. Vbi vero in-
 ctione et subtiliatione: sicut in materijs grossis et
 viscosis premitte sirupum acetosum. Potest etia
 ly ante dicere preelectionē vt sit sensus: qd vbi in-
 diges maiori humectatione preeligitur iuleb aq
 ordeis. Cum iuleb humectet ratio de aque et zuccha-
 ri sed aqua ordeis tantum humectat ratione aque: et
 erit ratio de ordeis.

Et quandoq; est necessarium vt premit-
 tatur ante ipsam ad leniendum naturam
 aliquid de tamarindis ante illud per duas
 horas.

Octauus canon. quandoq; est necessarium vt pre-
 mittatur ante aquam ordeis ad leniendum naturā
 aliqd de tamarindis. s. per duas horas. Ante hoc
 autem necessarium est cum adest siccitas ventris
 etiam in intestinis superioribus. non enim con-
 fidimus qd aqua ordeis sufficiat ad leniendum: neq;
 etiam clisteria perueniant ad intestina superiora
 opus itaq; est vt sumatur lenitiuum. Ados autem
 medicorum est vt potius exhibeant aliquid māne
 aut cassie. circa vnā. 3. māne: aut scz. 3. cassie qd ras-
 marindos. quia non confidunt intestina posse le-
 niri nisi p notabilem quātitatē tamarindoz: qd forte
 remanētes i stomacho cū sumit aq ordeis essent cā
 vt corrumperetur ad acetosum. **I**n homine tamen
 habente stomachum calidum cuius venter sit fa-
 cile solubilis eorum administratio esset cōueniēs
 proprie in febribus multe incensiois. **N**otandū
 qd sicut ante aquam ordeis debemus premitte-
 re clistere lenitiuū. ita etiam est faciendum ante
 sirupum acetosum simplicem: et compositū vt via
 sit aperta: per quam possit educi qd per viū mos-
 di est incisum et abstersum ne remanens in intesti-
 nis euaporando noceat. ne etiam illud cum aliq
 parte fecali bz sirup⁹ et proprie acetosus compo-

Decura

fitus ad epar penetrare faciat. Et si clistere nō po-
 terit eadem die ante hos sirupos: aut aquam or-
 deis premitte sufficit vt de precedenti premisum
 sit. et intelliguntur: vbi venter sit valde stipitatus et
 plenus fecibus.

De curationibus febrium acutarum. Cap. x.



Quod dictum est de regimine le-
 nificationis et prouocationis et
 sudationis et digestionis: deinde
 de euacuationis cum medicina
 post illud. Et quod dictum est
 de cibatione post ipm est illud: quod opor-
 tuit nos rememorari hic.

Antequā in capitulo precedenti tradit regimen
 generale febrium acutarum. quia ceteris magis
 pculose sunt. Et diuiditur hoc capitulū in duas
 partes. Nam in prima parte premitte regimen
 contra materiam. In secunda contra febrem. **S**e-
 cunda ibi. parum infra. (Et modi extinctionis ve-
 bementie caliditatis.) **Q**uod est primo oportere
 nos recordari pro curando febres acutas inten-
 dendo ad causam et virtutem regiminis dicti de
 lenificatione. s. ventris: et prouocatione. s. vine et
 sudoris et digestionis materie febris et euacuatio-
 ne post digestionem cum medicina digerente hu-
 morem qui est causa febris. Tacuit autem febros
 thomiam dans illam intelligere p reliquas euas-
 cuatōes: aut forte: quia raro in febre acuta de co-
 lérica materia vehementis inflammationis con-
 ueniat febribus thomiam: ne eger ad ntimam colericos-
 rum ebullitionē perducatur contra canonē. quar-
 te primi. capitulo de febribus thomiam. **O**portet etia
 nos rememorari eius quod dictum est de cibatio-
 ne febris: cū post capitulum de cura generali
 febrium acutarum: vt per bec que dicta sunt in il-
 lis duobus capitulis possimus recte incedere ad
 curam febris: et ad virtutem.

Et modi extinctionis vehementie cali-
 ditatis sunt cum infrigidatione aeris: et cū
 infrigidatione cibi: et cum epithimatis et
 emplastris et medicinis.

Illunc autem. facit quod dictum est. et continet
 partes duas. Nam in prima ponit sex modos ex-
 tinguendi vehementiā caloris. Et declarat duos
 illorum modorum. In secunda vero declarat alios
 quatuor modos. Secunda ibi. (Et oportet vt sit
 aer.) Prima in tres. nam in prima ponit quatuor
 modos extinguendi caliditatem quos non decla-
 rat. In secunda ponit quintum quem declarat.
 In tertia sextum ipsum declarans. Secunda ibi.
 (Et cum retentione eorum.) tertia ibi. (Et quan-
 doq; iuuatur per administrationē.) In prima di-
 cit qd modi extinctionis vehementie caliditatis
 scilicet febris perficiuntur cum infrigidatione
 aeris. Et secundo cum infrigidatione cibi: sub ci-
 bo etiam comprehendendo potum. Et tertio cū
 epithimatis et emplastris. Et quarto cum me-
 dicinis frigidis.

Et cum retentione eorum que sunt sicut
 mucillago psilij et mucillago granorum ci-
 tonij: et succus portulacae et succus liquiri-
 tie in ore: vt sedetur sitis. **N**ā assiduari gut-
 turi patientis egritudinem calidā aliquid
 vt remaneat

Secundus

ut remaneat os humidum; et non excitetur in curis est iuuatuum valde.

Quid ponit quintum modum quem declarat: et est cum retentione in ore eorum que sunt sicut mucilago psilij: que est frigida et bñda in primo. et mucilago granozum. i. seminum citoniorum. frigida et humidus in primo: que mucilagines per decoctionem horum granozum in aqua extrahuntur. i. mucilago seminis psilij debet extrahi per leuam decoctionem ipsius: et absque contusione forte aliquid de medulla eius calida et sicca: in quarto per misceatur cum mucilagine. Est enim mucilago humiditas alba viscosa ad similitudinem mucilaginis sic dicta cum bis lingua posset leniri aut facilius bis plenis super linguam teneret: similiter succus portulacae frigidus et humidus: in secundo. Item succus liquiritie humidus: sed temperatus in actibus: cum tamen dulcedo est febricitantibus non grata. Prestantiora bis ad hanc intentionem humectationis lingue et sedationis sitis est frustum angurie in ore centum et sepe renouatum. Item pruna siue recentia: siue sicca excoctata: et in aqua frigida infusa. et aqua frigida sola in ore tenta est febricitantibus acute dilecta. Et reddens rationem dicit quod assidue gutturi patientis egritudine calidas aliquid ut remaneat humidum est valde iuuatuum. Sunt namque et spaciū ad quod terminatur meris et epiglottis propter quam excoctiones deglutio et anbelitus posset impediri. imo etiam gustus lingue superficie valde excoctata.

Et quandoque iuuatur per administrationem clusteris facti ex succo melonis indi et cucumeris et cucurbite et portulacae cum oleo rosato et cum aliquantulo camphore iuuamento maximo.

Ponit sextum modum extinctionis caliditatis febrilis: quem declarat dicens: quandoque iuuatur per administrationem clusteris cuius descriptio sit ista. Recipe succi melonis id est succi cucumeris. succi cucurbite. succi portulacae ana. 3. i. olei rosati. 3. iij. ubi cum infrigidatione non oportet sit intestinoz confortatione tantumdem olei violati esset prestantius camphore frigide i tertio gradu: grana quicquid bis ad decoctionis matrum violarum. 3. xv. et tepidum imponatur. hic sal non ponitur diutius retineatur. sic enim magis humectat et infrigidat. et forte propter hanc causam posuit oleum rosatum: ne ab huiusmodi frigidis que retineantur in festina debilitentur.

Et oportet ut sit aer infrigidatus quantum possibile est.

Nunc autem declarat modos extinctionis quos prius nominauit. Et primo modum extinctionis per aerem frigidum. secundo per cibum et potus. tertio per epistimata embrocas et emplastra. quarto per medicinas. secunda ibi. (Regimen autem est ibi.) tertia ibi. (Epistimata vero et emplastra.) quarta ibi. in fine capituli. (Et quandoque est potus de papauere.) Prima in duas. Illa primo explicat qualitatem aeris conuenientem. secundo ponit per que pareatur iste aer. scilicet ibi. (Et eius infirigidatio.) In prima parte dicit oportere aere esse infrigidatum quantum est possibile. Pro parte prima notandum est. hic intelligendum esse de aere qui inspiratur. Dicit enim immediatus cor refrigerat. nec tamen timeatur cordis superflua infri-

Februm acu. Fo. xvi.

gidatio: cum aer infrigidatus inspiratus ad cor non perueniat nisi primo pulmone modere. Sed aerem corporis ambitum contingentem non oportet esse frigidissimum. quia non posset superflua frigiditate magnum refrigerum asserre cor: cum oporteat per poros et loca angusta ad cor deferri. plurimum tamen nocere potest in inspissando cutem: et consequenter prohibendo vaporum calidorum transpirationem quam sententiam vide de primo terapeutic. viij. cap. hoc autem poterit fieri locando egrum in aere valde frigido. et ipsum patientem aliquammodo operiendo. Secundo notandum merito dicit quantum est possibile. quia pluries difficile est reperiri aerem sufficienter contrarium febris acutissime: sicut in estate. non enim facile est hyeme calidissimum. estate vero frigidissimum reperiri. x. terapeutic. capitulo supra scripto.

Et eius infirigidatio est per prohibitionem frequentie: et per suspensionem flabelulorum multorum: et per positionem nuvis plurime. Et si domus est primi temporis ex quo limita fuerit luto: et prope illo in quo ponitur loco palee cotum papiri: tunc est melius. Et quandoque preparant in ea manationes: ut fontium et rozationes: et currit in ea aqua dulcis. Aut stratus est super lacunam coopertam cum rethi: et est stratus super quem dormit et tabari et his similibus. Et reliquis stratus est ex extremis salicum et citoniorum et murti aspersis aqua rosata et malorum nenufaris et rosis et violis. Et ponuntur quandoque calathii in quibus sunt ordines de frustis fructuum boni odoris frigidorum sicut malorum acetosorum et citoniorum et modorum pirozum: boni odoris aspersis in aqua rosata et nenufare et salicibus super que sunt puluerisata sandali et rose et camphora et super que iam distillatum est parum vini odoriferi: tunc est illud quod est vitimum. hoc ergo est regimen aeris.

Declarat per que auxilia aer infrigidatur dicens: ipsum infrigidari prohibendo hominum frequentiam quorum anbelitus aerem calefacit. Secundo per suspensionem flabelulorum multorum que agitata commouent aerem et vapores exhalantes remouent a corporis superficie. Tertio ponendo plurimam niuem: aut glaciem in domo. Quarto locando eum in domo ex proximo limita luto. sicut creta in qua loco palee sit cotum papiri: illud enim est melius quam palea. cum hoc enim quod retinet adinuitem partem luti: sicut palea. confert magis quam palea. amplius infrigidando et humectando. Papirus autem est iuncus aquaticus ex qua antiqui faciebant chartam super quam scribebant. et ab illa nostra charta dicta est papirus. et est illud quod in vulgari nostro dicitur pasuera. pars ergo iunctina illius: quia mollis cotum appellari potest. et forte dicta est papirus: quasi parans ignem. est enim ignitioni parata. pir autem grece ignis latine. per cotum papiri intelligunt aliqui lanuginem quandam in summitate reperta: et coagolata in figura longa rotunda. sed fallitur cum illa orietur in summitate canax paludum. Quinto quod in loco sint

Tractatus

manationes fontium et decursus aquarum: aut saltem domus aqua aspersa irroretur. Sexto stratum siue lectum faciendo super lacunam coopertam rebus: sicut herbe factum ex funibus adinucleis contextis. et stratum ille. i. panis super quem dormitur sit ex tabari. i. ex ligno quod est frigidius quam corium: et his similibus stratis. i. lectis bene situatis et equatis: sicut ex corio: et reliqui stratus ex quo culcitre implentur facte ex lino aut corio et similibus: sicut ex extremitatibus salicum citoniorum. et mirri. i. ex eorum folijs: et sint aspersa aqua rosarum. Et similiter ex folijs malorum et nenufaris rosas et violas. et bene in illis omnia sint equata ut lectus sit mollis et uniformis. Septimo ponatur in domo calatibi: in quibus sunt ordinata frusta fructuum boni odoris frigidorum. sicut malorum: acetosorum: quia sunt frigidiora et citoniorum et modorum. i. et specterum prunorum boni odoris et nenufare et salicibus super quas pulverisati sunt sandali frigidis in principio tertij: et capphora: et super quas iam distillatum sit pax vini odoriferi. hoc enim est ultimum. i. in bonitate. vapores namque vini aromatici in pauca quantitate permixti cum alijs vaporibus frigidis multis faciunt alios ad irascendum cor poris penetrare magis: et cum hoc magis proficiat. Et concludendo dicitur hoc est regimen acrius. Quod circa hanc partem custodendo dubium: nota domum acute febricitantis non esse sternendam frondibus populi que coster apud nos reperitur. Nam populus disticta atbrosa: et aurum romanum apud Aulicem. calefacta vehementer in tertio et exteat in primo: et eius flos est vehementis caliditatis: et ipsius gummi est ultimum in calefactione. Una tamen species populi que apud plinium. xij. naturalis hystorie. cap. de populo. et apud Symonem genuensem est frigide complexionis fortasse posset sterni in domo febricitantis. Moradum secundo quod licet nostra populus crescat apud aquas. stat tamen ipsam esse calidam: sicut risus acorus et similia. et quantum flos eius ponatur in vnguento frigidum: sicut populeone: stat in ipsam esse calidam: et ibi positam esse ad contemperandum res frigidas que illius vnguenti compositione ingrediuntur: sicut in multis medicinis calidis calidis ponimus opium ut ultra alia suauemeta remittat illorum caliditatem.

Regimen autem cibi iam sciuit: et si voluit adesse ut cum infrigidatione sit lenificatio: tunc detur aqua cucurbitae: et aqua melonis indi proprie: et aqua cucumeris: et lactuca cum aceto est ultima.

Nunc Aulicem docet extinguere caliditatem acute febricitantis cum cibis et potibus: et tria facit. Primo ponit regimen infrigidans et leniens. secundum regimen infrigidans et leniens. tertio ponit regimen infrigidans et constringens. secunda ibi. (Et quod conueniens est in sedando.) tertia ibi. (Et si adest voluntas.) Dicit primo te sciuisse regimen cibandi. cap. de cibatione febricitantis. volendo tamen infrigidando lenire. i. ventrem detur aqua cucurbitae et aqua melonis indi. et est propria et aqua cucumeris: intelligendo penam quam succum horum infrigidantem et bumectantem et lenientem: et magis proprius inter hos est succus angurie et gustui placidus. Accipiat ergo fructus angurie et ponatur in aqua zuccharata et masticet et succus de glustatur. Sunt et alij modi de quibus dictus est in capitulo generali curationis febris putridarum et lactuca cum aceto est ultima. i. valde conueniens ad infrigidandum: licet non ad leniendum. Et quod

Decura

ista dantur ante digestionem et diem septimum cum maxima est necessitas infrigidandi.

Et quod conueniens est ad sedandum situm eorum est foca factum ex pane simile cum aqua casei accepta ex dogo. i. lacte ex quo extractum est butyrum post collationem vehementem.

Facit quod dictum est dicens conuenire pro sedando situm foca et est potus factus ex ordeo qui est species ceruissae apud Symonem Benuensem in presenti tamen intellige potum siue cibum factum ex pane simile. i. purioris partis farine frumentis que est minus calida parte farine magis furea cum aqua casei accepta ex dogo. i. lacte acetoso. quod frigidius a quo butyrum est extractum aptum inflammationi et exhibeatur ista aqua post vehementem collationem ut extrahatur pars casealis et butyrum rosa: ut magis sit infrigidans et bumectans leniens et situm extinguens. huiusmodi autem non sunt in usu apud nos. credo tamen cum multa aqua casei aliquid modicum panis optimi esse dissoluendum: ita ut forberi possit.

Et si adest voluntas ut cum sedatione sit retentio: tunc detur succus granati muzzi et acetosi: aqua agreste et aqua mori de semine et aqua acetositaris limonis non falsi: et aqua acetositaris citri: et que sunt his similia: et aqua cereculi et est berberis.

Nunc dicit quod volendo cum sedatione caloris et sitis retinere. i. ventrem detur succi granati muzzi et acetosi. et aqua. i. succus agreste et succus mori de semine. i. de regione illa. et succus acetositaris limonis non falsi: et succus nelesimit: id est berberis. Moradum quod licet granata acris et muzzi habeant virtutem solutiuam. tamen comprimendo. tamen abstergendendo. et tertio sua acuitate pungendo et stimulando: proprie succus ipsorum expressis a toto preterip corticem exteriorem: habent tamen virtutes stipticas quae possunt ventrem retinere. Unde quantum soluant: derelinquant tamen vestigia constrictionis in intestinis. Unde Aulicem. secundo canone capitulo proprio dicebat in omnibus speciebus suis visum ad acetosum esse abstersionem cum stipticitate. Et forte constringunt: quia prouocant urinam. et acetosum est plus prouocans quam dulce. Quae autem prouocant urinam constringunt. quia urina nocuifera multa modicum secesum significat. 4. afforismorum. afforismo. lxxvij. Tacuit autem de granato dulci. quia non est ita aptum ventrem retinere: sitim sedare et flammam extinguere: et cum locutus est de moris maxime intellexit de acetosis. quia dulcia sunt calida secundo canone. cap. proprio: et de utroque moro. i. rubi et celsi potest hoc intelligi: et per hoc intellige succum arancij et similia.

Emplastrata vero et emplastra sunt ex succis notis. Et proprie aqua rosata: aut succo rosarum recentium cum sandalis et camphora: et aqua coriandri et endiuie: cum istis enim est infrigidatio plurima et muiscilago psilij cum aceto et aqua rosata eius generis.

Illic autem declarat tertium modum infrigidandi febriliter acute et est cum epistimatis et res liquis actu applicitis. Habet bec pars duas partes. Nam in prima declarat ex quibus huiusmodi conficiuntur. secundo ponit causam de embrocatione. secunda ibi.

Secundus

scda ibi. (Et embrocare epar). In prima dicit quod epithimata dicta ab epi quod est supra et thesis positi: sicut ex succis. id est liquoribus noris: et pro parte aqua rosata cum sandalis et caphora et aqua coriandri et endiuie. cum istis enim est infrigidatio plurima: licet succus rosarum sit calidus: sed potest cum reliquis frigidis misceri: ut addat in compositione: et mucillago pilij cum aqua rosarum: et aceto est ex hoc genere.

Et embrocare epar cum infrigidantibus est res maxima et magis iuuans: nam cum equatur est in eo maior pars rectificatio: et fortasse rectificat aquam.

¶ Nunc ponit canonem embrocationis per embrocationem intelligendo quencumque modum applicandi medicinas exterius. Et continet hec partes tres. nam primo ponit utilitatem embrocationis epatis. secundo ponit canones embrocationis capitis. tertio ponit canones embrocationis epatis. secunda ibi. (Et quando est illic catarrus?). tertia ibi satis distat. (Et infrigida epar). In prima parte dicit quod embrocare epar cum infrigidantibus est res maxime iuuamentum. Nam cum equatur mala complexio calida est in eo maior pars rectificatio: et fortasse rectificata quam id est viam meliorando calorem modum subtilitatis aut hypostasim.

¶ Et quando est illic catarrus et tussis: aut in capite eius est grauitas: aut tensio significat multitudinem vaporum: quare oportet ne fundatur super caput aqua: aut acetum: immo occupetur cum inclinatione capitis super vapores aque secundum quod dispositio facit illud necessarium. Si vero non fuerit catarrus: neque aliquid eorum que diximus: tunc ad minimam de embrocis et epithimatis que vis. Et nocibilior embrocata in huius dispositione repletionis capitis est multio lactis super caput. Fortasse enim facit accidere apostema in capite et perditionem. Et magis salua horarum embrocationis capitis cum repletionem eius est ut sit vapor colericus non humidus: immo in huius hora fortasse non nocet: immo confert. Et cognoscitur ex dispositione somni et vigiliis et humiditate superiorum partium narium et earum siccitate. Cum ergo videris somnum aut profunditatem somni aut humiditatem superiorum partium narium tunc caue embrocationem et inunctionem: et stude in attrahendo materiam ad inferiora. Et cum videris rubedinem in naso et facie vehementem. tunc non erit malum ut facias currere sanguinem ex naribus.

¶ Nunc ponit canonem embrocationis capitis: et habet sex partes. In prima ponit canonem probituum embrocationis capitis. In secunda canones concedentes eius embrocationem. In tertia ponit embrocationem magis inconuenientem. In quarta parte ponit casum in quo cum repletio est embrocandum. In quinta ponit signa repletionis in qua conuenit: et in qua non conuenit embrocatio capitis. In sexta ponit duos canones. secunda ibi.

Februm acu. Fo. xcvij.

(Et si non fuerit catarrus). tertia ibi. (Et nocibilior embrocatio: quarta ibi. (Et magis salua horarum). quinta ibi. (Et cognoscitur). sexta ibi. (Cum ergo ibi videris somnum). In prima parte dicit quod quando in corpore febriliter est catarrus et tussis: aut in capite eius est grauitas: significans multitudinem superfluitatis in eo: aut extensio significans multitudinem vaporum: oportet ne fundatur super caput aqua neque acetum: immo debet inclinare caput super vapores aque frigide tepide aut calide pauciori tempore aut longiori secundum quod exigit dispositio sua. Laumate namque existente magno pluri infrigidatione opus est. sed e contra ipso existente paruo. et secundum hoc oportet aquam esse frigidam calidam aut mediam. Similiter repletio existente multa oportet non longo tempore tenere caput inclinatum super vaporem aque ne per calidos vapores preter modum liquefiant: nec per frigidos vite opulentur et humores preter modum ingrossentur. In secunda parte dicit quod non existet catarro: nec aliquo ex his que dicta sunt ad ministranda de embrocis et epithimatis quod tibi placeat. In tertia parte dicit quod nocibilior embrocata cum caput est repletum est multio lactis super caput. Fortasse enim facit accidere apostema in capite: et interficit opilando poros sua viscositate et adherentia. unde non fit transpiratio. In quarta parte dicit quod magis salua hora embrocationis capitis quando est repletum est ut sit in eo vapor colericus non humidus: immo in hoc casu fortasse non nocet: immo confert et est modus loquendi. In quinta parte dicit quod cognoscitur an vapor sit humidus an siccus ex somno quia tunc est humidus: et ex vigiliis: quia tunc est siccus: et humiditate superiorum partium narium. scilicet narium. quando scilicet sunt multi et non acutit: earum siccitate scilicet quando sunt multi. Tunc enim significat vapores illos esse siccos sicut humiditas narium significat vapores humidos. In sexta parte dicit cum ergo videris somnum: scilicet notabile: aut profunditatem somni aut humiditatem superiorum partium narium: tunc caue embrocationem et inunctionem scilicet capitis: et stude in attrahendo materiam ad inferiora: scilicet cum distentibus: et reliquis auxilijs. Et tu supple etiam aliam partem: scilicet si videris vigilas et siccitatem narium: tunc embrocata vige scilicet cum frigidis. ¶ Secundus canon. cum videris rubedinem in naso: et facie vehementem: tunc non est malum ut facias currere sanguinem ex naribus: scilicet cum herba dicta polygonia: aut fetis porcinis. aut sanguisuga parti intrinsece narium applicata.

¶ Et infrigida epar cum emplastris: et cum infrigidas: caue ne occurras cum infrigidatione vehementi hora sudoris et resolutionis: immo oportet ut observes illud: fortasse enim sit causa in elongatione egritudinis: licet quandoque sit longitudo egritudinis saluior quam ipsius acuitas.

¶ Idem ponit canonem embrocationis epatis: et quemdam alium: licet etiam adaptetur primus canon embrocationis cuiusque partis extrinsece dicens in frigida epar cum emplastris sibi proprijs. et cum infrigidas: scilicet cum his sic applicatis exterius caue ne occurras cum infrigidatione vehementi hora sudoris et resolutionis materie: immo oportet ut observes illud. nam fortasse est causa prolongationis egritudinis: scilicet retinendo materiam quam

Tractatus

do natura tentat euacuationē: licet quādoq; sit lō-
gitudine egritudinis saluor: quam eius acuitas.
Quapropter si egritudo est valde acuta corp⁹ pres-
termodum consumens dat o quod natura tentaret
sudorem essent butusmodi frigida applicāda. ma-
gis enim eligamus aliqualem prolongationem
egritudinis quam corporis arefactionem.

Et oportet vt caueas in febrib⁹ acutis
causam raturē: quoniam addit in debilitate vir-
tutis et terretur natura a receptione super-
fluitatum ad intestina et ab expulsiōe earū
ab eis propter victoriam superfluitatum: et
fortasse redeunt superfluitates ad superio-
ra et ledunt hypochondria et inflant ea et le-
dunt caput.

Secundus canon. Laue in febribus acutis ca-
sum raturē: id est excoctationis intestinozum: quia
addit in debilitate virtutis. et secūdo quia natura
a receptione: id est expulsiōe superfluitatū ad in-
testina terretur: et ab expulsiōe earū ab eis: id est
per ea: scilicet intestina. non quia superfluitates
dominentur virtuti: immo quia natura timet: ne
transitus superfluitatum per intestina dolores au-
geat in intestinis excoctatis: sicut etiam natura ter-
retur a mingendo cum vesica est excoctata. Quia
propter superfluitates non expulsi fortasse redeunt
ad superiora et retentē in ventre ledunt hypochon-
dria et ledunt caput euaporando: aut forte ad ip-
sum permurate.

Et quādoq; est in potu papaueris iu-
uamentis: mirabile in inspissando materiā
subtilem: quare digerit in faciendo somnū.

Idem declarat sextum modum infrigidand⁹ acu-
te febrientes cum medicinis dicens quod quā-
doq; est potus de papauere iuuamentum mirabi-
le inspissando materiā subtilem: scilicet calidā:
quare digerit cum digestio in subtili sit equatio
per ingrossationem: et in faciendo somnū quo mul-
tum iuuantur febrientes acute: et per potum de pa-
pauere intellige vel sirupum vel decoctiones eius
licet electuarium: sicut diacodion et similia valeāt
et per hunc potum intellige alia extinguentia.

Addeb: a infrig-
idāda i febril-
bus acutis sūt
quattuor.

Nota pro declaratione butusmodi infrigidan-
di febrientes acute quod membra infrigidāda in
febribus acutis sunt quattuor: scilicet caput cutis
epitibima potest esse tale. R. succi lactuce. olei ro-
sati. ana. ʒ. vñā acet. ʒ. ij. misce. bis addere potes
aquam rosatam et succum rosarum ad libitū vbi
magis intendas confortationē. Et ex ferte textus
potes comprehendere in quibus casibus sit epi-
tibimandum caput et in quibus non. Cor. potest
epitibimari cum hoc. Recipe aque rosarū. ʒ. duas
succi rosarū aque acetose ana. ʒ. vñā acet. aque co-
riandri ana. ʒ. semis sandali dragmā vñā. cam-
phore grana quinq; croci. ʒ. semis. bis potes ad-
dere aliquid aliud calidum sicut parum vini aro-
matici aut parum musci et simillimum. Epar autem
est epitibimandum cum butusmodi. Recipe aque
endiue et aque rosarū ana. ʒ. vñā specierum ces-
rori sandali. dragmas duas acet. ʒ. vñā bis po-
tes addere parum spice aut aliquid calidum. Re-
nes autem epitibimantur cum infrigidante Gale-
ni. Potes etiam cum mucilaginosis pilis dragmis
duabus acet. ʒ. semis aq; rosarū. ʒ. ij. facere epitibi-
ma. et stante plenitudine nullum horum membro-
rum regulariter est epitibimandum nisi precedere
infrigatione.

Decura

Rememoratio accidētum que fiunt in febribus
acutis. Capitulum. xj.



Quamur itaq; in p̄mis de ac-
cidentibus que vehemētia sunt
in febribus: et de curatione eo-
rum. et festinemus ad distinguē-
dū febres acutas. Et hec qui-
dem accidētia sunt sicut rigor et frigus et
horripilatio: et sicut sudor plurimus: et si-
cut fluxus sanguinis narium superfluus et
sicut vomitus laboriosus et fluxus ventris
debilitans: et sicut sitis que non toleratur
et sicut profunditas somni superflua: et si-
cut vigilatio inseparabilis et sicut asperi-
tas lingue et obfuscatio oris et sicut ster-
nutatio continua et dolor capitis prauus
et tussis frequens: et sicut casus appetitus
et bolusinus et sicut appetitus. caninus et
singultus.

Aulicenna in parte presenti intendens ponere re-
gimen accidētum que frequenter fiunt in febril-
bus acutis ponit primo intentionem suam dicens
quod in primis vult loqui de accidentibus: deinde
festinabit ad loquendum de febribus acutis: licet
etiam de cronicis sit in hoc tractatu determinatu-
rus. omnes tamen dici possunt acute: quia mor-
des respectu effimerarū et eblicarum. secundo inci-
pit singulariter agere de bis accidētibus ibi. (Quod
est de hoc.) Et que dicit in bis partib⁹ nota sunt.

Notandum quod licet regularius fuisset prius
ponere regimen putridarū quā accidētū sequen-
tium eas cum cura accidentis vt accidens p̄deat
ex cura egritudinis que est causa eius: attamen q̄
accidētia vehemētia in febrib⁹ sicut illa de quib⁹
bus hic acturus est frequenter curationes peruer-
tunt. placuit Aulicenne preponere regimen bonū ac-
cidentium regimini febriu. hec autem accidētia
de quibus determinabit sunt vīgintitertia. licet hic
non enumeret.

De regimine frigoris et horripilationis cum su-
perfluunt Capitulum. xij.



Quod est de hoc sequens sudorē
rectificatur velociter et non in-
diget regimine. Et cretico non
oportet vt contrarium fiat per
remotionem: et non est de illis
que debilitant: et que faciunt aliud.

Hoc capitulū primū diuiditur in duas partes.
in prima explicatur rigores nō vertentes ad secu-
ram. in secunda virtutes. secūda ibi. (Et quādoq;
sedatur cum ligatione.) In prima parte dicit duo.
primū. rigor: sequēs sudorem rectificatur veloci-
ter et non indiget regimine: id est curatione: scz nota-
bili. secundū. rigor: creticus nō debet remoueri per
contrariū. Et quo sequitur quod non indiget cura-
tione: cum omnis cura fiat p̄cōtrariū. Preter-
ea non est de illis que debilitāt neq; faciunt aliud
nocuentū si crisis sit laudabilis. quare non indi-
get curatione. **N**otandū primo rigore sumptum
cōiter prout conuertit cum tipo aliquādo precede-
re sudorem aliquādo sequi aliquādo et p̄iungit
Primū p̄t in p̄ncipio febrilū interpolatarū que
cū sudore terminātur. Item etiam in rigore p̄cece-
dēte crisi p̄ sudore. vt q̄to affor:ismo. affo. lviij.
A causone

Secundus

A causone habito. Secundu piz. nam aliquando post post sudorem exaltatis iam vaporibus calidis et apertis poris multotiens etiam spiritibus re solutis sequitur frigus quoddam et forte aliquis rigo: qui sequens completam euacuationem non eget regimine per medicinas. per leuē enim fricationem aut pannorum calidorum applicationem remouet. Et quod rigor sequatur euacuationes collige secunda quart. tractatu primo cap. de narratio de signorum bonorum: et de hoc rigore est sermo hic. Patet etiam tertium nam aliquando tempore sudoris terretur natura in expellendo materiam noctuam per membra sensibilia et retrahit calorem et spiritus et significatur impotentia virtutis et terror eius necnon malitia materiet hic rigor est malus. de quo. vij. affozimoz. In sudore rigor: malus. Et aliquando contingit propter vehementem resolutionem spiritus cum debilitate virtutis preteritue sicut in sudore diaforetico cui frigus associatur: et hic est pessimus. Et notandum quod per rigorem creticum debes intelligere rigorem antecedentes crism cum oibus aut pluribus conditiōibus laudabilibus crisis. nam per curabiles non est aliud faciendum iuxta affozimoz. xx. prime particule. Ea quorum crisis sit aut facta est. nec ex hoc timeamus virtutis debilitatem aut aliud nocuum mentū notabile sicut conuersione materie ad aliquod membrum nobile et similia. verus aliqua calefactio cum pannis posset fieri.

Et quandoque sedatur cum ligatione extremis et fricatione facili et cum calefactione cooperture et cum vncione de oleo de aneto. et de camomilla si indiget eo.

Ponit regimē rigoris vertentis ad se curā: et primo minus fortis. secundo magis fortis. scda ibi (In forti autem quando perseverat). In prima parte dicit quod rigor scilicet debilis quandoque sedatur cum ligatione extremis: scilicet corarū et adiutorio: et fricatione facili scilicet totius corporis et extremis. et tertio cum calefactione et vncione cum oleo de aneto aut de camomilla si indiget eo. quasi dicat. quod aliquando sufficere sola ligatione et fricatione absque vncione. Et notandum quod huiusmodi fricationes et vnciones debent fieri dorso spine et partibus posterioribus a quibus incipiunt rigores quarto affozimoz. affo. 6. 2. quibusque in febribus. Calefactione enim et trabendo calidum exterius sedat rigorem.

In forti autem quando perseverat siue sit in febribus: siue sit in aliis oportet ut ligetur extremitates in locis plurimis et inunctionio fiat cum oleo camomillino et radice lilij. et sunt de hominibus qui confortant illud cum eis que sunt sicut cardamomū et castoreum et ruta et scypha et calamentū et baurach et piper et piretrū. Et quandoque pertransit illud ad administrandum linimenta ex sinapi assa non fetida. Et quandoque decoquuntur medicine iste in aqua: deinde coquitur in ea aliquod oleum et aqua eruce fortis est in hoc capitulo per se sola aut cum oleo aliquo quod decoquitur cum ea. et sibi decoctio osimi et aque et defectio olei boni. Sumat anetum siccū et myrrha et ruta et calamentū et piper et piretrū et coquant in vino decoctioe vltima: deinde coquant colatū in tāto quantum est medietas ei.

Acci. feb. acu.

Fo. xcviij.

de oleo sisamino usquequo consumat aqua et remaneat oleum et admistrefyngedo. et de oleis fortibus in eis in tali qualis est rigor quarta ne est oleum de costo et oleum de scypha et oleum de abrotano et oleum de lilio et myrrha et ponantur in vncia vna olei pondus. 5. iij. piperis et sexta. 5. j. piretri tritorum. et admistrefretur absinthius decoctum in oleo aliquo aut oleum oliue in quo decoctum est apium. Et introitus in oleum lenis caliditatis est uariatus valde: et fortasse necessarie sunt potiones et multotiens sedatur cum aqua calida lenis caliditatis et cum incurratione super vaporem eius. Et quando non sedatur per id si materia est grossa decoquant in aqua anisum calamentū et semen apij et semen apij et mastix et eruca et anetū et similia. et balneatur in aqua in qua decocta sint ea que sunt sicut scypha et abrotanū et calamentū: et anetum et squinantus et ruta et sanlicus et costus et semina calida.

¶ Nunc curat rigorē forte. et primo magis per exterius applicita. scdo magis per interius sumpta. scda ibi. (Et omnes medicine fortis. pro catidōis) Prima pars posset diuidi in tot partes quot remedia ponit. partes patebunt. ¶ Ante oia primo notandum rigorē vertere ad se curā aliquando propter tristem sensationē vehementer contristantē et debilitantem virtutē. Secundo propter motum corporis suum ad quē resolutio et virtutis debilitatio presequitur. Tertio propter vehementer retractionē caloris ad quā potest sequi suffocatio. ¶ Secundo notandum huiusmodi applicita locis de quibus supra conferre calefactionem sua actuali et potentiali caliditate et tristem sensationē remittendo. et tertio de materia faciente rigorē resoluendo. Primum remedium faciendum in rigore forti quando perseverat siue in febribus siue quando non fuerint febres est ligatione extremis in locis dictis: et inunctionio fricando cum oleo de aneto camomillino et radice lilij: scilicet albi que est calida. in secundo et rigoris sedatiua: et potest decoqui radice lilij cum oleo camomille et ipsum oleum applicari vngedo et fricando. Secundo remedium est quod aliqui boies confortant oleum supra scriptū addendo cardamomū calidū: et siccū in tertio castoreū pinguedinē testiculū calidā. et sic in fine tertij aut in principio quartij. et rutam calā. et sic. in tertio siluestris non in. itij. Scypha que secundum alios quos est stica dos arabicus calā. in prio. et sic. in. ij. secundum aliquos est spes absinthij: et de sandonici a sandone loco gallie. Et apud Gal. sexto de simplicibus medicina est abrotanū calā. in primo. sic. in secundo calamentū calā. et sic. in secundo baurach spes salis per qua sal nitru ca. et sic. in tertio piper piretrū calā. et sic. in tertio. hec aut aliqua istorum possunt superscribi pro oleo commisceri secundum suā substantiā: aut prius ponit ad decoquendum: et postea oleum colari bimō abijciendo. Tertium remedium quoniam pertransit medicum ad linimenta magis calida sicut que sunt ex sinapi calida in quarto. Et ex assa gummi calida in quarto sicca in secundo intelligendo de non odorifera que est calidior odorifera. licet magis abominabilis. Et due possunt cum aliquo liquore permisceri in pauca quantitate et bis loca dicta inungi. Et quādoque decoquuntur iste medicine in aqua: deinde de

Tractatus

coctio illa colata bullitur cum aliquo oleo vsq; ad aque cōsumptionē et administratur. Quartū remediū est aqua decoctionis erice calide. et sic. in scdo sola aut cū aliqua oleo bullita est fortis in hoc ca. Similiter decoctio ozimi. i. basiliconis calida et sic. in scdo. et aqua eius per aquā intelligēdo succū aut aquā distillatōis. Quintū remediū est confectio olei boni. sumant aneti sicci rute mirre calamenti ana partē vnā. piperis piretri añ. partē mediā coquātur cū vino decoctōis vltima ita vt borā virtū ingrediat vīnū: deinde vīnū istud coquat in tantū olei sisamini q̄ta est et medietas vsq; quo confusatur aqua et administratur. et hec est fortis et solēntis. Sextū est ex oleis fortibus multū calidis cōuenientibus in rigore: fortib; quales est rigor: quarane sicut est oleū de costo cal. et sic. in tertio oleum de scbea oleū de abrotano. et hic vides q̄ Aui. per scbēā nō intelligit abrotanū. oleū de lilio oleū de mirra. Septimū ponatur in. j. olei tres. j. piperis. et sexta. j. vnius piretri trito: et. x. Octauum administratur absinthii decoctū in aliquo oleo si cut oleū oliue in quo decoctū sit apsiū. Nonum in troscus in oleū aliquod pauce caliditatis est iuuatius valde si ponatur in eo fin totū corpus preter q̄ fin caput. Et fortasse bis non sufficientibus sunt necessarie potides de quibus infra. Decimū quandoq; sedatur cū aqua parū calida scilicet in curiādo dorsum super vaporem eius. Undecimū quando non sedatur per illud et materia est grossa decoquatur in aqua anisum et calamētum et semen apij et mastice et eruca et anetum et similia et recipiat vapores. vt supra. Duodecimū balneetur in aqua in qua decocta sunt scbea abrotanum calamētum anetum squinantum ruta sanfucus idest maiorana costus et semina calida.

Et omnes medicine fortis prouocatio nis sedant rigorem. Et de medicinis sedantibus rigore maximū in quartana et similib; sibi est vt bibatur de costo aurei. j. cū aqua calida et de agarico q̄tum de ipso in aqua calida. Et in agarico est iuuamentū. et quādoq; ponit cum eo parū opij. quoniā facit dormire et facit sudare et prohibet vehemētiam rigoris et alia. et iterū yreos quantitas aut. j. in aqua calida.

In parte presenti Aui. curat rigore per sumpta interius. et primo per medicinas et cibos alteratiuos. in scda per medicinas solutiuas. scda fere in fine capituli ibi. (Et solutio ventris) prima in tot partes quot sunt medicine. partes patebunt. Prima est. omnes medicine fortis prouocationis scilicet sudoris sedant rigore. oēs nāq; sunt calide. et sic sua caliditate sedant ipsum. Preterea educendo per sudore sedant ipsum. sicut tyriaca metridati et similia cū vino potenti sumpta. Scda medicina q̄ sedat rigore maximū sicut in quartana est butiri modū. R. costi aureum vñ puluerizetur et sumat cū aqua calida scdo. R. agarici intellige preparati suis correctiuis aureū vñ et sumatur distēperatis cum aqua cal. iuuat enim agaricus in rigore. Tertia medicina quandoq; ponitur cum agarico parum opij et iuuat faciendo dormire faciendo sudare. et prohibet vehemētiam rigoris et alia accidentia. sequentia rigore sicut sincopsis et similia. et ad intellectum Aui. debet accipi agarici aureū vnum. opij vnum aut duo grana. possemus etiam has medicinas scilicet agaricū

De cura

optum et costus simul cōmiscere et totum exhibere vna vice per boram aut circa. ante paroxysmū et melius est vt sint distemperata aut cum aliquo liquore calido saltem actu. hec em̄ medicina iuuat calēfaciendo et subtiliādo materiaz. Iuuat scdo de per accidens sopiendo sensum. tertio prouocādo somnum. quarto prouocādo sudore: sed prouocatio sudoris partim est de pte per medicinas calidas subtiliātes. partim de per accidēs inducendo somnū qui facit sudare. Et hec medicina: q̄ tarde euacuationis et efficitur etiam tardior per optum nō euacuat: nisi post viginti horas aut circa quādo iam paroxysmus erit finitus et euacuat materiam grossam sicut melā coliam. et similes quas forte nō euacuaslet si nō fuisset sumpta ante paroxysmum cum ante paroxysmū materia incipiat agitari et cōmoueri. et cum est in motu facilius potest educi quam si nō cōmoueretur. propterea forte melius esset qd̄ hec medicina per duas horas aut maius tempus exhiberetur ante paroxysmū vt iam sit actiuata dū mouetur causa antecedens pro paroxysmo. Et ex his facile soluntur multe instantie pauci momēti quas doctores adducunt pro declaratione bui tertius. Quarta medicina est aureus yreos in aqua calida. Est aut yreos radix lilij celestis cal. et sic. in fine tertij et solutiuā. Et credo q̄ esset melius hoc exhibere ante paroxysmum per notabile tempus vt esset completa eius solutio. verū eius oleum applicitum sedat notabiliter frigus et rigorem.

Et de cōpositis est tyriaca diatesseron et electuaria alia. et diaciminū et diacalamētum. et diapipecon. et syrupus de melle in quo feruent sicut assa. ruta. et piretru et piper. Nullule ex parte quedantur in potu ante rigore per horam vnam infirmo erecto vel stante super lectū suum vel scamnū suum: et aere eius calefacto cum igne et cooperimēto quoniam temperant ipsum aut prohibent: quarum cōfectio. Recipe storacis. myrhe. opij. opponaci. omnium ana partem. j. conficiātur cum butyro: et sit dosis eius quantitas fabe: et iterū sumantur opponaci. castorei. dauci. asse. piretri. opij. ana partes equales fiat sicut primo fit. Descriptio bona. Recipe opponaci. serapi. ni. amidē. et cimini carment: et feminis apij et piperis ana aur. j. f. feminis iusquiami albi. croci. aristologie. castorei. euforbij. myrhe. ameos zinziberis omnium ana pondus tertie. j. feminis armel. piretri omnium ana aur. j. conficiantur cum melle: et dosis eius sit auellana cum aqua calida valde.

Describit medicinas compositas valentes in rigore. Ex quo infer q̄ medicine suprascripte fuerunt plures et non vna sola. scilicet costus agarici et c. Prima medicina cōposita est tyriaca dyatesseron id est de quatuor rebus. Itē dyaciminū dyacalamētum. Item dyapipecon que omnia sunt calida circa tertium gradum. Et syrupus de melle in quo feruent sicut ruta assa piretru et ptp id est aqua mellis in qua butiri modū sunt bullita et colata post horum bullitiones. Nullule ex parte quedantur infirmo erecto siue faciat in lecto siue super scamno

scamno ad experiendū an sit fortis potens tolera-
re butusmodi optata: et etiam vt melius possit de
glutire et debet esse in camera calida aut in pānis
circūdatus vt nō frigeat. R. myre opij oppopo-
naci omniū ana partem vnam conficiatur cū bu-
tiro: sit dosis vt quāritas fabe. Do tibi sanū con-
siliū quando incipis alitū exhibere medicinas
optatas nō trāscendas sup duo grana opij. Sunt
enim quidam qui facile patiuntur ab opio. quidā
non. Intra quos difficile est distinguere nisi per ex-
perientia. Quomodo aut butusmodi optata cōse-
rant in rigore patere potest ex dictis. Et due medi-
cine sequētes sedant rigorem: tum calefaciēdo et
subtilizando per medicinas calidas: tum stupefa-
ciendo. nam in prima sequente ponitur opium in
secunda semē iusculami albi: quod tamen minus
stupefacit quā opium. Solum superest vt aliqua
declarentur. oppoponacū dictum est ab opos qd
est gummi vel lachryma et ponax vel ponacuz ber-
ba. sic sumitur vt sumit a Plinio. 12. naturalis bis-
sorie. et est calidum et sicū in tertio Amiden est si-
seleos. xij. tertij tractatu quarto capitulo de cura
asclitisi i fine: aut est herba de qua sit assa. et est val-
de calida. Aristologia capiens nomen ab inuento
re qui seminando inuenit. vt ponit Zullius primo
de diuinatione distinguens in longam et rotundā
sic differētes scdm folia et radices: quarum vtraq;
est notabiliter calida: sed lōga calidior. de vtraq;
potest intelligi. Arnel est species rute et non siue-
stris vt voluerunt quidam: vt patet per Auicē. vi.
quarti capitulo de cura morbus viperarū.

Et fortasse est necessariū in eo vt detur
in potu vinum calefactū et cibi calefacti.

In parte ista ponit quod cibi et potus debet da-
ri actualiter calidi: et melius est etiam vt sint pote-
ria tales siue dentur in rigore sicut aliquando est
necessarium deficiente virtute siue ante rigorem.

Et solutio ventris euz eis que sunt sicut
pera et dyacitoniten et dyafinicon: imo qñ
est rigor prauus et proprie in febre dentur
in potu pillule fetide: quoniam ipse sunt sa-
nitas eius.

Curat rigorem cum solutius concedens yeram
scilicet simplicem dyacitoniten et dyafinicon: qua-
rum descriptiones vide a Mesue in suo antidota-
rio: et ab Aut. quinto canone: immo quando rigor
est prauus: quia fortis et longus et proprie sine fe-
bris dantur in potu pillule fetide: quoniam sa-
nant. quarum descriptiones vide nono Almanfo-
ris. capitulo de paraleli. et dicuntur fetide: quia fe-
tidus educit humores: et conueniunt cum non est
feb. aut pauca febris: quia sunt notabiliter calide.
Motant hic doctores solutius non esse exhibenda
ita vt operent tempore paroxysmi nisi materia ex-
istente in vijs ductū aut sibi prima in pauca qua-
ntitate: quod credo esse verū precipue: quando but-
usmodi medicine sunt violente sicut sunt que hic
descripte sunt preter yeram. Cura rigoris sex req-
rit intentiones. Prima est regimen sex rerum pro-
prie in aere qui debet esse calidus. similiter cibi et
potus in rigore pendente a materia calida debent
esse actualiter calidi. Secunda intentio est mino-
ratio humorum cum vomitu cum plurimum de ea
materia expellatur eo tempore ad stomachus: sed
ante rigorem per notabile tempus puta die prece-
denti cum medicinis solutius: scilicet yera simpli-
ci dyafinicon. dyacitoniten. pillulis fetidis. reubarba-
ro. aloē et similibus secundū exigentiam materie

Tertia intentio est remittere acuitatem et subtili-
tatem materie. et etiam subtilizare grossam. Primū
perficitur cum ingrossantibus et inuisantibus vt
aquis et syrups. Secundum cum subtiliantibus
abstergentibus et incidētibus ex eisdem: et ista sunt
exhibenda tempore digestionis materie que stat
sub forma cause antecedentis. et sic per duas bo-
ras ante paroxysmum ratione materie coniuncte
paroxysmi. Quarta est reddere materias non ita ve-
lociter mobile super membra sensibilia que com-
pletur per quietem corporis aut per frigida inspi-
santia. Quinta intentio est obtundere sensum ne p-
ter sensus acuitatem valde debilitetur eger et aug-
mentetur concussio que completur per prouocan-
tia somnum. Sexta intentio est partium exteriorū
calefactio et proprie dorso et extremorū. que cōple-
tur cum fricatione cum pannis calidis et calidoz
exterius applicatiōe que multiplicia possunt esse
Item cum cibis et electuarijs et aquis in presenti
capitulo descriptis. de quibus sunt tyrtaca. metri-
datum. diamuscum. et similia. et proprie in mate-
rijs frigidis sumpta cū pauco vini potentis et etā
cum bis que exterius applicantur. Descriptio con-
uentens. R. olei anetimi. ʒ. i. f. succi arthemisie. ʒ.
iij. bullant simul ad consumptionem succi. et adda-
tur croci subtiliter puluerizati. ʒ. i. cere quantum
sufficit. fiat vnctio cum aqua debite calida vngas
tur dorsum ante rigorem et in rigore. Aqua vitis
applicata dorso et extremis est efficax.

Regimen sudoris in febribus.

Cap. xij.

Portet ne sudor creticus quan-
tum possibile est restringatur.

In presenti capitulo Auicenna po-
nit regimen sudoris. primo cretici nō
superfluentis. secundo cretici et non
superfluentis. tibi secunda Cum autem fue-
rit necessitas dicit primo creticum sudorem quan-
tum est possibile non esse restringendum. patet
quia natura in crisi perfecta non est impedienda.
prima affosimozum. affo. xx. si tamen sit sudore vir-
tus preter modum debilitaretur: tunc conuenit illuz
restringere.

Cum autem fuerit necessitas et pertran-
sit terminum. tunc oportet vt euacuetur et
infrigidetur locus. Si autem non excusat:
tunc super instrumentum positus quo pue-
ri vel iuuenes solent in aere concuti cōmo-
ueatur in loco frigido.

Nunc Auicenna facit quod dictum est. et habet
quinq; partes. tres prime partes regunt sudores
parando a erem. secundo in tali regimine abster-
sionem sudoris docet euitare. tertio ponit quedaz
remedia exterius applicanda. secunda tibi. Et nō
oportet vt intendant. Tertia tibi. Et oportet. Dicit
primo quod cum necessitas est stringendi sudorem
superfluentem oportet euentare et infrigidare lo-
cum et supple etiam sudantem. quo remedio non
sufficiente ponatur super instrumento quo solent
pueri in aere concuti et se cōmouere. Pro cuius
deklaratione notandum quod debent primo di-
scoopertiri vt vapores retenti sub pannis exalent
simul cum aere calefacto circūdante. secundo hoc
non sufficiente debent aliquantulum flabellari siue
euentari: vt flabellatio illa impellendo vapores a
superficie corporis propterea erem impetuose mo-
tum in corpus sudantis infrigidet ipsum et poros
opilet. semper enim a corpore nostro exalant vas-
pores calidi qui circa corpus retenti ipsum calefa-

in ij

Galenus septi-
ma amporis
morbus. Sudor
multus frigidus
Calidus semper
fluens: frigidus
maiores: calidus
minores: egritudo
dine significat
Causa vero sud-
oris multus
do est in corpore
b collecte bu-
miditatis que
hic precipitur ex
pellit superflus
cū vomitu a cor-
pore fortis: in fe-
ri? cū pharma-
cia a debili. qd
dignū est repre-
bendi.

Tractatus

clunt et poros aperientes amplius sudare faciunt quinta problematum. problemate, decimosexto quare quiescentes immoti sub radijs solis magis calefiunt. ventilatio itaq; isto modo et comotio super notato puerorum instrumento.

Et non oportet ut occupetur in ericcando illud quod rozando egreditur faciendo ericcationem post ericcationem. nam illud est occasio ad illud prouocandum et multiplicandum. et fortasse attrahit sincopim. Nam eius absterio addit in ipsum et eius dimissio restringit ipsum.

Nunc facit quod dictum est dicens non oportere occupari in ericcando illud quod in modum rois egreditur per poros cutis faciendo ericcationem post ericcationem. nam huiusmodi ericcatio est causa prouocandi et multiplicandi ipsum: et fortasse attrahit sincopim: sed multiplicatio ipsius spiritibus preter modum resolutis. absterio enim sudoris auget ipsum et dimissio eius restringit ipsum. Absterio namque sudoris est causa cur alius sequatur ne detur vacuum. sed dimissio restringit: quia ipse dimissus circa pororum officia inuicatur et ingrossatur. nam cum sapiat naturam aque reddit in ipsam ab extrinseco: et sic infrigidatur et ingrossatur: ad quam infrigidationem et ingrossationem adiuuat frigiditas cutis et continentis. et hoc est sententia Aristoteli. problematum problemate. xiiij.

Et oportet ut iungat eum cum oleo rosato forti et oleo myrtino. Aut cum oleo de salicibus et cum oleo de balaustijs.

Nunc Aucenna ponit remedia. et primo sudore non existente multum uehemens. secundo ipso existente valde uehemens. secunda ibi. Et cum res sit uehemens. In prima parte ponit tria remedia. Primum remedium est ut iungat cum oleo rosato fortius ad restringendum: quia oleum scilicet factus ex oliuis immaturis: quia nondum apertis et si sint siluestres et albe sunt stipticores quam domesticæ et mature. Et cum oleo myrtino. scilicet similibus virtutibus: aut de salicibus quod est frigidius: non tam magis stipticum: aut de balaustijs: id est caducis granatorum que sunt capita ipsorum: et hoc fortius contrahit ipsas supra scriptas. singula enim horum sunt ipsius constrictiua et eius omnia si mul mixta.

Aut fiat oleum cum aquis in quibus decoquuntur citonia pontica et mala pontica et rose et balaustie et karabe contriti sic ut puluis qui apparet in radio solis et similia quoniam restringit et quodcumque restringit: acetum mixtum aqua et succus agreste et decoctio balaustiarum et decoctio gallarum et decoctio myrti et succus salicis est mirabilis et aqua semper uiue. Et cum res sit uehemens liniatur cum mucillaginibus frigidis et cum gummi et proprie cum emplastratur his duobus et euentatur. Et quando uehemens sit res oportet ut ponatur nix super extrema et sola sint in ea extrema. aut balneetur cum aqua frigida si suffert eam.

Ponit regimen secundum. et est oleum factum

De cura

boc modo. accipitur aqua decoctionis citoniorum et malorum ponticorum que magis constringunt quam citonia cum sint magis frigida et magis de partibus terreis participantia quam ipsa. et rosarum: scilicet siccarum et balaustiarum et karabe contrite sicut puluis qui apparet in radio solis et similia que aqua postea debet bullire cum oleo aliquo virguta oliuarum onfanzino usque ad aque consumptionem. est enim efficax hoc. et aqua aspersa super corpus egri aut epibimata est valde constrictiua. nam bec sunt frigida et stiptica. karabe autem quasi trabens paleas interpretatur: et quodcumque restringit scilicet sudorem aceto mixtum. Item succus agreste et decoctio balaustiarum et decoctio gallarum et decoctio myrti et decoctio foliorum salicum: et aqua semper uiue. scilicet decoctionis expressionis aut distillationis. est enim valde frigida. Et cum res id est sudor sit uehemens liniatur corpus cum mucillaginibus frigidis sicut psilij aut cum gummi arabico ut inuicentur in superficie corporis ut sudor non possit exire. Nec enim fortiter stringunt coadiuuante euentatione. et quando uehemens sit res: quia alia non conferunt ponatur nix super extrema et sola sint in eam ue extrema non residuum corporis ne forte congeletur: aut balneetur in aqua frigida si suffert eam. Dicit tamen Gentilis se curasse sudorem cuiusdam domine cum rosata nouella descriptione. Mi colat in suo antidotario quam dicit conuenire in sudoribus diaforeticis et datur mane et meridie cum aqua frigida credo quod sufficeret. 3. semis. Notandum quod intentio Auzien. est restringere sudorem sequentem subtilitatem materie dilatationem pororum debilitatem contentiue et irritacionem expulsiue maxime quando timetur casus virtutis. Pro cutis constrictione sunt de intentiones. prima constringit poros. secunda ingrossat materiam. tertia confortat contentiuam. membrorum et remittit acuitatem expulsiue eorum. quarta diuerit materiam maxime a circumferentia ad centrum. quinta ordinat debitum regimen maxime cibos et potus inspissantes materiam sudoralem et virtutem fouentes que intentiones quibus debeat compleri satis bene patere potest.

Regimen fluxus narium superfluit. Cap. xiiij.

Oportet ut non properetur ad prohibendum illum qui cretus est quantum possibile est.

Item hoc capitulum habet duas partes. In prima parte premitit fluxus sanguinis narium non restringendum. secundo docet regere restringendum. secunda ibi. (Cum autem est necesse). In prima parte dicit non oportere properare ad restringendum fluxum sanguinis narium cretum quantum possibile est nisi superfluat et debilitet virtutem.

Cum autem est necesse prohibere fluxum sanguinis narium in febribus acutis: tunc liga extrema et pone ventosas super latus quod sequitur latus fluxus sanguinis narium: deinde consequenter adhibe regimen illius loci. fortasse enim possibile erit tibi ut infrigides et restringatur per illud et ante ponas ventosas desuper et distilla in narium aliquas distillationes predictas in capitulo fluxus sanguinis narium. Et cum non est prohibens

Sopbista Alci
radrin. vij. cpl
dimatari. Dm
in egritudine
bus superuenit
fluxus sangui
nis per nare
siquidē modē
ratus fiat: pla
cet nobis si nō
immoderatus
opz nos sistere
et stringere: et
mitotēs abig
arte fluxus san
guinis soluit
sint bomata su
puentia: sint
ibom aentm
portbomta fuit
sed qñ dico li
portbomta non
dico imoderat
tamola foretm

Secundus

naturalis calor sed modera-
ta lipobomita
sicut ad aptio-
ne. Multo rices
em ille qui pa-
ctur fluxu san-
guis ex naribus
videtur sanguine
multum exire p-
turbatus est: et
obstupuit de cin-
de frigidus factus
est naturalis ca-
lor et reductus
est sanguis: et
sic constrictus est
fluxus sangui-
nis.

prohibens aliquod infrigida caput cum in-
frigidantibus predictis in eo.

¶ Nunc facit quod dictum est. et primo regit fluxu
sanguinis in febribus acutis. secunda specialiter
in quartana. secunda ibi. (Et quandoq; aduenit) In
prima parte pro stringendo sanguine ponit tria
remedia. primum est ligatio extremorum: scilicet adiu-
toriorum supra cubitos per duos digitos: et similiter
corarum supra genua tantundem. nec non testi-
lorum ad diuertendum. Secundum remedium est po-
sitis ventosari si fluat ex nare dextra super regione
splenis sine sacrificatioe ad retinendum sanguines
ibidem aut ad diuertendum. Tertium remedium est
regimen loci per quem fluat sanguis scilicet nati-
frontis. temporum colli. et partium propinquarum
nam fortasse erit possibile ut per infrigationem
supple et constrictionem illarum partium restrin-
gatur absque positione ventosarum super regione
splenis aut epatis. Aliter et non ponas ventosas
super partibus superioribus: sed naso propinquis
ne sanguis trabatur ad superiora: et distilla in na-
sum aliquas distillationes predictas: scilicet quinta ter-
tij cap. de cura fluxus sanguis narium. Et cum non
est aliquid prohibens: scilicet catarrus aut nimia
repletio infrigida caput cum infrigidantibus di-
ctis in capitulo de cura fluxus sanguis narium.

¶ Et quandoq; aduenit patientibus quar-
tanam fluxus sanguinis narium. quare oportet
ut iuues cum facientibus fluere sangui-
nem ex naribus scitis. in ipso enim est sana-
tio quartane. Si vero superfluitatem ti-
muerimus faciemus sicut illud quod fecimus.

¶ Hic fluxum sanguinis narium regit in quarta-
na dicens quod oportet ut iuues cum facientibus
fluere ipsum ex naribus que sunt scita. quinta ter-
tij. scilicet constrigendo gulam ponendo digitos
in naribus aut setas porcinas aut herbas dictam
poligonum. Nam per fluxum ipsius sanatur quar-
tana maxime pendens a melacolia genita per ad-
uersionem sanguinis. si tamen timueris ne super-
fluat constringe ut dictum est. Cura sanguinis na-
rium erigit quinque intentiones. Prima est remotio
cause fluxus que multiplex esse potest. scilicet nimia
aquisitas: aut nimia colera sanguine permis-
ta: aut superflua caliditas sicut in febribus acutis:
aut debilitas contentiue: aut irritatio virtutis
expulsiue. secunda intentio est diuersio cum euacua-
tione aut sine. Tertia fluxus interceptio cum
bis que applicantur collo temporibus aut fronti.
Quarta osificationum venarum que ad nares termi-
nantur constrictio: scilicet cum bis que naribus in-
stillantur aut insufflantur aut in forma stuellorum
imponuntur. et hoc absque alijs secundum plurimum
est sufficiens. Quinta est regimen sex rerum non na-
turalium per que sanguis inspissatur et secundum
plurimum infrigidatur et fiat ineptus fluxus et con-
tentia membrorum fortificatur. Et pro complen-
do quartam intentionem infunde aliquem pulue-
rem sicut troiscos de terra sigillata: aut de liara-
be: aut bolum armenicum. sanguinem draconis in
albumine oui. et bene concute: deinde fac stuellum
satis grossum ex cortio aut tela aranea aut pilis
leporis et infunde in albumine illo et naribus im-
pone quem diu retineat et non violenter extraha-
tur. hoc enim secundum plurimum sufficit: immo stuellus
infusus in solo albumine oui est sufficiens secundum
plurimum. Et quia cura fluxus sanguinis narium

Acci. feb. acu.

So. c.

cum est continuus celeritate indiget: sunt be om-
nes intentiones aut plures ex his quam cito placent
de cum remedijs opportunis.

¶ Regimen vomitus qui accidit eis. Cap. xv.



Reticus iterum non abscinda-
tur nisi apud necessarium.

¶ In hoc capitulo Auicenna ponit
regimen vomitus. et primo ceticus
non restringendi. secundo restringen-
di ceticus vel non ceticus. secunda ibi. (Et secundum
plurimum) Dicit primo non esse restringendum cre-
ticum nisi sit necessarium. scilicet quia superfluens et
deiciens virtutem: et quia non euacuat quae est
euacuandum.

¶ Et secundum plurimum abscindatur in
eis per vomitum et per adiutorium eius quo ex-
trahitur humor nociuus sicut est syrupus
acetosus et aqua calida. Et quandoq; est ne-
cessarium ut confortetur virtus. quare po-
natur loco syrupi acetosi puri syrupus ace-
tosus cum seminibus.

¶ Nunc facit quod dictum est: et continet duas par-
tes. nam primo in generali docet regere vomitum
Secundo magis in speciali. scda ibi. (Et si humor
imbibitus) Dicit primo vomitum secundum plurimum ab-
scindi per vomitum et per adiutorium quo euacua-
tur humor nociuus sicut per syrupum acetosum cum
aqua calida: quandoq; tamen necesse est dare regi-
men fortius ut syrupum acetosum cum seminibus
loco syrupi acetosi simplicis. Pro qua parte no-
tandum quod vomitu valde debilitante et corpore
valde inepto ad vomitum et suspecto per illum ad
fracturam venarum debemus si possumus aliter vo-
mitum vomitu curare. in alijs autem casibus vomit-
us est vomitu curandus maxime materia ad supe-
riora leuigante. que sententia colligitur decima se-
xta tertij de cura colericæ passionis. ¶ Notandum se-
cundo quod ut facilius fiat vomitus preparandum
esse humorem vomitu cum syrupo acetoso zucchari
no materia existente calida et cum oximelle simplici
ipsa existente frigida et grossiori. ipsa vero existente
frigidiore et grossiori cum syrupo acetoso compositio
to cum seminibus. scilicet calidis subtilioribus ma-
terierum sicut cum aniso feniculo et similibus. Est
autem in omni syrupus acetosus compositus duplex.
¶ Quidam cum zuccharo factus et dicitur apud nos
syrupus acetosus. Quidam cum melle et dicitur ox-
imel compositum: quod conuenit adhuc materia ex-
istente grossiori. Oximel vero squilliticum conue-
nit materia existente frigidiore et grossiori. bi-
autes syrupi miscendi sunt cum aqua calida: id est
tepidam. Omnia enim tepida exolunt robur stoma-
chi. post cuius tepidi suppositionem per horam pro-
curetur vomitum exquisitum satis cum impositione
digitum aut pene in gutture.

¶ Et si humor est imbibitus et grossus. tunc
oportet ut fiat solutio in dando in potu quod
est sicut aloes et yera. Et quando non est im-
bibitus fortasse confert yera et aloes.

¶ Nunc specialem ponit vomitus curam. Et con-
tinet partes tres. Nam primo ponit regimen vomit-
us secundum diuersitatem substantie et situs humoris
secundo ponit curam vomitus colericæ. tertio po-
nit regimen vomitus melancholicæ. secunda ibi. (Et
quando assiduauerit vomitus). tertia ibi. (Ad vo-
mitum quidem colere nigre) prima in tres. nam pri-
ma in tres. nam pri-

¶ in

Tractatus

mo docet regere vomitū humore existēte imbibito grosso. secundo nō existente ibibito. tertio existēte imbibito nō grosso. scōa ibi. (Et quādo non est imbibitus.) tertia ibi. (Et si est ibibitus nō grossus.) Dicit primo q̄ humore existēte imbibito in stomacho et grosso oportet soluere ventrē cum aloe et yera. Et dicit in secunda parte qd̄ qm̄ non est imbibit⁹ fortasse confert yera et aloes. ¶ Pro prima parte notandum quod humor existēs in stomacho quandoq̄ est imbibitus: id est intus bibitus et in porositatibus conclusus: quandoq̄ est inuiscatus quandoq̄ natās: quandoq̄ apostemans. Imbibitus est duplex. subtilis et grossus. licet subtilis sit magis aptus imbibiti. et vterq̄ potest esse ex quacūq̄ specie humorū. ¶ Pro remouēdo ergo grossum siue imbibitum siue non. docet exhibere yera et pigram: scilicet simplicem. Gal. ique dicta est yera quasi sacra et pigra amara: et fit ex octo rebus inter quas nō est solutiū nisi aloes. Aloes autem quandoq̄ ponitur duplus ad reliqua et est magis solutiua. et hanc vocant Aloem et yeram. Aliquādo ponitur in dosi equali reliquis septem: et hanc vocant yeram et aloem. Dosis yere pigre in qua aloes ē duplus ad reliqua sine melle est a. 3. f. vsq̄ ad duas. In forma electuarij cum melle est. 3. f. et hoc magis confert quando humor est imbibitus. Aut aliter per aloem et yeram intelligam⁹ aloem qui de nouo misceatur cum yera pigra aloe domi nante sicut. R. aloes. 3. f. yere pigre. 3. f. misce. et exhibeatur in forma pillularum. vel distemperetur cum aqua zucharata et bibantur. Contra vero per yeram et aloem intelligimus yeram dominā et aloem. ut. R. yere p. 3. f. aloes. 3. f. et exhibeatur: ut supra. Et forte per yeram et aloem intelligit duas medicinas distincte: quarum quilibet buic. proposito deferunt.

¶ Et si est imbibitus non grossus mūdatur ipsum syrupus acetosus cum aqua calida: deinde equat ipsum post illud aqua granatorum que bibatur. Quod si euomuerit eas bibat ipsam vice alia donec equetur et quiescat: et similiter syrupus dementa cum granis granatorū. Et fortasse sedat ipsum in frigidatio stomachi.

¶ Facit quod dictum est et continet partes duas. Nam primo ponit tria remedia faciēda quādo humor est imbibitus non grossus. secūdo quoddā regimē euitare docet. scōa ibi. (Et non oportet vt appropinquet.) Primum remedium mūdatur humor imbibitus non grossus est syrupus acetosus cum aqua calida. Digerit enim ipsum ingrossando et abstergit ipsum a stomacho et sua punctide incitat ad vomitū post quem facto vomitu aqua granatorū bibita equat ipsum: scilicet stomachū temperando eius caliditatem: quam si vomuerit bibat alia vice donec equetur: scilicet stomachus ee vomitus quiesceret. Secundum remedium est syrupus dementa cum granis granatorum. confert enim in dicto vomitu. Tertium fortasse in frigidatio stomachi sedat ipsum non solum perficiēda cum interius sumptis: red etiam cum exterius applicitis ita vt aliquando oporteat esse actu et potentia frigidum sicut in colerica passione precipit Rasis nono Almanforis. Hec autem administranda sunt humore iam educto. ¶ Et nota quod est bonum in vomitu vehementi et proprie ab humore calido primo lauare stomachum cum aqua ca-

De cura

lida aut ordei in multa quantitate: deinde appropinquare remedia cōstringentia interius et exterius actu et potentia frigida.

¶ Et non oportet vt appropinquet reb⁹ ponticis et sedantibus vomitum cum ponticitate sua et acetositate sua stiptica ille qui vomit propter humorem imbibitum. quia est malum et addit imbibitioni sed non imbibito fortasse faciet eum deiecere deorsus: Quis sit grossus et fortasse iuuabūt virtutes stomachi ad expellēdū eum per superiora. ¶ In presenti parte docet euitare quoddā regimē dicens. Non oportet illum qui vomit propter humorem imbibitum appropinquare rebus cōstringentibus vomitum sua ponticitate et stipticitate. Nam hec faciunt humorem magis imbibiti. humore vero non existente imbibito fortasse conferunt. Nam si humor sit grossus fortasse stomachus cōfortatus eijcet eum per inferius. Si vero subtilis fortasse eijcet eum cum vomitu. tutius tamen est vt credo primo mundificare stomachū ab humoribus in eo contentis per superius aut inferius siue sint imbibiti siue non. postea butusmodi confortantia administrare tam interius quā exterius.

¶ Et quādo assiduauerit vomitus de colore et nō fuerit de genere imbibiti. tunc vt re stipticis: et pprie emplastris iuuatib⁹ factis ex corticibus granatorū et gallis et his similib⁹ cū vino permixto aut aceto permixto.

¶ In presenti parte curat vomitū colericū quādo nō fuerit humor imbibitus. dicens quod tu debes vt stipticis et proprie emplastris factis ex corticibus granatorum et gallis et similibus cum vino aut aceto mixtis.

¶ Et ad vomitū qd̄ colere nigre supflūū submergatur spongia in aceto et ponatur sup stomachū. Qd̄ si necessariū fuerit aliqd̄ fortius: administra medicinas predictas in capitulo retentionis vomitus.

¶ Nunc curat vomitū melancolicū dicens: q̄ vomitus colere nigre superflue confert spōgia infusa in aceto et bene expulsa stomacho applicata. Ultimo dicit q̄ in efficacioribus pro restringendo vomitū erit recurrere ad medicinas dictas in capitulo de restrictione vomitus dictas. xij. tertij. ¶ Notādū quod butusmodi spongia in aceto infusa confert stomachū quadam stipticitate cōfortando. et si fuerit melancolia adusta pferit in frigidatō et incidendo et stomachū pfortando. Sed si cū aceto buluerit menta et similia cōfert etiam calefaciēdo. Cura vomitus sex exigit intēctiones. Prima remouet causam siue fuerit primitiua sicut regimē sex rerū nō naturalium faciens vomere. siue fuerit corporea sicut operationes apostemata vlcera et similia in stomacho existentia: aut in membro sibi cōmunicāte. Alia diuertit humores ad stomachū fluxuos. Tertia mūdificat stomachū a superfluitatibus in eo existentibus ad vomitū incitantibus. Quarta vias et ductus cōstringit per que ad stomachū deferuntur humores ipsum stomachū confortando ne recipiat et vt debite suas operationes perficiat. Quinta corrigit accidentia. Sexta ordinat debitum regimē sex rerū. Et ex dictis in textu potes elicere auxilia plures harum intentionū perficiētia.

¶ Regimē fluxus vtrius qui accidit eis. 2ap. xv. Jam singulariter

Secundus



Alm singulariter in capitulo fluxus ventris locuti sumus in hac intentione ergo redeamus ad illud. Et de illis que conferunt ex via ciborum sunt almes torrefacti et lentes torrefacte et coriandrum: quodcumque horum duorum fuerit elixetur et fundatur aqua ab eo et proprie quando fit acetosum cum granis granatorum: quoniam est bonum.

¶ Hic autem ponens fluxum ventris qui accidit febribus duo facit. Primo pro sufficienti regimine fluxus ventris remittit nos ad decimasextam tertiam. de se lo cutum fuisse ibidem singulariter quantum est opportunum in hac intentione. scilicet in regimine fluxus ventris sequentis febrem. secundo hic breuiter se expedit per nos quodam cibos convenientes in fluxu sequere febrem dicens quod de illis qui conferunt via cibi sunt sicut almes torrefacti et lentes torrefacte et coriandrum sicut torrefactum. Quodcumque horum duorum. scilicet almes et lentum postquam torrefactum est debet primo elixari et abijci prima decoctio: deinde debet bulire quousque decocta sint et debent fieri acetosa cum granis granatorum. scilicet exprimendo succum ab eis. et bimodum con diendo. Almes autem sunt robillie. Coriandrum preparatum cum aceto et torrefactum est singulare in fluxu ventris et proprie ad retinendum cibum in stomacho. Nec autem cum frigida sint et stipitica conferunt in fluxu sequente febre. Intentiones habende in cura fluxus ventris sunt sex. Prima remotio cause fluxus quocumque fuerit aut primitiua: aut corporea. secundum quod est diuersio humorum a fluxu ad intestina. tertia est mundificatio intestinorum a superfluis in eis contentis et doloris eorum sedatio aut cum distensionibus fuerint in intestinis grossis: aut cum sumptis in potu si fuerint in gracilibus. quarta intentio est viarum et ductuum constructio humorum ingrossatio et cetera: tio necesse intestinorum confortatio ne recipiant cum exterius applicatis et sumptis. quinta est accidentium correctio. sexta debiti regiminis sex rerum ordinatio.

¶ Regimen sitis eorum superflue. Cap. xvij.



Quod tertium inungatur caput cum oleo frigido valde quod fundatur super ipsum et ponatur super caput si non fuerit quod prohibeat: et cum aquis infrigidantibus.

¶ Autem ponens regimen sitis superfluentis primo ponit regimen generale pro sedando sitim. secundo sedat sitim secundum aliquos speciales modos ipsius. secunda ibi. (Sitis quandoque fit a frigore. prima in duas. nam primo ponit regimen sitis per infrigidantia capiti applicanda. secundo per infrigidantia in ore tenenda. secunda ibi. (Et retentio de mucillaginibus) Dicit in prima parte oportet inungere caput oleo frigido potentialiter infrigidato. scilicet actualiter infuso super caput non existente prohibente. scilicet catarro capitis repletionem et similibus. Et inungi etiam cum alijs aquis infrigidantibus. Causa dicti est: quia si sitis sequitur superfluum cerebri caliditate frigida applicata capiti conferunt remouendo causam: quare infrigidatio capitis est causa infrigidationis oris stomachi per nervos descendentes.

¶ Et retentio de mucillaginibus seminis citoniorum permisce cum oleo rosato ultimo

Acci. fe. acu. Fo. ci.

aut infusio seminis citoniorum et medullarum cucumeris et allendi et cucurbite et seminis lactuce nigre et radicum liquiritie et pillularum descriptarum in antidotario ad sitim. et de illis que masticant et almososant sunt tamarindi.

¶ Nunc sedat sitim cum bis que in ore tenentur. Primum est mucillago seminis citoniorum permixta cum oleo rosato. ultimo. sed in infrigidando inter omnes modos olei rosati est quod fit ex oleo onfancino et rosas albis siluestribus nondum bene maturis. Secundum est cum retentione infusionis prunorum. scilicet acrim aut etiam cum retentione medullarum cucumeris et allendi. scilicet citrulli. et medulle cucurbite. et retentione seminis lactuce nigre: quoniam est frigidius. scilicet in fine secundi vel in principio tertii. Radicum liquiritie mundatarum a cortice exteriori et infusarum in aqua. Tertium tenendum in ore sunt pillule scripte in antidotario. et debet esse confecte ex frigidis et acris bus. Quartum remedium est aliqua que tenentur in ore sicut almososant et sunt tamarindi. Causa dicti: quia pellicula oris est contigua pellicule oris stomachi. quapropter infrigidatio et humectatio vnius est causa infrigidationis et humectationis alterius.

¶ Et sitis quidem quandoque fit ex frigore et re et abscondit eam somnus: et quandoque fit ex calore. et abscondunt eam vigilie.

¶ Ultimo dicit quod sitis quandoque fit a frigore et absconditur per somnum. et quando fit a calore et abscondit eam vigilie. Notandum pro declaratione huius partis quod in siti mendosa causat a per indigestione ciborum maxime non calorum sicut piscium et similibus digestionis difficultas a quibus stomachus laborat in digestionem eleuatur vapores calidi peruenientes ad os stomachi et sitim inducentes conuenit somnus qui fortificando calorem stomachi est causa digestionis et resolutionis eorum vaporum qui erant causa sitis. et sic verificata est prima pars huius textus. et hanc sententiam elicere possumus ex particula quinta assensionum. assensio. xvij. Quibuscumque desiderium nocte bibetur. et. 13. tertium. capitulo de siti ad finem. et. 4. epidemiarum. In vigilando sitis in superficie somnus medicamentum. Secundus modus in siti causata ex vaporibus calidis circa os stomachi facta assumptione et exiccatione nimia vigilie conferunt resoluendo illos vapores calidos qui erant causa sitis. et hoc voluit aut. in parte ultima. Ex hoc facile soluitur intentio quod per hunc textum fieri posuerunt. Cura sitis quocumque igitur intentiones. Prima remotio capitis sitis siue fuerint primitiue siue corporee per constitutionem a toto sicut in febribus aut membris primitiuis sicut a cerebro: aut a membris spiritualibus et reliquis: aut penitus per nocumta cerebrum et per os erit. secunda est sedatio sitis complenda aliquo vniu. modorum infra scriptorum: aut pluribus exigerentia capitis sitis. Primum modus est cum bis super quibus anbelamus sicut super aqua frigida et similibus frigidis. et hic modus confert in siti sequente superflua calefactionem cerebri et membrorum spiritualium. Secundus modus per retentionem in ore sicut est frustum angurie et similia. et hic modus maxime valet in siti sequente calefactionem nem et exiccationem meri canis pulmonis et membrorum spiritualium. Tertius modus est per caput purgationem et per gargarismata cum aqua frigida sola aut cum admixti sunt aliqui succi acres. et hoc valet in siti sequente dispositiones capitis et meri canis pulmonis

Tractatus

et membrorum spiritualium. Quartus modus est per epistimata et vinctiones circa caput collum gulam et spōdiles vsq; ad tredecim et mala grana et reliqua ex rebus frigidis quibus aliquid aceti sit admixtum ad penetrandum. et hoc valet in si et merito cuiuscūq; mēbrū contingētis cuius regio vngatur et epistimetur. Quintus motus est cum somno: fortificando digestione: per cuius debilitatem accedit sitis. Et similiter quandoq; vigilie sedant sitim resoluendo vapores qui in somno cōcentrantur. Sextus modus est cū bibitis q̄ in mala cōplexide calida et sicca sine materia debet esse frigida actu et potentia. vbi vero adsit materia colerica falsa alterius generis: aut proprie imbibita aut inuiscata potius debet esse actu calidus. lī cet potentia frigidus. Septimus modus ē stupefaciendo aliquantū sensum oris stomachi cū in tēse frigidis actu vel potentia. et hoc valet in q̄ cūq; siti. Octauus modus est conuertendo mentem ad alia magni noementi ita vt sitis oblitiscatur. et hoc valet in quacūq; siti remissa. ¶ Tertia intentio est confortatio stomachi complenda cum interius et exterius applicitis contrariis distrahente et moderata stipticitate participantibus. ¶ Quarta intentio est correctio accidentiū et p̄statur scōm ipsorum exigentiam. ¶ Quinta intentio que est regimen sex rerum declinet ad contrarium discrasie.

¶ De profunditate somni q̄ accedit eis. Cap. xliij.



¶ Portet vt remoueat a profunditate somni cum fabulis et his similibus per voces. et ligentur membra eorum inferiora ligatone dolorosa postq̄ non fuerit quod prohibeat. et supponatur colirium subtile si natura fuerit restricta et in hora quietis et tempore assiduitatis: et reuoluetur quod est inter ambas spatulas et spondiles.

¶ Remouet profunditatem somni quatuor auxilijs. primo cum fabulis et similibus sicut bystorijs. secundo per voces. s. alte vocando dormientē et strepitus circa ipsum faciendo. tertio ligando membra eius infra gēua per quatuor digitos ligatione dolorosa. tum ad excitandum. tum ad diuertendum vapores et materias ad inferiora. et sub hoc modo comprehenduntur fricationes membrorum inferiorum. Dicit tamen has ligaturas debere fieri si non fuerit quod prohibeat sicut podagra et vlcera illarum partium que ligantur. quarto supponendo collirium subtile acutum et mordacituum. sicut est suppositorius. hoc. R. mell. 3. ij. terepegre: salis gemme ana. 3. j. et si vis fortius adde suprascriptis scamomee colo q̄ntide añ. 3. 8. et fiant suppositoria longitudinis quatuor vel quinq; digitorum et medio cruris grossicet. Vel fiat suppositorium ex sapone vel sale gemma et ligetur vt ad libitum possit extrahi. hoc autem fieri debet ventre restricto et possunt fieri in hora quietis. s. a profunditate somni. s. cum somnus non est profundus ad preseruandū ab eius profunditate q̄n homo est ad illā paratus. et erit tempore assiduitatis profunditatis in somno: vt remoueat profunditatis illa. Aliter in hora quietis. s. paroxysmi et exacerbationis et tempore assiduitatis. s. dum adest paroxysmus dans intelligere q̄ etiā tempore paroxysmi hoc faciendū est in quacūq; hora hoc accedens super enarit. Altimū auxiliū est ventosatio

De cura

etus quod est inter ambas spatulas et spondiles id est ventosatio in pulpis spatularū sine scarificatione aut cum scarificatione si peccauerit sanguis aut fuerit timor litargie. Sunt et alia remedia sicut odor aceti acutissimū. Itē prouocatio sterutacionis tam premissa ventris lenitione ventosatione et euacuationibus opportuna.

Dubatur vtrū fabule remoueat profunditatem somni. Negatiue arguit sic. fabule inducūt profunditatem somni. ergo nō remouēt. p̄na p̄z. et añs declarat experientia. ¶ Secūdo alique fabule cōtristāt ergo inducūt somnū. p̄z p̄na. q̄ tristitia reuocādo spūs interius ē causa somni. ¶ Tertio auditio fabularū p̄dicatōnum lectionum et simillium sunt cā resolūtiōis spiritū et liq̄factiua materierū et euaporatiōis earū. ergo sunt cā somni. p̄z p̄na. q̄ bis modis somnus prouocatur. assumptū p̄z q̄ spūs audiēdo excitantur et cōmouentur quoz motus est cā resolūtiōis eoz liq̄factiōis materierū et eūtiōis ipsarū.

In oppositum est Aut. ¶ Primo notādū q̄ fabula apud Alacrobium in p̄mētario libri de somno Scipidis circa p̄ncipiū a fallēdo dicta. est narratio rerū nō habētū faciē veritatis aut nō verarū. bystoria vero ē narratio rerū gestarū. et earū scriptura cronica vocat. ¶ Secūdo notādū q̄ quedā corpora sicut cerebrū abundāt in q̄busdā būditatib⁹ crudis frigidis aptis euaporatiōis quoz spūs agitati et laborātes dū audiunt aut legunt butusmodi sunt causa liquefactionis earum. et q̄ in vapores conuertantur quarum liq̄factiō et in vapores p̄uersiō est cā somni. tum spūs in frigidādo et ingrossādo: tum op̄lādō. Aliq̄ vero sunt que abundāt in būditibus colericis et nitrosi: quoz vapores sunt cā vti gillarū. Cum ergo audiunt aut legunt b̄mōi sit in eis duplex motus. vnus spūalis p̄p̄ius ip̄i itellectui sicut quē p̄p̄iōt diuidit et discurret. alter ē motus ip̄oz spūis s̄z diuersas p̄tes sicut ex gētā p̄stionū q̄ p̄mouent audiēdo et legēdo b̄mōi: q̄ si p̄ b̄mōi audita et lecta p̄mouent ad tristitiā timorē aut desperationē spūs mouent inter? Si nō ecōtra mouent ad spem gaudiū audaciā aut irā spūs mouent exteri? in quoz motibus sup̄calefiūt per quā sup̄calefactionē resoluunt et paucificantur. et sic būditates de q̄b⁹ supra liq̄fiūt. et in vapores p̄uertūt. In p̄mis itaq; corpib⁹ b̄mōi audita aut lecta sunt cā somni. i. scōs sunt cā vigiliaz. ¶ Tertio notādū q̄ q̄dā boies sunt p̄mpti et acuti in genij. q̄dā tardī et obtusi: p̄mī legētes et audiētes: et b̄n intelligētes que audiūt et legunt vidētes se proficere vigilāt. scōi vero ex cā p̄traria dormiūt. l̄z aliq̄n scōi p̄p̄uebēntē tristitiā cū vidēt se nō p̄ficere neq; itelligere expectātes rep̄bēsiōē et ignominia potū? vigilāt. tristitia nāq; de futuro malo ē cā vigiliaz. et tristitia ē p̄terito ē cā sōni. Sicut p̄mī aliq̄n cū tā tenēt rē de q̄ agūt dormiūt spiritib⁹ itaq; q̄cētētib⁹ q̄ p̄mo erāt i motu. ¶ Quarto notādū q̄ fabule bystorie p̄dicatiōes et b̄mōi q̄nq; sunt dīfformes ex p̄te narrātis ita vt nunc alta voce nunc submissa loq̄t: nūc leuē nūc aspa et austera. Aliq; etiā ex p̄te eoz de q̄b⁹ agūt ita vt nūc p̄moueāt audientē ad miam nūc ad odiū et irā: nūc ad tristitiā spem desperationē. et sic de reliq;. q̄nq; dō sunt vni formes. tum ex p̄te rectitatis: nūc eoz q̄ rectitāt. p̄mē excitant et vigilare faciūt mouētes spūs diuersis motibus imo cōtrarijs. scōe vero faciūt dormire spūs quietātes aut figentes scōm būditēz vñs. somn⁹ em̄ q̄cēt vebemēter existit alio. scōa p̄mī.

¶ Preterea

Secundus

¶ Preterea huiusmodi fabule et bystorie re. quibus sunt breues et non inducunt somnū: quādoq; longe fatigantes audientes et spūs ipso: ū resoluētes. et sunt causa somni. ¶ Preterea quādoq; sunt de rebus multū mouētibus audietes ex excitāt vīgiliis: quādoq; de rebus parū cōmouētibus: et sunt potius causa somni. ¶ Et ex his tam manifestum est quales boies per huiusmodi lecta aut audita excitātur a somno. et quales prouocātur ad somnū. scōdo etiam manifestū est quales fabule aut bystorie. et qualiter recitate vīgillare faciūt. et quales et qualiter recitate dormire faciūt. tu ergo cū excitare vīs somnolentū narra bystoriā aut fabulam multum mouentem et diffōmē et recita eam diffōmīter frequenter eleuādo vocē et eam exasperando. Ecōtra vero fac cum vīs somnū inducere: et que dicta sunt pro magna parte elici possunt ex dictis Aristo. xviij. problematū pblemate pmo. ¶ Solutio autē rationū factorū in principio suadentū contrariū huius declaratiōis manifesta ē ex dictis. Cura somni pfundū quatuor: exigit intētiōnes. Prima remouet causam. pfunditatis somni. Scōda excitat pfunde dormientē cū auxilijs q̄ dicta sunt. Tertia corrigit accidentia tam presentia quā versimiliter secutura sicut litargiā. Quarta ordinat debitum regimē sex rerum in contrarium pro pfunditatis somni et cause eius.

¶ De grauitate capiti eorum. Capitulū. xix.



¶ Portet vt alienē ab eis emulsiō lactis super capita eorum aut effusio olei super ea aut embroca aut caputpurgium.

¶ Auicēna in presenti parte ponens regimē grauitatis capitis. primo docet q̄ sunt eustāda. scōdo que sunt facienda. scōda ibi. (Immo sint contenti) In prima parte docet eustare quatuor. primū est emulsiō lactis super caput grauatū. secundum est effusio alius olei super caput. tertiū est embroca. quartum est caputpurgium.

¶ Immo sint contenti vaporizationibus factis embrocis ex camomilla. et sint in eis viole et fursur et his similia.

¶ Nunc docet q̄ facienda sunt dicens q̄ contenti sint vaporizationibus factis ex embrocis camomille violarum fursuris et similibus. ¶ Notandū per grauitatem capitis intelligendā esse quādā ponderationē et capitis perceptā extensionē causatā per multā materiā grossā vaporosā. et hoc maxime ab egro percipitur cum multū depimit caput. et postea paulatim ipsum eleuat. Lūi Auicē. prohibet emulsiōne lactis aut eius infusiōne sup caput ne inuiscatum in capitis superficie opilet poros et prohibeat vaporum exalationē. Secundo prohibet applicatiōes olei: quia si frigidum opilet et frigiditate et viscositate. si vero calidum. licet forte iuuaret sua caliditate resoluendo. tamē plus est aptum nocere sua opilando viscositate. prohibet tertiū embrocas et caputpurgia que pnares fugantur maxime quādo essent frigide opilantes aut malam cōplexiōne capitis augentes et forte humores agitantes et mouentes: siue calide sint siue frigide non precedente euacuatiōne. concedit tamen euaporatiōes factas cū embrocis et decoctionibus factis ex camomilla ad resoluendum: violis ad infrigidandū discrasiam febilem et ad temperandū caliditatem camomi

Acci. feb. acu. Fo. cii.

le et fursuribus ad resoluendum et abstergendum si quid in poris capitis curis ipsos opilans continetur. nec autem fieri debent premisissis euacuatiōibus et diuersiōibus opportunitis. ¶ Cura grauitatis capitis exigit quatuor: intētiōnes. prima euacuatiō materiā grauantis euacuatiōibus cōsumuntibus. scilicet siccationibus et farinaciā scōm exigentiam. secunda diuertit cum clisteribus loriōnibus crurum fricationibus et similibus. tertia eradiscat residuum materiā aut partem ipsarum in capite contentarum caputpurgijs masticatorijs et similibus. quarta resoluit residuum in capite contentum discrasiam cerebri alterando et ipsum cōfortando cum euaporatiōibus in textu positīs in quibus melius forte esset ponere rosas quam violas aut vtrasq; multum enim valent rose in capitis confortatiōne. et tu adde reliquas intētiōnes omnibus cōmunes feb.

¶ De inquietudine habentū feb. et alioz. La. xx.



¶ Facere vero oleum violatum cū oleo de semine lactuce et oleo nenufarino et oleo de cucurbita: et adhibere aliquid de stupefacientibus fumosis super tempora: et incuruare caput super vapores humectantes: et odorare nenufar et poma mandragore. et alselesabre asperum ex longinquo et embroce humectantes: et res quas scis. Et similiter si nō fuerit qd̄ prohibeat detur sirupus papaueris et lophoc eius.

¶ In presenti capitulo ponit regimē inquietudinis vīgiliarū febricitū et alioz. scilicet non febricitū. et habet hoc capitulum duas partes. nam primo ponit regimē predictum non specialiter descendendo ad causas dicte inquietudinis. scōdo specialiter descendendo ad vnam specialem causam. secunda ibi. (Et cū humor bauracijs.) Prima in duas. nam primo ponit hoc regimē nō explicando tempus administratiōis huius regiminis. secundo ponit regimē explicando tempus. secunda ibi. (Et cum inuenit leuitatem.) Prima in duas. nam in prima ponit regimē per odoratiōes et vinctiōes et potus. secundo per diuersiōes. secunda ibi. (Deinde multiplicentur.) Dicit in prima parte q̄ odorare oleum violatum et oleum seminis lactuce et nenufarinū et de cucurbita. et adhibere aliquid fumosis stupefacientibus super tempora sicut est insqam papauer mandragora et opū. sicut vnguentū populeū cū pauco opij. et incuruare caput sup vapores humectantes sicut sup vapores eleuatos a decoctiōe fetā ex lactu cis et filijs bus: et odorare nenufar frigidū et būidū circa secundum gradum et poma mandragore frigida in tertio et sicca in primo. et odorare alselesabre et est liliū vallium citrini coloris et non est nenufar: cum tam sit nominatum ex longinquo aspersus. si vino odorifero pauco cum aqua rosata multa sic admixta. et similiter embroce humectantes. scilicet casus aliquorū humectantium super caput. si proprie super cōmissuram coronaliē factorū ex lactucis floribus nenufaris violis et similibus sunt res quas scis conferre in prouocando somnū. similiter si nō fuerit qd̄ prohibeat de sirupū de papauere loco eius. et tu sup. diacodi. scilicet decoctio papaueris. bec est q̄ sūt de papauere sūt domestica stupefacientia

Tractatus

que natura bene tolerat. Dicitur autem si nō fuerit quod prohibeat: quia prohibens posset esse si cut pleuresis aut asma ab humore grosso in pectore contento et similia.

Deinde multiplicentur inter manus eius candelae et eleuentur voces cum fabulis et ligentur cum insitis extremitates eius ligatione dolorosa parum cum ansis que resoluantur velociter: deinde precipiatur ei vt dormiat et claudat oculos: cumq; dormit parum extinguant candelae et cessent voces et soluantur ansae: quoniam dormiet.

Nunc curat inquietudinē et vigilas diuertendo et laxando virtutē animālē dicens. q̄ inter manus egrī ponatur multe candelae accense et fabulae lentur. alie. f. astantes et extremitates infirmī ligentur dolorose: sed modicū dolorose cum insitis et alutis vel cordellis cū ansis. f. nodis qui facile solui possunt sicut sunt nodi quibus vltimur in laqueo caligas. et precipiat egro vt dormiat et claudat oculos. cumq; parum dormit. f. incipit dormire extinguantur candelae cessent voces et soluantur ansae: quoniam dormiet.

Et cum inuenit leuitatem et quietē ex paroxismo aut vehemētia assidue ablutionem faciat cum aqua in qua decoctum est papauer nigrum cū aliquatulo mādragore et radice eius.

Hic ponit regimē vigilarū explicādo tēpus dicens. q̄ cum eger inuenit leuitatē. f. declinationē et quietē totaliter cessante paroxismo quo ad interpolatas aut leuitatē vehemētie quo ad contrarias proportionales laues faciat cum aqua decoctionis papaueris nigri cū aliquo mādragore et radicis eius sit admixtus que sunt frigida et sicca in fine tertij: aut in principio quarti. nō enim concedit decoctionem huius in statu paroxysmorum aut exacerbationū ne opulando poros sua intensā frigiditate magis noceat quā cōferat stupefaciēdo.

Et cum est illic humor baurachius confert aqua in qua cocta sunt sissimbriū et melilotum et albacuen et papauer abluendo faciem et incuruando super vaporem eius.

Et cū est illic humor baurachius. f. nictosus siue salus in causa vigilarū confert aqua in qua decocta sunt sissimbriū: et est spēs mente melilotum albacuen. f. matricaria. et scōm aliquos pes corui nus. sicut dicit Aulicē. xvi. tertij de excoctatione in testinoz. et hec tria sunt calida resolutiua. et papauer ponitur ad stupefaciendū et somnū inducendum et ad tēperandū butusmodi caliditatem cum hac decoctione est abluenda facies et debet incuruari super vaporem eius vt virtus horum penetret melius ad profundum. **C**ura vigilarum exigit duas intentiones. Prima remouet causam vigilarū siue fuerit p̄m̄tina sicut superflua aeris caliditas effecitas et cibi et potus calidi et sicci. Item accidentia animi molesta siue fuerint corpora sicut dolores febres presentia humoris coloris salis aut melancolici. **S**ecunda somnum inducit quinq; modis. primus cum odoramentis. secundus cum applicitis exterius sicut lotio extremorum cum decoctionibus somniferis. Item cum vnctionibus ex optimis aplicitis frōtiet temporibus et partī anteriori capitis. Item cum

Aulicēna.

De cura

embrocis super parte anteriori capitis. Tertius modus est cum instillatione in aures. Quartus cum suppositis in modum colicij vel clisteris. Quintus cum sumptis hec tamen diuersificanda sunt secundum diuersitatem causarum. et a leuissimis incipiendum est et gradatim ad fortiora procedendum. Sextus modus est cum laxantibus virtutem animi malem de quo apud Aulicē. in textu. **S**ed vero si vis addas duas alias intentiones oibus cōmunēs. f. correctionem accidentium et debitum regimen sex rerum in contrarium discrasie faciētis vigillas.

De dolore ventris qui accidit eis. Cap. xxi.



Et ex effusione colere ad stomachum. et si accidit in principio periodi eius detur in potu parum sirupi de malis cum sirupo acetoso.

Quicquid dolor stomachi posset esse ex multis causis. Aulicē. tamen breuitati indulgens et excusatus propter ea que dixit. xxiij. tertij. curat tantummodo dolorem stomachi ex effusione colere ad stomachum eo q̄ in febribus acutis ex hac causa dolor stomachi frequenter accidat. Dicit ergo dolor stomachi sit ex effusione colere ad ipsum. siue illa colera effundatur ad ipsum solum ex epe et cibis felis mediantē poro felleo ad stomachum terminato et nō ex mēbris q̄ sunt vltra epā mediantē epate. et si accidit in principio periodi febribus sicut est secundum plurimū detur in potu parum sirupi de malis granatis mizis aut acris cū sirupo acetoso similibet. vel de malis macians culus est vigor vntre stomachum et stringere colere acuitatem. **I**tem enim alterando discrasia calidam stomachi et ipsas cōfortando prohibet coleram ad ipsum ventrem: et si nō possunt prohibere aduentū eius saltem remittunt acuitatē ei. **P**reterea faciūt vt facilius possit euomere cū secus permisceat. **E**redo itaq; horū siruporum esse exhibenda. 3. f. aut circa cū. ij. 3. aq̄ per boram aut circa ante principium paroxysmi. **C**ursus huius doloris quatuor exigit intentiones. Prima euacuat coleram ab epate aut toto. secunda diuertit ipsam maxime ad intestina cum clisteribus que due intentiones absoluende sunt ante paroxysmū tēpore maioris quietis. tertia confortat stomacum et alterat discrasia cū dicitur in textu et cū exterius applicitis ne colera effundatur ad stomachum ad quod iuuat positio ventose super regione epatis.

Quarta intentio iuuat ad vomitum eius aut expulsionem eius per inferius.

De asperitate lingue eorum. Capitulum. xxiij.



Essentia quidem viscositatis fricetur cum brusco aut cū virgīs salicis cū oleo amigdalino et succaro taberzet donec inūdetur aut cum spōgia et paucō sale et oleo rosa. in hoc enim est alleuiatio multa infirmī.

In presentī capitulo Aulicē. determinat de asperitate lingue febrientū. et prius ptes duas. pmo post curatā dictā asperitatē. scōdō qdā vītādā. explicat. scōdā ibi. (Et oz vt nō ponatur.) **P**rima i duas. nā pmo ponit regimē asperitatis viscositatis et limosis tati p̄m̄tate. scōdō qm̄ nō ē ibi viscositas aut limositas. scōdā ibi. (Et post illud.) **I**n prima dicit. q̄ in essentia viscositatis. f. qm̄ asperitas seq̄t viscositatē. f. humorē grossū sup linguā inuiscatū fricet lingua cū brusco aut cū ligni salicis cū oleo amigdalio aut succaro

Secundus

zuccaro tabarsetib. s. optimo. s. trū coctarū donec mūdetur. **I**n scdm remediū est cū spōgia cuz pauco sale et oleo ro. infuso. hoc em est alluuiatio multa infirmi. Prīmū quidē remediū perficit līmēdo linguam cum zucaro optime dissoluto cum oleo amigdalariū dulciū. et prestantius. isto est oxymel simplex. et debet alterū istorū qd vis remanere sup linguā per borā. deinde mūdare linguā cū virgis brusci subtilis. aut cuz virgis salicis. modernis tñ idem faciūt cum cāna ciruata et subtilis. Alii qui id faciūt cū coleari argenteo. Et si vellemus illis duobus remedijs vti premittatur remediū **Quic.** s. zucca. cū oleo amigdalino. deinde sequat oxymel. cū primum mollificet. scdm magis abstergit. Alluuiat enim infirmus per remotionē illius limositatis. q. impediēbat gustum. et forte si est tumeri aut cāna pulmōis pōt impedire deglutitiōē et anhelitū. S3 scdō remediū. s. spōgia vitum friscando linguam cum ea.

Et post illud cū eius asperitas est non propter viscositatem immo a siccitate oportet vt teneat in ore suo sebestē aut nucleos prunorū aut saltē qui asportatur de india. et est in colore salis et dulcedine mellis. et summat de eo fm qd dicit Archigenes qritatē fabeyniū. Et grana citoniorū sunt de eis que humectant linguam et prohibent ei obfuscationes.

Curat asperitates cōtūctā siccitatē que est vera asperitas que ē in equalitas superficiei lingue cū siccitate et duritie. et dicit qd teneat in ore sebestē fructus notus frigidus et humidus. et melius est vt pungantur scdm multas partes et ponantur in aqua postea teneantur super linguā. et nuclei prunorū frigidī et humidī. primo in aq positi. et sili pruna aperta excorticata et i aq posita essent prestantia. tertio teneatur in ore zucari candi qd cit scribit dices qd est in colore salis. salb et dulce dine mellis et teneat de ipso quantitatē vnius fabe et grana citonior et pprie aliquantē cōmisa humectant et prohibēt eius obfuscationē et propterea sequētem caliditatem exticantem. quia frigi. sunt et humida.

Et oportet vt non ponantur puluinaria multa neq. resupinetur dormiens. nam hec duo ericant linguam.

In parte ista ponit duo vstāda. Prīmū qd non teneat sub capite multa puluinaria. s. plena penitis. quia nimis calefaciunt. nec resupinet eger dū dormit. quia supinus magis difficulter respicit. et sic. ppter hec duo lingua ericatur. **C**ura asperitatis exigit duas intēctiōes. prima debet cause antecederē que est eio humor viscosorū quoz vapores ad linguā perueniētes inuiscant in eius superficie et faciūt primā asperitatē. sed scdō asperitatis est extinctio caliditatis febrilis superflue. Scdūda vero intēctio que debetur cause cōtūcte asperitatis prima est humoris cōiuncti absterisio viscosi a lingue superficie. sed scdā alterius asperitatis est humectatio cum infrigidatione.

De sternutatioe assidua q accidit eis. Ca. xxiij.



Quandoq. magnificat nocumentum sternutatiois assidue cū eis ledit namq. eos et replet capita eorū et debilitat eorū virtutes. et fortasse facit fluxum sanguinis narium.

Acci. fe. acu. Fo. ciij.

In presenti capitulo **Auticē.** ponit regimē sternutationis. et cōtinet duas partes. In prima ponit vtilitatē et necessitates regiminis sternutationis. in alia parte ponit remedia. scdā ibi. **Q**uare oportet. In prima parte dicit. q. quādoq. magnificatur nocumentū sternutatiois assidue in febris. bus. quia ledit eos et replet capita agitando materias in capite cōtētas et faciendo eas fluere per caput. et aliquādo et guttur et pulmōē. vt patet quinta tertij. et scdō pnostico. cōmēto. xlvij. scdō debilitat virtutes infirmi tamē fortē et frequentē motu spūs resoluēdo et nō finēdo ipsos dormire et quiescere. nam interdū sternubāt duobus diebus. tertio quia fortasse facit fluere sanguinē vīolēter ad orificia venarū que ad nares terminant et aliquādo venā et arteriā in capite rupendo. Et preter tria nocumenta aliqñ faciūt scorbomā et vertiginē agitando spūs et vapores circa oculos et circa partē anteriore cerebri. pētos et nō absq. causa. Est em sternutatio pma tertij. tractatu qñto cap. proprio. motus ptractius et concussivus fortis sicut quedā epilepsia. immo dicit qd motus sternutationis est quasi motus epilepsie levis. epilepsia vero quasi sternutatio multa et fortis.

Quare oportet vt fricet. corūz frons et collum et narius. et aperiātur ora eorū et fricentur eorū palata cum vehemētia. et tunc dantur capita eorū et conuertant et premantur eorū extrema. et fundant in aures eorū olea tepida ad caliditates parumper declinua. et humectentur lacerti corūz et ipsorū mandibule. et ponantur super eorum ceruicibus puluinaria canaria calefacta et nō excitentur a somno eorum subito et minuantur a pulvere et somno. et oī in cuius odore est acuitas. et olfaciant saucij et lutum alinaia et spongiam marinam.

Nunc **Auticē** curat sternutationem et habet tres partes. In prima ponit quedam faciēda. Secundo quedam euitāda. Tertio ponit regimē sternutationis per odores. scdā ibi. **E**t non excitentur. **E**t olfaciant. **P**rima in duas. nam primo ponit quedam remedia diuersiua materij et distractiva virtutis sentiēdo. scdō ponit regimē magis p resoluētia. scdā ibi. **E**t fundatur in aures. **S**ed p declaratione textus et regimie sternutationis ē sciēdū qd cura sternutationis exigit qñq. intēctiōes eliciēdas ex textu. **P**ria ē diuersio materie et sedatio tristis sensationis maxie distrahebdo virtutē sensitivā et in textu pficet fricādo frōtem et nasum et fricando palatum cum vehemētia. Item extendendo capita ipsorum posterius cum fricatione et pectinatione dolorosa. Item fricando et stringendo extrema idest brachia ad iutoria coras et crura et testiculos. et sub hac fricatione comprehendē etiam fricationem oculoꝝ. **A**nde **Aristoteles** vigesimo secūdo problematū. problemate p°. Propter qd fricātes oculos cessamus a sternutatioe. **I**te fricatio auris. unde quinta tertij. ca. de medicinis prohibētib. sternutatio nem. Et de eis qd pbibent ipsaz est fricatio oculi naris et extremitatū auris et palati. **S**ecunda intēctio est repressio acuitatis rei facientis sternutationē. nō mō oleū ros. oleū de salicib. odoratū est cōueniēs de qib. oleis facit mētionē **Aut.** in quinta tertij. c. allegato. et in capitulo. presenti ad finem.

Tractatus

docet euitare odores acutos: et docet olfacere sa-
uicb et lutū alnai. et est lutū quo vtunt carpētarij.
¶ Tertia intētio est resolo materie faciētis sternu-
rationē. et isto mō odoramentū spōgie marine cō-
uenit. Itē olea repida declinātia ad calm infusa ī
aurib⁹. Itē positio puluinorū calidozū sub ceruicib⁹
bus. ¶ Quarta intētio est correctio acētū et bec
pfitit būectādo mādibulas et earū lacertos extē-
stentes circa timpoza ne nūmis p sternutationē re-
soluant et exiccēt aut forte spāsent. ¶ Quinta
intētio ē sopire virtutē sensitiuā et pfundatio som-
ni cōuenit. qnta tertij. cap. allegato. et excitatio a
sono et puluis et oīa excitātia virtutē discōueniūt.
qnta tertij. et ca. pscnti. Et tu adde sextā. scēiōnē
materie q̄ stat sub forma cause antecedētis que dī-
esse pma in executiōe quā Zucē. forte nō posuit.
cū materia illa q̄ est in cerebro sās sub forma cāe
aīris p sternutationē eīat sicut experientia decla-
rat. ¶ Sed notandū vt tollat p̄tradictio apparēs
in textu cum dī. et nō excitent a somno eoz subito
statim post subdat. et minuant a puluere et somno
q̄ somnus cōuenit quidē sopiēdo virtutē sensitiuā
et faciēdo p tūc cessare sternutationē. ¶ Mocet autē
qñ plōgat caput replēdo et vaporū resolutionem
pbiēdo. quap̄pter pcedēdus est in fortē et cōtē-
nua sternutatio: nō tñ valde plōgādus est ppter
nocumēta supra scripta. Nñ autē debeat cōcedi et
q̄tū plōgari stat in discretiōe medici. vt plurimū
tñ eger spōte sua excitat ppter acuitatez materie
cōmouētis sternutationem. minor itaq; fm pluri-
mū pōt error esse sinēdo ipm dormire q̄ excitādo
Si vero scōs text⁹ dicat somno nō est cōtradictio
et cōtinet veritatem. minūsdus enī est a forti sono
in sternutādo et a quo cūq; magno sono audito. qz
ponit humores in motu.

¶ De dolore capitis qui accidit eis. La. xxiij.



Erga extremitates eoz. et ppe co-
ras et cū iñstita liga et frica pedes
eozū. et supponantur eis colliriā

trahentia materiā ad inferiora.

¶ In hoc ca. ponit Aul. regimē doloris capitis. et
habet duas partes. nā in prima regit dolores ca-
pitis magis in generali. in. ij. pte regit ipm a spe-
ciali cā cōtingēte. ij. ibi. (Et qñ multiplicat reple-
tio.) Prima i duas. nā i pma regit magis p diuer-
tētia. in. ij. magis p cōfortātia caput et infrigidan-
tia. ij. ibi. (Et pforta eozū capita.) Dicit primo te
debere ligare extremitates cū iñstita et ppe coras et
fricare pedes. f. magnos pprehēdētes coras et cru-
ra. et supponere colliriā. i. suppositoria trahentia
materias iñferi. et sub collirijs pprehēde clisteria.

¶ Et conforta capita eoz cū infrigidāti-
bus notis. Et si nō fuerit qd prohibeat ex-
coriā aut tussī embrocetur capita eozū et
cū decoctione rosarū et violarū et ordeī
rosato et oleo de salicibus.

¶ Aul. facit qd dictū est. et primo ponit regimē p
infrigidātia pfortātia caput scō p embrocas. ij.
ponit regimē et candēs applicatiōis lactis. ij. po-
nit candēs applicatiōis būectātia. ij. ibi. (Et si nō
fuerit qd pbiēat.) ij. ibi. (Et non mulgeas lac.)
ij. ibi. (Et nō administres būectātia.) ¶ Dicit in
prima parte te debere cōfortare caput cū. f. infrī-
gidātib⁹ notis qualia sunt que statim sequuntur.
In. ij. parte dicit. q si nō fuerit qd prohibeat. f. co-
riā aut tussī embrocēt capita eoz decoctiōe ro-

De cura

sarū violarū ordeī soltorū salicis et similitū. et cum
oleo ro. et oleo de salicib⁹ et sub. embrocis compre-
bende vñctiones et epistīmata.

¶ Et quādo nō excusat hoc. tunc pmissce
embrocas infrigidātes cū lenitiuis sicut ca-
momilla et stupefactiuis sicut ē papauer.

¶ Id est qñ butusmodi nō sufficiūt ad curā tūc ad-
ministra embrocas ex decoctiōe rerū infrigidātū
sicut sunt statim dicte pmissctarū cū rebus lenitis
id est que leniūt dolorē resoluēdo sicut sunt camo-
milla et stupefactis sicut est papauer vt simul fiat
infrigidatio resolutio et stupefactio.

¶ Et nō mulgeas lac nisi cū remouetur fe-
bris. Si autē virtus fuerit fortis mulgeas lac
caprinū. et si fuerit debilis mulgeas lac
muliebre et caue lac apud repletionem hu-
midam facientem profunditatē somni. et
similiter caue humectantia.

¶ Hic ponit canōn. administratiōis lactis di-
cens: non mulgeas lac super capita cum remoue-
tur febris ne lac opilando retineat in capite va-
pores febiles qui sunt causa augmenti doloris.
¶ Secūdo dicit q si virtus fuerit fortis mulge lac
caprinum. si vero debilis lac muliebre. primū enī
est magis infrigidatiuum. secundū magis cōs-
fortatiuum. tertio dicit cauendū esse lac in capite
esset repletio faciens somni profunditatem. et si
militet caue tunc omnia humectantia et maxime
calia in potentia et causa cā. nota est.

¶ Et tu non administres humectātia nisi
vbi est vapor fumosus et caput siccū et pa-
rum somni.

¶ In hac parte dicit te non debere administrare hu-
mectantia nisi cum vapor est fumosus sicut ille q
elevator a colera et a melancholia. et caput est sic-
cum et parum dormiens. tunc enī conueniunt bu-
mectando et somnum inducendo.

¶ Et quādo multiplicatur repletio in ca-
pite ex vapore humido trahē eum ad infe-
riora cum collirijs et clisteribus et stringe
membra inferiora ita q testiculos.

¶ In hac pte dicit q qñ i capite multiplicat reple-
tio ex vapore būido eleuato a flate vā sanguine
trahē vapores et materiā ad inferiora cū collirijs
et clisteribus ligādo mēbra inferiora ita vt etiā li-
genē testiculū eozū. Ligatio enim dolorosa multū
facit ad diuersionē. ¶ Cura dolorū capitis et pro-
prie in febrib⁹ contingentiū exigit sex intētiōnes.

¶ Prima remouet causas doloris. f. febres ipsas cū
remedijs opportunis iñferiis in proprijs capitis
ponendis. ¶ Secūda diuertit humores et vapores a
capite cū clisterib⁹ lenitiuis fricationib⁹ et ppe
extremorū et ipsozū ligatiōib⁹ ac lotionibus nec
nō cū positōe ventosarū incipiēdo a spatulis et
descēdēdo. Et si caput fuerit repletū fiat diuersio
et materie replētis eradictio pcedēte vñ cūone
cū masticatorijs gargarismatib⁹ et caput purgijs
vsq; ad vesicationes et cautētia. Illis autē cūo com-
pleri pōt flōmīa farmaclia aut vtraq; fm exigētā
que euacuēt tā a capite q a mēbro mittente si ali-
quod fuerit in cā. ¶ Tertia intētio alterat discras-
iam capitis que fm plurimū in inferioribus est
caput confortando et prohibendo ne recipiat va-
pores aut humores. et bec perficitur cū humidis
caput cōfortantib⁹ stipēditate moderata et ppe
tate: et i bis

Secundus

Scraplo.

tate: et in his rose et que sunt ex ipsis obtinet pñ/ cipatū et possunt applicari sub forma vñctionis epibimatis embroce odoris ad hoc conferunt et possunt infundi in auribus medicine attractiue et doloris sedatiue. et que hic posita sunt ab Auicē. in principio capituli que sunt ppria. si tamen capitis repleto esset būda hmoi vñda essent. et debemus stare cōtenti secunda intentione et odoribus cōtrariis differasse. et bis que per nares suguntur sicut aqua ros. cū pauco acetis. sed vaporibus caput repletibus existētibus fumosis bis audacter possumus vñ. multū de tamē lactis et ipsius epibimatiōne super caput non debemus vñ nisi in repore vel quiesce: quod est caprinum forti existēte virtute: quia magis infirigidat: et muliebre virtute existēte debilis: quia magis confortat. si tamē virtus esset extreme debilis neutro vñdū est: ne pro bibēdo trāspiratiōes et materiā ingrossando suffocaretur calor: immatius debilis. et hoc voluit Serapio breuiarij primo capitulo sexto et Aliabas tertio practice. caplo. xxiij. Quarta intentio est materie repletis vaporū resolutio. sicut entis alterādo discrasiam et dolorē sospēdo. et hec intentio cōpletur cū antidotis virtutē habētibz mīxtā partim resolutiua: partim infirigidatiua: partim stupefactiua. sicut est decoctio cū camomilla mellito papauere ros. violis et bulisimodis et anetū resoluti sedat dolorē et somnū inducit. pectinatōnes quoq; et leues capitis fricatiōes inuāt ad resolutionem vaporū. Quinta intentio est correctio accidētū et precipue vigilantiarū: quarū cura in hoc canone scāte capite repleto et capitis repleone būmida fiat epibimata ex oxirodino id est epibimata refacto ex aceto et oleo rosato. Dicitur autem ab oxī quod est acetū et rodino rosa. et catarro etiam existente esset epibimandū cū oxirodino. nam si figat apostema in capite nō est spes cure. Sexta intentio est regimē sex rerū quod sit in cōtrariū febrī. necnō cause febris et accidētibus: immo alit quando in accidētū vebementia est magis ordi nādū scdm eorum exigentiā q̄ scdm exigentiā febris seu cause eius. Si tamen dolor capitis pro ueniret in febribus a caliditate et siccitate sine materia. vna tantum exigitur intentio cōplēda cū frigidis et būmidis capiti applicatis ipsum cōfortātibz et cum odoribus et similibus.

De tussi eorum. La. xrv. Tūss plurimū accidit eis ex calore aut siccitate quare oportet vt teneant in oribus suis pillulas bichichias et allophocae de papauere facta cū medullis fructuum frigidis et amilo et his similibus. et vtantur cerotariis infirigidantibus factis ex oleo rosato puro et ex mucillagine psilij. et succo portulace et alijs.

Idē dicit q̄ tūssis accidit febribus secundū plurimū ex calore aut siccitate. quia semper oportet vt teneant in ore suo pillulas bichichias id est ad tūssim. bichichis enim grece tūssis latine. inde bichibon id est medicamē ad tūssim et aloboc id est electuaria que lambuntur de papauere sicut diacodion facta cum medullis fructuum frigidis sicut semmen citoniorum et quatuor semina cōmunia frigidā et amilo componēdo omnia adinutem in modum electuarij: vtantur cerotariis et vnguētis rescriptis cerā et oleū infirigidantibz factis ex oleo

Acci. feb. acu. Fo. ciiij.

ro. puro id est in quo non sint nisi rose et oleū mīxtum cū mucillagine psilij succo portulace. et alijs infirigidantibus et bumectantibus proprie sicut succus cucurbitre. Cura būm tūssis exigit duas intentiones. vna est cura feb. scdm q̄ dicitur in sequētibz. altera ē infiridatio et būectatio pplenda tā regimine sex rerū nō naturalitūq; regimine medicinali cū bis que applicantur exterius bibēdo lam bēdo et in ore tenēdo. Descriptio cōis pillularū bichichitarū. R. iij. se. frī. minorū añ. 3. f. capbore. gra. ij. succi l. quiri. diadragati. gummi ara. añ. 3. f. penidiatū. 3. ij. pulpa sebestē. iuuubarum añ. 3. f. mucillaginis. psilij. se. citoniorum añ. 3. f. sirupū violati q̄tum sufficit ad omnia permiscenda pro pillulis conficiendis et stant pillule aequaliter preste ad q̄ritatem vnus amigdale. Anguētus conueniens in caliditate et siccitate vebementibus R. olei violati. 3. f. amigdalarum dulciū. 3. f. olei ro. 3. ij. ad confortationem mucillaginis. se. citoniorū. 3. ij. mucillaginis psilij. 3. f. gummi ara. 3. f. pinguedinis galline recentis non salite lote quater cum aqua viol. 3. f. cere q̄tum sufficit: et fiat vñctio. Si vero tūssis in febribus acciderit a catarro fluente ad pulmonem liquefacto per febrem faciente suspitionē pituitis vtetur hoc sirupo omniū prestantissimo sumendo de eo debite calido mane et sero. R. iuuubarum: sebestē ana numero. xv. liquiritie. capillorum ve. añ. 3. ij. passularum. 3. f. incidantur incidenda et bullant in duabus libris aque ad cōsumptionem medietatis et coletur: que decoctio colata misceatur cum sirupo de papauere. sirupo de mirto añ. 3. ij. et clarificetur et valet q̄ uis esset febris in catarro calido subtili suspitionem pituitis faciente.

De destructione appetitus eorum. La. xrv.

Quandoq; est causa eiusumoz in ore stomachi qd scatur ex eo qd dictū est de destructione appetitus et euacuatur per vomitū aut solutione ventris. et multotiens inuātur cū inuolutione digitorū in gutture et cōmōtiōe stomachi. et pprie quando vomitu expellit colericam rem aut acetosam.

Curat destructionē appetitū p quā itelligite ēt ipso diminutionē qñ pēder ab būore i ore sūdi pēto. Et diuidit in tres ptes. nā pmo facit hoc. scdo curat hāc destructionē sequēte debilitatē oris sūdi pp aliq̄ malā pplonē. 3o. docet excitare appetitū destructū ex catarro. ij. ibi. (Et qñ ē vebemētia debilitatis.) iij. ibi. (Et opz vt appropinques eis odoribus bonos.) In pma parte dicit: q̄ qñq; cū destructionē appetitū est būo: pter? in ore sūdi siue sit ibi dē paulatīne pget? et ē flā. siue aliūde deriuat? et pōt esse būo: causēcūq; generis. s. flātis a cerebro catarrizat? et meli? a splene. et colic? a chisti felt: et causēcūq; gñis ab epate et a toto corpore mediāte epate et frequēter repit in sūdi būo: colic? et acetos? destrūēs appetitū. et quāuis acetosa excitēt appetitū in cū supfluū spm deijciūt sua supflua friditate corrūpēdo spūs. oīs em̄ imoderata discrasia deijcit actū pp:extūctis. Itē pñt bñe aliqūā malā q̄litate sūdi borridā. Preterea pñt senimtis pñ dare in sūdi substantiā qñ si essent pauci et in supflie corrugando essent causa appetitū pēpue si nō haberēt aliqūā malā q̄litate i stomacho borridā. Ibi aut būores sūt eūandi p vomitū. et multoties

Tractatus

patientes iuuantur cum intromissione digitorum in gutture et commotione stomachi proprie quādo vomunt materiā colericā vel acetosā. aut supplebuntur alium qualiscūq; sit.

Et quandoq; est ex vehementia debilitatis. quare curetur cōplexio que facit eas cum eo qđ scitur.

Hic curat destructionem appetitus propter debilitatē magnā sequentem aliquando malā cōmplexionē cum eo qđ scitur. s. xij. r. xij. Curatur autem cum contrariis stomachum cōfortantib; proprietate et simplicitate moderata. que mala cōmplexio in febribus scđm plurimū est calida.

Et oportet vt appropinques eis odores bonos excitantes appetitum sicut odor sauiū infusi cū aqua et aceto. et detur eis electuarium proportionale febicitantibus et parum vini et succi fructuum pōtitorum boni odoris et lābant aliquid de aceto gelatine pisciū aut edi et his similiū. Et ponatur super stomachum post dies primos empla facta ex fructibus. Et sint in eis absinthiū et aloes scđm qđ scis. et unctio eius cum oleis bonis est iuuatiua.

In presenti parte excitat appetitū primo cum odoribus bonis sicut odor sauiū infusi in aqua cum aceto. est enī sauiū ordeū non integre matuum primo uisulatu postea fractum sicut far qđ de bet coqui in aqua et condiri cū aceto. Vel sit infusum in aqua et paucō aceto iuxta textum. Et loco bulus odorantur vīpe infuse in aqua rosarum et paucō aceti et paucō vini odoriferi. et in aqua frigida addatur multū de vino et parū pulueris gariofi. et cōlter magis confert ad appetitū qđ magis delectat. et scđo detur electuarium ppositio nāle febicitantib; qđ debet esse frigidū. Et de prestantibus est qđ ponitur a **Aldeue** distinctioe prima cur? est textus. **Q**uoniam de citonijs facta cum succo citoniorū appetitū excitat motū. **R**e. succi citoniorū mellis dispumati ana. 3. iij. aceti boni. 3. iij. decoquant cū facilitate auferendo spumam. Si aut volueris ipsum pferre in dispositione frigida adde de aromatibus scđm qđ est expepediens sicut est piper longū cinamomū lignum aloes gariofilū et similia. et des parū vini et propterea cris quando est mala cōplexio calida. Si autem frigida sit vinum vinosum dulce aut austerus scđm appetitum patiens vt romanā et propterea succus fructuum pōtitorū. Et per pontica intellige etiā stipica. et ex maxime ppijs est succus citoniorū. et lābant aliquid de aceto gelatine pisciū id est lābendo deglutiat vt in eius sumptione delectent. **Q**uoniam curat per applicata exteri post primos dies quare iam facte sunt euacuationes scđm qđ oportet. **H**ec autē emplastra sint ex fructibus in quib; ponatur absinthiū et aloes ad confortationē et tēperatē frigidiorū. vt **Recipe** pulparū citoniorū coctorū sub prunis. s. diminue lib. s. absinthij pulueris att. 3. s. aloes. 3. iij. misce et incorpora addēdo aceti boni vini nigri stipici ana. quātum sufficit. et est ppiū. Pores autē addere plus de vino et aliquid aromaticū de quibus supra vbi esset lapsus ad frēm. **Q**uoniam unctio cum oleis bonis sicut de absinthio de stipica de citonijs et sic de alijs est iuuatiua. **Q**uoniam destructio appetitus exigit duas intentiones ex textu eliciendā. pri

Aldeue.

De cura

ma remouet causam. scđa excitat appetitū. pma perficitur scđm exigentiā causariū ipsum destruentum. scđa cum stipicijs ppijs aliquāter ad acetosum declinātib; calidis aut frigidis scđm exigentiā. In causa calida citonia et que sunt ex eis obtinent principatū. Succus quoq; limonū aranciorū et citroꝝ et agresta et acetum et similia sunt propria. Sed in causa frigida oliue condite cepe caro salia et pisces salii et ppijs in aceto infusi. et absinthiū comestū est propriū. et ex cōpositis gelatine limonia et similia.

De bolismo eorum. **Capitulum. xxvij.**

Portet vt curentur cum odoramentis et luto anaiabi et armeni infusi cum aceto et odorant almosufat et panē mundū calidū et carnes assatas et stringe eorū extremitates. Et extende aures eorum et capillos ipsoꝝ. et conforta eorū cerebra cum embrocis infrigidantibus et humectantibus. plurimū nāq; bolismi eorum est propter causam cōmunicatē ramis qui adueniunt eis cum sensu. et est corpus durum et induratur. verum sensus nō vltimatur cum eo.

In hoc capitulo **Auicē** curat bolismū et est bolismus seu appetitus vacuus appetitus mēbro rum cū satietate stomachi. membra nāq; inanita appetitū cibum sed stomachus respuit. Et diuiditur in partes tres. prima curat bolismū per odores. scđo per excitatā virtutē. tertio per cōfortatā cerebrum. scđa ibi. **E**t stringe eorū extremitates. **T**ertia ibi. **E**t cōforta eorū cerebrū. **Q**uoniam dicitur prima parte qđ oportet vt patiens bolismū curentur cum odoramentis luto anaiabi et luto armeno infuso aceto et odorant almosufat. s. tamarindos. et pios reliqua acetosa dat intelligere. et odorant panem mundū calidū. et ex optima farina frumentis actu calidū. et carnes assatas. et per hoc intellige reliqua que placēt egro excitantia appetitū. scđo stringe eorū extremitates. s. aduroꝝ et coras et extende aures eorū et capillos eorū ad euigilādū virtutē cerebri et oris stomachi sopitā. tertio conforta eorū cerebrū cum embrocis infrigidantibus et humectantibus. et causam reddens quare debet cerebrū cōfortari cū frigidis et humidis. et debeat eius virtus sopita excitari cū dictis diuersiōibus dolorosis dicit: quia plūm bolismus accidit ppter nocuentū oris stomachi ppter causam cōcatā neruo qđ defert sensum oris stomachi. et orū habet a tertio parti neruoz cerebrū. et corpus. s. nerui illi aut oris stomachi est durū et indurāt. s. per caliditatem febile adurentē et ppter modū exiccantem. vnde sensus nō vltimatur cū eo. s. ore stomachi. s. in bonitate. Curat itaq; bolismū a caliditate febili contingentē ppter modū exiccantē membra dicta. **N**ota tamē in herbico non necessario causari bolismū cū fiat in eo tanta durities neruoz vt pnuetur sensu. causat autem vebemēs durities ppter vebementē compassionē humidū cum sicco terreo dum calidum valde excessiuū applicat humidū. dum vero calidū paulatim agit sicut in herbico: et magis vniuersaliter resoluendo humidū nō facit membrū ita durum: neq; inepit ad virtutem sensitivā. stat itaq; in herbico nō esse bolismū quātūcumq; nerui dicit et os stomachi plūm exiccatur et magis quā in bolismo dicto. **Q**uoniam cura bolismi exigit duas

erigit duas intentiones. prima remouet cām siue fuerit caliditas supflua siue frigiditas et quocūq; alia. nō em̄ solū ex caliditate sed etiā ex frigiditate superflua et ex multis alijs causis contingere pōt. octaua pblematus. pblemate septio. et. 13^a tertij cap. de bolismo. **¶** Scda intentio est exicca/catio vtriusque sensitiue et appetitiue cuius vis que dicta sunt.

¶ De nigredine lingue eorū.

Cap. xxiij.



Gortet vt non dimittatur sup linguam nigredo: immo fricet cum eo quod scis et si nō: eleuabuntur ad caput vapores maligni. et facient cadere in syzen.

¶ Hic dicit opz vt nō dimittatur supra linguam nigredo: immo fricetur cū eo qd. scis. s. in ca. de aspi tate lingue. et si nō amoueat nigredo ab ea eleuabuntur ad caput vapores maligni et facient cadere in syzen. **¶** Mosandū hanc nigredinē esse cā tam ex vaporibus adultis et malignis eleuatis a pessima materia que est in stomacho aut in membris spūalibz fm plurimū q vapores berētes lingue faciunt corruptionem gustus et vaporantes capiti possent facere syzen qz frenesim saltem nō veram. Studendū est itaq; in pbibēdo illos. pzi mo alterando discrasia tā mēbrorū q humorū et ipsos digerendo. scdo cūando eos. tertio fumēdo coriandros pparatos ad pbibēdū ipsos ascēdere ad superiora. Deinde remouetur nigredo a lingua primo cā buccando cū aqua zucarata tepida aut similibus postea ipsam abstergendo cū predictis in capitulo de aspi tate lingue.

¶ De appetitu eorum canino.



Curant cū vinctuosis frīs et dulcibz **¶** Dicit Ruf. appetitū caninū curari cū vinctuosis frigidis et dulcibus vt puta cucurbitis conditis cū oleo violato et zuccaro. et hoc qñ pender a caliditate sicut accidit in febrilibus et bibit aquam. **¶** Si vero pēdeat a frigiditate dens calida vinctuosa dulcia et bibit vinū dulce nulla acredine aut stipticitate participans. Et ingentium in cibando eos est vt nō presentent corā eis nisi ea que debent comedere. postea surgāt a mensa et circa alia occupent. et similiter sōm relaxantia sunt exterius stomacho applicāda calida aut frigida fm exigentia discrasie. Ego autem postq a mēsa surrexerūt cōsueui sibi cōcedere aliquas passulas et similia que paulatim comedantur interim sopistur fames.

¶ De sincopi que accidit eis.

Cap. xxi.



Clandoq; accidit eis sincopis in principio febrili ppter effusionē colere ad stomachos eorum. Quare opz vt def ante porisimū aut apud paroxisimū frustuz panis de sila cum aqua granati et aqua agreste. Et scias q quando aggregantur sincopis et febris tūc sincopis est dignior curatione.

¶ Hoc caplm diuidit in tres partes. In prima cū rat sincopim a colera repente ad sōm pueniētem In scda ibi. (Et scias.) cōparat sincopim ad feb. ostendens q sit dignior curatione. In tertia parte ibi (Et si indiget.) ponit quedam cōuententia et que vitanda in sincopi. **¶** In prima parte dicit q sincopis accidit in prin. paroxismo: um feb. propter effusionē colere ad sōs eorum. quare def eis

ante principū paroxismi. s. per bozā aut circa frustuz panis de sila cū aqua granati. s. acris aut muzzi et cū aqua agreste siue simul misceant: siue vnū istorū tantū. pbibent nāq; bmoī coleram ad sōs effundit ipsum cōfortando et caliditatem tēperando. Et si venerit ad sōm cū bis mixta facili euometur. **¶** In scda parte dicit: q qñ cōiungūtur sincopis et febris sincopis est dignior curatione cū sit accidens sensissimum nō dans inducias.

¶ Et si indiget pauco vino def permittit cum. iij. 3. vini antiqui et si nō sirupi malozū antiqui cuius resoluta est supfluitas et flebothomia quiddē multotiens addit in sincopi. et clistere leue est magis conueniens. et vomitus est inuatiuus eis. et cōstrictio crurium et ponere manus et pedes in aqua calida. Et cū euadunt tunc de sollicitudine est vt cibentur saucis ordei in frigidato in quo sint grana granatorum.

¶ In hac parte dicit q si indiget qui paratus est sincopi aliquāto vino def permittit vt puta cū. 3. iij. vini antiqui. s. bene clarificati depurati misceatur notabilis quantitas aque vt puta. 3. j. aut quātum videbit fm potentia vini. cōsuetudinē egri. temp⁹ anni. et febris intentiones. verum tpe nō in quo bibimus potenter bec vini quantitas esset exigua. etiā possumus exhibere. 3. j. cū tantundem aut duplo aque. et dz esse hoc vinū releuans a sincopi subtile et aromaticū tendēs in dulcedinē vel locius em̄ ceteris a sincopi releuat suis vaporibz spiritibus cōsilibus ipsos fouendo. Et si nō possit sibi dari vinum lege pbibente: aut qz forte per ppteretatez indiuidualē sibi inimicatur: sirupi malozū antiqui. s. bene depurati a qbus aquositas sit resoluta et fer descenderit sic erit minus aptus ebullitioni. et per mala intellige granata aut mala pontica de qbus supra: et sirupus de acetositate cū erit est prestas et similes. et sit dos. 3. j. vel circa cū. iij. 3. aque. aut aq acetose que est prestantior nisi forte ei odor egro displiceat. **¶** 2^o dicit: q sōmā vitāda est qz addit in sincopi. **¶** Tertio dicit q clistere leue est magis cōueniens nō quidez in actu sincopis sed ante sincopim et ahi paroxisimū ad pbibendū colerā repturā ad sōm. Et vomitus est inuatiuus eis cū sentit pñentia colerā in stomacho et adest nausea ante sincopim et in sincopi et post sincopim. Adit em̄ multos sincopizates cū vomitu colere statim liberari. Et cōstrictio crurium et ponere manus et pedes in aqua calida conuenit ante paroxisimū et in paroxismo ad diuertendū. Et cū euadūt a sincopi cibent saucibz ordei d qua supra. per saucibz ordei hic intellige prisanā et sit in frigidatum ppte cum granis granatorū. s. muzzi aut acris. tum ppter feb. iū. ppter sincopim. Si tñ possit expectari declinatio paroxismi feb. anteq cibetur: esset prestantius. **¶** Cura sincopis erigit duplex regimē. vnū tpe sincopis actualis et dispositionis ppinque sincopi. et est vt ēger releuetur a sincopi excitando ipsum cū vocibus altis et aspgēdo facie cum aqua et ppte ros. et bonis odoribz. Et si sincopis fuerit ppter raptū materleā ad sōm cōueniunt fricationes ventose diuertētes ligaturē extremorū et lotiones. ipso tñ semp iacente sup pino. Sed nō cōuenit flebothomia. tum qz debilitat. tum qz facit fluere colerā ad sōm. neq; debent exhiberi solutua per os cū debilitent et attrahāt materlas ad sōm. sed bñ cōuenit supposito: rum

Galenus secūda afforismo. Non omnes q exoluuntur subito moriuntur s; si bec tria cōditōaliter adtūnguntur frēquēter: et fortiter et sine manifestis occasiōibus: sunt autē manifeste occasiōes vt fluxus vtrius: emissio sanguinis: longas egritudines s; illitates

Tractatus

et forte clistere lenitius cū pauco melle nisi sit ex bis qui sincopizant ex clisteri. Si vero fuerit sincopis ppter prefocacionem spūs in corde et ppter a multitudine etiā ppter diuersiōes suprascriptas cōuentiōm et basilica dextri lateris si fuerit repletio sanguinea, aut ex basilica sinistri lateris si fuerit repletio vaporosa. Si vero sincopis fuerit ppter paucitatem spūs neq; diuersiōes neq; sōmie neq; alte eūatones cōuentiunt sed solū excitatio a sincopi cū vocibus aspersione faciei bonis odoribus, et vini exhibitione aut aque carnis. Adz facere supinus et sim. plm oēs patientes sincopim pceptiunt vigilare et dimittere locutionē. It. tercij. Aliud regimē est obseruandū in dispōne ante sincopim, ut puta in bis qui sincopizant in prim° febriū sicut sincopalis minute aut humorese aut ppter alias cās, et exigit duas intētiōes. Prima est remotio cause sincopis tam ppterque q̄ remote, et p hac intentione perficienda si in cā fuerint būo/ res cōuenti ipsoz eūatio et az sōmie q̄ pharmacia fm exigentiā cause, sint in solutua bene correcte neq; cordi inimica. Scda intentio est cordis confortatio cū ppijs discrasie contrarijs. butusmo/ di exquisitum regimē vide in cōmento quod feci super nono Almanforis.

De constrictione anhelitus eorum. Cap. xxx.

Constrictio anhelitus accidit eis aut ppter spasimū et siccitatē que accidit eis in lacertis anhelit. aut ppter materiam prefocatiuā descendētem ad guttur eozū aut ppter debilitatē que dominatur nervis venientibus ad membra anhelitus.

Haberet hoc caplm duas partes. In prima pte ponit tres causas constrictionis anhelitus. In 2a curam. scda ibi. (Et prima quidē). In prima pte dicit q̄ constrictio anhelitus accidit febrentibus ppter spasimū et siccitatē in lacertis anhelit. i. spasimū eozū de inanitione p quē intellige oēm cōtractionē a siccitate depēdentē aut impotentia debite mouendi pectus ab eadē cā. Scda cā cōstrictionis eius est ppter materiam prefocatiuā descendētem ad guttura eozū et ppter ad epiglottū et cānam pulmonis facientē vna de spēbus sicut nante prefocatiue. Tertia est ppter debilitatē que dñatur nervis venientibz ad membra anhelitus siue sint nervi reuerſiū venientes ad cōplexionez musculozū epiglottis siue sint nervi venientes ad diafragma. et bi descendunt a tertio et sexto pari nervozū cerebri siue veniant ad cōpositionem nervozū mouentū pectus qui descendūt a. 9. et 10. pari nervozū nuche: quozū primū oritur inter octauā et nonā spondilē. 2m inter nonā et decimā.

Et prima quidē curat cū vnguentis vel emplastris humectantibus. Et scda cū eis que phibent strangulationē. et tertia cum equatione cōplexionis in cerebro et inunctione colli cū eis que infrigidāt et hūectāt. et super stōm iterum ex eis que sunt sicut rasura cucurbite et portulaca et sandali cum oleo rosato et similibus eis.

Hic ponit curā et bz tres partes. In prima curat primā cū vnguentis et emplastris humectantibus. In scda curat scdā cū phibentibz strangulationem. In tertia curat tertiā cū equatibus cōplexionem cerebri. scdo vngendo collū cū infrig-

Decura

gidantibus et humectantibus. et tertio ponendo super stōm rasurā cucurbite portulacas et sandalos cū oleo rosa. et similibz. **Q**uarta constrictionis anhelitus ppter primā cām exigit duas intētiōes. Prima remouet cām. s. febrem cū bis que dicuntur in caplis sequentibus. pro qua curanda magis intendendū est febris in quantum febris cū frigido et humido q̄ cause eius. Scda intentio est infrigidatio colli et partū pectoris cū bis. R. olei amigdalarum dulcū. 3. j. f. pinguedinis galline recentis lote quater cū aqua frigida et ultimo cū aqua violata. 3. vj. olei violati. 3. f. cere albe quantū sufficit fiat vnctio mollis. Scda constrictio anhelitus curat cura squinantie que exigit duas intētiōes vnam que debet cause aīti cōplendā cū atione diuersione et fluxus interceptioe. et inter cetera ad dilatandū viam anhelitus multū confert ventosa posita in collo. Scdm regimē exigit tres intētiōes. s. repercussionem cōuenientē in pectus. scdo repercussionē mixtā resolutionē cōuenientem in augmento vsq; ad mediū status. tertio deinceps resolutionē. Si vero apā tendat in maturatiōē adiunctur cū interius et exterius applicatio. et postea paretur eius eruptio et vlcus mū diffractio et tandē cōsolidatio. Pro bis recurre ad ea que scripsit. fr. Almanforis. Scd tertia constrictio pendens a caliditate et siccitate nervozū de quibus supra ppter intentionem que debetur febri cōpletur cū frigidis applicatis capiti et collo et spondilibz superioribus dorſi. necnō cum applicatis stomacho et maxime parti superiori et verus dyafragma. et per hoc dyafragma et membra anhelitus humectentur et infrigidentur. **E**t medicina Aut. sic est describēda. R. succi rasure corticis exterioris cucurbite recentis. succi portulace añ. 3. iij. olei rosa. 3. j. bullāt simul ad consumptionem succozū. deinde adde sandalozū. 3. ij. et fiat vnctio. **Q**uarta. R. rasure cucurbite recentis aut antrique. 3. ij. succi portulace olei rosa. añ. 3. j. sandali. 3. ij. misce oīa sūt et applica in modū epubimatis.

De vehementia tristitie eorum. Cap. xxxj.

Cādoq; multiplicatur tristitia cāozis stomachi ex aduentu humoris mordicacissimi in eo: tunc infrigidatio stomachos eozū euz eis que scis de cibis. et inungantur et dormiant in loco primo motibus aque strato extremis tibus et fructetis frigidis et odoriferis frigidis et nenufare et rosas. et aspersiombz frigidis factis ex fructibus odoriferis frigidis et sandalis. et multotiens quidem cōferunt in eozū tristitia clisteria frigida facta ex aqua cucurbite et citrulli et succo portulace et semper uiue cū oleo rosato.

In hoc caplo Aut. ponit regimē tristitie et angustie febrentium cōtingentis causa būoris mordicacitū venientis ad os stomachi qui fm plurimum est colericus dicens q̄ stomachus eozū est infrigidandus cum frigidis siccis. et dz in eis esse aliquid stipticum sicut vinum granatorum et citoniorum et succus arancij. secundo vngunt stomachi eozū cum frigidis aliquid stipticate participantibus. tertio dormiant in loco frigido propinquo motibus aque aut aliter frigido stratorum. i. in quo sunt strata. i. lecti et extremis tibus fructetis frigidis sicut ex folijs salicis et similibz. et in illo

Halyabbas li. v. theo. cap. vi. timo. Tristitia naturalis ē caloris ingressus ad coporis interiora paulatim: in tantum quāq; corpus febre vnt diei afferat: cū si dñatur nūc tēp fiat corpus fortiter calefact: diāq; caleſcit mēbra: solida: tūq; calor naturalis in pñci palibus membris: sitq; ab inde etibica febbris.

Secundus

et in illo loco sint odorifera frigida sicut nenuphar rose. et aspergantur per locum illū fructus odoriferi frigidi et sandali. quarto cōferūt eis clisteria frigida facta ex succo cucurbitae. 3. vi. succi citruli. rui succi portulacae añ. 3. ij. succi sempiterni. 3. j. olii ros. 3. iij. et supponatur tepidum. Cura buius tres erigit intentiones. Prima est curatio buioris illius vomitu aut secessu. Secunda est stomachi confortatio et in frigidatio. Tertia est somni prouocatio et regimen aliarum rerum declinans ad frigidum.

Difficultas deglutiedi q̄ accidit eis. Cap. xxij.



Quod difficultas deglutiedi cum accidit eis et febris fuerit cōclusa tunc flebothomia paulatim fiat et equatio fiat ad attrahendum. et suppositio est melius q̄ plm solutiū desuper.

Dicit q̄ si difficultas deglutiedi accidit que forte est spēs squinantie ledens meri et febris fuerit conclusa que pendet a sanguine tūc fiat flebothomia: quam in illis est reiterare q̄ vnica vice multum de sanguine extrahere. et fiat de cephalica in brachio aut de vena que est iter pollicis et indicis postea sequenti die flebothomient vne que sunt sub lingua. et suppositio et clisteria magis conferunt q̄ solutiua sumpta per os: cum difficile sit illa sumere. et forte sumpta puocarent vomitum quod esset valde malum. Cura buius perficienda est cura squinantie que ex capitulo tertio precedenti potest esse manifesta.

Frigus extremitatū q̄ accidit eis. Cap. xxij.



Multotiens pfundatur calor eorum et in frigidantur extrema et tendit calor submersus ad caput. ponatur ergo extremitates in aqua calida et nō bibant aquā frigidā.

Dicit multotiens pfundari calorem febrilem et extrema eorum in frigidari et calorem submersum tendere ad caput. Pro cuius cura ponantur extremitates in aqua calida et nō bibāt aquam frigidā.

Morandū multos ex causis calores pfundari et extrema in frigidari. Primo ppter paucitatem spūs unde retinentur in terius natura existere magis sollicita de mēbris intrinsecis q̄ extrinsecis. Secundo ppter magnū nocuentū in aliquo vel pluribus mēbris intrinsecis. sicut si in eo esset apā vel vlcus aut esset in eo materia multū ledēs sua multitudine aut malitia absq̄ vlcere aut apāte: bec duo sunt valde mala. Tercio ppter esse pter materiā frigidā exīte in extremis sicut in liparia.

Quarto aliquando ppter cibū calorem reuocato interius ad fortificandū digestiōe: nō est bonū p viā signi. Item ppter timorē et similia accidentia trabentia calorem interius: etiā ppter continētis frigiditatem. Sexto ppter opilationes in extremis. vnde spūs et sanguis nō libere possunt venire ad extrema. Septimo q̄ color spūs et sanguis tendūt interius ad locum materie vt eam expellant sicut accidit in pncipijs paroxysmorum.

De cause colligi possunt sparsim in multis. s. pma quart. tractatu scdo. caplo primo. et eodē tractatu ca. de boz pilatione. et in caplo de liparia. et quarto afforismorum. affo. 48. et 7. afforismorum cōmento primo. et cōmento. 27. et 5. de accidenti et morbo. Intelligamus it̄ in pposito bāc ifrigidationem fieri per retractionem humorū et vaporum et modorū submersiōis et suffocationis ca

Coler. ter.

Fo. cvi.

lorum a quacūq̄ cā fiat. quo stante tendit calor submersus ad caput. q̄ vapores leues tendūt sursum ad caput in boie recre stature et nō fit in alijs aialibus serro pblematum. pblemate. 55. in quo casu cōueniunt extremorum calefactiones multis ingenijs. s. cū pannis calidis: et fricatione ponendo lateres calidos vino aspersos ad extrema. aut appproximando extrema ad ignem et inungant extrema cum oleo anetino et similibus calidis. aut impleatur vesica aut aliud vas decoctione anetini anisori et camomille. et applicetur ad extrema seu loca que frigent et nō bibat aquam frigidam sed aquam zucaratam calefactam. et discurre per cetera auxilia dicta in capitulo de regimine rigoris ibidem enim sunt posite intentiones huius capitulo deseruientes et plurima auxilia illas intentiones perficientia.

Sermo de febribus colericis. Cap. xxij.



Febres colericæ tres sunt. tertiana continua et tertiana piodicæ et caufon.

In hac parte Auic. determinat de febribus humoralibus in spāl et diuidit in quatuor partes. in prima determinat de febribus colericis. in scda de sanguineis. in tertia de flegmaticis. in quarta de melancolicis. partes patebūt per rubricas capitulorum. Prima pars diuiditur in duas partes. in pria magis generaliter determinat de febribus colericis. in scda magis specialiter. scda ibi in sequenti capitulo. (Paroxysmi tertiane.) Primum capitulum tres continet partes principales. primo enūerat feb. cole. secundo illas declarat. tertio ponit generalia signa feb. colericarum. scda ibi. (Tertiana quidē.) tertia ibi. (Euebementia quidem sitis.) In prima parte diuidit feb. colericas esse tres. s. tertianam continuam tertianā periodicam. interpolatam et caufonem. Ex quo inferit oēm feb. colericā esse tertianā cōtinuam aut tertianam interpolatā aut caufonem. Enumerant it̄ possunt feb. colericæ per diuisiones bimēbrem sicut enumerat eas Gale. scdo de differentijs feb. caplo prio et scdo d crisi satis ad pncipium. oīs feb. cole. aut est interpolata aut cōtinua. et cōtinua aut est continua p proportionabilis de tertio in tertium aut caufon.

Contra aliqua feb. est colerica que tribus enumeratis a Gale. aut ab Auiac. ibi igitur diuisio insufficiens. p̄na 13. et assumptum est manifestum de colerica paroxysmate oī die cuius paroxysmi sunt eīles quo ad intētiōē duratiōē et acētia: et oēs pēdēt a mīnera vna ita vt nō possit dici q̄ sit duplex tertiana aut due tertiane. Preserterea quidem phibet colerā ppter grossitiez aut paucitatem eius paroxysmare de quarto in quartum: sicut paroxysmar aliqñ melancolia de quinto in quintū. et sexto in sextū. et de septimo in septimum. vt inferius apparebit in caplo de sexta et septima: sicut etiam flegma propter paucitatem et grossitiez potest paroxysmare de tertio in tertium. Dicendum istas rationes concludere. sed sermo Gale. et Aui. est de febribus cōmuniter contingentibus sic paroxysmatibus merito sue forme substantialis et proprietatis specificæ restitue sicut dictum fuit in questione de periodicatione. nam etiam caufon licet videatur continua conclusa: habet tamen excrementiam quandam occultam de tertio in tertium. sed interdū cause manifeste causas occultas superant et variatur periodus s̄m plurimum consuetus.

¶ ij

Tractatus

Et tertiana quidē periodica aut est pura et fit a colera pura.

Nunc autē declarat mēbra diuisionis predictae et diuiditur in partes duas. in prima gēraliter notificat feb. cole. periodicā. scōo causonem et cōtēnuas. scōa ibi. (Causon vero est de genere.) Prīa in duas. nam primo ponit vnā diuisionē feb. cole. rice periodicē et declarat vnū membrū. scōo aliud. scōa ibi. (Aut nō pura.) In prima parte dicit qd tertiana pōdica aut est pura: et sic fit a colera pura. et per colera purā intelligit cui nō est admixtus alter humor cōmixtione vnita per quā vtriusq; cōponentis amittatur forma substantialis et acquiritur materie vtriusq; forma vna cōis. exempli grā. sicut colera naturalis aut forte genita a sanguine per aduersionem aut putrefactionem cum subtilitate vertitur in coleram.

Aut non pura et fit cū putredine colere grosse substantie ppter cōmixtionē colere cū flegmate cōmixtione aliqua cōplexionalī vnita. et per hoc diuersificat ab emittiteo cū emittiteū faciant due materie separate. et hanc faciat materia vna que in seipsa est permixta: cū cuius calore permiscetur aliquid quantū frigoris qd grauatur suā putredine et suā resolutionē et suam digestionē: et propter illud quidē in emittiteo fiunt duo paroxysmi. et tertiana nō pure paroxysmū vnū. Et hec quidem nō pura quādoq; plōngat tempore longo et circiter medietatem anni. et quandoq; perducit ad molliē et magnitudinem splenis.

Et est que pender a putredine colere nō pure et bec colera nō pura est colera grosse substantie propter cōmixtionem colere. scilicet pure cū flegmate cōmixtione cōplexionalī vnita. scilicet per quā cōmixtionem inducitur forma vna in materiam vtriusq;. scilicet colere et flegmatis. et bec est vera mixtio per quam fit miscibilis vnio per formam substantialem vnita nam gēratio vnus est corruptio alterius aut plurius sicut chilis in stomacho ex multis cibis. Aliter dicunt quidam qd sic fit cōmixtio vnita per vnā formā. qd humor magis diuersus assimilatur sibi aliū sicut vnū elementum assimilatur sibi aliud. Sed difficile esset saluare quō flegma assimilatur sibi coleram. cū coctū per digestionē aliquas nō possit in crudari saltem in eodem loco cōi in quo facta est digestio prima. scilicet in epate et venis ad differentiā sanguinis qui in māmellis per verā digestionem in frigidatur. Scōo dicit: qd bec tertiana nō pura faciant due materie sic habentes. scilicet duas formas substantiales distinctas. et hanc tertianā nō puram facit materia vna. scilicet per vnitatem forme que in seipsa est permixta. scilicet mixtione vnita: cum calorem cuius colere miscetur aliquantulum frigoris qd generat. scilicet plōngat suam putredinem et suam resolutionem et suam digestionē. nā tardius putrefit postq; incipit putrere et tardius resoluit et tardius digerit qd colera pura. sed hūltimū est verū sū plurimū vt videbitur infra. Nā et si bec miscibilis nō remaneret formaliter in mixto ex ipso gēntio: remanent tñ ipsoz virtutes refracte redacte ad mediū. scilicet caliditas siccitas et subtilitas colere. et frigiditas būditas et grossitas flegmatis.

De febre

Tertio dicit: qd ppter illud emittiteus bz duos paroxysmos. vnū de tertio interitum. alium quotidianū: et tertiana nō pura bz vnū paroxysmum de tertio in tertium. Quarto dicit: qd tertiana nō pura quādoq; plōngatur tpe longo circa mediū annū. et qñq; perducit ad molliē. scilicet ad ydropisim. vel molliē. scilicet ad paralysim epate aut neruis debilitatis ex longitudine feb. et magnitudine splenis debilitato splenis et multiplicatis humoribus melancolicis per aduersionem aut putrefactionem. Motandū circū primū dictum qd licet sū plurimū colera nō pura fit ex cōmixtione colere cū flegmate: aliquādo tñ fit ex cōmixtione colere cū melancolia: que etiā ad vnā formā reducuntur. et bec vocat colera minoris fame eo qd raro reperitur. et prime vocatur colera nota et famosa eo quod frequenter reperitur. reperitur autem prima raro et scōa frequenter. qd minus de melancolia in corpore reperit et plus de flegmate. Secundo qd difficile est duos humores siccios permiscere. flegma vero humidū et bene passibile per coleram optime pōt permisceri cū ea: quam finiam collige a pbo in fine primi de gēratione. et bec qui dem colera est duplex. vna quidē est illa que assimilatur in colore vitellis ouorū. et fit ex permixtione flegmatis grossi cū cola. alia autē est citrina et est ex mixtione flatis subtilis cū cola et est calidior: vitellina et etiā subtilior. Erunt autē alie colere preter has que per aduersionē transeunt versus melancoliam. Item praesina zinnaria de quibz prima pmi. ab A. Motandū scōo circa tertium dictum qd ex illo ape rre appēbenditur formas substantiales humorū et pñr proprietates specificas insequētes formas et cōplexiones eorū esse causas periodicationis qd emittiteus pendēs a duobus humoribus qui nō sunt redacti ad vnā formam. scilicet a flegmate et colera facit periodos sū illoz humorū exigentiā. tertiana vero nota pendēs ab humore genito ex flegmate et colera que sunt redacte ad vnā formā per vnā cōplexiones et pñr habens vnā proprietatē specificā facit vnā febrem et bz solum vnū modū periodicationis qui est periodus colere: eo qd in illa mixtione cola vicit saltem virtute. Et si in mixtione flatis et colere vinceret flas fieret periodus flegmatis sicut in flegmate salso.

Cōtra si equaliter miscerentur quo ad virtutes. aut nullus ex putredine illi humoris fieret poroxysmus aut duo. Ad hoc dicit: qd est impossibile sequi quēlibet sicut est impossibile illos humores equipotentē concurrere ad mixtionem: ita vt per actionem et passionē qualitātū eorū equipotentē concurrēt gēneretur nouus humor qui sit flegma aut colera. multo minus sanguis aut melancolia. et per equipotentiam nō solum intelligo equipotentiam qualitātū ipsoz humorū sed equipotentiam oium agentū et resistentū ex parte vtriusq; sicut sunt dispositiones membrorum: influxus celestes et reliqua. bec autem verificare physici est.

Cōtra quartū dicitur instat qd tertiana pura non debeat plōngari vsq; ad medietatē anni cū terminus flegmatice sit. 64. dies que tñ est plixio: cū materia sit grossior viscosior et sū plz maioris quātitatis que faciunt ad plōngationē. Preterea videt qd aliqua tertiana nota minus debeat plōngari qd tertiana pura oī paritate supposita ex parte quātitatis et reliquorū. qd cura tertiane pure fit p in grossationē colere pure a q pēdet. vt est manifestū de intēione

Secundus

de intentione oium preterq̄ de intentione Rasis. cuius opinionē reprobaui Auiē. in ca. de cura/ tionibus vltibus febriu putridaru. Ponamus ergo q̄ a colā pura cū erit digesta sit in duplo grossior aut in qua p̄portione volueris q̄ q̄n erat non digesta. et possibile est reperiri colerā nō purā in eadē p̄portione que est a colera pura. ergo erit digesta vel magis p̄pina digestioni q̄ a colera ante digestionē et sic facilius eūabitur q̄ a colera pura nō digesta. Et confirmat. accipio. c. colerā nō purā nō digestā grossiorem q̄. b. colera pura digesta in ea p̄portione in qua ipsa. b. colera pura digesta. et subtilletur per digestionē si/ cut deberet fieri donec sit similis in substantia. b. colere pure digeste. et manifestus est q̄ tunc. a. b. c. erant siles in mō substantie. ergo merito butus eū facili eūabitur sed. a. r. b. facilius eūantur q̄ colera pura nō digesta. ergo etiā. c. facilius eūabitur q̄ colera pura nō digesta. t. p̄na. q̄ quecūq̄ se ba bent in eadē p̄portione ad tertiu se habēt inter se. p̄mo Euclidis. Et quo inferat aliquā coieram nō purā minus grossam q̄ se facilius esse eūabi/ lem q̄ a. colera pura nō digesta ceteris partibus. Ad p̄mū r̄ndetur q̄ terminus cōis flegmatice interpolatē est. 64. dies sed terminus cōis tertiana est valde minor. p̄mū em̄ terminat in. 40. die q̄ est terminus vltimus tropicarū. cuius quo tū fiat q̄ aliqua tertiana. plonget vltq̄ ad mediu annum si cut aliqua flegmatica terminatur supra annum. Ad scōm nō est facile respondere volenti tenere oppositū eius quare ratio concludit. et qui aliter sentit r̄ndeat. neq̄ q̄ ratio cōcludit est p̄tra ex perientia. vidi em̄ plures tertianas notas termi/ nari inter quintū diē cū vomitu et secessu magne quantitatis colere citrine et vitelline. verū est contra dicta auctōrū. sed sufficit q̄ vniuersales medi corum verificantur vt in pluribus.

Causton nō est de genere p̄tinue. qm̄ dif ferentia inter eū vebemētia et teporē est insensata et accidētia eius sunt vebemētia. In parte ista facit q̄ dicitur est. et p̄io notificat causonem. scō tertianam interpolatā et cōtinuā scōa ibi. (Tertiana vero.) p̄ia in duas. nā p̄mo notificat causonē quo ad p̄prietates et accidē tia eius. scōo causam reddit. scōa ibi. (Et causa.) In p̄ma parte dicit q̄ causon est de ḡne feb. cō tinuarum qm̄ differentia inter eius vebemētia et ipsius teporē ē insensata. i. vix perceptibilis. et accidētia eius vebemētia maxime que sequunt in p̄pressionē caliditatis sicut dolor capitis sitis in/ stantia vigiliaru lingue ariditas nigredo et silita.

Et causa est acuitas materiei et multi tudo cum eius casus sit circa cor et in venis oris stomachi aut in partibus epatis pro/ prie. et ad summum in membris nobilibus vicinis cordi.

In p̄ncipiū p̄te reddit Auiē. cām suarū p̄prietatē. et accidētia dicens. q̄ cā est acuitas materie et mul titudo eius. et tū supple cordi p̄pinq̄uitas. cū. f. lo cus eius. f. materia circa cor. i. in venis et arterijs circūdantibus cor siue sint in cordis superficie si/ ue cordi intrinsece et etiā cōtinetur in ventriculo dextro. et venis supple et arterijs stomachi que tū nō sunt valde magne. aut in partibus epatis ma xime vena chylis que est in gibbo epatis p̄prie. q̄ ibi est frequenter rōne multitudinis colere et acuitatis materie. tum p̄pter caliditatem cordis cui vlt

Coler. ter.

So. cxiij.

cina. tū p̄pter caliditatem ep̄is. Et ad summū ma teria cōtinetur in mēbris nobilibus vicinis cordi sicut est pulmo gibbus epatis et os stomachi aut in ipso corde. Et bis possumus elicere deicri/ ptionē causonis. Est em̄ febris continua accensa valde cuius tepor. inter eius excrecentias est oc/ cultus pendens a flegmate falso aut colera ebu/ liente cum putredine aut sine in venis cordis aut dextro eius ventriculo vel in venis membroru cor di vicinorū sicut pulmonis et oris stōi et gibbi epatis. et sub venis etiā cōprehendendo arterias. Et ex his apparet ratio quid nominis eius cum causon grece idem sonet quod incendium latine.

In tertiana vero colera est i carne et ad partes cutis. et cōtinua est sparsa in venis corporis que elongantur a corde.

In ista parte notificat tertianaz interpolatam et cōtinuā dicens q̄ in tertiana. f. interpolata col lera est in carne et in partibus cutis et in cōtinua est ipsa in venis cōdis q̄ elōgant a corde. Pro quo sciendū q̄ in interpolata colera que est cā cō/ iuncta est in carne. f. musculosa aut alia. aut in po ris cutis. colera vero que est cā aīis est in venis fm plurimū et maxime in paruis que ad partes exte/ riores terminant. Et paroxysmus sit fm plurimū ex vna parte colere existens in venis paruis iaz dictis que expellitur extra venas ad poros carnis et cutis. et ibi putrens facit paroxysmum deinde alia expellitur et facit scōm p̄oximū. tertio de in/ ceptis. Sed in cōtinua p̄portionali cā cōiuncta fa ciens excrecentiā cōtinet in venis p̄uis q̄ ad par tes extrinsecas terminant. et ibi putrens facit ex/ crescentiā. deinde alia succedit et facit scōam ex/ crescentiā et sic deinceps. sed in causone materia cō tinetur in partibus superius dictis. f. cordis et cor/ di p̄pinq̄uis. q̄ colera putrens de tertio in tertiu extēditur ad venas magis distantes. et tunc sic ap paret aliqua febris remissio l̄ occulta. parua em̄ remissio in caliditate magna vix pōt cōprehendi sicut a magna quantitate parua diminutio. Nec potest dici q̄ excrecentia que tū est occulta sicut tepor. est occultus fiat. q̄ aliquid expellit de ter/ tio in tertiu de venis magnis distantes ad ve/ nas cordis aut p̄pinq̄uis cordis. q̄ natura est ma gis sollicita de mēbris nobilibus q̄ de ignobili/ bus. Itē. q̄ feb. causon semper esset mortalis. q̄ b̄mōi expulsio de mēbris ignobilibus versus cor est pessima p̄ via signi et p̄ via cāe. et si aliqui fiat. est raro. et fit qm̄ hō est debilis et mori p̄pinq̄uis.

Et vebementia quidez sitis et angustia et inquietudo et impatientia et alienatio et nausea et amaritudo oris et siccitas labio rum et scissio eorū et dolor capitis multipli catur in febribus colericis et est. nā in plu/ ribus eorū ad siccitatem declinūs. qm̄ mate/ rie motus est aut ad superiora aut ad il/ lud quod apparet de corpore et cute.

In parte ista Auiē. ponit signa generalia febriz cole. Quorū vñū est vebementia sitis p̄pter super fluam caliditatem cōsumentem humidū rosidum oris stomachi. l̄ etiā possit fieri a membris alijs stō cōcantibus sicut est pulmo et cerebrum cū su/ perflue calefiūt et exsecantur in febribus colericis. Scōm est angustia per quā intellige aut nocu/ mentum membroru spūaliū cum anhelitus sit an xius cū suspitrijs p̄pter supfluam caliditatem et vas

Causonis de/ scriptio.

Tractatus

poros acutos spūalia ledentes. aut intellige con-
turbationē et anxietatē sōrū ex defluxu colere ad
stōm ab epate et chylī fellis. ¶ Tertiu est inquietu-
do. q. nō pōt dormire neq. in uno loco quiescere.
¶ Quartu est impatiencia q. multū lamētā et est
molestus sibi et ceteris. tūz ppter dolo: es capitis
et similes. tūz q. nō pōt dormire neq. quiescere.
¶ Quintu est alienatio per quā intellige nocumē-
tum cuiusq. virtutis interioris. s. imaginatiue cogi-
tatiue et. ¶ Sextu erit nausea. s. inclinatio ad vo-
mitū per quā dā intelligi subuersio et vomit. pro-
pter defluxū colē ad stōm. ¶ Septimū amaritudo
oris vaporib. colicis ad linguam perueniētibus.
¶ Octauū siccitas labioz. ¶ Nonū scissio eozū
ex superflua caliditate et siccitate exsicante et cōst-
nitate eozū soluēte: eo q. mollia sunt et facile pas-
sibilia. ¶ Decimū dolo: capitis q. multiplicat in
spīs ppter supflua caliditatez et vapores acutos
pānculos cerebz ledentes. ¶ Undecimū vter eo-
rum plm est siccus: eo q. materia colerica petit su-
periora sicut caput et stōm sua lenitate aut mouet
de centro ad circūferētiā cū frequenter sub forma
sudoris expellat aut insensibiliter resoluat. ¶

De tertiana absolute et nota trite. La. xxxv.

Proximus tertiane incipit in pri-
mis cū horripilatione vt pūcture
acus. deinde in frigidat et incipit fa-
cere rigorē difficilē valde difficilio-
res reliquis rigorib. nō frigidū aut cū pau-
co frigore. Et nō ē frig. cuius nisi ppter p-
fundationē caloris ad interiora ad partes
materiei et inuenit sicut puncturas acuz.
Et hic quidē rigor cū vehemētia sua est ve-
locis sedationis. et tu iam sciisti cām hu-
ius rigoris. et sit rigor eius in diebus pri-
mis fortior et vehemētiōz. et in qrtana ecō-
trario. Et iterū rigor incipit cū fortitudine
deinde lenitur paulatim et minuitur veloci-
ter. et in quartana econtrario.

¶ Aut. in presenti pte spūalus determinat de feb. co-
lericis. et diuiditur bec ps in duas pres. in prima
determinat de periodica et cōtinua. ppositional.
in scōa de causone. scōa tbi. (Causon est fm duos
modos. pta in duas pmo notificat tertianā ab-
solute. scōo ponit differentia inter purā tertianā et
periodicā et nō purā. scōa tbi. (Pura ē subtilior.)
¶ Hoc caplm primū diuidit in tres pres. in pta
ponit signa feb. tertiane quecūq. sit. Scōo p ei
notitia ponit quendā cā. erroris correctiū. ter-
tio cōplēdo ponit quedā alta signa. scōa tbi. (Lū
ergo cōponunt due tertiane.) tertia tbi. (Et pas-
sientibus tertianā.) Prima diuidit in sex partes.
in prima ponit signa sumpta a qualitate seu mō-
doris. scōo ponit signa sumpta a duplici exēte
s. vna et sudore. tertio ponit signa sumpta a qua-
litate caloris. quarto ponit quedā signa sumpta
ab actione lesa maxime a iālis virtutis. quinto po-
nit signa sumpta a pulsu. sexto ponit quedā signa
sumpta ab āneris rerū naturalū. scōa tbi. (Et su-
do: multiplicat in tertiana.) tertia tbi. (Tertiane
caliditas est salutor.) quarta tbi. (Accidētia q. ac-
cidunt eis.) quinta tbi. (Pulsus eius est acutus.)
sexta tbi. (Et qm significat eūetas.) In prima pte
ponit quinq. Primū est q. paroxysmus tertiane
in primis incipit cū horripilatione et punctura
acus: deinde in frigidat et incipit facere rigorē

De febre

difficilem valde difficiliorē reliquis rigoribus nō
frigidis aut cū pauco frigore. scōo cām reddens:
quare frigus non est magnum dicit q. non est fri-
gus eius scilz tertiane nisi propter reuocationem
caloris ad interiora ad prem materiei. i. vbi con-
tinet materia sicut dictū est in pto ca. vltus scōi
tractatus. Et subdit q. inuenit. i. sentit. s. febrens
pūcturas acūz ppter materiā subtilē colerica ve-
nientē ad poros lacertoz et cutis. est cū lassitudo
vlcerosa. Tertio dicit q. hic rigor: lz sit vehemēs in
tensio: nō est velocis sedationis in cōparatiōe ad
rigores puenientes a materia frigida aut viscosa
et tu iam sciisti. s. in cap. de rigore cām rigoris et
qualiter sit. Quarto dicit q. i tertiana sit rigor in
diebus primis fortior et vehemētiōz q. postea. s. in
quartana est ecōtra. q. rigor sit remissio: in die-
bus primis et postea fortior. Ultimo dicit q. rigor
incipit cū fortitudine: deinde lenitur paulatim et
minuitur velociter: sed in quartana est econtrario. q.
in primis iebōate portissimo est leuis: deinde in co-
dem paroxysmo pcedit augendo et durat diu.

Pro quorum declaratione primo nos-
tandū circa primū dictū
q. paroxysmus tertiane incipit in primis cū horri-
pilatione et nō cū rigore. q. colera cū in prim. venit
ad mēbra sensibilia est pauca postea est in maiorē
quātitate. ppterea in initio facit horripilationes
deinde rigorē. q. horripilatio sit a minori cā q. ri-
gor. vt dictū est in ca. pto. et ex eadē. cā sunt si-
cut puncture acus pauce et remisse in initio deinde
in pcessu plures et intensiores: quartū sensatio dō-
lilitudo vlcerosa post horripilationē. et frig. pas-
sum reuocato calore interi. est rigor difficilio: ces-
teris rigoribus: lz sit breuis plurima colera ad mē-
bra sensibilia veniente q. in prim. ¶ Et ex hoc ap-
paret Aut. sentire intensiores rigores fieri ab hūo-
ribus calidis q. ab hūoribus frigidis lz breuioribus
de quo fuit dubiū dictum in ca. de horripilationē.
¶ Notandū scōo circa scōm dictū q. frig. est mī-
nus in tertiana q. i flegmatica aut melica. q. in ea
nō sit frigus nisi ex reuocatione caloris interius.
sed in feb. pcedētibz a materia frigida sit frigus
ppter reuocationē caloris. et ppter posituam in-
frigidationē a materijs frigidis venientibus ad
mēbra sensibilia in prim. paroxysmo. ¶ Notandū
q. hic rigor in tertiana quāuis sit intensus nō est
velocis sedatiōis. q. pauca est materia et subtilis
et parū viscosa. pendēs aut a melia aut flegmate
est longe duratiōis ex causis cōtrarijs. ¶ Notan-
dū circa quartū dictū q. in primis paroxysmis ri-
gor in tertiana est fortior. sed in pxiimis circa sta-
tum materia est remissio: per digestionē ingrossa-
ta et in frigidata. vnde nō venit cū tanto impetu
ad mēbra sensibilia et est minus acuta. Econtrario
aut accidit in quartana et flegmatica. q. materia
per digōnē subtiliat. et sic mouet cū maiorē impe-
tu ad mēbra sensibilia. et bec est cā quā ponit Se-
ra. 6. s. iue practice ca. de tertiana. et Lōmentator
Alexādrinus super primo epidēmiarū. ca. scōo et
de hoc vt dicit Lōmentator Alexādrinus ydeora
tristatur et artilla letatur. ¶ Ultimo notandū cir-
ca vltimū dictū q. in tertiana rigor incipit cū forti-
tudine satis a pncipio paroxysmi. lz tū vt dictū fu it
in p. caplm horripilatio pcedit cū deinde lentē
paulatim et minuit. i. auferē velociter eo q. totus
tēpus rigoris in tertiana est pauce duratiōis vt
puta a me^a horayz ad vna: s. i qrtana ecōtra. q.
rigor in initio pxiimi incipit dōl postea paulatim
pcedit augēdo: postea decreuit et tarde auferē.
etius enim

Champerlius.
Signis tertiane
na ex flaua vi-
le putrida et cō-
mota et extra
vasa delata. A
pncipio statz
rigor non se-
gnis iherf. bec
feb. in nō est uā-
tem feruorē de-
finit ad paro-
xysmū: totū tē-
pus paroxysmi
faciēdo horis
non pluribus
duodecim. bec
demuz sincera
tertiana nomi-
natur. Qui ve-
ro diuturniore
tempore: q. qd
diximus: in pa-
roxysmo oblan-
guerit: hanc p-
tensā appella-
mus tertianā.

et .n. duratio cōter ē a duab⁹ horis vsq; ad tres.

Et sudor multiplicatur in tertiana cuz dimittit. et fit vrina in ea rubea tendens ad igneam in qua nō est multa grossitudo aut est nō pura. et fit vrina ei⁹ cruda aut grossa.

In hac parte ponit signa sumpta ab exeuntib⁹ et dicit q^d sudor multiplicatur in tertiana cū paroxysmus recedit: cuius causa est subtilitas materie et aptitudo motus eius ad cutim. secundo dicit q^d vrina in eo fit rubea tendens ad igneam in qua nō est multa grossitudo. et hec vera sunt in tertiana pura. Aut est nō pura. s. tertiana et fit vrina eius cruda et grossa. cruda quidē et tenuis ppter opilationem sed grossa: q^d aperta opilatione materia aliqua cum vrina permiscetur.

Et tertiane caliditas est saluio^r caliditate causonidis. et q^dto plixius man⁹ tēgit corpus nō additur inflāmatio: immo quādoq; minuitur inflāmatio eius et in causonide additur inflāmatio.

Ponit tertium signū sumptū a caliditate s⁹ caliditas tertiane est saluio^r caliditate causonidis. i. minus mordax et acuta. et quanto plixius manus tangit corpus nō additur inflāmatio: immo quādoq; minuitur. sed in causone est ecōtrario. tota causa huius est multitudo vaporis puenientis ad tangentē in causone ppter multitudinem materie. Ecōtra: paucitas vaporis puenientis ad tangentem in tertiana ppter paucitatem materie. vñ facile resolu^t et calor apparet minor mordacitas eius: caloris sequitur intentionem et multitudinē eius et siccitatem sibi cōiunctam.

Et accidentia q^{ae} accidunt eis in tertiana sunt vigilie sine grauitate in capite nisi in quibusdam non puris et sitis et furo^r: et ira et odium locutionis.

Ponit quartum signū dicens. q^d in tertiana. s. pura sunt vigilie sine grauitate in capite ppter paucitatem et subtilitatem materie et vaporū nisi in quibusdam non puris: quarum materie sunt grosse multe: ideo in eis adest dolor cū grauitate multis grossis vaporibus ad caput puenientibus et grauantibus. et per hoc forte fit in eis aliq^u somnus et de hoc loquitur Gale. in lib. de caumate. Et fitis furo^r et ira quorū cause sunt note. et odiū locutionis. q^d spūs cōmotus loquendo aut audiendo acuit coleram et vapores eius. aut q^d habet organum auditus valde mundū cōsumpta būtate auditum obtundente: ideo sonus imprimat multum in auditum et valde tympanizat sicut tāgibile in organū tactus neruo discooperto.

Et est pulsus eius acutus velox per cōparationem ad reliquas febres. et non est equalis constrictionis. quoniam humor debilitat eum et addit ei diuersitatem apud statum. et diuersitas in eo est sub ea que est in alijs cum duritie et est pulsus fortior in ea: immo diuersitas non est in eo s⁹ plurimum nisi diuersitas propria cum febre et alijs. Et in principio quidem est necessarium vt coaretur pulsus vsq; ad horam dilatationis feb⁹. et tunc confortatur: et fit velox et frequēs et eius diuersitas nō est mul-

tum superflua.

Item ponit quintum signum seu genus signorum et dicit quatuor. Primum q^d pulsus eius. s. patiens tertianā ē acutus. i. magnus velox per cōparationem ad reliquas feb⁹. s. que nō sunt colerice et non est equalis constrictionis et dilatationis. q^d dyastoles nō equatur. s. h. q^d humor debilitat eum. s. pulsus. i. virtutem pulsatilē. et addit ei diuersitatem apud statum. i. vsq; ad statū inclusiuē. Secundo dicit q^d si diuersitas a qua fit in statu est magis ratio ne feb⁹. q^d rōne humoris. et tū diuersitas est eo sub ea que in reliquis fe. humorosis. s. minor ea diuersitate que est in alijs cū duritie ppter caliditatem exccantē materiā. Tercio dicit q^d est pulsus fortior in ea q^d in alijs humorosis rōne sue materie subtilis nō tū opprimētis virtutem: immo diuersitas nō in eo supple notabilis s⁹ plurimum nisi diuersitas propria cū febre inquantū feb⁹. est et alijs. s. causis naturalibus et preternaturalibus q^{ae} diuersificant pulsū preter feb⁹. et causas fe. Sūt em̄ aliqui qui naturalr habēt pulsū diuersum: et in aliq^u diuersificat pulsus ppter aliquas causas distinctas a fe. et a causis fe. de quib⁹ sepe dictū est. Quarto dicit q^d est necessarium vt in prin. coartetur pulsus vsq; ad horā dilatationis feb⁹. i. vsq; ad augmentū cōfortatur pulsus et fit velox et frequēs scz. magis q^d antea et eius diuersitas nō est superflua. s. in cōparatione ad alias feb⁹.

Dubitatur. vtrum in statu paroxysmi tertiane pulsus sit magis diuersus q^d in t⁹ibus precedentibus. Et videt⁹ q^d sic. q^d A. affirmat hoc dicens q^d humor debilitat eum et addit ei diuersitatem apud statum et parū infra: immo nō est diuersitas in eo s⁹ plurimum nisi diuersitas propria cum feb⁹. et alijs. Amplius in statu est maior debilitas. q^d maior calor. et sic pulsus ē magis diuersus. Preterea in statu est maior pugna q^d in alijs tēporibus ergo pulsus magis diuersus. In oppositū est Gal. scō de differentiis feb⁹. capitulo de signis tertiane vbi dicit in illa ipsa taz signum est magne putredinis. s. diuersitas pulsus et multo magis inuadete paroxysmo. et multo magis ascendente in statu. in hoc aut statu minus q^d s⁹ in ascensionē et augmentū. Et idem ponit Gal. lib. prio ca. de signis fe. putriday. minor itaq; diuersitas pulsus s⁹ Gal. est in statu tertiane q^d in principio et minor in principio q^d in augmento.

Pro solutione dubij sciendū triplicē esse diuersitatem pulsus vnam que sequitur oppressionē calidi naturalis sub materia. et hec ē in prin. Secūda sequentē diuersitatem in dispositione materie. vñ fit diuersitas in mō caloris. et hec est in augmento. Tercia sequentē debilitatē per viā resolutionis spūs et hec est maior in statu q^d in alto tempore. q^d tunc est maior caliditas: ac maior spūum resolutio.

Sed contra hec est maior in dēclinatione ne. q^d tūc de spiritib⁹ plus est resolutum. Rñ q^d de dēclinatione salub⁹ cū fit caloris remissio et ppte per resolutionem vaporum putridorū fit aliqua virtutis cōfortatio. et tū dēclinatione existente mortali. dicit Gentilis de intentione Gal. in cōmento pulsū q^d ipse casus virtutis nō facit diuersitatem in pulsū. s. manifestam q^d ppte d⁹ diuersitas nisi aliqua pugna contingat. et intellexit hoc Aulc. paucis verbis lib. prio. sen scō cū dixit. Causa diuersitatis pulsus cum debilitate virtutis est pugna inter egritudinē

Gentilis

D. liij

nem et virtutē. In statu autē potissimum est maior exalta-
tio et violentia ad pugnam. et ideo virtus deficit et
pulsus tendit ad vermicularē et fornicantem. In
ordinem caude foris sine finientis. nō in est. ppter
hoc diuersus. s. notabilr. si autē sit ad bonū certum
est qd nō sit diuersus ppter eam dictam. Et ex his
manifesta est concordia Gal. cū Aulcen. nā de di-
uersitate pulsus sequēte resolutionē spūs que ma-
gis est in statu loquitur. Qui. de reliq̄s duabus loquitur
Bale. Qd si querat que illarū diuersitatū est
absolute minor. Rñr qd fm plurimū illa que est in
augmento. deinde que est in prin. est minor. et ad-
huc minor que est in statu. et adhuc minor q̄ est in de-
clinatione salubri. Inuenies in oppositū qñq̄ fm
diuersitate quarūdā cōditionū individualiū. Si
enī cōparemus pulsum tertiane ad pulsum aliarū
febrū paroxysmantū certū est pulsum in alijs fe-
bribus esse magis diuersum. tū ppter grossitudi-
nem et multitudinē materie magis opprimentes
virtutē et feb. cū calidus necnō ppter debilitates
maiores per viā resolutionis et aggrauationis.
Et ex his p̄s solutio ad rōnes adductas in p̄n-
suadentes cōtrariū huius determinatiōis. Ad
primā p̄s solutio per expositionem textus. Ad
scōam negetur illa p̄n. est maior debilitas in sta-
tu. ergo maior diuersitas in pulsu. nā diuersitas
in pulsu nō solum sequitur debilitatem. sed mul-
to magis pugna. que est maior in augmento q̄ in
statu. et ex his patet respōsio ad tertium.

Et quandoq̄ significant ipsam etas
et consuetudo et regio et ars et forma et tē-
pus et multitudo euentus tertiane in illa
hora.

Hic ponit sextum genus signorū dicens. qd qñq̄
tertiana significatur per etatē. s. iuuentutis in qua
colera multiplicat magis q̄ in alijs etatib⁹ et cō-
suetudinē patiēdi tertianā superiōr tpe. et per
artē. s. multiplicante colerā et inflāmantem. sicut
ars fabrilis. et per formā. s. habitudinē macilentā
cū citrinitate coloris et similibus q̄ est habitudō
colerici corū. et per tps anni. s. etatē et per regiones
sc̄y ad calidū declinantē et p multitudinē euent⁹ ter-
tiane in anno illo que multitudo sequit̄ aliquam
cām cōdem. sicut influxus astroꝝ. ut puta domi-
nium martis aut declinationem anni illius ad su-
perfluam caliditatem et siccitatem.

Cum ergo componuntur due tertiane
sunt paroxysmi euemētes omni die. Qui er-
go considerat tertianam per paroxysmum
errat in ea. immo op̄y attendantur signi-
ficationes alie quas dicemus.

Hic ponit cañ. erroris correctiū dī. qd qñ com-
ponuntur due tertiane paroxysmi euentunt oī die
qui ergo p̄siderat tertianā per paroxysmū errat. s.
si fidat solo illo signo. immo op̄y qd considerentur
alia signa que dicemus. s. in cap̄is sequentibus. et
que dicta sunt in hoc cap̄o. Notandū pro hui⁹
partis declaratiōe qd illa est differētia iter duas
tertianas et duplicē tertianā. qd duplex tertiana
h̄ toties paroxysmet quotiens due tertiane. tamē
causē cōiuncte paroxysmorū eius decidunt ab
vna minera. Contra autē causē cōiuncte paroxys-
morū duarū tertianarū decidunt ad duab⁹ mi-
neris loco distinctis. Et fm plurimū quādo sunt
due tertiane paroxysmivniū sibi cōresponden-
tes de tertio in tertium sunt filies multū in mō in-
uasionis intensiōe et duratiōe et accidentibus

et magis differunt a paroxysmis alterius tertianae
ne qd differant paroxysmi vniū duplicis tertiane
inter se. ppter cōmunionē quā habent in minera.
Notandū scōo qd h̄ paroxysmi duarū tertianarū
et etiā duplicis tertiane possunt venire omni
die. immo aliqui duo paroxysmi euentunt vna die
et sequenti nullus. et tertia die duo fm modū cō-
municatiōis subtractionis aut alterationis. Dī-
ctum autē Qui. intelligit̄ vt in pluribus. Et nota qd
hic error frequenter accidit medicis modernis q̄
videntes paroxysmos quotidiē iudicant feb. que
in veritate sunt due tertiane vnam quotidianam
flegmaticam.

Et patientibus quidem tertianam. ac-
cidunt vigilie et amor solitudinis et multo
tiens sentiunt ebullitionem apud epar.

Hic cōplet signa tertiane que sunt tria. s. vigilie
ppter caliditatem superfluam et vapores acutos.
amor solitudinis. qd nolunt audire strepitū ppter
dolorem capitis qui fm plurimū sibi accidit. ali-
ter amor solitudinis. qd sunt queruli semp̄ lamen-
tantes ppter inquietudinem. tertio sentiunt ebulli-
tionē apud epar. est enī sub media pēnula epatis
littis fell. ebullit aut epar et littis colera inflāma-
ta. et multiplicatur in febribus colericis cuius li-
stis est recepta culū sicut in medicis multiplicatur
melia in splene. et in flegmaticis flegma in sō.

De dīa iter tertianā purā et nō purā. La. xxxvj.



Gra est subtilis. leuis.

Hoc cap. cōtinet duas partes princī-
pales. in prima ponit signa tertiane pu-
re. in scōa nō pure. scōa ibi. Et cū non
pura inueniuntur grauitas. Prima diuidit̄ in decē
partes fm qd exponit signa. partes patēbūt in les-
gendo textum. Primum signū est ip̄ tertiana pura
est subtilis. s. pendens a colera pura q̄ est subtilis
quapropter est facilis resolutionis et cōiter paro-
xysmi sui sunt breues. et ipsa etiam tota est brevis
in cōparatiōe ad nō purā. alr subtilis. s. acuta si
ue mordax. est enī calor et mordacior q̄ calor. nō
pure leuis. qd nō opprimens virtutē et suffocans
calorem inatū coartans pulsum sicut in tertiana
nō pura propter sue materie grossitiem.

Cuius paroxysmus cōsumit̄ a quatuor
horis vsq̄ ad. xij. horas et nō addit sup̄ eas
multum. Et si addit additione multa tunc
est non pura.

Scōm signum est qd paroxysmus eius consumit̄
a. 4. horis vsq̄ ad. 12. et si multum. plangaret̄ vsq̄
tra. xij. horas. s. ad decimā quartā aut supra. tūc
nō est pura et est vt plurimū perueniens ad septē
horas. Specificat autem terminum maiorem et
minorem et mediū fm plurimū contingentem in
quibus terminis multum differt a tertiana nō pu-
ra in qua sūt termini scōm plurimū magis pro-
longantur ratione maioris grossitiei et viscosita-
tis et multitudinis materie. Vbi tamen termini nō
a priori. sed a posteriori et per experientiam in-
uenti sunt.

Et calefit in ea corpus velociter et vi-
des caliditatez pcedere ex corpore et extre-
mitates adhuc frigide.

Tertium signum. et calefit corpus in ea veloci-
ter et vides caliditatem pcedere ex corpore et
extremities adhuc sunt frigide. calefit autē cor-
pus in ea velociter. qd colera pura est humor calis-
sus subtilis qui cum incepte calefieri calor suus
cito peruenit

Secundus

cito peruenit ad statum sicut ignis accensus in ignis sicis subtilibus vapores sui subtile valde calidi sparsi per corpus cito ipsum inflamat. Ad hoc aut adiuvat q. rigo: suus paruo tpe durat. ideo subdit q. cu vides caliditatem procedere ex corpore. i. in exterioribus corporis ad partes exteriores corporis precipue ad partes pectorales et sibi vicinas. cum extremitates sunt aduq. frigide vaporibus no ita cito peruenientibus ad extremitates. quapropter est notabilis calor in p. tibus pectoralibus et vicinis et extremitates friger. no ita fit in tertiana no pura neq. in flegmatica aut melancolica ppter tarditate inflammationis humorum a quibus pendent rone grossitiei et ppter vapores grossos no ita cito peruenientes ad ptes vicinas. et etiam non ita cito inflamantes ea. quia non sunt ita calidi.

Et similiter pura no addit cum no accidit error supra septē periodos. et quadoq. consumitur ppter subtilitatem sue materie in posimo vno in quo accidit vomitus aut ventris solutio mundificans. si aut addit super septē periodos additione plurimā: tamen est de genere no pure. et similiter si prolongatur spaciū sui rigoris.

Quartū signum. q. simili modo bis qui dicit sunt in pura tertiana no accidente errore no pertransit septē periodos ppter paucitatem et subtilitatem materie. scdo dicit q. q. q. consumitur paroxismo vno cu vomitu aut solutione ventris mundificante corpus a materia faciente feb. bec autem no accidit aut rarissime accidit in tertiana no pura et multo minus in flegmatica aut melancolica propter causas oppositas.

Et apparet digestio in vrina in prio die aut in tertio aut in quarto aut in septimo.

Et apparet digestio in vrina prima die aut tertia quarta aut septima. qd no est in no pura fm plurimu. i. necessarium sit aliqua colera no pura ita cito digerit sicut aliqua colera pura aliorū paritate supposita. Specificauit autem diem primam tertiam quartam et septimam. q. sunt aptiores digestionem colere q. scdo quintus aut sextus. q. digestio colere magis fit in diebus imparibus. sicut in ipsa in eisdem magis mouetur. Specificauit autem quartum quauis sit par. q. est dies indicatiua in qua sicut in critica signa digestiōis sunt magis certa signa salutis: sicut etiam in eisdem sunt certiora signa mortis: ut dicit Gal. scdo et tertio pronosticoz.

Et ex dictis apparet q. si extendat multū ultra septē periodos est de genere no pure. et similiter si prolongetur multum suus rigor. ambo enim vniūsi significant grossitiam materie que no est pura.

Et est additio suorum paroxysmorum et antecessio eorum adinuicē fm ordinem seruauentem proportionem similes et in no pura est illud diuersus no retēti no similitū.

Ponit septimū genus signorum di. primo. q. additio. i. augmentū paroxysmorum et eorum antecessio. i. anticipatio seruans similes proportionem. i. q. per quantū augēt scdo et anticipat supra p. tū per tantū tertius supra scdm est signum pure tertiane. sed in no pura est illud diuersum no retēti no similitū quo ad accidentia. quasi dicat. paroxysmi tertiane pure seruant proportionem similes adinuicē in bis tribus per vniūformitatem et sub

Ter. absolute. Fo. cix.

tilitatem materie. sed in non pura non seruantur butusmodi proportionem propter materie grossitiam et difformitatem. et multo minus seruabuntur in quotidianis.

Et similiter quando assimilantur paroxysmi fm terminum vnum et reliqua signa elongationis. feb. etiam sunt de illis q. icis. **P**rimū signū. q. si assumuntur paroxysmi fm terminum vnu. i. inuadunt eadē hora significat non pura. significatur enim grossities materie que neq. a vno ordine remoueri. et bec simia colligitur quarta affo. cōmen. tertio. quibuscūq. exacerbationes. et similiter considera reliqua signa elongationis que sunt de illis que potes scire ex hac fen. et ex de cendis in fen. sequenti que sumuntur ab etate tempore anni et prolixitate tēpi et similibus.

Et cum vides principiu cu rigore fm q. determinauim et statu cu sudore exuberante: tunc no dubites quomā ipsa sit pura.

Nonū signū. cu vides p. m. i. paroxysmi cu rigore satis intenso no p. tico fm q. determinatum est et statum cu sudore exuberante no dubites. est enim tertiana pura. hic enim sunt subtilitate materie: non sic est in no pura.

Et in pura qdē cu ea habēs bibīt aquā procedit quod est in corpore eius cum vapore humido q. ipse velit sudare et q. q. sudat.

Decimū signū. cu habens tertianā purā bibīt aquā. i. frām. pcedit qd in corpore est ad circūferentia cu vapore budo quasi velit sudare. et q. q. sudat: cul? ea est. q. colā subtilis p aquā frigidā digerit: caliditas supflua tpatur et calor inatus fortificat: quapropter aq. calefctā in corpore et i vapore versa educitur simul cu vaporib. a. cetero ad circūferentia q. buectant cutim et foras se fit sudor cu sint copiosi et pori satis lati. Ecce aut colā et reliq. materie grosse inrudant et calor corpus qui no est ita intellus extinguit: virtus debilitat et sic sudor impeditur ad cutis sudoris pbtitionem adiunat opilatio existēs in alijs febribus ab his moribus grossioribus pendentibus.

Et cu non pura inuenitur grauitas plurima in capite.

Hic ponit signa tertiane non pure: quorum primum est grauitas in capite. i. dolor grauius.

Et extensio.

Scdm extensio. i. dolor extēsius. bi aut sūt ppter multitudinē et grossitiam vaporū qui rone cōuersionis cuiusdam versus naturā sui humoris in grossat magis grauant caput et extendunt.

Et plōgat rigor odec puenit vsq. ad. xx. iij. aut. xxx. horas vsq. ad horā suā et tepescit donec cōplēt. xviij. hore et per quantitatem additionis paroxysmi super duodecim horas est eius elongatio a puritate.

Tertiu q. plōgat rigor. i. posimus. vel atr. p. lōgat rigor donec posimus? cur? ille rigor est p. m. puenit vsq. ad. xxiij. horas aut. xxx. vsq. ad horā suā. i. declinationem excludit: et tunc tepescit donec compleantur. 48 hore. durabit itaq. decem natio. 48. hore. **S**ed contra. sequitur quod eius paroxysmus esset longior q. paroxysmus flegmatice aut quartane. Ad quod dicitur quod paroxysmi flatice aut qrtane est lōgior fm p. m. de p. fe. i. merito cāe contuncte facientis paroxysmum. de

Galenus.

Tractatus

De febre

per accidens aut aliqui cōtingit contrariū ppter inordinatum regimē aut duritiē viscerū et similia aut forte colera nota valde difformi accidit vt ps subtilis inuiscata cū pte grossioris imbibat in porositatibus mēbrorum et pbiat materie grossioris educationē sub forma sudoris aut alio^o. qđ nō ita accidit in quartana aut flatrica que lz babeant ptes difformiores nō tñ ita aptas imbibit et imbitas alias secum retinere: sicut bz colera nota. et bec solutio est melior: p̄ia. tñ prime cause pñt eē cōes. scđa vero nō: aut nō ita frequēter. Scđo dicit qđ scđm quantitatē additionis paroxismi sup boras ē elus elōgatio a puritate. Si em̄ multum plōgatur paroxisim^o vltra. xij. boras multū elongatur a puritate. Si vero parū post et parū elongatur et cā sumit ex maioris grossitūe et viscositate ceteris pibus et pte quātitatis et reliquorum.

Et in tertiana quidē nō pura tardatur apparitio digestionis.

Quartū signū. in tertiana nō pura digestionis apparitio tardatur supple magis qđ in tertiana pura materia elus per suā grossitūem magis resistere virtuti digerenti qđ colera pura.

Et nō apparet i forma obfuscatio neq̄ extenuatio.

Quintū signū. nō apparet in forma. i. habitudi ne obfuscatio. i. color tendens in nigrū sanguine et spiritibus paucificatis cū rēdentibus in quadam adustione: sicut apparet in tertiana pura propter maiorē caliditatē amplius resoluētē. et extēcantē. et ex eadē cā nō apparet tanta extenuatio.

Et fortasse non eradicatur cum sudore copioso.

Sextū signū. fortasse. i. aliquādo: immo sepe tertiana non pura nō eradicatur cum sudore copioso: sicut tertiana pura bumore existente grossior et plurimum opilationi conuincto.

Et fortasse nō incipit cum rigore.

Septimū signū. et fortasse nō incipit semp̄ cum rigore materia existēte nimis acuta: et tardius mota super membra sensibilia.

Et nō est caliditas cū multa fortitudine.

Octauū signū. et nō est cū multa fortitudine. ppter amissionē flatis aut mellē cū colera natura li. verū vbi esset facta colera nō pura ppter suam adustionē absq̄ borū admixtione illa nō pura posset esse calidior. nā dicit Gal. tertio de ingenio sa. qđ si colera fuerit grossissima cutis excoctabit vsq̄ ad sui interiora: qđ nō faceret colera pura.

Neq̄ est augmentum eius equale: immo est quasi ipsa addatur: deinde procedit et minuitur.

Nonū signū. nō est augmentum eius equale. i. vñformis: immo est quasi addat ipsa et crescit. deinde pcedat. i. credat augmentū pcedere et minuitur. becaut fiunt ppter difformitatē materie ppter quam accidit vt pars subtilior moueat in qua calor manifeste pcedit post illud pars grossior mota ad putredinē suffocā. calorē facit illū minui. et becaut ex difficanēi augmēto p̄tulari.

Et accidentia seu minorantur in ea.

Decimū signū. accidentia seu minorantur immo pura que. i. accidentia sequuntur impressionē caloris: et cōtra accidentia sequentia oppressionem virtutis et caloris inari sint fortiora qđ in tertiana pura materia elus exite grossioris minus cala.

Tertiana continua.



Cognoscitur pervelementia paroxisimorum tertiane: et pervelementiam accidentiū tertiane: et apud gale. quidem cū sanguis putrefit fit de hoc genere et de eo fiet sermo post.

Primo ponit signa tertiane cōtinue per que distinguitur ab alijs feb. et maxime colericis scz tertiane interpolate et causotis. scđo ponit opinio nem Gal. p̄mittens se inferius de hac locuturū: vt puta in ca. de feb. sanguis. scđa ibi. (Et apud Gal.) In p̄ma parte dicit qđ tertiana cōtinua cognoscitur per velementia paroxisimorū tertiane. i. qđ cū bec est cōtinua velementer paroxisime: sed oculte vt dictū fuit super? et scđo differt ab oib^o fe. que nō paroxisimat de 3^o in 3^m neq̄ occulte neq̄ manifeste. **N**otandū p̄io qđ sicut tertiana interpolata est duplex: pura et ipura: ita tertiana cōtinua ē duplex pura et ipura. et vtracq̄ dicitur pura. qđ p̄det a colera pura. et vtracq̄ dicitur nō pura. qđ p̄det a colera nō pura. siue sit colera nota. siue minoris fame et in vtracq̄ pura accidētia sequētia impressionem caloris maiorant respectu accētū nō pure. et cōtra in vtracq̄ nō pura accētia sequentia oppressionem maiorant respectu accētū pure. cū colera nō pura sit grossior et minus cala qđ colera pura. Si tñ cōgemus paroxisimos cōtinue paroxisimos interpolate paroxisimū interpolate impressionem opp̄sione et duratione apud Gal. hic iponit Gal. ipm opinatū fuisse qđ sanguis cū putrefit facit tertiana cōtinua: sed de hoc erit sermo: vt puta in ca. pitula de feb. sanguinis.

Cura tertiane pure.

Cap. xxxvii.

Portet vt rememoremus illud qđ dedimus tibi de radicib^o in curatione feb. de solutione ventris et cibō et in omnibus capitulis et fabrica super illud.



Quintus intendens hic ponere curam tertiane duo facit. primo hoc. scđo ponit curam tertiane nō pure scđa ibi in principio sequentis capituli. (Res q̄ bus.) Primū capm̄ diuiditur in duas partes. in prima ponit curam tertiane interpolate. in scđa curam tertiane cōtinue. prima in tres. in p̄ia curat feb. in secūda pro cura accidētū remittit nos ad precedentia. in tertia curat caliditatem quāq̄ docq̄ remanentem post feb. secūda ibi. (Et si fuerint illie accidentia) tertia ibi. (Et quādo post.) prima in tres. nam in prima curat ipsam a principio vsq̄ ad statum. in secūda curat ipsam in statu. in tertia curat ipsam in declinatione. secūda ibi. (Et si consequatur.) tertia ibi. (Balneo vero oportet.) prima in tres. nam in prima ponit canones in euacuatione. secūdo in cibatione prouocatione vñne digestionē et alteratione caliditatis. tertio canōn. cibationis assumat. secūda ibi. (Et nō cibet nisi apud.) tertia ibi. (Et scias qđ in tertio.) prima in tres. quia in prima ponit canōn. in euacuatione per medicinas. in scđa per clisteria. in tertia per stomam. scđa ibi. (Et clisteria leuia.) tertia ibi. (Et quādo possibile est vt flebotomies.) prima in duas. primo remittit nos ad canōn. generales. secūdo reijcit quoddam regimen Rasis et sequentium cum. secūda ibi. Et tu quidem non auscultes. In p̄ma parte dicit. oportet vt rememores id qđ dixim^o p̄ius de radicibus. i. canōn.

Champerius. Continue feb. elusdē sunt causus etiam deſictēs generis. Eiusdem eadē voco tertiane qđ dem integre. in tegrum causus Nam cū ſinceſrus causus cum ctas alias cuſtodis integre tertiane deſpēbenſiōes. ſolū vero neq̄ inſygores ſe immitte: neq̄ ad non ſeruidū eſtū ceſſat ab illa viſſtat: que quotiē die paroxiſmū exuſtat. **L**etū aut eſt iſſgozem paroxiſmos nō ſecreſneq̄ ſudorē cōſequi: ſicut neſquidez cauſus in ſingulis paroxiſmis. i. cauſo nanq̄ rigore aduentate ſolū uſtur egritudo.

Secundus

bus. f. canoni. vltibus in curatioe feb. de solutione ventris quo ad primū cap. inttulatū intentio ad curationes vltis feb. pu. 2 de cibo quo ad sequens cap. de curatione febricitantiū. et in hoc ca. de cura tertiane et sequētibz fabrica curatioes tuas sup illud sup casu. ghalibus positus in illis duobz capitis. nō em opz ghalia. in vneqz ca. replicare.

Et tu quidē nō auscultes sermonē eius qui cōcedit in principio solutiua fortia et mirabolanos et his similia nisi illd qd diximus: immo opz vt pperes in primis et lenias lenitate quadā cū eis que dixim? illic sicut sunt tamarindi quantitate. xl. 3. qui in fundantur in aqua calida in nocte: et colentur. et pñciant desuper siracost aut terebiabum aut aqua duozū granatorū: et sicut decoctio lubleb cū terebiabim et passulis enucleatis: aut infusio prunorum cū terebiabim aut siracost aut sirup? violat? et viole condite. et fortasse facit mucillago psilij cū quibusdā sirupis: sicut est sirup? prunorum lubricitate et lenificationē et cū decoctione lentū cum lubleb: aut clisteria lenia sicut est clistere cū decoctione altee et iuuibe et sebestez et radice lilij et oleo vio. et succo sicle et baurach fm modū quē scis et illud qñ necessitas tangit ad ipsam. rectum nanqz est ne in potu detur qd est sicut sorbitio ordeī neqz ei simile neqz cibi nisi natura iam lenificata. et si vētris solutio in pncipio in tertiana pura minoris sit malitie q̄ finit alijs: lz sit eius malitia etiāz maxima.

In hac parte dicit nō auscultes sermonē eius. f. Ras. qui cōcedit in pncipio solutiua fortia. f. sca/moneam et mirabolanos qui post solutionem de relinquant vestigia constrictionis. et bis similia partim exolutia: partim cōstringētia nisi per modū per quē diximus. nō em soluentia cōueniūt in pncipio nisi coactes: sicut in materia furiosa aut multa aut alijs casibus de quibus supra in ca. generalis curationis fe. pu. Et similiter in pncipio nō cōueniūt stiprica nisi timore fluxus ventris pñtis aut futuri aut forte cā correctionis medicinarum soluentiū: imo opz vt in pncipio pcedas cū leniētibz in capto ghalī feb. et exēplificando enumerat quinqz medicinas lenientes. prima cuius vni/ ca dosis sic describitur. nam descripta per Aut. est p pluribus dosibus cū ponat sibi. 4. 3. tamarindorum. 3. vj. vscqz ad. 3. f. incendant in frusta satis grossa et infundant in. vj. 3. aque calide per. xij. horas postea colent exprimēdo cuius colature. R. 3. iij. siracost. māne. 3. f. vscqz ad. 3. f. et debite catam exibe et est lenitiuū: cole educitiuū vel cū suprascriptis infusione aque. f. succi. ij. granatorū. f. acris et muzi. 3. f. vel 3. f. melius est vt ad datur. 3. f. suc. posses tñ loco muzi accipere dulce vbi non conueniat tanta infusio: et hoc est pñt mai descriptio. R. lubleb que a pud Symonem est volubilis quam minorē dicimus nascitur vbiqz et in vineis et in locis cultis et est habēs lac: et de leuoribus solutius siue facilius laxatiuis ita vt detur in se. a cu. 2 loco ipsius possumus accipere lupulos. f. decoctionis eozū pura. 3. iij. māne. 3. f. passul. enucleatarum. 3. f. misce et fiat portio.

Symō. genuē.

Tertia. Fo. cr.

Tertia descriptio. R. pu. circa. 3. f. infundant post eozū incisionē in aquam per boias. xij. postea colentur bene exprimēdo cuius infusione. R. 3. ij. māne circa. 3. f. misce. **Q**uarta descriptio ē sirup? violat. aut viole cōdite siue zuc. violat. R. ex vio. recēt. 3. iij. aqz zuc. 3. iij. vel loco eius accipiatur zuc. 3. f. p. et cū tribz. 3. aqz zuc. distēperet. **Q**uinta descriptio. R. mucillaginīs psilij. 3. f. siru. de prunis. 3. f. aque decoctionis lentū et lubleb. 3. iij. aut quātum sufficit ad bene distēperandū misce. bec tamē sunt leuia. et si venter esset stipricus nō soluerent. **A**d dēnt tñ vtunt cassia. vt R. florīs cassie ab. 3. vscqz ad. 3. x. distēperent. cū aqua fructuū aut loco ipsius p diuitibz aut delicatis accipiant. 3. ij. māne. **L**istere positi ab Aut. cōcedendum illis quibus nō est opus potione aut forte q̄ nolūt sumere. R. ra. alibee. 3. f. infundatū sebest. añ. nūero. xx. radici lilij. f. albi vel yreos si vis magis stimulare expulsuā. 3. f. incendant radices et pñdant in tube et sebest. et bulliant in. vj. l. aque vscqz ad cōsumptionē duarū partū de qua decoctione accipiat lib. 3. f. olei vio. succi sicle. añ. 3. iij. sal. 3. ij. misce. Aut buius loco fiant clisteria infrigidantia et lenientia. quozū descriptio precessit in curatione feb. pu. in ghalī. et bis clisteribus nō solū vtendū est a pñ. sed quicunqz venter fuerit notabilr stipricus est nanqz rectū: vt dicit Aut. vt nō de aqua oz. aut similes potus neqz cibi nisi natura lenificata. et vērū est regulariter vbi venter fuerit plen? fecibz? lz ois leuis ventris cōstrictio. per quā in pñ. añ digestionem educit materia pñtia se. tertiane sit minoris nocuentis q̄ in alijs feb. in quibus exolutiō educunt materie atñ ipsa etiā est magni nocuentis. sed de nocuentis q̄ sequuntur etiā mātē facta a pñ. añ digestione dictū est abūde in ca. ghalī feb. pu. Et positi sunt ibidē quinqz casus in quibz? cogimur enare ante digestionem. et quibz? bec etiā. semp notabilr noceat: tñ in casibus supra scriptis eā facimus: spamus multo mātore esse tuuamenta q̄ nocuenta. minus tñ nocet bec etiā: tñ in tertiana pura q̄ in alijs feb. qz cola pura aqz pendet magis stimulat expulsuam. et qz est nature mltū horrida et cōnē natura facile pñt imo adiuuat. et qz q̄ subtilis facili? p meat? agustos educitur. Nec ob. q̄ subtilitate sua magis imbitatur in potis q̄ materie grosse. qz ille sua grossitate sunt difficulter mobiles. et sua viscositate supfictet mēbroz adberētes vt grossitas viscositas tñ p moueat ad eaz. difficilē etiā quantū subtilitas materie colerice. et cū hoc alijs facili? co. educit.

Et quādo est possibile vt flebotomes vsqz ad tres periodos fac.

In presenti parte superius diuisa Aut. ponit tres cas. Prim? qñ est pole. f. cōueniēs vt fōmes in tertiana pura fac illud vsqz ad tres periodos.

Pro cuius cano. dectione dubitatur an post tres periodos cōueniat flebotomia in tertiana. videt q̄ sic ex Aut. quarta primi capitulo de flebotomia vbi dicit q̄ in earum pncipio flebotomia penitus dimittat et inferius dicit q̄ cum in se. oportuerit flebotomare nō atredas q̄ quidā dicūt q̄ post. 4. dies nō est bonū. post. 4. dies. **I**n oppositū est Aut. hic. Soluendū vt dicit Gēril q̄ i tertiana pura fōmia nō fit rōne cāe cōiuncte: sed fit rōne cole que stans sub forma añcedētis est mixta cū sanguine et disposita vt sequatur illum in flebotomia: vel qz sanguis exis mult? et subtilis quātus a pñ? fiet sub forma sanguis: tñ in pcessu inflāmatz

Gērilis.

Tractatus

ebulliens per actionē caloris febrilis finit aliquas
partē eius in coleram conuertet et crescit ea eius
Vel tertio qz colera q erat in pn. sanguini pmixta
fit acutior et multū distans a natura sanguinis
forte finit locū ab eo separabit. et ideo si omnia tūc
nō erit cōueniens cū a prin^o fuisset cōueniens. hoc
autē tps Aut. arbitrat^{us} ē esse spaciū triū paroxis-
morum. Ex quib^{us} appet q si tertiana pura incipiat
a colera separata a sanguine et distante a natura
sanguinis: deinde in pcessu sui permisceatur aut
fiat magis ppinqua nature sanguinis. qz forte in
frigidabitur et ingrossabit in pn. nō puentebat.
si omnia q in processu erit cōueniens. Hoc autē cogno-
scetur. qz vna in pmo casu cū cūritate sua tēde-
bat in rubedinē cū grossitate. in pcessu vero fit ma-
gis citrina cū tendentia in rubedinē. in scdo vero
vna se habebit ecōtra. Et ex his pz solutio ad
rōnē primā fundatā sup textu Aut. voluit em Aut.
ibidē sēborbomā dimitti in egritudine? pendē-
tibus alijs humoribus q a sanguine: qñ humores
illī stantes sub forma cāe aīstis nō sunt mixti. san-
guini et forte multū distantes a natura sanguinis
hic autē loquit^{ur} de tertiana: cuius cā aīstis est in pn.
sanguini mixta. Ad scdm textū dīcēdū q ille nō
cōtradicit primo: neqz textu Aut. in presenti par-
te. nā in quacūqz egritudine facienda est si omnia
ubi appet necessitas eius etiā si transferint qua-
tuor dies cōstante virtute cū quo stat q si omnia q sit
posterior nō fuisset cōueniens a principio tutius
tū et eligibilis stante partē indicatōe de si omnia
ipam facere a principio q posterior. et sic medi-
ci faciunt fin plurimū: alij cōgan^t posterior
cā reiterare. et rarissimum est q cōueniat post^{er}?
et a pcepto nō cōuenit. et fin plurimū copiosior
facienda est a pn^o q posterior. Et ex his elice-
re possumus q alique sunt feb. in quib^{us} si omnia cō-
uenit in pn^o et nō in fine. in aliquib^{us} ecōtra cōue-
nit in fine et non in pn^o in aliquibus in fine et in
pcepto. in aliquibus neqz in fine neqz in pn^o.

Et similiter quando times q sit egritudo
furiosa et facis illud erit illud qd acci-
dit de errore si accedit minus q aliud.

In h scdo casu dicit q qñ tu times. i. suspicaris
q egritudo sit furiosa et facis illo mō. i. si omnia
erit illud qd accedit de errore. i. no cumento si acci-
dit. i. si quid no cumento acciderit mīn^{us} q aliud no
mentū: qd sequet ex omissione si omnia nā ex omis-
sione si omnia forte sequet a pa alcutus mēbrī nobi-
lis. et si fiat nō sequet nisi quedā levis debilitas. et
forte educio simul bñoris boni et mali et similia
que sunt valde leuioza no cumenta q a pa membris
nobilibus. Idic canō etiā posset adaptari farmacie.
de his aīstis est quātū est expēdēns in capitulo cu
rationis vīs feb. putrida: qd recurre.

Et opz vt non moueas in die paroxisimi
aliquid nisi propter necessitatem.

Tertius canō. opz vt nō euacues aliquid. i. ali-
quem humorē in die paroxisimi nisi ppter necessi-
tatem. sed de hoc fuit dubium declus in caplo ge-
nerali: ad quod recurre si expedit.

Et nō cibes nisi apd cōditiones pdictas.
In hac parte diuisa superius aggregat cas. pz
tū circa puocationē vīne digonem materie et ca-
loris febrilis alterationē. I prim^{us} cas. nō cibes
nisi apud cōditiones pdictas. i. qz vter sit p-
tio lenificatus q cibus sit digest^{us} aī aduentū paro-
xisimi. et qz cibus in quiete et tepore aut solum decli-
natione feb. si est possibile. et similib^{us} conditioni-

Primus canō.

De febre

bus obseruatis de quibus in capitulo gñali.

Et nō puoces vīnā cū emulsiōe semini.

Scds q nō puoces vīnā cū emulsiōe semini
cōm frigiditū neqz cū alijs prouocantibus nisi
facta sēborbomā ventre lenito de quibus dictū
fuit in capitulo generali feb. putridi.

Et opz vt supueniat ei paroxisim^{us} dū est
famelicus et nō est in stō eius aliquid.

Tertius canon. q paroxisimus superueniat va-
cui stō a cibo. et nō sufficit sibi dīcere dū est fame-
licus. qz posset ex appetitu canio famescere pleno
stomacho. ideo dīcit dū nō est in stō eius aliquid.

Immo opz vt sumat in potu sirupū ace-
tosum oī mane et post duas horas aquā oz
dei in die in qua non est paroxisimus.

Quartus canon. q dēc sirus acetosus. i. s. ouarus
3. cū. iij. 3. aque in mane zuccarate omni die. i. per
duas horas post dēc aqua oz dei que sit circa .3.
iij. in die in qua nō est paroxisimus: vt qd incisum
est et abstersum per sirupū acetosum lauctur per
aquā oz. sed in die postimi solū pceptit sirupū ace-
tosum et nō aquā oz. post sirupū acetosum ne for-
te paroxisimus superueniret aqua oz. exite in stō.

Sed dubiū est quid esset faciendū si est
ser duplex tertiana paroxis-
mans oī die. oportet em fin plurimū alterū eo-
rum dimittere. et tunc prestantius esset vna die si-
rupum acetosum exhibere et altera die aquā oz.
propter suauimenta pdicta.

Et si rupus quidem acetosus post paro-
xisimum est conueniens.

Quintus canon. q sirupus acetosus suauat si de-
tur post paroxisimū. qz remittit reliquias caloris
et rectificat residuum materie.

Et similiter ponere pedes i aqua frigi-
da ad attrahendum residuum caloris.

Sextus canon. q similiter suauat ponere pedes
in aqua frigida post paroxisimū ad attrahendū
remouendū residuum caloris. Accidit autē quāuis
paroxisimus recessit in pedibus remanere aliquē
calorem quē remouet post^{er} pedū in aqua frigida
et p pedes i tellige crura. et etiā pedes puos. et idē
est iudiciū de mantibus vsqz ad adiutoria. Et bec
maxime exequenda sunt obseruatis in magna par-
te cōditionibus superius positis. in ca. gñali i bal-
neando feb. sentē in aqua ffa. Aliter forte esset tu-
tus ponere bñōi extrema in aq tepida aut simi-
plici aut decoctionis rerū frigidarū. et forte hic
canō positis est ad pbsendū et bica in paratis
ad eam aut curandum eaz si inceperit. multa em
opus est derelinquere discretionē medici. Ego em
quantiū est in me bunc canonē nō obseruare nisi
ad curandū aut pbsendū et bica. i. tñ bec insu-
sio extremoz in aqua frigida minoris posset esse
no cument in tertiana pura q in reliquis putridi-
dis febribus.

Et ego magis diligo vt sit in sirupo ace-
toso pprie in postremis emulsiōe semini fri-
gidorum pdictorum. et ante paroxisimū
per tres horas aut quatuor.

Idic est septimus canō. in quo dicit se magis di-
ligere vt in sirupo acetoso in postremis idest dis-
gesta materia et pro parte miorata ponatur lac.
v. seminum communium frigidiorū. i. melonis an-
gurie cucurbitae cucumeris citruli: vt puta. R. siru-
pi acetosi simplici .3. vnam. f. lactis expressio-
nis. se.

Scds canon.

Tertius canō.

Quartus canō.

Quintus canō.

Sextus canō.

Septim^{us} canō.

Secundus

nis se. cōsum frigidiorū prius cōfusorū et infusorū in aqua calida. 3. h. misce. Et cōsidera qd Aulcen. opinatus est hic semia cōia esse satis cōueniens puocatiuum in materia colerica: sicut spagus et assarū in flatu. qd vltus illorum digestiōnū expe dit in tertiana sicut vltus fortiorū. puocantū in flegmatica aut melancolica. Qd aliter posset intel ligi qd ante paroxysmū datur solum sirupus aceto sus. sed in postremis. i. post paroxysmū datur siru pus acetosus: et lac. se. cōsum frigidiorū educens residuū materie per vltimā. i. 3. bec simul mixta pos sint dari ante paroxysmū et post digesta materia. Tēpus autē dandi sirupū acetosum ante paroxysmū est tres aut quatuor hore vt in aduentu paroxysmi sit digestus. est enī potus cibalis et forte vomeret nisi esset digestus in aduentu paroxysmi aut forte consumptus a calore febrili nō operaretur in ma teriam. quantū tps debeat dari post paroxysmū nō est hic ab eo expressus. sed credo qd finita decli natione immediate posset dari. vel forte parum post ante cōpletam declinationem vt postea ipso digesto posset cibari si fuerit expediens.

Et datur in potu iterū post paroxysmū aqua ordeī. Et quādo necessaria ē subtilia tio regiminis datur in potu sicut aqua gra natozum et aqua melonis indi et his simili bus. Et gradatim fiat eius regimē fm mo dum predictū. Et quotiens appropinquat status subtilietur. et in diebus primis cibe tur cū lūst ordeī et pane trito cū aqua fri gida: aut sicut est aut emulcus ex eo qui fit ex lacte. acetoso et lentibus.

De aq. can. Octauus canon. et dē in potu post paroxysmū aqua ordeī que pōt dari medicinali siue ante eaz dar? fuerit sirup? acetosus: siue nō: cuius iuuamē ta sunt nota. et pōt dari loco cibi: pprie in die pa roxysmi: et maxime si fuerit vltis in quo oportet et attenuare dietam. ideo subiungit. et qñ est subtilia tio regiminis datur in potu. i. vlti cibi sicut aqua granatorū et aqua melonis indi. t. angurie. et gra datim pcedendū est subtiliando regimen vsqz ad statum inclusive fm modū predictū. i. in ca. de cō barione febricitantium. Ideo subdit. et quotiens appropinquat status subtilietur. sed in dieb? pri mis cibetur cū lūst ordeī. i. p̄tiana ordeacea et cū pane trito. i. dissoluto in aqua frigida: aut sicut est qd datur simul panis et aqua aut muctū ex eo. i. so la aqua que exprimitur a pane. et est dicta valde subtilis. et ex eo cibo qui fit ex lacte acetoso de quo extractum est butyrū. In fundit enī panis et resol uitur in lacte acetoso de quo extractū est butyrum aut in aqua lactis aut totū simul aut sola expressio fm qd opus est subtiliori aut minus subtili die ta et lentibus. i. lūst lentium prima aqua abiecta. et bi cibi grossiores magis conueniunt in princī pio. sed tenuiores magis in statu.

Et quādo cibus acetat in stō nō datur in potu aqua ordeī que nō est valde subtil? aliquid. et si necessariū fuerit dare in potu ipsum confortetur parū cū decoctione ra dicis apij. Si autē fuerit stomachus frigi dior illo et febris nō magna et nō pura po natur parū piperis scdm consiliū hyppoc.

Monus can. Monus canon. p̄biter acetositate cibi: vt quā do cibus esset aptus acetosari in stomacho nō de

Tertia.

Fo. cxi.

tur in potu aqua ordeī nisi qd est subtile valde. Et si necesse fuerit dare eam in potu que est gros sior: p̄bibeat eius acetositas decoquēdo in ea pa rā radicis apij. et stō existente frigidiori et febre nō magna et nō pura tertiana que ē minus calida q̄ pura nō timeas ponere parū piperis ad bullien dum cū ordeo in aqua: vt puta in tribus libris cir ca sex gna grosso modo fracta p̄lito hyppocra tis: cuius librum nō habemus.

Quod si signa significauerit qd crisis est p̄pinqua: tūc sufficiat ei aqz ordeī et aqz gra natozum dulcis et muzi et sirup? acetosus.

Decimus can. Vlt decimus canon. subtiliat regimen appropin quante crisi et notus est.

Et fructus quidē qd diliguntur eis sunt granata dulcia et muza et pruna matura et imatura. Melon vero indus est res maxi mi iuuamenti cū hoc qd ipse soluit et prouo cat et frangit vehemētiā caloris et fa cit sudare: et fortasse nō nocet nisi parum et ex oleribus cucurbita et cucumer et allie chēgi et lactuca.

Undecim can. Undecimus canon. eligit fructus conuenientes in tertiana pura et quedā olera et nō oia. Alitē ē gi. i. citrulli. qui aut fructus cōcedantur in febrib? qui nascuntur ex arborē non lignea qui dicuntur apud grecos et arabes olera dictū sunt in capitu lo generali febrilium putridarū. et bi fruct? i. 3. lugge rant aliquid mali sunt putridi: t. tamē cōcedū tur in aliquibus febribus putridis. qd in frigidat et bumectant ventrē leniūt prouocant vltimā et iu dozem saltem aliquid eorum et pprie anguria. li berius tñ conceditur in febribus pendētibz a colera pura cuius putredo est sicut quedam exar sio et. et de sunt tertiana pura tam interpolata q̄ cōtinua et causa pendens a colera pura.

Et scias qd intentio in eo quo cibant pa tientes tertianā aut est hūectatio sicut da tur eis in fine de extremitatibus altategi et de testiculis gallozū et cerebelli odorū cū quibus nō est nauica: et vitellis ouozū: aut est infrigidatio et hūectatio simul sicut in lūst ordeī. Et nō vltimes in infrigidatione multa et pprie in principio nisi inuenias in flammationem: aut timeas conuersionem eius ad causonem et continuam.

In hac parte Aulcen. summat intentiones ciba tionis in tertiana dicens quod intentio in cibant do patientes tertianam est duplex. vna est ad bu mectandum tam qualitatiue q̄ substantifice. et ra tione butus dantur eis in fine. i. in declinatione tertiane vniuersali de extremitatibus altategi. i. autum fm aliquos: quod non videtur verisimile: cum extremitates autum sint notabiliter sicce cre do quod alibategi sit quadrupes notabiliter bu midus sicut agnus aut porcus. Et quāuis alique partes horum animalium essent humidiores. qd dant nutrimentū magis viscosum et non ita euas porabile. et de testiculis gallozum nondum coctū ctum quozum parum multum nutrit. et de cerebel lis odorū non nauesantibus. quia cerebella sunt nauesantia. tertio alimentozū. et tertio canone. et vitelli ouozū. qd digestibiliores q̄ albumē apud Blauconē. Alia intentio est infrigidatio et hūectatio

Tractatus

Amul sicut hñt ordei. Scdo dicit nō vltimate in/ frigidēs 7 pprie in pncipio vniuersali. 7 etiā in p/ ticulari nisi inuenias inflāmatōnem multā et tñ/ meas conuerfionem tertiane interpolate ad cau/ sonem et tertianā cōtinuam. Et ex bis accipere/ pores tutius 7 magis esse in frigidandū in statu/ et declinatione tam vniuersali q̄ particulari q̄ in/ pncipio. est em̄ in illis tptibus calor maior. 7 nō/ ita timetur pbibitio cūationis materie et expā/ sionis caloris sicut in pncipio. sed in augmento/ sudicūm est medūm.

Quod si consequat̄ crisis et videris dige/ stionem in vrina. 7 est sedimē laudabile qđ/ cognouisti tunc si excusat bene est. et si nō/ cura tūc cum eo quo uiuatur natura ex pro/ uocatione vrine aut solutione ventris: aut/ vomitu aut fluxu sanguinis narium et non/ agas contra ipsam in hoc. Quod si nō inue/ nis declinationem manifestā tunc euacua/ cum solutione ventris. nā de illo est scamonee. 3. j. in iuleb. Aut decoctio mirabola/ norum cū tamarindis et tereniabim 7 pas/ sulis et radicibus et cassia fistula fm q̄ sci/ uisti. et tibi inest vt confortes eos cū fumo/ terre 7 sene 7 scamonea.

In presenti parte curat tertianā in statu vlt/ di/ cens q̄ si natura faciat crism 7 versimilr lauda/ bilē. q̄ tu vidisti digestionē in vrina signatā per/ substantiam vrine ingrossatā cū prius fuerit sub/ tilis. 7 per sedimē laudabile: tunc si ipsa excusat/ bene est. si vero nō: q̄ diminue euacuat: tunc ius/ ua eam per viā per quā incepte cū puocatione vi/ ne solutione ventris aut vomitu aut fluxu sangui/ nis narium. et nō agas cōtra inclinationem ei⁹. Et in bis dictis includitur snia affo. vigeſimt. pri/ me particule. Ea quozū crisis fit 7c. 7 sententia af/ foris. vigeſimip: imi. pme particule: que ducere opz/ vnde cūq; natura repit. **I** Scdm dictum est q̄ si/ nō videris naturam inclinante per aliquā viam: tūc euacua cū solutione ventris. bec em̄ est viā fm/ plurimū cōuenientior et magis egro tolerabilis/ Solutiua vero sunt ista. R. scamonee sextam. 3. j. et sunt gra. x. iuleb. 3. f. Scdm solutiuum. R. mira/ bol. ci. tamarindorum passularū radicū endiute/ aii. 3. f. bullant in nouem. 3. aque ad cōsumptionē/ duarū partium et colent. cutus colature. iij. 3. aut/ quantū sufficit misceat cum vna. 3. tereniabim 7. 3. f. cassie. Et subdit. et tu potes cōfortare hoc so/ lutiuum cū fumo terre et sene et ad. bulthei. cum su/ praſcriptis et ponendo in substantia duo aut tria/ grana scamonee co: recte. 7 valebit rōne sene et/ fumi terre magis ad humores adustos.

Et de illis que cōueniunt eis sunt troci/ sci de spo. cōstructiui. Descriptio. R. mira/ bolanorum citrinorū enucleatorū pondus/ 3. iij. succari tabarzet pondus. 3. xx. scamonee/ nec pondus sexte. 3. j. bibatur cū aqua frigi/ da et post illud curentur eus puocatione. **I** Tertium solutū est trocisci de spodio solutui: cutus descriptionem vide quinto canone. **I** Quar/ tum solutiuum. R. mirabola. citrinorū. 3. iij. zuc/ optimi. 3. xx. scamonee sextam. 3. vnus bibantur/ cum aqua frigida. **C**ontra Auēsoar precipit so/ lutiua dari cum aqua calida. Dicendum q̄ regu/ larius est solutiua dari cum aqua calida. q̄ uiuat

De cura

ad operationē eorū. tamē in feb. inflāmatius ti/ mendo ne ex calore medicine corūpātur possunt/ dari cum aqua frigida: 7 aliquando aqua frigida/ facitificet operationem solutiui figēdo partes ei⁹/ in poris stomachi aut intestino: 7. et post illud cu/ rentur cum puocatione. s. vrine. est namq; rectum/ vt ventris solutio. premittatur puocationi vrī/ ne vt potest patere ex dictis.

Et si fuerit illic caliditas superflua 7 in/ flammatio maxima cum iam euacuaueris/ cum non erit ei malum dare in potu ali/ quid de extinguentibus fortib⁹ de illis que/ dicta sunt in regimie acute. 7 fortasse conse/ runt ei emplastra ex eis.

Ponit̄ alium canonē dicens q̄ existente in flam/ matiōe maxima premissa euacuatione nō erit ma/ lum dare ei in potu aliquid de extinguentibus for/ tibus ex bis que dicta sunt in regimine feb: iū acu/ tarum et fortasse tunc emplastra in frigidantia. bec autē maxime necessaria sunt in tertiana cōti/ nua et cum timetur transitus in causonem. Et no/ ta quod ista extinguentia potata et epibimata/ maxime pferunt et securius administrantur facta/ euacuatione: vt dictus est in capitulo de regimine/ acutarum.

Balneo vero oportet ne appropinet ni/ si post digestionē. post digestionē aut 7 apđ/ declinationem est ipsum melior curatio eis/ et pprie consuetis: quāuis error in intro/ mittendo eos in balneo ante digestionem/ saluor est q̄ suum simile cum alijs. Et opz/ vt sit balneum eorum temperatum boni ae/ ris qui sit humidus in quo sudent cum fa/ cilitate: ita vt nō inflammentur eorum cor/ da et inungantur cum oleo violato et rosa/ to conuassato cum aqua. et nō prolongēt/ in eo moram: immo egrediantur velociter. nam iteratio est eis cōuenientior q̄ statio/ nis prolongatio. Et si apud exitum infun/ dant in aqua tepida stent in ea fm quānta/ tem delectationis: deinde cū egrediuntur: tunc conuenit eis vt bibant vinum album/ subtile multa cōmixtione permixtum 7 co/ operiantur in lectis suis. sudabunt em̄ su/ dore vehementi. et si quid residuum fuerit/ digeretur. Et post illud cibentur cibis in/ frigidantibus et humectantibus et oleri/ bus que sunt illi⁹ modi. Et nō timeas post/ declinationem potare eos vinum plurimū/ cōmixtum. vinus enim fractū per cōmixtio/ nem confert quantitati eius residue in re/ soluendo illud cuius necessaria est resolu/ tio. et succurrit aque penetranti cum forti/ tudine sua et permixtione eius quod est in/ eo de calefactione pauca. quare in frigidat/ vehementer et humectat.

In parte presenti superius diuisa curat tertianā/ nam in declinatiōe dices q̄ patētes tertianā de/ bent ingredi balneum nisi post digestionem ma/ terie. sed multo magis conuenit cū ventum est ad/ declinationem. et pprie consuetis balneari. **S**e/ cundo dicit

Secundus

cūdo dicit q̄ balneū ante digestiōem in tertiana
rijs est minus malū q̄ in alijs febrilib⁹. s. flegma
ticis aut melancolicis. Tercio dicit quod co/
rum balneum d̄z esse tēperatū. s. ad sensus balneā
dī. et d̄z esse boni aeris q̄ loc⁹ illenō sit multo do/
ris. et sit humidus. s. per asperione aque tepide p
locū eius in quo fudet cū facilitate vt nō inflāmē
tur corda eorū. p̄pterea nō sit superflue calidū et
post extū a balneo vngant cū oleo rosato cōquas
fato cū aqua vsua viscositate retineat aquā in po
ris que retenta amplius in frigidat et bumectet.
Quarto dicit q̄ nō plōngēt morā in balneo. est
em balneū reitatio cōuenientior q̄ statiois in
eo plōngatio. q̄z mīn⁹ debilitat et magis būectat
Quinto dicit q̄ si post extū balnei infundat in
aq̄ tepida et sēt i ea fm quātitate delectatōis cō
fert. Pro quo nota q̄ per aquā tepidā possemus
intelligere aquam mīn⁹ calidā q̄ sit aqua balnei
p̄cedētis quā tēperatā appellat eo q̄ p̄ calorē
cōuenientes quo post apertunt et materia euapo
ret et fudet dō: sed ista tepida administratur post
illā q̄ est mīn⁹ calida ad mitigandū calorē p̄ p̄e/
cedentē aquā inductū. est em tepida respectu illi⁹
et post hāc corpe exiccato d̄z sequi iunctio cum
oleis in frigidantib⁹ supra scriptis. Aliqui vero p
aquam tepidā subsequēte intelligūt aquā prima
calidiorē: q̄ cōfirmāt tū ex vi vocabulī. videtur
em tepidū magis calidū q̄ t̄patum. Itē q̄ Aulicē.
scōa p̄mī et Gal. 10. terapeūce docet in balnean
do p̄cedere de calida minus calida ad magis calidā
ergo sicq̄ esse in barū aquarū administratiōe.
Ego credo et rancō opinione esse verā: sed in dī/
uerfis casibus. in etibca em et in febrilib⁹ valde ca
lidis in quibus timeamus inflāmationē et exicca/
tionem est p̄cedendū ex calida in frigidā sicut in
tertiana et causone et etibca et similib⁹. Ecōtra ve
ro in q̄bus nō timeamus aliqd̄ sup̄ascriptū: sed
intendamus solā resolutionē. nec bis d̄z succede/
re iunctio cum oleis frigidis: sed potius cum ca/
lidis. in primis vero succedat iunctio cum frigi
dis. Et p̄positio itaq̄ prima est melior cū bīc pos
natur cura tertiane pure et continue et interpolate.
Sexto dicit q̄ cum isti egredītur de balneo cō
uenit vt bibant vinum albu subtile m̄xtum cum
multa aqua. s. post q̄ quīuerint aliquantulū. et ca
lor sit aliquantulū remissus ne mēbris nīmīū cale/
factis fortiter attrahentibus attrahāt vinū indi
gestus ad epar et ad mēbra. et sumpto vino coop̄a
tur in lectis suis. et dormiāt. sudabunt em sudore
copioso. et si quid residuū fuerit d̄gēret per hunc
potum aque vino m̄xte que in frigidat et būectat
et ad euātionem preparat maxime per sudorem.
Septimo dicit q̄ post q̄ sudauerit et calor cor/
poris t̄pat⁹ fuerit cibet cibis in frigidantibus et
bumectantib⁹ sicut ex olertibus qualia sunt lactu/
ce porulace et cucurbita et siles et tunc p̄ potu cō
uenit vinū cū multa aqua cōm̄xtū quo debēt vtī
cum cibantur. et etiā medicinaliter sicut statim cō/
cessum fuit post balneū. et maxime cōuenit vinum
aquo sum album subtile de quo supra. ideo dicit
Aulic. Alnū em fra cū permixtione multa aq̄ con/
uenit quantitatē residue eius. s. materie in resoluē
do illud cui⁹ necessaria est resolutio et facit aquā
fecuz cōm̄xtā penetrare ad vniuersum corpus cū
fortitudine sua et sua p̄prietate. q̄z multū ad mem
bra attrahitur. et permixtio eius q̄ est in eo de ca
lesfactione pauca fluante ad penetrandū. quare
attrahit simul cū aqua in frigidat vebementer
et būectat totum corpus et multo magis q̄ vinū

Tertia.

So. crh.

solū aut aq̄ sola. Proportio aut aque ad vinum sit
fm vini potētā cōsuetudinē egri tps anni se. ma
gnitudinē. cōiter tñ sit a dupla vsq̄ ad q̄druplā.
Et si fuerint illic accidentia sitis et do/
lor capitis et vigiliarum et aliarum iam tñ
bī p̄terijt eorum cura.

In hac parte superius dīctā pro cura acciden
tium que sequuntur febrem remittit ad capitula su
pra scripta in q̄b⁹ posita est cura b̄mōi accidentiū.

Et quādo post crīsim remanet aliquid
caloris inseparabilis tūc tibi superest vt ad
ministrēs sirupum acetosum cū succis diu/
reticis aut in quo decocta sunt semina et ra
dices diuretice.

In parte presentī curat calores remanentē post
crīsim et fractionem tertiane qui calor fm pluri/
mum remanet in epate. et cognoscitur per calidi
tatem in loco sensatā et per tincturā vrine. Si ergo
calor fuerit immaterialis ab q̄ opilatione suffi/
cit sola in frigidatio cum interius et exterius apli
citis. Si vero fuerit cū materia in p̄mo opus est
euātionē postea in frigidatione et cōfortatiōe. Si
vero adsit opilatio et materia sit in gēbo p̄missa
lenitione et flōmā si fuerit expeditō est educēda
cū apertentib⁹ et puocatiōib⁹ et si frigidā sufficiūt
sicut aqua ordei et semina cōia frigidā et aqua cī
corēe r̄similia. Si vero nō tunc administrēs siru/
pum acetosum cū succis diureticis sicut succus fe
niculī et similes: aut administrēs sirupum acetosus
in quo cocta sint semina et radices diuretice. s. p̄/
uocantes vinā. et sirupus acetosus q̄n q̄ radi/
cibus calidis. s. apij feniculī petrosilini brusci et
sparagi. et semina eorūdem et anisi et similia. Si
vero opilatio sit in cōcauo potius educatur cū so/
lutius materia opilante et ex opilatione retēta.
Et si querat an sit possibile caliditatē absq̄ ma
teria fieri et foueri ab opilatione. Dicendū est q̄ sic
et modus est. q̄ opilatio p̄hibet euātionē cal
idit mēbris et spumosi. quapropter necesse est ca
liditatē fieri et remanere donec remota sit oplo.

Et scias q̄ cura tertiane cōtinue est cu
ra tertiane: sed est declinior ad obseruatio
nem dispositionū digestiōis et ad in frigi/
dandū cū sirupo acetoso facto cum semi
nibus semine citrulli et semine endiue pro
prie contritis. et post ipsum post duas ho
ras dat in potu aqua ordei. et ad subtiliatio
nem cibi et administranda clisteria lenia in
principio et ad puocationē. et opz vt subtri
liet et nō sumāt in potu de solutiuis in prin
cipio: neq̄ appropinent alicui eorū nisi eis
que sunt sicut sirupus violatus et aqua fru
ctuū: et nō vtant nisi clisteribus lenibus.

In parte presentī ponit curas tertiane continue
et tertiane interpolate. quia oēs intentiones que
requiruntur in tertiana interpolate requiruntur
in tertiana continua. Est tamen differentia in exe
cutione illarum intentionum in quinq̄. Primo
quia in tertiana continua debemus magis obser
uare digestiōē. s. magis sollicitē eligere exhiben
do plures digestiū in equali tempore q̄ in in
terpolata. quia materia eius est ineprior: euas
tioni. cui⁹ signū. quia tpe p̄sodi nō expellit eē ve
nas sicut in interpolate. Est itaq̄ ieprior rōne q̄lt/
tatis aut modi subtilitatis. et m̄to: timor exhibere

Tractatus

solutiū in ea materia nō digesta ne forte agitata et nōeducta tendat ad mēbra nobilia. et etiam ne maior sequatur inflāmatio et tertio maior debilitas. bec ita nō timemus in interpolata. ppter ea possumus exhibere solutiū efficacius in interpolata q̄ in cōtinua nō expectata digestiōe cōpleta. **Secūda** est differentia. quia in cōtinua op̄ plus infrigidare cū sirupo acetoso facto cū semibz frigidis sicut semie citruli angurie. et similibz et semine endiuie qd̄ pōt fieri lac bñdī seminem exprimendo in sirupo acetoso. vel ponendo ipsa ad bullendū secum. et postea colādo. Et post hunc sirupū per duas horas dando in potu aquā ordet et cā nota ē cū maior sit caliditas in cōtinua q̄ in interpolata. **Tertio** op̄z dīctam magis subtilizare q̄ in interpolata. quia morbus est acutior. **Quarto** plus vīnam puocare. tum qz materia cōtinue magis cōtinetur in ventis q̄ materia interpolare. tum qz plus in cōtinua est de a quositate et serositate sanguinis per vīnā educenda: quare magis puocatio vīne est intendendū. et ita maior puocatio fiat cum pluri vsu aque ordet subtilis et expresseione seminum cōmunitum frigidiorū. **Quinto** plus debemus intendere ad lenitiones ventris cum clisteribus lenientibus et infrigidantibus. et etiam cū medicinis lenientibus sumptis ante exhibitionem farmaci electui in cōtinua q̄ in interpolata. ppter ea dixit op̄z vt subtilizetur et subtiliter et caute se gerant patientes tertianā cōtinuam et nō sumant in potu de solutiis in principio sez exhibentibus. nec appropinquet alicui eorum nisi que sunt sicut sirupus acetosus violatus et aqua fructuum: et nō vtantur nisi clisteribus lenientibus: nō aut acutis. et bec oia magis obseruanda sunt in cōtinua q̄ in interpolata. et ppter scripticitatem ventris et maiorem timorē frenesio. **Et tu adde** sextam differentiam. qz magis opus est flebotomare in cōtinua q̄ in interpolata. cū in cōtinua causa antecedens et cōiuncta cōtineatur in tra venas: sed in interpolata sola causa antecedens et qz in ea est maior timor raptus materie ad mēbra nobilia q̄ in interpolata.

Sed contra quintam differentiam in/ stat q̄ citius debeamus vt solutiis eligentibus. et et fortioribz in tertiana cōtinua q̄ in interpolata. qz materia tertiane cōtinue frequentius est furiosa et maioris quantitas et est in membro nobiliori et apta magis rapti ad membra nobilia q̄ materia tertiane interpolata. ergo citius et fortioribus solutiis intendendum est in ea q̄ in interpolata. antecedens et consequentia possunt patere ex suprascriptis. **Ad hoc** dicendum hanc rationem concludere. qz cura coacta per quam exhibentur solutiua fortia ante digestiōem materie frequentius est vtendum in cōtinua q̄ in interpolata. sed illa quinta differentia veritatē habet in cura regulari.

Exdictis in hoc capitulo possumus elicere octo intentiones curatiuas. **Prima** est debitū regimē sex rerū declinās ad frigidum et humidum: sed magis in cōtinua q̄ in interpolata: et sit magis tenuis et sit magis frida et būda q̄ in interpolata et sit magis tenuis et sita et ppter hoc bora crisis i qua regulariter nō cōcedit vīnum neqz carnes neqz oua nisi in declinatione et vīnum tunc etiā sit in pauca quantitate pauciterum et bene limpha rui: inspecta tñ egri cōsuetudine. **Secūda** intentio esteductio materiē cōmunitū intentarū in stomacho: et in intestinis cū

De cura

clisterijs: aut medicinis lenientibus frigidis et humidis que intentio magis sollicite exequenda est in cōtinua q̄ in interpolata. **Tertia** est flegmaticus maior: necessitas est in cōtinua q̄ in interpolata. **Quarta** est digestio materie cū frigidis et humidis ingrossantibus. sed magis sint extrinsecus in cōtinua q̄ in interpolata: et in ambabus pōt cōcedi potus aque frigide obseruatis cōditionibus: de quibus in cap. gñali. bec tñ digestio magis sollicite obseruanda est in cōtinua q̄ in interpolata. **Quinta** est euatio materie colerice cum euantibus ipsam eligentibus: que tamē sint mixta cū lenientibus et magis lenientia et minus fortia resoluentia cōueniunt regulari in cōtinua. **Sexta** est puocatio vīne et sudoris cū frigidis et humidis potentia actu. calidus maior in puocatio vīne fin plurimū est expediens in cōtinua et sudoris in interpolata. **Septima** est virtutis cōfortatio necnon caliditatis supflue in mēbris remanentis alteratio. **Octaua** est correctio accidentium fin ipsorum exigentiam.

De cura tertiane nō pure.

Cap. xxxix.

Es in quibz diuersificatur cura tertiane nō pure sunt res in quibus cōicant febres frigide de licentia secunda.

In hoc caplo ponit curā tertiane non pure. Et primo ponit differentia inter curā pure et nō pure fin q̄ ordinat multos canones: curatiuos in quibus differt cura nō pura a cura pure. in secūda pte summat curam nō pure in tertiana psequit curā tertiane nō pure in spālī. scōa ibi. (Et opz vt consideret.) tertia ibi. (Et cū videris.) **Prima** in duas pmo ponit istam differentia in gñali. scōa in spālī eā declarat. scōa ibi. (Et fortasse cōceditur.) In prima parte dicit qz res quibus diuersificatur cura tertiane nō pure a cura tertiane pure sunt res quibz cōmunicant febres frigide inter se: et cū tertiana nō pura de licentia scōa. i. quantū ad indicationem scōam. **Pro** cuius textus difficilis declaratione sciendū qz per febres frigidas intelligit feb. pen/dētes ab hūore frigidis: sicut sunt flegmaticae et melancolicae per tertianam nō puras: vt dictum fuit superius intelligit tertianā pendente a colera nō pura: siue sit colera citrina siue vitellina q̄ sit et cōmixtiōe colere cū flegmate. **Iz** vitellina sit grossior citrina ppter pluri et grossioris flegmatis mixtionem tā in colera vitellina q̄ citrina. et be due dicuntur colere note et famose: eo qz magna quantitas reperitur et multotiens facit feb. siue sit colera nō pura genita ex cōmixtiōe colere cū melia dicta minoris fame: eo qz ipsius minor reperitur quantitas et rarius faciat fe. siue sit colera nō pura ingrossata per vltiorē adustionem sicut colera prasina et ymaria. oēs em̄ be grosse sunt idigētes pro sui digestiōe subtiliatu et incidentibz. **Sed** ecōtra colera pura a qua pendet tertiana pura indiget pro sui digestiōe ingrossantibus et inuiscantibus. Ex quibus inferet qz būores frigidi flegmatici et melancolici et colere nō pure cōueniunt adinutē quantū ad digestiua cū in his fin plurimū digestiua debent esse subtiliatua et inclina: et quantū ad hanc differt a colera pura cui digestio: vt p̄z ex precedenti cap. p̄fctenda est cū ingrossantibus et inuiscantibus. **Premittendū** scōo qz Aui. bñc sicut etiā alibi per licentia intelligit indicationem vt. i. 4. 2. tertiū cap. de cura apatū calidozū dixit. Et quare ex his. i. repletionē vīru et r̄stibus

Secundus

te et filio? licentia in flomta. i. indicatone p qua
fit licitū flomare. Est aut licentia duplex siue indi
catio duplex vna prima et sumitur a se. et ratione
huius intendimus infrigidare et humectare. Alte
ra scda et sumitur a causa feb. et ratione eius intē
dimus digerere et euacuare: sed hoc intendit. de di
gestione. Dicit ergo: p res quibus conueniunt ad/
inuicem feb. frigidat: et ita quibus conueniunt cu
tertiana nō pura de licentia scda. id est quantū ad
indicatōne secundā: ratione cuius digerimus cum
subtilitātib: cū pendeat ab hūoribus grossis: sunt
res qui differt cura tertiane nō pure a cura tertia
ne pure q: p cura tertiane nō pure: quantū ad intē
tionē secundā ut dicitur est indigē? subtilitātib?
cum sit humo: grossus: sed in cura tertiane pure in
digerimus in grossis: cum sit humor: subtilis.

Et fortasse conceditur illud habētibus
puram: scilicet ut nō expectent plurimū de
clinationis: sed quādoq; expectāt digestio
nem: quoniam est prohibitus in eis balneum.
Balneum enim facit descendere flegma in
digestum propter illud quod effunditur ad
locum putredinis: et permiscet humorem
malum cum putrido et resoluit subtile. et fa
cit remanere spissum.

Quid in speciali ponit differentias inter curā ter
tiane pure et nō pure. Et diuiditur hec pars in sex
partes secundū quod sex sunt differentie. secunda
ibi. (Et quidem cibatio) tertia ibi. (Aut infrigida
tio minor). quarta ibi. (Et differet) quinta ibi.
(Et ut expectetur digestio) sexta ibi. (Et ut sint in
aqua ordet). **I**n prima parte dicit ponens diffe
rentiam ex parte balnei. et fortasse. id est aliquādo
vel possemus dicere quod sit modus loquēdi. cō
ceditur illud habētibus? tertianā puram: scilicet ut non
expectent plurimū declinatōis. i. digestōis signi
ficat per declinatōne pro faciendo balneū. et si qñ
quāuis expectet digestōne manifestā: sed nō tan
tam quantā expectāt patientes tertianā nō purā
cuius expectatōis maioris in tertiana non pura
causas assignat tres. prima: q; balneū facit descē
dere flegma indigestū ad locū putredinis. ergo non
conuenit ante cōpletā digestōne: aut manifestā
saltem. añs patet q; balneū aliquādo flegma sup
caliditate effundit ipsum ad locū putredinis: et patz
pñā. quia per talem effusione auget putredo: in se
statut etia corpus magis. nam res mora est magis
afflictua seipsa quiescere. quinto de accidēte. **S**e
cunda: quia balneū ante digestōne hūorū pmiscet
humorē malū putridū cū nō putrido: igitur est in
conueniens: et patz antecedēs. q; eleuat hūores. tā
putridos quā nō putridos. Et est differentia inter
primā et secundā: quia stat humorē moueri ad lo
cum putredinis in quo nō est humor: putridus cū cō
miscetur. Sic etia possumus imaginari humores
nō putridū misceri putrido dato quod nō. in loco
seu mīnora putredinis. Tercio pbat pclusio sic: bal
neū resoluit subtile et dimittit grossum spissum: et/
go et. patet cōsequētia. q; talis dimissio est in con
ueniens. et patz añs: q; cū materia est indigesta nō
habz debitā pmixtionē subtilis cū grosso. quapro
pter resoluit subtile apta resoluitō: et fiet grossa
ineptissima digōnt et euacuatiō. nō autē sic fieret
materia existente pfecte digesta et debite pmixta.
Sētilis tamē et darsil? pter hunc intellectū dāt
altū dicēs q; in h textu possem? intelligere duas
dīas iter curā tertiane pure et nō pure. vñā ex par

Tertia. nō pu. Fo. crif.

te euacuatiōis et est prima. alterā ex parte balnei
quib? nō assentio. pzo q; hba tertius male pñt ac/
comodari bis duab? dīis. Scdo: q; dītam hāc. f.
sumptā et pte expectatōis digōntis añ eua tiōes.
Aut cē. statim ponit inferius. nō est aut bene cōue/
niens: ut idem bis replicet in tam parua distātia.

Auscenna.

Et qd cibatio omni die iterū: aut prope
cibationes est ex eis que illis nocent: immo
oportet ut cibentur vno die: et alio die non.
Et sit in cibis eorum quod abstergat et ca
lesciat parum: et ut sit cibatio in principiis
egritudinis spissior quā sit in principiis
pure: deinde gradatim pueniat ad subti
liationes fortē sicut est subtiliatio tertiane.
Quid ponit cañ. in cibatiōe patiētū in tertianaz
dicēs pzo q; cibatio. f. pueniēs. et ppte cibatio. f.
aliqu? cibi oblatio. dīm inuētū tñ a pueniētē cibatio
ne oī die est no ciua. Scdo dicit: p imo opz ut cibē/
tur. vno die ut puta in die qētis: a lio die nō. f. i die
paroxismi. Tercio dicit q; dī cē in cibis eoz aliqd
qd abstergat et calesciat parū: sicut aliqd zucchari
aut radis fentculi petrosilini yfopi et similia: q;
materia est viscosa grossa. 4. idē qd cibatio in
picipijs. f. vlt? egritudis dī cē grossior q; in prin
cipijs pure: deinde gradatim subtiliādo pueniat
ad subtiliatiōne fortē. f. i statū: aut ppe statū: sicut
est subtiliatio tertiane purat in picipio.

Sed dubitatur

ut paties tertianā
die cibari. f. in die qētis. altera dī oīno abstinē
re. f. in die paroxismi: sicut sonāt hba Aut. nō pce/
dentis in die paroxismi cibationē: et idē sentit. **S**i te
rapētica ad glauconē dicēs q; ciband? est pter diē.

In decisione

hba Aut. sonāt. f. vna die si altera nō: et pñt subti
lius dīcandū sit in die paroxismi in tertiana nota q;
in tertiana pura: quis in die qētis: etia absolute
in ordine ad statū sit grossius dīcandū in nō pura
q; lōgior. Tñ pcedūt in ea pulli: sed in pura nō:
sed sola pñsana et similia.

Sed cōtra

q; nō vidēt hūmili: q; febriēs
notabilr cur? būdū cōtinuē ē
dissolut? et spūs paucificanc? possit alternis dieb?
abstinere a cibo oīno p. xxiij. horas: maxie in hac
feb. q; qñq; plongat vltq; ad dues mēses: ut supra.
Preterea porismo tertiane nō pure durate a. xliij.
horis vltq; ad. xliij. horas sicut durat fm plurimū
q; pibet sibi exhiberi añ porismū pñsanā ordea
cea. v. liij. horas: aut q; et sūt in fine porismi eandē
aut panē lorū: et in aq; dissolutū quē poterim? etiaz
dare in declinatōe si hora declinatōis fuerit bo
ra cōsueta. Nec valet si dicāt q; porismus tertiane
nō pure durat aliqñ. xliij. horas: aut supra: et nō est
puentens in porismo cibare. pzo: q; hoc raro acci
dit: nec ppter casuz raro eueniētē debēt facere cas/
nonē gñalē in oib?. Preterea etia in hoc casu in de
clinatiōe porismi cibari poterit saltē dādo bro/
dū pulli zuccharatū: q; cū hoc q; nutrit forte etia
puocat sudorē. nec valz si dicāt q; cadēte hūte cēt
cibus dādus: alr nō q; debem? expectare q; cadat.

Ego itaq;

pro mea parte credo aliqd ē
exhibendū in die porismi ter/
tiane nō pure: añ porismū et post porismū: aut sal
tē in declinatōe et: f. re subtile sicut pñsanaz: aut
panē lorū etia in brodio pulli et sūt. p apue tpe no
stro in quo boies sunt assueti multo cibo. est enim
dandū aliqd pfuetudini: pñā afforismoz. Sz volē
p

Tractatus

do tenere Aul. & Gal. & uniformiter mētibus eorum loqui opz dicere qd cibatio de qd hic loquitur est exbitio ferculi & pulle satis grosse in notabili quātitate: sed propte cibatio sonat vocabulū est exbitio ferculi & carniū: sed in modica quātitate. pti/ sana ho & panis lotus forbilis & similia: qd ego pcedo etiā bis in die nō sunt cibatio neq. ppte cibatio: hoc modo credo eorum dicta esse interpretanda et sic nostro tempore dietandum esse.

Et non sit infrigidatio minor.
In hac tertia parte ponit minoz infrigidationē puenire i tertiana nō pura: qd intelligēdū est tā in regimine medicatiōis q. in regimine cibi & potus.

Sed dubitatur quia dictū hoc est de licentia pta: qd debet se. & nō de licētia scōa: qd debet būori. Dicit qd etiā est de licētia scōa. qd debet būori. nō em̄ solū mīnus in tertiana nō pura infrigidamus: qd se. sit mīnor: sed etiā ne colera nō pura amplius ingrosset et fiat ineptior euacuationi.

Et ut clisterizetur in principio clisteribus acutoribus.

Ille est quarta dīta p quā medici debēt clisterizare in principijs scilicet clisterib. acutoribus qd patietes tertiana nō purā ppter maiorē multitudinē grossitiē & viscositatē materie in partibus stomachi et intestinorū in quib. est mīnora illorū flegmatū qd colere admiscētur iponendo blitē mīnorē cartamū mercurialē: turbib. fures. et sīlia in decoctiōe p clisterib. Itē ponēdū in eis dē mel: aut mel violatū serāpigram & similia.

Et ut expectetur digestio in solutione vētris eorum plus.

Quinta dīta per quā pceptū qd maiorē digōnē debem. expectare i tertiana nō pura p vādo pbar macū electiū colere. non pure qd in tertiana pure p vādo pbar macū electiū colere pure cuius causae ratio est. quia colera nō pura propter suā grossitiem & viscositatem est ineptior euacuationi quā colera pura ut declaratū fuit satis superius.

Contra quē canonem instat: qd cōlter opantes faciūt p̄trarium frequēter satis a p̄cip. euacuātes non expectata valde manifesta digōnē in tertiana nota. & cōtra valde manifestā. immo cōpletā digōnē in tertiana pura expectātes. **Secūdo** Aul. pcedit i p̄cipio nō pure clisteria acuta & nō in p̄cipio pure. **Tertio** in fine bui. capli cōponit solutiū cui. paucū euacuat parū de malo. quare debes intelligere in tertiana esse euacuandū paulatitue aū digōnē cōpletā. **Quarto** in cura flegmaticae satis ab initio euacuat cū turbib. ergo sic faciendū est in tertiana nō pura propter admixtionē flegmatis cuius colera ratione cuius generat. colera nō pura. **In oppo sitū** est Aul. in pte p̄nti. & ratio est dicta est supra.

Pro solutiōe bui. dubij p̄mittendū est p̄io qd duplex est cura: regularis: et coacta. qd sit vtrāq. istaz ex sepe dictis manifestū est. **Ille** p̄missio sit bec p̄ia p̄clusio coactae frequēter est euacuandū in tertiana nō pura. qd in pura ante cōpletā digōnem: pbatur: qd in pura aliquādo coacte euacuandū est ante cōpletā digestiōnē ppter furiositatē materie: s. in nō pura euacuandū est ante digestiōnē cōpletā ppter multitudinē materie cogentē euacuare. rarissime aut i pura ptingit esse furiositatē materie cogentē euacuare. igitur cōclusio vera. tenet consequētia: et maior quo ad vtrāq. partē est manifesta. minor nō pbat

De cura

qd raro reperitur materie furiose. scōa afforismo rum cōmento. xij. Et multoties in tertiana nō pura reperit materia peccās superflua multitudinē cum de mēte autorū frequēter sit moribus repletio nis: sicut in flegmatica. hoc etiā quotidiana expectentia declarat. **Secūda p̄clusio.** citi. ab initio ceteris partib. cogimur euacuare in tertiana pura pendēte a materia furiosa nulla expectata digōnē quā in tertiana nō pura pendēte a materia multa. pbat: cū veloci. et maius imineat piculū ppter materiā furiosam qd ppter materiā multā: p̄perea medici materia furiosa statim ab initio euacuāt et era dicatue si p̄nt. Et ita p̄cipit Aul. in ca. de curatio nisbus vliibus feb. putri. s. in tertiana nō pura flegmatica & similib. anteq. minorē expectat aliquaz digestiōnē saltē occultā: que nō excludit p̄cipiū ab augmēto: ita paulatim pcedit digerēdo & euacuando ut patebit de intentione. Aul. in hoc ca. et in cap. de flegmatica. **Tertia p̄clusio** regulariter et scōm plurimū est longior t̄per: maior expectatā da digestiō in tertiana nō pura quā in pura. pbat colera nō pura scōm plurimū est ineptior digestiō ni quā colera pura. quare lōgius tēpus exigit pro sui digestiōne. **Preterea** dato quod in genere suo haberet equalē gradū digestiōnis cū colera pura: cū ppter grossitiē & viscositatē suā difficilior sit apta a suo loco remoueri et penetrare p meat. angustos: ideo exigit in genere suo maiorē digestiōnem quam colera pura ut sit apte educibilis. & bec conclusio est de mente Aul. in presenti parte.

Et ut sint in aqua ordeī eorū virtutes digestiue & solutiue: sicut illud quod diximus in eo i cui. stomacho acetat aqua ordeī: immo fortiores quam in illo. **Fortasse** enim necesse est ut decoquant in ea isopus et origanum et calamentum et spica secundū cōplexionem: et sicla iuuatiua est in eis: & permixtio aque cicēris cum aqua ordeī: et in fine eius cicēris est iuuatiua eis.

In parte presentī ponit sextā differētiā dices qd in aqua ordeī patientiū tertiana nō purā debent esse virtutes digestiue et resolutiue. i. subtilitatiue: scz illud qd ponitur in eo in cuius stomacho acetat aqua ordeī. immo fortiores quā in illo. **Fortasse** em̄ necesse est ut decoquantur in aqua ordeī eorum isopus cal. in tertio. r̄ic. organū etiam & calamentum species pulegij cal. & sic. in secundo. et spica cal. & sicca in primo secundū p̄plexionē. id est diuersitatem cōplexionis corporū patientiū & colere non pure. colera em̄ magis calida: sicut colera cōtrina exigit mīn. calidā quā colera vitellina: s. flegma corpa magis cala exigunt minus calida. & sicla. i. blitis minor est iuuatiua eis ppter plures partes calidas reptas in blite minore quā maiore. quā propter magis subtilitatē abstergit quā blitis maior: in fine est. s. certane cicēris. scz aqua cicēris rubei vel nigri iuuat in eis: nō aut in p̄cipio: qd nī mīs puocat & aperit: & per cicēris etiā possum. intelligere ipm via cibi exbibitū in suba. p̄stātus in est: ist est: qd facillioris digestiōis. **Notandū** p̄io qd in ca. de aqua ordeī. docuit Aul. ponere radices apij ad pbibendū ei. acetositatē in stomacho: & silis nō sufficiētib. docuit ponere parū p̄peris. bic aut Aul. nō ponit bec cala ad pbibendū acetosationē aq. ordeī. s. ad subtiliandū materiā tertiane nō pure. Et quis dicat hic qd debet poni in ea fortiores qd possit sunt ad pbibendū acetosationē nō intelligitur

Secundus

celligitur intensiue: sed quo ad multitudinē forme non enim posset aliquid pueniens intensiue calidi? qd sit piper calidū in quarto que ibi ponitur.

¶ Et opz vt cōsideret ppinquitas nō pure ad purā et elōgatio et ab ea: et scdm illud diuersificet inter curā et curā pure: qd si fuerit valde ppinqua pure: tunc diuersifica inter eas diuersificatione parua.

¶ In parte pñt gñalzat differētiā inter curā tertiane pure et nō pure dices qd scdm lōgiquitates nō pure a pura debeat inter eas cura diuersificari ipsa aut parū distāte d3 cura parū diuersificari. et bec diuersificatio intelligit in sex pñtōibz supra scriptis. Sed vñ in hac vltima exēplificet qñ parū diuersificabit ponem? ad bulliendū cū aqua ozdet radices endiuic: si multū radices apij.

¶ Et cum videris vinas eoz grossas: tūc flebotomia: et cum flebotomiaueris non indigebis clisteri.

¶ Hic ponit in spāt curā tertiane nō pure: et pñt per euacuationē. scdm per digōnē. tertio ponit descriptionē quarundā medicinarū et casū. quōdā in in eis. scdm ibi. (Adiuuātia autē. tertia ibi. (Et de euacuationibz bonis). Pñt in qtuor: sicut quat tuor: ponit canones in qtuor euacuationibz. quoz primus est de flebotomia. et est qd cū videris vinas grossas. et tu supple subrubeas significātes colerā esse admixtā cū sanguine flebotomia. et cū flebotomiaueris nō indigebis clisteri. facuto saltez eadē die. **¶** Pro quo sciendū qd duplex est clistere. quoddā acutū: et nō est solū ad mūdificandū intestina s3 attrahendū materias lōginqs. qd dā est lenitiuū: et est ad educendū materias q̄ intestinis cōtinētur. **¶** Nunc ad ppositū clistere lenitiuū posset eadē die pñtū flebotomie: tute nō exīte multū debilit. nā si esset multū debilis melius est qd pcedet et vespera pñtū: sed clistere acutū regulariter nō debet fieri eadē die in qua fit flebotomia.

¶ Et scias qd nō est res magis iuuans eos quam vomitus post cibum.

¶ Hic est scdm canon in quo dicit rē nō esse magis iuuantē eos qd vomit? post cibū. Lūi canonē pcorat Gal. in terapētica ad glauconē. Rasis. xvij. cōtinētis. Lūius rō est: qd vomitu vtrāqz materia: sc3 colera et flegma apte euacuat. fit em bec se. et duplex tertiana nō pura et emittit? boibz multiplicātibz flegma per indigestionē stomachi et caliditas scdm epaz: et supcalefactis malis motibz in quibz vomit? bñd cū at materias. qz facilioz plurimoz em expulso est leuioz ea q paucoz: vt dicit. Fiat ac bñc vomit? sumēdo post cibū. **¶** 3. iij. oximellis. **¶** 3. ij. aque tepide: et si opus sit: addat aliqd forti? vt puta. **¶** 3. j. succi rapbanti: aut simile et adiuuetur cum iterata impositione digitū: aut pēne in ore.

Sed vtrum bñc vomitus debeat fieri natura nō innitāte est dubium cū superius in ca. gñal. pñt bea natura nō innitāte. Et alta pte bñc et i multis locis plurimū laudat et est aptissim? ad euacuationē bñd materierum. **¶** Redo ipsum esse puocandū etā natura nō innitāte obseruatis duabus pñtōibz. pñt qd facile vomant. scdm qd frequēter cōsueuerint purgare superflua sua per vomitū. Sed natura innitāte adiuuandus est quādo cūqz natura tentauerit nisi alia causa fortis obstat: sicut timor: fracture vel ne frangi consuevit et similes: aut quia difficulter vomant.

Tertia. non pu.

Fo. cxiiij.

¶ Et de solutiuis in principiis et que sunt propinquiora equalitati est aqua algelenia bin decocti et syrupus acetosus: et fortasse ponemus in ea cas. n. et fortius illo est vt ponas in ea virtutem turbith.

¶ In pte pñt describit quedā solutiua. d. qd de solutiuis que conceduntur in principiis tertiane non pure. ppinquitas lenitati. i. lenibus nō exoluētibus sunt aqua: sc3 infusio onto algelentabim: id est condit de rosis siue sit zubarū ros. siue mel ros. et d3 esse ex rosis recētibus decocti: id est sufficiēter ingrossa tñ p decoctionē. propterea magis intelligit de mel le ros. qd decoquit. possem? etiā fuleb ros. ex rosis recentibz vñ. qd etiā decoquit. Dosis aut sit. **¶** 3. cū tanta aqua vt apte possit bibi. Syrupus acetosus solus: aut cū bis mixtus tāte quātū tatis vt possit lenire si fortior sit opus: et possem? cassiā et virtutē turbith miscere cū aqua supra scripta in dosi pueniēt: aut tñ vñ. ex eis. Ecce qd bñc cōcedit turbith in principio qd maxime pcedendū est cum sint aliqua signa digōnis. o cculre. qd excludunt principitū: vt est apud Gal. j. de crisi. vij. ca. Alabas tñ nō pcedit solutiū. electiū in principio bulius feb. nisi materia sit tumultuosa: s3 tu intellige per tumultuosam largo mō. et de bis supra dictum est quantū est opportunum.

¶ Et clisteria in principio sunt magis dilecta quā solutiua alia: et sunt clisteria in quibus est virtus alphaseli et camomille. et ficie et cartami et violari et sebestē. et sic? et odor turbith: et ex eis est cas. fist. et oleū sisaminuz et baurach: et fortasse indiget vno istorum scdm elongationē feb. a pura.

¶ Affirmat clisteria etiā magis Lūi. dilecta quam solutiua alia sc3 in principio qd canō super? de clisteriis fuit in ea. gñal. et describēs ea innuit nobis duplex clistere. vñ leue in quo nō ponunt electiue aliqua euacuatia nec multū stimulatia: aliud acutum in quo ponunt turbith: cartami: et de sale notabiliter. **¶** Descriptio primi. **¶** R. camomille sicie violari ana. **¶** Ad. j. sicu siccarū numero sex. sebestē numero. xx. post debilit incisionē et cōsumptionē bullāt in quatuor lib. aq ad cōsumptionē medietatis et colētur. cui? decoctōis colate accipiant. **¶** 3. xx. olei sisamini. **¶** 3. ij. sal. **¶** 3. ij. misce. vt oleū tñ in fine ponant ad coquendum. **¶** Descriptio acuti. **¶** R. alphaseli. **¶** 3. tribuli cartami. ana. **¶** 3. ij. turbith. **¶** 3. v. ficie minoris. **¶** Ad. ij. bullāt in quatuor lib. aque ad cōsumptionē medietatis: et colētur bene expimēdo. de qua decoctione accipiantur. **¶** 3. xvij. olei sisamini. **¶** 3. ij. salis. **¶** 3. v. vtriusqz potes addere cassiā. Possemus etiam buliūmodi fortificare addendo yerā pigrā benedictam yerā logodion et similia. scdm exigentiā. His ergo vtire in febre leui: aut parum distante a pura acuto in multum distante.

¶ Adiuuātia autem ad digestionem sunt sicut syrupus acetosus permixtus cum aliquantulo de geleniabim: aut syrupus acetosus de radicibz. Et post septimū sicut decoctio absinthij. est enim iuuatiua subtiliatiua materiei et confortatiua stomachi. et si militer aqua femiculi et aqua apij cum syrupo acetoso: et si pertransit decimū quartum

Tractatus

tunc non malum est dare in potu trociscos rosatos et minores.

R. Syrupi acetosi simplicis. 3. s. mellis ro. co. 3. v. misce cū aqua endiute: et aqua zuc. Itē puenit syrupus acetosus de radicib⁹ pcedente magis digestionē: et premissa euacuatio. Itē decoctio abstinētib⁹ post septimū: et post manifestā digestionē suuat subtiliādo materiā et confortādo stomachum ante digestionē nocet ut inferius in emistiteo: et sicut post digestionē et aliquā minorationē puenit apij et feniculi aqua et bñdī aperitiua: et possunt misce ri cū syrupo acetoso. et si pertrāsit decimū quartū nō est malū addere trociscos ros. minores. i. breuius descriptionis qui cōueniūt. tunc confortando quadā stipenditate quorū administratio nō est conueniēs nisi post digestionē et minorationē.

Si autem egritudo prolongatur non inueniēmus excusationē quin demus ea que sunt: sicut trocisci de eupatorio et decoctio eius et calefactio partium hypochondriorū est huius generis: et emplastratio mirach: eorum iterum cum eis quo digerunt et maturant et mollificant tensionem cum venerit illic. Cum ergo scueris qd digestio iam aduenit: tunc euacua et puocat non cures.

Hic ostendit quid faciendū sit: cum bñdī tertiā ne prolōgantur multū: scz ad duos menses supra: quia tales malignāt membra nutritiua ea opslando debilitādo et multiplicando in eis superfluitates tam forte errante digestiua epatis. unde est timor de ydropissi. dicit em in hoc canone vidēdū esse trociscos de eupatorio et decoctione eius: et debemus etiā calefacere partes hypochondriorū: et emplastrare mirach cū hisque digerūt. f. ad benignū reducēdo id qd pōt reduci et maturāt disponendo ad euacuatiōē: et mollificāt tensionē mirach si fuerit resoluēdo que in eis de humoribus et ventositatibus continent. dabimus ergo trociscos de eupatorio distēperatos cum syrupo suo: aut forte refozmatis in pillulis: ne forte distēperati cum syrupo sint nimis aboiabiles: aut forte faciem⁹ decoctionem supplemē vicem trocisci ex eupatorio scolopendria cuscute tamarisco et filib⁹. Syrupus autē mirabilis in his casib⁹ est syrupus acetosus dīaro don descriptiōe. Adhuc quē potes distēperare cū aqua abstinētib⁹ eupatorio. Calefactio autē de qua supra fiat cū oleo de abstinētib⁹ de spica fomentādo scz partē lesam cū filtro in bis infuso quā pōt sequi vinctio ex eis dē miscendo secū aliqd abstinētib⁹ spice. squinati: calamenti et similitū: addendo ceras et parū aceti ad penetrandū. Et de prestantibus est succus eupat. cum quo pōt fieri vinctio et fomentatio: aut singulariter: aut cū supra scriptis miscendo. Qua autē interest bñdī diuersificare et scdm feb. exigentias: et scdm membra nobilita lesa. scz epar aut splenē: aut stomachū: aut plura simul. Cū ergo scueris quod digestio iam scz perfecta euenit: tūc euacua scz pbarmaco exoluentet prouocauinam fortiorib⁹ prouocatiuis: et nō cures tñ. scz de alteratione: aut digestionē quantū de euacuatiōe. Aliiter et nō cures: id est nō dubitanter euacues soluēdo: sicut forte fecisti ante perfectā digestionē. nam perfecta digestiōe buiusmodi cōcedunt securus quia ex parte digōnis nō pōt sequi nocumētum.

Et de euacuatiōibus bonis eis est vt sumantur yerepigre. 3. v. succi lactuce et eupa-

De cura

torij ana. 3. iij. seminis apij mirabolanozum citrinorum lebulorum ana. 3. v. turbith. 3. vij. fiant pillule ex eis cū aqua apij: et fit dosis eius. 3. ij.

Hic ponit primo quasdam medicinas solutiuas scdo ponit canonem et secundū illius suam ponit quasdam alias medicinas. ibi scda. (Et fortasse est necessaria). In p̄ia parte ponit duas medicinas: quarum prima est ista. R. yerepigre scz cōmūnis que yera simplex appellatur: et fit ex octo rebus: et dicitur yera quasi sacra et pigra amara: quā ponit Auicē. quinto canone. et Gal. vij. tera p̄tice: et manifestum est quod be pillule sunt magis solutue flegmatīs quā colere: et reliqua q dicit nota sunt.

Et de illis est decoctio bona inuentione nostra. Recipe eupatorio abstinētib⁹ mirabolanozum lebulorum ana. 3. v. seminis melonis seminis cucumeris et citrulli: seminis apij polipodij suchaa bedeguar omnium ana. 3. x. turbith. 3. j. castie fistule. 3. vj. passularū enucleatarum. 3. xx. ficuum. decem numero sebesten numero triginta. geleniabum facti cum rosis perficis pondus. 3. quindecim decoquantur omnia secundum descriptionem huius. Et sumat de ea cadus magnus in qua posita sit siliqua vna scamonee.

Hic ponit secundū solutiū: et est decoctio que vt existimo debet hoc modo fieri debemus accipere omnia q ponūt in hac recepta preter cassias: gelenabim et cōterere conterenda grosso modo: et infundere incidenda et bultre in sep̄tib. aque vsq ad cōsumptionem medietatis: aut duarū partū: si vis quod fortius soluat: et coletur bene exprimēdo cū qua colatura vel decoctione colata misceat cassie tra cte. 3. vj. gelenabim de rosis perficis. i. regidis illius. 3. xv. misce de qua decoctione exhibeat pro dosi vna cadus magnus et pondus. iij. 3. in quo cadu ponatur vna siliqua scamonee: et est pondus quattuor. gra. ordei. Suchaa est spina arabica. Bedeguar est spina alba: et sunt similes virtutis. Hic nō insto in verificatione buiusmodi receptarum. nimis enim esset prolixum. Adodus autem verificandi eos facile elici posset ex questione mea de compositione medicinarum.

Et fortasse necessaria est medicina fortis vno modo: debilis alio modo: eius vero fortitudo est secundus hoc quod ipsa euacuat humorem viscosum: sed ipsius debilitas est secundum hoc quod ipsa non euacuat plurimū vice vna: immo possibile est vt fiat gradatio in ea quare euacuat humores cuius euacuatio non est necessaria multis vicibus vt non destruat virtutem.

Hic aut. ponit canonē et p̄tinet tres partes. Primo ponit canonē et ipius declarat. Scdo ponit vtilitatem et p̄tides medicine solutue sū dictum canonem. Tercio describit illas medicinas. scda ibi (Et bec est medicina que potest subtiliare.) tertia ibi. (Buuiusmodi quidē medicina.) In prima parte dicit fortasse. i. aliquando fore necessariū fortē medicinā: vno modo et alio modo debile: fortem quidē euacuantē humore viscosum q resistit euacuatiōi. debilem vero: quia nō vice vna plurimū euacuantē que medicina est gradatim: et in pluribus vicibus

Secundus

bus vicibus exhibenda et non unica exhibitio: sed in pluribus totus humor superfluum educatur et non detrahatur virtus. Primo notandum merito videtur fuisse fortasse siue aliquando. quia ista medicina non conuenit: nisi quando tertiana non pura multum elongatur a pura propter multum viscosum flegmatis admixtionem cum colera: sicut est in tertiana non pura pendente a colera vitellina valde grossa: et maxime quando adest virtutis debilitas non tolerans in paruo tempore fortis euacuationem. Secundo notandum: quod licet duo humores equaliter habeant gradum digestionis in latitudine conueniente sue speciei statim unum esse altero euacuationis imperatio: rem: sicut colera vitellina naturali colore comparata: et melancolica flegmatica comparata. unde opus minus paratum paulatim et gradatim magis euacuari eo qui magis paratus est. Ex quibus inferitur ceteris paribus melancolicam magis gradatim esse euacuanda quam flegma: et flegma quam coleram notam et coleram notam quam coleram naturalem. Et nota in ista euacuatione humorum grossorum tardam euacuationem solutur esse meliore quam festinam eius operationem. impetuosa namque et velox solutio educit partes subtiles grossis remanentibus.

Et hec medicina est que potest subtilizare et aggregare et soluat parum et: et soluat plurimum eius ex malo: sed parum parum ex malo: et plurimum plurimum ex malo.

Nunc facit quod dictum est. et primo permittit conditiones medicine dicte. secundo infert implicite fortis exhibitionis medicine dicte. secunda ibi. (De decoctionibus parum.) In prima parte dicitur quod hec medicina potest subtilizare et aggregare: ita quod modicum eius euacuabit et plurimum eius euacuabit. sed parum eius parum euacuabit de humore malo. plurimum vero eius plurimum euacuabit de humore malo. Prima autem pars sic est intelligenda. hec medicina potest subtilizare. scilicet morare: et subtilis. scilicet humorem minus quando. scilicet datur in parua quantitate. et aggregare: quia conuenienter multum de humore euacuare quando. scilicet datur in magna quantitate: et consonat hoc expositioni textui sequenti. quod parum parum soluit: et plurimum plurimum. Secundo potest exponi quod hec potest subtilizare. scilicet humores quos. scilicet in ea poneretur aliqua subtilis materia: et aggregare: quia stipitendo vni et vniendo confortare: quoniam si poneretur in ea aliqua stipitica: nec mirandum si modici effectus a medicina composita posse produci. Notandum tamen quod si notum sit parum medicine parum solvere: et multum multum. determinate tamen sunt doses medicinarum compositarum secundum virtutes simplicium ingredientium medicinas compositas solutivas quorum ingredientium virtutes a Desue: et reliquis perquirende sunt.

De decoctionibus vero parum fortasse non facit aliquid.

Uic Autem. implicite tangit modum et formam compositionis et humori exhibitionis melancolicam compositionem dicitur. quod fortan modicum ex decoctionibus non facit aliquam operationem. Ex quo inferitur quod cum querimus euacuationem humoris parum vel magnam non erit exhibenda medicina in forma decoctionis: sed secundum substantiam reputata in forma pillularum aut electuarii. ita ut deur substantia medicine et non solum forma: aut virtus. Alter ad soluendum etiam parum oportet dare quantitatem magnam quam stomachus forte abominatur.

Tertia. non pura. Fo. crv.

namque et hoc maxime verificatur in humoribus grossis et viscosis: difficilis solutio: et ibi quorum venter non facile obedit medicinali solutioni.

Et huius quidem medicina est ut sumatur turbithi quantitas. scilicet. et plus secundum necessitatem: et scamonee prope altosugi. id est. aut supra id: et conficiatur cum geleniabim predicto et bibatur. Aut sumatur de agar. et scamonea secundum hanc compositionem et conficiatur cum geleniabim predicto et bibatur: aut ponatur in succo rosarum recentium cuius quantitas sit uncia una. et bibatur aut sirupo rosarum et bibatur.

Autem. describit illas medicinas. et continet tres partes secundum numerum trium medicinarum. quarum prima est. R. turbithi. scilicet. scamonee altosugi unum aut parum plus. et est altosugi pondus trium graduum. Debet autem de turbithi ponere plus et minus de scamonea quando tertiana non pura multum distat a pura. Contra vero quando parum distat et misceatur cum geleniabim. et est una dos.

Secunda medicina. R. agarici scamonee secundum hanc proportionem. l. proportionem horum duorum inter se et euacuet de flegmate et colera secundum exigentiam colere non pure. poterimus ergo accipere agarici. scilicet. scamonee altosugi unum aut circa: et similiter misceantur cum geleniabim et bibatur. Aut tertio humori permisceatur cum succo rose recentis cuius quantitas sit. scilicet. aut cum sirupo rosato et bibatur: et hec ultima mixtura magis valet in tertiana non pura parum distante a pura propter succum cum ro aut sirupum rosarum magis infrigidantem et coleram euacuantem. Sed hic nota quod in tertiana non pura colera et flegma ex quibus facta est colera citrina aut vitellina sunt redacte ad unam formam. ideo bonum est ut hec medicine solutivae in quarum compositionem ingreditur turbithi scamonea et similia: sint fermentate: et per fermentationem redacte ad unam formam et ad unam proprietatem electivae euacuantem coleram et flegma. In emittente vero cibus colera et flegma non sunt redacte ad unam formam melius est ut non sint fermentate: ut scamonea euacuet coleram: turbithi flegma: et de hac materia dictum est quantum opportunum est in questione mea de compositione medicinarum in fine. In tertiana non pura priusquam ponatur intentiones iuxta Autem. consideretur propinquitas pure ad non puram et eius elongatio secundum plures: aut pauciores: grossiores: aut minus grossi flegmatis admixtionem cum colera: et secundum hoc cura diversificetur tam ex parte sex rerum non naturalium quam in resimilne medicinali. Cura itaque tertiane non pure exigit novem intentiones. Prima est debitum regimen sex rerum: quod minus debet ad frigidum et humidum declinare quam in tertiana pura. et tanto minus quanto est magis distans a pura: et tanto cibus et potus debent esse magis abstinentius: incisivus et subtilis: quanto magis distat a pura. et dieta debet grossior: in non pura quam in pura: ita ut a principio comedatur pullissatis grossi. et quanto magis procedit versus statum dieta subtilis. et in die paroxysmi non conceditur cibatio: et in cibis eorum sit aliquid quod abstergat subtiliter et incidat et calefaciat parum: sicut passule zuccharum: aut sint decocte radices apij et feniculi. Secunda intentio est lentitudo comedenda tam absteribus quam medicinalibus sumptis per os que debent esse efficaciora et magis

Tractatus

abstergentia q̄ in tertiana pura. ¶ Tertia intentio est febricitatio cuius secundum plurimum est maior: necessitas q̄ in tertiana pura: quia est morbus magis repletionalis. ¶ Quarta intentio est digestio complenda a principio: cum minus absterfuit subtilitatis et incisus ac aperitus: postea gradatim huiusmodi aperiantur sicut a principio si rumpus acetosus simplex cum melle rosato. postea sirupus acetosus duarum radicum: postea radices quinq̄. et in aquis a principio: aqua endiute: postea aqua cal. ve. et absinthij. postea aqua fenculi et apij. ¶ Quinta est euacuatio cū solutiis sepe reiteranda ut paulatim materia digeratur et paulatim euacuetur: et ubi non multum distet a pura aloes lotus obtinet principium. Sed ubi multum distet per multam flegmatis mixturem cum aloem misceatur parum turbitib. vel agaricū cū suis correctiis et dentur pillule elephangine pillule stomatice et similes. et si fortioribus opus esset dentur pillule aggregatiue: aut dyasynico. in parua dosi: aut solutiuu posita in tenui. et hic est opus medicina fortis debili iuxta textus. Esto tamen memor: ut in hac et in omnibus febribus et alijs egritudinibus diuturnis ne inter vnam euacuationem et aliam tempus interponat in quo ab omni re medicinali desistendum est: ne natura terreatur et fastidiatur a continuo vsu medicinarum: et etiam ipsa possit facere crisis si expedit. omnium enim natura operatur: medicus vero minister etc. ¶ Sexta est prouocatio vrinę et sudoris cum fortioribus et calidioribus q̄ in tertiana pura in quibus gradati augmēto procedendum est: propterea fricationes in ea optime sunt. ¶ Septima est vomitus prouocatio et maxime post cibum si natura ipsum tentauerit est enim valde conueniens ad euacuationem flegmatis cuius plurimum in stomacho congeritur et colere: q̄ a hīs ad stomachum mediante meatu ad ipsum terminato deriuatur. ¶ Octaua est confortatio stomachi et epatis: et eorum discretas alterationes maxime quando prolongat. est enim timor de ydropse. ¶ Nonna est accidentium correctio. Si vero tertiana non purpenderet a colera minoris fame utrunq̄ regimen debet esse magis humectatiuum: et intendendum est cū bis q̄ colera et melancolia respiciunt.

¶ De febre caupon: et illa q̄ notatur faricos. Capitulum quadragessimum.

Chaupertus. Est inflammabile tabida fucensa continua febris est uossima: q̄ neq̄ medicis neq̄ languētib. ferē tenens. In bis namq̄ lingua arida et nigra a p̄mordio vel lictatio ventris ingens: et sitis intolerabilis: primum igitur ipsi consolatio et suadēdo op̄ inderere. Lūm vero ad vrinę



Caupon est secundum duos modos. aut enim caupon est colerica: et est causa in ea multitudine putredinis: aut intra venas corporis totius: aut in venis que sequuntur partes cordis proprie: aut in venis partium oris stomachi aut in epate.

¶ Aut. in parte p̄cedēti determinauit de tertiana interpolata et continua proportionali in p̄nti parte determinat de caupone dicta a caumate idē sonāte qd̄ incendiu latine. d̄r aut faricos quasi feb. incēstua. Diuidit hoc caplū in tres res. in p̄ia ponit species et quedā alia. in sc̄da ponit signa. i. tertia curā. sc̄da tibi. (Signa est). tertia tibi. (Et cura tertiane) Prima in quinq̄. in p̄ia ponit spēs et sc̄dm cās eius: in sc̄da p̄parat caupone tertiane ponēs dura tionē. in tertia ponit q̄ corpa sunt paratiora ad incurrēdū caupone et magis ledi ab ea r̄m̄. in q̄rta ponit dicitū b̄p. In q̄nta modostermiatōis. sc̄da tibi. (Et q̄m caupon) tertia tibi. (Et senib. quidem) quarta tibi. (Et hyp. q̄dē dicit). quinta tibi. (Et plu

De signis

rimū). P̄ia in duas. in p̄ia declarat caupone colericā: et est vera. sc̄da declarat caupone flegmaticā et est nō vera. sc̄da tibi. (Aut flegmatica). In p̄ia dicit q̄ caupon est duplex. quēda colerica et est eius cā multitudo putredis colē: aut intra venas totius corporis. sc̄z magnas et paruas: aut in venis q̄ sequuntur partes cordis. p̄p̄e. i. q̄ sunt in suba p̄p̄ia cordis: aut in uenis partium oris stomachi aut in epate: aut in uenis epatis.

¶ Aut flegmatica et fit ex flegmate salso putrefacto in uenis que sequuntur partes cordis: sicut dicit hypo. in epidimia et nō fit flegma falsum: sicut icuisti. nisi ex aquositate flegmatis cum colera acuta. et sic ergo colera que putrefit aquositas permixta aquositati plurime.

¶ Hic declarat caupone flegmaticā que fit a flegmate salso tam putrefacto in uenis que sequuntur partes cordis siue in uenis mēbrozū cordi. primo r̄ū: sicut oris stomachi epatis et pulmonis: h̄c d̄r x̄t hypo. c. in epidimij. sc̄do dicit q̄ nō fit flegma falsum sicut icuisti: prima primi cap. de humozibus: nisi ex mixture flegmatis aquosi cū colera acuta. tertiū infert q̄ colera q̄ putrefit est aquositas permixta aquositati plurime.

¶ Et quoniam caupon vehemētiore habet accidentia quam tertiana oportet ut sit breuioris spacij quam ipsa.

¶ In hac secūda parte cōparat caupone tertiane dicens quia caupon est seuior: et accidentiū quā tertiana opp̄t: ut sit breuioris spacij quā ipsa natura nō potente diu fortē morbi tolerare. quito afforissimoz. affo. vij. Quicūq̄ a tetano app̄bēdūf.

Contra sequitur caupone esse breuioris spacij quam tertiana vnius paroxismi que est breuior caupone. Respondeo rationem. Aut. nō cōcludere nisi ponatur cetera paria: p̄ter cōparata: et que ad cōparationē sequuntur: et bec fuit intentio eius h̄c cōparatōis tertianā cauponi.

¶ Et senibus quidē paruz accidunt febres cauponidis et cum accidunt eis pereunt: quoniam non fiunt in eis nisi causa valde forti. Amplius eorum virtutes sunt debiles. in iuuenib. vero et pueris plurimū accidunt: et est in infantibus leuior propter humiditatem eorum: et quandoq̄ est in eis cum profundatione somni propter eleuationem vaporum ad caput.

¶ Dicit q̄ senib. raro accidunt se. caupons. cur? cā est: q̄ sunt natura fridi. idē b̄r afforissimoz. p̄ia paratula. afforissimoz. x̄ij. Qui crescūt. p̄pter hoc senibus nō sūt acute febres sūt. fridū em̄ corp. habēt.

¶ Sc̄do dicit q̄ cū accidunt eis pereūt: qm̄ nō fiunt in eis nisi a valde forti cā. Lū? rō est. q̄ egrotāt in p̄rariū siue cōplexiōis q̄ est cā valde calida: et eoz virtutes sunt debiles. ¶ Tertiū dicit q̄ caupon est leuior in infantib. q̄ in reliq̄s p̄p̄ b̄uiditate siue p̄plo nis optie ressiētē exicationi apte fieri p̄ caupone.

¶ Ultimo dicit caupones in eis fieri: qm̄ cū profunditate somni p̄p̄ eleuationē vaporū ad caput sua multitudine op̄lātū: et forte. imo tantū eleuatur vapores colici et salii q̄ rōne sue acutatis sunt apti facere vigilias: imo sanguinet et flegmatici: quāuis neq̄

uentuz fuerit figna concoctio nis: et pubescit egritudo: tū de mum est contē: r̄ose instandū: ad d̄frigidēaq̄ potum perue: nsendum est: si ex eis q̄ dicta sunt aliqua p̄bibeant: quominus aq̄ frigidā prebeat: In caupō nāq̄ r̄gore aduē: et soluitur egritudo.

Secundus

us neq sanguis neq flegma putreat.

Et hypocras quidem dixit q si alicui accidit in febre caufon tremor: tñc permixtio mentis soluit ab eo tremorem.

In pñti pte ponit dictū bypo. scōo dñficat spm scōa tñ. (Et sile). In pñti pte dicit bypo. dixisse. f. vj. affozismoz. affo. 26. Quibuslibet i caufone tremores sñt. Itē. iij. affozismoz affo. lvij. nō cōst ba bito. A spasmō et tetano bito feb. acuta supuentēs soluit egritudinē. Qd si alicui accidat i feb. caufon tremor. tunc pñctio mētis soluit tremorē. **I**nnotandū pñt q per pñctiōnē mētis debem? intelligere quāq corruptionē sensus interioris. **I**nnotandū scōo q per tremorē debem? intelligere non solū tremorē pñte sumptū quācūqz neruoz passionē marie a cā frigida pñgēte: sicut accidit in caufone: et in alijs febrib? in quibus ppter caliditātē febriū materie frigide liquefacte fluūt a d ner uos: et causant tremorē et spasmū et paralem: et si miles neruoz passiones. pñctio autē mētis seqns caliditātē et vapores acutos calefaciētes notabīl iter cerebrū et neruos resolut tremorē. i. est signū resolutiōis tremoris. quia resolutur materie fascientes spm per caliditatem fortē, febriūlem.

Et sile est vt sit illud: qm cerebrū calefit valde et calefit nerui: et est sile vt sit caufon: et sit pñctio mētis et resoluat ab eo p tremorem propter expulsiōnē materierum ad neruos.

In hac parte Aut. dñficat affozismū. dñ. est sile. i. verisile: vt sit illud. i. resolutio tremoris: qm cerebrū calefit valde et nerui calefit. quapropter materia facies tremorē resolutur ab eis. scōo dicit q est si mile vt sit in aliquo caufon: et pñctio mētis et resoluatur ab eo p tremorē p expulsiōnē materiez ad neruos: et hanc sñiam voluit. **E**a. vj. affo. affo. xxvj. Quibuslibet in caufone tremores sñnt alienatio soluit. et pñctio mētis p affozismū. lvij. qñte partē aule. A caufone habito rigore supueniente solū sit et hoc est verū sequēte sudore: vel aliqua alia euasuatione: vt sumit in qñto de accidenti et morbo: et hic per tremorē intellige rigorem.

Et plurimū quidem consumitur cum vomitu et solutiōe vētris aut sudore aut fluxu sanguinis nariū.

Illuc Autē. ponit crises caufonū. d. illas cōsumit. scōm plurimū vomitu: solutiōe ventris: sudore vel fluxu sanguinis nariū. Dixit aut scōm plurimū cū possint aliqui terminari per insensibīlē resolutiōnem. terminantur aut rarissime per vīnā aut crisi p mutatiōis: sed frequēter terminant per fluxū ventris: deinde per sudorē. tertio per vomitū. quarto per fluxū sanguinis nariū. quinto insensibīl iter.

Pro noticia dñctōz in hoc ca. circa pñtīpū tria sunt intelligēda. Prīmū vtrū caufon pēdeat a colera vel a flegmate falso. scōm vtrum sit possibile ipsum esse nō putridum. tertium vtrū materia eius contineat tñ in locis: de quibus Autē. fecit mentionē.

Pro horum dubioz dñctiōe pñtēdū primo: q caufon dupl accipitur. Prīo cōtēter vt significat quācūqz febriū vel bñctiōis incendiū: sicut sonat eius qd nois: et sic ali qñ sumit ab Isaac. et in. vij. vñtē: et **E**a. ij. de differecijs febriū. ca. iij. et ab Auerrho. vij. colliget. ca. p. de cura febriū sñnocharū. scōo pñte et significat

Caufonidis.

Fo. cxvi.

bñt que in caumatizādo supremū obtinet gradū quā Auerrho. eodē. vij. c. de caufone vocat in cēsuā. **S**ecūdo notandū q materia posset ēē fortis caumatiz dupl. vno mō merito sue naturalis cōplexiōis: et hoc mō colera inter oēs alios būores obtinet pñctipatū. est cñ ceteris calidior. pñt pñtī. Scōo mō ratione loci. et hoc mō que pñtē in mēbzo calidior est magis incēsuā. **T**ertio notandū q caufon pñte sumpta descriptiue est febriū maxime incēsuā pendēs ab būore supme calido ebullitē in partib? cordis: aut mēbris sibi pñtis corpore: inter eius excrecētias est occult? ex qbus sequitur caufonē pñte sumptā esse colericā siue colera sit naturalis siue nō naturalis. **C**ōtēter aut sumptā posse a flegmate falso: et ab alijs būorib? nota biliter calidis pēdere: sicut a melācolia genita per aduulsiōnē sanguis. Itē per aduulsiōnē colere. **D**escriptiō caufonis cōtēter sumpti vt non differat a febre sñnochara est febriū incēsuā pēdens ab būore notabiliter calido ebullitē: et i partib? cordis et in mēbris sibi vicinis: et hoc mō sumpta puenit sñnochara: q si voluerim? eā a sñnochara dñferre addamus hūc descriptiōē corpore: inter eius excrecētias est occult? sñnochara ei nō bz bñcti excrecētias sñz ppo: tione aliquā diem sequentē suā formā specīficā: sicut habent ceteri būores.

Et ex his patet respōsiō ad primū dubiū. Autē. tamē fecit solū mētiōē de caufone pendēte a colera vel a flegmate: eo q frequētius ab his duob? būorib? pñgat licet cōtēter gens a flegmate falso nō sit pñte caufon. **P**ro respōsiōe ad scōm dubiū tenēda est bec cōclusiō: q lz caufon nō verus posset ab būore nō putrido: sed solū ebullitē absq putredie cōtingere. caufon tamē verus pēdet ab būore putrido. **P**riā ps cōclusiōis probatur. pōtēti sanguis ebullire sine putredine et facere sñnocharā nō putridā: igit et colera pōt ebullire sine putredie et facere caufones. tenet cōsequētia: cū colera sit magis parata ebullitēti. p sanguis. quia calidior: et minus apta putrere: q sic ca: hoc etiā est de mēte Auerrho. vij. colliget. **S**cōa pars cōclusiōis pbat: qz caufon verus obtinet supremū gradū caliditatis inter febres ex superius dictis. ergo sit tñ ab būore putrēte cum būore nō putrēs habeat dñminatā caliditātē in cōparatiōe ad caliditātē ipsius putrētis. immo feb. pendens ab būore nō putrēte est mediā. inter effimeras et febres putridas de mente autorū. **S**ed p respōsiōe ad tertiū tenēdū qz caufon verissim? obtinēs supremū gradū in latitudine caufonū pēdet a materia putrēte in ventis totius: sed maxime in ventis cordis et sibi pñtis. In scōo gradu est que pēdet a materia putrēte in ventis cordis tñ. In tertio gradu que pēdet a materia putrēte in ventis pñtis cordis: sicut in ventis gibbi epatis et parte vene cōstis pñtis cordis. nam per venas intelligo arterias. febriū aut pendēs a materia putrēte in ventis distātibz a corde non est dicenda caufon. cōclusiō probatur. nam cum materia eius putret in oibus ventis est magis apta maxime caumatizare totum corpus: minus tamen cum putret in ventis cordis. deinde minus cum putret in ventis pñtis cordis. Sed que putret in ventis distātibz a corde non est factiua tantī incendiū. quapropter non est factiua caufonis: sed solum continuē proportionalis. vtrum autē materia apostemās cor: aut cerebrū. aut mēbris nobīle sibi pñtum posset facere caufonem est questio dubia apud alios quos: sed indubie tenenda est pars affirmatiua.

D iij

Tractatus

De signis eius

Ca. xli.



Signa eius sunt inseparabilitas et occultatio teporum: et vehementia accidentium ex asperitate lingue: et citrinitate eius in primis: et ex nigredine eius sedo. Et ex retentioe sudoris nisi apud crism. Et vehementia sitis. Inquit Hypo: cras nisi accidat tussis parua accidentalis: sedat ergo illa sitim. Et videtur ut sit vehementia sitis eorum propter causam pulmonis. ergo cum mouetur tussis parua humectatur: per id quod currit ad ipsius ex carne molli. Et caliditas in causone quidē scdm plurimum nō est ita fortis in exterioribus sicut fortitudo eius in interioribus. Et est cōfractio in ea leuior quā in alijs.

In presentē parte ponit signa: et continet tres partes. In prima ponit signa causonis absolute. in scōa causonis colerice. in tertia signa causonis accidentis pueris. secūda ibi. In facta autem ex colera. tertia ibi. (Et quando accidit infantib?). prima posset diuidi in sex partes scdm q sex sunt signa. partes patebunt. Prīmū signū est inseparabilitas: id est continuitas feb. et occultatio teporis. quāuis enim tepescat de tertio in tertiu illi tepores sunt adeo remissi ut vix cōprehendi possint: ut dictum fuit superius. et per hoc signū differt ab interpolatis inter quarū paroxysmos sunt quietes et a continuis proportionalibus: inter quarum ex crescentias sunt manifesti tepores. Si vero textus dicat teporum cōtinet veritatē: quia tempora sua siue bore occultantur. nam apud Gale. ij. de differētijs febriu factis ad picipiū causon potest dici cōtinua conclusa distinguibilis in augmasticā omotēnam et peraugmasticā: sicut distinguitur feb. san guinea et ipsa existēte augmastica cetera tempora preter augmentū occultantur propter suam breuitatem. Si autem fuerit omotēna cetera tempora occultantur preter statum. est enim fere tota status si aut fuerit peraugmastica cetera tempora occultantur preter declinationē. Per tempora etiā possumus intelligere partes capitris laterales que in causone occultantur propter vehementem resolutionem et exiccationem illarum carnum que in teporibus apparent. unde nō se offerūt sensui tumorē naturales in illis partibus consuevi. Secūdū signū est vehementia accidentiū ex asperitate lingue superficie ipsius superflue exiccata per exiccationem facta dum et in equali et ex citrinitate eius in primis vaporibus colericis ad ipsam peruentibus ipsam citrinitatibus: sed postea deingratatur per vehementē adustionē eius. Tertium signum est priuatio sudoris nisi apud crism. et per hoc differt a colerica interpolata in cuius paroxysmis secundū plurimū accidit sudor. et etiā in parte a continua proportionali cum in fine ex crescentiarum suarū scdm plurimū accidat sudor. In hac vero nunquā nisi tempore crisi: quia materia in partibus acute multum distantibus continetur. Quartum signum est vehementia sitis propter vehementem caliditatem pulmonis et alio: nō mēbri: spiritualiū. Et est modus sitis positus se cundo tēgn. decimatercia tertiū. quarta afforismo rum affor. lviij. Quibuscumq tussis sicce et modice

De febre

prouocate in febribus ventibus nō valde sitientes sunt. Et merito dicit Hypo. et modice: quia magne propter vehementē motū exiccationem augerent sitim. Aut. ergo conformādo se affor. lvi. Hypo. dicit q sitis in causonizāte est vehemens nisi accedat tussis parua accidentalis. i. nō antiqua: s. nūper facta in causone sedans illam sitim. Et veritas cans dicitū Hypo. dicit q. vehemētia sitis eorū sit propter causam pulmonis. scz superflue exiccata. Lū ergo mouetur tussis parua humectat pulmo per illud qd ad ipsum currit ex carne molli: qm est in radice lingue. ibidem enim humiditas quedam cōgregatur ex vaporibus ad ipsam peruentis: bus qui in humiditate condensati fluētes ad pulmonem humectādo ipsam sedant sitim. litz etiam humiditas posset a capite ad pulmonē catarizare que etiam sedabit sitim. Quintum signū est q caliditas in causone scdm plurimū nō est ita fortis in exterioribus: sicut est in partibus interioribus.

Contra frustra

quia semp caliditas in causone nō est ita fortis in exterioribus: sicut in interioribus. Dicendū intentionē Auen. fuisse q caliditas intrinseca in causone magis excedit caliditatem extrinsecā quā in tertiana interpolata: cōtinua pportionaliter q materia putres in causone ptime in ventis cordis: aut sibi primis valde acutere distantibus. quapropter vapores nō ita facile ad cutem spargunt: sicut i tertiana prima in q materia putres ptime in ventis puit primis cuti et satis a corde distantibus in tertiana interpolata in qua materia cōtinet in cute et carne prima cuti. ad qd facit q virtus est debilior in causone q in tertiana continua. aut interpolata. quapropter nō sufficit ita vapores exterius spargere. Dixit aut scz plurimū: quia aliq in crisi ptingit oppositū materia exteri? sparsa cū causon sudore terminat. Sextū signū: q contractio. i. lassitudo maxie vlcerosa aut apostemosa: est in causone leuior: quā in alijs: scz in tertiana interpolata aut continua: eo q materia in causone: et similiter vapores minus sparguntur exterius super membra sensibilia quaz in illis propter causam dictam.

Et i facta qd ex colera fortia sūt accidentia mala ex vigilijs et inquietudine et adustione et permixtione mentis et fluxu sanguinis nariū et dolore capitis pulsatione temporum et profunditate oculorū: et solutione vetricū cū colera pura et casu appetitus.

Nūc ponit signa causonis colice. d. accidentia mala eē fortia ut vigilijs inquietudinē adustionē et mētis pmixtionē ppter vapores vehemēter calidos et siccos petētes caput: et fluxū sanguis nariū: ppter vehementem sanguis ebullitionē et leuigationē et venarū nariū aperturā. Itē dolore capitis potē tissimū a caliditate vehemēti. Itē pulsationē temporū ex eadē cā pfundationē oculorū sequentē vehementē resolutionē. et fluxū vetricū colere pure: scz in caliditate q sine mixtione frigoris: scz notabilis sed multū accedētis ad naturā igneā. Itē parue: q sine mixtione alteri? bñoris ppter colere dñum et maxime vera sunt in cōpatioe ad causonē flegmaticā. Et casu appetit? colera sua caliditate adurēte superficie oris stomachi: ppter modū exiccatione ramosi meruor descendentiū a cerebro ad os stomachi ad dandū sibi sensum. Item ppter raptum colere ad os stomachi forte ad vomitum excitantia et os amaricantis.

Et quādo

Hippocrates.

Secundus

Et quando accidit infantibus abhorrent mamillam et non recipiunt eam: et corrumpitur illud quod sugitur de lacte et acetat. **I**dem ponit signa causantis cum accidit infantibus. d. q. infantes cum causant abhorrent mamillam: quia sunt vehementer supercalefacti. **S**im os et stomachum unde abhorrent: quod cum actu calidum: et desiderant actu frigidum. propterea medici in hoc casu iubent mamillam totam: sed maxime pupillam eius in frigidari cum aqua frigida: et hanc taliter in frigidatam acceptant libenter nisi forte ex alia causa abhorrent omnem potum. **V**tputa propter raptum colere ad os stomachi: et similes causas irritantes ad vomitum.

Sed dubitatur utrum lac in stomacho infantis patiens causonem corrumpatur ad acetosum. **N**egativum arguitur. quia in stomacho eius corrumpitur ad fumosum: ergo non ad acetosum. consequentia tenet. cum huiusmodi corruptiones sint contrarie: et exigant causas contrarias. **S**ed antecedens est. **B**al. in commento illius afforsim. **L**ac dare caput dolentibus malum. **S**ecundo sic. acetositas causatur a frigido. ergo lac in stomacho causantem vehementer calefacto non corrumpitur ad acetosum. consequentia tenet. et antecedens est. **P**rimo de simplici medicina. et **A**uicenn. secundo canon. **C**onfirmatur. quia omne acetosum est frigidum: et si fit a re calida gentium sicut est acetum vinum. **E**t confirmatur. quia omnis curatio ad acetosum curatur per calefacientia. ut patet prima quartum. de effimera ex nauseatua satietate. ut puta per dyatrio pipereon. **T**ertio aut acetositas illa fieri a calido aut a frigido. sed non a calido. quia tunc magis acetosaretur in stomacho iuvenis causantis quia pueri. Item magis bec acetositas fieri in epate quam in stomacho. nec a frigido: quia tunc magis acetosaretur in stomacho sensu quam pueri. consequens est contra experientiam. **I**n oppositum est **A**uicenn.

Primo notandum de intentione **A**uicenn. secundo canon. capitulo tertio. q. acetositas fundatur in substantia subtili frigida. propterea mixta subtilis substantia frigida secundum plurimum sunt acetositas: aut facile ad acetosum transmutata. **S**icut lac et aqua orde. **S**ecundo notandum q. de intentione eiusdem acetositas provenit ex conversione dulcedinis: cum diminutione caliditatis in eo quod digeritur. et hoc secundum plurimum fit per viam digestionis: sicut in fructibus q. ex ponico convertuntur ad acetosum: sicut appet in visis pitis pomis et similibus. **T**ertio notandum huiusmodi transmutatione ad acetosum fieri quandoque a caliditate digerente quomodo fructus a principio pontici: sicut poma pira et similia: de quibus supra transmutantur per caliditatem solis: et etiam per propriam caliditatem digerentem et permiscentem partes aqueas et aereas cum sicco terreo ad acetositatem que acetosa: licet de frigiditate minus habeant quam pontica: ex quibus generantur: aliquando tamen magis in frigiditate quam ipsa propter maiorem penetrationem eorum substantia magis subtilis. **Q**uandoque vero bec transmutatio ad acetosum fit a caliditate corruptente: sicut vinum a caliditate putrefaciente corrumpitur in acetosum quod remanet frigidum partibus. calidioribus resolutis: licet remanentibus in eo quibusdam partibus auctis et magis exarctis a caliditate putre-

Causonidis. Fo. cxvij.

faciente remanet in eo mordicatio satis fortis. et hoc modo lac et aqua orde corrumpuntur ad acetosum tam a caliditate continentis quam a caliditate stomachi. **Q**uarto premittendum caliditatem stomachi naturalem fortem propter multitudinem calidi naturalis: sed non intensam valde optime etiam convertere lac aqua orde et similia: facile acetosabilia in bonum chylum. **S**i vero bec caliditas esset multa et intensa valde quavis naturalis fortasse corrumpere huiusmodi ad acetosum: sicut ut contra ipsa existens multa intensa nec obtusa multo humidio corrumpere huiusmodi ad fumosum. **E**x his inferitur q. lac in puero febrilente est aptum acetosari propter extraneationem caloris stomachi: et eius obtusiones a multo humido. sed magis in stomacho frigido complexionaliter habente caliditatem diminutam in quanto. sed in puero febrilente habente stomachum complexionaliter calidum cum multitudine caliditatis in quanto et in quali corrumpere ad fumosum: et corruptio ad acetosum: de qua supra non est apta ita fieri in iuvene: cum calor eius non obtundatur humido: sicut calor pueri. sed magis est aptum lac in eo corrumpi ad fumosum. in sensibus vero propinquis iuvenum indicium est medium: sed distantes participantur pueris. **E**t ex his inferitur omnem acetosationem siue naturalem siue preternaturalem fieri a caliditate aucta: aut diminuta: non autem a frigiditate pura. **L**ulus ratio efficax est. quia si sit naturalis sit a caliditate digerente. si vero preternaturalis sit a caliditate corruptente. videmus enim lac citius corrumpi ad acetosum in continente calido quam frigido: ut puta in estate quam in hyeme.

Ex his facilius est solo ad rationem suadentem esse oppositum. nam manifestum est ex notatis in questione in aliquo puero lac corrumpi ad acetosum in aliquo ad fumosum: nec hoc est contra medium. **I**n loco ibidem allegato. **E**t sicut patet rursus ad secundum. **E**t cum auctoritates dicunt acetositatem fieri a frigido non est intelligendum q. fiat a frigiditate pura: sed a caliditate diminuta. **I**tem si per corruptionem ad acetosum sit curanda cum calis. **E**t sicut patet ex dictis rursus ad ultimum. **E**t ad confirmationem de chylum in epate posse corrumpi ad acetosum tam merito dispositionis quam merito dispositionis epatis ipsius transmutationis cum caliditas est? est notabilis diminuta in ipso et in illi. unde acetosum frequenter in eo generatur: sicut in eo vehementer supercalefacto: et ex chilo valde calido vel ad fumosum corrupto humores adusti et fumosi generantur.

De cura causonidis.

Cap. xliij.

Et cura tertiane pure. **I**n presenti parte **A**uicenn. curans causonem ponit curam eius a principio usque ad destinationem. secundo curat ipsum in destinatione. **S**ecunda ibi. **E**t in fine eius da in potum. **P**rima in duas. nam primo ponit canonem attendendum in cura eius. in secunda parte pro cura acciditium remittit nos ad loca superiora: et cum hoc aliqua ipsorum curat. secunda ibi. **E**t cura acciditium eius superflua. **P**rima dividitur in septem partes secundum quod septe sunt canones. partes patebunt. **P**rimus canon. **C**ura causonis est cura tertiane pure: intellige de causone a colera pedetere. probatur. quia eadem est causa utriusque. causonis et tertiane tam continue quam interpolate: quia eadem materia colerica. **A**nde eadem intentiones eriguntur in utraque: et non est differentia illarum

Galenus.

Tractatus

nisi scdm magis et minus. Causa autem pendens a flegmate multum assimilatur in cura tertiane non pure cum materia vtriusque sit ex cōmixtione colere cum flegmate, licet i colera nota magis do minetur flegma quā in flegmate falso.

Et cum indiget euacuatione: sicut cum illis que dicta sunt: tunc festinatio est me-
lior. Cōplementū vero est apō digestionem.

Sextus canon. cū indiget euacuatione cū illis aut filib: que dicta sunt in cura tertiane. tunc festina-
tio et festina euacuatio est melior quam in tertiana cum pendeat a pluri materia et magis furente quā tertiane. secundo dicit qd cōplementū. i. com-
pleta euacuatio que dicitur eradicata fiat apō digestionem. i. materia digesta. et hoc est verū nisi materia sit valde furiosa. nam in eo casu oportet
eradicatue euacuare iuxta posse etiam ab initio.

Et non flebotomyes. fortasse enim infla-
mabit eos: et fortasse iuuabit eos: si fuerit illic turbiditas et rubedo.

Tertius canō. qd causonizans nō flōmetur fm plurimū. fortasse enim flebotomia inflāmabit eos perdu cendo ad humozū colericozū ebullitionem: et forte iuuabit eos. et si fiat illic tenebrositas et rubedo. i. vīna rubea grossa significans coleram facientem causonem: aut etiam flegma falsum eē sanguini cōmixtum. appellauit autem ipsam tur-
bidam. q. quādo est mixtio sanguinis color vīne cum a citrinitate tendit in rubedinem opacā siue obscuram attestatur sanguini. hoc autem raro est quare raro in causone competit flebotomia. fm plurimū enim causones fiunt in valde colericis. in quibus est parum de sanguine parum pmixto cū colera. raro itaq. in causone competit flebotomia siue pendeat a colera siue a flegmate falso.

Cerū indiget subtiliatione et regimine vehementiore et infrigidatione actu er qd ipsi sumunt.

Quartus canō. verum indiget subtiliatiōe. i. vt medicus subtiliter se gerat i cura causonis. est enim egritudo valde periculosa. Aliter subtiliatione. i. dicta subtili et magis subtili quā in tertiana pu-
ra interpolata: aut continua cum sit sensorum ac-
cidentium et velocioris terminatiōis. et indiget regimine vehementiori. i. infrigidatiōe: vt non so-
lum sumat: sed etiam exterius frigida applicent: et infrigidatione actu eius qd sumunt. debent enim esse actu frigida et potentia. nam multo maiorem erigit infrigidationem quā tertiana.

Et cū times casum virtutis est necessa-
riū cibare eos quāuis nō appetant et pro-
prie in eo ex quo resoluit res plurima: mul-
toties enim aduenit eis bolissimus propter priuationem sensus.

Quintus canō. cum times casum virtutis est ne-
cessarium cibare. quāuis non appetant: et proprie est cibatō necessaria in illo in quo resoluitur res plurima. i. ex spiritibus et humozibus: et ex humi-
do substantifico: sicut sunt colerici habentes hu-
mores et spiritus subtiles et poros latos et os sto-
machī debile. Multoties enim aduenit bolissimū qui sit in eis propter priuationē sensus oris sto-
machī sequentem caliditatem adurentē exsiccantem et indurantem superficiem oris stomachī: et
neruos qui descendunt a cerebro ad os stomachī ad dandum sibi sensus. hoc enim posuit superius

De febre

causare bolissimum qui est fames membrorum sto-
macho cibum retinente.

Et indigent lenificatione in principio fortiori.

Sextus canon. et indigent lenificatione. i. ven-
tris lenitione in principio fortiori. i. quā tertiana eo qd venter in causone est magis stipticus. ppter maiorem caliditatem resoluētem et feces exsiccantem. Debent enim hec lenificantia dari in maiori quātitate. et cum hoc frequentius iteranda sunt et humectanda siue sint clisteria siue sumpta per os et cum hoc sunt magis infrigidatiā et humectantiā sicut sunt. clisteria cum decoctione matrum violarum in quibus ponatur succus angurie cucurbitae oleum violatum parum capbore. et etiā castia. Et similiter lenientia per os sicut māna castia cū decoctione prunorum tamarindorum violarum et similitum. Gentilis dat. 3. iij. sirupi violati cū modo dico: mucilaginis psilij. qd est conueniens si venter sit facile lenibilis. et hec nō solum dantur ad edus-
cendum superfluitates stomachi et intestinzum: sed ad infrigidādum et prohibendū ne materia conuertatur ad aliqd membrum nobile.

Et indigent curationibus febris acute predictis secundum omnes species nar-
ratas.

Idem ponit septimum canonem. secundo descri-
bit quasdam medicinas huic canonē deferentes. secunda sibi. (Et quandoq. puentens est.) In pri-
ma parte dicit qd indigent curationibus feb. acu-
te scdm omnes species narratas q sunt sex de qb: supra in capitulo feb. acutarum. extinguitur namq. caliditas vehemens in feb. acutis cum infrigidatiōe aeris. secundo cum infrigidatiōe cibi. tertio cum epistimatib: quarto cū medicinis sum-
ptis. i. aquis sirupis et similibus. quinto cum bis que tenentur in ore. sexto. cum clisteribus.

Et quandoq. cōueniens est vt dormiāt apud teporem paruum feb. super aquam tamarindorum. Et quandoq. ponit in ea parum et capbore et diligitur eis sirupus acetosus aut emulsio semis portulace aut emulsio seminis endiuie. et melon allzin est bonus valde. Et sit contentus potatiōe aq frigide secundum qd diximus illuc. Si au-
tem nō fuerit quod prohibeat detur in po-
tu de ea etiam vsq. ad satietatē. Et fortasse aduenit eis permixtio mentis et obliui-
scuntur petere aquam. quare oportet vt for-
beant de ea paulatim sorbitiones pluri-
mas. et proprie in eo cuius linguam vides siccam.

Idem ponit quedam sumenda iuxta quartū mo-
dum infrigidandi. quorum primū. R. tamarindorum. 3. iij. incidantur et infundantur in. 3. vj. aque et colentur et exprimantur de qua accipiatur. 3. iij. campbore. gra. iij. super hac aquam dormiat res-
pescente febre. quia tepor cōmuniter est in mane. infrigidat enim lenit ventrē et cor confortat. Con-
cedit enim somnum ne per vigiliās virtus medul-
line dissoluatur. Et quāuis campbora excidet. vj. gillas. secundo casū. sua siccitate aut suo odore: ta-
men multo magis iuuat infrigidando et cor con-
fortando. secundum est sirupus acetosus simplex.
et p hunc

Secundus

et per hunc intellige reliquos sicut sirupum aceto-
ficatis citri limonis et similibus. Emulsiones etiā
seminis portulace frī. et bu. in secūdo. Itē emulsi-
o se. endiue et similibus sicut se. papaueris sunt pre-
stantes et melon allū. i. anguria est bonus: et sit
contentus potatōe aque frigide. Scdm qd dicit
superius in cap. de curatōibus gñalibus feb. pñ-
tridarū. illius em potus vsq ad satietatē est vlti-
mus in extingūdo. Sed obseruē octo aut ples
de cōditionib⁹ ibidē positis. nulla em est feb. in q
puentat hmoī potus sicut in causone cū sit reliqs
magis in cēssua. Et subdit q fortasse sibi aduenit
p mīsto mētis et obliuiscūtur petere aquā. qre oz
vt forbeat. i. cogantur de ea paulatim forbitōes
plurimas. et pprie in eo culus vides linguā sicā
et arenē significantē. i. magnum incendium.

Et cura accidētia et⁹ superflua cū eis q
diximus in capitulis suis. Et oportet vt ca-
ueatur in eis supfluitas sanguinis nariū.
est em de eis in quib⁹ magnificatur timor
apud eos. Et oportet vt obseruetur anhe-
litus eorū et nō dimittas partes pectoris
spalinarī. Et opz vt obserues capita eorū
cum aceto et oleo rosa. et sandalis et aqua
rosa. et cāphora et his similibus. et embro-
ces cū decoctōibus in quibus sunt ea que
diximus. Et quādo fortes sunt in eis vigi-
lie. tunc cura eos et non est malū vt in potu
des sirupum de papauere etiā et si sit de ni-
gro in huius dispositione.

In hac parte supius diuisa p cura accidētū re-
mittit nos ad dicta supius. et exēplificādo de bis
accidētibus dicit q opz vt caueat supfluitas san-
guis nariū. Est em de eis a cidentibus in
qbus magnificatur timor apd eos. Ego em cum
nō possem in causonizate fluxū sanguis nariū cō-
stringere balneauī ipm in arbest vsq ad collū do-
nec sanguis cōstringeret et rigeret. et eadē die sa-
natus est a fluxu sanguis et a causone. scdo dicit q
opz vt obseruent. i. pseruent eoz anbellit⁹ et nō di-
mittant partes pectorales spalinarī pp calitatē
exicātē et pirabentē mūdōs et neruos. Hoc autē
fit cū frigidis et hūidis applicitis pectori collo et
capiti: sed de hoc supius pcessit caplm inritulatū
de pstrictōe ābelit⁹. Et tertio dicit oportere ob-
seruari capita eoz cū bis. R. aceti. 3. f. olei ros. aq
ros. añ. 3. ij. sandalo. 3. ij. cāphore gra. v. et bis si
milibus sicut succis in frigidatib⁹ sicut lactuce et
similib⁹ embroces. et embroces cū decoctionib⁹ in
qbus decocta sunt ea q dixim⁹. i. in capitulo de do-
lore capitis q sunt in frigidatē et hūcitatē pfor-
tantes et somnū puocātes. et p embrocas intelli-
ge embrocas pp sumptas et epibimata. bec em
fiūt pro regimine doloris capitis frenchis verer
nō vere tam pseruatiuo q curatiuo. quarto dicit
et quādo fortes fiunt i eis vigiliē cura eos: sed de
regimine vigiliāz superius pcessit capitulum. Et
subdit qd pro curādis vigilijs nō est malū vt des
in potu sirupum de papauere quāuis sit de nigro
quē est magis in frigidatē q sirupus de papauere
albo. dosis et⁹ ab. 3. f. vsq ad. 3. ij. bora somni.

Et in fine eius da in potu trociscos qui
cōueniūt eis sicut sunt trocisci de campho-
ra. et in illa hora conuenit eis sirupus ace-
tosus cum emulsione seminis cucumeris et

Causonidis. Fo. cxviij.

seminis endiue et semis portulace. de vno
quoq eorū sit pondus. 3. ij. et sirupi acetosi
sit pondus. 3. xxv. vsq ad. xxxv. secundū qd
videtur.

In hac parte superius diuisa curat causones in
declinatione. d. q tunc dēnt in potu trocisci q due-
ntunt eis sicut trocisci de campbora: quozū deserti-
pionem et vilitatem vide a Aldeue in suo anti-
dotario distinctione ocraya. tunc em. i. in fine con-
ueniunt trocisci cum antea non conuenirent iuxta
determinata superius in fine capituli de genera-
libus curatōibus feb. putridarum. dosis eorū
puluerizatorum est. 3. f. cum. 3. f. vini granatorum
aut acetositaris citri aut arancij. et duabus. 3. aq
zubarate aut aque acetose aut aque nenufaris.
Et in illa bora. i. in declinatōe conuenit sirupus
acetosus cum emulsioe sem. cucumeris. sem. en-
diue. sem. portulace scdm q tibi videt⁹ dare mag-
is aut minus in frigidantia. et magis aut minus
puocantia: in maior aut minor quāitate. Aut
cēn. tamen ordinat aliter hanc receptā dicens q
de vnoquoq illorum seminum debent accipi. 3. ij.
de sirupo acetoso simplici a. 3. xxv. vsq ad. 3. xxxv. f.
a. 3. ij. vsq ad. 3. ij. vel citra. et debent misceri post
se. contritionem. et postea exprimi: sed nota q iste
sirupus debet esse longus. non em posset apte su-
mi. Tempore autem nostro bec recepta est sic ordi-
nāda. R. se. cucumeris. endiue. portulace. añ. 3. ij.
contūdantur grosso modo et infundantur in. 3. v.
aque calide per duas horas. postea exprimant⁹: et
aqua illa expressiōis se. illorum miscetur cū. 3. ij.
sirupi acetosi simplici breuis.

Et si fuerit illic vētris solutio: tunc den-
tur trocisci de spodio constrictiui. Trocisci
boni. Recipe spodij ro. añ. 3. ij. f. croci. sextā
3. vniū. se. portulace. se. endiue añ. 3. ij. se.
cucur. se. cucumeris ana. 3. ij. sandal. 3. j. f.
succu liquiritie: amili. ana. 3. j. camphore. se.
ptam. 3. vniū. f. Et dosis eius sit dragma. j.
Et iterum rosa. 3. iij. se. melonis. citriui. cu-
cume. et portula. oīs añ. 3. ij. croci. tertiā. 3.
vniū. cāphore sextā. 3. vniū. gūmi. amili.
draganti suc. liquir. añ. 3. j. dosis eius. 3. ij.
Et cum declinat egritudo manifeste: tunc
nō est malum vti balneo: cuius aqua decli-
nat ad frigus. Et illi in quibus magis dili-
gitur balneum ex eis: sunt quorum feb. est
ex flegmate salso.

Illie curat fluxum ventris in causone. d. qd den-
tur trocisci de spodio constrictiui. R. spodij ros. f. q
duo sunt frig. et sic. et stiprica. añ. 3. ij. f. croci sextā
3. f. ad cordis confortationem. se. portulace. se. en-
diue que sunt frig. et hūm. añ. 3. ij. sandal. frig.
et sic. 3. j. f. succu liquiritie amili. añ. 3. j. cāphore se.
ptam. 3. vniū. et mediam. dosis. 3. f. Et iterum alia
descriptio. R. ros. 3. iij. se. melonis cucumeris ci-
trulli portulace. añ. 3. ij. et tertiā. 3. vniū. campbo-
re sextā et medietas sexte. 3. vniū. et sunt. xv. gra-
na gūmi arabici amili draganti succu liquiritie.
añ. 3. f. dosis est. 3. ij. Cum declinat egritudo: tunc
non est malum vti balneo quod declinat ad frī-
gus. secundo dicit q illi in quibus magis con-
uenit balneum sunt quorum feb. scilz causon est
ex flegmate salso. Et notādū q manifeste declinā-
te febre et materia paucificata notabiliter vt nō ē

Tractatus

meamus agitationē et materle ebullitionē conue-
nit balneū aque declinatōis ad frigus: q̄ tepide ta-
li tepiditate qualē habet aqua in quā ipse fuerit ra-
dij solis tpe estatis in causone colico ad infrigidā-
dū: bumeatādū. S; i flegmate puenit balneū ali-
qualiter calidius quo balneo fiat pororū aptio et
materle resolutio q̄ sua grossitie est ineptior: resolu-
tū: aut? nō expectata tāta digōne nec tāta ma-
terle minoratōe posset pcedi balneū i colica q̄ in
flegmatica: eo qd̄ sua grossitie est ineptior: resolu-
tū: est in ea simēda agitatio et dilatatio ma-
gis quā in colerica. Et ex his habeam? cōcordiam
inter Gal. negantē balneū in causone flegmatica
tertio regi. aci. cōmen. vltimo. et Aliu. hic pcedentē
ipm. Ga. negat ipm aū cōpletā digōne: aliqui cō-
cedit in colerica. et in hoc nō discrepat ab Aliu. pre-
terea nō cōcedit balneū tepidū q̄le pcedit in colli-
ca: s; calid? tepido et idē sentit Aliu. **PARA.**

Pro cura causonis in primis me-
morandus est doctrina Hy. p̄ia affo: s; mox. affo. vj. Ad vltimas
egritudines et. et quarto affo: s; mox. affo. ix. medi-
cari in valde acutis eadē die si expedit. differre em̄
in talibus malus. cum em̄ causon sit egritudo acu-
ta valde oportet multū et repente subuenire et mul-
tiplicare remedia absq; errore semper seruatavir-
tute: sed p̄ncipaliter vacare circa intentiones
in quibus consistit vis curatōis vt sunt digestio
euacuatio extinctio calorīs feb: illis et acciden-
tium correctiū. Quibus premittis sciendū qd̄
cura causonis octo erigit intentiones. Prima est de
bitum regimē sex rerū nō naturalū. scda euacua-
tio. tertia est calorīs feb: illis extinctio. quarta est di-
gestio. quinta eradictio. sexta vine p̄uocatio.
septima mēbro: um nobilitū et p̄prie cordis con-
fortatio. octaua accidentium correctio. Regimen
vero sex rerū iuxta primā intentionem fit excellēter
frig. et bu. et multo magis quam in interpolata aut
continua in q̄ etiā dicta d; esse tenuior tenuior q̄ in
tertiana pura et excellēter frig. et bu. ita vt cibi et
potus sint actu et potētia frigida. Sed cū tūmea-
mus casum d̄tutis p̄pter accidentiū seuitatē: mul-
tam resolutionē oportet cibare s̄ilos: et p̄prie quā
sunt colerici rari in potis habētēs spūs et humidū
subtile et os stomachi debile etiā si paterent bolū
mū. Pro secūda intentione. scz euacuatio op̄
diligēter considerare an opus sit flebotomia. q̄
qd̄ cognoscit p̄ vinā rubeā grossam et habitudinē
carnosam et similitate: in eo casu flebotomia quā
cilius est possibile. Itē raro accidat vt in causone
competat flebotomia cum scdm plurimū corpo-
ra sint colerica quorū sanguis est paucus cū cole-
ra non est immixta: premittatur tamen ventris le-
nitio cum clisteri si fuerit expedit: deinde sequēt
die poteris minozare cū medicīna leniēte et eligen-
te. vt. R. flor. cas. 3. s. vel māne. 3. s. diapiuinis solu-
tus aut electuarij de succo ros. ana. 3. s. vsq; ad. ij.
scdm exigentiā aque decoctōis tamaridorū vfo-
larum quantū sufficit. fiat portio. Si nō nō sit op̄
flebotomia. tunc prima die aut quas citius fieri
pōt soluendū est cū medicīna sup̄ascripta: licet ta-
men frequēter colera multū superabūdante: q̄ntis
sit mixta sanguinis oportet premittere minozatio-
nem flebotomie. bec stant in discretione medici.
Pro cūretur tū deinceps ventris lenitio saltem cū
clisteribus. vt. R. decoctōis matrū violarū lib. s.
succu cucurbitae. 3. liij. olei ro. olei violati ana. 3. ij.
cāpore gra. liij. sal. 3. ij. et tepidum supponatur.
Tertia intentio est extinctio calorīs feb. et perfi-

De febre

ctur sex modis positis in curatōe feb. acutarū. scz
aeris infrigidatōe. scdo infrigidatōe cibi et pot-
actu et potētia. tertio cū ep̄t̄bmatibus frig. et bu.
equali simplicitate participatib? capiti cordi epa-
ti et renibus. bec tamē omittēda essent tēporē cri-
sis et maxime per sudorē. quarto cū syruptis et bufe
maxime inter oēs feb: es cōuenit potus aqua frigī-
de. syrupus de papauere de acetose potulacet s;
et ex aquis aqua nenufari acetose potulacet s;
miles. oportet em̄ multum infrigidare: cum bufus
modi frigidis actu et potētia multū intēs in gra-
du et multiplicatōe in quātitate. Quod si nō p̄t
bibere multā aquā semel de cur in multis vicibus
inter quas sit mora parua. nā naturalr fortasse ex-
citaret. caliditate: quinto cum bis q̄ in ore tenent si
cut anguria acetositas citri et arantij et s̄lla. sexto
cū clisteribus de quib? supra. Et in hoc casu aliqñ
puent balneū aque fride etiā in statu ad extinctio-
nē caliditatis. Itē in declinatōe iuxta tertū pue-
niat aque tepide sumptio ad frigidū declinatōis in
colerica: sed calidioris in flegmatica. Quarta in-
tentio scz digō perficet cū quibus modicum
syrupt de fumo terre posset admisceri. Quinta in-
tentio est eradictio perficēda cū solutiū de quib?
supra in scda intentione. verus p̄t solutiua in
flegmatica falsa dissēperari cū aqua lactis taz in
minozatōe quā in eradictōe. Sexta intentio. s.
puocatio vine p̄ficet cū b̄mōi. R. syrupt acetosi
simplicis. 3. ij. emulsiōis se. cōm fortig. 3. liij. m̄
sce. Septima intentio. s. cordis confortatio: mem-
bro: um nobilitū perficet cū b̄mōi. R. trocisc. de cam-
pbora. 3. s. acetositas citri vini granator. ana. 3.
s. aque acetose. 3. ij. Itē cum trāsandalis. Q Octa-
ua scz accidentium correctio perficitur regendo flu-
rum sanguinis nariū difficultatē et anbelitus frenē-
sim vigiliis fluxū ventris tam regimē curatiū: q̄
p̄bitiū. **De feb. sanguinis. Cap. xliij.**

Pinatus est gal. q̄ non fit feb. san-
guinis a putredie sanguis: nā san-
guis cū putrefit fit colera et nō est
sanguis. fit ergo tunc feb. colerica
non sanguinem: et fit causon predicta et ter-
tiana: et curat eam cum illa cura.
Postq̄ Aliu. in p̄cedēt p̄t egit de feb. colicis b̄c
agit de sanguine: et b; tres p̄es. in prima ponit
essentiā feb. s̄guice et spēs ei. scdo signa. tertio cu-
rā. scda ibi (Signa) tertia ibi (Intentio i curatōe)
in p̄ia pōt op̄inōne Ga. cū rōnib? suis. scdo ip̄s
reprobat. tertio p̄sequit de feb. sanguine s̄m op̄i-
nōne p̄p̄ia. scda ibi. (Vidē nō fmo eius est) tertia
ibi (Dicam? nūc) in p̄ia p̄te dicit Ga. op̄inatum
fuisse nō fieri febres sanguis a putredie sanguis
qd̄ pbat duab? rōnib?. P̄ia. nā cū sanguis putre-
fit fit colera et nō est sanguis. fit ḡ tūc feb. colica: et nō
sanguinea. 3. p̄ia. cū feb. b̄uorales rectip̄at de noua
tūdem a cā p̄fecta. Et istā rōnē pōt Ga. ij. de crisi
et ij. de differētijs fe. Et ex hoc seq̄tur se. factā ex pu-
tredie sanguis ē causonē aut tertianā p̄tinuā vel
interpolatā: cū p̄ter bas nō sit aliq̄ feb. colica. scda
rō. bec feb. curat cura feb: illi colicaz. ḡ est colica. 3.
p̄ia. cū vnaq̄q; feb. erigat curā p̄p̄ia cura altaz
distinctā. aū aut est manifestū. cū Ga. non disti-
guat fe. acutas i cura. 3. oēs ponit i cura sanguice
in de feb. ad Blauconem. et. x. terapēticē.

Chic vero sermo eius est contrariis fer-
monē

Capitulum. De feb. causis
fert causus ab
intabe syno
cho: qd̄ s̄lle in
putrido s̄guice
p̄sistit: et a p̄m
cipio absolu-
tōis vsq; finē
vnū habet pa-
roxismū. Caus-
sus nō inflama-
bile tabid?
p̄sagrat: et ter-
tio exsiccatus
b; estus immi-
nutionē quan-
dam: et velut re-
missionē. Et sy-
nochus p̄m
lis sibi est quod
ad resoluatur.

Secundus

moni hypo. et contrarius ei qđ est conueniens. Et plurimū quidē erroris eius est in sermone eius: quādo putrefit sanguis fit colera. Iste enī sermo facit opinari duas intentiones: quarū vna est qđ quādo putrefit peruenit ad hoc vt fiat post putredinē colera. Et secunda qđ quando putrefit: tunc fit colera sicut dicitur qđ lignū quando calefit fit cinis.

¶ In pñenti pte Aul. intēdens repobare Gal. vi. ci p qe putredie languis nō fit feb. sanguinea pmo ponit ppositiōē q̄ est origo et fundamētus sui erroris ponēs illius ppositiōis duplicē intel lectū. scō arguit ptra. ppositiōē scōm illum du plicē intellectū. tertio de inētiōe llypo. cōcludit cōtra Gal. scōa tbi. (Lōderem? tracq) tertia tbi. Uerū istas sana ē. ¶ In pma dicit q̄ uoz. Pmū q̄ bī sermo Gal. f. q̄ p putredie sanguis nō fit fe. sanguinea ē ptra? sermōi llypo. et ptra rursus ei q̄ ē pñens f. hīc ita ptra rursus. scōm q̄ plurimū erroris sui. origo r fundamētū erroris sui ē i fer mone et. f. i. bac ppositiōe s̄guis qñ putrefit fit cola. tertiū q̄ fīc pmo facit opari duas inētiōes f. bec ppō qñ sanguis putrefit fit colera. pōt bfe duos intellectū. quoz vn? ē qñ sanguis putrefit pñens ad hoc vñ facit post putredine cola: ita vt co lera fit termin? sicut putrefactiōis. secūdus qñ pu trefit tūc fit cola. f. ita cito sicut icipit putrefieri i/ ciptit eius pñens i colera. quartū est exēplū de li gno qd qñ pburit fit cinis. pōt em bec ppō. lignū qñ cōburit fit cinis bfe et duplicē intellectū. pñus q̄ cinis fit termin? pñstūtiōis ligni sicut dictū ē fz pñū intellectū: cola ē termin? putrefactiōis fz pñstūtiōis. secūdus q̄ lignū eque cito sicut icipit com burī icipit ēē cinis sicut dictū ē pñes secundum intellectum q̄ sanguis eque cito sicut icipit putre fieri icipit ēē colera. ¶ Pñmo notandum pzo declaratione pñm dicit q̄ dictū llyp. tra. Ga. non habemus manifestū in libris. quoz notitia ad nos peruenit. aliquāter tamen et dictis suis pñmo ep̄s dimittarū. et in regi. ac u. pōt elici et pu tredine sanguinis posse fieri febem sanguineas.

Consideremus itaq; in vnaquaq; diu-
rum propositionum. Intellectus vero pri-
mus est corrupte acceptiois tribus modis
quorum primus est q; sanguis quando pri-
us creuit coëuertit subtile eius ad colerā malā
et spissum eius ad melancoliā: non ergo cū
totalitate sua fit colera. Et secūdus est q;
illud fit post putredinē: nostra considera-
tio est in dispositione putredinis. Et terti-
us est: quoniam post illud fit colera. et non sci-
mus an in ea sit putredo an non. nā pluri-
me res putrefiunt et separatur ex eis subti-
le et spissum et non est in spisso neq; in sub-
tili putredo: quoniam non est necessarium
vt sit putridum id quod generatur a putri-
do. Sit enim ex putredine qd nō est putri-
dum. Et si generatio eius a putredine face-
ret putredinē eius necessariā: oporteret vt
spissum cinerulentū iterū esset putridum.
Esset ergo illic febris melancolica iterum.
hoc ergo est illud qd facit esse necessarium

Sanguinis. Fo. cxi.

expositio eius quod primum intellectū est.

In parte presentis intendens reprobare Gal. opor-
tione arguit contra positionem qd est fundamentu
sue opinionis. pmo scdm pmiu intellectum. scdo
penes scdm intellectum. ibi scda. Qd vero intelli-
gitur. In pma pte dicit Avic. consideremus itaq
in vnaquaq duaru positionu. i. consideremus
positione dicta que e. sanguis quando putrefit
sit colera scdm vniuersu duor intellectu. secundo
dicit q intellectus primus est corrupte acceptio-
nis tribus modis. i. tribus rationibus. et no dicit
q sit falsus: sed solum corrupte acceptus a Gal.
quia dato sicut est veritas q sanguis quando pu-
trefit tandem transmutet in coleram salte scdm ali-
qua eius parte: ppter hoc sequit q ex putredine
sanguinis no fiat feb. sanguinea: immo pot: opo-
sitionu: quia quando putrefit et no est adhuc tra-
smutat in aliq bnoze facit febre: et certu est q il-
la est sanguinea: q est bnoialis et no colerica nec
melancolica nec flegmatica cu feb. debeat deno-
minari a causa pfecta eius. tertio dicit q primus
modus. et pma ratio est q quido sanguis putre-
fit conuertit subtilis eius in coleram mala. i. no na-
turalem. et spiritum eius ad melancolia. non ergo
cum totalitate sua fit colera. Secundus modus. i.
ratio scda est q illud. i. transmutatio ipsius in co-
leram fit post putredine: sed nostra consideratio est
in dispositione putredinis. i. dum aut putret anteq
sit conuersus in colera facit febre: et certu est q il-
la no est nisi feb. sanguinea vt statim deductu est.
Tertius modus. i. ratio tertia est q fit post illud. i.
post putrefactione colera. et no scimus an illa co-
lera sit putrida an no. nam plurime res putrefiunt
et separatur ex eis subtilis et spiritum. et non est in
spiritu nec subtili putredo: qm non est necessarius
vt fit putridu qd generat ex putrido. fit em in pu-
tredie qd no est putridu. sicut acetu generat ex vi-
no per putrefactione: qd tame no est putridum. et
sily vermis generat ex putredine: qd tame no est pu-
tridus. Et si generatio alius? ex putredine facer-
et putredine necessarii oportere q spiritum cine-
rentium esset putridum. et per spiritum cinerulen-
cum intelligit cineritum remanens post putredine
nem bnoze. Ex quo sequit q cutis q febris derelin-
quenti cineritum post sui bnois putredine com-
plicaret feb. melica cum cineritum illud sit terreu
melancolicu qd est cotra experientia. hoc est ergo
illud qd facit ee necessariu expositio eius quod ad
pmu intellectu. Pmiu inconueniens q sanguis cum
putrefit no totus conuertitur in colera: sed solius
subtilis: et vnicuius. spiritum vero ei? pars ter-
restris: conuertitur in melancolia. ergo no ois feb.
sequens putredine sanguinis est numeranda in
ter feb. colericas: neq curanda cura feb. colericas
tum. Luitus oppositum dicit Gal. locis allega-
tis. i. in de febribus ad glauconem. et fr. therapen.
scdm inconueniens est q sanguis per tempus pu-
tret anteq conuertatur ad colera. et in illo tempore fa-
cit feb. et certum est q non potest esse nisi feb. san-
guinea cum adhuc non sit in alium bnoze trans-
mutatus. tertium inconueniens q dato q sanguis
post putredine transmutet in colera: stat tñ illa co-
lera no ee putrida: qd oe qd gnat ex putrido est
putridu. feb. itaq pendes a putredine illi? sanguis
no erit colica nec flatuca aut melica vt manifestu
est. ergo erit sanguinea cum sit bnoialis.

Quod vero intelligitur secūdo est mendaciū: quoniā putredo est via corruptiōis

Tractatus

In parte presentis arguitur Auzic. contra propositionem Gal. penes secundum intellectum. et est quod sanguis quando putreficitur tunc fit colera. et quod equum cito sicut sanguis putreficit tunc incipit esse colera. et non datur tempus neque instans in quo sit verum dicitur sanguis putreficitur: quoniam in illo non fit verum dicitur sanguis est conuersus in colera: saltem quo ad eius partem subtilem. et hic per coleram intelligitur colera que est actu bene formata colere. et non intelligitur per coleram colera in potentia aut in causis suis. nam hic intellectus secundus non differt a primo. nam in sanguine dum putreficitur habet beatam formam sanguinis et colera in potentia cum tamen per putrefactionem in coleram transmutetur. Hoc sic permissio arguitur sic. quod est in via corruptionis non est corruptum: sed sanguis est in via corruptionis. ergo non est corruptus. et sic non est factus colera: quod contra hoc videtur colere non potest essentialiter per sanguinis corruptionem.

Et putredo quidem non habet tempus et conuersio sanguinis in coleram non fit nisi in tempore.

Ille est secunda ratio. putrefactio sanguinis non habet tempus: sed putrefactio sanguinis in coleram non fit nisi in tempore. ergo putredo sanguinis non est putrefactio eius in coleram. tenet prima. et maior est manifesta: quod putredo sanguinis incipit in instanti ita ut nunc non sit putridus: et immediate post hoc erit putridus: minor nota. quod conuersio sanguinis in coleram exigit tempus. probatur: quod ante transmutationem eius in coleram oportet procedere alterationem que exigit tempus.

Contrabanc ratione Auzic. instatur: quod sicut sanguis non putridus potest incipere esse putridus. ita sanguis transmutatur in coleram. potest incipere esse transmutatus in coleram. ergo transmutatio siue conuersio sanguinis in coleram non magis exigit tempus quam putredo sanguinis. Per eterea sicut ante transmutationem sanguinis precedit alteratio: ita ante putrefactionem eius precedit alteratio. beneque nunc prius ad putredinem disponitur quam putreat. aliter ois alteratio prima in putredinem esset putrefactio: et sic nimis infirmitas sanguinis esset putrefactio: quod est contra diffinitionem putrefactionis. Respondet permissio quod putrefactio siue putrefactio est sanguis non datur primum: sed datur ultimum in quo non. Sed econtra transmutatio est sanguis in coleram datur primum. datur enim primum in quo est colera et non datur ultimum sanguis: quod sic duo instantia essent immediata. Ex quo sequitur quod inter quodcumque instantia in quo est sanguis et primum instantia in quo est colera cadit tempus medium in quo est alteratio faciens ad transmutationem sanguinis in coleram. non autem est necessarium inter non putrefactionem sanguinis et est putrefactio cadere tempus medium. et tunc ad primam rationem negatur prima. et ad secundam negatur maior. et ad probationem bene procedit quod beneque sunt prius ad putredinem disponuntur quam putrefiant cum quo tamen stat quod sanguis et alij humores non. scilicet proximi putrefactioni possint putrefieri sine alteratione precedente: sed sanguis quantumcumque prius nature colere non potest in coleram transmutari nisi alteratione precedente que exigit tempus.

Et putredo quidem est corruptio accedens sanguini et est sanguis sicut accidit flegmati et est flegma et non colera neque melancolia nisi conuertatur post illud cum complemento putredinis.

Ille est tertia ratio sicut est de putredine flegmatis ita est de putredine sanguinis: sed potest esse quod

De signis

flegma putreat et sit flegma: quod retinet formam et speciem flegmatis et non conuersum ad alium humorem. ergo potest esse quod sanguis putreat et sit sanguis non conuersus in coleram nec melancoliam. tenet per se quantitas per locum a similitudine. et antecedens est concessum a Gal. et ab oibus medicis ponentibus febrem quotidianam pendere a putredine flegmatis et ideo postea subdit. et quod sanguis non sit colera aut melancolia nisi conuertatur post illud. id est post instantium putredinis cum complemento putredinis in coleram et melancoliam. non autem conuertitur in coleram aut melancoliam nisi in principio sue putredinis. Nota tamen Auzic. hic per complementum putredinis non intelligere ultimum terminum putrefactionis quia ille est incineratio: sed intelligit processum putredinis in quo secundum partem eius subtilem et vinctuam conuertitur in coleram. et secundum partem grossam in melancoliam citius tamen putreficit in coleram quam in melancoliam: quod illa est facilior transmutatio.

Terum veritas sana est sermo hypocratis quod ex sanguinis putredine generatur febris.

Ille concludit contra Gal. de intentione Hypo. d. veritas sana est sermo Hypo. quod ex sanguinis putredine generatur febris. si sanguinea sicut etiam ex putredine aliorum humorum generatur febris. ab eis denotatur. hic tamen sermo in libris Hypo. ad nos translati non reperitur expressus. Sed per rationes suprascriptas est vna efficax ad conuincendum dicentem quod sanguis cum putreficit est colera: quod sanguis putreficit aut dum est aut dum non est. Non est dicendum secundum: quod sequitur contradictionem. sequitur enim sanguis putreficit quoniam non est. ergo sanguis putreficit et sanguis non est: et ex alia parte sequitur. putreficit. ergo est: cum putredo sit passio mixta quod putreficit quarto mebrauorum. Si vero dicitur primum quod sanguis putreficit quando est. ergo putreficit quando est sanguis. ergo ultimo putreficit quando non est colera. aliter sequeretur quod simul esset sanguis et colera.

Dubitat Ben. vtrum sit via concordie inter Auzic. et Gal. Et dicit quod sic. nam ois ratio Auzic. phice concludit cum aliquo instanti et tempore pusillo dari feb. sanguineam a putredine sanguinis. et hoc Gal. non negasset: sed distulisset hoc tempus non esse de consideratione medici propter breuitatem suam: eo quod post parum tempus post initium sue putredinis secundum partem vinctuosam in coleram conuertetur quod paroxysmus de tertio in tertium. propterea bonum est incipiente sanguine putreficere ut curetur febris. inde pendens cura colericarum. propterea Auzic. in ca. de feb. sanguineis antequam faciat flebotomiam suadet dari euacuantia coleram multam placentiam in sanguine. et sine dubio si vides coleram multiplicatam in sanguine facendum est quod dicit Auzic. sed si non sit multiplicata et sit mixta sanguini incipendum est a flebotomia. nam per flebotomiam tam sanguis quam colera euacuantur: sed cum alij humores putrent non sic facile vertuntur in alium humorem. ideo febres ab eis pendentes. scilicet a flegmate colera et melancolia curande sunt cura illis humoribus pertinentem. propterea Gal. in suis dictis appetuarius: quod sibi bene inponit Auer. quod colligit. ita ut nunc procedat a putredine sanguinis fieri feb. sanguineam. si per tempus nunc non neget. si per multo tempore. Ben. ipse dicat aliquod locum fuisse secundum opinionem contrarium processum. aliquod autem secundum opinionem propriam. Quod autem Gal. fuit varius in dictis suis facile appet. nam secundum de differentijs se. c. vi. dicit quod pique et subtilissimum sanguinis cum putreficit in coleram putreficitur. idem

Galenus.

Galenus.

Secundus

ettur. idē in scō de criss. cap. ix. dicit ad litteram. Omnia genera febrium sunt ex colera. et est pluri-
mū quod accidit in febribus. quedā sunt ex flegma-
te. et hoc idē confirmat. ca. x. et. xj. dicit. verūtamē
cū incipit sanguis putrefieri non remanet verus
sed declinat ad colerā. Cōstat igitur propter hoc q
feb. que puenit a sanguine quādo putrefit ppor-
tionatur ad colerā. Oppositū tamē manifeste ap-
paret. sc. terapeia. et i multis alijs locis. vbi distin-
guit feb. sanguineā in putridā et nō putridā. Itē
diuidit eā in augmasticā paugmasticā et omoienā
Cōcordia igitur ponēda ē iter dicta sua. Et ipsi Aut.
aliquo ex dictis duobus supra scriptis. Itē q. l3
pendeat a sanguine: multū tamen pportionatur
in cura feb. colerici: cum exigit notabiliter infri-
gidantia et extinguetia. ppterea eam inter coler-
cas reponit: nō autē sic inter melancolicas: q. tar-
de grossum eius in melancolicū cōuertitur: subti-
le vero citissime in coleram.

Dicamus ergo nunc q. febris sangui-
nis est feb. putredinis et feb. calefactionis
et ebullitionis: quā nominauit Hippo. sino-
cham conclusam sine alijs.

In parte p̄sentī Aut. agit de febribus sangui-
nis scōm opinionē propriā. habet bec pars tres
partes. in p̄ma diuidit feb. sanguinis in duas spe-
cies p̄imas. in scōa diuidit eā in alias duas spe-
cies. in tertia ponit modos terminatiōis eius. se-
cunda ibi. (Et eius species.) tertia ibi. (Et ei cō-
sumptio.) p̄ima i duas. nā p̄mo p̄mittit diuisio-
nē. scōa declarat mēbra diuisiōis. scōa ibi. (Et plu-
rimū ebullitionis eius.) in p̄ma pte dicit q. feb.
sanguinis ē duplex. sc. feb. putredinis. sc. pendens a
putrido sanguine. altera est feb. ebullitionis et cale-
factionis. sc. p̄dēs a sanguine ebullente absq. putre-
dine: quā denotauit Hippo. sinocha p̄clusa siue
alijs. i. i. hoc noie ab alijs d̄rte. Pro quo notā-
dū de itētiōe Symonis genuēse q. sinocha ē feb.
ex sanguine nō putrefacto. sinoch? nō ē feb. ex san-
guine putrefacto: cū tres sunt species f3. Ga. ad
glauconē. Augmasticus paugmasticus et omoie-
nus. hoc autē nomē sinocha nō competit alijs fe-
bribus neq. sanguinis neq. ab alijs būoribus pen-
dentibus. Similiter hic termin? p̄clusa idē sonās
qō vndiq. clausa quasi vniformis non habens ex-
crefētias neq. occultas neq. manifestas fm ana-
logiā ad aliqū dīcē non p̄petit alitū feb. q. nō
febris pendētibz ab alijs būoribus p̄ter san-
guinē: neq. etiā sinocho. nā sinochus habet d̄uer-
sitates scōm tres species ei? de qbus supra. Item
scōm plurimū sanguis qñ putret scōm aliquā ei?
partē cōuertit in aliā būorē facientē aliquā ex-
acerbationē scōm analogiā ad aliquā diēni.

Contra colera ebullit. ppe cor sine
putredine sicut ē pole
ex dictis sup̄ius facit p̄tinuā p̄clusam. igitur. Re-
spondet negādo anō: imo colera siue putrida siue
nō putrida putrēs ppe cor habet repozes ocul-
tos de tertiō in tertiū sequētes suā p̄prietatē et for-
mā substantiālē scōm modū dictū in quēstione de
periodicatiōe: sed sinocha sine putredine nullum
habet repozem scōm analogiā ad aliqū dīcē. hoc
itaq. nomē sinocha p̄clusa nulli alteri febri cōpe-
tit nisi sanguine sine putredine. bis tñ teris. sc. si
cha et sinochus medic? qñq. abusi sunt vñ. p̄ alto
accipietes: et qñq. eos p̄ oibus feb. ib? acutis cō-
tinuis cōcedētes. Quid si querat an ab alijs būor-
re a sanguine possit fieri feb. ebullitōis absq. pu-

Sanguinis. Fo. cxx.

tredine. Quidē q. sic non tantū ab būore: sed
etiam ab humiditatibus secundis: sc. cā frequēt?
a sanguine cōtingere: qñ calefiat notabiliter absq.
putrere propter sui similitudinē potest notabili-
ter corpus calefacere nō sic alijs būores nec bu-
miditates propter sui paucitatem nisi putreant.
Quod si scōa queratur an sanguis possit facere
feb. nō sanguineā. Quidē q. sanguis tā putrēs
q. nō putrēs pōt facere feb. effi. inflāmando spi-
ritus et non cōmunicādo vapores cordi sicut ma-
teria bubonis quarta afforismo: n. scōa de dīffe-
rentijs feb. ita alijs būores. Et nota q. san-
guis nō peccans in quāritate superflua: sed solā
inflāmatu et cordi propinquus potest facere si
nocham sine putredine. licet scōm plurimū ad sit
multitudo sanguinis cum facit eam.

Et plurimum ebullitiōis eius est ex opi-
latione suffocante caliditate: et quandoq.
fit a causis alijs que vehementes fiunt su-
pra vehemētiā feb. effinere. et nominatur
profundi somni fortis.

Iste notificat mēbra diuisiōis supra scripte. et
habet duas partes. In p̄ma notificat feb. san-
guineā siue putredine. In scōa feb. sanguineā pu-
tridaz. scōa ibi. (Et videt Gal.) p̄ima iterum in
duas. p̄mo notificat dictā feb. per causas. se-
cundo per cōparationē ad alias febres. scōa ibi.
(Et est de summa.) In p̄ma parte dicit. p̄mo q.
plurimū feb. ebullitionis sanguinis absq. putre-
dine causatur ab opilatione suffocante caliditate:
et quādoq. ab alijs causis siue corporeis siue p̄mis-
ctis que sunt vehemētiōres quā cause feb. effi-
mere. Dicit scōa q. bec sinocha sine putredine no-
minatur somni profundi. sc. quā ab eo fiat difficil-
lis excitatio. et fortis quia longi. vel si ly fortis sit
casus nominatū bec feb. nominat fortis. sc. in in-
flāmando. p̄mo notandū circa p̄mū dīctus
q. sanguis est difficilissimus inflāmabilis quā spūs:
cum q. grossus: tum q. habet plus de frigiditate
resistente inflāmatiōi quā spūs. ideo cause poten-
tiores requiruntur ad inflāmandū sanguinē quā
spū. licet tamen causa p̄ se calefactēs spūs sit in-
tensior quā causa calefactēs sanguinem cū sp̄ri-
tus sit calidior sanguine et nihil agat vltra gradū
propriū. Secūdo notandū pro declaratiōe
cū dicit q. sinocha sine putredine est somni lon-
gi et p̄fundi p̄pter multitudinē vaporū būido-
rum facientū somnū sui multitudinē opilante ve-
nas suberbicas: non sic sinochus putridus cū va-
pores sui sint acuti nō mulcebrez. Tertiō notan-
dum q. ly opilatio siue in poris siue in venis p̄bi-
bendo vaporū transpirationē et calidi euērationē
posset esse cā feb. caliditate intēdēdo: tamē si esset
fortis et extrema posset calorē absq. feb. in paruo
tpe extinguerē. et hoc dicere possum? de intentiōe
Gal. scōa de accidēt. de causis morbi frigidit: po-
test tamen sanguis intendi ab alijs cāis. ita vt fa-
ciat feb. absq. eo q. opilatio sit causa incēsiōis.

Et de summa feb. q. sūt iter febres putre-
dinis et febres effi. q. differt a febrib? effi. p.
pterea q. calefactū p̄mū i ea ē hūior. et dif-
fert a febrib? putredinis: qñ nō ē ei putredo
et ē feb. acuta: nō feb. effi. neq. feb. ethi-
ca: neq. feb. putredinis. Et multoties qdē p-
mutat ad se. putredinis: aut se. ethicā. Et ml-
toties qdē facit eā currere ga. cursu fe. diei
Nunc facit qd dīctum est. et dicit banc feb. esse

Galenus.

Galenus.

Tractatus

De cura

de summa. i. de numero febriu mediantiu inter putridas et effimeras differente ab effimera: quia in illa primu calefactu. i. immediatu qd est causa coniuncta feb. humoralis est tam humor quā vapor: s; humor nō est primu calefactu nec causa coniuncta effimere: immo spūs. differētē vero a putridis: qā in ea non est putredo: sed est feb. acuta: q; est seuorū accidentiu et cūte terminationis et nō est effimera neq; ebica: quia ebica est caliditas facta: sinocha vero siēs. Ultimo dicit q; multoties permutatur ad putridā aut ebicā. et hoc est claru. Et multoties Gal. numerat eā iter effimeras. ¶ Primo notandū q; sinocha sine putredine ē media inter effimeras et putridas. per abnegationē vt declarat Aulcē. in textu. et est aliquo modo media p participationē. nam cōscat aliquo modo cum effimera: quia causa coniuncta eius est vapor sanguinis nō putridus. et similiter causa effimere est spiritus qui est vapor sanguinis. aut saltem genitus ex parte subtilissima sanguinis existens sicut vapor eius. Et propter banc causam Gal. viij. et ix. terapeū. numerat eā inter effimeras sicut bic dicit Aulcē. Lōmunicat etiā cū putridis: q; causa est coniecta est humor sicut est putridarum.

Dubitatur utrum feb. sanguinea putrida necessario sequat sanguis caliditate ante putredinem. Et videtur q; sic. quia sanguis calefit antequā putreat. ergo prius accenditur sanguis sine putredine antequā putreat. ¶ Tenendum est q; licet secundum plurimum ante febrem sanguis caliditate non putrida feb. sanguinea non putrida preceat aut neutralitas eius. Est tamen possibile ante sinocham putridā non preceat nō putridā sinocham neq; eius neutralitatem. ¶ Primā partem huius conclusionis probat ratio adducta in principio dubij. Scdā vero pars probatur: q; potest est q; parua pars sanguinis incipiat putredine distanter a corde ita vt vapor eius non posset cordi cōcari. et postea putredine per partē post partē magna parte sanguinis incipiat neutralitas feb. putredine nulla feb. nō putrida aut neutralitate et pcedere. ¶ Si autē queratur utrum sinocha putrida posset converteri in sinocham nō putridam. ¶ Dicendum illud non esse possibile nisi sanguis leuissime putredine in quo casu reductionem recipere posset de intentione Gal. scdā afforismoz. affo. xvij.

¶ Et videtur Gal. q; feb. sanguinis nō cōponitur cum reliquis febribus: quoniam putredo in sanguine est cōmunis omni humori. Et in hoc est contradictio quibusdam intentionibus suis in quo nō est necessē plon gare sermonem: quoniam non iuuatur euz eo medicus.

¶ In presenti parte notificat sanguineā putridā et primo facit hoc cōparādo banc febrem ad alias febres. secundo explicando causas eius. tertio ponendo conditiones eius. secunda ibi. (Et cā qdēz huius feb. tertia ibi. (Et bec quidem.) Dicit ergo in pma parte videri Gal. febrem sanguinis nō componi cū alijs febribus: quia putredo sanguinis est cōmunis omni humori. Dicit secundo q; inter hoc dictum et quedam alia dicta Gal. est contradictio in qua contradictione ostendēda nō oportet prolongare sermonē. quia per bñd ostētionem nō iuuatur medicus: imo potius impedit sicut dicit Aulcē. in primo cap. butus prime feb. ¶ Primo notādū q; hoc dictum Gal. q; feb. san-

guinis non componitur cū alijs febribus elicitur ex dictis eius. scdō de differentiis feb. ca. x. Reuer- ti igitur est tēpus dum dicebat eam que est in sanguine febrem simpliciorē bis que in alijs sunt bus moribus proportionabiliter. ¶ Secundo notandū q; hic sermo putredo sanguinis est cōmunis omni humori potest intelligi dupliciter. Primo q; sanguis per putrefactionem ad vniuērsū trā humorū naturā et febrem pueniat in canticis. lxxij. Et videtur Gal. q; feb. generata ex sanguine putrefacto sit de genere colericę. Probabilius tamen ē q; cū putreficit sanguis et egreditur ab equalitate sua: ita. s. q; augeatur calor et fortificet siccitas ratione augmenti super ipsum generetur inde feb. de colera citrina. Si vero augeatur et fortificet bus miditas et frigiditas ratione augmenti flegmas- tis in eo generatur inde feb. flegmatica. et si ipsi frigiditas et siccitas intendatur ratione melancolie aucte in eodem cōtingit inde feb. melancolica bec Auerrois. et penes Auerrois vera sunt siue sanguis mutet species siue remaneat in specie. scdō intelligere possumus putredine sanguinis esse cōmunē omni humori: quia sanguis sit purus et solus in venis. et alij humores nō sunt actus: sed potentia in venis. vt videtur velle Auerrois. scdō colligit ad principiu. et q; per putrefactiones tamen in tres humores et eorum naturam pueniat cum in sanguine sit cuius humor pars pportio- nata. ¶ Aut si monachi viā teneamus esset dicendū sanguinē esse illam tertiam substantiā bus moralem sub certa et debita proportione quā proportionē per putrefactionē mutando in illā triplicem substantiā humorale manifeste. ¶ Tertio notandū. q; bec psequētia. putredo sanguinis est cōmunis omni humori. ergo feb. sanguinea nō cōponitur cū alijs humoribus valet penes Galenū iuxta primū et scdō modū. quia si sanguis per putredinem acquirendo caliditatem et siccitatem vertitur in colerā. tunc fit piodicatio de tertio in tertium proportionata colere. et tūc non periodicat alia febris cum nō pueratur ad naturam alteri humoris facientis febrem aliam. Nam si permu- tatur in coleram non permuatur in flegma neq; in melancoliam. cum exigant dispositiones contrarias. scdō penes modum Auerrois et philoso- phoz ponentiu q; tantū sanguis in actu in venis contineatur et reliqui humores sint in potentia. et penes modū monachi tenentis esse illam tertiam substantiam debita proportione seruata. Et quia sanguis variatur in alios humores proportionē variata per putrefactionem valet bec consequen- tia. putredo sanguinis est cōmunis omni humori ergo feb. sanguinea non cōponitur cum aliq; alia febre cuius humor non presuerit saltem in poten- tia tam scdō philoz quā scdō monachoz. ¶ Quarto notandū dictum Gal. primo de differētiis febriu contradicere dicto eiusdem scdō de differētiis febriu. capitulo scdō. et capitulo penul- timo. quare nota de bis. In primo nāq; loco dicit febrem sanguineam non componi cum alijs febribus. In scdō loco dicit eaz cum alijs febribus posse cōponi. Dicit enim ad litteram. Si vero imbecilis facta fuerit bec causa constituitur ei vt non solum superfluitates: sed ipse sanguis corumpat et putrefiat et sanguis accendatur. ¶ Sed Lonci- liator: differentia nona gesima. tollit banc contra- dictionem. d. q; in primo loco locutus est de febribus sanguinis putredinis intra venas. in scdō loco de febribus sanguinis apertis. ¶ Sed ne in alijs sermonem

Galenus.

Aulcēna.

Galenus.

Galenus.

sermonē prologemur: quia hoc prohibet Aulcen.
tenendū est febriē sanguineā tam sine putredine q̄
cū putredine siue illa putredo sit i venis siue in apo
stemate posse coniūgi cū alijs febrib⁹ humorali
bus et cum eibica et cū effimera antecēdere eam. It
cet nō cum effimera subiequēte eam vt declaratur
est superius in dubio. vtrū effimera possit coniūgi
cum putrida. ¶ Unde dicendū est sicut dicit Gen.
q̄ licz posset coniūgi cum alijs febribus: illa tamē
cōpositio non manifeste cōprebēditur: q̄ feb. san
guinis obūbrat alias. vt dicit Isaac quito febriū.
¶ Ego tamē credo quod si textus ille scōo de disse
rentijs febriū bene pōderetur non sonet qd febriū
sanguinis nunq̄ cōponatur cum alijs febribus: s̄
q̄ rarius cōponatur quā alie febres inter se. dicit
enim febriē sanguis simpliciorē esse febriē alioz bu
morū. 2 nō dicit eā nunquā cōponi cum alijs.

¶ Et causa quidem huius febriū est reple
tio et opilatio: et multitudo exercitiij: et pro
prio non consueti: et dimissio euacuatiōis:
deinde vltus exercitiij laboriosus: et quādoq̄
facit putredinem in eo multam: aquositas
sanguinis ex comestione fructuum aquoso
rum: quare conuertitur ad putredinem. ¶ Et
multitudo humoris crudi in ea est propin
qua: quare preparat ipsum ad putredinem
sicut qui generat ex cucumere et allithed
et piris 2 similibus.

¶ In presenti parte ponens causam eius dicit pri
mo causam eius esse opilationē siue intrinsecā siue
extrinsecā. et secūdo repletionem tam quo ad vasa
q̄ quo ad virtutē: tertio multū. 1. longū 2 uehemens
idest intensum exercitium: et proprie cum corpus
non fuerit consuetum. quarto dimissio euacuatio
nis consuetē: et post ipsam vltus exercitiij laboriosus
non consueti. Quinto in causa quādoq̄ est aquosi
tas sanguinis ex comestione fructuum aquosoz
sicut cerasozū persicorū 2 similitum: quozum aquo
sitas nō separatur neq̄ in prima neq̄ in secūda di
gestione. quare conuertitur sanguis ad putredinē.
¶ sexta multitudo humoris crudi grossi flegmatici
cum sanguine mixti sicut qui generatur ex cucume
re allithed: idest citrullis et piris: scz habentibus
humidum male digestum et his similibus sicut for
be est causa propinqua preparans ad putredinē
sanguinis cui admiscetur.

¶ Et hec quidem febriū est continua: que
non tepescit propter cōmunitatem mate
rie et eius adherentiam vsq̄ ad crīsim aut
mortem.

¶ Ponit conditiones huius febriū dicens quod fe
bris est continua: quia nō tepescit tepore manife
sto neq̄ occulto vsq̄ ad crīsim: idest eius bonaz ter
minationē vel ad mortem propter cōmunitatem
materie. idest multitudinē eius omnibus ventis cō
munem et adherentiam: idest cōtinuitatē eius in ve
nis omnibus. Est enim sanguis in maiori quantī
tate et magis p̄tinuus in venis quā alius humor
et per hoc differt ab alijs febrib⁹ hūoralibus que
habent teporem manifestum sicut cōtinue propor
tionales: aut occultum: sicut causon ad aliquam
diem. Et si insit de febriē vltus paroxysmi dicit
quod licet non habeat teporem neq̄ excrecentias
actu scōm analogiam ad aliquā diem: habet tamē
vtrūq̄ aptitudinaliter propter p̄prietatē inextinē
sem cuticūq̄ humoris. cap. de febrib⁹ apostematū.

Hic sum excusatus

¶ Hic sum excusatus a determinatiōe hui⁹ du
bii. vtrum posset sanguis periodicare secūdu ana
logiam ad aliquā diem. nam superius dixi de hoc
quantum est opportunū in questiōe prolīxa de pe
riodicatione que in hoc volumine est incerta. Hic
tamen memorandū est secūdu plurimū hanc fe
brem esse continuam non habentem analogiam ad
aliquam diem. Primo propter multitudinem re
pletam omnes venas: et etiam ipsum cor. Secūdo
propter cōtinuitatem partium sanguinis inter
se. Tertio propter caliditatem et humiditatem et
eius que disponunt ad putredinē sicut econtra fri
giditas et siccitas resistunt putrefactioni. Quarto
propter proprietatem eius inter omnes proprie
tates humorū minime resistentem. quare cum inci
pit scōm aliquā partē inflāmarī aut putrefieri fa
cile inflammatio et putrefactio procedit in totū
et facit p̄tinuā vniformē vsq̄ ad crīsim vel ad mor
tem. ¶ Secūdo dicendū q̄ est possibile de sangui
ne fieri febrem habentē periodum. nam possibile
est aliquā partem sanguinis solitam euacuari per
fluxum emorroidarū retineri 2 retentam putrefie
ri et facere vnum paroxysmū: et postea illa parte
per putrefactionē consumpta alteram similiter re
aggregari et facere scōm paroxysmū. et sic deinceps.
¶ Preterea ad quemcūq̄ locum sanguinis
posset expelli naturaliter ad eundem potest expelli
li preternaturaliter. Cum ergo sanguis conuersus
in secundas humiditates posset expelli extra ve
nas naturaliter posset expelli preternaturaliter sub
forma sanguinis qui retentus in poris et putrefa
ctus poterit facere vnum paroxysmū. et postea se
cundo iterum expulsus faciet aliū: 2 de hac mate
ria dictum est alibi quantū est oportunū.

¶ Et eius species sunt tres. quarū saluioz
est epigasticus: quoniam resolutio in eo est
maior quam putrefactio incipiens cum dif
ficultate: et non cessat diminui. Deinde est
omotenus. et fortasse assimilatur septē die
bus: et nequior eozū est augmasticus: quo
niam resolutio in eo est minor quam putre
factio. Et eius crisis est vsq̄ ad septimū se
cundum plurimum.

¶ In presenti parte primo ponit tres species sino
chi minus generales. Secundo tempus duratiōis
eius. scōa ibi. (Et eius crisis.) In prima parte di
cit quod sinochi tres sunt species: quarum saluioz
est epigasticus incipiens cum difficultate 2 pro
cedit minuēdo vsq̄ ad finem. Addeatur enim totus
declinatio et huius diminutiōis causa est: quoniam
resolutio vaporis putridi a corde 2 corpore est ma
ior quam eiusdem in eis multiplicatio. Deinde id
est secunda species est omotenus qui fortasse simi
latur septē diebus: scilicet in seuitate accidentiū
vnde videt totus status. Lulus causa est: quia tan
ta est vaporis putridi resolutio quantum eiusdem
in corde vel corpore multiplicatio. Et tertia spe
cies nequior: idest malignior est augmasticus qui
procedit augendo: 2 videt totus esse augmentum:
cuius causa est: quia vaporis putridi resolutio est
minor quā eius multiplicatio. In alia parte poscit
quod eius: scilicet sinochi crisis et terminatio scōz
plurimū est vsq̄ ad septimū: idest non transit septi
mum. ¶ Primo notandus. q̄ licet has tres species
Aul. attribuat sanguineę putride possunt tamē at
tribui sanguineę nō putride. vt voluit Gale. nono

Galenus.

D

Tractatus

terapē. Possunt enim plus de vaporibus non putridis a corpore resolui quā de eisdē multiplicari et e contra et equaliter. ¶ Secundo notandū quod licet augmasticus absolute: et secundū plurimum sit nequior: quā omotenus: et omotenus quā epigasticus: quia absolute ceteris paribus eo deterius per viam signi et per viam cause plus multiplicari de vapore putrido in corpore et corde quā sit illud quod resoluū in secundo loco tantū multiplicari quantum ab eo resolutur: attamen augmasticus terminatus secundū sui extremū intensus ad gradū omoteni est minus malus quā omotenus. et similiter si terminetur secundū idem extremum ad finem epigastici est minus malus quā epigasticus ut patet. ¶ Tertio notandum quod licet epigasticus non videatur habere nisi declinationem omotenus: solum statum augmasticus solum augmentum. omnes tamen incipientes post principia generationis ad salutem terminādi habent quatuor tempora penes accidentia cōdistincta. reliqua autē tempora propter breuitatē latēnt.

Sed dubitatur de epigastica. nam si illud quod de vapore putrido multiplicat. sequitur quod epigasticus non duraret nisi per vnum instans aut nūq̄ fieret. secundum est contra mentem auctōrū: sed primum est impossibile: quia si sic est epigasticus sensibiliter ledit. et cum sensibilis lesio nec subito acquiratur nec subito deperdatur. sequitur quod per tempus ante hoc fuit et per tempus post hoc erit. ¶ Sed probatur quod non daret nisi per instans. nam quādo prius est: est maior: resolutio vaporis putridi a corpore et corde quā eius multiplicatio a materia putrente. ergo quādo prius est densius esse et sic non durat nisi per instans. ¶ Dicendum quod ad hoc quod sit principium epigastici est necessarium ut sit maior in corde et toto corpore vaporis multiplicatio quā resolutio. ad hoc multo maior ut sit status ergo necessarium est ut procedat augendo usque ad statum inclusivē: sed hoc temporā non manifesta sunt propter breuitatem. sola autē declinatio cōprehenditur in qua sit maior resolutio vaporis putridi quā eius multiplicatio sicut in declinationibus reliquarū feb. in materialū: nec est necessarium quod declinatio subito tollatur: quia quāvis fiat maior resolutio vaporis quā est multiplicatio. tamen tū de eo multiplicat ut sufficiet feb. conservare. Utrum autē sit possibile feb. durare per instans non intendo ad presens dēterminare: sed apud tenētes dari vltimū neutralitatis decidēte et non primū egritudinis sicut cōmuniter tenetur tenēda est pars negatiua questionis. Apud vero tenētes dari primum egritudinis tenenda est pars affirmatiua: nec propter hoc sequitur vltimā latitudinē realem subito acquiri aut deperdi: sed solum latitudinē denominationis. ¶ Si vero querat vtrū ex aliquo humore preter sanguinē possent fieri tres spēs dicte scz augmastic? epigastic? et omoten? tenēda est pars affirmatiua. nā potest esse causon augmastica in qua plus de vaporibus putridis aut non putridis multiplicat in corde et corpore quam illi qui resoluuntur: et causon in qua res feb. habeat e contra: et causon in qua equaliter. Et ita occultabuntur tempora aliqua scōz quod dictum est in sanguinea. licet etiā sanguinea putrida non semper feb. habeat cōformiter: sed in alijs feb.ibus: scilicet interpolatis et continuis proportio nabilibus non sunt huiusmodi species attendēde cum in

De Cura

ipsis tpa appareant manifeste distincta. ¶ **Sed contra** dictū bulus partis instat quia tertia continua terminatur in. vij. ut notat Gal. in cōmento illius afforismi. tertia vera septē iudicat per diēdis longissima. et. iij. pronosticoz: scz ppter subtilitatē et paucitatem materie cētius quā sanguinea cum sanguis sit grossior colera et maioris quantitatis quā duo faciūt ad prolongationē feb. ¶ Dm quod sanguis sit grossior colera et maioris quantitatis: pot tamen sanguinea equē cito terminari cū tertia continua: quod sanguis est benignior et facilius obedit virtuti digerētis et euacuat. Et scōda causa: quod tertia continua habet tepores: neq̄ etiā virtustantū irritat ad expellendū ipm. ¶ Preterea causon est breuior: quā tertia continua et quā sit nota. ¶ Mora tamē quod sit fm plurimū. quod quādoq̄ sanguinea prolongat supra decimū quartū cū sanguis est grossius crudus sicut est tertia pēdens a colera grossa.

¶ Et eius consumptio est cum euacuatio: ne: aut sensata: aut insensata. Et quandoq̄ permutatur ad causonidem et ad sirsē: et quandoq̄ permutatur cum infrigidatione plurima ad litargiā: et quandoq̄ permutatur ad variolas et morbillum. Et quādoq̄ accidit in ea profunditas somni et inflatio ventris ex qua prouenit sicut vox timpani: et non deponit eam ventris solutio cum rarificatione. Et quando solutio ventris non valet: deinde egreditur a saf viridis lata ppter est de signis mortis.

¶ In presenti parte ponit duos modos terminationis sanguine. Primus modus est cum euacuatio sensata sicut per fluxū sanguinis mēstrualis emorroidalis narum per fluxū vētris vomitū per sudores siue sanguis sub propria forma expellatur aut in alios humores trāsmutet. quādoq̄ cum euacuatio ne insensata. id est quia sanguis in vapores cōuertitur resolutur. Secūdo quādoq̄ permutat ad causonidem sanguine in colera trāsmutato. et ad sirsē: id est apostema capitis colericū. licet etiā posset fieri apostema sanguineū dictū ab Auiē. illegm in cerebro. Tertio quādoq̄ permutat per mēstram infrigidationē ad litargiā. i. ad apā flegmaticum in cerebro quod infrigidatio pot seq̄ potū aque frigide et filia. Quarto quādoq̄ ad variolas et morbillos permutatur: nota sunt. Et bec permutatio accidit frequēter in pueris. Quinto quādoq̄ accidit in ea profunditas somni dicti suberb ppter multitudinē sanguinis aut vaporū opilatūz arterias suberbicas et recte mirabile inflatio ventris ex qua prouenit vox sicut timpani: scz cum venter percutit. Est em̄ bec dispositio timpanites sequēs vērostatē et vapores grossos ppter actionē caliditatis extranee conuertētis humores in vērostatē et vapores et non potētis ipsos resoluerē cū maior sit humorū illa cōuersio quā illorū resolutio ppter virtutis debilitatē ad que adiuvat error digestiue epatis et stomachi: et non deponit eam ventris solutio cū rarificatione. id est resolutioe facta: scz cum his que vtri applicātur sicut sunt vñctiones fomentationes sacculi vaporis et vērostatis resolutiua: deinde egreditur a saf. id est morbillus viridis et proprie quādo est latus et est de signis mortis. significatur enim per hoc debilitas virtutis et malignitas morbi. nam morbillus ille qui est pustula quedā significat sua viriditate malignam materiam putredinem in

Duo modi terminationis sanguine.

Secundus

dnem in cupū cum materia facies illa sit calida. Et nota quod secundū plurimū hec materia nō est solum vna pustula: sed plures. et hec pustula si mul cum alijs iam dictis est de signis morbis.

Signa.

Cap. xliij.



Signa febris sanguinee sunt ad herentia feb. et rubedo faciei et oculorum. et inflatio venarū et temporum et repletio cōpleta absq; rigore et non est sudor nisi apud cri sim. et multotiens associatur ei pruritus in naso et in loco colli in quo ponuntur vento se: et constrictio in anhelitu. et multoties accidit eis profunditas somni et difficultas sermonis et est malum. et similiter apostema gutturis et duarum amigdarū et vne et cursus lacrymarum. et caliditas eius est plurima propter humiditatem vaporosam et lacrimalem non exiccatam sicut in causo: nide. et pulsus eius est magnus levis plenus velox frequens valde diuersus nō plurime diuersitatis et est minoris diuersitatis et velocitatis quam in causonide: et non est caliditas eius in termino causonidis et tertiane fortis.

¶ Hoc capitulum habet tres partes. in prima ponit signa febris sanguinee. in secunda signa permutationis eius. in tertia signa prolongationis eius ex quibus dantur intelligi breuitates eius. scōa ibi. (Signa aut permutationis). tertia ibi. (Signa vero longitudinis). prima in duas. in prima ponit signa cōmunita febris sanguinee. in secunda signa propria spectebus eius. scōa ibi. Illius que ex ea est). prima posset diuidi in tot partes quot sunt signa. partes patebunt legendo textum. primum est ad herentia: id est continuitas feb. absq; tepore manifesto vel occulto scōz proportionē ad aliquā diem. et per hoc differt a reliquis febribus humoralibus. Secundū est rubedo faciei et oculorum: et causa nota est. Tertium est inflatio venarū totius scilicet et temporū: id est venarum et arteriarū que sunt in temporibus propter multitudinē sanguis extendentē simul. cum vaporibus eius. Quartum repletio cōpleta: id est cōmunitas toti corpore. Quintum non est rigor: quia materia non egreditur venas. Sextum nō est sudor nisi dum sit crisis: scilicet per sudorem: quia sanguis non est aptus faciliter educti sua grossitate: et etiam dum sit crisis per sudorem rarissime fit euacuatio sanguis sub forma p/ pita. Septimū multotiens associatur patiēti eam pruritus in naso et in loco colli in quo cōsueuerūt poni ventose: quia natura tentat euacuationē per illas vias sibi p/ueras. Octauū profunditas somni et difficultas sermonis et est malum. vtrū enim istorum sequitur opilationē in arterijs subestibicis et est dispositio in apoplexiā. est enim prima tertij vnus modus apoplexie propter earum opilationem. Nonum est apostema gutturis et est squinancia et duarum amigdarum et est proprie financia et vne propter multitudinē venarum in illis partibus existentium de quibus sanguis apostemans illas partes egreditur frequenter. Decimus cursus lacrymarū propter multitudines humiditatis et caliditatis dilatatem meatuum per quos la-

Sanguinis.

fo. cxij.

ebrius expelluntur. Undecimus caliditas eius est plurima propter multitudinē vaporum elcuatorū ab humiditate sanguinea vaporosa lacunarū. id est se habentē in modum lacune aque calide. est enim caliditas eius humiditati cōiuncta: et nō est caliditas sicca nec aspera sicut caliditas causonis. Duo decimus pulsus eius est magnus: quia virtus fortis. necessitas magna. instrumentū obediēs leuis quia non coartatus sicut. in principijs paroxysmorum. Aliter levis: quia non durus propter humiditatem. plenus propter multitudinem sanguinis et vaporum contentam in venis et arterijs velox et frequens cum nō possit satisfieri per solas magnitudinem. valde. i. notabiliter diuersus: non tamen plurime diuersitatis et velocitatis q̄ in causone.

Contra. quia sanguis est grossior magis opprimentis virtutes quā colera. ergo pulsus debet eē magis diuersus quā in causone. ¶ Respondetur negando consequentiam. quia licet ratione maioris grossitiei sanguinis quā colere deberet fieri in sinocba pulsus magis diuersus quā in causone. attamen ratione intentionis caloris et magis acuti in causone quā in sinocba: et quia colera est magis borrida quā sanguis ex quibus magis deicitur virtus in causone est magis in eo pulsus diuersus quam in sinocba. Secūdo non est sinocbe caliditas ita intensa aut acuta sicut caliditas causonis et tertiane: quia colera est calidior quā sanguis. licet propter maiorem multitudinē vaporum in sinocba quam in causone possit esse in eo plus de caliditate.

¶ Et illius que ex ea est a putredine caliditas et accidentia sunt vehementiora: et cura eius est difficilior et magis similis cum causonide. At vero subtilitas sanguinis et grossitudo cognoscuntur propter illud qd egreditur de eo.

¶ In presenti parte ponit signa primarū specierū sinocbe. et habet tres partes. In prima ponit signa sinocbe putride. In alia ponit signa subtilitatis et grossitiei sanguinis. In tertia signa sinocbe putride addens aliquid de putrida. secunda ibi. (At vero subtilitas). tertia ibi. (Et sinocba feruida). In prima parte dicit quod sinocbe putride accidentia sunt vehementiora: scilicet acuitas caliditatis sitis dolor capitis et similia cum vaporibus putridi sint acutiores nō putridis: et cura est difficilior: cum in cura non putride frequenter sufficiat sola siobotomia et regimen infrigidans. in putrida vero preter has multe intentiones: scilicet digestio mundificatio et alie de quibus agitur in sequenti capitulo. Assimilatur enim cure causonis cū per putredinem sanguis scōm aliquā partem in colesram conuertatur. In secunda parte dicit quod subtilitas et grossities sanguinis cognoscit per illud quod egreditur: scilicet de sanguine siue spōre egreditur siue per siobotomiā aut aliter egreditur.

¶ Et nota butusmodi notitiā esse medico necessariam vt sciat remediā scōz erigētia exhibere. grossus enim debet equari per subtilitantiā et viscosus per incidentiā. et contrarie dispositus per contrariā his grossities sanguinis cognoscitur primo quod nō potest exire sine foramine lato. scō ex colore. tēdit enim in nigrum. vel si tendit in album per admixtionem flegmatis grossi vides manifeste flegma grossum inmiscatum cum eo. Tertio quia quando colligitur in aliquo vase lato habente fundum planum frustū eius coagulatum est altum. Quar-

¶ ij

Tractatus

to quia si frustum sanguinis suspendatur stilo in eo infuso stat suspensum stilo et non scinditur. Item quia difficile est scindere ipsum cum re habente acutem obtusam. Quinto ex complexione habitudine et regimine precedente illius a quo sanguis ille extrahitur. Et contrariis modis cognoscitur sanguinis subtilitas: et tunc etiam interest cognoscere an declinet ad colericam propter multitudinem colere sibi admixtam: et quia rubedo sua tendit in citrinitatem sicut melancolicus in nigredinem et flegmaticus in albedinem cum admixtione flegmatis grossi aut aquositate. et putridus tendit in fuscecinem et viriditatem cum pallore.

Et sinocha feruida est res magis similis in principio sui febris effluere: verum caliditas eius est parue mordicationis et lesionis. et inuenit ex ea inflammationem et dissolutionem. et est plurimum impressionis eius prope cor. putrida vero est equalis et similis equali secundum plurimum.

Quid ponit signa propria sinochae feruidae quae dicitur feruida: quia in sanguine est feruor absque putredine. et non dicitur feruida: quia sit feruidior sinocha putrida. Dicitur ergo quod est res magis similis in principio sui febris effluere: quia habet in principio caliditatem mitiorem similitudinem caliditatis effluere: sed in processu acutior: cum sit facta intensior. verum caliditas sua est parue mordicationis et lesionis: scilicet in comparatione ad sinocham putridam et inuenit partem in ea inflammationem et dissolutionem anbelitus constrictionem propter multitudinem sanguinis ebullientis et vaporum eius in ventis cordis in dextro ventriculo eius in vena cava et in arteria a dextro proximo cordi. putrida vero est equalis et similis equali secundum plurimum in modo affectionis: non equidem in comparatione ad sinocham sine putredine. illa enim est equalior: sed in comparatione ad alias putridas in quibus sunt maiores diversitates in modo affectionis ut patet ex sepe dictis. Aliter est equalis. scilicet media inter feruorem sinochae non putridae et feruorem caustionis.

Signa vero permutatiois eius sunt cuiusque eorum ad quod permutatur ut praefocationis et apostematum gutturis et duarum amigdalarum. et tu iam sciisti ea. et signa variolarum facies. et signa sifren: et doloris capitis: et permutacionis mentis et aliorum iam sciisti.

Quoniam Avicenna ponit signa permutacionis eius dicens quod signa permutatiois huius febris: scilicet ad alium morbum sunt signa cuiuscunque ad quod permutatur: id est signa cuiuscunque morbi in quem fit haec permutatio ut praefocacionis quando scilicet permutatur ad pulmonem opilans viam anbelitus cum apostemate aut sine apostemate: vel squinantie: id est apostematum gutturis. sunt enim squinantie apostemata gutturis et duarum amigdalarum quae apostemata dicuntur proprie squinatier curam sciisti: scilicet nona tertij et x. tertij: et signa variolarum facies: quarto tractatu huius prime sectionis. et sifren: id est apostematum capitis et dolor eius et permutacionis mentis et aliarum passionum capitis iam sciisti. prima tertij. Pro qua parte notandum permutacionem huius febris ad istos morbos vel accidentia posse intelligi vel permanente febre parte aliqua materie ad haec membra quibus

De Cura

iste egritudines appropriatur mutata quod pluries accidit: ut quod fiat critica febre recedere vel declinare.

Signa vero longitudinis eius sicut iam sciisti sunt ex postpositione signorum digestionis et toralitate faciei: et diuersitate dispositionis eius in spatio suo ex additione et statione et diminutione: ita ut sit quasi ipsa sit tepida. Illud enim significat quod sanguis est plenus humore crudo.

In parte presenti ponit signa longitudinis et breuitatis huius febris. Secundo infert dies criticos in quibus terminatur. ibi secunda. (Spacium vero crisis) Dicit primo quod signa longitudinis et breuitatis sumuntur ex postpositione: id est tarditate signorum digestionis. et tu supple ex velocitate eorum quia si tardantur prolongatur egritudo. si vero velocitatur breuiatur egritudo. Secundo ex toralitate et extenuatione faciei et eius contrario. quorum primum significat breuitatem significando humores subtiles. secundum prolongationem significando humores grossos. Et pro isto facit afforismum secundo paritule. Febricitantibus non omnino et cetero. Et de ueritate dispositionis in spatio suo: id est in sua duratione ex additione: scilicet in augmasticam. et statione scilicet in omotena. et declinatione scilicet in epigmaticam. Nam additio si morbus mortalis sit significat breuitatem. Si vero salubris significat longitudinem significando multitudinem materie. Diminutio vero in epigmatica quae communiter est salubris si sequatur paucitatem materie significat breuitatem. Si vero grossitatem et tarditatem inflammationis significat longitudinem. in omotena vero iudicium est medium et propterea loquendo de epigmatica dixit. Et diminutione ita ut sit quasi tepida. Aliter et melius possumus hunc textum adaptare cunctis istarum ita ut sit sensus quod quilibet istarum cognoscitur ex dispositionis eius diuersitate et vniuersitate. nam si in augmasticam sit vniuersitas additio et in omotena vniuersitas statio et in epigmatica vniuersitas declinatio. haec vniuersitas significat breuitatem. si vero in augmasticam sit difformitas additio: ita ut nunc magis velociter nunc minus faciat additionem hoc significat diuersitatem materie: et sic erit generatorem: et sic longitudinem. Similiter in epigmatica si fiat difformitas diminutio. similiter in omotena si fiat difformitas statio. haec enim difformitas significat tepiditatem: et quod quasi sanguis sit plenus humore crudo.

Spacium vero crisis eius significat apparitionem signorum digestionis quae si tardatur usque post tertium et quartum non fit crisis in septimo. Et multotiens quidem fit crisis eius in quarto.

In parte presenti ponit signa velocitatis et tarditatis crisis in hac febre dicens. spacium crisis id est propinquitatem vel distantiam eius significat apparitionem digestionis quae apparitio digestionis si tardatur usque post tertium vel quartum non fit crisis in septima. immo tardius quam in septima. et multotiens fit crisis in quarto. et tunc apparet signa digestionis in prima vel secunda die. et haec sententiam habet secunda afforismi. septimam quarta manifestat.

Cura februm sanguinis.

Ca. xlv.

Attentio in curatioe febris sanguinis est euacuatio plurimi usque ad finem copiam et ingrossationem substantiae sanguinis si

guis si fuerit subtilis valde aquosus et colericus. Et infrigidatio eius et mundificatio et subtilitatio ipsius si fuerit grossus et sumperit eger prius generatiua sanguis grossi et generatiua humoris crudi et digestio materiei facientis febre: et eius resolutio.

¶ Primo ponit intentiones curatiuas febris sanguineae. Secundo illas exequitur. Tercio ponit clibaria conuenientia. Quarto pro cura accidentiu remittit nos ad capitula supra scripta. scda ibi. (euacuatio autem). tertia ibi. (cibi vero). quarta ibi. (Et si accidat). ¶ Primo notandum quod iste intentiones possit hic ab Aulicena sunt sex. prima euacuatio. scda substantie sanguinis equatio. tertia infrigidatio. quarta est mundificatio. quinta digestio. sexta est resolutio. ¶ Secundo notandum quod licet euacuatio mundificatio et resolutio aliquo modo conueniant: quia per qualibet aliquid euacuatur differunt tamen quia euacuatio est materie proprie febris eductio: scilicet sanguinis. sed mundificatio est humoru qui sanguini immixti sunt eductio siue illi humores fuerint ante febre: siue sint geniti post febre: sicut cum sanguis scdm aliquam eius partem in alium humorem transmutatur per putrefactionem. Resolutio vero est vaporum qui sunt in venis eductio. hi enim humores et vapores licet non sint materia propria feb. sanguineae: sunt tamen apti fouere ipsam. Similiter licet equatio substantie et digestio pueniat: quia vnaqueque parat humoru ad expulsiōem aut ad hoc vt reducat ad benignitatem: tamen digestio respicit humorem putrentem: et proprie opponitur putredini cum faciat cessare putredinem manente substantia. Tercio notandum quod iste equatio substantie respicit vtriusque. scilicet putrentem et non putrentem. ¶ Tercio notandum quod iste intentiones iunguntur ad essentia febris sanguineae. Sunt enim in ea sex. Primum est impletio cui opponitur euacuatio. Scdm est sanguinis repletio subtilitas vel grossitas cui opponit equatio subtilis per ingrossationem: et grossi per subtilitatem. Tertium est caliditas membrorum que est febris vel caliditas sanguinis: et ei opponitur infrigidatio. Quartus sunt materie corrupte qui sanguinem inficiunt. huic opponitur mundificatio. Quintum est sanguinis putrefactio. huic opponitur digestio. Sextum est vaporu multitudo opilatio de rectoru: et sibi opponitur resolutio. vbi etiam includitur opilationis apertio.

¶ Euacuatio autem non est aliqua sicut flebotomia ex manu in quacūque hora accidat. Et non expectatur crisis neque digestio: nisi sit repletio nauseatiua. tunc enim caue eam et remoue ipsam. quod si febris perseverauerit tunc flebotomia. Et non cesses flebotomare donec eger appropinquet sincopi: aut cadat in sincopim si corpus fuerit forte. ¶ In hac parte prosequitur curam scdm has intentiones. et primo vsq; ad declinationem. secundo in declinatione. scda ibi. (Et in fine eius.) prima in quattuor. Primo ponit curam per euacuationem. Secundo per equationem substantie. Tercio per infrigidationem. Quarto per mundificationem. scda ibi. (Sanguis vero). tertia ibi. (Eius vero). quarta ibi. (mundificatio autem). Dimittit curas per digestionem. quia intelligit per equationem substantie. nam quando sanguis rectificat in substantia cum

rebus proprijs propter putredinem quod scdm plurimum debent esse frigida sicca et acetosa tunc digerit. Lustratur autem per resolutionem que completur subtilitudo poros aperiendo et vapores transpirare faciendo est nota in capitulo de effluuiis: et in cap. de cura putridarum in generali. ad illam enim iuuant fricationes et similia. prima in tres. Primo ponit curam principaliter intentam. Secundo ponit euacuationes ante hanc premittenda. Tercio ostendit quid faciendum sit si iste euacuationes non possint fieri. secunda ibi. (oportet). tertia ibi. (Quod si dispositio). prima in duas. primo premittit. secundo probat. secunda ibi. (Sincopis namque). ¶ In prima parte dicit tria. primum quod non est aliqua euacuatio prestantior quam flebotomia ex manu. i. ex brachio in quacūque hora accidit: id est quam primum occurrat patienti. non enim dade sunt indurte in flebotomando. Secundo dicit quod non expectetur: scilicet quod natura faciat crisis nec digestio cuius opus sit festinatio. neque etiam pro faciendā flebotomia est opus digestionem sicut in euacuatione aliorum humorum cum solutius nisi sit repletio nauseatiua. tunc enim caue eam: scilicet flebotomia et remoue ipsam. scilicet nauseatiua satietatem antequam flebotomes ne bilis corrupta ad epactum tractus corumpat humores epatis et venarum. quo modo autem corrigenda sit dictum est in cap. de effluuiis ex nauseatiua satietate. Tercio dicit quod forte virtute existere fortis fiat flebotomia donec eger appropinquet sincopi aut cadat in sincopim si corpus sit forte abundans in multo sanguine.

Dubitatur vtrum in sinocha solū debeat fieri flebotomia in principio quod sic probatur per Aazarauū dicentē tam in ca. de sinocha non putrida. quod et in ca. de sinocha putrida quod si eger prius fuerit extractio de sanguine in principio. caue ipsa penitus extrahere apud augmentum et in epistatu et si virtus sit fortis. Idem sentit Isaac in cap. de sinocha cum putredine. ¶ In contrarium est Aulic. vi. quod si febris perseverauerit tunc flebotomia. ¶ Dicendum cum Gal. nono therapentice quod: conseruata virtute in sinocha non solum post tres dies sed ultra eos etiam est flebotomandum. ¶ Ad Aazarauū et Isaac dicendum eos male sensisse. sed si volumus eos saluare redicamus eos voluisse non esse faciendā tantā flebotomiam in processu quāta est in principio.

¶ Sincopis namque infrigidat complexionem fortis. et scias quod flebotomia et sumere in potu aquā frigidā quādoque excusant ab infrigidatione alia.

¶ In parte presenti probat esse faciendā flebotomiam vsq; ad sincopim duabus rationibus sumptis a Galeno nono therapentice. Prima. flebotomia vsq; ad sincopim infrigidat complexionem fortis: id est fortis caliditatem febris: et vel fortis complexionem: id est hominem habentem complexionem fortis cum abundantia plurimi sanguinis: et spūs patientem sinochā remittendo simul caliditatem eius naturalem et preternaturalem. ergo conuenit cum hoc quod sit cura sinoche. Secunda ratio. nec flebotomia et potus aque frigide excusant ab aliqua cura. ergo est faciendā. quod d. quod aque frigide exhibitio neque alia fortis infrigidatio est faciendā stāte repletione superflua.

¶ Et partitiō quidem in ea est melior si non fuerit quod necessariā faciat festinationem. nam fortasse erit in ea quod est infra appropinquationem sincopis vltimatio.

¶ In

Tractatus

¶ Hic respōdet vni facie questionī. posset em̄ que-
ri an flebotomia infra sincoptm sit p̄stantior. Rñ/
det q̄ partitio in flebotomia est melior q̄ ynica fle-
botomia copiosa ducēs ad sincoptm. Si nō fuerit
q̄d necessāria faciat festinationē sicut ē timor festi-
ne suffocationis aut aduētus apātis in aliquo mē-
bro nobilit. nā fortasse in flebotomia q̄ est infra sin-
coptm erit vltimatio vel sufficientia. i. subfidiū vl-
timū in bonitate sufficiens ad curam.

¶ Et fortasse sequet flōmiā vltimam stati-
fluxus vētris colericus ⁊ sudor quē opz om-
ni hora abstergere donec cōtinuetur. fortas-
se enim saluabitur cum eo.

¶ Tertia ratio. illa euacuatio est faciēda ad quam
statim seq̄tur fluxus colericus ⁊ sudor quē opz om̄s
hora abstergere donec p̄tinuē ad quosaliq̄n seq̄-
tur sanitas: sed hanc flebotomiā ducētē ad sinco-
ptm sequūtur b̄mōi euacuatiōes aliq̄n ducētes ad
sanitatē. ergo est faciēda. Causa nō quare sequunt̄
b̄mōi cūones est q̄ natura cōfortata per deonera-
tionē a tanta repletioe ⁊ equatiōe p̄plexiōis mo-
uetur cōtra has materias sanguini imittas ⁊ eas
expellit. ¶ Morate tñ q̄ cēt difficile vt fieret simul
fluxus vētris ⁊ sudor: cū sint euacuatiōes cōtrarie
et aliq̄n sit vnus aliquando alter.

¶ Et succurratur ei q̄d accidit ei de debili-
tate et sincopti cum cibo subtili ⁊ quiete.

¶ Hic docet succurrere debilitati q̄ seq̄tur hanc fle-
botomiā dicēs. q̄ et succurrēdum est cū cibo subti-
li. i. velocius puerionis ⁊ penetratiōis ⁊ pauce p̄rit-
tatis sicut aqua carnis vīnū limbatū subtile bo-
ni odoris ⁊ q̄ere. opz em̄ q̄ sincoptis ares sint quies-
ci animo ⁊ corpore vt sint sup̄ini ⁊ nō moueātur
inmo non loquātur: nō tamen debet dormire. Vi-
det em̄ Aut. ij. tertij. p̄ceptiatur vigilare et dimit-
tere locutionem.

¶ Et oportet vt p̄mittatur lenificatio na-
ture cum illis que sciuntur de illis que sunt
sicut duorum granatorū aqua: scz dulcis ⁊
muvisq̄s ad terminū. et siracost ⁊ tamarin-
di et colliria leuia de quib⁹ dixim⁹. ¶ Et q̄nq̄s
est necessariū apud digestiōē euacuare cū
eis que sunt sicut mirabolani et fumus ter-
re et cassia fistula et his filia de illis que
sciunt.

¶ In p̄te p̄nti ponit euacuatiōē quā opz freque-
ter p̄mittere flebotomie. Dicit ergo q̄ opz vt p̄mit-
tatur lenificatio ventris cū eis q̄ sciunt. i. in ca. ge-
nerali curatiōis feb. putri. ⁊ succus duorū granato-
rū: scz dulcis et muvisq̄s ad tantū. i. dosim sufficiē-
tem que est circa vj. 3. ⁊ dulcorē cū. 3. s. i. succa. opti-
mū. ⁊ scdm lenitū est b̄mōi. R. tamarin dorū. 3. ij.
infundātur p̄ ictiōē in. vj. 3. aque per. vj. boz et
aqua illa coletur exp̄mendo cur. 3. iij. misceat.
3. s. f. māne. ¶ Et colliria. i. clisteria bona leuia sūt
cōueniētia de quib⁹ in capitis p̄cedētib⁹. ¶ Et q̄nq̄s
est necessariū eūare apud digōnem. i. digesta mate-
ria cū b̄mōi. R. corticū mirabolanoz citrinoz. 3.
s. sumit terre. Ad. s. bullāt in. s. lib. aque ad medietatē
tis p̄sumptionē. ⁊ colētur exp̄mendo: cū cuius de-
coctiōis. 3. iij. misceat floriz cassie. 3. s. lenit em̄ v̄-
trē ⁊ sanguinē mūdificat a colera et b̄uoribus sal-
sis. ¶ Pro quo notandū q̄ materia corrupte q̄ febr̄
afficiātur sanguinee quādoq̄ sunt circa p̄tes sto-
mach⁹ ⁊ intestinoz ⁊ mēseratcarū. ⁊ ante fleboto-
miā educēde sunt cū lenitibus: plus positus ne

De Cura

materia illa corrupta ad venas trahat. et possibi-
le est q̄ clisteria lenitua sufficiāt maxie si sint solū
in intestinis. aliquādo sunt in venis et post flebo-
tomā educēde sunt cū hac medicīna vltimo posi-
ta. licet etiam ante flebotomiā cum hac medicīna
posset vtrāq̄ materia educi.

¶ Qd si dispō nō tolerat flōmiā in manu
flebotome vena q̄ est in cornu frontis aut
ponātur ventose. Si aut nō p̄parat aliquid
eorū et hoc p̄pter accēs q̄d phibet: tūc fac
solutionē vētris scdm modū qui est in cau-
sonide. et regimē sit in eis que aperit ⁊ in-
cidūt et sedant ebullitiōē. Et si acciderit ex
flebotomia sincoptis ciba euz pane et aqua
aggreste. Quod si accidit flux⁹ sanguis na-
rum per se non abscondatur nisi cum appro-
pinquauerit sincoptis.

¶ Ponit quid faciendū sit cū flōmta nō possit fie-
ri ex brachio: q̄d forte est: q̄ vena illa nō repit̄ aut
q̄ eger ē debilis: et vult q̄ flōmet vena frontis. nā
ista imediate cōfert grauitati capitis ⁊ mediate a
toto pōt cūare. ⁊ minus debilitat q̄ vena manus:
et ponātur vētose. i. in spatulis aut natis? cū scari-
ficatiōe. Si aut nō pōt fieri aliq̄d bonū p̄pter ali-
q̄d accēs q̄d phibet: aut q̄ nō vult tūc fiat solutio
vētris cū bis q̄ dicta sunt in caufonide eūantibus
b̄uorē sanguinis admittum sicut est decoctio tama-
rindo: cū māna aut cassia. q̄bus aliquid q̄d ele-
ctiue eūet b̄uorē peccatē cū sanguine posset addi. s.
de bis infra. Regimē sit cū bis q̄ aplunt incidūt ⁊
sedāt ebullitiōē sicut est sirupus acetosus simplex
aut oxysacara cū aq̄ endiuie capillorum ve. vsq̄ ad
aquā feniculi maxie q̄n sanguis fuerit ingrossat⁹
p̄ flegmatis grossi admittitiōē. aut euz aq̄ endiuie
detur sirup⁹ acetosus cōpositus q̄ apud Adesue nu-
merat̄ inter sirupos fridos. Et si acciderit ex flebo-
tomia sincoptis ciba cū pane infuso in aq̄ ag-
greste: ⁊ hoc maxie cōperit añ sincopti ad phibēdū
ipsam flōm p̄fortiādo ⁊ post sincoptm puenit ad p̄-
b̄bēdū iteratiōē ei⁹. Qd si acciderit flux⁹ sanguis
p̄ se. i. a natura nō abscondatur nisi cū appropin-
q̄t sincoptis. ¶ Pro quo notādū q̄ phibet sincoptm in
fluxu sanguis ab arte. i. flōtomia. eo q̄ in fluxu san-
guinis a natura non sit sincoptis nisi valde sup̄flue-
te eūone: cū natura eligēdo eūat sanguinē min⁹ cō-
ueniētē. s. cū minor eūone p̄ arte seq̄tur sincoptis.

¶ Sanguinis vero ingrossatio fiat cum eis
q̄ sunt sicut rob. iuuibarū. ⁊ vt decoquātur
c. iuuibe cū lib. v. aq̄ donec remaneat tertia
⁊ inspisset cū succa. ⁊ q̄to plus miorat̄ zuc-
carū tāto ē melius. Et lētesiterū p̄pie p̄e-
parate cū aceto acetoso forti sunt hui⁹ ge-
neris. Et caue ne des in potu rob iuuibarū
aut corpus lētiū materia ex̄te grossa.

¶ Hic curat sincoptā p̄ sanguinis eūitiōē q̄ fuit se-
cūda intētiō. Et dicit q̄ ingrossatio sanguis si fue-
rit nimis subtilis fiat cū eis q̄ sunt sicut rob iuu-
barū. s. q̄to plus mioratur zuccarū tāto est me-
lius: cū zuccarū inflāmet ⁊ in colera cōuertat. s. i.
fictet ergo intātū zuccarū q̄ aq̄ illa fiat dulcis. Et
lentes ⁊ p̄opie earū list abiecta prima aqua con-
uenit cōditū cū aceto de vīno notabiliter a cuto q̄d
extecat ⁊ notabiliter infriat se p̄fundādo in subtili-
tiam sang. ⁊ a cūratē suā ⁊ p̄es subtilēs resoluē-
do ingrossat. subtiliat enī ⁊ mollificat dura ⁊ gros-
sa et subtilia

Secundus

sa et subtilia et mollia ingrossat et indurat. sicut est videre in aubusque ponitur in aceto quarum carnes indurata ossa mollificat. Laue in ne de i potu rob sulubara aut corpus letum materia existere grosse saimo qratu subtilia q dicaz cu ordiabo cura.

Eius vero infrigidatio fit cum eis que sunt sicut aqua lentum infrigidata et aqua lactuce infrigidata: et sumere in potu aqua frigida si non fuerit quod prohibeat. et fortasse sumitur in potu donec tremere faciat et faciet. et fortasse. n. sanat eum et quicquid permutatur febris ad flegmatica. et curatur cum troscicis de rosas et silibus. et hec quidem cura est quorundam antiquorum et secuti sunt eam quidam modernorum. Dare autem in potu aqua ordi est curatio contra ferens eisque cum lenitate nature. Et melior horarum ad hoc est hora vehementis ebullitionis et angustie et inflammationis et frequentie pulsus cordis.

In preputi curat sinocba per tertiam intentionem dices: per infrigidatio fiat cum aqua lentum infrigidata actu et cum aqua lactuce similiter infrigidata et cum aqua frigida sumpta in potu si non fuerit aliquid prohibens. et fortasse. taliaque sumitur in potu donec tremere et rigere faciat et faciet ita ut non sitat. contra ceditur enim de aqua quantum potest bibere quando adsunt omnes aut plures conditiones suadentes potum aqua frigida. sed de hac re dictum est sufficienter in cap. de cura putridarum in generali. Illas vero aqua sumpta sanatur precipue sinocba non putrida sanguinem ad benignum reducendo. et fortasse mutat hanc febrem in flegmatica non quia sanguis puertatur in flegma sed infrigidatur. et ingrossatur ita ut faciat febrem remissam sicut est flegmatica. et potest esse quod sanguis reducatur ad benignum sed propter nimiam infrigidationem flegma putreat nimio frigore. et accendat flegmatica quam medicus magis eligat quam moriatur ex sanguinea nimio eius caumate sicut boc modo Averrois. vij. colliget. permutat causam in cronica cum aqua angustie et curatur cum troscicis. de rosas. hec flegmatica in qua facta est permutatio non quidem in principio permutationis sed magis in processu. v. aliter curatur sed sanguinea cum troscicis. de rosas in declinatione sicut precepit Rasas. xvij. continetur: et hic est ille de antiquis de quo loquitur Aulicenus. qui vero sunt moderni deus scit. multi enim erant medici tempore Auliceni. quorum noticia non pervenit ad nos. Dant autem in potu aqua ordi confert sed cum lenitate nature. idest ventre non existente valde stiptico et pleno fecibus. aliter sed cum lenitate nature. idest quia lenit ventrem cum non sit valde stipticus. omne enim abstergium est ventris lenituum. scdo canone cap. quarto. Et melior quidem horarum ad exhibendum aquam ordi aut aqua frigida est hora vehementis ebullitionis: idest caliditatis ingentis et angustie: sellicet cum eger non potest quiescere et permutat de figura in figuram ob ingentem caliditatem circa precordia. tunc est frequentia pulsus cordis. huiusmodi autem infrigidatio magis necessaria sunt minus sunt apta nocere propter caliditatis magne resistentiam.

Et scias quod esse contentus infrigidatione et dimittere flebotomiam et ventris solutionem addit in opilatione et coartatione

Feb. San.

Fo. cxxiij.

quare additur putredo et caliditas in reliqua dispositio.

In presenti parte admonet nos non debere esse contentos sola infrigidatione sed premittendum esse flebotomiam et solutionem ventris ante infrigidantia fortia interius sumpta siue exterius applicata. quia huiusmodi addunt in opilatione: scilicet arrenuatozia. et coartatione: idest opilatione coartatozia: quare crescit putredo et caliditas in reliqua dispositio: idest in putredine humoris preexistente et caliditate febrili preexistente per additionem nove putredinis et nove febris que erunt maiores tempore sequenti quam fuerint in preexistenti. et forte accendetur putredo in aliquo humore et fiet nova febris.

Mundificatio enim fiat cum eis que sunt sicut soluentia coleram secundum responsionem necessitatis virtutis et debilitatis cum digerentibus humorem crude. quoniam fortasse ipsa est causa in putrefactione sanguinis.

Hic exequitur quartam intentionem et est euacuatio humorum qui admiscuntur sanguini. et dicitur quod mundificatio sanguinis ab humoribus sibi admixtis fiat cum soluentibus coleram secundum exigentiam necessitatis et tolerantiam virtutis: et fiat cum digerentibus humorem crudum sanguinem admixtum qui est causa putrefactionis sanguinis.

Pro quo notandum quod in sinocba semper opus est euacuatione. tum quia sanguis per putredinem satis cito in coleram convertitur. tum quia aliquando preest in sanguine disponens ipsum ad putredinem. Aliquando est opus euacuatione humoris crudi flegmatici grossi aut subtilis qui preexistens in sanguine disponit ipsum ad putredinem sed innuit Aulicenus hunc digerendum esse primo. non autem sic dicit de colera sed solum ipsam esse euacuandam: eo quod ipsa paratior est euacuationi quam flegma. Et quibus autem hec intentio debeat compleri videbitur in ordinatione cure.

Et in fine eius danda ei in potu que sunt sicut troscicis. de camphora et troscicis de spodio et da ei in potu.

Isti etiam troscisci sunt boni. Recipe spodij. 5. tres. seminis. portulace. 5. quicquid seminis. cucume. 5. quattuor se. cucurbite. 5. sex gummi. et dragan. et amili omnium ana. 5. tres. siue. liquiri. pondus. 5. septem. fiant ex eis troscisci. Descriptio alia et proprie apud debilitate epatis. Recipe rosarum. 5. tres. succi berberis. 5. duas se. cucumeris et melonis. et citrulli. et portula. et spodij omnium ana. pondus. 5. vni gummi et draganti: et amili omnium ana. 5. semis. rauesdeni. et croci et camphore. omnium ana. pondus quarte partis vnius. fiant troscisci.

In presenti parte curat sinocbam in declinatione dando troscicis. de camphora et troscicis. de spodio secundo describit quosdam trosciscos. Prima descriptio est ista. Recipe spodij. 5. iiij. seminis. portulace. 5. quicquid seminis. cucumeris. 5. quattuor se. cucurbite. 5. sex gummi draganti amili ana. 5. iiij. liquiritie. 5. septem. fiant ex eis troscisci incorporando cum aliquo liquore sicut aqua rosarum. aut aqua acetose. Descriptio alia proprie ad debilitatem epatis.

¶ liij

Tractatus

Recte per os. 3. iij. succi berberis. 3. iij. seminis cucu-
meris. melonis. citrulli. portula. spo. ana. 3. f. gum-
mi arabici amli. draganti ana. 3. f. reubarba. cro-
ci. campore ana. quartā. 3. f. sicut troscisci. bos di-
cit valere ad debilitatē epatis. ppter reubarbū.
¶ Pro qua parte notandū bos trosciscos conueni-
re in declinatione tam precedentibus euacuatiōi-
bus: tum ad extinguendū caliditatē: tum ad vten-
dum substantiā membrorū nobilium et ea confor-
tandum. datur autem conuenienter de eis. 3. f. cum
aqua ro. aut acetose et similibus ita vt bibi possit.

Elibi vero sint illi qui fiunt ex iniuriis: et
illi qui fiunt ex lentibus cum aceto et grana-
tis et sumach. Et si sit aliquid eorum cōstri-
ctio cuius timeatur frangatur cum siracost
et prunis et cum eo quod fit de eucurbita et
cum herba acetosa. et eius fructus sint pi-
ra de seni et granata et mala de seni. et eius
olera sint cucumeres et eucurbite et allzhe-
ted et endiuiā et olus benedictū et acetosa
et coriandru et que sunt eis similia.

In presenti parte curas per dietam dicit cibos
conuenientes illis qui fiunt ex iustibus et qui fiunt
ex lentibus conditis cum aceto et cum granatis et
cum sumach et omnes infrigidant et ingrossant. et
omnes conueniunt sanguine existente subtili et bec
sanguine existente grosso sunt vitanda. ¶ Secūdo
dicit quod si ex aliquo istorū timeamus cōstrictio-
nem meatuum siue opilationē aut cōstrictionem
ventris frangantur cum siracost et manna aut pru-
nis miscendo illa cum suprascriptis et dando post
illa. Item nutriatur cum solo cibo facto ex cucurbi-
ta. Item acetosa et eius fructus sunt pira de seni. i.
de regione illa et granata et propolis muza acetosa.
et mala de seni et eius olera sint cucurbita cucu-
meres allzhebeted. i. citrulli endiuiā olus benedictū. i.
portulaca et acetosa et coriandru et silia frigida.

Et si accidat dolor capitis aut pulsus
cordis: aut vigilie: aut profunditas somni:
aut fluxus sanguinis nariū superfluous de-
struens virtutē et alia de accidentibus suis
cura cum eis que docuimus te in loco suo.
¶ Hic procura accidentium remittit nos ad capi-
tula suprascripta in hac fen. in quibus omniū bo-
rum ponitur curatio. ¶ Dicit tamen fluxus sangui-
nis destruens virtutem. q. fluxus sanguis creticus
nō est restringendus nisi manifeste debilitet virtutē.

Dubitat^{ur} utrum liceat in sinocba flebo-
tomare vsq. ad sincopim. ne-
gatiue arguitur primo per Rasim de octimo septimo
continentis dicentem. dico magne sagacitatis est
non subtrahere sanguinē subito vsq. ad sincopim
sed trahere prima vice medietatē. Et idē dicit Aui-
cenna in hoc capitulo. Et partitio in ea etc. Et Ba-
lenus secundo terapētie dī. duos flebotomatos
vsq. ad sincopim mortuos fuisse. nullum tamen di-
cit flebotomātū citra sincopim mortuum fuisse. er-
go nō videtur esse flebotomādū vsq. ad sincopim
inclusiue. tertio sincopis est accidens seuissimū ma-
xime vitandum. ergo per flebotomiā nemo debet
duci ad sincopim. quarto quecumq. no cumenta vi-
tantur et quecumq. iuuamēta sequuntur flebotomā-
do ad sincopim trahuntur et sequuntur nō flebotomā-
do vsq. ad sincopim. ergo non est faciēda fleboto-
mia vsq. ad sincopim. p. 3. p. 3. et antecēdēs proba-
tur. quia distindēdo flebotomiā in modico tempore

De Cura

vtputa in spacio vnus bore aut duarū: poterit ea-
dem quantitas extrahi vtputa due libe absq. hoc
quod sequatur sincopis que due libe extracte con-
tinue facerent sincopim et vtrobiq. eadē iuuamen-
ta sequuntur et eadem no cumenta vitantur. ergo etc.
¶ Et confirmatur. q. flebotomia tarde quāvis cō-
tinue sanguinē educendo minus debilitat quā fle-
botomia velociter et cōtinue tantundē de sangui-
ne educens. Sit ergo q. in duplo minus et pono
quod vna lib. sanguis continue et velociter per fle-
botomiā extracti precise inducat sincopim in for-
tunc arguit sic. Si omnia educētarde sanguinē q. sit
a. in duplo min⁹ debilitat quā si omnia velociter edu-
cens. q. sit. b. in duplo plus de sanguine extractū p
si omnia precise ducit for. ad sincopim: et min⁹ eo nō
ducit fortē ad sincopim: vt exempli gratia extrahēs
in sexquialtera plus et bec que sit. c. que faciet iuu-
amenta et vitabit eadem no cumenta que facit et vi-
tabit. b. et bec est infra sincopim. b. nō ad sincopim.
ergo etc. ¶ Preterea arguit rationib⁹. Auer. septio
colliget. corā Gal. quartū prima est ista. illa eua-
cuatio nō est faciēda q. est inartificialis: s. eū vsq.
ad sincopim est inartificialis. s. nō est faciēda. tenet
phar. maior est manifesta: s. minor. pbat. illa eua-
cuatio est inartificialis que est cōtraria operatio-
ni nature: sed euacuatio vsq. ad sincopim est cōs-
traria operationi nature cuius natura nō faciat eua-
cuatiōē vsq. ad sincopim nisi in cōsibus mortali-
bus. ¶ Secunda intentio euacuatiōis est euacua-
re superflua seruata tanta quantitate spiritus et
humorū: quod virtus non cadat: sed in fleboto-
mia vsq. ad sincopim virtus cadit. ergo non debet
esse intentio ad faciendū eam. ¶ Tercio si esset fa-
ciēda flebotomia vsq. ad sincopim maxime esset
quoniam infrigidat malam complexionem fortē:
sed istud iuuamentū non est conueniens cum sit de
per accidens. sequitur enim paucitatem sanguis
et spiritus quod est nociuus. ¶ Quarto minus ma-
lum est quod post euacuatiōē aliquid superfluum
maneat et cum hoc notabiliter de calore naturali
quam quod totum superfluum remoueat cum ma-
xima paucificatione caloris naturalis: ita vt cadat
virtus: sed primū fit per flebotomiā citra sincopim.
Secundū nō per flebotomiā vsq. ad sincopim.
ergo p. 3. faciēda est: et nō scōa. ¶ Quinto fm
plurimū in sinocba bñores sunt superflui sangui-
ni admixti apti ad putredines qui per diminutiō-
nem caloris per flebotomiā vsq. ad sincopim pu-
treffent et facient aliam feb. cum calor naturalis
diminutus nō possit se a putredine tueri. ergo in-
cōueniens est flebotomare vsq. ad sincopim.

In oppositum est Balen⁹ non o tera-
pentice. et Auzenna
in parte presenti: quod si febres perseuerauerit tūc
si omnia et nō cesses si omnia donec appropietur sin-
copi aut cadat in sincopim si corp⁹ forte fuerit.

Inter illos duos autores et Auer. non
oportet in ponendo concor-
diam elaborare sicut quidam tentauerunt cum a
proposito sint discordes. Ad idē autem ergo cuius ra-
tiones sunt fortiores et illum sequamur. ¶ Rōnes
Auer. tam dicte sunt. audiamus rōnes pro opinio-
ne Gal. In primis Azaraius et Auzoar quibus
Rasis marie credit quos putat prestatores medi-
cos quā Gal. sunt contra Auer. i. hoc ca. ¶ Ampli⁹ cō-
uenientius ē ma⁹ periculū cūlari minorū periculo
sed in si omnia facta vsq. ad sincopim matus pericu-
lum cūlari. i. mori paruo pculo. i. sincopi a q
bomo resurget aspersioe aque frigide. autē qd

aut qđ euitatur ē mors festina p vīā suffocatiōis
et quādoq; ppter apā alicuī membri pncipalis.
¶ Tercio si fiat flōmīa vsq; ad sincopim i sinocha
nō putrida tollitur fe. et si fiat citra nō tollit feb.
immo multoties ad putridā permutat q multo/
tens ducit ad interitū: quare &c. ¶ Quarto in in/
frigidādo est timor et minor quā euacuādo apud
Auer. vij. colliget. sed vltimam infrigidatiōē con/
cedit Auer. in sinocha. ergo vltimā euacuatiōem
precedere potest. et iste sunt ratiōes medicorū quorū
sciētē et experitē credere debem? ¶ Et si q̄ratur
an in sinocha putrida sit ducendū vsq; ad sincop/
pim p flōmīā sicut in sinocha nō putrida. ¶ Dicē/
dū q sic quādo. s. egritudo nō dat induttas. ¶ Vi/
cendū tamē q mino: ē flōmīa debem? facere i pu/
trida q̄ in non putrida. vt dicit Gal. i.º. terapeñ.
v. ca. et hoc q; virtus in ea est minus fortis et san/
guis sic nō est aptus euoni. et tertio q; non posset
feb. cessare per ban flōmīā. quia in sanguine pu/
trido nō posset subito fieri equatio cōplexionis et
cessatio. Itē oportet cōseruare virtutē in putrida
ad alias crises quare minus est extrahendū q̄ in
nō putrida. licet vtrobiq; vt dictū est sit ducendū
vsq; ad sincopim. minor tamen flōmīa in putrida
ducit ad sincopim quā in nō putrida ppter maio/
rem debilitatem virtutis et maiorem malitiam
materie.

His ita determinatis ^{respōdē} dum ē ad
ratiōes p̄tratiū suadētes. Ad ratiōē Raf. et Aul.
dicendū est. q p̄tito est melior si nō fuerit q̄ neces/
saria faciat festinatiōē. sed vbi timeat mors fes/
tina que aliquādo accidit in. xij. horis potius est
gēda est flōmīa vsq; ad sincopim. ¶ Ad scđam ra/
tiōē de duobus flōmīs vsq; ad sincopim mor/
tus &c. Dicendū est illos mortuos fuisse. quia nō
fuerūt seruare debite circūstāte nec teno: stutis
eorū. Et quāvis nō recitet ibi aliquos flōmatos
infra sincopim mortuos fuisse vi sincopis: fuerūt
tamen mortui vt egritudinis ducētis ad p̄feca/
tiōē vel ad apā mēbrī nobilis. ¶ Ad terciū dicit
q sincopis est accidens feulissimū et maxime vitan/
dum quātum est possibile nec medicus flōmans
intendit pncipaliter sincopim. immo vitat quātū
est et possibile cū remedijs opportunis. sed bñ sta/
tuit in mente sua tantam sanguis quātitatē hau/
rire etiā si esset casurus in sincopim vt vitent ma/
iora pericula. ¶ Ad quartā ratiōē negat añs. et
forāus diuidat flōmīa in modico rēpoze in duas
partes: illa tamē nō poterit p̄hibere nocuentū
mortis festinū sicut p̄hibet continua eiūsdē quāt/
tatis extractio. et ad confirmatiōē forte negatur
suppositum.

Contra pro ^{ipso est expletia}. nā san/
guis egrediens paulatim
ex naribus minus debilitat quā si egredere vel/
citer et cōtinue. et est idē iudiciū de sanguine mē/
stuali et emorroydali. ergo simile erit de sanguine
extracto p flōmīā. ¶ P̄terea aqua ydropicorū
et sanies empicorū paulatim et successiue edu/
cta minus debilitat. immo cum paulatina et suc/
cessiua euacuatiōe liberatur ydropicus extrahē/
do totā aquositatē. et sicut empicus attrahēdo to/
tā materiā in pectore contentā: et vtrāq; istarū ve/
lociter educta anteq̄ totaliter extrahat interficit
debilitādo stutē. Et bec suauemēta sunt. vij. affor/
moz. affo. xxvij. Quicūq; empicus aut ydropicus inci/
dunt aut vrant. Idē sanie paulatim et successiue
ex apate magno educta. quare suppositus nō pōt

negari. ¶ Rñr pcedēdo suppositū et admittēdo ca/
sum et tūc dicit q. c. flōmīa extrahēs sanguinē in
sexq̄latera plus nō facit eadē suauemēta nec vitat
eadē nocuemēta. nō em vitabit festinā suffocatio/
nē: neq; apā qđ vitabit p̄ miorē quātitatē sangui/
nis. ideo i bis casib; extremis faciēda ē flōmīa la/
ta satis de sanguine in puo tpe educēs. ¶ Ad p̄maz
ratiōē Auer. q nō tantū illa euatiō ē naturalis
q̄ imit at naturā: imo qñq; illa q̄ est opatiōi natu/
re p̄traria: sicut qñ natura mutat materiā ad ali/
quod mēbrū qđ apabit et medic? p̄bīz cū repcus/
fuit. Itē illa q̄ supplet defectū nature vbi deficit
sicut cū ars abscedit mēbrū putridū qđ natura nō
facit. et sic in p̄posito ars supplet opatiōē natu/
re. ¶ Ad scđs dī. q̄ intētiō euōis ē educere super/
flua suata stute a casu a quo nō possz releuari. s.
q notabilr dē debilitet hoc nō intēdit euō. ¶ Ad
terciū dī q multa suauemēta de p̄acchis sunt cōue/
niētia sicut infrigidatio corpis febricitis p̄ exbiti/
tiōē scamomee. et sicut curatio tetani cū balneo
aq. vij. affo. ¶ Ad alias negat maior. nā casus ille
stutis facile remouebit sed se. remanēs facile trā/
sibit in putridā et forte sequitur egrī festina mors.

¶ Ad vltimum dicitur q virtus deonerata leua/
ta a sincopi deonerata sanguine superfluo moue/
bitur contra humores illos et expellet: quos non
expulisset nisi fuisset facta tanta sanguinis euā/
tiō: qđ affirmat Aulic. d. Et fortasse sequitur flōmīā
vltimā statim fluxus colic? et sudor quē opz oī bo/
ra abstergere donec p̄tinuet et fortasse sanabitur.
¶ Cura fe. sanguinee nouē exigit itētiōes. p̄ma est
debitū regimē sex re. scđa ē euō. tertia ē calitatis
extinctio. q̄rta ē digō. q̄nta mūdificatio. sexta ē vīe
puocatio. septia resolo. octana cordis et mēbrorū
p̄fortatio. nona accitiū correctio. ¶ Regimē sex re/
rū d; ē f̄m s; mltō magis i sinocha nō putrida et
in sinocha sili causoni. i. sinocha bō i quo ē putre/
factio ab hūore crudo grosso vt aquoso nō ē neces/
se ifridare mltū. et oīa d; ē subtilis. s; subtilior
in sinocha nō putrida et sinocha sili causoni i qđ?
Aul. laudat iulubas: s; deberet decoq; i aq post ea/
rū incisiōē. et ius eaz siue ipsaz list dūct. ifridat
em et ingrossat. Sili p̄fert list lentū abfecta p̄ia
ma aq p̄ditis cū aceto granatorū vel sumach. Itē
laudat cucurbitas acet osam. portulacā. lactucas
endiuā. cucumeres. p̄una. p̄ira. poma. q̄ oīa co/
quētur vt decet. Sili laudat aceto sitas citri. aran/
cij: limonis. cerasa acris. berberis agresta et vīnū
granatorū cū aq sit pot? eoz. i. sinocha bō qñq; o;
dietare dieta grossa et restauratia: et conari sumo/
pere vt comedat sicut i pestilētiālib; . culus cā est vt
sanguis bon? restauret cū p̄cñs sit corrupt? et in
hoc sinocha opz cū cibis miscere calā vel frida s;
gradū egritudinis et causam ei? prohibētia putre/
dinē. Frigida vero q̄ miscētur sunt scđm plurimū
acetū et reliqua acetosa. Itē sandali: coralli: mar/
garite et similia. calida vero sunt cinamomum ga/
riof. et similia boni odoris cōuenientia quādo hu/
mores frigidi sunt admixti faciētes sanguinē pu/
trere et tunc conueniunt absterfua subtiliatiua i;
cū quādo humores admixti sunt crudi grossi.
Si vero sunt crudis aquosi butulmodi declinēt ad
siccum cum pauca incisiōe et absterfione. et tunc
milium et pannicum et far essent conuenientia. vi/
num carnes et oua non conueniunt nisi in decli/
natiōe aut nisi timentur a suis virtutis. ¶ Secun/
da intentio scilicet euacuatio perficienda est fle/
botomia quam cito ē possibile. ventre tamē exte/
nente pleno fecibus. p̄mittatur clistere lenitū

Tractatus

eorū q̄ sunt in s̄o eductiū. et post eorū educationē
q̄ cito est possibile s̄ōmē ex venis brachij ex q̄b̄
eligaſt baſilica ſanguie multū iſlāmato circa ſp̄
ritualia ⁊ repar peccāre. nīgra nō p̄tō eſſe i toto.
ſi vero in caſu fuerit retēto emorroydarū aut mē/
ſtruoꝝ p̄mittat ſlōmā ſap̄benaz. deinde ſlōmē
tur vene manus. et nō eſt in hac febre expectanda
digō q̄ expectat i alijs febrib⁹ a b alijs būoꝝ b̄ p̄
dētib⁹ p̄cipue i ſinocha. In ſinocha x̄oꝝ b̄i eēt ad/
mixtō multū ſilatis groſſi cū ſanguine. ⁊ nō eſſet
opus magna feſtinācia p̄miſſa ſlōmā mīnoꝝ art/
ua ante ſcōaz ſlōmā p̄mitte digeſtiū. ⁊ ſi nō poſ/
ſent ſlōmā manus vene ſlōmē alie vene p̄p̄n
que bis in iuuādo. Et Amēoꝝat ſlōmā vene frō/
tis aut apponātūr v̄toſe cū ſcarificatiōe aut ſan/
guſſuge in natibus ⁊ in ſpatulis. et ſi nībīl boꝝm
ſieri poſſet ſoluat venter ſcōm exigentiā. bumozū
peccantū. et beoſlebothomia de qua ſupra eſſe
copioſa ⁊ magis in ſinocha q̄ in ſinocho. Et mī/
noꝝ et ſlōmā ſincopizat patēs ſinochū q̄ ſino/
cham. Et ne decipiaris nota q̄ non debet eſſe tua
intētiō vt eger cadat in ſincopim: immo debes ſl/
lam p̄biberē quātū eſt poſſibile. Sed intētiō tua
debet eſſe vt extrahat tāta quātitas ſanguis que
ſufficiat ad curā etiā ſi p̄ eā ducereſ ad ſincopim.
Quātitas aut ſufficiens ē cōiter ab .j. lib. et .f. vſq̄
ad .ij. Sed cū extraxerit lib .j. ſi ſuperuenit ſincopis
dimitte p̄ tūc. et ip̄o releuato a ſincopi cum reime
dijs opportūnis extrabe reſidū. Et tamē meli⁹
ſiegritudo dat idutias partitri ſlōmā. nā bis aut
ter poteris iterare ſlōmā in die naturali: imo in
tz. boꝝis. ⁊ tertia intētiō ē extinetio calitatis dī/
uerſimode perficiēda. in ſinocha em̄ ⁊ ſinocho aſſi/
milato cauſoni cū vebemēter extinetiſus ſicut cū
aqua ordeſ inſrigidata in magna quātitate. Itēz
cū aqua portulace acetofe vīno granatoꝝ orīza/
chaba et ſimilibus frigidis actu et potētia et etiā
q̄ exterius applicitis. et bis nō ſufficiētibus cuz
potū aque frigide vſq̄ ad ſatietatē quādo adſunt
oēs vel plures cōditiōes ſuadētes potū aq̄ frigī/
de. Sed ſi nō ſit tanta caliditas q̄ forte ſanguini
eſt mixtus bumoz groſſius crudus aut ſubtilis nō
eſt opus tanta inſridatione. ſed ſanguine extēte
groſſo crudo denē ſubtilitācia ſicut ſirupus aceto/
ſus ſimplex aut orīza chaba cū aqua endiuēz ſil/
bus. et ip̄o exiſtente ſubtili aq̄ ſuſubarū et ſiluz.
⁊ Et nota q̄ exhibitio boꝝū inſrigidantiū nō p̄e/
miſſis oibus opportūnis multo magis noceret q̄
iuuaret. quā p̄pter procedendū eſt ſcōm intētiō
nes p̄dictas. Quarta intētiō eſt digeſtiō in qua
intēdunt duo. vnū eſt eq̄tiō ſubſtācie groſſe p̄ ſub/
ſtācia ſicut eſt ſirupus acetofus orīza chaba. aq̄
endiuēz ordeſ et ſimilia. et ſubtilis p̄ in groſſa n̄tia
ſicut eſt aq̄ ſuſubarū lentiū et ſimiliū. Alterū ē p̄bi/
bitio putredinis ad quā p̄bendā cōfert acetum
et acetofa. acetofa itaq̄ ſunt cibis et rebus medi/
cinalibus imiſcēda ſicut acetū agreſta. vīnū gra/
natoꝝ. acetofitas citri et ſimilia. Quinta inten/
tiō. ſ. mūdificatio fiat cū ſoluētibus būoꝝes ſan/
guini admixtos: colerā quidē cū aqua fructū cui
aliquid modicum diap:unis ſolutiū et electuarij
ſucci roſ. addi p̄t. Flegma quoz aquoſum cum
caſſia diſſoluta cū decoctione turbīb ſine a dmi/
ſſione. ſinzi. ſed flegma groſſum cū aqua diſſolu/
ta cū decoctione turbīb correcti cū. ſinzi. agart/
go et ſimilib⁹. melācolia vero cuz aq̄ lactis ſene et
epitimo. Sexta eſt vīne puoꝝatio cum deco/
ctione ſe. frī. cū ſirupo acetofa composito diſſolu/
tū cum aqua ſparagoꝝ. Septima intētiō que

De ſignis

eſt reſolutio cōpletur cum fricationibus et cū p/
uocatione ſudoris ad quē puoꝝandū iuuara qua
ordeſ cū pauco vīni ſubtilis. Itē ſuffumigatio cū
aqua calida ſuper lateribus aipſa ip̄o ſacente in
lecto et pannis debite cooperto. Octaua inten/
tiō. ſ. membroꝝ nobiliſſum confortatio perficitur
cū trociſcis de cāpho. trociſ. de ſpodio ſandalis ⁊
ſimilibus. Nona intētiō. ſ. accidentiū correctio
perficitur ſcōm eozum exigentiā.
De feb. flegmatica.

La. xlvj.



Sciuiti qd feb. putredinis fleg
matis quadoq; est paroxifina
lis. et quadoq; est inſeparabi
lis. ⁊ ſciuiti cauſam in hoc.

Superius egit de febribus colericis ⁊ ſangu/
nēis: bic agit de flegmaticis. Itēz bec paro pres
tres. in p̄ma agit de bis fe. in ḡnāl. in ſcōa in ſp̄
ciali ponēdo ſigna. in tertia curā. ſcōa tbi. (In il/
la quidē.) tertia tbi. (Cura buius egritudinis dī/
uerſificatur.) p̄mā partē ſeu p̄mū capitulum in
q̄nq; partes diuido. in p̄ma diuidit feb. flegmaticā
in duas p̄mas ſpecies. in ſcōa ponit t̄pa eius ip̄a
ad inuicē cōparando. in tertia ponit et cauſas. in
quarta q̄ corpa ſint ad eā magis diſpoſita. in q̄n/
ta ponit duos canones. ſecūda tbi. (Et ſunt ei bo/
re.) tertia tbi. (Et flegma qdē putridū.) q̄ta tbi.
(Et plurimū quidē.) quinta tbi. (Et parū quidē
eua cuatur. In p̄ma p̄e dicit. Sciuiti. ſ. in ca.
de putredine q̄ feb. putredinis flegmatis quam/
doq; eſt paroxifinalis. ſ. interpolata. quandoq; ē
inſeparabilis. ſ. continua. Sciuiti cauſam eius.
ſit em̄ interpolata ex materia putrente extra ve/
nas. et continua ex materia putrente intra venas
aut ex ap̄ate flegmatico inſinſeco.

Et ſunt ei hore ſicut in reliquis febrib⁹.
Et minor horarum ſui principiū ſcōm plu/
rimū eſt. xvij. dierum. et eius eradicatione in
pluribus eſt intra. lxij. dies. Et ſaluoꝝ eo/
rum eſt illa que eſt mundoꝝ tēpoꝝ. et p̄e/
cipue illa que eſt mūdōꝝ ſudoris. ſignificat em̄
ſubtilitatem materiei et paucitatem eius ⁊
raritatem corporis. Longior ergo partū
huius egritudinis eſt augmentus: quāuis
eius declinatio iterum ſit longior declina/
tione tertiane plurimum.

In hac ſcōa parte dicit: qd bec feb. habet tēpo/
ra tam vniuerſalia quā particularia ſicut relique
fe. ſcōo dicit qd ad minus ſuū principiū vniuerſa
le durat. xvij. dieb⁹. Dicit tertiō q̄ buius feb. era/
dicatione eſt ſcōm plurimū intra. xliij. dies. quarto
dicit quod illa feb. flegmatica eſt ſalutor que eſt
mūdōꝝ tēpoꝝ. alſas. tēpoꝝ p̄cipue illa q̄
eſt multi ſudoris. ſignificat em̄ mult⁹ ſudor pau/
citatem materiei: ſubtilitatem eius et raritatē cor/
poꝝis. quinto dicit q̄ longior partū buius egrī/
tudinis eſt augmentū quāuis eius declinatio ſit
longior declinatione tertiane vt plurimum.

Contra ſecundū dicit inſta. ſi p̄n
cipiū durat. xvij.
dieb⁹ et tota. feb. durat. xliij. ergo t̄pa reliq̄ eēnt
mīnoꝝa diuidēdo reſidū in tres ptes. p̄ns eſt cō/
tra auctoritatē Aut. dicentē q̄ augmentū eſt lon/
g⁹ tēpus bui⁹ egritudis. Dicit. Et q̄ p̄ncipiū
i ſtatica ē lōg⁹. q̄ būoꝝ frīd⁹ ⁊ vſcoſus tardat ac/
ceſſionē ⁊ app̄tione digōis: ſ. q̄ bec lōgitudō ſit
x. di. nō p̄oſſ. p̄batiſ ita exp̄mto ⁊ teſtificatiōi
auctoꝝ

Champerius.
Amphemērin⁹
febris vocitata
eſt: qd dicit nō/
ctisq; ſpacia
aliq̄ obineat:
naturis magis
pituitofis reſi/
der: et biberno
tpe: ſenecq; et
pueros magis
inſeſtat. p̄pter
edacitates ⁊ p̄/
cipue i būdis
friditq; locis
degētib⁹: et vſ/
tis ſegnib⁹: cus
ſaturitate: et
magis cū in ei/
bis p̄tinue ſele/
lauerim: a mī/
to magis cum
t̄pa ciba ria na/
tura ſuap̄tate
magis pituita/
ſa: et maniſeſto
inordinata. in/
cipit non cū ri/
gore ſtatiim p̄i/
mo die iuadit:
ſed frigiditate
circūcepti ma/
gis diſſicilē ca/
lorem habent.

Secundus

auctori. nō est dubiū qđ in febrib? flatibus tā
p̄tinuis q̄ interpolatis diu stat cruditas in vīna
anteq̄ appareat signū digēstionis manifestū: ideo p̄n-
cipiū est longū. ¶ Sed ad rōnē in p̄trariū dicēdū
p̄mo qđ p̄ncipiū b̄c nō intelligim? p̄ncipiū p̄pe-
sumptū distinctū p̄tra totū augmentū qđ excludit
signa digēstionis manifesta. sed intelligēdū ē p̄n-
cipiū includēs p̄e augmentū. s. vsq; ad apparitio-
nē manifestorū signorū digēstionis q̄ si incipiat appa-
rere vsq; ad. 20. dies erit terminus circa. 40. aut
xliij. scđm ḡnales sermones. Ba. i. cō. affo. quarte
p̄ticule. Quibusq; in feb. in. vij. terminat aut i. ix.
Za deo tñ vīsum ē qđ text? debeat dicere eradicā-
tio ē intra. xliij. dies. Et forte sermo ei? est ver? in
flatibus interpolata. sed in flatibus p̄tinuis p̄or termi-
nari infra. xliij. dies. ceteris em̄ pib? p̄tinuū ē bre-
uius suo interpolato apđ Gal. et fm̄ Zadeū ratio
nibil cōcludit. attribuem? em̄ p̄ncipio. xvij. dies.
augmentō. xx. statui. 10. Est em̄ ceteris breuior: de-
clinatio. xvj. et summa crī. xliij. ¶ Notandum p̄
declaratiōe q̄rit dicti. qđ si text? dicit mūdōū te-
porū est clar? illa em̄ flatibus q̄ bz tepores magis
mūdōs. i. magis p̄rimos de q̄rit est magis salua.
significat em̄ būorē putrentē ēē pauciorē minus
grossum et min? viscosum et maiorē p̄portionē v̄tu-
tis. supra morbū vel ad materiā. Ille autē tepor de
quo ē hic sermo est q̄ durat. vj. hōis. et p̄tinua ē
remissior: se. q̄ in tpe p̄cedēt. sed in interpolata nō
est fe. sed neutralitas se. Si vero text? dicat tepor
verus ē. illa em̄ febrib? bz tpa magis mūda. i. mi-
nus p̄fusa ē salutor. et tpa dicitur mūda q̄ nō con-
funditur. et illa immūda q̄ cōfunditur. Nā aliqñ
in his febrib? post statū v̄r redire p̄ncipiū p̄p̄ di-
formitatē materie. qz aliqñ post manifesta signa
digēstionis appetit in vīna cruditas moto būore
grossior: et viscosior et facit nouam opilationē.
Ita etiā in p̄ncipijs partickarib? v̄r aliqñ post sta-
tum redire augmentū p̄p̄ diffinitatē materie. et
hoc significat longitūdinē: et qñq; malā morbi ter-
minationē. vbi ecōtra mūdices de q̄ supra signi-
ficādo materie v̄niformitatē et p̄portionē v̄tutis
ad ipam significat salutē et breuitatē. ¶ Scđo no-
tandū qđ flatibus ē saluor: qđ est multi sudoris si il-
le sudor sit fact? in p̄cessu iā apparētib? signis di-
gestionis. significat em̄ obedientiā materie et p̄-
portionē v̄tutis ad eā. Si v̄o fiat mult? sudor: a
p̄ncipio nō significat salutē: sed magis longitu-
dinē p̄ndo materiā illā expelli p̄pter multitudinē
et non p̄pter digēstionē. ¶ Tercio notandū qđ su-
dor multus nō significat paucitatē materie abso-
lute: imo potius multitudinē: significat tamē pau-
citatē materie in p̄paratiōe ad illā que esset tāta
qđ suffocādo calorē innatū faceret ipm̄ impotentē
ad ei? expulsionē. Aliter significat paucitatē ma-
terie et qđ materia paucificat. et p̄m̄ breuitatē egrī-
tudinis p̄cipue si paroxysmi sequētes minoētur.
¶ Ultimo notandū qđ vltimū dictū huius partis
p̄or dupliciter intelligi. Primo qđ scđm p̄m̄ decli-
natio flegmatica est longior: declinatiōe tertiane
non semp cū interdus reperiat flegmatica v̄ntus
aut duorū dierū. Secundo qđ declinatio flegmatica
est plurimū. i. valde lōgior: declinatiōe tertiane
ceteris partibus: et est notum.

¶ Et flegma quidē putridū quādoq; est
vitreū. et quādoq; est acetosum. et quādoq;
est dulce. et quādoq; est salsum. et tu iā sci-
uisti quomodo ex salso fit causon.

¶ In parte p̄senti ponit causas flegmaticas dicēs

Feb. san. Fo. cxxvi.

qđ flegma putridū facit flegmaticā qñq; est vi-
treū. qñq; est acetosum. qñq; dulce. qñq; salsum.
Et dicit qđ tu iā sciisti. i. in ca. de causone quō ex
flegmate salso fit causon. ¶ Cōtra p̄mū dictum
instat arguēdo Zude. de insufficiētia. natura p̄ter
hos modos flatibus reperitur flegma crudū. flegma
mucilaginosum. s. insipidū. s. aquosum. p̄tū-
cum et gipseū. Respōdet qđ gipseū nō facit febrē
sed crudū et mucilaginosum dantē intelligi p̄ vi-
treū. sed insipidū et aquosum p̄p̄bendunt p̄ fleg-
ma dulce. p̄tūcū vero p̄ acetosum. ¶ P̄o notitia scđi
dicti b̄m? partis notādū qđ flegma salsum putrēs in
corde aut locis sibi p̄p̄inqs facit causonē. putrēs
vero in venis putrēs facit p̄tinuā exacerbantē quoti-
die. putrēs vero extra venas facit quotidianā in-
terpolatam.

¶ Et plurimū qđ accidit feb. flegmatica
humidis et quietis et senibus et infantib?
et patientibus nauseatiua satietatē: et ex-
ercitibus et balneatibus se super reple-
tionē. et habētib? eructationē acetosā:
et habētib? repletionē: et patientibus de-
scensum humoris et fit catarrus ad stoma-
chu m qui putrefit in eo.

¶ In hac p̄e osēdit corpa pata ad hāc febrē dī. qđ
p̄m̄ accidit būdis. s. q̄ iunt flatibus nō aut būdis
sanguineis et q̄tis. multiplicat em̄ flegma et senibus
et p̄p̄e decrepitis et infantibus p̄p̄ humiditatē
et multā comēstionē et patientibus nauseatiua sa-
tiatē. s. cū corruptiōe ad acetosum et exercitante
bus et balneatibus se post repletionē. s. cibi. quia
nō sit bona digēstio spiritib? distractis a s̄d ad i-
strumēta motus et a dīcūterētia. et habentibus
eructationē acetosā. qz causat et significat mul-
titudinē flatibus et habētib? repletionē flatū et pa-
tientibus offensa būmōrū et catarrū ad stom qui
putrefit in eo. Est em̄ catarrus scđi plurimū flatib?
cus. q̄nta tertij. Raro vero accidit iuuenibus et co-
lericis. Unde Gal. in terapētica ad Glaucōnem
nunq̄ vidit ad adolescentē colericū captum a febre
flegmatica.

¶ Et parum quidem euacuatur a lesione
in ore stomachi.

¶ In p̄e p̄senti p̄or duos canōes. P̄m? patēs
flatibus raro eūat a lesiōe oris scđi. qz scđi ad? ē mī-
nera flatibus. s. flatibus nocet scđi sicut t̄rtiana fellis et
epati. et q̄ t̄rtiana splenis. v̄r Rasis. xvj. continentis.

¶ Et scias qđ cū omni feb. cū qua ē frigus
constringitur pulsus et minoratur.

¶ Ibi ponit scđm canonē. in oī feb. cū qđ est frigus
stringit pulsus quātū ad v̄nā dīmensionē qđ est latitudo.
Et sit p̄ns quātū ad oēm sequēdo vocabla
Gal. in li. de dī hīs feb. et cā nota ē ex sepe dictis.

¶ De signis flegmaticis peritodice. Cap. xlvij.

¶ Illa quidē in qua cā est fleg-
ma vitreū aut acetosū frigus
multiplicat valde. et rigor in vi-
treo est vehēmētior. Et frigus
non incipit in ea subito: immo
paulatim in extremitatibus. deinde perues-
niunt ad hoc vt fiant sicut nix: que nō cales-
cit nisi cū difficultate: neq; calescit subito.
neq; scđm gradationē continuā: imo pau-
latim cum reditu frigoris. et fortasse cōmi-



Tractatus

scetur frigori et in principio rigor. Sit et
go frigus propter illud quod non putruit. et
horripilatio propter illud quod iam putruit.
et maius frigus eius et ipsius rigor sunt in
periodis status.

¶ Sic ponit signa febrium flegmaticarum. et pri
mo earum quod cōter eueniunt. scōdo raro euentium quod
scōm plurimū sunt flegmatice. scōa ibi. (Et sunt
feb.) prima in duas. in pma ponit signa flegma
tice interpolate. in scōa p rinue. scōa in sequētis
capituli principio. (Sunt sicut reliq signa.) pma
iterū in duas. nā in pma ponit signa flegmatice
interpolate p pma scōm causas eius. in scōa po
nit signa flegmatice continua omni speciei eius.
scōa ibi. (Et plurimū quidē piodi.) pma in tres.
in pma ponit signa facte a flegmate vitreo et ace
toso. in scōa facte a flegmate salso. in tertia facie
a flegmate dulci. scōa ibi. Illa vero. tertia ibi.
(Illam autē.) pma in duas. nā in pma ponit
signa dicta. in scōa imiscet quedā signa cōta fleg
matice. scōa ibi. (Et bec qdē feb.) In pma pte
dicit quod in illa in qua cā est flegma vitreū aut ace
tosum frigus multiplicat valde. et rigor in vitreo
est vebemētior. i. quo ad duratiōē licet nō neces
sario quo ad intensiōē. Scōdo dicit quod frigus nō
incipit in ea subito. i. quod in paruo tpe notabiliter
intendatur. immo paulatim in extremitatibus. et
deinde paulatim perueniunt ad hoc vt fiant sicut
nūx qui nō calefiūt nisi cū difficultate nec calefiūt
subito. nec scōm gradatiōē cōtinuā. immo pau
latim cū reditu frigoris. i. postq inceptum cale
facti. Tercio dicit quod fortasse. i. aliquādo admis
scetur frigori rigor in principio scz particulari.
fit ergo frigus ppter illud qd nō putruit. et horri
pilatio siue rigor ppter illud qd iam putruit. ¶ Ali
timo dicit quod maius frigus et maior rigor i sunt
per totis status. ¶ Primo notādū pro notitia pri
mi dicti. quod causa multiplicatiōis frigoris i fleg
matica vitrea et acetosa ē quia illa flegmata sunt
valde frigida et frigidiora quā reliqua flegmata
nostri corpōis. certū tamen est quod flegma vitreū est
magis ffrim quā acetosum. Unde Rap. xvi. cōtinē
tis. In vitreo est frigus forte. nam ipsum est cere
ris frigidius licet aliquādo acetosum magis in
frigidet quā vitreū propter subtilitatem substan
tie sue potēs magis in profundū penetrare. est ta
men ceteris paribus frigus sequens flegma vitre
um longioris duratiōis quā frigus sequens fleg
ma acetosum. i. illud possit esse intensius. et causa
sumitur ex mō substantiēteriusq. similiter rigor est
vebemētior in vitrea. i. longior i in acetosa fit in
tensior. qz flegma acetosius subtilitate sue substan
tie velocius mouetur ad mēbra sensibilia. et cum
hoc sua punctiōe magis stimulat expulsiuā. ¶ Se
cundo notādū p notitia scōi dicti. quod licet tam i
vitrea quā in acetosa frigus paulatim intenda
i extremitatibus. et i extremitates postq sunt in fr
giditate nō calefiāt subito nec scōm gradatiōem
cōtinuā. immo tarde et cū reditu frigoris. bec tamē
tardatio et difformitas infrigidatiōis et calefa
ctiōis est magis in vitrea quā in acetosa ppter
maiozem grossitiē et difformitatem flegmatis vi
trei quā acetosi. ¶ Tercio notādū pro notitia ter
tij dicti. quod rigor admiscet frigori in principio pa
roxismi siue rigore accipiam ppter siue cōter. i.
vt est cōs ad rigore ppter sumptū et horripilatio
nem. et rigor magis sequitur flegma putres. qz ma
gis subtilitātē est et velocius mouet ad mēbra sensi

De signis.

bilia. et ecōtra frigus magis sequitur fla nō putri
dū. qz sua intēsa ffritate ē magis aptū infrigidare.
¶ Alio notādū pro declaratiōe vltimi dicti fri
gus ē duplex. est em̄ quodā positiuū: et illud cere
ris partibus ē magis i principio vlti q in statu cū in
statu materia bec sit magis calefacta q i principio.
Est aut aliud frigus p uatiuū sequens reuocatiōem
caloris ad itra. et illud potest esse magis i statu q
in principio sicut et rigor ē maior siue ppter acceptū
siue cōter ppter velociōem motū buoris ad mem
bra sensibilia in statu q in principio cū sit magis
subtilitātē. ¶ Et nota sicut bñ dicit Gētilis. qz ali
ceñ. et alij auctores multū abutunt bñs terminis
frigus rigor horripilatio: vñ pro alto accipien
tes. imo aliquādo vñ istorū accipiendo tanq si
nonymū bñc termino typus qui est cōmunis ad
bec tria proprie sumpta.

¶ Et hec quidē feb. nō est ex materia que
faciat punctionem ita vt sit causa rigoris i
via expulsiōis. putredo nāq eius est. pu
tredo rei lenis et incipit cū grauitate p pro
funditate somni. Et multoties incipit in
paroxysmis primis sine frigore et neq ē ri
gor. immo postponitur vsq ad tēpus et for
tasse erit frigus et non erit rigor. et multo
ties incipit cū sincopi et nō fit. Et in hac
quidem egritudine multiplicatur sincopis
propter debilitatē oris stomachi et calum
appetit et priuationē alitūmbze q est fun
damentum materiei nutrimenti et virtutis.

¶ In pte p sēnti imiscet quedā signa cōta fere oī spe
ciei statice. mñ cū pueniūt pēdenti a statu salso.
Et pmo dicit quod bec fe. nō ē ex materia que faciat
punctionē ita vt sit cā rigoris i via expulsiōis. i. cū
materia expellit ad mēbra sensibilia. putredo em̄
eius ē putredo rei lenis. i. non acute nisi sit fla sal
sum. Et i summayult bñc dīe q bec fe. fm plm in
cepti sine rigore. Et ppea cū dictū sit sup eā icl
pere cū rigore p rigore itelligit rigore cōter sum
ptū cōem ad horripilatiōē et rigore ppter sum
ptū. freqnter em̄ icl pūit porismi et sine rigore p
pte sumpto. ¶ Scōm signū. qz incipit cū grauitate
capitis et totius corpōis ppter multitudinē materie et
vapoz. ¶ Tercū signū. qz incipit cū profunditate sō
ni ppter multitudinē grossitiē et viscositatē materie et
vapoz. ¶ Quartū signū q multoties incipit in pri
mis. i. in pncipijs vlti porismi sine frigore et sine
rigore. immo postponit. i. frigus et rigor vsq ad tē
pus i quo materia erit subtilitata p actionē calo
ris. tunc em̄ mora velocius ad mēbra sensibilia fa
ciat maiore rigore i psozū xitūe magis stimulado
et pñr faciet malū frigus nō qdē positiuū qz tūc erit
calor. i. p uatiuū reuocādo calū iteri. Et subdit
q fortasse. i. aliqui erit frigus et nō erit rigor et maxie
i principio vlti qm materia ē grossior et fridior et tary
di mora sup mēbra sensibilia. ¶ Quintū signū. et
multoties erit cū sincopi et nō fit sincopis. i. sēp. i.
maxie sit i pncipijs porismozū. et i illa q pēdet ab
bñore valde frido et mltio. Alii erit cū sincopi. i. di
spōe ad sincopim q dicit iipotomia et nō fit sincop
is. i. pleta. Et subdit q i hac febre multiplicat
sincopis ppter tria. i. propter debilitatē et nocu
mētū oris sōi cui cor facile pparit. scōo ppter casus
appetit. tētio ppter priuationē digestiōis q ē fun
damētū. i. cā pncipalis materiei nutrimenti. i. san
guis q v pueri in spūs et substantiā corpōis. et cō
sequenter supple

sequenter suppl. est fundamentū virtutis naturalis vitalis et animalis. deficiente nāq. appetitua non sumitur cibis et deficiente digestiua nō digeritur. quare sequitur defectus cuiuscunq. virtutis ad quem sequitur sincopis.

Illam vero que est ex flegmate falso sequitur horripilatio et nō fit vehemens frigus eius.

Signa flegmatice pendentis ex flegmate falso ponit dicens q. ad ipsam sequitur horripilatio et non fit frigus vehemens. scz positium. quia flegma falsum est calidum pungens membra sensibilia et sic causans rigorem et horripilationem nō possitue infrigidans.

Illam autē que est ex flegmate dulci raro antecedit in principio vlgz ad plurimos paroxysmos horripilatione neq. frigus. neq. rigor.

Ponit signa pendentia a flegmate dulci dicens: qd raro in principio. s. vniuersali vlgz ad plures paroxysmos antecedit horripilatio frigus aut rigor: eo qd materia est satis grossa et benigna et male mota super membra sensibilia. sed postea subtilis et calefacta a calore naturali digerente et a calore putredinali. et mota velocius super membra sensibilia causat aliquem typum.

Et plurimi quidem periodi febris flegmatice incipiunt cum sincopi.

In presentia ponit signa cōia cuiusq. speciei flegmatice. Et diuidit i. xij. pres scōm qd sunt. xij. genera signorū. partes patēbūt discurrendo per textum. Prīmū genus signorū est qd plurimi periodi febris flegmatice incipiūt cum sincopi: et cā nota est ex superius dictis.

Et iam apparet in ea i. principiis calor vehementior. et in postremis minoratur illud. Et est simile vt causa in hoc qm putredo antecedit prius ad magis dulce et magis saluz et magis subtile. deinde ad grossius et frigidius.

Scōm genus signorum sumitur a calore. et habet quinque partes scōm q. quinque ponit signa a calore. scōa ibi. (Et tactus caliditatis.) tertia ibi. (Veniens non.) quarta ibi. (Et qualitercunq. sit.) quinta ibi. (Et multotiens quidem.) Prīmū signum est hoc. In paroxysmis primis calor apparet vehementior et in postremis apparet minor. Et est simile. i. verisimile vt sit causa i. hoc qm putredine putrefieri magis dulce magis salum et magis subtile. et supple magis calidum. deinde grossius et frigidius. sed humor: magis subtilis et magis calidus est aptus cum putret magis calefacere quā humor grossior et frigidior. Et notandum qd sermo iste est verus. in paroxysmis habentibus pro causa antecedente vnum cumulū materie sufficientis ad plures paroxysmos. nam tunc de illo cumulo pars mobilior citius mouebitur. s. dulcior salior et subtilior. ideo paroxysmi principij erūt maioris caloris. postertus autē mouebitur pars grossior frigidior et ad motum pigrior. vnde fient paroxysmi minoris caloris. Sed cum paroxysmi nō fient ex materia butus cumuli: sed ex ea que de nouo generatur talis erit calor: butus paroxysmi qualē cōtingit generari materiā q. prius nō erat.

Sed contra

quia statim oppositū dictum fuit superius in fleg

matica pendere a flegmate dulci q. paroxysmi in primis non incipiunt cū typo. et in processu incipiunt cum typo materia magis subtilis et propter subtilitatem mota velocius super membra sensibilia. Amplius oppositū dictū fuit superius de intentione cōmentā. Alexandrini super primo epidemiarū qd in feb. de materia frigida paroxysmi status sunt de materia subtiliori et velocius mota. vnde rigores paroxysmorum in statu quartane sunt fortiores quā in eius principio e contra i. tertiana. et hic dicit Auzē. qd flegma faciens paroxysmos paroxysmos ē grossius. Ad hoc respondetur qd sermo Auzē. in parte precedenti et cōmentā. Alexandrini intelligit in materia vniuersali in modo substantie. sed sermo Auzē. hic intelligitur in materia diffusi. Et ex his sequitur qd aliquādo materia flegmatica mota in statu ē subtilior: certa data mota in principio. aliquādo grossior: aliquādo equalis scōm maiorē aut minorē aquisitionem subtilitatis per actionē caloris digerentis. Et secūdo. et melius dici potest qd semper materia flegmatica postertus mota est subtilior: sibi similit mota in principio cum digestio in flegmate procedat subtilizando. et hoc voluit Auzē. in parte precedenti. et cōmentā. Alexandrini: cum quo tamē stat qd mota postertus: quāuis subtilis per digestionē sit grossior: certa data indigesta mota in principio. Sunt et alie solutiones quas omitto vt breuitati indulgeam.

Et tactus caliditatis eius in primis ē debilis et vaporosus. deinde cum prolongatur positio manū super membrum sentit manus acuitatem et mordicationem.

Hoc est scōm signū sumptū a caloris modo. et ē qd tactus caliditatis eius. s. flegmatice est. in primis. ideo primo occurrit debilis et vaporosus. sed cum prolongatur positio manus super membrum sentit membrum acuitatem et mordicationem. Huius causa est: quia vapor flegmaticus perueniens ad manum in primis est paucus et tardus et grossus: sed postea cumulat sub manu in magna quantitate facit impressionem fortem.

Verūamen nō est similis neq. equalis in omnibus super que cadit manus: immo est diuersa: quoniam inuenit in loco vno asperitatem: et in loco alio lenitatem. et est quasi caliditas colere post rem: crebellatam: qm flegma viscosum ē. quare diuersificatur et passio a caliditate sicut accidit i. reliquis viscosis cum ebulliunt. ipsa enim disrumpuntur in quibusdam locis et non disrumpunt in locis alijs.

Hoc est tertium signum sumptum a modo caloris. et est quod caliditas non est equalis in oibus partibus super que cadit manus: imo est diuersa quoniam in vno loco representatur aspera siue acuta et in alio loco lentis: et est quasi caliditas colere reper crebellum. et est vt sit manus super crebellum et perueniat caliditas ad manum per foramina crebelli. in partibus enim manus que obuiabunt foraminibus crebelli sentietur caliditas acuta. in relijs partibus mitis. Ita apparet tangentem membrum patientis flegmaticam: qm flegma est viscosum: quare diuersificatur eius passio a caliditate sicut accidit reliquis viscosis cum bulliunt. ipsa enim disrumpuntur in quibusdam locis et

Tractatus

nō in alijs. et a locis in quibus fit disruptio egre dicitur vapor calidus multum imprimēs in manus a reliquis partibus.

Et qualiscūq; sit caliditas eius scōz plurimū minor est quā ut inflāmet. et angustia faciat et magnificet desiderium aeris frigidi et aque frigide. et inspissationis et rarificationis anhelitus magni et exuffantis. **H**oc est quartū signū a modo caloris sumptus. et dicit qđ qđtercūq; sit. i. siue sint semp vera ea qđ statim dicta sunt siue nō. qđ possibile ē qđ nō sit ita licet em ptes viscosi flegmatis sint diuerse i euasporatione. tamē illi vapores ventētes versus cutim possunt vniformiter p cutim dispgi et fieri res presentatio cōlis oibus pibus manus tangētis tamē hoc est verū scōm plurimū. qđ calor flegmatis nō est pueniēs ad hoc ut inflāmet et faciat angustia circa pcoria et magnificet desiderū aeris frigidi. qđ maxime cognoscit p anbelitū magnū velocē et frequentē et desiderū aque frigide. quia nō valde sitit. et desiderū inspissatiōis. i. viscosi opertendi scō ad quā sequit inspissatio porozum. et rarificatiōis. i. post coopertionē. patētes em febres acutas nūc se disco opertūt. et postea se coopertūt. nō ita faciūt patientes febres flegmaticas. stant em scōm plurimū coopiti cū nō babeāt magnū incendiū. et nō habēt etiā anbelitum magnū et exuffationē. i. valde velocē in cōstrictione et minus in dilatatione. nā quāuis sit multo maior necessitas cōstrictionis pulsus et anbelitus. quā dilatationis propter multitudinē vaporum tamen quia vapores illi non sunt valde calidi nō est magna necessitas cōstrictionis neq; dilatationis in comparatione ad febres acutas.

Et multotiens quidē accidit caliditati eius ut sedeat tēpore quo habet quātitatē hore vnius aut duarum horarū. quare est imatur qđ ipsa iam peruenit ad statum cum ipsa adhuc sit in augmento. videbis em eā iam incipere augmentari. et similiter sunt ei in declinatione stationes.

Hoc est quātū signū a caliditate sumptū. Et dicit qđ multoties accidit caliditati flegmatice ut sedeat. i. sit in eodē gradu vna hora aut duabus. quare estimat qđ iam sit puentū ad statū proximū cū ipsa adhuc sit in augmento paroxismi. nā post illam stationem videbis eā incipere augmentari. et similiter sunt ei in declinatione particulari stationes quia nō delinat vniformiter postq̄ icipit declinare. et hoc totū prouenit ex difformitate flegmatis. cum em eius effumat pars grossior stat calor in eodē gradu aliquāto tēpore nō sic est in tertiana pura propter vniformitatē colere.

Et febres quidē flegmatis sunt multe opilationis ppter multitudinē humiditatis et vaporis sui pauci sudoris ppter viscositatem humoris. Et cum sudare facit est res non eruberana. et de propriozibus significationibus eius est paucitas sudoris et priuatio eius.

Hoc est tertium genus signozū et est qđ feb. flegmatice sunt multe opilationis. propter multitudinem humiditatis. i. flegmatice. que cum sit multa etiam grossa est et viscosa et vapores sui similiter grossi et viscosi. **N**otandum qđ iste opilatio

De signis

nes non apparent omnes in vīna sed solum ille que sunt in vīs vīne. i. epatis et partium ppin quarum in quibus cū est opilatio est vīna subtilis. ille tamē que sunt in poris mēbzoū et in partibus venis ad mēbra terminatis nō sunt causa qđ vīna subtilietur sed potius impēdient sudorem et sunt pauci sudoris. i. raro sudant propter viscositatem humorū. et cū sit sudor est paucus. Et subdit qđ paucitas sudoris et priuatio ei est de propriozibus signis ipsius.

Et sitis quidem minoratur in febribus flegmatis nisi propter causam falsedinis aut causam vehemētie putredinis eius. et cum hoc est minor sitis que est in alijs.

Hoc est quartum genus signozum et est qđ sitis minoratur in febribus flegmaticis nisi quādo pendat a flegmate falso aut a flegmate qđ vehemēter putret. intensa em putredo est caliditas putredinalis intensa que exciccando facit multā sitim.

Et inflatio laterum multiplicatur i eis et quandoq; accidit cuti lateris ut subtilietur cum tensione.

Hoc est quintū genus signozū. et est qđ inflatio laterū et rotius ventris inferioris multiplicat in patientibus flegmaticam. quia calor factus debilis est potens ad conuertendū humores in ventositates et vapores grossos et non est potens ad illos resoluendum. **S**ecundo dicit qđ quandoq; accidit cuti lateris ut subtilietur cum tensione. i. propter tensionem factam a vaporibus et ventositatibus. quando em aliquid extēditur scōm vnā dimensionem opus est qđ minoretur scōm alteram. Et nota qđ iste est quidā modus cazelle et dispositionis ad timpanitem ad quam forte adiuuat error digestiue stomachi et epatis.

Color autem patientium flegmatis febrem est declinūs ad viriditatem et citrinitatem currentes in albedinem ita ut sit illud quod aggregatum est sicut color plumbi vsq; in statu. Et raro quidem rubet color in eo cuius rubedo sit rubedo i statu reliquarum febrium.

Hoc est sextum genus signozum. et est qđ color patientium flegmaticam tendit ad viriditatem et citrinitatem currentes ad albedinem quasi color sit mixtus ex viridi citrino et albo qui est sicut color plumbi vsq; in statum. i. particularem exclusiue. Secundo dicit quod raro rubet color in patiente flegmaticam in statu cuius rubedo sit tanta quanta est in statu. scz particulari reliquarum febrium. i. calidarum. **N**otandum quod calor tendit in viriditatem propter frigiditatem flegmatis et aliqualem mortificationem caloris innati. est em viriditas via in fuscēdinem et mortificationem caloris innati. tendit em in citrinitatē propter aliqualem incendium scōm aliquam partem conuertens sanguinem ad naturam colere. Tēdit em in albedinem propter albedinem flegmatis et cutis. sed color aggregatus ex his tribus est color plumbeus. et hic calor est vsq; ad statum particularem exclusiue. sed in statu facies aliqua liter rubet licet remisse.

Pulsus vero eius ē pulsus parvus submersus debilis rarus in primis. deinde fit frequens in fine.

Hoc ē septimū

Secundus

¶ Hoc est septimū genus signorū sumptū a pulsu et habet bec pars quatuor ptes. In prima ponit quasda differētiās pulsus flegmaticē. In scda cōparat has differētiās pulsus flegmaticē ad differētiās pulsus aliax fe. In tertia pte subdit alias differētiās pulsus flegmaticē. In quarta pte ex tollit hoc signū sumptū a pulsu. scda ibi. (Et frequētia quidē eius.) tertia ibi. (Et est vebemētis diuersitatis.) quarta ibi. (Et significatiōes qdē) In prima pte dicit q pulsus flegmaticē ē paruius demissus. i. submersus debilis rarus in primis. i. in principiis particularib⁹ que oīa sequitur debilitatē virtutis suffocate in principiis particularibus a materia flegmatica multa grossa viscosa. Est autem rarus nondū flegmate p putrefactio/nem sufficēter inflāmato. deinde sit frequēns i fine idest in pcessu et maxime in statu particulari: flegmate tunc magis per putrefactionē inflāmato et potente cor magis calefacere. et tunc sit maior velocior et fortior et minus submersus.

¶ Et frequentia quidem eius. et eius paruitas vebementior est quā frequentia quartane et tertiane. et ei⁹ paruitas et vebementia frequentie eius est propter vebementiā paruitatis ipsius.

¶ Primo facit banc cōparationē. scdo reddit causam dicit. tertio ponit aliā cōparationē. scda ibi. (Et vebemētia frequētie.) tertia ibi. (Aerum nō est velocior.) In pma pte dicit duo. p. primū q frequētia pulsus flegmaticē est vebementior. i. maior quā frequētia pulsus qrtane et tertiane. In secunda parte reddens causam dicit q vebementia frequentie eius. i. pulsus flegmaticē est ppter vebementiam paruitatis ipsius vt per frequentiam restaret illud qd deficit. ex magnitudine.

Dubitatur vtrum pulsus flegmaticē sit minor pulsus melancolicē. nā qd sit minor q pulsus melancolicē nō est dubium. Et arguitur pmo q pulsus melancolicē sit minor p Gal. scdo de crisi. ca. de quartana dicit qd quartana fe. in pncipio postmi pōt pulsū in dispositionē paruitatis quā nō sequit egritudo pter eā. ergo flegmatica nō habet tāā paruitatē pulsus quartanā habet quartana. ¶ Itē Auer. iij. collig. et cap. de quartana dicit. pulsus qrtane est paruior plus quā sit in flegmatica.

In contrarium est Aui. in pscnti pte 2 Aliabas. viij. theoric. v. ca. vbi dicit in signis flegmaticē fe. Est autē is pulsus minor pulsus quartanē. qm flegma debilitat virtutē suā frigiditate et suā multitudine infirmat. Idem dicit Rasis. xvj. pncipis. ca. de flegmatica in fine. Dicit. Gētilis quod auctores sunt multū discordes in differētiis pulsū flegmaticē et quartanē. nā qui iudicauerūt cōparationē pulsū barū febriū per rationē acquieuerūt cause que scdm estimationē suā visa est portio. Qui eū dicit pulsus flegmaticē paruiorē estimāt q multitudine flegmatis grossities et viscositas plus faciant ad paruitatē pulsū quā frigiditas melancolicē siccitas et grossities. ¶ Ecōtra vero alij oppositū opinati sunt estimātes frigiditatē aduētā a siccitate et factā actiuorē per eā simul cum suā grossitie terrea plus facere ad paruitatē pulsū. cum opprimendo virtutē. cum faciēdo artariā inobedientē. Qui vero per experientia indicant possunt discordare. qz excessus qui pulsū adinuicem multū possunt dectge. et euenit pulsus diuer

Fe. fleg. perio. Fo. cxxviiij.

sificari scdm varias species flegmatum et varias species melancolie et multa alia q de facto pcurrūt. Et ideo vn⁹ potuit iuenire pulsus flegmaticē puto rē. alter ecōtra pulsus melancolicē minorem pulsus flegmaticē. Et certe si qd bñ fine passiōe pñderet iudicabit nec viā ratio cūq nec vias experientie esse satis sufficientē ad certificandū veritatē in hoc dubio. Credit tamē Gētilis q oim pitate supposita quātū est possibile q signent duo corpa pata et in pte paco quorū vnū patiat flegmaticā a flegmate dulci. alterū patiat melancolicā a melancolia naturalī. Vel signent duo corpa vnū flegmaticū in byeme paties flegmaticā a flegmate dulci. alterū melancolicū paties melancolicā in autūno ex melancolia naturalī. paties flegmaticā habebit pulsus minorē credēs frigiditē. intē flegmaticū cū viscositate plus opart ad pulificandū pulsū q frigiditē melle cū siccitate et grossitie sua. ¶ Sed ad auctores sentientes cōtrariū dicit q procellerunt suo iudicio estimatio et scdm q inuenerūt p experientia qd eis occurrerūt in qbus nō appet eis vītas. Sed p rudiorib⁹ scbola rib⁹ ad tollendā ptradictionē iter auctores dicit q pulsus in flegmatica ē minor intē flegmatica. sed in quartana minor duratiōe. qz plus durat typus et pncipiū in quartana quā in flegmatica.

In dubio autem solito qri an pulsus flegmaticē sit frequētor pulsus quartanē fere oēs auctores cōcordant pulsū flegmaticē esse frequētiore pulsū quartanē vt spissitudine restaret magnitudinis defectū quē habet respectu quartanē. Gal. vero in terapētica ad Blauconē dicit qd pulsus quartanē tāto est rarior pulsus flegmaticē quāto pulsus flegmaticē rarior pulsus tertianē. hoc tamē p tactū cōpēbēdere est difficile. lz Gal. scdo de differētiis dicit bec oīa per tactū p pēbēdi posse. ¶ Sed certe i dicit Gal. videt ptradictio. nā in scdo de crisi dicit q pulsus flegmaticē est maior q pulsus qrtanē vt app paruit i dubio pmo. In terapētica vero ad Blauconē dicit q pulsus flegmaticē ē frequētiore pulsū qrtanē vt ne appuit in dubio scdo. ergo falsa ē cā quā dicit q pulsus flegmaticē est frequētiore pulsū qrtanē vt restaret p frequētiā illud in quo deficit p magnitudinē. qz nō deficit i magnitudine cū sit fm Ba. maior q pulsus qrtanē. Et certe credo banc rōnē pcedere ptra Ba. nisi dicat q in flegmatica sit maior necessitas q i qrtana q nō ē rōnabile cū flegmatica sit frigidior q melia. Et certū ē acutiorē calitatē sentire i qrtana q i flegmatica. Tenēdū ē itaq vt existimo pulsus flegmaticē ē minorē et frequētiore pulsū qrtanē ad qd dīas adiuuat debilitas virtutis maior i flegmatica q i qrtana ceteris parib⁹. tū pp debilitatē appetit et malitā istimbrie. tū pp dispōnē ad sincopim nā debilitas virtutis facit nē pulsus pū et frequēti.

Tertio dubitatur vtrum pulsus flegmaticē sit frequētiore pulsū tertianē. et videt q nō p Ba. i terapētica ad Blauconē. et p Auer. iij. colligēt i ca. de fe. flegmatica dicit q pulsus flegmaticē ē rariore pulsū tertianē in quolibz tuor tēpor. Idē sentit Rasis. ro. Almasor et fere oēs i hoc pcordāt. ¶ Pterea bñor colligēt est valde calidus ponēs in corde caliditatē facientē angustia facies itē sam sitm magnū desiderū a eoris frigidis instantia vigilariū culus caliditas est acutior caliditate a quocūq alto bñore pendēte. Sed oppositē dispositiōes sunt i flegmate. ergo in feb. et⁹ debet ēē pulsus simul maior et frequētiore q pulsus flegmaticē nec ratio Aui. est alitū? mōmē ē cum dicit q deficente magnitudine pulsus sit

Calculus.

Tractatus

restauratio p frequentia. dicit enim primo q fit re/ stauratio per velocitate. Seco dicit q ratio bene cōcluderet si calor tertiane et calor statice eēnt eā intēsi. tūc em pulsus q esset minor esset frequentior. In oppositū est Aui. dī. q frequentia statice est vebemētor frequentia tertiane. Dicit Bētilis suspicā dū est textū eē corruptū. sed cū oēs texti sint pīles opz imaginari aliā solonē. dicit ergo q i pncipio et pprie in pma medietate pncipij multoties eue nit q pulsus est frequentior quā in colica pp sincop pīm aut dispōnē ad eā cū qua statica frequēter i/ cipit vt dicit Aui. Mā in sincopi et dispōnē ad sin copim multoties fit pulsus formicās cū maxima frequētia et puitate. et fit frequētia illa magna vt suppleat in quo deficit magnitudo et non est du/ biū q tūc pulsus ē frequentior q in tertiana in qua nō ē sincopis. J. Lōra in feb. sincopali fit pulsus rarus. Dicedū q in feb. sincopali bñosa fit pul sus rarus qñ bñosa nōdū p putredinē aut digestio nē est calefact? et postea cum est calefactus nō fit sincopis. q vapores frigidi sunt. cā eius et nō cas/ tidit. et ideo pulsus ē rarus cū nondū fit feb. aut re missa. sed in statica cōiter eueniēte fit sincopis: tū ppter passionē cordis ad os sōi. tum pp malis/ tizistimbze vaporib? venētib? ad cor exiētib? ca/ lidis. quapropter fit pulsus valde parvus et pñr valde frequēs et frequentior q in tertiana. hoc aut vt dicitū est accidit merito sincopis. sed nō exiētē sincopi pulsus statice ē rarior pulsu tertiane. et si in tertiana eēt sincopis sicut in sincopali minuta pulsus esset frequentior q in statica cū sincopi. Alit ter posset dicit scdm Bētilē q pulsus flegmati/ ce est frequentior pulsu colice nō absolute s; ppor/ tionat puitati q in nulla feb. nec melācolica nec colerica tantū fit additio in frequētia ppter par/ uitatem quātum in flegmatica.

Clerum non est velocior pulsu quartane et quandoq; est tardior eo aut similis ei in primis.

In hac pte dicit q pulsus statice: h; fit frequen/ tior pulsu qrtane: nō in est velocior eo. Et ratio q; virtus q defectū magnitudinis restaurat p veloci/ tem opz q fit fortis: sed i statica multū deficit vir/ tus. Unde Alyabas dicit virtutem in hac feb. esse dissolutā et infirmā. Et quādoq; est tardior in pri/ mis ppter paucā calefactionē. vnde fit parvus et tardus h; fit spissus. spissitudo em soboles ē vels/ cientis siue imbecillis virtutis apud Ba. in pme. pulsum. cap. de pulsu freneticoz aut sñtis ei. f. in tarditate in primis. i. in pncipio pncipij possint nam possq; non est velocior pulsu quartane relin/ quitur q fit tardior aut sibi sñtis pp maiorem aut minorem necessitatē et maiorem aut minorem de/ bilitatem virtutis.

Et est vehementis diuersitatis cum pri/ uatiōe ordinis. et parui debiles ex eis sunt in diuersitate eius plus.

In pre ista ponit alias differētiās pulsus fleg/ maticæ dices q est vebemētis diuersitatis cū pua/ tione ordinis. et parui et debiles sunt i diuersita/ te eius plus. Causa diuersitatis et inordinatiōis est debilitas virtutis per viā suffocatiōis ab hu/ more flegmatico multo grosso et viscoso. Hē for/ titudo pugne inter humore et virtutē. Diuersitas autē ista est non quia vnus pulsus sit magnus al/ ter parvus. vn? fortis aliter debilis. qz omnes sunt parui et debiles. sed diuersitas est in maiori aut minori paruitate. et maiori aut minori debilitate.

De signis.

Auēdoar autē dicit q pulsus in statica nō est mul/ tum diuersus. intelligendus est q nō est multū di/ uersus. quia vna pulsatio sit magna altera parua vna fortis altera debilis: sed in latitudine parui/ tatis et debilitatis cadūt de diuersitates.

Et significatiōes quidem pulsus super/ eam sunt de certioribus significatiōibus.

In pre presenti dicit qd signū sumptū a pulsu ē de certioribus signis huius febris. sed ad cognos/ scendū has differētiās pulsus exq̄site opz cogno/ uisse pulsum sui sñtis. vt dicit Rasis. x. cōtinētis. et Gal. scdo de crisi.

Crina autē eius in primis quidē est al/ ba subtilis ppter multitudinē opilationū frigoris: deinde fit rubea propter putredinē. et conturbatur propter malitiam di/ gestionis.

Illoc est octauū genus signoz sumptū ab vrina. et habet quoz partes. primo ponit vrine q̄litatez apparentē in pncipio. scdo ppter putrefactiones contingētē. tertio ppter malitiā digerēdi. quar/ to ponit quādā vrine diuersitatē et pmutatiōez. scda ibi. (Deinde fit rubea. tertia ibi. (Et contur/ batur. quarta ibi. (Et quādoq; alterat. In pma parte dicit q a pncipio in flegmatica vrina est alba subtilis. Cuius causa est multa opilatio et multū frigus. vtrūq; em. f. opilatio et frigus facit vrinam albam et subtilē albedine trāslucēte sola aquositate trāscēte. Nam si trāsfret flegma pmi/ rtū cū vrina: vrina non esset subtilis: licet esset al/ ba ratione flegmatis albi. septia affo. cōmēto. ij. si ab albo flegmate. esset em tunc alba et grossa. Et cōtra stante opilatione esset alba. f. perua et subtilis. sed postea aperta opilatione fit grossa et opaca. nam sicut scdm plurimū est eius opilatio prius q eius apertio. ita prius est subtilis et pua q grossa et opaca. scdo dicit q fit rubea ppter pu/ tredinē. f. calorem putredinalem incendētem et ignētem flegma. vnde fit in vrina rubedo quedā opaca tendēs in cinerē. vnde octauo terapē. ca. v. clusq; rubor ē qm humor flegmaticus qm imora/ tus fuerit olutius putrefit et calefit. tertio dicit q cōturbatur ppter malitiam digestionis. et potest intelligi quadrupliciter. primo quia mīcta corrū/ ptur statim qd significat malitiā pmutatiōis ptiū adinuitē sequentē malam digestionē stomachi et epi. vnde mali bñores multiplicanē. scdo cōtur/ batur. f. perdit luminositatē tendens in opacū. et hoc sequit malitiā digestionis. Unde scda primi de colo: ib? imo attinet suscitari ppter priuatiō/ nē digestionis. tertio possumus intelligere ipsam cōturbari. f. turbidari ad modū vrine asinoz. et ar/ gult debilitatē caloris digerētis flegma cū tendē tia in malignā putredinem. quarto possumus in/ telligere cōturbatur. f. inspissatur. et significat ali/ quam digestionē: licet diminutā. et forte aliquan/ do malam quēstio: raste vta in turbulētiā.

Et quādoq; alterat in ea dispositio vno/ tēpore. et qñq; mundificabitur ex materia grossa et resolutur putridū et redibūt opi/ lationes dealbabit vna hora. et alia quan/ do remanet intra materiam grossam et di/ spositionē putredinis. et aqua hora opila/ tionū est alba: deinde quādo putrefit res/ plurima post illud expellit et aperit opila/ tiones rubet vsq; quo veniat super opilatio/ nes q opilet

Secundus

nes quod opilet eas vice alia de illo eodem humore.

In parte presentis dicitur. Aut. q. vna in febre flegmatica non permanet in vna dispositione eo q. in vno tempore est alba subtilis. alio tpe est ruffa grossa: et sic multotiens in paucis diebus variatur a subtilitate in grossitatem. et e contra. et ab albedine in rubeum. et e contra. sicut dicit Iudaeus sexto continetis et cam reddens dicit q. qm mundificabit ex materia grossa supple cum vna. Et resoluet putredinem: et tunc fiet vna grossa ruffa humoribus cum vna permixtis et redibunt opilationes. et dealbabitur supple et subtilabitur. unde alia hora qm sic remanet feb inter materia grossam opilantem et dispositionem putredinis. i. cu dispositione ad putredinem. tunc em facta opilatio dealbabitur supple et subtilabitur. na qm est opilatio est dispositio ad putredinem: et tunc dealbat et subtilatur. et sic aliqua hora putredine. i. dum disponit ad putredinem. et aliqua hora opilationis. i. cu est opilatio est alba supple et subtilis. deinde quando putredine res plurima post illud. i. opilationem et expellit illud. i. putredinem cu vna et aperiuntur opilationes rubet. i. vna et ingrossatur usquequo ventat super opilationes. i. loca opilata q. opilet ea vice alia de illo eodem humore: et tunc supple fiet vna subtilis alba.

Cuius vero egestio est lenis subtilis flegmatica.

Illoc est nonn genus signorum sumptum ab egestione. et est q. eius egestio est lenis. i. mollis non dura subtilis. i. fluxibilis flegmatica. i. cu admixtione flegmaticum subitum aquosorum aut grossorum fm flegmaticum diuersitatem. Est aut fluxibilis propter indigestionem et paucam partis attractionem. opposita conditiones fm plurimus sunt in colerica.

Et de eis que significant q. feb. est flegmatica est vt sit paroxysmus eius decem et octo horis: et dimissio eius. vii. horis. et non est dimissio eius dimissio munda: qm materia cu grossitudine et viscositate est multa.

Decimum genus signorum sumptum a paroxismo. Et est q. paroxysmus feb. flegmaticae durat. xviij. horis et dimissio eius est. vii. horis. et non est dimissio munda. qm materia est grossa viscosa et multa. vñ in sex horis illius felle quietis fit aliqua neutritas feb. Et hic penes Gentile considera quatuor miranda de flegmate. Primus q. citius mouetur ad putredinem quocumq. alto humore. q. paroxysmat quottidie. sed colera de tertio in tertium: melancolia de quarto in quartum. Secundus q. diffunditur putredine ita vt tempora confundant q. accidit propter eius maiorem diffinitionem et viscositatem q. in aliquo alto humore. Tercio flegma paroxysmans citius per putredinem finit postq. putredine incipit q. melancolia: sed tardius q. colera. Quarto q. minus munda est corpus q. in reliquis febribus peritiosis. et huius ultimi causa est multitudo grossitatis et viscositas et pauca distantia inter paroxysmos eius. Sed videtur q. tertium repugnet. primo si em tardius per putredinem finit postq. putredine incipit q. colera. q. paroxysmus ei durat. xviij. horis paroxysmus vero colere. xij. videt q. magis resistat causis putrefactionibus q. colera. Et sic sequitur q. deberet moueri tardius ad paroxysmum du q. colera. non em pot assignari causa cur magis resistat causis putrefactionibus postq. putredo in-

Fe. fleg. perio.

So. cxix.

cepit q. colera. et non magis resistat ne incipiat putrefieri q. colera. ea em que resistunt putrefactioni in vitra sunt forma substantialis proprietates completio modus substantie. et certum est hec omnia resistere quantum possunt ne incipiant putrefieri et ne putrefactio pcedat postq. incipit cu sint agentia naturalia. ergo supposita paritate ex prequa etatis et altorum videtur de necessitate concludi q. sicut flegma tardius finitur postq. putredine incipit q. colera: ita tardius debeat incipere putredine q. ipsa Dicendum sicut est veritas q. flegma velocius incipit putredine q. colera. tam tardius finit per putredinem. quia oia resistentia putredini inchoant de et ne putredo pcedat sint eadem et agentia semper mere naturaliter et fm vltimu conatum. sed hoc est propter dispositionem flegmatis facilem ad inchoandum ad putredinem propter suam resistentiam sue proprietatis et contra magnam resistentiam proprietatis in colera. Sed e contra magna est resistentia in flegmate ne finatur per putredinem p modum sue substantie grosse et viscosae. et e contra parua resistentia in colera ne finatur per putredinem propter suam substantiam subtilem et priuationem viscositatis. Et exemplum habes in pisce et vino. citius enim valde incipit piscis putredine q. vinum: tamen citius vinum per putredinem finit q. piscis.

Contra resistentia flegmatis aggregata ex quatuor predictis semper agit mere naturaliter et fm vltimu conatum ergo tantum resistit ne putredo pcedat postq. inchoauit quantum resistit ne inchoet. sed hec magis resistit ne putrefactio pcedat postq. inchoauit q. tota resistentia colere. ergo etiam magis resistit ne inchoet putredo q. tota resistentia colere. et sic tardius periodicabit flegma q. colera. Ratio est apparens cu non incipiat periodicare periodo faciente febrem nisi putredine. Tredo q. sit hec prima consequentia neganda eo q. difficilius est in flegmate velocitare putrefactionem inchoatam q. ipsam inchoare. Et e contra difficilius est in colera putrefactionem inchoare q. inchoata velocitare. q. si hec ratio tibi molesta est: altam inuenies.

Significant ipsam etas consuetudo et tempus: et regio et cibi: et aduentus carum antecedentium ex satietate nauseatua. et significant ipsam forma predicta ex colore faciei et inflatione eius. et lenitas tactus et debilitas oris stomachi et casus appetitus et quandoq. magnificatur in ea splen. et sequitur eam eructuatio acetosa in pluribus horis multotiens.

Illoc est vndecimum genus signorum in quo multa congeruntur. et dicit q. flegmatica significatur per etatem. i. senij et propter decrepitudinem per consuetudinem. i. altas patiendi eam. et tempus. i. frigidum et humidum. et regionem. i. frigidam et humidam. et cibos scilicet multiplicantes flegma. et per causas antea sunt signa aut eae multiplicationis flatis sicut est nauseatua satietas maxime cum corruptione ad acetosum et significat ipsam forma predicta ex colore faciei. i. plumbeo et inflatione eius et lenitas tactus sequens humiditatem flegmatis et debilitas oris stomachi et casus appetitus propter causas suprascriptas. Et quandoq. magnificatur splen flegmate per putredinem in melancolias verso et splenem implente cum sit eius receptaculum. et sequitur eam eructuatio acetosa in pluribus horis

R

Tractatus

ris. i. temporibus ipsius flegmaticæ in quibus ma-
gis debilitatur aut corrumpit digestio ad aceto-
sum. hoc autem in plurimum magis est in augmen-
to et statu.

Signa flegmaticæ inseparabilis et est illa que
nominatur latice. Cap. xlvij.

Empirius.
In pulu but
febris manife-
sta est inordina-
tio: et inequali-
tas confidet in
paroxysmi iua-
sione: presentis
motus crassitu-
do. et ipsis non
est ebullientia:
neque languet
bec exurit feb.
neque in densus
cogit respira-
re: neque sufflare
seu frigus ex-
cere: verum bu-
lusmodi febr.
neutrum sitculo
se sunt sed vo-
mentibus p-
tuitose: et que
cumque per ven-
trem ipsis infer-
ne exinantunt
fridiora: et pal-
lidiora sunt cru-
diora: et magis
aquosa se se fe-
re pferunt prius
diebus: bi neu-
triq sudant: ne-
que ad perfectio-
nem immunitate
perueniunt: eo-
rum color albus
vine albus: te-
nues pms emi-
guntur diebus
post tum cras-
setur turbide.



Sicut reliqua signa feb. fle-
gmatice preter eradicationem
et quod simulatur eradicationi.
Et apud inceptionem sunt ri-
gor et frigus et horripilatio. et
est res magis similis cum ethica. et fit illic ri-
gor in. vi. horis. aut tantum superaus illuz
qui fit in periodica. nam periodica iterum
non cessatur a residuo: veruntamen est oc-
cultum non apparens.

Hic ponit quatuor signa feb. flegmaticæ conti-
nue. Primum quod si signa signorum in precedenti ca. po-
nita que sunt signa flegmaticæ interpolare sunt etiam
signa flegmaticæ continue. et non intrinsecum ambe pendere
ab eadem materia. et non est differentia nisi quod in con-
tinua flegma putret ad intra venas. sed in inter-
polata putret extra venas. id ambe in hoc differunt
quod in continua non eradicatur: neque assimilatur se. que
eradicatur. sed in interpolata non eradicatur in
assimilatur febris que eradicatur. quod cadunt sex bore et in-
ter vnu paroxysmum et alium in quibus non est feb. sed solum
neutralitas febris. sed in continua semper est feb. et
remissior in sex boris paroxysmis sequenti parox-
ysmo: quia propter nec eradicatur nec assimilatur feb.
que eradicatur. Secundum signum est quod exacerbatio con-
tinua incipit cum rigore et horripilatione. Tercium signum
est quod est multum similis ethice. Quartum
signum est quod fit illis. i. in flegmatica continua rigor.
i. remissus calor in sex boris sue declinationis par-
ticularis. aut tantum. i. vel circa sex boras superas
tam calor remissus qui est in declinatione parox-
ysmi periodice. nam periodica iterum non cessatur a
residuo caloris. veruntamen illud residuum caloris pa-
roxysmi interpolare est occultum non manifestum sicut
in continua cum calor remissus in continua fit feb.
sed in interpolata neutralitas febris. Prius nota-
dum pro declaratione secundum signum quod bi typi. i. frigus
rigor et horripilatio canitur dupliciter. vno modo ex ip-
sa ratione materie super membra sensibilia. et bi sunt in
principijs febris: sum interpolatarum cum materia ex-
pellitur de ventis quousque ad membra sensibilia. et bi
sunt propter typi. scilicet modo sunt ex suffocatione ca-
loris in nati sub materia multa grossa et viscosa.
et bi sunt in principijs exacerbationum flegma-
tice continue cum materia flegmatica expellitur
de ventis magnis ad paruas ibidem suffocatur calo-
rem innatum per quam suffocationem in extremis fit
frigus rigor et horripilatio. Et bi sunt. improprie
typi. quod valde remissi et parum durantes. et bi ty-
pi quibus sunt maiores in principijs exacerbationum
principij vniuersalis quod in principijs exacerbatio-
num status. Aliquod contra secundum diuersitatem mate-
rierum que faciunt hos typos in frigiditate mul-
titudine grossitate et viscositate propter quas aliqui
magis suffocatur calor in principijs exacerbationum
principij vltis quod in principijs exacerbationum sta-
tus vniuersalis. aliquod contra. Secundo notandum
pro declaratione tertij signi quod feb. latice est in mul-
tum similis ethice. tam quod calor est mitis sicut in
ethica et satis vniuersalis et fit extenuatio in ea pro-
pter defectum digestionis stomachi. et nisi esset lentus

De febre

tas pulsus esset valde plus similis ethice ut dixit
Aul. superius in capitulo de rebus in quarum quibus
busdam differunt febre putredinis et. Et ex hac
conuenientia cum ethica. Ego arguo quod frigus ri-
gor et horripilatio debeant raro accidere in principij
pijs exacerbationum flegmaticæ continue. quod per
hoc signum facilliter discernetur ab ethica: cum
ethica non habeat huiusmodi typos. Et deum te-
stor me raro reperisse hos typos in latice. Letes-
ra que dicit Aul. in hoc capitulo nota sunt.

Febres que sunt secundum plurimum de genere flegma-
ticarum et sunt quandoque ex colera et non sunt ex
eis que sunt ex melancholia. et sunt appropriate cum
nominibus et iudicijs. i. habent nomina propria et
iudicia propria. s. per quam nominantur cognos-
cuntur et iudicantur. Cap. xlv.



Sunt febres empiriales et lippa-
ria que ambe sunt de summa fe-
bris: in quibus diuersificatur lo-
ca caloris et frigoris intus et ex-
terius propter diuersitatem et loco-
rum eius quod putrefit et quod non putrefit.
Et sunt tres diuisiones feb. appropriate:
sincopal humorosa: et feb. ex sincopi minus-
ta subtilis. et feb. diuturna et nocturna.

Hic determinat de quibusdam febribus ad fle-
gmaticas reducibilibus. quod ut plurimum sunt ex
flegmate: et quandoque fiant ex colera ut lipparia
dicta tabaros et sincopal minuta. et non sunt ex
melancholia. s. pura: sed aliquando ex flegmate ten-
dente ad naturam eius vel habente eius mixtionem.
nem. sicut Isaac ponit de lipparia. et hoc dicit pri-
ma pars rubrice. Primo ergo Aulic. enumerat has
febres. scilicet o exequitur. scilicet ibi. (De feb. tit.) Di-
cit prius de sunt febres empiriales et lipparia que
ambe sunt de summa feb. in quibus diuersificant
loca caloris et frigoris intus et exterius propter di-
uersitatem eius quod putrefit et quod non putrefit. i.
secundum diuersitatem materie putrentis et non putrentis
et secundum diuersitatem locorum intrinsecorum et extrin-
secorum in quibus continentur huiusmodi materie put-
rentes et non putrentes. Et tu adde tertiam feb.
in qua interiora et exteriora simul calent et frigent
propter has diuersitates materierum et locorum. et
sunt preter has tres alie diuisiones. i. tres alie fe-
sub hac diuisione contente scilicet. sincopal humo-
rosa sincopal minuta subtilis. et feb. diuturna
et nocturna.

Febres in qua occultatur frigus et apparet in
ea calor et est empiriales. Cap. l.



Ec febres fit ex flegmate vitreo
sed est comprehensum in occul-
to et profundo quod infrigida-
tur ubi est. Verum ipsi accidit ias
putredo: quare spargit ex eo va-
por eius quod cum putruit et dissipatur in
flamatur in exterioribus. et illud quod non
est putrefactum infrigidatur in interioribus.

Hec pars diuiditur in sex partes secundum quod sex
facit capitula de his feb. partes patent in princi-
pijs capitulorum. Primum capitulum diuidit in duas
partes. Nam in prima ponit causam empiriale et
modum putentis eius ex causa sua in. scilicet ponit signa
scilicet ibi. (Signa eius.) Primum in duas. nam in pri-
ma facit quod dicitur est. scilicet remouet duum. scilicet ibi.
Et eius

(Et et quidē frigus.) In prima parte dicitur. Aut. qd cā buius feb. est flegma vitrei cōtēntū in pfundo corporis occulto sensibus nostris qd infrigidatur in loco vbi cōtinetur et infrigidat locū illum et partes illi vicinas. Sed buius flegmatis aliqua pars putret et a parte putrente vapores eleuati venientes exterius calefaciunt partes exteriores. sunt enim simul cū parte putrente a qua eleuatur facti calidi per putrefactionē: quare partes exteriores calefiunt p vapores putridos ad ipsas venientes. s. ptes intrinsece infrigidant a pte flatis nō putrefactā.

Et eius quidē frigus nō appet in hūmōi tepore. qm est quietum et associatur ei et nō patitur ab eo qd occurrit ei. postq ergo incipit in eo putredo mouet et infrigidat infrigidatione: quādā quāuis non perueniat ad hoc vt cōicer totī corpori.

In parte presenti remouet dubiū. posset enim qd interrogare. quare frigus buius hūmōis vitrei nō sentiebatur in loco vbi cōtinebatur ante inchoationē buius feb. Rndet q frigus buius hūmōis nō sentiebatur. pmo q: h flegma erat quietū et erat cōtēntū mēbro in quo continebatur. vnde in mēbro illo pntēte tā erat facta mala cōplexio equalis q nō sentiebatur. et etiā hūmōis ille fm eius superficies erat calefactus quasi facti similis superficiei mēbris circūdantis et similia nō sentiunt. Sed cū incipit putrefieri incipit moueri localr. et pars q pmo erat intrinseca efficitur extrinseca. et quia est magis frigida q pars extrinseca et obuiat parti cui bīc hūmōis nō erat cōtēntus infrigidat illā partē faciens in ea malā cōplexionē diuersam que sentitur: nō tū eius frigiditas est tante potētie vt possit totum corpus infrigidare sentit itaqz frigiditates interius et caliditas exterius. Primo notandum circa pte pntēz q auctores bis terminis empialos et hipparta vario mō vtunt. Quidā em per empialos intelligunt febrem in qua fm eandē partem simul sentit calor et frigus. Et hoc mō vtitur hoc vocabulo Gal. scdo de differētijs febriu. et in libro male cōplexionis diuerie. et in cōmē. affo. septime particule. Si feb. a cosa nō habet. et Alia. bas se primo theoricē. ca. sexto. et Rasis. 16. cōtinentis ca. tertio. Quidā vero hoc noie empialos vtuntur ad significandū febrem in qua exteri appet frigus interius calor: sicut scdo febriu. ca. de empiala. Et Aris. 27. pblematū. pblemate scdo. Quidā nō vtuntur mō vtunt hoc vocabulo empialos ad significandū febrem in qua intus sentit frigus et exterius calor: sicut Aut. bīc. et Sera. sexto bicularij. Et Gentilis dicit q empialos dī ab empl. qd est supra et alios. i. aliud: quasi vnū supra aliud. et fm hoc quid nois posset dici de quacūqz istarū febriu. In qualibet enim est vnū supra aliud. i. aut calor supra frīg? aut ecōtra. sed līt de nobis omittamus. Imaginemur febrem in qua calor sit exteri et frigus interius quocūqz noie vocetur et que ramus cām eius. Isaac imaginat cām buius feb. quam ipse hippariam appellat esse duplicē hūmōrem. i. flegma grossum exis interius nō putres in teriora infrigidans. et colerā grossā exterius putrentes exteriora calefacientes. et imaginatio sua potest facile defendi.

Hic cadunt duo dubia. Prīmū quis est locus pfundus in quo flegma vitrei infrigidans cōtinetur. et que sunt loca extrinseca que calefiunt. Scdm si tertio

ra frigent quō bīc erit febrilis? Rndet. Gentilis per loca pfunda occultata possum? intelligere stomachum et intestina et partes sibi vicinas. et etiā quosdam musculos intrinsecos. Item possumus intelligere concantates quarundam venarum sed per loca exteriora calida possumus intelligere manus et pedes et partes cutis et sibi vicinas. Et ex bis pte solutio ad dubiū an hec feb. sit cōtinua an interpolata. Nam si materia putres cōtinetur ad intra venas febris est cōtinua. si vero extra venas est interpolata. Ad scdm dubiū respōdetur q lz in stomacho et intestinis aut in musculis profundis sentitur frigus. aut etiā in cōcavitatibus aliquarū venarū. tū vapor putridus petit cor et ipsum inflamat. vnde bīc nō dī sentire frīg? in pfundo. i. in corde vel circa cor. sed sentit frīg? in stomacho intestinis et in ptribus dictis. Calorem vero sentit in manibus et pedibus et partib? cutaneis et in corde.

Contra predicta instatur. q: si loca intrinseca sunt frigida ergo multo magis extrinseca cū ppter frigiditatem locorū intrinsecorum caliditas debeat a membris exterioribus ad intrinseca frigetia reuocari natura existente magis sollicita de mēbris intrinsecis nobilibus q de extrinsecis ignobilibus. Scdo sequeret q oēs feb. pendentes ab hūmōibus frigidis deberent esse empiale cū oēs bī hūmōres cū mouentur deberēt partes intrinsecas infrigidare sicut flegma vitrei. Tercio sequitur q in partibus intrinsecis deberet simul sentiri calor et frigus. nā si pars flegmatis vitrei putrens intret calefacit partes exteriores: multo magis deberet calefacere partes interiores in quibus cōtinetur cū vnū quodqz fortius agat in partes ppinquas q remotas. Preterea aut pars flegmatis vitrei nō putrens est potentior ad infrigidandū q pars putres ad calefaciendū aut ecōtra. aut sunt eque potentes. Si primū sequit q cor et partes extrinsece deberent infrigidari: et sic nō esset febris. Si vero ecōtra deberet interius sentiri calor et frigus. alr simul in eadē parte intendere calor et frigus. Si vero sint eque potentes sequit q neqz calor neqz frigus deberet pducī aut q simul in eadē parte pduceretur calor et frigus.

Pro buius solutione opz imitari q pars flatis vitrei interius exis putret. Alterave ro eius ps nō putrens est maior. ps tū putres est tanta et tantū per putredinē inflamat q vapores ab ea eleuati venientes ad cor inflamant ipm et faciunt feb. Et similiter venientes ad partes extrinsecas calefaciunt ipsas. pars aut flegmatis vitrei nō putrens que est maior infrigidat partes in quibus cōtinetur et sibi vicinas. nō aut infrigidat cor et partes exteriores. q vapores ab ea eleuati sunt pauci et grossi nō potentes puenire ad partes distantes. neqz etiā ipsum per simplicē alterationem pōt infrigidare partes distantes. tū q vis sua nō tantū extendit. cum q impedit a vaporib? putridis flegmatis vitrei putres. Sed supest vt mdeamus ad rationes suadentes contrarium. Ad primū dī: cōster q vapores calidi flegmatis vitrei putrentis sunt potentiores ad calefaciendū partes extrinsecas q fuga caloris interius ad infrigidandū. Ecōtra sequit q in alijs febrib? nō deberent in pncipijs paroxysmōū extrema infrigidari. Pns est falsum. s. pbatur pna. q: putridi vapores petentes exteriora sunt potentiores

R q

Tractatus

ad calefaciendū exteriora q̄ fuga caloris interi?
ad infrigidandū. Credo q̄ oporteat concedere in
pncipijs paroxismo: ū feb. future empialos extre
ma infrigidari. r̄ pro tūc nō est empialos actu. s̄
postea calefactis extremis ppter vapores putri/
dos tandē calefacientes extrema et interioribus
extremis frigidis est empialos. non sic est in alijs
feb. q̄ a vaporibus multis putridis interiora ca/
lesiūt. nec oīs būo: frigidus etiā nō putridus est
potens ad illa infrigidandū nisi sit vebemētis fr̄/
goris sicut est flā vitreum et forte aliq̄ acetosum.
¶ Et ex his p̄t̄ r̄nso ad scōm. ¶ Ad tertū negat
p̄na. r̄ p̄n̄ d̄r q̄ offie agens ceteris paribus ma/
gis agit in p̄tes p̄p̄n̄s q̄ remotas. Sed hic ce/
tera nō sunt paria. q̄ ps flegmatis vitrei nō putrē
tis ipedit calefactionē interius: nō aut̄ exteri? cū
nō sit exteri⁹ nec sua vis extendat̄ ad infrigidan
dū p̄tes extrinsecas. ¶ Sed ad cōfirmationē cum
querit̄ an ps flatis vitrei nō putrentis est poten/
tior ad infrigidandū q̄ pars putrēs ad calefacti
dum. d̄r q̄ est potēti⁹ ad infrigidandū partes in
trinsecas in quibus cōtinet̄ q̄ ps putrēs ad eas
calefaciendū. Est tñ ps putrens magis potēs ad
calefaciendū cor: r̄ p̄tes exteriores q̄ pars nō pu
trēs ad ifrigidandū eas. q̄ vapores ei⁹ sunt pau/
ci et vade grossi quib⁹ nō est facilis trāitus ad lō
ginqua. Et cōtra vapores flatis vitrei putrētis
plures et subtiliores facilius penetrant ad par
tes longinquas. Signa. Cap. ij.



Signa eius sunt eadē que predi
cta sunt: et q̄ eius vrina est frig.
cruda mioris caliditatis q̄ vrī
na aliarū sui generis: et pulsus
eius est rarus tardus.

¶ Primo ponit signa. scō quādā buius feb. pro/
prietatē declarat. tertio pplet signa. ibi. scōa. (Et
ipsa scōm plurimū.) tertia ibi. (Spaciū vero pa/
roxismi.) In p̄ia pte dicit q̄ signa eius sunt ea q̄
dicta sunt in ca. de signis flaticis interpolate. et q̄
flaticū dicta sunt in hoc ca. q̄ patiens bāc febrem
intus frigeat: exteri⁹ caleat. Scōz signū est q̄ ei⁹
vrina sit frigida. q̄ alba arguens frigiditātē. cru
da q̄ est forte subtilis sine ypostasi. Et boz cā est
q̄ flā est vitreum infrigidans plus interiora q̄ in
alijs flegmaticis. Tertū signū est. q̄ pulsus ē tar
dus rarus nō q̄ d̄ez respectu sui s̄ant. q̄ sic nō febri
ret: sed respectu patientiū alias febres.

¶ Et ipsa s̄m plurimū additur oī die. verū
ppter grossitudinē sue materie conuertit̄
q̄nq̄ in q̄rtanā et tertianā. q̄m̄ h̄mōi mate
ria in corpe est parua et pue putrefactiōis
igneā. Et paucitas quidē est ex causis elon
gationis periodi.

¶ In p̄esenti parte declarans quādā p̄prietates
buius feb. p̄io ponit eam. scō remouet dubium
scōa ibi. (Et p̄pterea q̄d.) In p̄ima p̄te dicit q̄
bec fe. s̄m plurimū paroximat oī die. verū. ppter
grossitudinē sue materie q̄nq̄ de tertio in tertius
quādoq̄ de quarto in quartū. q̄m̄ materia buius
feb. q̄nq̄ est pauca tarde putrefactiōis ppter suā
intensam frigiditātē grossitē et viscositātē igneā
quasi videat̄ ignita. bz eñ parua dispositiōez
ad putredinem. sed putredo sua est sicut quedam
ignitio violenta r̄ paucitas quidē eius est causa
elongationis. i. tardationis sui periodi.

¶ Et p̄pterea q̄ paroxim⁹ nō redit omni

De febre

die nō remanet hec feb. quin sit flatica: sed
p̄pterea est flegmatica. q̄ putredo eius est
putredo flegmatis. et hec nō extrahit eam
ab hoc q̄n sit flatica: sed p̄pterea q̄ putre
do est putredo flegmatis nō p̄pterea q̄
paroximus nō redeat omni die.

¶ In pte p̄nti remouet dubiū posset quis arguere
bec feb. paroximat de 3° in 3^m. et de 4° in 4^m. et
go nō est flatica cū p̄p̄tū sit flegmatice paroxis/
mare oī die. R̄ndet Aulc. q̄ paroximare de tertio
in tertū: aut de quarto in quartū nō facit banc fe/
brē nō esse flaticā. nā bec d̄r flegmatica. q̄ pendet
immediate ex putredine flatis. nō q̄ paroximet
oī die. Ex quo sequit̄ q̄ nō paroximare quotidiē
nō extrahit eā ad h̄ vt sit flatica. specificatio. aut̄
feb. nō sumit̄ ex mō paroximandis: sed ex natura
materiei que est cā cōiuncta carū. ¶ Idic dicit Bē
tillis quosdā arguisse cōtra op̄inōnē suā dicentes
q̄ periodicatio sequit̄ būo: ex natura sue forme
specificę. nā si ita est et p̄p̄ietas specifica semper
cōmittatur suā formā substantiālē. ergo nunq̄ crit
periodicatio flatis que nō sequat̄ suā. p̄p̄ietatē
et suā formā subalē. sed periodicatio de tertio
in tertū aut de quarto in quartū nō sequit̄ suā. p̄p̄ie
tatē necq̄ suā formā subalē. ergo flegma nūq̄ p̄io/
dicabit̄ his p̄t̄odis: cuius oppositū dicit Aulc.
ergo p̄ter p̄p̄ietatē et formā substantiālē op̄z
assignare cās periodicatiōis. R̄ndet Gentilis q̄
effectus qui sequunt̄ p̄p̄ietates specificas et for
mas substantiales sequunt̄ eas in determinata mēsu
ra accidentiū nisi sit p̄b̄bens. Unde turbat̄ etiā
flegma a p̄p̄ietate. sc̄a monea colerā in determinā
ta mēsurā. et tñ si extra quātitatē quā forma requi
rit̄ p̄ bac op̄atiōe dēnt̄ etiābūt sanguinem aut si
mul cū flate et colera aut sine eis. S̄it magnē. si
vngat̄ cū oīo nō trahit ferrū. ita eñ mouet quoc
tidie ex sua p̄p̄ietate cū fuerit cū hoc debite quā
titatis et debiti modi substantiē. Lū aut̄ paucifi
catur et ingrossat̄ l̄z ex forma specifica debeat̄. si/
bi paroximus oī die: paroximas tñ impeditur
ex his acc̄tibus. vñ p̄gritabitur et tardabit̄ mo
tus ad tertū vel ad quartū diē. Ex quib⁹ apertē vi
des Bētillē velle p̄p̄ietatē specificā humoris
et p̄n̄ suā formā substantiālē intēdere et cōcurrere
tanq̄ agentē ad faciendū determinatū perio
dum. r̄ p̄n̄ intendere per se sui būoris corruptiō/
nem q̄d videt̄ oīno absurdū. Sed de hoc superius
in questione de p̄odicatione dictū est quantū est
opportū. Ego aut̄ qui teneo periodicatiōnē se
qui p̄p̄ortionē potentie membrorū mouentiū būo
res ad suā resistentiā pono būores resistentes suo
motui periodicatiōis et sue putrefactiōis p̄ for
mā substantiālē modū substantiē p̄p̄ietatē r̄ cōple
xiōnē et p̄p̄ maiorē. p̄p̄ortionē mēbroz mouentiū
ad flegma q̄ ad colerā: et ad colā q̄ ad melāco
liam sit vt flegma s̄m p̄m̄ periodicet quotidiē.
colā de tertio in tertū. melā de quarto in quartū.

¶ Contra sequitur q̄ quanto flegma
tatis deberet tard⁹ periodicare p̄pter maiorē
resistentiā. p̄ns p̄tra Aul. b̄ic et cōtra exp̄ientiaz.
Respondet verū esse q̄ quanto est maioris quan
tatis tanto magis resistit: sed ex alia pte. q̄ ma
gis stimulat virtutē expulsiuā in cōtr virtus maio
ri conatu moueatur ad ipsius expulsiōnē: r̄ sic tar
dius periodicet. ¶ Illa ergo q̄ paucitas mate
rie. et difficultas putrefactionis est cā retardatio
nis paroxismi. q̄ materia mouēda ad paroximū
habet duos

Gentilis.

habet duos motores. scilicet naturā et est virtus expul/
siva: que tñ nō mouet būorē nisi cū stimulat. pau/
citas aut materiel est ex causis tarde stimulatōis.
Altus motor: est calor extraneus putrefaciens: et
pñr localr mouens materiā putrefaciendā. oē em
qđ putrefit localr mouet. Et qñ materiā est gros/
sa parū receptibilis putredis tarde mouetur. Ali
calor: putredinalis duplr velocitat putrefactionē
vno mō. qz stimulat virtutem expulsiuā. scđo mō
qz mouet bumozem qui putrefit localiter.

E spaciu vero paroxisimi eius est ex qua/
tuo: horis vsqz ad. xxiij. horas. et fin plu/
rimū cōsumitur ante illud. quoniam hec
materia nō est cū illa multitudine.

Hoc est vltimū signū et est q spaciu paroxisimi
empialos est a quatuor: horis vsqz ad. xxiij. horas
et fin plu cōsumitur ante. 2. 4. qñ materiā eius. scilicet
flegma vitreū lz sit grossum. et viscosum et rōne bu/
tus dberet paroxisimus plōnga rino tñ est multū
raro em corpus būanū ad tantā puenit frigidita/
tem vt flegma vitreū possit multiplicari. **E** tñ bñc
nota q pñt maiorē et minorē terminū duratio/
nis possint empialos: lz possit alr exponi q pa/
roxisimus empialos est a quatuor: horis in quib/
lz nō sit empialos ex quo extrema nō calent: est tñ
se. corde inflāmato. Sed post quatuor: horas vsqz
ad. 2. 4. pñt paroxisimus empialos durare in quo
tēpore interiora frīgēt et exteriora calent.

Febz in qua occultat caliditas et appet in ea
frigus et est lipparia sic dicitur quasi pinguis. pin/
gues em calēt iterū et frīgēt extē. 8. 2. pblemariū.
pblemariū. 8. Calēt aut interiora. qz multitudine
adipis faciente quandam opilationē attenua/
toriā spūalia nō bene euentant. frīgēt aut exte/
rius. qz pinguedo que est in ambitu totius est frī/
gida. prima pñt capitulo. de complexionibus
membrorum.

Capitulum.

liij.



Ec febris fm plurimū est flegma/
tica. et quandoqz est colerica ex co/
lera grossa valde.

In hoc caplo determinans de lippa/
ria primo pñt tñt cās et modū puentus eius ex
causis suis. scđo remouet dubiū ibi. (Et bz aliqz
vt dicat.) prima in duas. nam in prima pñt tñt
causas. in scđa modū puentus eius ex causis po/
nit. scđa tñt. (Quō ergo est.) In prima parte dicit
banc feb. fm plurimū esse flegmaticā: et tñ qñqz
est colerica a colera valde grossa. **P**rimo notā/
dum fm Gentilem qois feb. paroxisimalis inci/
ptens cū frigore in aliquo tpe pñt pñt dicit
lipparia. qz pñt qz extrema calefiat in eis frī/
gus cū interiori calore. sed de tali mō lipparie nō
est sermo bñc. sed de illa que in toto paroxismo est
in tali dispositiōe. **S**cđo notandū est q sicut dī/
ctum est de empiala: ita dicendū est de lipparia.
medici vario mō vtuntur hoc termino lipparia.
Quidā em sicut Isaac: feb. per lippariā in/
telligit feb. in qua intus est frīgus et calor extra. Qui/
dam aut ecđtra p lippariā intelligūt fe. in qua in/
teriora calent et exteriora frīgēt sicut Aut. in hoc
caplo et Gale. tertio de simplicim. medicina distin/
ctione tertia ca. 3. et in affo. quarte particule. In
nō deficientibus feb. si quidē que extra. et in cōmē.
affo. 7. particule. Si feb. a colera nō habeatur. vbi
appellat bñc feb. limonis vel lippariā. et in cō/
mē. scđo pñt corū cōmē. quarto. **T**ertio notan/
dū raro reperiri colerā grossā grossitē ad banc
feb. requisita. flegma vero frequenter quap: opier

bec feb. frequentius sit a flegmate q a colera.

Quō autē est flegmatica: qñ flā intrinse/
cum quando inflāmā et putrefit calefacit
illū locū: qñ nō resoluitur nisi quando pu/
tredo calefacit exteriora corpis cū sparsio/
ne vaporis sui calefactione plurima.

In hac parte ponit modū puentus butus feb.
ex causis suis. et pñt qñ puenit ex flegmate. scđo
quō ex colera. scđa tñt. (Abodus auez quo.) Pñt
in duas. nā in pñt pte dñdū quō calefiūt interio/
ra et nō exteriora. in scđa quō infrigidant extē/
ra. 2. 4. ibi. (Et qñ virtus effundit.) In pñt parte
loquens interrogatiue dicit quō bec lipparia sit
a flegmate: Rñdet q sit a flate qñ flegma exis in/
terius qñ inflāmatur et putrefit calefacit. illum lo/
cū intrinsecū solum: qñ illud flā nō resoluit. i. in va/
pores cōuertit supple sufficiētes calefacere loca
exteriora nisi qñ putredo. i. calor putredinalis est
calefacit exteriora corpis cū spñsōe vaporis sui. i.
spgēdo vapores suos et calefactione plūma. i. illi/
flegmatis qđ putrefit interius. quasi dicat. opz q
flegma illud putrens interius calefiat calefactio/
ne pluria ad hoc vt possit spargere vapores suos
exteriora et calefacere exteriora. Si aut ipsūm exi/
stens interius calefiat remisse calefiēt solū inter/
riora et nō exteriora cū nō possit vapores calidos
ad exteriora spargere. Primo notandū q flegma
faciens lippariā est flā grossum. erit ergo aut vi/
treū aut mucillaginosum. aut forte erit ponticū
et a cetosum factū tale p admixtionē melie aeris.

Scđo notandū q hoc flā calefacit locū intrinse/
cum vbi est. et nō infrigidat sicut illud qđ facit em/
pialā eo q totū aut fm maiorē partē est factū ca/
lidum per putrefactionē. ecđtra qđ facit empialā
est fm maiorē partē nō putridū. ppterea est potē/
tius ad infrigidandū locū in quo cōtinet p partē
nō putridā. q ad calefaciendū per ptem putridā.
Cōtingens aut est vt runcqz euenire ppter diuersi/
tatem boim et locorū et materierū diuersitatē in/
eadē spē et ppter diuersitatē carū agentū. **T**er/
tio notandū q flegma faciens lippariā in duobus
differt a flate faciente empialā. Pñmū. qz in lippa/
ria totū calefit per putredinē aut maio: pars
eius. Ecđtra vero faciens empialā fm maiozem
eius partem nō putrefit et fm minorē putrefit
et vt runcqz possibile est in diuersis boibus fm di/
uersas circūstantias de quibus supra. Scđa diffē/
rētia est. qz putredo in flate lipparie nō est fortis
et multe calefactionis vt possit extra mouere va/
pores. ecđtra in empiala illa pars parua putrēs
bz fortē calorē igneum dantem vaporibus motus
ad exteriora vnde exteriora calefiunt.

Et quando virtus effunditur ad locum
vbi est lesio tunc cñantur exteriora a calore
quare infrigidantur.

Iam pbauit q calefactis interioribus pñgēs
est exteriora nō calefiēt: sed solum locus interior
hic pbat cōtingens esse exteriora infrigidari tri/
bus ex causis. quarū scđa incipit ibi. (Proprie qñ
in exterioribus.) Tertia tñt. (Et itē qñ multoties)
Pñma cā est qz qñ virtus. i. spūs qui est in flā mvi/
tutis effundit ad locū vbi est lesio. i. interior tunc
cñantur exteriora a calore. quare infrigidant per
absentiā spūs qui fugit interiora ad locum lesum.
bec aut frigiditas positiua que inducit in pñbus
exterioribus postqz fugit calidum interior est aut
ab elementis frigidis aut a frigiditate cōtinuata

R iij

Tractatus

etis aut forte a quibusdam būditatibus frigidis que se intendunt ad maiorem frigiditatem.

Contra quia in empiala nō effundit calor ad locū intrinsecū Iesus, ergo neq; i lipparia d; effundit. q; p̄na. q; nō videt rō diuersitatis euz vtrobiq; sit equalis lesio in interioribus r; forte maior in empiala. q; frigiditas est magis intima nature et apta magis le dere ceteris paribus q; caliditas. Rñdet. Gētilis quadrupl. primo q; cā in hac diuersitate pōt esse diuersitas indiuiduorū in sensibilitate et aptitudi ne passionū intertorum. ille ergo in quo est multa sensibilitas et aptitudo ad passionē in locis inte rioribus vbi sita putrefit habebit fugā caloris in/ terius et fiet lipparia. alter aut talis nō habebit illā: et hic poterit habere empialā. ¶ Scōa cā in hac diuersitate est modus putredinis malignus vel nō malignus. et stant ista simul q; putredo si/ ue caliditas putredinalis in toto staret in lippa/ ria sit in gradu remissior: r; tñ sit malignior: magis cogens virtutē interius fugere sicut sepe vidimus in pestilentialibus. Tertia cā pōt esse diuersitas calefactionis barū materiē ut imaginē q; in lipparia facta sit quedā assatio totius flegmatis a caliditate in quo tpe fortiter agente. vñ non sit euaporatio. ppter tñ no cumentū caloris igne at/ fantis int? fugit calor: et tūc opz dicere q; fortior et acutior est calor putrefacti stans in lipparia. q; in empiala. et est p̄m el qd dictū est in scōa dīse/ rentia. Quarto dicit q; vtrobiq; calor est apt? fuge re interius. sed in empiala vapores cal? violentat extra motū caloris q; est intus. Sed hic modus re/ ducitur ad precedentes habens originē ab eis.

Ad proprie quando in exterioribus sunt flegmata cruda vitrea frigida.

Hic est scōa cā quare infrigidantur extrema. et dicit q; ppte infrigidant extrema qñ in exteriori/ rib? sunt flegmata cruda vitrea frigida: r; l; Aui. ex mō scribendi suo videat ponere bāc cām simul cū precedente: posset tñ esse vna cā per se. nā l; ca/ lor extrinsecus nō fugiat intus: flata tñ exterius exstia pñt infrigidare exteriora maxime si ab ali/ quo mouebunt. i. vel a spū interi? moto. vel a pau cis quibusdā vaporibus exterius motis a stete pu trente interius q; pñt dare motus illi flegmati ali/ qualiter eliquādo ipsum. nō tamē calefacere exte/ riora a flatibus illis exstibus potentiorib? ad in/ frigidandus exteriora q; sint vapores calidi extra moti ad calefaciendū. q; tñ Aui. vidit q; vapores calidi simul cū isto flegmate sunt magis apti face re sensum caloris et frigoris in exterioribus. r; sic feb. illa esset magis de sequenti capto contunxit banc causam precedētē vt ostēderet q; moto: istū? flegmatis vitrei infrigidātis exteriora est calor: frī gens intus. nisi em̄ illud flegma moueretur nō in/ frigidaret vt dictum est de intentione Aui. in/ precedenti capitulo.

Et iterum qñ multotiens resoluit ex eo vapor qui nō putruit: sed eleuatur et fa/ cit caliditatē et associat ei caliditas spacio paruo: deinde separat ab eo sparsione va/ poris aque calefacte. Lū ergo separat ab eo et fuit in radice ante putredinē vebemē tis frigiditatis redit r; infrigidat corpus. ¶ In parte presentī ponit tertiā cām: quare infrī/ gidantur exteriora dicens q; cā est: qñ multotiens resoluit ex ea. i. materia calefacta et fm maiorem

De febre

ptem putrentē interi? vapor qui nō putrefit r; nō est putridus sed eleuat a caliditate subtilitate ma/ teriam ex qua fit. r; facit caliditatē in partibus p/ ximis loco quo eleuat: que caliditas associat sibi spacio paruo. deinde separat ab eo separatione va/ poris aque facte calide. i. sicut separat calidi/ tas a vapore aque calefacte. Lū ergo separat ab eo. i. vapore flegmatis caliditas: qd fla ruit in ra/ dice. i. naturalr ante putrefactionē vebemētis fri/ giditatis sicut ē flegma vitreū: redit ille vapor ad frigiditatē sibi naturalē et infrigidat corpus sicut aqua calefacta. i. vapor eius redit ad frigiditatē sibi naturalē. Alr. r; frigit in radice ante putrefa/ ctionem et est textus clarus. redit em̄ ad frigidit/ tatem sibi radicalē. i. naturalē quā habebat ante putrefactionē. Exemplū habes in illo qui balnea tus est in aqua calida in cui? poris aq; cala recēta redit ad frigiditatē sibi cōnaturalē et infrigidat ipm. Tñ dicit Aui. r; p̄m cap. quiddā ornat lo/ quentium. r; simile accidit in manubrio leberis ad quē vapores aque calide eleuati ipsuz infrigidat cōuertitur em̄ in aquā: ita et vapores flegmatis sunt apti in flegma cōverti. Quō aut aqua calida reducat ad frigiditatē vide in contentione quam habuit cum clarissimo doctore Joanne maritano mediolanensi.

Contra hic vapor: nō putridus reduct/ bilis ad frigiditatem multo facilius d; eleuari in empiala q; ps putrida eleu/ uabit vaporē: a quosum et nō putridū a parte non putrida. sed in lipparia nō: imo necessārio vapor eleuatus erit putridus retinens calorem: cū totus humor in lipparia sit putridus aut maior ps. ecō/ tra in empiala pars minor ē putrida in cōparatio ne ad nō putridā sicut dictū fuit. Respondet Gē/ tilis q; Aui. hanc diuisionē innuit. vapor qui ab intrinseco flegmate surgit quiddā est nō putridus et per p̄ns nō seruās calorem. nō em̄ est fixus. Quis/ dam em̄ est vapor putridus qui nō est aliud q; ipz corpus putridū vaporis subtilitatum et eleuatum in vaporē. possumus ergo imaginari q; in empia la vapor qui extra venit est putridus. q; eleuatus a putrida parte que est fortis caloris dans illi va/ poris motū ad exteriora. sed a reliquis partib? nō putridis nō eleuatur vapor. q; ille sunt multe par tes et multū resistentes: et solū sunt eliquabiles a calore partū putridarū qui nō pōt eas facere euo/ porare ad extra: imo solū eliquate infrigidant interiora. et si a p̄ribus nō putridis surgeret va/ por veniens extra simul cum vaporibus putridis: tūc in hac feb. sentiret calor et frigus in exteriori/ bus ppter duos vapores et esset feb. de sequenti ca/ pitulo aut sentiret solus calor in exteriorib? si va/ por putrid? euz suo calore vinceret r; nō pmitteret vaporē nō putridū reuerti ad suā frigiditatē r; eēt empiala. aut intus et extra sentiret frigus si va/ por non putridus vinceret in hoc qd est reuerti ad suā frigiditatē. et tūc nō esset febris merito butus humoris. q; si vapor nō putridus veniens extra su/ perat vaporē putridū et infrigidat interiora mul to magis superabit vaporē putridū euntē ad cor. et sic infrigidabit cor. r; ita nō erit febris merito bu/ sus humoris: l; Gētilis opinē oppositū. ¶ Scō/ cludit ergo Gētil. q; in empiala a partibus putri/ dis flegmatis surgit vapor: putridus qui veniens extra calefacit exteriora. sed a partibus nō putri/ dis que faciunt sensum frigoris intra nō surgit va/ po: nō putridus. aut si surgit nō potest reuerti ad suam frigiditatē radicalē ppter cōtraoperantiā vaporis

Gētilis.

vaporis putridi. In lipparia vero opz imaginari qd ois pars formalis bz calores aut saltē nullā bz frigiditatem: que possit sensum frigoris inducere ideo in interioribus sentiē calor purus. Et quāvis ita sit possumus in imaginari qd nō quelz pars sit putrida. et tunc a partibus putridis ppter debilitatē calorem earum nō surgit vapor putridus tāti vigoris vt veniens ad extrema possit calefacere: sed bene tantū qd petit cor et ipsum calefacit. qd interiorē vie sunt latiores. a partibus aut nō putridis opz imaginari qd eleuentur vapores multī nō putridi qui extra vententes cum perdidērunt caliditatem suam infrigidant.

Sed dubitatur quid seget bos vapor resyit putridus tēdat ad cor et faciat feb. nō putridus vero tēdat ad exteriora vbi infrigidat. Dicendū qd vterqz est aptus petere cor: et vterqz est aptus tendere ad exteriora facili? in ppter latitudinē vtrūqz possunt ire ad cor qd ad exteriora. ppter hoc vapor nō putridus. qd multus in cōparatiōe ad putridū perit exteriora et illa infrigidat cū reddit ad frigiditatem naturalem vapor aut putridus. qd parū et paucis nō pōt ire ad exteriora. et si vadit ad exteriora nō potest illa calefacere vapore nō putrido potentiorē pibente calefactiones. Contra maior pars humoris est putrida. ergo plures vapores eleuantur ab ea qd a parte nō putride. et pnia et assumptum est superius cōcessum. qd aliter nō calefaceret interiora. cū sit humor naturalr frigidus. Scdō sequitur qd nō deberet fieri febris. qd sicut vapores nō putridi. qd plures exteriora infrigidant quibus vapores putridi cōtraopentur sibi. sic etiā cūtes ad cor deberēt cor infrigidare quāvis vapores putridi sibi cōtraopentur. **Sed forte dicitur** qd caliditas cordis simul cū vaporibus putridis est potentior ad calefaciendū qd vapores nō putridi ad infrigidandū. **Contra** sicut caliditas membrorum exteriorū simul cū vaporibus putridis est potentior ad calefaciendū qd vapores frigidi ad infrigidandū. ergo exteriora nō debent infrigidari. et pnia et antecedens est manifestū: cū oē vltius declinet ad calidū. **Ad primā rōnem** opz negare antecedens. s. qd maior pars sit putrida. et ad pbatio nem cū dicitur qd superius cōcessus est. et qd si maior pars nō esset putrida nō posset calefacere interiora cū sit humor naturalr frigidus. Rēdetur qd maior pars est calefacta: nō tamē maior pars est putrida. calefactio em̄ illa peruenit a parte putrente que em̄ minor et a caliditate membrorum. **Consimiliter** in empiala pars putrida que est minor deberet calefacere partē nō putridā maiore coadiuvante caliditate membrorum et multo magis qd in lipparia. qd pars illa est notabiliter per putredinē calefacta sed in lipparia pars putrida nō calefacit partes exteriores: quapropter nō est ita calida. opz dices rebus diuersitates puenire ratiōe diuersitatis membrorum. ita vt imaginemur membra intrinseca calidiora in lipparia qd in empiala. et scdō merito diuersitatis humoris scz qd humor intus existens est frigidior in empiala qd in lipparia. **Ad scdā rōnem** respondetur vt lupra. sed ad replicationem negatur qd caliditas membrorum exteriorū simul cum vaporibus putridis sit potentior ad calefaciendū qd vapores frigidi ad infrigidandū. nec conueniens est similitudo illa cuius cor sit valde calidius qd membra exteriora.

Modus autem quo fit colera est qm colera

ra quādo est pauca et intrinseca et putrefit et calefacit locum et nō resoluitur ex ea aliqd accidit qd dixim⁹ in sua cōpare ex flegmate: et appropriat hęc colerica taburos nominē: verum lipparia est nomē generis et est longioris spaciū qd emittitū.

In parte presentis ostēdit quō lipparia sit ex colera dicens qd quando colera existens pauca grossa putrens interius calefacit locū intrinsecū et nō resoluitur ex ea aliqd notabile potens calefacere loca exteriora accidit illud qd diximus in sua cōpare ex flegmate. Scdō dicit qd nomē propriū buis est taburos. sed lipparia est nomē generis. Est em̄ cōis ad lippariā colericā et ad lippariā flegmaticā qd colerica dicitur taburos. Tertio dicit qd lipparia est longioris spaciū qd emittitū. **Notandū** p declarationē primi dicti qd prima cā infrigidationis extremorum posita in lipparia flegmatica pōt buic lipparie colericę cōuenire. s. fusga virtutis et caloris extrinseci ad loca intrinseca lesa a colera putrente. similiter scdā cā infrigidationis partū extremorū. s. flegmata viti ea in eis existit: et hoc sit. min⁹ dissimile qd i lipparia flatia. Tertia vero cā infrigidationis extremorū posita in lipparia flegmatica. s. eleuatio vaporū a materia colerica qui vententes exterius infrigidantur nullo modo pōt buic lipparie colericę conuenire cum vapores colerici non sint apti infrigidare. **Notandū** pro declarationē vltimi dicti qd lipparia est longioris spaciū qd emittitū quantum ad vnu paroxysmū. et quāntum ad cōsistentiā comparando lippariā flegmaticā flegmaticę cōponētē emittitū et cōparando lippariā colericā tertia cōponētē emittitū cum pendeat lipparia ab humore grossiori qd emittitū. Ex quo sequit⁹ qd lipparia flegmatica est longior absolute qd emittitū. et hoc verū est fm plurimū: immo semper verum est aliorū paritate supposita. Et forte dicitur. Intellexit qd est longioris spaciū. s. maius spaciū interponens inter vnum paroxysmum et alium qd emittitū cum nō paroxysmet omni die sicut emittitū: immo lipparia flegmatica propter grossitatem materie paroxysmet de tertio in tertium et colerica forte de quarto in quartum.

Et hys aliquis vt dicat quō erit febris et nō procedet in ea caliditas ex corde i totū corpus. illud nō ē qd narratur est de genere eius in quo nō procedit caliditas ex corde in totum corpus.

In parte presentis intendens remouere dubium primo remouet ipsum. scdō soluit. scdā ibi. (Responsio itaqz.) Dubius hoc est quomodo lipparia est feb. cum non procedat caliditas in ea ex corde in totum corpus sicut statim dictum est de generatione lipparie scilicet quod lipparia est febris in qua intus est calor: extra frigus. hoc autē repugnat diffinitōi febris qd est calor extraneus. **Responsio itaqz** est qd in terminis harum rerū attendit vna cōditio vt nō sit qd phibeat sicut diffinimus aquā frigidā et humidam quādo disposita est fm naturam suā et nō fuerit qd phibeat. Et diffinimus graue qd est illud qd tendit inferius quādo diffinimus fuerit cū natura sua. et in omnibus istis caliditas puenit ad cor: et procedit in

Tractatus

arterias et spargitur. At vero accidit prohibitio illius in quibusdam locis sicut accidit ei super quem ponitur pruine: nocumētum vero harum necessarium est esse actu.

¶ Hic soluit dicens q̄ in terminis id est diffinitio- nibus barum rerum scilicet februm et aliorum en- titum naturalium que diffiniuntur per aliquos ef- fectus id est accidentia attenditur hec cōditio vt nō sit quod prohibeat sicut diffinitio aquam frī- gidam et humidam quando est disposita sū suaz naturam et nō fuerit quod prohibeat. et diffinitio graue q̄ tendit inferius quando dimissum fuerit in natura sua. et in omnibus istis feb. caliditas p- uenit ad cor et procedit ad arterias et spargitur per totum corpus scz deducto impedimento. At vero accidit prohibitio illius sparsiois in quibus- dam locis id est membris sicut accidit ei sup quez ponunt pruine que sūt a uapore aq̄o a forti frigo- re congregato. secūdo mebeorum. Sed vbi ha- bemus pruine textus iudaicus habet nix et in idē redit. Si ergo super extremitates febricitantium vel super aliquo loco ponatur nix vel pruina vel glacies locus ille infrigidabitur et febris nō pos- erit expandi in illum locum et tamē iste homo di- citur febriciens. Simili modo propter multas cau- sas potest prohiberi expansio sup membra et cau- sa similis nūc est fīa vitreū infrigidās exteriora.

Sed contra predicta instatur sequitur q̄ lipparia est feb. et non est febris. q̄ non sit feb. est de intentione Aulsen. et omnium aliorum. Item est calor extraneus exis in corde qd est primum subiectū feb. Sed q̄ nō sit fe- arguitur q̄ sibi repugnat diffinitio feb. in qua in- cluditur calorem extraneum pcedere in totū cor/ pus. nam si calor extraneus pcederet per totū cor/ pus non esset lipparia. ¶ Rñdetur q̄ lipparia est feb. et sibi competit diffinitio febris. Et cōster di- citur q̄ ly pcedere in totum corpus posuit in dif- finitione feb. dicit aptitudinē. in lipparia calor extraneus est aptus pcedere in totum corpus licz de facto non procedat propter impedimentum. ¶ Cōtra cui essentialiter repugnat aliquis actus eidem essentialiter repugnat aptitudo ad illum actum. sed lipparie essentialiter repugnat actua- lis calefactio extremorum. ergo eidem repugnat aptitudo ad illam calefactionem. cōsequētia no- ta est simul cum minori. sed maior probari potest inductiue. Itē q̄ illa aptitudo est frustra alicui na- ture cui repugnat vt reducat ad actum. ¶ Preter ea lipparie inest essentialiter actus infrigidatio- nis extremorum et aptitudo ad eaz. ergo eidem re- pugnat actus calefactiois eorum et aptitudo ad eam contraria. tenet cōsequētia. cum duo cōs- tradictoria non possint essentialiter inesse eidem rei. Dicendum cum autoribus q̄ lipparia est feb. sed potest dupliciter considerari. vno modo vt fe- bris: et sic habet aptitudinem ad calefactiones ex- tremorum. Alio modo vt lipparia: et sic nō habet banc aptitudinem: immo sibi repugnat. ¶ Contra lipparia continetur sub feb. tanq̄ species sub ge- nere. ergo sibi nō repugnat descriptio generis. ne- getur antecedens. q̄ lipparia nō est species feb. sed modus quidam. sicut homo abscisso pede est gressibilis. et tamē sibi vt abscisso pede nō compe- tit esse gressibilis: quod inducitur in descriptione hominis: licet sibi vt hoc competat esse gressibile. Et cōsequenter sequitur q̄ lipparie vt lipparia re- pugnat q̄ sit fe. et homini abscisso pede repugnat

De febre

q̄ sit homo diffiniendo hominem: q̄ est animal ra- tionale mortale bipes gressibile. Et ex his facilis est solutio ad omnes instantias. Hoc uicium ve- ro earum scz pruinarum necesse est esse in actu ad infrigidandum vt sint potēiores ad infrigidandū extrema q̄ vapores febriles ad calefaciendū. Aliis- ter. Hoc uicium vero earum. scz februm necessa- rium est esse in actu. s. in extremis quamuis sint in- frigidate. Ex quo sequitur q̄ extrema patiunt duos morbos contrarios actu. scz malam complexionē frigidam et feb. sed mala complexio frigida est p- essentialis in extremis et feb. solum per comuni- tatem a corde. vterq̄ enim morbus est in actu in ex- tremis cum ab vtroq̄ actualiter ledantur. ¶ Febris in qua sit vnaqueq̄ duarum rerū in vno quocq̄ duorum locorum. Lap. liij.



¶ Hec febris fuerit non erit nisi vbi sunt due materie frigide: mo- te propter putrefactiones: qua- rūna ē in interiorib⁹. et altera ē in exteriorib⁹. et nō ealiq̄ earū plurimi nocu- mēti. Deinde cū incipiūt putrefieri mādat vna queq̄ earum vaporem calidum comprehē- dentem cū partibus suis et vbi est frigidū.

¶ Primo notificat hanc febrem. Secundo remo- uet dubium. secunda tibi (Et tu quidem) In pria parte dicit si fuerit hec febris quasi dubitans vtrū reperiat non erit nisi vbi sint due materie frigi- de mote. scilicet localiter per putrefactiones qua- rum vna est in interioribus: altera in exterioribus et supplere quia vtracq̄ earū putret secūdam par- tem minorem: sed secūdam maiorem nō putret vtracq̄ secūdam partem non putret infrigidat locum in quo continetur. sed secundum partem putrentem vtracq̄ mittit vapores calidos cale- facientes totum preterq̄ illas partes que actu infrigidantur. secūdo dicit quod non est aliqua ea- rum plurimi nocumēti. quia si esset aliqua earū plurimi nocumēti propter suam malitiam man- festam vel occultam. et proprie intrinsecam: tunc calor fugeret interius. et sentiretur exterius solus frigus et non calor. tertio dicit quod cum iste ma- terie incipiunt putrefieri mittit vnaqueq̄ vapo- rem calidum comprehendentem cum partibus suis: etiam vbi est humor frigidus: licet tamen partem infrigidatam ab humore frigido non ca- lefaciat: sed partes sibi proximas.

¶ Et tu quidem iam sciisti causam in re- gimine hūoris frigidi in dispositione mori. ¶ In hac parte remouens dubium dicit quod tu iam sciisti causam in regimine hūoris frigidi in dispositione mori id est iā sciisti: scilicet capitulo de rigore causam quare humor frigidus cum mo- uetur infrigidat et sentitur etus frigiditas cuius frigus duz quiescebat nō sentiebat. Sed hec cau- sa dicta est in capitulo de empiata. et in capitu- lo de rigore. sufficiant ergo que ibidem dicta sunt. ¶ Primo partis quod materia frigida intrin- seca sola putrens scdm minorem partem faceret empiatam. materia vero extrinseca sola putrens scdm maiorem partem faceret lippariam. ambe- vero simul faciūt febrem in qua interiora et exte- riora simul calent et frigent. et in veritate hec feb. est composita ex vna empiata et vna lipparia. Et mirum est quod ponens Aulsen. in capitulo pre- cedenti causas

cedenti causis lipparie non posuerit hanc cau-
sam scilicet flegma extrinsecum quod scdm par-
tem maiorem et non purulentem in frigidat exte-
riora. et secundum minorem partem putrentem
mittendo vapores interiori calefacit interiora.

¶ Sed instatur hac feb. non reperiri. quia sequere
tur quod si interiora et exteriora simul calent et fri-
gent quod in eadem parte adequate simul inten-
deretur caliditas et frigiditas. Respondet negan-
do consequentiam. pro quo imaginandum est neu-
trum istorum flegmatum esse continuum in parte
in qua continetur. sed quodlibet istorum intrinse-
cum siue extrinsecum esse diuisum in minima aut
in paruas partes que minima in poris continen-
tur. et cum pori non sunt continui in vno poro erit
minimum flegmatis non putridum ipsum in frigi-
datis et pars propinqua illi poro calefacta: aut
a minimo flegmatis putrida: aut a vaporibus pu-
trentibus qui vadunt in vniuersum corpus. et pro-
pter propinquitatem partium: quarum vna pu-
trefit et altera in frigidatur vt tam intrinseca q̃
extrinseca appareant simul calere et simul frige-
re: sicut obiectum cuius partes proxime et minti-
me essent diuersis coloribus colorate: vt puta vna
colore albo altera colore rubeo apparet totum ru-
beum et totum album visu nequeunte distingui
re propter paruitatem et propinquitatem inter
partes rubecas et albas. ita accidit in proposito
vt tactus decipitur: similiter sensus communis
ipsis nequeuntibus distinguere inter partes cale-
factas et in frigidatas propter earum paruitatem
et propinquitatem. et non solum hoc accideret in
partibus valde paruis: sed etiam in grandiuscu-
lis siue proximis. immo interdum nescimus distin-
guere inter vnum dentem dolentem. et sibi proxi-
mum non dolentem.

¶ De febre sincopali bñorosa. Cap. lxxij.



Ec fm plurimum est propter
flegma crudus repletionale qd
facit febrem dispartitam pluri-
mum: quia iam vincit virtutem

Et fm plurimum adiuuat su-
per eam debilitas oris stomachi: et quan-
do mouetur et incipit in putrefactione vir-
tutem vincit plus et facit eam hesitantem.

¶ Hoc capitulum diuiditur in duas partes. nam
in prima determinat de hac feb. quando fit a fleg-
mate. in scda quando fit a colera. scda in fine ca-
pituli ibi. (Et quandoq̃.) Prima in tres. nā in pri-
ma notificat eam ex causa: et aliquat ex acciden-
te. in scda ex mō. in tertia ex accidentibus. scda ibi
(Que si dimissa fuerit.) tertia ibi. (Et accidit i in-
ceptione sui.) In prima parte dicit q̃ bec feb. fm
plurimum fit propter flegma repletionale idest
multe quantitatis. vel repletionale idest
pleriones et nauseatus facietares cōgestū: quod
facit feb. dispartitam. id est diuersam ab alijs febribus
flegmaticis: et in accitibus et in cura. Aliter dīp-
tiam. id est interpolatā. est em̃ frequētus. vt dicit Bē.
interpolata q̃ cōtinua. tertio dīp̃tā. id est distantes
a suis paroxysmis vel exacerbationibus. Is em̃ ma-
teria sit multa. est tñ frīgida et grossa valde que fa-
ciunt ad postpositionē paroxysmoy. qd flegma tā
vincit virtutē ppter sui multitudinē frigiditatem
et grossitatem. et fm plurimū adiuuat super eā. id est
etiam debilitas oris stō que. f. est causa vt fiat
sincopis per cōstatem cordis ad os stomachi. Et

quandoq̃ mouetur. id est localiter et incipit putrere
vincit virtutem plus: cū ipsa mora localiter qñ in-
cipit putrere et porismare vincit virtutē plus ce-
teris em̃ partibus humoy: motus plus no cet q̃ ipse
quiescens. et facit eam virtutem hesitantē. id est dubi-
tantē an debeat gredi p̃tra virtutē an q̃escere. nā
quocunq̃ modo timet ne succūbat. cuius virtutis
hesitatio patebit ex dubitatione medici vicē gerē-
tis ṽritis. dubitat em̃ medicus quid acturus sit.

¶ Que si dimissa fuerit cum materia non
sufficiet contra materiam. Et quando oc-
cupatio fit in euacuatione eius cum facili-
tate sit inobediens: aut mouetur motu pre-
focante virtutem et quando occupatur in
euacuatione eius cum solutione ventris:
aut flebotomia cum labore nō tolerat vir-
tus. Quomodo enim tolerabit cum sit illic
cum sua quiete sincopis: et cū hoc toto ipse
indigent euacuatione vehementer.

¶ In hac parte notificat hanc feb. ex difficultate
cure. ostendit em̃ quantū difficile sit bene curare
hanc egritudinē. et ex hac difficultate appetit ṽritis
hesitatio. Et primo ostendit difficultatē cure ex par-
te eūonis. scdo ex pte cibationis. scda ibi. (Et ite-
rum.) In prima pte dicit q̃ si virtus fuerit dimissa
cū materia ipsa nō sufficiet p̃tra ipam: q̃ suffoca-
bitur a materia. et qñ sit occupatio in eūone mate-
rie illius cū facilitate. id est cū euantibus lenib⁹ mate-
ria nō obedit eūoni: aut forte agitata a medicina
mouenter: nō euante mouebit motu p̃focante vir-
tutē repens ad mēbra nobilia et p̃p̃e ad cor et mē-
bra spūalia. et qñ occupabit in eūone eius cū solu-
tione ventris laboriosa. id est fortis aut cū flōmā non
tolerabit ṽritis. Quō em̃ tolerabit cū sit illic mate-
ria quiescente sincopis. nā multo magis fiet sincopis
ipsa materia mota: q̃ plus euaporabit ad cor et in
eūone spiritib⁹ eductis magis cadet virtus. et cū
hoc indiget eūone vehementer ppter multitudinē
materie et malitiā e⁹. manifestius tñ no cumentū
est in eūone per flōmā cū preter agitationē que
fit per flōmā magis debilitet virtus: et magis
perducatur ad frigiditatem in crudationem: quare ex
toto p̃hibetur. 12. terap. et 16. continentis.

¶ Et iterum ipsi indigent cibo vehemen-
ter: quoniam in humoribus non est quod
nutriat corpus et viuificet ipsum et corpus
eius est priuatum nutrimento. Quod si stu-
dueris in cibando additur materia diminui-
ta. et si non cibatur cadit virtus.

¶ Hic ostendit difficultatē cure: et p̃tr hesitantē vir-
tutis ex pte cibationis. d. q̃ ipsi multi indigēt cibo
qm̃ in bñorib⁹ eorū nō est aliqd qd nutriat corp⁹ et
uiuificet ipm. Est. n. corp⁹ priuātū nutrimentū q̃ si
studueris in cibando addet materia dimiuta. id est pau-
ca et in cōpartide ad seipaz multiplicatā p cibū
bñt. n. flōz nō bñ digerentē. imo materias crudas
multiplicatē: et si nō cibaf cadit ṽr. Quid aut fa-
ciendū sit i tāc hesitantib⁹ videbit i cura fm p̃p̃
tñ b est mortal n̄si medici soler succurrat cōtū.

Sed dubitatur q̃ dicit Aul. q̃ nō est
nutriat corp⁹. Lōtrariū inult. B. 12. terap. ca. 2.
vbi dicit. Languentiū em̃ q̃ ita dispositi sunt ferūt
seculum ex ipsis quos habet crudis bñoribus di-
gestis nutrito corpore. Idēz Raf. 16. cōtinentis
cap. scdo. ¶ Dicendum cum Rafi et Bale. q̃ it i

Tractatus

humores aliqui non sunt multum crudi et malitiosi: biles tunc non sunt mali coloris: nec coacti in oculis: et tales possunt nutriri flegmate per abstinentiam in sanguine suo et biles contingit euadere. Alii quoniam humores sunt mali crudi indigestibiles: et hoc est cum malo colore. scilicet plumbeco tendente in fuscedine et viriditate: quasi caeteticus: et ex his non possunt nutriri et rarissime euadunt. Tamen. B. si vero non solum crudi contingerint esse: sed etiam corruptis aduenerint ut non possint digerere impossibile est saluari: quod ita egrotat.

Et accidit in inceptioe sui ut effundatur ad cor res frigida faciens accidere sincopis et minoratur pulsus: et tardatur: et fit rarus. Amplius natura sollicita est in calefactione materiei et subtiliatione eius. Et putredo quod mouetur in quasdam partes eius adiuuat super eam: ergo euadit cor a nocumento et frigore eius et cadit in nocumentum calorem. Quare fit pulsus velox: et propter in coactione sua plusquam fit velocitas aliorum: quoniam illud quod videtur cum hoc sit paruitas et tarditas et raritas.

Quia ponit signa et accitit quod quorum primum est quod in principijs suorum paroxysmorum effunditur res frigida. scilicet vapor frigidus ad cor faciens accidere sincopis: et etiam humor frigidus posset effundi ad cor: et propter in continua et pulsus sit paruus tardus et rarus respectu sui sanis corde infrigidato. Amplius id est deinde natura est sollicita in calefactione materiei et subtiliatione eius: mediante spiritu et calore naturali. Et putredo. scilicet calor putredinalis quod mouetur in quasdam partes. scilicet facilius putrescibiles adiuuat super eam. scilicet calefactione materiei. ergo propter hanc calefactionem euadit cor a frigore et nocumento eius. scilicet sincopi et cadit in nocumentum calorem eius. scilicet humoris frigidi putridi: quod nocumentum est febris. quare fit pulsus velox: et propter in coactione sua plusquam fit velocitas aliorum. pulsusque precedentium: et quasi sunt pulsus naturales: quantum illud quod videtur citius. quod secundum primum fit paruitas tarditas et raritas. scilicet in comparatione ad pulsus aliarum febrium. Et ex quibus habet pro quod euasio a sincopi fit per calefactionem materiei et a calore naturali quod preternaturali. et propter quod in principio motus humoris non erat febris. Habet secundo quod cum febris superuenit fit pulsus velox et propter in coactione sua cum maior sit necessitas expellendi fumos quod euentat. Habet tertio quod pulsus in bacfe. est prius secundum plurimum tardus et rarus in comparatione ad pulsus aliarum febrium: quoniam humor faciens bacfe. est radicaliter frigidus valde. in comparatione ad rem ad pulsum naturalem est magnus velox et frequens: aut saltem velox et frequens.

Et periodus eius est periodus flegmatica et non alteratur ab ea.

Quia ponit secundum signum. d. quod periodus eius est periodus flatice: quod iuadens quotidie. enim flatu in multa quantitate satis cordi propinquum: et non est tante grossitiei: ita paucum: sicut flegma vitreum: propter ea non est aptum paroxysmare de tertio in tertium aut de quarto in quartum sicut aliqui possunt flatu vitreum.

Et est cum ea inflatio faciei et mollicies eorum poris: et colores habentium eam non figunt super dispositionem vnam: imo quandoque est cinerea et plumbeca eius materia: et quandoque fit citrina: et quandoque fit nigra: et quandoque fiunt labia eorum sicut labia comedentis moria: oculi vero eorum sunt

De febre.

fusci virides creuntes valde apud commotionem egritudinis: et fit sicut mania: et quod est sub hypochondrijs eorum et vehementis inflationis et sili viscerum eorum: et quandoque euomunt acetosum: et quando est eis apia in quibusdam visceribus: tunc non speratur omnino.

Hoc est tertium signum quod est in ea. scilicet feb. inflatio faciei sicut in caseia propter vapores grossos flatus crudorum: et malitia digestantis et mollicies super faciei corporis propter flatus humiditatis. quarto colores patientium eam non sunt secundum vnam dispositionem. y. quandoque materia eius patiens. i. corporis super faciem quod est materia: et sub mollium colorum est cineritia. quandoque est citrina. scilicet viridis. Sic enim vnum quandoque propter altero lumit. ut tertio pronosticorum comitetur. 2. Et secundo regit acutorum. comitetur. 2. bec autem diuersitas sequitur diuersum gradum pingue et suffocationis caloris sub materia. nam cum minus suffocatur appetit color cineritius vel plumbeus. cum autem plus fiet viridis vel niger: et quandoque fiunt labia eorum sicut labia comedentis moria: quod denigratur propter cam dictam. oculi eorum sunt tunc virides propter mortificationem caloris inani excretes. i. emittentes propter multos vapores flatuos grossos facientes eos intumescere. et propter suffocationem apud commotionem et viciorum egritudinis cum vehemens sit pugna: et fit sicut mania: quoniam non potest in vno loco quiescere propter angustiam sili et cordis. appetit sicut et maniacus propter terribiles aspectum sequentem tumorem faciei propter grossas viscositates extendentes eam et malum calorem: de quo supra apparet cum sicut habens maniam lupinam. et quod est sub hypochondrijs eorum et vehementis inflationis propter viscositates grossas contentas intra viscera eorum. et sunt inflata: sicut sili et intestina ex eadem causa. et quandoque vomunt acetosum. scilicet bilis corruptum ad acetositates. et quandoque flegma acetosum. et horum causa nota sunt. Et quando eis est apia in aliquo viscerum loco non est spes liberatiouis: quia malitia apatis non potest virtus ita oppressa tolerare. vna enim conditio sapientia apatis in interioribus est virtutis robur. 10. terap. 5. caplo. Amplius istos non possumus cibare timere apatis: et cibo indigent causa debilitatis non habentes sanguinem laudabilem quo nutrantur. ut dicit Gale. ibidem. et in secundo therapeutice.

Et quandoque accidit eis in quibusdam horis ex colera dominare grossa: et fit cum ea in visceribus adustio et euomunt coleras: et sunt ei periodi flegmatici secundum plurimum.

Hic potest sincopale quandoque fieri a cola grossa multa. cuius signum quod fit adustio in visceribus et euomunt coleras. sunt et. scilicet sincopale colerice potest flegmatici secundum plurimum propter multitudinem colere. sicut enim flegmata propter paucitatem flegmatis aliam quando paroxysmat paroxysmis tertiane: sic etiam aliquando colerica propter eius multitudinem paroxysmant paroxysmis quotidianis.

Febris sincopalis minuta subtilis dicitur sincopalis. quia fit cum ea sincopis. dicitur minuta quia pendet a paucis humoribus subtilis et in hoc contra distinguitur sincopali humorose. Lap. lv.

Ec febris est acuta et cadit pulsus et virtus in paroxysmo vno aut duobus paroxysmis cum additione et eueniens in corpore cum velocitate. Et quandoque non sufficit cum ea



Secundus

cū ea virtus vsq; ad quartū: et fit ex chymis subtilibus plurimū quorū colericū est velle mentis subtilitatis: et pfundationis male substantie venenose cui iaz accidit putrefactio in corporibus calide complexionis sic ce valde: et plures paroxysmi huius febris sunt paroxysmi tertiane.

Quoniam dictione but? capli ppter breuitatem eius ventam? ad expositionē eius. Est acuta. qz se/ uozum acitū: cite terminatōis. et cadit virtus. f. aialis et naturalis: et pulsus in paroxismo prio et duobus paroxismis: cū additōe. f. multoties ca dit in scō portimo. et euentēs in corde cū velocita te. f. velociter inredir: puenit ad statū. est. n. mor bus pacutus: et qnq; non sufficit ei vire? vsq; ad quartū. f. paroxismū. qz frequēter morit in quarto paroxismo vel añ. Et fit ex chymis. f. bū: ib? sub/ tilibus quorū primū est colericū vebemētis subtl litaris et pfunditatis. f. rōne subtilitatis multum se pfundantis in subam mēborū. et male sube. f. proprietatis venenose: cut accidit putrefactio. qz alr non faceret feb. in corpe cale cōplontis et sicce valde. hoc em̄ est inter alia corpa maxime aptum ad multiplicationem butus colere: et plures pa/ roxysmi sunt paroxysmi tertiane.

Pro noticia sincopalīs minute primo videndū est qui būores fa/ ciunt bāc feb. scō que fit. tertio in quo tpe butus feb. accidit sincopis. **Q**uantū ad primū ex snia Autc. cōprehendimus būc būore esse subtlē vene nosum fm plm colericū. Et inter ipam esse mate riā furiosam. Illi ergo būores qui colerā habent butus cōditōis pnt facere bāc feb. sicut sanguis subtilis vaporosus. et forte hic faceret cōtinuā cō clusam. et forte aliquid fta subtile venenosus. etiā infertur. scō nec colerā 3maritā: nec praesinā pos se facere bāc feb. cū sint inter oēs spēs colere gros siores que in fm veriorē sniam pnt facere febrem tā cōtinuā q̄ interpolatā etiā salubre. lz pfaac. 5^o febrū opinet pxiū. **Q**ad scōm dicendū bāc feb. sincopalē fm plurimū esse pxiūā tertianā aut in terpolatā. fm q̄ materia putret eē venas aut intra aliqn esse causonē si putret ppe cor. lz erit cite ter minationis ad morē cū frequēti sincopis. aliqn eē cōtinuā conclusam qn sanguis esset in cā. et qnq; quotidia qn penderet a state. **Q**ad tertū autē d: q̄ in interpolatis et cōtinuis. pportionalibus fm plurimū in pncipijs ptticularibus accidit sin/ copis. in ppter cōpassionem cordis ad os stōi ad que magis repit materia in pncipijs ptticulari/ bus q̄ in reliquis tptibus. idco magis feruntur ad cor. sed in causone et cōtinuā cōclusa magis acci dit sincopis in statu vniuersali.

QDe fe. diurna et nocturna ex flactis. Cap. lvi.

Quoniam est cuius paroxysmus acci/ dit in die et ei? tepor in nocte: et no/ cturna est ecōuerso.

QPrio notificat bas fe. ponēdo eay qd̄i tatē. scō eas adinucē cōpat. scōa ibi. (Et vireq; sunt male.) In prima parte dicit q̄ diurna est que affligit in die. et eius tepor est in nocte. nocturna est ecōuerso. f. q̄ affligit in nocte et ei? tepor ē in die.

QEt vireq; sunt male.

QIn pnti pte cōparat eas adinucē. et primo pe/ nes cōuenientia: scō penes dñam. scōa ibi. (S; diurna est.) In prima parte dicit q̄ vireq; sunt ma

Flegmatica. Fo. cxxxiij.

le. cuius cā est: qz ambe sunt longe fm plurimū.

Sed diurna est deterior et longior et fa/ cit cadere multoties ppter longitudines suā et suū euentū in caloz diei in ethicam.

In pte pnti dicit diurnā eē lōgiorē et deteriorē. qd̄ pbat trib? rōnib?. qz multoties facit cadere p/ pter suū euentū diet i ethicā. due em̄ cāe simul pcur rūt ad ethicā dñ corpi. f. longitudo fe. et calor diet.

Et si ipsa nō esset seua nō accideret ho/ ra apertionis porozū et resolutionis vapo ris: et nō accidit nisi ppter multitudinem materie et fortitudinē eius.

Scōa cā. qz si ipsa. f. diurna nō esset seua nō acci deret hora apertionis porozū et resolutionis vapo rum. hoc aut est in die sicut ecōtra est in nocte ppo pter frigiditātē eius claudunt porē et pbtet res/ solutio. h̄ aut accidere in die significat multitudinē materie et fortitudinē ei?. f. grossitiē et viscositatē.

Et est necessariū cū hoc vt patientes eā cibent in nocte et nō pmittant dormire sup replōnez stōi et pcipiant vigilie et ē ex eis q̄ faciunt cadere virtutē. et tolerātia fe. in ca loze diet et vigilie in frigore noctis sunt ex eis magis digne q̄ faciunt cadere in ethicā.

Hec est tertia rō. qz opz vt patientes diurnā ci/ bentur in nocte et nō pmittant dormire sup replōnē stōi et pcipiant eis vigilie. et est. f. vigilare in nocte ex eis q̄ faciunt cadere virtutē in ethicam.

Et ad somnū est de gñe feb. difficultium. **Q**uic cōcludit q̄ bec fe. f. diurna est ex gñe febrū difficultū et supple difficultoz q̄ nocturna.

Ex his tribus causis ptra dicta i pnti ca. instat. **P**rimo ois fe. bumozalis pōt esse diurna vel nocturna ergo nō tm bec fe. erit flatica cōtra rubicā. t; pñā: añs facit pōt. pbari ex descriptōe diurne et nocturne. **S**cō nulla feb. est iua est petoz et lōgior: byema li ceteris partib?. ergo nec diurna est petoz: noctur na t; pñā. qz qualis est ppozitio estatis ad byemē talem possumus fingere diurne ad nocturnā. añs sumit. 2^a affo. 29. **E**st iua q̄rtane vt multū breues sūt. 2c. **T**ertio fe. veniens in die venit i tpe. ppoz/ tionalis feb. et nō feb. veniens in nocte: igit nō lō/ gior: neq; deterior. t; pñā. ex 2^o. affo. cōmē. 34. **I**n morbis minus ptticant 2c. et añs est satis notū. **P**reterea in die plus de materia resoluit p calorē diet dilatantē poros et subtlantē materiā ecō tra in nocte. igit 2c. t; pñā qz resolo materie facit ad breuitatē et salubritatē. añs aut est satis notū **I**n ecōtra aliā pte instat. possibile est noctē esse valde longā in qua cibari poterunt patientes et dormire. igit rō. **A**ut. nō est sufficiens t; pñā. et añs est satis manifestū. **P**reterea maiora vel equalia nocumenta sequuntur feb. fit nocturna. qz opozte bit infirmū simul vigilare in nocte et cibare in ca/ loze diet. quare per vtrūq; equalr ducit ad ethicā.

Pro boni solutione premittendū prio q̄ lz diur nam de quocunq; būore possumus cōparare nos/ ctur ne de cōsimili bumore. **I**ntentio in Autc. fuit hic cōparare diurnā flaticam nocturne flegmati ce. vt pz ex rubrica capli et ex cura quā ponit in se/ rius. **S**cō premittendū q̄ Aut. in hac cōpara/ tione supponit pstatē oibus exceptis his in quib; bus fit cōparatio et verisimilit: fm plm sequēti/ bus ad cōparata. **Q**uic pmissis fit bec pñā pcto. diurna et nocturna sunt male. pbat. qz feb. fleg

Tractatus

gmaticæ sunt longe longiorū paroxysmorum pauca
rum quietum stom̄ debuitantes. igit̄ sunt male. et
p̄na. et aīn est hui. ca. de flatu. ¶ Scda cōclusio
h̄ nō sit necessariū diuturnam semp nocturna esse
petiorē ut pl̄z tñ est diurna nocturna petior. L̄clu
sio quāntū ad p̄mā partē. pbat. nā p̄tingēs est pp
cām exteriorē aut altā qualēcūq. flegma modicu
et benignū moueri in die. et ecōtra in nocte mul
tum et malignū. ergo r̄c. scda ps pbat. q. nisi fle
gma esset valde multū et malignū differet motū
suū ad noctē que est hora p̄portionalis eius mo
tui q̄ aut mouet in die nō puenit nisi ex magna
stimulatione virtutis sc̄q̄te multitudinē: aut ei
malitiā. Itē bāc. feb. moueri in die qñ est vaporis
et materie transpiratio ppter caliditatē diei et po
rorū aptonē significat magnā eius malitiā. et ecō
tra moueri in nocte nō significaret hoc ex causis
p̄ijs. p̄pterea cū istud sit flegma durās longo tpe
in suo paroxismo vel exacerbatione quāntūcūq.
dies longa ponat. oportebit in finem in nocte ei
bari. et ita notabilē tpe impediēt somnū et pducet
corpus ad casum virtutis: et ad erbicā ppter mul
tam resolutionē tētam taz a calore diei q̄ a febre.
aut ppter nocturnas vigilas. Sed si fiat febr. in
noctē: h̄z sint vigilie nō erit resolutio diei nec tāta
feb. et die poterit cibari febrilis et dormire q̄uis
ille somnus nō sit ita cōueniens sicut nocturnus.
¶ Rōnes facit in p̄mā ex his facile solut possunt.
¶ Ad primū dictū est q̄ hui. cōparat b̄c noctur
nam et diurnā flegmaticas alias omittens. ¶ Ad
scdm̄ d̄: q̄ talis nō sit p̄portio r̄c. nā dies nō du
rat tanto tpe q̄ possit in ea tāta egritudo termina
ri. y. nec paroxismus. sed in estate sic scdo moueri
de die cōtra naturā flatu arguit maiorē multitu
dinē et malitiā. Sed flegmaticā fieri in estate nō
arguit tāta multitudinē et malitiā. Preterea diur
na h̄z paroxismus valde longū et eque longus: aut
longiorē q̄ nocturna aut estiuā respectu hyemal.
¶ Ad tertiū d̄: q̄ f. flegmatica veniēs in die venit
in tpe magis disproportionali q̄ p̄portional
li. q. h̄z dies sit p̄portionalis rōne feb. est tñ im
proportionalis rōne cause feb. que impropor
tionalitas est maior q̄ sit p̄portionalitas rōne feb. cū
bece. p̄deat in esse et conseruari a sua cā. f. flate.
¶ Ad altā q̄ h̄z plus de materia resoluat in die. q̄
in nocte et rōne hui. diurna deberet esse breuior
tñ multitudo materie aut malitiā maior in diur
na q̄ nocturna facit ipsum magis prolongari.
¶ Ad aliū d̄: q̄ qñ nox est longa dies est breuis. et
cū paroxismus flegmaticæ duret. s. b̄z. quāto
minus occupabit de die tanto plus occupabit de
nocte. igitur in nocte impediēt forte cibum et som
nus: aut saltē somnus. Ad vltimū patet ex deter
minatis in questidē quid sit respondendum.

¶ Cura flegmaticæ.

Lap.

lvij.

Cura huius egritudinis diuersifi
catur fm̄ horas suas. f. p̄ncipiū et
augmentū et statū et declinationē
et fm̄ appitionē digōnis in ea et
eius occultationem: et diuersificat fm̄ mate
rias suas. f. flaticā acetosam et flegmaticā
pitream. et flegmaticam salisam et dulcem.
¶ Dic ponit curā barū febriū quas superius not
ficauit. h̄z bec pars duas ptes. In prima curat fle
gmaticas cōiter euenientes. in scda curat eas que
raro euentū: et ad flaticas reducunt. scda ibi. (Et
cura earū est p̄p̄nqua.) Prima in duas. in prima
ponit curā flegmaticæ interpolate. scdo adaptat

De cura

curas eius flatice cōtinue. scda ibi. (Cura eius.)
¶ Prima in duas. q. primo ponit curam que debet
febr̄ et cause: scdo docet succurrere accētib. scda
ibi. (Et succurrat vomitui.) Prima in duas. p̄io
ponit tria a quib. sumit̄ modus gñalis curatiōis
eius. scdo exequitur. scda ibi. (Et oēs eius spēs.)
¶ In prima dicit curā eius diuersificari fm̄ tpa feb.
f. p̄m̄ augmentū statū et declinationē. et scdo etiā
diuersificari fm̄ appitionē digōnis et eius oc
cultationē. tertio fm̄ materias suas. f. flegmaticā
acetosam: et flaticā vitreā. et flaticam salisam. et
flegmaticam dulcē. ¶ Primo notandū tpa in mor
bis materialib. dupl̄ distinguit. f. penes accētia
siue morbi cōntiā. et scdo penes materiā. P̄iaz di
stinctionē p̄mo exp̄ssit. 2. scda cū dicit curam
diuersificari fm̄ appitionē digōnis et ei occultat
tionem. ¶ Pro quo sciendū q̄ fm̄ primā distinctio
nem maxime diuersificat regimen in cibo et potu
cū dicta ordinanda sit in relatione ad statū p̄ia
affo. cōmē. 10. Penes vero scdam distinctionē di
uersificat regimen medicinale cū nondū digestam
materiā opz digerere. ip̄sā digesta opz curare. et
banc maxie exp̄ssit in flegmatica cū ea tpa pe
nes materiā sepe cōfundant. nā postq̄ appuerit
manifesta signa digōnis iterū redeunt signa cru
ditatis ppter materie et herogenitatem et multā
tudinem. quib. redeuntib. opz curare cura p̄nci
pij et dimittere curā augmenti. ¶ Scdo notandū
q̄ h̄z p̄ter bas quatuor spēs flegmatis sint mul
tē alie potentes flegmaticā facere: be tamē sunt
p̄ncipales et frequētius cāntes flaticā: p̄ quorū re
gimē reliquorum regimen facile pōt cōprehendi.

Et oēs eius spēs cōicant in hora p̄nci
pij in tribus reb. in necessitate lenificatio
nis equalis aut vomit. et in necessitate ad
ministrationis subtiliantium et incidentiū
et diureticorum.

Dic p̄sequit curā. p̄mo fm̄ diuersitatē tēporū
scdo penes diuersitatē sp̄rū flatice. tertio ponit
medicinas cōuenientes fm̄ illas intēctōnes. scda
ibi. (Ampl̄ diuersificat.) tertia ibi. (Et cōueniē
tes.) Prima in tres. p̄io ponit intēctōnes curan
tes que debent in p̄n. ostēdendo qd in eo sit facien
dū. scdo ostēdit quid sit faciendū in augmento. ter
tio ordinat regimen in relatiōe ad statū dans in
telligere declinationē. scda ibi. (Et in augmento.)
tertia ibi. (Et fortasse est.) p̄ia in duas primo po
nit intēctōnes que debent flaticis in p̄n. scdo de
clarat. scda ibi. (Et cū supuenit.) In p̄ia pte dicit
q̄ oēs spēs flatice cōueniūt i hora p̄ncipiij. v̄lis
in tribus rebus. p̄io in necessitate lenificationis
equalis. secundo in necessitate vomitus equalis.
tertio in administratione lenificantium et incidē
tium et diureticorum. f. p̄uocantium v̄rinam.

Et cū supuenerint febr̄ dies tres sub
tilat in ea materia p̄opter feb. Et si ante
illud mouebis nocebis et nō facies aliqd.
¶ In scda parte declarās dicit q̄ cū trāserit tres
dies a p̄n feb. materia subtiliat p feb. et aīn illud
f. tres dies si mouebis. f. si etiā b̄z cū solutius edu
centibus flegma: aut vomitibus: aut cū subtilian
tibus incidentibus et diureticis nocebis et non
facies aliquid s̄licet notabilis inuamentū agitabi
tur materia et non educetur conuenienter. ¶ P̄io
mo notandum q̄ lenificatio accipitur dupliciter.
p̄io p̄ etiā t̄dei qua educunt materie cōes q̄ sunt
superfluitates prime digestiōis sicut est etiā cū
cassia et

Secundus

castia et similibus. scdo accipit p cūone p quā pter
bas materias cūamus aliqd modicū de materia
ppria q est cā cōiuncta: aut ahs feb. et vtraz istaz
pōt dici equalis i cōpatione ad eūonē notabiliter
de materia eūantes. Sitr vomitus equalis est du
plex. quidā levis in quo nō est intentio aliquid de
materia educere sicut vomitus cū aqua re
pida et paucis orimellis educens tūm materias in
stō repertas faclis eductiois. Quidā modicum
de materia educēs. Scdo notandū q medica
men incidēs pprie cōtrariatur viscositati bñoris
subtilians vero grossificet eus. Tertio notandū
q medicamē diureticū bz educere humorem per
vias vrine. hic aut bñor est duplex. quidā q in qua
cūqz feb. multiplicaē maxie bñor alit: et est qd daz
feozus. i. dectum a massa sanguinea per actionē
caliditatis febz. is. quidā aut est materia ppria
exms. ahs vel cōiuncta feb. Quarto notandū q
pn^m vlt bz duas partes. pima in qua nullū ap
paret vestigiū digōntis: neqz manifestū neqz ocul
tuz. scda est i qua incipit appere vestigiū digelsto
nis lz occultū. exēplū grā. cū vrina que prius erat
subtilis alba albedine translucēte tam incipit in
grossari et colorari que igrossatio et coloratio pōt
fieri nō solū a calore natura li: lz etiā a febz: lz sub
tiliante materia: et aliquid eius per vrinā expellē
te. vt dicit Aul. et bec digelsto occulta. vt dictū est
superius nō separat augmentū a pn^m imo stat cū
pn^m. cū aut appetit bypofstas que est signū di
gestiois manifestū: tūc sepabit augmentū a pn^m
pria aut pars pncipij durat cōter apud Aul. vsqz
ad tres dies. Alij vō sicut Serapio assignāt hūc
pime parti terminū. 4. dierū. sed bec differentia
accidere pōt ex pte flatum tēpum regimīs et res
gionum. Quibus premisissis dico de intentione
Aul. in pte pima pncipij nō esse soluendū reguli
nisi cū solutius lenientibus lenibz. similiter tunc
nō esse pucandū vomitū nisi cū lenibus educen
tibus que in stō cōtinent faciliē eductiois: et nō
erabentibus a longinqs. sitr nō esse icidendū sub
tiliandum: nec p vrinā puocandū: nisi cū lenibus
vt puta cū aqua ordet et oximelle simplici. et tunc
est digerē. cū subtiliantibus et incidentibz et ab
stergē. cū lenibz sicut cū oximel. simplici mixto cū
aqua decoctionis suc. rubei aut passularū. Cum
aut ventū est ad scdam partē pncipij: et appetit ve
stigiū digelstiois occultum: lz soluere cū lenientibz
educentibz de materia ppria sicut cū deco
ctione vnus. 3. turbat et passularū. 3. f. 2. 3. 3. 3. q
decoctio triū. 3. misceat cū. 3. f. flor. cas. vel circa.
et tunc lz dare fortius vomituum. vt puta. 3. f. ox
mel. 2. 3. f. suc. rapb. cū. 3. f. aque qd tepidū suma
tur. et tūc lz subtiliare incidere et puocare cū for
tioribus: sicut cū oximelle. ij. radicū aut. v. et aqua
fenticult apij et spagi. pcessus tūc clare videbit cū
ordinabo curā. et hoc est qd sentit Aul. in textu.

Contra predicta

infra incipit et pce
dit vsqz ad septimū cū gelenabim: et aqua feni
culi et aqua apij que sunt subtiliantia et vrina p
uocantia: et sic procedunt quidam alij.

Pro solutione

premittendū fm Gen
ti. q incissa et subtiliā
tia preparant materiā grossam et viscosam eūoni
sed diuretica materiā per vrinā educūt. qd aut pre
parat materiā est debilitatoris opatiōis q illud qd
materiā illā per vrinā eūat. exēplum incidentiū et
subtiliantium est oximel simplex vel cū radice fe
niculi et petrosilini. Exēplū de diureticis est siru

Febris fleg. Fo. cxxxv.

pus de v. radicibus in quo ponit assarus. iste em
virtutes. f. inciso subtilitatio et puocatio quis sint
distincte virtutes. fm ppter patientiū diuersitate
accidit q puocatiū est solū incisiū et subtilitati
unz sicut si materia sit multū grossa et viscosa nec
sufficit ad digestionē. i. subtiliationē et diuisionē
oximel simplex: sed oportebit ipsuz miscere cū aq
ylopi: aut eribere oximel duarū radicū aut. v. q
sirupus in materia flatuca dulci nō multū grossa
aut viscosa esset sufficiens. puocatiū: puocās
aut in materia multū grossa esset sirup? cū radice
bus et assaro et bñoi. Accidit scdo bec diuersitas
ppter diuersitate dosis. Sirup? em de radicibus
in qua dosi solū subtiliaret et incidere: sed in ma
gna puocaret. Accidit 3^o bec diuersitas ex diuersi
tate dispōntis intestinox et viarū vrine. ius em et
cerū in boie apto solū nō mouet ppter vrinā: sed
materias stō et intestinox subtiliabit et abster
get et leniet ventrē sua virostrare. Accidit 4^o bec
diuersitas rōne eozū que secū miscēt. nā sirupus
de radicibus solus puocabit. sed si misceat cum
suc. ros. remittit eus. puocatio. et remanet diuis
dens et subtilians materias. Sitr si sirupo solutū
uo admisceat aliqd notabile diureticū fiet vrine
puocatiū. 1^o pmittēdū penes Bē. q icidētia et
subtilitātia sunt duplicia. quedā lenia nō agitan
tia materiā: sicut sirup? acetosus. f. mellinus vel
suc. darin. et pprie cū aceto nō multo nec multū
acuto: qdā sunt fortia que materias pnt agitare:
sicut sirup? acetosus cōposit? cū radicibz vel yso
po: et cuius aceti est multum: et multum acuti.
Sitr dicimus q diureticū est duplex. qdā pprie
qd aliqd de materia etiā p vrinā eūat. aliud ipso
prie qd seipm in vrinā precipitat et nō mouet ma
teriā ppria feb. si fuerit adequate grossificet et vi
scositatis. sed solū quasdā materias serosas febz
bus cōiunctas aptas eūont per vrinā: sicut dictū
fu: i. sup: a in canontibus gñalibus curationis fe.
putr. quozū exēplū est fuleb subtile et aqua ordet
subtil. i. in aqua ordetū non est multum decoctum.

His premisissis

dicendū q ante 3^m die.
stante cruditate mate
rie flegmatice nullo mō fortī subtiliante incidere
vel puocare vti debemus. qz illud agitat et cōmo
uet materiā resolutū subtile et puocat dimittens
grossum. Alij. 4^o de re. fa. spāliter d diureticis
fortibus loquens. vrinatua vera nūc nō laudo et.
Qd em bñ est digerendū tanta turbatiōe vel cō
mottione nequa q est opus. cū em materia est mul
ra impediūt digōnē. Sed cū materie sunt digesse
possumus vti fortioribz et fm gradū digōntis au
gere gradū fortū medicinarū. Sed tu dices ex
quo materia est digesta nō indigemus subtilian
tibus aut incisiuis nec fortibus aut debilibz.
Dicendū pimo q nō indigemus ad digerēdū
sed puocandū. nā subtiliatua fortia tūc sunt p
uocatiua. Vel dicēdū q pro pte digesta bis nō
indigemus sed bene pro ptribz nondū digestis.
His tū in pzin. nō debem? vti. nā materiā in pzin.
agitarent et pmiscerēt bonū cū malo. et faciendo
materias fluere opilationes auget: sed materia
digesta: et p pte minorata nō timeam? bāc agita
tione et opilone aut bonū cū malo mixtione. Qz
in pcessu pres stō et intestinox sunt mūdificare a
corruptiōibz materiez. vñ nō ē tāta suspitio d pe
netratione barū materieruz ad epar et ad venas
per diuretica et aperientia ante tertū dies posu
mus vti puocatiuo debili sicut aqua ordet fuleb
subtilibus. possumus etiā vti subtiliante et inci

Diureticus est
duplex.

Scrapio.

Tractatus

dente leuit vt oximelle simpliciter cū aliqua radice p uocāte leuiter. Et qualiter sit opandū 2. sedatio cō trarietatis appetitis inter auctores quorū quidā cōcedunt binōi subtilitanti incidentia et puocātia a pncipio. Aliqui pbsent modū ordinatum pcedendi. pmo cū distictibus. aut solutius lententibus et vomitiuis lentibus. scdo cū digestiuis incisiuis et subtilitatis lentibus. tertio. cū minorandi materiā cū solutius et vomitiuis et diureticis aliquid de materia ppriciuāntibus post aliqua lem appitionem digōnis. quarto digerendo cum fortibus incisiuis subtilitatis et aperientibus tam precedente digestione. 2. quinto minorando materiam cum solutius vomitiuis et diureticis fortioribus ostendam cum ordinabo curam.

Et in augmento cum subtiliatione regi minis fm equalitatem.

Quod ostendit quid faciendū sit in augmento. d. q in augm ento subtilis regimen. i. dietā fm proportionem aliquā ad vnanquāqz materiam. Itē fm qualitatē: q non dē esse grossa sicut in pncipio nec subtilis sicut in statu. vel fm equalitatem q nō subtilis: sicut i tertiana: nec grossa sicut in qrtana. Omisit autē Aui. regimen per medicinas in augmento. q intelligit ex regimine pncipij. Si em in pncipio aliquale digestione materie cognoueris ppter qd moueas in pncipio cū incisiuis et subtilitatis puocatiuis et minoratiuis cū multo fortioribus poteris in augmento procedere in quo digestio manifeste procedit.

Et fortasse est contentus aqua ordeī in primis tribus diebus sperando q sit stat⁹ eius ppinquior propter subtilitatem materiei aut paucitatem eius.

Quod ordinat dietā pncipij et augmenti in relatione ad statum. 2. primo quādo status est propinquus. scdo qn est longinquus. tertio declarat quedam. scdo ibi. (Quod si certe.) tertia ibi. (Vtū augmentum.) In prima parte dicit q fortasse medicus est contentus aqua ordeī. i. prisana ordeacea in primis tribus diebus sperando q status sit ppinquus ppter subtilitatem materiei: aut paucitatem eius. q sperat ipaz nō transūrā decimā quartam diem. l3 hoc raro euentat cum prolongetur fm plurimū. vltra. 4. 4. dies.

Quod si certe sciretur q stat⁹ ei⁹ cēt tard⁹ nō subtilaret regimē quis famēs 2. sōnus sup famē 2. exercitiū sup famē si nō obilitāt sint vltima in iuuamento huius egritudinis immo declinaretur in pncipio ad ingrossationem vsqz ad septimū. deinde gradet⁹.

Quod ordinat dietam qn status est lōginquus. d. q si certe sciret q status esset tardus nō subtilaret regimen quāuis famēs et sōnus et exercitiū super famē: si nō obilitāt optime iuuant in cura huius egritudinis mīnuendo. i. materiā. imo si status est tardus ingrossetur dieta vsqz ad septimū deinde gradetur. i. subtilitando eam.

Ceterum augmentū eget vt subtilietur regimen in primis. Si aut status appet ionginquus possibile est vt succurrat illi cū ingrossatione regimīs. deinde gradetur vsqz ad horā status. qm tps est sufferens hoc in hac egritudine nō sufferēs in acuta. Lūqz pertransierit. vij. nō stes tūc sup subtiliatio

De cura

nem. qm illa debilitat et addit in debilitate oris stōi. Et quotiens senseris longitudinē maiorē subtilia minus quāuis subtiliatio ei⁹ i ipa oio sit magis necessaria q i qrtana. In presenti parte declarat quedā vite pposito deieruentia. d. q in p m. augmenti debem⁹ subtiliare dietā in comparatione ad p m^m vle. Si aut status appet longinquus possibile est vt succurratur illi. i. augmento deinde gradatim subtilietur dietā vsqz ad horā status. qm tēpus. i. longitudo egritudinis est sufferēs hoc. i. subtiliatio dietē post ingrossationem in hac egritudine que est cronica et nō sufferens in acuta ppter sui dēnitatē. scdo dicit q cū bec feb. transierit septimū nō stamus in dieta nimis. qm nimia subtiliatio debilitat 2. addit in debilitatem oris stomachi. qz tolerantia famis stomachi debilitat stomachū ipū resoluens 2. ipsum malis bñoribus replendo. tertio dicit q quāto cognoueris maiorē lōgitudinē subtilia minus quāuis subtiliatio dietē in flegmatica sit magis necessaria q in quartana.

Et similiter opz ne festines cibare ipsū cum eis que sunt sicut pulli et panis cū muzagurach nisi timeatur debilitas: aut appareat declinatio.

Quod quarto dicit q festines cibare patientē flegmaticā a pncipio cū eis que sunt multi nutriti mentis: sicut pulli. i. gallināriū: et columbozum cum muzagurach qd est modus quidā cibi velut cibus factus ex aggregata pulli et zucharo nisi timeatur debilitas: aut appareat declinatio. opoz ter em ne virtus cadat dieta ingrossaret est cum morbus declinat. Sed pro declaratione partis presentis in dieta debite ordinanda non solus in flegmatica. y^o etā in alijs febrib⁹ materialibus nota q dieta triplr ordinat. vno mō in relatione ad statum: et bec dē esse grossa in pncipio in augmento subtiliari. in statu ad huc magis. 2. ppter tpe crisis. sed in declinatione ingrossari. Scdo mō ordinatur dieta rōne dispositionis presentis et hoc mō aliqñ in pncipio debemus subtiliare multum cū materia est multa. et aliqñ in statu. imo tpe crisis ingrossatur cū timemus casum vtriusqz. Tercio mō ordinatur vt ventamus in notitiam egritudinis ignote et rōne butus dē subtiliari: vt natura non grauata cibo sit magis expedita. tunc em aut superabit egritudinem: aut manifestabit ipsam. et de duob⁹ primis modis dietandi est sermo Aui. in pñti pte: sed maxie de pmo.

Amplius diuersificat cura cuius cā est flegma salsum et dulce: et cuius flegma est vitreū et acetosus: et fit ex ea nimis frigus in qua corpus nō calefit. verūtamē in duabus primis necessaria est lenificatio cū medicina leni et in frigidatio quedā. et in duabus scdis: cū medicina magis laboriosa et in duabus primis indigestiōne cū subtiliatiuis in qb⁹ nō ē calefactio plima. quāuis sit epiccatio plima. Et i duab⁹ scdis necessaria est illud qd subtiliet cū iciside 2. calefactione cū acredine. et ppter qn fla est p mixtum cū melia. naz necessaria sunt in huiusmodi ea que sunt sicut opaciminū et cōfectio de sulfure et administratio salforū.

Quod diuersificat

Secundus

¶ Hic diuersificat curā penes diuersitatē spērū fle-
gmatū. d. curā diuersificari penes materiā flatis
nā in flegmatica dulci et salia solutiū d3 esse le-
ue: sicut medulla cartami ⁊ odor turbibz ecōtra in
vitrea ⁊ acetosa soluendū est cū medicina fortiori
sicut cum corpore turbibz in primis duabus cōue-
nit in frigidatō qdā vel minor calefactio: in alijs
duabus maior calefactio. Itē in duabus primis
indigemus incisione et subtilitāte: cū bis in qui-
bus nō est calefactio plurima. i. notabilis: sed in
duabus scōis est necessarium illud qd subtiliter
incidat fortiter cū calefactio: et pprie quādo fle-
gma est mixtū cū melle nam necessaria sunt in eis
que sunt sicut dyacimū cōfectio de sulfure et. ad
ministratio salsozum. **¶** Primo notandū qm̄ dua-
bus scōis solutiū d3 esse fortius: q. materie sunt
fortiores grossiores ⁊ viscosiores ppter ineprio-
res eūationē. fortificantur autē solutiua dādo in
maiori doxi et dādo corpus solutū. et nō solum
virtutē. et ppter eandē cām. in duabus scōis me-
dicine digestiue debet esse calidiores magis sub-
tilitantes ⁊ incidentes: ⁊ magis exiccantes: in salia
vero d3 esse minor calefactio et exiccatio q. in ce-
teris: immo siccitas nō cōuenit rōne exiccatis: sed
solum rōne subtilitatis et incisionis que fundā-
tur in sicco. Et forte in salia fm̄ plurimum cōue-
nit in frigidatō: cū flegma salsum sit humor cal-
idus et faciat caufones: in illa autē que est admixta
melle indigemus maiori subtilitāte et incisione
sed nō tanta calefactio: nisi qm̄ fortis subtilitatio
et incissio fundatur in notabiliter calido sicco.

¶ Et cōuenientiores medicine que admi-
nistrant in principio sunt geleniabim vsqz
ad diem septimum. et nō est malū vt admi-
nistratur iterum aqua feniculi et aqua en-
diuie et aqua apij cū geleniabim fm̄ neces-
sitate: ⁊ sirupus acetosus est vbenētis ne-
cessitatis iterum et aqua mellis cū yfopo.

¶ Postis canonibus eūonis fm̄ tpa ⁊ fm̄ mate-
rias. hic ponit medicinas et cibos cōuenientes
et canones in vsu eorū ⁊ reliquū regimē. ⁊ bz tres
partes. In prima ponit medicinas cōuenientes cū
canonibus in vsu earū. In scōa ponit cibos cōue-
nientes. In tertia regit per somnū et balneū. scōa
ibi. (Et cū eorū). tertia ibi. (Adensure aut som-
ni). Prima in quatuor. primo ponit medicinas et
canones cōuenientes in princ ipso. secundo in au-
gmēto. tertio in statu. quarto. in declinatione. se-
cunda ibi. (Et quādo vides). tertia ibi. (Cū vide-
ris digestione). quarta ibi. (Et qm̄ declinat). Pri-
ma in tot partes quot sunt canones quorū quidā
in vsu sunt subtilitans et incidentis et pro-
uocantium. quidā in vsu solutiū: quidā in vsu
vomitus. Quorū primus q. cōuenientiores medici-
ne que administrant in pn̄. vsqz ad septimū. sunt
sicut geleniabim. i. mel rof. vel iuleb rof. factū cū
zucharo: si forte fuerit flā salsum. becaut poterūt
distēperari cū aqua zucharata añ tertiu dtez. sed
post tertiu diē vsqz ad septimū poterūt distēpera-
ri cū aqua feniculi et aqua apij vitrea et acetosa.
sed in salia cū aqua endiuie. in dulci vero pmisce-
ri fm̄ tuā estimatōnem. et sirupus acetosus. i. zu-
charatus vel mellinus est vbenētis necessitatis
idest vilitatis: q. incidit. et aqua mellis cū yfopo
in qua decoctus sit yfopus.

¶ Et est possibile sequat per eā illud qd
querit de lenificatione nature: et pprie cūz

Febris fleg. Fo. cxxxvi.

solutiuo facto de zucha. ro. et rosis rubeis
nominatis perficis: qm̄ est solutiū et leni-
tium. Et quandoqz est necessariū vt cōfor-
tetur eius lenificatio: et cōfricef in aqua iu-
leb et pmisceat si voluerit cū cas. fist. et peni-
dijs. Et iterū geleniabim acceptū cum mel-
lez tereniabim cum permixtū cum aqua lu-
bleb: et nō fiat assiduatio sup ea cum soluti-
uis in principio: ⁊ post ipsum: et pprie quā-
do materia est colera: illud enim perducit
ad corruptionem complexionis.

¶ Hic est scōs canō. q. possibile ē vt per ea que di-
cta sunt vter lenificet et pprie cū iuleb supra scri-
ptum sit exzucharo et rosis ru. perficis. est em̄ so-
lutiū et lenitiū. nā per zuchariū abstergit: ⁊ si
soluit rosas recētes soluit electiue lenit pvtūqz.
Nos aut loco rof. vt mur rof. rubets. ⁊ sic etiā ta-
cit mel ro. aut sirupus acetosus cū aqua lubleb. i.
decoctionis vel expressiois ⁊ quid sit lubleb dy-
ctum est sepe. Itē possunt permiscere aliqd ex su-
pra scriptis cū cassia et penidijs. vt. R. iuleb. rof.
3. i. floris cassie. 3. vi. penidiarū. 3. f. misce et suma-
tur sicut est: aut distēperet cū aliqua aqua: vt pu-
ta lubleb vel aqua que tibi videt. Et item gelenia-
bim permixtum cū melle tereniabim. i. māne que
ambo distemperent cū aqua lubleb. **¶** Et nota q.
bec lenitiua pprie cōueniunt in prin. quando nō
apparent signa digestionis. et nos p lenitiuo dā-
rem. 3. i. floris cas. 3. i. mel. rof. aut iuleb rof. di-
stemperatū cū aqua zuchari: aut psularum. Di-
cit tñ Aulc. q. nō debemus assiduare bmdī in pn̄.
nec post principiu: pprie quādo materia est colera:
ca. nam illud. i. assiduare bmdī lenitiua perducit
ad corruptionē cōplexionis. i. stomachi mollificā-
do et relaxando ipsum sine mixtione vera sicut in
flegmate falso siue nō vera. eductur em̄ per bmdī
magis subtile ⁊ magis calidum et reliquū magis
remanet ineptū digōnt et magis stōm debilitas.

¶ Et multi quidē hoies dāt in potu in pn̄
cipio sicut est medicina de turbibz in oī no-
cte: et sicut pillule de mastice i hebdomada
bis: ⁊ sicut pillule de seminibus diureticis.

¶ Descriptio medicine de turbibz. R. 3. zin-
zi. et mastice amborum ana. 3. r. turbibz si-
cut alcohol. 3. r. zuchari tabarzet quātum
oia. detur in potu oī nocte aureus vnus: et
illud fiat quando natura est nō lenis: si em̄
respondet omni diē bis non indiget.

¶ Hic est tertius canō in administratione solu-
tiū electiue. ⁊ cōsumptū a Rasi. to. Almanfo. ⁊ is.
cōtinentis. ⁊ prio ponit ipsum. scōo ponit finem
suam. scōa ibi. (Ego vero non diligo). In prima
parte dicit. q. multi hoies dāt in principio solutiū
qd est sicut medicamen de turbibz omni nocte ad
minorandum materiam: sicut pillule de mastice
bis in hebdomada ad confortandū stomachū. et
sicut pillule de se. diureticis ad puocandū vrinā.
scōo describit medicinā de turbibz. R. 3. zi. masti-
cis et turbibz puluerizatis: sicut alcohol añ. 3. r. zu-
chari tabarzet. i. trium cocturū. 3. xxx. detur in po-
ta oī mane aureus vn⁹ que est sexta pars. 3. ⁊ hoc
solutiuum exhibeatur quando natura. i. vter nō
est lenis. si em̄ sponte soluitur omni diē bis scōm
suū. numerum. cibationum nō indiget hoc.

Tractatus

Ego vero nō diligo expectationem digestionis et lenificationis cum eis que diximus prius: immo opz vt eūetur ex ea aliqd et expectetur in reliqua vsquequo digeratur et fiat illud cum facilitate paulatim absq; superfluitate: vnde pueniat ad diuretica.

In presenti parte ponit niam suam dī. ego nō diligo expectationem digestionis. i. q. completa digestio expectetur anteq; soluat. nec diligo expectationem lenitionis. i. q. longo tempore fiat ocupatio in lenitionis de quib; supra: qz remollit stomachū nō educit materia ppta nisi qdā subtile qd magis nocet q. pferat: imo opz q. eūet de materia ppta aliquid et expectetur digestio in reliquo: et fiat illa cōtactio paulatim cum facilitate et absq; superfluitate. i. absq; q. in vna vice fiat multa eūctio. opz eū paulatim digerere. et paulatim cūare qm materie sunt grosse iuxta canones datos. quarra pmt tertio cap. aliter educatur partes subtile remanētibus grossis iceptis digestio nō et eūctio: deinde minorata materia possum; vt fortioribus diureticis. Confortatā vero stomachum: qz scripta sunt cōueniūt tam notabiliter minorata materia per ventrē et vrinam et alijs modis: aliter potius impediūt q. iuuent.

Et similiter abhorreo quod est si se aq; prunorum et tamarindorum et similium de illis que debilitant et soluit subtile: et si materia fuerit decliuis ad additionem frigoris misceatur cū ea medulla cartami. Et si fuerit materia ad coleram decliuis misceatur cum ea sirupus violatus: aut viole condite cū siracost: aut viole sicce contrite.

Quicē abhorret cōtinuationem lenificantium que sunt sicut decoctio: et infusio prunorum: aut tamarindorum: ppter causas dictas: qz debilitant stomachū et educit subtile: et dimittunt grossum. vnde si materia fuerit decliuis ad additionem frigoris. i. qm materia calida fuerit admixta frigida a predominio misceatur predicta aqua cū medulla cartami soluens flegma. Si vero materia ad colericam fuerit decliuis. i. q. materia colerica dñet misceatur cū ea sirup; viola; aut viole condite et siracost et viole sicce cōtrite: vt simul cū flegmate colera educatur: sed magis colera. in primo casu magis flegma. non tamen hec continuanda sunt. Ex his igitur apte comprehendis Quicē. aliquid Rasi esse cōtrarium. primo quādo nō apparet ali quod vestigium digestionis nō cōcedit medicinā soluentem flegma electiue. Scōdo nō vult soluere fortiter oī die quando apparuit digestio. i. inferius oī die concedat aliquales solutionē. et in hoc discrepat a Rasi. Tertio non vult multum soluere vna vice. sed vult paulatim digerere: et paulatim euacuare cōtra illos qui nunq; solunt. Item contra illos qui statim ab initio electiue solunt. Item contra illos qui apparente digestionē fortiter solunt in materia grossa et viscosa. Et hec omnia intelliguntur in cura regulari.

Et adiues cū clisterib; lenibus factis ex melle et sale et aqua sicle et oleo sisamio. Idic est quartus canon. et adiues cū clisterib; lenibus factis ex mell. ab. 3. f. vsq; ad. 3. ij. salis 3. ij. aque decoctionis sicle. i. blitis lib. f. olei sisamini. 3. ij. misce. per aquam sicle possumus etiam

De cura

succū intelligere: sed sufficit lib. f. et augeat oleū.

Et vomitus fiat cū aqua raphani et raphano infuso in sirupo acetoso cum seminibus et similib; . Et si necessarius est vomitus plurimus ppter multitudinem eius qd accidit ei de nausea et alteratione saporis oris administrantur grana raphani et bibatur ex eis vsq; ad aurum vniui cum aqua frigida. Et vomitus quidem cum eo qd est in eo de debilitate stomachi est vehemētis iuuamenti valde: et est vltimus huic egritudini. Oportet ergo vt expectet in eo septimus vt non accidat ex eo in principio debilitas apostemās corpus stomachi. Et si sit grauis in eo vomitus non prouocet ipsum super ipsum cum labore. Et si accidit vomitus et proprie in principio periodi non retineatur nisi fatiget et debilitet: tunc enim restringatur: sicut cum miua et sirupo de menta que dicimus post.

Quintus canon. vomitus fiat cum aqua sez decoctionis raphani. sed fortior est aqua expressio nis. id est succus: de quo dñt. 3. iij. aut circa. Et si misit raphanus infusus in sirupo acetoso de seminibus. i. acetoso composito: culus. 3. ij. distem; perentur cū. 3. iij. aque tepide. q. si necessari; esset vomitus plurimus ppter multitudinem materie facientis nauseam et alterantis saporē oris datur aureus vnus se. raphani cōtrito: cū aque frigidē. i. tepide. 3. iij. et vomitus quidē quāuis debilitet stomachū est vehemētis iuuamenti valde. et est vltimus huic egritudini. i. in cōferentia. Sed opz vt expectetur septimus vt nō accidat in principio ex eo debilitas apans corpus stomachi cū in principio corpus sit plenum et materia inepta eūctio. i. hic est sermo de vomitu forti. nam debilis cōceditur a principio et si sit. difficilis vomitus nō p. uocet ipsum super ipsum. i. infirmum cū labore. i. cum medicinis laboriosis. et si accidit vomitus et proprie in principio periodi non retineatur nisi fatiget et debilitet. tunc eū restringatur cum miua sez cum spēbus si sit flegma multū grossum. et feb. non sit magna. si vero res sit ecōtra retineatur cum miua sine speciebus et sirupo de menta que dicemus post.

Et si accidat dolor capitis administrantur embroce ex camomilla cum immisione quatuor extremitatum in aqua calida et ligatione crurium cum fortitudine.

Sextus canon: q. in dolore capitis administrantur embroce ex camomilla cum immisione quatuor extremitatum in aqua calida et ligentur crura cum fortitudine. Et nota q. embroca ex camomilla potest fieri super caput si precesserit materie digestio et euacuatio. si vero non embrocetur extrema.

Et si indiget aqua ordei administrantur decocta cum radicibus quātitate equali: aut misceatur cum ea sirupus acetosus de melle si nō acetat in stomacho: aut aqua mellis si acetat. Et melior hōra in qua datur in potu illud est: si fuerit in aqua eius in principio rei tinctura. tunc enim oportet vt in potu

Secundus

in potu detur in primis de geleniabim. dein de detur in potu post ipsum duabus horis aqua orde.

Septimus canon. si indigeret aqua orde: scilicet propter sitim: aut altam necessitatē ad ministraretur decocta cum radicibus quantitate equali: aut mellea cum ea sirupus acetosus de melle: si nō acetat in stomacho: aut isti acetat mellea: cum ea aqua mellis. Et apud Gentilem aqua orde: de qua supra: debet esse duarū lib. que bullat cum radicibus apij fensculi aut petrosilini. 3. j. melius tamē est ut ordeum et radices equalis quantitate simul bulliant: et valet ad digestionē: et prohibet acetosum nem. Et subdit quod melior bora in qua datur in potu. id scilicet aqua orde: vel sirupus acetosus est si fuit in aqua: id est eius urina: tinctura. tunc enim oportet ut detur in potu in primis geleniabim: id est mel rosa. vel aliter. secantabim. id est oximel simplex. et post ipsum duabus horis detur aqua orde: vel leniat: quod est absterium et incisum per geleniabim et secantabim.

Et non oportet ut fiat inunctio cum vnguentis resolutiuis: et neque embrocatio fiat cum embrocis subtiliatiuis: cum egritudo est in principio et humor est in corpore ambulans. ipsa enim mollificat viscera sua calefactione humida.

Primus canon. nō fiat inunctio cum vnguentis resolutiuis. nec embrocatio cum embrocis subtiliatiuis cum egritudo est in principio: et hūor est apertus fluere per corpus. ipsa enim mollificat viscera sua calefactione humida. Sed bene hoc potest fieri digesta materia et euacuata. et hic loquitur de vinctiōnibus quae fiunt in hypocondriis. Sed de embrocis quae fiunt in manibus et pedibus ad diuertendū hic nō loquitur: immo conceduntur: quāvis tamen tutius et libentius concedi possint digesta materia et minorata. Fricationes aut pedum et crurum: et totius corporis libentius conceduntur quā vinctiōes et embroce. quāvis tunc sit melius ut fricationes: et proprie corporis fiant digesta materia et euacuata.

Et alienetur aqua frigida.

Novus canon. alienetur aqua frigida: quia potius claudit et includit materiam: et intelligitur de aqua frigida sumpta et applicata.

Et quotiens videris urinam grossiorem et rubicundiorē non erit malum si flebotomaueris: et necessarium quidem est ut redeas tunc ad sirupos acetosos.

Decimus canon. siue in principio: siue in processu urinam grossiorem et rubicundiorē videris erit bonum flebotomare: sed maxime in principio tunc erit bonum uti sirupis acetosis: ut minus calefaciant. Caue tamen ut dicit Bēt. ne illa tinctura sit propter profundationem putredinis ad partes flegmaticas: et ad aliquam colere excitationem: aut permixtionem. nos enim vidimus quosdam talibus urinis in flegmatica apparentibus flebotomatos extracto sanguine cuius retentio erat necessaria: defectu subito caloris naturalis et animalis ad mortem peruenisse.

Et scias quod fricatio est de curatiōibus iuuantibus eos: et quanto fuerit flegma viscosius et grossius: tanto erit fricatio magis conferens: et dicitur quod fricatio cum

Feb. fleg. Fo. cxxxvij.

tela aranee cum oleo est iuuatiua valde.

Andecimus canon. fricatio est de curatiōibus iuuantibus eos quod quāto fuerit flegma grossius et viscosius tanto magis fricatio confert: et debet esse fortior et prolixior: sed libentius conceduntur digesta materia et euacuata quam in principio. extrema tamen in principio tutius fricari possunt quā corpus. Et dicitur quod fricatio cum tela aranee cum oleo: scilicet mixta est iuuatiua valde. Serapio et Auicenna secundo canone. capitulo de aranea dicunt quod confert in tertiana. Sed Auicē. hic dicit auctoritate aliorum eam conferre in flegmatica. Quod si verum est credo a forma. specifica puenire cum tela aranee sit frigida.

Et quando incipit egritudo augmentari et post illud: tunc sit sollicitudo de ore stomachi: et quod ipsum confortat. Et sint masticationes factae ex menta et mastice et aniso.

Hic ponit curam flegmaticae in fine principij. et habet hec pars tot partes quot sunt canones. Primus canon. quando incipit egritudo augmentari et post illud tunc sit sollicitudo de confortatione oris stomachi: ad quod valent masticationes forme siue boli: facti ex menta mastice et aniso que debent masticari et deglutiri. sic enim melius operantur quam si deglutiretur absque masticatione.

Et administret vomitum cum raphano secundum quod diximus cum minorazione cibi.

Secundo dicit quod administretur vomitus cum raphano ut dictum est cum minorazione cibi. i. sumpto aliquo cibo paucio: sic enim melius sit vomitus.

Et sit cum geleniabim quod in potu datur in principio: et post septimū permixtum quod confortet os stomachi. et sit in eo prouocatio plurima sicut anisum et mastix: et sit cum aqua calida et proprie in principio per diodi: nam ipsum resistit rigori et frigori: et extinguit cum hoc situm quāvis sit estuosa.

Tertio dicit quod cum geleniabim quod in potu datur in principio: et post septimū sit permixtum quod confortat os stomachi: et sit in ea virtus prouocativa: sicut anisum et mastix: quorum primum prae prouocat. secundum confortat et detur totum cum aqua calida: et proprie in principio per diodi. nam resistit rigori et frigori: et cum hoc extinguit situm quāvis sit estuosa: et potest esse. 3. j. et. f. geleniabim anisi mastice. ana. 3. f. aque calide. 3. ij.

Et multotiens quidem conceditur euacuatio flegmatis et humoris crudi in hac hora: sed melius est ut expectetur in ea complementum digestionis.

Quarto dicit quod multotiens proceditur in istis euacuatio flegmatis et humoris crudi: id est non habetis nisi occultam digestionem: melius tamen est ut expectetur complementum digestionis: si materia non sit nimia.

Et cum egritudo incipit cum calore: et assiduatur iuuatur cum huiusmodi trociscis. Recipe mirabolanorum citrinorum: aloes succi eupatorii: succi absinthij: omnium ana. 3. v. trociscis amborum ana. 3. vj. infunduntur trocisci: et sumatur ex eis omni die pondus. 3. j. et omni nocte pondus. 3. f.

Tractatus

Quinto dicit quod cum egritudo incipit cum calore et assiduatur: quia forte pendet a flegmate salso: aut aliquid colere est flegmati admixtum suauiter cum bis trociscis. R. mirabolanoꝝ citrinoꝝ: aloes succi eupatoriꝝ absinthij ana. 3. v. croci masculicis ana. 3. v. formetur troscicet sumat ex eis in potu omni die. 3. f. et omni nocte. 3. f.

Sed contra quia superius visus est res prebendere Rasm qui non dedit medicamen de turbis hic vero dat solutium omni die et omni nocte. Quidendum quod hoc est solutiu ita leue: vt. 3. f. vix educat semel et dantur magis ad confortationem et aperitiones sed medicamen de turbis est satis efficax. Itē hoc datur apparenē aliquo signo digestionis: sed Rasm pcedebat medicamen de turbis statim a principio.

Et cum vides quod digestio apparet ad suauitatem cum eis sunt sicut folia apij et feniculi et radices squinanti et capillus veneris. Si autem scias quod materia est frigida valde non est malum vt pipere pauco et vt vino pauco subtili non plurimo.

Indic curat flegmaticam in augmento: et habet tot partes quot sunt canones. Primus. cum vides quod apparet digestio: scilicet manifeste adiuua eam cum eis que sunt sicut folia apij et feniculi: et radices squinanti et capilli veneris faciendo ex eis decoctionem. est enim aperitiua subtilitatis et prouocatiua et non superflua: sed bonum est quod miscetur cum zucchero: aut secū bullat mel vt sit absterfua. Si autem scias quod flegma est valde frigidum non est malū vt pipere pauco et pauco vino subtili non plurimo. nam in statu et declinatione libetius conceditur quam in augmento.

Et quandoque adiuuant vnguenta resolutiua ad digestionem et resolutionem cum virtute fortis: et sunt conuenientiora in hac egritudine quā in reliquis febribus: et oportet vt consideretur in hoc virtus et fortis rigor. Quod si virtus fuerit fortis et febris non fuerit seu valde adde in eaunctionibus confricando: et si non administrantur olea subtilia que ad equalitatem sunt decliua. Et quādo ptransit quartūdecimū tunc necessarium est administrare quod subtiliat plus sicut feniculum et apium: et fortasse indigenus semine amborum et aniso et eo quod est sicut sirupus acetosus cum seminibus in quo ponuntur yfopus et alhasce et administratione trociscorum de rosis et fortasse est necessarium addere in eis propter stomachum tunc et mastice et ciperum et absinthium et his similia secundum quod erigit illud quod presens est: et vinum subtilē confert eis in hac hora cum subtiliatione sua: et quia confortat calorem innatum. et quia prouocat: et sudare facit.

Secundo dicit quod vnguenta resolutiua quādoque suuāt ad digestionem et resolutionem cum virtute fortis: id est quando sunt fortis virtutis: sicut oleum rutaceum: et de spica et similia: vel cum virtute fortis: id est fortiter adiuuāt vel cum virtute fortis: quia debiles et extenuati non debent vngi. quia

De cura

minis extearetur et debilitarentur: sed solum fortis. et cum bis debet vngi stomachus intestina et dorsum: et hoc conueniunt in augmento et non conueniunt in principio et magis in hac febre quā in alijs propter frigiditatem et humiditatem humoris. Et oportet vt consideretur virtus febris et rigor. Quod si virtus fuerit fortis et febris non fuerit magna adde inunctionibus: id est in virtute unctionum confricando vt virtus penetret et precipue si rigor fuerit fortis: et si non administrantur olea subtilia: id est habetia virtutem bene penetrantem propinqua equalitati: sicut oleum camomillinum. Tercio dicit quod quando egritudo ptransit decimū quartū: tunc est necessarium administrare ea que plus subtiliant: sicut feniculum et apium: et dicit quod fortasse indigenus semine amborum et aniso: et eo quod est sicut sirupus acetosus cum seminibus in quo ponuntur yfopus et alhasce: que omnia sunt fortiora. et vterius dicit quod indigenus administratio trociscorum de rosis: et fortasse est necessarium addere in eis propter stomachum et mastice et ciperum et absinthium et similia: sicut mentam secundū quod erigit dispositio presens. Et etiam dicit vinum subtile conferre eis in hac hora: quia subtiliat et confortat calorem innatum: et quia prouocat et facit sudare.

Et cum videris digestionem et fortitudinem: dabis ei in potu post illud trociscos de absinthio.

Indic curat flegmaticā in statu quo ad digestionem licet etiam posset esse in declinatione: si precesserit notabilis materie minoratio quod est scdm plurimum: et si cum hoc statu quo ad digestionem concurrat accidentis difficultas erit simul in statu quo ad digestionem et quo ad accidentia. Habet hoc pars duas partes. in prima exhibet quosdam trociscos. in secunda describit multas medicinas conuenientes. scda sibi. (Cum videris). Primo dicit quod cum videris digestionem completam des in potu trociscos de absinthio: quoniam confortant subtiliant aperiunt et prouocant. hic autem tacet de vfu subtilitatis diureticorum et de vfu solutiuorum. Est enim notum ex predictis quod hoc tempore debes magis subtiliare aperire et prouocare et soluere quā in temporibus precedentibus: et cum hoc confortare.

Et cum videris frigus in principio paroxysmorum nocere et egritudo non est in principio. Da in potu aquam calidā in qua decocta sunt ea que sunt sicut semen apij et anisum et osimum et administrabis iterum huiusmodi: et fortiora eis embrocando et vaporando et huiusmodi.

Indic ponit medicinas. primo conuenientes in regimine. secundo que sunt euacuantes et cum hoc digerentes. scda sibi. (Et detur ei omni nocte). In prima parte dicit quod cum videris frigus in principio paroxysmorum nocere et egritudo non est scilicet in principio vniuersali. quia de medicina sunt nimis aperientes et prouocantes propter quam magis conueniunt transacto principio: et etiam quia post principium rigoris sunt maiores. Prima est aqua calida decoctionis apij et osimi: id est basilicis sumpta in potu vel etiam epibimata vel embrocata. licet embrocatio sit satis inepta.

Et quandoque datur in potu ad rigorem vehementem decoctio secundum hunc modum. Recipe

Secundus

dum. Recipe zinzibe. origani ameos omniū ana. 3. tres. coriandri. 3. quattuor rosa. calamenti ambozum ana. 3. tres. passularum. 3. septem decoquantur scdm descriptionem et sit dosi. vnc. tres.

¶ Secunda que datur in potu in rigore vebementi est decoctio huiusmodi. Recipe zinziberis origani ameos ana. 3. tres. coriandri. 3. quattuor ros calamenti ana. 3. tres. passularū. 3. septem coquantur in sex libris aque ad cōsumptionē medietatis: cuius colature dosi sit. 3. liij. per horam ante aduētum rigoris.

¶ Et cum videris flegma dabis in potu tyriacam.

¶ Tertia est tyriaca de qua datur in potu a. 3. vna usq; ad. ij. cum paucis vini calidi per horam ante rigorem in flegmatica. tyriaca tamen securius conceditur digesta materia et minorata: licet in passionibus nervorum et proprie in paralesi a quibusdā concedatur in principio: sed materia paralesis est remotior: in principio a ventis quam materie fe. putride.

¶ Et dentur iterum in potu trocisci de rosas magni cum aqua feniculi.

¶ Quartus est trocisc. de rosas magni cū aqua feniculi: qui a longe descriptis dantur cum aqua feniculi ut suuētur in aperiendo et prouocando: et nō cōueniūt nisi digesta materia et minorata.

¶ Et datur ei omni nocte medicina de turbitib.

¶ Hic ponit medicinas euacuantes et rectificantes membra et materiam: et primo euacuantes de biliores secūdo fortiores. secūda ibi. (De euacuandis vero): prima in tot partes quot ponit medicinas. prima datur omni nocte medicina de turbitib superius descripta. Et ex his apparet Autē nam superius nō fuisse contrarius Rasi in dando medicinam omni nocte: sed in dando eam in principio nondū inchoata digestionē. Ego tamen in hominibus nostre regionis iudico tutius esse in terpolandum.

¶ Et pillule de aloē facte cum speciebus que sunt sicut piper.

¶ Secunda est pillule de aloē facte cum speciebus que sunt ut piper galanga cinamomus et alia que species dicuntur elepbangine et in summa concedit pillulas elepbanginas.

¶ Et ad illud decoctio huiusmodi. Recipe yere. dragmas septē turbitib. dragmas decem mirabolanozū nigrozū. dragmas quinq; eupatorij. dragmas quinq; salis indici. dragmas tres bedeguar suchaa omniū ana. 3. quattuor anisi. dragmas tres decoquantur cum aqua apij: et sumatur de ea in potu scdm quantitatem necessitatis.

¶ Tertia medicina. Recipe yere. 3. septē turbitib. 3. decem mirabolanozū nigrozū eupatorij. ana. 3. quinq; salis indici. 3. tres bedeguar. i. spina alba. suchaa alba similis illi in virtute: et est spina arabica ana. 3. quattuor anisi. 3. tres decoquantur cum aqua apij: et sumatur de ea secundum quantitates necessitatis: id est plus aut minus secundum quod homo facilius aut difficilius soluitur.

¶ Et fortius illo est illud qd. Recipe dua-

Feb. fleg. Fo. cxxxviij.

rum radicum et radicis lilij. omniū ana. 3. decem yere. dragmas octo succi eupatorij dragmas quinq; seminis apij. et feniculi omniū ana dragmas quattuor spice. mente ambozum ana dragmas septes fiant ex eis trocisci et administrentur.

¶ Quarta medicina quam dicit fortiozem prece dente: quia datur in substantia: sed precedentium solum datur virtus. licet tamen componentia precedentem medicinam sint fortia. Recipe duarum radicum: scilicet feniculi et petroselin et radicum lilij: scilicet albi ana. dragmas decem yere. dragmas octo succi eupatorij. dragmas quinq; seminis apij feniculi ana. dragmas quattuor spice mente ana dragmas septem fiant trocisci et administrentur. Dosi a. 3. f. vsq; .j. p.

¶ Decoctio bona. Recipe duarum radicum ambarum ana dragmas decem passul. enucleatarum. dragmas septem anisi. et masti. ambozum ana dragmas tres bedeguar. et suchaa. et eupatorij. omniū ana dragmas quattuor decoquantur in libris tribus aque vsq; quo redeat ad lib. j. aque. et sumatur in potu aliquot diebus in ieiunio.

¶ Quinta medicina. Recipe duarum radicum ana dragmas decem passularū enucleatarū. dragmas septes anisi mastice ana. dragmas tres bedeguar suchaa eupatorij ana. dragmas quattuor decoquantur cum tribus lib. aque vsq; quo redeat: id est sumatur in potu aliquot diebus ieiunio stomacho. 3. liij. pro vice.

¶ Trocisci boni apud cronicas febres et vehementiam rigoris. Recipe yere. suc. eupatorij absintij. suchaa. bedeguar omniū ana dragmas quinq; le. apij et feniculi anisi omniū ana. dragmas tres salis naptici dragmas quattuor se. cuscute mirabolanozū hebulozū omniū ana. 3. decē agarici. 3. quindecim trocisci de rosas dragmas vigin ti turbitib dragmas triginta fiant ex eis trocisci et sunt solutui.

¶ Sexta medicina valens ad cronicas egritudines et vehementiam rigoris. Recipe yere. et per yera intellige yeram simplicem in omnibus his medicamentis in qua nihil est solutui nisi aloes. succi eupatorij. absintij. suchaa. bedeguar ana. dragmas. v. se. apij feniculi anisi ana. dragmas tres salis naptici quod est fortius ceteris salibus: preter indum educens flegma et melancoliā quattuor. se. cuscute mirabolanozū hebulozū ana dragmas decem agarici dragmas quindecim trocisci de rosas dragmas vigin ti. turbitib. dragmas triginta: fiant trocisci. sunt notabiliter solutui.

¶ Et iterum aloes mirabolanozū citrinorū et reubarbari. mast. suc. eupa. absintij. omniū ana. partem. j. croc. partis vnius medietatem. terantur et administrentur.

¶ Septima medicina. Recipe aloes mirabolanozū citrinorū reubarbari mastice seminis eupatorij absintij omniū ana partem vnam. croci partem. f. terantur et admisceantur: et melius est ut ex eis fiant pillule: et valent quando cum flegmate est admixta colera.

Tractatus

Et iterum yere mirabolanozum lebulozum laus omni ana. 3. iij. se. apij et feniculi et anisi omni ana. 3. j. f. absinthij. 3. v. trociscis de rof. 3. iij. suchaa bedeguar omnium ana. 3. ij. teratur et informetur pillule.

Octava medicina. Recipe yere mirabolanoz lebulozu salis ana. 3. iij. se. feniculi anisi apij ana. 3. j. f. absinthij. 3. v. trociscis de rof. 3. iij. suchaa bedeguar ana. 3. ij. fiant pillule.

Decoctio bona. Recipe eupatorij. 3. v. et radices lilij. et radices liqritie. et ameos omnium ana. 3. iij. seminis apij. feniculi. ana. 3. iij. rosarum. 3. v. decoquantur omnia. et sit dosis ei omni die. vnc. tres.

Nona medicina. Recipe eupatorij dragmas. v. radicum lilij liqritie ameos ana. 3. iij. seminis apij feniculi ana dragmas quattuor rosarum. dragmas quinque coquantur omnia. dosis omni die. 3. iij.

Et iterum radicum trium omnium ana. 3. decem seminis anisi apij omnium ana. 3. ij. suchaa bedeguar eupatorij absinthij omnium ana. 3. v. centauree. 3. iij. decoquantur et bibantur vncie quattuor.

Decima medicina. Recipe radicum trium scilicet feniculi. petroselinij. apij ana dragmas decem. anisi apij omnium ana dragmas duas suchaa bedeguar eupatorij. absinthij ana dragmas quinque centauree dragmas tres coquantur in sufficientia aque. dosis. 3. quattuor.

Et iterum herbe eupatorij fumiterre. bedeguar. suchaa. absinthij omnium ana. 3. quinque passularum. 3. decem mirabolanozum citrinorum dragmas decem. et hec quidem cura est salsa. et ei in qua vincit colera magis conueniens.

Undecima medicina. eupatorij sumit terre suchaa bedeguar absinthij ana dragmas quinque passularum mirabolanozum citrinorum ana dragmas decem. et hec conueniunt in salsa. et quando colera dominatur.

Et agaricum cum de eo sumitur in puluere ex. 3. j. vsq. ad vna et tertiam diebus continuis prohibet elongari egritudine. Sumatur ergo puluis ex eo et comisceatur cum melle et bibat. et semen vrtice post digestionem est mirabile valde sumptum in puluere aut cum melle.

Duodecima medicina quando sumitur de agarico omni die a. 3. vna vsq. ad. 3. vna et tertiam prohibet elongari egritudine. sumat g puluis ei aut sumatur cum melle et bibatur. et valet mirabiliter digerendo et euacuando: sed apud debiles melius est interpolare secundum medici discretionem: et semen vrtice digesta materia est mirabile sumptum cum melle aut in puluere digerit enim flegma et puocat per vrinam et soluit: et non datur supra. 3. j.

Et si acciderit ei modus aliquis solutionis ventris oportebit vt addatur in eo propter debilitatem epatis semen cuscute. et propter debilitatem flos mastix et anisum et propter debilitatem splenis et grossitudinem eius radix apij et scolopendria. nam multo-

De Cura

tiens associat huic egritudini splen. Et fortasse oportebit vt addantur propter ipsum ciperi et grana de ben et fenugre. et consideretur cum hoc dispositio vehementie fe. vt non accadat vehementia calefactionis.

Ibi succurrit quibusdam accidentibus in flegmatica dicens quod si acciderit fluxus vtrius propter debilitatem epatis ponatur semē cuscute cum medicinis flegmaticis: sed propter debilitatem flos mastix misceatur mastix et anisum: et propter debilitatem et grossitatem splenis radix apij et scolopendria. nam multo tiens associatur huic egritudini grossities splenis. et fortasse oportet vt addantur propter grossitatem splenis ciperi et grana de ben. et fenugrecum que sunt aliquid solutiva. hec enim aperunt opilationem splenis et ipsam extenuant sumpta et applicata. cauendum est tamen a calidis superflue cum feb. est vehementis.

De euacuatiōibus vero que sunt fortiora et indiget eis in hac egritudine apud digestionem est vt augmentetur dosis de pillulis de turbith et administrentur clisteria fortia. et de illis sunt pillule iste. Recipe mastix cis septem. 5. j. succi absinthij quartam. 5. j. pulpe colloquintide sextas. 3. j. perepigris. 3. j. agarici. 3. j. informentur pillule cum syru po acetoso mellino et fumantur in potu. et de illis sunt pillule de mastice et aloē. quod si materia fuerit ad caliditatem declinans: fumantur de trociscis de spodio solutius. 3. tres trociscis de turbith. aurē. j. scamonee aurē. f. succi eupatorij aurē. ij. et dentur in potu secundum quantitatem virtutis.

In presentia parte describitur solutentia fortia conuenientia postquam materia est digesta. primum est vt augmentetur dosis de pillulis de turbith. quarum descriptio est apud Avel. et ceteris. et administrentur clisteria fortia. Ex quo collige clisteria fortia non conuenire ante digestionem. et de eis sunt ille pillule. Recipe mastix. sextas. 3. j. yere pig. dragmas semis succi absinthij. quartas et pulpe colloquintide sextas. 3. j. agarici dragma. f. fiant pillule cum oximelle. simplici et sunt dosis vna: sed fortis: et de illis sunt pillule de mastice. 3. j. aloes. 3. j. q. si materia fuerit ad caliditatem declinans: colera fit mixta cum flegmate fumant de trociscis de spodio solutius: quorum descriptionem vide in antidotario. 3. iij. turbith aurē. f. scamonee aurē. f. succi eupatorij aurē. ij. et dentur in potu secundum virtutis tolerat. est enim forte solutuum.

Et iterum eupatorij absinthij. capil. ve. et mirabolanozum sumit terre passularum mundaatarum equales fumantur partes: et dentur in potu secundum quantitatem necessitatis.

Eupatorij absinthij. capil. vene. fumiterre mirabol. passul. partes equales: et dentur secundum necessitatem: et placuit sibi ponere hoc solutuum: ita sit debillissimum.

Et si non suffert corpus solutionem ventris perueniatur ad diuretica et subriliatiua et sudare facientia: et de summa illozum quibus indiget: tunc est infusio aloes cum melle.

In hac

Secundus

In hac parte euacuat cum prouocantibus et su-
dare facientibus quādo corpus non tolerat fortia
solutiua: et de summa illorum est infusio aloes cū
melle. ¶ Pro quo nota quod licet aloes sit solutiu?
tamen infusus cum feminibus prouocantibus pro-
uocat per urinam: et si illa prouocantia prouocāt
menstrua adiuuat ad eorum prouocationē et ape-
rit officia venarum menstrualium. quod bene no-
ta: ponitur autem mel ad dulcorandū abstergen-
dum et faciendum virtutem prouocatiuā penetra-
re: cū dulcia libet a mēbris attrahātur.

¶ Et quando declinat egritudo nō est tūc
introitus balneum ante cibum malus: cibi
autem eorum sint subtiles sicut acetum et
oleum: et quandoq; ponitur in eis parum
almuri et proprie in fine eius. Illi autem
qui sunt fortiores sunt altiragi et pulli
et alcobugi et his similia post declinatio-
nem: et oportet vt ponantur in eis et pro-
prie apud digestionem ea in quibus est inci-
sio sicut acetum et sinapis et almuri. Et si
fuerit flegma acetosum malū viscosum por-
rum et aqua ciceris sunt de melioribus ci-
bis eis: et quandoq; ponuntur in eis cimi-
num et anetum et oleum: et beguerid facta
ex sicla et almuri et aceto et oleo abluto et
alchaguamach sicut chemac de capparibus
et chemac de aneto et organo et amiden
et sparagis. Et deuentur olera in quibus est
infrigidatio et humectatio: et hora cibi est
post repozem paroxisimi et eradicationē ei?
et ante paroxisimū ad minus quattuor ho-
ris. mensura autem somni eorum est vt sit
equalis vigilijs vt sit digestio materiei ad
somnia et resolutio ad vigilias. Et balneū
quidem est vehemens nocuenti nisi post
declinationem.

¶ Hic curat flegmatica in declinatōe per balneū
et cibos dicens quod quando ventū est ad declina-
tionem balneum stomacho fetuno confert. et forte
melius aerē quā aqua: cecidit tamen vsus bal-
nei a consuetudine: cibi autem eorum sint subtilia
sicut acetum ad incidendū. et oleum apud ara-
bes fere semper ponitur pro condimento omnium
ciborum: et non nocet in flegmatica. et quandoq;
ponitur in eis parum muri: id est salsamenti facti
cum placentis ordet cum sale vt docet Azzaratus
quia fortiter exsecat et adiuuat ad materiedigestio-
nem. illi autem qui sunt plurimū nutrimenti sicut
altiragi: id est aues parue et pulli: scy columborū
Per pullos enim absolute intelligunt arabes pul-
los columborū et alcabugi: id est perdicis: et his si-
milis. postq; incipit declinatio: quia indiget gros-
siori dieta: et post digestionem ponantur in cibis
suis incidentia sicut acetum sinapis et almuri. Et
si flegma fuerit acetosum malum viscosum: supple-
at vitreū conueniunt porri: et aqua cicerū ad sub-
tillandum et incidendum et abstergendum: et sunt
de melioribus cibis: et quandoq; ponitur in eis ci-
minum anetum et oleum. prima duo ad calefaciē-
dum et subtiliandum oleū vero pro condimento. Et
sterum beguerid que est compositio quedā facta
ex sicla almuri et aceto et oleo abluto. Ablutio em

Feb. fleg.

¶ Fo. cxxxix.

facit vt oleus sit magis in humiditate temperatū
scō canō. cap. de oliua et all: aguamach. i. condita
sara cenorum: et proprie cum aceto aut sale sit che-
mac de capparib? et chemac de aneto et chemac de
amidē et chemac de sparagis. Est autem amidē
radix berbe ex qua fit assa dulcis. et nos p hoc ba-
bemus chemac de caulibus et similia. Et vitentur
olera in quibus est infrigidatio et humectatio sicut la-
ctuce et similia. hora cibi est post repozem paroxis-
mi: aut eradicationē quādo itegre eradica? et ante
paroxisimū ad minus per quattuor horas. Et hic
confidera quod Aiscenna magis se elōgat a prin-
cipio paroxisimi quā a fine declinationis in dādo
cibum quod si esset opus cibare bis in die natura
letetur parum in augmento paroxisimi. somnus
autem sit equalis: id est proportionalis vigilijs. de-
bet enim esse cōmuniter septem horarum vel circa
et proprie in fine status vel in declinatione. et bali-
neum nocet multū nisi post declinationē.

¶ Et succurratur vomitui eius quando su-
perfluit: et oportet vt administretur in illo
quod sit sicut mīna et syrupus de granatis
cum menta simul cognitus. Et si necessariū
est fortius sumatur de granis granatorum
mizorum dragmas decem et thuris albi et
masticis ambozum ana. 3. v. mente. 3. vij. de-
coquātur in duabus lib. aque in qua sint fo-
lia mente donec minuat. Et succurratur
fluxui ventris eius cum superfluit cum retē-
tione eius cum eis que sciūsti de stipticis re-
gimentalibus et medicinalibus. Sed eius
quidem debilitatiō succurrit vt ciberetur suc-
cessione pullis assatis et in patellis coctis: et
vt adhibeantur suffumigationes et odores
viuificantes. Et si acciderit inflatio in facie
et extremitatibus iuuatur cum administrā-
tur huiusmodi troisci. Recipe anisi et lacee
ablute ambozum ana pondus dragm. v.
amigdalorum excoctatarum. croci. mar-
macor. omnium. ana. 3. quattuor seminis apij
seminis feniculi floris squinganti omnium.
ana. 3. iij. floris eupatorij. 3. iij. f. spice. 3. vj. ve-
repigre. 3. vij. rosarum dragmas decem fiat
ex eis troisci. et administretur. Et fortasse
indigebis eis que sunt sicut omozusia. et oya
lacea. et medicamen de amigdalibus amaribus.
Et ad longitudinem febris. Recipe rosarū
pondus dragm. decem. masticis. et spice.
et feniculi. et seminis apij. et seminis endiuie
succu eupatorij. et succu absinthij. oim ana. 3.
tres spodij dragmas. v. fiant troisci. Et sit
dosis ex duabus. 3. vsq; ad quinq; cum. 3. r.
de geleniabin in decoctiōis feniculi quanti-
tate vnciarum. ij.

¶ Hic docet curare quedam accedētia. quorum pri-
mum est vomitus cui quando superfluit succurrē-
dum est cum mīna citionorum cum aromatib? aut
sine scōm exigentiā. Item cum syrupo de menta in
quo ponitur vinus granatorum. et melius est vt sit
cum coctū citionorum. Idorum descriptio est apud
Aesc. et alios si necessariū est fortius cōstrictiū
S iij

Tractatus

sumatur de granis granatorū .3. x. tburis albi ma-
sti. ana. x. v. mente. 3. vij. decoquatur in duabus lib.
aque in qua prius fuerint infusa solta mente do-
nec diminuat ad medietatem. **¶** Et secundo succurratur
fluxui ventris cum superfluit cum eis que sciisti de
stipticitate regimetalib⁹ egrī. Subueniat cibado ipz
quādo debilitas succedit ad fluxū ventris cū pul-
lis affatis aut in patella coctis. Sic em̄ preparati
nutriunt et adhibetur suffumigationes et odores
viuificantes. spiritus em̄ odore confortant. Quar-
to si acciderit inflatio in facie et extremitatibus q̄
dispositio est caseia subueniat cum bis trociscis.
Recipe anisi lace ablute ana. 3. v. amigdalariū ex-
coctat. croci marmatoz. idest mellisse añ. 3. iij. se.
apij feniculi. flozis squinati. ana. 3. iij. flozis eupa-
torij. 3. iij. f. spice. 3. v. yerepigre 3. vij. rof. 3. decem
stant troisci et administratur: et fortasse indigebis
eis que sunt homozusa et dyalaca. **¶** Apertum enim
opilationē et prouocant et valent in caseia. **¶** Hic
quinto succurrit longitudini feb. cum medicamine
de amigdalissamaris. R. rof. 3. iij. masti. spi. fenic.
se. apij. se. endiuie. succ. eupatorij. succ. absinthij añ.
3. iij. spodij. 3. v. fiant troisci dosi a. 3. ij. f. vsqz ad
3. v. cum. 3. x. gelentabim in quātitate. 3. ij. decoctio
nis feniculi.

Sed dubitatur quomodo hoc vocat medicamen de amig-
dalissamaris cum hic non ponatur amigdale. **¶** Vi-
cendum quod debent supplere. **¶** Vicendum qd
quāuis in ipso non sunt amigdale anare. dicitur ta-
men medicamen de amigdalissamaris: quia simi-
latur amigdalissamaris in apertione et prouoca-
tione: sicut dyacurcuma dicitur a curcuma que est
celidonta minor: quia sibi similit in virtute: quā-
uis in dyacurcuma non ingrediat curcuma.

¶ Et ameos confectum cum melle est ma-
gni iuuamenti in huiusmodi loco.

¶ Et ameos confectum cum melle est magni iuu-
amenti in feb. flegmatica cum prolongatur, nā con-
fert humiditatibus malis.

¶ Et fortasse indiges propter longitudi-
nem frigoris fricatione. et modus in ea est vt
incipiat ab humeris et inguinibus quādo
spargitur caliditas in manibus et pedibus
et calefiunt. Si autem senserit similitudines
lassitudinis fiat permutatio ad fricationes
dorsi. et quando vehemens fit calefactio que
necessaria est in eis. tūc dimitte eā ad aliud
membrum. **¶** Et de oleis bonis eis est oleum
dulce in quo non est stipticitas. et oleū camo-
millinum et oleum de aneto decoctum in va-
se duplici. **¶** Cum ergo compleueris. tunc ab-
sterge oleum aliqd vt nō angustiet: et nō est
malum si fricationē siccam sequat fricatio
cum oleo aliquo.

¶ Hic sexto succurrit frigori longo cum fricatio-
ne que debet incipere ab humeris et inguinib⁹ tra-
bēdo versus man⁹ et pedes. et hoc in fine principij
et in principio augmenti qm spargit caliditas ad ex-
trema. Si autem senserit similitudine lassitudinis
seu vlcerose dimittatur extremorū fricatio et frice-
tur dorsum. Similiter quādo per fricationē fit ve-
hemens calefactio aut alicuius membz: dimitte
illud membrum et fricetur aliud. **¶** Et de oleis bo-
nis cū quibus debent inigi partes fricate est oleū
dulce in quo non est stipticitas: qd se3 nō sit fecim ex

De cura

olluis imaturis. **¶** Hic oleum camomillinū et oleum
de aneto decoctū in duplici vase. cum autem vinex-
ris fricando: absterge oleum cum panno ne reman-
ens in poris opilet: ad quā opilationē sequatur
angustia prohibita transpiratione et non est ma-
lum si fricationē siccam sequatur fricatio cum ali-
quo oleo vt adiuet ad materie resolutionem. **¶** In-
nuat ergo quod aliquādo fricetur absqz hoc quod
succedat vinctio fricando iterum et tandem oleum
cum quo facta est fricatio abstergetur.

¶ Et de illis que seruāt stomachos eorum
vt nō debilitent sunt vngueta inuncta capi-
ti stomachi q̄ sunt sicut oleū camomillinum
et nardi. et oleū ane. et fortius illo alnazolzi
et de emplastris iuuatiuis est vt decoquat
camomilla cū re pauca: masticez decoquen-
do cum vino cum duplo sui de melle.

¶ Hic septimo docet prohibere debilitatē digesti-
ue stomachi: et etiā succurrere ei si acciderit. dicens
quod oleum camomillinū nardinum: idest de spi-
ca anetinum oxi stomachi applicetur. et melius est
vt cum pauco cere vnum aut plura ex his compo-
sita applicentur: et fortius istis est alnazolzi oleum
de gelsemino. et aliquid gūmi quod reperitur in
pino: idest resina et est prestans. **¶** Et de emplastris
iuuatiuis est vt decoquant camomille. 3. f. semis
masticez. 3. iij. vini. 3. ij. mellis. 3. iij. simul bulliant
vsqz ad spissitudinem et applicentur stomacho.

¶ Et si ceciderit appetitus. tunc meli⁹ est
vt nō administretur vinū solū: immo in quo
decocta sunt sicut camomilla: et dactylz mel-
lilotū: et absinthij.

¶ Hic octauo docet succurrere casui appetit⁹. me-
lius est vt nō administretur vinū: se3 in potu maris-
me sara cent qui non sunt assueti. nam aliquando
materias remollit stomachum: immo administret
vinum in quo decocta sunt camomilla. dactylz. me-
lilotum: et absinthij secundū Dynuz extertus: sed
secundū Gentilem via syrapi: et certus sum quod
vinum decoctionis absinthij est prestas medicina
ad no cumentum appetitus a causa frigida sicut
est in flegmatica.

¶ Cura flatice cōtinue q̄ noia latica. Cap. lviij.

¶ Gra eius est cura facientes pa-
roxismū oī die. et differt ab ea:
qm opz vt in illa sit administra-
tio subtiliantij calidozū cū faci-
litate. et hoc si fuerit p̄tentuseis q̄ sunt sicut
syrup⁹. acetosus. et gelsemiabz: et iuleb de mel-
le et gq eius. et aqua feniculi. et apij. et radicū
triū sine dubio cōfert. **¶** Et qnqz pfert eis list
de aneto. et list de capparib⁹. et pprie cū ve-
stigijs digonis. **¶** Et p̄parent cū corū in ob-
seruatiōe tēporū et diuersitatis ei⁹ et forti-
tudine virtutis et debilitates eius. p̄paratio
ne cuius rememoratio p̄terijt. et de medicis
nis bonis ad eos sunt troisci de decoe gene-
ribus. **¶** Et iterū de medicinis exptis ad eos
est illa que. R. rof. 3. v. succi liquiritie. sumis-
terre. spice. oim. ana. 3. iij. masticez. 3. iij. la-
rade. 3. iij. anisi. 3. ij. p̄parent. **¶** Iterū troci.
eupatorij. 3. iij. ro. 3. j. et tertiā spodij. 3. ij. et f.
Et iterum

Secundus

Et iterum trociscorum absinthij. quorum de scriptio. Re. assari. sc. apij. anisi. amigdalaz. amaraz. suchaa. bedeguar. suc. eupatorij. spice. masticeis. oim. ana. 3. ij. et iterum eupatorij vncias. iij. rosaruz. rubearuz. lib. j. spi. lib. f. spodij. vnc. quattuor.

Ubi curat laticā dicensq. curat cura flegmatice interpolate differt tamen q. in laticā calida subit lantia debent esse remissiora cū sit in eis mīno: caliditas quā in interpolata. Et si fuerit pētus: syru po acetoso mellino aut zucharino aut gelenfabin et iuleb de melle scz in quo est multum de melle et aqua elus: scilicet in quo sit aqua multa et parum mellis est bonum. sit enim solum ex aqua et melle in qua cōpositio potest esse plus et minus in comparatione ad aquā. et aqua fenticul et apij et triuz radicu. scz petroselin et busei et spargi sine dubio confert nō transiēdo ad fortius calida quādo confert eis list de aneto list de capparibus et pro prie apparente digestionē manifesta: quia in prin cipio non cōueniūt. et preparētur cū co:um secū dum diuersitatem specierum flegmatice vt notum est. Item secundū fortitudinē et debilitatem virtu tis de quorum preparatione rememoratio preces sit in capitulo precedenti. Et de medicinis bonis sunt trocisci de decem rebus. Et iterum de medicinis expertis ad illos est illa quā ponit Aucēna in hoc capitulo. Re. rof. 3. vj. succi liquiritie. fumiter. re. spice. ana. 3. iij. masticeis. 3. iij. anisi. karabe ana. 3. ij. teratū et cum aliquo liquoze fiant trocisci eupatorij. Item trocisci eupatorij. 3. iij. rof. 3. f. et teratū. spodij. 3. ij. f. et troc. absinthij. quoru descriptio assari apij anisi amigdalaz amaraz suchaa bedeguar succi eupatorij spice masticeis omnium ana. 3. ij. Et mirandū est quod dicantur trocisci de absinthio cum in eis nō ponatur absinthiū. vel q. debet ponē absinthiū vel fūmāe denominationes ab absinthio: quia sibi similitur in virtute sicut et de dyacurāna dictum fuit. Ultima descriptio eupatorij. 3. iij. ro. ru. lib. j. spodij. 3. iij. fiant trocisci cum aliquo liquoze. Cura flegmaticam continē interpolatē nouē exigit intentiones. Prima est debitum regimē sex rerum non naturalū. Secūda euacuat materia si cōes. Tertia flegbotomiam. Quarta euacuat euacuat de integrata ex minorazione digestionē et eradicationē materiei scdm exigētiā. Quinta prouocat vomitū. Sexta prouocat vritnam. Septima sudorem. Octaua membra. Nona corrigit accidentia. et in horū executionē nō est differētia: nisi quia in flegmatica cōtinua debet die ta esse magis tenuis et medicine minus calefaciētes et flegbotomia magis ouenit quā in interpolata. Prima scz regimē sex rerum: scdm plurimū debet declinare ad calidū et sicū nisi in falsa in qua scd plurimū declinat ad frigidū et humidū. et sunt cū in principio aliquāter incisus et subtilizatus in p cessu magis deinde cōpleta digestionē et notabilr minorazione sint cum hoc aperitiui et puocantes. vnde in principio vinū regulariter nō conuenit: bene competit digesta materia et minorata. omittit prosequi reliquū regimē sex rerum: quia manifestum est ex textu. et nimis prolixus: esse si oia sigillatim prosequi vellem. Secūda intentio cōplet cum cūstet. vt. Re. brodij pulu lib. j. olet. 3. iij. salis 3. ij. mellis. 3. ij. misce. Item cōuenit factū ex decoctione bitis mercurialis floz camomille fursuris et similibz cū oleo melle et sale pēdictis. Aliquando

Feb. fleg.

So. clx.

cum lente sumpro vt. Re. flozis cas. ab. 3. f. vsq. ad. 3. x. que misceat cū aqua passularū. Flegbotomia iuxta intentionē tertiā ouenit cū vna fuerit ru bea et grossa ceteris cōsentientibz. Pro quarta intentionē facta lenitudo et flegbotomia si expedierit digerāt materia cum oximellis simplicis et mellis ro. ana. 3. f. distēperatis cū aqua zucha. aut passu laruz: et si fuerit falsa loco oximellis ponat syru po acetoso zucharinus: deinde apparet aliquā digestionē occulta vel manifesta dentur pillule cle spangine sole aut cū tertia parte agarici pparat: aut si venter fuerit stipiticus detur cassia cum mēdulla cartami et distēperetur cū aqua decoctionis turbit et pauci zinziberis. postea digerāt cū oximellis cōpositi. 3. f. mellis rof. 3. f. aquarū fenticul et petroselin. ana. 3. f. f. et si materia fuerit falsa digerāt cum syrupo acetoso zucharo de fumoterre cum aqua buglosse et endiuie: aut cū sero capri no. postea euacuet cum medicamine de turbit. et si fuerit falsa cū pillulis de fumoterre cū aqua buglosse et endiuie et paucis turbit cū modico zinzibe. deinde digerāt cū oximellis cōpositi. 3. ij. aquarū fenticul. apij. ana. 3. f. f. euacuet cum medicamine de turbit. Aut si fuerit falsa digerāt mēdulla cū syrupo acetosi cōpositi sirupi de fumoterre an. 3. f. cū sero capri no. Deinde euacuet cū pillulis de fumoterre et paucis turbit correcto cū zinzibz. Quomitus autem iuxta quintā intentionē est prouocā dus natura tentante. primo cum lenibus: deinde cum fortioribus magis digesta materia de quibz dictum est in textu. Si vero natura non tentauerit credo potius quod sit omittendum. Sed prouocatio vritne iuxta sextā intentionē perficitur cū syrups et aquis digerētibus tam pēdictis. Sudo ris autem prouocatio iuxta septimā intentionē perficitur cum aqua ordet et paucis vini subtilis. Itēz fumigādo corpus pannis coopertū cum aspersio ne aque super lateribus calidis ex vitroq. latere ex stentibus. Quēbra autem confortēt iuxta octauam intentionē cum trociscis de absinthio et similibz et cum aromatico rof. dyagalāga electuario regum et similibz magis aut minus scdm exigētiā. Quona intentio: scilicet correctio accidentiū perficitur scdm ipsoru exigētiā. et de his dictum est in textu quantum oportet.

Cura empialos et lipparie. Cap. lxx.



Utra earū ppinqua est cure quā diximus. sunt et ambe associate vni vie. Et opz vt incipiat in primis a syrupo acetoso mellino et zucharino: et precipit in eis ambabus vt administret rob agreste decoctuz cū melle et syrupo rosato: deinde fiat gradatio de via suuendi in potu semina et aquas eorum. ad infusionē aloes. et trociscos de ros sis cū mastice. et pillulas de aloes. et perapi gram. et pillulas de eupatorio. Et opz vt in eis ambabus simul stomachi sollicitudo habeatur et administret vomitiuū cū aqua fa seolozum et raphani et anisi et calamenti et diuretica. Et de solutiuis iuuatiuis est illud quod sit ex mirabolanis nigris et citrinis et turbit et zucharo. Et de illis que cōferūt eis iuuamentū magnum sunt clisteria decliua ad acuitatē et in quibus ponuntur me:

S iij

Abāperus. Pstuitosi bño ris est ppe nos minata empi lis feb:is: cū si mulifebricitat: et rigēt: vritūq. sentit vno co deq. pte in omi corpis pte. Quā acuta pūritā et qvireosa dicit absq. febre: qui dē rigore ifert. Si nō quedas tabida medio critter ipsi infa ta sit: empiā efficit febre: sin plus putrescat precedit qdem rigor: cōsequē vero febris ex

Tractatus

De Cura

operata natu-
ra excessu cali-
ditatis ut non
appareat in ex-
cessu et vigore
paroxismo: ut
tere etiā vitreo
sa pituita acu-
tas participat
qualitatē. Lu-
ra nō ppe-
mō egrotāt
magis secantē
capiēs modū:
hoc nāq ob-
ueat peculiare.

dulla cartami et cētaurea minor et anetuz et
camomilla et alipalce et melilotū et alimuri et
mel. Et regimen lipparie indiget subtilita-
te plus quā regimen alterius.

¶ Sub cura barū duarū febriu includitur cura ter-
tie feb. in qua simul sentit calor et frigus et intus et
extra: et sine alia diuisione dī. q. cura barū febrium
appropinquat cure flegmatice q. statim dicta est.
Itē ambelste dūc. f. tertia puenit inter se quo ad
curā. nā materie a quib⁹ pendēt vt plurimū sunt si-
miles: et p digestiōe puenit in pncip. syrupus ace-
tosus mellinus et zubarinus: scz simplices: et pces-
dente digestiōe pcedat ad ipsos cōpositos iuxta
canones datos in pcedēt cap. et in his febrib⁹ cō-
uenit rob agreste decoctū cū melle ad stomachi cō-
fortationē et syrup⁹ acetosus siue simul dētur siue
separētur. et hoc scdm diuersas necessitates: decide-
fiat gradatio de vīa sumēdi in potu: scz semia ape-
ritiua et aquas. i. decoctiōes eorū q. dantur pro di-
gestiuis et subtilitatib⁹ et aperitiuis ad infusiones
aloes que dat ad puocandū iuxta dicta in pcedē-
ti cap. et ad trocī. de rosis cū melle q. dantur ad
pfortandū: et ad pillulas de eupatorio q. dant ad
fluendū aperiendū et puocandū. q. d. prima ma-
teria digeratur: deinde soluat. puocet et pfortetur
scdm intenciones dictas in pcedenti cap. et os vt in
his feb. habeat sollicitudo stomachi ne deblitē
sicut babēda est in oibus feb. flegmaticis. Itē ad-
ministrēt vomitus cū decoctiōe fuscolorū rapba-
ni aneti calamēti maxie stomacho nausēate: et dī-
retica etiā administrent ad euacuandū per vīnā
Et de solutiuis inuatiuis est q. fuit ex mirabolāis
nigris et citrinis turbib⁹ et zubaros: scz puluere fa-
cto. nam si colera peccat cū flegmate misceatur: et
trinit cū turbib⁹. si nō melā colia misceatur nigris cū
turbib⁹. Si autē bi tres hūiores sint in cā bec tria sit
misceant. De clisterib⁹ aut pferētib⁹ sunt illa que
declināt ad acuitatē ppter flegma grossum. R. me-
dulle cartami centauree minoris aneti camomil-
le alascende: ibi meliloti ana buliant in suffi-
cienti quātitate aque de qua accipitur lib. f. al-
muri. 3. j. mellis. 3. ij. misce. Ultimo dī. quod regi-
men lipparie indiget subtilitate plus quā regimē
emptalos. quia in lipparia cum sit calor intus nō
audemus vti calidis subtilitatibus sicut in empta-
los. Vel indiget subtilitate plus: q. cū possit fieri
ex colera: scz illa que dicit tabaros possit fieri et
ros: si curet cura flegmatica: immo opz vt curet cu-
ra tetiane note. ¶ Cura barū quādo pendet a fleg-
mate erigit intenciones illas que dicte sunt in cu-
ra flegmatice eodē modo perficiendas. Quādo nō
lipparia dependet a colera grossa curetur cura ter-
tiane note.

¶ Cura feb. cum sincopi et humorosa. Cap. lx.



De feb. est difficilis cure: et mo-
dus in curatione eius est eua-
cuatio gradata ex subtili ad for-
tem: et proprie quando natura
non respondet ex se. tunc enim clisteribus
munda quod est in intestinis et venis. pro-
pinquis eis ex superfluitate: et administra-
re in residuo subtiliationē cū fricationē.

¶ Primo ponit curā eius q. peder a stare. scdō q. nā
a colera. scdō tbi (qd si fuerit). Prima in duas p-
mo in gūali curam ponit. scdō in speciali. scz a tbi
(Et Gale.) In prima parte dicit q. bec feb. est dif-

ficilis cure. et modus curationis est euacuatio gra-
data ex lent ad fortē et proprie q. nō vter nō ē lentis.
tunc enī cū clisteri euacues qd est in intestinis et in ve-
nis mēsericis terminatis ad intestina. incipiendo
a lentioribus et gradatim pcedēdo ad fortiora. et re-
siduo corporis admistra fricationē. subtiliatē mate-
riam cōtentam in ea vt subtilietur et pro parte sol-
uat q. fricatio similiter debet esse gradata pcedēs
de subtili ad fortē. ¶ Notandū q. licet Aut. in hoc
capitulo nō manifeste exprimat solutiū exhiben-
dum tamē ipsū nō negat: aliquēvero auctores ip-
sum exhibēt sicut Ra. xvj. cōti. cap. de cura feb. sin-
copa. et similiter Alexander in hoc cap. ppter ea lz
Aut. hoc nō exprimat possumus tū dicere q. ipsū
subintelligit volēs gradatim euacuatiōe fieri nō
solū cū clisteribus: sed etiā cū solutiuis exhibitis.
incipiendo cum clisterib⁹ q. lentiora sunt minus agi-
tāda. et forte nō expresseit solutiua fore. exhibenda:
q. nōlūt esse cōtrarius Galeno qui solutiua pro-
biber exhiberi.

¶ Et galenus quidem dixit quod deficit
ab euacuatiōe plurimū eorum nisi cum fri-
catione: et melior modorū in fricatione eo-
rum est vt incipiat a corpis et cruribus descen-
dendo a superiori ad inferius: et administre-
tur illud cum mantilli aspero abradente cu-
tem. deinde permutetur ad manus descen-
dendo ab humero ad spatulā ita vt ignea-
tur cutis deinde ad dorsum et pectus: dein-
de redeat ad crura et reuertatur ad ordines
primū. Et ponatur medietas temporis eo-
rum fricationi: et medietas temporis eorū
dormitioni: si possibile est.

¶ In hac parte curat hanc febrem fere in omnibus
sequens Galenus: duodecimo terapēce. et habet
tot ptes quot ponit canones. Primus canō. scdm
Gale. scdm pīm dimittēda est euacuatio et pces-
dendum est cū fricationē q. d. fieri cū mantilli. i. pāno
aspo abradēte cutim incipiendo fricare coxas et
crura trabendo a superiori ad inferius. i. a coxis. et
anctis vsq. ad pedes: deinde fricetur manus. f. ma-
gna incipiendo ab humeris et spatulis vsq. ad ma-
nus paruas ita vt cutis igneatur: deinde redeat ad
crura procedendo ordinate ad reliqua membra si-
cut dictum est et ponatur medietas temporis fri-
cationi: et medietas dormitioni eorum si possibi-
le est.

Dubitatur vtrum patientibus sincopa-
lem humorosa sit exhibendū
solutiū et videtur q. sic per Rasim decimo sexto
continentis. vbi auctoritate Alexander concedit solu-
tiū. dicit enim. da solutiū iad minorandum
flegma vt non aggrauet virtutem quam si vidētis
roboreari super residuum: bonum. si vero non: da ei
solutiū. Et confirmatur. non enim videtur ves-
risimiliter tantam molem flegmatis tam grossi et
viscosi posse sine euacuatiōe notabiliter minora-
ri. ¶ In contrarium est Galenus duodecimo tera-
pēce dicens qualiter ergo ad hoc saluari indig-
gentes quidem euacuatiōe: non facientes autem
euacuatiōe auxilia nullā aliam inueni in eis eua-
cuatiōem nisi per fricationem. Et Auicenna ma-
gis in pte pcedēt adberet Gale. vt pz. Et cōfirmat.
nā isti humores faciēt sincopīm quiescētēs aut sal-
tem cum mouentur. ergo multo magis commoti a
farmaco fortē aut debili.

Pro solutiōe

Pro solutione ad hanc dubitationē dicendum q̄ patietes hanc fe. capiunt in duplici dispositiōe. Quidam em̄ patiunt hanc feb. a materia cruda nullo modo susceptiva digestiōis. et bi habēt colorē plumbeū tendentem in fuscū oculos cōcauos et vires debiles. nō em̄ nutriūt nisi dīminute. habēt enim parum de sanguine malignato ab hoc maligno flegmate secū permixto et in istis nō est spes salutis. Quidā vero licet habeāt colorē plumbeū habent tamē aliū tendentē aliquāliter ad rubedinē: nec habēt oculos cōcauos. habētq; virtutē satis fortē: et in istis ē spes salutis. Quidoc pmissio dīcendum pmo q̄ nō est bonū ponere cōcordiam inter istos q̄ a pposito volūt esse discordes: sicut Alexāder cū Gal. Sed dīcendū vniūq; istoz vroz pcessisse suo iudicio estimatiuo. Voluit em̄ Gal. vt credo p̄mos in q̄bus non est spes salutis esse dīmittēdos pronosticos. Sed q̄s tamē vult aliqd tentare melius est vt nō tentet remediū: ppter qd manifeste moriat sicut farmaciā. nā dum incipiet humores agitare ipsi cōmori euaporātes vel fluētes ad cor faciūt sincopim irrecupabilem: qd nō erit absq; medicā magna calūtia quatūcūq; p̄miserit pronosticū. Sed si fiant fricatōes dato qd moriantur nō ita cito morientē: imo fricatio releuat ip̄os aliquādo a profunditate sincopis et nō est remediū ita notatum sicut solutiū: et in potestate tua est dīmittere fricationes quādo volueris: sed non est in potestate tua ita impedire operationem solutiū. Ecōtra vero Alexāder estimat fricationes nō esse remediū alicuius efficacie qua posset saluari sicut esset solutiū. Sed in secūdis dicit Gal. procedendū esse cū fricatione: donec materia sit p fricationē calefacientē et subtiliantē aliquāliter digesta. et donec sedet sincopis sequēs frigiditas: tem vapor veniētiū ad cor consueta accidere in p̄ncipijs paroxysmoz. et post illud pcedendum esse cū solutijs timēs de materia in p̄ncipio cruda per farmaciā agitata ne faciat sincopim irrecupabilem cū etiā materia quiescētē accidat sincopis. Ecōtra Alexāder vult qd cū vires est ad hoc fortis potēs tolerare agitationē et euacuationes materie sit exhibendū solutiū timēs si differatur ne virtus ex p̄cessu egritudinis succubat aut ante exhibitionē farmaci aut in ipsa solutione et agitatione. et certe vt bene dicit Sen. neutra partipz potest bene alteri cōcludere: neq; etiā experientijs et successibus prosperis aut aduersis posset huius rei veritas iuentri. tum quia feb. be. sincopales raro accidunt. et etiā quia scdm vtrāq; intentionem operando res aliquando bene succedit aliquādo male. Ego em̄ vsq; ad aūū sexagesimū scdm etatis mee nō inueni nisi quatuor feb. sincopales humiores quas habeam memoriā. vnam in quadā sene cū esset exhibitum solutiū sincopiz autē se re cū solutiū mortua est. Sed deinceps nobis nō audientibus solutiū p̄cepimus fricatōes et in quarta die post diem solutiū mortua est. Reliqui tres iuuenes euaserūt in quorum vno superuenit fluxus ventris. et quāuis passus fuerit frequētes sincopes cum magna trīū virtutum debilitate vt fere omnes desperarent de eo tandem euasit. In alio superuenit sudor et cum eo tandem sanatus est. In quadam alia nobili veneta nō fuit processum nisi cum clisteribus et fricationibus per aliquos dies. et postea deficiente sincopi processus est cū solutijs et euasit. Ego autē potē credo quousq; durat sincopis procedendum esse cum clisteribus: quatenus tamen fiant in declinatione paroxysmi quando non sit sincopis quā cum solutijs. Sed postea cessante sincopi veniendū est ad solutiū. tu vero fac vt libet. Et si vis dare solutiū fac vt operet in maiori quiete quando non est sincopis. sincopis enim accidit scdm plurimū a p̄ncipio paroxysmi vsq; ad mediū augmenti. Sed esto me: mor qd non surgant ad affellam: licet affellent tacentes siue sponte affellent siue cum clisteribz vel solutijs. Ratiōes autē facite in p̄ncipio p vtrāq; parte facile soluiunt. Frictiones autem quāte debeant et qua hora dicatur quādo ordinabo curam. Non enim credendum est sicut sonat textus qd per medietatem temporis debeant fricari: per altam dormire. primum enim non est tolerabile secundum. s. somnus. xij. horarum nō est cōueniēs et forte non est possibile: sed vtrūq; debet esse. plurimū vt per somnū vacetur digestiōi et resolutioni. ideo Aut. dixit si est possibile.

Et ad sumnū canō. curationis eorum et subtiliatio nō calefactio valde. et de illis que conferūt illis sunt subtiliantia sicut aq̄ mellis cū virtute sopi et seminis apij in matutinis et similibus eis. Qd si fuerit illic fluxus ventris supfluis decoq; mel decoctio: ne vehemētior et non soluet nisi parū temperatum iuuatiuum.

Quidc assumit reliquos canō. euacuatōis. quorum primus. debemus subtiliare materiam non calefaciendo valde ne per calefactionem magnas liquefacta materia fluat et dilatetur aut ne resolutis partibus subtilibus ingrossetur. Et de conferentibus est aqua mellis in qua sit decoctus isopus et semen apij aut sibi similia exhibita in matutinis: aut aliter exhibita horis sibi similibus si aut ante etiam Qd si fuerit fluxus ventris supfluis decoque mel siue detur via cibi: siue via medicine decoctione vehemētiori et non soluat nisi parū iuuatiuum. i. quod solueret parum iuuabit. Pro quo sciendum quod mel non coctum est solutiū sua virtute acuta absterfua et parte ventosabilis. si autem decoquatur cum aqua donec abijciatur spuma minus soluit. Si autem post abiectionem spume adhuc magis decoquatur efficitur adhuc minus solutiū: partibus de quibus supra adhuc magis resolutis. et de hoc est sermo in parte presentī.

Et sirupus acetosus mellinus iterū cōfert eis in estate quidem et cū consuetudine potus aque frigide permixtus cum aq̄ frigida. Et in hyeme oportet vt non sumat eam penitus in potu. et sit cōtentus aqua calida: et assumere calidū ex potibus est melius eis nisi apud necessitatē estus estatis et vehementia caloris plurimi. et cōuenientius que potantur ad sitim est sirupus acetosus mellinus.

Quidc ponit tertiu canō. d. q̄ oximel simplex permixtū cum aqua frigida consuetis potare aquam frigidā in estate: sed in hyeme et in incōsuetis potare aquā frigidā detur solum permixtū cū aqua calida et in summo assumere potus calidos ē melius in eis nisi in estate valde calida. et quādo adf

Tractatus

set plurimus calor: siue a causa extrinseca siue intrinseca. et hoc ppter grossitatem et frigiditatem flegmatis ne per potus frigidus incruet et ingrossetur. unde subdit qd couententius que potantur ad sitim est sirupus a ceto sus mellinus. magis em coferet quam zuccharinus cum magis absterget subtiliter et calefaciat.

Et vinum confert eis in principio et proprie si fuerint febres eorum sanguineae: sed parum sunt et proprie in febribus et necessarium est eis vinum post cibum.

Id est quartus canon. qd vinum confert patientibus hac febre. in principio rei. i. feb. principio tam vniuersali quam particulari. vel aliter in principio rei. i. sincopis antequam compleat. et si feb. eorum fuerint sanguineae. i. a flete sanguinis mixto et non multum distat a natura sanguinis. Sed parum iste fe. sunt sanguineae: et proprie in febribus concedit vinum. et necessarium est eis vinum non solum in cibo: sed etiam post cibum.

Contra. in principio materia est indigesta. ergo non competit vinum. tenet pna ex determinatis superius. ppetit enim vinum materia iam aliquantulum digesta. **Secundo** quomodo si feb. sint sanguineae ppetit vinum. cum tunc materia sit calidior: et feb. vehemens: imo magis cōpetit cum flegma est magis frigidum. **Tertio** quomodo post cibum ppetit vinum cum sit ptra vsum omnium practicanrium. licet concedat vinum tempore cibationis: non tamen concedit iter cibationis. **Ben.** suspicatur traslatoris errorasse qd Auicenna. insequitur **Gal.** in cura feb. feb. text. autē **Gal.** xij. terap. cū. est iste. **Id** est aquosum vinum cōfestim a principio dandum est nisi vehementer febricitet qd non vehementer aqua cōpetit scdm praedictam dispositionem. ad huc aut magis si senes contingeret eē. Et si bñ pñderes textum Auic. cōmīdēs deberet dicere si non fuerint eorum feb. sanguineae.

Pro horum solutio decidit vt arbitror qd vinum in hac febre pcedit potest intelligi ex duplici causa: aut ratione sincopis aut ratione feb. et cause eius. si quidem primo modo dicendum qd quacūq; hora timuerimus sincopim aut voluerimus egrum a sincopi releuare vinum dandum est aquosum: aut qd aque notabiliter mixtus si vtuosum fuerit et debet esse subtile boni odoris aut aquosum: qd album subtile pauciferum in colore fereaque simile. et hoc vinum maxime pcedit febribus: sed magis vinosum quam iuuentibus et cum paucioribus aut etiam post cibum: cedat eis: siue vt sit potus delatius: siue timore sincopis: sed ratio feb. et cause eius pcedit vinum ad calefaciendum subiliandum et digerendum materiam flegmaticam et ad restaurandum humidum et spiritus qui a febre resoluuntur. et ratione huius vinum non ppetit in principio regulariter: sed solum apparere digestionem. et citius in maioribus quam in minore puenit febribus: et alius cum sint debiliores et magis frigidi indigentes maioris restauratioe et his ppetit melius: imo afluens ppetit vinum post cibum: siue sit potus delatius: siue ratioe fructus. Sed qd magis ppetat si fuerint feb. sanguineae multum difficile. **Ben.** dicit qd barū feb. iū sanguinearum materia est minus cruda et magis susceptiva plemēti digestionis quam si non sanguinea. et ratioe huius in flete sanguineo vinum liberum cōcedit citius concedit a principio et certe magis credo litteram negatiuam esse debere. tum ppter textum **Gal.** tum qd patietes hanc a flete non sanguineo sunt minus apti nutriri et facilius sincopim incurrunt a qua difficilius re-

De cura.

leuatur. Item quomodo habere de sanguine et spiritibus quorum veloci restauratioe indiget. bec autem velox restauratio maxime fit a vino. Et ex his facillime est responso ad rationes ante oppositum.

Et tibi quid est necessarium est vt consideres pulsum habentium hanc egritudinem semper et cum videris eum incipere debilitari et cadere subito: ciba cum pane infuso in vino cōmixto si non prohibet apostema in visceribus. **Quia** ergo associatur ei huiusmodi egritudo non est curationi modus neque fiducia locus. scilicet quando accidit huiusmodi alteratio in pulsu. et hec quidem cibatio est ex eis que necessaria sunt quando vehemens fit sincopis. verum oportet vt prohibeatur illud. Libus autem super quem fit dormitio est aqua ordeae super quam non addatur nisi cum cadit virtus. et si additur tunc sit panis infusus in iuleb aut aqua mellis.

Id est quomodo cano. qd est necessarium vt obserues pulsum in hac egritudine et cum videris eum incipere debilitari et cadere subito ciba cum pane infuso in vino limbo: sed non prohibet apostema intrinsecum. scdo dicit qd cum feb. sincopali associatur apostema non est modus curationis quo. scilicet pducatur ad salutem nec fiducia loci. et maxime quomodo accidit bec alteratio in pulsu. scilicet debilitas cum casu eius: tertio dicit qd bec cibatio. scilicet pane infuso in vino est necessaria quomodo sit vehemens sincopis. vterque vt prohibet illud. scilicet sincopis: ne veniat: vel prohibet illud. scilicet apostema. quarto qd cibum super quem dormiet est aqua ordeae. scilicet ppsana: super quem cibum non addit nisi cum est morbus casus. huiusmodi. et si addatur non timedo casum huiusmodi est panis infusus in iuleb aut in aqua mellis quod est pluris nutrimenti quam ppsana ordeacea. Sed si timeret casum huiusmodi daret panis infusus in vino sicut dicitur. **Quinto** tādū qd ratioe sincopis dat cibum magis et velocius restaurare qd ratioe feb. et super cibo quod dat ratioe sincopis non cōcedit somnū: quia patietes precipit vige- lare et dimittere locutionem. h. tertij. Sed super cibo quod dat ratioe feb. et ea est deberet dormire et non est tamen neque ita veloci nutrimenti respectu quantitatis iue quāuis absolute debeat esse pluris nutrimenti.

Dubitatur vt in cura sincopalis bu- morose medicus debeat esse contentus fricationibus et dieta tenui. scilicet ppsana ordeacea et pane infuso in iuleb vel aqua mellis vsq; ad plures dies. videtur qd sic. per **Gal.** et **Auic.** Item quia cibatio auget materiam. vt supra dixit. **In** contrarium est Alexander in ca. de feb. sincopali cum plenitudine. vbi ptra **Gal.** per intentionem dicit. Nescio quid passus sit **Gal.** qd sic ordinavit et. et dicit rem male sibi successisse cum tali modo curationis nec potuisse boiem a morte euadere cum tali modo curationis. Ideo non videtur quod vire possit esse tam fortis quam imeluratas fricationes sustineat sine cibo. Ideo suadet moderatius oportere fricari quam **Gal.** precipiat et non ita tenuiter dietari. **Dicens** dum flegma faciens huiusmodi feb. esse duplex. quod daz malignum ineptum tempore necessitatis in sanguinem couertit neque nutriri. quod dā minus malignum aptum in sanguinem couertit tempore abstinentie. et cōsequenter aptum nutriri. In primo casu dieta non debet esse multum tenuis. imo opus est exhibere aquam carnis et similia: ne virtus in paruo tempore deficiat. et in hoc Alexander bene sentit. Sed in secundo casu debet esse tenuis sicut precipit **Auic.** et **Gal.** vt natura non occupata

Secundus

occupata conuertens se ad hoc flegma ipsum in sanguine puerat deficiente cibo. et i hoc bene sentit Anticē. et Gal. Frictiōes aut quāte debeant esse ostenditur quando ordinabo curam. licet de hoc in parte dictum sit.

Et balneū quidem est de rebus nocibilibus istis t calidū et frigidū valde ex aere. cū calido enim non sit securitas de cursu humorū ad pulmonē et ad cor et ad cerebrum. et frigidū prohibet digestionē eius et addit in opilationem eius.

Sextus canon. qd balneū aereum. tu supple et igneum est ex rebus maxime nocentibus. calidum enim liquat materias et ad pulmonē cor et cerebrum fluere facit. frigidum vero prohibet digestionem humoris et opilat.

Quod si fuerit in ea humor colericus alius quis tunc si facilis est vomitus et leniatur est iuuatius valde et ad vltimū melius est vt assidue proficiat in ea.

Hic ponit curā feb. sincopalē a plenitudine colere. d. q. si facilis est vomitus natura tentate adiuuetur. et similiter cōfert facili ventris lenitio.

Sed in summa melius est vt assidue proficiat in ea minorando materiā nūc cū vomitu natura tante nūc leniendo ventrē cū clisteribus aut solutis lenibus nō agitātibz materiā: nunc cū fricationibz que debet esse leuiores quā in sincopali flegmatica. **C**ura eius exigit intentiones suppositas. in hac habende sunt intentiones de quibus supius in feb. flegmatica. **Q**uātū ad primā intentionē diēta debet esse magis tenuis: q. ipa nō est acutior et pendet a multa materia: de qua time mus velocē mortem. vnde vsq. ad septimū: in quo tēpore est maior timor: quā in tempore sequēti: q. materia est magis cruda: sufficit ptisana ordeacea: sed tempore nostro in brodio pulli aut panis infusus in suble aut aqua mellis: vniu nō competit hoc tēpore regulariter: sed solum ad probibendum sincopim aut releuandū a sincopi: sed debet esse aquosum vt dictum est in textu. **A**ut sit medio crister vinosum: et notabiliter cū aqua pmixtū: et derur in pauca quāritate. **I**llabe tamē menti vt dictū fuit q. si flegma est valde malignū nō aptū nutrire oportet magis ingrossare diēta et dare aquā carnis contusum et similia. **Q**uādo autē est aptū nutrire: seruat diēta magis tenuis tam dicta. cuius autem securi sumus a sincopi pcedat sicut in alijs flegmaticis. et cibetur tēpore maioris qētis formus debet esse longus. i. septē aut octo horarum: et hora maioris quietis: et quando non timeat sincopis: quātū timor est magis a principio vsq. ad medium augmenti: motus non conuenit: sed frictiones non cōtinuē: sed iterate incipiendo a leuioribus et procedendo ad fortiores. et conueniunt in quocūq. tēpore particulari et vniuersali. **E**ntitio ventris iuxta scdm intentionē est conueniens cum clisteribus incipiendo a lenioribus et procedendo ad fortiora. **S**ed solutua ore sumenda sim plurimū sunt vitanda durante sincopis timore. **S**ed deinde procedatur sicut in alijs flegmaticis: propterea vomitus multum timendus est. agitāt enim materias nisi sit facilis. **F**lebotomia iuxta tertiam intentionem credo rarius conuenire. aliter quando conuenit in illa: cuius flegma est permixtum sanguini et in tēpore maioris quietis spōsa cente supino et semp sumente ea q. probibent sim

Feb. fleg.

Fo. cxlij.

co pīm. vnde medicus sit semp presens. **D**ige sio iuxta quartā intentionē fiat cū incisus subtilis et abstergentibus. postea cū magis apertentibus et prouocantibus sicut dictum est in cura flegmatica: sed omnia sint facilia ne agitent nimis et causent sincopim. accipiatur ergo illa que ponitur in textu et iam dictis in cura flegmatica eligatur lentiora et magis cordialia materie proprie.

Euacuatio iuxta quintā intentionem sit facilis nō agitans materias notabiliter: sed tñ educens et detur tali hora vt venter soluiatur in maiori quiete: et nō surgat ad assellam: et sit cōtētus solis clisteribus. postea cuius est securus a sincopi soluiatur sicut in ceteris flegmaticis. **C**lomitux iuxta sextā intentionē cauendus ē nisi fiat facilliter: et fiat in hora maioris quietis. **I**dem dico de prouocatione sudoris et vine iuxta septimā et octauam intentionem que fiat cum clisteribus lenibus non agitans nimis dictis in cura flegmatica. **S**ed in confortatione membrorum et proprie stomachi et cordis sollicitate attendatur iuxta nonā intentionem. **I**tem iuxta vltimā intentionē subuentatur accedentibus scdm exigentiā et proprie sincopi. **S**ed in sincopali humore colerico audacius pcedēdus est ad lenitionem et vomitū et aliqualem materie proprie euacuationē quā in flegmatica: cū colera facilis educatur: et cū minori agitatioē quā flegma. diēta similiter pceptenda est sicut in flegmatica: sed declinet ad magis frigidum: et vinum est magis limbandum. et fricationes debent esse lentiores.

De cura feb. cum sincopi. **C**apitulum. lxx.

Oportet vt emplastrē pectus eius cū sandalis. et aqua rosa. et viuificetur cū cibo paulatim. et sit cibus eius sicut panis de sila infusus in aqua granatorū infrigidata si desiderat ipsum. et similiter in aqua de fructibus. si autē indiget ad virtutē alimofat factis ex pullis cum aceto et aqua agreste et oleribus frigidis et proprie coriandro erit iuuamentū in hoc si exhibeatur.

Hic pōit curā feb. sincopalē minute. d. oportere eptētimari pectus cū sandal et aq. ros. f. sandalorum ois añ. 3. j. aq. ro. 3. iij. bis potes addere spodiū 3. j. cāphore. gra. ij. aceti. 3. 5. ad cordis pfortationē et refrigeriū. et si vis magis hūectare adde de aq. violar. et nenufaris. **E**t si vis addere aliqd calidum iuxta canonē: pone aliqd vini odoriferi et vi uifficet cū cibo paulatim exhibēdo et parū p vice q. sicut panis de sila. i. optima farina frumētū infusus i aq. granatorū infrigidata actu si appetit illud. **S**ilr infusus in aq. de fructibus sicut pomorū pfortū angurie et silū. **S**i autē ad restaurādū et vigorādū virtutē idigeret alimofat. i. cibis a cetof factis cū pullis cū aceto et aq. aggreffe et oleribus frigidis et proprie coriandro qd cordiale erit iuuatiū: et bñ itel ligat galatinā et silia. **C**ura bui exigit itētiōes superius positas in cura tertiane ptine: sed complēde sunt cū bis q. resistunt venenositati et maligne putredini: sunt pfortaria cordis et spūm de qd? i. de pestilētiā. **P**ria itētiō. f. regim ser rex declinet ad fridū et būdū. et bñ sūt sepe cogēdi cōcedere exhibēdo pag. p. vice. et cū sint acetosi. **S**eda itētiō. f. lenitio vētr? pplec cū clisteribus et cū lenitibus exhibitis sicut cū māna et cass. aut decoctioē prunorum et amaridorū. et bec fāt i dīe et hora maioris qētis.

Tractatus

De Cura

Tertia intentio. scilicet si non conceditur in hac: quia sunt corpora colerica et austa. et etiam timore sincopis nam si non conceditur ducit ad sincopis. **Q**uarta intentio. scilicet digestio propletur cum actu et potest frigida. scilicet cum syrupo acetositate et trioxizachara cum aqua endiute acetose nenufaris et similibus extinguuntur caliditate se. que caliditas debet extinguere oibus sex modis dictis in regimine feb. acuta: maxime epistimando corpus cum frigidis cordialibus de quibus in textu. hoc tamen raro accidit. **E**uenit potest aque frig. nisi sint corpora extenuata. **Q**uinta intentio. scilicet euacuatio maxime prople coelestia est in die et hora maioris quietis cum manna aut casta addendo reubar. et distillatetur cum aqua decoctionis prunorum et tamarindorum et vitæ scamonea et alia excolueta et non surgat ad assellam. **P**rovocatio vomitus nisi sit factis et natura tetrante vitanda est. **S**ed fiat puercatio sudoris cum aqua ordet maxime natura tetrante. **A**ddenda nobilia confortetur: sed maxime cor et stomachus cum interius et exterius applicetis. **C**orrigantur acedeta diligenter: sed maxime sincopis prohibendo ipsam et releuatio ab ipsa cum asperitione aque frigide bonis odoribus et prohibendo egruam motu et cum exhibitione vini aquosi aut alterius optime limphati et oibus ingenijs polibus. et in hac et in similibus valde a cutis medicus debet esse semper presens et frequenter tangere pulsum et aspicere faciem. et cum viderit debilitari et cadere aut cum viderit ipsum palleferi releuet ipsum modis iam dictis et alta voce ipsum vocando.

Regimen nocturne et diurne. **Cap. lxiij.**

Regimen ambarum earum est regimen flegmaticarum: neque est diuersitas in eis.

Regimen autem ambarum est regimen flegmaticarum: nec est diuersitas in eis. quare pro regimine recurre ad capitulum flegmaticæ.

De quartana periodica. **Cap. lxiij.**

Primum quartana est periodica et minoratur casus quartane in separabilis.

Primo dicitur agitur de quartana. secundo de febribus eis annexis. secunda ibi. (Et nominat peribammos.) prima in tres in prima ponit diuersitates et causas quartane. secundo signa. tertio curas. secunda ibi. (Sunt quia quartana.) tertia ibi. (Consideret.) primum capitulum in quatuor diuidit partes. in prima ponit diuisionem eius in suos modos. in secunda ponit suas causas. in tertia ponit modum consecutionis eius ad alias feb. in quarta ostendit que est saluator et quæ minus salua. secunda ibi. (Causa.) tertia ibi. (Et plurimum quid.) quarta ibi. (Et saluator.) In prima parte dicitur quartana est periodica semper plurimum. in interpolata. raro autem accedit quartana prima. butus autem causa est quia humor melancolicus et paucus et multus est ineptus putredini. Cum ergo colligitur intra venas antequam putreat expellitur a natura extra venas.

Cause vero quartane sunt ea que generant melancoliam postea putrefaciunt eam et tu iam sciisti totum illud. et sciisti quod melancolia alia est que est ex sanguinis. et alia est que est adustio eius et cinis humorum. Et sciisti quod de illa est sanguinea et de illa est flegmatica et de illa est colerica.

et de illa est adustio ipsius melancolie naturalis. et eliminauerunt quidam hominum quod quartana non generatur ex melancolia naturali: quoniam ipsa non putrefit. Et huius quidem sermo non oportet ut auferatur: immo de proprietatibus omnis humidorum est ut putrefiat quauis rarificetur in preparatione.

In hac secunda parte dicitur quod cause quartane sunt ea que generant melancoliam. postea putrefaciunt eam. et tu iam sciisti totum illud: quod causas melancolie sciisti prima similitudo. doctrina quarta. cap. de generatione humorum. Causas vero putredinis sciisti tractatu secundo. cap. primo butus fen. secundo dicit sciisti quod melancolia alia est que est ex sanguinis que supple est melancolia naturalis et alia generatur per adustionem et est ex aliorum humorum. Et sciisti quod de illa melancolia adusta alia qua est quæ est sanguinea. scilicet genita per adustionem sanguinis. aliqua flegmatica: aliqua colerica et alia genita per adustionem melancolie naturalis. ita quod ex his est una melancolia naturalis. reliqua quatuor sunt melancolie aduste genite per adustionem sanguinis flegmatis colere et melancolie naturalis. tertio dicit quod eliminauerunt quidam quod quartana non generatur de melancolia naturali: quoniam ipsa non putrefit sed iste sermo non est audendus immo de proprietate omnis humoris est ut putrefiat quauis rarificetur in preparatione. scilicet quauis sit minus alijs humoribus putrefere parata. unde rarius ceteris putrefit.

Et plurimum quidem euenit in successione egritudinis febrium diuersarum putridarum propter diuersitatem humorum ex quibus generantur: ex quorum putrefactione cum adduntur et non euacuatur multiplicatur melancolia: deinde cum putrefit est quartana.

In hac parte ponit modum successione eius ad alias feb. etiam plurimum alijs febribus putredinis succedere propter diuersitates humorum ex quibus et ex quorum putredine generantur. nam cum humores illi diuersi adunantur et non euacuatur multiplicatur melancolia: deinde cum putrefit est quartana. Et quibus primo collige quod non omne quod generatur ex putrido est putridum. Nam melancolia generatur ex putredine humorum: que tamen non est putrida. licet forte postea putrefiat. et hec dicta autem sunt accepta a Galieno tertio pronosticorum super illo verbo. febres inordinate vagantibus in quartanam perficiunt.

Et multoties quidem accidit successione splenis. et cum hoc ipsa secundum plurimum non euacuatur ex dolore splenis aut duri- tie eius.

Secundo dicit quod multoties succedit no cumen- to splenis. et cum hoc secundum plurimum associatur dolori aut mollietati. nam cum melancolia multiplicatur splen frequenter ea impletur.

Et saluator quartana est illa que non accidit ab apostemate splenis aut alijs: aut cum qua non est apostema splenis. Quartana enim que euicit ab apostemate splenis: aut cum qua est apostema splenis: multoties producit

tes: et tardi: et rari i significat ionu sunt pelli morijs: vt in nulla alia affectione.

Exampertus. Quartana febribus plurimum non statim alpi- mo cum rigore in- uadit: sed quicquid ex alijs ex hoc lapsus est ab erantibus: et que sine ordine dicitur: in hanc pcedentia aut gignitur rigor: senit aut languetibus non est copuncta et vellata: cutes: sicut fit i tertianis: sed refertur geratis: et vementer perturbatis ad ossa: ita nunc audias quod ab ea teneantur febri diceret: ut ossa quati: et caro tota videatur: pulsus aut eriguit et bebet

Secundus

perducit ad ydropisim et perniciem.

In hac parte dicitur quod quartana est quod non accedit ab apostemate. s. splenis aut egritudine alijs et? et cum qua non est timor splenis. quartana enim que venit ab apostemate splenis: aut cum qua est apostema splenis: licet non pendeat ab ipso multo tortens ducit ad ydropisim et mortem. ut patet in risij. tertij. ca. p. de ydropisim. facit enim errare digesti uia epatis in frigidando ipsum superflue. aut non debite mundificando superfluitatem melancolicam ab eo.

Et quartana quod salua est liberat ab egritudine malis melancolicis sicut melancolia et epilepsia. in ea est securitas a spasmo. quoniam humor est siccus.

Secundo dicitur quod quartana que est salua liberat ab egritudine malis melancolicis malis sicut est melancolia epilepsia et in ea est securitas a spasmo quoniam humor faciens eam est siccus.

Et fin plurimum est egritudo salua. et quando non accedit in ea error non addit super annu. et quandoque perdurat. xij. annis. et quod est infra eos.

Tertio dicitur quod quartana secundum plurimum est egritudo salubris. et quando non erratur in curatione non transit annu. et quicquid durat. xij. annis: et quod est infra eos supple. xij. annos. supple ex errore regiminis et etiam ex causa intrinseca propter compositionem superflue melancolicam et propter duritiam splenis.

Et que ex ea longa perducit ad ydropisim. et scias quod autem est inimicus quartane.

Quarto dicitur quod quando plonget aliquis ducit ad ydropisim. Quinto dicitur quod autem est inimicus quartane. s. patientibus quartana: faciens fouens et augens ipsam. multiplicatur enim in eis humor melancolicus cum sit facta aduersio in humoribus ex estate predece. et postea prohibita transpiratio de autumni frigida: et debilitata virtute propter varietatem vaporum retentam facit humores illos melancolicos putrere. Sed pro declaratio scilicet dicitur nota quod quartana liberat a melancolia epilepsia et spasmo et similibus passibus cerebrum et nervorum humidis et etiam preseruat ab eis. quod humor a quo pendet est siccus bis passibus humidis contrarius. secundo quia calefaciendo et exsiccando humorum humiditates superfluas exccat et resoluit: a quo secundum plurimum pendet humor passibus. et tertio propter rigorem accidentem in principio paroxysmorum humorum feb. et rigorem accidentem in fine earum humorum passibus materiam excutunt. Sed quod liberet a melancolia est difficilior cum pendeat a siccitate et humore melancolico. unde per quartana deberet crescere et augeri. Sed mirum videtur dicendum quod per putredinem humoris melancolici a quo pendet quartana paulatim humor faciens melancolicam consumitur et finitur. Itaque per rigorem et sudorem excutitur: et sic cessant passionis procedentes ab ipso.

Signa.

Capitulum. lxxij.



Ante quartana incipit in primis cum frigore paruo. deinde incipit frigus eius addi: postea minoratur parum apud statum sicut in flegmate. Quicquid calefit corpus

Quartane periodi. Fo. cxxij.

non est caliditas vehemens. s. sit maior et magis apparere quam illa que est in flatu. Ipsi enim cum difficultate sua et inflammatione non inflammatur inflammatione de qua curatur sicut ignis in lignis grossis. et non comprehendit super corpus totum. imo est illic calitas cum horripilatione. et cum in hoc est grossitudo humoris. Et est cum frigore et aliquantulo dolore quasi frangit ossa. et est illic contractio propter quam strident dentes. verum non sicut in flatu quapropter perducit illud ad debilitatem visus. verum lenitur apud digestionem. quoniam malitia minoratur sicut fuit in principio parumper.

Primo ponit signa contra quartane. secundo ponit signa distinguenda causas quartane. tertio quod signa specialia sumpta a pulsu et urina et alijs. scilicet ibi. (Et illi qui est.) tertia ibi. (Et pulsus quid est.) prima in quatuor: sicut quatuor sunt signorum species: et cum hoc ponit in fine duos canones. scilicet ibi. (Et de signis quartane.) tertia ibi. (Et de signis quartane.) quarta ibi. (Et proodus.) can. ponit ibi. (Et multonies.) primum genus signorum sumitur a natura sui typi quod quartana incipit in primis cum frigore paruo. deinde frigus addit in eodem portu. postea frigus minoratur parum apud statum. et hoc minoratio est in fine principij: sicut etiam fit in flatu. Assimilant enim flatu et quartana. quod in utraque frigus est positum magis quod ex frigore caloris interius et in utraque frigus est magnus et longe duratior. quod ambe materie sunt tardi motus ad membra sensibilia et tarde inflammationis: ita ut in utraque principium augmentum status et declinatio frigoris possint distinguere.

Est tamen dubium in quod ista sit maior frigus. quod ex una parte videtur frigus esse in flatu. quod flatu est frigidus. et ex altera parte melancolia. quod frigus in melancolia est iunctus siccitati quod facit ipsum actius. Credo tamen quod maior sit in flatu. quod aqua magis infirigidat quam terra. possunt tamen sermones isti referri ad principium vite videlicet quod frigus primorum portuum est paruum. quod materia tarde mouetur sicut sit cruda. deinde sicut in augmentum et statu incipit addi. quod materia magis digesta magis velociter mouetur. aut quod proximis eorum pendet a pluri materia. postea minoratur apud statum. s. in declinatione: quod minorata est materia. Secundo dicitur quod cum corpus calefit non est calitas magna. s. sicut caliditas tertiane. s. sit maior et magis apparere quam in flatu. ipsa enim. s. quartana cum difficultate sua et inflammatione non inflammatur inflammatione notabilis sicut ignis in lignis grossis et non comprehendit totum corpus subito: imo est caliditas illic. s. in interioribus. s. cum horripilatione. s. frigore in extremis. quod quartana insensibiliter preceat de frigore ad calorem per humoris grossitatem quod difficulter calefit in inflammatione. ideo subdit quod est cum frigore et aliquantulo dolore quasi ossa fracta. et forte quod nutrimentum circa ossa est multum euentu commotione ibi fieri de proprietate melancolici humoris. Et quia vapores a melancolia surgentes grossi et sicci causant quedam malum sensum in musculis et panticulis quod sunt circa ossa. unde apparet eis quod ossa sint contracta. hunc autem sensum contractionis non faceret vapor flegmaticus: quia est levis in comparatione ad melancolicum et est illic contractio in musculis mandibularum per quam strident dentes. frigus enim dictum sit contractione siue quodam

Tractatus

spasmo musculorum mandibularum vapores itaque grossi melancolici faciunt hoc. non sic flegmatici: cum non sint tate grossitiei et siccitatis. Et ideo subdit: non sicut in flegmatica. Pro quo sciendum quod duplex est stridor dentium. siue consequatur concussione eorum adinuitate qualis accidit in rigentibus. siue consequatur eorum frictione potest dici stridor. Quidam propter sumptuos. et est stridor ille qui consequitur frictionem dentium. stridor autem contra sumptuos potest consequi omnem febrem facientem rigere. scilicet colericam flegmaticam melancolicam ut superius fuit declaratum de intentione Aul. et Gal. colericam facere intensiorem rigorem et flegmaticam aut melancolicam licet bene eorum: quod tamen non placet Auer. Quartana vero iuxta mentem auctorum et videtur experientia facit intensiorem et prolixior rigorem quam flegmatica. et sic facit maiores stridores quam flegmatica. sed de hoc stridore non est sermo hic. Sed hic est sermo de stridore propter sumptuos qui consequitur frictionem dentium: et hic appropriatur quartane. quia humorum melancolicorum vapor: terrestris siccus et stipticus mouet palmarum lacertos et nervos ad quadam inspissationem et compressionem continuam notabilem tempore: quod non facit vapor alterius humoris. nisi participet de materia melancolica. fiat ergo mandibularum contractio contrahendo dentes adinuitate. sed flegma non facit hoc propter suam humiditatem lenientem. Colera vero non facit hoc: quia licet vapores sui sint siccus: non tamen sunt grossitiei et stiptici potentes facere contractionem musculorum mouentium mandibulas: et producit illud. scilicet contractio talis. et causa sua quod est malus motus in musculis temporalibus ad debilitatem vel suam constantem eorum ad cerebrum et nervos obtusos. vel propter constantem mandibule superioris et dentium frictionem partibus oculi. verum leuiter. scilicet frigus apud digestionem. scilicet materia calefacta. et maxime verificatur de frigore sequente frigiditatem materiei: quia per digestionem calefit. non autem verificatur de frigore sequente reuocationem caloris intus. vel lenitatem contractionis dentium. quia materia melancolica digesta non est ita terrestris stiptica. et ideo non facit tantum aut ita verum stridorem. ideo dicit: quoniam malitia minoratur parum respectu eius quod fuit in principio. scilicet malitia sui frigoris et malitia sue stipticitatis. Dicit autem pariter. quia digestio melie non omnino rectificat materie frigiditatem neque terrestritatem aut ponticitatem. Contra sequitur quod in statu vltimo debet esse minus frigus quam in principio contra superius determinata. et sicut debet esse minor stridor dentium contra experientiam. Respondetur duplex esse frigus. unus frigus sequens frigiditatem materie. aliud sequens velocem motum eius supra membra sensibilia aut maiorem quantitatem eius. primum frigus est malus in principio. quia materia est frigidior secundum materiam in statu. quia materia subtilia tavelocius mouetur. et forte est plurius quantitatis. Similiter duplex est stridor. unus sequens materie terrestritatem et ponticitatem. et hic est maior a principio. alius sequens motum velocitatem aut forte maiorem quantitatem. et hic est maior in statu.

Et de signis quartane sunt cause et antecedentes ex febre. que prolongate fuerunt. et ex splene aut dolore.

Hic ponens secundum genus signorum dicit. quod de signis quartane sunt febres antecedentes prolongate. et grossities splenis aut dolor eius.

Et de signis quartane etiam sunt dispositio complexionis et significationes melancolicorum

De cura.

lie: et etas: et tempus: cibis et forma et consuetudo: et que sunt hiis similia.

Primum genus signorum complexio supple melancolica et signa dominij melie et etas. scilicet primi senij. et tempus. scilicet autumnus. et cibis. scilicet melancolicus. et forma quia macilenta cum fuscedine. et consuetudo. scilicet patiendi quartanam. et similia. Pars multiplicatiua melancolie adurendo humores.

Et periodus eius est. xxiij. horarum.

Quartum genus signorum est paroxysmi. xxiij. horarum.

Et multoties est febris tertiana in estate quidem. et fit quartana in hyeme.

Hic ponit canones. quorum primus est. multoties fit febris tertiana in estate et quartana in hyeme humoribus colericis adustis et per calorem etiam in melancolia conuerfis. postea putrefactis in hyeme. scilicet in tempore frigido opulante poros et retinente vapores qui retenti sunt causa putredinis illius melancolie que est genita per adustionem.

Et multoties perducit febres diuersas ad febrim permixtas in quibus non est ordo propter diuersitatem residui humorum remanentium post febrim. Unde ergo status confirmatur secundum cineritatis additionem confirmatur super quartanam.

Secundus canon. multoties febres diuersas ad invicem coposite sicut due tertiane aut emittite et similes perducunt ad febres permixtas in quibus non est ordo. quia paroxysmi confunduntur dimittentes ordinem suum propter diuersitatem residui humoris retenti post febres. quia quando febres precesserunt adurunt humores non equaliter secundum variationem earum dispositionum. propterea confunduntur paroxysmi. Cum ergo stant et continuant secundum additionem cineritatis. quia sunt versi in melancolia tunc confirmantur super quartanam et faciunt quartanam cum prius fecissent febrem inordinate vagantes. et iste est sermo liby. iiij. pronosticoz. ibi. febres inordinate. et. Et ibi dicit Galenus. Cum ergo egritudo in omnibus venis cum victoria colere nigra accidit tunc febris quartana.

Et illius quidem que est a flegmate adusto sunt paroxysmi longiores. et accidit eis frigus secundum plus successione assiduationis. et est sudor tardior. et urina grossior et durities veuarum minor. et fit secundum plurimum successione febrium flegmaticarum. Et illam que est a sanguine adusto antecedunt signa sanguinis et febris. eius et rubedo urine. et significant ipsam formam et etas et tempus. et fortasse erit post febrim sanguineas. et in illa que est a colera adusta est pulsus vehemens et velocitatis et frequentie. et incipit cum horripilatione et frigore in carne et siti et sudore. Et quandoque fit ira et sudor et inflammatio et significant ipsam formam tempus et etas: et quandoque significant ipsam quod ipsa fit successione febrium colericarum.

In parte presenti ponit signa specierum quartane et primo quartane flegmatice dicit. quod illius que fit a melancolia genita per adustionem flegmatis sunt paroxysmi longiores. quia propter viscositatem flegmaticam tardatur resolutio in cinerem et materia

Secundus

titio materie paroxysmantis. secundo frigus in principio paroxysmorum diutius durat: eo quod tardius inflammatur materia propter grossitatem melancholicam et est sudor tardior propter eandem causam: urina grossior: etiam quia in quartana a melancholica naturali. quia ratione humiditatis flegmatice est aptius magis dissoluta cum urina. et ratio de viscositate magis remanet se. cum permixta. propterea urina magis ingrossatur. Melancholia autem naturalis licet sit grossior: non est tamen ita apta dissoluta nec etiam cum eadem remanere permixta. sed potius sua gravitate terrea perit fundum. et est durities arteriarum minor. et succedit secundum plurimum febribus flegmaticis. Signa sanguineae. i. que sit per adulationem sanguinis rubedo urine. Item significat ipsam formam et habitudinem carnosam cum colore rubeo. tempus. i. veritas adolescentie et aliquando sequitur febre sanguinea. Signa colericæ sunt pulsus multum velox et frequens et magis quam in ceteris. non tamen maior quam in sanguinea. et paroxysmi incipiunt cum horripilatione: imo et frigore et rigore: propter fugam caloris intus et sitit et sudore citius festinante quam in ceteris. et quandoque adeit furor: ira inflammatio. et significat ipsam formam. i. macilentam cum colore citrino et as. i. iuveturis et tepus. i. estium. Item succedit fe. colericis. Item non ponit signa quartane melancholicæ. quia quatuor primæ signa generalia maxime sibi accommodantur.

Et pulsus in quartana est declivis ad duritiem propter siccitatem humoris. Ipse enim trahitur ad interiora. quasi ipse esset pulsus senilis et ad equalitatem dum non movetur. et si moveatur diversificatur pulsus valde propter grossitudinem superfluitatis. et fit mundificatio eius apparens apud teporem. et est significatio completa super quartanam. Et multotiens accidit in ea dyastoles inegalitas et fistoles vehementis necessitatis secundum contrarium eius quod est in tertiana. Et pulsus quidem quartane melior est pulsus flegmaticus in parvitate et frequentia. sed est similis ei in tarditate et apud inceptum paroxysmi additur tarditas sua et frequentia. et diversitas eius est maior diversitate reliquarum febrium. Deinde incipit magnificari et fieri velox et frequens.

Item ponit quedam signa specialia. quia a quibusdam rebus specialibus sumpta. primo a pulsu. secundum ab urina. tertio a sudore. quarto a siti. Item intermiscet. partes patent. In prima parte dicitur: quod pulsus quartane vel in quartana est declivis ad duritiem propter siccitatem melancholicam in durantis arteria. ipse enim trahitur ad interiora quasi sit pulsus senilis. quia arteria indurata non potest elevari et est declivis ad equalitatem quia non multum diversus dum non movetur. i. materia ad faciendum paroxysmum: hoc est dum non est in principio et si moveatur sic. i. in principio paroxysmi diversificatur pulsus valde propter grossitatem superfluitatis humoris melancholici. et fit mundificatio eius. i. quartane manifeste apud teporem. i. in die quietis. et in hoc differt a quartana continua. ideo subdit quod est significatio completa super quartanam. i. interposita. et multotiens accidit in pulsu dyastoles inegalitas respectu dyastolis tempore sanitatis. sed fisto-

Quartane periodi. Fo. cxliij.

les est vehementis diversitatis. sed contrarium buis accidit in tertiana. Pro quo notandum: quod licet in omni putrida fistoles sit velocior et maioris diversitatis quam dyastoles sicut dicta superius: tamen in quartana respectu tertiane plus hoc accedit. quia humor est multum grossus vehementer incitans ad fistolem. sed in tertiana quia humor est ardens subtilis est e contra respectu quartane. Et pulsus quidem tertiane est melior. i. non est ita parvus nec ita frequens sicut pulsus flegmaticus. Sed dictum fuit superius in cap. de flegmatica. et est similis ei in tarditate. quod quantum facit in feb. flegmatica ad tarditatem debilitas virtutis. unde recuperat per frequentiam tantum facit ad tarditatem pulsus in quartana minor parvitas quam in flegmatica. unde per magnitudinem sive minorem parvitem recuperat in quo deficit per velocitatem. quare ambo in velocitate quantur. et apud inceptum paroxysmi addit tarditas sua cum frequentia qui textus si volumus sequi Gal. scdo de crisi dicit quod feb. quartana cum incipit ponit pulsus habentis quantum ipse sit ad adolescentem secundum dispositionem eius qui est in ultima dispositione senectutis debet sic intelligi quod pulsus quartanarius cum incipit est tardus et frequens respectu sui. i. tantum. nam tunc necessitas est pauca propter frigiditatem humoris et virtus est debilis quia oppressa a materia grossa et arteria dura inobediens non potest satisfacere necessitati per magnitudinem et velocitatem satis facit per frequentiam. habent enim pulsus parvum et frequentem respectu ipsorum iuvenum. Et quod hoc expositio sit bona ostenditur: quia non potest intelligi quod fiat tardus et frequens respectu pulsus flegmatici. nam statim dixit quod assimilantur in tarditate. nec potest intelligi quod fiat tardus et frequens respectu sui ipsius et in tempore sequenti cum statim dicat oppositum. nec potest intelligi quod fiat tardus et frequens respectu colericæ aut sanguineæ: cum de illis hic non faciat mentionem. et sic esset falsum. quare relinquatur quod fiat tardus et frequens respectu sui. i. tantum. nec hoc alicui debet apparere mirabile. nam sicut sit parvus respectu sui tantum in principio quartane et etiam flegmaticæ in quibus esset pauca necessitas. quid prohibet quod etiam fiat tardus et necessitati satisfaciat virtus per frequentiam? Nam flegmatica et quartana in parvitate participantur. Item omitto alias expositiones et multas ambages aliorum: que magis obfunt quam prosunt. Deinde dicit quod diversitas eius est melior diversitate reliquarum febrium virtute magis oppressa a grossitate materie et instrumento magis duro et inobediens. et in hac diversitate pulsationis apparet maiores quam in flegmatica. Deinde pulsus incipit magnificari velocitari frequentari aucta necessitate et virtute non tantum oppressa.

Et urina in quartana est similem horarum in privatione digestionis propter frigus materie et grossitudinem eius: nisi apud statum bonum. verum dispositiones eius et colores eius diversificantur. et illud ideo. quoniam melancholia generatur ex humoribus diversis.

Item ponit signum sumptum ab urina. d. quod est similem horarum in privatione digestionis. i. non ergo tempore indigesta propter frigus materie et grossitatem eius nisi apud statum bonum. i. salubrem. tunc enim apparet manifesta digestio. i. in augmen-

Tractatus

to et pplete in statu. Et nota qđ vřna in quartana non apparet modo subtilis modo grossa sicut in flegmatica. quia nō est būor tate multitudinis et viscositatis autnerbogeneitatis. ideo nō sic difformiter mouetur nūc ad opilationē nūc ad apertionē opilationū. verū dispositiōes ex parte modi sube et coloris diuersificatur in vřna scđm diuersitatē specierū melācolie et supple etiā aliquādo scđm diuersitatē temporū. maior tamen vniformitas apparet in vřna quartane quātū ad indigestionē in principio quam in flegmatica ppter materiā et esse magis pformē et vniformiter opilatē qđ materia flegmatica. Itē maior diuersitas apparet in vřnis quartane cum sit ex bumozibus aduſtis aut sequens feb. inordinate vagantes qđ in quartana de melancolia naturali propter maiores diuersitates in materia illius quam in melancolia naturali.

Et de signis digestionis quartane est leuitas tremoris. Urina autē in principio est alba ad viriditatem decliuis cruda cui non est digestio. Et post principium diuersificatur eius dispositio propterea qđ plurimus melācolie est generatum ex humoribus diuersis. et est apud declinationē nigra.

Ubi dicit qđ de signis digestionis materie qrtane est leuitas tremoris. Contra quia in statu qrtane rigores et frigus magnificant vel superius dictum fuit in ca. de tertiana de intentione Comenta. primo epidimiarū. et Rasis. xvi. continētis. ca. de quartana iuxta finē dicit. quod post prolongationē dierum subtrahit būor et spgit per mēbra sensibilia et tunc est vebemens rigor. et hoc est bonum signum in hac febre. significat enī finem digestionis in materia. Quidēdū qđ digesta materia frigus et rigor sequens materie frigiditatē remittitur. quia materia frigida per digestionē caleſcit. sequens autē motum materie per mēbra sensibilia augetur. et vtrūqđ de facto potest contingere qđ aliquādo in statu materia digesta sit minor rigor et aliquando maior scđm qđ velocitas materie in statu plus faciat ad intensiōē rigoris quā remissio frigiditatis ad eius remissionē aut econtra. et aliquādo rigores pncipij et status erūt equales: vt patet supra. Urina autē in principio aliquādo est alba albedine translucēte et subtilis ad viriditatem decliuis cruda cui nō est digestio: qđ oīa fiunt ppter frigiditatem melie grossitiē et opilationē. vnde beo oīa maxime verificant in quartana a melia naturali. in alijs autem factis a melācolijs aduſtis nō bec oīa ita apparēt nec tādiu. Et post principium diuersificatur dispositio in vřna. quia coloratur et ingrossatur subtiliata materia et aperta opilatione: et apparent tunc maiores diuersitates tam penes modū subequā penes colores propter diuersitates melācolie: cū plm melle generetur ex būoribz diuersis vt dictū fuit supra. frequētitus enī sit pmutatio ex alijs feb. quā incipiendo et apud declinationē est vřna eius nigra materia pdigesta cū vřna expulsa. nō credo tamē per vřnam solā posse cōprehēdē quartanā ppter cōuenientiam magnā quartane cū flatu in vřna et maxime in pncipio. cuius opiniois maxie fuit Gilbertus anglicus pmo practice ca. de qrtana reprobendēs quosdā infelices loq̄es qđ se pſentē cognoscere oēs egritudines cognoscūt p vřnā etiā purā. qđ in cū

De Cura

sunt pſentes et oīa signa pſiderant pauca cognoscūt. nā vt dicit magister Richardus oim doctorū doctissimū et exptissimū aspiciēs garrulos et iustitio vřnarū gliosos in multiloquio facundos. in ratione exiles et mutos in vřnarū suo excellentissimū tractatu cuius doctrinā singulārē et nullū pparabile in plerisqđ dicit se secutū bis xbis pbatissimis redarguit. qđā garruli et arrogātes vltra metam debitam excedūt variāqđ doctrinā cū regulis pſpria auctoritate inuētis. sed deū testor: et numina celi: qđ nec cura nec arte de pceptiōe mulieris nec de epidimīa nec de qrtana potui inuenire cognitiōē certam per vřnā solam. est enī fallax nūc et equiuocus.

Et sudor in quartana est plurimus per cōparationē ad flegmaticā et nō multiplicatur per cōparationē ad alias. et sitis minoratur in hac febre nisi sit a melācolia colerica.

In qrtana sudor ē plurimū in pſatiōe ad flatū cam: qđ in flatu ē maior opilatio. Itē grossities flatūs et viscositas magis pbiēt sudorē quā sola grossities melie. et non est multū in pſatiōe ad alias: qđ alia būores sunt subtiliores. verū in sanguinea raro accidit sudor nisi sit creticus et sili i causione. et sitis minoratur in hac feb. in cōparatiōe ad alias pter flatū nisi pdeat a melācolia colerica in qua sitis est maior: quā in sanguinea et forte quā in certa colerica. **De cura. Cap. lxx.**

Consideretur in hac egitudine an sit melancolia flegmatica: aut melancolia sanguinea: aut melancolia colerica: aut melia melica. Deinde regē vnamquāqđ earum cum eo qđ ei est cōueniens de illis que dicem.

Ubi curat qrtanā. pmo ponit curā et cōem tam cōtinuē qđ interpolatēz magis pueniat interpolare. scđo spālīr hāc curam applicat ad primā. scđa ibi. (Dispo bul? feb.) pma i duas. pmo ponit curā p medicinas et dicit. scđo pncipalr ponit cibaria istis puentētia. scđa ibi. (Recti?) Pria i duas pmo ponit vnde sumit diuersitas in cura qrtane. scđo pſeq̄. scđa ibi. (Terū in oibz spēbz?) In pma pte dicit. pſiderē in cura qrtane an pdeat a melia sanguinea aut a melia flatuica aut a melia colica aut a melia melica. i. nāfali aut gēta p aduſtionē ei. deinde regē vnamquāqđ earū cū eo qđ sibi magis puenit de illis qđ dicem. hic aut voluit intelligi diuersitatē cure sumptā ex parte temporū p ea qđ dicta sunt i ca. de flatuica. ambo enī cōcāt in hoc qđ nō habēt admistrari subtiliātia et p uocantia fortia nisi aliqđ pdigesta materia. Et sili non debem? soluere regulariter nisi pdigesta materia. de hoc etiā aliqđ dicit i pcessu. explicauit aut diuersificari curā scđm spēs melie. qđ melia magnā diuersitatē recipit i suis spēbz scđm quarū diuersitatē oī curā qrtanarū diuersificari cū oportet eunt usculisqđ quartane causam prius abscindere.

Terū oibz speciebus suis sunt iudicia i quibus cōmunicant. et illud est qđ ipse minuitur in principio. quare necesse est vt attendatur an sit sanguis dominans in ea. et proprie quando quartana est a melancolia sanguinea. tunc enī flebothomē et extrahatur sanguis scđm quāritatē necessitatē

tatis: et fortasse erigit multitudo eius ut ex trahat de eo res plurima. Et quando non est necessaria flebotomia tunc flebotomia est nociua inquantum debilitat et inquantum educit contrarium melancolie: et inquantum mouet humores ad exteriora.

In ista parte prosequi curam. et habet tot partes quot ponit canones. partes patebunt legendo textum. Primus cano. non in omnibus speciebus quartane sunt iudicia in quibus cōcant: et per iudicium intelligit aliquam determinatam noticiam aut electionem aliquam facienda aut omittendi. quorum iudicio: primum est quod omnis minuatur in principio si ad sint conditiones facientes necessarias esse minutionem quare in quacumque specie necesse est ut consideret an sanguis sit dominans et propter quod quartana est a melancolia sanguinea. tunc flebotome et extrahatur quantitas sanguinis necessaria. et fortasse multitudo erigit ut extrahat de eo res plurima. Secundo dicit quod quando non est necessaria flebotomia est nociua inquantum debilitat: et inquantum educit contrarium melancolie. scilicet sanguinem qui secundum complexum nem contrahit melancolie. Item inquantum mouet humores ad exteriora. Notandum quod minutio fit secundum plurimum ante alias euiones. quia est cum magis corpus et securus et cum minor nocumeto et maior iuuameto sit in principio. quia quando postpositus et principium intelligit tempus in quo egritudo parum processit. sicut exempli gratia usque ad tres paroxysmos et fit ad minorandum et ut crescat proportio virtutis super residuum materie. hic autem observa cōditio nes sepe dictas: quod scilicet peccat sanguis aut melancolia cum sanguine mixta et non sit multum distans a natura sanguinis: quod maxime cognoscit ex virna rubra grossa: et quod virtus et etas consentiunt. Tercio notandum quod tria nocumeta tangit quando flebotomatur flebotomia non existere necessaria: quia neque sanguis peccet: neque melancolia est sanguinis mixta. Primum quia debilitat: ut patet. Secundum quia melancolia ex hoc magis maligna: quia euacuat sanguinem quia melancolia rectificat cum sit sibi contrarius et hoc etiam notum est.

Sed dubitatur de tertio. utrum flebotomia moueat humores ad exteriora et ratione huius sit nociua. Pro solutione huius dubij notandum quod flebotomia aliquid vene trahit materias a locis qui cōcant ad ipsam et ad venas sibi propinquas. Unde cum venae que cōter flebotomant cōmunicent membris in se intrinsecis et extrinsecis flebotomia ex ipsis membris intrinsecis et extrinsecis trahet materiam ad venas que flebotomantur et ad venas sibi propinquas. Ex quibus inferre potest ipsam sicut materiam perferre in apertibus membrorum exteriorum minorando et diuertendo materiam ex eis nisi vena flebotomata sit propria membro apertum. Ad ipsum enim traheret materiam a parte ipsam augeret maxime corpore existente pleno. Tercio sequitur ipsam nocere in moribus venenosis: ut in variolis quando per magnam parte materiam petiuit ex terrore: et sicut nocet in scabie et lepra: quorum materia per maiorem parte est extra. Tunc autem non debet exiit aut pauca corpore perferre. et tunc in lepra aut scabie quando materia existit non sunt flebotomandi nisi venae parue per cutim sparse aut scarificando: aut super eis sanguis applicando aut prope. neque etiam per flebotomia in veneno bibito. Trahit enim materias ad eam et membrum nobilissimum. Lasciunt autem flebotomia in

apertibus membrorum intrinsecorum minorando materiam et diuertendo eam exteriori ad venam flebotomata: et cōfert in quartana quando peccat sanguis aut melancolia est sanguinis admixta: quia simul cum sanguine euacuat melancolia. non cet autem quando non est sanguinis admixta: quia mouet ipsam extra versus venam que flebotomatur et facit ipsam magis distare a locis a quibus facilliter potest euacuari: et cum hoc non euacuat ipsam sed potius sanguinem qui corrigit ipsam. Pro quo sciendum est quod melancolia per magnam parte continetur in ramis vene porte. per quos deferret melancolia ab epate ad splenem. Item pertinet in splenem etiam in venis bilis et in uenis sibi proximis. illa scilicet que transit cum sanguine ad nutrimentum. que autem pertinet in vena porte et eius ramis facile potest expelli per mesentericas ad intestina cum mesenterice oriatur a vena porte et illa que pertinet in splenem facile expellit ad stomacum per venam que deferret melancoliam ad os stomachi ad famem excitandam et facile cum vomitu expellet. illa vero que pertinet in vena bilis: facile per venas emulgentes expellit ad renes et vesicam cum urina educitur. Propterea dicit Aulic. quod vena est nigra: quando scilicet melancolia cum urina expellit. nunc autem quando fit flebotomia melia trahit ab alijs locis ad extra ad venam que flebotomatur et ab ea non fit facilis eius euacuatio nisi per cutim cum sudore aut insensibiliter. et bec euacuatio non est apta fieri nisi in longo tempore. unde bec attractio quauis faciat eam magis a corde distare. tamen magis nocet quam cōferat faciendo ipsam elongari a vis ductum. Ex his facile solui potest rationes que contra hunc textum fieri soluerunt. Unum autem ex dictis est quod flebotomia materias que sunt exteriorius trahit intra: et que interiorius trahit extra: et in quibus cōferat: et in quibus nocet.

Et si opus ut euacuetur a principio de humore re faciente se. aliquid ad alleviandum et mundificandum. Illud enim apud digestionem est secundum quod innuunt ad ipsum et sit post portum per diem. Hic est secundus cano de euacuatio cum solutis. d. si opus propter multitudinem melancolie aut malignitatem eius aut propinquitatem ad aliquod membrum nobile euacuetur a principio de humore et faciente febrem ad alleviandum ut virtus fiat potior: supra residuum et ad mundificandum. scilicet materias cōes que in stomacho et intestinis cōtinentur illud. scilicet euacuatio illa apud digestionem. scilicet cum materia est manifeste aut cōpleta digesta secundum quod innuunt ad ipsum: scilicet tempus in quo erit manifeste aut cōplete digesta. Secundo dicit: quod illa euacuatio debet post paroxysmum per diem scilicet in die tertia a die paroxysmi que est dies ante sequentem paroxysmum. Notandum quod quartana cōter non est morbus repletionalis sicut flegmatica debet secundum plurimum tardiores esse ad euacuandum in quartana quam in flegmatica. et tunc secundum plurimum debemus in ea expectare notabilem digestionem antequam soluiamus: scilicet in flatibus frequenter expectamus solam occultam digestionem que est in principio attamen in principio quando materia esset multa: aut maligna aut valde nocens membrum nobilissimum coacte solui mus in principio. quando appareret occulta signa digestionis non expectata manifesta digestionem: sed hoc est rarissimum: et tunc melius est ut medicie eligentes misceant cum medicinis lenientibus sicut. 3. f. cas. c. 3. f. sene. et. iij. gra. 3. m. z. Notandum secundo pro declaratione scilicet dicit quod due sunt potissime cause quare in quartana debemus soluere die tertia a paroxysmo et non die secunda. Prima quia virtus debilitata ex precedenti paroxysmo est magis pformata in die tertia quam in die secunda. Secundo quia materia melancolia est magis cum

Tractatus

lata in die tertia et preparata pro scdo paroxismo et magis irritans virtutē in die tertia quā in die secunda. et rōne huius facilius est eua cuabilis.

Et non oportet vt fiat prouocatio in primis cum fortitudine.

Hic est tertius canō. p. nō oportere fieri prouocationē. s. v. in principio: scz cū fortibus. nam iuxta superius dicta opz ante administrationē prouocantium fortitū precedere digestionē et notabilem innotationē.

Et opz administrētur mollificatiua.

Quartus canō opz vt administrētur mollificatiua: id est humectantia ad materię digestionē.

Et si tibi nō videtur bonū vti potiōibus administra loco earū clisteria cōuenientiā: scz opz vt sint lenia et nō pceditur cōfortatio eorum nisi quādo psequit egritudo statū.

Quintus canō. et si tibi nō videtur bonū vti potiōibus ad educendū materias cōtes contētas in stomacho et in intestinis grossis: qz forte eger abhorret: aut nō cōtinent educēde nisi in intestinis grossis. administra loco earū clisteria durescētia: sed opz vt sint lenia: sed nō cōcedit vt sint fortia nisi qñ egritudo cōsequitur statū. s. quādo est in statu aut ppe statū quo ad digestionē. **H**ic nota qd clisteria acuta exiguunt digestionē cura regulari. xvj. tertij cap. de cura colerice passionis.

Et si medicus iam presumpserit et solutione eduxerit melancoliā in principio aliter quotiens forti et prohibuit egritudinē penitus sed est rectum ab errore.

Sextus canō. et si medicus presumpserit cōtra canones datos ab autoribz qz nō opz fieri eū in principio cū fortibz nisi materia fuerit multa aut furiosa: solutiōe eduxerit melancoliā aliquoties solutiōne forti: et prohibuit egritudines penitus. est tamē ipse vel opus eius rectū ab errore. s. ab electiōe erronea nā quāuis hac vice sibi successerit: quia forte materia erat in vijs ductū forte in centū casibz sibi nō succedet. potius ergo ex hac operatione vituperā dū est quā laudandus.

Et oportet vt prohibeat in die paroxismi a comestiōe et picipiat ieiuniū et phibeat ab aqua frigida illa die. Et est necessariū in reliquis diebus vti carne taiegi aut pulli in primis taiegi vsqz ad tres vel quattuor periodos. deinde pulli. tūc em pullus ē melior.

Septim⁹ canō. opz vt phibeat in die paroxismi a comestiōe et ieiunet. et ea dē die phibeat ab aq frigida et in reliqz diebz vti carne taiegi. s. a uicula rā aut pulli. s. in primis taiegi vsqz ad tres aut quattuor periodos deinde pulli. tūc em pullus ē melior. **N**ō in pria pte dicat. intelligi bz cōstante virtute et quartanario nō existēde illis qui famē tolerare nō pnt. de quibz in ea. de cibatiōe febricitantiū dictū fuit. **L**ōis tū mos i tpe nō est vt de aliqd i declinationē pxiimi vel postqz decliauit. obserua tñ etatem et psetudinē. phibetur aut aqua frigida non solum in die paroxismi s. in quocūqz die ne igrosset et erudet materiā. **E**xplēuit tamē die paroxismi qz videtur hac die magis conuenire rōne estus febrilis. **A**ltimo notandū qz materia quartanae in principio est amplior terrefactior: et magis grauatiua virtutis: nec expectat crisis de ppiquo: et status est remotus. **A**usc. potius ordinauit dietā tenuē in

De cura

principio. ppter causam dictā attendēs dispōnt tūc pnti sperās ppter lōginitatē stat⁹ qz postqz at tenuauit poterit iterū ingrossare et postea pcedere subtiliādo vsqz ad statū. hoc em mō dietādo natura nō grauata cibo in principio. melius vacabit digestiōi materiē. postea virtute resoluēte attendet cū dicta grossiori. postea iterū subtiliabit dicta s. exigentiam status.

Et sit medicia in die paroxismi geleniābum confectum cū aqua calida in die bis aut ter. sintqz. 3. iij. geleniābum. cum. 3. decez sirupi acetosi.

Secundus canō. sit medicina in die paroxismi geleniābum: id est iuleb aut zucaruz ros vel mel ros. dissolutū cū aq calida. et exhibeat bis aut ter in die dando p vice. 3. iij. geleniābum. et. 3. sirupi acetosi simplicis mixti. s. cum aqua calida tāte quātitatis vt bibi possit. **E**t dicitur qz superi⁹ in cura gñali puridarū phibuit aquā oidei in hora paroxismi zucarū et iuleb. **A**mpli⁹ acetū nocet bis qz habet do minū melacolie. tertio regimīnis auctorū ter. cōmentū. **A**d primū dicendū qz hic pot⁹ dī dari in die paroxismi nō autē in hora paroxismi nisi forte in declinationē. **D**icendū etiā qz hic potus est magis medicinalis et minus nutritiu⁹ quā succa. et aq oidei v. iuleb. ppterea in hac mixtiōe sit multū de aqua in cōpatiōe ad geleniābum et sirupū acetosū et sit parū nutritiu⁹ et multū medicinalis. **A**d secundū dī qz litz acetū sit fm cōplexiōe sile melancolie et rōne hui⁹ augeat et foueat ipsam: sua tñ malitia rectificatur per zucarū. **E**t sit hic potus bonum digestiū aliquibus diebus in principio. confert em abstergēdo et incidēdo.

Et tu quidē scis qz quādo melacolia est colerica: tūc opz vt administrēt in ea qd soluat eā ex genere mirabolanoz et viole. **E**t si est flegmatica opz vt administrēt in ea aliter quid in primis in quo sit virtus polip. et epithimi et similiū. **E**t scias qz aqua casei ē bonū vehiculū ei qd administrat de virtutibz predictis. et fortasse confert administratio eius soli quādo ē calitas violēta. nam geleniābum et aqua ei⁹ colata cū decoctione sua forti est loco ipsius. pproprie quādo est in stomacho debilitas aut est illud qd vincit hui⁹ mor frigidus.

Monus canō. qz in melacolia colerica soluat scz cū mirabolans scz citrinis et indis et violis. citrinis em educit colerā. nigri melacoliā adustā. viole aut soluit colerā et cū hoc infrigidat et humectat et ad soluendū opz de istis dare multā quātitatē: sed si est melacolia flegmatica opz in primis quādo scz materia nō est nisi dimīnute digesta: soluere cū virtute polipodij et epithimi et similiū sicut se ne. nā in primis nō debem⁹ eua cuare nisi cū medicina debili. per virtutes ergo istarū medicinarū intelligit aut doses paruas: aut earū infusiones aut decoctiones. **E**t scias qz aqua casei est bonū vehiculū. i. bene vehit virtutes medicinarū soluentū melancoliā qñ secū permiscetur: siue solū infundatur cū ea: siue co:pora earū misceant⁹: et forte ipsa sola administrata cōfert quādo caliditas est vltio lenta: et algeniābum et aqua eius colata decoctione sua forti: id est quādo geleniābum multum decoquitur in aqua et postea colatū in loco hui⁹ casei ppter

casel pprie quādo stomachus est debilis et domi-
natur humor frigidus. ¶ Morādū qd aq casel siue la-
ctis: licet sit calida et sicca et solutiva humoris co-
lerici adusti et mixta cū solutivis melancolici su-
uet ipsius solutionē et optime vebat virtutē earum
contra melancoliā: attamē rōne quarundā partū
frigidarū et humidarū nocet stomacho frigido. p/
pterea bonū est in hoc casu vt pprie domināte hu-
more frigido sicut melancolia flegmatica vice eius
capiat aqua decoctionis mellis ros. que cū boc
q confortat stomachū est bonū vebiculū medicīna
rum solutivū melancoliam.

Epāperius.

Uilissimū? aut
est vomitus ex
pituita et bile
mixta nō cras-
sus cuomif. vo-
mitus em q mī
nuomif. com/
positos nō sūt
mali: nam vita
les et la ceratfo-
nis: difficulta-
tis exēdū indī-
ces sunt: cū boc
etiā signum est
dominari solā
bilē. Verū va-
rios quoq cul-
pes etiā vomī-
tus vt liuidos
et nigros et por-
raceos: sunt nā
q bi pernicio-
si.

**Et vomitus iterū et pprie ante cibum et
post cibū et est cōuenientior: et pprie in die
paroxysmi et ante paroxysmū: et pprie quādo
melancolia est flegmatica est de rebus iuuā-
tibus, inlea et nō in principio tñ: immo et in
omni hora.**

¶ Decimus canō. vomitus ante cibū et post cibū
est valde conueniens et pprie in die paroxysmi ma-
xime quādo melancolia est flegmatica et de rebus
iuuātibz in ea non tñ in princip. imo in oi hora.

Dubitatū an in die paroxysmi cōueniat
vomitus: et arguit q non quia
in die paroxysmi non cōuenit euacuatio. ergo nec
vomitus. tenet cōsequētia. et antecēdes est Aulicē.
in cap. de cura putridarū in gñali. ¶ Scōdo vomit/
accelerare facit paroxysmū et facit ipm auctorem:
ergo nō cōuenit. antecēdes pbatur: q agit ma-
teriā febris: et nō educit: et vomitiua sunt vebemen-
ter calefactiua. ¶ Tertio medicīna solutiva vētris
nō puenit ante paroxysmū ergo nec vomitiua. te-
net cōsequētia: q nō apparet ratio diuersitatis: et
antecēdes est manifestum ex cōi modo operandi.

¶ Quarto melancolici nō sunt euacuādi superius
sed inferius: ergo questio falsa p parte affirmati-
ua. et aīis ponit. iij. affo. affo. ix. Abelcolicos nō
inferi? et. ¶ In oppositū est hic Aul. ¶ Pro decla-
ratione dubij pmitteūdū pū vomitū duplici vo-
mitu posse puocari. fortī sicut cū eliboro: aut de
bilī sicut cum decoctioe raphani. ¶ Scōdo pmitte/
dum q in quartanarijs habētibus stomachū debi-
lem materie flegmatice et aliquādo melancolice in
eo continēt pū paulatim in stomacho congeste
aut aliunde deriuatē per viā colligantē os stoma-
chi cum splene: que quāuis nō sint materie pprie
quartane: inflāmate tamē a calore feb. fouēt quar-
tanā et augēt. ¶ Tertio pmitteūdū materias quar-
tanarum maxime aītes in venis splenis aut sibi
ppinque pūneri et eas pelli ad stomachū per ve-
nam colligantē splenē: osi stomachi. Contingens
est tamem bas aut earū partem pulsas ad venas
post epar distātes a splene in feb. interpolatis mo-
ueri extra venas. in continuis nō moueri de venis
magnis ad paruas. ¶ Quibus pmissis sit hec p/
ma cōclusio. nunq regulariter in die paroxysmi an-
te paroxysmū per vomitū forte est fortis vomit/
puocādus. pbatur: q illud agit in inquietat ac/
celerat pūximū debilitatū tūte q iterū futura ē de
bilior p paroxysmū secuturū. ¶ Scōda pclusio in die
paroxysmi ante cibū et post cibū puenit vomit/
leui vomitū. pbatur. nam si corpus de facili vo/
mat sine premissione cibi concedi pōt ad diuersos/
nem melancolie que pelli debet ad locū minere pu-
tredinis et ad trabendū melancoliā a splene ad sto-
machum et cum vomitu euacuet. Qd si nihil istorū
fiat saltē materie in stomacho pūente fouēt feb.
euacuabūtur. Si aut vomat difficulter melius est

cibum pmittere vt vomitus facilius sit. ¶ Tertia cō/
clusio vomitus fortis cū vomitū forte cōuenit in
die quietis materie predigesta in corpibus apertis
vomitus et cōsuetis vomitu purgari maxime natu-
ra ipm tentāte. pclusio pū. cū per vomitū materia
melancolica sit. optime apta purgari: et est de inten-
tione Aul. in parte sequēt. ¶ Quarta pclusio. quā/
cūqz hora natura tentante vomitū siue in paroxys-
mo siue in quiete materie digesta aut non digesta
est adiuuādus saltē cum lenibus. hec pclusio est de
intentioe Aul. in cap. gñali curatiōis febris putri-
darū et in pūenti pte. Et ex his pū solutio ad duas
pūmas rōnes. ¶ Ad tertiū dicit fm Bētlic. q nō
est similitudo de vomitū et solutivū exhibito an-
te paroxysmū: q non potes regulare farmacū tuū
et dicere agas hoc anteq paroxysmus supueniat.
Nec potes precipere vt agat in humorē motum et
nō in alium: immo aget in totū. Et fiet magna cō-
motio que nō deberet cum farmaco cōcurrere: sed
tutū est in die quietis solutivū exhibere. vomitū
autē exhibet cū materia in stomacho existit vt ad
ipsum attracta educat nec aget vltius. ¶ Preter
ea cōtra dicta instatur q: superius in cap. cure pu-
tride in generali dictū fuit q in die paroxysmi non
fiat euacuatio gratia. cause pūctae: q i la mouet
motu cōtrario farmaci. nam tam vomitū quā so-
lutivū trahit a cūferētijs ad centrus: et hic dicit
Aulicē. q in quartana fiat vomit/
vt diuertat ma-
teriā a parte sui motus ad stomachū et intestina.
¶ Rñdet Bētlicēq materie que sunt distātes a sto-
macho nō debent nec forte possent diuertere ad sto-
machū: q illud nō fiet sine forti motu debilitate et
violētiā: cōcurrente tamē motu pūximū. sed mo-
tus materierū q sunt prope stomachū possunt vo-
mitu facto nō cū forti farmaco diuertere maxie quā
do melancolia est flegmatica. hora aut istius vomit-
tus debet esse prope paroxysmū tñ. q aliqua cō/
motio incipit in materia et hoc est p hora ante pa-
roxysmū vel circa. vel forte inchoatē paroxysmo se-
cundū q tibi videtur. et hoc em fit ad educendum
materias que sunt in stomacho et prope stomachū
et quia hora paroxysmi cōmouēt sunt tunc facti
litoris educiōis. ¶ Ad quartū d: q melancolia sup/
siue et scdm totum repleti regulariter et electue nō
sunt euacuādi cum forti farmaco sursum: deorsum
plurimū melancolia declinante deorsum.

¶ Oportet ergo vt nō laborez in principio
et in principijs digestionis vsqz ad cūctum
complementi digestionis in euacuando su-
perfluitatem cum eo quod calefacit cū for-
titudine: neqz cum eo qd ericeat cum forti-
tudine ex medicina et dimissione ciborum:
neqz cū eo qd debilitat ex solutioe vētr: neqz
iterum cum eo quod debilitat in principio
et subtiliatione regiminis.

¶ Andecimus canon. opz vt nō laborez. scz in pū/
cipio cū materia est cruda. neqz in principijs dige-
stionis: id est cū materia est occulte digesta: sed di-
mitte vsqz ad cōplementū digestiōis in euacuādo
melancoliā cū eo qd calefacit cū fortitudine sicut
diatromptpereon. nec cum eo qd fortiter ericeat ex
medicina sicut dyasulphur et ex dimissione ciborū
scz nihil exhibēdo. neqz cum eo quod debilitat in
paroxysmo ex subtilitatioe regiminis sicut est dicta
propinqua tenuissime que est nihil dare. quorū cō-
cordiam habes in Serapione. vj. b. eularij. cap. xv.
de cura quartane: que dicta sunt cōtra quosdā im-
p

peritos profitentes se curare oēs quartanas quorū aliquid parum ante paroxysmū dant parū aque ut/ tis. aliquid dant tria grana piperis et febrem augēt materiā dilatāt et permittentes malum cum bono sunt causa alterius quartane. Illi autem qui dant exiccantia sicut sulphur resoluūt subtile et reliquū dimittunt ineptum digestionī et euacuationī. qui vero nihil cibi exhibēt aut modicissimū debilitāt virtutē. Qui vero dant medicinas exoluentes edu/ cunt hūiores nō educēdos agītāt et permittent bu/ morem melancolicū cum bono qui ab eo corrūpi/ tur et componunt quartanā cum quartana et debi/ litant virtutes. Nec tamen exhibita in declinatōe digesta materia et minorata frequēter curant quar/ tanam vna aut bina exhibitione.

Et scias quod quando incipit quartana in estate aut hyeme: tunc oportet vt in potu detur in primis de aqua ordeī et secaniabum vt aperiat vias opilatas propter prouoca/ tionē et consumatur velociter: et illud est post periodum antecedentem tribus horis aut quatuor. Et cum accidit quartana in hyeme tunc non est modus vt densi potu troisci.

Quoddecimus canon. et scias quod quando fit quartana in estate aut in bieme bonū est vt detur in primis: id est in principiis de aqua ordeī et seca/ niabim: id est sirupo acetoso mellino aut succario simplici aut composito secundū exigentias vt ape/ riat vias opilatas vt materiam prouocandā con/ sumat velociter: et hoc datur post finem periodi per tres aut quatuor horas. **S**ecundo dicit: qd quando accidit quartana in bieme non debent da/ ri troisci. sunt enim stipitici et sicci cōmuniter opi/ lantes: sed opilationes maxime vitare oportet. po/ tus autem suprascripti ex sirupo acetoso cū aqua ordeī datur ad humectandū: subtiliādam aperiē/ dum et ad prouocandum proprie. in estate fit zuc/ carinus cum aqua multa: sed bieme mellinus cum aqua pauciori.

Et scias quod res frigide et humide fa/ ciles digestionis boni chimi sunt conueniē/ tes huic egritudini in quantum febris: et ex hoc quod sunt contrarietvni duarum quali/ tatum melancolie que est siccitas. qre opor/ tet vt administretur iterum vbi nō timetur nocumentum digestionis. et non sit quanti/ tas ex qua timetur nocumentum in digestio/ ne. aut misceat cum eis aliqd qd earū frigi/ ditatem temperet et non minuat earum hu/ miditatem. et iste sunt res calide cum equa/ litate. et alienetur omne frigidū et siccum. et res frigide et humide huic egritudini cō/ uenientes sunt sicut endiuia et lactuca et me/ lon et persica quandoq. Et non oportet vt deurentur huiusmodi nisi aut propter ve/ hementiam frigiditatis. et est inuentū sicut in lactuca: et non est inuentum sicut in me/ lone dulci. aut propter vehemētiam prouo/ cationis perducētis ad ingrossationē san/ guinis. et illud est inuentum in melone dul/ ci. aut propterea quia preparata sunt ei qd permisceat putredinem: et illud est inuentū

in persicis. et oportet vt obserues huiusmo/ di. Libi vero calidi cum equalitate cum ad/ ditione in humiditate sunt iuuantes valde et proprie cum volunt equationes calidita/ tis eorum vbi non diligitur vt per ea fiat iu/ uamentum ad digestionem cum frigidis et humidis sicut committio ficuum cum endi/ uia. et nō est malū in primis sumere ea in qui/ bus est salsedo et acredo et incisio: cum non timetur clementum caliditatis. in fine aut egritudinis nō est excusatio illius.

Decimus tertius canon. et scias quod res frigide et humide faciles digestionis boni cibi sunt con/ uenientes in cura bulus egritudinis in quantum feb/ rē. puentūt etiā ratione cause in hoc quod contrariā/ tur siccitati melancolie: sed opz vt hoc administrē/ tur vbi non timetur nocumentum digestionis: quia frigida debilitāt digestionē. nec sunt in multa qua/ titate propter eandem causam: aut si timeatur eos/ rum frigiditas misceatur cum eis aliqd qd tem/ peret eorum frigiditatem et nō minuat humiditatem. Ita autem sunt remisse calida et vitetur omne frigi/ dum et siccum. Et res frigide et humide puentent/ res patiensibus hanc egritudinē sunt sicut endiuia lactuca melon et persica. quandoq. nō debet hoc vi/ tari nisi ppter vehemētiam frigiditatis sicut in lactu/ ca qd est frigida in scō: et nō est in melone dulci de/ ne pempasato: aut aliqd vitatur ista ppter vehe/ mentiam. prouocātis pducētis ad ingrossationē san/ guinis educētis partibus subtilibz et remanētibus grossis: et illud se prouocatio ē inuentū in melone dul/ ci maxie qm comedit cū seminis? suis et partibz sibi/ primis: cōpeteret etiā cū seminis? suis melancolia digesta. Persica aut sibi puentūt si decoquantur aut si datur cōsuetta infusa in pauco vini puri qd res/ citificat ipsa in ca. de plicis et grissomitis. Libi dō calidi nō multū sed notabilr humidr iuuāt valde. et proprie cū volum? moderate calefacere sicut in mellia fecali et in mellia flegmatica. et in summa in/ oi specie melancolie quā nō intendim? digerere cum frigidis et humidis sicut est mellia colerica. melan/ colia sanguinea et melancolia genita per adustionē melancolie melice. In his est inuentū frigida et hu/ mida. Exemplū calidorū humidorū sicut ficus cu/ endiuia iura pinguis pulli bene pingues similia. Subdit tamē qd nō est malus in principiis sumere ea in quibus est salsedo et acuitas: incisio cum nō timetur caliditas superflua sicut in melancolia na/ turali et flegmatica. In fine autem egritudinis nō est excusatio ab ea: sed salsedine et acuitate. Notā/ dum quod ista falsa sunt sicut alimuri. acuta sicut si/ nap. incisua sicut acetū cōueniunt a principio ali/ qua digestionē apparente. nam rectificāt stoma/ chum preparāt materias: et quandoq. eis vitimur ad vomitū digesta materia et minorata. bis vitimur copiosius ad sentendū et resoluendum materias.

Et troisci de absinthio iuuatiui sunt vsq. ad finem egritudinis.

Decimus quartus canon. troisci de absin/ blio cō/ ueniunt a manifesta digestionē vsq. ad finem egritudinis. quia sunt aperitiui et confortatiui. tempo/ re tamen nostro bis non vitimur sed aliqua conse/ ctione et usudez intentionis loco eorum sicut aroma/ ticum ro. electuariū regum et similia.

Et de illis quibus fit iuuantū est ses/ fio in aqua calida dulci ante cibum omni die et balneatio

et balneatio que humectat et non facit sudare neque excitat caliditatem et continuatio delictorum et quietis et abhorere exercitium et motus corporeos et animales.

Decimus quintus canon. et de iuuatibus est sessio in aqua calida dulci stomacho seculo et balneatio que humectat et non facit sudare nec excitat ad caliditatem et continuatio delictorum et abhorere exercitium et motus corporeos et animales. **M**ostrandum quod a principio non digesta materia conceditur balneum parue more ad humectandum et poros dilatandum. digerit enim materiam melancolicam et non agitat neque per corpus eam fluere facit: sed digesta materia et minorata conuenit balneum longioris more ad resoluendum. ideo in principio motus abhorere corpus et animales qui magis in fine conueniunt.

Et omnes iste febres indigent humectantibus et diuersificantur in quantitate infrigidationis et calefactionis. et necessitas sua quia indigent exiccationis est propter illud quod est in eis de virtute incisionis et abstersionis et solutionis et non propter exiccationem.

Decimus sextus canon. et omnes iste feb. indigent humectantibus et diuersificantur quantitate calefactionis et infrigidationis. Causa autem quare indigent exiccationis non est propter exicare: sed quia in siccis est virtus incisionis abstersionis et solutionis. quibus indiget in hac egritudine.

Et oportet ut obseruetur stomachus cum emplastris bonis confortantibus que sunt inter virtutes caliditatis et subtilitatis eius secundum quod erigit dispositio et obseruetur splen et epar et regantur ut non indurentur et apostementur.

Decimus septimus canon. et oportet ut obseruetur stomachus cum emplastris confortantibus que sunt inter fortem caliditatem et remissam secundum exigentiam dispositionis et obseruetur splen et epar. et taliter regantur ut non indurentur et apostementur. Cauendum est itaque a grossis et viscosis: et vtdum est subtilitatis incisionis abstersionis et aperitulis.

Et fortasse est necessarium ad prouocandum vomitum uti aqua raphani cum semine suo que misceatur cum sirupo acetoso.

Et fortasse iuuatur cum antecessione comestitionis sicile. et eius quod salitum est de piscibus et sinapis et his similibus ante ipsum. **E**t adiuuatur post illud cum potu aque multe deinde fiat successio cum sirupo acetoso et euomat. **E**t de illis que conferunt ei est summat ipsum in die paroxysmi. deinde euomat super ipsum et securitatem facit a noimento febris quod est propter frigus et rigorem et acuitatem febris si sumat allia et mel et bibat sirupum acetosum mellinum et impleatur cibo. Deinde sumat aquam calidam et euomat. Cum ergo consumitur paroxysmus cenet rem paruum et balneetur in mane. **E**t si sumat ante paroxysmum quinqz horis cibum ut euomat fortasse iuuabit illud: licet non euomat. **E**t vomitus ante paroxysmum quicunqz humor sit aut alleuiat paroxysmum aut eradicat ipsum.

Decimus octauus canon. de vomitu et fortasse necessarium est ad prouocandum vomitum uti aqua: scz decoctionis aut expressionis raphani cum semine suo que misceatur cum sirupo acetoso zuccarino aut mellio. expressio tñ raphani est fortis: quod decoctio et siliu semen raphani est fortius quam radix eius et fortasse iuuatur vomitus et facilitatur prius comedendo blistem et aliquid salitum: pisces. s. sinapim et similia ante vomitum detur et bibendo multam aquam: et post hanc comestitionem et potum scz per horam detur sirupus acetosus cum aqua raphani. Secundo dicitur: quod de illis que conferunt ad vomitum est ut sumat vomituum in die paroxysmi: deinde euomat. **E**t tertio dicitur: quod securitatem facit a noimento sequente frigus rigorem et acuitatem eius: scz rigoris si primo sumat allia et mel et bibat sirupum acetosum mellinum et impleatur cibo. deinde sumat aquam calidam et euomat. Quarto dicitur: quod cum consumitur paroxysmus cenet rem paruum et si sumat ante paroxysmum quinqz horis cibum et euomat fortasse iuuabitur valde licet etiam non euomat: quia nutritur ex cibo sumpto. Quinto dicitur: quod vomitus ante paroxysmum quicunqz humor sit: alleuiat paroxysmum aut eradicat quando materia propria est pauca et propinqua stomacho. vomitu enim educitur.

Et de regimine bono est quod ieiunet in die paroxysmi si non est quod prohibeat: et non sumat cibum donec consumatur paroxysmus: et ingrediatur balneum die secundo. siquidem fuerit digestio secundum descriptionem: et si non fuerit digestio non fiat in eo nisi effusio aque calide quantitate quam delectat corpus et humectat minus quam ut perueniat ad hoc ut liquefiat ex ea humor. **E**t in die tertio administretur vomitus propter illud quod supfluit de cibo et quod resoluit balneum. quauis oporteat ut administretur vomitus in die paroxysmi iterum.

Decimus nonus canon. de regimine bono est ut ieiunet in die paroxysmi nisi sit aliquid quod prohibeat sicut est etas aut timor: casus virtutis et non sumat cibum nisi finito paroxysmo et ingrediatur balneum: scz in die secundo ad resoluendum reliquas materiem. Quod si materia fuerit digesta fiat balneum secundum dispositionem supple ordinatam transeundo per casas ut describitur scda primi. et trabendo sufficientem moram in eo. et si materia non fuerit digesta non fiat nisi effusio aque calide quantitate que delectat corpus et humectet. et non perueniat ad hoc ut liquefiat per eam humor. et in tertio die qui est ante paroxysmum sequentem administretur vomitus per illud quod supfluit de cibo. suspicandus est enim quod stomachus habeat aliquas superfluitates per indigestionem multiplicatas et balneatio aliquas materias calefacit et mouet ad stomachum. et hoc est preceptum Rasis. xvij. continetis capitulo de quartana auctoritate Constantini. Dicit enim. Quare vero balneus spargit superfluitates ad stomachum et. necessarius est vomitus in tertia die. non tamen vult Aescenna propter vomitum

tum factum i tertia die tu excuseris a vomitu quare
te diei que est dies paroxysmi.

Quod si materia fuerit sanguinea iuuabitur: cum flebotomia ex basilica. deinde per euacuationem subtilē cum eo in quo ponunt de mundificationibus sanguinē sicut virtutes suchaa: et bedeguar: et polipo. et sumiterre. et mirabolanozum lebul. et hoc quidem genus velociter recipit curationē. Et si fuerit melancolia colerica. tunc tibi inest vt ad ministras in frigidationem et humectationē vltimas ex medicinis et cibis: et ad mīstra aquā temperatam sedendo in ea et abluendo. et fiat lenificatio nature in principio cum eis que sunt sicut illud quod fit ex violis. et qd fit ex aqua casei cum virtute polipo. aut sirupus acetosus cum epithimo. et sirup⁹ rosa. et aqua iuleb. et cassiē. **A**t vero solutio eius integra sperat post viginti dies. quoniam digestio apparet in eo. scilicet quando materia est melancolia colerica. deinde fiat gradatio ad illud quod subtiliat et incidit. Et si necessaria est rectificatio stomachi: tunc fiat cū inunctioib⁹ et oleis et epithimatis que non pertranseant virtutes camomille. abfin. et melliloti. et similia. Et ieiunium plurimum vsq; in die periodi: et quandoq; iterum est ex eis que non conueniunt ei et si sit vt in die periodi sufficiat. eis de cibo parum modicum. Et de mundificantibus iuuatiuis sunt ea in quibus est decoctio mirabol. et epithimi. et sene in sirupo acetoso in quo decocte sunt viole. et fortasse sumitur in potu ante in eo assa in ieiunio proprie i die paroxysmi et euomat ipsum si nauseat cum anima eius. Et si fuerit melancolia flegmatica redeat ad sirupum acetosum mellinum cum aqua apij et feni. et similia. Et si necessaria fuerit lenificatio misceatur cū eo in principio virtus solutiua flegmatis de virtutib⁹ turbit. et polip. et fiat gradatio pauca ad virtutem agari. et fiat vt vomat cum sirupo acetoso mellino de feni. et his similibus vsq; quo incipiat digeri. et fiat vaporatio stomachi. et eius emplastratio cū eo qd est fortius: ita vt cum dactilis. et ficibus et similibus: et similiter iunge ipsum cum oleis calidis perueniendo vsq; ad oleum de costo: et fortasse est necessariū in eo prouocare vomitum cum siru. acetoso. et sit in eo virtus sinapis. et ellebori al. Immo fortasse est necessariū vt in potu detur elleborus cum dispositione sua cum non timeatur debilitas dispositionis virtutis. Et si fuerit melancolia melancolica pura de genere fecis sang. tunc rectificat solutio eius in primis cum aqua iuleb. et penidijs. et est conue-

niens administratio geleniabim mellini et zucarini. et in fine eius euacuetur cum eis que sunt sicut decoctio mirabola. citri. et nigrozum. et sumiterre et passularuz. Cum ergo egritudo digesta est: tunc bonum est flebotomare ex basilica. et administratur vomitus super cibum cū fortitudine. aut leuiter secundus hora et necessitatem. Et oportet vt assiduet ipsum quoniam est radix ad euacuationem cum medicinis et clisteribus fortibus. et medicine que administrantur in huiusmodi hora sunt epithimū et polipodum. et agari. et sticados et lapis armenus et lapis lazuli abluti et nō abluti. et fucus foliorū centauree cum sirupo mellino. **H**ic specialius ponit curam scdm vnāquāq; materiam. Secūdo ponit curā faciendā post euacuationes factas post digestionē. Tercio describit mltas medicinas. scda ibi. (Et habes psillum). tertia ibi. (Et de trociscis). Prima in quatuor scdm quatuor species melancolie facientes quartanas. pariter patent. In prima parte dicit: q si melancolia fuerit sanguinea: id est sanguis admixta vel ex sanguine facta: propinqua tamē materie ipsius: iuuabitur cum flebotomia ex basilica. scz de extra si separ fuerit causa vt per caliditatem eius superfluum sanguis in melancolia puerat. Si autē splen esset turbidus et melancolia repletus flebotomatur basilica sinistra. deinde iuuabit per euacuationē subtilē. scilicet leuē cū mundificationib⁹ sanguinē sicut solutiū in quo sunt virtutes suchaa bedeguar polipodij sumiterre mirabolanoz lebul. **Q**ultimo dicit quod illud genus: scz quartana sanguinea velociter curat in coparatione ad flegmaticā et fecalē. Dixit autē deinde q necessarijs existētib⁹ flebotomia et solutio ventris inchoandū est a flebotomia scz plurimū quarta primi ca. iij. Abundificat autē sanguinem quēcūq; extrahit ab eo būores inficiētes ipm et q faciūt citius substantiā clarā et illustrē que sunt ista et eorum virtutes. **M**ora ex sepe dictis: licet mirabo. lebul euacuet plus flegma: tamē etiam euacuant melancolia. **Q**uod si fuerit melancolia colerica administra notabiliter in frigiditā et humectatā ex medicinis et cibis et sedeat in aqua temperata et balneet in ea. est enim ceteris calidior. vnde omnia que administrantur debent esse magis frigida aut minus calida potentia aut actu: et lenificetur venter in principio cum decoctione facta ex violis et polipodio et aqua casei. Et administratur sirupus acetosus cum epithimo. aut sirupus rosa. cum iuleb et cassiē. bec enim in frigidant et ventrem leniunt: et duo prima ex his aliquāliter solūt melancolia. pueniūt igitur duo pīa cū aliq; appareat digestio: scz illa pueniūt ab initio: aut solutio eius in tegra. scilicet cū medicinis fortiorib⁹ pparat post duos dies qm materia est colerica. tunc enim est cōplete digesta. citius enim digeritur quam flegmatica et fecalis. Sed de sanguinea forte est dubium. Deinde scz post minoratōnē fiat gradatio ad subtilitā et incidentiā. et quāto magis pcedit digestio et minoratio tanto cū fortioribus est subtiliandū et incidendum. Et si necessaria fuerit stomacho cōfortatio fiat cum enctionib⁹ ex oleis et epithimatis q nō pertrāsēūt virtutes camomille et abfin. et melliloti et similia que sunt calida in pīo gradu et tenuissimū plurimū in die paroxysmi quādoq; nō conuenit: immo

nt: immo in die paroxysmi detur in cibo parū. naz
corpora que incurrūt quartanā colericā sunt aptis
sima resoluit multū apta ledi ex tetunio. Et de mū
difficantibus est decoctio mirabolanoz. i. indorū
et epibimū sene cū sirupo acetoso. i. quovio. deco
cte sunt. soluit em̄ melancolīā colericā. et fortasse su
mis in potu. scz vomitū aliqđ in quo sit assa sto
macho tetuno prope in die paroxysmi. et euomit
ipsum: scz vomitū cū humoribz existētibz in sto
macho si nauscat aia: idest os stomachi eius. cum
em̄ os stomachi nauscat maxime puenit vomitū
Bonū tamē est cū sit notabiliter calidū cū aliquo
frigido tepere: idest cū aqua ordet. Quod si me
lancolia fuerit flegmatica redeat ad sirupū aceto
sum mellinū cum aqua fenculi apij et similitū subti
liantū et aperientū. Dicit autē redeat q: ista dige
stiva superius posita fuerunt in flegmatica. Ibis
tamen non estyendū nisi aliquāter digesta mate
ria et minorata: sed in principio vtendū est oximel
le cum aqua zucarata pro digestivo postea veniē
dum est ad hoc. Et si fuerit necessaria lenificatio:
idest lenis seu levis solutio misceat in pncip. cu
eo scz sirupo acetoso mellino virtus solutiva fleg
matis sicut vrus turbibz et polipodij. et fiat grada
tio parua ad virtutem agarici.

Contra. quia agaricus est debilis: q̄
tiam cōcludere nisi dosis agarici augeat in cōpa
ratione ad dosim turbibz: et forte agaricus solus
est fortior: quā aggregatus ex polipodio et turbibz
ceteris paribus et ex parte quantitatis. Nam aggre
gatum ex intenso et remisso est minus intensus quā
solū intensum: vt p: in questioe nostra de cōposi
tione medicinarū. et fiat vt romat cū sirupo aceto
so mellino de semibz et filibus sicut radicibz sub
tiliatibz vsquequo incipiat digeri manifeste. Naz
cōplete digesta materia erit opus fortioribus me
dicinis vomituis. et sic vaporatio stomachi eius
emplastratio cū magis calidis quā illa que cōue
niunt in quartana colericā: sicut cū ficibus dactyl
lis et filibus perueniētibz vsqz ad scōm vel tertiū
gradū. Unde subdit q̄ vngatur stomacho cū oleis
calidis vsqz ad oleū de casto. Et fortasse est necessa
riū puocare vomitū cū sirupo acetoso i quo sit vir
tus sinapis ellebori albi qm̄ scz flegma ex quo ge
nita est melancolia fuerit valde grossum et viscosum
immo fortasse est necessarius q̄ detur ellebor: cum
dispositioe sua. i. substantia cuz nō timeat debilitas
virtutis. Adhuc tamē in cap. de elleboro subet al
bum vitari. q: p̄focatur est. si ergo nō detur nisi
in parua dosi: scz circa. ʒ. ʒ. Et si fuerit melancolia
que est fer sanguis pura. q: nō alteri humoris admi
xta. Et sub hac cōprehēditur melancolie cura genti
te ex melā colia fecali per aduersionē fiat solutio in
principio cum aqua luble que luble est spēs vo
lubilis de qua specie dictū est. et penidijs ad lentē
dum et educendus que in stomacho et in intestinis
cōtinetur: tunc est pueniēs administratio gelentia
bim. i. cōdit de rosis cū melle aut zuccaro ad sto
machi cōfortationē et lenitionē quādam rōne mel
lis et ros. recentū. et in fine. i. in p̄cessu euacuat̄ cuz
decoctione mirabolanoz citrinorū et nigroz fumi
terre et passularū p̄tis ad lentēdū: p̄tis ad educēdū
materia aduulā. Lū g digesta ē egritudis materia
fiat flebotomia ex basilica dextra aut sinistra scōz
exigentia. Et hic nota quod flebotomia aliquan
do negatur in principio que cōceditur in processu
quando materia per digestionem subtiliata est ad
mixta sanguini: et tunc visua efficitur rubea grossa

Et hoc dictum est quarta p̄imi cap. de flebotomia.
m̄ia. et a Gal. in libro de flebotomia. Et admini
stretur vomitus sumpto cibo fortis aut debilis se
cundū bozam. quia in principio aut parū digesta
materia leuor. sed magis digesta fortior: et necessi
tatem maiore aut minore scōz q̄ melancolia est ma
ioris quantitatis aut minoris. et difficilior aut fac
lius educibilis a splene ad stomachū. Et opz vt af
fiduet vomitū quoniam est radix in curatioe quarta
ne. et assiduet etiā euacuationes cum medicinis et
clisteribus fortiter exoluentibz. Adhuc tamē que
administratur in hac boza: idest in statu digestio
nis sunt epibimū et polipodiū. agaricus. et stica. et
lapis armenus et lapis lazuli ablutus et nō ablut
et succus foliorū centauree cum sirupo mellino. i.
melle rosato aut oximelle. et fortasse est necessari
elleborus niger. melius tamē est quod iste medicis
ne sint correcte et psolate scōm q̄ expedit sicut do
cet Adhuc in p̄p̄is capitulis.

Et fortasse infunduntur in colerica sene.
et fumus terre: cum epibimū in sirupo ace
toso.

Unde incidēt ponit solutū cōueniens in melā
colia colerica: et dicit qđ sirupus acetosus in quo
fuerint infuse sene. fumus terre epibimū facta bo
na exp̄essione cōuenit etiam si bozū substantia des
tur cum sirupo acetoso.

Deinde habes consiliū tunc apud eua
cuationem. et da in potu flegmatice et me
lancolice ex ea tyriacam et metridatum. et
medicamen de assa. et sulfur. et piper solum
bibatur in aqua. Et de illis est sinapis que
administratur non assidue: immo in omni
bus tribus diebus. et in primis et ante illud
in spacio longiore: et similiter dyapipereon
et similia illis de electuarijs. et nō festines cū
aliquo horum antedigestione. Nā si tu de
deris in potu tyriacā et similia illi in primis
cōpones quartanā cū quartana. et fortasse
atrabiles egritudines alias et prope in hye
me. Et si in fine necessaria fuerit flebotomia
aude super eam.

In hac parte superius diuissa curat quartanam
post complementū digestionis et notabilē euacua
tionem. et habet duas partes. In prima facit qđ
dictū est. In secunda ponit curā Gal. scōa ibi (In
quit Galenus). In secunda parte dicit. deinde ha
bes consiliū apud euacuationē. i. post euacuat
ionem: nō tamē multū distāter: da in potu flegma
tice et melancolice tyriacā et metridatū et medicamē
de assa et sulfur. et piper soluz bibatur in aqua. Et
de illis ē sinapis que nō administrat̄ quotidie: im
mo in omnibus tribus diebus simul. et administra
tur in primis. i. ante omnes medicinas hic dictas.
vult em̄ q̄ sinapis p̄parata qualiter p̄parat̄ cuz sit
mostarda possit dari ante medicinas tam dictas
cum sit minus calida ceteris: non tamē debet dari
tunc nisi in tribus diebus semel. et ante id. idest an
tequā sit facta euacuatō multoties iterata. in spa
cio longiore. sicut exēplū gratia. omnibz quattuor
diebus semel. nam quanto materia est magis dis
gesta idest magis minorata butusmodi fortiter ca
lescētia frequēt? etiā minori quantitate dari poss
sunt. et inter butusmodi fortiter calefacientia de
bemus incipere a minus calefaciente sicut est mo
r

starda inter bas, et similiter dandus est diatriopsi/
pereon. Secundo dicit quod non festines cum ali/
quo istorum ante digestionem. nam si dederis in po/
tu tyriacam et similia illi in primis compones quar/
tanam cum quartana et fortasse attrahes egritu/
dines alias sicut febres colericas et eblicas et simi/
les sequentes inflammationem et materie dissolutione/
nem et proprie in bieme. quia in ea propter poro/
rum opilationes vapores a materia calefacta ele/
uati non possunt educi. nec etiam ipsa materia su/
dore educitur et retenta auget febres que tempore
calido poris apertis educere. Tercio dicit quod
in fine eius si necessaria fuerit flebotomia aude
super eam que necessitas potest esse propter infla/
mationem sanguinis et ebullitionem sequentem bu/
tusmodi calidiorum administrationem. Et ex his infer/
tur quosdam profitentes se curare omnem quarta/
nam cum butusmodi calidis sudorem prouocanti/
bus non habere consilium de quo hic loquitur Aut/
cenna cum indifferenter exhibeat butusmodi calida
in omni specie quartane et omni tempore ipsius
tam tempore calido quam frigido: cum Autcenna
butusmodi solum exhiberi precipiat in flegmaticis
et melancolicis et complete digesta materia et
pro magna parte minorata et non in bieme. sibi er/
go plurimum accidit quod componunt quartana
cum quartana: et interdum egros interimunt. bec
autem secundum Autcennam ministranda essent
tempore quiescentis. Si tamen velles facere aliquam
experientiam quam vidi sepe succedere aliquid isto/
rum exhibe inchoante paroxismo. s. f. aut. ij. tyri/
ca aut metridat cum maluat. s. ij. aut. iij. aut. s.
ij. diatriop piperon cum maluat. et postea ip/
sum pannis bene cooperat ut fudet. vidi enim sepe
ipsos in bina aut trina exhibitione fore sanatos.

Inquit galenus sanauit gentem pluri/
mam a quartana ita. Dedit eis in potu post
digestionem solutiuum: deinde dedit eis in
potu succum absinthij. deinde dedit eis in po/
tu tyriacam. et dico quod assa et piper sin/
gularia sunt iuuatiua valde quando appa/
ret digestio et peruenit status. Et ciba il/
lum salpene et elbune et leniculi capparis
et sinapis et almuri et omnibus in quibus
est virtus solutiua cum fortitudine. et for/
tasse erit tibi necessarium ut des ei in potu
post quadraginta dies omni mane quan/
tum est nabaca vna de eis que sunt sicut me/
dicamen de assa. et omni sero similiter: cum
febris non fuerit acuta et materie radix non
fuerit colerica.

Illic ponit curam Gale. dicens se sanasse pluri/
mos a quartana hoc modo. Dabat eis primo in
potu post digestionem solutiuum et post solutiuum
succum absinthij. deinde post illud tyriacam. et sub/
git quod assa et piper sunt singularia: id est quod li/
bet de per se sunt iuuatiua valde quando apparet
digestio et prouenit status: scilicet quo ad digestio/
nem: et ly prouenit est preteriti perfecti temporis.
Et ciba cum sabane id est cibatione facta ex pisci/
bus saltris nucis speciebus et oleo. et elbune: id est
alto simili cibo facto ex carnibus salis: et lenicu/
li de capparis id est condito de capparis et sinapis
id est mostarde et almuri quod est balsamentum se/
pe dictum: et omnibus in quibus est virtus solutiua

na id est resolutiua fortiter et fortasse erit tibi ne/
cessarium ut des ei in potu post quadraginta dies
scilicet quando materia est complete digesta et mi/
norata quantum est nabaca que est eiusdem ma/
gnitudinis cuius est granum vne de eis que sunt si/
cut medicamen de assa etiam omni sero cum febris
non fuerit acuta et radix materie eius non fuerit
colera. fere omnia bec a Galeno dicta sunt confor/
mia dictis Autcen. sed magna excellentia succi ab/
sintbij in quartana non intelligo.

Et de trociscis iuuatiuis in hac hora et
apud declinationem sunt trocisci secundum
hunc modum. Recipe succi eupatorii et tro/
ci amborum ana pondus. s. ij. scolopen/
drie aristologie et lace et reubarbari et spodij
omnium ana dragmas quinque et seminis ace/
tose et seminis portulace et rosarum et spice
et seminis cuscute et seminis anisi et apij et ra/
dicum capparis et granorum alben. et semi/
nis feniculi omnium ana dragmas quattuor
conficiantur cum aqua apij et fiant trocisci
et dentur in potu cum aqua feniculi et endi/
uie et cuscute: et hec quidem medicina iuuati/
ua est modis pluribus.

Illic describit primo nouem medicinas compo/
sitas non solutiuas. Secundo describit solutiuas.
secunda tibi (Kebulorum) Dicit primo quod de troci/
scis iuuatiuis in hac hora et apud declinationem
id est in fine status et declinatione sunt trocisci bu/
tusmodi. Recipe succi eupatorii troci ana drag/
mas tres scolopendrie lace aristologie reubarba/
ri spodij ana dragmas quinque seminis acetose por/
tulace ro. spice seminis cuscute anisi seminis apij radi/
cis capparis granorum alben q sunt grana alben
sunt solutiua seminis feniculi ana s. iij. confician/
tur cum aqua apij fiant trocisci et dentur in potu
cum aqua feniculi endiue et cuscute. et iuuat plu/
ribus modis. scilicet aperiendo confortando epar/
splenem et omnia nutritiua prouocando et resol/
uendo de materia.

Et si digeritur materia tunc fiat istud.
Recipe myrrhe. s. xv. spice. s. xij. agarici co/
sti floriz squinanti omnium ana dragmas
quinque petrosilini. s. xv. anisi dragmas de/
cem conficiantur cum vino antiquo et cum
melle et zinzibere.

Id est digesta materia. bec est secunda. exhibe il/
lud mirre dragmas quindecim spice dragmas tre/
decim agarici costi floriz squinanti. ana dragmas
quinque petrosilini dragmas quindecim anisi drag/
mas decem conficiantur cum vino antiquo et mel/
le zinziber. bullendo mel in quo conditum fuit zin/
ziber cum vino ad vni consumptionem et reliqua
secum miscendo et fac electuarium et magis ap/
propriatur flegmaticis.

Et quandoque datur in potu in fine et
conualescentibus et apud paucitatem nos/
cumentum in ea et multitudinem caliditatis
cum subtiliatione materie medicina huius/
modi. Recipe seminis iusquiamis albi man/
dragore amborum ana siliqua. j. et asse circi/
ter. tertiam fabeynius.

Illic est

Secundus

¶ Hec est tertia que datur in fine quartane et conualescentibus et apud paucitatem nocuenti in ea. quia in ultimo est declinationis et multitudinem caliditatis que remansit in membris iam subtiliata materia. R. iusculami albi mandragore ana siliquam vnam que est pondus quatuor granorum ordet asse circiter tertiam partem fabeynus. Idcirco temperat per caliditatem iusculamum et mandragoram. assa ponitur ad rectificandum malitiam eorum et est dosi vna.

¶ Et de hoc genere est sumatur iterum calamenti domestici. aure. iij. et seminis vrtice aure. xx. et epithimi aureus vnus fiant trocisci parui valde. et sit dosi. 3. j.

¶ Quarta medicina est de hoc genere quod conuenit apud declinationem. R. calamenti domestici aure. iij. seminis vrtice aure. xx. epithimi aurei. vnum. fiant trocisci parui dosi. 3. j. soluatur perueniendo prouocando resoluendo. et soluendo.

¶ Et ex eis que bona sunt eis est vt admixtetur post apparitionem digestionis vsque ad finem eius istud. Sumatur passularum de semi. aut de alacoen et alij siluestris et mirri recentis omnium ana pars vna. et decoquantur in aqua dulci postquam infusa sunt in ea. deinde bulliant exquisite et coletur et detur de ea. vncia. j.

¶ Quinta medicina est ex his que bona sunt post apparitionem digestionis vsque ad finem eius. R. passulaz de semi. aut ala conum. i. illarum regiorum. aliter allacoen. i. matricarie alij siluestris mirri recentis. ana. partem vnam bulliant in aqua in qua prius infuse fuerint exquisite sicut ad consumptionem duarum partium aque et coletur et detur de ea. 3. j.

¶ Et iterum seminis apij et anisi et cordumeni omnium ana. 3. v. origani siluestris eupatorii omnium ana. 3. vij. ameos. 3. iij. succubaba. 3. iij. passularum. 3. x. decoquantur in tribus libris aque vsquequo redeat ad libram vnam.

¶ Sexta medicina. Et iterum. R. seminis apij anisi cardamoni. i. cardamoni. vel secundum Boetium. serapios nem cui credendum est dicitur carui agreste. ana. 3. v. origani siluestris. eupatorii. an. 3. ameos. 3. iij. succubaba. 3. iij. passularum. 3. x. decoquantur in lib. iij. aque donec redeat ad vna lib. et conuenit in quartana de materia frigida.

¶ Et de illis que bona sunt eis est vt sumantur ameos spice et calamenti omnium ana. 3. x. et carui. et anisi. amborum ana. 3. vij. et asse pondus. 3. v. et zinziber pondus. 3. iij. et cassie pondus. 3. iij. conficiantur cum sufficietia mellis. et sit dosi eius pondus. 3. j. cum aqua apij et feniculi.

¶ Septima medicina est de illis que sunt bona eis. R. ameos spice calamenti. ana. 3. x. carui anisi. ana. 3. vij. asse. 3. v. zinziber. 3. iij. cassie scilicet lignee. 3. iij. mellis quantum sufficit dosi. 3. j. cum aqua apij et feniculi. et valet in materia frigida aperiendo et prouocando et resoluendo.

¶ Trocisci huiusmodi. Recipe succi eu-

Quartane perio. Fo. cxlix.

patorii. 3. x. scolopendrie. spodij. feniculi. spice. croci. omnium ana. 3. v. lacce et reubarbari omnium ana. 3. iij. seminis cucumeris et seminis portulace omnium ana. 3. vij. fiant trocisci cum aqua apij et sumantur in potu cum sirupo acetoso.

¶ Recipe succi eupatorii. 3. x. scolopendrie. feniculi. spodij. spice. croci. ana. 3. v. lacce. reubarbari. an. 3. iij. seminis cucumeris seminis portulace. ana. 3. vij. fiant trocisci cum aqua apij et sumantur in potu cum sirupo acetoso et valent in sanguinea. est enim temperate caliditatis.

¶ Et iterum ad flegmaticam mirre. 3. xxxv. croci petrosilini amborum ana. 3. v. spice. 3. xlv. castorei. 3. iij. anisi. 3. iij. f. seminis apij et carui amborum ana. 3. iij. amomi corticis cassie storacis omnium ana. 3. ij. et tertia siliceos adriani confectionis omnium ana. 3. j. et tertia s duas.

¶ Mona et iterum ad flegmaticam mirre. 3. xxxv. croci petrosilini. ana. 3. v. spice. 3. xlv. castorei. 3. iij. anisi. 3. iij. f. seminis apij et carui amborum ana. 3. iij. amomi et corticis cassie. lignee storacis. f. cassie lamite. ana. 3. ij. et tertia siliceos adriani. f. confectionis descriptione Nicolai et Auticeni. ana. 3. j. et tertia s duas. et ex his possunt fieri trocisci miscendo cum aliquo liquore. potest etiam fieri electuarium miscendo cum melle.

¶ Et quando vehemens fit rigor et vomitus cum aqua tepida et sirupo acetoso ad illud inuatiuum. Quod si virtutes eius non obediunt. tunc cum eis quorum rememoratio precessit secundum horam. Et fiat vaporatio eius embrocha in qua decocta sunt scbea sandonici et camomilla et similia. homine cooperto cum panis laneis aggregantibus calefactionem.

¶ Hecurans rigorem dicit in eius vehementia conuenire et conferre vomitum cum aqua tepida et sirupo acetoso. quod si virtutes eius rigoris non obediunt. non sedatur per hoc: tunc curentur cum his quorum rememoratio precessit secundum horam. f. digestionis materie. Ipsa enim existere digesta possumus fortiora medicamina adhibere tam vomitua quam resolutiua aperta et prouocatiua: et ubi minor est digestio dentur remissiora. Secundo dicit quod euaporatio cum embrocha. f. decoctio in qua decocta sunt scbea que est species absinthij. et putatur quod sit sandonicum id est herba lumbicorum camomilla et similia homine cooperto panis laneis aggregantibus supple calefactionem inuat.

¶ Rememoratio solutiuum quibus indiget post digestionem. Capitulum. lxxv.

Tractatus



Chebulozum . 3. vi. epithymi abinthij ambozū. ana. 3. v. mirabolanozum citrinorum succi eupatorij emblici omnium. ana. 3. iij. seminis apij . 7 anisi . 7 seminis feniculi omnium. ana. 3. ij. fiat ex eis decoctio et solvatur cum eo cum facilitate.

Recipe chebulozū . 3. vi. epithymi abinthij. ana. 3. v. mirabolanozum citrinorum succi eupatorij emblici. ana. 3. iij. seminis apij . anisi feniculi. ana. 3. ij. et fiat ex dictis decoctio et solvatur cum facilitate. hec enim medicina crasse levis. et possunt dari de ea quatuor aut quinque . 3.

Aut sumatur abinthij pondus . 3. x. mirabolanozū chebulozū . 7 epithymi. oīm ana. 3. viij. 7 fumi terre pondus . 3. vij. 7 suchalpa . 7 centauree maioris. ambozū. ana. pondus 3. vj. eupatorij. et radices squinanti ambozū ana pōdus . 3. v. decoquantur cum quinq; libris aque donec redeat ad lib. j.

Secunda medicina abinthij . 3. x. mirabolanozū chebulozū epithymi. ana. 3. viij. fumi terre . 3. vij. suchalpa centauree maioris. ana. 3. vj. eupatorij radices squinanti. ana. 3. v. decoquant in lib. v. aque donec remaneat vna.

Pillule leues. Quando administrantur in omnibus quinq; diebus semel sunt iuuantes in ea: 7 sunt experte. **R**ecipe epithymi 7 turbitij ambozum. ana. 3. x. carui. anisi. ambozū. ana. 3. vij. ameos . 3. viij. seminis apij. et feniculi ambozum. ana. 3. iij. polipodij . 3. vj. agarici albi: quod facile teritur . 3. viij. salis indi . 3. v. yere pigre . 3. xv. fiat pillule cum aqua mente. Et sit dosis . 3. j. f.

Tertia pillule leues quando administrantur in omnibus quinq; diebus semel. **R**ecipe epithymi turbitij. ana. 3. x. carui. anisi. ana. 3. vij. ameos . 3. viij. seminis apij feniculi ana. 3. iij. polipodij . 3. vj. agarici albi facile frangibilis. nam be sunt bone eius conditiones . 3. viij. salis indi . 3. v. yere pigre . 3. xv. fiant pillule cum aqua mente. et sit dosis . 3. j. f. et sunt prestantes maxime in flegmatica.

Et cum materia est flegmatica cōferūt iste pillule. **R**ecipe epithymi agarici ameos oīm ana. 3. viij. seminis apij anisi feniculi omnium ana. 3. iij. sal naptici . 3. v. yere pigre turbitij ambozum ana pondus . 3. x. dosis pondus . 3. ij. f.

Quarta et cum materia est flegmatica cōferūt iste pillule. epithymi ameos. agarici. ana. 3. viij. seminis apij. anisi. feniculi. ana. 3. iij. salis naptici soluentis flegma . 3. v. yere pigre turbitij. ana. 3. x. dosis . 3. ij. f.

Et quando est cum dolore splenis iuuatur hoc medicamine 7 soluit eū cū facilitate. **R**ecipe scolopendrie . 3. xv. agarici . 3. xij. mirabolanozū nigrozū yere. ana. 3. x. chebulozum: abinthij omnium ana. 3. viij. su-

Decura.

chalya bedeguar camepith eos succi eupatorij omnium ana. 3. vij. fructus tamarisci. radicū capparozum ambozum ana. 3. lv. seminis apij: anisi: seminis feniculi omnium ana. 3. iij. fiat confectio aut pillule.

Quinta. et quando est cum dolore splenis iuuatur hoc medicamine 7 soluit facilliter scolopendrie . 3. xv. agarici . 3. xij. mirabola . indozū. yere. f. simplicis ana. 3. x. chebulozum abinthij. ana. 3. viij. suchalpa bedeguar succi eupatorij camepith eos ana. 3. vij. fructus tamarisci radicū capparis ana. 3. lv. sem. anisi. apij feniculi ana. 3. iij. fiat confectio permiscendo cum melle aut zaccaro: aut fiat pillule. et hoc aperit opilationes splenis. et in clestuario possunt dari . 3. viij. et in pillulis . 3. ij. potissime valet in frigida materia. Et si bene consideres oēs iste medicine sunt leues. Ex quo Autem nos facit intelligere in curatione humoris melancolici esse videntur leuibus: quod etiam debet observari in curatione cuiuscuq; humoris grossi. debent enim esse medicine fortes 7 debiles sicut precepit Autēna in capitulo de cura tertiane note.

Libatio patientium quartanam. Cap. lxxij.

Etius est vt inclinetur regimē eorum in primis septimanis vsq; ad tres septimanas ad subtiliationem quandam pre-

terq; destruat virtutem. 7 illud

est vt abstineat a carne et aljument. hoc enim minorat eorum materias 7 alleviat eos et abbreviat spacium egritudinis eorum. Et post illud necessarium est virtutem viuificare cum eis que sunt sicut pisces alcatradie et oua forbilia et pulli et altategi. Cum ergo peruenit ad tempus in quo sequuntur in ea aljument et non minoratur egritudo tunc necessarium est custodire virtutem et cibare eum eo quod est fortius ex carnibus gallinarum et pullozum et arietum. 7 edozum 7 auis mollis carnis sicut sunt pulli 7 aduragi 7 pisces boni qui nō sunt magni.

Gluc ponit regimē cibandi quartanarios. et primo ponit gradationē regiminis in quartana. secundum tangit conditiones 7 proprietates cibozū ipsorum. tertio ponit canones in cibatione obseruandos. secunda ibi. (Et scias quod cōditio.) tertio ibi. (Sciisti iterum.) In prima parte dicit qd rectius est vt diēta subtilietur a principio vsq; ad tres septimanas aliquantulū: ita tamen vt non cadat virtus. quapropter hoc tempore abstineat a carne 7 vinctuosis. hec enim subtilis diēta minorat materias: alleviat egros: et abbreviat spacium suarum quartanarum. Secundo dicit quod post hoc tempus est necessarium fortificare virtutem cū cibus pluri nutrimenti sicut pisces alcatradie. i. parui petrosi: in colerica oua forbilia et pulli gallinarum et columbozum 7 altategi. i. aues parue. cum ergo peruenit ad tempus in quo sequuntur in ea aljument. i. debent sequi cibaria vinctuosa. i. carnes pingues et similia multi nutrimenti: et nō minoratur egritudo. immo supple videmus statum esse distantem: tunc necessarium est custodire virtutem et cibare eum cū eo qd est fortius. i. pluri nutrimenti sicut sunt carnes gallinarum pullozum arietum. i. agnoz

Secundus

tum. f. agnorum et castra torum iuuenum et edozū et aulum mollis carnis sicut sunt pulli. f. coluborum et aduragi. f. turturum. et pisces bene conditi. ttonari qui non sunt magni in specie sua. quia sunt difficiliores digestionis et grossiores nutrimenti et magis viscosi quam pisces parui. ¶ Notandum quod in quartana et in aliquibus alijs feb. aliquando in principio subtiliamus dietam: et postea ingrossamus multis ex causis. Primo quia dietam? aliquid quando secundum presentem dispositionem et non in relatione ad statum. et in hoc casu quandoque a principio subtiliamus propter multitudinem materie et postea ingrossamus a timore casus virtutis. Secundo quando ignoramus egritudinem a principio subtiliamus ut natura cibo non grauata se totam conuertens contra materiam egritudinis superet ipsam aut saltem manifestet. Tertio quando egritudo terminatur per paulatinam consumptionem materie et materia continue paucificatur. Quarto quando status est valde logarithicus sicut in quartana a principio subtiliamus? sed non multum ut natura non multo cibo impedita sese melius conuertens contra materiam ipsam subtiliet et digerat. speramus enim quod post tres septimanas poterimus ingrossare dietam donec virtus bene restaurata fuerit. et postea subtiliendo procedere usque ad statum. Unde propter aliquas aut vna ex istis causis Isaac in tertio fe. in cura quartane dicit abstinetur a pullis gallina celo starna et perdice per tres hebdomadas instantis febris ne cum vinctuositate carnis calefiat et nutriatur febris. quia vinctuosum in febre est quasi oleus in lucerna. Et quibus inferit quod alijmet que prohibet Aulc. in principio sunt cibaria sic facta ex carnibus vinctuosis et lardone. aut ex carne et piscibus conditis cum oleo sicut est mos saracenoium et omnia valde vinctuosa. et aliquando per alijmet intelligunt panem super quem cadit pinguedo carnis cum assatur. licet tamen valde vinctuosa etiam non pueniunt in processu. verum ius galline pinguis non tamen valde vinctuosum. et similia: immo ipsa gallina magis conuenit in processu quam in principio et hoc est mens Aulc. ¶ Secundo notandum quod Aulc. hic incipit regimen subtile sine carnibus postea dat carnes cum ingrossat dietam. et in hoc se confert istis. superius autem pro subtili dicta incepit ab aui? minutis et in processu ingrossando ad pullos. et in hoc non est praedictio quoniam utraque gradatio est possibilis in diuersis boibus: et in diuersis dispositionibus vnius boi? minutis. et cum mutatur quartanarius ab abstinentia a carnibus ad carnes inchoandum est a carnibus minoris nutrimenti. et procedendum est paulatim ad carnes pluri nutrimenti sicut de aui? paruis ad pullos et edos. Et contra ingrossata dicta et confortata virtute procedendum est statim procedat continue magis ac magis attenuando dietam.

¶ Et scias quod conditio in eo ex quo cibatur habet quartanam est quod sit aggregans proprietates: quarum una est ut non sit crudus: immo resoluens cruditatem quam facit accidere melancolia. et secunda est ut non sit grossus: immo subtilias grossum. et tertia est ut non sit constrictiuum: imo soluens ventrem. et quarta ut sit sanguis ex eo generatus laudabilis et plurimum quidem est ita illud quod habet caliditatem et humiditatem.

Quarta. perio. Fo. cl.

¶ Hic ponit quatuor conditiones ciborum partem quartanam. Primo est quod non sit crudus. f. materiam inrudans aut generans materiam crudam immo destruat cruditatem quam facit accidere melancolia. Secunda est ut non ingrosset: sed potius subtiliet grossum. Tertia ut sit lenitius ventris. Quarta ut generetur ex eo sanguis laudabilis et secundum plurimum cibi calidi et humidus sunt tales ut patet discurrendo. Ibi autem calidi magis conueniunt in melancolia frigida quam calida: immo in multum calida non conueniunt licet humidus in omnibus speciebus melancolie conueniant.

¶ Et tu iam sciisti quomodo cibetur ante paroxysmum et per quot horas et quare illud. et sciisti iterum quod quandoque necessarius est cibus in paroxysmo et propinquo eius propter causam predictam. verum rectius est ut cueniat febris ventre vacuo ut non occupet naturam cum materia alia nisi cum materia egritudinis donec expellat eam. et vinum sit purum subtile.

¶ Hic ponit canonem tu iam sciisti in capitulo de conditione febricitantis quomodo cibentur ante paroxysmum et per quot horas et quare cibantur. Et iterum in eodem capitulo quod quandoque necessarius est cibus in paroxysmo et in principio eius propter causam ibi dictam. Et tamen melius est ut occurrat febris ventre vacuo ut natura non occupetur cum materia alia preter materiam egritudinis donec expellat eam. ¶ Secundus canon. et vinum sit purum subtile maxime in quartana frigida et proprie in processu. sed in quartana calida melius est ut sit aliquantulum limphatum et maiorem in ea debemus expectare digestionem antequam detur quam in frigida. et debet esse clarum subtile et vnius anni tantum ut humectet.

¶ Cura quartane continue. Cap. lxxij.



¶ Dispositio huius febris est secundum quod enunciamus ante ipsam. et canon in ea est homogeneus canon quartane interpolare et non diuersificatur ab ea nisi in rebus paucis. De illis est quod de inactione in illa ad equalitatem in calefacientibus et ad infrigitationem in hac est melior propter adifferentiam febris: quare oportet ut administretur in curatio eius ea que sunt sicut sirupus acetosus cum seminibus et gentianibus et aqua de radicibus equalis et superpositoria cum melle. Et de illis est quod flebotomia in hac est magis necessaria: quam materia est magis comprehensa in venis. Et de istis est quod licetia in carnibus in hac egritudine est minor. ideo caue hoc.

¶ Hic dimissis diuisionibus dicit. quod dispositio huius febris est secundum quod dictum fuit in precedenti capitulo: id est quod raro accidit. Secundo dicit quod eadem sunt intentiones in cura quartane continue et interpolare et non est differentia nisi in paucis.

Tractatus

Primo quod declinatio ad calefaciendum equa-
liter: id est secundum exigentiam materiei et reliqua-
rum circumstantiarum in interpolata. et ad infri-
gidandum vel minus calefaciendum in hac est me-
lior: propter adherentiam febri. quare 03 ut admi-
nistretur in curatioe bus? sicut sirupus acetosus cum
seminibus. s. feniculi et petrosilini et gelentabim.
id est conditum de rosas et aqua de radicibus equa-
lis: ut puta feniculi et petrosilini quibus forte ad-
dantur capilli veneris et forte endivia et similia sim-
ilientias. Sed bis fere bonum est semper addere
boraginem et buglossam. Item fiant suppositoria
cum melle et non ita acuta: sicut in interpolata. Se-
cunda differetia quod in continua magis conuenit fle-
botomia et quod materia est contenta in venis. Ter-
tia quod libius conceduntur carnes in interpolata
quam in continua. Laue hoc id est observa hoc. et idem
de vino. dicta debet esse magis tenuis in continua
quam in interpolata. Cura eius noue exigit inten-
tiones. Prima est debitu regimen sex rerum. secunda
est materiei purum educio. tertia est flebotomia.
quarta est euacuatio. quinta et sepe iterata pre-
dicantibus digestiuis secundum plurimum. quinta est puo-
catio vomitus. sexta prouocatio urine. septima est
eductio materiei per poros cutis insensibiliter. octa-
ua mēbroz. pfortatio. nona accidentiu correctio.
Et hic sicut in cura reliquarum febrium posuit flebo-
tomiā pro tertia intentione quāuis sub quarta
includatur. quare flebotomatur cōster in hac fe-
bre negligitur: que tamē est pstantissimū remediū
si fiat ubi oportet et secundum quod oportet. et contra est
multū nocua si fiat ubi non oportet et secundum quod non
oportet. Pro prima intentione regimē declinet
ad humidū. sed in quarantia a melancolia flegma-
tica aut fecali declinet aliquantulum ad calidius. sed
in reliquis aliquantulum ad frigidius. dicta a prin-
cipio usque ad tres septimanas debet esse tenuis: sed
non multū. quapropter aut dimittant carnes aut
vitantur paucis carnibus et modici nutrimentis. sed
tempore nostro melius est ut vitantur carnibus sicut
auribus paruis. postea pullis. deinde grossioribus
et pluri nutrimentis. et postea si videbitur fiat secu-
turus cum seuis accidentibus. ut quia paroxysmi cre-
scant intensius et duratione dicta paulatim atte-
nuetur usque ad statū inclusiu. Si vero non: contine-
tur dicta iam dicta. Libi autē sub babeat quatuor
conditiones. Prima quod non sint crudis: immo resolu-
tes cruditate quā facit melancolia intelligēdo
sicut dictū est in expositione bus passus. secunda ve-
ro quod non sint grossi: immo subtiliantes. tertia sint
lubricati ventris et non pstricti. quarta sint ge-
neratiui boni sanguinis et secundum plurimum calidi et
hi et humidis sunt tales licet calidi magis pueniāt
in frigida. imo i notabiliter calida sicut in coleris
ea debent esse frigidi. humidis autem conueniāt in
omnibus. Libi autē frigidi et humidis aliquando
misceantur cum calidis remittentibus frigiditate
et non humiditate sicut lactuca que forte esset mi-
nus frigida misceretur cum calidis non mouētibz
humiditate: sicut cum ficibus aut cum temperatis in
caliditate sicut boragine aut buglossa. Libi vero
acuti falsi in fine pceduntur proprie in flegmatica
vitentur sicca inquam sicca. vinū sit purum sub-
tile: in calida tamen aliquantulum limphari debet.
somnus sit longus: quies animalis et corporea
conueniunt. vitentur motus laboriosi. Quasiatur
venter iuxta secundā intentionē cum clisteribus aut
sumptis per os sicut est cassia. et est bonū ut cum
bis lenitibus sit mixtum: aliquod leuiter educēs

Decura.

melancoliam sicut serum caprinum cum cassia aut
decoctio epistimi cum eadem et similia. et vomis-
tus etiam adiuuetur cum leuibz in principio ma-
xime natura tentante. et bonum est etiam ut ma-
terie communes que sunt in venis educantur cum le-
uiter prouocantibus urina et sudorem. Flebo-
tomatur iuxta tertiam intentionem cum urina est
grossa reliquis consententibus secundum plurimum in
principio. et aliquando in processu conuenit li-
cet a principio non conuenit. sed maxime con-
uenit quando melancolia est sanguinea. et si non
est magna indicatio de flebotomia dimittatur.
Sed de euacuacione materiei proprie cum solu-
tiuis iuxta quartam intentionem bonū est ut pre-
mittantur digestiua. quia humor est valde inobez-
diens nisi melancolia sit nimis superflua. aut forte
te esset in viis ductuum et digestiua accomoden-
tumori melancolico facient febrem. et in prin-
cipio digestiua sint minus subtiliantia incidentia
prouocantia et aperientia et in processu magis. et
euacuantia sint propria contra materiam: et etiam
contra humorem ex quo genita est. et communiter
euacuatur in die ante paroxysmū. digestiua autem
communia sint sicut sirupus de pomis sirupus de
epistimo aqua boraginis et buglosse. serum cap-
rinum. et multa posita sunt ab Auicenna. valentia
in omni materia. sed in processu bis addatur siru-
pus acetosus mellinus aut zuccarinus secundum exi-
gentiam et balneū aque dulcis parue more suauat ad
digestionem. et euacuatiua sunt sicut sene epistimi
mū polipodium et similia. fortia vero sicut lapis
lazuli lapis armenus elleborus niger. Ad posita
reperitur multa debilia et fortia. sed communiter
vitendum est leuibz et leuioz competunt in prin-
cipio cum apparet digestio. fortioz completa di-
gestionem competunt. Prouocetur vomitus iuxta
quintam intentionem primo cum lenibus ad edu-
cendum materias communes que sunt in stomacho.
postea materias proprias antecedentes et con-
fusas. et debet esse fortio: quāto magis pces-
serit digestio. Et quādoque sit in die paroxysmi pa-
rum ante paroxysmū quandoque in die quietis: sed
maxime tentandus est natura adiuuante et in quibz
est difficilis vomitus pcedat cibatio cum mul-
to potu vini aut aque: aut amorum secundum exigen-
tiam materie et consuetudinem. Multa autē vo-
mitiua posita sunt in textu debilia fortia et medio-
cra. Prouocetur urina iuxta sextam intentionem
in principio cum lenibus in processu cum fortio-
ribz magis aut minus calidis secundum exigentiam
materiei et temporis egritudinis: quorum copias
habuisti in precedentibus capitulis. Educatur
iuxta septimam intentionem materia per poros
cutis cum sudore. et insensibiliter cum fricatione
que sit fortio: in processu quā in principio. Item
cum aqua ordeii vino subtili admixta. Item cum
suffumigijs que maxime fiunt natura tentante su-
dorem. ex fortioribus vero que dantur materia di-
gesta et notabiliter miorata sunt sicut tyrsaca me-
tridatum dyatrion pipereon medicamen de assa
et similia cum vino potens. nam hec exhibita in
principio paroxysmi actu calida prouocant sudorem
et aliquando educit totam materiam maxime in
declinatione. et debet post eorum sumptionē pan-
nis cooperiri. Sed hec valde calida non sunt ad-
ministranda nisi in flegmatica et fecali balneū non
in oibz spēsbus conuenit. Confortetur iuxta octauā
intentionē cor cerebrū et mēbra naturalia cum electua-
rio regum dyamisco et similibz magis aut minus
calidis

Secundus

calidis scdm exigentiam. *Corrigantur acciden-
tia iuxta nonam intentionem scdm qd oportet.*

De febre sextana septana et similibus. Ca. lxx.



Ec nominatur phitamos et qui-
dam nominant huiusmodi fe-
bres reuolubiles. Iste genera-
tur ex materia homogenea ma-
teriei quartane: sed est minor et
grossior. Et plurimum quidem fiunt ex me-
lancolia flegmatica.

In hoc capitulo auctor determinat de quibus-
dam febribus annexis quartane. Et primo inue-
stigat possibilitate earum opinionem propriam et alio-
rum. secundo ponit curam. secunda ibi. (Appropin-
quatur.) Prima in tres. primo notificat has febres
ratione nominis et materie. secundo ponit opinio-
nes Hippo. et Gal. de possibilitate et impossibili-
tate dictarum febrium quintane sextane et septa-
ne. Tertio pertractat hanc materiam scdm opinio-
nem propriam. secunda ibi. (Sextana autem.) tertia
(Et ego quidem opinor.) In prima parte dicit istas
febres nominari phitamos et quosdam nomina-
re illas reuolubiles. secundo dicit has febres gene-
rari ex materia nature consimilis materie feb-
ris quartane et eam scdm plurimum esse materiam fleg-
maticam. *¶* Notandum qd Aulscn. tria dicit de ma-
teria harum febrium. Primum quod earum materia
est eiusdem generis vel speciei cum materia quarta-
ne. Tunc ratio est. quia est materia melancolica.
sed grossit et paruitate tardat motum. Secundo
dicit qd harum materia est grossior et paucior ma-
teria quartane. propterea tardius mouetur quam
materia quartane. nam grossities et paucitas re-
tardant paroxysmum: sicut e contra subtilitas et mul-
titudine ipsum accelerant. tum quia tales subtiles
et multe facillius mouentur. tum quia magis stimu-
lant virtutem. Tertium dicit. qd quauis sint mul-
te species melancolie. tamen ut plurimum fiunt ex
melancolia facta per aduersionem flegmatis. et hic
est sermo Rasis. xvj. continens capitulo secundo.
Huius autem tertij dicit ratio est. quia melancolie
et alij humoribus cum perueniunt ad maiorem
ingrossationem per calidum adurens ad paucita-
tem tantum incinerantur et paucificatur quod ci-
nis ille non potest amplius putrescere. et si putre-
fit non potest deferre calorem actualem ad cor suf-
ficientem ad febrem. non enim est illis humoribus
humidum tenax. sed flegma. quia habet multam
viscositatem potest comburi et fieri melancolia q
faciet quartanam. et si amplius comburatur et ter-
refrigitur faciet quintanam et sextanam. nam ad-
huc remanebit humidum qd potest putrescere et
euaporando portare calorem febrem notabilem
ad cor. sicut carbones facti ex lignis aridibus ma-
gis emittunt flammam quam facti ex lignis succis.

Sextanam autem et septanam et q sunt
post illas Hippocrates dixit.

In hac parte agens de possibilitate aut impos-
sibilitate harum febrium. primo ponit opinionem
Hippo. scdm Gal. secunda ibi. (Et Gal.) In prima
parte dicit quod sextanam et septanam et que sunt
post illas. scdm octauam et nonam dicit Hippo.
in libro epidimarum fieri.

Et galen dixit. ego non vidi in vita mea

Quartane conti. Fo. cli.

aliquam ex eis: neq vidi quintanam nudam
fortem et neq est febris nisi quasi occulta.
Inquit et non est longinquum quin sit causa
in septana. verbi gratia. et nouena regimē
qd quando administratur et curritur super
ipsum facit febrem. nam iteratio facit neces-
sario in huiusmodi hora illam febrem et si
dimitteretur et rectificaretur non faceret.
Et ergo causa in periodis eius et in ipsius
iterationibus reiteratio regiminis: et perio-
di eius non sunt periodi materie que effun-
datur et eius reditiones. Inquit oportet ut
obseruetur in experientia huius egritudinis
hec intentio ita ut non accidat error.

Hic primo ponit opinionem Gal. secundo assu-
mit intentionem eius. secunda ibi. (Quauis Gal.)
In prima parte dicit Gal. dixisse in primo de dis-
ferentijs febrium quarto capitulo. sed prolatus
in commento epidimarum se nunq aliquam vidisse
ex eis. scdm sextanam neq septanam aut aliam ex se-
quentibus: immo nec quintanam nudam. scdm alteri
non associatam fortem. scdm manifestam: immo non
visa est ab eo febris nisi occulta quidem. scdm alijs
complicata. *¶* Item quia remissa. Secundo dicit
quod non est longinquum. scdm veritate: quoniam
causa septane et nonane sit regimē quod quando
administratur et currit super ipsum. scdm continuatur
facit has febres. nam alteratio regiminis consimilis
illis prior regimini quod fecit primum paroxysmum
facit necessario in huiusmodi hora. scdm die correspondet
illam febrem. et si illud regimē dimitteretur et recti-
ficaretur id est fieret regimen conueniens contra-
rium primo non faceret febrem. ergo causa perio-
dorum et reiterationum illius feb-*ris*. reiteratio regi-
minis primi. et periodi huiusmodi feb-*ris*. non sunt
periodi materie que effunditur ad locum mne-*re*
putredinis eius. Et non sunt eius. scdm materie re-
ditiones que. scdm existēs in aliquo cumulo pellatur
pars post partem sicut fit in tertianis quartanis
et similibus secundum naturam materie: immo per
malum regimen continuatur cuiusq paroxysmi
materia de nouo generatur. aut forte aliquis hu-
mor preexistens putrescit forte prohibita transpi-
ratione. et forte nunc vnus nunc alius. *¶* Tertio
dicit Gal. dixisse quod obseruetur in experientia
butus egritudinis an pendeat a regimine malo
continuato an a materia que effunditur per par-
tem post partem et non sit error in regimine. imo
supple ordinetur regimen contrarium primo.

Quauis galen sit quasi negans aduen-
tum harum febrium. et quasi qd sit necessa-
rium ut sit huiusmodi feb-*ris* alia radix. Ae-
rum hippo. iam verificauit sermonem in in-
uentione septene et nouene. et non est illud
manifestum mirabile neq manifeste impos-
sibilitatis. ita ut sit necessarium in eo redire ad
administrandum. Et sermones quidem quos
locut^{us} est hippocrates in capitulo harum fe-
brium sunt qd septena est prolixa et non ē
mortifera: et nouena est logior ea et nō est
mortifera. Et dixit qd quintana est deterio-
rior febrium. quoniam fit ante ptisim et post
ipsum.

Tractatus

¶ Hic Aulicem. assumit intentionem Gal. dicens qd Gal. est quasi negans aduentu harum febrium. qd non absolute negat eas: sed negat eas a cedere nisi aut accidunt alie febres paroxysmales. i. fin naturam humoris periodicantis quotidie sicut flegma. aut de tertio in tertium sicut colera. aut de quarto in quartum sicut melancholia. cuius negatio ratio est. quia si darentur de febribus: tunc daretur alia ratio. i. alius humor: a quattuor generibus humorum. sed hoc est falsum. consequentia tenet. quia humor faciens has febres non potest esse melancholia que mouetur de quarto in quartum nec colera nec flegma propter similem causam nec sanguis. qd facit motum continuu. ergo necessario erit alius humor distinctus ab illis. Et hoc est quod dicit Rasis. xvi. continentis ultimo caplo. dicit Gal. i. in lib. eptidi maru. Non vidi feb. currere per septem et displicet mihi dictu Hippo. hoc affirmat. qd impossibile est vt dicat de quo humore est. Aliter potest exponi radix alia ab humorali. qd radix huius febrium non est aliquis humor qui secundum naturam suam faciat hanc feb. sed solum malicia regiminis. **¶** Secundo dicit qd Hippo. dicit cum veritate inueniri septanam et non uanam. et hoc non est manifeste mirabile aut manifeste impossibile. ita vt sit necessarium in eo redire ad administrandū. i. ad inueniendum aliquas causas occultissimas. **¶** **A**lysteria enim sunt res occulte soli deo cognite vel difficillie cognite. **¶** Tertio dicit qd sermones quos locutus est Hippo. in caplo harum feb. sunt qd septena est prolixa: sed non mortifera: et nouana longior ea: sed non mortifera. et dicit qd quintana est deterior febris: quoniam sit ante primum aut post ipsam. Et dicit in ea Gal. vt scitis in commentando textum illum satis dimittite et parum ad mentem Hippo. quare text. ille id est: get expositione. Textus autem de quo est sermo hic in primo epidimiarum sic facit. Quintana omnipessima. etenim ante primum etiam primum patientibus interficit. **¶** Commentu Gal. est hoc. Qui primum patientur ethica februnt febre nunquam desinente. **¶** Euentus namq eius sicut et aliaru omnium iam didicisti in libro de differentis febrium. et ea que per tertiam aut per quartam diem paroxysmatur: sicut dicit Hippo. eam q per quintam. de qua quintana existimes causam dictam a nobis quod de septenis et nouenis parum ante auduisti. Dicit autem Gal. in commento precedenti non reperiri has febres nisi casualiter. **¶** Ex quibus verbis aperte liquet Gal. in commentando textum illum fuisse dimittit et parum declarasse mentem Hippo. **¶** Eget ergo sermo iste expositione propria Aulicem. intendentis text. illum declarare et ponere opinionem suam in hac materia dicit.

¶ Ego quidem opinor huic sermoni modum quedam. et est vt sit primum significans ethicam. et sit sermo eius quintana subiectus propositionis indefinite non significantis communitate. **¶** Ergo quasi dicat qd de quinta est vna species deterior febrium. ergo est significatio huius sermonis eius qd cum febres prologantur et permiscetur et diuersificatur perueniunt plurimum ad inflammandum in ebria principalia et ad ethica. et de proprietate harum febrium est vt stent in fine suo fin ordinem vnu. et plurimum illi super quartanam. et iam testificati sumus eam quintanam. verum

De febre.

ipsa perducit ad quartanam quando in humoribus est exuberatio et in humiditatibus multitudo. **¶** Quia liquefactio ita multiplicatur et euacuationes sensate et insensate frequenter fiunt non remanet in humoribus cinereitas nisi illud quod minus est et grossius. et illud facit esse necessarium vt sit paroxysmus tardior et fiat illa que fuit quartana quintana. **¶** Et in huiusmodi quidem dispositio ne fortasse erit corpus preparatu vt inflametur et fiat ethica.

¶ In parte presenti Aulicem. pertractas hanc materiam primo exponit textu Hippo. in primo epidimiarum. et declarat mentem eius. secundo confutat rationes contra Hippo. et remouet quadam instantiam. tertio summis laudibus extollit Hippo. dicens sue auctoritati credendum esse. quarto dicta Hippo. confirmat ex relatu et visu. secunda ibi. **¶** (Et non oportet vt negetur.) tertia ibi. **¶** Amplius non est. quarta ibi. **¶** (Et tam reult.) Prima in duas. In prima ostendit quomodo quinta est deterior febris. aliquid antecedit primum siue ethica. Secundo ostendit quomodo aliquid subsequitur. secunda ibi. **¶** (Et iterum ethica.) **¶** Sed pro notitia prime partis est sciendum quod Aulicem. intendens declarare dicta Hippo. primo epidimiarum et maxime illud. quintana est deterior febris. quasi sit ante primum. et post ipsam permittit sex propositiones dicens. **¶** Ego opinor huic sermoni Hippo. esse modum quedam. i. quedam intellectum verum: et tunc ponit primam propositionem que est qd primum significat ethicam. i. conuertitur cum hoc termino ethica. et non accipitur hic primum pro ethica. sequente vltus pulmonis. **¶** Secunda propositio est vt sit sermo eius quintana subiectum propositionis indefinite non significantis communitate. ergo est. quasi dicat. quintana est vna species deterior febrium. i. qd subiectu huius propositionis quintana est deterior febris est subiectum propositionis indefinite non significantis cum in ea subijciatur terminus communis sine signo. unde significat qd aliqua quintana est deterior febris. **¶** Tertia propositio est significatio. i. verificatio huiusmodi sermonis eius quod febres cum prologantur et permiscetur et diuersificantur perueniunt: vt plurimum ad inflammandum membra principalia et ad ethica. i. qd febres permiscetur diuersificate prolongate. et diuersificate. i. facite inordinate vagantes in suis paroxysmis inflamant membra principalia. et proprie cor et ducunt ad ethica et hec propositio nota est ex dictis Galeni in commento tertij pronosticorum. **¶** Quarta propositio est de proprietate harum febrium. et est vt stent in fine suo secundum ordinem vnu et plurimum illius. i. ordinis transit super quartanam. etiam testificati sumus eam quintanam. i. feb. inordinate vagantem propter difformitatem in aduisione humorum a quibus pendunt. tandem reductur ad vnum ordinem. qd transeunt in quartanam et aliquando in quintanam que secundum plurimum sequitur quartanam: aliquando non. Causa autem huius est. quia humores a quibus pendunt huiusmodi feb. inordinate cum prius essent difformes in aduisione tandem reducuntur ad vniuersitatem cum sunt versi in melancholiam. propterea faciunt feb. vnius modi secundum formas et proprietatem melancholie que est quartana. et aliquando est quintana: quam secundum plurimum precessit quartana aliquando vt ostenditur.

¶ Quinta

Secundus

Quinta ppositio. verū ipsa. s. febris inordinata perducit ad quartanā quando in būoribz est exuberatio. cū in būditatibz multitudo. Lū aut liqfa cū tā multiplicatur et euacuatides sensate frequētes fuerint nō remanet in būoribz cineretas nisi illius qd est minus: et illius qd est grossius. et illud facit ēē necessariū vt paroxis? sit tardior et fiat illa q fuit qrtana qntana. i. febris iordinate vagās pducit ad qrtanā qñ būor melancolicus ē mult? nec valde ingrossatus p adustionē. Cum aut pcedēte adustione et liquefactione et multiplicatis euacuationibus sensatis aut insensatis būor melancolicus paucificatur et ingrossat paroxis? sit tardior et sit trans? ex quartana in quintanā. **¶ Sexta ppositio** et in bū? quidē dispositione fortasse erit corpus preparatū vt inflāmet? fiat ethica. i. corpus existens in hac dispositione erit paratum ad ethicā. vnde sequitur ethica quintanā et eius causas.

¶ Et iterum ethica quando antecedit nō est lōginquū quin faciat accidere in humo ribus cineritatem quādam propter paucitatem suā in postremis ethice. et accidit illi cineritati putredo: quare accidit febris.

¶ Hic declarat duo. Prīmū q quintana aliquando sequit ethicā. scdm q ipsa est mala. scda ibi. (Et tā destruit.) Prīmū pbat sic. Ethica aliquādo causat cineritatē i būoribz. i. būorē paucū ter reū melancolicū genitū ex būoribz per adustionē ab ipsa. s. adustione faciā cui būori accidit putredo. igitur causat quintanā. p̄a tenet. cum quinta na fiat ex putredine būoris melancolici pauci ter rei grossi.

¶ Et iam destruit febris ethica corpus. est ergo mala ex hoc qd ipsa est signū adustionis humoris de quo nō remāsit nisi parū: et sit adustus parū: et ex hoc qd ipsa ē cā additionis febris et duplicationis eius.

¶ Hic pbat scdm. s. qd ipsa sit mala et mortifera. Mā ipsa est mala p viā signi et p viā cause. igit? et tenet p̄a. et p̄ma pars pbat. nā ethica tā destruit corp? ergo qntana q est effect? et anala p viā signi eo q significat būoris adustionē ex quo nō remāsit parū adustū: et significat corpis extremā consumptionē. Sz qd sit mala per viā cause. pbat. quia quintana ventēs post ethicā est causa duplicationis fe. et augmēt ethice. nam primo erat solū ethica. nunc vero quintana est addita ethice. et sic sunt due febres. quarum vna auget alteram.

¶ Hic cadunt dubia discussione digna. Prīmū q est materia febris inordinate vagantis sequentiū febres cōpositas plongatas. Dicendū q febres multe adinutē cōpositae sicut tres tertiane note et due tertiane cum vna flegmatica qñ habent multas habentes modos sube et quantitates suis formis proportionatas habēt periodos ordinatos. Cum vero putredine et adustione diu procedente bi humores sunt pueri in melancolici faciūt quartanā vñ aut duas ordinatas de quarto in qrtum affligentes. in tempore autem medio quādo isti humores sunt multum elongati scdm quantitates et modos substantie a quantitatibus et modis substantie suis formis proportionatis: vt quia sunt

Sextana et si.

¶ Fo. clij.

notabiliter paucificati aut ingrossati: retinētes tñ suas formas substantiales et proprietates: tñ faciunt febres inordinatas et vagantes. quia magis tardantur paroxis? quā conueniat formis et proprietatibus humorū illoz. et cum hoc retardationes suorum paroxis? sunt diffomes: eo qd difformiter būores illi sunt paucificati et ingrossati ipsis difformiter resistentibus caliditati putredinali eos paucificant et ingrossant. materie itaqz febris inordinatarum sunt materie difformiter magis paucificate et ingrossate per putredinem et adustionem quā conueniat formis suis substantiālibus quas adhuc retinēt. Et ex his inferitur ex febre sanguinea posse fieri febres diuersas: postea inordinatas: postea quartanā aut qntanā: quod patet ex dictis hic et in capitulo de sinocha.

¶ Secundum dubium vtrum cui deuenitur ad quintanā precedentē ethicā aut sequentē sit necessariū preuenire quartanā. Et arguitur q sic. quia ad grossitatem maiorem et paucitatem maiorem non est deuenire nisi per grossitatem et paucitatem minorem. ergo prius erit materia incinerata grossitate et quantitate proportionata quartanā q quintanā. **¶ In contrarium est Avice.** dicens qd licet plurimū super quo stant febres iordinate sit quartana tamen resificatur ipsam fuisse quintanam. **¶ Dicendum scdm Gentilem** qd licet scdm plurimū ante quintanā sit quartana cū antecedit ethicā aut sequitur: nō tamē est necessarium: cuius ratio est. quia humore facto melancolico non est necessarium ipsum putrefieri. ergo non est necessariū fieri quartanā. et iterū dum non putrefit potest fieri grossior et paucior: quā primo proportionalis qntane et postea putrefieri. ergo potest esse ante ethicā et post ethicā quintana quam non antecedit quartana.

¶ Tertium dubium vtrum quintane et sextane et reli que possint fieri nō precedent e alia febre. In quo dubio scdm Gentilem tenenda est pars affirmatiua. Nam homine remanente in apparente latitudine sue sanitatis potest humor melancolicus paulatim ingrossari et paucificari. et tardius moueri quā per quartū. ergo potest moueri per quintum diem aut aliquem ex subsequentibus.

¶ Quartum dubium qz ex dictis Avice. hic de intē? tōe Hypo. videt posse pcludi sextanā et sequētes esse deteriores quintana. qz sicut quintana est deterior: quartana. quia humor p adustionē est magis paucificatus et ingrossatus ita sequentes ex eadē causa sunt deteriores. p̄a p̄tra Hypo. qui dicit quintanā esse deteriore ceteris. **¶ Pro solutione** huius dubij premittendū hmoī feb. dupliciter posse fieri. vno modo ex errore regiminis sicut placuit Bal. scdo modo ex adustione febris paulatim būores melancolici paucificant et ingrossante siue antecedant ethicā siue sequantur. tertio ex successiua paucificatione et ingrossatione humoris non quidem per adustionem febrilem. sed ex actione caloris naturalis et continentis paulatim humorem melancolicū et flegmaticū paucificante et ingrossante homine remanente in latitudine sue sanitatis aut neutralitatis apparētis cui būori taliter paucificato et ingrossato postea accidat putredo. Posset etiam melia putrefieri et ingrossari per frigiditatem cōgelantē et exprimen

Tractatus

tem bñdñ: et postea putrefieri. qñ premisso dicitur qđ si be febres pueniāt pñio modo certū est qđ qñtana est deterior sextana et sextana septana: et sic deinceps eo qđ qñtana frequētius affligit. certis ergo partibus est deterior: et similiter sextana septana. Si hō bñdñ febres fierent. scđo modo ex adustione febriū būorū paucificāte ratio facta in pñcipio dubij cōcluderet sextanā et sequētes deteriores quintana. sed non est verisimile per adustionē feb. posse corpus tantū psumi vt bumores ita paucificētur et ingrossentur et faciant sextanā et qđ deinceps quin prius accidat mors. Ideo lby po. dixit qđ qñtana est deterior: cū non cōparauerit eam nisi ad quartanā et fe. inordinatas qđ illas pcesserūt. et dato etiam qđ et etbicus nō moreret melācolia tamē hoc modo incinerata non posset āplius ferre calorē putredinalē sufficientē ad feb. Si vero bec fe. accidat. tertio modo dīcendum est quintanā esse deteriorē sextana: et sextanā septanā: et sic deinceps. pñmo per eandē ratiōē quā pclusum est quintanā pñmo modo venientē esse deteriorē sextana. Itē quia paroxysmus eius est intērior: qđ pcedēte relolutiōe pñtinue remanēt partes terrestriores et magis frigide: et a quibz pauciores vapores eleuant. tertio quia paroxysmi qñtane sunt longiores verisimiliter quā paroxysmi sextane cūz pdeant a pluri materia. Et similiter dico de paroxysmo sextane in cōparatione ad septanā. et sic deinceps.

Contra nouana est longior septana. ergo paroxysmus nouane debet esse longior paroxysmo septane tenet pñia. quia sicut se habet tota ad totā ita paroxysmus ad paroxysmū. añs autē est. Autē. in littera de interio lby po. Et confirmat. qđ grossities materie plus operatur ad longitudinē quā multitudinē eius vt ex textu colligi potest. Ad hoc dicitur ne gando primā psequētiā. causa effi quare nouana est lōgior septana est. qđ tardus paroxysmus. vnde in equali tēpore minus de materia eius consumitur. Ex quo tamē non sequitur qđ paroxysmi sint longiores. nec sequit grossities plus operari ad longitudinē quā multitudinē precipue in materijs valde terreis que per putredinē sunt apte cito incinerantur: quanto enim materia est grossior et terrestrior: tanto est vicinior incinerationi. forte tamē in materia non ita terrestris posset esse verū. male tamen grossities materie posset multitudinē eius cōparari in faciendo longitudinē vñus febris totalis aut paroxysmi si quis bene consideret.

Et nō oportet vt negētur egritudines quas nō cōtingit videre in tēpore quodā et quadā regione. nam hoc genus non cōprehenditur per multitudinē. neqz iterum oportet vt dicatur qđ si est quintana: tūc necesse est vt sit materia quinta. nam melācolia generat quintanas nō propter hoc ipm quod ipsa est melācolia: immo propterea qđ ipsa est pauca grossa. et iam non plon: gatur quin sit in corporibus quibusdā melācolia grossa pauca cui accidit putredo. In parte presentī Autē. pñmo cōstat ratio nes Gal. scđo remouet instātiā. scđa tbi. (Et non cōuenit.) Rationes Gal. fuerūt due. pñma qđ ipse nō vidit in vltā aliquā illaz que sunt post qñtanā nec vidit quintanā nudā fortē. ergo nō sunt ponēde. scđa ratio. quia si daretur essent pñdñ alij

De febre.

būores pter quatuor. Ad pñm ratiōē mñdit Autē. negādo pñam. nō enim opz vt negētur egritudines quas nō cōtingit videre in quodā tpe et i qđā regiōe. Hoc enim gen? nō cōprehendit per multitudinē. i. qđ multoties eueniat. cōtingit enim bñdñ fe. in quodā tpe et in qđā regiōe videri et nō in oibus et ita videri ab aliquo. nō ab oibus. Ad scđam ratiōē similiter negat pñam dīcēs. nec opz iterū vt dicat qđ si aliqđ ē qñtana qđ tūc necesse ē qđ sit materia qñta. i. qñt? būor. nā melia gñat qñtanā. al. qñtanā nō pp b qđ ipsa sit melia: imo ppea qđ pauca grossa. et iā nō plōgat. i. nō ē ipse qñ sit i qñbul dā corpibz? melia pauca et grossa cui accidit putredo. Hic ter. apte est pñra Bētille: qui vult pñdica ratiōē sequi ppetatē et formā substantiale bumoris actiōe pcurrētis ad motū būoris i deteriato tpe pñ pue si ter? dicat. qñtanā sicut cōter repit: l. Bētille inuāt būc ter. esse malignatū. et in antiqz libris inuentur quintanā. apparuit enim et bunc ter. non bene sonare pro opinione sua.

Notandum pñm gentile p declaratiōe pñm dicit siue rōnis qđ aliqđādo ptransit magna ānor: reuolutio in qđ nō videt aliqđ egritudines sicut Gal. non vidit suo tpe lapidē ab intestis vt refert sexto iterioz: quē tamē Bētille bis se vidisse dicit. Et ipso scribēte bñc lēctiōne laudabilis vñr magr Joā. Juliani de foiliū uio misit ad ipm lapidē ad qñtātē nuctis vomitu expulsū post doloze fōi et erat illi? lapidis durities qñs ē durities gñpñ et figura lapidis erat rotunda oblōga. i. figure ovalis. et hoc nō fuit vñsuz a predecessoibz? nñs. non tñ dñ negat: imo dñ cōcedit sicut monstrū raro veniēs. Ego et meo tpe vidi vna cūz magr o Bñdicto egregio doctore verone apā in iquie cuiusdā mulieris i quo erāt lapides tres ad qñtātē castaneae forme tēdentis ad rotundum et duritie gñpñ: qđ apā me pñte secuit. Itē venā medena multiplicat in medena ciuitate quaz Gal. nūqđ vidit. tertia qñt. cap. pño. Item tpe nfo pauci aut nulli vident vermē repiatē sub cute. quē tñ Quēzoar et quidā sapiētes byspani ponūt. non sunt ergo bec a nobis negāda: imo pot? nfa in teretibz boz causas inuestigare et oim polius ptingere in natura sicut recte sensi Auer. pñmo colliger. Ego. n. credo causam materialē lapidū de quibz supra esse fīa grossū et viscosū. cām autē efficiēte ē calorē loci in quo generātur vna cū calore mēborum circūstantiū cū adiutorio etiā caloris conti nētis qui calores etiā resolūdo partes humidiores residuū inspissant et indurant. figurātur enim et colorantur scđm figurā et colores mēbz in quo generantur. bñc ē qđ lapides renū sunt longi rotundi rubei. figurant etiā aliquando in locis amplis scđm figurā flegmatis qđ tbi repit. augētur autē ppter additiōē flegmatis: qđ sicut paulatim addit et inuiscatur cū pexiffere: ita paulatim indurat. Causas aut vermū vide. xvi. tertij. cap. pñio. et in plerisqz locis. Sed cā cur reptant sub cute est eoz subtilitas et agilitas. Causam autem venē medene vide ab Autē. loco allegato. **Notādū** scđo pro declaratiōe mñdñs scđe qđ si ter. Autē. dicat qđ melia gñat qñtanā nō pp hoc qđ ipsa est melia: imo ppea qđ ipsa est pauca et grossa sicut cōter repit: est multū pñra opinione Bētille ponētis pñdicationē sequi ppetatē bumoz et formā specificā eius. lby igit pñr dicere qđ melia generat quartanā in qñtū melia: et per formā specificā et proprietatē eius. Bñfat tñ bunc textū p fante sue opiniois qđ melia nō facit quartanā solū inqñtū

Secundus

Inquantū melancolia sed inquantū melancolia cū determinata grossitie et quantitate. Pro cuius intellectu nota. q. Gale. et Aui. viderūt q. periodicitas cōter et vt in pluribus inuenta sequitur formam specificā humorū. nā ex grossitie et quantitate in būore impossibile est inuenti bas determinatas periodos plimū inuētas cū ille dispositio nes sint in infinitū variabiles: vt dicit alias sede clarasse. Et affirmat Gal. hoc sensisse in cō. epidimiarum. bec tñ differentia est inter vos viros. q. postq. B. cōcessit q. periodicitas sequit formam specificā būorum nō potuit cōcedere q. esset dare quintanā et sextanā: et feb. bimōi. q. sequit q. esset dare aliu būorē. Si em̄ periodus continua est sanguis quotidianus flegmatis. tertiana colere. quartana melancolie. ergo quintana erit qñtibūorīs. Aui. tñ vidit q. l. periodicatio sequat formas siue naturas specificas: tñ est de B. sicut de alijs actio nibus naturalib. sequunt em̄ formas cū determinatis acñtibz vt attractio ferri sequitur magnetem in determinata quantitate et qualitate. vnde si alio vngat nō trahit. 13^a. tertij. Et in. 5. pñsico rū. dicit Auer. l. 3. igit melia pñcipalr mouetur in quarto a pñcipitate: tñ requirit determinatā quantitatem et modū substantie quib. pmutatis nō pōt seruari suū modū: cū possit in aliqua substantia et quantitate putrefieri et pelli igitur aliquo tpe moueri poterit nō p quartū. bec sunt dicta B. Ego tñ credo. B. et Aui. voluisse formas specificas būorum et suas pñcipitates cōcurrere ad periodicationem: sed nō eo mō quē ponit. B. volēs eas cōcurrere actue. nā sequerē q. forme substantiales et pñcipitates būorū essent date eis in pñcipiem et corruptionē: qd nō sane mentis diceret: cū a natura sint date būoribus et oibus in istis ad suū cōseruationē et ad resistendū causis corrupentibus: sicut et cōplexio. resistūt ergo quātū pñt mēbris expellentibus būores extra locū suū naturalē. verbī grā: de ira venas ad extra venas et cutislibet būoris periodicatio insequit hāc pportionē potētiam mēbris: oñ mouentū būores ad suas resistēcias. Et q. melia per formā substantialem pñcipietatem modū substantie et cōplexionē magis resistit mēbris expellentibus q. colera: et colera q. flegma: et flegma q. sanguis ipsa tardius pñcipiat ceteris. f. de quarto in quartū: colera d. tertio in tertiu: ista quotidie: sanguis q. tñue. Et bec oia sunt amplissime declarata in qñne de periodicatione. Et hāc optñtionē voluit. B. in cōmē. epidimiarū. et Aui. pñcipia quarti ca. de sermōe vli. in febrib. putridis. s. illo Et iste quidē se. quib. sunt paroxysmi eradicationis et teporis: qñq. dimittunt ordinē suū ppter diuersitatem materierū in multitudine et paucitate et grossitie et tenuitate: et ppter diuersitatem in eis in genere: ita vt pmutent quedā materie: et fiant de genere alteri. que diuersificant in eis in specie et nō in multitudine et paucitate et tenuitate et grossitie tñ. Et nota illaz particulā. que diuersificant in eis in specie et nō in multitudine et paucitate tenuitate et grossitie tñ. Itē in ca. de feb. apatū vñt cuiq. būorū inest periodus: que sibi cōuenit: ponende sunt itaq. forme specificę et pñcipitates in būoribus facientes ad determinatas periodos sed nō sicut Gen. qui posuit ipsas actue concurrētes ad motus būorum: immo debent poni resistentētes mēbris expellentibus būores mō iam dicto.

Et nō conuenit alicui vt dicat possibile est in flegmate vt fiat ei paroxysmi alij quā

Sextana et si.

So. cliij.

do ingrossatur et minoratur qñ concessio est res ampla et raro fit possibile vt necessario sequatur eius contradictio.

¶ Iste Aui. soluit instantiā que posset fieri contra solutionē rōnis scde. B. pñcipia l. hyppo. cum arguebat si daretur quintana et tñ daret qñtus būor. Rñdet Aui. negādo pñcipia q. melia facit quintanā et que deinceps: nō inquantū melancolia. f. solū: s. inquantū est pauca et grossa. q. paucitas et grossities faciunt ad retardationem paroxysmi et tanto magis: quāto magis augent. Instantia est ista. sequitur q. qñ flegma paucificat et ingrossat deberent eius paroxysmi retardari et fieri tertianā quartanā quintanā: et sic deinceps. Rñdet Aui. esse possibile ad qd deducit. Subdit postea q. possibilitas est res ampla et raro fit possibile: vt necessario sequatur eius contradictio. Lutus text. prima pars sic declarat. Nam qdā est possibile vt in pluribus: vt q. flegma faciat quotidianā: melia quarta nam: qdā vt in paucioribus. f. q. flegma et melancolia faciat quintanā sextanā et ceteras. et bec possibilitas est res ampla: s. prima fit amplior: et multa sunt possibilia que nunq. erunt: nec ponuntur in esse. Et tertio possibile equaliter: sicut a plenaria minor: in hoc vt sit salubris vel mortalis. et q. habētes ventrē humidū: aut siccū in inuenture se habent pñcipio mō in senectute. et materia pñcipia indifferens ad formas contrarias et volūtas ad cōtradictoria. scda aut pars textus non d. intelligi vt verba sonant: immo nunq. est possibile ad qd sequitur cōtradictio. sed est modus loquendi. q. d. si cōcessero q. flegma possit facere quintanam aut sextanā et reliquas. s. illud nunq. eueniat aut difficile erit vt ducatur ad cōtradictionem.

¶ Amplius nō est dispositio in concessione quod nunq. videtur et non audit: neq. de quo testificatur experimentator aut sapiens sicut concessio eius quod testificatur qualis hyppo.

¶ Iste summis laudibus extollit hyppo. d. q. nec cōcedere illud qd nō videt: nec cōcedere illud qd nō audit: nec cōcedere illud qd diceret aliquis expertus: nec cōcedere qd diceret quidā pñs est tale quale est cōcedere illud qd testificat hyppo. cōcedere ergo illud qd testificat hyppo. est cōcedere rē visam auditam experimentatā et pñcipe probatam.

¶ Et iam retulit mihi fidelis quidā se vidisse nouenā. quintanam vero nos multotiens vidimus: et nō cogimur propter hoc dicere q. illic sit alius humor.

¶ Iste cōfirmat opinionem hyppo. f. dari bimōi febres ex relatu et visu. d. q. sibi retulit fidelis qdam se vidisse nouenā et seipsum iam vidisse quintanam multotiens. et per bimōi nō cogimur dicere q. def būor alius preter quatuor būores. Et dicit Gen. se vidisse quintanam et feb. inuadentē de decimo quinto in decimū quintum in Bernadino de bonaueris de perusio inuadentes aut semel in mense: affirmat Rasis. 16. cōtinentis et quāuis ab his auctoribus nō sit facta mentio de octauana d. subintelligi. Et refert Bēt. q. magister Jacobus de sermo habuit pluribus annis vnus paroxysmū semel in anno. Ego vero magnificā dñam Catbarinā de lamirandula vidi laborātem quintana pluribus mensibus a qua tandē sanata fuit. ¶ Lura specierum būus febres.

Cap. lxx.

Rasis.

Tractatus



Appropinquat huius febris cura
cure quartane flegmaticæ.
¶ Hic auctor: curans sextanā et cōsimi-
les primo premitit conuententiā inter
quartanā flegmaticā et sextanā quantū ad curam.
scōdo ponit regimē per dietā. tertio tangit regimē
per vomitiua et solutiua. quarto p. puocātia sudo-
rem. scōda tibi (Et indiget in curatione.) tertia tibi
(Et de curationibus.) quarta tibi. (Et cōfert tunc
sudatio.) In prima parte dicit q. cura sextane et
altiarū appropinquat cure flegmaticæ quartane.
Et notanter dictū fuit appropinquat: q. nō est oī
no similis materie quartane flegmaticæ et sextane
et similium cū barū materia sit paucior et grossior.
est eū opus in his fortiori subtilitate.

Et indiget in curatione eius supfluo
ieiunio et subtiliatione cibi et regiminis et som-
no digerēte ut resoluatur per illud materia
grossa et digeratur et iterum indiget ingros-
satione regiminis ut nō destruat in eo vir-
tus: et sunt ista sicut duo cōtraria. et ppter
ea q. feb. iste non faciunt accidere lesiones
virtutis nō curamus si subtiliemus regimē
et faciamus egruū ut ieiunio vno tpe. et suc-
currimus illi sicut ostēdimus: ita ut cibem
cū eo cuius bonum est nutrimentū: et velox
sit et multiplicatur et in quo nō est ingrossa-
tio materiei: neq. additio in ea.

In hac parte ponens regimen per dietam dicit
primo q. indiget in curatione sextane et altiarum
ieiunio supfluo. s. multo. s. in principio vsq. ad tres
septimanas: aut quatuor et subtiliatione cibi. s.
cibis subtiliantibus et generantibus humore sub-
tilem nō grossū: viscosum: melancolicum: et regi-
minis. s. q. reliquū regimen sex rerū non natura-
lium et regimen medicinale sit subtiliatū et som-
no digerente et resolvente ut resoluatur per ipsum
materia grossa et digeratur quapropter sōnus dī
esse tantus ut bone fiant digestiones scilicet pri-
ma secunda tertia et quarta. non tamē superfluo:
ne prohibeatur superfluitatum resolutio. sit ergo
septem aut octo horarum in adultis. et indiget ite-
rum ingrossatione regiminis: ut non destruat cur-
ea. s. vltima subtiliatione virtutis. et sunt ista duo / si-
cut contraria: sed non vere contraria. q. contradic-
ctio est oppositio vnius et eiusdem nō nominis tā-
tum: nec rei tantū: sed nominis et rei simul ad idē
secundum illud: et in eodem tempore: sed ista regi-
mina nō precipiuntur eodem tempore: sed debet p-
cedere regimen subtile: postea sequi grossum. Et
propterea q. iste feb. loquēdo de his q. nō antecē-
dunt: nec sequuntur et bica nō faciunt accidere lesio-
nem virtutis. s. nō sunt acute debilitantes virtutes
non curamus: si subtiliemus regimen et faciamus
egrum ut vno tēpore ieiunio. et succuramus illi no-
cumento. s. ingrossando: sicut ostēdimus in capi-
tulo de quartana. s. cū eo nutrimentum est multum
velox et multum in quo nō est ingrossatio materie
nec additio in ea. s. materia melancolica. Que au-
tem sit differentia inter nutrimentū bonum velox
et multum est satis notum. In istis ergo subtiliamus
ad minorādum materiā: sicut in quartana: postea
ingrossamus deinceps. quia materia nō reserua-
tur ad vñā ceticam expulsiōem: immo paulatim
ne consumitur. et etiam si serparetur: et status esset

De febre

futurus cum accidentibus fortibus post subtili-
tationem factam a principio possumus ingrossare.
et postea subtiliendo procedere vsq. ad statum in-
clusiue propter longitudinē egritudinis.

Et de curationib⁹ cōferentib⁹ ad illud
est vomitus cū elleboro et semine raphani: et
raphano et elleboro: et semine attritricis: et
nuce vomica: et cū peris: et post illud ad
ministratio tyriace et eis similis. Et cōfert
tunc sudatio cū medicinis et cū balneo cali-
do absq. administratione aquet absq. admi-
nistratione humectantium.

Hic curat p. vomitiua et solutiua. d. prio de cura-
tionibus magis cōferētib⁹ est vomitus cū elleboro
et se. raphani. Itē cū elleboro et raphano: et se. at-
triticis. Itē cū nuce vomica que est fructus scōe
spēt. tunc mali carficet apud Dyasco. idē. s. apud
quosdā vocat castanea indica. Serapio in lib. ag-
regationū cap. leu. alb. et auctoritate habie facit
vomere fortiter. Eius calor est inter albedinem et
glaucedinē: et est parū maior auellana: et sunt in ea
nodi q. 3. ij. de cortice eius teruntur et cribantur: et
miscent cū duobus aur. anisi tritit: aut se. feniculi
cū melle sufficienti et bibunt cū aqua calida mo-
uent vomitum et expellūt superfluitates cronicas
et flegmaticas. et vomitiua alia suprascripta eu-
ciant materias flegmaticas et melicas: dosis et
modus preparandi illas patent in ca. de quarta-
na. scōdo dicit q. cūatio cū yers eūantibus flegma-
et melancolia quas vide in antidotario cōfert: et
post illud administratio tyriace et similis: sicut me-
tridatum dyatriopereon ad pfortandū mēbra p-
cipalia calefaciendū et resoluendū residuū mater-
ierū: que nō sunt exbibēda: nisi post cūones vles.
Et cōfert post horū administrationē sudoris pro-
uocatio cū medicinis: et balneo calido. s. potentia-
liter et actualiter absq. administratione hūctatū
sicut sunt balnea aerea et ignea terrene: et balnea
eiūsdē intentiōis artificialia. itelligē semp q. nō est
vltimata intentiō exsecutiōis et resolutiōis. et nō in-
quarta: aut sextana pcedere aut. sequēte et bica.



Cura iuxta intentionē Auct. in
pendet ab hūoribus multis paucis
catis et ingrossatis: loquēdo de his que
nō antecēdūt et bica: neq. sequunt: cu-
rantur sicut quartana flegmatica: idē intentiōes su-
pe rūs posite in cura quartane sunt bis accōmo-
dande et medicīne cōueniētes in quartana flegma-
tica cōplebunt has intentiōes. si qua erit differen-
tia forte erit: q. in his opus erit magis subtilian-
tibus. Auct. in pro cura barū multū cōsidit in regi-
mine sex rerū. et ponit in hoc cap. regimē vtrūq. s.
sex rerū. et medicinale satis distincte ita ut ex textu
colligē possis tā itētiōes curatiuas. q. illa cū qb⁹
illa perficiuntur. Sed in his que antecēdūt et bica
aut sequunt opus est multū hūctare. tū rōne ipa-
rum: tū rōne et bice sed opz. ppter et bica dimitte
remultū calefacientia et etiā subtiliantia. Item
exoluentia: et fortiter puocantia vomitū et sudorē
immo q. et bica et ppter scōe spēt est maior morbo
et etiā p magna parte cā illarū. Et iuxta canones
Auct. quarta pmi caplo vltimo maior intentiōis
esse ad et bica q. ad quintanā aut sextanā: illis tū
nō neglectis q. si forte esset opus solone et vomitu
fiat cū leuibus et mixtis cum hūctantibus sicut
sine eptibimū cum iure pulli pro soluendo: aut
aqua ordē

Serapio.

Tertius

aqua ordet cum oximelle prouocando.
Tractatus tertius de ethica.

Cap. I.



Am sciuiti q in mēbris sunt hu-
miditates diuersarū spērū de q-
bus sunt humiditates prepara-
te ad nutriendū et humectandū

iuncturas.

Postq in p̄io tractatu butus sen prime quartt
egit de egritudinib⁹. s. effimeris que pendēt a ca-
lefacto esse spiritū. in sc̄o de febrib⁹. b̄uozalib⁹
que pendēt a calefacto esse b̄uozum cū putredine:
aut sine putredine. In hoc tertio agit de erbicis q
sunt feb. mēbrales: qz fixē et in mēbris babituatē.
erbica effi d̄r ab ethyismo grece idē sonante laci-
ne qd cōsuetudo. per cōsuetudinē effi figit ⁊ b̄abi-
tuatur in mēbris. p̄pterea sc̄o de differētijs feb.
d̄r erbica: qz solidas nostrī corpis ptes possideat.
i. in p̄tate babeat. Diuisit iste tractatus in duas
partes. in p̄ia determinat de erbica feb. illi. in se-
cūda de erbica non feb. illi. i. de erbica senectutis.
sc̄a tbi. (Lurrit fluctudo.) P̄ima in tres. in p̄i-
ma ponit spēs fe. erbice modū d̄stinctōis et cās.
sc̄o ponit signa. tertio currā. sc̄a tbi. in p̄n^o seqn-
tis capli. (pulsus) tertia in p̄n. 4^o capli. (Intrictio).
P̄ia in duas. in p̄a ponit spēs. in sc̄a cās 2^a tbi.
(Erbica quidē q̄nqz.) P̄ima in duas. in p̄ia p̄e-
mittit d̄stinctiōē sc̄arū būditatū: que sunt in
nobis. sc̄o d̄ndit quid sit erbica: et d̄stinguit fm
illas būditates spēs. erbice. sc̄a tbi. (Et cū in-
flammat.) P̄ima in duas. in p̄ia ponit sc̄arū
būditatū d̄stinctiōes: et declarat illas deseri-
ptiue. in sc̄a declarat illas p̄ simile: sc̄a tbi. (Et
similitudo būditatū p̄marū.) P̄ia in duas. p̄i-
mo p̄mittit quandā diuisiōē generalē: sc̄o nu-
merat et declarat mēbra diuisiōis. sc̄a tbi. (De
illis ergo est illud.) In p̄ima parte dicit. Hā sciuit
stī. s. p̄ima p̄m̄: doctrina quarta q in mēbris sunt
būditates. s. quatuor: diuersarū spērū. s. nomē nō
babēs ros cambū ⁊ gluten que oēs intra se disse-
runt specie: de quibus sunt humiditates prepara-
te ad nutriendū. s. nomē nō babēs ⁊ cambū et
gluten. quedā sunt preparate ad būctandū iūctū
ras sup. ⁊ alia mēbra cū aliqua cā fortis eas erit/
cauerit: sicut fortis motus: et bec būditas d̄r ros.
finis eius p̄ncipalis. s. fortis est būctare iūcturas
non nutrire nisi cū nutrimentū deficit. Et nota
q inter būditates preparatas ad nutriendū
est nūrandū gluten. nā lz sit cōuersum in substan-
tiam mēbz. et sit ps eius: tñ adduc aptum natum
est nutrire mēbra cū deficit actus tertius virtutis
nutritiue qui est assimilatio. nondū effi est factum
simile oīno parti cui est appositū et vntrū. deficit
igitur aliquid nutritiōis per ipm perficiende.

De illis ergo est illud quod est rep ositū
in venis.

Illic notificat quatuor būditates sc̄as. ⁊ p̄i-
mo notificat p̄imā būditatē. sc̄o sc̄am redē-
do ad p̄imā. tertio tertiā. quarto quartā. sc̄a tbi
(Et de illis est illud qd est.) tertia tbi. (Et de illis
sunt būditates.) quarta tbi. (Et de eis sunt bu-
miditates.) In p̄ia parte dicit q de illis. s. būm-
ditatibus sc̄is est illud quod est rep ositum in ve-
nis. s. nomē nō babēs qd generat in extremitatib⁹
bus venarū que ad mēbra terminant immediate
et sanguine. licet non differat ab eo specie. nam
dealbatur et ingrossatur: cum bec digestio proce-
dat ingrossando.

Ethica.

So. cliij.

Et de illis est illud qd ē sp̄sum in mēbris
sicut ros: et iste sunt sunt due diuisiones.

Illic declarat sc̄am būm iditatē. sc̄o redit ad
p̄imā. sc̄a tbi. (Et p̄ima earū.) In p̄ima parte
dicit q de illis. i. būm iditatibus sc̄is est illud qd
est sp̄sum in mēbris: sicut ros sp̄sum: qd qz nō recte
p̄tur in poro cā nutritiō d̄r: sicut cambū: sed sp̄sum
gitur super mēbra sicut sp̄gitur ros sup foliorū su-
perficies cā būmectandū: iste due sunt diuisiones
idest duo mēbra diuisionis. s. nomē non babēs
et ros. Et nota q nomē nō babēs immediate trās-
mutatur in ros: et cam b̄u: in ros: quidē fm subtr-
ltozem: in cambū fm partes grossiores: neqz res
transmutat in cambū nisi cū deficit nutrimentū
sicut ebullit in epate immediate transmutat in san-
guinē et flegma: neqz trāsmutat flegma in sangui-
nem nisi cum deficit nutrimentum.

Et p̄ima earū est materia feb. putredis-
nis: aut feb. ebullitionis: sicut sciuiti cū nu-
trimentū totū nō expandat q̄n est: immo re-
manet de eo illud qd ē in semita expandēdi
et remanet qd est in semita recondēdi.

In ista parte dicit q p̄ima earum. s. būm idita-
tum. s. nomē nō habens est materia feb. putredis-
sc̄z cū putret aut feb. ebullitionis. s. cū ebullit absqz
putredine: sicut sciuiti. s. in ca. de febre sanguinea
et hoc supple accidit q fiat feb. putredinis ⁊ ebu-
litionis: cū nutrimentum. i. ista būm iditas futura
nutrimentū nō totū expandit q̄n est. i. in venis ex-
tra venas: immo remanet de eo. i. de ea būm idita-
te qd est in semita expandēdi. i. aptū cōuertit in ro-
rem qui per mēbra expandit et remanet. s. in venis
qd est in semita recondēdi. i. pars apta cōuertit in
cambū aptum recondi in porositatibus membro-
rum vt nutriat.

Pro huius partis declaratiōe nota p̄i-
mo q p̄ima būm iditas cuius
fit formatr sanguis per eius putredinē facit sino-
cham putridam. sed per eius ebullitionē absqz pu-
tredine facit sinochā nō putridā. Sc̄o notan-
dum q cā quare remanet in venis est vna: aut plu-
res: aut q nō est cōuētiēs ad nutriendū mēbrū
aut ex impotentia expulsiue venarū: aut ex impo-
tentia attractiue mēbrorū: aut p̄pter opilationē
in poris mēbrorū: per quos d̄r pellit ad mēbra. res-
manens ergo in venis etiā nō tendēs in finē a na-
tura institutū delectatū: qz regimēne eius alterat
a calore extraneo et ebullit cū putredine: aut sine
putredine: et facit spēs sinoche: vt dictum est.

Et de illis sunt humiditates proximi
temporis coagulationi: et sunt humidita-
tes: que fiunt actu nutrimentū. s. attracte
ad locū q est permutatio eius qd est de eo
resolutum: et fiunt additio in eo similis illi.
verūtamē tempus cursus earum p̄pinquū
est. ergo sunt nō coagulate.

Illic notificat tertiā būm iditates dictā cambū
d. q de eis. s. būm iditatib⁹ sc̄is sunt būditates
p̄imi t̄pis coagulationi. i. que de nouo coagula-
te sunt: ⁊ sunt būditates q fiunt actu nutrimentū
i. p̄ximū: ita immediatū: vt nihil inter sp̄sum ⁊ mē-
brum mediet. s. attractione ad locū. i. attractione
ad porū mēbz qd d̄r nutrire: qd. s. nutrimentū est
permutatio seu cābiū eius. s. būm id qd est a mē-
bro resolutū. affit. s. būm iditas ista additio in eo
sc̄z membro similis illi qd resolutū est. verūtamē

¶ ij

Tractatus

tempus cursus earum ad poros illius membri est propinquus. i. parum: quare non sunt coagulate. i. inuiscate: taliter ut sint animate. sed parum post animabuntur: et erunt pars membri.

Et de eis sunt humiditates cum quibus continuantur partes membrorum similium partibus a principio creationis: et per ipsarum destructionem perueniunt ad separationem.

Illuc notificat quartam humiditatem dictam glutinam dicens quod de eis. i. humiditatibus secundis sunt humiditates cum quibus continuantur partes membrorum similium partibus. i. quorum partes sunt eiusdem denominationis cum toto que fuerunt facta a principio generationis. et per istarum humiditatum destructionem veniunt ad separationem. i. solvuntur et dissolvuntur. de ergo humiditates sunt partes membrorum et continue membrorum cui videntur sunt. sed casum ex quo immediate facte sunt erat contiguus.

Et similitudo humiditatum primarum est oleum lucerne effusum in lucerna. Et similitudo secundarum est oleum imbibitum in corpore lichini. Et similitudo tertiarum humiditatis est humiditas cui continuantur partes cor: de quo factus lichini.

In pre presenti declarat has humiditates per similitudinem. d. quod similitudo primarum humiditatum. i. ros: est oleum effusum in lucerna. et similitudo secundarum est oleum imbibitum in corpore lichini. et similitudo tertie humiditatis. i. glutinis est humiditas cui continuantur partes cor: de quo factus est lichini. Similitudo autem prime humiditatis quam omisit. quod dicitur ex ea fieri febrem. in oculos sunt vascula in quibus oleum continetur aqua: oleum fundit in lucernam. Vel possumus dicere quod oleum effusum in lucerna est similitudo duarum primarum humiditatum. i. nomen non habentium et rois. Similitudo autem ista ut dicitur plusquam Commentator: in de signis epatis non est oleum. propterea quod per oleum imbibitum in corpore lichini non restaurantur partes lichini: sicut restaurantur partes membrorum per cambium receptum in poris membrorum.

Et cum inflamantur membra radicalia: et propter cor est illud ipsa egritudo que est ethica secundum quod sciisti. Et caliditas quidem epatis: quandoque producit ad ethica: verum non est ipsa ethica: immo ethica est illa que est causa cordis: et sicut est dispositio pulmonis secundum.

Illuc cum premit distictionem secundarum humiditatum ostendit primo quid sit ethica. secundo species siue modos ethice distinguit penes secundarum humiditatum distictionem. secunda ibi. (Terium vero ipsa.) In prima parte dicitur quod cum inflamantur. i. habent inflammationem esse membra radicalia que sunt propter membra spermatica. i. in ethica tam carniformia quam spermatica habent inflammationem esse: et propter cor est illud inflammationem circa ethica. Secundo dicitur quod caliditas epatis quavis sit causa ethice: ipsa tamen non est ethica: immo ethica est caliditas facta in corde non caliditas facta in epate: aut pulmone aut stomacho. Et est enim cor primum subiectum febri. ita ut nulla caliditas potest dici febri. nisi que est in corde: aut pendet a caliditate cordis. Sed in hac materia dixi in principio huius operis primum opportunum est in questione de subiecto febri.

Terium vero ipsa permanet finiando humiditates que sunt in digestionem prima in mem-

De febre

bris: et propter cordis sicut finit causa oleum infusum in lucerna: tunc est gradus primus appropriatus nomine generis quod est ethica: et grece ethicos cum non habeat in speciebus suis nomen.

In pre presenti ponit distictionem spirituum ethice. i. habet tres partes. in prima ponit distictionem siue divisionem spirituum ethice febrem. penes distictionem humiditatum secundarum. in secunda remouet dubium. in tertia ponit secundum opinionem aliorum aliam intentionem spirituum febri. ethice. secunda ibi. (Et bec quidem egritudo.) tertia ibi. (Et quidam dixerunt.) Prima in tres. in prima ponit ex quarum humiditatum consumptione fiat prima species ethice. in secunda ex quarum humiditatum consumptione fiat secunda species. in tertia ex quarum humiditatum consumptione fiat tertia species. secunda ibi. (Et cum finit humiditates.) tertia ibi. (Cum ergo finitur iste.) In prima parte dicitur cum caliditas extranea finit humiditates divisionis prime que sunt in membris et propter cordis sicut flamma finit oleum effusum in lucerna: tunc est gradus appropriatus nomine generis: quod est ethica. et grece ethicos cum non habeat in speciebus suis nomen. i. non omnibus speciebus ethice sit nomen impositum. ideo prima species habet nomen.

Et cum finit humiditates que sunt divisionis prime et incipit resolvere humiditates que sunt divisionis secunde et finire ea sicut finit flamma oleum effusum in lucerna: et incipit finire imbibitum: et in corpus lichini erit gradus secundus et nominatur dubulen et forosimos et habet latitudinem et principium et medium et statum. Amplius non rectificatur ille qui consequitur statum adubul et parum recipit curationem nisi deus velit et propter quando peruenit ad hoc ut caro minuat.

In ista parte secunda dicitur quod cum caliditas extranea finit humiditates que sunt divisionis prime et incipit finire humiditates divisionis secunde. i. cambium sicut flamma finit oleum effusum in lucerna: et incipit finire oleum effusum in lichino erit gradus secundus: et nominatur dubulen. i. arefactio et forosimos vel marasmus. i. tabes: et habet latitudinem. i. principium medium et statum. secundo dicitur quod ille qui peruenit ad statum adubul siue dubulen parum recipit curationem nisi deus velit. i. nisi miraculose: propter quod peruenit ad hoc ut caro minuat. i. valde superflue. et per carnem intellige membra omnia mollia scilicet preter ossa et cartilagineas.

Cum ergo finiuntur iste et incipit finire humiditates que sunt divisionis tertie sicut incipit flamma adurere corpus lichini et humiditates eius radicales est egritudo gradus tertius et nominatur curuatiuus et almulasif grece.

In ista parte dicitur quod cum finitur iste. i. ros et cambium incipit finire humiditates divisionis tertie scilicet gluten: sicut incipit flamma adurere corpus lichini et humiditates eius radicales. i. continuantur partes adiniscite: est gradus tertius. et appellatur curuatiuus: quod totum corpus contrahit ad curationem. et almulasif grece. i. in quo apparet forma que est in decrepitis: quantum ad calorem et siccitatem. est enim infrigidatum et exsecatum: sicut corpus decrepitorum.

Prodictorum

Pro dictorum declaratiōe cadūt tria dubia. Prīmū utrū sic ut ex ebullitione prime humiditatis si ebulliat cū putredine generat feb. putr. s. sinocba putrida. et si ebulliat sine putredine generat sinocba nō putrida: ita ex ebullitione rois cābii glutinis cū putredine et sine putredine possunt feb. putridae: et nō putridae generari. **Secūm** dubiū utrū tres modi siue spēs et bice ab Aui. posite sint vere species et bice. **Tertiū** dubium. vtrum sint tantum tres.

Pro horum dubiorū declaratione et solutione. primo premittendum iuxta eōm opīnionē primā humiditātē de secūdis esse formaliter sanguinē. quartā vero esse aīatam: et partē corporis būanī. sed scōam et tertiam ab his differre specie: et differre specie etiam inter se. Premittendū scōo q̄ sicut prima būditas pōt ebullire: et inflāmarī sine putredine: et cū putredine: ita relique tres: imo mēbra ipa q̄q̄ inflāmant et putrent. et q̄q̄ inflāmant et nō putrent.

His premisis rīdetur ad primū dubium: q̄ si iste tres būditates putreant et sufficiant cor inflāment faciant feb. putridas: differētes tñ a se. būmorālīb? Quod em̄ faciunt feb. putridas est factis manifestum cū earū cā cōiuncta sit putredo. Qd aut sint differētes a feb. būmorālīb? est etiā manifestum cū res putrentes que imēdiate faciūt has feb. differant ab būmorālīb: denominant aut et specificātur more medicorum oēs feb. a causis cōiunctis earū: preter et bicas. cuius ratio est: q̄ oēs feb. preter et bicas sunt fientes et depēdētes a causis suis cōiunctis. et bice vero sunt feb. facte et independētes. Si vero iste tres būditates inflāmentur sine putredine et evaporantes ad cor faciunt caliditatem in corde sensibīlī ledentē faciūt feb. nō putridas differētes ab būmorālīb: effimētis et et bicas priā ps-prz ex diffiōne se. Qd aut sint nō putridae p̄z cū nō pēdēt a putredine. Qd aut differāt ab būmorālīb: et effimētis p̄z ex fundamento supra posito. Qd aut differāt ab et bicas: est etiā manifestum: cū et bica sit facta: ille vō fientes. Et fo: sitan has feb. intellexit Auer. tertio colligit de feb. in membris tertie digestiōis. Et si forte iustaret q̄ plura q̄ tria essent genera feb. dic q̄ aliquo mō reducunt ad aliq̄ illorū. Vel dic q̄ medici distinguēt feb. in illa tria genera prima locuti sunt de feb. cōstereuentibus. nā eadē rōnes fieri possunt de feb. puentibus a putredine vermis: et a putredine cōstereuentibus et similibus. de hac tamen materia locutus sum in principio huius operis.

Pro decisione scōi dubij tenendū est istos tres modos et bice nō esse veras species et bice: etiā more medicorum: q̄ si vnus calor remanens vn? et idē eque in tenus a pñ? vsq̄ in finē in mēbris fixus cōsumeret manifestus p̄io duas primas būditates: et scōo cambiū. tertio gluten erunt isti tres modi et bice. ergo si isti tres modi et bice sumant sūm vāriūz modū se būdi et iudē caloris ad būditates mēborū: et sūm vāriā sp̄orū cōsumptionē: nō eēt aut dicendū q̄ calor manens idē numero independēdens: et eque intensus migret de specie in spēm: si cut etiā in exēplo Aui. in eadē flāma accensa in libitino primo manifestus cōsumeret oleū in lucerna effusum: deinde oleū imbibitū in libitino: et tertio būditatē imbibitā cōt ex quo factus est libitinus. et nō migret de specie in spēm: q̄ autē calor in mēbris posset manere eque intensus saltes

prima spēs et parte scōe nō est negandū: in fine scōe: et in tertia minore: p̄pter defectū būditatē: si cut minuit calor cū sit transitus de iuventute ad senium. sed si deberent fieri tres spēs et bice more medicorū oporteret q̄ per ebullitionē duarū priarū būditatū fieret caliditas in corde et cōstereuare. et per ebullitionē tertie fieret alia caliditas et alia per ebullitionem quarte. sed sic et bica esset feb. fient contra Aui. et reliquos auctores.

Pro decisione tertij dubij nota auctores posuisse tantū tres spēs et bice. primā in qua oēs būditates cōsumantur: et preternaturali resoluant manifestus in p̄sumis priā et scōa: aut saltē 2^a. s. ros. In scōa vero spēs et bice tam cōsumptis priā et scōa aut saltem scōa manifeste consumit tertia. s. cambiū. In tertia vero specie tā cōsumptis bis tribus: aut saltem duabus. s. rose et cābio manifeste cōsumit gluten. Et huius gradatū p̄cessus in cōsumptionē harū būditatū ē. q̄ p̄me due būditates: aut saltē ros est subtilioris substantie q̄ tertia. s. cambiū: et tertia q̄ quarta. s. gluten. p̄pterea p̄io manifestus cōsumunt due prime: aut saltē scōa q̄ tertia et tertia q̄ quarta. Dicit aut notanter prime due: aut scōa p̄pter varias opīniones. Quidā em̄ dicūt in prima spēs et bice cōsumi p̄mas duas: quā opīnionem credo esse cōformem dictis Aui. maxime cū dicit. primū gradus bz modū. cū nō habeat nisi spēs suis nomē. species autē sue nō possunt nisi fm duarū būditatū cōsumptionem assignari. Quidā vero dicūt in prima spēs solū manifeste cōsumi scōam. pro qua opīnionē sunt rōnes magis apparentes: sicut statim apparebit. Et cā huius gradatē cōsumptiōis ē. q̄ gluten ex ordine nature gñatur ex cābio: et cābio ex rose tpe necessitatis ros aut et similiter cambiū non ita facilliter p̄t generari ex prima que in venis cōtinet. q̄ mēbra debilitata nō possunt ipsū facilliter ex venis extrahere neq̄ venē ipsū expellere cū pori venarū sint valde stricti et strictiores q̄ pori mēborū. Exēplū aut Aui. ad huius rei declarationē deseruit. nam oleū cū in libitino p̄hibet cōsumptionē būditatis cōstuerantis corū ex quo fact? est libitino: et oleū cū in lucerna paulatim imbibit in libitino: sicut oleū cū in ipso paulatim consumit a flāma: nō tñ est ponēda vna species et bice in qua consumitur sanguis manifeste. q̄ sanguis p̄pter multitudinē suā in venis et grossitiē sue substantie et densitatē venarū nō facilliter cōsumit. imo frequenter boies incurrūt primā et scōam specie et bice cū notabili quantitate sanguis in venis. p̄pter ea auctores distinxerūt species et bice in quib? mutatur corporis habitudo ad maciē penes cōsumptionem illarū būditatū: per quā p̄ntā stat bona habitudo: vt puta debita grossities cū sufficienti pinguedine: et ad earū cōsumptionē: sequit maciē et extenuatio. hec aut sunt quatuor dicte: sed magis tres postremae: nō aut sanguis: stat enim multa maciē cū presentia multi sanguinis tres itaq̄ sunt modi et bice: nō plures siue primū modum et bice attendamus penes cōsumptionē duarū primarū būditatū siue penes cōsumptionem rois que est būditas secunda.

Et hec quidē egritudo est ex se. que nō habet porisimos: neq̄ horas paroxismoz. In presenti parte remouet dubiū. d. q̄ hec egritudo est ex febribus que nō habet porisimos: neq̄ horas paroxismoz. s. principū augmentū. itaq̄

Tractatus

tum: et declinatione. et hec nota sunt cum nō sint feb. humorales paroxysmantes fin motum materie ad minieram putredinis.

Et quidā dixerūt se. ethice aut pendēt cum humiditatib⁹ p̄p̄inquit̄ t̄p̄is cū coagulatione: aut cū eis que sunt sicut caro: aut cum mēbris radicalib⁹ duris sicut sunt ossa et nerui. Et si ex sermone isto intelligitur q̄ pendēt fin semitā q̄ finiūt qd̄ in eis est de humiditate radicali cōtinuata eis erit hec. Et int̄tio p̄ia equalis: et si significat q̄ primū: qd̄ finit ethica est humiditates p̄p̄inquit̄ temporis cum coagulatione nō erit sermo sanus.

In parte p̄nti ponit aliā distinctionē sp̄rum ethice. d. q̄ quidā. f. 10. terap. vltimo c. 7. sequaces eius dixerūt. feb. ethice: aut pendēt cū humiditatibus p̄p̄inquit̄ t̄p̄is cum coagulatione. i. feb. ethice aut specificant̄ penes cōsumptionē būditatū nūp coagulatarū que sunt molles: sicut humiditas adipsas et p̄tinguedinis: aut cū eis q̄ sunt sicut caro. i. aut specificant̄ penes cōsumptionem būditatū q̄ sunt caro que est durior et difficillius cōsumitur: aut cū mēbris radicalibus duris: sicut sunt ossa et nerui humiditatu: quarū difficillima est resolutio. si primo modo est p̄ia sp̄s ethice. si scdo mō est scda. si tertio mō est tertia sp̄s ethice scdo dicit q̄ si int̄tio istorū sic dicitur sit: q̄ quādo cōsumunt būditates cuiuscūq̄ mēbr̄. sed manifestus: et citius būditates mēbrorū mollium: sicut est adeps: et p̄tinguedo est prima sp̄s ethice et q̄n cōsumunt būditates sp̄siores. f. carnis: et similitū tam cōsumptis būditatib⁹ alijs mollioribus est scda sp̄s ethice. et q̄n cōsumunt būditates mēbrorū duriorū: sicut sunt ossa et nerui: tam cōsumptis alijs būditatib⁹ est tertia sp̄s ethice: erit hec distinctio bona et similis p̄ime. Sed si significat q̄ p̄mū qd̄ finit ethica est humiditates molles: et nibil cōsumant de būditatib⁹ aliorū mēbrorū nō erit sermo sanus. i. verus. calor: effi ap̄plicatus bumido cōsumit ipsum in quocūq̄ mēbro sit: sed manifestius et citius bumidū mēbro:ū molliū. deinde magis durorum. postremo durissimorum que sunt nerui cartilagines et ossa.

Et ethica qd̄ quādoq̄ accidit post feb. effi. et quādoq̄ accidit post feb. putri. et ap̄tūm: et longinquū est vt accidat ethica incipiēdo: q̄re sunt mēbra radicalia iaz inflāmata: et nō inflāma hūior: neq̄ sp̄s ante illud. immo op̄z vt calefiat illa in p̄mis. deinde scdm̄ p̄cessionem dierū calefiant ista nisi accidat causa fortis valde.

Idic ponit causas ethice que sunt cause in fieri. ethica effi cū facta est: est indepēdens. Et p̄io ponit quāsdā feb. esse causas et. scdo declarat. tertio cōplet cās ethice. quarto ponit canōes. scda ibi. (Et cā quidē vna.) tertia ibi. (Et feb. quidē putridas.) quarta ibi. (Et q̄n cōponitur.) In p̄ia parte dicit ethica q̄nq̄ sequit feb. et effi. q̄nq̄ feb. et putrida supple nō ap̄sum: q̄nq̄ feb. ap̄atum. Scdo dicit q̄ rarissime accidit ethica incipiēdo. f. nulla alia febre precedente: quasi mēbra radicalia. i. spermatica: supple et alia sint inflāmata. et non sit inflāmatus būor neq̄ sp̄s ante illud: immo op̄z vt calefiant illa prius. deinde post aliquos dies

De febre

calefiant mēbra nisi accidat cā valde fortis. f. altera duarū: aut maxima mēbrorū dispositio aut cā agens fortis que figat caliditatem in mēbris et non in humoribus aut spiritibus.

Ex quibus apparet solutio ad dubium hic solitū querit an possit incipere feb. ethica nō precedente effimera: aut bumoralis. Ad qd̄ dicendū q̄ illud rarissime accidit: l3 sit possibile. p̄imā partē buius cōclusionis declarat Aut. q̄ valde facilius inflāmantur būores et sp̄s q̄ mēbra. tū q̄ subtiliores. tū q̄ minus habent de frigidityte resistente. Scda vero ps pba ē q̄: hoc pōt esse p̄pter cām valde fortē que est mēbrorum dispositio ad acquirendū calefactū esse: et nō humorū et sp̄sū: vt puta p̄pter mēbrorū arefactionem et fluxū: aut longa abstinentia et simili: bus: quib⁹ mēbra possunt arefieri: et nō ita sp̄s: aut būores. vñ cā calefactens p̄imaria figet caliditatem in mēbris et nō in humoribus aut spiritibus. l3 forte citius calefacet būores et sp̄s q̄ mēbra. Scda cā p̄pter esse cām valde fortē calefacientem que figet caliditatem in mēbris: p̄pter densitatem sue substantie: et nō in būoribus aut spiritibus. q̄ sunt nimis tenuis substantie in cōparatione ad mēbra. vnde caliditas nō figit in illis: sicut figitur in mēbris: sicut fulmē agit in ferris: et res densas: et nō agit in vestes et similia. q̄ sua caliditas excessiua in ip̄is nō retinetur: sed retinetur et figitur in re densa et dura. Dicit tñ Gen. se nunq̄ vidisse aliquē esse factū ethicū incipiēdo. Ego tñ credo vidisse aliquos p̄sticos et vlcere crustoso esse factos ethicos nulla precedente effimera aut putrida. sicut aliquos esse factos a matris cos p̄imo. postea ethicos excicata re superflua p̄pter puluerē lapidū quos terebāt in agro verno: nens pro vitro cōficiēdo. Et quodāz esse factos febriles et ethica senectutis nulla effimera: aut putrida precedente.

Et cā quidē vna quādoq̄ est cā febris ethice: et quādoq̄ est cā febris effimere secundum vehementiā febris et vehementiā mutationis sue et debilitatē suspensionis sue sicut ignis. nāz ipse obuiat lignis scdm̄ duos modos: quorū vnus est scdm̄ modū q̄ calefacit ea et finiat in eis: et secūdus est secūdū semitam inflammationis.

In parte presenti declarat qd̄ statim dicit nisi accidat cā fortis valde. Et etiaz dicit q̄ q̄nq̄ vna causa est cā ethice sup. et non effi. et q̄nq̄ est effi. et nō ethice fm̄ q̄ forte imitatur et agit supple: aut debilitat. et fm̄ debilitatem suspensionis. i. fixtionis sue. i. fm̄ q̄ facile figitur aut difficulter. et declarat in exēplo dicit: sicut ignis. nā ipse obuiat lignis fm̄ duos modos: quorū vnus est q̄ ipse calefacit ea et firmat in eis: et fa cit ea firmare et nō inflāmur. scds modus est fm̄ semitā inflāmationis. i. q̄ ligna inflāmant̄: et remanet flāma in eis in absentia ignis inflāmatis. Pro cuius declaratione sciendū p̄imo: q̄ nō erat ita difficile q̄ vna cā inflāmans possit facere ethicā et nō putridam: q̄ putrefactio est passio determinati modī que nō est apta fieri a quocūq̄ inflāmāte: immo interdū per cām valde calefacientē pbibē: sicut est difficile ab aliqua cā inflāmante fieri ethicam et nō effimera. Quic. hic specificauit cām aliquāz inflāmātem posse facere ethicā et nō effimera: derelinquens quasi notū q̄ possit facere ethicam et non

Tertius

et non putridas. Immo etiam difficilior est posse facere ethica et non effimeram quod ethica et non humorale si ne putredie. **S**ciendum scdo quod ad esse cutis scilicet requiritur quod calefactum esse. id est caliditas sit fit. et in aliquo subiecto nostri corporis. scilicet in membris quo ad ethicas: aut in spiritibus quo ad effi. aut in humoribus vel vapore quo ad humorales. non enim sufficit sola caliditas faciens. nam sic vno febriciente vno genere febrius febreret quocumque genere febreretur. **Q**uod ita premittis dicendum est quod cum aliqua fortiter calefaciens occurrens alicui corpori sicut sol: aut balneum calidum valde quantum calefaciat membra humores et spiritus: potest tamen infringere caliditatem in membris et non in humoribus neque spiritibus. tum quod membra forte erunt arefacta paratissima ad ethicam. tum quod sunt dense substantie facile retinentia caliditatem sibi impressam in absentia agentis: non autem sic humorales: aut spiritus merito tenuitatis sue substantie: immo in absentia agentis remouet caliditatem sibi impressam et redit ad dispositionem sibi naturalem: sicut in exemplo de fulgure dictum est. **E**t ita ex eodem fundamento dicendum est aliquas causas inflammantes posse facere humorale et non effimeram. Causa autem leuiter inflammans faceret effimeram et non humorale neque ethicam: sed tanta posset esse dispositio passiva ipsa citius faceret ethicam quam humoralem et humorale quam effimeram. De causis autem ceteris occurrentibus corpori humano secundum plurimum effimera est apta precedere humorale: et humorale ethica: sic ethica rarissime fit incipiendo.

Et fe. quidem putredinis et apatis promouatur multotiens ad ethicam propter vehementiam febrius. et vehementiam subtilitatis cibi in ea et prohibitionem aque frigide: et paucitatem obseruationis lateris cordis cum unctionibus et emplastris et epithimatis et propter in egritudinibus membrorum vicinorum cordis: sicut dyfragmatis. **E**t multotiens facit cadere in eam necessitas medicorum propter casum virtutis et frequentiam sincopis ad dandum in potu vinum et aquam carnis et medicinam de musco et huiusmodi similia.

Quod copiens causas dicit quod ethica aliquando sequitur putridas non apatis propter vehementiam earum. **S**ed ex errore medicorum cum nimis subtilitatem dietam et prohibent aquam frigidam: et non infrigidant regionem cordis propter in egritudinibus membrorum vicinorum cordis. scilicet dyfragmatis: quoniam si apatis calido: et multotiens facit cadere in ethicam necessitas medicorum quando cogitur dare in potu vinum et aquam carnis dyamuscum et similia calida propter casum virtutis et frequentiam sincopis.

Et quando componitur ethica cum fe. putredinis et apatis: et ethica quidem in principio rei est difficilis cognitionis et facilis curationis: et in fine sui est facilis cognitionis et difficilis curationis: et finis adubul non recipit curationem penitus.

Quod ponit tres causas. primus quod quandoque componitur ethica cum fe. putredinis: et fe. apatis. scdo quod ethica in principio sui est difficilis cognitionis. quod parum permutat corpus a dispositione sua naturali. et est facilis curationis. quod corpus est facile tolerans infrigidationes. sed in processu suo est facilis

Ethica.

So. clvi.

cognitionis corpore multum permutato. sed difficultas curationis: cum virtus sit facta debilis: et multum humidum sit deperditum quod difficile est restaurare. **T**ertius canon: quod finis adubul. id est scdo speciei non curatur propter nimiam consumptionem: et nimiam virtutis debilitatem.

Signa.

Capitulum. ij.



Alius quidem est minutus durus frequens debilis fixus secundum habitudinem unam.

Primo ponit signa ethice absolute multum accommodant prime speciei. scdo ponit signa scdo speciei. scda ibi. (Signa vero adubul.) prima in tres. primo ponit signa ipsius secundum se. scdo ponit signa transitus ex effi. tertio signa eius compositionis. **T**ertia ibi. (Et de significationibus permutationis.) **Q**uarta ibi. (Et de significationibus compositionis.) **P**rima huiusmodi partes quot sunt signa primum signum sumitur a pulsu: quod est minutus. id est paruus propter debilitatem virtutis. durus propter excitationem arterie. et in his est gradus debilitatis: et durities. manifestior est enim virtutis debilitas et durities in processu maior quam in principio frequens ut recuperet defectum magnitudinis. debilis fixus secundum unam habitudinem. id est dispositio nem: quod non habet paroxysmos neque tamen est fixus secundum habitudinem unam quin permuteetur in cibo potu et similibus et somno et vigilia.

In tactu vero est illud quod sentitur de caliditate minus caliditate sinochi: et ei similitudinem inflammatarum in materia: et in principio dum tangitur est magis suavis: et cum remanet super eam manus hora. j. apparet cum fortitudine et mordicatione: et non cessat augmentari: et est calidius quod est in eo locus venarum et artiarum. **E**t est eorum caliditas similis non enim minuitur verum ipsa quando superuenit et cibis augmentatur velociter: et fit fortis pulsus valde: et incipit magnificari. **E**t propter illud accidit stultis medicorum quod prohibent eis cibum propter illud quod accidit eis de eo et accidentibus quare perdunt eos: sicut augmentatur flamma propter infectionem olei et tartago cum effunditur aqua super eam. **E**t iste quidem significationes eius sunt fortes. **E**t cibum in reliquis quidem febribus proculdubio non incendit hac incensione sicut inuenitur huiusmodi: quantum necessario faciat diuersitatem per motum nature: et hec inflammatio non est sicut incensio reliquarum feb. post coartationem neque secundum periodos notas: imo cum comedunt et in quocumque hora sit. **E**t est habens egritudinem non vehementer discernens illud quod est in eodem de caliditate: quoniam facta est completio membro conueniens: et iam sciuit in libro primo qualitatem dispositionis in huiusmodi: verum ipsa apparet apud suspensionem alicuius ciborum propter vehementiam suam.

Quod est secundum signum sumptum a tactu. et primo dicit quod caliditas sua ad tactum apparet minor causa

A tiiij

Tractatus

litudine sinobis: et similia inflāmatarius in materia pendentia a materia calida: sicut tertiana caupon et similes. scōo dicit q in principio dū tāgitur caliditas eius est magis suavis. sed cū retinetur manus super etbica: aliquādo apparet calor: fortis et mordicans: et augendo pcedit. tertio dicit q locus calidior in eo est locus venarū et arteriarū. quarto dicit q corū caliditas est similis: q nō augeat neq minuit: sicut paroxysmales nisi propter aliquā cām pmissiū. id subdit q qñ cibant augmentatur velociter. i. notabilr crescit in quo tpe: et fit fortis pulsus valde saltē appenter: et incipit magnificari: et ppter hoc multi medicorū p bibent eis cibū: q vident post cibū eius accētia augeri: quare interficiunt eos. nā ppter abstinentiā a cibis quā faciūt augeat se. et cricatio: et post ea qñ cibant eos per cibū a sumptū calor eorum augmentat: sicut augmentat flāma cū oleū pontē in lucerna: et tartago augmentat in caliditate: qñ effunditur aqua sup eā calefactā: q sentimus eaz stridere et fumare. et iste sunt significaciones fortis et. i. etbice. et cibis quidē in reliquis feb. proculdubio nō incendit tanta incensione qñ videt incendit in hac feb. quāvis necessario in quacūq feb. faciat diversitatem quandam: q aliquāter incendit ppter motū nature. i. caloris naturalis quāto dicit q inflāmatō nō est sicut incētio reliquarū post coartationē. i. pulsus. nec fm piodos notas. i. quotidie: aut de tertio in tertiu: aut de 4^o in quartū. immo dū comedūt excrecit calor i quacūq boza sint. sexto dicit q etbicus nō discernit caliditatem eius. q etbica est facta cōplexio mēbro cōuentens. Et tā scilicet pīo lib. fen. scōa ca. de causis dolorū. qualitates dispositionis in bis. i. quare nō sentiat caliditatem suā. verū apper. i. sentitur ab eis cū sumūt aliquem cibum propter vehementiam suam. i. quia excrecit.

Primo notandū p declaratione pmi dicit et ut soluat dubiū solitū queri qñ calor est maior an etbice: an feb. ex qua facta est etbica: q calor feb. bñoralis ex quo facta est etbica est maior: quātitatue. q pendet a plū bumido vaporoso. vñ pīo de differentiis fe. sinobis habet flāmam obutante manibus tangētis: fm vero etbicas feb. neq multitudo obuat calori. Ex quo apparet q in etbicus remanēt manu plus apparet calor: qui statim nō appuit defectu vaporū multoz oppositū aut cōtingit in bumozali. Et scōo dicendum q calor etbice in nulla pportione est intērior: aut remissior: q calor feb. ex qua imēdiate est genit: cū nulla latitudo subito acqri possit aut de pdr. Et tertio dicendū q calor etbice in pcessu minuit gradualiter et quātitatue. ppter defectū bumidi: et ppte cū deuenitur ad finem secunde species: et per totam tertiam speciem.

Pro notitia tertij dicit pmittendū est q loca arteriarū sunt illa in quibus sunt arterie magne. ibi etiā sunt venenotabiles cū fm plurimū vena supponat arterie: sicut in manibus pedibus et temporib: vbi manifeste pulsus sentitur. bec em loca appent calidiora q relique ptes extrinsece nō arteriose: in q in veritate sunt calidiora sicut cor: etiā est alijs partibus in trisectione calidi: a quo arterie oriūtur. Et pmittendum scōo. q l3 in feb. putridis bec loca sint calidiora q relique partes extrinsece nō arteriose: in etbicus caliditas locorū arteriosorū manifestus excedit caliditatem locorū nō arteriosorū q in putridis. q in putridis vapores putridi sparsi p

Designis

vniversum corpus faciunt apparere in oibus partibus ingentē caliditatem. sed in etbicus in quibus alie partes nō sunt calide ex presentia vaporū putridorū apparet excessus caliditatis barū partū manifestior: q in putridis: ad qd adiuvat q caliditas arida in etbicus facit sanguinē arterialem et venalē: cuius multa est quātitas in locis dictis euaporare magis q in putridis: in quibus caliditas nō est ita arida. Et quib? apper in illis partibus excessum caliditatis sup altariū ptiū caliditate esse manifestiorē q in putridis. Et tertio notandum hūc excessum caliditatis locorū arteriosorū supra caliditatem altariū ptiū nō arteriosorum nō solū apparere in etbicus: immo in spasmatice et litargice: vt sumit tertio canone. fen. scōa cap. de spasma. et in cō. pulsuum. c. de pulsu litargicorum. Ideo. Et de vñtīs caute dixit de accedens nō inuenit fm alias fe. et nō dixit fm alias egritudines. sed cā quare h apper in spasmatice est: q ppter tensionē arteriarū nō fit debita euentatio propterea in arterijs calitas excrecit magis q in alijs ptiibus: sed in litargice hoc accidit. sicut in cōgelatis: q pp būores frigidus ptes vbi nō ē multus calor: infrigidant: sicut ptes non venosae nec arteriose. sed loca venarū et arteriarū ppter pñtā sanguis et spūs nō pñt ita infrigidari. qñ in cōparatione ad alias notabiliter apparent calide et bec eadem ratio pot accōmodari spasma pñdenti a materia frigida.

Pro notitia quarti dicit notandū: q l3 quib? in alijs fe. incēdat alt qua incēdit pp motū caloris naturalis q pīo est suffocatus: deinde dilatatur? cū vapores cibales p corpus spargunt. in ceteris ptiibus nō incendit tanta incēdione in alijs feb. qñ incēdit in etbica. in oī itaq fe. fit ex cibo aliqua caloris cōfortatio et augmentum: nā hō fit in dīspōne valde extra nea: aut morit pīnqua. Et scōo notandū q inflāmatō q fit in etbico a cibo nō est inflāmatō pxiimalis: aut exacerbatua. quīs. n. in pñ. sumptio cibo calor aliquāter sufficit: sicut suppositi lignis postea dilate et ampliet cibo calefacto: et fm alijs quā pte in vapores cōuerso. in hoc nō est fm pxiportione ad aliquē dīe sicut in feb. piodice. sed h fit quicūq sumit cibum. Et tertio notandū. quīs sit cōe oī feb: supcalefieri a cibo: in hoc signū appropria ē etbice: qd ab alijs distinguit febris? pīo q ceteris ptiibus etbicus magis supcalefieri ex cibo q alijs febricitēs: pp suā calitatem aridā facit tē cibū magis euaporare ceteris ptiibus q calitas altorū febricitū: q nō est sic arida. scōo q dato q equalr supcalefieri ex cibo cū alijs febricitibus immo magis: in hoc signū etbicus appropria ē. q mutantē nō sentiedo calitatem ad sentiedū ipam notabilr: sed alijs febricitēs nō sic mutant. q pīo sentiebāt suā calitatem: etbici vero nō. q etbica est facta cōplexio mēbro cōuentens. Et dūenies quide q nō sentit etbicus impōne caliditatis etbice. est em facta et sibi cōsueta. quare nō sentit: sed alie feb. sentunt q sunt fīctes nondū pfuete. Et etbicus inferit q calitas in etbico repta postq est inflāmatua a cibo et hīs in eodē subiecto adequato est cōposita ex duab? ptiibus incēdionis: quarū vna est facta. i. pxiectis: altera fīctis. i. de nouo inducta a cibo. Ex quo sequit q aliqs effectus puta imutatio tactus puenit ab vno gradu caliditatis quā nō puenit ab altero secū in eodē subiecto coextens: dū supius determinata in qōne. vñr febris sit calor additus. ibi. n. determinatū est febre esse totū calorem in

lorem in febrile reperiuntur quod non est effectus qui pueniat ab uno gradu caloris qui non pueniat ab uno gradu secum in eodem subiecto extenso. Forte dicitur quod per additionem huius noue calitatis a cibo caliditas preexistens actuatur et permutatur ab esse insensibilis ad esse sensibilis: unde vitraque immutat tactum. Contra sequeretur quod eadem caliditas numero per eandem partem in eandem sepe esset facta: et sepe fieri in quo tempore: sepe dependens et sepe independens. et per quod habet est qualitas de facili mobilis: hec sunt in convenientia. Quapropter dicitur est quod sola caliditas de nouo inducta a cibo sentitur. cum autem quare per hunc non sentitur non est ex parte sui cum omnem calefactionem quam inducit calitas de nouo inducta: inducat etiam calitas per hunc tanquam pericula reagens: sed defectus est ex parte organi cui calitas preexistens est assueta. ois ergo effectus qui per se inducitur ab una: inducitur ab altera per se. quatuor sunt rationes. **¶** Primum dicitur quod non tota calefactio sua sentitur ab eo. quia tamen sentatio calefactionis sensui communis vel cogitationis pertinet cuius organum potest esse assuetum illi calefactioni.

Hic Bētilis mouet duo dubia. Primum quod ethice potest fieri membro conueniens. Et in summa dicitur secundum communem modum causam huius esse quia est facta: et eius non sentitur impressio ab ethico sicut a mala complexio ne fieri. Et dicitur quod quousque ex forma que erat in subiecto: illa que acquiritur non sit una forma est complexio fieri et est extranea: et stat actio et passio. quoniam autem illa que acquiritur illa que est in subiecto facta sunt una forma: tunc illa extranea fit a se pueniens quod est facta numero cum illa que erat conueniens. Sed dicitur quod hoc dicta sunt per se. Contra hanc opinionem non lo instare ne plius sim. Sed breuiter dico per nunc quod calor ethicus qui prius erat fieri et dependens: et non aptus ex se conseruari. imo deducta causa conseruante quod primum incipit redere ad non esse nunc est factus quod fixus et habitatus taliter quod deducta quacunque causa conseruante seipso in subiecto poterit conseruari. et quando sic est calor ille taliter membro conueniens dicitur complexio corpori conueniens. quod quantum corpus sit sensibile et ledatur notabiliter ab eo non sentitur nocumentum eius: sed mala complexio fieri non dicitur corpori conueniens: quod sentitur nocumentum et eius impressio. sed de hac materia alias dicitur vberius.

Secundum dicitur: quare ethicus supercalefit a cibo: et quod est cibum qui ethicum supercalefacit. Propter cuius decisionem sciendum quod primo de differentiis febrium dicitur cum huius esse quia omnis caliditas arida irrorata humido magis manifestatur: sicut caliditas calidis aque irrorate. Ethicorum autem caliditas est arida irrorata: itaque cibo manifestari debet: conuertitur enim cibum in vaporem calidum totum corpus calefacit. Auer. autem 4. colligit deinde hanc causam d. esse fabulas. Dicit enim non esse possibile calorem corporis huiusmodi extraneari: ut corrumpat cibum sicut calx aqua: quod verum est de toto cibo aut magna eius parte: sed quod aliqua parte subtili et in vapore conuertat corpus calefacit non est irrationabile: imo dissimilium. 2. aliqua caliditas putride se. est magis arida quam caliditas prime spiritus: ut puta caliditas: ita ut corpus exsiccat taliter producat ad secundam spiritus ethice non trans eundo per primam. ergo per cibum in hac de magis manifestari caliditas quod in prima spiritus ethice cum magis cibum in vapore conuertat. Ad hanc credo Galienum. unde ret negando primam. nam si forte in hac magis excre-

scat caliditas per cibum qui in prima spiritus ethice. non tamen magis manifestat caliditas quod in prima spiritus ethice. quod non permutatur de non sentiendo caliditate ad sentiendum ipsam: sicut permutatur in prima spiritus ethice. Auer. autem 4. colligit reddens huius causam dicit causam esse quia ethica calor est fixus. sed in putrida non. nihil aliud voluit dicere sed in obscuris: et in consuetudine verbis dicitur nisi quod ethicus habens caliditatem fixam que non sentitur permutatur per cibum summum de non sentiendo caliditatem ad sentiendum ipsam. sed patiens putridam non. si forte per cibum amplius sentiat. quod prius sentiebat caliditatem suam. non permutatur de non sentiendo ad sentiendum eam. Item permutatio ex parte medici tanquam gentis. nam cum sentiret in ethico caliditatem formam sumptum cibo videt eam excrecere et pulsum velocitari: magnificari: frequentari. sed hec permutatio in putridis non est apud tactum medicum cum etiam extra horas cibationis sentiret hanc diuersitatem in calore. Ad secundam partem dubij dicendum quod in cibo intrante stomachum est duplicem dare partem unam subtili rorealem que cito transit ad membra sed in duabus horis post cibationem vel circa. et illa pars est ex qua ethicus sentit caliditatem. Et quod motus huius partis diuersificatur. ideo quidam auctores dicunt duabus horis post cibum sentire caliditatem. quidam autem tribus. quidam autem una hora. Altera autem pars cibi est grossa cuius mora est in stomacho pluribus horis quod duabus: et vadit ad epar gradatim et fit sanguis: postea humiditas prima: et cambium et nutrit: et totum hoc videtur fieri spacio nouem horarum. ut Auer. sexto colligit in fine: et in practica canticorum. 12. commento. Et an iste cibum calefaciat ethicum eget consideratione. quia non est determinatum. Et cum hoc debet considerari si illa pars rorealem que transit vere digeratur et fiat cibi: aut sanguis: an non vere nutritur: hec Bētilis. Cum hoc tamen credendum est aliquam partem cibi in vapores conuerti qui corpus calefaciunt. et huiusmodi calefactionem credo fieri citius quam secundum modum predictum.

¶ Et de significationibus permutationis se. estimere ad febrem ethicam est vehementia fortitudinis caliditatis in tertio valde nam secundum plurimum incipit febris post duodecim horas declinare. Cum ergo pertranseat febris duodecim horas et non apparent signa delinationis: immo continuatur versus ad tertium omni die: et fit fortis: tunc illa est ethica.

¶ Hic ponit signa permutationis estimere scilicet vere in ethicam. et est dictum Gale. primo de differentiis febrium. Et dicitur quod vehementia caliditatis in tertio die significat hoc. nam secundum plurimum estimera incipit declinare post duodecim horas. Cum autem non apparent signa delinationis: immo continuatur versus ad tertium: et fit fortis: tunc illa est ethica maxime si non habeat differentias et excrecentias in hoc tempore. quod si haberet eas posset esse putrida.

¶ Et de significationibus compositionis ethice cum febribus putredinis est remissio caliditatis sicce post finem delinationis: post sudorem exuberantem: et additio in arefactione et extenuatione secundum illud

Tractatus

quod facit necessarium illa egritudo et vinctuositas in vrina et egestionem. Et si fuerit ethica illud quod apparet et occultum aliud significat ipsum coartatio accidens in paroxysmis: huiusmodi enim non est inuentum in ethica omnino.

¶ Hic ponit signa compositionis ethice cum putrida. et est remansio caliditatis scilicet febrilis cum siccitate post finem declinationis: et post sudorem exuberantem. Item additio in extenuationem et arefactionem sicut quod facit necessarium in ethica Item vinctuositas in vrina et egestionem manifeste apparet. Et si fuerit illud quod apparet ethica id est si ethica fuerit manifesta: et aliud id est si ethica fuerit occulta significatur per coartationem. scilicet pulsus et caloris accidentem in paroxismo putridi: et non est inuentum in ethica: quia non habet paroxismos.

¶ Et scias quod quandoque incipit ethica repleta cum stomacho: quare corrumpit complexionem epatis per vicinitatem.

¶ In parte presentis ponit causam: quandoque incipit ethica repleta in stomacho. quia corrumpit complexionem epatis propter vicinitatem. Pro quo notandum: quod ethica retinetur in stomacho: vel quod incipit ab eo scilicet a mala complexionem sic ea ad quam sequitur ariditas: et ex ista causa sequitur ethica: et talis malitia stomachi ledit epas per vicinitatem: et quia magis exacerbat cibum quam sit opportunum. vel ethica retinetur in stomacho: quia ethice coniungitur stomachi malitia que non cet epati.

¶ Signa adubul.

Capitulum. iij.

Signa vero adubul sunt quod quando febris expellitur adubul vel hebens fit durities pulsus et eius debilitas et paruitas ipsius et eius frequentia. et proprie quando causa casus in ethicam est apostema quod non resoluitur. nam illud scilicet frequentia additur valde: et similiter velocitas: et fit pulsus eius de genere eius qui nominatur cauda muris. Quod si fuerit ex potu calidi vini erit loco caudae muris acualis: et non erunt accidentia adubulati vel hebens valde. non enim dat ei spacium usque ad huiusmodi. Et apparet in vrina vinctuositas et petala et incipit oculus profundari. Cum ergo adubul peruenit ad statum fit fortior profundatio amboz oculozum et multiplicatur lippitudo sicca et crescunt extremitates ossium in omnis membris et in facie planantur tempora et tenditur cutis frontis et destruitur color cutis: et fit quasi sit super eam puluis: quidam ex adustione solis et perducit ad grauedinem eleuandi supercilia: et fit oculus somnolentus et clausus absque somno et subtiliatur nasus elongantur pili et apparent pediculi et videtur venter iam minorari et adherere cum dorso quasi sit cutis sicca que iam attracta est: et attrahitur cum ea

De signis adubul.

cutis pectoris. Cum ergo curuantur vngues et arcuantur: tunc iam venit ad statum et incipit tedere ad occasum: et cum incipit tedere ad occasum liquefiunt cartilagines.

¶ Hic ponit signa secunde speciei que cum sunt remissa sunt signa prime speciei ethice: cum vero intensa in ultimo sunt signa tertie speciei. Habet hac pars tot partes quot sunt signa. Primus quando fit transitus ad secundam speciem ethice: siue fiat ex prima: siue ex alia causa non transeundo per primam vebemens fit durities scilicet pulsus propter multam exccitationem arterie et debilitas et paruitas propter debilitatem virtutis frequentia eius ut recompenset defectum magnitudinis et velocitatis. et proprie fiunt hec quando causa casus in ethicam est apostema: quod non resoluitur. sed vel induratur aut rumpitur. nam frequentia additur valde: et similiter velocitas: et fit pulsus de genere eius qui vocatur cauda foricetina procedendo de paruo ad maiorem: et de frequentia ad frequentiorum quousque accidet. Quod si fuerit ex potu vini calidi erit loco caudae foricetina pulsus acualis siue fustalis. quia propter caloris confortationem ex vino post percussiones paruas fierent alie que magne. deinde redit ad paruas. et hic pulsus dicitur fustalis ad similitudinem fusti. et dicitur acualis ad similitudinem acus cum qua sunt tulares suuntur. quia hec duo sunt grossa in medio et versus extremitates subtiliando procedunt. Siue ergo ista ethica sit ex vino siue mutatio pulsus sit ex vino: oportet imaginari quod mutatio pulsus sit ex vino tunc imbutis.

¶ Et non erunt.

¶ Hic textus potest dupliciter exponi. primo quod quando casus in ethicam fit ex apostemate adubul non erunt accidentia adubulati vebementia valde. non enim dat ei spacium usque ad huiusmodi ethicam vel pulsus talem in ethica: quia prius occidit quam fiat finis secunde speciei ethice: vel quam fiat pulsus huiusmodi. Aliter potest exponi quando casus in ethicam est ex potu vini calidi non apparet accidentia adubulati vebementia de quibus sunt pulsus vtriusque muris finitima. non enim quod si apparet accidentia valde vebementia non darent spacium ut fieret pulsus acualis. Et si apparet in vrina vinctuositas scilicet natans in superficie et petala id est corruscula parua decisa per liquefactionem cum fit transitus adubulati et incipiunt oculi eius profundari humido consumpto. Cum ergo adubul id est secunda species ethice peruenit ad statum fit fortior profundatio amboz oculozum. et ly peruenit est presentis temporis et multiplicatur lippitudo sicca humido consumpto: scilicet in augmento secunde speciei: et crescunt extremitates ossium in omnibus membris reliquis partibus preter ossa consumptis. et in facie applanantur tempora carnis eorum consumptis et tenditur cutis frontis humido eius consumpto et destruitur calor frontis: id est tedit in fuscum calido naturali morificatione. et est quasi super eam sit puluis quidam ex adustione solis parte superficiali ab eo exccata: ut sit quasi puluis in eius superficie. et perducitur ad grauitatem eleuandi supercilia facta in virtute impotentis ad contrahendum musculos eleuantes supercilia. et fit oculus quasi somnolentus et clausus absque somno. non enim est somnus: sed in potentia vigilandi: proinde differentis februm. et subtiliatur nasus carnis huius consumptis:

bus consumptis: et elongantur pili: id est appa-
rent longiores consumptis carnibus: et ad in-
tus pressa cutis: et ad hoc facit corrugatio siue con-
tractio cutis: quia pili eriguntur et apparent
magis: et simile est quod sumitur octavo proble-
matis problemate. 21°. cum assignant causam
quare pili rigentium eriguntur. Aliter possemus
imaginari quod pili elongantur propterea in istis ex
calido adustiuo multiplicatur materia fumosa
que est conueniens ad pili generationem et augmen-
tum. prima tamē causa est melior. apparent pedi-
culi propter corruptionem nutrimenti. primo enim
generatio est sub cute: deinde exeunt. et videtur
venter eius iam minorari et adherere dorso quasi
sit cutis sicca que iam attracta est et attrahitur cū
ea cutis pectoris cum habeant adinuticē cōtinuā-
tatem. cum ergo curuantur vngues et arcuantur:
tunc iam peruenit ad statum. et ly peruenit est tē-
poris: preteriti perfecti et incipit tendere ad occa-
sum id est mortem. et cū incipit tendere ad occasum
liquefiunt cartilaginee.

¶ Cura ethice.

Capitulum. liij.



Intentio in curatiōe feb. ethice
est infrigidatio et humectatio. et
vnaqueque earum completur cu-
s approximatione suarum causa-
rum. et expulsiōe causarum sui contrarij.
Et fortasse est causa vnius earum causa cō-
trarij alterius sicut causa infrigidationis.
Ipsa enim quādoque est causa exiccationis
que est contraria humectationi. sicut infri-
gidatio cum trociscis camphoratis et illis
que sunt ex spodio et his similibus. Et for-
tasse humectatio iterum est causa calefa-
ctionis que contraria est infrigidationi. si-
cut vinum. nam ipsum humectat: sed cale-
facit. quare oportet vt observetur illud. Et
si necessitas vocat ad fortem infrigidatio-
nem nō erit nisi cum re cui cōiungitur: aut
quam precedit: aut cui succedit res in qua
est virtus humectationis. Et similiter cum
vocat necessitas ad fortem humectationē
velocem in ea sicut aqua carnis et vinum.
tunc oportet vt adiungat ei aut antecedit
eam: aut sequatur eam illud in quo est in-
frigidatio. Et si fuerit causa ethice aposte-
ma aut lesio in membro: tunc necessarium
est curare ipsum in primis.

¶ Auicenna primo ponit curam ethice. scōdo suc-
currit quibusdā dispositionibus sequētibz ethi-
cam. scōda ibi. in principio quarti capituli. (Et de
illis est sincopsis.) Prima in duas. nā in prima ex-
plicat curā magis generalē. scōdo magis specialē
scōda in principio sequentis capituli. (Ille vero.)
Primum capitulū diuiso in duas partes. in pri-
ma ponit intentiones curatiuas ethice et docet vi-
tare quendam errorem. et ponit canones in curan-
do ethicam sequentem alias egritudines. in secu-
da ponit in generali ista per que complentur in-
tentiones dicte. scōda ibi. (Et qui diligit cōpone-
re.) In prima parte dicit tria. Primum quod intentio
in curatiōe feb. ethice est duplex scz infrigidatio
et humectatio. et vnaqueque earum completur cū

administractione suarū causarū et curatiōe causa-
rum sui cōtrarij. scōdo dicit quod causa vnius earū for-
tasse est causa contrarij alterius sicut causa infri-
gidationis est quādoque causa exiccationis: que
contrariatur humectationi. sicut trocisci de spod-
dio. et camphora et similes infrigidantes et exic-
cantes. Et fortasse causa humectans est causa ca-
lesfactionis que est contraria infrigidationi sicut
vinum. nam ipsum humectat et calefacit. quare opor-
tē vt observetur istud vt administrentur iuuātia que
non noceant quantum est nobis possibile. quapro-
pter si necessitas vocat ad fortem infrigidationē
non fiat nisi cum re quam precessit aut cui coniun-
gitur aut cui succedit res humectans. Et similiter
cum vocat necessitas ad fortem humectationē et
velocē in ethica fiat humectatio que fit cū aqua
carnis scz expressiōis decoctiōis aut distillatiō-
nis. et vinum scz dulce vnius anni tamen paucise-
rum aut mediocris vniuersitatis. tunc oportet vt ad-
iungat eis aut pcedat ea: aut sequat illud in quo
est infrigidatio. Tertio dicit quod si fuerit causa ethi-
ce apostema vel lesio scilicet alia in membro si-
cut vlcus: tunc necessarium est curare illud primo
oportet enim vniuersalē causam prius abscinde-
re: deinde ad eam que ex ea facta est egritudinem
deuente. tertio tegit. Et hoc est verum in cura re-
gulari. nam aliquando propter fortitudines egrit-
udinis oportet et magis attendere quod cause: sed
pro hoc vide Auic. quarta primi vltimo capitulo.

¶ Et qui diligit componere regimen eius
ex diuersis modis cōuenientibus eis in quo
feb. sit vehemens valde: tunc necessarium
est vt incipiat. et det in potu trociscos cam-
phoratos. et que currunt cursū eorum cū
syrupo acetoso diluculo in ortu solis. sicut
aqua ordi in cancriis si nō abhorret eos et
cum iuleb et aqua granatorum: et ad man-
sionem mucilaginem psilij. si non fuerit p-
hibens aliquid propter stomachum et alia.
¶ Tunc ponit regimen complens has duas in-
tentiones. et primo simul. secundo seunctim. secun-
da ibi. (Et regimen infrigidans.) In prima par-
te dicit quod qui vult componere regimen ethice
ex dictis modis diuersis cōuenientibus ei in quo
feb. ethica est vehemens valde id est simul ipsum
infrigidare et humectare dat ei in potu trocisci
camphor. et similes infrigidantes notabiliter. vt
puta. 3. s. mixtos cū syrupo acetoso. 3. s. in diluculo
id est cum incipit auroa et in ortu solis: quia distan-
ter ab assumptione trocisci. per duas horas det
aqua ordi cū cancriis ad humectandū si non ab-
horret eos. vt puta. R. ordi mundi. 3. s. cancriorum
fluuiatium excoctorum. 3. ij. bulliant in lib. iij.
aque quousque ordiū sit apertum. et cum iuleb ex
aqua id est vino granatorum. Fit autem iuleb ex
aqua et zucchero vt sepe dictum est. et possunt ad-
inuticē misceri. vt puta iuleb. 3. ij. cū vino granato-
rum. 3. s. et ad mansionem id est in meridie vel dum ma-
net caliditas impressa a sole detur mucilago psilij.
et potest misceri cum aqua granatorum. et do-
sis amborum in proportionē que videbitur sicut
3. s. vel circa si non fuerit aliquid prohibens pro-
pter stomachum. et alia sicut est lassitas stomachi
et lubricitas intestinorum. Et manifestum est pri-
mam ex his notabiliter infrigidare. secundam no-
tabiliter humectare reliquas simul infrigidare
et humectare.

Tractatus

Et regimen infrigidans est per illud qd sciuit de potibus infrigidantibus et de oleis infrigidantibus et trociscis sicut trocisci de camphora. et emplastris: et vinctio nibus. et his similibus. et infrigidatione aeris eorum ita qd in hyeme. et si non tolerat aliter leniatur ab eo ignis. Infrigidatio namq; aeris eorum est melior res. et sicut vestire eum cum sandalitis et camphoratis. et facere ipsum odorare illud in quo sunt rose. et camphora et sandali et fructus frigidi. et schesabze et lilium cum aqua rose. et vaporatio cum sudore et balneo. Et oportet vt non prolongetur retentio emplastrorum infrigidantium valde super membra propinqua membris anhelitus. fortasse enim infert illud anhelitui et voci nocuum magnum. Et oportet vt declinet ad quietem et somnum et tranquillitatem et gaudium et custodiatur eger ab eo quod facit ipsum nasci et quod facit ipsum tristiari. et quod facit ipsum angustari et a fame et siti longa. Emplastrum infrigidantia quibus oportet eos vt sunt aromatica. nam ipsa sunt propinquiora iuuamenti et proprie super pectus et que sequuntur ipsius et sunt infrigidata et non sit in eis stipticitas. Stipticitas enim cum hoc qd ipsa facit accideret exiccationem prohibet virtutem medicine profundari. Et oportet vt assidue tur permutatio vt non remaneat medicamentum et calefiat cum obseruatione vehementer infrigidationis eius. nam cum ipsius infrigidat vehementer non elongatur quin debilitet membrum. Et quando est prope membra anhelitus non est longinquum quin impediat dyasfragma et alia ab emissionem anhelitus cum facilitate. Et de regimine humectante sunt cibi leues et fructus et robur et vinctiones et emplastrum et odoramenta et caputpurgia et qes et tranquillitas et vt non inferatur ei violentia in fame aut siti.

Nunc facit quod dictum est. primo ponit regimen infrigidans. secundo humectans. secunda ibi. (Et de regimine humectante.) In prima dicit qd regimen infrigidans completur per ea que sciuit de potibus oleribus et trociscis infrigidantibus sicut de camphora et emplastris vinctio nibus et his similibus ex infrigidatione aeris. ita qd in hyeme et si non possunt stare sine igne alleuetur id est non cedat ignem magnum. nam infrigidatio aeris est melior res cum immediate ad cor inspiratur. et confortat vestire eum vestimentis sandalitis et camphoratis id est in quibus steterunt sandali et camphora. et olfacere rosas et camphoram et sanda os et fructus frigidos et schesabze. id est granatus. et lilium. id est nenufar aspersa cum aqua rose. et vaporatio cum sudore et balneo id est aspergatur corpus cum aqua tepida aut frigida vt appareat simile sudanti in balneo. verus namq; sudor nocet et non prolongetur emplastrum infrigidantia super

De cura.

pectora eorum ne forte noceatur anhelitus. et oportet vt dormiant et sint tranquilli animo et corpore. et custodiantur ab ira angustia et fame et siti longa. et huiusmodi exiccantibus. et que ponuntur supra pectus et partes propinquas sint frigida vt poma odorifera actu frigida et non sint stiptica: quia exiccant et non sunt virtutem medicine profundari nisi forte haberent partes difformes quasdam scilicet subtiles que primo actuate in porositatibus membrorum profundarent: deinde actuatibus partibus stipticis fieret maior pars subtilium frigidarum aut humidarum profundat so sicut olerum rose. hoc modo magis humectat qd oleum comune. tertio de simplicibus medicina. et medicine applicite debent permutari. nam cum diu remanent calefiunt: et corpus calefactum caueatur tamē vehemens infrigidatio qd debilitat membrum aliquando impedit dyasfragma ab anhelitu. et de regimine humectandi sunt cibi humidis et fructus rob vinctiones. emplastrum. odoramenta. caputpurgia. quies. scilicet corporis et tranquillitas scilicet animi. et non patiantur famem et sitim longam.

Rememoratio medicinarum infrigidantium eos. Capitulum. v.



Ale vero que de eis sunt infrigidantes aut humectantes omnes sunt nutritiue: aut vincit in eis nutritibilitas. sicut aqua ordei decocta cum cancri et parte cancri. Et oportet vt euellantur extremitates cancrorum ex pedibus et corporibus suis et abluantur cum aqua frigida et sale bono cum cinere vicibus tribus et supra. donec mundificentur et purgetur a grauitate sui odoris: deinde decoquantur in aqua ordei et sicut aqua lactis vaccini de quo extractum est butyrum et sicut succi olerum elixatorum predictorum in capitulis febrium acutarum sicut mucilago psyllij. In aceto autem est vehemens exiccatio: et virtus resolutionis. quare oportet vt bibatur cum eo quod resistit quibus proprietatibus scilicet per commixtionem aque multe: aut cum quibusdam humectantibus et lenificantibus. Et proximum quidem vt lac asine sit cum humectatione sua infrigidans ita vt quidam faciant meliorem infrigidationem eius super infrigidationem lactis vaccini de quo extractum est butyrum. verum ipsum conuenit ei qui non habet febrem. peridicam neq; materiam: neq; humorem preparatum ad putredinem. et oportet vt caueatur ipsius lac. Et de illis que conferunt eis est zucharam et cum senseris putredinem accidentem ex lacte: tunc solue cum facilitate. et si timueris calefactionem. tunc abstine ab eo aliquot diebus: et cura in ea cum trociscis et aquis fructuosis: deinde ite ra lac.

Nunc aut. magis in speciali ponit curam et ibi ce. et primo per infrigidantia. scilicet per buccatata tertio per cibos. secunda in principio sequentis capituli ibi.

pituli sibi. (Illarum.) Tertia sibi in principio tertij capituli. (Oportet.) Primum capitulum diuiditur in duas. In prima ponit res infrigidantes et humectantes. In secunda sibi. (Medicine vero.) Prima in tot partes quot numerat medicinas. In prima parte dicitur quod omnes medicine infrigidantes et humectantes sunt nutritive. et per medicinas maxime intelligit cibos medicinales infrigidantes et humectantes non qualitate tantum: sed substantia. In his enim nutritivitas vincit infrigidationem sicut aqua ordei decocta cum cactis ex parte cacti super est magis nutritiva quam infrigidativa. et opus ut euellantur extremitates id est partes corticales ex corpore et ex pedibus cancrorum: quod sunt extrinsecus et abluantur cum aqua frigida sale bono et cinere miscendo bec simul ut cacti purgent a graui odore suo et a quibusdam partibus nitrosis. Sed vltimo debet lauari cum aqua frigida sola. et post ea decoquitur cum aqua ordei ponendo per vnaquodque libra aque ordei. 3. s. cactorum. Et sicut aqua lactis vaccini de quo extractum est butyrum que multum humectat per partem aquosam: et modicum butyrum de se rostat exsiccat: sed aufert butyrum: quod in flamaibile. Dicitur tertio succos. s. decoctiones oleorum frigidorum predictorum in capitulis febrium acutarum et sicut mucillago psyllij. acetum autem: quod resolut et exsiccat butyrum cum his que humectant et resolutiones prebent sicut cum aqua multa et reb? alijs humectantibus et lenitibus: sicut oleum amigdalinarum dulcium. et lac asine conuenit: quod infrigidat et humectat et magis et melius infrigidat quam lac vaccinum de quo extractum est butyrum. tum quod frigidius. tum quod magis subtile verum non competit habenti febrem putridam aut habenti humorem paratum putredini. et caueatur spissum lac: quia non ita facile conuertitur ad extrema corporis facile penetrat. et zucchero est conueniens: sed debet esse mixtum cum aqua ut frangatur eius caliditas et augeatur eius humiditas. humectat enim qualitate et substantia: et si senseris putredinem lac quod maxime rugitibus comprehendetur: solue ventrem facilliter ut lac et cibulus corruptus educatur. Et si timueris calefactionem ethice: quod sit nimis intensa abstine a lacte aliquot diebus et cura cum trociscis et aquis fructuum sicut vitino granatorum et similibus.

Medicine vero infrigidantes que non habent humectationem sunt sicut trocisci noti narrati scilicet trocisci camphorati et trocisci de dactylis et succis frigidis: et sicut trocisci huiusmodi. R. spodij boli armeni ana. 3. iij. ros. 3. vj. semi. portulace et citruli et cucurbitae et karabe omnium ana. 3. iij. fiant ex eis trocisci et sit dosis pondus. 3. ij. et sunt boni valde. et iterum alij primi eis. R. ci. argemone amili et gummi draganti omnium ana. 3. iij. boli armeni spodij amboz ana. 3. iij. papaueris. 3. v. ros. et se. cucurbitae et citruli et portulace omnium ana. 3. v. granorum citoniorum excoctatorum et semi. melonis et cucumeris omnium ana. 3. vj. suc. liquiri. pondus. 3. p. conficiantur cum mucillaginis psyllij. vinctioes vero et epithimata et emplastra infrigidantia: et odo-

ramenta et caput purgia infrigidantia sunt illa que tu sciisti. Et meliores vinctioes sunt cum oleo de cucurbita et papauere et de nenufere et salicibus et violis. stratus autem infrigidantes et humectantes sunt qui sunt plani valde de corijs aspsis aqua ro. aut de lino de genere eius quod sit in tabasten. et sit impletio eius illud non calefacit: immo sit de genere lini pectinati et reno uetur assidue. Aut sit stratus de corijs que iam sunt impleta aqua. post sint super ea rectificationes que applanent aquam bene et prohibeant eius inequalitatem: et sint proprie stratus aque curius earum et sub eis folia arborum frigidorum et humidorum scilicet de salicibus et sempuue et olea humida et odorifera frigida sicut rose et folia arborum frigidorum et preputia vitis et his similia.

Medicine vero infrigidantes que non humectant sunt sicut trocisci de camphora de dactylis siccis: quod dactyli maturi recentes humectant. Et sicut trocisci butyri modi. R. spodij. boli ar. an. 3. x. ros. 3. vj. se. portulace. citruli cucurbitae. karabe an. 3. iij. fiant ex eis trocisci quorum dosis sit. 3. ij. cum aliquo liquore frigido et humido. Et iterum primi eis in virtute sunt. R. arna glosse. amili draganti an. 3. iij. boli arne. spodij an. 3. iij. papaueris. 3. vj. semi. cucurbitae citruli portulace an. 3. vj. granorum citoniorum excoctatorum. semi. melonis an. 3. vj. suc. el. liquiritie. 3. x. conficiantur cum mucillagine psyllij. et hi sunt prestantiores ceteris. Vinctioes vero et emplastra et epithimata infrigidantia sunt illa que sciisti in cura febrium acutarum. et meliores vinctioes sunt cum oleo de cucurbita de papauere de nenufere de salicibus de violis. stratus autem infrigidantes et humectantes sunt illi qui sunt bene equati de corijs aspersis cum aqua ros. aut sint de ligno sicut illi qui sunt in tabastet id est in hospitali illo famoso. et impleatur panus ille de lino ex eo quod non calefaciat sicut est linum: et sit bene pectinatum ut sit molle: et renouetur assidue ut sit molle et equetur. Aut sit stratus de corijs plenis aqua et sint bene equata. et sint prope aquas stantes vel currentes. et sub eis sint folia arborum frigidorum et humidorum scilicet de salicibus semperuue et odorifera frigida sicut rosarum et folia arborum frigidorum et preputiorum vitis et his similia.

Rememoratio medicinarum humectantium eos. Capitulum. vj.

Illarum quidem que sunt cum infrigidatione rememoratio iam preterijt. Et restat nunc considerare in qualitate dandi in potu genera lactis et lac de quo extractum est butyrum et in qualitate administrationis tunc et balnei et administratione vnguentorum et oleorum et epithimatum et reliqui regiminis. Et nos quidem iam docuimus modum dandi in potu genera lactis in capitulo prius et siccitatis itomachi: quare opus est illud canon.

Tractatus

Et nō est lac post lac mulieris sicut lac asine. postea lac caprarū: cui pascua oportet esse ex herbis et oleribus frigidis humidis sicut scis. nam ipsum et pprie lac asine eradicat ethicam si fuerit et eradicat: et non est electio super ipsum nisi prohibeat putredo accidens: aut expectatio materiei cōprehense. Et lac quidē iuuatiū est eis a principio ethice vsq; ad finem eius. Et lac mulieris suggendo sumptum cōueniētius est oibus. Et canon inbando in potu lac de quo extractum est butyrum est p̄mus illi iterum. Et melius quidem est ut incipias a 3. r. vsq; ad 3. xxx. et quod est supra eas si fuerit virtus adiūtiā et tibi inest ut cōmisceas cū ea aliquid de trociscis infrigidatibus. et tibi inest ut addas supra summā predictā in potione prima. et postrema si fuerit virtus potens super digestionem.

In parte presentis ponit medicinas humectantes ut lac tinnam et vinctones et. Habet duas partes. in prima parte ponit intentionē et regimē per lac. scōdo ponit regimē per tinnam balneum et vinctones. scōda ibi. (Tinnam autem.) In prima parte dicit. tam esse memoratas medicinas infrigidantes et humectantes. Restat nunc dare modum exhibendi in potu genera lactis. et lac de quo extractum est butyrum. et modum administrationis tinnam et balnei. et modū administrationis vnguentorum et oleorum et epitimatum et reliqui regimini. et dicit se docuisse scōdo. 12. et. 13. et. tertij modum dandi in potu genera lactis in capitulo p̄dictis et exsecationis stomachi: quare illud sit p̄ parte canonis. Hic per tinnam intellige vas in quo ponuntur ad balneandum. Balneum vero est domus habens tres casas in qua tamē est tinnam. et post lac mulieris prestātus est lac asine post lac caprarū pascua debent esse ex oleribus et herbis supple et folijs frigidis et humidis. nam lac et proprie asine eradicat ethicam: si potest eradicari. et nullum est prestātius ipso nisi sit putredo accidens ex late aut expectata materiei comprehēse scilicet in corpore. que l3 nōdū putreat: est tamē apta putre. et lac est cōueniens in ethica in principio vsq; ad finem. et lac mulieris suggendo sumptū est prestātus oibus. Et canō dādū in potu lac de quo extractū est butyrum est illis cāsi. dādū in potu lac de quo nō est extractū butyrum et melius est ut incipias a pondere. 3. r. lactis paulatim augendo vsq; ad 3. xxx. supra. si fuerit virtus digestiua potēs et cū lacte potes admiscere aliquid de trociscis infrigidatibus. Et potes augere summā predictā in potione prima a qua incipias scilicet dare supra. 3. r. et postea scz supra. 3. xxx. si digestiua fuerit potēs.

Et nota ut tollat cōtradictōlapparens: q lac multib; magis confert q lac a finium propter proportionem currentem inter indiuidua humane speciei: sed a finium magis confert: quia magis infrigidat et humectat: et est subtilius. propter ea quando virtus est fortis et magna necessitas infrigidandi magis confert lac a finium: sed quando est debilis et minor necessitas infrigidandi: magis confert lac mulierum.

Tinnam autē illa est melior que est tepida in qua nō est caliditas multa: et est cū hoc

De cura.

cum virtutibus olerum et herbarū infrigidantium et humectantium: et nō sit ita ut rarificet nedum q sudare faciat: et nō licet ut vapor tinnam sit calidus.

Hic facit quod dictum est. Et primo ponit regimen per tinnam. scōdo per balneum. scōda ibi. (Ingressio autem.) prima in duas. primo ponit regimen per tinnam absolute. secundo ponit regimen per tinnam comparando ad alias res. scōda ibi. (Et si sumpsit aquam ordet.) prima in quatuor partes sicut sunt quatuor canones: aut dicta eius principalia. primum dictum. tinnam melior est illa que est tepida habens virtutem oleum infrigidantium et humectantium virtualiter decoctarum in ea: et nō sit ita calidum ut rarificet (id est notabiliter humidum euaporare faciat) nedum q sudare faciat: et nō licet ut tinnam vapor sit calidus: immo sit minus calidus q aqua quia inspiratus ad membra spiritalia nimis ea calefaceret. hoc autem fiet si tinnam non sit in aere valde calido: cum enim exibat ab aqua notabiliter infrigidabitur anteq̄ inspiretur.

Et si nō esset q̄ phiberet administrationem tinnam frigidē nulla esset eligibilior: verum q̄ phibet ab hoc est debilitas corporum eorū et eorū extenuatio. in primis vero rebus fortasse sanat eos istud. verum debilitatem corporis sanat iam illud cum infrigidatione pauca: quā facit in completionem eius que possibile est ut curet. Quod si fuerit debilius illo tinnam q cadant in ethicam senile: et illud fin minus. verum tamen cum illo tardatur magis tepus mortis: et fortasse viuit cū ea tepore cui est quātitas. et multotiens quidē est rector permutatio eius ad illam ethicam.

Hic secundo dicit q si non esset hic phibēs ad administrationem tinnam frigidē nulla esset eligibilior ea. verum prohibet ab ea debilitas corporum et eorum extenuatio inter que duo est differentia nota. et propter quālibet istarum dispositionū aptū est corpus ledi ab aqua frigida: sed in principio cū corpora non sunt extenuata neq; debilia fortasse aqua frigida sanat ea. verum debilitatem corporis scilicet pauca sanat tam illud scilicet balneū ex aqua frigida cū infrigidatione pauca: id est non superflua: quia corpus existens parum debilitate resistit ne superflue infrigidetur: sed solūmodo tantum infrigidatur eius complexio quantum sufficit ad salutem eius qui potest sanari. Quod si corpus fuerit debilius eo et timetur quod cadat in ethicam senectutis q̄st siccitas fixa in frigiditate aut saltem absq; caliditate febrilis: illud tamen raro euenit: verum tamen est eligibilior: quia cum ethica senectutis magis tardatur mors q cum ethica febrilis: immo cū ethica senilis viuit lōgo tepore et notabiliter: quia non ita corpus excutatur. unde multotiens permutatio ethice febrilis ad ethicam senilem est recte facta.

Illud autē in quo sumus de relatione tinnam rectius est ut fiat inceptio in ea cū aqua que est calida ad terminum. et fiat gradatio tolerabilē. hec est gradatio facit corp⁹ susceptibile

Tertius

sceptibile aque frigide cum lesio non fiat per aduentum contrarij in complexione subdito. Et iterum corpus acquirit ex aqua calida similitudinem tenebritatis et tolerat cum ea frigidam.

¶ Tertium dictum est quod rectius est id quod primo dictum est de tina. scilicet ut fiat inceptio cum aqua calida usque ad terminum. scilicet temperata et fiat gradatio. scilicet paulatim transitus ad frigidam temperatam que possit bene tolerari. Deinde gradatio facit corpus susceptibile aque frigide sine notabili nocumeto cum lesio non fiat nisi per aduentum contrarij in complexione subito. Et iterum corpus acquirit ab aqua calida tenebritatem: quod corpus fit mollius et post magis aperitur. licet non fiat substantificatio humidi per nutritionem que est vera tenebritas: et cum ea tenebritate tolerat aquam frigidam per paulatinam infrigidationem. infrigidatur itaque magis: quod poris apertis frigiditas aque magis penetrat. et cum hoc frigiditas aque melius toleratur. modus autem quo debet fieri iste gradatus processus dicitur cum curam ordinabo.

¶ Et si iteretur tina in die tribus vicibus erit rectus. Et oportet ut administretur cum facilitate ut non cadat virtus.

¶ Istud est quartum dictum et si iteretur tina ter in die. scilicet ante prandium in meridie et ante cenam erit rectus ut bona fiat infrigidatio et humectatio. Et oportet ut administretur cum facilitate: quod non sit multum calida nec diu moretur in ea. et ut deferatur ad eam ne virtus debilitetur.

¶ Et si sumpserit aquam ordei aut tinam duabus horis erit conveniens. Et si premitat tinam post emulsionem lactis super corpus eius secundum quod dicemus ut dilatat tina meatum cibi: deinde suscipiat aquam ordei et que sunt eis similia. postea expectet: deinde admistretur aqua tinae ut dilatatetur cibum erit bonum.

¶ Hic ponit regimen per tinam comparando ad alias res. et habet sex partes secundum quod sex sunt dicta principia. Primum dictum si sumpserit aquam ordei ut puta. iij. ante tinam duabus horis erit conveniens. et si premitat. scilicet aque ordei post emulsionem lactis scilicet quod primo fiat emulsio lactis super corpus. exempli gratia. per vinum boraz ante tinam: deinde fiat tina. postea detur aqua ordei est conveniens. dilatabit enim tina meatum nutrimento futuro ex aqua ordei. sumpta aqua ordei expectet per duas horas. donec aqua ordei sit digesta propria digestionem: deinde egrediatur tinam ut dilatatetur cibum id est ut attrahatur nutrimentum scilicet aqua ordei ad omnia membra erit bonum.

¶ Et administretur post tinam et balneum inunctio cum oleis infrigidantibus et humectantibus sicut oleo violato proprie quododo est factum ex oleo de cucurbita similiter oleo nenufarino et oleo de cucurbita.

¶ Hoc est secundum dictum. post tinam et balneum administratur unctio cum oleis infrigidantibus et humectantibus sicut oleo de violis proprie quododo factum est ex oleo de cucurbita scilicet bulliendo in oleo de cucurbita violas. et aliter cum oleo nenufarino et oleo de cucurbita.

Erbice. Fo. clx.

¶ Et si permute post tinam ad illud quod est declinans ad frigus parum tolerabile: deinde inungatur.

¶ Hoc est tertium dictum. si permute post tinam tepidam ad tinam declinantem magis ad frigus tolerabile tamen: deinde ungetur erit rectum. unctio namque sua viscositate diu retinebit aquam in poris que retenta magis infrigidat et humectat.

¶ Et si premitat inunctio et festinet: deinde ingrediatur aqua frigidam parum erit rectum et illud secundum tolerantiam: et non est malum gradari in eo: et melior quidem horarum huius actionis est post digestionem cibi.

¶ Hoc est quartum dictum si premitatur unctio et festinetur. scilicet ad unguendum ipsum post balneum aqua tepida: deinde ingrediatur aqua aliquantulum frigidam erit rectum et illud secundum tolerantiam id est ingrediatur aqua tamen frigidam quantum bene tolerare potest. et non est malum gradari in eo id est fundendo ipsum in aqua paulatine frigida. debent enim ingredi paulatine et non subito ut fiat assuesfactio. Et melior horarum huius balneationis est post digestionem cibi. scilicet primam et secundam.

¶ Et si possibile est ut submergatur post tinam calidam in aquam frigidam subito absque gradatione est magis ultimum ex parte cure et magis forte ex parte timoris: et effusio eius cum facilitate est minoris timoris quam submersio infirmi in ea subito et minoris iuvamenti: et sit frigus secundum quantitatem frigoris aque estatis que est inter tepidam et illam que est vehementis frigoris.

¶ Hoc est quintum dictum. si potest tolerare ut submergatur post tinam calidam in aqua frigida subito absque gradatione. id est absque hoc quod ingrediatur aliam aquam mediam inter calidam et frigidam. Aliter absque gradatione. scilicet quod submergatur secundum totam personam. et non paulatim est magis ultimum ex parte cure: quod fortiter infrigidat et magis forte ex parte timoris. quod timorem affert ne ledatur nervus et ne extinguatur calor inatus aut ne incurrat erbis cam senilem et alia talia nocumenta et effusio est cum facilitate id est paulatim est minoris timoris quam submersio infirmi in ea subito et minoris iuvamenti: quod non fit fortiter infrigidatio et caloris febri lis extinctio. et frigus eius debet esse secundum quantitatem frigoris aque estatis que propter calefactionem a sole est media inter tepidam et illam que est vehementis frigiditatis.

¶ Et si premitatur emulsio lactis super membra sua si non fuerit debilis: aut eius quod mixtum est aqua si fuerit debilis: deinde administratur tina: erit rectum. nam emulsio lactis super corpus est vehementis humectationis. Et genera quidem lactis bona ad emulgendum sunt predicta. et oportet ut emulgeatur ex vberibus. Et dignum est ut fiat fixio super inunctionem fricansdo ex medicinis predictis corpori totius et iuncturis.

¶ Hoc est sextum dictum si premitat emulsio lactis super membra erbis si non fuerit debilis: aut emulsio lactis admixta aqua si fuerit debilis: deinde sequatur tina rectus

Tractatus

est. Nam emulsi lactis sup corpus et bict est uehemētis humectationis. quare si volumus humectare multum premitamus emulsionem lactis tunc. Si vero maiorem operationem pororum premitamus tunc emulsi lactis. Postea dicit. genera lactis bona ad emulgedum sunt predicta scilicet bucinum asinum caprinum et debent mulgeri ex ubere. postea dicit conueniens est ut fiat bona et fortis frictio quando uinctiones corporis et bicti applicantur ut punde uirtus earum penetraret et pperie su per iuncturis. nam cum sint sicce indigent multa humectatione.

Sed dubitatur cur lac debet mulgeri solum cum uirtus est fortis et admixtum aque cum uirtus est debilis. uidetur enim ex his dictis quod lac debilitet. Respondendum quod lac est viscosum et prohibet vaporum transpirationem necessariam in quo cumque et bictio eorum retinetur uirtute existente debili forte duceret ad putredinem non autem tantum opilat si admixtum sit aque. Huic responsioni non bene acquiescit animus meus sed aliam non habeo.

Ingressio autem balnei non conceditur ei nisi fuerit ita ne sudare faciat neque igniat neque alteret anhelitum: et sit calidum aqua eius minus calido sui aeris. et sit caliditas aque eius ita ut delectet et non ledat et non faciat sudare et quando non est in corpore eius materia preparata putredini et pperie cum illud est et non digestus est cibis. immo opus ut sit illud cum uoluntas est ut expandatur digestus eius in corpore et non prolonget moram eius in eo: imo separatur ab eo uelociter: et quando separatur ab eo sumat aliquid de humiditatibus et de sorbitionibus que non nocent ei factis ex ordeo et lacte: et quando accidit ei in balneo sitis fedet eam cum aqua ordei et aqua arabis et lac sit lac asine.

Hic ponit regimen per balneum. et primo docet quale debet esse balneum. secundo modum usus eius. secunda ibi. (Et oportet ut sit.) In prima parte dicit quod balneum quod conceditur non debet esse multum calidum: immo tepidum ne sudare faciat nec inflammet corpus nec alteret anhelitum: et sit caliditas aque eius minor caliditate sui aeris: aer namque calidus licet magis noceat quam aqua eque calida quando ipse inspiratur: sed solum obulet corpori si cut aqua minus calefaceret: quia caliditas aqua est in subiecto magis densa in quo est plus de multitudine caliditatis. et caliditas aque debet esse ita ut delectet et non ledat nec faciat sudare. Et debet balneum administrari quando in corpore non est materia putrens: neque parata putredini. et debet cibis esse digestus. scilicet cibis digestus prima digestionem quando scilicet cibis digestus prima digestionem expanditur per corpus ad uersa membra. et non debet stare in balneo nisi paruo tempore ut puta a quarta hora usque ad mediam et plus et minus secundum quod tolerat et delectatur: et quando se paratus est a balneo et aliquantulum quiescit sumat de sorbitionibus que non nocent eis factis ex ordeo id est farina ordei et lacte confectum uel de uisum secundum appetitum quod si dum est in balneo sitiret bibat aquam ordei uel aquam lactis acetosi quod sit lac asine.

De cura.

Et opus ut sit introitus in balneum: deinde exitus eius ab eo secundum modum non sit labor in eo oino. et iam enunciauimus illud in locis alijs et iterabimus de illo conditionem. Opus ut permutetur ad balneum in lecto portato in quo sunt strati stratus ingeniose ita ut perueniat cum ea ad primam domum et permutetur ad illud quod ex duobus pannis factum est plenum lana uel coto. et dicitur grece pedetolene quod conueniens est balneo et exuatur vestimentis suis in ea aut in media si non fuerit calida: et non moretur in aliqua earum nisi quantitate permutationis et anhelitibus paucis et iam exitus vestimentis: deinde ingreditur ad domum secundam et tertiam. ueruntamen non sit uehementis caliditatis: et stet in ea quantitate quae tolerat tantam. Hoc est illud quod dictum est quod magis est dilectum mihi est ut sit tina eius in domo media temperata. Quia ergo separatur a tina frigida cooperiatur mantili: aut farciat habente duas tunicas et permutetur ad stratum suum et lectum cum sua sabana et excurret sudor eius cum mantili et inungat et cibetur.

In hac parte docet usum balnei dicit tria. Primum quod introitus in balneum et exitus ab eo debet fieri secundum modum ut eger nullo modo laboret. et dicit se dixisse de hoc in alijs locis. scilicet secunda prima. capitulo de eis qui pueniunt ex balneatione et se ite sum dictum de hoc. ergo opus ut eger portet in lecto in quo sunt strati: comode facti ad primam casam balnei. et ibidem permutetur de lecto in quo erat ad lectum alium factum ex duobus pannis plenum lana uel coto. ex his enim duobus pannis est facta culcita que est plena coto uel lana ut sit minus calida quam lectus in quo portatus fuit: quod forte erat ex plumis. sic enim est necessarium ut prima casa sit calidior quam locus in quo primo erat. et hic lectus qui est balneo conueniens dicitur grece pedetolene et exuat vestimentis suis in ea. prima domo aut in media si prima non fuerit sufficienter calida et non moretur in aliqua illarum nisi tanto tempore quod possit permutari et anhelitibus paucis. et tempus sit stratum paucum quod non habuerit nisi paucos anhelitus. et iam exuit vestimentis in prima casa portet ad secundam et ad tertiam: que tamen non sit uehementer calida. et ibi stet quantitate quae toleret bene tantam. et hoc est quod dictum est alibi. secundo dicit quod sibi uidetur melius quod tina sit in casa media temperata. est enim prima minus calida quam oportet: tertia magis: sed media est temperata. cum ergo separatur a tina. facta balneatione cooperiatur mantili. id est panno lineo aut farciat magno habente duas tunicas. et farciat illud sicut lintheamen duplum et permutetur ad stratum suum quod stratus est sua sabana. Credo ex modo loquendi Auscen. quod sabana est stratus factus ex duobus pannis ex quo immediate mittetur in balneum et in quem exiens a balneo immediate ponit debet ut gradatim transeat: nec immediate ueniat in lectum plenum. tertio dicit sudorem suum siccandum esse si sudare contigerit uel melius siccetur sudor. id est gutte aque similes sudores que remanserunt in cute ne uehementiores et profundiores

fundiores faciant in frigidationem tam precedere in frigidatione debita. et inungantur et cibetur cum aliquantulum in proprio lecto quiescerunt.

De cibatione habentium ethica. Ea. vij.



Portet ut separetur in eis cibus et non cibetur in saturitate eorum vice una.

Indicabit de cibatione ethicoz et cōtinet partes duas. In prima ponit regimen generale. secundo speciale per potum specialem: scilicet aque frigide. secunda ibi. (Aqua vero frigida). Prima iterum in duas. nam primo ponit canonem generalem in cibatione. secundo ponit cibos speciales. scilicet ibi. (Amplius melius) In prima parte dicit cibum oportere diuidi et non cibari vice una usque ad saturitatem. nam virtus est debilis non potes multum una vice cibatum digerere.

Amplius melius quo cibantur est aqua ordei et ordeum et panis tritici abluti infusus in aqua frigida. Et genera lactis cum ab eis non prohibet aliquid eorum que diximus. Et lac vaccinum de quo extractum est butyrum: et quoniam est plurimum nutrimenti et almes et cucurbita: et de fructibus melonibus palestini et sunt arachij cognominati apud nos indi: et quando sentit rectificationem: tunc non est malum cibare ipsum caseo humido non salito. Et si virtus debilitatur non est malum ut cibetur iure issidegeti cum coriandro humido decocto cum eis que sunt sicut aduragi et altaeiugi. et fortasse oportet ut detur eis in potu aliquid vini subtilis permixti cum aqua multa. Et fortasse necessarium est ut cibus cum mosos ex carne aduragi et altaeiugi et alcobugi et pullis et hosine acetoso aut congelato acetoso ex carne edii aut carne vaccina quando est illic fortitudo virtutis et acetum almosos: et congelati est iuuatium eis et confortatium in hac dispositione. Et fortasse non est excusatio ab aqua carnis permixta cum sirupo de fructibus acetosis frigidis aut vitello oui forbilis. Et quando prolongatur cum ea debilitas ad sincopim est necessarium ut cibentur aqua carnis accepta ex lateribus edii cum sale pauco que coletur et fundatur super eam quantum totum eius de aqua malorum: et quantum est decima ei de vino odorifero et potetur.

Indicabit cibos dicens quod aqua ordeum debite coctum et panis tritici ablutus et infusus in aqua frigida et genera lactis cum eis nisi prohibeat quod diximus: scilicet putredo presens aut futura et lac vaccinum de quo extractus est butyrum: plurimum nutrit. et almes: id est robile in vulgari veronensi bixet et cucurbita conueniunt. et de fructibus melones palestini arachij habentes collum longum ut cucurbita. et apud nos cognominati indi. de his loquitur Isaac. iiij. dietarum particularium. capitulum. s. de melonibus dicens. Est aliud genus melonis qui palestinus vocatur et vulgariter saracenus cuius humiditas est minor ceteris. Et quantum con-

ueniant: quia frigidi et humidus. tamē prouocando virtutem et proprie secundum partem intrinsecam nocet. Et quando sentit rectificationes: quia virtus digestiua fortificatur caseus recens mollis non salitus confert. Et si virtus debilitetur cibentur iure issidegeti: id est brodio facto ex rebus frigidis et humidis in quibus bus sit coriandrum recens coctum cum eis que sunt aduragi. i. edii et altaeiugi. i. agni. licet aliqui dicant quod sunt aues parue. Et fortasse opus est ut de parum vini permixti cum aqua multa. bumefacit enim qualitatue et substantifice. Et fortasse necesse est ut cibus cum mosos. i. cibo acetoso ex carne aduragi. i. turturis. Et altaeiugi est similis perdit et sicut coturnix aut fraquilinus: alcobugi. i. perdit et pullis. i. gallinis et similibus in sua specie. et hosine acetoso: id est iure acetoso vel cum agresta: vel cum vino granatorum acetoso et similibus: aut acetoso coagulato. id est gelatiua ex carne edii aut vituli quando digestiua est fortis: et acetum almosos: id est ciborum acetosorum: sicut apud nos cōpostella guaceto soffrito et similibus. Et congelati: id est gelatina est iuuamentum eis et confortatiuum in ethica et fortasse non est excusatio ab aqua carnis: id est succo mixto sirupo. de fructibus frigidis sicut de limone citris et similibus: aut aqua carnis misceatur cum vitello oui forbilis. Et quando sincopis timeatur ex aqua carnis accepta ex lateribus edii parum salita. que coletur et misceatur cum succo malorum id est pomorum sicut apiorum que sunt cordialia. et sint ambe equalis quantitates et quantum est decima de vino odorifero. Et potetur tepidum: id est debite calidum.

Aqua vero frigida que non est valde vehemens frigoris non est malum si in potu detur eis si non fuerit debilis aut aliquid prohibens: et illud prohibens aut erit apostema sub hypochondriis: aut erunt in corpore toto chymi putridi et chymi crudi qui omnes digestionem indigent et non apparet signum digestionis. quod si appareat timor erit minor et similiter si fuerit ethica permutata ex siren aut birsen. nam cum hac melius est ut interdicitur potus aque frigide quam cum alijs. Ethica enim cum superuenit egritudine destruentibus virtutem mollificantibus. ea arefacientibus ossa et carne superuenit debilitati. Cum ergo coniungitur ei super debilitatem post sumptiones aque frigide non moratur quin cadat in genus alterius ethice que comunicat huic generi in siccitate: et diuersificatur ei in calore et frigore et nominatur ethica senectutis et ethica senij. Et illa quidem est egritudo seu in qua innatus calor iam destructus est. Et similiter aqua ultimi frigoris et plurimum nocet eis in omni dispositione et corrumpit innatum calorem membrorum eorum radicalium: et fortasse festinat cum eis aut permutat eos ad modum alium ethice.

In hac parte agit de potu aque frigide dicens. quod aqua frigida que non est vehemens frigoris non est mala si potetur quando non fuerit prohibens. et supple non est mala quando non apparet signum digestionis: quia in ethica simpliciter tale signum

¶

Tractatus

non curatur cum sit morbus immaterialis. Itē ap-
parente signo digestiōis sit minor timor dare in
potu aquā frigidā. Nam dato quod etbica sit im-
materialis cum apparet digestiō humorū non tū-
memus lesionem per aquā frigidā sicut si essent in-
digesti. Idus concordiam vide tertio regimētis
acutorum. cōmen. xliij. illius partis. Sreatus op-
portunus. Prohibens autem aquam frigidā aut
erit apostema sub ypocondrijs aut humores pu-
tridi in toto corpore aut humores indigesti et maxi-
me grossi. nam aqua frigida in crudādo materias
magis nocet quā conferat in frigidando et bume-
mectando etbica. Similiter nocet etbica sequens
firsen: id est apostema cerebri et hyfen. i. apostema
pectoris. nam in hoc melius est ut pretermittatur
potus aque frigide quā in alijs etbica: quia super-
uenit egritudinibus depressiōibus virtutē: laxan-
tibus cam: arefaciētibz ossa et carnē. quare sup-
uenit cum corpus est debile. Cum autē debilitati et
extenuationi cōiungitur potus aque frigide non
moratur quin cadat. i. cito cadat in etbica senectu-
tis que est siccitas absqz caliditate febrili que est
egritudo seu in qua calor naturalis tam destruc-
tus est. i. notabiliter paucificat. Similiter aqua
valde frigida: ut plurimum nocet omnibus etbica
corrumpendo calorē innatum membrorū radica-
lium. id est nobilissimū. et fortasse festinat cum eis ad
mortem. i. cito interficit propter extinctionē calo-
ris innati: aut permutat eos ad aliū modū etbi-
ce: scz senectutis cum qua possunt notabili tempo-
re viuere.

De succurrendo dispositionibus
sequētibz etbica. Cap. viij.

Quod illis est sincopis et iam dixim?
regimen in hoc multotiens. Et
de illis est fluxus ventris. et opor-
tet ut curetur et succurratur ei.
nam in ipso est timor magnus:
et de curis eius in primis est ut sit aqua or-
dei eorum aqua fauic et ponatur in aqua
ordei eorum milium torrefactū et gummi
aut lentes elirate iterate aut lac decoctum
cum lapidibus: aut cum igne solo donec cō-
sumatur eius aquositas et pprie cū milio.

In hoc capitulo curat accidentia sequētia etbi-
cam: et omnis diuisionibz. dicit p̄io quod de his
accidentibus est sincopis. et iam dixit regimē-
tis multotiens. i. in cura feb. sincopalis: et dum cura-
uit a cōdētia feb. et x. tertij. Secūdo dicit quod de
illis est fluxus ventris: ut oportet succurrere. nā in
ipso est timor magnus cum addat in debilitatem
et extenuationē neqz in aliquo potest suare cum
etbica sit morbus immaterialis. Et de cura eius est
ut aqua ordei sit fauic: id est sit aqua ordei torrefa-
cti et ponatur ad bulliendū milium torrefactum et
gummi arabicū et lentes torrefacte. scz semel aut
iterate semper abiiciēdo aquam ut amoueatur ab
eis pars subtilis nītrofa solutua: bec aqz est scripta
ea et infuscatua: aut lac decoctum cum lapidibus
fluuialibus aut supple cum ferro ignito: aut cum
igne solo donec cōsumatur eius aquositas que est
solutua. et conuenit hoc lac et proprie cum milio
facto ex ambobz ferculo.

Et potēt hos trociscos. Recipe boli ar-
meni. 3. v. castance torrefacte ros. omniū

De Ethica.

ana. 3. quattuor. spodij karabe amborum
ana. 3. iij. semi. acetose excorticati granorū
berberorū omniū ana. 3. vj. fiant trocisci
cum succo citoniorū: et detur in potu aqua
pirozū in mane et apud somnū: et detur
in potu psilium torrefactum. et similiter sus-
sus de spodio in quo est bdellium de mechā
est iunatiū valde. Et si peruenit ad exco-
riationem curetur: excoriatio cum clisteri-
bus que scis: quoniam illud est cōueniens.

Illic ponit regimē medicinale dicens quod pos-
sent hos trociscos. Recipe boli ar. 3. v. castance torrefa-
cte ros. ana. 3. quattuor. spodij karabe ana. 3. iij. se.
acetose excorticati granorū berberis ana. 3. fer-
fiant trocisci cum succo citoniorū et dentura 3. s.
vsqz ad. ij. Item detur in potu aqua. i. succus piro-
rum in mane et ante somnū et simul somno et suc-
ci stipticitate stringatur et detur in potu psilium
torrefactū ut stipticet et in frigidet: et similiter sus-
sus: id est puluis de spodio in quo est bdellū de me-
chā subquaduplum ad spodium suat valde sti-
pticando: sed magis inuiscando. Et si peruenit ad
dissinteriam curetur cum clisteribus que scis de ci-
ma sexta tertij. capitulo de fluxu ventris cum exco-
riatione intestinozū.

Eccegit tres intentiōes. Prima
est in frigidatio et
bumectatio. scōa ē resumptio. tertia ac-
cidentium correctio. Prima intentio
magis debetur etbice prime speciei quā scōe: scz se-
cunda magis debetur etbice scōe et speciei et tertia
prime cū in eis sit facta mltā p̄sumptio. Ij nō sit cu-
ra possibilis in tertia sp̄e: neqz in statu scōe nisi de-
voluerit scz p̄t fieri aliquāta vite plongatio. Pri-
ma intentio et maxie in frigidatio diuersificat scōz di-
uersitatē intentionis etbice et toleratiā frigidorum
non aut tū diuersificat bumectatio. Prima autē
intentiō duplici cōpletur regimēne: scz fer rerū nō
naturalū et medicinalū. De p̄io sit p̄io sermo.
aer sit frigidus et humidus boni odoris et cauenda
est accensio multi ignis in camera etiā tēpore b̄te-
m̄is. et vestes sint proportionate aerē nō multū ca-
lescentes. in quibus aliquādo steterint sandali et
cāphora et similia frigida boni odoris. Libit po-
tus sint frigidus et bu. multi nutrimenti et aliquid
viscosi facili digestiōis nō prouocātes et p̄tenti-
di sunt et magis in scōa specie et tertia cum sit vir-
tus debilis: quā in prima et vniū pauciferū et me-
diocris vīnositatis scōm tempus et cōsuetudinē
vīnus tamē anni multū aque admixtū p̄fert bume-
ctando qualitatē et substantiā lac asini et ca-
p̄mū et humanū sumptū ex vberē est propriū quā-
do non ē humor putrens neqz paratus putredini.
Nec obstant conditiones de quibus in affoismo.
lac est dare caput dolentibus et c. et aqua non mul-
tum frigida confert quando non obstant particula-
res cōditiones. scilicet frigiditas et humorū gros-
sities nimia debilitas extenuatio et similes et ma-
xime conceditur consuetis. Somnus longus con-
fert et maxime nocturnus. et in mane educatur sus-
perfluitates naturales per conuenientes regiōes.
Et si venter esset siccus clisterizetur lacte oleo vīso-
lato zuccaro rubeo: et similibz declinantibus ad
frigidum et humidum. caueatur tamen magis lu-
bilitas quā stipticitas. vitetur coctus: non exerci-
tetur exercitio notabil: sed deambulatio. et bu-
iusmodi

huiusmodi exercitia leuia conceduntur: fricationes quoque leues completa prima digestionem et secunda coferunt trabendo nutrimentum ad membra. Sit sperans et gaudens. omnia accidentia corporis extenuata vitanda sunt. Regule in cibando sunt ut quod comedat precedens cibi digestionem celebrata. non toleret famem neque sitim longam: non multiplicet cibaria in mensa una. partietur cibum ita ut cibum necessarium comedat in pluribus vicibus quam consuevit. et quanto est debilior tanto magis partietur: est cibum comedendo parum pro vice. Regime autem medicinale copiosum primam intentionem est ut suppositaque confectiones et electuaria et similia que sumuntur sint infrigida et bumectantia qualitate et substantia: similiter que applicantur capiti dorso et iuncturis pectoris maxime ex directo cordis epactis sint frigida et bumida et propter membris cui applicantur cantur et iteretur secundum exigentiam. Item tina et balneum faciendum modo infra scripto et balneatio in tina que est vas in quo balneatur siue sit posita in balneo quod est domus diuisa in tres casas: quarum tertia est calidior secunda et tertia prima: et sint omnes pauce caliditatis non inflamantis siue sit posita in camera in qua cubat eger debet esse plena aqua tepida decoctionis rerum frigidarum et bumidarum in qua ethicus existens sentiat potius se calefieri quam infrigidari: sed non multum. vas autem debet esse taliter fabricatum ut in eo homo possit sedere et cum sedeat aqua attingat vix ad mentum. et debet poni in ea stomacho ieiuno: cum tamen eger sumperit prius aliquid quod iam digestum sit prima digestionem et secunda: sicut aqua oz. vel lac: vel pitisanam: vel panes lotum: aut aqua carnis: aut coctusum et similia: stet in tina communiter a quarta hora vix ad mediam: et cum steterit parum in aqua infundat in tina una situla decoctionis rerum frigidarum: deinde parum post una alia. et sic deinceps donec aqua tina sit facta frigida sicut aqua frigida tpe estatis a sole calefacta. et prima die balneet semel. secunda die bis. tertia tertio. et sic continue quousque sanatus fuerit aut quousque senserit se iuuari balneando se qualibet die semel aut pluries. Regime autem balnei non differt a regime tinae nisi quia oportet ponere tina in casa media aut tante caliditatis quod cum exiit ut ingreditur diatur tina non sentiat se calefieri aut infrigidari ab aere balnei et debet ad illam super lectica quamdam portari et comode repositari: et cum egrediat a balneo panno lineo tepido circumdari. et postea inungi si fuerit expediens cum oleo de cucurbita et similibus. et aliquando cum est in lecto potest lac super eo mulgere. **¶** Secunda intentio. scilicet resumptio que simul cum prima exequenda est completur cum cibis et potibus iam dictis spargendo eos et inter cetera vitatur electuario infra scripto sumendo de eo inter prandium et cenam cum oportuerit. et etiam in principio prandij et cene secundum quod voluerit. **¶** Pulparum caponum vel fasianorum. 3. li. amigdalarum. papaueris. se. lactuce. se. endiuie ana. 3. j. margaritarum perforatarum. sandali al. ru. citrini cina. momi. ana. 3. j. zuchari tritum coctarum. 3. v. li. fiat zucharum cum aqua rosae et brodij caponis vel fasianum maceratum aqua quantum sufficit. fiat electuarium cooperatur folijs auri. possit tamen reduci ad formam solidam diminuendo carnes et reliqua bumida. et addendo seu diminuendo zucharum. et conficiendo cum aqua rosae. et possit addi parum musci et ambre si non abborret et parum croci. **¶** Tertia intentio: scilicet accidentium correctio completur secundum eorum

exigentiam. inter cetera corrigatur incopis et defectio appetitus. vigilie et omnis euacuatio superflua sicut fluxus ventris vomitus sudor sanguinis fluxus per quamcumque regionem que qualiter debeatur curari perquiratur ex capitulis proprijs. superius positus in regime accidentium. nimis enim prolixus essem si omnia prosequi vellem.

¶ De ethica senectutis.

Cap. ix.



¶ Accurrit consuetudo ut dicantur ethica senectutis post febrem ethica: et nos etiam incedamus via consueta.

¶ Dic agens de ethica senectutis primo ponit quod rei et quod nominis et que corpora sint paratiora causas secundo signa. tertio curam. secunda ibi in principio sequens capituli. tertia in principio tertij capituli. Primum capitulum in quinque. in prima ponit quare hic determinet de ethica senectutis. in secunda ponit quid rei et quid nominis. in tertia que corpora sint paratiora. in quarta causas. in quinta pronosticum. secunda ibi (Intentio) tertia ibi. (Senes quidem). quarta ibi. (Et cum faciens). quinta ibi. (Et hec quidem egritudo). In prima parte dicit quod consuetudo est apud reliquos medicos ut post ethica febrium determinet de ethica senectutis quantum non sit febris. propter hoc volens incedere via consueta hic determinat de ea.

¶ Intentio itaque ethice senectutis est dominium siccitatis super complexionem absque febre: et quandoque sit cum equalitate in calore et frigore: et illud est secundum minus. Et quandoque sit cum frigore et nominatur hec dispositio senectus et ethica senij: quoniam corpori accedit in hora senij illud quod accedit in illa hora de adhibul et siccitate.

¶ In hac parte describens ethica senectutis dicit quod est dominium siccitatis complexionalis absque febre que quandoque licet raro est cum equalitate caloris et frigoris: quandoque est cum frigore: et hec dispositio dicitur senectus siue ethica senij: quia corpus accedit in hora senij: id est decrepitationis: quod accedit in ista ethica: et de adhibul. id est de presumptione et siccitate.

¶ Et senes quidem sunt velocioris casus in eam quam iuuenes: et iuuenes velocioris casus in eam quam pueri. licet accidat in iuuenibus et pueris.

¶ In hac parte ostendens que corpora sint paratiora ad hanc febrem dicit quod senes velocius cadunt in eam quam iuuenes et iuuenes quam pueri. licet raro accidat iuuenibus et pueris.

¶ Et causa faciens cadere in eam: aut est caliditas que resoluit et liquefacit humiditates: quare caliditas innata debilitatur et succedunt frigus et siccitas: aut est frigus dominans cum debilitate corporis: quare prohibet virtutem nutritivam ab operatione sua integra sicut accidit iterum in fine vite.

¶ In parte presentis ponit causas etus. Prima quia causa faciens accidere in ethica est caliditas resolvens et liquefaciens humiditates: quare caliditas innata debilitatur: et paucificatur notabiliter subiectum suum: periculum diminutionem notabilem necessaria

Æ ij

Tractatus

De cura

rium est ipsum diminui gradualiter et quantitate
ue sicut in semib' et sequitur frigiditas et siccitas
Secunda causa est frigus dominans corpori debili
prohibens virtutem nutritivam ab operatione sua
integra. i. restauratio humiditatis tante quantitate quod
posset corpus in eadem grossitie et humiditate et habi
tudine perseverare sicut accidit in fine vite in quo ho
mines superflue macrescunt et extenuantur.

Et de hoc capitulo est potus aque frigide non in hora sua aut super debilitate cor
poris cum febre aut in dispositione aut suc
cessionem exercitij resoluente virtutem et ape
rientis poros et quod vocat ad attrahendum
aquam frigidam ad viscera subito.

Tangit tertiam causam dicens quod de hoc capitu
lo scilicet causarum et ibi est potus aque frigide non
in hora sua. i. debita aut super debilitatem corpo
ris cum febre. i. quando corpus est factum debile ex febre
aut quando exercetur aut quando exercitatus est exer
citio forti resoluente virtutem. id est spiritus et humidus
et aperiente vias. et quod vocat id est propter om
nem causam vocantem et attrahentem aquam fri
gidam ad viscera subito sicut potus aque post bal
neum et post coctum.

Aut vapores mali frigidi qui eleuantur
ad cor et infrigidant complexionem eius.

Hic ponit quartam causam dicens quod vapo
res mali frigidi qui eleuantur ad cor et infrigidant
complexionem eius que frigiditas tunc cum siccita
te est et ibi senectus. Vel melius et ibi senectus
et siccitas coniuncta cum frigiditate sunt cau
sa vnius et ibi. bi autem vapores eleuantur a fleg
mate vitreo aut a re valde frigida corporea vel in
corporea.

Et quandoque sequitur euacuationes.

Hic ponit quintam causam et ibi senilis que
quandoque sequitur superfluas euacuationes calo
rem innatum debilitantes.

Et quandoque attrahit hanc egritudinem
superfluitas in infrigidando patientes fe
bres cum eis que bibuntur et emplastrant.

Hic ponens sextam causam dicit quod quandoque
superflua infrigidatio febrisentium cum sumptis et
applicitis attrahit hanc egritudinem.

Et hec quidem egritudo quando con
firmatur non curatur: et si esset ei ingenium
esset morti ingenium.

In hac ultima parte pronosticat. d. quod hec egritu
do quando confirmatur non curatur: si esset ei ingenium
esset morti ingenium. Pro quo notandum quod per et ibi
eam senilem confirmatam intelligit eam in qua facta
est manifesta consumptio humiditatis glutinose:
et si esset illi ingenium esset ingenium senectutis: per
consequens morti. Notandum per declarationem pri
me partis quod antiqui medici sicut Serapio. vi. bre
uiarii. et Ras. xvi. continetis immediate post et ibi
febris determinaverunt de et ibi senili tribus de
causis. Prima quia contrariatur: cum et ibi febrilis
sit morbus calidus. et et ibi senilis sit morbus fri
gidus secundum plurimum. et contrarietur eadem sci
entia in eodem loco. Secunda quia ambe conveniunt in
eo quod utraq est morbus ficus. licet tamen et ibi fe
brilis sit formaliter calor. et et ibi senilis sit for
maliter siccitas: et propter hanc convenientiam de
bet esse sermo de utraque in eodem loco. Tertia cau
sa: quia quidam medici nominaverunt et ibi senectus

et ibi febre: de quibus fuit Altabas. viij. theoricis. et Sera
pio. vi. tractatu duobus et ibi eam in calidam et frigidam
i. senilem: illa tamen nominatio est impropria: cum se
dicatur a ferore: et et ibi senectutis secundum plu
rimum est morbus frigidus. Sed ut dicit Ras. de
mixto continetis sed quandoque similitudinem appella
re. quod sicut febre est totius caliditas et primo cordis
ita et ibi senectutis est totius siccitas et primo cordis.

Dubitatur pro declaratione secundum dicit
vtrum et ibi senij posset esse co
iuncta febre. Et arguitur quod non. quia autem. diffinitio
et ibi senile dicit quod est dominium siccitatis super
complexione absque febre. In oppositum arguitur
quia senectus naturalis potest esse coniuncta febre.
ut notum est. ergo et et ibi senij consequentia est. quod
fere omnino assimilantur et non est differentia: quia
vna est naturalis et alia preter naturam. Item pro
hac parte est Bale. in libro de tabe cap. primo.

Pro declaratione vtrum dubij et se
quentium premittit
dum quod reperitur isti termini et ibi febrilis: et ibi
senilis: tabes marasmus. Et ibi febrilis est calidi
tas fixa in corde aut membris a siccitate cordis de
pendens: et et ibi senilis est siccitas fixa in corde aut
membris a siccitate cordis dependens. Unde si siccita
tas alicuius membri vel totius proveniet ab alio
quo membro alto a corde non diceretur et ibi febrilis
sed diceretur de frigida et quod et ibi senilis asso
ciatur: quantum hoc sit voluntarie dictum. Ad ras
mus autem est consumptio humiditatis substantia
lis naturalis siue glutinosa: et tabes est terminus si
bi finimus. et similiter marcor apud Altaba octa
theoricis. Premittendum scdo quod sicut et et ibi febrilis
habet tres species siue modos penes consum
ptionem humiditatum secundarum factam a caliditate:
ita et ibi senilis habet tres species et ibi senilis
distinctas penes consumptionem humiditatum fa
ctam a siccitate.

Iis premisis dicendum non esse dubium
quod cum quacunque specie
et ibi senilis potest esse febre. cuiuscunque generis effi
mera: quia spiritus possunt acquirere calefactum
esse. sicut a causa extrinseca humorum: alii quia humor
res possunt acquirere calefactum esse. Et ibi quia
potest caliditas pendens a calefacto esse humorum
et spirituum fixi in corde et in membris. Sed bene est
dubium vtrum acquisita aliqua ex febribus supra scri
ptis siccitas que est in membris que ante aduentum fe
bris erat et ibi senilis sic debeat appellari an alio
nomine propter textum autem. qui diffinitens et ibi se
nij dicit quod est dominium siccitatis super complexio
ne absque febre. Ad quod dubium dicit Bale. quod sic
citas in tanto gradu in quanto reperitur in quacunque
specie et ibi senilis. verbi gratia. siccitas est quod co
sumptio et defectus humiditatis glutinose mem
bralis potest coniungi caliditati dupliciter: vel caliditati quod
est causa illius siccitatis vel caliditati illi accidentali ter co
iuncte: non tamen ut causa. si quidem siccitas solidorum membrorum
coniungeretur caliditati que sit sua causa. tunc vel
esset sciens vel esset facta. si quidem esset sciens. tunc
talis siccitas dicitur tabes que idem est quod maras
mus coniunctus febribus colligatus: et ista cali
ditas dicitur febris colligativa coniuncta mara
smo siue tabi. Unde Galenus primo de differentiis
febris dicit. Ille causiones que omnem cordis co
sumperunt liquorem non et ibi sunt sed solus ma
rasmones vel tabides. si non talis caliditas sit facta
tunc hoc aggregatur ex hac caliditate et hac siccita
te et et ibi tertie speciei idem sunt quoniam earum
eadem est

eadem est diffinitio. Ethica enim tertie speciei est calor: preter naturam factus in corde et in membris cum consumptione vitæ humiditatis. Ista etiam diffinitio est diffinitio presuppositæ siccitatis. Si vero talis siccitas dicta ethica senectutis præsumat caliditatem accidentalem que non sit sua causa tunc est duplex egritudo. et quilibet habet suum nomen una ab alia non dependet. Ad text. Autem. respondet quod quando dicitur quod ethica senilis est dominium siccitatis absque febre non intelligitur quod possit sibi coniungi: sed voluit quod illa proprie dicitur ethica senilis distincta ab ethica febrili quia principio est absque febre. Contra tra accipio caliditatem factam consuetudinem accidentalem: ter ethice senilis sed et speciei quod est possibile. ut superius determinatum fuit: et etiam de intentione Gal. tunc certum est quod illa est ethica febrilis cum sit febris facta et non siccitas: sed non potest dici quod illa sit ethica primæ speciei neque secundæ cum nomen non habes res et cambium penes quorum distinctionem consumebatur primæ due species ethice tam sint finitæ in dicitur Autem ne modo notabiliter consumatur humiditas quarta per ipsam caliditatem factam. Et confirmatur ex textu Autem. Cum ergo finitur ista incipit finire humiditates que sunt divisi in tertie sicut incipit flamma addurere corpus licet et humiditates eius radicales est gradus tertius. scilicet febrilis. Redduntur hanc esse dicendam ethicam tertie speciei cum sibi competat diffinitio eius. Et consequenter dicitur posse fieri ethica febrilis tertie speciei non precedente prima nec secunda specie: non autem dicitur ethica senectutis: quia sibi non competit eius diffinitio. est enim siccitas illa cum febre augente ipsam. Et confirmatur quia debet curari cura ethice febrilis in frigidando: humectando autem cura ethice senectutis. Propterea Gentilis superius in questione utrum ethicus supercalefiat a cibo concedit in causam: zante aliquando fieri transitum ad secundam speciem ethice non transiendo per primam quando caliditas non figitur nisi consumpta prima humiditate et secunda a causone. tunc caliditas facta consumens causam dicitur ethica secundæ speciei: quævis non consumperit primas humiditates. ergo nisi velit esse contrarius sibi debet concedere in casu nostro caliditatem illam fixam consumentem humiditatem glutinosam esse tertiam speciem ethice quæ non precessit primam neque secundam. et non esse ethicam senilem. Et textus ille Autem. Ethica senilis est dominium siccitatis super consumptione absque febre. intelligitur debet absque febre facta non autem absque siccitate. Aliqui dicunt quod ly absque febre intelligitur absque febris in clauda in quidditate ethice senilis. et secundum hunc modum oportet concedere quod fere cuius ethice febris coniungitur ethice senilis: quod non est bene consonum mentibus autorum.

Secundum dubium utrum ethice senectutis possit esse cum equalitate in calore et frigore. Et arguitur quod non. quia talis est dispositio ethice senilis qualis est dispositio senis: et senes sunt frigidi et siccæ. ergo et cetera. Secundo quod in ethica senectutis non nutriuntur particule: sed quando non nutriuntur in frigidatur. Unde nono therapie. certissime enim in nutrimentibus in frigidatur particule. Preterea in frigidatio fit in nobis defectu humiditatis quod est caliditatis naturalis subiectum. sed hoc fit in ethica senili. ergo et cetera. Amplius in hac parte habet moyses qui tercia particula affo. miratur de Gal. dicente cum tanta excellentia siccitatis posse esse temperamentum in calore et frigore. In oppositum est hic Autem.

Gal. nono therapie. in lib. de tabe. cap. primo.

Pro solutione

huius dubij est præmittere quod duplex est temperamentum in actibus. sustiniale et graduale. temperamentum sustiniale est optimarum operationum productum merito proportionis inter qualitates actus: uastam secundum gradum quæ secundum multitudinem necesse debita proportionem ad passivas et reliqua facientia ad perfectionem operationum. Sed temperamentum graduale habet solam proportionem graduale actuum. Quo premisso pro solutione huius dubij tenenda est hec conclusio. licet ethica senectutis sit secundum plurimum cum frigiditate potest tamen esse aliquam temperamento gradualis in actibus. Hec conclusio est de intentione Autem. in hoc cap. et Gal. loco allegato. Item pars prima declarat et probat per rationes immediate præcedentes quotidiana experientia. Sed secunda pars de qua non est parum dubium bis probatur rationibus: quia una de causis faciens cadere in ethicam senilem apud Autem. et reliquos est caliditas resoluens humiditates: quare caliditas innata debilitatur et succedunt frigus et siccitas: sed non potest fieri transitus de calore ad frigus per hanc resolutionem factam nisi per medium. ergo aliquam erit siccitas cum temperamento gradualis actuum quod certum est habere latitudinem. Forte diceret hanc rationem hoc conclusio: sed in hoc temperamento non permanebit cum semper sit in transitu ratione præsumptio humiditatis semper præcedens que est causa in frigiditatis. Contra cum est in temperamento gradualis potest applicari causa faciens equipotes in calefaciendo sicut resolutio humiditatis in in fridando. ergo corpus illud poterit in eadem mensura gradualis actuum perseruari. alius probatur: quia posset applicari causa magis potes calefacere quam humiditatis extirpatione in frigidare et minus potens. ergo equipotes. Preterea si superfluitas in in fridando febriles cum eis quod debetur et applicatur est causa ut fiat ethica senilis cum omni frigiditate ut dicitur Autem. et ceteri. ergo minor in fridatio quod sit ista potest esse causa ethice senilis cum temperamento gradualis actuum. Tertio potest aliquid propter debilitatem digestivæ exempli gratia. sequentem raritatem texture extirpari et tunc non gradualis in fridari. et cetera. Vis et similitudo concluditur veritas conclusionis. Contra primam præcedentem et eius fundamentum instatur. sequitur quod omnis ethice febrilis ante mortem fieret ethicus senilis præ cetera autores et experientia. sed præ probatur. quia humiditas præsumptio est causa ethice senilis. sed in morte ex ethica febrili præsumitur humiditas usque ad ultimum gradum cum quo non statuita. Et confirmatur: quia sicut bono naturali decurrens per etates propter humiditatem extirpationem in fridat: ita hoc debet fieri propter præsumptionem præternaturalem humiditatis cum in utroque equalis fiat humiditas præsumptio usque ad gradum cum quo non statuita. Hæ rationes sunt apparet præcludentes omnem ethicam febrilem fieri ethicam senilem ante mortem. Forte respondetur in nullo ethico febrili propter solam humiditatem resolutionem calorem diminuit gradualis sed solum quantitativæ. Nam cum sit factus statim affixus suo subiecto nisi occurrat causa frigida ipsum extinguens. Hæ ratio est prior contra Gal. Autem. et ceteros autores.


Preterea sequitur ex ea calore naturali non debere diminui gradualis ex decursu etatis cum non sit minus affixus subiecto suo quam calor ethicus. cuius signum quod bono sanum non magis sentit suum calorem quam ethicus suum. Preterea si calor naturalis diminuit gradualis ex decursu etatis: cum calor ethice sit compositus ex calore naturali persistere et calore addito sicut dicitur ceteris opinio operis ethice gradualis diminui. Dicen-

Tractatus

De Febre.


dum est ergo qd actio caloris resoluētis humidū ad
culum diminutionē sequit̃ diminutio caloris i. gra
du est duplex. nā alqñ magis pportionalit̃ resol
uitur humidū quā calor gradualiter minuat̃: sicut
exēpli grā in etate iuuentutis et pueritie. alqñ econ
tra sicut in etate senectutis. hoc autē accidit scdm
diuersam dispositionē passivā aliarū rerū actiue cō
currentiū ad resolutionē humidū et caloris diminu
tionem naturalē. cū ergo in etate febrili plus pro
portionalit̃ minuat̃ humidū quā calor gra
dualiter minuat̃. tunc remanet etibicus febrilis. bz
enim calor nimis pportione ad humidū. cū vero
est contra sit trāitus ad etibicā senectutis. Et ex
bis patet solutio ad duas rōnes suadētes contra
rium. ¶ Ad primā dī: qd licet in vtroq; scz etibico fe
brili et etibico senectutis diminueat̃ humidū vsq;
ad gradū cum quo nō stat vita. stat tamen in vno
plus proportionalit̃ diminueat̃ humidū quā ca
lorē in alio econtra. ¶ Ad secundā dīcī. qd tam in
etibico tendēte ad mortē pternaturalit̃ quā mo
riente naturalit̃ calor gradualit̃ minuat̃. cum
quo tamē stat quod in etibico continue crescat pro
portio caloris ad humidū aut remaneat eadē et sp
remaneat febrilis: et in moriēte naturalit̃ decreseat
ppor:to gradualis caloris ad humidū et sic p̃tinue
infrigidet̃. et filit̃ etibico senectutis: s; de bis satis.
¶ Morandū vltimo p declaratiōe tertie partis qd
puer merito gradus sue humiditatis et vigore nutri
tiue sunt remotiores a casu in etibicā senilem quāz
iuuenes: sed merito humidū multū aptū ad euapo
randum paratior est ad etibicā quā iuuenes. It
cet ab ea facilius releuentur.

Signa. Capitulū dectum.

 In istis videntur signa adhibul
et exicationis et nō videt̃ in eis
incensio et inflāmatio: immo for
tasse inueniūt̃ frigidit̃ tactus.
et eoz pulsus nō est sicut pulsus
habentiū febres etibicas: immo est paruus
tardus et rar⁹ nisi fortis fiat debilitas. qñ
tunc incipit pulsus fieri frequens et pprie
in illis quibus aduenit hoc ex potu aque fri
gide. Et quādoq; est vīna eozū alba subti
lis aquosa. et sunt in dispositionibus suis si
cut senes.

¶ Hic ponit signa etibice senectutis cōla tam illi q
est cū frigiditate q illi q est cum temperamēto acti
uarum et passivarū. Primū signū. qd in istis appa
rent signa adhibul. i. cōsumptiōis et exiccatōis et
en nō apparet in eis inflāmatio: immo fortasse. i. al
qñ inueniūt̃ frigidit̃ ad tactū maxie qñ etibica est
coniuncta frigiditati. Scdm qd pulsus eozū nō est
sicut pulsus habentiū feb. etibicas: immo paruus
tardus et rarus nisi forte fiat debilitas quoniam
tunc pulsus incipit fieri frequē vt recuperet p fre
quentiam in quo deficit per paruitatē et tarditatē
et pprie est pulsus paruus tardus et rarus in quib⁹
bus accidit etibica ex potu aque frigide. ¶ Et quā
doq; est vīna eozū aquosa alba subtilis ppter
frigiditatem et siccitatē et impotentia expellēdi su
perflua cum vīna. Dixit autem quādoq; quia cū
expelluntur superflua cum vīna ingrossat̃. Alti
mo dicit: quod sunt in dispositiōibus suis sicut se
nes decrepiti quia frigidit̃ et siccit̃ cōtracti.

Curatio etibice senectutis Cap. xi.

 In adhibetur hec cura nisi cum
nondū confirmata et speratur qd
nō cōformet̃: et cum confirmata
est speratur vt postponat̃ perdi
tio parūper. Et canō quidē in curatiōe eoz
est calefactio et hūectatio. Et ex hūectati
one sunt balnea sedz qd sciuisti: que nō ad
ministrēt̃ nisi post digestiōē. nā si ipsa ad
ministrēt̃ succellō et comestiōis faciunt ca
dere virtutē. et clisteria facta ex capitibus
pedibus et cicere cōtrito et ficibus cū mel
le: et camomilla de quo admistret̃ quātitas
medie lib. cum vncijs. ij. olei sisamini et ali
quantulo olei de becn. Et admistret̃ frica
tio super cibatiōē. et lac coctū cum lapidi
bus est vehemētis iuuamenti eis. et mel est
vltimū in iuuamēto eozum. sicut est vltimū
in nocumēto habentiū febrē etibicā: et ois ci
bus hūectās facilis penetratiōis velocis
descensionis in quo non est viscositas sicut
aqua carnis et vitelli ouozum forbiliū. et vi
num subtile odoriferū parue quātitatis est
vehemētē cōueniēs eis. Et opz̃t̃ obseruet̃
hūectatio predicta in ca. etibice. et miscea
tur cum ea qd calefaciat ex odoribus et em
plastris et vinctiōibus fricando et cibis alijs.

¶ In presenti parte omīssis diuisionib⁹ dicit̃: qd cu
ra bis etibicis nō est adhibēda nisi cū etibica nōdū
est cōfirmata. scz per notabilē p̃sumptiōē hūidi
tatis glutinose. Et sperat̃ quod nō p̃firmet̃ qd da
to qd nō esset notabiliter p̃sumpta humiditas glu
tinosa: immo dato qd esset etibica p̃ime spectet̃: si nō
est spes qd nō cōfirmet̃ non dē curari. qñ enī habes
mus causam euidentē qd debeat cōfirmari dato qd
nō sit cōfirmata: vtputa qd esset magna et fixa fri
giditas in corde et in mēbris aut magnus defect⁹
virtutis nutritiue nō debemus eā curare. nam mo
rituri sunt solis p̃noctis dimittēdi. Et tu medice
nota quod nō est bonū aggredi curā egritudinum
que nō sunt sanabiles. nō enī tibi deficit scādālū
dato qd p̃miseris p̃noctū. p̃pterea Gale. Nolite
malarū egritudinū cure onus suscipe ne mali me
dici nomē subeatis. Dicit̃ tñ qd cū cōfirmat̃ spe
ratur quod postponet̃ mors parūper. i. parū spa
cium retardādo actiōē causari exteantū. ¶ Se
cundo dicit̃: quod can. in curatiōe eozū est calefa
ctio et hūectatio: quod verū est scdm plurimū. qd
si fuerit cum temperie actiuarū. et tēperies illa p
portionalis cōplexioni naturali etibici. nec minet̃
lāpsū in aliquā dīscrasia dē cōseruari cū filibus:
si vero minet̃ lāpsū adhibe contraria. Si hō illa
temperies actiuarū nō sit pportionalis cōplexiōi
etibice vide ad quā dīscrasia lāpsura est: et illi resis
te cum cōtrarijs. Si hō ad nullā lāpsura sit: reduc
versus cōplexiōē sibi naturalē: vt plurimū tñ illa
tēperies magis lāpsura est ad frigidū qd ad calidū.
Ideo Aui. dicit̃: canō in curatiōe eozū est cale
factio et hūectatio. ¶ Tercio dicit̃: qd ex rebus hūme
tantiū sunt balnea scdm qd sciuisti. sedā primū.
et in cap. de etibica febrili. qd nō admistrentur nisi
post digestiōē primā et scdm. nā si ipsa admini
strent̃ post comestiōē nondū celebrata digestiōe fa
ciunt cadere virtutē: scz digestiū. nāz erabūt spūs
qui sunt

Quartus

qui sunt in stomacho et circa stomachū ad circū-
rentiā. ¶ Quarto dicitur quod dissoluta facta et decoctio
ne capitū et pedū cum clere cōrito et cū fibis mel
le et camomilla de qua decoctiōe admittit fere lib.
℥. 3. ȝ. ij. olei siliamini et aliquantū olei de been. f.
ab. ȝ. ij. v. q. ad ȝ. ij. supple cōferti sed in hac decoctiōe
ne nō ponat nisi tūm mellis vt p vno clisleri sit. ȝ. f.
Si em de eo multū possit nō sinit clisere retinere.
Apud tamen modernos istud clisere reputat par-
uum quā facilius clisere. ȝ. xvij. sed tamen cum sit
parū mellis retinet. ¶ Quinto dicitur quod post cibati-
onem cōpleta. f. prima digestiō et scōa fricetur
eger vt scz trabatur nutrimentū ad mēbra: sed non
fortiter. ¶ Sexto dicitur quod lac coctū cum lapidibus
est vebemētis luumamēti. nā per decoctionē calefit
et superfluitas aquosa resoluit et est boni et multi
nutrimenti: cui si misceat mel vel succurum est con-
mens. Itē mel est vltimi luumamēti. nā est aptum in
frigido corpore conuerti in bonū sanguinē et calefa-
cere. Ita ebisice febrili. calidū inflammabile val-
de discoueniēs. vñ Gal. in de marasmo ad finem.
¶ Idē aut in frigidis dispositiōibus p̄ficiūssimum
in calidis cōtrariūssimū. ¶ Septimo dicitur omnem
cibum bumectantē faciliis digestiōis nō viscosum ve-
bemēter conuenire: quia facile a virtute lupae et fa-
cile ad p̄fundū corporis penetrat ficut aqua carnis
vitelli quozū sibi illiū: vñū subtile odoriferū par-
ue quantitatē est vebemēter pueniēs: nimia eius
quantitas nō bene digerit: immo suffocare calozē
innatū: d̄s esse vniū anni tūi medie vñofitatis et
bene depurati. bec em sunt modera et calida et bu-
mectantia qualitatē et substantiā. ¶ Ultimo di-
citur quod seruet bumectatio dicta in capite ebisice feb. et
mifceatur cū ea qd calefaciat ex odoribz et amplit
et vncitiōibus fricand et alijs cibis p̄ter tam dictos
Enota quod bonū est vt meliū sit sicū mifceat cum
aliquibus humidit: forte mel canne esset p̄stari:
quaz mel apū. ¶ Idē cura extēti tressit entiones:
scz calefactiōe bumectatiōe et resumptiōe et ac-
cidentiū correctiōe. qualiter debeāt pplri p̄z ex
dictis in hoc ca. et ex ordinare ebisice febrilis.
¶ Tractatus quartus de febrilibz pestiferis et alijs
et quod sunt eis homogenea variolis et morbilis.

De feb: & pestilentiali.

Запр.

Clandoq; accedit aeri quod docui-
mus te in libro vniuersalium. sicut
accedit aque de alteratione in qua-
litate sua ad calozē ⁊ frigus. et de
alteratione in natura sua ad profundatio-
nem et putredines sicut profundatur aqua
et fetet et putrescit.

¶ Accur est in primo tractatu de effluens. in secundo de humoralibus. in tertio de herbis. In hoc quarto aut. agit de febribus pestilentialibus et de variolis et morbillis que sunt homogenea febribus pestilentialibus multipliciter em in aere putrido et multo citius antecedunt pestilentiam. licet etiam in hoc tractatu pro complemento scientie de feb. agit de feb. apothematia et de febribus compositis.

¶ Pro notitia dicendum nota quod reperitur
 trires terminis: scilicet epidemia, endemia, et pestilentia.
 Epidemia enim apud Symonem idem significat
 quae graece quod superueniens latine. Et est dispositio
 aeris per quam multiplicantur morbi diversi in
 uno tempore et in una regione. ut puta febres diuerse
 apoplethia, fluxus ventris. et similes egritudines.
 Endemia autem est dispositio per quam, multiplex

Pestilentiali. Fo. clxiij.

tur in vna regione egritudines vnus generis. vnde
borum in agro tridentino. vna medena in ciui-
tate sic nominata. durities splenis ferrarie: multa
tens sequitur dispositiones aque et aeris aut frui-
gum illius regionis. P^{estil}entia ^{no} est aeris disposi-
tio per quam multiplicatur egritudines vnus gene-
ris aut etiam diuersorum: vt plurimum mortales. et
de hac est fermo in presenti: et dicitur pestilentia
passio scilicet: quod depascit homines ad mortem. ¶ In
tractatu tamē meo de pestilentia aliter sum inter-
pretatus hos terminos: sed de nominibus non est
curandum. ¶ Hec paret diuisio in duas partes. In
prima agit de febribus pestilentialibus. in secūda
aggre de variolis. secūda pars incipit in principio
secū capitulo. Prima diuisio in tres: in p^{ri}a ponit
causas pestilentie. in secūda signa. in tertia curam
secūda ibi. (Hec feb. est queta.) tertia ibi. (Suma
mam curationis.) Capitulum primū diuisio in tres
partes. in prima parte ponit modum quo aer putre-
rescit. et fit pestilens. in scōa ponit causas putredin-
is. in tertia parte ostendit quomodo et aer putridus
do fiant febres pestifere. secūda ibi. (Et quandoq;
est illud.) tertia ibi. (Et quandoq; fit aer scōz bunc
modum.) Prima iterum in duas. nam in p^{ri}a ponit
modū quo putrefit aer et fit pestilens. in secūda
de declarat. scōa ibi. (Et sicut aq.) ¶ In p^{ri}a par-
te dicit: quod quandoq; accidit aeri quod dicitur
in libro vniuersaliū. id est in p^{ri}o canone. scōa fen-
de mutationibus aeris cōtra naturam sicut acci-
dit aqua in alteratōe sua in qualitate ad calorem
et ad frigus et tu supple. ad siccitatem et humidita-
tem de alteratione in natura sua. id est in substan-
tia sua ad profundationē et putredinē sicut p^{ri}ma
datur aqua et feret et putrefit. ¶ P^{ro} quo notandū
q^{uod} Auicenna volens declarare mutationē aeris cō-
tra naturam declarat ipsam per mutationē aque
et hoc ideo quia aqua est nobis magis nota quā
aer: immo antiqui aerem appellabant vacuū. secūda
de anima. ¶ Intendit ergo q^{uod} tam in aere quā in
aqua est duplex mutatio. vna in qualitatibus p^{ri}ma-
mū. altera in substantiā per quam mollisfitur in grol-
santur. et de hac scōa dicit quod aer et aqua profun-
dantur et putrefiunt et fetent. illa effi profundatio
nō est nisi p^{ro}pter passio. scilicet secundū suam substan-
tiam quod omnes partes tam formales quā ma-
teriales que passio est ipsoz putrefactio ad quā
sequitur fetor.

Et sicut aqua nō putrescit vllō modo ppter suā simplicitatē: immo ppter illud qđ admisceat ei de vaporibus malis qui permiscuntur. ⁊ accedit toti qualitas mala.

¶ In hac parte declarās modum secundum quem
aer fit purior dicit q̄ sicut aq̄ non putrescit p̄
pter suam simplicitatem: immo p̄pter illud q̄
admisceatur de corpib⁹ terreis malis que scz corpa
p̄misceatur et. f. ad minima et accidit totū. id est ag
gregato et corporibus illis et aqua qualitas ma
la que est calor putredinalis. similiter aer non pu
trescit vllō modo p̄pter suam simplicitatem: immo
p̄pter illud quod admisceatur de corporibus
malis que: scilicet corpora admisceatur et scilicet ad
minima eius et accidit totū: id est aggregato et aer
re et vaporibus qualitas mala. f. putredo. ¶ Q̄ p̄
quo notandum quod per corpora terrea non solū
debemus intelligere partes terreas sibi admixtas
sed quocūq̄ extranea potentia putrescere aq̄am.

Dubitatur vtrum aer et aqua possint pu-
trere. & arguitur qđ sic ex quar
¶ liij

tremarum par
 tium frigidita
 tes bilioſus flu
 xus: ſufflatores
 tennes vineas
 liſis qñd aquoſ
 ſe tenues: alijs
 bilioſe alijs po
 ro atre q̄ terriſſ
 cas habent by
 poſtaſes et ſub
 lationes peſſi
 mas a maribus
 ſanguinis di
 ſtillationeſq̄
 in thorace ſin
 gu et exaſperate
 vigile ſpaſmi
 violenti. vlcera
 ipſo bar carbū
 culata oiaq̄
 moleſta i peſte
 ſuūtyſi toto cor
 poſe ſita i facie
 et faucibꝫ. Cū
 nāq̄ viciuſ. bōſ
 perſes pulber
 rime inſtituen
 dos vt ſi ſēpus
 bonū. Et ſi bñſ
 dō ſit rū viciuſ
 ariduſ q̄ ex
 ber: qui crede
 rem dupidita
 tem beneſciſſi
 vēr ſuperior
 fuerit piſtuſo
 ſus vomitibus
 extanſiſſo ē:
 quibuſdō ſan
 guis redundat
 e vena ſecta de
 trahendus: bo
 na eſt que per
 vinas purga
 tio et quicuſ
 aliſ.

Exampertus.
Difficilissima
omnium inter
morbos cau-
sas habetur pe-
ssimilite origo
de vniuersali
em dicitur: q
regiones ⁊ pro-
uincias trepi-
do metu fati-
gat. Lucta em
in pessilima fi-
unt grauissima
turib occulta
turor in quos
morbo: multa
variata obue-
nit: amicitie
multiplices et
bitis. vomitus
infectiones by
poctidiores: ⁊
labores ⁊ sud-
res multi et ex

Tractatus

to metheororum omnia putrescunt preter ignem.
¶ Ampli. xxv. pblematum. pblemate. xliij. querit
 Aristot. propter quid terra et aqua putrent. aer vero
 non. Soluit quod aer non putrescit. quia est mixtus
 multo igni. **¶** In oppositum est Avicenna dicens
 quod aer et aqua non putrescunt dum sunt simpli-
 cia sed dum componuntur cum rebus extraneis.

Pro solutione huius dubij dicendum
 quod putrefactio acci-
 pitur dupliciter. Uno modo proprie: et hoc est pas-
 sio mixti et opponitur simplici generationi mixto-
 rum. Nam sicut mixta ex elementis componuntur
 ita per putrefactionem demiscuntur et separantur
 in elementa: sola itaque mixta putrescunt putrefac-
 ctione proprie sumpta. Secundo modo accipitur
 putrefactio improprie. et hoc modo dicimus ali-
 qua putrefieri: quia in eis remanent aliqua accidē-
 tia putrefactionis proprie sumptae: scilicet remol-
 litio ferri et similia. et hoc modo putrescunt om-
 nia elementa preter ignem. Ignis vero licet non sit
 vere simplex sicut flamma ignis non potest putre-
 scire aliquo modo propter caliditatem: formam ex-
 terminantem eius humidum: et hoc est quod vo-
 luit dicere Aristoteles quarto metheororum: quod
 omnia putrescunt preter ignem putrefactione pro-
 prie sumpta vel improprie. Quod autem dicitur
 vicesimo quinto problematum quod aer non putre-
 scit. quia est mixtus cum multo igne intelligitur
 de aere existere in extremitate aeris: proxima igni
 non enim potest putrefieri cum potius combura-
 tur a caliditate ignis sibi immixti.

¶ Et quandoque est illud causa ventorum
 deferentium ad locum bonum fumos ma-
 los ex locis fetidis in quibus sunt valles pro-
 funde. et corpora exiccata in prelio aut
 occisa non sepulta neque tumulata. et fortas-
 se est causa propinqua loco in quo venit. **¶** Et
 quandoque accidunt putredines in interio-
 ribus terre propter causas quarum even-
 tus ignoratur et nocere faciunt aqua et aere.
¶ In parte presentis ponit causas putrefactionis
 aeris. et habet tres partes. in prima po-
 nit causas magis propinquas. in secunda ostendit
 que febres sequuntur ex mutatione aeris contra na-
 turam. in tertia ponit causas putredinis aeris et
 consequenter pestilentie magis remotas. secunda
 ibi. (Et febres quidem.) tertia. ibi. (Principium
 omnium.) **¶** In prima dicit Avicenna. Putrefactio
 aeris quandoque est causa ventorum: deferentium fu-
 mos malos ex locis fetidis in quibus sunt valles
 profundae plene aqua fetida et ex locis fetidis in quibus
 sunt corpora occisa vel mortua in prelio non combusta
 nec tumulata. **¶** Secundo dicit: quod fortasse causa pu-
 trefaciens aerem est propinquitas loci in quo venit
 vel currit: scilicet pestilentia: et declarat dicens: quod
 quandoque accidunt putredines in interioribus ter-
 re: scilicet proxime loco pestilenti propter causas
 quarum eventus ignoratur et nocere faciunt ae-
 rem et aquam illius loci ipsos putrefaciendo. Ex
 quo textu accipe primo quod per flatum ipsorum
 ventorum deferentius malos vapores aliquis lo-
 cus sanus multum distans a loco infecto potest
 inficci. et per hunc modum anno isto Adilemimo qua-
 drigesimo quinquagesimo sexto infecta sunt lo-
 ca sita in littore maris adriatici per ventos defe-
 rentes vapores malos a littore opposito: scilicet
 selauonie diu vexate a pestilentia. Accipe. secundo

De febre

loca proxima aliquando posse inficci ex apertione
 aliquorum meatuum vententium ab antris sub-
 terraneis in quibus erant conclusi vapores putri-
 di maligni qui venientes ad aerem illius loci ip-
 sum inficiunt: immo cloaca una diu clausa post-
 ea aperta posset inficere aerem illius loci in quo
 est. Harum autem causarum que faciunt putredin-
 em in interioribus terre eventus ignoratur secun-
 dum plurimum tam a medico quam a astrologo
 licet forte astrologi quandam generales habeant
 notitiam. **¶** Accipe tertio aquam putridam ma-
 ligna putredine esse interdum causam febrium pe-
 stilentium. Unde Avicenna secunda primi.
¶ Amplius mortalitas corrumpit vegetabilia:
 ideo homines qui eis videntur corrumpuntur: idcirco
 de aqua potata licet magis proprie sequantur ae-
 rem pestilentem cum continue ab eo inficiuntur.
 Est autem aer pestilens putridus cum venenositate.

¶ Et febres quidem accidentales causa aeris
 sicci fiunt iterum causa ut eveniant feb-
 res colerice. pestilenciales vero sunt ex aere
 turbido et humido. et febres in aere hu-
 mido sunt pluris eventus. sed sunt minoris
 acuitatis et longioris spacij. in estate vero
 sicca pauciores sunt minoris eventus et
 maioris acuitatis et velocioris separatio-
 nis et meliora tempora sunt que servant na-
 turam suam.

¶ In presenti parte declarat quomodo diuerse fe-
 bres sequuntur diuersam aeris alterationem: et di-
 citur quatuor. Primum quod febres: id est dispositio-
 nes ad febres sequentes aeris siccitatem sup-
 ple cum caliditate sunt cause ut eveniant febres. co-
 lerice sicut in diebus canicularibus. Secundum
 quod febres pestilenciales sunt ex aere turbido et
 humido cum malitia occulta. Tertium quod plu-
 res febres veniunt in aere humido quam in aere
 sicco. magis enim dispositi ad putredinem. attamen
 sunt minoris acuitatis: id est caliditatis et longio-
 ris durationis humore putrente existente ma-
 gis grosso. febres enim aeri proportionantur. in
 aere namque humido grosso pendunt ab humore hu-
 mido grosso: et in aere subtili et sicco e contra.
 Quarto dicitur: quod in estate sicca pauciores pau-
 ciores eventus sunt: et sunt maioris acuitatis: id est ca-
 liditatis et citius terminantur. **¶** Sed nota quod
 febres pestilenciales licet ratione aeris humiditatis
 grossi deberent esse longe cum secundum plurimum
 fiant ab humore grosso: tamen ratione ventositatis
 et quia secundum plurimum putrent humiditates
 cordis sunt breues ad interitum. Signum autem
 quod merito aeris et grossitiei debeant esse longe
 est: quia que sunt salubres secundum plurimum sunt
 longe. et etiam a postemata pestifera que fiunt ab
 humore proportionali sunt dura longe terminan-
 tes. et meliora tempora sunt que servant suam
 naturam. **¶** Contra. autumnus humidus est me-
 lior. scilicet primi. corrigit enim siccitates estatis pre-
 cedentis. **¶** Dicendum quod autumnus humidus est
 melior sicco. attamen seruans suam naturam est me-
 lior sicco et humido reliquis temporibus seruans
 suam naturam. verum siestas precedens non
 seruasset suam naturam: immo distemperata fuis-
 set notabiliter ad calidum et sicum: autumnus hu-
 midus melior esset quam sicco et quam medius ser-
 uans suam naturam. et hoc voluit Avicenna secunda primi.

¶ Et principium

Quartus

Et principium omnium horum sunt forme ex formis celi facientes esse necessarium illud cuius aduentus ignoratur: sicut quidam qui dixerunt in eo aliquid non proportionatum ad causam eius: immo oportet scire quod ea prima longinqua ad illud sunt figure celestes et propinque dispositiones terrestres. et quando faciunt necessario virtutes agentes celestes et virtutes patientes terrestres humectationem vehementem aeris et pellunt vapores et fumi ad ipsum et sparguntur in ipso et putrefaciunt eum cum caliditate debili.

Hic ponit causas longinquas pestilentie dicit quod principium. i. causa prima omnium horum. s. pletorum et quibus remanet caduca non tumulata. Item aquarum putredam et ventorum deferentium vapores putredos. Item putredam in interioribus terre ex quibus fit aer pestilens et egritudines pestiferas. Aliter principium horum omnium. s. aeris pestilentialis: et egritudinum pestilentialium sunt forme ex formis celi. i. aliquae ex figuris celestibus facientes esse necessarium illud. i. hunc effectum. s. pestilentiam: cuius euentus ignoratur quantum ad causas suas a medico: licet ab astrologo sciantur cognoscendi coniunctiones quae sunt cause pestilentie ut puta coniunctionem martis cum saturno et similes. Pro quo notandum quod aliqui astrologi voluerunt omnes effectus inferiores fieri a causis supercelestibus: et per omnes fieri pestilentiam per hoc media sicut baly ben rachel: quorum opinio non accommodatur primae expositioni. Alii autem voluerunt aerem fieri pestilentem non necessario per hoc media sed immediate per formas celestes imprimere aerem multum venenosum. videmus enim aliquando aerem optime dispositum quantum ad id quod subiacet sensibus nostris esse pestilentem. et aliquando aerem esse male dispositum quantum ad qualitates nobis manifestas: et tamen non esse pestilentem. Secundo dicitur quod sunt quidam hominum qui dixerunt in eo. i. in hoc effectu qui est aeris pestilentialis aliquid non proportionatum vel pertinens ad causam eius. Dixerunt enim quidam astrologi posse fieri imaginem in aliqua astrologorum coniunctione corruptiua aeris vnius loci de quorum numero forte fuit Concliator: quia opinione abijcit Aulicem. tanquam falsam: et confirmas primam dicitur: immo oportet quod scias quod causa prima remota sunt figure celestes. et propinqua dispositiones terrestres. et quando virtutes agentes celestes et virtutes patientes terrestres vehementer humectant aerem: expelluntur vapores et fumi. i. exalationes ad ipsum et sparguntur in ipso ad minima eius: et putrefaciunt eum cum caliditate debili. quia obfusca a multo humido tunc supple fit aer pestilens. Innuunt ergo quod causa prima remota pestilentie est putredo maligna aeris cum proprietate venenosa sunt forme celestes: causa propinqua sunt exalationes et vapores terrestres cum aere ad minima diuisi ipsius superflue humectantes et putrefaciunt.

Et quando fit aer secundum hunc modum venit ad cor: quare corrumpit complexionem spiritus: qui est in ipso: et putrefit quod circumdat ipsum de humiditate. et accidit caliditas egressa a natura et spargitur in corpore: tunc per causam suam erit febris pestilentialis.

pestilentia. Fo. clv.

In parte presenti primo ponit quomodo aer pestilens facit febrem pestilentialem. secundo ostendit quomodo coquantur multae hominibus preparationes ad eas. tertio ostendit quod homines sint ad eas preparationes secunda ibi. (Et coquantur) tertia ibi. Et preparatio corporis. In prima dicitur: quod quando aer fit putridus et pestilens secundum hunc modum inspiratur ad cor: quare corrumpit complexionem spiritus qui est in corde et putrefit quod circumdat ipsum. s. spiritum de humiditate que est sanguis secundum plurimum eius. et accidit caliditas egressa a natura in corde quod est caliditas febris. et postea spargitur in corpore: et tunc erit. s. in corpore et in corde febris pestilentialis per causam suam. i. per aerem pestilentialem qui est causa eius factiva et conseruatiua.

Hic solet dubitari vtrum febris pestilentialis sit effimera vel putrida. Pro cuius dubij decisione tenende sunt iste conclusiones. Prima febris pestilentialis aliquando est effimera. probatur ex textu Aulice dicens. Et quandoque fit aer secundum hunc modum. venit ad cor et corrumpit complexionem spiritus. aut ergo putrefacit ipsum aut inflamat ab eo putredine. Si primum est effimera putrida. si secundum est effimera ab eo putredine. et necessarium est effimeram posse esse putridam si spiritus potest putrefieri. et certum est ipsum posse putrefieri: cum sit mixtum: sed putredo eius non ita manifesta sicut putredo humoris propter tenuitatem substantie eius. Secunda pestilentialis secundum plurimum est putrida. i. pedes ab humoribus putridis. probatur primo per Aulicem. hic dicens. putrefit quod circumdat ipsum de vuiditate. sed humiditas putres in corde facit febrem. putridam in cuius aduentu cessat effimera si qua primum fuit: sicut de erminatu fuit in tractatu de effimeris. et per hoc est in tertio Galeni primo de differentiis febrium. quod non pestilentia facit meminum omnium a putredine timentium: et ly omnino medicorum distribuitur ut in pluribus. differunt tamen febres pestilenciales a febribus contra euentum. non pestilentialibus. primo. quod in febribus pestilentialibus febres plurimum putredo est in corde aut prima cordis. in alijs aut febribus secundum plurimum est vuiditas a corde. Secunda differentia. quod pestilenciales secundum plurimum habent determinatam causam. s. aerem pestilentem qui est malignus maligna putredine et propter venenositatem. Sed contra primam differentiam instatur quod febris pestilens debent secundum plurimum esse causiones aut sino cbe cum eorum putredo fit in corde et propter cor. Dicitur enim plurimum quod sunt sino cbe. cum magna quantitas sanguinis in corde aut propter cor reperitur. et quandoque sunt causiones colae dominate raro flatibus: et rari melice: melancolia rarissime dominata. et aliquando imo frequenter mixte putredine frequenter massa humorali.

Et communicat multitudini hominum quod iterum habet in seipsis proprietatem preparationis. agens enim solum cum peruenit: et patienti non est preparatio: non accidunt actio et passio.

In ista parte dicitur quod febres pestilenciales secundum plurimum communicant multitudinem hominum qui habent preparationem ad illam. quod probatur. quia si solus esset agens et non esset dispositio passiva non fieret actio in passivo. oportet itaque concurrere passivam dispositionem.

Dubitatur vtrum febris pestilentialis posset esse in vno solo homine. et arguitur quod non ex Aulice dicens quod communicat multitudinem hominum. idem vult Aristoteles prima problematum problemate octavo. In oppositum est experientia. frequenter enim in

Tractatus

una patria incipit aliqui febrire febri pestilentiali quā plures simul. Dicit Gētilis se litigasse cū Dīno in ciuitate Senarū. Dicebat em̄ Gētilis vnus esse pestilentē oppositū dicebat Dīnus: cū nullus esset Senis laborans hac egritudine. Tenenda est hec conclusio. qđ licet scđm plurimū febriis pestilentialis cōtēct in paruo tpe multitudinē boim: possibile tamē est vnū posse febrire febri pestilentiali vera: quā non antecessit. nec sequet in eadem patria longo tēpore alia feb. pestilentialis. Pr̄terea pars pbat. qz cause cōes debēt habere effect. cōes. sed aer pestilens et forme celestes sunt cause cōes. ergo scđa pars pbat. nam possibile ē ab intrinseco in humoribus cordis fieri malignā putredinē venenositati cōiunctā. ergo et pestilentialis putridā aut similem pestilentiali. tenet p̄na. cum posita causa sufficiēt ponat effectus. antecēdens est manifestū cum cōtingat ab intrinseco generari colerā prasinā zinariā materiā furiosā vt dictū est sup̄ius sepe: et b̄mōi putrescere et facere febres. Pr̄terea arguit ratione Gētilis. est em̄ possibile boiem esse conclusum in aliquo loco in quo sit. cadauer fetidissimū: cuius vapores putridi venientes ad cor: putrefaciāt b̄mōi būditates putredine pestilentiali. et certū est qđ b̄c nō min⁹ erit pestilens quā si multi laborarent simili febri propter vapores delatos a multitudine cadauerum putrentium: sicut dicit Aulc. Rationes autem oppositū suadētes facile ex dictis solui possunt.

Et preparatio corporū ad illud in quo sumus de passione est vt sint plena humoribus malis. nam munda nō forsitan patiūtur ex illo. et corpora debilia iterū patientia sunt ex ea sicut illa que multiplicāt colicū et corpora dilatatorum pororum v̄munda multe balneationis.

In hac parte ostēdit auctor que corpa sint magis ad fe. pesti. preparata dī. qđ preparatio corporū ad illud de passione in qua sumus. i. ad feb. pestilentialē de qua loquimur ē vt sint plena humoribus malis. nam corpa munda nō forasle patiūtur ex illo. i. ex aere pestilentiali. Itē corpora debilia sunt patientia ex aere pestilentiali sicut illa q̄ multiplicāt colicū. sunt em̄ pauce resistētē. tertio corpora dilatatorū pororū. quarto corpa būda multe balneationis. et appellat ea būda. quia p̄ multam balneationē bumectātur quādo balneantur in aqua dulci tepida aut frigida. Cause eorum q̄ dicuntur in presentī note sunt.

Solum superest dubiū vtrū corpa dilatatorū pororū sint parata feb. pestilentialibus. et arguitur qđ nō per Gal. p̄mo de differētiā feb. dicentē contrariū. In contrariū est Aulc. Gētilis soluit dupliciter. p̄mo qz boies ex duab⁹ causis incurrunt morbus pestilentē. vel ex violētia aeris maligni et hūc magis incurrūt q̄ plus aeris attrahūt. et b̄i sunt q̄ sunt rari i poris. ingredit̄ namqz aer pestilens liberius per poros latos. et hoc voluit Aulc. Alia cā potest esse putrefactio inchoans interius: licet ad hoc inuēt aer pestilens. et hūc magis incurrūt corpora densa in poris. et hoc voluit Gal. qz ex hoc transpiratio prohibet que est causa putredinis. Secūda solutio est qđ dilatio naturalis sicut v̄porū quādo opponitur dēstatī naturalis sicut v̄lierū. et hec dilatio preparat ad febrem pestilentem ppter maiore aeris pestilentis subingressū.

Designis.

et hoc voluit Aulcē. ppter ea aliqui vident v̄tros adolēscētes et iuuenes magis perire quā multos res et senes qui sunt magis densi corpis. Si vero consideremus naturalē dilatioē oppositā densitati accidētali ab hūoribus sup̄fluis replentibus poros hoc modo densitas corpis magis pparat ad febri pestilentē quā dilatio. significat em̄ corpus nō purū plenū humoribus et hoc voluit Gal. Et hic nota pestilentiam diuersificari penes effectum. qñqz em̄ est boim interēptiua. qñqz alius alterius speciei. et q̄ interēptiua boim qñqz magis interimit masculos quā feminas: et iuuenes quā senes: et calidos quā frigidos. qñqz econtra. quā diuersitate credo prouenire tā ex diuersitate causarū terrestriū quā ex diuersitate influxū celestium. Immo credo aliqui influxus celestes ē aeris infectuos abscqz pcurfu aliter cāe terrestriū sicut ē aliqui cā terrestres ē aeris infectiua abscqz celesti: et terrestrevoco q̄ est infra p̄cauū orbis lune. imo certum ē qđ sicut aer pestilens est causa morborum pestilentialium. ita morbi pestilentiales possunt esse causa aeris pestilentis. et credo cadauera hominū magis esse boim infectiua. et cadauera equorum: magis equorū et sic de ceteris. quorum oim causa ē satis nota exercitatis in philosophia.

Signa febriis pestilentialis.

Lap. ij.

Ec febriis est quīeta exterioris cōturbans interioris secundū plurimum perdens ex qua percipitur caliditas et inflāmatio fortis. et est cum ea magnitudo anhelitus et exaltatio. et cōstringitur multum et curtatur multum et frequentatur et vehementia sitis et siccitas lingue. et quandoqz fit cum nausea aut casu appetitus. et non resistitur ei cum comestione violentē interficiet eum. et dolor oris stomachi et magnitudo splenis et angustia vehemens et inquietudo. et fortasse erit tussis sicca et casus virtutis. et peruenitur in ea ad sincozim et commixtionem rationis: tenditur quod est sub hypochondriis. et sunt cū ea vigilie et mollificatio corporis et tepor. et quandoqz accidit cum ea bothor subalbidus et rubeus. et quandoqz est velocis oculutionis et accidunt coia et vlcera: et fit pulsus secundum plurimū frequens: paruus. et fit vehemens secundum plurimū in nocte. Et quandoqz accidit eis dispositio sicut ydropisis et fluxus v̄tris colere et aliorum. et est egestio eius lenis feda non naturalis. et quandoqz est melancolica. et plurimum eius est spumosum fetidum et est in illa aliquid de genere eius quod liquefit. et est v̄rina eius aquosa colerica melancolica et multotiens euomunt melancoliam. coleram vero plus illa. et sudāt sudore fetido.

Aulcēna intendēs ponere signa p̄mo ponit signa febriū pestilentialiū. scđo signa pestilente. scđcunda ibi in p̄ncipio sequētis capituli. (De illis) Pr̄mū caplū diuido in p̄tes duas. i. p̄ma pōt signa febriū pestilentialiū cōstē euentū. scđo ponit signa febriū

Quartus

signa pestilentialiū raro euenientū. scōa tbi. (Et qñq est ex bis.) Primā diuīdo in tot partes quot sunt signa. partes patebunt discurrendo p ter. p: l: mū signū. bec feb. est q̄ta exteri? .i. mīttis ad ta ctū: cōturbās interi? .tū ppter nocumētū cordis. tum ppter malignā putredinē venositate cōiūctā. fm plurimū perdēs. i. interficiēs: vt declarat experientia. et hoc ppter causas duas p̄dictas ex qua percipit caliditas et inflāmatō fortis nō in ppter intensiōē graduālē: q̄tū ppter multitudinē caliditatis et cordis ppinquitatē: l: vtrūq cōcur: sicut cū putrefit colera ppe cor q̄ facit causam pestilentialē. ¶ Scōtra deberet tūc sentiri caliditas acuta exteri? .cui? oppositū dictū est in p: io signo. Dicēdū in aliqua pestilentiali sentiri caliditatem acutā exteri? .i. in causone pestilentiali. Siquē dicē in p: io signo veritatē habet et in plurib? .eo q̄ caliditas feb. pestilentialis proportionat aēris pestilentis caliditatis: est remissa et obrusa multo bumido: cū quo tū stat q̄ aliqua pestilentialis sit in tensa exteri? .¶ Nota tū q̄ causon pestilentialis nō est ita intēsa exteri? sicut causon pestilentialis ppter tractū caloris interi? ad succurrēdū multo nocumēto cordis et maior: q̄ in causone nō pestilenti. et cōtra maior calor debet sentiri interi? in causone pestilentiali oī paritate supposita. et hoc ppter maiore fugam caloris interi? ppter maius nocumētū illatū cordi in pestilentiali quā in nō pestilentiali. Et est cū ea magnitudo anbellit? fm omnē dīmēsiōnē et eius exaltatio. i. altitudo q̄ est magnitudo anbellit? solū scōm vñā dīmēsiōnē scilicet pfunditatem quā expellit. q̄ maxime sensus subiecta. et hoc significat magnā caliditatem in corde. Et cōstringit multū. i. scōm oēm dīmēsiōnez: cum sit magna necessitas expellendū fumos malignos. Et curat. i. abbreviat. p̄strigi em̄ significat spm p̄strigi fm oēs dīmēsiōnē. sed coartari significat spm p̄strigi scōm dīmēsiōnē longitudinis et frequētatū vt satisfaciāt necessitati nō solus p magnitudinē: sed etā per velocitatē et frequētiā. Et vebemētia sitis maxime ppter cauma in spūalibus: qm̄ sit exiccatio bumidi roīdi oris stomachi. Et siccitas lingue vaporibus sibi p cannā cōmunicatis. Et qñq est cū nausea aut casu appetitus humoribus repentibus ad os stomachi. Et si nō violenter comedere cogātur moriūtur ppter magnā corruptionē spūum. vnde requiratur cib? cōueniens et sufficiens p eorū restauratiōe. sed de hoc in cura et dolo: oris stomachi. ex būoribus. vt supra et magnitudo splentis melācolia cōuersa in vapores et ventositates per actionē caliditatis q̄ tamen nō est potens ad eorū resolutionē. angustia vebemēs ppter magnū nocumētū in spūalibus ad quā sequitur inquietudo nō em̄ potest ppter angustia quiescere. Et foras se erit tussis sicca. i. sine spūto vaporibus acutis pulmonē stimulatibus. Causa virtutisē dispositio infra sincopim. i. lipo tomia. et puenitur quandoq vsq ad sincopim ppter magnum nocumētū cordis et cōmitionem rationis vaporibus capiti cōmunicatis. Et tēditur quod ē sub ypocondrijs. quia defectu caloris naturalis sit ventositatū multiplicatio et earum retentio. et sunt vigilie ppter vapores acutos caput petentes. Adollescētia est quidam modus paralisis vt non possit membra mouere ppter defectum animalis virtutis sequentem nocumētum tam spūs vitalis quā animalis. tepor. i. caliditas tepida. Glōsa tamen Gerardī dicit: qd est debiliss in qua homo stat ita vt nō loquatur

Feb. pesti. Fo. clvi.

nec bene sentiat et est casus virtutis subito de quo Aus. fecit capitulum vndecima tertij. Et hic sequitur paucitatem. i. corruptionem spiritus et est dispositio infra sincopim: qñq aīis eā: qñq sequens et qñq accidit cum ea borbos. i. pustula subalbida et rubra secundum diuersitatem humoris que quandoq est velocis apparitiōis et velocis occultationis et bec pustula vna vel plures velociter appaerent natura tētante expulsiōe ad cutim velociter occultatur defectu virtutis non potētis contrinuare expulsiōē materiei exteri? .vnde sit vt illa pauca materia resoluiatur aut retrocedat quod est deterius: et quomodo cumq est malum signum. Et accidunt colla. i. pustule et vlcera de enim pustule prius fiunt: postea ulcerantur et sequuntur vapores acutos febriles vel vlcera in alijs partibus: qñq sunt maligna ppter materiei malignitatē sit pulsus frequens vt satisfaciāt necessitati: cui p magnitudinem neq velocitatem potest satisficere cum virtus debilis nō possit magnificare neq velocitare pulsus. Et sit vebemens scilicet febris vel frequentia pulsuum in nocte quia intus cōcluditur calor et quandoq accidit eis dispositio sicut ydropis id est qdaz modus cazēse vel forte conclusio vaporū grossorū sub cute. vel forte inflatio ventris: et fiunt sicut tympanitici vapores? grossi et vōsitati? reduhis sub syphac. fluxus ventris colere et alioz humorū natura sint homatice illos humores expellere. ¶ Et ex his p̄z feb. pestilentes esse diuersas et a diuersis fieri humoribus vt in vno sit colerica. in altero sit flegmatica. in altero melancolica. plurimū tamen ē sanguinea: cū plurimū de sanguine in corde regitur: et aliquādo in vno fiunt febres diuersę putredine maligna pluribus humoribus cōmunicata. et ē egestioles. i. liquida quandoq ppter idigestiōē: qñq ppter liquefactionē: quādoq ppter humorū permixtiōē. Aliter lenis. i. equalis in malitia: que equalitas significat dominū caloris preter naturam. vnde vituperatur bec equalitas a Gal. scōo pno. sticozum. cōmen. xxi. et scōa. pmi. cap. de egestione fetida ppter malitiam putredinis. fetor em̄ significat putredinē p̄io. pno. pmento vltimo. et tertia quart cap. de iudicijs sancti nō naturalis. i. in colore neq in substantia. Et quandoq est melancolica. i. fecalis grossa quaz forte antecessit subtilis virulenta. nam possibile est p euacuatiōē partū subtilium illud qd remanet magis igrossari: et sic fieri fecem melancolicam grossam. et foras se incipit grossa nullo alio fluxu pcedere solū per resoluē partū subtiliū a calitate febrili. Scōo egestio pot esse melica p fluxū aliquid būoris melācolici: q būor melicus forte perat ante pestilentiā. vel forte q malitia fe. būores pueri sunt ad naturā melācolicā. et plm eius est spumofum pp ebullitiōē vapores em̄ grossi generati a calitate reclusi i su perficie aliquid būiditatis viscosę eleuat eā in cupum: et faciūt ampullas et multitudo ampullarū parua. p̄tmax ē spuma. fetidū pp calorē putredinalē et ē in ea. i. egestione aliqd de genere eius qd liqfit. aliqd em̄ ptinguedis liqfacte appebit in superficie. et ē? vñā aquosa qñ pēdet a materia flatuca. colica qñ pēdet a cola. melica qñ pēdet a melia. Et qbus datur intelligi iuxta super? dicta q ab omni humore pot fieri bec fe. et fm plm a multis būoribus simul. Et propterea in vno febriente apparēt aliqdādo vī modū vñarū et multotiens euomit melācolicā colicā. colam vero post idest meliam q colera nigra appellat post illaz. i.

Tractatus

melancolia colericam q̄ citius euacuatur: q̄ magis stimulat virtutē expulsiuā quā melancolia naturalis aut genita per aduersionē melle naturalis. Itē quia de sunt grossiores non ita facilliter educibiles. Aliter euomit colerā post melancoliā. nā it cet ordine naturalī prius deberet euomere colerā et causis suprascriptis. quādoq̄ in accidit prius euomit melancoliā natura preter modū stimulata sintomatice operāte. aut forte q̄ mella erit magis propinqua vijs vomitus quā colera. sudāt sudore fetido. q̄ quicquid exit ab eis ē fetidū quarto Almansor: cuius cā est calor multus putredinalis.

Et hec quidē febris incipit cū accidentibus predictis cū fortitudine sua et venit res eius ad sincopin et frigus extremitatū et spasnum et alucem.

Hic cōplens signa feb. pestilentialis cōter euenientis dicit: q̄ bec febris incipit cum accidentibus predictis fortibus: et nō mtrū. est enim egritudo p̄cuta scdm plurimū perdēs. vnde statim ab initio incipit apparere accidētia fortia. deinde peruenit parū post ad accidētia mortalia. scd sincopin. cuius causa ē vebemēs cordis lesio. frigus extremitatū calore reuocato inter p̄pter magnū nocumētū intrinsecū. et spasmus qui p̄t esse de inanitione de repletione: et nō proportionatas ad materiā scdm diuersitatē corporū et diuersus modum lesionis. et alucem. i. tetanum.

Et quādoq̄ est de his febribus pestilentialibus in qua nō percipit eger neq̄ tangens propinquus multitudinē caloris et non alteratur pulsus et aqua magna alteratione. et cum hoc ipsa est interficiens velociter et hesitant medici in esse eius.

In parte presentis ponit modū cuiusdā pestilentialis raro euenientis. scd ponit pronosticū. scd ibi. **E**t plurimū. In prima parte dicit: qd est aliq̄ de his febribus pestilentialibus in qua nō percipit eger neq̄ tangēs calorē multū. et nō alteratur pulsus et vrina magna alteratione et cū hoc ē interficiens velociter. Secūdo dicit qd medici hesitant in causam eius cū nō preuiderint mortē. miserrantur enim qd tam festina secuta est mors cū accidentibus ita leuibus.

Primo dubitatur: q̄ oppositū p̄mit dicit Aut. superius q̄. i. in feb. pestilentiali percipit calitas et inflāmatio fortis. Preterea materia putret p̄pe cor et materia taliter facit causonē. **S**ecūdo dubitatur. quia videt qd pulsus debeat alterari: quia sit ex putredine būditatū cordis. **A**mpli? bec feb. velociter interficit ergo oportet in corde esse maximū nocumētū. et cōsequenter in pulsū. **T**ertio dubitatur. q̄ dicit: quod vrina nō pmutat magna alterationē qd etiā dicit sen scdā bus capituli de iudicio vrinę. **S**ed cōtra. si vrina parū pmutat habebit digestionē. sed in febribus materialibus digestio ostēdit velocitatē crisi. et si ducta sanitas primo de crisi. **A**mplius deficiente virtute cordis oportet qd deficiat vrinę epatis cū epar digerat in virtute cordis et sit viciarius et vult Auer. scd colliget. nā epar nō digerit nisi cū auxilio caloris vitalis vt etiā sentit medicū: quō ergo spū cordis ita malignato vt cito eueniat mors potest ēē vrina laudabilis. **A**d primū dicendū q̄ febris pestilentialis de qua hic ē sermo est raro eueniens. et habet accidētia hic ab

Designis.

Autem. descripta. habet enim dispositionē p̄formē aeris pestilēti q̄ non excedit in calore: et habet putredinē malignā venenositati cōiunctā. et forte p̄det a materia flegmatica: cur? calor putredinalis est remissus licet malignitas sit intēsa. et bec est febris maligna lēta de qua loquit. **G**al. iij. de crisi. **E**t ex his ad primā rationē ante oppositū est respōsio. **A**d secūdā dicit. q̄ non ois materia putrens prope cor facit causonē sed solū qñ illa materia fuerit naturaliter calida. Itē possibile est eadem materiā putrere calore intēso et remisso lē cū putreat calore remissio: sit possibile eam putrere putredine maligniori iprimunt enim in passum dispositiones fm exigentiā agētis. Aer itaq̄ in calore remissus habens malignā putredinē p̄rfectas dispositiones inducere. et si esset in calore intēso: in tēsozē calorē induceret vt videmus in: estate pestilentiali tales magis intēsas q̄ in hyeme. **A**d scdm dubiū de pulsu dicit. cōter q̄ pulsus non alteratur magna alterationē q̄ tū ad differentias pulsus q̄ sequitur caliditas (magnitudine i eo nō sit magnus) velox et frequēs frequentia. i. sequēte excessum caloris: sed alteratur magna alterationē q̄ tū ad differentias q̄ sequunt defectū virtutis: ideo sit pulsus debilis inordinatus. et si erit frequēs: erit frequēs: quia paruus. bec in solutio non est ad mentē Aul. temp enim Aul. diceret pulsus debilis diuersum et inordinatū ēē alteratū alterationē magna a dispositionē naturali et multo magis q̄ si esset velox et frequēs et magnus. **P**reterea nō ē p̄formis his q̄ accidūt cū aliqñ in feb. pestilentiali videam? pulsus nullo modo notabiliter pmutatū a dispositionē naturali q̄ in velociter interficit. Est ergo ad hoc dubiū aliter dicendū. Pro quo p̄mitto prius q̄b̄ velociter interit? p̄ncipaliter sequit venenositatē materie cū non videamus in qualitatib? manifestis notabilē pmutationē. **P**remittendū scdō hanc formā venenositatis siue subito iducat in materiā siue successiue aliqñ induci aq̄ materia putreat: aliqñ cū incipit putrere aliqñ postq̄ incipit putrere p̄pter diuersam dispositionē tam agētis q̄ passi. si primū: tūc sunt feb. pestilentiales cū accidētib? fortib? vix ab initio et be cōter eueniūt. si scdm. i. q̄ incipit induci equo cito sicut putrere incipit et nō acq̄rat subito s̄ successiue. accidētia a principio non sunt valde maligna. s̄ postea cōtinue malignitas intendit valde saltē vsq̄ ad statū. s̄ vō formā venenositatis subito a principio induci accidētia sunt maligna a principio et malignado p̄cedē vsq̄ ad statū nō p̄pter in tēsonē forme venenositatis: s̄ p̄pter calorē putredinalē et ex defectu resistētie. Si vō post inchoationē putredinis formā venenositatis subito iducat velociter interficit: cū antea accidētia fuerint remissa et si successiue nō ita velociter. et hoc modo accidūt febres pestilentiales q̄ p̄cesserūt cū accidētib? remissis postea velociter occidūt. Scdōs modus: q̄ p̄t b̄mōi materia maligna distās a corde in die q̄rta aut septima aut forte sexta q̄ est assimilata seuo typhano: aut alto die mouerib? cor et subito interficitur sicut interficit materia furiosa. Est enim p̄p̄tū venenositatis petere cor. **T**ertius modus: q̄ hic nō morit merito hui? fe. nec merito materie siue cuius apparuit digestio: s̄ merito alteri? materie venenose q̄ latebat. et in die crisis agitata mouebit vrinę cor et interficiet. et hoc magis p̄tinget in aere pestilenti. i. b̄mōi materias gharis: et i aere pestilenti p̄tingat eas gharis: sicut docet quotidiana experientia. i. colas prassinā et zinnariā et furiosas gharis aere pestilenti et nō pestilenti. Et p̄p̄tū bas p̄tingēt q̄a medicis sciri

Quartus

medicis sciri nō possunt multoties ipsi incurrūt infamīā absq̃ causa cū antea promiserint salutē deinde sequatur festina mors. Ad tertiū dubiū licet ex dictis quodāmodo possit apparere solutio: attamē cōis solutio est q̃ vīna est supfluitas ep̃is et venarum. in febre aut pestilentiali non est p̃ncipaliter nocentū in ep̃e: sed in corde. propterea superfluitas q̃ ab ep̃e descendit nō alterat alteratione magna. vnde vīna in talib⁹ febrib⁹ nō est propriū signū: imo pōt esse naturalis i colore et subtilitate et sedimine. et ille cur⁹ est tendit ad mortem. vt scōa bñus. et hoc etiā videm⁹ in egritudinibus alijs mortalibus vt in p̃tisi in qua vīna nō est pmutata a naturali. attamē infirmus ē propinquus mortī. qñ ergo materia non est in locis vīne: sed in partibus spiritualibus vīna pōt esse bona et egritudo mortalis. ¶ Contra. virtus vitalis est bonitas dispositionū cordis. et sic ut tota est pfectio dispositionū ep̃atis: ergo cū magno lapsu in dispositionibus cordis nō potest stare pfectio dispositionū ep̃atis. p̃na est assumptum est oim medicorū et pbiloſopborū. ¶ Et cōfirmatur. quia virtus vitalis p̃ncipaliter cōcurrit ad quācūq̃ operationē ep̃atis et aliorū mēborū. sicut a gens vniuersale qd magis pcurrit ad effectū quā particulare. ergo cū magna corruptione spūs vitalis nō potest stare pfectio virtutū naturalium. quare nec vīna bona. tenet p̃na. et assumptum est ab oibus cōcessum. ¶ Ad hoc dicendum scōm Gentilem: q̃ licet pfectio cordis virtutis vitalis et spirituum absterit sicut forma et pfectio ep̃atis virtutis naturalis et spiritū eius et non possit totaliter deperdi pfectio cordis qñ totaliter deperderet pfectio ep̃atis et sequeretur mors ipsius: posset tamen fieri lapsus notabilis in pfectio dispositionū cordis nō facto notabili lapsu in perfectione dispositionū ep̃atis: cum latitudo dispositionis cordis sit alta et multū differens a latitudine dispositionū ep̃atis. Unde non est necessarium qd proportio absterit sicut pfectio dispositionū cordis deperditur: ita deperdat pfectio dispositionū ep̃atis ad intra latitudinem. Et ex his facilis est solutio ad rationes suadētes contrarium.

¶ Et plurimum quorū anhelitus fetet ex istis et ex primis moriuntur. nam putredo ē iam confirmata in corde.

¶ In pte p̃sentis ponit p̃noticiū certū per qd tollitur dubietas tam in pestilentialibus cōster cūcū nientibus quā in his q̃ raro cūcū dīcēs: q̃ vīna plurimū illi quoz fetet anhelitus ex istis et ex primis moriuntur. nam putredo tam est p̃firmata in corde. hoc signū vitatē habet si fetor anhelitus p̃ueniat ex putredie būditatū cordis et nō ex causa alta sicut ex dente putrido et būditatib⁹ putrentibus in pulmone et ex istib⁹ causis. qd tñ nō erit facile distinguere. ¶ Signa pestilencie aeris. La. iij.

¶ Illis que significat pestilenciā de rebus q̃ currūt cursū causarū est vt multiplicetur roponi et asulub in principijs autūni et in ebull. nā indicant pestilenciā indicatione cause.

¶ Hoc capitulū diuidit in pres duas. in p̃ma ponit signa pestilencie q̃ currūt cursū causarū. scōa ponit signa pestilencie q̃ sunt scōm semitaz societatis cause. scōa ibi. (Signa aut q̃ sunt.) ¶ Prima i q̃ tuor. in p̃ma ponit signa pestilencie autūnalis. in

Feb. pestilen. Fo. clxvj.

secūda signa pestilencie hyemalis. i tertia signa pestilencie estiuę. in quarta signa pestilencie cōia vernali et ceteris. scōa ibi. (Et qñ multiplicat auster.) tertia ibi. (Pestilenciā aut estiuā.) quarta ibi. (Et similiter qñ videris.) ¶ In p̃ma pte dicit: q̃ signa significatiua pestilenciā que currūt cursū causarū. i. q̃ sunt simul signa et cause. est vt multiplicent roponi. i. ignes moti in suprema aeris regione et alub. i. ignes stantes in eadē regione et in p̃ncipio autūni. et in ebull. i. in mēse octobris. nā illi ignes indicant pestilenciā indicatione cause. i. sunt cause et signa pestilencie. aliter indicatione cause. i. in dīcant pestilenciā indicando eius causam.

Sed duo cadunt dubia pro declaratione p̃tis p̃sentis. Prīmū vtrū isti ignes sint simul signa et cā pestilencie. Scōm quo tempore vtrū sit pestilenciā per hos ignes indicata. Arguit p̃mo q̃ isti ignes nō sunt signa et cause. quia isti ignes apud Arist. quarto meteoꝝ sunt exalatio calida et sicca ascendente apud sup̃mā aeris regionē. hoc autē nō ē causa: neq̃ signū pestilencie: imo remotiōis pestilencie. q̃ aer pestilens est būdus cū obtuso calore. Et cōfirmatur. q̃ Arist. xv. problematū. problemate. xix. querēs q̃re aer nō putrefit. Respondet q̃ est igne plenus. Et cōfirmatur. q̃ ois ignis est corruptiu⁹ pestilencie. p̃pterea Hypo. fuit succendi memora vt cessaret pestilencia. ¶ Preterea bi ignes q̃ sunt i sup̃ma regiōe sunt multū distantes a p̃ma in qua sumus in qua nōbī possunt imprimere. non itaq̃ possunt esse causa.

Pro solutione huius dubij p̃mittebuz triplicē esse aeris regionē. i. p̃mā a terra distantē qñq̃ aut sex milia stadia que regio ē cala p̃pter reflexionē radiōꝝ a terra et ab aqua. cuius signū. q̃ existēs in mortibus altissimis Italic interdū in estate vident nubes de subitus et audiat tonitrua. et descendētes vident grādines que cum nubi bus deciderunt. in hac em p̃ma regione p̃ antiperistasis sunt grādines. Secūda autē regio est supra p̃mā et maior prima: q̃ est frigidā notabiliter. multuz em dīstet ab igne et ē supra sp̃erā reflexiōis radiōꝝ solarū et in hac fiunt pluuie et n̄ues. sup̃ma autem regio aeris est calida quia appropinquat igni et in hac non fiunt pluuie: neq̃ n̄ues: neq̃ venti. sed solum apparent in ea ignes facti ab exalationibus ascendētib⁹ ad sup̃mam partem eius.

¶ Secundo notanduz būdī ignes esse duplices quosdam inotos quosdam quiescentes. moti autem iterum sunt duplices. quidā qui insequuntur motum firmamenti. et isti sunt comete. ignes em illi sequuntur. determinatum astrum vtputa martem scōm plurimuz sequūtur motum eius. et ideo videmus cometarum ortum et occasum. et est v̄simile qd illi ignes mouentur simul cum aere in quo sunt qui aer simul cum igne mouetur ad motum celi. sunt autē alij ignes moti sicut stelle cadētes: qui mouentur non motu circuli sicut comete. sed quia ignis accēditur in vna extremitate exalationū et mouetur ad aliud extremū. sicut ignis accensus in stupa carmiata mouetur ad aliud extremum. Sunt autem alij ignes stantes qui fiunt exalationibus accensis in aliqua parte aeris determinata. et durat ille ignis tandū quandū noua exalatio sibi superfugerit. et habet diuersas figuras scilicet columnatam quadratam et similes secundū qd contingit illas exalationes figurari: et bi ignes ab Aulicē. appellantur a subub

Tractatus

sicut ignes moti vocantur royon. negen autem est quidā modus ignis a figura aut motu determinato sic nominatus. ¶ Tertio premittendū ē pestilē etiam accipi dupliciter. s. proprie pro maligna aeris putredine ex qua egritudines fiunt scdm plurimū mortales. Scdo cōmuniter pro qua cūq; aeris dispōne multiplicatua egritudinū siue mortaliū siue nō mortaliū. et hoc mō supra ē epīdīmīa. ¶ Quibus ita premisso sit bec pma cōclusio. Itē ignes exstētes in suprema aeris regione sint si gna pestilētie tam cōmuniter quā proprie sumpte non tamen sunt cause pestilētie: neq; cōter: neq; proprie sumpte. pma pars pbat. quia significatur dominū alacritas astrī qd est causa pestilētie tam cōter quā proprie sumpte. scdo quia significat exhalatiōes eiusdē spectet cū illis et quibus geniti sunt in pma aeris regione que in ea retēte. vel quia grossiores vel alto modo ipedit ne ascēderint supius. et be possunt esse causa pestilētie cōmuniter acceptē generādo egritudines acutas sicut feb. colericas. Itē alias egritudines pendent a materia adusta. Item quia significant vapores multos aeris primae regionis admixtos ipsum putrefacientes: qui simul cū exhalationibus eleuātur. sed exhalatiōes suas subtilitate scdm plurimū perunt a aeris regionē superiōrē remanētibus vaporib; aeris pme regiōis mixti cū qbusdā exhalationib; grossioribus q putrefaciēdo aerē sunt causa pestilētie proprie sumpte ad quā putrefactionē forte adiuvant exhalationes cū vaporibus mixte si fuerint paucae. quia si multe calefaciēdo et exiccando prohibēt putrefactionē. secūda pars pbat. quia ppter maximā distantā non possunt imprimere in aerē regionis inferioris. ¶ Secūda cōclusio ut ignes cum multiplicantur directe et magis proprie significant pestilētiā cōter sumptā quia significat aeris primae regiōis superflua caliditate et siccitate ex qua et maxime in autumno multiplicantur egritudines colericae et pendētes a materia adusta. et similiter exhalationes q sunt retēte in hac inferiori regione per se sunt causa butus pestilētie cōter sumpte cū notabiliter sint per se calefactae et exiccatae bui? aeris inferioris. Et ex his patet solutio ad rationes factas in principio suadentes oppositū butus determinatiōis. ¶ Ad scdm dubiū respondet q accipiēdo pestilētiā cōter hoc venit in autūno. sicut nāq; i autūno egritudines colice et pendētes a materia adusta. sed accipiēdo pestilētiā proprie scdm plurimum inchoabit in autūno et pcedet lente in byeme et vere et in estate notabiliter inualescet. sed in autūno sequenti preter modum sentit.

¶ Et quādo multiplicatur auster et subfolanus in lenis diebus aliquot. et quotiens videris turbiditatem aeris et nebulositatem eius et estimaueris pluuiā et inueneris aerem vacuum siccum et nō pluit tūc scias qd cōplo hyemis est corrupta.

¶ In pnti parte ponit signa pestilētie byemalis dī. qd quando multiplicatur auster qui est ventus meridionalis calidus et humidus. et subfolanus qui est ventus orientalis calidior: austro in lenis. idest. mēsis dieb; aliquot: vtpote qd dieb; aliquot nouemb; et similiter diebus aliquot cuiuslibet mēsis aut pluriū ex mēsis sequētib; vsq; p totā byemē. Et scdo qd tu quotiēs. s. aliquotiēs videris turbiditatem aeris et nebulositatem et estimaueris

De cura.

qd debuerit plueri et iuenis vacuū. s. sicū aerem: quia nō pluit. tunc scias qd cōplo hyemis est corrupta: et supple aer est fact? putridus et pestilēs. ¶ Pro quo notandū q auster multiplicat? replet aerē vaporibus et facit ipsum calidum et humidū. subfolanus autē addit in calorem. si ergo in byeme que incipit cōter scdm medicos circa mediū nouemb; aut scdm astrologos: circa decimā decēbris vides hos ventos flare significatur multi vapores aerē turbidātes sibi admixti. si ergo pluit pborū descēsum et cōuersionē in aquā tunc aer non remanet pfundat? cū vaporibus et secū ad mīnima eius mixtus: et sic non fiet aer putridus. Sed quia nō pluit vapores illi ad mīnima secū pmixti illū putrefaciūt. et possit esse tanta vaporū admixtio vt nō solū byeme sed etiam tēporibus sequētib; remaneat aer putridus. et hoc vult problema tertiu primo pbematū. ppter qd auster sunt siccit. i. nō aquosi. Solut q: caliditas et bu. extra neam faciūt in aere. sunt enim humidit et calid. Et cōsiderandū qd si simul cū austro flat subfolanus additur caliditas supflue humiditati aeris propter quā citius putrefit et nō expectatur calor veris aut estatis sed putrefit in byeme. subfolan? autem non nocet in principio sed in fine.

¶ Pestilentiam autem estiuam malignam malam significat paucitas pluuię i vere cū frigore. deinde multiplicatur auster et conturbatur aer aliquot diebus. deinde clarificatur per hebdomadam vnam nō supra: et accidit frigus in nocte. et in die calor est vehemens et prefocatio et conturbatio et caliditas tunc iam venit pestilentia et expectatur febres pestilētie et variole et his similia. Et similiter quando estas non est vehemētis caloris et est vehemētis conturbatiōis habens matutina alterata et iā pterierunt in autumno asububus et ignes et vehisim. et alia est signum pestilentie et aliorum.

¶ Hic ponit signa pestilentie estiuę dicens: quod paucitas pluuię in vere cū frigore significat pestilentiam estiuam magnā q: inuadent multitudines boim. et malā. quia paucissimi euadūt. significat enim multitudinē vaporū retentorū in aere eo q nō pluit. Adest enim frigus: quia vapores redeūt ad frigiditatem naturalem. deinde multiplicatio auster et subfolan qui magis replent aerem vaporibus et conturbatur aer in estate aliquot diebus propter multitudinem vaporum. deinde post clarificatur hebdomada vna: que clarificatio hebdomade illius significat illorū vaporū subtilitatem et ad mīnima cum aere permixtionem: nō autem ultra hebdomadam clarificatur aer. quia psumeretur de vaporū consumptione. et accidit frigus in nocte. s. in estate. quia transacta aliqua parte noctis cum sol est a nobis distans. et calore solari in aerem impresso iam incipiente remittit: vapores aq quibus aer est plenus reducunt se versus frigiditatem aque et sic aer in frigiditatem. et conturbatio. s. aeris vel conturbatio scilicet hominum et prefocatio. quia senserunt homines se quodammodo prefocari corde non sufficienter per aerem illum euentato neq; mundificato. et caliditas. scilicet sentit interius: h; forte exteriora frigeant: tunc iam venit

iam venit pestilentia. scilicet estivalis et febres pestilentes variolae et similia his sicut morbilli antraces. Et nota butulmodi pfectionem et nocummenta aeris pestilentis plus apparere in nocte quam in die. quia boies sunt in die intenti circa alia negotia et non considerant leuia nocummenta quae sunt in ipsis. Contra in nocte non potentes dormire considerant quicquid sibi accidit sicut accidit. s. philosopho habentis apia in cora in libro de motibus liquidis. Et similiter quando estas non est vehementis caloris. quia calitas ab humiditate superflua vapor obtunditur. sed est vehementis perturbatio propter eandem causam et habes matutina alterata ad frigus et causa superius dicta. et tam preterierunt subbub. i. ignes stantes et ignes. s. motus negen sunt ignes descendentes. oes autem bi differunt inter se quod motu aut figura et significat pestilentiam et morbos pestilenciales significando dominum alicuius alicuius maliuolus quod est boni causa: cuius impressio durat aliquando longo tempore.

Et similiter quando videris aerem alterari vno die multis vicibus et clarificatur aer die aliquo et oritur sol clarus et cõtur batur die alio et oritur in velaminibus nebule que est vt puluis: tunc indica quod pestilentia accidit.

Ponit signa pestilentie in generali quae possunt a commodari vti et cuiusque alteri tempore dices: quod quando tu videris alterari aerem in die vna multis vicibus. s. a calitate in frigiditate. et contra: quod est causa debilitatis et turis. et similiter a turbulencia in claritate. et contra: quod duo pueniunt ex multitudine vaporum qui cum ingrossant et tendunt ad naturam aquae aer in frigiditate et turbidatur. Cum autem subtilantur ex actione caloris solis et aeri ad minima permiscetur calefit aer et clarescit. Et clarificat aer die aliquo. s. integro in quo sol oritur clarus: deinde turbidatur aer die sequenti a mane in quo erit cum nebula quae est vt puluis sequens multitudinem vaporum usque ad feror: tunc indica quod pestilentia accidit. s. cito. quia in eodem tempore in quo bimodivarietates apparent aut in tempore imediate sequenti secundum multitudinem vaporum aut eorum malitia. be enim varietates siue sint in vna die multis vicibus siue sint in diuersis diebus significat multitudinem vaporum aeri permiscetur ad elus minima: et sic significat pestilentiam. nam prima problematum proble. xxi. dicit Arist. quod quoniam ex terra multus vapor ascendit fit annus pestilens.

Signa autem que sunt secundum similitudinem societatis cause sunt. ubi gratia. videas ranas iam multiplicari. et videas reptilia generata ex putredine iam multiplicari. et de eis que significant illud est videas mures et animalia que habitant sub terra fugere ad superficies terre et exire manifeste. et videas animalia male nature sicut alalalilix et similia fugere ex nidis suis et ire ab eis. et fortasse dimittunt oua sua.

Idem ponit signa quae sunt secundum similitudinem societatis cause. s. que associantur pestilencie in causa. nam bec et pestilentia pene dependunt ab eadem causa. s. ab humiditate superflua et a putredine in visceribus terre sicut rane gentes per putrefactionem: quae secum plurimum sunt parue et caillate: et de his sermo. similiter et reliqua reptilia sicut vermes qui

repunt per terram gentes per putrefactionem quando se multiplicatur preter modum. et de illis quae significant illud. s. pestilentia est quando mures et animalia que habitant sub terra sicut talpe fugiunt ad superficies terre et exiunt in apertum. similiter animalia male nature. i. venenosa sicut alalalilix et eis similia fugiunt et dimittunt oua sua. bec enim fuga significat pestilentiam procedentem ex visceribus terre. et hoc idem aues consuevit volare ad terram que nunc alte volant et petunt altissima montium. sicut contra significatur pestilentia a superioribus et corporibus celestibus quando animalia consuevit stare in altissimis montium et aues que consuevit stare volare alte petunt ima: et volant prope terram.

Curationes febrium pestilentialium. Cap. liij.



Gemma curationis earum est exsecutio et illud cum flebotomia et solutione ventris. Et oportet vt incipiatur in ea ad euacuandum. si autem materia vincens erit sanguinea fiat flebotomia. et si fuerit humores alij euacuetur.

Primo ponit regimen curatum febrium pestilentialium. secundo regimen preseruatiuum. secunda ibi in principio capituli. (Oportet vt extrahatur.) Primum capitulum diuidit in quatuor partes. In prima curat febres pestilenciales per euacuationem. i. scilicet per infrigidationem. in tertia ponit regimen detersiuum cuiusdam pestilentialis. in quarta ponit regimen per cibos. in quinta rectificat aerem pestilentialem. secunda ibi. (Et oportet vt in frigidem.) tertia ibi. (Quod si res.) quarta ibi. (Et quando casus dicit.) quinta ibi. (Et rectificationis autem.) In prima parte dicit quod summa. i. fundamentum feb. pestilentialis curationis est exsecutio. i. mundificatio corporis a superfluitatibus complenda per flebotomiam et solutionem ventris: a qua in mundificatione oportet incipere. si enim materia vincens. i. dominans sit sanguinea fiat flebotomia. si fuerint alij humores euacuetur. Primo notandum quod feb. pestilenciales diuersificantur secundum humorum diuersitatem: ita vt quedam sint sanguineae: quedam colerice: quedam flegmaticae: quedam melancolicae secundum plurimum sunt mixte. Diuersificantur secundum penes loca in quibus materie putret. nam quandoque putrent in humiditates cordis. aut saltem putredo est in venis prope cor. et bec est vera pestilentialis quandoque est putredo in venis distantibus a corde secundum diuersitatem dispositionum et causarum imprimentium. secundum plurimum tamen causa continua pestilentialis est in venis propterea secundum plurimum sunt continue. Secundo notandum quod cum in cura febrium humorum duplex sit intentio. vna que debetur febri. et est infrigidatio. alia que debetur humorum et est digestio et euacuatio. portio intentio et in primis exequenda est euacuatio que debetur humorum: cum magis ledat sua maligna putredine et venenositatem quod noceat febri sua caliditate. et etiam por et portio est quae digestio cum non possit fieri nisi in longo tempore quod in egritudine ita acuta non potest expectari. et etiam quia humor pestilens est magis apertus malignari. tum propter malam dispositionem suam. tum propter presentiam aeris pestilentis. propterea cum primum occurrat inchoandum est ab euacuatione. aut cum humor sola si solus sanguis peccat. aut cum facta sola si solus alij humores peccent: neque sunt

Tractatus

admixti sanguinis: aut cum vtriusque peccantibus secundum quod est vtriusque. Et primus est flebotomia si sanguis fuerit dominans: etiam si alij humores eque proportionabiliter peccant cum sanguine. Si autem alij humores valde dominantur sanguini a pharmacia est inchoandum. et bauriat sanguis in multa aut pauca quantitate. et similiter alij humores euacuentur secundum exigentiam repletionis et vtrutius. Ex quibus autem venis facienda est flebotomia videbitur cum ordinabo curam. et videbitur etiam que qualia deinde esse debuerint solutiva.

Et oportet ut infrigides domos eorum et rectifices aeres ipsarum domorum. aut infrigidatio fit ut vallentur fructibus odoriferis frigidis et extremitatibus arborum frigida: rum et linimentis et rostationibus sumptis ex fructibus frigidis odoriferis et ex capphora et aqua rosata et sandalis et roretur domus eorum omni die aliquoties et proprie cum aqua rosata et de salicibus et nenufaria. Et si fuerint in domo manationes et rostationes aque erit melius. aeris vero rectificationem dicam.

In parte presentis ponit modum infrigidandi hos febrientes. et habet hoc pars duas partes. In parte prima docet infrigidare cum eis que extra occurrunt. in secunda cum eis que sumuntur interius. scilicet ibi. (Et administratur eis.) In prima parte docet infrigidare domos eorum et rectificare aerem ipsorum. Quid autem sit rectificatio aeris statim dicitur. scilicet dicitur quod infrigidatio domus fit vallando. id est circumdando domum fructibus et odoriferis frigidis. vtriusque pomis citonij et similibus: et extremitatibus arborum frigidarum sicut pistorum citoniorum et similibus: et linimentis quibus parietes domus linuntur. et rostationibus sumptis ex fructibus frigidis odoriferis sicut aqua decoctionis aut distillationis bini fructuum frigidorum boni odoris. et capphora. et aqua rosa. et sandalis. et potest aqua rose cum aqua superascripta misceri addendo sandalos et capphoram. et potest unaqueque de se cum sandalis misceri et capphora. et roretur domus eorum omni die aliquoties et proprie cum aqua rosa et de salicibus et de nenufaria. conferunt enim sua frigidityte et suo odore. et si fuerint in domo manationes. id est aque copiose fluentes. et rostationes. id est aque sparso vel fluentes minus copiose erit melius cum multum infrigidetur aeris vero rectificationem dicam. in hoc capitulo.

Et administrantur eis troscisci de capphora et robur frigida et aqua lactis acetosi: et lac acetosum ablato butyro et aqua rosata in qua est dissolutum serum acetosum bonum et acetum cum aqua iterum. et aqua frigida plurima subito est iuuatua valde. pauca autem consequenter exhibita fortasse excitat caliditatem.

In parte presentis docet sumenda de quod administrantur troscisci de capphora et robur. id est succi per decoctionem inspissati. frigida. id est robur de ribes: robur de agresta et de granatis. et similia que sunt frigida et suo odore et proprietate cordis confortantia et caloris se. extinctiva et fac acetosum ablato butyro. quia vinctuosum et aqua rosa. in qua dissolutum sit serum bonum. id est factum ex bono lacte. infrigidat enim et est pro-

De cura.

primum contra humores adustus. et aqua rose. secum mixta confortat cor. et iterum acetum et aqua rose. simul sumpta secundum proportionem que placuit gustui fumentis. et aqua frigida subito. id est in paruo tempore sumpta est iuuatua valde. pauca autem frequenter sumpta. alias per paulatim sumpta fortasse excitat caliditatem. et est dictum Joannis possum. xvi. continetur. Cuius dicitur causa est. quod quando febrens est pestilentialis fortis in qua secundum causam. generales competere copiosius potus aque frigide si exhibeatur pauca pro vice calescit et in vapores convertitur qui totum corpus magis calefaciunt: sicut aqua frigida pauca sparsa super solo calido inflamat in vapores convertitur. Sed si sumatur in magna quantitate in modicissimo tempore infrigidat notabiliter. et hoc est quod dicitur Hippocrates secundo regiminis auctor. quod quandoque convertitur in coleram. Morandum quod licet frigida et sicca et acetosa maxime consentiant in febre pestilentiali ut pestilentialis est et ratio qua putrida et maligna putredine. quia prohibetur putredinem. et etiam opponitur causis suis cum fiat ex calido et humido: tamen debet attendi diversitas secundum diversitatem in multitudine caloris et paucitate. Si enim fuerit pestilentialis sanguinea aut colerica magis frigida conveniunt sicut troscisci de capphora. robur de ribes. de agresta de granatis de acetositate citri limonis. aqua acetosa et similia: magis tamen sicca in sanguinea quam in colerica. et in his proprie competit potus aque frigide. Si autem fuerit flegmatica aut melancolica superascriptis operibus miscere calas: sicut species dyamisci dyamisci ipsum. sirupus de buglossa maxime in melancolica. mel rose. et oxymel simplex et aqua mellisse in flatu. et hoc voluit Galenus in tegni eius dicit. Et post Galenus et Dioscoridem inueniuntur berberis vltimi iuuamenti et valoris velocis sicut valor capphore in egritudine pestilentialibus frigidis et in his que sunt remissio caloris: sed venenose putredinis cedere potest aliquid de pyracia. et hoc voluit Galenus in libro de comoditatibus pyracie. Ad edictum autem colis iuuamenti ad preseruandum et curandum est. Rose. aque rose. lib. v. vini subtilis odoriferi. 3. ii. bolus arment. 3. ii. misce. et potest exhiberi sola quantitate ii. aut. iiij. 3. et potest autem cum sirupus pmisseri in maiori aut minori quantitate secundum quod videtur. et potest aliquid de hac pluribus vicibus inde pmisseri. et si sit pyracia ret ventris leni ipsum et maiora dosim aut da rarius. Ad edictum autem solutiuum hic non posuit Aulic. datus intelligere quod in pestilentialibus conueniunt eadem solutiva que in non pestilentialibus penitentibus ab humoribus proportionali: debemus tamen quantum possumus uti bndictis solutiuis euacuantibus humores que oportet euacuare et dimittere que inimicantur cordi et membris nobilibus. et bene ponentur cum ordinabo curam.

Quod si res prologetur ad hoc ut tendantur hypochondria et infrigidetur extrema. et prolongetur vigilie et permixtio mentis. et vi des pectus et quod est super ipsum eleuari et descendere: tunc necesse est administrare regimen trahens caliditatem exterius.

Ibi ponit regimen determinatum cuiusdam pestilentialis dicitur quod si res plongeatur. id est deueniat ad hoc ut hypochondria tendantur vaporibus et ventositatibus subclusis et non potentibus resolutis propter impotentiam caloris inati: et infrigidetur extrema calore naturali tracto interius: et plongeatur vigilie et permixtio mentis vaporibus multis et malis penitentibus

tentibus caput. et vides pectus et quod est super ipsum
scilicet panes eleuari multum propter cordis euertatio-
nem. et descendere multum ad vaporum expulsionem:
tunc necesse est trahere caliditate exterius cum fric-
tationibus et euaporationibus extremorum et cali-
dum naturale augmentare cum cordialibus con-
uentibus: potius tamen sumptis quam applicatis.

Et quando cadit appetitus restaurentur
ad comestione non plurimum eorum quod viriliter
agunt super illud et comedunt violententer absol-
uuntur et viuunt: et necesse est restaurare eos
super cibum et oportet ut sint cibi eorum ex
acetosis et desiccatis et sint pauca quan-
titate.

In parte presentis ponit regimen per alios cibos. d.
quod quando cadit appetitus: quod secundum plurimum ac-
cidit tum propter constantem stomachi ad cor. unde spi-
ritus stomachi est infectus non potens suam ope-
rationem perficere vel forte propter raptum mate-
rie ad os stomachi restauratur ad comestione: id est
coagatur violententer comedere. nam plurimum eorum qui
viriliter agunt super illud et comedunt violententer ab-
soluuntur et viuunt: et necesse est restaurare eos su-
per cibum. scilicet frequenter cibare exhibendo parum pro vi-
ce cum non possint cibum multum una vice exhibitus
digerere: et tamen oportet quod sicut frequens est
resolutio et spirituum corruptio ita frequens sit
cibatio et spirituum noua generatio: et hoc regimen
est simile regimini venenatorum qui propter easdem
causas debent frequenter cibari parum exhibendo
una vice: et oportet ut sint cibi eorum ex acetosis et
desiccatis ut resistant maligne putredini et pauca
quantitate: cum non possint multum una vice exhi-
bitum digerere: quapropter partendus est.

Cibi namque eorum sunt iterum mali. qua-
re nocet eorum multitudo in quantum sit additio
et nocent in quantum sunt mali.

Idem probat quod cibi non debent esse multi et de-
bent esse acetosi. quia multi nocent addendo in ma-
teria morbi cum non possint bene digerere. Item nocet
in quantum sunt mali apti ad augendam putredinem
eo quod sunt nati in aere pestifero. iuxta Aui. secunda
primi. Amplius mortalitas corrumpit vegetabilia
et arbores: ideo animalia que eis vescuntur corrum-
puntur. quapropter oportet ut sint acetosi ad corripi-
endum eorum malitiam. propterea dicit Aui. secunda
primi. Aceto preterea in cibo et potu ut est nocuus
menti eius: scilicet pestilente securatio. Cibi namque ace-
tosi conuersi in vapores cum spiritibus permixti
fouent eos et prohibent eorum putredinem. et con-
uersi in humores non aptos facile putrefieri: post-
ea conuertuntur in spiritus maligne putredini re-
sistentes.

Rectificationis autem pestilentie pars est
secundum sanos qui sunt in ea et pars eius
est secundum sanos et egros.

In parte presentis Aui. intendens docere mo-
dum rectificationis aeris pestilentis. primo po-
nit quandam diuisionem. secundo exequitur mem-
bra diuisionis. secundo ibi. Illa vero que est. In
prima parte dicit quod rectificationis pestilentie
id est aeris pestilentis pars est secundum sanos
qui sunt in ea scilicet aere pestilenti ad preseruandum
eos a morbis pestilentialibus: et pars eius scilicet recti-
ficationis est secundum sanos et egros: id est ad cu-

randum egros et preseruandum sanos qui seruiunt
egris pestilentibus in aere pestilenti.

In illa vero que est secundum sanos intentio
est ut ericetur aer et fiat boni odoris et pro-
hibeatur eius putredo cum quacunque res sit et
rectificatur cum piloleis crudo et ambra et
thure et musco et costo dulci et storace et san-
daraca et assa et gariofilis et mastice et glutine
no albotis et laudano et melle et croco et honi-
et cipo et iunipero et alusne et lauro et ciperis
et squinato et saua et acoro et gallia et amig-
dalis amaris et assaro. Et quandoque fiunt ex
istis composita et aspergatur domus aceto
et assa.

In hac parte prosequitur membra diuisionis. et
primo primum modum. scilicet secundum. secunda ibi. (Secundum
sanos) In prima parte dicit quod in illa scilicet parte
rectificationis aeris que est secundum sanos: id est
per quam sani debent preseruari. intentio est ut ex-
icetur aer et fiat boni odoris et prohibeatur eius
putredo cum quacunque res sit: id est cum omni re que
sit conueniens. siue sint ignes siue suffumigatio et simi-
lia: et rectificetur cum piloleis: id est ligno aloes
puro. Alius tamen piloleos apud Aui. est illud
quod submergitur in aqua. Matans vero est priua-
tum spiritus et vita et est malum. et piloleos est ves-
ne arboris que eradicatur et sepeliuntur in terra do-
ne eorum lignum et cortex putrefiant et remaneat
piloleos purum. calidum est et sicum et est celebra-
le cordiale et stomachale. ambra et thure et musco
et costo dulci et storace: scilicet sicca et sandaraca. i. ver-
nice. assa. i. dulci et gariofilis. et mastice. et glutine
albotum: id est terebentina. laudano. melle. et croco.
et honi. id est brassilio et cipro. et iunipero. et alus-
ne de quo apud Aui. secundo canone. lauro. et ci-
peri. squinato et saua. acoro. gallia. amigdal-
is amaris. et assaro. et quandoque fiunt ex istis composita:
et aspergatur domus cum aceto et assa.

Secundum sanos vero et iterum febricitantes
egros est suffumigatio cum sandalis et cappho-
ra et corticibus granatorum et mirto et malis et
citonijs et habeno et aslegi et tamarisco et ri-
bes et oportet ut multiplicet suffumigatio.

Docet rectificare aerem secundum febricitantes
et egros: scilicet alijs egritudinibus sicut sunt aposte-
mata pestilentialia. et etiam secundum sanos qui ser-
uiunt illis egris: et est suffumigatio cum sandalis
capphora et similibus et corticibus granatorum. et mir-
to. et malis. et citonijs. et habeno qui est arbor boni
odoris et nigri coloris et aslegi. et est species fungi in
pandetis. Si vero dicat alcalizans. est species sola-
tri. et tamarisco et ribes. et oportet ut suffumigatio
multiplicetur ut fumus penetret ad minima aeris.
Morandum quod Aui. cenna rectificat aerem pro
sanis cum calidis et siccis ut melius ericet eum et
remoueat ab eo vapores corruptentes ipsum. recti-
ficat autem aerem pro febricitantibus et sanis ser-
uientibus eis cum frigidis et siccis. tum ut ericet aerem
ut resistat maligne putredini inchoanti in egris: et
que facile posset inchoare in sanis seruientibus egris
propter malignos vapores febriles puenientes ab
egris ad sanos sibi seruientes.

Preservatio a pestilentia.

Cap. v.

y

Tractatus

De Variolis.



Portet vt extrahantur a corpe
humiditates superflue et incline-
tur regimine eius ad exiccationes
ex oi mōz ex minoratiōe cibi nisi
exercitio. opz em̄ vt nō administret neq; bal-
neum neq; vina: neq; tolere sitis. et rectifi-
cetur aer cū eis q̄ diximus et declinet cibis
ad acetosa. et minoret ex eo: et sit caro q̄ ad
ministrat decocta in acetosis: et sumat de al-
beluen et alchōris et almosos factis cū ace-
to et absq; aceto cū sumach. et aqua agre-
ste. et aqua limonis. et aqua granatorū. Et
condita aceto iuuatiua sunt. et pprie cappa-
ris aceto cōdita. et algentiabim. ex illis est
que conferūt et phibēt ab eis putredinem.
Et de illis quib; ex ea sit euasio est admini-
stratio tyziace et mitridati ante eam cū reli-
quo regimine bono et de medicamine facto
ex aloē et croco et myrrha sumatur omni die
circa 3. j. quoniā est iuuatiuum.

Nunc hic preseruans corpora a morbis pesti-
lentialibus primo subter superflua euacuat et corp;
exiccari. Secundo rectificat aerem et ordinat dietā
Tertio ponit quasdam medicinas. scōa ibi (Et re-
ctificetur) tertia ibi (Et algentiabim) In prima
pre dicit oportere extrahi humiditates superfluas
a corpore. scilicet febribus et ventris solutione. secū-
do totum regimen tā sex rerum non naturalium q̄
medicinale esse exiccatiuum ita vt minoretur cib;
et dentur ea que corpus exiccant secūdm omne mo-
dum preterq; exercitio et balneo et siti. hec em̄ corp;
inflamant et faciunt necessitatem inspirandi mul-
tum aerem qui cum sit putridus putrefacit humo-
res. et est causa febris pestilentis. nec dentur vina:
et proprie vinosa in multa quantitate. q̄ inflamant
sed supple dētur pauca in modica quantitate et
ad acetosū reddētia nisi obster stomachi frigiditas.
Et rectificetur. scilicet cum eis aer que diximus in prece-
denti cap. et cibis declinet ad acetositatē et mino-
retur in quantitate vt corpus exiccetur ab humori-
bus superfluis. et carnes sint decoctę in acetosis. et
etiam cum aceto et alijs acetosis sicut agresta. vi-
num granatorum. acetositas citri. limonis et citra-
guli et similia. et sumant de albeluen et alcaris et al-
mosos que sunt cibaria acetosa facta aut cū aceto
aut sine aceto: sicut cū sumach aut agresta aut suc-
co limonis. scilicet cōdita et granatorum. sed condita cū
aceto sunt iuuatiua et proprie cappareis cum ace-
to condita. aceto nāq; in cibo et potu vti est eius no-
cumentū securatio. scōa prima. et algentiabim. scilicet cō-
ditū de rosis. et est zuccharū ro. et est eis que confe-
runt confortatio cor. et prohibet putredinē. exiccans
do et infrigidando. et de illis quibus fit euasio in pe-
stilētia est administratio tyziace et mitridati ante
eam. scilicet ante q̄ fiant morbi pestilentiales cum reli-
quo regimine bono. scilicet supra scripto. et de medica-
mine facto ex aloē parte vna et croco et myrra. ana.
terciam partē vnius et circa 3. j. quotidiē sumatur:
qm̄ iuuatiuum est: sed sumatur cū pauco vini odorife-
ri. Inquit em̄ Ruffus. nūq; vidit aliquem bibentem
hanc medicinā qui nō liberaretur et preseruaretur
ab epidēmia. Mota tñ q̄ aliq; vino dedit nō cre-
dunt se posse preseruati a morbis pestilentialib;
nisi per copiosum potum vini potentis. et ita pre-
seruatur ab his et dolorib; arteticis per copiosum

mictū vini et turbide grosse. sunt tamē in sensu sicut
animā bruta. sicut xvij. problematum scribit
Aristoteles de Dyoniso siracusano. Regimen
cōtra pestilētiā et morbos pestilētiales est triplex
Primum prohibet ne aer fiat pestilēs et ipsum factū
pestilēte rectificat. Secundū preseruatiua a morbis
pestilētia libus. Tertium curat morbos pestilen-
tiales. Primum cōpletur phibēdo ne quis ventat
a loco infecto. nec aliqua inde deferantur ad locū
cōseruādū. secundū vt cloace et reliquis meatibus des-
putati ad expulsiōē superfluitatū teneantur aper-
ti vt loca tam publica q̄ priuata possint mūdari
a superfluitatibus. Et loca que debent stare cōclu-
sa sint optime obturata et pro cōseruatione dom;
habitationis precipue aperiantur fenestre. et sint
versus septentrionē et oriēs saltem in principio diei
que vero sunt versus meridiē et occidēs sint clau-
se. tertium est vt in locis tam publicis q̄ priuatis ac-
cendantur ignes et fiant suffumigia de quib; Aul-
cēna et fiat aspersiones cū aceto et similibus. Se-
cundū regimen preseruatiuum a morbis pestilen-
tialibus habet tres intētiōes. Prima ordinat de-
bitū regimen in sex rebus non naturalibus et ane-
xis. Secunda materias superfluentes educit. Ter-
tia virtutes mēbrozū principalium et proprie vita-
lem cordis confortat que intētiōes quō debeāt cō-
pleri patet ex textu et ex dictis pro declaratiōe ei.
Tertium regimen curatiuum morborū pestilētia-
lis scilicet febrium et apostematū que secūdm plurimū cō-
tingūtur: tripartitur. quoddā enī debet cause an-
tecedēt. quoddā cause cōiuncte. scilicet facientis aposte-
ma. tertium est cōmune vtriq;. Primum habet quat-
tuor intētiōes. prima euacuat. secunda alterat
discrepantias. tertia digerit materiā. quarta eradica-
que qualiter debeant cōpleri patet ex dictis in ex-
positione textus. Et cum sit euacuatio iuxta pri-
mam intētiōē fiat frequēter et cū medicinis electi-
uis benedictis maxime cum pillulis in textu dictis
ex inuentione Ruffi. et febribus maxime taliter vt mis-
nuatur materiā et elongetur a mēbris principalib;
bus et maxime a corde. Secundū regimen quod de-
betur apostemati perficitur hoc modo. nā si apo-
stema fuerit de genere carbūculozū sicut alioim.
primo scarificetur locus apostematis. aut sanguis
suga applicetur: vt materiā ex eodē loco eradice-
secūdo cauterizetur cū cauterio actuali aut poten-
tiali. sed melius ē actuale et procuretur casus esca-
re. et curetur cura vlcēris. si vero nō fuerit vlcerosus
sicut ea que sūt in locis emūctozijs similiter sca-
rificetur et vctōsa aut sanguisuga applicet: et post-
ea maturetur cum emplastro maturatē et attrabē-
te: et post maturatiōē aperiatur et curetur cura vl-
cerum. Si vero nō obedit maturatiōi cauterizet
et procuretur casus escare. et deinceps curetur cura
vulcerum. Hic breuiter me expeditior multa em̄ i bac
materiā scripsi in tractatu meo cōtra pestē. Ter-
tium aut regimen habet duas intētiōes. scilicet
curationem accidentium. scilicet vigiliantū subter
sinopsis destructionis appetitus et similitum que
complenda est secūdm extētiā ipsorum. secun-
da est regimen sex rerum quod declinet ad frigidū
et sic cum. precipue rectificetur aer et violentē co-
medere cogantur precipiendo cibū. similiter par-
tendus est somnus vt maior non sit ultra tres ho-
ras sit tamē totus sex aut septem horarum.



De variolis.
Quandoq; accidit in sanguine ebu-
litiō s; semitā putredinis cuiusdā
de genere ebullitiōnū que accidunt
succis. et talia

Ca. vi.

Isaac. v. febriū
Lā variolarū
materiā est in
cōpositiōe sex?

In vulva existit
ris: quia in quib
busda locis na
tura claudit a
principali me
bris remouit cu
tis vicinatis
ppetebilitate
membra ferat
tate illius ma
terte non sustine
tum.

succis: et talia quidem accideria sunt per eam
ita ut partes eorum ab invice discernantur.

Post scientiam de pestilentia feb. pestilentialibus
agit de variolis et morbillis: quia sunt homogene
morbis pestilentialibus: sicut dictum fuit superius. et
habet hec pars duas partes. In prima agit de ipsis
theoretice. in secunda practice. scilicet ibi. (Opz in vario
lis). Prima iterum in duas. in prima agit de vario
lis: et etiam dicta sua possint morbillis accommodari
In secunda parte specificat agit de morbillis. scilicet ibi
(Scias quod morbillus). Prima iterum in duas. in prima
ponit modum puentis variolarum. casus species et indicia.
in secunda signa. scilicet ibi in principio. sequentis capituli
(Quadoq). Primum capitulum diviso in octo par
tes. in prima parte ponit modum puentis variolarum
et morbillorum: in secunda casus: in tertia in quibus cor
poribus acciderit: in quarta in quibus temporibus magis
acciderit. in quinta in quibus locis acciderit. in sexta po
nit tempora. in septima species. in octava accideria. se
cunda ibi. (Et variolae quidem). tertia ibi. (Et pluri
mum). quarta ibi. (Et earum eventus) quinta ibi. (Et
variola non acciderit). sexta ibi. (Et quandoque appa
ret) septima ibi. (Variolis. n. infunt). octava ibi.
(Et virides quidem). Prima in duas. nam in prima po
nit modum generalem ebullitionis horum. secundo
declarat subdividens ipsum. secunda ibi. (Et de
hoc est cuius). In prima parte dicit quod quandoque acci
dit ebullitio in sanguine secundum semitam cuiusdam putre
dinis quod ebullitio est de genere ebullitionis quod acciderit
succis quod sunt talia accideria per eam ebullitionem quod
partes eorum. scilicet sanguinis et succorum ab invice sepa
rantur et discernuntur. Pro notandum pro declara
tione huius partis ebullitionem tam sanguinis quam
succorum esse duplicem. unam perfectam quod fit a calore ex
prio naturaliter agente. adiuto tamen a calore conti
nentis: cuius terminus est perfectio eius quod ebullit
per separationem superfluum quod putret et corrumpt
Ebullitio autem corruptiva que fit a calore proprio fa
cto extraneo adiuto a calore continentis cuius ter
minus est putrefactio: cuius quod ebullit per separationem
non humidam a sicco aliquam tamen perducens ad inclin
ationem et elementorum separationem. Exemplum prime
ebullitionis est quod fit in musto quod in vinum depuratum
convertit per actionem caloris naturalis adiuti a ca
lore continentis separatis superfluis: scilicet grossum ter
reum petens fundum et partes aquosas et aereas quod
in spumam convertuntur et in medio remanet vinum depu
ratum. Et secundum exemplum eiusdem ebullitionis est que
fit in massa sanguinea infecta quod in massam sangui
neam depurata convertit per actionem caloris natu
ralis proprii adiuti a calore continentis separatis su
perfluis: scilicet partes aquosas terreas et aereas. qua
rum aliquas interdum pellit per secessum et resolutionem
insensibilem. plurimum tamen earum pellit ad membra.
sed maxime ad cutem ex quibus fiunt variole et mor
billi. Exemplum secunde ebullitionis: scilicet corruptive est
quod mustum vel vinum ebullit et putrefit per actionem ca
loris proprii facti extranei adiuti a calore: continen
tis solutis complexione et separatis humidum a sic
co. et quandoque tandem incineratis et ipsum in elementa
separatis quod incineratio elementorum separatio est
terminus ultimus putrefactionis. et sic acciderit in
massa sanguinea. Et ex his facile patere potest hoc
primum dictum Autem. utrumque ebullitionem convertit: et
fuisse intentionem Autem. de utraque loqui. quod etiam mani
festatur ex partibus sequentibus.

Et de hoc est cuius causa est res quasi na
turalis faciens ebullitionem sanguis: quare

putrefit ab eo illud quod admisceat ei de reli
quius nutrimenti sui menstrualis: quod est in pre
gnatione. aut generatur in eo post illud ex cibis
seculentis et malis de illis quod rarificant substantiam
eius et faciunt eam ebullire donec fiat ei
substantia recta fortior prima. et magis ap
parens: sicut illud quod natura efficit in succo
vive ita quod rectificat ipsum faciendo vinum
similis substantie et iam putruit spuma aerea
et fex terrea.

In parte presentis Autem. declarat utrumque modum ebul
litionis. et primo perfectum. secundo corruptivum. scilicet
ibi. (Et de hoc). In prima parte dicit quod de hoc: id
est de hac ebullitione est una. cuius causa est res. scilicet calor
quasi naturalis. quod non est ex toto naturalis: cum exce
dat in gradu faciens ebullitionem sanguinis. scilicet masse
sanguinee que naturaliter facies malitiam sanguinis
id est facies sanguinem malum esse naturale. et putref
cit ab eo seque sanguine cum sit naturalis id quod ei admi
scetur de reliquis nutrimenti menstrualis quod est in
pregnatione. scilicet putrefit residuum sanguinis mensua
lis ex quo fetus nutrebat in utero: quod residuum re
manet in eo post partum. aut generatur in eo: id est aut
putrefit ille sanguis qui generatur in eo post illud. scilicet
post partum ex cibis seculentis et malis. scilicet malarum sup
fluitatum et mali nutrimenti de illis qui rarificant sub
stantiam eius. id est de illis qui faciunt substantiam mollem
lassam siue fluidam. et faciunt eum ebullire. scilicet sunt cau
se cur ebulliat donec fiat illi substantia recta fortior
prima: id est donec fiat ei. seque sanguinis post ebul
litionem modus sub bonus fortior primo propter melio
rem modum mixtionis humidum cum sicco et separationem sup
fluum. et magis apparet: quia sub bona latebat in
superfluis eius. nunc post eorum separationem est facta
manifestior: sicut illud quod natura efficit in succo vive
id est sic acciderit in sanguine ebullire quod acciderit in
musto quod natura rectificat faciendo vinum sicut sub
stantie. scilicet equalis substantie quo ad omnes eius partes
formales quod materiales. et tam putruit spuma aerea
et fex terrea. et aque ex quibus facta est spuma
ex his in parte superior: et fex terrea petens fundum. et
sicut a sanguine ebullire separatur superflua: quorum
pars terrea aliquam fluxa expellit et subtiliter insen
sibiliter resolut: sicut etiam in vino. plurimum tamen super
fluum ad cutem expellit: fiunt variole et morbilli.
Tunc quandoque bec admisceat membra corporis huius
sunt sicut vege. massa sanguinea sicut mustum. pro
prio calor in boie sicut calor primo musti. ca
lor continentis est idem. qui ambo sunt causa ebullitionis.
superflua separatur in utroque per ebullitionem: et pel
luntur ad extrema. sanguis depuratus et sicut vinum
remanet in medio. Pro notandum quod calor facies
ebullire tam sanguinem quam mustum cum ebullitio de
perfectiva est partim naturalis cum per ipsum id
quod ebullit perficiatur: et partim preternaturalis cum
calefiat intensius quod puentat illi quod ebullit post eis
perfectio: est tamen magis naturalis quod preternatura
lis. cum finis eius sit perfectio et complementum eius
quod ebullit: que quidem perfectio est digestio virtutis
Nam digestio. scilicet. metheorum est perfectio in uno
quoque humido a proprio et naturali calido ex opposi
tis passivis. Et si queratur an huiusmodi digestio
debeat dici prepassio. Respondetur quod prepassio. scilicet. me
theorum appropriatur fructibus. id est digestio siccorum
fructuum non proprie appellatur prepassio: neque ad ipsum
reducitur: eo quod sunt partes fructuum: sed digestio san
guinis neque dicenda est. prepassio neque ad ipsum redu
y y

Tractatus

De variolis

clatur nisi metaphorice. Et nota qd talis boni trās/
mutatio ppter dē ebullitiōē cū per actionē caloris
pars corū in vapores trāsmutet penetrātes p cor
corpa: et ipsa extrēdētē et in altū eleuātes. Qd cō
pūcipālē notādū qd sanguis rectificabilis p ebu
litiōē est duplex. vnus cōtractus ab vtero mater/
no: et variolē qd fuit per bñdō ebullitiōē sunt apte
cōtērti cūlibet boī et scōz plurimū solū semel. alī
est sanguis ebullitiōē parat⁹ aptus facere variolas
acq̄st⁹ post pū p cibaria feculēta et aquosa sicut
lac camellinum et eq̄num et ppter sumptū ab in con
suetis et p bñdō sanguis mltiplicatiōē sunt apte
fieri variolē. est cū sūis sanguis menstrualis multe
ris bñs ptes fecales grossas et ptes malas aqueas
crudas. vnde ex ebullitiōē fieri rectificatio: et ex hoc
sanguine euentū quibuscūq; boibus variolē et sunt
apti multoties variolari: vt dicit Aulicē.

Et de hoc est cuius causa est res adue/
niens extrinsecus ebullire faciens occulta q
permiscet humores cum sanguine cōmixtiōē
eunte in dispositiōē ebullitiōis et stationis
sub sole. sicut accedit apud alteratiōē tem
poris: et proprie veris ab eo qd pertinet ei
de qualitativis et ordine.

In pte pñt declarat ebullitiōē corruptiua dī. et
de hoc. i. de hac ebullitiōē est aliq̄d cū? cā est res oc
cultā aduentēs extrinsecus ebullire faciens q res fa
ciens ebullire permiscet būores cū sanguine mixtiōē
eunte in dispoñe. i. in silitudine statitiōis sub sole. id
est ebullitiōis eoz qd stant sub sole. sicut accedit cum
ipsa alterat⁹ et ppe ver ab eo qd pñt. i. cōuenit et
de q̄litate? supple pñt aut scōis. et in ordine ad
tpa pcedētia aut subsequētia aut suarū partū in
ter se. **P**rimo notādū qd cā occulta aduentens ex
trinsec⁹ pñt cē aliq̄d occulta dispoñe aeris pestilētia
lis: cū? cā multoties est occulta siue pēdeat a caus
sis celestib⁹ siue? terrenis sicut dictū fuit in cap. de
pestilētia. Ista em̄ est cā cur ebulliat būores mal/
gna ebullitiōē. et est aliq̄d cā euent⁹ multitudis va
riolarū. quarū plurime sunt maligne et ebullitiōis
antecedētis eas. variolē nāq; morbilli multoties
antecedūt pestilētiā. **A**ñ. xix. pñtētis. cap. de va
riolis. variolē et blacelle. i. morbilli sunt de morbis
qui dñr nūcij pestilētie et plurimū inducūt ex cor
ruptiōē aeris inducti a cadaverib⁹ et ad hāc ebu
litiōē corruptiua pcurrit etiā cause manifeste ex
trinsec⁹: sicut statio sub sole: pmutatio in tpi⁹ an
nt: et malitia regimis in sex rebus. h̄ pter has cās
extrinsecas cōcurrūt etiā calor: ppius eoz qd ebu
liunt facit extrane⁹. Est em̄. iij. metheororū putre/
factio corruptio quedā in vnoquoq; būido ppter
fm naturā caliditatis ab aliēna caliditate. hec at
est que ambietis. ita vt vterq; calor pcurrat extrin/
secus et intrinsecus: sicut etiam in ebullitiōē pfecti
ua. sed placuit Aulicē. in ebullitiōē corruptiua face
re mentionem de cā extrinseca magis qd de cā intri
seca: cū hec magis extranea et aliēna sit quā calor
proprius eius qd ebullit. **S**ecūdo notādū qd licet
in vtrāq; ebullitiōē: scz pfectiua et corruptiua fiat
humorū permixtiō cū sanguine. Aul. tñ dicit fieri
hanc permixtiōē in corruptiua et nō in pfectiua
ppter sūc. In fine nāq; ebullitiōis pfectiue rema
net sanguis clar⁹ sepa⁹ a supfluitatib⁹ q tpe ebu
litiōis fuit: ad mima secū permixt⁹. sed in fine ebu
litiōis corruptiue remanet putrid⁹ et supfluitatib⁹
bus admixt⁹. et hic forte scdm aliquā pte expulsus
extra penas faciet variolas malas violaceas viri

des aut nigras: licet tandē pcedere putrefactione
fiat humiditas sicco separtio et tandem incineratio et
elementorū separtio sicut in ceteris que vere putre/
fiunt. Hic em̄ est termin⁹ vltim⁹ putrefactiōis. iij.
metheororū. **E**t nota qd nō solū ex supfluitis in q̄li
fiunt variolē et morbilli: sed etiā cū sanguis super/
fluit in quāto: dato qd sit bonus. expellit em̄ ppter
virtutē: sicut videm⁹ in ceteris expulsiōib⁹ a natu
ra factis būores expelli nō solū ppter malitiā: sed
etiā ppter multitudinē: cū humores possint ledere
et virtutē stimulare cā sui mltitudine qd sui malitia.
Tertio notādū p declaratiōē expulsiōis Aul. qd
statio sub sole. i. qd dñr se et foris soli expōit ebu
lit eius sanguis pot⁹ ebullitiōē corruptiua quam
perfectiua. Sicut qñ ver est pmutatum suis q̄litate/
bus. vt qd est valde calidū aut humidū. aut qd sit p/
mutatū in ordine ad bñem. qd etiā pcessit bñem
calidū et būda. aut qd sit pmutatū in pūb⁹ suis. vt
qd pūcipū sit calidū būdū notabil⁹: sūis eius
valde remissior in bis qualitatib⁹. Et tu potes ex
plificā re de estate et autūno. exercitio et balneo et si
mlibus pot⁹ ebullire faciētib⁹ sanguinē ebulliti
ne corruptiua qd perfectiua. **A**ltimo notandum
qd de due ebullitiōis siue vt meli⁹ dicas bonitas et
malitia bñdō ebullitiōis pñt pungi et vsq; ad cer/
tum terminū simul intēdī qd manifestum est: eo qd
cause siue simul pñt pungi et intēdī. verbū grā. sit
puer apt⁹ variolari ex residuo nutritiōis mēstruā/
cū? calor naturalis sit fortis: et stat aer in quo est
pestilētia et incipiat fieri ebullitiō. illa em̄ simul
erit perfectiua et corruptiua denotiatio: aut tandē
fiat denotiatio a dispoñe: et a cā vincente. qd si cause
sunt eq̄les et passus indifferēs simul eq̄lites vsq; ad
mediū latitudinis intēdūt sub quo mediū cons
traria se cōpariūt. Sed de hoc dicit quātū est op⁹
portunū in qōne de petrarijs. et ibi ostēd quō digōr
putrefactio intēdāt et vsq; ad quē terminū.

Pro declaratione ^{dicozū cadit dñs}
duo sanguis mēstrualis fiant variolē et morbilli.
Ad partē negatiua arguit qd infans in vtero: nō
nutrit neq; ghatur ex sanguine mēstruo: immo ex op
tino sanguine mulieris vt sentit zoar in fine Zephir
et Gal. in lib. de sgmate. cap. viij. **S**ecūdo. variolē
tardāt scdm plurimū vsq; ad annū quintū sextū
vel septimū. qñq; vsq; ad annū dectmūquintus. et
quādoq; vsq; ad sexagesimū vt docet experitiā. h̄
nō est possibile sanguinē mēstruū vsq; ad illud
tēpus remanere in ventis. ergo et. **E**t cōfirmatur
qd sanguis mēstruus trāsluit in mēbra. sed mēbra
nō ebullunt: ergo ex illo residuo non fit ebullitiō.
Tertio. sequeret⁹ qd infans deberet variolari in
vtero aut per parū tēpus postq̄ exiit vterus: sed
pñs est falsum: cū fm plurimū variolē inter quīn
tū annū et septimū: cū nō appareat sibi aquiri il
lo tēpo: et dispoñe aliq̄d: quā prius nō habuerit.
Quarto pñcipālē. aut variolē fierēt ex toto san
guine ebullite aut ex supfluitatib⁹. nō ex sanguine
ebullite: qd pñt et rectificat⁹ et remanet in ventis
nō ex supfluitatib⁹. qd aut ille essent aquositas cos
lerica slegmatica aut melācolica que pceat in ve
nis: aut que de nouo facit sunt. nō primū. qd si de
illis absq; ebullitiōē sanguis potuissent fieri sicut
quotidie ex illis generantur pustule et apostemata
in cute absq; pcedenti ebullitiōē. **S**i secūdū queri
tur a quo ille supfluitates genite sunt. et an sint il
le numero que pceat ante ebullitiōē: aut eiusde/
speciet: numero tantū differēs a pceatibus.
sūt de sanguine querit an sit ille idem numero qui
pceat

preerat ante ebullitionē. Quinto si ex residuo sanguinis menstrualis referuato i infante fieret variole sequeret q mulieres in quib? retinetur mēstrua deberēt variolari. pñs manifeste falsum. sed pbat cōsequētia: q postea causa ponit effectus. nō vīdetur cur ex simili sanguine mēstruo debeant infantes variolari: nō mīeres. Sexto querit que est differētia inter infectionē mēstruales que est causa variolarū: et eā que est cā lepre: cū apud Arabiū in cap. de lepra pceptus in prima die mēstruorum efficiat leprosus in duodecimo anno vel ante. cōceptus vero in secūdo fiat leprosus in. xiiij. vsq; ad xliij. cōceptus nō in tertia die efficiat leprosus in xxx. vsq; ad. xxxvj. cōceptus vero in quarta die efficiat leprosus a. xxxvij. vsq; ad. xlvij. Septimo ex parte affirmatiua qñs sequit q equi et boues et similia aialia que nutriūtur ex sanguine mēstruo in vtero deberēt variolari ppter eandē causam ex qua boies variolant. Octaua si variolatio fieret ex reliquis sanguis mēstrualis nō eēt necessariū precedere ebullitionē. psequēs cōtra experientiam sed psequentiā pbat cū superfluitates cuiuscūq; generis et per quācūq; regionē quotīdie expellatur: et etiā ad cutim nulla pcedente ebullitiōe: sicut videmus in asphabati scabie lepra et similibus. In oppositū est Aulcenna et reliqui auctores.

Pro solutione dubij pñs pmitteudus qd variolae sunt pustule facte in oibus mēbris cōsimilib? et scōz plurimū in cute ex superfluitatibus masse sanguineae scōm plurimū ipius ebullitiōe pcedēte per quā fit et depuratio per expulsionē bñdī supfluitatū extra venas morbillus aut est variola colerica. Scōda notandū q sunt due cause variolatiōis. sub variolatiōe etiā cōprehendēdo morbillatiōe: scz efficiens et finalis. variolatiō nāq; et sūt variolae cum sint accidentia nō habēt causam formālē nec materīalē ex qua. Et aut finalis variolatiōis est masse sanguineae depuratio: psequenter sanitas boies. Causa aut efficiēs est duplex. vna est superfluitates que sunt in massa sanguinea a quae aere et terree stimulat virtutē. Et aut multiplicatiōis barbarum in sanguine est residuū sanguinis mēstrualis in venis derelictū. Itē infectio mēbrozū fetus a sanguine mēstruo secū in secidina cōtēto: et eoz ex eodē nutritio et augmentatio ex quib? fit vt omīe nutrimentū in massam sanguineā sūt infectū pueratur. Secūda causa est cibi supflui aquosi: sicut lac camellinū et equū pportioatī ad multiplicandum sanguinē. similē sanguini mēstruali: bī pñt esse causa vt boies multoties variolentur. Secūda causa efficiēs est virtus ab bñdī superfluitatē graua utens p instrumēto calore naturali mēbrozū necnō proprio calore ipius masse sanguineae coadutus a caliditate et humiditate et influxu celesti. q oia sunt causa cur massa sanguinea ebulliat et remaneat in venis depurata per expulsionē superfluoꝝ extra venas que superflua faciūt pustulas in oib? mēbris ad que cōtingit bñdī supflua pellī. Ex his inferitur cōclusio rēpōsiua ad quēstus variolae fiunt ex superfluitatib? masse sanguineae infecte ppter reliquias sanguis ab vtero ptractas aut ppter infectionē mēbrozū fetus a sanguine mēstruo se cum in vtero contento. aut ex quo nutrita et aucta sunt. aut tertio ppter malum sanguinē feculentus ex malis cibis generatum. De cōclusio. licz ex predictis sit manifesta: tamē probat euidēt? quo ad primas duas partes. variolae sunt cōmunes oibus boibus et fiunt scōm plurimū vsq; ad septimū

annus. ergo opz eas prouenire absq; aliqua causa cōmuni oibus hominib? quēfaciat eas sibi accidere scōm plurimū hoc tēpore. Et nulla est causa cōmunis nisi que ab vtero materno cōtracta est aut ex lacte quo nutritus est post exitū ab vtero: scz lac nō pōt esse causa butusmodi superfluitatū cuz sit nutrimentū conueniēs sibi ppiū. ergo relinquitur pñmū. Amplius variolae aliquādo fiunt in fetu existēte in vtero. aliquādo parū post exitū ab vtero. sed hoc nō potest esse ex lacte. quare et. et asumptū declarat experientia. Scōda pars cōclusio nis probat: q cōtingit hominē multoties variolari. Unde Aulcē. cap. lito. Et multoties homo variolatur duabus vicib?. sed cū vna vice sanguis depuratur per variolatiōē corrigit infectio ab vtero cōtracta. Si ergo variolat post illudē ppter infectionē nouā sanguis a sanguine genito ex cibis feculentis. ppterea hoc est de intētiōe Aul. in pñci pio cap. Sed nunc superest vt rēpōdeamus ad rōnes factas in pñci. suadētes oppositū. Ad primā dicit quod fetus aliquādo ex sanguine optimo generat nutritur et augetur. et bīc degit multū sanus sine asphabati cū paucis variolis et sine butusmodi infectiōibus si bene regat. variolat tamē ppter infectionē mēbrozū in vtero cū sanguine mēstruo cōtēto: qd declarat zoar per similitudines de fermēto in vase vitreato dñi cōtēto qd inficit taliter vt post eius lauatiōē et optimā absterfionem si ponatur in eo pasta azima fermēta. Ad scōdam rōnem cōcedit antecēdēs negat cōsequētia. nam quāuis nō remaneat sanguis mēstruus in venis infantis vsq; ad tēpus notabile: tamē remanet infectio in mēbris per quā fit ex cibis sanguis mali generatio q infectio est acquisita a sanguine mēstruo ex quo nutritus est in vtero aut saltē infectus dñi sūt cū eo in vtero cōtinebat. quāuis nō esset immediatus ei. Et ex his pz solutio ad confirmationē. Et dicit Gētilis q nec ratiōe nec autoritate limitata est quāritas tēporis in quo aliquis humor remanet in venis in naturali aut preternaturali dispositione. Unde licz Galen? in lib. de eubimā aut cacochimā dicat q malū regimē factum in iuuetute apparet i senectute: hoc pōt esse propter remanentiā qualitatis absq; remanentiā humoris qui impressit qualitatem illā. Et licet Aulcenna in cap. de emittitēo dicat aut fiat senex post iuuentutē aut a cūctatē cōplexiōis. nō tñ apparet quāto tempore deficiēte iuuetute durauit colera q reperit in prima senectute. extrema omniū harum etatū sunt cōtinentia. nec habet aliqua ratio pbatiblis ad limitandū hoc tēpus. Unde hoc tēpus limitatū aut nō est scibile sicut res scibiles sunt proportionales irrationales quinto euclidis cōmento tertio: aut si est scibile nōdum est scitū sicut quadratura circuli est scibilis nōdum scita. Ad tertiu cōceditur infante aliquādo variolari in vtero. alij p parū tēpus post exitū ab vtero. scōm plurimū tamē variolat post pñmū aut scōm annū vsq; ad septimū: licet quādoq; tarde variolatio vsq; ad decimū quartū vel quinquagesimū et sexagesimū. nec est necessariū sanguinē mēstrualē derelinqui vsq; ad illud tēpus. sed sufficit q in mēbris et in sanguine sola infectio qualificatiua derelinquat que successe conseruetur. sicut successe cōseruat in his qui fiunt leprosi in duodecimo anno post pceptio nem factam in prima die mēstruozū vt dicit post. Ad quartū dicitur quod alique variolae possunt fieri ex sanguine depurato cuz superfluit in quāto et cum nimis ebullit. nec est necessarium totū sang

guinem etiam perfectū remanere in ventis: sed scōz plurimū sunt ex superfluitatib⁹. Sed cū instat. qz aut generatur ex superfluitatib⁹ que preerāt. aut q de nouo per ebullitiōē genite sunt. Dicit gentilis q generatur ex supfluitatib⁹ que preerāt solum in potētia in massa sanguinea: nunc vero p ebullitiōem sunt facie in actu. ¶ Contra suppono q qtuor būores sunt in actu in massa sanguinea. Suppono secūdo q materia variolarū sit aliqz. xl plures ex humorib⁹. tunc arguit sic: aut materia pūa bu/moris facit variolas qut sit flegma prefuit aut nō. Nō est dicendū q nō prefuit: quia esset de nouo generata qd est impossibile. si aut prefuit aut sub forma aliqua aut sine forma. nō scōz: qz impossibi le est materiā esse informē. Si prefuit sub aliq for/ma et nō sit būor: ergo aliquis humor preerāt corruptus est. aliter aliquid esset gentiū sine alteri corruptiōe. aut ergo ille humor est eiusde speciei cum isto aut nō: nō pūmū: qz sic vñ indiuidū cor/ruptū ē. immediate in indiuidū eiusde speciei. Si differt spz. ergo hoc flegma gentiū est imedias/te ex sanguine colera aut melā colia per solā ebull/itiōem: quo d est impossibile. Credo quod tut⁹ sit dicere qd ille superfluitates preerāt in massa san/guinea sub formis suis: nō tamē ppter ad mīnima permixtiōē poterant expelli nisi per fortē ebull/itiōem separantē eam ab humoribus laudabilib⁹ bus: et licet supflua aliquādo expellāt ad cutim et alia mēbra sine ebullitiōē: nō tamē oīa. f. quādo sunt cū humoribus bonis ad mīnima pmixta. Et psequēter dicit q oēs humores siue laudabiles in ventis retēti siue illaudabiles expulsi sunt scōz plu/rimū idem numero qui pūmo erāt: sicut etiā in mu/sto vinū laudabile post ebullitiōē est idem nume/ro quod prius erat. et sic sue superfluitates sunt il le eodem. cuius signū: qz superfluitates possunt a vīno per solā collatiōem sine ebullitiōē separari. ¶ Ad quintā ratiōē respōdetur mulieres non va/riolare propter sanguinē menstruū retentū et in ve/nis cum residuo sanguinis sūt permixti: qz virtus mulieris nō sustinet ipm tanto tēpore vt posset. di/geri et ebullitiōē perfici post separatiōē supfluo/rum: s; ille ppter defectū virtutis naturalis in mu/lere aut putrefit aut expellit. ¶ Contra similiter deberet fieri in infante cui magis pternaturalis ē q mulieri a qua factus est. Respōdetur q est ma/gis disproportionatus mulieri cū ex ipso nō sit ali ta: sed ex sanguine meliori in epate eius generato. Contra vero infans ex ipso altus est et hūi paula tima vasa factus. melius ergo sustinet ipm quousq; digerāt et perficiāt. et virtutes etiam naturales in fantis sunt fortiores: virtus sensitua magis ebes nō ita irritata a pēntia illi. sanguinis. Aliter fm Gentilē dicit q sanguis in ventis fetus reueruatus nō est ille qui ebullit ebullitiōē perfectiua: sed ille q est gentis in epate infantis qualitatiue infectus per longā morā in vtero cū illo sanguine mēstruo. Et etiam ille qui est ex malis cibis feculētis genti/tus. ¶ Ad sextā dicit q infectio cōtracta ex ceptio ne fetus tpe menstruatiōis est deterior quā cōtra/cta ex morā fetus in vtero cū sanguine mēstruo et forte ex aliquā nutrimento eius: cū deter⁹ sit san/guinē mēstrualē subijci pro materiā generatiōis eius quā esse materiā nutrimentū: similiter est val/de deterior quā infectio cōtracta in vtero cū san/guine mēstruo. et qz sanguis pūma die mēstruorū est deterior et acutior magis accelerat ad leprā: et si militer sanguis secūde diei in cōparatiōē ad ter/tiam. et sanguis tertie in cōparatiōē ad quartā. cum

ergo fetus cōcipit extra tēpus mēstruatiōis concipi/tur ex sanguine laudabilē: quia sanguis est ma/gis laudabilis post integrā purgatiōē mēstruorū quā alto tēpore: magis debemus elaborare ad im/pregnatiōē tempore illo: s; perfecte mundifica/tiōis et eo tēpore costū celebrare. ¶ Ad septimā dicitur animalia illa nō variolari: qz superflua illa cedunt in materiā pilorum: non sic in homine. et propter banc causam illorū femelle nō menstruātur. ¶ Ad octauā dicitur esse necessariū secundū plu/rimū precedere ebullitiōē: quia superflua que ad mīnima cum bonis humoribus sunt permixta non possunt aliter separari. et non est ita in aslapbati scabie et similibus. aut quia materie illaz nō sunt ad mīnima cum bonis humoribus permixte: aut quia non fit separatio perfectiua sicut in lepra. Mo/ta tamē quandoq; fieri variolas absq; ebullitiōe precedente aut saltem absq; quod precedat notabi lis ebullitiō et cōmuniter ille variolae sunt pauca salubres a pauca materiā pendēte: in infantib⁹ bene dispositis. et aliquādo accidit hoc quia non fit completa separatio superfluo/rum. vnde forte alias variolabitur.

¶ Et variolae quidem et morbillus sunt de summa egritudinū aduenientū et multipli cantur in successione austruorū quādo mul/tiplicatur eorum perflatio. Et corpus quidē variolis preparatū est illud qd est cas/lidum et humidū et cōturbate humiditatis proprie qd parū extrahit de sanguine per flebotomiā. Et de cibis sunt cibi qui faciūt cadere in variolas velociter. et proprie qm non sunt consueti et administrātur sup eos medicinez cibi calefaciētes sicut lac: et pro/prie camelarū et equarū cum multuz reple/tur ex eis ille qui non est assuetus eis: deinde bibat vinum plurimū aut medicinas ca/lidas: et variolae quidem sunt quasi modus quidā crisi. et plurimū quidē accidit vari/ole infantibus: deinde iuuenibus. et mino/ratur earum euctus in senibus nisi propter causas fortes: et in regionibus vehēmentis caliditatis et humiditatis: et earū euctus in corporibus humidis est plus q sit ipsarū euentus in corporibus siccis: et earum euen/tus in vere plus est q ipsarum euentus in hyeme. et post ver in fine autumnū: et proprie quando precedit estas calida et sicca et fue/rit ille autūnus calidus et siccus.

¶ Cum Aescenna docuerit modū euentus variola/rum: tam pro integra notitia earum ponit multos canones. Habet dec pars quinq; partes. In pūa ponit causas earum tam factuas quam dispositi/uas. in secūda loca earum. in tertia tēpora. in quar ta species et earum diuersitates. in quinta iudicia earum. scda ibi. (Et variolae). tertia ibi. (Et quan doq; apparent). quarta ibi. (Et plurimū). quinta ibi. (Et videtur quidē). prima posset diuidi in tot partes quot sunt canones circa causas earū. par/tes patebūt legēdo textum. ¶ Primus canō. vario/le et morbillus sunt de numero egritudinū adue/nientium: s; a causis pmitiuis et multiplicatur tempore austruino. f. calido et humidō et cum flant ventis

Quartus

venti austruunt. Aliter sunt de summa egritudine aduentum. i. contagiosum. Secundus casus non corpus paratum variolis est quod est calidum et humidum humiditatis conturbare. i. infecte et ebullitioni apte. et proprie in quo fit pauca sanguinis excoctio. Tertius canon. cibi apti multiplici care variolas sunt cibi humidum humiditate superflua. et proprie quando sunt calidi aut secum admiscetur calida aut sequuntur calida. humiditas enim dispo situe concurrunt. caliditas vero effectiue et proprie quando dantur inconsumptis sicut lac. et proprie equinum vel camellinum cum multum repletur eis ille qui non est assuetus. deinde bibat vinum plurimum et medicinas calidas. Quartus casus non. et variolae sunt quasi quidam. modus crisis per mutationis cum febribus antecedens variolas terminetur per expulsionem superfluum ad cutem et ita inter crises numeratur secunda febribus. secundum capitulo. Quintus canon. et plurimum accidunt variolae infantibus deinde iuuenibus raro accidunt senibus. et non accidunt eis nisi propter fortes causas. scilicet propter complexionem calidam et humidam et reliquias sanguinis menstrui aut propter multam aeris in regionibus calidis et humidis. Dicit scdo quod plus eueniunt in corporibus humidis quam in corporibus siccis. Dicit tertio quod plus eueniunt in vere quam in hieme et post verum in fine autumnus. et proprie cum precedit estas calida et sicca. etiam si autumnus fuisset calidus et siccus. quia in fine autumnus dato quod esset calidus et siccus fieri infirmitas et pororum clausio. ubi non transpirantibus vaporibus fit humorum ebullitio. Dicit autem et proprie quando precedit estas calida et sicca. quia si precessisset estas calida et humida fuissent facie variolae in illa et non tardassent usque ad autumnum. horum autem omnium causa est. quia caliditas et humiditas magis causant variolas quam qualitates contrarie. Opinatur tamen Galenus quod humidi modi constitutiones. scilicet estas calida et sicca autumnus calidus et siccus sunt conditiones generationis morbillorum quam variolarum. et causa est nota. Rasis vero decimo octauo continentis vult quod iste variolae fiant in fine hiemis. Dicit enim cum vides autumnum reuerentis caliditatis et siccitatis hieme siue vere humido expecta variolas in fine hiemis.

Et variolae non accidunt in cute solus et in eo quod sequitur illud quod apparet: immo accidunt in omnibus membris similibus partium apparentibus et occultis quae in lamina et nervis.

Die ponit loca variolarum dicens quod non accidunt in cute solum et in eo quod sequitur cutem immediate: immo accidunt in omnibus membris consimilibus apparentibus et occultis ita quod in panniculis et nervis. Pro quo nota de intentione Isaac quod licet natura dum est potens elidit materiam a membris nobilibus versus cutem dum vero non est ita potens aut materia non ita obediens non solum cutis: sed etiam multa membra intrinseca variolantur. et quanto materia magis in interioribus remanet tanto sunt periculosiores. Unde non est longinquum quod aliquis possit mori propter variolas inchoantes in corde.

Et quando apparent variolae faciunt incurrere puritatem: deinde apparent res sicut capita acuum similia milio: deinde egrediuntur

De variolis.

Fo. clxxij.

tur et implentur sanie. deinde euacuantur et fiunt cruste diversorum colorum deinde cadunt. Et fortasse permittantur variolae ad flegmonem et escare. et ad dubellati que aggregat saniem.

Die ponit tempora variolarum innuens quod principium est quando apparent facientes puritatem. et quando sunt sicut capita acuum similia granis milii: tunc est principium: deinde egrediuntur. scilicet manifeste: tunc est augmentum. Et quando implentur sanie tunc est status: et quando fiunt cruste diversorum colorum per earum excoctiones. deinde cadunt tunc est declinatio. Apparent autem in fine diversis coloris propter diversitatem temporum in excoctione. nam magis sicce sunt alterius coloris quam minus sicce propter diversitatem materierum. quarum colores diversi magis apparent post eruptionem quam quando materie sub cute latebant. et fortasse permittantur variolae ad flegmonem qui est apostema sanguineum. nam variola est vnus parvus flegmon: sed cum multa materia sanguinea expellitur ad vnum locum fiet magnus flegmon. aliquando permittatur ad escare que est pustula parua lata pendens a materia subtili vaporosa. nam ebullire sanguine possibile est grossum expelli per fluxum ventris et subtile vaporosum ad cutem et fieri escare: et quandoque permittatur ad dubellati: scilicet calidum quod est exitus ra aggregans saniem. posset enim fieri adubellet flegmaticum variolis pendens a materia flegmatica.

Et plurimum quidem cum apparet habent colorem flegmonis. verumtamen quando egrediuntur secundum colores diversos cineritiae. et violaceae. et nigrae. variolae enim sunt species et colores. nam de eis sunt albe et de eis sunt citrine. et de eis sunt rubee. et de eis sunt virides. et de eis sunt violaceae. et de eis sunt ad nigredinem declives.

In parte ista ponit species et diversitates dicens quod cum apparent habent colorem flegmonis: scilicet rubrum. Ex quo sequitur quod secundum plurimum sunt sanguineae. verumtamen aliquando egrediuntur secundum colores: scilicet diversos. scilicet cineritiae. et sunt flegmaticae et violaceae aut nigrae aut virides que sunt melancolicae quando sanguis per adustionem aut putredinem transmutatur in malos humores melancolicos. morbilli tamen sunt sicut dicitur colerici. Ex quibus inferitur quod morbilli et variolae pendunt a quocunque humore: sed secundum plurimum a sanguine. et frequenter humores sunt permixti. Nam tertia quarti. capitulo primo. Raro apostemata sunt singularia et plurima eorum sunt composita. Ideo subdit quod variolis insunt species et colores. nam aliquae ex eis sunt albe flegmaticae. aliquae sunt citrine a colera. aliquae sunt rubee a sanguine. aliquae sunt virides: scilicet obscure. aliquae violaceae. aliquae ad nigredinem declives: et de tres ultime pendunt a melancolia aut sanguine tendente in melancoliam acquirere colorem magis ad nigredinem tendentes secundum maiorem accessum ad melancoliam: aut per adustionem aut putredinem.

Et virides quidem et violaceae sunt maxime: et quanto plus addatur declinatio ad nigredinem

y iij

Tractatus

gredinem tanto est deterius: et quāto plus sunt decliniores ad illud tanto plus sunt decliniores ad malitiam.

In parte ista ponit canones iudiciales. Et habet quattuor partes. In prima ponit canones iudiciales ex colore. in secunda ex modo exitus. in tertia ex ordine. in quarta ex signis et accidentibus. secunda ibi. (Et de speciebus malarum.) tertia ibi. (Et ut sit febris.) quarta ibi. (Et illud quidē.) In prima parte ponit quattuor canones. Primus virides et violacee sunt male: et quanto color fuerit magis declinatus ad nigredinem sunt deteriores. Significatur enim maior adustio cui frequenter coniungitur venenositas. nigre itaq; sunt pessime.

Et albe quidem sunt meliores et propius quando sunt pauci numeri magne quantitatis facili exitus paucē angustie debilis febris: et vides febrem minui cum earum apparitione et ipsarum grossitie. et est principium exitus earum in tertio et quod ei appropinquit.

Secundus canon albe sunt meliores. significatur enim maturatio. Quod vel pendet a sanguine flegmatico. vel flegmate benigno. Et proprie quando sunt pauci numeri magne quantitatis facili exitus paucē angustie debilis febris. Et vides febres minui cum apparitione earum. et multo magis cum egressione earum. Et est principium exitus vel egressione earum in tertio et quod ei appropinquit. scilicet in secundo vel quarto. significatur enim benignitas. materie paucitas eius et proportio virtutis ad materiam: quanto enim magis tardatur exitus est deterius. et hoc computatio debet fieri ab initio febris: et hic obseruatio dies cretiscos inter quos melior est dies quarta postea septima. sexta autem mala. Sed contra. quia ille que sunt paucē quantitatis et pauci numeri sunt meliores. Significatur enim quod materia est paucior. Respondetur quod si illa paucitas earum sequitur paucitatem materie quod illud est melius: sed ubi illud nobis non constat per multa bona signa ab ipso initio debemus iudicare meliores saluiores cum sint pauci numeri. Significatur enim proportio maior virtutis ad materiam per magnas quam per paruas.

Et post istas sunt albe magne pluri numeri propinque absq; continuatione. nam ille que continuantur adinuicem ita vt continuantur in frusto magno carnis habentes latera aut rotundam formam sunt male. et similiter iterum duplices magne in tre vnius quarum est variola alia.

Tertius canon. et post istas sunt albe magne pluri numeri propinque absq; continuatione. Nam ille que continuantur adinuicem in frusto magno carnis habentes latera aut rotunda sunt male. et similiter male duplices in quarum vntre vnius altera variola continetur sunt male. Significatur enim multitudo materie et virtutem non habere equalem proportionem ad expellendum materiam secundum plurimum prouenit ex diuersitate materie. immo non expellit materiam equaliter secundum omnem partem immo ad vna plus ad aliam minus.

Albe vero parue dure propinque diffici-

De variolis

lis exitus licet faciant extimari in principio rei salutem: tamen timetur in eis quod difficilis fiat earum maturatio et fiat cum eis mala dispositio egri et perueniat per eas ad perditionem: quoniam causa in eis est grossitudo materie.

Ibi est quartus canon. et vltimus sumptus a colore in quo dicitur quod albe parue propinque difficilis exitus: licet faciant extimare salutem in principio cum apparent. tamen timetur in eis scilicet in processu. quia difficulter maturant et fiat in eis mala dispositio egri. et quod proueniat ad mortem. quoniam causa in eis est grossities materie que difficulter expellitur et difficulter maturatur.

Pro quo nota quod color albus facit medicum in principio sperare et forte promittere salutem non considerans reliqua signa. Nam si consideraret propinquitatem significantem et multitudinem materie et duriciem cum albedine que significant grossitatem materie flegmaticae et difficultatem exitus. quia tarde apparuerunt post eius ebullitionem et tarde procedunt: quod significat paruum proportionem virtutis ad materiam: potius desperasset quam sperasset. propterea non sit facilis ad pronosticandum.

Et de speciebus malarum timorofarum que plerumq; interficiunt sunt ille: quarum diuersificatur egressio. nam quandoq; apparet: et quandoq; occultatur et proprie quando apparet violacee. et similiter tenaces: quarum operatio non cessat a debilitate virtutis et viridificatione membri et nigricatione eius perdunt. Et si viriditas et nigredo quibus succedit resudatio non faciunt cadere virtutes: immo additur eis eis virtus non sunt mortifere: sed fortasse cadere faciunt in vlcera et que currunt cursu eorum.

In presenti parte ponit canones iudiciales sumptos ex modo exitus: dicens quod de speciebus malarum timorofarum que plerumque putrefiunt sunt ille quarum diuersificatur egressio. nam quandoq; apparent. quandoq; occultantur: et ex hoc significatur malignitas materie quam virtus non potest regulari: ergo si apparent violacee significatur materie venenositas. Similiter tenaces sic dicte. quia multum tenent membrum secundum latum et profundum. aut quia tenent ipsum intus: et non exeunt: vel quia multa se tenent simul: vel quia materia est tenax viscosa non obediens virtuti expellentium non cessant debilitare membrum viridificare et nigricare perdunt. si tamen viriditas et nigredo quibus succedit resudatio. scilicet cet virulente non faciunt cadere virtutem: immo addaturum eis virtus non sunt mortifere. sunt enim cretice. quia tamen materia est maligna et venenosa faciunt vlcera mala et melancholica corrosiua difficilis curationis: et que currunt cursu eorum: et forte sit altius membrum corruis pro. et est sermo similis qui scribitur secundo pronosticorum. ibi. si leuioz.

Et ut sit febris deinde variolae saluius est quam vt sint variolae precedentes: deinde consequatur eas: et accadat super eas febris.

hic ponit

¶ Hic ponit canonem medicinale ex ordine. d. qd est saluus qd febres precedant variolas qua qd variole precedant feb.

Contra. quia opposituz busus dicit. scda fen quart. cap. de signis sumptis ex parte pusulaz. vbi sicut scribitur cu a cura feb. prouenit ad apata titilicor. i. subas fellaru et locor emutorioz et extremitatu est deterius qua vt sint primo illa apata. deinde sequatur ea feb. causa putredinis: quauis etiā illud sit malū. ¶ Dicitur qd Aul. scda pmi. loquitur de supuentu apatu ad feb. febze remanente. sed hic loquitur de feb. recedente taliter qd variole sint laudabiles crisis illius feb. qd quidē melius est qua qd incipiat variolae et feb. sequat que pseueret cu illis. illa em se. est ppter aliquas variolas intrinsecas: quarū materia non putruit a principio. sed postea putrescit facit feb. ¶ Scda responsio qd feb. facit apata titilicorū sit effimera qd pot esse: qz sequit dolorē apatis: aut sequit calitates putridi bnois inflamantē spūs qui recipiētes calefactū esse ponunt calitatē fierē in corde quauis putridi vapores ad cor nō perueniāt. sed feb. sequens variolas sit putrida: variolae em non sunt solum in cute: sed in pundo. poterit ergo alique materie frigide tarde ad putrenduz: dissones tamen fin partes subtiliores expellit: et facere variolas exterius parte grossiore variolae interius: qd materie postea putrent et faciunt putridā febze: cum ante variolationē non putruerit et expulsa fuerit sine cubulitione precedente. hoc em est deterius: quia nescimus ad quid iste terminabatur qua qd habuerit febze que tam recessit per supuentū variolarū. sed qd aliquis habeat febze putridam: et post illam sequatur apata titilicor. et extremitatum quauis putrida recesserit pelus est qua qd habeat apata: ad que sequit feb. effi. illa em debilitas est per putredinē recedentem nec talis crisis permutationis est oīno salua. cu apata facta per viā permutationis sint mala: et similiter vlcera febrilis ea qn natura expellit ab ea residuū materie qriti tractatu de vlcere. ¶ Et hic nota p cōfirmatōe pme solontis: et intellectu text. Aul. scda qriti. qd i pestilentijs videbis magis saluari illos in quibz incipit apata: et postea sequit febze qd illos in quibus incipit febze: et postea apata sequitur eadem die: vel scda. significatur em maior obediētia materie: et maior proportio virtutis ad eā cu prius materia expellat extra qd faciat febze. et contra minor obediētia et minor proportio.

¶ Et illud quidē quod plurimū cōsiderare oportet in esse patientis variolas est eius anhelitus et ipsius vox: nam ipsa duo cum remanent bona est res salua. Et cu videris anhelitū patientis variolas consequentes: et similiter patientis morbillum: tunc certima casum virtutis: aut apostema dyasfragmatis: deinde cum vides sitim vehementer fieri et angustia assiduatur: et ea que apparēt infrigidantur: et variola et morbillus virides fiunt: tunc iam percipitur eger mori: et festinat illud si variolae fuerint de genere earū quarū egressio et apparitio tardant.

¶ Hic ponit canones iudiciales ex accidētibus: et habet octo pres sicut octo sunt pres. scda ibi. (Et plurimū eoz.) tertia ibi. (Cu videris violaceas)

quarta ibi. (Et qn festinat.) quinta ibi. (Et fluxus vtrius.) sexta ibi. (Et albumera.) septima ibi. (Et multoties qdē) octava ibi. (Et colores plūbini.) In prima pte dicit qd illud qd maxime piderari opz in esse patientis variolas ē ei? anhelit? et ipsi? vox. nā cu illa duo remanēt bona res ē salua. significat em materiā expulsam eē a mēbris nobilibz: et maxime spūalibz qd salua raro accidit mors ppter variolas. Eset tamē possibile spm mori ex fluxu vtrius sequēte variolas. scda dicit qd cu videris anhelitū patientis variolas: aut morbillos cōsequēte. i. valde frequentē estima casum virtutis: aut apā dyasfragmatis. hec em duo sunt maxime apra frequētare anhelitū. tertio dicit qd cum videris sitim vehementē: que sequit fortē inflammationē et reclusionē materierū interius et angustia assiduatur que significat magnū nocumētū in spūalibus vt nō possit in vno situ quiescere: et infrigidatur extrema propter caloris diminutiones et reuocationē eius interius. et variolae et morbilli virides fiunt: qd significat materiā malignā: tunc manifeste eger tendit ad mortem. et festinat illud scilicet mors: si variolae fuerint de genere earū: qn egressio et apparitio tardatur. significatur enim parua proportio virtutis ad materiā.

¶ Et plurimi eozū qui moriuntur p variolas moriuntur pfocti ex squinatia: et quandoqz moriuntur p casum virtutis cu ratura intestinoz et fluxu ventris.

¶ Hic est secundus canon. qd multi qui moriuntur p variolas moriuntur pfocti ex squinatia. et quandoqz ex casu virtutis cu ratura. i. dissinertia. sit aut dissinertia: aut quia intestina variolant: aut quia materia fluens per intestina ipsa excoriat.

¶ Et cum videris violaceas de variolis et morbillis profundari tunc scias qd supueniet egro sincopis.

¶ Tertius canō. cu videris violaceas de variolis et morbillis profundari: tunc scias qd egro superuenit sincopis. significatur em cōuersio venenose materie versus cor.

¶ Et qn festinat ad mingendū sanguine et succedit ei vrina nigra: tūc est mortiferuz precipue quādo est illic casus virtutis.

¶ Quartus canō. qn festinat ad mingendū sanguinem: et succedit vrina nigra post mictū sanguinis tūc est mortiferū: et precipue cu illic est casus virtutis mict? em sanguis in feb. acuta ē mortalis significans replonē sanguineā et auitatē ebullitionis. significat em ex hoc pfoctio: vt scribit scda bui? de vrina rubea. cu ergo puenit ad pfoctionē mingit vrinam nigram per viam extinctionis caloris: et hoc significat casus virtutis. si em esset vrina cretica virtus esset fortis.

¶ Et fluxus vtrius viridis sanguine: aut lotius non cum casu virtutis.

¶ Hic ē qriti? canō. qd fluxus vtrius viridis sanguine? aut lotius? absq casu virtutis nō est mortalis. nā p ebullitionē cōtingit materias fieri virides in mēbris nutritiis: et ex eis aliqd expellit per vtrū. sicut aliqd sanguis expellit ppter supabundantiā et ebullitionē. Itē p calorē colliquatiū aliqd bāidum aquosū liquifert et sanguis pmixtū fluere. et primus erit fluxus viridis. secundus sanguine? tertius lotius: sicut lotura carnis recēdit. Si q nō vides casū virtutis non iudices mortem: sed de hac materia in de fluxibus abunde dicitur.

Tractatus

De morbillis.

Et albugera est aliquid de variolis et morbillis.

Quid est sextus cano. qd albugera est aliqd de variolis et morbillis. est em eius dispositio in qd proccedit ebullitio quedā postq sunt pustule: quedam in cutē: sed maiores quā sint variole et paucē numero in cōparatōe ad variolas. vnde est mandū est aliquā partialem ebullitionem fieri in quibsdā humo:ibus superfluis.

Et multotiens quidē variolatur homo duab⁹ vicibus quādo aggregatur materia ad expellendum bis.

Septimus canon. et multoties variolatur homo duabus vicibus qñ aggregatur materia que bis expellitur. Auer. quarto colligit dicit qd solū accidit variole semel. Aviceñ. dicit qd qñq accidunt bis aut ter. Sed pro tollenda hac apparētī cōtradictione: dicens qd de menstrualī infectio ne semel accidit cū sit ebullitio p̄plere se partia. et si accideret bis esset valde extraneū. et esset cum p ebullitionē vnā non esset p̄plera facta rectificatio sed variole ex malitia ciborum. et aeris bene pos sunt bis ter amplius euenire. et hoc Aviceñ. innuit cū dicit quādo aggregatur materia ad expellendum bis.

Et coloris plūbini sunt variolae: quarūq⁹ vtriusq⁹ i facie et pectore et vtre sunt plus qñ in cruribus et pedibus: et sunt male: et significat materiam grossā quam nō expellitur ad extremitates.

Quartus cano. quādo variolae coloris plūbini sunt plus in facie et pectore quā in pedibus et cruribus: et sunt male significantes materiam grossā que non expellitur ad extremitates. sunt em ex materia flegmatica admixta materie melancolicē qd propter grossitatem non pōt expelli ad extrema: sed pellitur ad propinqua in qb⁹ pot sunt magis aperta: et maior viget caliditas.

Signa apparitionis variolarum. Cap. vii.



Quandoq⁹ antecedit apparitionē variolarū dolor doxi et pruritus nasi et timor in somno: et pūctio vehemēs in mēbris corporis et grauitas cōis et rubedo in colore faciei: et oculi: et lachryme: et inflāmatio: et multitudo alicū: et saltus cū constrictione anhelitus: et rauco vocis: et grossitudo sputi: et grauitas capitis: et dolor capitis: et caphacā: et excicatio oris: et angustia: et dolor in gutture et pectore: et tremor pedis apud resupinationē et declinationē ad ipsam: et cū hoc toto febris conclusa.

Hec pars potest diuidi in tot partes quot sunt signa. et hec signa antecedit apparitionē variolarum: nō qd semper ad sint beoia signa. sed quedam antecedit aliquas: quedā alias. Dolor doxi sequitur extensionē venē cōis et arterie adorti: qñ incidunt scōm longitudinē doxi. que extēso sit a multitudine sanguinis et eius ebullitione: et sequitur etiam superflua caliditate prurit⁹. q: materia tenet apertione orificio: venarū que sunt in naribus ut sanguinē expellat timor in somno ex va-

poribus motis ad caput: et ibi retēti qui in vigilijs resoluebatur. Et repletio in perflua aggrauans ē causa somnior: et multoties somniant se cōprimi: pūctio vehemēs in mēbris corporis: qd materia iam penetrat et facit variolas. Grauitas cōis totī corpī propter multitudinē sanguinis in toto. rubedo faciei et oculi propter sanguinē ebullientē in partibus illis: et ppter vapores calidos lachryme et liquefactio humiditatu. inflāmatio. q: propter ebullitionē in toto sentit se totus inflā mari. multitudo alicū ex multis vaporib⁹ q pe runcbra cūta quos natura tēat excutere. saltus. i. secitgatio ex eisdē vaporib⁹. constrictio anhelit⁹ propter magnā repletionē et multitudinē vaporū in partib⁹ spūalibus. rauco vocis ex nocumēto gutturis et causone pulmonis a multitudine vaporū et p̄sentia materie volētis illas ptes violare. grossitudo sputi. quia eliquatur materie a capite ad guttur: et ab eadē in grossanē et excicant. et fortasse hec est causa raucoedis. Grauitas capitis. et dolor eius. Est em dolor grauius capitis vna ex quidecim speciebus doloris. et hec sequit⁹ multitudinē sanguinis. per dolorē vero intelligit alias doloris specie: sicut extensū ab eadē causa: aut pulsatiuum a superflua caliditate. Cap. can. i. tremor cordis ex sanguine ebulliente circa ipm. excicatio oris: cuius causa nota ē. et angustia ex nocumēto spūali. et ē q: sentit se p̄ocari: nec pōt in vno loco quiescere. dolor in gutture et pectore. qñ incipiunt materie in illis partibus exte vt variolent et sūt ibi ptes sensitiue. Tremor pedis apud resupinationē et declinationē ad ipm: intellige de tremore ppe sūpto. apud resupinationē. i. cū mouet vt resupinet se. et declinationē ad ipm. i. resupinari vel ad ipm. i. pedē vt se resupinet. nam ppter malū situm pedū in voluendo se: et materie agitationē apparet magis eoz tremor: quā in ipso quiescente hoc tamen est cōmune ad quēcūq⁹ situm se dicit. Sed de motu ad resupinationē exēplificat. est em maior labor in mouēdo quā in quiescēdo. Sic materie et spūs magis in motu agitatū quā in q̄te. et hec quotidie sensib⁹ subiācēt. Et cū hoc toto. i. in omnib⁹ bis signis feb. conclusa. est em si nocha scōm plurimū licet aliquādo vsum sit ad interpo latas sequi variolas: sed paucas. pauca existente materia: immo aliquando sunt sine febre.

De morbillo.

Cap. viij.



Sias qd morbillus ois ē variola colerica: et non est differētia inter ea ambo in plurimo reliquarum dispositionū: nisi quia morbillus est colericus: et qd ipse est minoris quantitatis: et quasi ipse nō pertrāsīt cutem: et nō est ei altitudo de qua curetur p̄prie in principio sui. Variole vero in principio sue apparitionis est eminētia: et altitudo et morbill⁹ est minor variolis: et min⁹ accedit oculo quā variole.

Quāq⁹ dicta de variolis morbillis accōmodentē placuit in Aviceñ. pro cōpletio: doctrina agere in speciali de morbillis. Et primo ponit differētiās iter morbillos et variolas. scōm ponit signa salutis. Prima in duas. pmo ponit dītam ex pte cause quorūqdā. et psequētiū. scōm ex pte signoz apparitiōis. scōa ibi. (Et signa apparitiōis) In pma parte dicit. qd ois morbillus est variola colerica. et nō est

et non est differentia inter varfolas et morbillos nisi ex parte cause et accidētū: que causas psequitur morbillus emi sit a colera siue a sanguine colerico. Ex quo sequit qd ipse est minoris quantitatis: et qst non pertransit cutim: et nō est altitudo: de qua fit curandū: et ppter in pncipio variolis autē in pncipio est eminentia et altitudo. et morbillus est minor variolis: et minus accidit oculo quā variole: quare materia eius in eo non retinetur: sed exalat. non ita variolarum cum sit grossior.

Et signa apparitionis eius prima sunt signis apparitionis variolarum: verum la chryme in eo sunt plures et angustia: et inflammatio est vehementior et dolor dorsi minor: quoniam causa eius in variolis est repletio sanguinea et extendens venā positam super dorsiū: nam generatio variolarum est propter multitudines sanguinis corrupti: et morbilli propter vehementias malicie sanguinis corrupti pauci. Et morbillus secundum plurimum egreditur subito: et variole aliquid post aliquid.

In parte pnti ponit signa morbillorū anteq appareat. qd sunt prima signis apparitionis variolarum: sunt emi per ebullitionē precedētē sicut variole. verum la chryme sunt plures in morbillis ppter acuitatē materie pungetis oculum et angustia. et inflammatio vehementior ppter intensiores caliditatis materiet: dolor dorsi minor. qz causa eius in variolis est repletio sanguinea extendens venā cibilis positā scdm longitudinē dorsi. maior autē est bec repletio sanguinea. sequitur emi multitudinē sanguinis corrupti: sed morbilli ei? acuitatem et paucitatem. Et morbillus scdm plurimum egreditur subito. quia in secunda die aut in tertia incipit apparere: et postq incepit valde cito egreditur propter subtilitatem materie: variola autē incipit post tertiu scdm plurimum: et paulatim et tarde egrediuntur.

Signa salutis eius.

Lap. ix.



Sicut signa salutis variolarum. nā ille qui est velocis profectionis et apparitionis et maturationis est saluus: et durus et viridis et violaceus est malus: et qui est tarde maturitatis frequentis sincopis et angustie est perniciosus: et qui occultatur iterum subito est malus faciens sincopim. Que dicit nota sunt ex pcedētibz. sed sumēdo signa salutis sunt febres nō valde fortes qnotabiliter remittuntur: aut auferunt in apparitione morbillorum: velox eoz apparitio et pcessio maturatio mollitres color rubeus. Ecōtra feb. intensa valde que nō sedatur in apparitione morbillorū: tarda apparitio durities color viridis violaceus: aut niger: frequens sincopis et angustia vebemens et occultatio post apparitionem signa sunt mortis.

Dubitat gentilis vtrū magis pperet aduētus morbillorum quā variolarum. et vñ qd sic. qz pendet a materia calidiori magis ebullitioni parata quam materia variolarū. Ecōtra nō vñ qd variole debet magis pperare: qz pendet a materia plū magis ratione multitudinis vtrū stimulare. Itē variole sunt

magis appropriate etati bumide: ecōtra morbilli: sed ppter etasē magis bumida. Qñder gētilis nondū esse decisum hoc dubiū. cū nullius rationes militet ptra aliā: neqz etiam experiētia hoc decidit posse. Sed tenendū est in aliqb? morbillos magis pperare. s. in habētib? cōplone calioz: aut etiā siccoz: aut vrentibus regimine declināte ad calidū et siccū: et ecōtra in regimine et cōplone contrarijs magis pperare variolas. Aspectus autē celestes nunc velocitāt variolas: nunc morbillos.



Portet in variolis vt incipiatur et extrahatur sanguis sufficēter cū conditiones fuerint: et similiter si morbillus fuerit cū repletionē sanguinis et spaciū illius est vsqz ad quartū. Sed quando procedunt variolę: nō oportet tūc vt administretur flebotomia nisi inueniatur vehementia repletionis et dominii materiei: tunc enim flebotomietur quantitate que exicet: et conuenientius quidē qd in hac administratur egritudine est flebotomia: et si flebotomietur vena nasi confert iuuamentum fluxus sanguinis narium et tuetur partes superiores a malicia variolarum: et est facilis super infantes.

Primo curat variolas. scdo preseruat quedam mēbra a nocumēto variolarū. tertio eradica velt gta. scda ibi. (Adēbra q oportet.) in pncipio seqñtiscapituli. tertia ibi. (In hoc qdē loqmur.) in pncipio tertij. Primū capitulū diuidō i quoz pres. In prima ponit curā anteq appareat. in scda qñ iceperit apparere. in tertia qñ pplete egressē sunt et apparet maturatio. in quarta qñ incipiūt exicari. scda ibi. (Eū ergo ptraferit.) tertia ibi. (Et qñ egrediūtur.) quarta ibi. (Et qñ incipiūt variolare.) Prima in duas. in prima ponit curā p flebotomia et sibi filia. in scda ponit cibationē et regimen medicinale cōueniēs tēpore ebullitiōis. scda ibi. (Oportet vt fiat.) Prima iterū in duas. nam i prima facit qd dictū est. in scda probat. scda ibi. (Et qñ necessaria est flebotomia.) In pma pte dicit. oportet vt in variolis incipiat ab extractio ne sanguinis sufficēter cū cōditiones fuerint. s. vritus etas et similia. et similiter in morbillis qñ ade rīt repletio sanguinea. Et spaciū extractiōis sanguinis est vsqz ad quartū. i. quousqz incipiunt apparere variolę. sed qñ procedūt tūc nō fiat flebotomia nisi adsit vebementia repletionis et multitudine materie. nam in eo casu licet appuerint flōmetur quantitate q exicet. i. miorer. nam cōueniētius qd administrat in hac egritudine est flōmia. scdo dicit qd si flebotomiet vena nasi cōfert. et similiter fluxus sanguinis nariū. et tuet partes supiores. s. faciens a nocumēto variolarū. Et est facilis super infantes. s. tam flōmia nā si q fluxus sanguinis nariū: facile emi tolerāt vtrūqz: nō ita facile flebotomiam venarū magnarū.

Et quando necessaria est flebotomia et non flebotomatur iterum complete timetur super ipsum corruptio extremitatis: et similiter timetur quandoqz simile illi super illū cui? assiduā extictio et vter soluit. In parte presenti probat necessitatem flebotom

Tractatus

in se. d. qđ quando necessaria est flebotomia. s. pp multitudinē et nō sit complete. s. sufficienter scdm exigentiā repletionis timetur sup infirmū corru/ ptio extremitatis. i. aliuscuius mēbris extrinsecū pro/ pter fluxum multe materie ad illud. vnde forte fit in eo cancrena et similia. et similiter timetur quā/ doqz simile illi. i. corruptioni super illū egrū cuius a siliuatur extinctio. i. supflue infrigidatur. mate/ ria em nō potens exire propter nimīā frigiditatē ingrossantē et cōpīgētē eam et poros clauden/ tem retenta interius corūpit aliqđ mēbrū intrin/ secum. et forte extrinsecū remanēs prope cutim et non extēns. et soluitur venter. i. aliquando accidit fluxus vētris. s. ppter omīssionē flebotomie cū. s. materia ē plurima. aut ppter nimīā infrigidatio nem. nam ipsa nō mīnorata. cū flebotomia neqz exterius expulsa ppter nimīā infrigidationē con uersa interius facit fluxum vētris qui frequēter ē mortalis. facienda itaqz est flebotomia. aut ali/ quid gerens vicē eius cū repleto est magna neqz su/ perflua fiat infrigidatio. ¶ Notandū pro declara tione partis qđ cum in variolis sit ebullitio in san guine optima est et euacuatio. vnde p̄sentēte vir tute et etate fieri debet et copiosa scdm exigentiā repleōis. ita vt Rasis dicat. xvij. cōtinētis ēē ali quando flōmandum vsqz ad sincopim. tum ppter euacuare multitudinē. tum ppter sedare ebullitio nem. Ego tamē non auderē facere tantā flebotomo iā in hac febre quāuis sit sinocha quātuz i alijs sinochis que non terminātur per variolas timēs ne huius crīsis p variolas impediret. hec tamen flebotomia debet fieri tēpore ebullitiōis anteqz appareant variolę que frequēter apparent in q̄r/ ta die. Et post earū apparitionē siue sit in quarta siue añ. siue post non debet fieri flebotomia nisi in casu in quo esset magna repleō. nam tūc vato qz apparuerint ē apđ Aui. faciēda flebotomia mī/ noratiua. s. a. iij. 3. vsqz ad. vj. nec ppter hanc fle/ botomiam timendū est materiaz cōuertī interius et crīsim. impediri cū vene in tanta repleōe ppter leuem flebotomiam non inaniātur. ita vt trabant materiā intra. imo potius h̄t alleuiata erit potē tior ad expellendū residuū. Si vero virtus et etas non sufferent flebotomiam magnarū venarū que sunt in manibus et pedibus. dicit Aui. flebotomo mandū esse venā que est in extremitate nasi. Sed hec cōiter omittit. qz difficulter inueniē. et inter/ dum trabēdo materias ad nasum disformat spm. et ē plurius no cument quā iuuamētī. vt inuit Aui. in quarta p̄mī de flebotomia. sed prouocatio fluxus sanguinis nartū est cōueniēs. Ego autem in his infantibus credo conuenire ventosas cum scarificatione. aut sanguifugarū a ppō ne. cū hoc effi qz mīnorant materiā trabūt eam exterius. qđ nō ita facit flebotomia. ¶ Scđo nota. qz licet tē pore ebullitionis sit infrigidandum. non tamē ex/ treme infrigidandum ppter causas dictas. vnde nō conuenit syrupus de papauere. aut potz aque frigide multe. sicut conuenit in alijs sinochis. sed infrigidantia applicata exterius nullo modo cō/ petunt. sicut epistēmatba et similia. etiam si ebu/ litiō esset fortis. sed neqz existente ebullitione fortē est multum operiendus p̄ntis. aut aliter. multum calefaciendus sicut inferius dicitur.

¶ Et oportet vt fiat in eis cibatio in p̄i/ mis cū eis in qđ est confortatio cū repul/ sione et extinctione absqz p̄strictione natu

De cura

re et inspissatione sanguinis sicut qđ sit de iuuibus cū tamarindis et cas. sist. et cū eo qđ sit ex dactilis imaturis. et ex lentibus pre/ paratis. et issidebegi et lenificatio vebemēs. Et filr opz vt sint cū istis tamarindi. et que eis pueniūt. Et cibz factus ex cucurbita et melo alrachin. imo opz vt sit natura leuis in principio. et sit intētio in eis quibus leui/ tur tamarindi. Et si non obedit cū eis ad/ datur sup eos siracost cū facilitate et caute/ la et tereniabim. aut infusio prunoz. et con fert quandoqz si in potu detur in principio apparitiōis vestigiōz variolarū pōdus. 3. iij. de rob. dactiloz siluestrū cū vno de tro ciscis camphoratis. et syrupus de dactilis imaturis est vebemētis iuuamenti in hu ius hora.

¶ In hac pte ordinās regimē cibale et medicinale pueniēs tpe ebullitiōis. dicit qđ oz cibari in p̄ntis idest tpe ebullitiōis cū eis qz p̄fortet repugnat ex/ tinguant. s. calitatē supflua inspissent sanguinem absqz p̄strictionē nature. i. vētris. sicut qđ sit de iu/ subis tamarindis cassia. et boc mibi vt magis me dicina quā cibz. et pōt sit ordiari. R. pulpar. iutu bay. xx. tamarindoz. 3. ij. floriz cassie. 3. ij. misce. et fac electuariū qđ ē partiz nutritiū p̄mī stipicū rōne tamarindoz inspissatiū sanguis rōne iutu barū infrigidatiū et lenitiū rōne boz trū. et est dosis vna. pōt tñ ex his fieri decoctio et assumpt de bite cala. et cū eo qđ sit ex dactilis imaturis qz in/ frigidat stipicū et igrossant. et magis cibale. et ex lentibus pparatis. i. decoctis abiecta p̄ma aq. et issidebegi. qđ est mēca panis cū zucbaro. et lenificatio vebemēs. i. cibi in quibz est notabilis lenificatio misceatur cū cibis stipicis. ita vt fiat vtrozūqz mutua refractione. vt per boz mīxtionem lentat vter et mēbra intrinseca p̄fortentur. ppter qđ subdit. filr opz vt sint cū istis tamarindi. et que pueniūt eis. sicut pruna et cibis factz ex cucurbita et melon alrachin. i. melon palestinus hīs colluz lōgū vt cucurbita vocat apđ arabes melonidus. Et subdit. imo opz vt sit natura. i. vter lenis i p̄n cipto et intētio i eis cū qđ vter lenis sit sicut i ta marindis. i. qz lenitio sit facilis. et si non obedit. s. vter cū eis. s. tamarindis addat sup eos siracost cū facilitate et cautela et tereniabim. et sunt ambo species m̄ane. aut infusio prunoz. q. d. lenitio dñt esse facilis. semp em in hac passione timendum est fluxus. et confert quādoqz si in potu detur in p̄nci pio apparitiōis variolarū pōdus. 3. iij. de rob da ctiloz siluestrū cū vno de trociscis de campho ra. et syrupus de dactilis imaturis est vebemen/ tis iuuamētī in hac hora. infrigidat em et igrossat. et bec qñqz in p̄ncipio appitiōis pueniūt. qñ. s. est vebemēs ebullitio. aliter nō pueniūt. vt statim dis/ cetur. ¶ Et ex his apte p̄p̄ebēdis qđ regimē tam cibale quā medicinale oz esse frigidū ad sedandū ebullitionē. stipicū ad p̄fortandū mēbra intrinseca nobilia vt repellāt a se materiā. et inspissatiū san guinis vt equeetur et suba. est em nimis subtilis i variolis p admixtionē colere. et oz ē p̄mī lenitiū uum ne vter nimis p̄stringat. et oz ē pauci nutri menti. ita vt dicta sit tenuis tpe ebullitionis. Idec bñ ifridatā admīstrata añ appitiōē vario laz nō tollūt ebullitionē p̄fectuā. sed bñ remittūt ne supfluat

Quartus

ne superfluat ne sanguinis rectificationes corrumpantur. Sed in principio apparitionis tam regimē cibale quā medicinale debet esse calidū aut temperatum in actibus: nisi forte febribus superfluat. sit tamen transitus gradatus de regimine infrigidante ad calefaciens. Et nota quod quāvis dictum sit quod regimē tam cibale quā medicinale debet esse lenituum ut educantur superfluitates in intestinis contentis: non tamen debet esse solutiū eligendo. Immo nec multum lenitiū ne forte sequatur fluxus ventris qui frequenter est mortalis tam in principio quā in processu propterea dixit Aul. Si non obedit cum tamarindis addatur siracost cum facilitate et cautela: quia ponendo parū quātitatem. Ego autem ubi venter sit nimis stipiticus sto contentus clisteribus lenitius. Si vero assellat semel in die omīto clisteria.

Cum ergo pertransierit egritudo diem secundum: et incipiunt variole apparere: tunc fortasse erit infrigidatio causa erroris magis: ex eo quod retinet superfluitatem in terius et delationē eius super mēbra principalia: et fortasse non fit eis possibile procedere et apparere: et accidit inquietudo et angustia: et fortasse accidit nausea.

In hac parte ponit curam quando incipiunt apparere. secundo ponit medicinas conuenientes tempore ebullitionis. secunda ibi. (Ad medicine ingrossantes.) Prima pars in quatuor: primo ponit canones in his que intus sumuntur et ponit medicinas. secundo in his que extra occurrunt. tertio in flebotomia. quarto ponit quosdam alios canones speciales. secunda ibi. (Et oportet ut non approximet) tertia ibi. (Et fortasse flebotomia.) quarta ibi. (Et quandoque accidit.) Prima in duas. in prima ponit canones. in secunda medicinas. secunda ibi. (Immo oportet.) Primo dicit quod quando transierit egritudo. scilicet febribus diem secundum et incipiunt variole apparere inueniens quod raro apparent nisi post secundum diem: tunc fortasse erit infrigidatio causa erroris magis: eo quod retinet superfluitatem in terius et delationē eius super mēbra principalia. et fortasse non est possibile eas procedere aut apparere. unde accidit inquietudo et angustia: et forte nausea noeuimento oritur hominibus communicato. Dixit autem fortasse. nam dato quod apparerent et esset febris magna esset prestantius infrigidare aliquantulum quā calefacere. quia temperando caliditatem superfluum virtus fiet potentior ad expellendum: et sic magis iuuabit hoc modo quā nocere poros claudendo.

Immo oportet ut iuuetur superfluitates in huius dispositione cum eis que faciunt ebullire et aperire opilationes: sicut feniculum et apium cum zucchero et succus coriandri: aut decoctio radicū et seminum et fortasse odoratur aliquid de croco: et aqua ficuum est bona valde: ficus enim sunt vehementis expulsionis ad exteriora: et illud est vna de causis euasione a noeuimento earum.

In ista parte describitur quādam medicinas. d. Immo oportet ut iuuetur superfluitas. scilicet ad excludendum in huius dispositione. scilicet in hoc tempore cum eis que faciunt ebullire et aperire opilationes: sicut feniculum et apium faciendo ea bulire in aqua et in deco-

Morbillozum. Fo. clxxv.

ctione illa aliquid zucchari ponendo. et succus coriandri maxime cum zuccharo syrupizatus aut decoctio radicū et seminum: aut similitudine calefacientium et aperientium et fortasse odoratur. scilicet ponit aliquid de croco cum his que dicta sunt. faciliat enim exitum superfluitatis et cor confortant: et forte naribus odoratur ut trabat superfluitates extra in partibus faciei. et aqua ficuum est valde bona. facit enim materias extrinsecas ad cutem. quapropter secundo canones faciunt pediculos et rectificant colore corruptum mouendo sanguinem exterius. ficus enim vehementer expellunt materias ad exteriora que est vna de causis euasione a noeuimento earum.

Et de illis que conferunt valde in huiusmodi hora est ut sumatur lacce ablute. 3. v. lenitiū excoctatarū. 3. vij. dragaganti. 3. iij. deinde coquantur cum libris quinq; aque vsquequo remaneat quarta lib. vnius et detur in potu.

Et de illis puenientibus in hac hora est hoc. Lacce ablute que calefacit et aperit et confortat mēbra naturalia. 3. v. lenitiū excoctatarū. 3. vij. dragaganti. 3. iij. que duo defendunt pulmonē a noeuimento variolarum: et etiam intestina. buliant in lib. v. aque quousque remaneat quarta lib. vnius. et detur in potu. et certe male poterit bibi nisi misceatur cum aliquo liquore.

Et de illis que sunt vehementis iuuamenti ad faciendum apparere variolas est ut sumantur ficuum citrinarū. 3. vij. lenitiū excoctatarū. 3. iij. lacce. 3. iij. dragaganti: seminis feniculi ana. 3. ij. decoquantur cum lib. v. aque donec remaneat ex ea fere tertia et coletur et detur in potu de ea: expellit enim caliditate a partibus cordis et prohibet pulsus cordis.

Et de illis que multum iuuant ad faciendum apparere variolas est ut sumantur ficuum siccarum. 3. vij. lenitiū excoctatarum. 3. iij. lacce. 3. iij. dragaganti se. feniculi ana. 3. ij. decoquantur in lib. v. aque donec remaneat fere ex ea tertia. coletur et detur in potu de ea. hoc similiter bibi non potest nisi misceatur cum aliquo liquore: expellit enim caliditate a partibus cordis et prohibet pulsus eius. hoc enim facit mouendo materias exterius.

Et oportet ut non approximet ei in hac hora oleū aliqd omnino. Et oportet ut resgatur et elidetur ab aere frigido: et propter hyeme et fiat illo illud quod fit cum sudante: frigus enim opilat poros et redire facit materias retro. Et multitudo potus aque frigide cum niue et introitus in domo venti mala sunt valde: et fortasse flebotomia est mala propterea quod repellit et conuertit illud quod procedit: quare caueat post duos dies aut tres.

Hic ponit canones in his que extra occurrunt. Et primo dicitur quod nullum oleum approximetur ei in hac hora. scilicet quando incipiunt apparere: quia impedit exitum earum claudendo poros sui viscositate. et debent elongari ab aere frigido et propter in hyeme. frigus enim opilat poros et redire facit materias intus. unde seruetur in eo regimē quod seruatur in sudante: quia cauere debet a vento et aere frigido. nam si sudantes ab extra infrigidantur nauscant. secundo problematum. xix. problemate. Tertio dicit quod multitudo potus aque frigide. scilicet frigida cum niue et introitus in domo venti

Tractatus

ti sunt mala valde. est enim mos arabum et sara-
cenorum frequenter ut aqua cum nitue infrigidat
ea que omnino oportet cauere postquam inceperunt va-
riolari. Nam antequam incipiant apparere concedi-
tur. xvij. pñictis. ad sedandū ebullitionē fortē. lz
credam multum potum aque frigide rarissime co-
uente. quia nō nisi in ebullitiōe fortissima. Et for-
tasse in hac parte dicit flebotomia esse malā:
propterea quia repellit et conuenit intus illud qd
debet procedere extra: quare caueatur post duos
dies: aut tres. s. postquam inceperunt apparere. Sed
de hoc dicitur cum est supra quantum est oportunitas.

Et quādo accidit ex coopertura et cale-
factione quasi sincopis: aut accidet sincopis:
tunc necessarium est regimen aeris qui
attrahitur et reuertitur ad odores camphore
et sandalorum: et si non fuerit excusatio qn
detegatur corpus domui venti: aut aeri fri-
gido paulatim fiat. et similiter quādo ad-
iutorium est cum calefactione: aut dimissio
ne infrigidationis.

Hic ponit quosdam canones. Primus quando
accidet ex coopertura et calefactione quasi sincopis:
s. i. lippotomia: aut accidet sincopis: tunc neces-
sarium est regimen aeris qui attrahitur: qui debet
esse frigidus. est enim conueniens odorare sandalos
et camphorā ut infrigident et cor confortent. Et
si non fuerit excusatio quin detegatur corpus ven-
to: aut aeri frigido fiat paulatim. et similiter est
paulatim procedendum de auxilijs frigidis ad
calida quando necessitas exposcit de frigidis ad
calida procedere. Et est hic afforsim? secūde par-
ticule. Omnia secundum multū: aut rumpente ca-
lescere et infrigidare &c.

Et quādo incipiunt exire et non inue-
nitur cum exitu earum alleviatio: immo in-
uenitur caliditas inflammata et lingua ad
nigredinem decliuus tunc caue ne calefac-
cias.

Hic est secundus canon. qd quando incipiunt:
et non inuenitur cum exitu earum alleviatio: immo
inuenitur caliditas inflammata et lingua ad ni-
gredinem decliuus: tunc caue ne calefacias. signi-
ficatur enim multitudo materie. cuius licet aliquid
exierit: remanet tamen multa intus continuans
ebullitionem. et forte ebullitio illa est corruptiva et
non perfectiva: quare est infrigidandum.

Et oportet ut tu alienes ab habētibus
variolas et morbillum emplastrationē ven-
tris: in hac enim est timor constrictionis an-
helitus subito. et qd accadat fluxus ventris
malus et mictus sanguinis.

Tertius canon. ventres habentes variolas nō
sunt emplastrandī et maxime cum frigidis aut sit
pñictis. in hoc enim timetur constrictio anhelitus
subito. et quod accadat fluxus ventris malus et mi-
ctus sanguinis materia cōuerfa interius. **C**on-
tra hunc canonem pcedunt medici cum variolis
assocantur vermes: vomitus: aut fluxus ventris:
applicant enim medicinas exterius pro horum cu-
ratione: sed errant. Alijs enim ingenijs est procedē-
dum in horum curatione.

Et in fine eius oportet ut conseruetur
natura: et cibetur loci lentius sicut sunt: len-
tibus elixatis duabus elixationibus cū re-

De preservatione

novatione aque: et loco lentium almalid
cum tamarindis et lentibus frigidis ace-
tosus et aqua granatorū et sumach et agre-
sta et his similibus.

Quartus canon: in fine eius. s. in processu con-
seruetur natura. s. venter ne fluat. et cibetur loci.
Id est succo lentium sicut sunt: nisi aliud ultra len-
tes addendo lentibus elixatis duabus elixationi-
bus cum remotione aque ut virtus nitrosa solut
ua existens in superficie lentium remoueat et lo-
co lentius cibetur almalid. s. cibo facto ex farina
ordei: et lacte extracto butyro cum tamarindis.
Sed ponatur parum de eis: quia leniunt. **A**lter
almalid. s. dactilis et lentibus factis acerosus cū
aqua granatorum sumach et agresta: non autem
cum aceto: quia abradet intestina.

Medicine autem ingrossantes sangui-
nem et infrigidantes cum prohibentes euz
ab ebullitione que in initio precipiunt sunt
sicut rob: ribes: agresta: et aqua fructuum
frigidorum: et sirupus alcori proprie et siru-
pus altelea: et sirupus de zumar. **E**t sirupus
quidem alcori habet descriptiones plures
quas diximus in antidotario. **E**t dicimus
hic descriptionem fortem mirabilem: et est
illa que fit cum aqua lactis acetosi iterari:
et virtus eius est vehemens valde. **D**e-
scriptio hec est. Summe rob alcori partes
duas. si autem non fuerit tibi presens. Ac-
cipe alcori et fac ferrare ipsum et accipe ser-
raturam eius: aut mole ipsum et misce mo-
litum eius cum medietate sui de sandalis
in aceto distillato: aut in aqua agreste pu-
redibus aliquot. deinde decoquatur in eo
decoctione cum facilitate euz longitudine
donec dissoluatur: deinde exprimatur et su-
matur de succo: et quāto acetum: aut aqua
agreste est plus tanto est melius: deinde su-
matur aqua adog abstracto butyro mun-
dificata a sua caseitate adog: aut cum col-
latione vltima que fit dimittendo residere:
aut cum decoctione: sicut est decoctio aque
casei: donec separetur aquositas: deinde su-
mach farina ordei et fiat ex ea et aqua lactis
acetosi foca et fiat acetosum illud foca: de-
inde coletur postea sumatur illud foca: et
sit in eo de subtili aqua ordei: et fiat aceto-
sum: et quanto plus iterat tanto est melius
Sumantur ergo de eo partes quinq et su-
matur aqua pistorum de seni et aqua cito-
norum acetosorum plurime aque: et aqua
granatorum acetosorum: et aqua pomor-
um acetosorum plurime aque: et aqua azar-
ur: et aqua limonis: et aqua prunorum ace-
tosorum: et aque dactilorum in primis euz
incipiunt apparere expressorum: et aque
alcori recentis: et aque mororum de se-
ni que non maturantur integre: et aque
crisomillozum immaturorum et acetoso-
rum: et succi

rum: et succi agreste: et succi ribes: et succi
preputiorum vitis: et succi rose psice: et suc-
ci nenufaris: et succi violarum. omniū ana-
tertiā partis vnius: et succi acetositis ci-
tri. et succi acetositis citrāguli ana duas
tercias partis vnius: et succi coriandri et
lactuce et foliorū papaueris humidi et en-
diuie: et portulace ana quartaz partis vni
foliorum salicum: foliorum malorum: et fo-
liorum pīrozum. et foliorum azarur: et folio-
rum rosarum: et foliorū virge pastoris ana
quartam partis vnius: succi herbe hyrci. et
rosarum siccarum et nenufaris sicci: et succi
berberis sicci: et feminis endiuie: et feminis
lactuce: et balauitāriū: et nenufaris ana me-
diatatem decime partis vnius: et succi mē-
telhumide septim partis vnius: et succi ber-
berozum humidorū medietatē partis: ag-
gregentur medicīne et succi et componantur
super ignem: et ponantur in eis de lentib⁹
ptes quatuor: et de ordeo excorticato par-
tes due: et de sumach partes tres: et de gra-
nis granatorum partes tres: et decoquan-
tur omnia ad ignē donec remaneat medie-
tas: deinde dimittatur donec infrigidetur
et confricetur fortiter et coletur et sumatur
de cāphora ad oē pōdus. ccc. 3. pōdus aūf.
j. et terā cāphora et puluerizet sup radicē
cucurbite aut lūmie et fundat super ea me-
dicina cum facilitate. deinde ligetur caput
eius cū re vehementis fortitudinis: deinde
ponatur super pīnas donec sciatur qd for-
sitā feruet et concutiat et ponatur in vi-
treata et stringatur caput eius vt non per-
datur cāphora et lutetur: et dosis eius sit
vsq; ad 3. r. Et de hominibus est qui ponit
in ea spice et zinziberis et semen feniculi et
anisi et ciperi et piperis ptes equales fm
quantitatem que ei videtur.

¶ Hic describit medicīnas conuenientes in prin-
cipio tēpore ebullitiōis et pater. aqua. f. succus fri-
gidus: nū fructuū: sicut pīroū citoniorū et sirupus
altelea. f. de pīris de zumar. f. de sorbis scdm alt⁹
quos: sed zumar ē germen: siue pustulatio palme
siluestris. scdm candē. r. sirup⁹. alcori. f. de palmis
siluestribus habet multas descriptiōes dictas in
antidotario tractatu quinto vbi dicitur sirupus
allēdēt vel allēdic. R. alcorum. f. siluestrum pal-
marum. Est autem palma arbor dactylorum silue-
strum. et oēs partes eius sunt stiptice ptes duas
scut exēplī gratia lib. ij. si autēz babueris a cori. f.
palmas recentes siluestris fac ferrare ipsum sam-
siccatum. et accipe ferraturam eius: aut mole spm
scilicet diuisum in partes paruas cum molis mo-
lētū: vt fiat sicut farina. qd dicit in hac descriptio-
ne longa p maiorē parte nota sunt. Aqua adog. f.
lactis acetosi. foca. f. potus fact⁹ ex ordeo et alijs
rebus. et ceruilla est species eius apud Symones
siue pot⁹: foca est species ceruillie. citrāguli. f. arā-
tij et barba hyrcina scdm Alutē. est planta ypo-

quistidos crater est nomen vasis. cirmen nomē al-
terius vasis. ¶ Descriptio bulis sirup est nota et
virtus eius est infrigidatiua ingroscatiua et seda-
tiua ebullitiōis. i. non ponitur in ea zuccharū neq;
mel: sed ponitur succus mente ad stomachi cōfor-
tationem: quidam homines addunt quedam cas-
sida ad remittendum frigiditatem superflua me-
dicinarum frigidarum porozum a pertione et mē-
brozum confortationem.

¶ Et quando egrediuntur variole cum cō-
plemento et pertrāsīt septimus et apparet
in eo maturatio: tunc necesse est vt rumpā-
tur cum acubus de auro et auferatur hūmi-
ditas cum coto.

¶ In pte pnti curat varolās in statu: et pmo ape-
riendo eas. secundo saltendo eas vt extēctur. ter-
tio docet eas quibuscūq; alijs ingenijs exticare.
secūda ibi. (Salitio autem. Tertia ibi. Et sumit
gatto) In prima parte dicit. quando egrediuntur
variole complete. et pertrāsīt septimus ab initio
apparitiōis et apparet maturatio completa: tūc
necesse. i. vtile est vt rumpātur cum acubus de au-
ro. est enim prestantius quam ferrum ad aperien-
dum et cauterizandum propter bonitatem et pro-
prietatem sue complexionis et sectio facta cū ere-
facili⁹ curatur quā facta cū ferro. prima pblema-
tum. 34. problemate. et auferatur humiditas cum
coto: vtilitas aperiōis est. quia nō derelinquūt
ita crasse vestigium.

¶ Salitio autē necessaria ē: et cum volue-
ris salire: tunc elōga salitionē ab eis quas
erupisti de magnis dolorosis ex propi quo
illud enim facit dolorē: immo salī illas que
sunt pter eas et dimitte claudēs cum eo vīā
ozificiorum suozum: donec fugant salē suū:
et non saliantur ante completum maturatiōis:
illud enim fortasse faciet accidere
dolorē vehementē et apostema. Et salitio
quidē est res que est necessaria postq; ma-
turantur: et illud quidē fit cum aqua salis i
qua est virtus croci: et si aqua illa est aqua
rosata: tunc est melius et aqua in qua deco-
quantur tamariscus et lentes et rose: deinde
salitur est vltima et proprie si ponitur iterū
in ea cāphora et sandali. hec enī salitio ma-
turat et exticat: et facit cadere cū velocitate.

¶ Salitio autem qua tamen hoc tempore nō vti-
mur est ad festinam eozum exticationem: sed non
saltende sunt dolorose: nec que de nouo apte sunt
neq; imature. fortasse enī accideret dolor fortis et
apostema. Sed pro salitione. R. aque ros. 3. f. sa-
lis. 3. f. croci. 3. f. dissolue simul. Del. R. tamariscet
lentū ros. ana. 3. ij. aque lib. 3. bullant simul quos
vsq; lentes decocte sint: sed rose ponantur ad bullē-
dum in fine: deinde colentur. et pro vnaquaq; 3. ad-
datur salis. 3. f. aut minus: et hec est vltima. et pro
prie si ponatur pro vnaquaq; 3. aque campboze
gra. f. sandali. 3. f. hec enī salitio exticat et matus-
rat: et proprie per crocum si quid fuerit incomple-
te maturum: et facit velociter cadere eas. modus
autem est vt eorum in bulis modis aqua tepida infu-
sum variolis applicetur: et aliquanto dimitta-
tur tempore: et hoc aliquotiens fiat: exticat: et fa-
cit eas cadere velociter.

Tractatus

Et suffumigatio cum tamarisco ē iuuatua valde: et in hyeme oportet vt applicet eger incensionem ex tamarisco. Et quādo variolae sunt vbi enētis humiditatis: tunc necessaria est suffumigatio cum mirto ⁊ folijs eius. Et de regimine bono apud maturitatem variolarum paruarū et magnam voluntatem exiccationis earū est vt dormiat patient variolas sup farina risi et milij et ozdei et fabarū: et magis conueniens est vt ponas ipsam impletionē culcitae que sit rara in qua penetret virtus. Et folia cipressi sunt bona in hoc: et oleum malum est in hac hora: qm̄ prohibet exiccationem.

Hic docet alijs ingenijs exicare. primo suffumigando cū tamarisco et applicando partes variolatas igni ex tamarisco. Item suffumigatio cū grano mirtis lignis et folijs eius. scdo quando nō essent ex toto mature faciendo egrum dormire super farina risi ozdei milij fabarum aut aqua earū aut impleatur culcitra rara bis farinis et faciat super eam et super pāno subtilissimo posito imediate super farinam. et folia cipressi sub lintbeamine posita conferunt ad hoc. et omne oleum tempore exiccationis est vitandum. nam sua oleaginitate prohibet exiccationem.

Et quando incipiunt variolae exicari: tūc oportet vel liniatur super eas ex medicinis predictis cum virtute croci. Et quando accidunt ex variolis vlcera confert vnguentum album et proprie permixtum cum aliquantulo camphore et rasura radicum canne cum aqua rosata aut rasura venarū arboris salicis aut arboris azarur. Et quādoq; confert vnguentum de cerusa et litar giro. Et quādo sunt in naso cruste confert cerotum factum cum oleo rosato puro cuius virtute ceruse et climie. Et administratio aliquius olei post exiccationē et apud vlcerationem est bona. apud exiccationem quidē cum eo quod facit cadere cuius velocitate et apud vlcerationem propterea qd̄ ipsum ē materia emplastri ⁊ vnguenti. vnguentum quidem rubeum bonum ē ad vlcera variolarum.

Ponit curam variolarum quando incipiunt exicari. qd̄ liniatur super eas ex medicinis predictis scilicet farina risi milij et similibus cū pauco croci miscendo cum aliquo liquoze vtpote oleo rosi et similibus. crocus maturat et sedat dolorem. Et quando accidunt vlcera ex variolis confert vnguentum album camphorizatum. Item rasura radicum canne que vocatur arūdo cum aqua rosata. Item rasura radicum arboris salicis aut arboris azarur. et est species piri. pro ipsa accipimus radicem arboris sorbe. Et quandoq; confert vnguentum de cerusa et litar giro. Et quando sunt in naso cruste confert vnguentum factum ex oleo rosi puro. scilicet solum ex oleo et rosis cum virtute ceruse et climie que. scilicet sunt solum infuse in eo et colate. et sit climia argenti aut plumbi. et administratio aliter olet quando sunt exiccate. et quando remanet vlt

De preservatione

cus confert remollendo et faciendo cadere crustas ipsarum: sed ratione vlcerum confert: quia ē materia vnguentorum simul cum cera. et vnguentum rubeum est bonum ad vlcera variolarum. vlt de ipsum. quinto canone. tractatu nono.

De obseruatione membrorum et defensione eorum a noemento variolarū et morbilli. Cap. xi.



Membra que oportet custodiri a noemento variolarū sunt sicut guttur et oculus et partes superiores narium ⁊ pulmo et intestina. hec enim mēbra sunt illa que vlcantur.

In hoc capitulo defendit quedam mēbra a noemento variolarum. in sequenti remouet vestigia earum. Hoc primum capitulum habet tres partes. in prima enumerat mēbra que oportet custodiri. in secunda ponit noementa que accidunt vnicuique eorum. in tertia curat. secunda tibi. (Fortasse quidem. tertia tibi. (Conseruatio autem.) In prima parte dicit quod mēbra custodienda a noemento variolarum sunt guttur et oculus et partes superiores narium pulmo et intestina. hec enim membra vlcantur supple et alia noemēta patiuntur.

Fortasse enim oculus destruitur et fortasse accidit in eo albugo. In gutture vero fortasse accidit prefocatio. et fortasse accidunt vlcera que prohibēt deglutionem in meri. et fortasse perueniunt ad hoc vt sit illic corrosio perniciofa. In superioribus vero partibus narium fortasse accidunt vlcera que stringunt meatus odorat. In pulmone vero fortasse accidit ex bothis variolarum et morbilli constrictio anhelitus vehemens. et fortasse faciūt cadere in pitissimum cum vlcantur. In intestinis fortasse accidit excoziatio cui succurrere est difficile.

Hic ponit noementa que incurrunt hec membra. et habet quinque partes sicut quinque sunt hec mēbra que noentur. partes patent. Primum mēbrum est oculus qui fortasse destruitur et aliquando rumpuntur tunice et hūiores egrediuntur. et fortasse accidit in eis albugo. In gutture vero accidit prefocatio cum variolis sicut in epiglotti. et aliquid quando sunt variolae et vlcera in meri que prohibent deglutionē. et aliquādo vlcera illa sunt corrosiua ducentia ad perniciosam malignitatem meri. In superioribus partibus narium aliquando accidunt vlcera supple ⁊ variolae que stringunt meatus odoratus. In pulmone vero aliquando accidit ex pustulis variolarū et morbillorum constrictio anhelitus vehemens. et aliquando cum vlcantur faciūt pitissimum. In intestinis accidit excoziatio cui difficile est succurrere propter vlcera derelicta ex variolis. et propter materiā acutam fluentē per intestina ipsa excoziantem.

Conseruatio autem oculi melior est vt fiat alchopol oculo cum almuri et aqua coriandri. et aqua rosa. in qua posita sunt sumach et camphora ⁊ proprie in primo die. et cum almuri solo. et similiter fiat alchopol cum alchopol nutritio ex aqua coriandri et aq̄ sumach

aqua sumach posita in ea camphora. et succus pulpe granatorum est bonus iterum in principio. Cum vero apparent tunc facere alcohol cum aqua rosa. et camphora est magis conueniens. Et dictū est q̄ facere alcohol cum napa alba est bonum in hoc. Et oleum de phisticis est de eis quibus vtuntur mulieres in regione nostra post variolas et euentum nocuementi in oculo: et eradicat caliginem si fuerit et rectificat oculum: et collirium album est bonum valde apud apparitionem botthor. Conseruatio autem oris et gutturis est sicut suctio granatorum et suctio granorum eius in principio et suctio mororum de seni et gargarizatio cum rob eorum: et proprie quando cōqueritur de dolore in eis. et tunc oportet vt labatur de rob eorū aliquid post aliquid. Sed superiores partes narium cum epithimatione ex membris et sandalis et rob agreste et acetum. Et odorare acetum solum est vehemens iuuamenti. In conseruatione autē pulmonis non est aliquid ita conueniens sicut succus lentii. sed coctarum cum semine papaueris qui potest lambendo sumi. Intestina autē debent conseruari cum stipticis sumptis et clisterizatis. et cū incipit solutio ventris in fine. i. p̄cessu egritudinis curetur cū troscis de spodio de ribes de semine acetose sumptis cū aliquo liquore. sedant enim febres et sunt fluxum ventris: sed pro completa nōticia recurre ad tertiam quintam non a decimam et de cūm sextam tertij.

rum de seni et gargarizatio cum rob eorum. et proprie cum conqueritur de dolore in eis. et bonus est vt lambat de rob eorum aliquid post aliquid. Sed superiores partes narium conseruentur cum epithimatione ex membris et sandalis et rob agreste et acetum: quod epithima dicitur portus intus ponti q̄ exterius. et odorare acetum solum est vehemens iuuamenti. In conseruatione autē pulmonis non est aliquid ita conueniens sicut succus lentii. sed coctarum cum semine papaueris qui potest lambendo sumi. Intestina autē debent conseruari cum stipticis sumptis et clisterizatis. et cū incipit solutio ventris in fine. i. p̄cessu egritudinis curetur cū troscis de spodio de ribes de semine acetose sumptis cū aliquo liquore. sedant enim febres et sunt fluxum ventris: sed pro completa nōticia recurre ad tertiam quintam non a decimam et de cūm sextam tertij.

De eradicatione vestigiorū violarū. Cap. xij.



In hoc quidem loquemur vice alia cuius loquemur de decoratione: nūc vero dicemus illud quod est magis conueniens et magis pertinens. Et de eis que eradicant vestigia variolarum iterum sunt radices arundinis et sarcocolla et semen melonis et cortices eius epiccati et rizi abluti et aqua ordeī et albumen oui et creta rara vel lutum rarum et litargirum et zucharum taberzet et amilōn et amigdale dulces et amigdale amare. Et de oleis oleum de lilio et oleum de fistis et adeps asini cum oleo ro. et que sunt eis similia et aqua que fit in vngula cameli que assatur est vltima. Et de illis que sunt fortiora est spuma maris et lapis piperis et costus et armoniacum et thus et lupo cū baurac. et ossa vetusta adusta semē raphani farina raphani epiccati aristologia lupini. Et de cibis rectificantibus colorem plūbeum sunt granata dulcia et cicer et vinus bonum vitelli ouorum sorbilibum ius gallicū et alcobugi et alduragi impignati. Et oportet vt assuet habens ea balneationē. Et de cōpositis est vt sumas ossium adustorum et stercoreis ouini antiqui et ostracorum nouorum et amili et seminis melonis et rizi abluti et ciceris omnium ana partes. et granorum alben et lupulorum et costi et aristologie omnium ana partes quique radices arundinis sicce partes. et fiat ex eis epithima cū aqua melonis aut cū aq̄ cucumeris siluestris: aut cū aq̄ ordeī aut cū aq̄ fabar et liniar cū eo mēbrū et abluatur in mane cum decoctione violarū. Aliud ostracorum nouorum ossium antiquorum radices arundinis p̄fice amili seminis melonis rizi abluti. granorum granatorū costi partes equales fiat ex eis gumera. Et iterum lupini et cicer nigrum liniatur cum eis.

Primo premitit se lo cuturus septima bus de

Ubi succurrit nocuementis botthorū quique membrorum dicens quod conseruatio oculi ne incurrat nocuementa variolarum est vt fiat collirium cū alimuri. i. de ord. vt. R. alimuri de ordeo. S. f. aque coriandri. aqua rosa. añ. z. ij. in quibus posita sint in infusione sumach. S. f. camphore. gra. ij. misce et proprie in primo die ante aduentum variolarū. Itē cū alimuri solo dissoluto cum aliqua ex aquis vnde dicitur. scōo cāñ. capitulo. pp. ito fit et eo alcohol. in principio variolarum et p̄hibet botthor ab oculo. Et similiter fiat alcohol. i. alcohol. i. collirium. cū alcohol. i. puluere subtilissimo nutrito ex aqua coriandri. Ubi autē puluis potest esse ex alimuri exicata. postea nutrito et dissoluto cū aq̄ coriandri. Itē aqua sumach posita in ea camphora. et succus pulpe granatorum est bonus. et iterum in principio ante apparitionem. Cum autem apparent: tunc magis conueniens est facere alcohol. i. collirium cū aqua ros. S. f. camphore. gra. ij. et non cum valde stipticis. p̄hibent enim in principio obthalmie et pustularum fortia stiptica. et laudantur stiptica non multum frigida. Sed de hoc in obthalmia dixi quātum est opportunum. et dictum est q̄ alcohol. i. collirium cum napa alba que est oleum petroleum est bonum valde sed nō in principio immo potius in fine ad remouendum albuginem et similia. Et oleū de phisticis est de illis quibus vtuntur mulieres in regione nostra post variolas ad euentum nocuementi in oculo et eradicant caliginem. i. vestigiū caligans oculum et collirium. i. sief album in oculo collirizatum est bonum cum apparent botthor. Conseruatio autem oris et gutturis fit fugendo succum granatorum expressum ex toto granato. Itē succum eorū in principio. Itē suctio moro

Tractatus

bae materia. scdo ponit quedam cōuentientia. se-
cunda ibi. (Et de eis.) Et becp̄s diuidit in qua-
tuor. In prima ponit simplicia. quedā debilita: de-
inde fortia. In scda cibos rectificantē colorē plū-
beum. In tertia regimē per balneum. In quarta
medicinas cōpositas. scda ibi. (De cibis.) tertia
ibi. (Oportet.) quarta ibi. (Et de cōpositis.) Et
que dicit in oibis his partibus nota sunt. Zutus
rarum. i. lapis piperis fm aliquos est lapis inue-
tus in spongia ad similitudinem piperis: aut in-
tellege lapillum qui diu stetit in pipere. alcobugi
idest p̄cis. all: uragi et auragi idem sunt qd turtur
sed in vno ponitur alqui est articulus apud ara-
bes. gumera est medicina cū qua mulieres fricant
faciem vt se decorēt. Et nota qd be medicine cō-
muniter applicant de nocte: sed postea in die ab-
tergunt faciem ab his medicinis cū sacculo. ple-
no fursibus et violis quē infundūt in aqua calī-
da et facies applicant totiens qd fiat bona abster-
sio. Ideo dicit Auic. ppe finem capituli. et linatē
mēbū cū eo. i. in nocte. In manero cū decoctio-
ne violarū lauerit. Q Lura variolarū trīplex bz re-
gimē. prīmū debetur tempore ebullitionis anq̄
appareant. scdm postq̄ appauerint vsq̄ ad com-
pletam exiccationē. tertium nō est cōmune vtriq̄.
Q Primum regimē bz duas intentiones. prima
est euacuatio. scda est digestio sub qua comprebē-
ditur ebullitionis sedatio. Prima intentio. i. euacuatio
complet cū flebotomia: et alijs modis sangui-
nem minuētibz. si ergo virtus et etas consentiūt
fiat flebotomia ex vena cōmuni in brachio dex-
tro et bauriatur quantitas sanguinis fm exigen-
tiam repletionis et virtutis tolerantia: que quātū-
tas sanguinis debet esse aliqñ multa: immo vsq̄
ad sinco p̄m exclusiue fm Rāim. i. 8. continentis.
Sed credo prestantius esse plectoria existente ma-
gna partiri flebotomia. explegratia. p̄mo fle-
botomatur vena cōmuni dextra. scdo sinistra: et
bauriatur sanguis fm exigentiam. Si vero nō cō-
senserit sicut est cōster ventose tur cū scarificatio-
ne: et sanguis apponantur spatulis aut nari-
bus: aut puocetur sanguis ex naribus. butē tamē
euacuationi si venter fuerit stipticus premitatur cli-
stere lentissimum in cōi forma magis aut minus de-
clinans ad frigidum fm exigentiam febri: nec in
ipso ponantur solutua eligentia. Q Scda intentio
est digestio sub qua cōprehenditur ebullitionis se-
datio que perficitur cum frigidis ingrossantibus
moderate stipticis: nō tñ ventrē cōstringentibus
sicut aqua decoctionis oz. et iulubarū cū sy:upo de
granatis aut de acetositate citri aut limonis. ag-
greffe ribes et similibz: aut sine his que digestiua
debēt esse frigida. magis in morbillis q̄ in vario-
lis. et ad bumt. et siccum aut temperiem in actiuis.
Q Regimē scdm debitum variolis postq̄ appa-
ruerint bz tres intentiones. prima est eductio sup
fluorum ad cutim que sunt materia variolarum et
morbillorum vsq̄ ad maturationē. scda est ipsarum
maturarum apertio. tertia ipsarum exiccatio. Pri-
ma intentio cōpletur cum calidis subtilisantibus
aperientibus opilatoues et ducentibus materiā
ad cutim. sint tamē admixta aliqua que confortēt
et tueātur membra intrinseca a nocumento. Q Et
nota qd quāuis bec debeant esse calida: sint tamen
in initio remisse calida: et caliditas sicut remittit
feb. augendo pcedat. Et ex optimis que eligi ex
Auic. possunt est. R. siccum citrinarū numero sex
lentum coctarum abiecta prima aqua. 3. ij. lacce
s. j. dragaganti: feniculi aij. 3. ij. incidātur siccus

De vestigijs variolarum

et cum reliquis bullant in. ij. lib. aque vsq̄ ad cō-
sumptionē medietatis et coletur. bec possunt aro-
matizari cum gra. iij. croci. scdo materia ducatur
ad cutim cū debita coopertura pannorū ita vt ca-
leat: nō tñ superflue. et si pannū sint rubet trabunt
exterius rōne similitudinis et nō competunt olea
nec alia exterius applicata. p̄hibētia existū. Q Se-
cunda intentio. i. ipsarum maturarū apertio com-
pletur cū acubus de auro et sugatur humiditas
fluens cum coto: sed melius est vt remoueatur ali-
quid cum forpiscibus de pelle ne recludantur.
Q Tertia intentio. i. ipsarum exiccatio completur
suffumigando cum tamarisco. et folijs mirr. et et
granis. et Auicē. docet facere super farina rsi m
lij fabarum et similibz. et precipit salicionem que
nō est in visu: sed medicī nostrī veneti tangunt eas
cum folijs absinthij viridis. et hoc tempore cauē-
dum est ab oleo et humectantibus. Oleū tñ cōue-
nit post eorum exiccationē ad faciendū crustas ca-
dere: et qd ē materia vnguentorū. Q Tertium regimē bz
duas intentiones. vna est correctio accidentum.
altera est regimē sex rerum. Prima intentio com-
pletur subueniendo sincopi sequenti superfluam
caliditatem cū inspiratione aeris frigidi et odore
campbore et sandali et paulatim discooperiendo
eum in aere frigido. Dolor aut qui sequitur matu-
rationem variolarum sicut in manibus et pedibz
sedatur infundendo loca in aqua calida: et accele-
rat maturationē et eruptionem earū. et cōfert cum
extrema infrigidantur ponere ea in aqua calida:
vlcera aut subsequenti variolas curant cum vng-
uento albo campboreato: sed putrefactiones ex-
trematum curātur cura cancrene. variolę future
in oculo subueniūt cum aqua ro. in qua infusum sit
suma cb. et si est magna caliditas ponantur pro. 3.
j. aque sup̄scripte grana. iij. capbore: sed inchoā-
te pustula in oculo prima die. postea addatur bis
parum nescalbi. et curetur cura pustule oculi. vesti-
gio aut et caligine remanenti in oculo subueniūt
cum zubarō candi: et apud Auic. cum oleo de p̄bi-
sticis. Sed ad p̄hibendum nocumentum oris: et
gutturis succio succi granatorum exp̄ssorum cū
tota substantia cōfert. Similiter succio mororū et
dyamoron cum aqua ro. in earum augmento et in
statu dyamoron cū aqua ordi et pasularū. et tueā-
tur partes superiores narum cum aqua ro. et agre-
sta. et pulmo cū dyadraganto. et intestina cū trocisc.
de ipodio et clisterijs p̄p̄is in dissinertia: sed ve-
stigia variolarum p̄bentur ne fiat ligando ma-
nus. pueri aut alr p̄hibendo ne scalpēt. et ep̄tibz
metur cum hoc vnguento. R. farine lentum lupi-
norum fabarum ozobi litargiri ceruse ablute cari-
mie aij. 3. ij. cum oleo de liso et assingia a sint fiat
vnguentum et linimentū. Aliud Rāf. R. litargiri
nutriti radicis arūdinis ossium ventosorum fari-
ne cicerum farine rsi se. melonū mundo: ben co-
sti aij. quātrū libz bec cū mucillagine fenugreci. et
se. lint misceantur: et altero eorum facies eorum
ep̄tibimetur de nocte et in mane absterga cū sa-
culo ex fursure et violis infuso in aqua calida. Se-
cunda intentio scy regimē sex rerū patere pōt ex
dictis: sed dicta bz esse infrigidans et ingrossans
aliquāl stiptica: nō tamē ventrem cōstringens de-
clinans ad siccum in variolis et in morbillis ad bu-
midum. Et dz cauere tempore ebullitionis a carni-
bus ouis et vīno. postea debet ingrossari dicta quā-
to magis accidit ad sanitatem. et in summa sit
pp̄ortionata regimē medicinali.

De febribus apostematum.

Lap. xij.

Jam scilicet

Sopbista Ale
rindrin? pria
Epidimlarum
In interpola
tis quidem in
quib? rigores
fiut nō fit apo
stema: in conti
nuit vero in q/
bus nō sunt ri
gores aposte/
ma superuenit
aut materia
grossa existēte:
aut virtute nō
potente expel
lere materiaz.



Am sciuiti dispositiōes febriu
que sequuntur apostemata ap
parentia. et q sunt scdm pluri
mum de genere febriu: dici cū
apostemata ista scdm plurimū
nō perueniunt ad cor nisi cum calefactione
sua absq sua putredine. et plurimum qui
dem horum est a causis primitiuis. Cū aut
peruenit putredo eorū ad cor propter suaz
magnitudinem aut ppter suam ppinqui
tatem fit feb. fortasse nō de genere feb. dici
Et plurimum quidem similium horum nō
fit nisi a causis antecedentib? corporis et re
pletionalibus crudis. et quandoq; fiunt ex
viceribus ad que trahuntur materie mali
gne et retinentur in carnibus mollibus.

Primo ponit que febres sequuntur apostema
ta taz intrinseca q extrinseca. secūdo signa. tertio
curam. partes parent. Primum capitulū diuidit
in duas partes. in prima ponit que febres sequū
tur apostemata extrinseca. secūdo que sequuntur
apostemata intrinseca. secūda ibi. (Febres aut.)
In prima parte dicit q tu tā sciuiti sez in effime
ra sez ex apostemate cuiusmodi febres sequuntur
apostemata extrinseca. et q fm plurimum sunt de
genere febrium effimerarum: cum scdm plurimū
apostemata ista non perueniant ad cor nisi cū cal
efactione absq putredine idest calefactū cor nō
mittendo vaporem putridum ad ipsum. Secun
do dicit q plurimum horum apostematum est ex
causis p: sintiuis quando faciunt feb. effimeram
Tertio dicit q cū fortasse. idest aliquando perue
nit putredo idest putridus vapor: ad cor: propter
suam magnitudinem idest apostematis: aut pro
pter suam propinquitatem ad cor: sicut quando
effert in subassellis: aut sub māmilla sinistra nō fit
feb. effimera: sed supple fit feb. putrida. Quar
to dicit q plurimum horum sez apostematum que
faciunt feb. putridas nō perueniunt nisi a causis
antecedentibus corporis sicut sunt male comple
xiones opilationes et a causis repletionalibus
crudis idest ab humoribus repletibus indigestis.
Quinto dicit q dec apostemata quando fiunt ex
viceribus supple vel pustulis ad que viscera attra
bunt materie maligne et retinentur in carnibus
mollibus q sunt in locis emuncto: ijs sicut post au
res propter viscera labiorum menti et colli. et sub
assellis propter viscera manuum et in inguinibus
propter viscera in vtrga aut in pedibus. Hec tamē
apostemata facta. in locis emuncto: ijs: quādoq;
faciunt putridas: quādoq; effimeras iuxta affo
risimum. In bubonibus omnes febres male dem
pris effimeras.

Febres aut que sequunt intrinseca apo
stemata fortasse non fiunt ex applicatione
calefactionis ad cor sine putredine.

In parte presentī ostendit que feb. sequuntur
apostemata in trinsca. secūdo ponit quasdam di
uersitates febrium sequentium apostemata. in ter
tia ponit canones. secūda ibi. (Et reuementio
res.) tertia ibi. (Et scias.) In prima parte dicit
q feb. que sequuntur apostemata intrinseca for
tasse non fiunt ex applicatione caliditatis ad cor
sine putredine. nam ab apostemate intrinseco fa
cile putridus vapor: peruenit ad cor: propter pro

pinquitatem ad cor. et propter viarum rectitudi
nem et amplitudinem. econtra ab apostemate ex
trinseco. aliquando tamen accidit ab apostema
te intrinseco fieri effimeram propter sui paruita
tem et distantiam sicut a paruo apostemate exis
te in extremitate intestini recti: immo quedā apo
stemata intrinseca nullam faciunt feb. sicut glan
dule et scrofula: et similes que non sunt calide: nec
per semet per accidens.

Et reuementiores quidem febres fiunt
ab apostematibus intrinsecis quādo sunt
ex genere herispille in quibusdam visceri
bus et extenditur dolor et sitis et inflama
tio. et significant ea significationes permix
tionis colere plurime euz sanguine. Et hec
apostemata intrinseca sunt sicut apostema
ta cerebri et velaminis et sumach auri
et gutturis quādoq; et in velamine quod
sequitur pectus. et epate et rene et vesica et
matrice et intestinis et que sunt eis similia.

In ista parte ponit diuersitates harum febrium.
Habet hec pars ptes quinq; sicut quinq; sunt be
diuersitates. Prima diuersitas est quod reuemen
tes febres sequuntur apostemata colerica sicut be
rispillam q apostemata ab alijs humoribus pē
dentia. secūdo dicit q dolor: sitis et inflammatio
intēditur in his apostematibus colericis. tertio di
cit q apostemata colerica significantur per signa
permixtionis plurime colere cum sanguine. quar
to dicit q apostemata intrinseca que faciunt has
febres sunt sicut apostemata substantie cerebri: et
pāniculorum eius. et sumach idest botium auris
siue nerui auditu ortum habentis a quinto pari
neruorum cerebri: et apostema gutturis et aposte
ma velaminis pectoris idest pleure: et per pleuras
intelligit ceteros panniculos pectoris intrinsecos
Item apostema renis vesice epatis matricis inte
stinorum. et his similibus sicut stomachi splenis
mesenterij pulmonis et apostema cordis in hoc
excedit reliqua.

Primo notandum p declaratio
ne partis pme
q apostemata colerica sine dubio maiorē faciunt
febrem q apostemata flegmatica aut melancoli
ca. sed de sanguine est dubium. in quo tenendū
est apostema colericum maiorē facere febrem in
tensius q apostema sanguineum. et econtra san
guineum maiorē facere febrem extensius ppter
maiorē multitudinem vaporum eluatorum ab
apostemate sanguineo q colerico. De dolore etiā
est dubium quis sit maior. et credo q in eodem mē
bro vel proportionali maior sit dolor sequens fle
gmonem q herispillam. Primo q: hoc experimur
sepe in apostematibus extrinsecis. naz in flegmo
ne magnus dolor: est. in berispilla fere nullus. sic
etiā debet esse interius. scō q: dolor: magis se
quitur solutionem continuū q malam cōplexionē
vt docet experientia. licet hoc nō placuerit Auer
roy sed in flegmone maior est solutio continuū q
in berispilla: cum sanguis sit grossior: colera. Itē
q: dolor: sequens flegmonem est extensius et pulsa
tiuus: sed sequens berispillam est pungitius qui
est minor: illis. Nec Aul. dicit oppositū huius de
terminatiōis quis dicat q dolor: intendit aut al
ter extendit in berispilla. nō em cōparauit beris
pillam flegmonti: sed apatibus frigidis. Si tamē
Z ij

Tractatus

De signis

textus dicat extenditur est verū in verisipilla com-
parata flegmoni in qua dolor est magis extensus
in mēbro: cū colera spagat per mēbrū superficiem
sed i flegmōe sanguis magis in vno loco colligif
l3 tñ intensio: sit dolor: in flegmone. Qscō notā
dum q signa pñtentionis colere cū sanguie multū
sumunt et signis cōplexionū q vide scōa pñmt.

¶ Et diuersificantur febres eorū in vehē-
mentia et debilitate fm propinquitatē cor-
dis et longitudines.

¶ Hec est scōa diuersitas: q febres diuersificant
in magnitudine et pñtate fm propinquitatem et
distantiā apatum a corde. que em sunt. pñtū quo-
ra ceteris partibus maiorem faciunt febrem.

¶ Et eorū iterū se. q sunt in mēbris carno-
sis est se. vehēmentior. et eorū feb. q sunt in
pāniculis et eorum similibus est debiliōr.

¶ Hec est tertia diuersitas: q feb. q sequunt apā-
ta exīta in mēbris carnosīs sunt vehēmentiores
q febres que sequuntur apostemata in pannicu-
lis et similibus que sunt neruosa.

Contra. oppositum vult Auzē. scōa pñmt
cap. de signis apatum. Qdicendū q febres dicū-
tur vehēmentiores duplī. vno mō in calore. et sic fe-
bris apatum mēbrū carnosū ēr vehēmentior: quia
plus de materia aggregat in mēbro carnosō et
plus calefit. sunt cū febres pluris caloris. Alio
mō ēr: feb. vehēmens in acutib? qbusdā cōibus
sicut dolore vigilia spatio et alibi? et sic fe. apatū
que sunt in mēbris neruosis sunt vehēmentiores.

¶ Et eorū q sunt in vicinitate arteriarū se-
bris est vehēmentior: et eorū que sunt in vicini-
tate venarū solum feb. est debiliōr.

¶ Quarta diuersitas est q feb. eorū apatum que
sunt in vicinitate arteriarū sunt vehēmentiores q
feb. apatum que sunt in vicinitate venarū solum:
cū est: q: magis cōcant cordi per arterias
q per venas ceteris partibus.

Contra. q: apata splētis sunt in mēbro
magis arterioso q apata cpa-
tis. et tamē minorē facit feb. Qdicendū cetera
nō esse paria. est em dispitas: q: epar cōcat cor-
di per venā maximā. s. per venā cūbīs immedīate:
nō aut splē immedīate cōcat cor: di per arterias ma-
ximam. Itē est diuersitas. q: epar est maius mem-
brū et nobilius q splē. Itē epar magis vñnat
arterie magne q splē. quāvis ergo splē habeat
plures arterias q epar: q: epar nullā bz saltē fm
gtbbū: nō tñ ppter causas dictas sequitur ipsum
debere maiorem facere febrem q epar.

¶ Et nō euacuant iste febres a periodis
scdm materias que effunduntur ad apata
earum. periodī nanq earū sunt scdm gene-
rationem earum et scdm motus ipsarum et
secūdm attractionem caliditatis et dolo-
ris ad ea. vñcūq: enim hūori est periodus
qui sibi conuenit.

¶ Quinta diuersitas. febres apatū habent diuer-
sos periodos fm diuersitatē materierū q effundū-
tur ad apata ipsozū febricitantiū. periodī nanq
earū feb. sunt fm generationē materierū earū et
fm diuersum motū ipsarū ad apata: qñ tam sunt
gentia et fm alterationē caliditatis et doloris ad
ea. i. fm variā attractionē ipsarū materierū ad lo-
ca apata: que attractio sit a calore et dolore mē-

brī apostemati. vñcūq: enim humori inest perio-
dus qui sibi conuenit.

Pro huius partis notitia est sciendū q
Auzē. innuit bīc oēs causas
periodicationis intrinsecas: quarū quedā de intē-
tio Gal. scōo de differentiis feb. sumunt ex dispo-
sitionibus mēbrozū mittentiū materias ad mem-
brum apatum que materie cōtinent in ipis mem-
bris mittentib? Quedā sumunt ex dispositionib?
ipsozū mēbrozū apatozū attrahētum que maxī-
me attrahunt per caliditatem et dolorem: et bī se
tenent ex parte mēbrozū de quibus loquit Gal. lo-
co allegato. Quedā se tenent ex pte diuersificatio-
rum fm quātitatē. modū substantie. et ipsozū cō-
plexionē. et formā substantiale: et pñtatem resi-
stētiam. et be ponūt a multis auctoribus: preci-
pue ab Auz. in hac prima quarti tractatu scōo ca.
pñmo: quas oēs Auz. innuit in bīs paucis verbis
pñmas se tenentes ex pte mēbrozū cū dixit. pio-
di nanq. scōas se tenentes ex parte humozū cū di-
xit: vñcūq: humozū inest periodus qui sibi cōue-
nit. et bīc vult Gale. feb. apatum periodicare pro-
pter nouū motū materie ad mēbrū apatum qui
motus diuersificat ppter diuersitatē causarū su-
pra scriptarū. fm plurimū tñ flegma periodicat
quotidie: colera de tertio in tertiu. melancolia de
quarto in quartū. sanguis quotidie affligit maxi-
me ppter suas formas substantiales et pñtates
resistētias. Omittit aut cās extrinsecas sicut regi-
mē ser rerū et influxus supcelestes quos astrologi
ponūt. Sz de hac materiā dictū est supius quātū
est opportunū in questione de periodicatione.

¶ Et scias q multotiens sanatur aposte-
ma in pleuresi et alijs et remanet febris. et si
gnificat tunc q mundificatio non accidit.

¶ Hec ponit duos canōi. Primus. multoties sana-
tur apā pleuretica et feb. remanet. et similiter acci-
dit in alijs apatibus. et bec remanentia feb. signifi-
cat q nō est facta perfecta mūdificatio. et hoc acci-
dit qñ apā nō est totaliter cā feb. immo pars ma-
terie que facit feb. fecit apostema. stat ergo apā
pendens a pauca materia terminari ante feb. ter-
minationē. Sicut me scribente super hoc capitu-
lo euenit magnifico equitī dño Crisfino Frāncisco
de beullaqua veronēsi. aliqui accidit qñ apā nō p-
fecte curat: sed eūatis partibus subtilioribus re-
manet quedā ptes terrestris potentes febres cō-
tinuare. nō tamen dolorem tussim et alia acciden-
tia propria pleuresi facere.

¶ Et iste quidē febres quādoq: plongā-
tur et perducunt ad ethicam et pprie quā-
do apostemata sunt in epate. Ille vero que
sunt in velaminibus cum consumantur nō
expectant vsq: ad ethicam.

¶ Secundus canō. Et iste qdē febres cū plongātur
du: unt ad ethicā. et pprie qñ apata sunt in epate.

Contra. quia apata pulmōis deberēt
magis ducere ad ethicā
phibendo cordis euentationē. Qdicendū est q
ethicam que est quedā tabes et exicatio cū pau-
ca caliditate magis icurrit ppter apostema epa-
tis q pulmōis ppter defectum nutrimenti qui
defectus est ab epate nō a pulmone: sed ethicam
que est corporis a reactio cū inflammatione ma-
gis incurritur ex apostemate pulmōis. scōo di-
cit q ille febres que cōsequuntur apostemata in ve-
laminibus cū cōfirmantur apostematibus a qui-
bus pendent

bus pendunt confirmatis nō expectāt vsq; ad erbi-
cam: q; mortuū prius q; fiant erbi. *Un Gal. 10.*
terapen. loquens de apatibus dyafragmatis di-
cit. *Abulotius* vidit interficere anteq; cōpletur
dñia et desipientia: sed in quibus tales disposi-
tiones sunt plurimū mortuū anteq; erbita gene-
retur. Ex his p; per apā cōfirmatum nō debet
intelligere apā existē in statu: q; ab hoc cōtingit
euadere. Sed per apā cōfirmatum intellige ma-
xime fixum et in malitia cōfirmatum.

De signis carū et ipsarū indicis. Cap. xliij.



Quoniam febribus ex apatibus intrin-
secis inueniunt tres spēs signorū
et accituum. scilicet signa et accidentia
significantia membrū infirmū: et
signa et accitua significantia materiam: et
signa et accidentia significantia dispositio-
nem infirmi. Prima autē signorū spēs est si-
cut pulsus ferrinus. et dolor pūgitiu; apa-
tis in partibus pectoris. et similiter tussis
secca in primis et humida in scdo et q; sunt
illis similia de signis pleureis significanti-
bus apostema in partibus pectoris.

Primo ponit quandā diuisionē trīmēbrē signorū
et accidentiū febriū apatum et ipsam decla-
rat. scdo ponit quandā diuisionē fundatā sup pri-
mo mēbro diuisionis. tertio subdit quedam alia
signa feb. apatum intrinsecorum. scda ibi. *(Et mē-
bra quidē occulta.)* tertia ibi. *(Et caliditas qdē.)*
Prima in duas. nā in prima ponit diuisionē pre-
dictam. loco exēpli ponit signa pleureis. in scda
ponit signa quedā gñalia apatis intrinseci. scda
ibi. *(Et ad summū.)* In prima pre dicit q; cū feb.
ex apatibus intrinsecis sunt tres spēs signorum et
accidentiū significantium mēbrū apostematū.
Prima est species signorū significantiū mēbrum
infirmū. Scda est spēs signorū significantiū ma-
teriam apantem. Tertia species est signorum et ac-
cidentiū significantiū dispositionem infirmi. scilicet.
quid sit futurū de infirmo. Et pro notitia signorū
primorū vult redire ad tertiū canonē. et pro scda
specie signorum ad tertiū quartū. et pro tertia spē
ipsorum ad secundū quartū ubi ponitur signa p-
notitica. Ideo in omni specie omnium horū signo-
rum hic abbreviat: et solum exempli gratia dicit qd
dam. Secundo declarans primā specie signorū di-
cit q; pulsus ferrinus et dolor lateris pūgitiuus
sunt signa apatis in partibus pectoris. scilicet pleure-
sis. scilicet tussis sine sputo i primis. scdo cū sputo et silita
de signis pleureis. scilicet. continua pūgitiu; anhelu;.

Et ad summū dolor et grauitas in mē-
bro. et est calidius reliquis mēbris addita
calefactione nō consueta et sicut spasmus:
qm multoties associatur apatib; calidis
in mēbris neruosis. Species vero scda est
sicut significatio vehēmentie febris tertia-
ne significat q; materia est colerica. Acci-
dentia vero infirmi sunt dispositiones que
indicāt ei; salutē aut indicāt ipsius mortē.
In ista parte dicit q; signa generalia apostema-
tis intrinseci sunt dolor. scdm grauitas. tertius ca-
liditas maior in mēbro apostemato q; in reliquis
est effi sicut fornar febris. scilicet. terapen. ultimo cap.
quartū q; in reliquis mēbris est addita caliditas
nō consueta. quintū est spasmus que frequēter se-

quitur apostemata calida in mēbris neruosis.
Et tu istis adde duritiem et tumores si illa apata
fuerint in mēbris que subiacent sensui. et tu cum
visitas aliquem hec septē signa semp habes mē-
ti ne incidās in errorem nō bene excusabile. Scda
species signorū est sicut se. tertiana que significat
q; materia apostematis est colerica: et quortidita-
na q; est flegmatica. et quartana q; est melancolli-
ca. et cōtinua cōclusa q; est sanguinea: scilicet fin pluri-
mum in processu paroxysmi darum febriū cōfun-
dantur. Tertia species signorum significat salutē
vel mortem. et bis similia ventura super egrum.

Et membra quidē occulta diuersifican-
tur in faciendo feb. et recipiendo eas. et p-
durationem earum et ipsarū periodis fin
magnitudinem eorum in se ipsis et magni-
tudinem venarum eorum: et fin membra sua.

In parte presenti pro declaratione primi mem-
bri diuisionis precedentis. scilicet q; quedā signa signi-
ficant mēbrū apatum. Aut. primo ponit vnā diu-
sionem. scdo declarat eam. tertio infert quosdam
canones. scda ibi. *(Nā in mēbris.)* tertia ibi. *(Lū-
autem aggregatur.)* In prima parte dicit q; mem-
bra intrinseca apata diuersificantur in faciendo et
recipiendo eas: q; primo fit calor in corde qui for-
maliter est feb. per mēbrum apatum: deinde recti-
pitur in eo et in alijs mēbris. hoc dicit q; dato
q; aliquod membrū habeat calorem extraneum et
ipsū alteri mēbro cōciet: ille tamē calor nō dicit
feb. nec alia mēbra recipientia calorem ab eo di-
cuntur feb. nisi calor prius fiat in corde. et post-
ea per cor alijs cōcietur: cū cor sit primum subie-
ctum feb. iuxta superius determinata. Et hec pri-
ma diuersitas cōcernit feb. magnitudinē aut par-
uitatem: salutem aut cōtrariū. nam quedam
mēbra apostemata faciunt maiore febrem et ma-
gis mortalem sicut epas et pulmo. quedam mino-
rem et magis salubrem sicut renes et matrix. scda di-
uersitas est in duratione carū. nam quedā faciunt
longam sicut matrix: et quedā breuem sicut cere-
brum. tertia diuersitas est in periodis earū. Aliter
enī periodificant feb. apatis: epatis. et aliter feb.
apostematis renū: quāuis he diuersitates ifequā-
tur diuersitates materierū: in etiā insequuntur di-
uersitates mēbrorū. he aut tres diuersitates fiunt
fm magnitudinē ipsorum. scilicet. membrorū in se ipsis
que magnitudo attenditur penes tria. scilicet. penes no-
bilitatem sue operatiōis: penes sensibilitatē suā:
et penes pūgitiuitatem ad cor. Aliter fm magni-
tudinē ipsorum. scilicet. apatū in se ipsis. scilicet. fm q; apo-
stemata sunt magna vel parua. Secundū autē pe-
nes quod diuersificantur membra apostemata in
faciendo feb. est fm magnitudinem venarum scilicet
pulsatiliū et quietarum. et in hoc tangit maio-
rem aut minorem colligantia cum corde. Tertius
vero in quo diuersificantur membra apostemata
in faciendo feb. est fm membra sua scilicet alta a cor-
de quibus mēbris cōmunicat membrū aposte-
matum faciens feb. exempli gratia. matrix cōciet
capitū. ideo apostemata matricis faciunt feb. cū
dolor et capitis.

Nam in mēbris intrinsecis sunt que
sunt propinqua cordi et vehēmentis com-
munitatis: sicut velamē et pulmo: et de eis
sunt que sunt longinqua a corde et debilis
cōmunitatis sicut renes. ipsi enim nō sem-
per faciūt propter apostemata sua febres

Tractatus

fortes neque continuas et multotiens quidem sunt interpolate et sunt de genere febrium commixtarum et febrium tertianarum et quartane et quintane et sextane. et sunt cum eis rigor et horripilatio: et ambiguum sit esse earum et significat eas grauitas in loco renum et in partibus aliarum et dolor et proprietas caliditatis in membro maioris consueti.

Unde declarat predictam diuisionem: et quauis sua interesset ostendere quomodo membra diuersificata in magnitudine et paruitate et diuersificata secundum venas suas. et in summa secundum maiorem aut minorem colligantur cum corde. et tertio diuersificata secundum membra sua a lita a corde quibus cōcant faciunt febres diuersas in magnitudine et paruitate salubritate et mortalitate et longitudine et breuitate Item diuersitas in periodis tamen quod hec sunt nota ex dictis in tertio canone solū exempli gratia. ostendit quomodo membra diuersificata in longitudine et propinquitate ad cor et in maiori et minori cōmunitate cum corde cum apostemantur diuersificantur in faciendo febrem. Dicit ergo quod de membris sunt aliqua que sunt propinqua cordi et vehementis cōmunitatis cum eo: sicut velamen. scilicet diaphragma et pulmo. et ista supple faciunt magnas febres et mortales et breues et continuas cum apostemantur. et de eis sunt aliqua longinqua a corde et debilis cōtatis cum eo: sicut renes. ipsi enim non semper faciunt cum apostemantur feb. fortes neque continuas: sed multoties sunt interpolate: et multotiens non sunt interpolate. et sunt de genere febrium commixtarum: et quandoque sunt tertiane et quartane et quintane et sextane: et sunt cum eis rigor et horripilatio et ambiguum sit esse eorum. scilicet apostematum ignoratur enim cuius membri sint apostemata ista que faciunt tantas feb. diuersitates: et an sint apostemata renum. hec in apta renū signifi-
ficatur per grauitatē in aliarum qui est locus renum. et per dolorem eius loci. et quod proprie in illo loco sentitur caliditas maior consueti. Et nota quod quauis bimodis inquisitio non pertineat ad hunc locum sed potius ad. 17. tertium quod ea tantarum diuersitatum in his febribus est triplex. Prima est diuersitas materierum que faciunt hec apta. unde ratione huius permittent feb. diuersas. scilicet est longinquitas huius membri a corde. unde feb. eius quoniam non sunt continue neque fortes. tertia causa est diuersitas in aduisione cum apostemata hec cōtāt: sicut frequenter accidit. unde per aduisionē materierum huius aptis antecedentium: et cōtūtarum sit transmutatio harum in melancolicā. unde sunt quartane: quādo sunt pluri quantitate: et non ita per aduisionem ingrossate. cum vero per aduisionem magis paucificantur et ingrossantur sunt tertiane et eodem modo sextane.

Cum autem aggregantur in membrum sit propinuum principali: aut fortis cōmunitatis cum eo: aut vehementis sensus et est nervosum: tunc cum vehementia feb. comitantur apostemata eius accidunt ei inquietudo magna et spasmi.

In premissis infert canon primus. quoniam becoia aggregantur in membro aliquo. primum quod sit primum principale. scilicet cordi. aut vehementis cōtatis cum eo: puta per venas et arterias. aut vehementis sensus: quod sit nervosum: tunc cum vehementia feb. primum apta

De cura

eius accidunt inquietudo magna et spasmi. sicut exempli gratia. in apte pānculorum cerebri.

Et fortasse comitantur ipsum accidentia extranea sicut apostemata matricis: al sociatur enim ei cum fe. soda et dolor ceruicis. Secundo infert quod aliqui cum comitantur apta membri intrinseci: sicut apta matricis accidia extranea sit in eo soda et dolor ceruicis. scilicet partis posterioris colli ad caput terminati. huius autem est causa: quod matrici dorso alligatur. unde facilliter cōcitur capiti et collo per nuca et venas et arterias que sunt in dorso. appellat autem hec accidia extranea propter magnā distantiam matricis a collo et capite. et quod matrici non est nervosa per nervos a cerebro et nuca: tum habentes. sic enim accideret spasmus in fortibus doloribus eius. quod bene sentit Aulic. 21. tertij. caplo de anat hominis matricis. et hoc est exemplum diuersitatis feb. sequentium membra apta diuersificata secundum membra alia a corde quibus cōmunitat.

Et caliditas quidem quauis inflammatur in his aptibus. tamen non est valde vehementis acuitatis: sicut est in caufonide nisi sit res magna. et causa in eo est quoniam putredo non est ipsa neque mota ad exteriora. Unde ponit signa aptum intrinsecorum. primum est sumptum a caliditate. secundum a pulsu. tertium ab urina. partes patent. In prima parte dicit quod caliditas quauis sit intentia in his aptibus. non tamen mentis caliditatis. scilicet exterioris: sicut in caufonide nisi sit res magna. scilicet apta magnū ab humoribus multū calido. Et causa huius est. quod putredo. scilicet vapores putridi non est sparsa ad exteriora. tum propter debilitatem virtutis. tum propter inobedientiam materię. et causa est. quod mouetur interior ad locum aptum.

Et pulsus quidem in febribus aptus intrinsecorum est pulsus febrium putredinis parvus in principio velocis constrictionis apud statum: deinde magnificatur et fit velox et spissus secundum membra et materiam: et secundum quod sciuit: deinde erit ferrinus et facies secundum membrum in nervositate et carnositate sua.

Secundum signum. pulsus in febribus aptus intrinsecorum est sicut pulsus in fe. putridis. parvus in principio. exacerbationis et velocis constrictionis apud statum. scilicet in statu vel parū ante statum: cum maior sit necessitas mundificationis quod eventat. Deinde: ly deinde notat ordinem locutionis et non tempus ut sit sensus: deinde debes scire quod pulsus magnificatur: et fit velox et spissus secundum membrum et materiam sicut sciuit. scilicet lib. primo fen scda cap. de pulsu aptum. et lib. tertio in proprijs capitulis. nam membro apto existente carnosum et arteriosum ut materia existente calida pulsus sit magnus velox et frequens. e contra in membro e contrario se habente et materia frigida. Deinde. ly deinde notat ordinem locutionis. ut sit sensus. etiam debes scire quod pulsus sit ferrinus aut vndosus. et secundum membrum in nervositate et carnositate sua. nam membro existente nervoso sicut panniculi sit ferrinus. et existente carnosum sicut substantia cerebri et carnis epatis sit vndosus.

Et urina secundum plurimum est ad albedinem declinans et paucitatem tincture propter declinationem materię ad apta secundum quod sciuit.
 Altimum

Ultimum signum vna que fm plurimū est ad albedinem declinans. i. ad paucitatē tincture propter declinationem materie ad apā sicut sciuit. cap. de effine. ex apate. 7 fen scda capi. de coloribus vñe.

Dubitatur an ad apostemata viscerū se/ quātūr febres cōtinue arguē q nō. materia feb. cōtinuārū est intra venas. vt. s. cap. de putredine. sed materia apatum exiit vñas et in poris membrū cōtinetur. scdo. continuārū ppriū est nō habere rigorem. p̄mo de differentijs feb. sed quedam apostemata quorundā viscerum vt renū faciunt febres cū rigore vt hic Auzcē. In oppositū est Ga. quarto afforismorū super illo afforiz. febres quecūq; deficientes. Dicendum q licet fm plurimū feb. apatum viscerum sint continue. ita tamen ipsas esse interpolatas. p̄nam partem butus cōclusionis voluit Gale. loco allegato et quotidiana experientia comprobatur. secundam partem vult Auzcen. in loco present. et multoties sunt interpolate.

Sed ad rationes in oppositū respōdet. Ad p̄nam negetur maior vñuēsaliter intellecta. Ad secundam conceditur ad quod deducitur. est tamen neganda maior vñuēsaliter intellecta. imo exaerbationes continuārum aliquando incipiunt cū bozore vt in capitulo de latica.

Cura earum.

Capitulum.

xv.



Ratio harum febrium est curatio febrium acutarū post curationem apostematum. radix enim in eis est cura apostematiz cum obseruatione cure febris de infrigidatione et humectatione. Et in his febribus non conceditur potus aque frigide neq; introitus balnei.

Habet hoc capitulū duas partes. in p̄ma ponit duas intentiones habēdas in cura feb. apostematiz. et ostendit que sūt dignior. in secūda. exempli gratia. ponit curam apostematiz colericū. secūda ibi. (Et si fuerit apostema.) In p̄ma parte dicit q curatio harum febrium est curatio feb. acutarum post curationem apostematum. nam radix idest fundamentum in curatione earum est cura apostematiz. Hec enim est intentio p̄ma cui maxime intendendum est. Secunda intentio est obseruatio cure febris cum infrigidatione et humectatione. Notandum hic Auzcen. multum abbreuiasse curam febriū apostematiz: quia si radix cure est apostematiz scita est in generali. quarta p̄mi capitulo de cura apostematum. et scita est tertio canon. de cura cuiusq; apostematiz in trinfeci. Et intentio que est ad febres putridarū. et in capitulo curationis acutarum. et si intentio sit ad accidentia cura p̄cessit in hac fen. Sed contra dicta Auzcen instatur. quia cura harum febrium nō semper est cura febrium acutarum: cum aliquando nec apostemata sint acuta neq; febres sequentes ea sicut manifestum est in febribus sequentibus apostemata frigida. Secundo alio quando cura febris est dignior q cura apostematiz: quando feb. est corpus arefaciens: tunc quamuis obstat apostema cōpeteret potus aque frigide. vt voluit Auzcen. in capitulo generali curationis nō se. et in caplo de rebus in quarū quibūdā re.

Ad p̄nam cōceditur ad quod deducitur. Sed intentio Auzc. fuit hic ponere curam feb. acutarū que sequūtur apostemata calida. q; feb. sequētes apostemata frigida. parū aut nūlū vertunt ad se curam. sed quasi totaliter attendit apostematiz nisi fuerit et bica: que tamē raro accidit nisi post longum tempus nisi forte fuerit apostema pulmonis aut capsule cordis et similitum impediētū de bitam cordis euentationem. et etiā nisi esset apostema epatis et stomachi quibus nutrimentū subtrahitur toti. hec enim satis festine ducūt ad et bica. Ad secundam cōceditur similiter ad qd deducitur. sed dicta Auzc. in presenti parte veritates cōtinent vt in pluribus. Et nota q ly post positū in hoc textu nō dicit ordinem t̄pis: sed ordinem dignitatis. ambe enim intentiones. i. que debet apati et que debet febri sunt simul tpe exequēde. Scdo dicit q in his feb. nō cōceditur potus aque frigide ne materia apatis in crudetur. hoc tñ vt statim dicit veritatē bz regulariter vt dicit et vt in pluribus neq; cōceditur introitus balnei ne materia putrefacta per balneum amplius fluat ad apostemate. 11. terapeutic.

Et si fuerit apā herispilla lz fiat positio rerū frigidarū et infrigidatarū actu de foris sup ipsum sicut succus lactuce et sempuiue et portulace cū aliquātulo de fauic. 02 dei albi q sine cessatione infrigident sup nives et pmutent. et fortasse permulcet cū eis oleū onfacinū aut oleū rosātū. Et si comederit lactucas ablutas infrigidatas pertrā sit et inuatur cum eis.

Adic curat apā colericū dictum herispilla et intēdit repercussionē et multe infrigidationē ne corp⁹ marasmetur. dicens sup loco apato debent potus res frigide. i. potētia infrigidate actu sicut succus portulace lactuce sempuiue frigide et hūide in secundo cū aliquātulo de farina ordet que incessanter infrigident super nīuem et permulcet. Et fortasse. f. aliquādo permulcet cū eis oleū onfacinum. et istud est ex oliuis immaturis et oleo rosa. et hoc qñ nō esset opus tāta infrigidatione et maioris doloris mitigatione. 30ar in p̄mo Theysica. octauo timuit vngere cū oleo aliquo membrū qd cūq; in qd colera dñatur. Scdo dicit q si cōcederit lactucas ablutas infrigidatas. factu trāsit. i. loco cibi. q; erit satis subtilis dieta. et inuatur cum eis loco medicine. Sed nota q lactuce nō ablute sunt minus frigide q lactuce ablute. scdo canone et pprie cū aqua calida. habet enim partē nitrosam in superficie que post abluōnē remouetur. propter hoc nō ablute magis conueniunt sanis. sed ablute egris maxime patientibus herispillaz cuius opus sit vebementi infrigidatione. nec timeatur de ventositate. fortis enim calor herispille res soluit illaz. debent autem comedi cocte vel crude fm vigorem digerentis. Cura febris apostematiz duplex habet regimē. vnum debetur febri complendum infrigidatione et hūectatione. secūdam debetur cause antecedenti. quoddam cause coniuncte. tertium vtriq; p̄mu regimē habet tres intentiones. scilicet cūatationem. diuersionē. et fluxus interceptionem. Euacuatio autē maxime complenda est si febricitantia aut aliquo tenente locū eius. Cōpletur etiā solutiōe integrata minoratiuo. digestiua. et eradicatoriua. q respiciant ma/

z iij

Tractatus

terram peccantē et apātū membrū. Euacuatiua
sint ita moderata vt eūent materiā ppiā que est
aīcedens et nō agitent materiā pūctā. Diuersio
autē perficitur cū cū antibus tā dictis cū clisterib?
et similibus. Itē cōueniūt ventose sine cūone: flu/
xus interceptio perficitur cūz stipticis applicitis
super mēbrū: per qđ fluit materia ad mēbrū apa/
tum. Itē cū ingrossantibus et cōtingentib? mate/
riam sicut sirupus de papauere: et similia. Qđ cōm/
regimen debitiū cause cōiuncte bz tres intentiōes
scz repercussione qđ debet in pñ. scđo repercussio/
nē mixtam cū resolutione que debet post pñcipiū
vsqz ad mediū status. tertio resolutionē que de/
betur deinceps qđ si in viā maturationis tenderet
adiuuetur et tandē eripatur cū motibus. Item cū
sumptis interius. postea mundificet et cōsolidet.
Qđ tertius aut regimen bz duplicē intentionem. s.
curam acētum perficiendā fm corū exigentiā. Se/
cūda est regimē sex rerū qđ declinet in dñū discras/
ie. et dicta bz esse magis tenuis in feb. apātū qđ in
quacūqz alia febre ne apata augeantur.
De dispositiōibus febriū cōpositarū. Cap. xvj.



Febres quādoqz cōponunt adinui/
cem. Fortasse enī cōponuntur ex
eis spēs ingrediētes in genera elō/
gata sicut cōpositio feb. ethice cū
feb. putrida. et quādoqz cōponūtur spēs ex
eis in genere primo cōueniētes sicut est cō/
positio specierū feb. putredinis sicut tertia/
na cū flatice vt pote febriū noiata emitri/
teus. et sicut cōpositio feb. apātū. Et qñqz
cōponunt de eis spēs cōueniētes in spē si/
cut cōpositio duarū tertianarū et duarū
quartanarū et trium quartanarū. Quare
sunt due tertiane in appitione dispositio/
nis fm paroxysmos flatice. et tres quarta/
ne in paroxysmis flatice: et quādoqz cōpo/
nuntur tres de febrib? tertianis. Si igitur
fuerit fm coalternationē erit paroxysmus
in die tertia velyementior qñ pñet ei pio/
dus diei primi et inceptio diei tertij: et simi/
liter in die quito. et similatur. hec emitriteo
sicut compositio duarū tertianarū simila/
tur paroxysmis flegmaticis.

Qđ dicitur pñt determinare de feb. cōpositis. et pri/
mo in gñali. scđo in spālī determinat de quadā fe/
bre dicta emitriteus. scđa incipit in pñ. sequentis
capli. pñmū caplm diuidit in tres partes. in pñā
ponit diuersas cōpositiones feb. sumptas ex di/
uersitate fe. cōponentiū. in scđa ponit canones. in
tertia ponit tres diuersas cōpositiones feb. sum/
ptas ex tpe cōpositionis. scđa ibi. (Et ppter.) ter/
tia ibi. (Et spēs.) Que dicit in pñā pte nota sunt
pro maiori parte. et sicut cōpositio feb. apātū in/
tellexit qđ fe. sequēs apā est fm plurimū cōposita
ex diuersis spēs? feb. que cōueniūt in genere bñō/
raliū. et hoc qđ apā vt plurimū fit de diuersis bñō/
ribus primo de acētis et morbo vltio cap. et tertia
quarti. Et qñqz cōponūtur tres de febribus tertia/
nis. si ergo fuerint fm coalternationē erit paroxys/
mus in die tertio velyementior: qñ cōiungit pri/
mus paroxysmus tertie tertiane cū scđo pñe ter/
tiane. et ita per dies impares cōiungent duo po/
roxysmi. Sed nota qđ dato qđ paroxysmi nō coalternēt

De dispositionibus

immo cōiungere nē per vā introitus aut cōstatis
tñ paroxysmus in diebus ipariis? esset velyemen/
tior. sed exemplificauit de paroxysmis coalternā/
tibus. qđ illa cōpositio est manifestior. reliqua ve/
ro nota sunt.

Hic cadunt duo dubia. Pñmū vtrū
effimera possit cōi/
ungi cū alijs generib? febriū. et hoc per me termi/
natum fuit in ca. de fe. effi. scđm vtrū putrida poss/
set cōiungi cū ethica. Qđ in quo dubio tenendū est
qđ ethica possit cōiungi cū putrida et ethica prece/
dere et putrida precedere. et ambabus a causavna
vel diuersa pendentibus.

Et ppter hñdī nō opz vt tota occupa/
tione occupetur cū paroxysmis: immo opoz/
tet vt occupet cum accidentibus.

Qđ in parte pñti ponit canones. et diuidit in qua/
tuor partes fm qđ quatuor sunt canones. Pñmus
canon. ppter bñdī cōditiōes opz vt medicus nō
cōsidat in solis paroxysmis ad cognoscendū fe. imo
opz vt cōsideret accidentia feb. per que deueniat
in eorum noticiam.

Et quādoqz accidit si fuerint fe. iste ter/
tiane pure vt festinent paroxysmi earū ad con/
tentā. i. ad illā que fortior est: at vt destrua/
tur debilior earum prius.

Qđ scđo canō. qñqz accidit si fuerint feb. iste tertia/
ne pure. s. due aut plures vt festinent. i. anticipent
paroxysmi ad contentā. i. ad illā que fortior est fm
expositiōē traductoris que merito dī cōtenta: qđ
tenet a causis magis fortibus qđ febres min? for/
tes. ideo paroxysmi anticipant: cū forte aliarū po/
roxysmi postponant. qđ pendent a pauciori materia
et minus irritante virtutē. id subdit qđ destruit de/
bilior ea in primis et remanet fortior posterius.
Et notanter dicit si fuerint iste tertiane pure. qđ
si essent impure aut forte vna earū ipura staret qđ
debilior minus molestās et cūsus paroxysmi poss/
ponerent remanere posterius. qđ pēdet a materia
grossiori et minus calida. Et omitto alias exposi/
tiones quas ponit Bē. et alij. qđ hec est de intensi/
tione traductoris et cōsona textui Aui. et multis
plicatio expositionum est confusio.

Et quādoqz significat cōpositionē redi/
tio horripilationis post quietem.

Qđ tertius canō. redditio horripilationis post que/
tem eius significat cōpositionem. s. si per notabi/
le tempus redit postqđ quietur: immo hoc est de si/
gnis emitritei vt videbitur.

Et turpe quidē est medico scienti signi/
ficationes cuiusqz feb. et accētia ei? vt non
pāpiat cōpositionē a pñio die aut secūdo.

Qđ quartus can. turpe est medico scienti. i. qđ scire
dī signa cuiuscūqz feb. et accētia eius vt non co/
gnoscat cōpositionē earū a pñio die vel a secūdo.

Qđ notandū qđ cōpositio barū fe. que dī cognosci/
a primo die vel scđo nō est cōpositio effimera cum
ethica vel putrida. qđ iuxta superius determinata
hec cōpositio nō pōt fieri salte p notabile tēpus.
ethica etiā raro reperit a pñcipio. hec ergo cōpo/
sitiō erit bñozalium adinuiem que si confungan/
tur per viā cōmunicatiōis cognoscuntur. quia
non apparent accidentia vnus solus materie:
neqz vnus solus paroxysmi. id tamen est valde
difficile nisi apud medicos valde doctos et ceter/
citatos.

citatos. Si autem componantur secundum viam introitus id est minus difficile. sed opus medicum continue assistere ut comprehendantur coartatione pulsus secundam post primam. Si vero componantur secundum viam coartationis id est satis facile. *Et tunc secundo de crisi mitti?* locutus est dicens: si non cognoscis primam vel secundam de cognoscere tertia vel quarta. *¶ Sed nota* quod aliud est cognoscere hoc generale. scilicet quod plures febris sint compositae ad invicem. et aliud est cognoscere distincte febris componentes. Prima notitia est satis facilis quam medicus potest cognoscere apria die vel secunda. scilicet secunda est difficilis. de qua loquitur *Galenus* secundo de crisi.

¶ Et compositio febris ethice cum febre putredinis est ex illis que valde ambigua sunt. quoniam ipsi vident interpolationes et inceptions rigoris et horripilationis. et reditutionis sudoris si fuerint et horas particulares. quare estimant quod sint illae febris putredinis tantum inseparabiles aut compositae ex continua et interpolata.

¶ Idcirco est quintus canonicus. et est de compositioe ethice cum humoribus aut febris putredinis est de illis que sunt valde ambigua. quoniam medici vident interpolationes. scilicet remissiones et inceptions rigoris et horripilationis et reditutiones sudoris post sudorem precedentem si in illa febre fuerit rigor. et vident horas particulares paroxysmorum. quare estimant quod sint febris putredinis tantum continua aut compositae ex continua et interpolata. et non estimant sibi esse ethicam cum in ethica non sint excrementa neque typi neque sudores. et apparet sibi quod omnia accidia reduci possint in solas febris humores. *¶ Notandum* quod multi in edici sunt. credentes se esse magnos iudicatores cum vident unam continuam quod excipiat corpus et vident aliquas vixne grossitiae et velut vinctuolam in superficie vixne statim iudicant esse compositam ethicam cum putredine. cum tamen non sit. nam omnia haec accidia in pluribus putridis compositae possunt. *¶ Nota* tamen quod minus malum est iudicare egritudinem maiorem quam minorem multis ex causis que tibi note esse debent.

¶ Et quandoque continua compositio ita ut appareat febris una continua similis que similatur sinoclio. et tunc quidem non est excusatio reditutionis ad significationes. Et si fuerint paroxysmi breues non consequitur eorum continuatio nisi propter rem magnam de multitudine numeri eorum proprie. et fortasse vides interpolationes harum febrium longas.

¶ Sextus canonicus. quoniam componuntur febris ad invicem ut appareat febris una continua similis. scilicet uniformis quod similatur sinoclio. scilicet febris conclusa. et per cognitionem compositiois earum opus redire ad signa. scilicet ad notandum coartationes pulsus que erant quoniam paroxysmi sub ingreditur alter alterum. et si paroxysmi erunt breues non poterit saluari illa uniformitas nisi sint multi. tunc videbis frequentes coartationes pulsus. et fortasse quoniam sunt breues et non multi tu videbis interpolationes longas inter unum paroxysmum et alterum ita ut non servet febris uniformitas. Si vero sunt longae et pauci tu videbis pauciores coartationes pulsus et erit difficile quod servet uniformitas febris. cum oporteat paroxysmos pcedere per tempora sua quod a medico facile comprehendunt. Si vero sunt multi et longae frequentes frequentes coartationes pulsus et febris.

augendo procedit. coartatio itaque pulsus est effectus signum subingressionis paroxysmi. aut quod nova materia moueatur.

¶ Et quoniam componuntur febris diuerse sicut emitritus eradicat postrema eorum et remanet cronica pura siue sint due interpolate aut due continue aut interpolata et continua.

¶ Septimus canonicus. quoniam componuntur febris diuerse sicut emitritus quod componitur ex colerica et flegmatica et eradicat postrema. scilicet colerica que est postrema in paroxysmando cum porismet de tertio in tertium flegmatica quotidie et remanet cronica pura scilicet flegmatica. et hoc est verum ut plurimum siue sint due interpolate aut continue aut interpolata. et continua dico ut plurimum cum posset esse flegmatica breuior certa colerica.

¶ Et quandoque componitur cum emitriteo alia tertiana et flatuca et melica. nam si est cum tertiana eradicat tertiana et purus fit emitritus. et si est cum flatuca aut melica eradicatur emitritus et depuratur flegmatica et similiter melancolica.

¶ Octauus canonicus. et quoniam componuntur cum emitriteo tertiana alta et flegmatica et melica. et si componitur eradicat tertiana et remanet emitritus purus. Si cum flatuca aut melica eradicat emitritus et remanet pura flatuca aut melancolica. *¶ Contra* quod eque cito dicitur eradicari colerica quod componitur emitriteum scilicet colerica addita emitriteo. et eque cito dicitur eradicari flegmatica emitriteo addita sicut flegmatica componens emitriteum. cum non videatur causa diuersitatis. *¶ Respondetur* quod causa diuersitatis quod flegma admixtum cum colera sicut est in emitriteo retardat motum colere et eius resolutionem. sicut colera accelerat motum flegmatis et eius resolutionem non ita est quando flegma et colera sunt in diuersis mineris.

¶ Et quandoque accidit compositio in eis secundum alium modum et est ut componatur interpolata et continua diuersi generis aut conuenientes ambe in eo. aut conuenientes in specie sicut tertiana periodica cum tertiana inseparabili. et sicut componuntur due interpolate similiter componuntur due continue.

¶ Idcirco ponitur nonum canonicus. secundo reprobat opinionem ne quorundam. scilicet ibi (*Quidam autem.*) In hoc 9^o canone ponit plures compositioes duarum febrium simul nam quoniam componuntur continua et interpolata diuersi generis. ut puta humoribus interpolata et continua ethice: aut conuenientes ambe in uno genere. ut puta interpolata colerica et flegmatica continua vel contra aut conuenientes in specie sicut tertiana interpolata cum tertiana continua. Et similiter si cut componuntur due interpolate eiusdem specie: sicut due tertiane interpolate sic componuntur due continue eiusdem specie sicut due continue tertiane.

¶ Quidam autem extimauerunt quod due continue non componuntur sicut due tertiane: quoniam quando materia est intra venas non est posset diuersificetur illud in quo accidit putredo. putredo enim est procedens in toto.

¶ In hac parte ponitur opinio quorundam contra compositionem duarum continuarum eiusdem specie siue eiusdem humoris. secundo reprobat illas secundum ibi. (*Et hoc quidem.*) In prima parte dicit

Tractatus

¶ quidam estimauerunt quod due cōtinue. scilicet eiusdē humoris nō cōponuntur adinuitē: sicut due tertiane cōtinue nō cōponuntur adinuitē: quādo materia. exēplū gratia. colerica est intra venas illud. scilicet locus in quo accidit putredo. scilicet vntis colere facientis vna tertiana nō pōt diuēficari a loco in quo altera cōtinetur faciens alterā tertianam. putredo eū accensa in vna parte colere est proce dens in tota colera que in illo corpore cōtinetur: eo quod vntis illius corporis sunt continue. similiter colera in illis venis cōtenta est cōtinua. ergo ex illa colera nō possunt fieri due febres. aliter sequeretur quod quilibet feb. esset due: immo plures quod due: cum humor faciens febrem sit diuisibilis in duas partes aut plures: quarū quilibet sufficeret facere feb. relinquitur ergo quod si debent esse due feb. eiusdē speciei. ut puta due tertiane: quod materia vntis debet esse distincta a materia alterius loco. Hoc autē nō pōt esse ad intra venas propter cōmūctatē: sed bene ad extra: cum posset morborū nō sint adinuitē cōtinui. possunt itaque due interpolate eiusdē speciei adinuitē cōponi. nō autē due cōtinue eiusdē speciei.

Et hec sententia nō ē de illis que necessaria sunt proculdubio apud me: quoniam putredo incipit proculdubio ex loco: deinde spargitur: deinde currunt indicia vehementer et interpolationis finis gradatione putredinis primae. et finis eam sunt ei motus. nō ergo elongatur quin accidat putredo cui sit dñū aliud quod incipiens in parte materierū: cui nō sit dñū sequendi aliud: immo aggregatur in ea ut incipiat et sequatur simul: quare erit ei gradatio temporis qua experitur.

In presenti parte remouetur hoc opinio et fundamentū suum. Sed pro huius textus difficultatis declaratione: ut habeatur mens Auctoris. premittitur quod ad hoc ut due cōtinue eiusdē speciei. ut puta due tertiane cōponantur requiritur quod colere putredines vel multū disposite ad hoc ut putreat facientes istas duas tertianas sint discontinue ut vtriusque tam cā aīō quod puncta sit discontinua a causa ante et cōiuncta alterius. aliter sequeretur sicut dictum fuit quod quilibet feb. pendens a materia sufficiente pro duabus febribus essent due feb. quod tū est absurdum. ¶ Hoc premisso pono casum Gentii. quod vna portio colere parata putredini cōtineatur in venis orientibus a parte vntis descendente infra emulgentē sinistram que vntis ramificans per totum eius sinistram. Similiter altera portio colere parata putredini cōtineatur in venis orientibus a parte vntis ascendente ramificantis per brachium dextrū. et colera existens in oibus alijs partibus sit bene disposita nō parata putredini. Et pono die lune hora. 12^a. parte colere que continetur in venis cruris sinistri putredine et facere exacerbationem vna que sit remissa et parū affligens sed die martis hora. 18^a. putreat vna pars colere existens in venis brachij dextri et faciat exacerbationem forte et multū affligentē. postea die mercurij hora. 12^a. putreat altera portio colere que est in prima minera et faciat exacerbationem secundam primae similem in intensione et acutibus: sed die iouis putreat altera portio sed e minere hora. 18^a. faciens exacerbationem intensam et suam similem alteri que incipit die martis. et sic desinens. et tamen leuior feb. primo terminetur remanente secunda per

De dispositionibus

aliquot dies. tunc manifestū est has duas feb. tertianas cōtinuas simul cōponi. et sunt vere due: cū materia aīō vntis et cōiuncta sit loco distincta a materia alterius. ¶ Et tunc ad formā argumenti primae opinionis respondet Auct. negando primam hanc vntis sunt cōtinue. ergo colera cōtenta in venis est cōtinua: immo forte nullus humor est cōtinuus nisi sanguis. Secundo negetur hec prima. colera est cōtinua in venis. ergo nō possunt fieri due febres cōtinue a duabus portionibus colere putredinibus ad intra venas. Et sicut dictū est de colera ita dicendum est de alijs humoribus quod a quocūque possunt fieri due febres cōtinue. ¶ His premis factis est expositio textus. Et hec quidē sententia nō est de illis que apud me proculdubio sunt necessaria: immo supplere nō est vera: quoniam proculdubio putredo. scilicet calor putredinalis incipit ex loco. scilicet in parte materie que in loco determinato cōtinetur: deinde putredo spargitur per partē materie sufficientis pro vno paroxismo: deinde currunt indicia vehementer id est excrecentie et interpolationes inter vnam excrecentiam et alteram finis gradatione putredinis primae. scilicet finis putredinis. calor putredinalis accensus in prima parte materie egreditur ad reliquas partes. et finis eam gradatione sunt ei motus quibus periodicat: et hec dicta vntisque pertinent ad vnam feb. cōtinuā. nō ergo elongatur quin accidat putredo. scilicet calor putredinalis: in alia materia eiusdem speciei distincta loco a prima cui putredini sit dominium incipiens in parte materie illius: cui scilicet putredini nō sit dñū sequendi aliud. scilicet alia materia loco ab hac diuersam: immo aggregatur in ea. scilicet putredine ut incipiat in hac. materia secunda. et ut sequatur simul scilicet in eadē materia putrefaciendo partem post partem et faciendo novam exacerbationem. quare erit ei scilicet putredini gradatio partium inter vnam excrecentiam et alteram qua experitur hanc esse febrem distinctam a prima: scilicet et hec pertinent ad secundam febrem.

Sed dubitatur utrum due cōtinue de sanguine que sinocbe appellatur possint componi. ¶ In quo dubio tenendum est quod due vere sinocbe sine putredine nō possint componi a diuiscem saltem pro tempore notabili quod sit de consideratione medicorum. nam cum sanguis sit in venis cōtinuus: propter aliquā causam primitiuam ipsum inflammare incipiat ebullire: ebullitio in toto facilliter pcedet. Similiter si propter superfluum quantitatem ipsius opulantes et prohibentē euentationē ebulliat sine putredine. ¶ Secundo dicendum est quod due aut plures sinocbe putride pendentes a sanguine malignato: propter alterius humoris mixturem possunt adinuscem componi. ut puta si sanguis a furcula supra malignaretur et putreficeret propter alterius humoris admixturem. similiter ab inguinibus infra reliquo sanguine nō existente malignato. ¶ Tertio dicendum est quod sinocba sine putredine pōt componi cū sinocba putrida pendente ab aliqua putredine alicuius sanguinis in aliqua parte corporis malignati propter alicuius humoris admixturem ipsum putrefaciens. nam quāuis propter causam primitiuam totus sanguis ebulliat: stat tamen vna parte putreficeret et alteram non putreficeret propter diuersam sanguinis dispositionem.

Et species quidem compositionis febrium sunt tres intrans. et coalternata. et cōicans. Et intrans est ut ingrediatur vna earum super alteram.

per alteram. Et coalternata vt ingrediat post eradicationem eius et cōicans est vt in cipiāt cum ea.

In ista parte ponit diuersitates cōpositionis feb. b. sumptas ex tpe cōpositionis. d. q. funetres. Intrans coalternās et cōicans. Intrans est vna ingrediat super alteram. Coalternans est vt in grediatur vna earum post eradicationem alteri. Cōmunicās est vt vna incipiat cum alia.

Sed ad illa duo dubia quibus vult Gen. excitare intel lectus solertes facilis est responsio. Ad p. m. querens in quo differunt due feb. simul incipien tes ab vna pendente a tanta materia quanta est materia ambarum. Rñdetur q. ille calor qui est in corde existens vnus numero pendens a duabus materibus loco distinctis est due febres. alter ve ro oīno similis illi pendens ab vna materia existē te in vno loco que ē equalis duabus materijs fe. duarū se cōcancum est solū vna feb. Sed bec dif ficultas et similes determinate sunt in expositio ne p. m. capituli b. v. sen. Ad scōm dubium querens in quo differt paroxysmus vnus flegma tice in quo post. p. incipit calor post frigus iterum incipit frigus. postea calor vt aliqui accidit iuxta superius dicta in cap. de flegmatica a porisimis duobus duarū flegmaticarū qui cōponant fm se mitam introitus. Rñdetur q. in p. m. casu ca lor qui est in corde est vnus paroxysmus. in scō ca su calor vnus existens in corde est duo paroxysmi q. pendet a duabus materijs loco distinctis.

Et cū videris feb. cōclusam et est in ea ri gor et non sudor. fortasse accidit in rigori bus pluribus sudor vnus. tunc testifica cō positionem.

Ille ponit duos canones. Primus cū videris fe brem cōclusam. i. fortē et vniformē siue pendeat a colera sanguine. et est in ea rigor et non sudor: q. forte materia i. putreat extra venas et faciat ri gorē non tñ est sudatua. a fortasse accidit in rigo ribus pluribus sudor vnus: q. forte tantum mate ria vnus feb. erit sudatua et reliqua nō: quāuis putreat extra venas. tñ testifica cōpositionē. Est em manifestū in cōclusa nō accidere rigore nisi tpe crisis iuxta afforismū. A causone habito rigore.

Et similr cū videris in cōclusa supfluita tem in frigore extremitatū et rigoris: sed pa rū de ambobus. tñ fortasse est in cōclusa. Secundus canō. s. cū videris in cōclusa super fluitatem in frigore extremitatū et rigore testifi ca cōpositionem: sed parū de ambobus. s. frigo re fortasse est in cōclusa absq. q. fit alia feb. secum cōposita. Ex bis ergo iserē q. in feb. colerica cō tinua cui nō sit admixta alia feb. pōt esse parū fri goris et rigoris. vel q. vne habet obtusum sensus in eārū cōcauitate: vel q. aliquis vapor colericus acutus in p. n. exacerbationis motus extra posset aliquē facere: aut tertio q. ppter suffocationē ca loris inact aut aliud noementū intrinsecum ca lor: naturalis fugit inter? sicut in lactica. b. tñ tpe p. in cōtinuis parui sunt. Nota cura feb. cōposi tarum multū pendet ex notitia curatiōis feb. sim plicium cōponentū. Et ex canonib. traditis su perius in capitulis g. n. l. b. Sed hic attende q. feb. cōposite aut sunt similes aut aliquo mō cōtra rie. si similes eodē regimine regende sunt. si vero cō trarie magis attendendū est ei que magis infestat

et sine cuius curatione altera curari nō pōt: alte ra tñ nō neglecta. ppter ea sanū cōsiliū est vt in morbis p. n. cōpositis medicine cōtrarie misceā tur que nō sint fermentate vt natura sagat possit dirigere vnanquāq. cōtra suū cōtrarium corrum pendum. Vel primo cura illā que periculosior est et minores dat inducias: deinde reliquā. Vel ter tio elige medicinas medias inter vtrūq. cōtrariū nā medium cōtrariā ē extremis: et est aptū vtrūq. corrumperē cum auxilio nature: cū remissum sem per remittat intensum.

De emistrico.

Capitulum. xvij.

Emistricus est febris cōposita ex duabus febribus. quarū vna est tertiana. et altera est flatica. Primo notificat emistricū ponens diuersitates et causas. scō signa ei. tertio ponit curā. scōa ibi. (Adagis p. p. n. signa rum est.) tertio ibi. (Necessarium.) p. m. caplm diuido in tres partes. in prima describit emistri teum. in scōa ponit quāsdā diuersitates ei. in ter tia ponit cano. p. n. scōa ibi. (Et fit in die vno.) tertio ibi. (Et fortasse extenditur.) In p. ma parte dicit q. emistricus est fe. cōposita ex duab. quarū vna ē tertiana et altera flegmatica. In qua descriptione ponitur fe. loco generis. Ex quo ap te intelligere possumus emistricum quāuis com ponatur ex duabus feb. esse fe. vnicā cuius vnitas seruat in minera vna. nā in emistrico flegma et colera facientes duas feb. sunt in vna minera. vt etiā clarius videbit statim. Ex quo inferē q. si due feb. cōponerent vna flegmatica et altera colerica quarum minere essent distincte loco. ille feb. non essent emistrici: q. nō seruaret vnitas in minera.

Et fit in die vno paroxysmus tertiane et quotidiane simul: aut fm semitā cōitatis et inuentionis: aut fm semitā coalternatiōis et vicinitatis: aut fm semitā introitus. Et de diuisionibus difficilior ad cognoscendum est prima: deinde secunda.

In hac parte ponit diuersitates q. sunt quatuor: prima q. in emistrico fit in vna die paroxysm. ter tiane et quotidiane simul et fm semitā cōitatis et inuentionis: q. p. n. ambo simul incipiūt: aut fm semitā coalternationis et vicinitatis: q. finito vno alter incipit: aut fm semitā introitus: q. scōs subingreditur post inchoationē p. m. et ante finē eius. scōo dicit q. de his diuisionibus. i. mēbris di uisionis difficilior ad cognoscendum est p. n. de in de scōa. Notandū fm Gen. q. scōa nō accipitur hic vt distinguitur cōtra tertā. esset emi sermo fal sus. nā intelligeret ex hoc q. emistrica cōposita fm semitā coalternationis et vicinitatis esset diffi cilior ad cognoscendum q. emistrica cōposita fm se mitā introitus: sed hoc est falsum: q. p. n. quā to magis distincti inuadūt tanto est minor cōfusio et maior certitudo. sed distinctius inuadūt qñ cōpositio est fm semitā coalternatiōis. ergo emi stricus talis cōpositionis est facillioris cognitio nis. et illa que est fm semitā cōitatis est difficilioris cognitionis. illa autē que est fm semitā introi tus medio modo se b. Accipit ergo hic scōa pro scōa et tertia. et est sermo Gal. p. n. de dñtīs fe. vbi p. m. q. duplex est dñta fe. emistricae cōplica tionū: qñq. qdē inuadētib. p. n. eadē hora sñ quādoq. fm diuersa tpa subdit q. emistricae fm di uerfa tempora inuadentes sunt. faciliis cognitio

Champerius. Feb. is bec mīx ta ē tabida: pu tridaq. p. n. cum amara bī li tabida cōpo sita: ex vtrūq. Amphemeris no quidē cū frī gīditate ingre diēte: tertiana vero cū rigore mīxta ex vtraq. borrorem incu cit: rigores quī dem minus ali quatenus ba bente. Adatus autē circūgruē te frigore: quī bus mīxtis nō bīl est extremū maximūq.

Tractatus

nis scz respectu eius emittitee: cui? paroxysmi ea/ dem hora inuadūt. hoc Gale. sed cum postea sub diuiditur certū est qd ea cuius paroxysmi coalter/ nant est facilius ad cognoscendum qd illa cui? pa/ roxysmi subintrant.

¶ Et quandoq; sunt febres due cōtinue: qm̄ due putredines sunt intrinsece: et quan/ do due sunt periodice eradicantur: qm̄ due putredines sunt extrinsece: et quandoq; est cōtinua colerica: qz eius putredo est extrin/ seca. et flegmatica est ecōtrario: et quādoq; est ecōtrario.

¶ Hec est scōa diuisio quadrimēbris. et est nota: quā posuit Ga. scōo de differentiis fe. qd qñq; sunt ambe cōtinue: qñq; ambe interpolate: qñq; est cō/ tinua colerica flatica ecōuerso: qñq; ecōtra.

¶ Et quidā posuerūt emittitē purū feb. cōpositā qd sit ex tertiana extrinseca et flatiz/ ca intrinseca. et illā qd est pter eā nomināt nō puram. Et non est illud de illis in quib? su/ perflua occupatio sit habenda.

¶ Tertia diuisio fe. emittitea. quādoq; est pura. i. vera et est fm̄ medicos. f. Gal. scōo de differentiis feb. et Alisabatē. g. i. theozice. et Jo. Serap. c. sue p̄ac. Cōposita ex tertiana interpolata et flatica cōtinua. et alias tres ponūt non veras. scōo dicit qd hoc nō est de illis in quibus superflua occupa/ tio sit habenda: cū nō sit qd nisi de noie. **¶** Hic no/ ta fm̄ Gen. anteq; libet Ga. et Aul. ad nos ventrēt in scientia emittitee: multa erat varietas. Nā Sa/ lernitanti diuiserunt emittitē in maiore minores et medium. Et dixerūt qd maior emittiteus est qm̄ colera putret intus et melancolia extra. minor qm̄ colera intus putret et flegma extra: media quādo flegma putret intus et colera extra. Aliqui dixerūt sicut passionarius qd maior emittiteus est cōtinu/ ctus quartane. ita qd pter flegmaticam et coleri/ cā cōiuncta sit vna quartana. **¶** Alii emittite? est cōiuncta? vni quotidianae. media tertianae. Sed hec est ociosa cōtentio. et qui vult videre has diuersi/ tates: legat Gilbertum anglicum.

¶ Et fortasse antecēdēs ad putredinē est colerica: et fortasse antecēdēs ad putredinē est flegmatica: et fortasse veniūt simul.

¶ Quarta diuisio. alitq; aīis ad putredinē est cole/ rica. qz prima die paroxysmus eius incipiat. et secū/ da die paroxysmus flegmatis. et tertia die ambo paroxysmi. et sic semper duo cōponentur paroxysmi in diebus imparibus. Si autē erit ecōtra qd prima die incipiet paroxysm? flegmatice. et scōa die pa/ roxysmus colerice in diebus paribus concurrent ambo paroxysmi: et fortasse simul venient quia am/ bo paroxysmi in prima die simul incipient: et tūc fiet afflictio maior per impares. Aliiter posset ex/ poni: qd quando fient ambo paroxysmi in eodem die: aliquando prius incipiet paroxysmus coleriz/ ce: aliquando prius paroxysmi flegmatice: et alitq; simul venient fm̄ semitam cōmunitatis.

¶ Et iterū quandoq; est materia faciens feb. flegmaticam magis dominās: et quan/ doq; est materia faciens feb. colericā magis dominans: et quocunq; sit materia flegma/ tice ponit paroxysmos colerice longiores et tardioris crisis et materia crisis et materia

De emittiteo

colerice ponit paroxysmos flatice ecōtrario. **¶** Quinta diuisio: qd quandoq; materia flegmatiz/ ca est magis dñans: qñq; colerica. et tu supple qd qñq; sunt equales. vel quo ad moles. vel quo ad vir/ tutem: sed rarissime quo ad molem colera equatur et dñatur flegmati. scōo dicit qd quocunq; sit ma/ teria flegmatice ponit paroxysmos colerice longio/ ris et tardioris crisis. et materia colerice ponit pa/ roxysmos flegmatice ecōtra. f. breuioris et veloci/ ris crisis. **¶** Ex quib? inferit id qd dictū fuit superi/ us: qd colera et flegma facientes has duas feb. sunt in eadez minera: alit nō possent agere et pati adiutē.

¶ Et fortasse extendit emittiteus longior tē/ pore. f. vsq; ad septē mēses et supra: et quāq; sit ex emittiteo egritudo acuta.

¶ Hic ponit canones. Primus qd quādo extēditur emittiteus vsq; ad septē mēses. et est supple p̄ pter diuersitates materierū quib? natura nequit facilliter dñari. et quādoq; sit ex emittiteo egritu/ do acuta qm̄ forte materia est pauca et propinqua vijs ductuuz. Vel forte sit aliquādo egritudo acu/ ta: qz permittitur ad aliquod mēbrum nobile et et/ to interficit.

¶ Et quandoq; est emittiteus de febrib? magis interficientibus: qm̄ pducit ad etly/ cam et egritudines cronicas et difficiles.

¶ Scōs canon: qd qñq; est de febribus magis in/ terficientibus: quādo perducit ad etlycam: et ad egritudines cronicas. f. in quibus sit error digesti/ ue: sicut est ydropis maxie ppter longitudinē ei?.

¶ Signa emittitei. Lap. xvij.

¶ Agis p̄prium signorum eius et p̄mū eorum: i. necessaria sint cōparia alia: est vt sit spaciū huius febris vno duozū dierū longius spacio tertiane et ma/ gis diēta: deinde sit in die alio leuioris pa/ roxysmi et pauciorum accidentium.

¶ Hoc capitulum sex bz partes. In prima ponit signa emittitei absolute. in scōa signa eius diuē/ siticate fm̄ tpa. tertia signa sumpta ex parte die/ rum. quarto aggregat signa diuersorum modozū quinto ponit signa diuē/ sitationis vel equalitatis. sexto po/ nit signa emittitei sumpta ex parte componentū secunda. ibi. Et quādoq; fiunt. tertia ibi. Et in/ ba e febre. quarta ibi. Et quādoq; accidit signi/ ficatio. quinta ibi. Et non expectet. sexta ibi. Et quādoq; compositio. In prima parte po/ nit tria signa. Prīmū qd est magis p̄prium cete/ ris. qz sumitur ex natura humorū: i. sunt necessaria alia comparata. f. pariter cū hoc significāta. et est vt spaciū huius febris sit in vno duozū dierum. f. in quo inuadunt ambo paroxysmi longius spa/ cio tertiane pure et magis quēta quo ad acciden/ tia sequentia impressionem materie. f. sitm̄ instā/ tiam vigiliarum inflammationem et similia. Deīn/ de sit in alia die. f. in qua est solum paroxysmus fle/ gmatiz/ ce leuioris paroxysmi et pauciorum acciden/ tium qd altera et verificaret hoc primum signum. Dicit autē i. sunt necessaria alia comparata: quia possent esse due tertiane note: quarum vna esset lo/ gior et vehementiorum accidentiū qd altera. et ver/ ficatur hoc primum signum.

¶ Et quādoq; iteratur in ea horripilatio fm̄ plurimum aliquotiens ppter illud qd accidit de

accidit de pugna duarū materierum: aut in troitu vnius earum super alteram. Et fortasse accidit hec iteratio tribus vicib⁹: aut quattuor: et iam calefiunt membra aliqua horripilatione fixa adhuc.

¶ Scdm signū q horripilatio que est dispositio in qua homo sentit diuersitatē in frigore cum pūctio ne i cute ⁊ in lacertis iterat multoties in emitriteo scz in die in quo ambo ventunt paroxysmi scdm semitam cōtatis: aut introitus. Ideo dicit ppter illud qd accidit de pugna duarū materierū: aut in troitu vnius earum super alterā. Et fortasse accidit hec iteratio tribus vicibus: aut quattuor: tam calefiunt membra aliqua horripilatione existēte adhuc fixa in aliquibus mēbris propter diuersitates materierū quarum vna iam calefacta calefacit alia qua mēbra altera vero nuper mota infrigidat alia qua. ¶ Pro huius partis declaratione. nota q hec varietas ex horripilatione ad calorem iterata toties et similiter diuersitas in calefactione quorundā mēbrorum et corū horripilatione sequitur pugna flegmatis et colere qui humores sunt aliquo mō contrarij: et ppter quādo sunt quasi eque potētes. nā colera pungit mēbra: ⁊ infrigidat faciēdo calorem: retrahit: sicut flegma suffocando calorem si putret intra infrigidat. si putret extra cū primo venit ad mēbra sensibilia infrigidat. deinde postea colera calefacta calefacit membra. postea flegma motus infrigidat dictis modis: sed nō multū infrigidat propter cōtraoperantiā colere: nec colera facit rigorem purū propter cōtraoperantiā flegmatis. fit ergo dispositio media: scz horripilatio que multoties iteratur ex causis dictis. propterea hec iteratio non fit quādo humores ambo putrent intra venas. nec quādo colera putret intra ⁊ flegma extra: qz sic non fieret horripilatio: s; frigus: sed fit quādo flegma putret intra et colera extra: aut quādo ambo putrent extra.

¶ Et hac quidem que est emitriteus corpus non mundificatur integre.

¶ Tertium signū: quod ex emitritea corpus nō mundificatur integre. nam si ambe sunt continue: aut vna est cōtinua res est clara. si vero ambe interpolare: adhuc propter flegmaticam remanent quedam reliquie caloris a quibus corpus nō integre mundatur.

¶ Et quandoq; fiunt pīcipiū eius et augmentū ipsius vehementis cōmotiōis: ⁊ proprie quādo fuerit cōcatio: aut fuerit introitus in huius hora: tūc enī fiunt horripilationi reditiones: et est status longinquus: ⁊ cum extimatur q corpus iam calefactum est: et febris habet statum inuenis horripilationem redeuntem: et ista accidētia sunt propter pugna humorū. Et status quidem huius egritudinis in horis particularibus et vniuersalibus est ante statum flegmatice et velocior statu eius et tardior statu colerice: qm caliditas non expanditur nisi cum labore: et proprie in primis: et fit fortis eius acuitas apud statum: et similiter fit declinatio longa propter illud qd accidit de stationibus quas efficit reluctatio vnius duarū

materierum cum alia: et parum quidem tepescit cum sudore.

¶ In hac parte ponit signa emitritei diuersificati scdm tēpora. et primo scdm pīncipiū et augmentum. secundo penes statū. tertio penes declinationem. partes patent. Dicit ergo quod quādoq; fiunt pīncipiū et augmentū: scilicet particulare vebementis cōmotiōis et alterationis. ⁊ proprie quādo fuerit cōcatio: aut introitus vnius paroxysmi in alterū in huiusmodi hora. tunc enī horripilatio redit pluries: sicut dicitur est in parte precedentī et est status: scilz particularis longinquus: et cum estimatur q corpus iam calefactum est: et est febris in statu. scz particulari inuenis horripilationem redeuntem: et ista accidētia sunt propter pugna humoris: vt dictum est in parte precedentī. Si enī finita paroxysmatōe vnius humoris alter humor coalterna inuasiōe moueatur: nō fit pugna: et status quidem huius egritudinis in horis particularibus et vniuersalibus est ante statum flegmatice et velocior statu eius: quia colera velocitat statū flegmatis: et tardior statu colerice. quoniam caliditas nō expanditur nisi cum labore flegmate tardate: et proprie in primis quando materia est cruda. Unde Gale. scdo de differētijs febrium. Colerice velocitatem detinet humor flegmatis. flegmatic vero tarditatem et pīgritā colerice colligit. ⁊ fit eius acuitas apud statum ambobus humoribus iam notabiliter calefactis. et similiter fit declinatio longa: scilicet vniuersalis et particularis propter id quod accidit de stationibus. quia licet inceperit declinare: non tamen declinat vniformiter: quas scilicet stationes efficit reluctatio: id est pugna vnius duarū materierū cum alia. colera enī velocitat declinationem: flegma retardat. et propter hanc reluctationem accidunt stationes. ⁊ parum quidem tepescit: id est declinat cū sudore flegmate prohibente. Et est credendus quod secundū plurimū minus accidit sudorū emitriteo quā in colerice. et magis quā in flegmatica propter causas ab Aulcen. sepe dictas.

¶ Et in hac febre dies tertius de diebus eius est similis primo ⁊ quartus secūdo.

¶ In hac tertia parte ponit tertium genus signorum sumptorum ex parte dierū dices: quod in emitriteo tertius dies est similis primo et quartus secundo: et sic in toto processu dies impares simulantur inter se: pares similiter simulantur inter se: s; impares dissimulantur paribus. causa nota est.

¶ Et quandoq; cadit significatio super emitriteum ex modis diuersis. nam quandoq; accidit ex consuetudinibus: et quandoq; accidit ex accidentibus.

¶ In hac quarta parte ponit quattuor modos signorum. secundo prosequitur. scda ibi. (Et casus) In prima parte dicit quod super emitriteis cadit significatio ex modis diuersis. nam quandoq; significatio super emitriteis ex consuetudinibus. quādo ex accidētib⁹: quid sit vtrūq; statim patebit.

¶ Et casus consuetudinū est sicut si in corpore hominis multiplicetur colera et putredo eius. deinde vtatur delitijs ⁊ dimittat exercitia et vtatur cibis de speciebus regiminis generantibus flegma: aut multiplicetur in corpore hominis flegma et putredo eius. deinde exercitetur plurimū et vtat

Tractatus

eo quod generat coleram de speciebus regiminis: si fecerit necessarium etas illud in eo ita ut fiat adolescens post pueritiam et do-
minium humiditatis: aut fiat senex post iu-
uentutem et acuitate complexionis.

¶ Hic ponit signa sumpta ex consuetudinibus. secun-
do ex accidentibus. secunda ibi. (Ex accidentibus ve-
ro.) In prima parte dicit quod casus consuetudi-
num est sicut si in aliquo multiplicet colera et putre-
do eius quod forte erit merito complexionis: aut re-
giminis: deinde utatur delictis sicut somno multo
multitudine ciborum et dimittat exercitia et utatur
regiminibus generantibus flegma: sicut accidit cle-
ricis impinguantibus per adeptiones pingulum
beneficio: cum fuerint pauperes et multum vigi-
lassent et laborassent ut consequeretur fines opta-
tum: quilibet optet colera prius tempore multiplica-
tam: et propter flegma multiplicari. postquam facti
sunt pingues incurrunt iusto dei iudicio emittitum
ex quo frequenter moriuntur. Similiter accidit ec-
clera si in aliquo multiplicetur flegma merito reg-
minis aut complexionis: deinde in eo multiplicetur
colera per exercitium et vigilas et regimen ipsorum
multiplicans incurrunt emittitum ambobus humo-
ribus simul peccantibus. Similiter accidit meri-
to etatis: ut si quis fiat iuuenis post pueritiam in iu-
uentute incurrunt emittitum propter flegma refer-
uatum ex pueritia et colera multiplicata in iuueni-
tute. Similiter accidit: si aliquis fiat senex post iu-
uentutem et acuitate complexionis in senectute in-
currunt emittitum ex similibus causis. hec autem dicitur
consuetudines. quia consuetum est hos humores
secundum exigentiam regiminis et etatis multiplicari.
ex quibus simul multiplicatis est aptus sequi emittitum.

¶ Ex accidentibus vero sicut pulsus et vrin-
a et processio eius quod procedit ex vomitu
et egestione et dispositione digestionis: et
signa eius: et dispositio sitis: et dispositio ta-
ctus: et dispositio horripilationis et rigoris:
et dispositio horarum et paroxysmorum.

¶ Hic ponit signa emittitum sumpta ex accidentibus
et primo enumerat ea. secundo declarat. secunda ibi.
(Pulsus autem.) Dicit in prima parte quod accidit
ita quibus cognoscitur emittitum sunt pulsus vrin-
a etas cum vomitu et egestione dispositio egestio-
nis et signa quibus ipsa significatur: sicut tactus
horripilatio rigor. Item in dispositiones horarum
et paroxysmorum.

¶ Pulsus autem fit in ea minoris magni-
tudinis et velocitatis et frequencie quam ille qui
est in tertiana et contrarie earum sunt minores
quam ille que sunt in flegmatica.

¶ Hic declarat signa sumpta ex pulsu dicens: quod
pulsus in emittitum est minor tardior et rarior quam
in tertiana: et contra maior velocior et frequen-
tior quam in flegmatica. Cuius causa est: quia in
emittitum est minor necessitas euentandi quam in
tertiana: et maior quam in flegmatica. Sed con-
tra. pulsus flegmaticus est frequentior: pulsus tertia-
ne: sicut dictum est in capitulo de flegmatica. ergo
etiam est frequentior: pulsus emittitum. Soluatur si-
cut solutum fuit superius in cap. de flegmatica.

¶ Urina vero est tarde digestionis.

¶ Intelligo respectu urine tertiane et non est tan-
te virtutis quanta est in tertiana.

De signis

¶ Et vomitus est permixtus ex colera et
flegmate: et egestio est permixta ex colera et
flegmate.

¶ Et vomitus est permixtus ex colera et flegmate:
et similiter egestio. nam talis est materia que do-
minatur. Hinc accipe quod vomitum in quo flegma
est permixtum colere est aliquando peior quam vo-
mitus colere purioris: quia vomitus permixtus ex
colera et flegmate cadit in signis tertiane pure quam
feb. est salubrior quam emittitum.

¶ De dispositione autem calefactionis et fri-
goris et sitis et horripilationis et horarum pa-
roxysmorum iam locuti fuimus quod oportuit.

¶ Hic succincte loquens de ceteris signis compre-
bensis sub hoc quarto genere signorum: dicit quod de
dispositione calefactionis et frigoris que accidunt
in paroxysmis emittitum iam locutus est quod oportuit
fuit. Et iam similiter de sitis cum superius dixit: quod
est paucorum accidentium: et similiter de horripila-
tione cum dixit: quod multoties iteratur: similiter
de dispositione horarum: scilicet vniuersalium
et paroxysmorum cum comparauit in hoc capitulo
lo eam flegmaticam et colericam. dicens quod status
buius egritudinis in horis particularibus et vbi
est ante statum flegmaticum et tardior statu colericum.

¶ Et non expectatur statio super domina-
tem duorum humorum nisi per vincentem ex si-
gnificationibus. nam si dominatur flegma
sunt paroxysmi longiores et horripilatio mi-
nor et coartatio et proprie in pulsu fortior et
extremities sunt velociores ad suscipien-
dum frigus in principiis egritudinis et tar-
dioris mundificationis a suo frigore et sitis
est minor: et vomitus colere minor et vrina
vehementioris albedinis et cruditatis et su-
dor minor et etas. pueritia aut senectus et co-
plexio corporis significat eam: et similiter co-
suetudo et que currunt cum ea. Et si domina-
tur colera sunt paroxysmi breuiiores et extre-
mitates velociores ad calefactionem et sitis et
vomitus colere plus et sudor magis erube-
rans. et fortasse declinat ad horripilationem
que est sicut rigor: et vrina vehementius tur-
cta: et etas est iuuencus. et complexio corporis
quandoque significat eam. et similiter consue-
tudo et que currunt cum ea. Et quando equatur
duo humores frequentantur significationes
et est horripilatio pura completa non rigor:
et non perueniens ad rigorem.

¶ Hic ponit signa dominij humoris aut equalita-
tis. et primo ponit signa quando flegma domina-
tur. secundo quando colera dominatur. tertio qua-
do equantur. In prima parte dicit quod non ex-
pectetur statio: id est firma indicatio humoris peccan-
tis siue dominantis nisi pervincentem ex signifi-
cationibus: id est nisi quando signa vnius humoris
vincunt signa alterius. Nam si dominatur flegma
sunt paroxysmi longiores et horripilatio est minor
quare accedit plus ad frigiditatem. et coartatio in
pulso fortior: et extremities ad suscipiendum frigus
in principiis particularibus egritudinis: et quod
tardius mundificantur a frigore: et sitis minor et vo-
mitus colere minor et vrina magis alba et cruda:
et sudor

et sudor: mltior: et etas pueritit et senectutis: quia in his magis multiplicatur flegma quā in iuuetu te: et cōplexio corporis: scilicet flegmatica signifi cat cam: et similiter consuetudo patendi flegma tiscam et consuetudo in cibis multiplicatibus fleg ma: et que currunt cum ea: scilicet ars et sexus. Et quando dominatur colera sunt signa bis contra ria que patent ex dictis: et quando equantur duo humores frequentantur significaciones: scilicet veri usq; et est horripilatio pura: idest vera. et comple ta: idest fortis non rigor: et non perueniens ad rigo rem: quia significatur dominū colere: et tu supple nec perueniens ad infrigidationē: quia significa ret dominū flegmatis: sed est media: et sic est mul ta mediorū signorum apparitio.

Et quando compositio est manifestior in periodica et continua que plures homi num appropriant nomine emitritei puri. et est continua ipsa flegmatica est rigor debi lior: quoniam materia extrinseca est colerica: et non est contrarium ei ex parte flegma tis extrinseci cum ea in eo quod necessarius est de rigore: sed est debilior. et fortasse ite ratur in ea frigus et horripilatio ita vt faciat errare in statu sicut scis. et multiplicatur in ea caliditas viscerum et ventris cum frigo re extremitatum: et fit pulsus vehementio ris paruitatis et raritatis. Si autem conti nua est ipsa colerica non fit rigor: neq; ma gna horripilatio. et fit pulsus maior et velo cior et angustia vehementior: et si compo nuntur due continue non erit rigor omnino et accidit tertiane continue vt alleuietur ante alleuatiōem flegmatice. licet non redeat ante eius reditiōem.

Dicuntur signa emitritei. et primo veri compo sit ex flegmatica continua et colerica interpolata Secundo emitritei compositi ex colerica continua et flegmatica interpolata. Tertio quando ambe sunt continue. In prima parte dicit quod quando emitriteus componitur ex flegmatica continua et colerica interpolata quem plures appellāt emitriteum purum: idest verum est rigor: quoniam mate ria colerica est exterius que est apta facere rigores et non habet flegma extrinsecū impediens rigore faciēdo frigus: sed ille rigor est debilior propter flegma fuisse mixtum cum colera quando erat sub forma cause antecedentis quod fregit acuitatem eius. Et fortasse multiplicatur in ea frigus et horripilatio propter fugā caloris interius et punctio nem factam a colera: ita vt faciat errare in statu vt scis: scilicet ex dictis in primo genere signorū: quia quandoq; corpus calefit et apparet principius re cessisse: et postea redeunte frigore et horripilatiōe constat ipsum non recessisse. et multiplicatur in ea caliditas: scilicet viscerum cum frigiditate exte riorum: caliditate fugata interius propter nocu mentum maxime a flegmate interius putrēte cau satum. et fit pulsus vehementer parvus propter flegma intrinsecum suffocans calorem. fit etiam ve bementer rarus in comparatione ad emitriteum in quo ambe materie putrent intra venas: et etia in comparatione ad illum in quo colera putret in tra et flegma extra. **S**i autem continua est ipsa

colerica non fit rigor neq; magna horripilatio: quia materia acuta non peruenit ad membra sensibi lia: sed supple fit frigus propter flegma petens membra extrinseca: et fit pulsus maior. et velocior propter maiorem necessitatem supple et frequen tior et angustia vehementior propter magnam ca liditatem spirituales. Et si componantur due cō tinue non fit rigor omnino: quia nulla materia pe tit membra extrinseca sensibilia: et accidit tertia ne continue vt alleuietur: scilicet ex illa exacerba tione ante alleuatiōem flegmatice. licet non, re deat ante eius reditiōem: quia citius redit flegma tica cum redeat omni die. et colerica de tertio in tertium. **C**onsiderandum quod omittit signa emi tritei compositi ex flegmatica et colerica interpo latis: quia sunt ex dictis intellecta. et proprie ibi cum dicit. Et quando equantur. et etiam cum dicit de reditu horripilationis. in hac enim est apta horripilatio frequenter iterari maxime cum ambe cō ponuntur secundū semitā introitus.

De cura emitritei.

Cap. xix.



Necessarium est in emitriteo vt vehementem habeas so litudinem in euacuando materiam secundū species euacuationis ex solutione ventris et vomitu et prouo catione et sudatione plusq;

vehementia que est per extinctiua.

Post theoricam emitritei ponit curam eius. Se cundo quia febres compositę et pprie emitriteus est recidialis: ponit canones in cura recidie. ses cunda ibi. in principio sequentis capituli. (Recidi uatio.) Primum capitulū in tres partes diuiditur. In prima ponit canones generalem in cura emitri tei. In secunda prosequitur et declarat illum cano nem. tertio ponit medicinas conuenientes in cura eius. secunda ibi. (Et cum solutiuis.) tertia ibi. (Medicine vero.) In prima parte dicit esse neces sarium in emitriteo vt multum sis sollicitus in euacuando secundum species euacuationis in hoc ca su opportunas: scilicet solutiōe ventris: vomitu prouocatione vrine et sudoris et multo magis quā in extinguendo caliditate febris. Huius autem ca nonis causa est: quia emitriteus est multum reple tionalis: sed nō est multū inflāmatuus.

Sed hic cadit dubium discussione dī gnus. cum emitriteus sit multum replecionalis et repletoni maxime opo natur flebotomia. quare Auicenna hic non pre cipit flebotomiam. Amplius si flebotomia precipi tur in tertiana et flegmatica: vt patet in capitu lis precedentibus. quare non precipitur in emitri teo ex vtriusq; composito. **D**icendum quod flebo tomia secundum plurimū competit in emitriteo et multo magis quam in tertiana et flegmatica cum sit magis replecionalis. **P**reterea sicut dicit sta tim timetur in eo permutatio ad apostema intrin secum a quo maxime preseruat flebotomia. Auicē na tamē omittit loqui de flebotomia breuitati in dulgens: et quia satis datur intelligi eius conue nientia per ea que dicta sunt in capitulo generali curationis feb. putridarum. necnō per dicta in cus ra tertiane et flegmaticę.

Et cum solutiuis oportet vt conueniat digestio nisi sint ex genere que leniunt natu ram et solunt et nō inquietant sicut aqua et ij

lubile cum geleniabim. si fuerit illud quod superat flegma. et sicut terentabim: et sicut cost et infusio tamarindi. et syrupus viol. si dominans fuerit colera et sicut quod cōponitur ex istis si fuerit duo hūiores quasi pares. et post apparitionē digestionis si euacuatio fiat hūoris cum fortibus pertransit. ¶ In presenti parte prosequitur cas. iam dictum in euacuatiōe. et primo per solutua. Secūdo per vomitiua. Tertio per prouocatiua vīne et sudoris. secunda ibi. (Et vomitus iterū.) Tertia ibi. (Et prouocatio.) In prima parte dicit qđ opz vt cum solutius conueniat digestio: id est quod oportet materia solutione euacuanda sit p̄digesta nisi si solutua sint ex genere eorum que leniunt naturam sicut aqua ordet et passularū et parum cassie. et nisi sint de genere eorum que soluiunt etiam electue: sed non inquietant: id est agitat materiam si cuius aqua decoctio lubile. 3. ij. cum duabz. 3. melis ro. domināte flegmate et sicut terentabim. Et vt. R. māne syrupi violati ana. 3. j. aque infusiois tamarindoz. 3. ij. misce dñante colera. Et sicut qđ cōponit ex istis si duo humores fuerint quasi pares. R. lubile. 3. ij. māne. 3. j. mellis ro. syrupi violati ana. 3. f. moderni tamē cōmuniter darēt. 3. ij. floris cassie cum aqua decoctionis prunoz et passularum. ¶ Sed pro notitia dictoz scindū quod aliqua solutua sunt solum lenitiua sicut passule et ficus et earū decoctio iura pinguis. Aliqua vero cum hoc quod sunt lenitiua sunt etiā solutua electue sicut cassia et manna: et hec si dantur in paucā quantitate solum leniunt et nō eligunt. in multā vero eligunt et leniunt. et hec ambo possunt exhiberi nō premixtis digestiuis: sed de speciebus solutiuoz. et quot modis fiat solutio dictum est oportune in capitulo generali curationis feb. putridarum. Secūdo dicit quod post apparitionē digestionis si euacuatio fiat cum fortibz sicut turbis scamonea et similibus nō pertransit quin magis iuuat minorādo quā noceat agitando. oportet enim sicut dictū est in capitulo de flegmatica. in bismoribz repletionalibus paulatim digerere et paulatim euacuare. Sed quando esset completa digestio non diceret pertransire: sed diceret quod est regimen cōueniens. qđ illa euacuatio iuuaret absqđ no cumento notabili: sed apparente digestionē et nō completa aliquāliter nocet agitando. maius tñ est iuuamentū no cumento. ideo dicit pertransire.

¶ Et vomitus oportet vt sit iterum secundum humore domināte aut ex aqua raphani cū syrupo acetoso calido aut syrupo acetoso cum aqua calida.

¶ In hac parte ponit vomitiua dicens quod vomitus fiat secundū humore dominātes: vt ex succo rapabim. 3. ij. flegmate dominante. et ex syrupo acetosi. 3. ij. aut. 3. ij. cum aqua tepida colera domināte et potest esse syrupus acetosus zuccharin? aut mellitus secundum exigentiam complexionis humoris et temporis anni.

¶ Et prouocatio oportet vt fiat cum eis in quibus est equalitas: et cum festinatur in potando decoctiones ante digestionem timetur sifren.

¶ Hic ponit canonē in euacuatiōe per vīnam et sudorē. et primo ostēdit qualia debent esse. Secūdo tēpus vsus illorū quando sunt fortia. scđa ibi.

(Et cum fortia festinatur.) In prima parte dicit quod prouocatiua vīne et sudoris quibus vīmur nondum completa digestionē debent esse equalia id est nō fortia: sed mediocria. lenta vero debet esse illa quibus vīmur in principio sicut dictū fuit in capitulo generali. Et causam addens dicit quod cum festinat in potando decoctiones: scilicet fortiores ante digestionem: scz completā timetur sifren: id est apostema cerebri. ¶ Notandū quod medicis ne prouocatiue vīnet sudoris sunt calide subtilis substantie: et quāto sunt fortiores sunt calidiores: et magis subtilis substantie: et sunt triplices quedam leues vt aqua ordet et decoctio se. frigidoz. et hoc conceditur in principio nondum apparente digestionē. quedā mediocres sicut sunt aqua decoctionis radicū apij feniculi petroselin. et hec conceduntur appāte digestionē. quedā fortes: et hec conceduntur completa digestionē sicut decoctio assari rubee mlij solis et similis. Et hic dicit Gentilis quod rudes expositores intelligūt per decoctioes medicinas solutuas. Et quod sic intelligentes dupliciter errant. Primo quia tam de solutuis dicit canones completos. Secundo quia deficeret scđa Auisenne in canone de tempore vsus prouocatiuum. quapropter dicit per decoctiones Auisenna intelligit decoctioes prouocatiuas vīne et sudoris. Conuenientes enim medicis prouocatiue vīne et sudoris dantur in forma decoctionis vt fluat in venis. medicis autē solutue quarū parū euacuat parū ex malo: et plurimū euacuat plurimū ex malo conuenientius dantur in substantia quā in decoctione: vt supra dixi in caplo de tertiana nō pura. Cum ergo iste medicis prouocatiue habentes fortitudinē aliquā dantur ante digestionē timetur sifren. i. apostema cerebri. agitat enim materias et faciunt eas fluere ad caput vel ad pect? vel ad alias partes corporis: sed solū dicit de partibus superioribus: quia ista prouocatiua inflāmant et agitant materias que ascendētes faciunt sifren. Ego autē credo hunc textum accommodari et ampliari ad medicinas exolūtes que exhibite ante digestionē inducunt apostema agitando materias et faciendo eas fluere ad locum debilis: sicut frequenter videt accidisse. et propte in febris repletionalibus medicis itaqz soluties lenēdor nō eligendo: aut que licet eligant: nō tamē inquietant possunt dari in principio ante digestionē: sed eligentes non: tamen exolūtes aut leniter exolūtes dantur appāte digestionē. fortiter autem exolūtes nō dantur nisi completa digestionē. Ademor esto tamen semp qđ est melius infra subsistere quā exquisitissimē euacuare. et ita dico de medicinis prouocatiuis.

¶ Medicis vero iuuatiue in via perueniēte ad statum ad rectificanduz materiam et maturanduz ipsam et succurrendum no cumentis eius. Et singularibus est abstinthium verum post septimū et apparitiones digestiois ita vt sit romanū quod ex ipso bonum est. et cum tu festinas eoz eo mouet humores et nō euacuat eos: cunqz similiter facit accidere angustiam et tristitiam et nauſeam: deinde reuertitur super eos cum sua caliditate et ericeat eos et cum sua stipticitate facit eos pigros.

¶ Hic ponit aliquas medicinas: et primo ponit medicinā vīnam simplicem: scilicet ab hñbū. Sed cūdo medicinā

Quartus

cundo medicinā Gal. Tercio quāsdā compositas scōa ibi. (Et Gal.) tertia ibi. (Composita vero) In prima parte dicit q̄ medicinē iuuat in via perueniente ad statum: id est in augmento ad rectificandam materiā: sc̄z minōrādo materiā et inaturando ipsam sc̄z equādo substantiā eius et succurrēdū no cumentis eius que sunt horripillatio et membrorū debilitas. Et sim p̄licib⁹ est abstinētiū maxime ro manum bene cōditionatū: et quāto vīs: ipsum magis solutū et aperitū elige qd̄ est magis amarum. Secūdo dicit q̄ abstinētiū debet administrari post septimū et apparitionē digestiōis. nō em̄ concedit nisi apparēte digestiōe q̄ cōter post septimū consuevit apparere. propterea inter alios dies maxime nominauit septimū. Et causam reddens dicit quod cum administras ipm̄ ante apparitionem digestiōis mouet hūores et non euacuat eos. et facit accidere angustia ppter nocumētum in spiritalibus: et tristitiam propter nocumētum stomachi et nauſeā humoribus qui sunt in stomacho cōmotis et nō educis: deinde remanens cum humoribus exccat eos sua caliditate et stipticitate: et facit ipsos pigros et inepros euacuationi.

Dubitat utrum digestione apparere cōpetat abstinētiū in emittitico. et arguit quod nō: quia non euacuat flegma: cuius maxime necessaria est euacuatio. scōo apparēte digōne aliquid est pars nō est digesta. ergo illaz mouebit et nō euacuabit. et sicut illam exccabit et facit pigra. In cōtrariū est Aul. et ceteri doctores.

Pro solutione sciendū qd̄ abstinētiū calidū est in primo. et sic cū in scōo. sed succus eius et flos est calidior: acce dens ad scōm. et per substantiā suā calidā est aperitū opilationū et solutū colere et flegmatis aquosū. et per substantiā terrē est membrorū confortatiū et partū laxariū sua stipticitate p̄gregatiū et confert feb. lōgt ipis et feb. opilationū: et mirabilem est appetitū faciens. In scōo notandū q̄ possumus ut succo eius et aqua decoctiōis et distillationis est. Et sua substantia puluerizata et trociscata: aliqui damus ipm̄ viride solū cū alijs reb⁹ p̄mixtū sicut passū: et alijs fm̄ diuersas necessitates.

His premissis sit hec p̄ia cōclusio. Abstinētiū nō puenit in p̄ncipio ante apparitionē digestiōis: q̄ multa nocumenta facit aggrādo materiā et nō educendo. Itē q̄ remanēs cum materiā exccat: et facit ipsam ineptam euacuationē: sicut dictū fuit in textu. Et quia stiptica nō cōueniunt ante digestiōem: sicut de intentione Aul. declaratū fuit in ca. ḡhali curatiōis febriū putriday. In scōa p̄clusio. apparere digōne succus eius puenit: aqua decoctiōis et distillationis eius. euacuat nāq̄ colera et aquosum flegma propterea succus et aqua decoctiōis et distillationis eius: et cū hoc aperit puocat et mēbra p̄fortat et nō facit sua stipticitate materiā ineptaz euacuationē cū iam semidigesta sit. Tercia p̄clusio. cōpleta digestiōe multo magis puenit tam in decoctionib⁹ quā in sua substantia exstibitū: cū materia sit paratissima cōm et mēbra indigeat p̄fortatiōe. Sed superest respondere ad rōnes adductas in cōtrarium bulus determinatiōis. Ad primū d̄. q̄ quāuis nō euacuet flegma viscosum: tamē iuuat multuz euz quando colera et flegma aquosuz. Ad scōm negetur p̄ia. nā euacuat partē paratā euacuationē: et cū illa extra corpus educetur. vnde nō poterit exccare residuum materiē: nec poterit ipsam facere pigra sua stipticitate: si forte faceret aliqd̄ nocuē

Emittitici.

So. clxxxv.

et erit multo maius iuuamentum.

Et gale. quidē et qui ante eum fuerunt curauit eos cum aqua ozdei in qua est virtus piperis.

In parte p̄nt ponit medicinā Gal. scōo ponit redargutionē Alexandri p̄tra Gal. tertio ponit errorem Alexandri: et redarguit ipm̄. scōa ibi. (Et dixit quidā.) tertia ibi. (Ipse quidē.) In prima parte dicit qd̄ Gal. et q̄ fuerit ante ipm̄. f. by po. et alij curauit. f. in terapeuticā ad Blaucones patientes emittitico cum aqua oz. in qua est virtus piperis. vt. R. oz. mundi. f. p̄p̄tis. d. f. aque. f. xx. bullant ad apertionem ozdei.

Et dixit quidā primo medicorū q̄ gal. transgressus est in alienatione: et stetit: vbi opz vt miretur de eo: et nō scuit q̄ piper inflamat feb. et aqua oz. pigra efficit materiā. Pōnit Aulcēna dicta Alexandri vituperāris Gal. dixit namq̄ iste q̄ Gal. alienat et stetit: sicut illi qui errant et loquuntur et nesciūt quid dicāt. vnde mirandū est de eo: et loquēs interrogatiue dicit non scimus q̄ piper inflamat feb. et aqua ozdei infrigit dando pigra facit materiā supple flegmaticam.

Et iste quidē cōtradictor errauit errore qui nō appropriat in hac intentione: imo canon datus in adiutorio nature quādo pparatur ad resistēdū huiusmodi materijs est cum medicinis cōpositis ex infrigidatibus et calefacientibus vt discernat natura inter duas virtutes quare occupat infrigidatiū cū fe. et partibus cordis: et calefactiū cum materia: et q̄s est q̄ curet emittitico absq̄ hoc.

Illic remouet opinionē Alexandri primo ostendēs q̄ eius error est error ḡhali et p̄futat quoddā eius motiū vituperādo eum. scōo in speciali remouet quendā errorem eius redarguens eū ex dictis suis. tertio ad laudē Gal. m̄tra de quodā dicto bulus cōtradictiōis. scōa ibi. (Et iste quidē.) tertia ibi. (Amplius mirabile.) In prima parte dicit qd̄ error nō est solū in cura emittitico: imo supple in cura cuiuscūq̄ morbi in quo exigitur intentiones cōtrarie. in illis enim miscemus medicinas p̄trarias cōfidentes q̄ natura discernat. ideo subdit: imo canon datus est in adiutorio nature q̄n p̄parat ad resistēdū huiusmodi materijs vt cū medicis cōpositis ex infrigidatib⁹ et calefacientib⁹: vt discernat natura inter duas cōtrarias virtutes qualiter occupat infrigidatiū cum feb. et partibus cordis: supple et cum materia colerica: et calefactiū cum materia colerica: et interrogatiue loquens dicit. et quis est qui curet emittitico absq̄ hoc.

Et si natura non est fortis ad discurrendum: tunc nō prodest curatio quocūq̄ modo fiat: et errauit in alijs modis: allatione quorum nō est necesse nos incedere via pro longantium.

Illic remouet dubiū: posset em̄ cōtradictor dicere q̄ natura nō est potēs ad discernēdum inter bec cōtraria. Respondet q̄ si natura nō est fortis ad discernēdū: tunc nō pdest curatio quocūq̄ modo fiat siue fiat cū medicinis mixtis ex cōtrarijs scōm opinionē Gal. siue fiat scōm modū Alexandri q̄ statim ponet. Nam vt sepe dictū est cū deficit virtus non valet curatio. Ultimo dicit q̄ ille cōtradictor errat

Tractatus

alijs modis: quos nō est necessarium nobis asserre in medium ne sermo prologetur.

Et iste quidē cōtradictor dicit: qd opz vt administrētur subtiliātia quibz nō est fortis calefactio: sicut apij et anetū: et nō scuit qd possibile est vt piper infrigidef minoratio: ne suu: ad hoc vt frāgatur eius calefactio et nō abbreviet eius subtiliatio a subtiliatiōe apij plurimi: et sit aqua oz. adiuuās ipm in faciēdo puenire virtutē eius et destruēdo superfluitatē ei: et faciēdo cadere materias ad ipsum vt alleuietur penetratio virtutis eius in eis.

In parte presentis ponit opmionem Alexandri in cura emitritei. Secundo ex dictis suis probat opmionem Galeni esse bonā. secūda ibi. (Et nō scuit.) In prima parte dicit quod iste cōtradictor in cura emitritei dicit debere administrari subtiliātia in quibus nō est fortis calefactio. sicut iapuz et anetum faciēdo ex eis decoctionem. secundo ex his verificat opmionem. Gale. Interrogatus dicens. Non scuit iste cōtradictor quod possibile est vt piper infrigidef minoratio: sicut ad hoc vt frāgatur eius calefactio. et nō abbrevietur eius subtiliatio a subtiliatiōe apij plurimi: id est quod piper potest in tanta quātitate minorari quod parum calefaciat: et tamen ita subtillet sicut apium in quantitate multa. **E**t ex his patet quod medicina calida quārti gradus: sicut piper per minorationem sui potest calefacere precise in secūdo gradu: quia tunc nō administratur in debita dosi secundum quod est ab autoribus graduatum: et sit aqua oz. dei adiuuans ipsum piper et faciēdo peruenire virtutem eius ad partes distantes: et in destruendo superfluitatem. scilicet caliditatis eius. et tercio in faciēdo currere materias ad ipsum vt alleuietur penetratio virtutis eius in eis i humiditate materiarum et in faciēdo eas fluxibiles: vt facile partant a pipere et penetret ei virtus ad eas: ubi forte vlt? ē ypalage in faciēdo currere materias ad ips. i. ipm currere ad materias. **E**t ex his pz rñsio ad rationes Alex. Negat enim Aut. qd piper inflamat febrem: sed natura dirigit piper ad materias flegmaticas et negat quod aqua oz. dei. facit materiam pgram: quia natura dirigit illam ad partes cordis ad infrigidandum ipsum. Et si aqua oz. dei agit in materiam ipsam preparat: vt facile patiat a pipere: et facit alia duo iuuamenta que dirit.

Ampli? mirabile fuit qd ipse posuit gal. de illis qui ignorant qd piper inflamat febrem et nominat ipsum de illis qui obliuiscuntur ab hoc: ubi iudicat de hoc.

Hic autem laudat Galenum in practica buis scientie summis laudibus dicens quod mirabile fuit quod iste posuerit Galenum in numero illorum qui ignorant quod piper inflamat febres quasi dicat quod bene piper est calidum in quatuor: et mirabile est qd ipse nominet ipsum inter illos qui obliuiscuntur aliquid rei particularis circa quam fert iudicium: ideo dicit ubi iudicat de hoc: id est de aliqua re particulari. quasi dicat. ipse fuit doctissimus in practica et in rebus particularibus sicut sibi bene imponit Auero. dicens quod multa dicit in ramis pauca in radice.

De cura emitritei

Est posita vero de medicinis quibus opz in hac hora vt sunt sicut trocisci de absinthio et trocisci de rosas. Trocisci leues boni ad emitriteum. Recipe rosarum. radicem liquiritie amborum ana. 3. iij. terentibz. 3. iij. spice. succi absinthij. spodij omnium ana. pondus. 3. ij. fiant ex eis trocisci. Trocisci alij ad inflammationem. Recipe rosarum. 3. vj. seminis acetose. gummi omnium ana. 3. iij. amili pondus. 3. iij. berberis spodij se. portulace omnium ana. pondus. 3. ij. dragagati croci spice reubarbari omnium ana. 3. . camphore pondus. 3. j. fiant trocisci. Trocisci alij boni habentibus hanc febrem et proprie quādo cōqueruntur cum hoc de solutione ventris et tussi. Recipe spice aromaticæ pilaloos croci berberis et succi eius omnium ana. 3. iij. reubarbari. 3. quattuor spodij rosarum. cum capitibus suis lacce gummi tozrefacti karabe omnium ana. 3. quinqz seminis acetose tozrefacti. 3. vj. crete romane. 3. septem. fiant trocisci. Descriptio alia bona. Recipe rosarum rubearum. 3. vj. berberis gummi seminis acetose omnium ana. 3. quattuor. spice eupatoriij spodij amili semis portulace granorum cucumeris omnium ana. 3. ij. seminis endiuie seminis cuscute omnium ana. 3. j. f. succi liquiritie. 3. j. lacce reubarbari amborum ana. 3. semis aggregentur illa et fiant trocisci. Pillule bone ad hanc egritudinem et omnes cronicas et febres ledentes viscera. et proprie quādo materia flegmatica ē magis vincēs. Recipe aloes. masticis mirabolanoz ci trinoz. reubarbari. succi eupatoriij succi absinthij. rosarum rubearum omnium ana. partes equales. croci parte mediam fiant pillule cum aqua endiuie. Et sit dosis. 3. ij. cum syrupo acetoso. Descriptio bona cōueniens post digestionem. Recipe aloes masticis succi absinthij rosarum omnium equaliter croci 3. f. informetur pillule cum aqua endiuie. et sit dosis. 3. ij. cum syrupo acetoso.

Hic Autem. primo nominat quādam medicinas compositas. scōdo describit quādam: et nulla istarum conuenit a principio: sed postq apparuit digestio illarum quas describit. prime quattuor sunt trocisci digerentes et confortantes. secunde due sunt pillule solutue et cum hoc confortatue. et simplia has componentia secundū plurimū sunt nota ad inflammationem. id est in qua colera dominatur. reu. id est reubarbarum in tercia descriptione quam dicit conferre in hac febre quādo conflungitur eius tussi et solutione ventris multa ponuntur cōferentia solutiōi ventris: sed ad tussim solū ponitur crocus et gummi. Creta romana est sicut nostra: s. loco illius melius est vti bolo arme. aut terra sigillata. **E**t prima recepta pillularum posset argui aloem soluere magis pblegia quā cholera. In vltima descriptione dicit ppe digestionem. i. cōpletā. ideo sex. qui ē in margine ē melior. **E**t sed hic nota finem Gentilem

Quartus De reciduatione. Fo. clxxxvi.

Sentit qd oēs bi trocisci et pillule cōuententio res sunt pfecta digestionē et factis aliquibus euacuationib⁹ quā in aliquo alio tpe. licet in augmēto postq̄ digestio appuit possint competere. et cā nora est ex pcedentib⁹. ¶ Cura emittit decē exigit intēctiones. Prima ordinat regimē sex rerum. secūda leni et ventrem. tertia fleboromat. quarta digerit. quinta euacuat materiā pblegmaticā. be due debent iterari scdm exigentiā. sexta est puo catio vomitus. maxime natura tentate. septima prouocatio vrine. octaua prouocatio sudoris. nona mēbroz cōfortatio. decima accidentiū cōrectio. ¶ Regimē sex rerū debet ad humidū et frigidū declinare maxime dominante cholera. et debet in pncipio dicta attenuari saltē per tres dies: quia est morb⁹ repletionalis. postea igrossari. et quāto magis accedit ad statū debet magis attenuari. Unde in pncipio vntersali subtrahendū est vnum regulariter: cui nō obstat p̄suetudo. Cui fuit debet esse mixti cū calidis et frigidis sicut medicie digestiue. aut debet esse circa rēperē pot⁹ leuiter ad frigidū et humidū declinātes: et debet ēē boni et copiosi nutrimenti. post p̄mos tres dies cum egritudo sit cronica reliquū regimē pōt esse notum ex regimine tertiane nō pure. ¶ Pro secunda intēctione Quicēna variat lentitua scd⁹ qd magis pblegma aut cholera domnat intēdens forte ad aliquatē materiē p̄p̄e minoratiōe absq̄ agitate. et cassia cū decoctione fructuū est p̄p̄a. et in processu teneat venter lentis cum clisteribus. ¶ Tertia intentio est fleboromatia que scdm plurimū est necessaria scdm qd dictū fuit cū sit morb⁹ repletionalis: et fiat cōter ex balsamica: aut cōt: aut ex sapientis: si in causa esset retēto mēstruorum aut emoroydarū. ¶ Pro quarta intēctione sint digestiua mixta: quedā cōtra cholera: quedam p̄tra pblegma nō fermētata: et debet esse in pncipio iustitua absteriua et parū agitua postea magis agitua. ¶ Pro quinta intēctione etiam solutiua sint mixta euacuatia cholera et pblegma nō fermētata: aut eligat vnu simplex euacuās vtrūq̄ bñō: rēet sepe iterada est digestio et euacuatio: sicut in pblegmatica et tertiana nota. et nō est p̄p̄radū ad solutiua fortia. ¶ Prouocet autē vomit⁹ iuxta sextā intēctionē maxime natura inuitate in pncipio cū leuoribus in p̄cessu cū fortioribus q̄ accōmodetur vtrūq̄ bñōi scdm exigentiā. ¶ Septima intēctio. i. prouocatio vrine p̄ficiē cū decoctiōe radicū apij fentuli et seminiū p̄muniū. et si opus sit fortiorib⁹ addatur in decoctiōe radices sparagi. et ponatur magis calida aut minus scdm exigentiā humoris dominantis. ¶ Prouocatio aut sudoris iuxta octauā intēctionē p̄ficiē cum aqua ordeī cui parū vini subtilis addi potest: et sumat calidum infirmo bene p̄antis coopto. ¶ Addebz aut cōfortatio iuxta nonā intēctionē p̄ficiē cū trociscis i textu descriptis. Itē cū aromatico ros. dyarodon abbatis fm dñiū bñōis dñantis. ¶ Corrigant aut accidēta iuxta decimā intēctionē fm ip̄s forū extētiā: sed iter cetera succurrat casui appetitus maxime cū egritudo est longa.



De reciduatione.

Lap. xx.

Reciduatione est deterior radice.

¶ Primo ponit iudiciū. scd⁹ dat causā telā in curatione. scd⁹ ibi. (Et consilium.) In prima pte dicit qd recidua est deterior radice sua: cuius causa est. quia inuenit virtutem debilem.

Et consiliū quidē est vt in ea nō fiat incēptio ad curandū donec manifest⁹ sit modus egritudinis. nā scdm plurimū est seua. ¶ Hic dicit qd cōsiliū est qd medicus nō incipiat curare ipsam nisi pmo sit manifest⁹ modus egritudinis. i. nisi pmo sit nota causa recidiue. et q̄ egritudo et quāta sit in cōparatiōe ad virtutē: nā fm plurimū est seua. et p̄p̄e cū est a causa intrinseca cū verisimiliter causa illa intrinseca sit fortis et inueniat virtutē debilem. Et nota qd licet hoc cōsiliū sit generale non solū in recidua: sed in quacūq̄ febre: imo in quacūq̄ egritudine iuxta Auic. in casu p̄culo generali curationis feb. cū inquit. Et scias qd nō ē tibi possib⁹ leuiter cures. nisi postq̄ cognoueris eam: attamē p̄p̄e seruandū est in recidua in qua ex pcedēti egritudine virt⁹ est facta debilis. et quā aliquando in pncipio licet recidua appareat leuis est tamen praua occulta prauitate. Si igitur multiplicas remedia et p̄p̄e nō tāda sicut medicīnā solutiua de regit malitia et moritur infirmus et tu eris infamatus absq̄ cui culpa. p̄cede igitur cū lenibus sicut cū clisteribus si opus est euacuatiōe. et attenua dietā donec manifesta sit tibi egritudo et causa eius. nā que p̄detta causa extrinseca ē leuis. que vero a causa intrinseca ē fortis fm plurimū. ¶ Hic omittit solutionē q̄stionis an recidua et sua radix sit vna egritudo. quia de hac dicit quantū ē oportū in quēstione de maiortate morbi. et eius solutio magis pertinet parti rheorice. Cura recidiue est eadem scdm plurimū cum cura sue radices. verū oportet nos esse magis sollicitos de virtute cū sit debilis: et laborare vt recidiue causa amoueat.

Et in hoc finitur expositio sen p̄ime quartē ca. nonio Alutē. edita per d. magistrū Joannē Herculanū Aeronēsem doctore famosissimū. Expēsis bonefii viri Aincēti de portonarijs de tridino de mōte ferrato Zugdunt cusa anno dñi. 1518. in edibus Jacobi myt sexto mensis Decēbris die.

Registrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S
T U V X Y Z et Omnes sunt q̄eriones exceptis
Z et qui termines sunt.

Herculeo armulphus gentis sacra saxa Joanni
Hec statuit merita pro pietate patri.
Ille vir Hippocratem medicās et Apollina vicit.
Atq̄ fuit nostro tempore verus apis.
Doctrinē preclara sue monumenta reliquit:
Abulcāq̄ per doctos scripta Joannis eunt:
Lodicebus febres pestes cunctosq̄ nocentes
Corporibus morbos scripsit in orbe tribus.
Pulchra salutaris Alerona exultat alumno.
Vnus enim medicam mundus adorat opem.
Sub duce quem borso clarum Ferraria vidit:
Fataq̄ corpus habent: cetera cuncta deus.

¶ Finit.

Index

Index capitū in Gen pma qrti canōis Aui
cenne contentorum.

Primi tractatus capita.

De descriptione febris. Cap. f. fo. ij.
De preparatis ad febres. ca. ij. fo. ix.
De bonis febrium. ca. iij. fo. x.
De temporibus febrium. ca. iij. fo. xj.
De causis effimere omnis speciei. ca. v. fo. xx.
De signis effimerarū in generali. ca. vj. fo. xxij.
De signis permutacionis effimerarum ad alias febres. ca. vij. fo. xxiiij.
De curatiōe gñalt febriū effimera. ca. ix. f. xxiiij.
De signis trāht' effimere i alias feb. c. viij. f. xxiiij.
De speciebus febris effimere. ca. x. fo. xxv.
De feb. effi. ex angustia et signis ei. ca. xj. fo. xxvj.
De cura effime. et q in cutus eung' effime. cura exi-
guntur intentiones. ca. xij. fo. xxvj.
De feb. effi. ex tristitia. ca. xij. fo. xxvj.
De feb. effi. ex cogitaciōe. ca. xiiij. fo. xxvij.
De feb. effime. ex tra. ca. xv. fo. xxvij.
De curatiōe eius. ca. xvj. fo. xxvij.
De feb. effime. ex vi gñij. ca. xvij. fo. xxvij.
De curatiōe eius. ca. xvij. fo. xxvij.
De feb. effi. ex somno et quiete. ca. xix. fo. xxvij.
De curatiōe eius. ca. xx. fo. xxvij.
De feb. effi. ex gaudio. ca. xxj. fo. xxvij.
De feb. effi. ex timore. ca. xxij. fo. xxvij.
De feb. effi. ex labore. ca. xxiiij. fo. xxvij.
De signis eius. fo. xxvij.
De cura eius. ca. xxiiij. fo. xxvij.
De feb. effime. ex euacuatiōe. ca. xxv. fo. xxvij.
De curatiōe eius. ca. xxvj. fo. xxvj.
De feb. effime. ex dolore. ca. xxvij. fo. xxvj.
De cura eius que fit ex dolore. ca. xxvij. fo. xxvj.
De feb. effime. ex sincopi. ca. xxix. fo. xxvj.
De signis eius. fo. xxvj.
De cura eius. ca. xxx. fo. xxvj.
De feb. effime. ex sanie. ca. xxx. fo. xxvj.
De cura eius. fo. xxvj.
De feb. effime. ex siti. ca. xxxij. fo. xxvj.
De cura eius. fo. xxx.
De feb. effime. ex opilatione. ca. xxxiiij. fo. xxvj.
De signis eius. fo. xxxj.
De cura eius. fo. xxxj.
De feb. effime. ex nauseatua satietate et reple-
tione. ca. xxxiiij. fo. xxvj.
De signis eius. fo. xxxiiij.
De cura eius. ca. xxxv. fo. xxvj.
De feb. effi. sequētib' apata. ca. xxxvj. fo. xxvj.
De signis febr. effi. apata sequētib'. fo. xxxiiij.
De curatiōe eius. fo. xxxv.
De feb. effime. ex terrestreitate. i. quādo cutis fit
dura vi resta. ca. xxxvij. fo. xxvj.
De feb. effi. ex calore. ca. xxxvij. fo. xxvj.
De signis eius. fo. xxxv.
De cura eius. fo. xxxv.
De feb. effime. que accidit ex frigore et balnea-
tione. ca. xxxvj. fo. xxvj.
De signis eius. fo. xxxvj.
De cura eius. fo. xxxvj.
De feb. effi. ex solitudine. ex aq's stiptic'. c. xl. f. xxxvj.
De signis eius. ca. xli. fo. xxxvj.
De cura eius. fo. xxxvj.
De feb. effimera ex vino. ca. xliij. fo. xxxvj.
De feb. effi. ex cibis calidis. ca. xliij. fo. xxxvj.
De cura eius. ca. xliij. fo. xxxvj.

Tractatus secundi qui est de febribus pu-
tridis in vniuersali capita.

De causis putredinis. Cap. f. fo. xxxvj.
De signis feb. putredinis. ca. ij. fo. xli.
De signis febris insepatabilis. ca. iij. fo. liij.
De rebus in quibusdam qz differūt febres putre-
dinis: et cōscant in quibusdam. ca. iij. fo. liij.
De significatiōib' accidentiū febriū. ca. v. fo. lliij.
De signis rigoris: frigoris: horripilationis: et fra-
ctiōis. ca. vj. fo. lv.
De intentionibus ad curaciones vniuersales feb-
rium putridarum. ca. vij. fo. lx.
De cibatiōe febriū cū gñalt. ca. viij. f. lxxvij.
Canon in dando in potu aquam orde' et sirupum
acetosum. ca. ix. fo. xciiij.
De curatiōib' febriū a cutaz. ca. x. fo. xc.
De rememoratiōe accidentiū que in acutis fe-
bribus fiunt. ca. xi. fo. xcviij.
De regimine frigoris et horripilationis cū sup-
perfluunt. ca. xij. fo. xcviij.
De regimine sudoris in febribus. ca. xiiij. fo. xcix.
De regimine flux' nartū superflui. ca. xiiij. fo. xcix.
De regimine vomitus qui febrientibus accidit.
Capitulum. xv. fo. c.
De regimine fluxus ventris qui febrientibus ac-
cidit. ca. xvj. fo. c.
De regimine sitis superflue eorum qui febriū.
Capitulum. xvij. fo. c.
De somni profunditate que ijs qui febriū ac-
cidit. ca. xvij. fo. c.
De grauitate capitis eorum qui feb. laborant.
Capitulum. xix. fo. c.
De inquietudine habentium feb. et aliorum. Cap.
pitulum. xx. fo. c.
De dolore ventris qui febrientibus accidit. Cap.
pitulum. xxi. fo. c.
De asperitate lingue febrientium. ca. xxij. fo. c.
De sternutatiōe assidua febrientibus accide-
re. Capitulum. xxiiij. fo. c.
De regimine doloris capitis febrientibus acci-
dentis. ca. xxiiij. fo. c.
De tussi febrientium. ca. xxv. fo. c.
De destructione appetitus eorum. ca. xxvj. fo. c.
De bolismo eorum. ca. xxvij. fo. c.
De nigredine lingue eorum. ca. xxvij. fo. c.
De appetitu eorum continuo. fo. c.
De sincopi que febrientibus accidit. Capitu-
lum. xxix. fo. c.
De constrictione anbelitus febrientiū. ca. xxx. f. c.
De vehementia tristitie febrientiū. ca. xxx. fo. c.
De difficultate deglutiendi que accidit eis. Cap.
pitulum. xxxij. fo. c.
De frigore extrematū qd eis accidit. c. xxxiiij. f. c.
De febribus cholericis. ca. xxxiiij. fo. c.
De tertiana absoluta et nominatur tertius. Cap.
pitulum. xxxv. fo. c.
De differentia inter tertianam puram et non pu-
ram. ca. xxxvj. fo. c.
De signis tertiane continue. ca. xxxvij. fo. c.
De cura tertiane pure. ca. xxxvij. fo. c.
De cura tertiane nō pure. ca. xxxix. fo. c.
De febre canson et illa que nominatur faricos.
Capitulum. xl. fo. c.
De signis eius. ca. xli. fo. c.
De cura caus onidis. ca. xliij. fo. c.
De feb. sanguinis. ca. xliij. fo. c.
De signis eius. ca. xliij. fo. c.
De cura febrium sanguinis. ca. xlv. fo. c.
De febre pblegmatica. ca. xlvj. fo. c.
De signis

Capitulum et

Dubiorum.

De signis pblegmaticce piodice. *Cap. xlvij. f. cxxvj.*
 De signis pblegmaticce inseparabilis et est illa q
 noiatur latice. *Cap. xlvij. f. cxxvj.*
 De febribus q scdm plurimu sunt de gñe pblegma
 ticay: aut ad flatice reducibiles. *ca. xlv. fo. cxxix.*
 De febre in qua occultat frigus et apparet in ea
 calor et est empialos. *Cap. l. fo. cxxix.*
 De signis buius febris. *Cap. li. fo. cxxix.*
 De feb. q lipparia vocatur. *Cap. liij. fo. cxxix.*
 De feb. in qua sit vnaqueq duaruz rerum in vno
 quoq duorum locorum. *Cap. liij. fo. cxxix.*
 De feb. sincopali humorosa. *Cap. liij. fo. cxxix.*
 De feb. sincopali mñuta. *Cap. li. fo. cxxix.*
 De fe. diurna et nocturna ex flatice. *ca. lvi. f. cxxliij.*
 De cura pblegmaticce et altarum februm de quib
 bus superius meminit. *Cap. lviij. fo. cxxliij.*
 De cura pblegmaticce continue que latice nomi
 natur. *Cap. lviij. fo. cxxliij.*
 De cura empialos et lipparie. *cap. lix. fo. cxi.*
 De cura feb. cu sincopi et humorosa. *ca. lx. fo. cxi.*
 De cura feb. cum sincopi. *Cap. lix. fo. cxiij.*
 De regimine nocturne et diurne. *Cap. lix. fo. cxiij.*
 De quartana periodica. *Cap. lix. fo. cxiij.*
 De signis quartane periodice. *Cap. lix. fo. cxiij.*
 De cura quartane periodice. *Cap. lix. fo. cxiij.*
 De rememoratione solutiuorum quibus indiget
 post cibationem. *Cap. lix. fo. cxiij.*
 De cibatione patietu quartana. *ca. lxi. fo. cxli.*
 De cura quartane continue. *ca. lxi. fo. cxli.*
 De febre sextana. septana et alibus. *ca. lxi. fo. cxli.*
 De febre sextana. septana et alibus. *ca. lxi. fo. cxli.*

Capita tractatus tertij qui
 est de febribus ethicis.
 De feb. ethica. *Cap. i. fo. cxliij.*
 De signis ethice absolute. *cap. ij. fo. cxlv.*
 De signis adubul. *cap. iij. fo. cxlvij.*
 De cura ethice. *cap. iij. fo. cxlvij.*
 De rememoratione medicinarum infrigidantium
 ethicos. *cap. v. fo. cxlvij.*
 De rememoratione medicinarum humectantium
 eos. *cap. v. fo. cxlv.*
 De cibatione habentiu ethicam. *cap. vij. fo. cxlv.*
 De succurrendo dispositionibz sequentibus ethi
 cam. *ca. viij. fo. cxlv.*
 De ethica senectutis. *cap. ix. fo. cxlv.*
 De signis ethice senectutis. *ca. x. fo. cxlv.*
 De cura ethice senectutis. *ca. x. fo. cxlv.*
 Tractatus quarti qui est de febribus pesti
 lentialibus et q sunt eis homogenea vario
 lis et morbillis capita.
 De febre pestilentiali. *Cap. i. fo. cxliij.*
 De signis febris pestilentialis. *ca. ij. fo. cxlv.*
 De signis pestilencie aeris. *ca. iij. fo. cxlvij.*
 De curatibz febris pestilentialis. *ca. iij. f. cxlvij.*
 De preseruacione pestilentia. *ca. v. fo. cxlv.*
 De variolis. *ca. v. fo. cxlv.*
 De signis apparitionis variolaru. *ca. viij. f. cxlvij.*
 De morbillis. *cap. viij. fo. cxlvij.*
 De signis salutis eius. *ca. ix. fo. cxlvij.*
 De cura variolarum. *ca. x. fo. cxlvij.*
 De obseruacione mebrozu et defensionē eoz a nocu
 mento variolaru et morbilli. *ca. x. fo. cxlvij.*
 De eradicatione vestigior variolar. *ca. x. f. cxlvij.*
 De febribus apostematum. *cap. xliij. fo. cxlvij.*
 De signis fe. apatu et ipaz indicij. *ca. xliij. f. cxlvij.*
 De cura feb. apostematum. *ca. xv. fo. cxlv.*
 De dispositionibz febris ppositay. *ca. xv. fo. cxlv.*
 De emittitio. *ca. xvij. fo. cxlv.*
 De signis emittitiei. *ca. xvij. fo. cxlv.*

De cura emittitiei. *cap. xix. fo. cxlvij.*
 De reciduatione. *ca. xx. fo. cxlvij.*
 Finis Indici seu Tabule omnia capita in
 Sen pma qrti candis Aluicē. cōtēta ea serie
 et ordine quo explicantur complectentis.
 Index dubioz in expositioe Johannis
 Mercuriani contentorum.
 Alu feb. sit calor: superabundans. *fo. ij.*
 Alu feb. sit calor: extraneus extraneatione oppo
 sita sanitati an vite. *fo. iij.*
 Alu fe. sit calor: addit? calor: natural: vel sit calor:
 naturalis p? existēs: nūc fact? extrane?: vel sit ag
 gregatū ex vtroq scz addito et pexistēte. *fo. iij.*
 Alu cor sit primū subiectū febris. *fo. iij.*
 Alu feb. existēs i corde pcedat ab eo mediātibz
 spū et sāguie p venas et arterias i totū corp? *f. v.*
 Alu diuissio feb. ab Alu. posita sit sufficiēs. *f. v.*
 Alu quilibet feb. specificet et denoietur scdm
 subiectū calefacti esse in corde. *fo. viij.*
 Alu diuissio feb. in effimeras: būozales et ethicas
 sit per differentias essentialis. *fo. viij.*
 Alu feb. sit morbz? cōposit? ex calido et sicco. *f. viij.*
 Alu corpa calida et būda sint ad febres ceteris
 paratiora. *fo. ix.*
 Cum sint nouē cōplexiones: octo distēperate: qua
 tuor simplices. scz cala tñi: frida tñi: sicca tñi: bū
 da tñi: et quoz distēperate ppositae: calida et būda
 calida et sicca: frida et būda: frigida et sicca: et nona
 est tēperata hystera pparietates qre Alu. gdua
 ut solū sex et omisit frigidā tñi: siccam tñi: et tēp
 peratam. *fo. ix.*
 Alu quibet morbus habeat quoz tēpora. *fo. x.*
 Alu cōtingat egrū mori in declinatione vniuer
 salis vel morbi illius cuius est declinatio. *fo. x.*
 Alu i pncipio vlt possint appere signa māifesta
 digestiōis aut dispositiōis pparie digestiōis. *fo. xi.*
 Descriptiōes tēporū posite ab Aluicē. an sint tēpo
 rum vniuersalium aut particulariū. *fo. xij.*
 Alu possint breues significēt morbu breues: et cō
 sequenter statū esse propinquum: et similiter econ
 tra significēt paroxysmū longi. *fo. xliij.*
 Alu in pncipio exacerbat tñi feb. tñi cōtinua
 rum possit accidere typus. *fo. xv.*
 Alu sit possibile febres interpolatas in pncipio
 suoz ppositioz incipere sine typo. *fo. xv.*
 Alu feb. sit putrida salubris pēdes a materia n
 reducibilis ad benignū sit mator morbz? i statu q i
 augmēto: et mator in augmēto q in pncipio loquē
 do de his typibz distictis penes altationē materie
 nō aut penes accidētia: nec morbi eēntia. *fo. xvij.*
 Alu effimera sit morbus factus. *fo. xxi.*
 Alu effimera sit putrida. *fo. xxi.*
 Alu eff. possit pūgi cū putrida vel ethica. *f. xxi.*
 Alu digō apparēs i vna i pncipio et i toto pcel
 su. feb. sit signū sufficiēs ad pcludēdū effi. *fo. xxiij.*
 Alu effimera habeat quatuor tēpora. *fo. xxiij.*
 Alu aliqua effimera sit mortalis. *fo. xxiij.*
 Alu feb. effime. sit ppositio vel piodica. *fo. xxi.*
 Quare ex corrupta digestione epatis nō generat
 feb. is effimera. *fo. xxiij.*
 Alu dyatriēpiperē puentat i cura fe. effi. ex nau
 seatiua satietate et repletioe puentētis. *fo. xxiij.*
 Quō pul? sit mltū veloz ipō existēte mltū debilit
 et arteria facta per siccitatē inobediētē. *fo. xxiij.*
 Que sint putredis cause: et quomodo differāt a se
 inuicem. *fo. xxiij.*
 Alu motus: balneatio: sol calidus: et calefactiō
 tñi sumptio sint cause putredinis. *fo. xxiij.*

Index

Utrum putredine sit semp adiuncta opilatio aut
prohibita transpiratio. fo. lxxviij.
Utrum spūs possit putrefieri. fo. lxxix.
Utrū sāguis possit putrefieri extra venas. fo. lxxx.
Quare Autē. nō fecit mentionē de sanguine quāz
peritōdū seruet cū putret extra venas. fo. lxxx.
Utrum per cuiuscūq; humoris putredinē possit
fieri continua conclusa. fo. xl.
Utrum putredo ventat semp tpe paroxismit. fo. xl.
Utrū incipite rigore a materia q̄ non putreat: et
postea putrebit: et faciet febē: porisim? incipiat
ipsēte rigore: et quando coartatur pulsus: aut
lum quando incipit febē. fo. xli.
Utrū porisim? colle citi? redeat q̄ porisim? stat. f. xliij.
Utrū febribz colicis vel melicis tūc debeat facile ver
ti in sanguineā vel flaticāz si būores sint vicini et
ratione vultus transeat humor vicini? in putredinē
cum illi duo humores maxime in venis dominen
tur. fo. xliij.
Utrū ifrigidatur extrema pp fugā caloris iteri? ad
quas ptes tēdit calor: ille fugat? inter? fo. xliij.
Utrū ex debito regimie sex rez nō naturalū pos
sit in būa no corpe accidere putrefactio. fo. xlv.
Utrū p assignadis causis piodicatis pter cau
sas manifestas sit necessarius in vnoquoq; būore
ponere ppteratē occultā inditidualē: aut specifi
cam q̄ determinata piodo moueat vt puta fla quo
tidie: cholera de tertio in tertium &c. fo. xlv.
Utrū febribz putrida possit ēē absq; causa. fo. xlv.
Utrū semper in pncipijs febrium putridarū fiant
pulsus veloces. fo. l.
Utrū pncipiū plongeēt in tertiana: status in con
clusa: et declinatio in quotidiana. fo. liij.
Utrū fortitudo virtutis expulsiue q̄ est in lacertis
sit causa rigoris. fo. lvj.
Utrum maiores rigores fiant a causa frigida q̄
a causa calida. fo. lvij.
Utrum sanguis et spīritus in rigore debeant mī
ti ad cutem et musculos extrinsecos. fo. lvij.
Utrum inchoante rigore perducende ad febē in
cipiat febē. fo. lvij.
Utrū humor calidus ppter suā mordicationē sit
causa frequentis rigoris. fo. lvij.
Utrum rigor fiat ab humore et proprie cum est
salsus. fo. lvij.
Quare Autē. nō dixit de mordicatione mater
rie frigide. fo. lxx.
Utrū Autē. nō dicit mordicationē ēē apud pāncu
lū regentē iteri? de quo pānculo intelligit. fo. lxx.
Que sunt cause rigoris preter suprascriptas ab
Autē. fo. lxx.
Utrum sit pīor intentio ad causam q̄ ad febē
aut ecōtra. fo. lxx.
Utrū digestio debeat cause antecedenti an con
iuncte. fo. lxx.
Utrum sint eadem digestiua cause antecedentis
et coniuncte. fo. lxx.
Utrū digestio i iuuatiuo pcedat i grossiādo. f. lxxij.
Utrum digestiū scōm plurimū sit calidū. fo. lxxij.
Utrū euacuata sint scōm plurimū calida. fo. lxxij.
Utrū zuccar rosatū pueniat in pncipio putridaz
nondū digesta aut mīnorata materia. fo. lxxij.
Utrū medic? debeat ēē in die porisim? aut
Utrū i q̄z febze būoralis ppetat flōmīa. fo. lxxij.
Si sirupus acetosus simplex cū decoctione apij
nīat in pncipio: qñ exhibēdus erit sirup? acetos
us scz zuccarin? aut mellin? qui est puocatiuus
minus et minus apīstius: cū notabiliter apīentia
et puocantiā debeant postponi. fo. lxx.
Utrum puocatiū vīne debeat pcedere puo
catiū sudoris. fo. lxx.
Utrū medic? iuxta qñq; canōes suprascriptos fa
ciens qñq; cūones. scz flōmīa: lenitiō ēē vīris: pu
uocatiōē vīne: puocatiōem sudoris: puocati
ōē vomit? euacuet aut euacuare intēdat mater
rias cōes aut materias febrium būoralū. fo. lxxij.
Utrū sicut reperitū medicīne solutiue eligētes
propriū būorē: scamonea colam: turbitibz fla: ita
replānt medicīne vīnatiue eligētes propriū
humorem. fo. lxxij.
Utrū somn? sit prohibēdus in pncipio particula
ri febri būoralū. et proprie cū sunt frigoris: rigor
et borisplatio. fo. lxxij.
Utrum somnus sit iuuatiuus apud statum et de
clinationem particularem. fo. lxxij.
Utrū febres in quibus exhibet aqua frigida pos
sint conuerti in plegmaticas. fo. lxxij.
Utrū in febribz būoralibus i quibz nō est būor
crudus grossus: cōpetat aqua frigida. fo. lxxij.
Utrum in pregnante existētibz oibus aut pluribz
bus conditiōibz indicatibus et cōsistentibz po
tut aque frigide debeat exhiberi. fo. lxxij.
An pro exhibēdo aquā frigidā in febribz būoralibz
bus sit expectanda digestio. fo. lxxij.
Utrum balneum aque frigide aut eius infusio cō
petat in febribz putridis. fo. lxxij.
Utrum balneum aque dulcis calide competat in
febribz putridis. fo. lxxij.
Utrum vīnum cōpetat in febribz. fo. lxxij.
Utrū hec consequētia valeat natura non euacuat
ergo medicus nō debet euacuare. fo. lxx.
Utrum vīso per experientia in pluribus infirmis
q̄ medicīna solutiua data ante digestiōē libere
febribz: debeat ex hoc formare canonē generalē
q̄ farma cum solutiua debeat exhiberi ante diges
tionem. fo. lxx.
Utrum sensus sine experientia possit esse cōtra ra
tionem et quomodo. fo. lxx.
Utrū materia furiosa sit calida vel frida. fo. lxxij.
Utrum materia furiosa possit facere febē et quā
febrem. fo. lxxij.
Utrum materia furiosa possit apare. fo. lxxij.
Utrū materia furiosa sit euacuanda. fo. lxxij.
Utrum pro faciendo febribz in febribz sit
expectanda digestio. fo. lxxij.
Utrum liceat medico euacuare materiam indig
estam. fo. lxxij.
Utrum medicus debeat euacuare materiam indig
estam superflua quantitate peccantem solus in
pncipio. fo. lxxij.
Utrum zuccarum vel iuleb sit ponendus in aqua
potāda tempore paroxismit. fo. lxxij.
Utrum mīrobalanis conueniant in febribz put
ridis. fo. lxxij.
Utrum trocisci conueniant in febribz putridis
ante digestiōem. fo. lxxij.
An sit dare febrem in qua nullus citius compe
tat. fo. lxxij.
Utrum dicta Autē. nō in cibando estate: byeme:
et autumno continēat veritatem. fo. xc.
Utrum dicta Autē. nō de quibusdam regimīis
bus in egritudinibus de quibus meminit obser
uandis continēant veritatem. fo. xc.
Utrum corpora colerica indigeant contrario re
gimine et quod dictū est: scz q̄ sint cibanda in p
ncipio et statu paroxismit. fo. xcij.
Utrum aqua ordet sit bumida pualiter. fo. xcij.
Utrū fabule

Questionum.

Utrū fabule remoueat pfunditatē somni. fo. c. j.
 Utrum in statu paroxysmi tertiane pulsus sit ma-
 gis diuersus quam in temporibus precedentiibus. fo. cxliij.
 An post tres periodos cōueniat flebotomia in
 tertiana. fo. cx.
 Si esset duplex tertiana paroxysmās omni die qd
 esset faciendum. fo. cx.
 Utrū patiens tertianā nō purā debeat vna die ci/
 bari sez in die quietis: altera vero die oīno absti/
 nere sez in die paroxysmi. fo. cxliij.
 Utrum vomitus post cibum debeat fieri natura
 non inuolante. fo. cxliij.
 Utrū causā pēdeat a colā vel a flatu falso. fo. cxvj.
 Utrū sit possibile causā esse nō putridā. fo. cxvj.
 Utrū causā materia pīneat tū i locis. fo. cxvj.
 Utrum lac in stomacho infantis patiens causā
 nem corrumpatur ad acetosum. fo. cxvij.
 Utrū sit via pcorde inter Auticennā dicentē cum
 aliquo instāt et tēpore pusillo dari febē sangui/
 neā a putredine sanguis: et Galenū qui opīnat
 ē nō fieri feb. sanguis a putredine sanguis. fo. cxix.
 Utrū feb. sanguinea putrida necessario sequa/
 tur sanguineam non putridam. fo. cxix.
 Utrū epīgmasticus habeat quatuor tempora pe/
 nes accidētia condistincta: et an duret per solum
 instās: et quid ad e? pncipū sit necessariū. fo. cxix.
 Utrū sit possibile feb. durare p instās. fo. cxix.
 Utrū ex aliquo būore pter sanguines possint fieri
 augmasticus: epīgmasticus et omo tenus. fo. cxix.
 Utrū in sinocha solum debeat fieri flebotomia
 in pncipio. fo. cxix.
 Utrū liceat in sinocha flebotomare vsq; ad fin/
 copm. fo. cxix.
 Utrū pulsus pblegmaticus sit minor pulsu melā/
 colice. fo. cxix.
 Utrū pulsus pblegmaticus sit frequētior pulsu q/
 tane. fo. cxix.
 Utrū pulsus pblegmaticus sit frequētior pulsu ter/
 tiane. fo. cxix.
 Quis esset locus pfundus in quo pblegmā vitreus
 infrigidans cōtinetur. et q sunt loca extrinseca q
 calefiunt. fo. cxix.
 Quō pōt qspit feb. ire si interora frīgēt. fo. cxix.
 Quare vapor putridus tendit ad cor: et facit feb.
 nō putridus nō tēdit ad exteriora vbi infrigidat
 et qd cause sit separationis eorum. fo. cxix.
 Utrū sentiendū sit cū Auticēna dicente in laborā/
 tibus feb. sincopālī humoroza nō esse in corū bu/
 moribus qd corpus nutritur: aut cū Galeno oppo/
 sitū innuēre. xij. terapeū. cap. ij. vbi sic dicit. Lan/
 guentū em̄ qui ita dispositi sunt: ferunt ieiunium
 ex ipsis quos habent crudis humoribus digestis
 nutrito corpore. fo. cxix.
 Qui būores faciūt feb. sincopālē minutz: et q sit
 et i quo tpe accidit bu? feb. sincopālī. fo. cxix.
 Quotuplex est diureticum. fo. cxix.
 Quare medicamē de amīgdalīs ita vocatūz in
 eo non ponantur amīgdale. fo. cxix.
 Utrum patientibus sincopalem humoroza sit
 exhibendum solutiuum. fo. cxl.
 Utrum in cura sincopālīs humoroze medicus de/
 beat esse cōtent? fricationib? et diera tenui scilicet
 pīfana ozeacea et pane infuso in iuleb vel aqua
 mellis vsq; ad plures dies. fo. cxli.
 Utrum sit maior frigus i quartana pblegmatica
 q melancolica. fo. cxliij.
 Utrum flebotomia moueat humores ad extero/
 ra et ratiōe huius sit nociua. fo. cxlv.

Utrū in die paroxysmi conueniat vomitus. fo. cxlv.
 Que est materia feb. iū inordinate vagātū sequē/
 tium febres compositas prolongatas. fo. cxliij.
 Utrū cū deuenit ad qntanā pcedentē et bica: aut
 sequentē sit necessariū puenire quartanā. fo. cxliij.
 Utrū qntane: sextane: et relique possint fieri nō
 pcedente alia febre. fo. cxliij.
 Utrum sextana et sequentes sint deteriores quin/
 tana. fo. cxliij.
 Utrū sicut ex ebullitione prime būditatis si ebu/
 liat cum putredie generat feb. putrida sez sino/
 cha putrida: et si ebulliat sine putredie generat si/
 nochā nō putrida: ita ex ebullitiōe rois cābū glu/
 tins cū putredie et sine putredine possint febres
 putride et nō putride generari. fo. cxlv.
 Utrum tres modi siue species et bice ab Auticē.
 possint vere species et bice. fo. cxlv.
 Utrū sint tantū tres species et bice. fo. cxlv.
 Utrum possit incipere feb. et bica non pcedere
 effimera: aut humoralis. fo. cxlv.
 Quis calor maior est an et bice: an feb. ex qua fa/
 cta est et bica. fo. cxlv.
 Quō et bica pōt fieri mēbro conueniens. fo. cxlv.
 Quare et bicus supercalefit a cibo: et quis est ci/
 bus qui et bicum supercalefit. fo. cxlv.
 Quare lac debet mulgeri solū cū virt? est fortis: et
 admistum aque cū virtus est debilis. fo. cxlv.
 Utrū et bica senij possit esse iuncta feb. fo. cxlv.
 Utrum et bica senectutis possit esse cum equalita/
 te in calore et frigore. fo. cxlv.
 Utrum aer et aqua possint putrere. fo. cxlv.
 Utrū se. pestilential sit effimera vel putrida. fo. cxlv.
 Utrum feb. pestilentialis possit eē in vno solo bo/
 mine. fo. cxlv.
 Utrum corpora dilatatorum pororum sint para/
 ta feb. iū pestilentialibus. fo. cxlv.
 Utrum sint aliqui ignes qui sint simul signa et cau/
 sa pestilentie. fo. cxlv.
 Quo tempore vctura sit pestilētia per hos ignes
 indicata. fo. cxlv.
 Utrum ex residuo sanguinis menstrualis fiant va/
 riolae morbilli. fo. cxlv.
 Utrum magis properet aduentus morbillorum
 quam varioliarum. fo. cxlv.
 Utrum ad apostemata viscerum sequantur feb.
 continue. fo. cxlv.
 Utrum effimera possit coniungi cum alijs gene/
 ribus feb. iū. fo. cxlv.
 Utrū putrida possit coniungi cū et bica. fo. cxlv.
 Utrum due continue de sanguine que sinoche ap/
 pellantur possint componi. fo. cxlv.
 In quo differunt due febres simul incipientes ab
 vna pendente a tanta materia quanta est mate/
 ria ambarum. fo. cxlv.
 In quo differt paroxysmus vnus pblegmaticus in
 quo postq incipit calor: post frigus: iterū incipit
 frigus: postea calor: a paroxysmis duobus duarū
 pblegmaticarum qui componantur scdm semitā
 introitus. fo. cxlv.
 Cum emittitus sit multū repletionalis et reple/
 rioni maxie opponatur flebotomia quare Auti/
 cēna nō precipit in eo flebotomiam. fo. cxlv.
 Utrum digestionē apparente cōpetat abstinētiā
 in emittiteo. fo. cxlv.

¶ Finit Indiciū seu Tabule dubia in expositione
 Joannis Merculani contenta complectentis.

